B

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
14 — D
26

M

Digitized by Google

~~C. 62. C~~

C. 72. a. C

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΑΝΑΡΙΟΝ,
HOC EST,
ARCA MEDICA VARIIS

Diuinæ SCRIPTVRÆ pri-
ſcorumq́ PATRVM Antido-
tis aduerſus Animi morbos
inſtructa.

ET

IN GRATIAM CONFESSARIORVM
Concionatorum, et Religioſæ Vitæ
cultorum edita à

IOANNE BVSÆO SOCIETATIS
IESV Theologo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

MOGVNTIÆ.
APVD IOANNEM ALBINVM.
M.DC.VIII.
CVM gratia et Priuilegio Cæſar. Maieſt.

centiorum Scriptorum pro curãdis corporis morbis, exſtare indiesq; procudi commentarios, nullos verò vel perpaucos pro incolumitate animorum. cum tamen non deſint fontes ſaluberrimi, vnde præſentiſſima antidota hauriri poſſint. Habent corporum Medici ſuos Hippocrates, Galenos, adeoq; IOVE ipſo prognatum, vt Poetæ fabulantur, ÆSCVLAPIVM medicinæ parentem & auctorem, ex quibus ſua medicamenta pro vita corporali ſarta tecta præſtanda depromant: at nobis ſuppeditant Archiatri, vt à vera religione ſolidiores, ſic etiam in curandis hominum animis multò ſapientiores, nempe ſancti PATRES, Cypriani, Baſilij, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, Gregorij, Bernardi. QVORVM Antidota hoc maiori in pretio habenda, cupidiusque amplectenda ſunt, quo ampliorem multis iam retro ſeculis, tum doctrinę pręſtantia, tum vitæ ſanctitate, prodigiis cœleſtibus conteſtata, auctoritatem obtinuerunt. Addo, quod plæriq; omnes Dominici gregis Paſtores, & Epiſcopi exſtiterint. Quid verò aliud ſunt Epiſcopi, aliiq; Eccleſiarum vel monaſteriorum Antiſtites, quam germani animarum MEDICI, qui *peruigilant*, teſte Apoſtolo, *quaſi rationem pro animabus reddituri? Nos*, inquit idem NAZIANZ. in primo Apologetico, *huius Medicinæ ſpiritualis miniſtri, operisque participes ſumus, quicunq; ſuperiori loco ſedemus: quibus tametſi magnæ laudi ducendum eſt propria vitia, morboſq; perſpicere, iiſq; mederi, multo tamen excellentius eſt aliorum morbos curare poſſe, ſciteq; perpurgare*. Deinde non à commentitio

titio aliquo ÆSCVLAPIO, ſed à *ſummo Medicorum Magiſtro*, vt eum in Eccleſiaſten appellat B. HIERONYMVS, Chriſto IESV, eiuſq; verbo Spiritus ſancti calamo exarato ſua ſpiritalia pharmaca priſci illi Patres ſunt mutuati. Medici certè neq; nomenclaturam, neque functionem atteſtante Euangeliſta Matthęo Saluator noſter horruit: rogatus enim aliquando, quamobrem Publicanorum, peccatorumq; conſuetudine vteretur, diſertè reſpondit, *non opus eſſe valentibus medico, ſed malehabentibus*. Atq; vt primum Euangelici regni enunciandi initium fecit, ἀλεξιφάρμακον ad vulnus peccati ſanandum efficaciſſimum, nempe POENITENTIAM illicò promulgauit dicens. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum*. ac deinceps totam Galilæam, cæteraſque regiones obiuit, *ſanans omnem languorem*, inquit idem B. Matthæus, *& omnem infirmitatem in populo*, ſpiritualem vtiq; potius quàm corporalem, vt in eundem locum annotauit AVREVM OS. *idcirco*, inquiens, *illas corporum ægritudines ſanabat, vt iſtas ſcilicet de noſtris animabus profligaret*. His igitur de cauſis SERENISSIME PRINCEPS, non exiguum operæ pretium me facturum ſum arbitratus, ſi per otium litterarium, quo poſt publicas Prę-lectiones Theologicas dudum poſitas ſatis abundabam, apiculæ inſtar ex limpidis diuini verbi ſanctorumq; Patrum fontibus aliquem Remediorum aduerſus animi morbos ſuccum delibarem, &, vbi viſum eſſet Maioribus, diuulgarem. Poteram quidem quorundam exemplo nullo Auctore adſcripto, varia ægritu-

dinum ſpiritalium Medicamenta deſcribere, ingeniique ac iudicij iis excogitandis aleam ſubire: ſed neq; is eram qui tantas naturæ vel gratiæ diuinæ dotes mihi vendicare auderem, neq; qui in opinionem adduci poſſem, vt crederẽ non potius cuiuis erudito Lectori, tam vetuſtę totq; nominibus firmatę auctoritatis prę-iudicium probatum iri, quam priuati vnius commentationes. Nam, *vt in vno aliquo telo aut gladio*, quemadmodum Magnus quidam vir, ſed in diſſimili argumento ſcripſit, *multum inter eſt à qua manu veniat: ſic in ſententia, vt penetret, valde facit robuſtæ alicuius receptæ Auctoritatis, quæ ſane veteribus adeſt, pondus.* Deinde vt aranearum textus non ideò præſtantior aut conducibilior eſt, quoniam è viſceribus ſuis fila progenuerunt, ſic confido nec huius operis contextũ viliorem fore quoniam apis exemplo libauimus ex alieno. QVOD autem hanc qualemcunq; Lucubrationem ſub SERENISSIMI, illuſtriſſimiq; nominis tui auſpiciis in lucem exire permiſerim, non inidoneæ, vti ſpero, cauſæ me permouerunt. Primum non conueniebat hoc ſacrum S. PATRVM Eccleſiæ Catholicæ Antiſtitum ΠΑΝΑΡΙΟΝ alij, quam Eccleſiaſtico Antiſtiti in hoc Operis veſtibulo commendari, atq; ei imprimis ANTISTITI, qui partes omnes numeroſq; in vniuerſę ditionis ſuę Archiepiſcopalis (domeſticam Aulam modeſtiſſimam prętermitto) adminiſtratione, curationeque, cum ſumma omniũ bonorum gratulatione, cumulatè hactenus expleuiſſet. Accedit, quod tanta hactenus Sereniſſimæ proſapiæ tuę, Maiorumq; tuorum

in

in Societatem noſtram, quã maximis inſtruxere Collegiis, ac nominatim in huius prouinciæ Rhenanæ Agrippinenſe Collegium extitere, hodieq; exiſtunt merita vt niſi ingratiſſimi videri velimus, non poſſimus non publicam aliquam grati animi relinquere teſtificationem. Neq; verò nobis quoq; Moguntinis mente excidere poterat eius temporis memoria, quo ampliſſima SERENITAS V. cum fratre germano P. M. Sereniſſ. & Reuerendiſſ. PHILIPPO, ex Ratiſbonenſi Præſule in Purpuratorũ PP. Senatum poſtea allecto ſolidum annum in hac Academia ſub Societatis noſtræ Doctoribus Eloquentiæ operam nauauit: ſuaq; eximia in DEVM, Deiparamque Religione, in Scholarum Profeſſores obſeruantia ac humanitate, in Academicos omnes memorabili modeſtiæ, diligentiæq; exemplo, ſuæ Indolis, virtutiſque Monimentum ære perennius apud nos depoſuit. Quocirca diuinum æternumque NVMEN enixè precari cogimur, vt SERENIT. V. Illuſtriſſ. Reuerendiſſimamque nobiliſſimæ Eccleſiæ ſuæ, & Societati noſtræ quam diutiſſimè ſoſpitem atq; florentem conſeruare velit. MOGVNTIÆ ex Archiepiſcopali Collegio Societatis IESV. ANNO à Sanctiſſ. Deiparæ partu M. D. CIIX. in eiuſdem Aſſumptæ ad cœlos peruigilio.

SEREN. V. ILLVSTRISS. & REVERENDISS.

Seruus & humilis Cliens,

Ioannes Buſæus.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD BENEVOLVM LECTOREM.

ANTEQVAM, *beneuole* LECTOR, *ad explicanda Morborum Animi, ſeu vitiorum Antidota accedam, de paucis Capitibus mihi commonefaciendus videbare, quo planius Inſtituti mei ratio tibi conſtaret.* PRIMVM *eſt, de ſuſcepti huius operis cauſa. Ea fuit non pœnitenda vtilitas, quæ in noſtræ Societatis homines, aliosq́; qui audiendis ſacris fidelium confeſſionibus ſeſe totos pro munere quod gerunt, dediderunt, atque hoc ipſo ſe ſpiritales animarum Medicos profitentur, ex lectione redundare queat. Quod ſi & Patres, quos vocant ſpirituales in religioſorum Cœnobiis, vel aliis piarum* SODALITATVM *cœtibus; Parochi item & concionatores, quibus incumbit cura alios à vitiis deterrendi, atq; ad virtutis ſtudium priuatim, publicéue cohortandi in eodem opere deprehenderint aliquid, quod induſtriã eorum exacuat, hoc latius horum Remediorum fructus pertinebit.* ALTERVM *eſt operis Epigraphe. Eam mutuatus ſum à B.* EPIPHANIO *Cypri Epiſcopo, cuius Commentarius, quem aduerſus omnes hæreſes elucubrauit,* πανάριον, *hoc eſt,* ARCÆ Medicæ *appellatione inſcriptus eſt, quod propoſitum illi fuiſſet, illo Opere omnium hæreſeωn morbis inde à Chriſtiana re-*

na re-

næ religionis primordio exortis medicinam facere. Cum itaque & ego apud animum meum conſtituiſſem non vni animi ægritudini, ſed variis & multiplicibus mederi, non iniuria videor eiuſdẽ nomenclatura vocabuli hanc Tractationem inſcripſiſſe. Tertium *eſt de Fontibus, vnde hæc noſtra ſpiritualia Antidota deprompta ſunt. Ii fere quaterni ſunt. Spiritus S. Oracula ſacris veteris nouiq; Inſtrumenti codicibus mandata.* S. Patrum *veterum, maximè autem Eccleſiæ Doctorum, Græcorum æquè ac Latinorum volumina. Philoſophorũ deinde quorundam Ethnicorum monita vel apophthegmata, ac demũ Exẽpla paucula, ſacra vel prophana ceteris illuſtriora. Quod Fontem D. Scripturæ attinet, is tam fœcundus & exuberans eſt, vt vel ſolus adminiſtrandis omnis generis Remediis ſufficiat.* Omnis morbus animæ, *inquit in Pſal.* *36.* B. Avg. habet in ſcripturis medicamentum ſuum. *Et S.* Hier. *in conſolatione ad Iulianum.* Ad ſanctarum Scripturarum grauitatem confugimus, vbi vera vulnerum medicina eſt, vbi dolorum certa remedia. *Et in epiſtola ad Euſtochium Virginem prolixè laudat B.* Pavlam *Romanam, quemadmodum variis ſcripturarum ſententiis cõſueſſet, quaſi armatura Dei, omnia Satanæ tela auertere. Sed & S.* Chry. *in Euangelium Ioannis ſcribens ita loquitur.* Omnium medicinarum theſaurus diuinæ ſcripturæ ſunt: & ſiue ſtultitiam exuere, ſiue affectus ſedare, ſiue pecuniarum cupiditatem expellere, ſiue dolores contemnere, ſiue fortem animum induere, ſiue aduerſa æquo animo tolerare velimus, quam plurima hinc remedia inuenire poſſumus.

Ep. 43.

Hom 36.

Digitized by Google

Secundum fontẽ, vt dixi, præbent S. Patres *qui duplici nomine hoc ſpirituale Pharmacopoliũ adauxerunt. Vno, quod pleriq; eorum pereruditis commentariis diuinas litteras illuſtrarint, atq; ideo non potuerunt nõ antidota aduerſus omnis generis morbos in illis tradita locupletare. Altero, ꝙ pœnè omnes Epiſcoporum & Chriſtiani gregis Paſtorum munere (quorum non ſolum eſt oues, dum ſanæ ſunt, conuenienti victu paſcere, ſed etiam dũ ægræ ſunt, ſanare) in Eccleſia Dei ꝓfuncti fuerint. Vnde apud Ezechielem Prophetam in ignauos populi paſtores his verbis Deus iam olim inuectus eſt.* Væ paſtoribus Iſrahel, qui paſcebant ſemetipſos. nonne greges à paſtoribus paſcuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis, gregẽ autem meũ non paſcebatis. Quod infirmũ fuit, non conſolidaſtis, & ꝙ ægrotum, non ſanaſtis: quod confractũ eſt, non alligaſtis, & quod abiectũ eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis, ſed cum auſteritate imperabatis eis & cũ potentia. *Sequitur fons Ethnicorũ Philoſophorum, exiguus ille quidem & aqua in vitam æternã ſaliente deſtitutus, minimè tamen contẽnendus. Sæpenumero ſiquidẽ vſu venit, vt qui ſaluberrima Chriſti Domini, priſcorũmq; Patrum conſilia curandis animi morbis deſtinata temerè repudiant, non tamen audeant gentilium Philoſophorum monita reſpuere, ne dum luculentæ rationi repugnant, de poteſtate mentis exiſſe videantur.* Postremus *fons eſt illuſtrium Exemplorum, quæ plurimum valere ad medendum animi vulneribus inde liquet, quod S.* Avg. *in enarratione Pſal. 75. cum agit de exemplo vxoris*

Loth

Loth à Chriſto Domino apud B. Lucam allegato, ita ſcribat. De die iudicij cum Dominus miraretur, quid ait? Memento vxoris Loth. Omnib. dixit. Quid enim fecit vxor Loth? liberata eſt à Sodomis, & in via poſita retrorſum reſpexit. Vbi reſpexit, ibi remanſit. Facta eſt autem ſtatua ſalis, vt illius contemplatione condiantur homines, cor habeant, non ſint fatui, non retro reſpiciant ne malum exemplum dantes, ipſi remaneant & alios condiant. Nã & modo dicimus illud qui quibuſdam fratribus noſtris, quos viderimus velut infirmari in propoſito bono. Et talis vis eſſe quales illi? obiicimus illis quoſdam qui retro reſpexerunt: illi fatui ſunt in ſe, ſed alios condiunt, quando commemorantur, vt illorum exemplum timentes, iſti retro ne reſpiciant. *Sed ſatis de fontibus.*

VENIO *ad Quartũ inſtitutæ Præfationis Caput,* DE *Ordine & Modo tractationis huius Panarij. Poteram equidem initium eius facere à* PECCATIS *generatim, & inde ad ſingulas ſpecies gradum facere, verũ malui eorum more qui de Quæſtionibus vel Caſibus Conſcientiæ ſcribunt, in ordinem Alphabeticum omnia vitia redigere ob geminũ Lectoris cõmodum. Alterum, vt cuiusq; Vitij remedium, inſpecto Elencho Alphabetico, proximè hic ſubiecto promptius inuenire poſſet. Alterũ, vt lectioni omne adimeretur faſtidium, quod caueri non potuiſſet, ſi capita omnia quæ ſimilitudine aliqua argumẽti conſpirant, ſuo ordine locata fuiſſent. Quod ad* MODVM *tractationis attinet, primum noris, me nõ omnia diuinæ Scripuræ, ſanctorumue Patrum teſtimonia, ſed præcipua tantum & ſe-*

)( )(2 *lectio-*

lectiora, ne turba animum legentis obrueret, deſcripſiſſe:
nec ita ſcrupuloſè ſingulas periodos, ſalua tamẽ ſententia,
appendiſſe, quin verba aliqua interiecta compendii cauſa
interdum prætermitterentur. Deinde iis ferè Auctoribus
Tractatus citatos attribui, quibus vulgo inſcribi ſolent,
vt opus imperfectum Homiliarum in Matthæum, B.
Iohanni Chryſoſtomo, & ſermones ad fratres in eremo,
D. Auguſtino, atq; id genus alia: quoniã, vt non ſint eo-
rum Auctorum, quorum nominibus iam aliquot ſeculis
euulgati fuerunt, ob antiquitatẽ tamen, & doctrinæ præ-
ſtantiam iam pridem auctoritatem meruerunt. Poſtremo
neq; vocabulũ REMEDII, vel ANTIDOTI cancellis æquo
anguſtiorib. circumſcribendũ exiſtimaui; Eo enim gene-
ratim intelligo, quicquid ad vitia deteſtanda, ad ſanan-
dam animorum ægritudinẽ, ad mores peruerſos cnm me-
lioribus commutandos iuuare poteſt; cum videam iis hos
inſigni aliqua ſacrarum litterarum ſententia, illos graui
ſanctorum Patrum dicto, alios Philoſophi, vel Principis
Ethnici illuſtri apophthegmate; alios alia re, quamuis in
ſpeciẽ leui ad officium faciendum, colendamq; virtutẽ per-
Hom. 30. moueri. Imitandi.n.ſunt boni medici, inquit B. CHRY.
in Matthæũ, qui nõ vno curationis modo vtuntur, ſed
cum viderint primis remediis nõ eſſe depreſſum mor-
bum alia atq; alia rurſus excogitant, & aliquando qui
dem ligantes membra dolores doloribus excutiunt:
aliquando verò incidunt: ita multis variiſq; meden-
di generibus tandem corpus ad ſanitatem reducunt.
VALE, & æqui boni conſule, ſi non factum, ſaltem benefa-
ciendi voluntatem.

ELEN-

Digitized by Google

ELENCHVS
MORBORVM ANIMI,
VEL VITIORVM, PRO QVIBVS PROFLIGANDIS REMEDIA HOC OPERE PRÆſcribuntur.

A

ACEDIA. Pag. 1.
Adulatio. 2.
Ambitio. 5.
Amor ſui. 10.
Auaritia. 13.

B

Blaſphemia. 18.

C

Choreæ. 25.
Colloquia otioſa & vana. 28.
Conſcientia ſcrupuloſa. 32.
Conſuetudo praua. 35.
Contemptus. 40.
Curioſitas. 46.

D

Deſolatio ſpiritualis. 52.
Deſperatio. 59
Detractio. 64.
Diſcordia. 74.
Diſtractio in oratione. 79.

E

Ebrietas. 85.
Exemplum malum, vel ſcandalum. 91.

F

Familiaritas nimia. 97.

G

Gloria vana. 102.
Gula. 109.

H

Hæreſis. 117.
Hypocriſis. 125.

I

Illuſiones ſpirituales. 131.
Immodeſtia. 136.
Immortificatio paſſionum. 143.
Impatientia in aduerſis. 151.
Impatientia in morbis. 162.
Impat. in morbo cæcitatis. 169
Impat. in podagra. 171.
Impat. in morbo lepræ. 173.
Impat. in paupertate. 174.
Impat. in damno rerum tempor. 182.
Impat. in obitu parentum, liberorum, fratrum, amicorum. 186.
Inconſtantia. 196.
Indiſcretio, vel imprudentia 202.
Ingratitudo. 209.
Inobedientia. 216.
Inuidia. 229.
Iracundia. 235.
Iudicium proprium. 245.
Iudicium temerarium. 252.
Iuramentum. 259.

L

Linguæ abuſus. 268.
Ludus Aleæ. 279.
Luxuria. 286.

M

Maledictio. 299.
Mendacium. 303.
Mortis metus immodicus. 308.
Mulierum commoratio, maxime cum clericis & monachis. 322.
Munerum corruptela. 333.
Murmuratio. 339.

N

Negotiatio illicita. 342.

O

Obſtinatio. 347.
Odium. 354.
Otium. 362.

P

Peccatum generatim. 370.
Peccatum veniale. 386.
Perſonarum acceptio. 393.
Pigritia. 401.
Præſumptio. 409.
Procraſtinatio. 414.
Proprietas religioſorum. 421.
Pudor noxius. 430.
Puſillanimitas. 438.

R

Recidiua peccatorum. 442.

S

Simonia. 449.
Societas praua. 458.
Spectacula illegitima. 465.
Superbia. 476.
Superſtitio. 485.

T

Tentationes. 497.
Tepiditas ſpiritualis. 508.
Timor humanus & ſeruilis. 514.
Triſtitia. 519.

V

Veneficia. 524.
Veſtium luxus. 535.
Vindicatio iniuriæ. 543.
Voluntas propria. 558.
Voluptas carnalis. 566.
Votorum violatio. 573.
Vſura. 587.

Digitized by Google

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS
Prouinciæ Rhenanæ Societatis IESV.

CVM Sacræ Cæſareæ Maieſtatis decreto omnibus & ſingulis Typographis & Bibliopolis, ac aliis quamcumq; librariam negotiationem exercentibus ſeriò firmiterq; inhibeatur, ne quiſquam vllos libros à noſtris Patribus hactenus editos, vel in poſterum edendos, intra ſacri Romani Imperii regnorum & dominiorum ſuæ Cæſareæ Maieſtatis hæreditariorum fines ſimili, vel alio characteris genere, aut forma ſiue in toto, ſiue in parte recudere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impreſſos adducere, vendere & diſtrahere, clam ſeu palam citra iudicium ac teſtimonium ſupradictorum Patrum audeat, vel præſumat: concedo ego THEODORVS BVSAEVS Societatis IESV per Rheni prouinciam Prouincialis Ioanni Albino Moguntinenſi Typographo Facultatem excudendi PANARION aduerſus animi morbos, vel vitia; variis diuinæ Scripturæ, Priſcorumque Patrum antidotis inſtructum, & à P. IOANNE BVSAEO Societatis noſtræ Theologo conſcriptum, atque à deputatis ad id Patribus approbatum. IN quorum fidem hoc ei teſtimonium manu noſtra ſubſcriptum & ſigillo munitum dare voluimus. MOLSHEMII Kalendis Ianuariis. Anno M.D.C.VIII.

Theodorus Buſæus, Prouincialis

Digitized by Google

ODE EXEGETICA

OMNIBVS ANIMARVM Medicis.

ADÆ propago poſthuma criminum
Regnata monſtris, Tartareum nefas
Altè ingemiſcens, aut medelam, aut
Immedica feret ruinam.
Obſeſſa putri viſcera toxico,
Iurata morti pectora, pectora
Cadaueroſo exſucca tabo
Funeream meditantur vrnam.
Heu? quis Machaon, quis Podalirius
Intoxicatas felle venefico,
Vel funeratas iam medullas
Parte ſui meliore ſanet?
Quod taminatur flagitiis homo;
Tot mens venenis, tot iaculis cadit.
Fractam adtegrabit ſanitatem,
Si reuomat rediuiua virus.
Ades beatis ignibus incita
Patrum corona ſpiritualium;
Adeſte Paſtores, & ægro
Qui vitium pecori timetis;
Verenda cœlo qui putealia
Deo obtinetis Præſide Iudices,
Iniuriarum cognitores,
Et veniam accelerare prompti,
Adeſte; noxarum vlcera tabida
Curationu[illegible]ficis modis.
PANARIVM ANTIPHARMACORVM
Gorgoneo abripiet draconi.
Olim anteceſſit, qui Ierichuntici
In hoſpitales indigenæ plagas
Putore ſoluit, liberalis
In medicum Samarita ſumptum.

Prælu-

Digitized by Google

Præluxit idem, ſede ab eburnea.
Laborioſis actus amoribus,
Caſtella, vicos, Ciuitatum
Et plateas peragrans medendo.
Attemperatis pharmaca poculis
Potenter orbis miſcuit artifex,
Vitæque amicauit ſupinos
Peſtiferis colubri ſuſurris.
Exempla tanti tanti vos Capitis trahant;
Peſſumdatarum funera Mentium
Aucti officinâ ſucci plenâ,
Antidoto reparate vitæ.
Hoc explicantur Codice Olympica
ORACVLORVM Balſama; promite
Senſu efficaci præpotentes
Peſtem Erebi tenuare ſuccos.
Sententiarum ſaluificas Sacri
PATRES, dietas in cumulum dabunt;
Dabunt ſalutem EXEMPLA, pictis
Viua, notis operoſiora.
Ergo ampliores tot Medicatibus,
Non ocioſam ſubſidio nouo
Aptate curam: interminatum
ARCHIATROS precium reponet.

PANA-

Digitized by Google

PANARIVM
ANTIDOTORVM SPIRITVALIVM ADVERSVS ANIMI MORBOS ALPHABETARIO ORDINE INſtructum.

A

ACEDIA

Remedia contra Acediam.

PRIMVM Remedium eſto. Conſidera Acediam in genere ſuo peccatum eſſe lethale, & inter vitia capitalia ſeptem numerari. Nomine enim acediæ S. Patres fere intelligunt tædium graue in exercendis actionibus piis ad ſalutem neceſſariis: vt ſi quis ex tædio canonicarum horarum lectionem omittat, qui ad eas dicendas ratione Ordinis vel Beneficii Eccleſiaſtici eſt obligatus. B. GREGORIVS vocat *animi triſtitiam*, eiusque effectus aſſignat, malitiam, rancorem, puſillanimitatem, deſperationem, torporem circa præcepta, & vagationem mentis erga illicita.

Aug. in Pſal. 106. Damaſc. lib. 2. cap. 14. Thom. Aq. 22 q 35. a. 1. Greg. lib. 1. in 1 Reg. c. 14.

II. REMED. Oborto in animo faſtidio, illico te ad opus præſtandum accinge. *Experimento enim probatum eſt*, inquit CASSIANVS, *acediæ impugnationem non declinando fugiendam, ſed reſiſtendo ſuperandam.* Quod ſi opere inchoato difficultas aliqua obrepat, in eo perſequendo fortiter perſiſte, quia progreſſus laborem reddet leuiorẽ. Vnde B. BERNARDVS. *Cum te torpore, acedia, vel tædio affici ſenties, noli propterea diffidere, aut deſiſtere a ſtudio ſpirituali.* Et iterum. *Cum tempeſtas triſtitia impleuit cor tuum, ſed ſi perſeueraueris, conuertetur in gaudium. Tunc enim fugabitur affectus, & voluntas* [illegible] *, vel potius* [illegible]*, vt omnia quæ primo difficilia, imo impoſſibilia* [illegible] *dulcedine* [illegible]*.*

Caſſ. lib. 10 c. 1. Bern. ſerm. 22. in Cant. S. [illegible] de [illegible]

III. REMED. Si ad tædium diſcutiendum, opuſuẽ aggrediendum

Eccli. 35.21. ſis æquo imbecilior, implora per humiles preces diuinum auxilium. *Oratio* ſiquidem *humiliantis ſe*, ait Sapiens, *penetrabit nubes, et non diſcedet donec*
Pſal. 101.18. *altiſſimus aſpiciat*, & Regius Pſaltes. *Reſpexit in orationem humilium*. Vnde S.
Aug. in Pſal. 106. AVGVSTINVS agens de tædio quorundam, quos, licet probabiliter inter homines ſine malorum morum querela conuerſarentur, nec legere nec orare delectabat, ſic ſcribit *Non eſt iſta leuis tentatio. Agnoſce te in illa tentatione tædij, cum adeſt) & exclama ad Dominum, vt de neceſſitatibus tuis etiam*
Bernard. in Cant. *hic liberet te: & de hac tentatione liberatus cum fueris, confiteantur illi miſerationes eius*. Et B. BERNARDVS. *Cum te acedia, vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere, aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali, ſed iuuantis require manum: trahi te obſecrans Sponſæ exemplo donec denuò ſuſcitante gratia factus promptior, alacriorq; curras & di-*
Pſalm. 118.32. *cas. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum. Sed autem quamdiu adeſt gratia, delectare in ea, vt non te exiſtimes donum Dei iure hæreditario poſſidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi nunquam perdere poſſis, ne ſubito, cum forte retraxe-*
Eccli. 11.27. *rit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior, quàm oportet, fias.* Et paulò poſt. *Curabis potius, ſi ſapis, pro conſilio ſapientis, in die malorum non immemor eſſe bonorum, atq; in die bonorum non immemor eſſe malorum. Ergo in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus, ſed clama ad Deum cum Propheta, & dic. Cum defecerit vir-*
Pſalm. 70.9. *tus mea ne derelinquas me.*

IV. REMED. Si nec orationis beneficio ab omni tædio liberatus fueris, non idcirco animum deſponde, ſed oculos conijce in Christi Domi-
Matth. 26.38. Matth. 27.46. ni exemplum, qui grauiſſimum quoddam tædium, tum in horto orans, cum diceret. *Triſtis eſt anima mea vsq; ad mortem*, perpeſſus eſt, tum de cruce pendens, cũ exclamaret, *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me*. Vnde liquet tædium etiam graue poſſe aliquando tolerari citra culpam, modo
Luc. 22.41. adſit bene agendi vel patiendi voluntas, vt erat in Chriſto. Hæc autem vbi præſto fuerit, & de manu Dei tædij pœnam acceperis, mox ſuppetet tibi cum Chriſto, Angelica, imò diuina conſolatio.
Eccli. 7.40. V. REM. Serio conſidera hominis nouiſſima. *Memorare nouiſſima tua*, ait S. Scriptura, *& in æternum non peccabis*. Ac primo mortem. *Mors enim omni-*
Caſſ. coll. 20. c. 6. *um vitiorum*, vt loquitur Caſſianus, *eſt extinctio*. Iudicium particulare mortem proximè conſequens, cuius ſeueritatem expendens vir ſimplex
Iob. 31.14. & 23. & rectus B. IOB. *Quid faciam*, inquit, *cum ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi? ſemper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui*. 3. Infernum & vitam æternam. *Frater*
V. P. diſt. 2. §. 1. 6. *quidam*, vt eſt in Vitis S. Patrum, *à ſene Abbate rogatus, cur ſedens in cella pateretur acediam? Cui ſenex ait: Quia needum vidiſti requiem, quam ſperamus, nec tormenta, quæ timemus. Si enim ea diligenter inſpiceres, etiamſi vermibus plena eſſet cella tua vſque ad collum, in tamen in ipſa ſederes ſine acedia.*

Vide plura, verbo, *Tepiditas, otium, triſtitia, deſolatio, pigritia.*

ADV-

ADVLATIO.

Remedia contra adulationem.

I. Remedivm. Conſidera, quam grauiter diuina ſcriptura hoc vitium inſectetur, cum generatim in omnibus qui ex laudibus aliorum gratiam aucupantur, tum ſpeciatim in iis, qui etiam improbis aſſentantur. *Væ*, inquit Iſaias, *qui iuſtificatis impium.* Et Salomon. *Qui iuſtificat* Iſa. 5. 23. Prouerb. 17. 15.
impium, & qui condemnat iuſtum, abominabilis eſt vterq; apud Deum. Et iterum. Prouerb. 24. 24.
Qui dicunt impio, iuſtus es, maledicent eis populi. Tum Dauid. *Laudatur pecca-* Pſal. 9. 21.
tor in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Exacerbauit Dominum peccator. Adhuc & in iis, qui probis vel malis adulantur, vt eos in fraudem aliquã inducant. Vnde in Prouerbiis dicitur. *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus* Prouerb. 29. 5.
loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius. Et Propheta Ieremias. *Sagitta* Ierem. 9. 8.
vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt, in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias. Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus, aut in gentem Eccl. 7. 6.
huiuſmodi non vlciſcetur anima mea? Hinc Sapiens. *Melius eſt*, inquit, *à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulatione decipi.* Et. *Meliora ſunt vulnera diligentis, quam* Prouerb. 27. 6.
fraudulenta oſcula blandientis.

II. Remedivm. Conſidera, quàm acriter idem perſtringant S. Patres. Vt Basilivs in homil. in verba Pſalmi. Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant. Pſal. 61. 5.
Multi enim ſunt, inquit, *qui pro bonis prauas comprobant actiones, & vitia virtutibus vicinis honeſtare contendunt. Nam ſcurrilem eloquentem vrbanum ac politicum, parcum vt ſobrium diſpenſatorem commendant, &c. In verborum namque benedictione tales omnes execrationem vitæ ſuæ induunt, ac ſe eos æternæ damnationis ob ea quæ approbant ſeſe conſtituunt.* Hierony- Hier. l. 1. con.
mvs. *Propriè hæreticorum eſt adulari, & eorum, qui decipere cupiunt audientes, dicente Apoſtolo. Huiuſmodi enim Chriſto Domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri, & per* Pelag. Rom. 16. 18.
dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Semper inſidioſa, callida, blanda eſt adulatio, pulcreq; apud Philoſophos definitur, blandus inimicus. Ioan. Chry. hom. [illegible]
Chrysost. *Prauitatem non æmulari tantum, verum etiam in ea viuentes laudare* David & Saul.
ſupplicium haud mediocre nobis conciliat: & ſi ſat eſt quiddam nouum & admirandum dicere, grauius ſupplicium, quã manet illos ipſos, qui male viuunt. A[illegible]. *Nam collaudare delinquentes, quod ad ſupplicium pertinet æſtimatione, longè* [illegible] *delinquere, idq; iure optimo, quod hoc ſuffragiũ proficiſcatur ab* [illegible] *& inſanabili morbo laborantis. Siquidem is, qui dum peccat condemnat* [illegible] *tũ ſuum, poterit aliquãdo* [illegible] *qui laudat malitiam ac ſe* [illegible], *quã alter* [illegible] Avgvstinvs. *Inſanis, qui laudat quod non eſt bonũ. Si laudes* Aug. in Pſal. [illegible]
[illegible] *eſt, nonne & tu iniquus es. Si laudes* [illegible] *quod*

fur eſt, nonne & tu particeps eris? Si laudes iuſtum eo ipſo, quod iuſtus eſt, nonne & tu inde partem habes laudando? Non enim laudares iuſtum, niſi amares: non amares, ſi nihil inde haberes. Et alibi. *Duo ſunt genera perſecutorum, ſcilicet, vituperantium &*
In Pſal. 59. *laudantium, ſed plus perſequitur lingua adulatoris quàm manus perſequentis.* PAV-
In Hier. ep. 14. LINVS ad Celantiam. *Adulatorum aſſẽtationes, velut quaſdam peſtes animæ fuge. nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mẽtes hominum, nihil quod tã dulci & molli vulnere animum feriat. Vnde & quidam ſapiens ait Verba adulatorum mollia, feriunt*
Prouerb. 18. 8. *autem interiora ventris. Et Dominus loquitur per Prophetam Popule meus, qui bea-*
Iſa. 3. 12. *tificant vos, ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorum diſſipant. In multis iſto maximè tempore regnat hoc vitium, quodq́ eſt grauiſſimum, humilitatis ac beneuolentiæ loco ducitur: eo fit, vt qui adulari neſcit, aut inuidus aut ſuperbus putetur.*

Plato. III. REMED. Conſidera, quid natura duce Ethnici de adulatoribus ſenſerint. PLATO in Phædro, appellat feras humano generi peſtilentes, ſimiles veneficis, imò impuris dæmonibus, qui animos incautos
Laert. l. 1. funeſtis epulis foueant, & ſordib. noxiis inquinent. BION apud Laertium rogatus, inter animalia quod eſſet pernicioſius, reſpõdit inter fera tyran-
Sto. ſerm. 12. num, inter manſueta adulatorem. ANTISTHENES, teſte Stobæo, docuit melius eſſe in coruos, quàm in adulatores incidere, quod hi viuentibus, illi mortuis oculos eruant; indicans tantam eſſe vim adulationis, vt hominem excæcet. Quare ALEXANDER Seuerus optimus Imperator, blandius aliquid in ſalutatione dicentem, aut abiici volebat, ſi loci qualitas pateretur, aut cachinno excipi, vt in eius vita ſcribit Ælius Lam-
Lamprid. pridius. Certè è Chriſtianis principibus LADISLAVS Poloniæ rex non veritus eſt palam adulantes colaphis excipere, rogitusq́; cur id faceret, reſpondit, ſe percutientes repercutere.

IV. REMED. Pone ob oculos exemplum Chriſti Domini, qui cum
Matth. 11. 11. S. Ioannem Baptiſtam multis laudibus ornare inſtituiſſet, nec præſẽtem, nec coram eius diſcipulis, vt adulationis notam defugeret, collaudauit, vti ſapienter animaduertit CHRYSOST. in op. imperf. *Quare bene*, inqui-
Chr. hom. 27 in Matth ens, *recedentibus diſcipulis cœpit laudare Ioannem, non ſicut quidam adulatores, qui hominem in faciẽ laudant, aut quando vident amicos eius fideles adeſſe, aut domeſticos, quos credũt nunciaturos illi quicquid audierint. Inſipiens gaudet laudari in faciẽ: vir autem ſapiens, quando laudatur in facie, flagellatur in corde.* Contra verò cũ ipſe à ſcribis & Phariſæis eorumq́; diſcipulis per adulationem laudaretur, durius ſemper eis reſpondit, quã cum impeteretur maledictis. Nam cũ di-
Matth. 22. 16. cerent. *Magiſter ſcimus, quia verax es, & viã Dei in veritate doces, & nõ eſt tibi cura de aliquo; non enim reſpicis perſonam hominum*, &c. Reſpondit. *Quid me tẽtatis*
Matth. 12. 39. *hypocritæ?* Et cum miraculorum patratorem eum agnoſcerent, ſignumq́; ab eo peterent. *Generatio*, inquit, *mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non*
Ioan. 8. 49. *dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ.* At alibi cum Iudæi illi obiicerent per

ſummam

ſummam contumeliam. *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* manſuete reſpondit. *Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Quo exemplo diſcis, ſi quando laudum tuarum præconia audire cogaris, minimum triſtitia vultus oſtendere, tibi ea diſplicere. *iuſtos enim,* inquit alicubi B. GREGORIVS, *laus ſua cruciat, iniquos exaltat.* Et adulator, qui quærit placere, ſi diſplicere tibi ſuos conatus viderit, mox labellum comprimet. Deinde dicto aliquo ea auertere, vt, eſt illud, *non nobis domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* G.26.mor.c.21 Pſal. 113. 9.

V. REMED. Operam da, vt non facilè, niſi iuſta ratio ſecus poſtulet, in alienas laudes, hominum maximè adhuc viuentium, prorumpas, memor dicti ſapientis *Ante mortem ne laudes hominem quenquam:* tum ne ipſe notam adulatoris, ſuſpicionemue placendi hominibus incurras, tum ne laudato anſam præbeas elationis & iactantiæ, nihil enim eſt, vt ſupra dixit B. PAVLINVS, quod *tam dulci & molli vulnere mentem feriat,* ac adulatio: *& ſi ad tempus,* auctore S. GREGORIO *patienter ſuſcipitur augetur, & pauliſper demulcet animum, vt à rigore ſuæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis.* Vnde B. CHRYSOST. ad pop. Antioch. non dubitauit affirmare, laudum humanarum, honorumque deſpicientiam *eſſe angelicæ cuiuſdam animæ verticis cæleſtis altitudinem tangentis.* Eccli. 11. 30. G.I. mor. 30. c. 10. Chr. hom. 45

VIDE Plura verbo. *Gloria vana. Hypocriſis. Timor humanus.*

AMBITIO.

Remedia aduerſus ambitionem.

I. REMEDIVM. Conſidera Spiritum ſanctum in diuinis litteris nos dehortari ab ambitione, id eſt, cupiditate honorum & dignitatum. *Noli quærere,* ut ſapiēs, *à Domino Ducatum, neque à rege cathedram, honoris.* Et ſapientum princeps CHRISTVS, cum duo eius diſcipuli ad dominatum aſpirarent, ita redarguit eorum ambitionem. *ſcitis, quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores ſunt poteſtatem exercent in eos: non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter, & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* Quam eandem ſententiam repetiuit & alibi dominus cum acriter ſcribas & Phariſæos reprehendiſſet, quod amarent *primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Deinde cum iidem diſcipuli exultarent, quod demonia ipſis ſubiicerentur reſpondit, *Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem*, indicans Luciferum de cœlo ad tartara deturbatum ob faſtum, libidinem imperandi. Et addidit. *Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus ſubiiciuntur vobis.* Nec mirum eſt Chriſtum tam infeſtum fuiſſe ambitio- Eccl. 7. 4. Matt. 20. 25. Matt. 23. 6. Luc. 10. 18.

bitionis vitio, cum primum caput doctrinæ Chriſtianæ ſit de humilitate
contéptu ſui & contumeliis perferendis *Beati pauperes ſpiritu*, id eſt, hu-
Matt. 5. 3. miles, inquit AVGVST. *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Qui vult venire*
Matt. 16. 24. *poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Beati eſtis cum*
Matt. 5. 11. *male dixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum ad-
uerſum vos mentientes, propter me; gaudete & exultate.*

II. REMEDIVM. Conſidera quid S. Patres de hoc vitio ſcri-
Bern. in pſ. 90. pſerint. S. BERNARDVS ita ſcribit. *Ambitio, ſubtile malum, ſecretum
virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo,
Matth. 4. 10 criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis
morbos creans, generans ex medicina languorem.* Et paulo poſt *Tertia* Chriſti ten-
tatio *de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promiſit, ſi cadens adoraret eum.
Videsne quod ambitionis via adoratio diaboli eſt, qua videlicet ad honores & gloriam
Greg. p. 1 c. 1. mundi peruenientendum ſuis ille adoratoribus pollicetur?* B. GREGORIVS initio
paſtoralis. *Sunt nonnulli, qui intra ſanctam Eccleſiam per ſpeciem regiminis glori-
am affectant honoris; videri Doctores appetunt, tranſcendere cæteros concupiſcunt, at-
Matt. 23. 6 que atteſtante veritate, primas ſalutationes in foro, primos recubitus in cœnis, primas
in conuentionibus quærunt cathedras: qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium miniſtra-
re digne tanto magis nequeunt, quanto ad huius humilitatis magiſterium ex ſola ela-
Oſe. 8. 4. tione peruenerunt. Contra quos Dominus per prophetam queritur, dicens. Ipſi regnaue-
runt & non ex me principes extiterunt, & ego ignoraui. Vnde alſe quibuſdam & poſt
Chr. hom 43. miracula venientibus dicit. Recedite à me operarij iniquitatis*, CHRYSOST. ad
pop. Antioch. *Vt ſæui quidam venti in tranquillum mare delati totum ab imo
ſubruunt, vt & arena cum vndis miſceatur, ſic ambitio & turpis quæſtus animam
ſubeuntes omnia ſubuertunt. Excæcat mentis intuitum præſertim gloriæ furor.
nam pecunias quidem contemnere volenti ſatis eſt facile: honorem autem à multis
collatum deſpicere multi laboris indiget, magnæ ſapientiæ, angelicæ cuiuſdam a-
nimæ ipſum cœleſtis teſtudinis verticem tangentis. non eſt enim, non eſt inquam,
li. 4. c. 4. vitium ita tyrannicum & vbique dominans.* AMBROSIVS, in Lucam.
*Hoc ipſo pernicioſior ambitio eſt, quod blanda quædam eſt conſiliatricula dignita-
tum, & ſæpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nul-
la auaritia ſubruere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forenſem gratiam, do-
meſticum periculum, & vt dominetur alijs, prius ſeruit, curuatur obſequio, vt ho-
Cyp. ſerm de ieiun. & tent. Chriſti. Act. 8. 19. nore donetur.* CYPRIANVS. *Etiam in ſinu ſacerdotum ambitio dormit, ibi ſub
vmbra recubat, in ſecreto thalami ſe fraudulenter occultat. Simon Apoſtolorum tem-
poribus venalem putans ſpiritum ſanctum Petrum donis aggreditur, & tentat emere
poteſtatem, per quam plura lucraretur, Hæc ſacrilegij forma per omnia officia gradusque
diſcurrit, & nihil intentatum ambitio prætermittit. Nec dubitet quiſquam diaboli
hæc eſſe negotia, & mundinatores eius, quicunque hæc exercent commercia.*

III. REMEDIVM. Conſidera quid Gentilium ſapientiſſimi de

[illegible] ſcripſerint. M. T v l l i i in libris de officiis hæ ſunt ſententiæ. *Miſerrima eſt omnino ambitio, honorumque contentio.* Et. *Complures ſe ſcelere contaminarunt imperij cupiditate.* Et. *In liberis ciuitatibus regnandi cupiditate nihil tetrius, nihil fœdius excogitari poteſt.* S e n e c a in epiſtolis. *Relinque ambitum, tumida res eſt, vana ventoſa, nullum habet terminum: tam ſolicita eſt, nec quem ante ſe videat, quam ne alium poſt ſe. Laborat inuidia, & quidem duplici: & inuidetur ei, & inuidet ipſe. Vides, quam hic miſer ſit. Confragoſa in faſtigium dignitatis via eſt.* Et ruſum. *Ambitio ipſi naturæ vim parat. Non ille ire vult, ſed non poteſt ſtare: non aliter quam in præceps deiecta pondera, quibus eundi finis eſt, iacuiſſe. Quid Cneum Pompeium in Africam, quid in Septentrionem, quid Mithridatem & in Armeniam & omnes Aſiæ angulos traxit? infinita ſcilicet cupido creſcendi, cum ſibi vni parum magnus videretur. Quid C. Cæſarem in ſua fata pariter ac publica immiſit? Gloria & ambitio, & nullus ſupra ceteros eminendi modus. Vnum ante ſe ferre non potuit, cum Reſpub. ſupra ſe duos ferret.* Sic ille, iuxta illud L v c a n i. *Nec fert Pompeiuſue parem Cæſarve priorem.* P h a v o r i n v s Philoſophus apud Stobæum aiebat ambitioſos partim eſſe ridiculos, partim odioſos, partim miſerabiles. Ridiculos, quod ad maiora aſpirarent. Odioſos, quod ea conſequerentur. Miſerabiles, quod ſpe fallerentur ſæpius, non aſſequerentur quod quærebant. T i m o n verò cognomento μισάνθρωπος auaritiam & ambitionem vocabat elementa malorum. Quemadmodum enim ex elementis omnia generantur naturaliter, ſic ex auaritia & ambitione omnia mala generari.

Cic. 1. offic. & 3.

Sen. ep. 85.

Luc. lib. 1. bell. ciuil.

Stob. ſerm. 2. de proud.

Serm. 8. de iniuſt.

IV. R e m e d. Conſidera exemplum Christi ſaluatoris ab honorum cupiditate [illegible]. Nam primum *cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo,* vt loquitur Apoſtolus, *ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens.* Deinde vt ſeruus per annos triginta, & fabri filius iuxta paternos parietes latuit. Inde in publicum progreſſus, quaſi ſeruus & peccator à ſeruo ſuo Ioanne baptiſta cum ſummo honore omnibus contemptis baptizari voluit. Deſertum verò ingreſſus, diabolum de ambitione omnium regnorum mundi ipſum tentantem acri obiurgatione repreſſit, dicens *Vade Satana.* Eadem & Apoſtolum Petrum à dedecore & contumelia futuræ paſſionis dehortantem coercuit. Adhæc cum populus trans mare Galileæ ob patratum miraculum eum rapere, & regem facere vellet, in montem aufugit. Et quia dixerat ſe non veniſſe miniſtrari, ſed miniſtrare, tanquam miniſter linteo ſe præcinxit, & pedes diſcipulorum ſuorum, inter quos erat proditor Iudas, lauit, dicens. *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Demum humiliauit ſe vſque ad mortem mortem*

Phil. 2. 6.

Matt. 3. 14.

Matt. 4. 10.

Matt. 16. 23.

Ioan. 6. 15.

Matt. 20. 28.

Iohan. 13. 4.

Phil. 2. 8.

autem

autem crucis, id eſt, omnium ignominioſiſſimam, & omnibus mundi honoribus è diametro contrariam. Quod inprimis meditandum pro-
Hebr. 12. 2 ponit B. Paulus. nam cum dixiſſet. *Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem IESVM qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta*, ſubiecit. *Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem.* Reco-
B ſerm. 1. in Miſſus eſt. gitauit profectò B. BERNARDVS, dum alicubi ita ſcribit. *Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis auctori? vtinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti Deus reſpondere dignetur,*
Matt. 16. 23. *quod & ſuo increpando reſpondit Apoſtolo. Vade inquit, poſt me ſatana, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt. Quoties enim hominibus præeſſe deſidero*, toties *Deum meum præire contendo, & vere non ſapio ea quæ Dei ſunt.*

V. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, qui omnes dignitates, honoreſque reſpuerunt; non omnia quidem, quia ſunt innumera,
Paul. in vita. ſed illuſtriora. S. AMBROSIVS, teſte Paulino, à populo & imperatore Epiſcopus Mediolanenſis poſtulatus, noctu ex vrbe aufugit, & cum Ticinum iter intendiſſet, non ſine miraculo mane deprehendit ſe
Epiph. ep. ad Ioann. eſſe in porta Mediolanenſi. Sanctus HIERONYMVS ita refugit omnes
Metap. in vita. honores, vt, licet ſacerdos, tamen miniſteria ſacerdotis in ſuo monaſterio exercere reformidarit. Sanctus CHRYSOST. teſte Metaphraſte, veritus ne ad honores eueheretur, in ſolitudinem aufugit: ſed Flauianus diuinitus monitus è ſpelunca extractum ſacerdotem fecit. vi deinde Antiochia ad Archiepiſcopatum Conſtantinopolitanum pertractus.
Sulp. in vita. Sanctus MARTINVS, auctore Sulpitio, ne Diaconatum quidem, ſuadente ſancto Hilario, ſuſcipere voluit: ad Epiſcopatum autem coactus. Cum autem quidam Epiſcopi, vilitate perſonæ & habitus deterriti, conſecrare eum nollent, valde gauiſus eſt, eoſdemque maiori honore dein-
A. ep. 148. ceps, quam alios, proſecutus eſt. Sanctus AVGVSTINVS, vt ipſe confitetur, cognita morte ſui Epiſcopi fugit ab vrbe, ſed cum vrgente populo inuitus ab Epiſcopo Hipponenſi ad ſacerdotium traheretur in ordina-
Ioan. in vita. tione totus perfuſus fuit lacrymis. B. GREGORIVS quoque, vt habet Ioannes diaconus, electus in ſummum pontificem non modo aufugit, ſed etiam literis compellauit Mauritium imperatorem, ne conſentiret
Pall. hiſt. Lauſi. c. 12. electioni. Indicio autem cœleſti columnæ igneæ proditus, & pontifex factus, primus ſe epiſtolis *ſeruũ ſeruorum* appellauit S. AMMONIVS eremita, teſte Palladio, aurem ſibi præcidit, ne fieret Epiſcopus. Sanctus MALACHIAS, vt ſcribit ſanctus Bernardus in eius vita, non ſuſcepiſſet Epiſcopatum, niſi Epiſcopi cógregati illi anathema comminati fuiſſent, Omnem ſiquidem locum ſublimem & excelſum velut præcipitium, ait idem, reformidabat. Ipſe quoque ſanctus BERNARDVS, & poſt

eum S. Thomas Aquinas, S. Bernardinus, aliique complures non ſemel Epiſcopatus delatos repudiarunt. Et noti ſunt hoc ſeculo, qui in ordinem patrum purpuratorum non ante referri ſe paſſi ſunt, quam in virtute obedientiæ à ſummo pontifice cogerentur. Surius in vita. Cas. Baronius Rob. Bellar.

VI. REMEDIVM. Conſidera cur ſancti viri iam nominati tantopere refugerint dignitatem Epiſcopalem. Nimirum, intelligebant, quo ad ſublimius faſtigium proueherentur, hoc ſe ad ampliorem vitæ morumque perfectionem obligari. Legerant illud ſapientis. *Iudicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.* Et. *Potentes potenter tormenta patientur.* Et illud Christi. *Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo.* Et illud Apoſtoli. *Obedite præpoſitis veſtris, ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Vnde vnus ex illis in Paſtorali ſuo ita ſcripſit. *Prælatus tot ſibi coronas multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, ſic ſi peruerſa perpetrat, tot mortibus dignus eſt, quot ad ſubditos ſuæ perditionis exempla transmittit.* Et alius pro concione exponens Acta Apoſtolorum dixit. *Si nouiſſes quod Epiſcopus debet omnium onera geſtare, quod aliis iraſcentibus detur venia, ipſi vero nequaquam, quod aliis peccantibus supereſt excuſatio, ipſi verò minimè, haudquaquam feſtinaſſes ad primatum, haudquaquam accurriſſes. Hic enim omnium linguis expoſitus eſt, omnium iudiciis obiectus, & ſapientium & inſipientium curis perpetuis obtunditur, cum diurnis, tum nocturnis.* Et infra. *Non temere dico, ſed vt affectus ſum, ac ſentio. Non arbitror inter ſacerdotes multos eſſe qui ſalui fiant, ſed multo plures, qui pereant. In cauſa eſt: quoniam rex excelſum requirit animum. Multas enim habet cauſas, quæ depellant ipſum à ſuis moribus, & innumeris oculis illi vndique opus. Non vides, quam multas res oportet adeſſe Epiſcopo, vt ſit appoſitus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax ſit ac fidelis in doctrina ſermonis? Quantæ hæc difficultatis? & quod alii peccant, illi imputatur. Nihil dico præterea, ſi vel vnus tantum decedat non initiatus, nonne totam ipſius ſubuertit ſalutem? Vnius enim animæ perditio, tantam habet iacturam, vt nulla ratio poſſit æſtimare. Etenim ſi vnius animæ ſalus tanti eſt, vt ob hanc filius Dei fieret homo, tantaque pateretur, perditio, cogita, quantum conciliabit pœnam? Quodſi quis ob hominem in hac vita perditum morte dignus eſt, quanto magis ille?*

Sap. 6. 6. Luc. 12. 48. Heb. 13. 17. Greg. 3. p. c. 5. Chryſ. hom. 3. in Acta.

VII. REMED. Statue apud animum tuum, te nequaquam ad Magiſtratus, Prælaturas, aliaque honorifica officia, quæ onus aliis imperandi annexum habent, aſpiraturum: & ſi offerantur tergiuerſaturum, niſi vel cogat Maiorum auctoritas, vel caritas Chriſtiana ſapientum iudicio ita poſtulare videatur. Deinde nec aſſumpturum quamuis aliam dignitatem, licet ab onere eiuſmodi immunem, niſi pater ſpiritualis, qui conſcientiam tuam habet perſpectam id exiſtimet ad maiorem Dei gloriam ſine ſalutis tuæ iactura ceſſurum. Vbi autem ſuſceperis, opta in animo, non tibi ſemper ab omnibus honorem officio a-

Digitized by Google

Eccli. 3. 20. lioquin congruentem deferri, memor dicti ſapientis. *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. In ſummo honore,* inquit in Aug. ſerm. 215. ſermonibus de tempore Auguſtinus, *ſumma tibi ſit humilitas. Honoris laus* Greg. lib. 2. ep. 54. *eſt humilitatis virtus.* Et Gregorius Magnus ad Ioannem Epiſcopum Rauennatem. *Nihil in Epiſcopali ceruice ſplendidius fulget, quam humilitas.*

VIDE V. *Gloria vana, ſuperbia, veſtium luxus.*

AMOR SVI.

Remedia contra amorem ſui.

I. REMED. Conſidera quid propriè ſit amor ſui. Agnitio enim morbi, vt vulgo dici ſolet, dimidiata ſanitas eſt. Amor ergo ſui non eſt naturalis ille amor, quo iubemur proximos, ſicut nos ipſos diligere, & de quo Eph. 5. 29. Apoſtolus dixit, *Nemo vnquã carnem ſuã odio habuit, ſed nutrit & fouet:* ſed vitioſus, & à natura corrupta profectus, quo quis tantũ ſtudet ſuis cómmo- Bas. reg. breu. c. 54. dis, nulla ratione habita vel diuinæ glorię, vel alterius finis honeſti, vt do- Greg. hom. 4. in Ezech. cent SS. Patres. Repugnat autem hoc vitiũ è diametro caritatis virtuti, vel amori Dei, vt tradit B. AVGVST. in libris de ciuitate Dei. Aug. l. 14. c. 28. *Fecerunt,* inquit, *ciuitates duas amores duo: terrenã ſcilicet amor ſui vſq; ad contemptũ Dei: cœleſtẽ vero amor Dei vſq; ad contemptum ſui: illa in ſeipſa, hæc in domino gloriatur.* Et eſt ra- Aug. l. 22. de ciu. c. 22. dix, fons & ſeminariũ omnium vitiorũ, vti late declarat idem Auguſtinus, 2. Tim. 3. 2. & indicat D. Paulus in altera ad Timotheum epiſtola. Nam cum dixiſſet. *In nouiſſimis diebus erunt homines ſeipſos amantes,* mox ſubiungit, *cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parẽtibus non obediẽtes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes* &c. *& voluptatũ amatores magis, quã Dei.* Immo vix bonum aliquod opus facimus, etiamſi arbitremur ad gloriam Dei factũ, ꝙ nõ iſto vitio amoris ſui inquinemus, dũ occultè vel gloriã vel voluptatu- G. hom. 4. in Ezech. lam aliꝗ noſtram in eo quærimus. *Scimus,* inquit B. GREGOR. *quia vehementer claudit oculum cordis amor priuatus.* Quocirca omni ope contendere debes, vt hunc fontem obſtruas, hanc radicem funditus extirpes, ſi ad virtutum, perfectæque vitæ culmen peruenire velis.

II. REM. Cõſidera amorẽ ſui non ſolũ omnium peccatorum, grauiũ æq; Col. 3. 5. ac leuium eſſe parentẽ & altricẽ, ſed etiam eſſe ſpeciẽ idololatriæ. Si enim, teſte Apoſtolo, *auaritia, ſim ulacrorũ ſeruitus eſt,* eo ꝙ auarus, pecuniã ſuam, dũ ea vti nõ audet, quaſi ſtatuã in arca defixã colat & adoret: guloſorum Phil. 3. 19. quoq; & ebrioſorũ, ſecundũ eundẽ *Deus Venter* ſit, eo ꝙ neglectis veri Dei mãdatis cuticulæ tantũ curãdæ opam dare videãtur, quanto magis amor ſui, ſuæq; voluntatis explẽdę deſiderium erit idolorũ ſeruitꝰ, ex quo & auaritia, & gula, cæteræq; vitiorũ capitalium peſtes originẽ ſuum ducunt. Ez. c. 28. 2. 1. Reg. 15. 23. Quã ſeruitutem ob oculos nobis poſuit propheta Ezechiel, dũ ait. *Dixiſti, Deus ego ſũ: dediſti cor tuũ quaſi cor Dei.* Et Samuel, cũ regi Sauli ſuæ magis, ꝗ diui-

Digitized by Google

diuinæ voluntati obſequenti dixit. *Quaſi peccatũ ariolãdi eſt Deo repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Ille enim voluntatem ſuam Dei volũtati anteponebat, ac proinde eam ſupra Deũ q. colebat & venerabatur.

III. REMED. Quia autẽ hic Amor ſui valde humanã mentẽ excęcat, vel vt loquitur B. GREGOR. *vehementer claudit oculũ cordis*, & idcirco non facile agnoſcitur, maximè in excellentib. virtutũ operib. vt in ipſa humilitate, & vanæ gloriæ contẽptu, vt obſeruauit B AVGVST. in Confeſſionũ libris. A. l. 10. c. 38.
Sæpe enim, inquit, *homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu gloriatur, ideoq́ non iã de ipſo gloriæ contẽptu gloriatur*: Itaq́ aduertere debes, quoſdã huius ꝓprii amoris effectus eſſe manifeſtos, nec à culpa læthalis peccati immunes, vt ſunt ſeptem peccata capitalia, aliaq́ q̃ ſupra recenſuit Apoſtolus, & in his facile ꝓprii amoris ingeniũ notatur. Alii verò ſunt occulti, qui non facile agnoſcũtur, & fere ſunt noxæ leuioris & venialis. Exẽpli loco ſunt hi. Si in edẽdo, bibendo, dormiẽdo, ambulando, aliiſq́ adiaphoris actionib. nõ tam neceſſitatis, q̃ voluptatis tuæ habeas rationẽ; ſi in cultu corporis, domus, ſuppellectilis ſis exquiſitior, q̃ communis hominũ mos ferat; ſi ob vitiũ corporis naturale, vel officii tibi impoſiti vilitatẽ, vel ob inopiã parentũ pudore ſuffũdare: ſi monitionẽ, vel reprehenſionẽ moleſtè feras: ſi à quibuſdam bonis operibus abſtineas, ne à vulgo irrideare: ſi libenter de rebus ad laudem tuam vergentibus loquare, vel alios loquentes audias: ſi ob lapſum leuẽ aliorum facile ad iram accendare, ſi iniuriam acceptam ægrè remittas. ſi triſteris, cum tuum iudicium non ab omnibus probatur: ſi cui ſis plus æquo familiaris. Et id genus alia.

IV. REM. Apud animum tuũ conſtitue, & in matutina oratione propone, te omnia ad gloriã Dei, non ad cõmodũ tuũ facturum iuxta conſiliũ Apoſtoli ita ſcribẽtis ad Corinth, *Siue mãducatis, ſiue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriã Dei facite.* Et ad Coloſſenſes. *Omne quodcũq́, facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gratias agẽtes Deo & Patri p ipſum:* ita enim fiet, vt nõ ſolũ amorẽ illũ ꝓprium q. domeſticũ latronem conficias, ſed etiã operib. alioqn adiaphoris, vt eſt opus edẽdi & bibendi, ſi in gratia Dei ſis, ꝓmerearis augmentũ gratiæ & gloriæ. Si verò qd cõmẽdatione dignũ priuatim, vel publicè egeris, id ex parte tua cęlare cõtendas, exẽplo Chriſti, q cũ admiranda q̃dam patraſſet, vti in ſui transfiguratione, ea diuulgari vetuit: Si autẽ te inuito in publicũ emanent, ea diuinæ gratiæ, nõ tuæ induſtrię adſcribe: & obrepenti cogitationi de vana gloria cũ Chriſto identidẽ reſpõde. *Ego nõ quæro gloriã meã. Et ſi ego glorifico me ipſũ, gloria mea nihil eſt.* Vel illud Dauidis. *Nõ nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriã.* Operæ p̃tium quoq́ feceris, ſi nõ ante cubitu cõcedas, q̃ cõſcientiam tuã excuſſeris, nũ aliqua in re commodũ tuum, vel gloriam quæſieris. *Quiſquis enim vitæ ſuæ cuſtodiam*, inquit B. GREG. *negligit diſcutere*,

1. Cor. 10. 31. Col. 3. 17. — Matt. 17. 9 — Ioan. 8. 50. — Pſal. 113. 9. — G. hom. 4. in Ezech.

Digitized by Google

quæ agit, quæ loquitur, quæ cogitat, aut deſpicit, aut neſcit, ſibimetipſi præſens non eſt, quia ſemetipſum quotidie exquirere aut cognoſcere ſolicitus non eſt. Ille autem veraciter ſibi in præſenti eſt, qui ſe in ſuis actibus tanquam alium attendit. nam ſunt multa peccata, quæ committimus, ſed idcirco nobis grauia non videntur, quia priuato nos amore diligentes, clauſis nobis oculis in noſtra deceptione blandimur.

V. REMED. Serio te dede proprii amoris abnegationi. Quod remedium dedit ſummus medicus Chriſtus. *Qui vult*, inquiens *venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Quod bifariam intelligi poteſt. Semel vt abneges te eſſe, quod es. Solus Deus *negare ſe non poteſt*, teſte Apoſtolo. qui ſolus dicere poteſt. *Ego ſum, qui ſum.* Homo autem & quæuis creatura dicere poteſt, ego non ſum, vel nihil ſum, ſicut dixit Paulus. *nihil*, inquit, *minus fui ab iis qui ſunt ſupra modum Apoſtoli, tametſi nihil ſum.* Et S. Catharinæ Senenſi initio viſionum Dominus dixit. *Ego ſum qui ſum. tu es, quæ non eſt: hoc ſi ſcis, omnes laqueos inimici franges.* Immo quiuis ita ſentire debet, niſi ſeductor ſui eſſe velit. *Qui enim exiſtimat ſe aliquid eſſe*, inquit idem Paulus, *cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* Qui autem nihil ſe eſſe putat, quomodo amorem ſui retinere poteſt, vt commodum vel gloriolam in actionibus ſuis quærat? SECVNDO, abnegare temetipſum potes, ſi affectibus inordinatis renuncies, ac nouum hominem exuto vetere, vt loquitur Apoſtolus, induas. Sic enim abnegationem hanc exponit B. Baſilius in regulis fuſius diſp. & S. GREGORIVS, qui ſic ſcribit. *Tunc nos ipſos abnegamus, cum vitamus, quod per vetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, quod per nouitatẽ vocamur. Penſemus, quomodo ſe Paulus abnegauerat, qui dicebat, Viuo autem, iam non ego: extinctus quippe fuerat ſæuus ille perſecutor, & viuere cœperat pius prædicator. ſi enim ipſe eſſet, pius profecto non eſſet. Sed qui ſe viuere denegat, dicat, vnde eſt, quod ſancta verba per doctrinam veritatis clamat? Protinus ſubdit, viuit vero in me Chriſtus, ac ſi aperte dicat. Ego quidem à memetipſo extinctus ſum, quia carnaliter non viuo, ſed tamen eſſentialiter mortuus non ſum, quia in Chriſto ſpiritualiter viuo.* DICES, difficile eſſe perfecte ſe abnegare, & omnem inordinatum ſui amorem exſcindere. NON diffiteor. *Fortaſſe* ait idem Gregorius, *laborioſum non eſt homini relinquere ſua, ſed valde laborioſum eſt relinquere ſemetipſum, minus quippe eſt, abnegare quod habet: valde autem multum eſt, abnegare quod eſt.* Verum Chriſtus idcirco mox adiecit (*& tollat crucem ſuam*) Labore indicans opus eſſe, ſecurim ad hanc omnium vitiorum radicem ponẽdam: crucem tibi, non Chriſti, ſed tuam eſſe ferendam, nempe vt carnem tuam *crucifigas cum concupiſcentiis eius*, ſicut crucifixit Paulus, qui ſcripſit. *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo. Et mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Quod ſi & hæc crucula tibi oneroſa ſit, attende ad poſtrema verba ſententiæ Chriſti. (*& ſequatur me*) ſi enim duce Chriſto cruci-

Matt. 16. 24.
1. Tim. 2. 13.
Exo. 3. 14.
2. Cor. 12. 11.
Raym. in eius vita.
Gal. 6. 3.
Eph. 4. 24.
Baſ. q. 6. & 8.
G hom. 32. in Euang.
Gal. 2. 20.
Greg. ib.
Matt. 16. 24.
Matt. 3. 10.
Gal. 5. 24.
1. Cor. 9. 27.
Gal. 6. 14.

crucifixo viam crucis & mortificationis ingreſſus fueris, omnia reddentur leuiora, quia ipſe dixit: *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Matt. 11. 30.

VIDE plura verbo. *Ambitio. Auaritia. Familiaritas nimia. Gloria vana. Gula. Immortificatio paſſionum. Iudicium proprium. Luxuria, Mortis metus. Triſtitia, Voluntas propria, Voluptas carnis,*

AVARITIA.

Remedia contra Auaritiam.

I. REMED. Conſidera in diuinis ſcripturis Auaritiæ crimen omnibus aliis quaſi anteponi. Sic enim loquitur Eccleſiaſticus. *Nihil eſt iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet.* Et paulo ante. *Auaro nihil eſt ſceleſtius.* Et rurſus. *Qui aurum diligit, non iuſtificabitur.* Paulus quoq; Apoſtolus auaritiam hic appellat *idolorum, vel ſimulacrorum ſeruitutem.* Deinde eædem ſcripturæ auaros disertè regno cœlorum excludunt, & æternis inferni pœnis addicunt. Sic enim loquitur Propheta Baruch. *Vbi ſunt, qui argentum theſaurizant, & aurum in quo confidunt homines? Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt.* Et Chriſtus. *Væ vobis diuitibus, qui habetis hic conſolationem veſtram.* Et. *Facilius eſt camelum per foramē acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cælorum.* Tum Apoſtolus. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Ac B. IACOBVS. *Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miſeriis veſtris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus.*

Eccl. 10.10. Cap. 31 5. Ephеſ. 5. 5. Col. 3 5. Bar. 3. 18. Luc. 6. 24. Matth. 19. 24. 1. Tim. 6. 9. Iac. 5. 1.

II. REMED. Conſidera quam grauiter S. Patres de hoc vitio cenſeant. BASILIVS. *Quanto diuitiæ magis augeſcunt, tanto plus adferunt curarum. Iudex expectatur, & auarus cogitat, ne in ius trahatur, ne orphanus ſuas lacrymas in foro palam faciat. Nocte conſultat, quomodo mane quoſdam aduocatos ſibi præparet, quomodo in iudicio mentiendo pauperem deſtitutum opprimat. Eius animam hæ curæ continuò mordaces abſumunt. Canis latrat, auarus putat furem eſſe. Mus forte perſtrepit, & auari cor ſalit, quemlibet vel puerum ſuſpectum habens. Filios iam grandes vt inſidiatores aſpicit, quod eorum iam ætas ſucceſſionem expetere videtur, &c.* AMBROSIVS. *Exemplum auaris omnibus in Anania,* à Petro punito, *propoſitum eſt: vt qui eiuſdem criminis reus fuerit, eiuſdem ſupplicij in iudicij die ſententia feriatur. Grande igitur malum eſt auaritia, imò malorum omnium eſt origo, ſicut ait Apoſtolus. radix autem omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide. Vides ergo, quia qui pecuniam appetit, fidem perdit: qui aurum redigit, gratiam prodigit.*

Baſ. hom. 21. Amb. ſer. 59. Act. 5. 5. 1. Tim. 6. 10.

Digitized by Google

Auaritia enim cæcitas eſt, errorem religionis inducit. Cæca, inquam, eſt auaritia, ſed diuerſis fraudum oculata ingeniis: non videt quæ diuinitatis ſunt, ſed cogitat quæ cupiditatis ſunt. CHRYSOSTOMVS oratione in auaros. *Quid manibus auari ſceleratius? quid oculis impudentius & caninum magis? non aſpicit homines vt homines, neque cœlum vt cœlum, ſed omnia pecuniā eſſe putat.* Et infra. *Vrſi & lupi, vbi ſaturati ſunt, abſtinent ſe cibo, iſti verò non ſatiantur. Atqui propterea manus nobis fecit Deus, vt aliis opitulemur, nō vt inſidiemur. Talium ora etiam ferarum ora ſunt, quin his etiam truculentiora. Etenim verba promūt, magis quam ferarum dentes venenum emittentia, & necem patrantia. Quod ſi mentem quoque talium quis excutiat, iam non feras modo, ſed etiam dæmones ipſos appellabit.* AVGVSTIN. in libris de ciuitate Dei cauſam reddens, cur Apoſtolus auaritiam vocet idolorum ſeruitutem. *Peruerſi,* inquit, *& auari frui volunt nummo, vti autem Deo, quoniā non nummum propter Deum impendunt, ſed Deum propter nummū colunt. Quia nimirum, licet Deū agnoſcant, & reuereantur, tanquam rerum omnium parentem, immoderato tamen affectu, quo in ſordib. pecuniæ inhæreſcunt, eum vltimum ſui finem, & ſummū bonum eſſe re & facto negare vidētur. Itaq. in pecunia conquieſcunt, ac ſi nulla Dei cura & prouidentia agere deberent vnquam.* Et alibi. *non ſolum auarus eſt, qui rapit aliena, ſed ēt ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua. quomodo iudicaturus eſt te, cum non ſolum ſeruas tua, ſed etiam quæris aliena?* GREGOR. lib. 4. moral. *Rarum valde eſt, vt qui aurum poſſidet ad requiem tendat, dum per ſemetipſam veritas dicat. Difficile, qui pecunias habent, intrabunt in regnum cælorum. Nam, qui hic multiplicandis diuitiis inhiant, quæ alterius vitæ gaudia ſperant? Quod tamen, vt redemptor noſter valde rarum, & ex ſolo diuino miraculo euenire poſſe monſtraret: apud homines, inquit, hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.*

Orat. 71 | A. l. 11. c. 15. | Aug ſerm. 196. de temp. | Greg. c. 3. | Luc. 18. 24.

III. REMED. Conſidera quid Ethnici de ea ſenſerint. CICERO in oratione pro Quintio. *Nullum,* ait, *eſt officium tam ſanctum, atq. ſolenne, quod non auaritia comminuere, atq. violare ſoleat.* Et in Vatinium. *Nemo tam firmum habuit præſidium, quod auaritia non infregerit, atq. debilitauerit.* Et ibid. *Auaritia inſatiabilis immenſa & incredibilia poteſt. Ita. n. hominum mentes obſtrictas tenet, vt eas nullo tempore reſpirare permittat.* Et li. 2. officiorum. *Nullum eſt vitium tetrius, quam auaritia, præſertim in Principib. & Rempub. gubernantibus. Habere enim quæſtui Rempub. non modo turpe eſt, ſed ſceleratū ēt & nefarium.* SALVSTIVS in Catilinario. *Pecuniæ, imperiiq. libido, ſunt quaſi materies omniū malorum. Nāq. auaritia fidem, probitatem, cæteraſq. bonas artes ſubuertit: proq. his ſuperbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere, edocuit.* VAL. MAXIMVS li. 9. c. 4. *Protrahatur etiam in medium Auaritia, latētium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ auidiſſima vorago, nec habēdi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima.* SENECA epiſt. 115. *Nulla auaritia ſine pœna eſt, quamuis ſatis ſit ipſa pœnarum. O quātum lachrymarum, ô quantum laborum exigit? q̄ miſera deſideratis, quam miſera partis eſt? Adiice quotidianas ſolicitudines, quæ pro modo habendi quēq. diſcruciant. Maiore tormento*

Cicero. | Saluſtius. | Valerius. | Seneca.

Digitized by Google

mento pecunia poſſidetur, quam quæritur. Quantum damnis ingemiſcunt, quæ & magna incidunt, & maiora videntur. Et epiſt. 108. *Non vides, quemadmodũ theatra cõſonent, quoties aliqua dicta ſunt, quæ publicè agnoſcimus, & conſenſu vera eſſe teſtamur. Deſunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. In nullum auarus bonus eſt, in ſe peſſimus.*

IV. REMED. Conſidera exemplum Chriſti & ſanctorum, qui auaritiæ hoſtes infeſtiſſimi verbis & factis fuerunt. CHRISTVS enim cum filius Dei eſſet, vel vt loquitur Apoſtolus, *in forma Dei*, Deo æqualis, rex regum & Dominus dominãtium, exinaniuit ſe, & *formam ſerui* pauperis accepit; in ſtabulo, vt pauper natus, pannis inuolutus, & in præſepio depoſitus: in ſinu parentum pauperum ſuo labore, & alienis opibus ſuſtẽtatus, ita vt de ſe dixerit. *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet.* Pauper denique & nudus in lecto crucis mortuus, & in alieno ſepulcro humatus Deinde pauperes elegit diſcipulos, eiſque auctor fuit vt ad arctiſſimam totius vitæ paupertatem, relictis omnibus quæ in mundo haberent, vel habere potuiſſent, religione voti ſe obſtringerent. Immò omnibus Chriſtianis conſuluit eandem paupertatis perfectionem dicens diuiti adoleſcenti. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperib. & habebis theſaurum in cælo; & veni ſequere me.* Quod conſilium & primi Chriſtiani, vt eſt in Actorum Apoſtolicorum hiſtoria, quorum nullus *quicquam ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia,* ſequuti ſunt, ac poſtea quamplurimi religioſi clerici, omneſq; monachi, eorumque fundatores. Antonius, Baſilius, Benedictus, Bruno, Dominicus, Franciſcus, &c. idq; non alia de cauſa fecerunt, quam vt ab auaritia, vel cupiditate omnium malorũ radice, vt eam deſcribit B. Paulus, quam longiſſimè abeſſent. Tum vt eo capaciores eſſent opum cœleſtiũ paupertatis profeſſoribus promiſſarum; dixerat enim Chriſtus. *Beati Pauperes Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Dixerat diuiti adoleſcenti. *Et habebis theſaurum in cælo.* Dixerat Apoſtolis. *Omnis qui reliquerit domum, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.*

Phil. 2. 6.

Luc. 9. c. 8.

Matth. 19. 21.

Act 4.

1. Tim. 6.

Matt. 5. 3. & 19. 21.

V. REMEDIVM. Conſidera, quam grauibus pœnis diuinitus caſtigata ſit quorundam auaritia. Verba deſcribam Io. CASSIANI ex libro 7. inſti. monaſt. *Giezi ea quæ ne antea quidem poſſederat volens acquirere non modo gratiam Prophetiæ non meruit poſſidere, quam per ſucceſſionẽ velut hæreditariam à ſuo habuit magiſtro ſuſcipere: verumetiam econtrario æterna lepra ſancti Eliſæi maledictione perfunditur. Iudas autem volens reſumere pecunias, quas anteaChriſtũ ſecutus abiecerat, nõ ſolum ad proditionem Domini lapſus, Apoſtolatus perdidit gradum, ſed etiã vitam ipſam communi exitũ finire non meruit, eamq; biothanati morte concluſit. Ananias verò & Sapphira reſeruantes partem quandam quæ ex his poſſederant Apoſtolico ore morte mulctantur.* Hæc ille. Eadem de cauſſa miſerè perierunt & alii, Vt Achan anathematis reus. Saul rex poſt victos Amalecitas mandati diuini

Caſſ. c. 14.

4. Reg 5.

Matth. 26.

Act. 1. 20.

Act. 5.

Ioſ.7 1. diuini præuaricator. Iohel & Abias iudicii peruerſores. Achab cum Ie-
1. Reg.15.20. zabele Naboth Ieſrahelitæ interfector, & vinearum cruentus occupator.
3. Reg. 8.
3 Reg. 21. Poſt Apoſtolicum æuum & monachi auaritiæ rei non leuiter puniti ſunt.
Hier. ep. 22. HIERONYMVS in Epiſt. ad Euſtochium de re Nitriæ recenter geſta ſic ſcribit. *Quidam ex fratribus parcior magis quam auarior, & neſciens triginta argenteis Dominum venditum, centum ſolidos, quos lina texendo acquiſierat, moriens dereliquit. Initum eſt inter monachos conſilium (nam in eodem loco circiter quinque millia diuiſis cellulis habitabant) quid facto opus eſſet. Alij pauperibus diſtribuendos eſſe dicebant: alij dandos Eccleſiæ: nonnulli parentibus remittendos. Macarius verò & Pambo, & Iſidorus, & cæteri, quos Patres vocant, ſancto in eis loquente Spiritu decreuerunt infodiendos eſſe cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Nec hoc crudeliter quiſquam putet factum: tantus cunctos per totam Ægyptum terror inuaſit, vt vnum ſolidum dimiſiſſe ſit criminis.* Simile exemplum eſt in dialogis
Greg l. 4. c. 55. GREGORII Magni. nam cum monachus Iuſtus morti vicinus deprehenſus eſſet occultaſſe tres aureos in quodam medicamento, B. Gregorius tum Abbas ei dici curauit eum ab omnibus fratribus ea de cauſa abominatum: poſt mortem autem voluit corpus eius in foſſam ſterquilinii proiici, & tres aureos, quos reliquerat cum illo infodi, ac ab omnibus clamari. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.*

1. Tim. 6. 9. VI. REMED. Conſidera pericula animi & corporis, in quæ auari ſe coniiciunt. *Nam qui volunt diuites fieri*, ait Apoſtolus, *incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt hominem in interitum & perditionem.* Verè & multos, & occultos, & arctos laqueos dia-
Sapi. 4. 11. bolo ſuppeditat auaritia. Multos, quia, vt ſcribit Sapiens, *creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominũ, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Occultos, quia teſte Iob, *abſcondita eſt in terra pedica eius.* adeo ſiqui-
Iob. 18. 10. dem ſubtiles ſunt in commerciis, maximè in vſura & Simonia, vt ſummi etiam Doctores vix eos agnoſcant: adde quod velati ſint, vel neceſſitate naturali, ne aliquando deſint ad vitam neceſſaria ipſis, vel liberis: vel ſpirituali, vt ſuppetant quæ erogentur in pauperes. Arctos vero, quia tot vinculis conſtringitur, quot habet poſſeſſiones, & quidem duplici amore conſtringitur, ſui videlicet & filiorum: nam in morte cum deſinit eas amare ſibi, adhuc amat filiis, aliisq; hæredibus. Addit Paulus eos incidere
Eccl. 5 9. *in deſideria multa inutilia, & nociua*, quia vt ait Eccleſiaſticus. *Auarus nunquam*
Prou. 27. 20. *implebitur pecunia.* Et Salomon. *Infernus & perditio nunquam implentur. Similiter & oculi hominum inſatiabiles.* Nam quo plus opes creſcunt, hoc ſitim habendi magis accendunt; ſicut hydropicus quo plus bibit, hoc inflatur amplius. Cum quo conuenit illud Poëtæ Ethnici. *Creſcit amor nummi, quã-*
Iuuen. Sat. 14. *tum ipſa pecunia creſcit.* Vnde conſequens eſt, vt auaro perinde ſit opibus
Prou. 13. 7. abundare, ac nihil habere. *Eſt quaſi diues*, inquit idem Salomon, *cum nihil habeat.*

Digitized by Google

habeat: & eſt quaſi pauper, cum in multis diuitiis ſit. Et Hieron. ep. ad Paulinum. Hieron. ep. 103.
Antiquum dictum eſt. Auaro tam deeſt, quod habet, quam quod non habet. Credẽti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem etiam obulo indiget. Deniq; incidunt a- 1. Tim. 6. 9.
uari & in *deſideria nociua*, iuxta Apoſtolum *quæ mergunt hominem in interitum,* Greg. l. 15. mor. c. 11.
& inſerunt doloribus multis. Nam diuitiæ, vt bene quidam dixit, & magno labore acquiruntur, & multo timore poſſidentur, & ſummo dolore amittuntur. *Eſt & alia infirmitas peſſima,* ait Sapiens, *quam vidi ſub ſole diuitiæ* Eccl. 5. 12.
conſeruatæ in malum Domini ſui: pereunt enim in afflictione peſſima. Et rurſum. *O* Eccli. 41. 1.
mors quam amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis.

VII. REMED. Conſidera quanta ſtultitia in accumulandis opibus Luc. 12. 20.
committatur. Auaro enim theſaurizanti apud Lucam dictum eſt. *Stultè, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem paraſti, cuius erunt?* Prima ergo ſtultitia auari eſt, quod improbo labore congerat ea, quibus forte nunquam eſt fruiturus. Vnde B. Paulus voluit Timotheum diuitib. præcipe- 1. Tim. 6. 17.
re *ne ſublime ſaperent, & ſperarent in incerto diuitiarum.* Putant enim & diuites, ſe hoc aliis hominibus ſapientiores, quo plura corradunt. *Sapiens ſibi videtur,* inquit Salomon, *vir diues; pauper autem prudens ſcrutabitur eum.* 2. Stultitia Prouerb. 28. 11.
eſt, quod theſauros cõgerat, vbi omnes eius anteceſſores illos amiſerũt, nempe in mundo. 3. quod vſurpat ſibi quæ ſua non ſunt. *Domini eſt terra,* Pſal. 23. 1.
inquit Pſaltes regius, *& plenitudo eius.* Quando canis duos homines ſequitur, vter eius Dominus ſit, neſcitur, quouſq; alter ab altero diſceſſerit: ſic in hac vita neſcitur, quis opum collectarũ ſit Dominus, at poſt mortem patefit, nõ eſſe auari, ſed mundi, quia ſoli mundo relinquuntur. Rurſum, quemadmodum, ſi quis ad conuiuium prælautum inuitatus exiſtimaret omnia ſua eſſe quæ apponũtur, & ideo menſis remotis pateras, lanceſq; argenteas domo efferre vellet, ei à ianitore diceretur, illa eius non fuiſſe niſi quoad vſum, & idcirco redderet: ſic auaris, qui omnia bona credũt eſſe ſua, dum hac vita excedunt, ianitor, mors, dicit illud Pauli. *Nihil intuliſtis in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid poteſtis.* 4. Stultitia eſt, 1. Tim. 6. 7.
quod ex Domino faciat ſe ſeruum, Auarus enim poſſidetur à diuitiis ſuis, non eas poſſidet, nec enim aliter habet eas, quam compedes habere dicitur, qui eſt cõpeditus. Et ratio eſt, quia in omnib. obedit illis, ſecundum Eccl. 10. 19.
illud Eccleſiaſtæ. *Pecuniæ obediunt omnia.* Imò facit ſe mancipium earum viliſſimum, quia ſi in morbum incidat, non audet medicum aduocare, ne iacturã pecuniæ faciat: ac licet tota vita ſedulo eis cumulandis ſeruierit, tandem eum ſine vlla mercede omnibus ſpoliatum dimittunt. *Diues enim cum dormierit,* ait B. IOB. *nihil ſecum auferet.* 5. Stultitia, vel potius inſa- Iob. 27. 19.
nia eſt, quod laqueos quærat, quib. ſe ſuoſque, vxorem, liberos & totam Prouerb. 27. 21.
familiam ſtrangulet & perdat in æternum. *Cor iniqui,* ait Sapiens, *inquiret mala*, id eſt, laqueos occultos vſuræ, ſimoniæ, aliorumq; occultorum cõtractuum, quibus ſe ſuoſq; participes facit.

Digitized by Google

VIII. Rem. Si diues non es, & tamen inordinatè affectus ad opes, tolle affectum, & ſtatu tuo contentus ſis. *Habentes autem alimenta*, ait Apoſtolus, *& quibus tegamur, his contenti ſimus.* Sic enim ſecurior, tranquillior, & ad virtutes cóparandas aptior exiſtes. nam & Philoſophi Ethnici, vt Crates Thebanus apud Laertiũ, opes abiecerunt, vt aptiores eſſet ad capeſſendam ſapientiam. Si verò opibus abundas, non ſperes *in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo*, vt idem Apoſtolus monet, *& diues fias in bonis operib.* ſtudeasq; *facile tribuere* indigentibus, *communicare, & theſaurizare tibi fundamentum bonum in futurum vt apprehendas veram vitam. Eleemoſyna*, inquit liberalis Tobias, *ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram ſummo Deo, eleemoſyna omnibus facientibus eam.*

1.Tim.6.8.
Laert.lib.6.
1.Tim.6.18.
Tob.4.11.12.

Vide V. Impatiẽtia in paupertate. Impatiẽtia in damno rerũ tẽporaliũ.

B

BLASPHEMIA.

Remedia contra blaſphemiam.

Primvm Remediũ. Conſidera dicta Spiritus S. in ſacris litteris. Primo .n. prohibet blaſphemiã, vt in Exodo. *Non aſſumes nomẽ Domini Dei tui in vanum.* multo ergo minus ad blaſphemiam. Et apud Apoſtolum. *Nũc autem deponite & vos oĩa, iram, indignationẽ, malitiã, blaſphemiam.* Et. *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non* 2 grauiſſimã pœnã blaſphemis denunciat. *Educ*, ait in Leuitico, *blaſphemum extra caſtra, & ponant oẽs qui audierũt manus ſup caput eius, & lapidet eũ populus vniuerſus.* Et ad regẽ Dauid. *Quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbũ hoc, filius qui natus eſt tibi morte morietur.* Et apud Matthæum. *Omne peccatũ & blaſphemia remittetur hominibus, Spiritus aũt blaſphemia nõ remittetur.* Et apud Marcum. *Qui blaſphemauerit in Spiritum S. non habebit remiſſionem in æternum.*

Exod.20.7.
Coloſſ.3.8.
Iac.5.12.
Leu.24.14.
2.Reg.12.14.
Matt.12.31.
Mar.3.29.
Cypr.ad Iubaianum.
Baſil.quæſt.273.

II. Remed. Conſidera SS. Patrum ſententias. Cyprianvs de hæreticis baptizandis. *Si cuius patri aliquis conuicium fecerit, ſi contumelioſus & procax pudorẽ eius & honorem maledico ore lacerauerit, indignatur filius, & iraſcitur & læſi patris iniuriã quibuslibet modis vindicare conatur. Tu Chriſtũ putas impiis & ſacrilegis, & in patrẽ ſuũ blaſphemis impunitatẽ dare?* Basilivs in regulis breuioribus *Ex ea blaſphemia q̃ Phariſæi vſurparunt.* (Matt. 12.) *perſpicuũ eſt eũ etiam nũc blaſphemare Spiritum S. hoc eſt, detrahere Spiritui S. quicunq; effectus & fructus Spiritus S. aduerſario ipſius attribuit: q̃ peccatũ incurrimus pleriq; noſtrũ, q̃ ſecuri periculi ſtrenuũ ſæpenumero temere appellamus ambitioſũ, & ei qui iuſta indignatione p̃ zelũ moueatur, & eã re indicãs iram vndiæ calũniã impinguimus, & ad eũdẽ modũ alia ini-*

Digitized by Google

quis addicti ſuſpicionib. ementitis nominib de aliquo dicimus. EPHRÆM, parænesi 43. *Audes aperire os tuũ audacter, & in cœlũ verba emittere, iuramenta atq; blaſphemias? & nõ times, ne forte falx ignea, quã Propheta vidit, demoretur in domo tua, donec ex ea, quæ ſub cœlo eſt, te excidat, dum ſic audes os aperire aduerſus Deũ omnipotẽtẽ? in quẽ angeli, archangeli, Cerubin & Seraphin nõ audẽt oculos conijcere?* HIERON. in epiſtolã Pauli ad Titũ, in verba. *Neminẽ blaſphemare. Nõ ait, neminẽ hominẽ blaſphemare, ſed abſolute neminẽ, nõ Angelũ, non aliquam creaturã Dei. Omnia quippe quæ à Deo facta ſunt, valde bona sũt. Quãdo Michael Archangelus cũ Diabolo diſputabat de Moyſi corpore, nõ fuit auſus inferre iudiciũ blaſphemiæ, quãto magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus. Merebatur diabolus maledictũ, ſed per archãgeli os plaſphemia exire nõ debuit.* CHRYSOST. cõtra Anomæos. *Qui Deũ blaſphemãt, & pro nihilo putãt, ipſi lædũt ſalutẽ & perimunt. Veriſſima namq; illius ſententia eſt, qui blaſphemis inquit hominib. Lapidem qui ſurſum iaciunt, in ipſorum caput iaciunt. Vt.n. qui lapidẽ illo iaculatur, corpus cœleſte non attingere, nedũ lacerare põt, plagã aũt ſuo capite excipit, cũ lapis eodẽ vnde iaculatus eſt redeat, ita qui beatã illã blaſphemat ſubſtantiã, vt nũquã offendere eam põt, ſic ferrum aduerſus animã ſuã acuit & parat, cũ ſe ingratũ Domino bene merenti exhibet.* AVGVST. de morib Manichæorũ. *Eſt blaſphemia, cũ aliqua mala dicũtur de bonis. itaq; iã vulgo blaſphemia nõ accipitur, niſi mala verba de Deo dicere: de hominib namq; dubitari poteſt. Deus verò ſine controuerſia bonus eſt.* Et contra mendaciũ. *Ideo peius eſt blaſphemare, quã peierare, quoniã peierãdo falſæ rei adhibetur teſtis Deus: blaſphemãdo aũt de ipſo, falſa dicuntur de Deo. Tanto eſt autẽ quisq; inexcuſabilior, ſiue periurus ſiue blaſphemus, quãto magis ea quæ peierãdo vel blaſphemãdo aſſerũt, falſa nouerũt eſſe vel credũt.* Et in epiſtola ad Bonifaciũ Comitẽ. *Cũ dixit Chriſtus, qui peccauerit in Spiritum S. vel qui verbũ dixerit aduerſus Spiritũ S. nõ vtiq; omne quod in Spiritum S. peccatur facto, ſiue dicto, ſed aliquod certum & proprium intelligi voluit. Hoc autẽ eſt duritia cordis vſq; ad finẽ huius vitæ, qua homo recuſat in vnitate corporis Chriſti, quẽ viuificat Spiritus ſanctus remiſſionẽ accipere peccatorum. Cum enim dixiſſet diſcipulis, accipite Spiritum ſanctum, continuo ſubiecit. Si cui dimiſeritis peccata, dimittẽtur ei: ſi cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergo dono gratiæ quicũq; reſtiterit, & repugnauerit, nõ remittetur ei neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro.*

Ephr. to. 1.
Ioel. 3. 13.
Apoc. 14. 15.
Hier. in cap. 3.
Iudas v. 9.
Chrys. hom. 3.
Eccli. 27. 28.
Aug. lib. 2. ca. 11.
Id. c. 19.
Id. ep. 50.
Matth. 12. 31.
Mar. 3. 29.
Luc. 12. 10.
Impœnitentia pecc. in Spiritum S.

III. REM. Conſidera atrocitatem peccati blaſphemiæ, quam liquido diſcere potes, primo ex diuina ſcriptura, quia blaſphemiam quandã, ait, nec in hoc ſeculo, nec in futuro remitti, quod de nullo alio peccato dicitur. Deinde quia in epiſtola Iudæ dicitur, nec Michaelem Archangelũ auſum fuiſſe diabolo, licet digniſſimo, iudicium inferre blaſphemiæ. 3. quia Iudæi ad auditã blaſphemiam ſolent veſtes diſcindere, vt fecit rex Ezechias audita blaſphemia Rabſacis. De qua re HIERONYMVS. *Scindunt veſtes, qui fuerant miſſi ad* Ezechiam, *quia Rapſacem audiunt blaſphemantem. Scindit & ipſe rex veſtimenta ſua, quia peccatorũ ſuorum & populi eſſe credebat, quod Rapſaces cõtra Dominũ talia ſit locutus. Vnde & Pontifex quia Saluatorẽ blaſphemaſſe credebat,*

Matt. 12. 31.
S. Iudas v. 9.
Iſa. 37.
Hieron. ibid.
Matth. 26. 65.

Digitized by Google

Act.14.15. *ſcidit veſtimenta ſua; & Paulus ac Barnabas deferentibus ſibi Dei cultum Lycaonibus ſciderunt veſtimenta ſua.* Deniq; ne nomine quidem blaſphemiæ vti auſa eſt vxor B. IOB, ſed eius contrario, dicens *Benedic Deo & morere* credens eum ilico expiraturum, ſi maledixiſſet: SECVNDO diſcere potes ex dictis SS. Patrum. Nam Chryſoſtomus ad populum Antiochenum. *Nullum*, inquit, *gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blaſphemia peius nihil.* Et HIERONYMVS aduerſus Ruffinum. *Blaſphemia veniam non meretur.* Et in Iſaiam, dum exponit verba illa. *A populo horribili. Nihil enim* ait *horribilius blaſphemia, quæ ponit in excelſum os ſuum. Omne quippe peccatum comparatum blaſphemiæ leuius eſt.* Et EPHRÆM. *deſine, ô homo, blaſphemare, ne forte idem ſermo quem contemnis fiat flamma in ore tuo, & tuam linguam comburat. Nam ſi homo homini pugnam ſuſcitans, etiam pace iam facta, in conſpectum eius prodire erubeſcit, quomodo tu hodie in mundo conſtitutus, & cras tribunali ipſius præſentandus audes talia eloqui? & non metuis ne forte ignis de cælo deſcendat, & deuoret te, dum tu ſic os aduerſus omnipotentem aperis? neq; vereris, ne forte terra ſub te repente diſrumpatur & te abſorbeat?* TERTIO diſce ex Ratione, eaq; multiplici, 1 quia crimine blaſphemiæ contumelia afficitur Deus in propria perſona, & non in rebus ab eo creatis, ſicut in furto, homicidio, adulterio: maior enim eſt contumelia illata Principi quam ſubditis. 2. quia perſona Dei in infinitum excedit omnes perſonas alias, etiam Regum & Pontificum. 3. quia in aliis peccatis contumelia infertur Deo præter intentionem: blaſphemus autem primario intendit Dei contumeliam, volens quaſi vindicare ſe de Deo. 4. quia eſt peccatum prorſus diabolicũ, & proprium damnatorum in inferno. Vnde in Apocalypſi de iis ita ſcribitur. *Et factum eſt regnum eius tenebroſum, & commanducauerunt linguas ſuas præ dolore, & blaſphemauerunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis.*

Iob.2.10. Chryſ. hom. 1. Hier. in apologia, & l.7.cap.18. Ephr. l. cit. Apoc.16.10.

IV. REMED. Conſidera abſurditatem huius peccati, quia è diametro pugnat cum omni iuſtitia, caritateq;, quam Deo debemus, & ratione naturali. Nemo ſiquidem tam impius eſt, qui maledicat amico ſuo & benefactori, cũ & beſtiæ ferociſſimæ minimo beneficio manſueſcant. At à quo plura beneficia, maioraq; conſecuti ſumus, quam à Deo? *Quouſque tandem* exclamat pius EPHRÆM in parænesi ante citata, *exacerbamus eum qui tanta nobis bona donauit? qui puluerem è terra capiens formauit hominem, & inſpirauit in eum Spiritum vitæ, qui cuncta ſubiecit ſub pedibus ſuis, & nos dormientes cuſtodit. & excitatos protegit, & eſurientes nutrit, ac nudos veſtit, puſillanimes conſolatur, corripit & miſeretur, qui etiam filium ſuum vnigenitum pro omniũ vita tradidit. Nos autem pro beneficiis eius ſpinas & tribulos proferimus, quorum conſummatio in combuſtionem.* Serui Regum & Principum non ſolum non maledicunt Dominis ſuis, ſed nec patiuntur eos vlla iniuria laceſſiri ab aliis, vt legimus de *Abiſai* Duce bellico regis *Dauid*, qui maledicenti *Semei* voluit

Ephr. l. cit. Gen.2.7. Sap.15.11. Rom.8.32. 2.Reg.16.10.

præſcindere caput. Sed neque Turcæ ſuo Mahumeto, nec Ethnici ſuis Diis licet falſis, maledicere audent, quãto minus nos audeamus Deo vero, æterno, optimo, maximo. Adhæc nihil æque cum omni ratione pugnat, quam amicum & benefactorem iniuria afficere, vt placeas Satanæ capitali tuo & omnium fidelium hoſti, cuius inſtinctu omnes blaſphemant: nihil denique æque ſtolidum & abſurdum eſt, quã eo genere peccandi delectari, quod horret Deus & homines, quod nullam nec animę, nec corpori affert vtilitatẽ. Quamuis enim omnia peccata obſint animę, plurima tamen ſunt, quæ ſaltem corpori aliquod allevamentum, voluptatem, vel lucrum conciliant; at blaſphemiæ non ſolum certam animæ perniciem, verum etiam corpori ſæpiſſime horrendum eumque ſubitum interitum afferunt, vt liquet ex exemplis iam ſubiiciendis.

V. REMEDIVM. Conſidera quam grauiter Deus etiam in hoc mundo peccatum blaſphemiæ, non ſolum in Deum vel Chriſtum, ſed etiam in ſanctos dictæ, caſtigarit. Nam inprimis, vt eſt in ſacra Regum hiſtoria, & blaſphemiã Sennacherib regis Aſſyriorum angelus Domini vna nocte percuſſit in caſtris Aſſyriorum centũ octaginta quinque millia; rex autem cum poſt reditum in Niniuen in templo Neſroch adoraret Deum ſuum, à filiis ſuis gladio trucidatus eſt. B. GREGORIVS, *libro quarto dialogorum* narrat puerum quinquennem aſſuetum blaſphemare maieſtatem Dei in ſinu patris expiraſſe, animamque à Mauris, quos puer contremiſcẽs aiebat ſe videre, hoc eſt, à dæmonibus ablatam. THOMAS Cantipratenſis libro altero Apum, ita de quodam blaſphemo ſcribit. SIMON de Tornaco Theologiæ Doctor & Profeſſor celeberrimus Pariſiis diſputatione habita de humilitate doctrinæ Chriſti, in reprobum ſẽſum datus dixit. Tres eſſe, qui ſectis ſuis mundũ ſubiugaſſent, Moyſen, Chriſtum, & Mahumetum, Moyſen infatuaſſe Iudæos, Chriſtum Chriſtianos, Mahumeth gentiles. Nec mora euerſis oculis pro humana voce mugitum emiſit, & epilepſia ſtatim eliſus in terram die tertio eiuſdem morbi vindictam accepit, mutuſque manſit, non nominans niſi Aleyden ſuam concubinam. PETRVS *Damianus in epiſtola ad Deſiderium Abbatem Caſſinenſem* commemorat in Burgundiæ partibus clericum quendam in bello, cum dixiſſet ſententiam Euangelicam Chriſti, *Omnis qui ſe humiliat exaltabitur* falſam eſſe, repente gladio per os inſtar fulminis transfixũ. MAGNVM *ſpeculum exemplorum* agens de illuſtribus viris Ordinis Ciſtertienſis, refert aleatorem quendam, cum per omnia membra Chriſti & Mariæ, horrendè iuraſſet, ſic vt præſentes aures obturarent, & pectora tunderent, ilico corruiſſe, atque ſi enſe transfoſſus eſſet, voceque horrifica exclamaſſe. Heu heu miſer, quis es, qui me interficis? Et volutatus aliquantum humi tartaream animam efflauit. Hinc in dorſo eius reperta

4 Reg. 19. 35.

Greg. l. 4. c. 18.

Cantip. c. 48.

P. Dam. lib. 2. ep. 15.

Matt. 23. 12.

Spec. exemp. 43.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

eſt plaga recens terribili hiatu dehiſcens, quaſi ſecuri facta. IDEM paulo poſt addit de alio, qui teſte Abbate Gerebaldo, cum fœdiſſimè iuraſſet per ſecreta B. Virginis Mariæ membra, mox immundo ſpiritui traditus eſt, oculis euerſis, facie inflata, & lingua ardente ex ore longius porrecta, donec animam eiecit. VVILHELMVS *Lindanus apologetico ſecūdo religionis Catholicæ*, narrat, ſub annum Domini 1567. in oppido Hollandiæ Aſpera Anabaptiſtarum deliriis imbutam mulierem in ſumma difficultate partus, Deiparam virginē appelaſſe ſcropham, cū à circumſtantib. monita eſſet de auxilio eius inuocādo: ac cōfeſtim diuinitus punitā, & nigellas aliquot edidiſſe ſuculas licet emortuas. P. DAMIA. *in epiſtola alia ad Deſiderium Abbatem* talē recenſet hiſtoriam. Honorati cuiuſdam diaconi narratione didici q̄ refero. In Bononiæ partibus duo quidam viri amicitiæ fœdere iuncti in conuiuio diſcumbebant. Gallū coctum in menſam allatū, in multas partes, vt mos eſt, alter diſſecuit, & pipere liquato perfudit. Tum alter. Tam egregie diſſecuiſti gallum, vt nec S. Petrus illum redintegrare poſſit. Et ſocius. Sed etſi Deus imperet, nunquam ampli⁹ reſurget. Ad quam vocem gallus repente viuus, & plumis coopertus exiliit, alas concuſſit, cecinit, & liquore conuiuas aſperſit, q̄ in lepram conuerſus eſt, qua non ipſi ſolum ſed & poſteri eorum laborarunt, Ab eccleſia autem perpetuæ ſeruitutis pœna deinceps mulctati ſunt.

Lindan. cap. 11.

P. Dam. ep. 17. lib. 2.

VI. REM. Caue occaſiones blaſphemandi, tū ibi, tū aliis. Tibi dupliciter. Primò, ne aſſueſcas iurare p̄ Deum, vel ſanctos, iuxta illud Sapientis. *Iurationi nō aſſuecat os tuū: multi enim caſus in illa. Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus ſanctorū non admiſcearis. Et. vir multū iurās implebitur iniquitate.* Secundo, vt abſtineas à luſu alearum & ſimilib⁹, q̄ inſtituuntur depoſita vtrinq; pecunia. Eo enim p̄ditur ſumptus, quo alēda eſt familia. 2. fama, nihili enim fiunt luſores. 3. tēpus pretioſum, quo operib. bonis lucranda eſt vita æterna. 4. cōſuetudo blaſphemādi initur. Luſores enim fere ſunt blaſphemi, & ludēdi cōſuetudine ſe tales factos non diffitētur. ALIIS verò occaſionē blaſphemādi nō dabis, ſi vitā piā ſanctamq; inſtituas, ac bonis opib. vaces, *Raro iam inueniuntur* inquit AVGVST. ſcribens in caput 6. Ioannis *inter Chriſtianos, q Chriſtū lingua blaſphemant, ſed multi qui vita.* Et in pſal. 56. *Cum Deus laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deū, Et cū blaſphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blaſphemas Deum. Itaq; ad aurium exhortationē canta voce, corde ne ſileas, vita ne taceas. Si ergo bene agis, & q̄ manducas & bibis ad refectionē corporis ſumis gratias agēs Deo, & cibus tūc & potus laudat Deum. Si verò modū naturæ debitū immoderatione voracitatis excedas, & vinolentia te ingurgites, quātaslibet laudes lingua tua ſonet, vita blaſphemat.* Eodē ſpectāt B. EPHRAEM verba, dū exponit illud Iſaiæ. væ his, per quos nomen meum blaſphematur inter gētes. *Quēadmodum*, inquit, *operib. bonis Deus glorificatur*, ita

Eccli. 23. 9. v. 12.

Aug. tract. 27.

Ephr. in testo. ... tom. 2. Iſa. 52. 5. Rom. 2. 24.

ita contra malis actionibus blaſphematur. Nam cum infideles intuentur Chriſtianos, q́ inſtar Ethnicorum ipſi quoq; in crapula & ebrietate vitam degant, ludentes atq; ſaltantes cum cytharis & tympanis, non amplius dictitant, quod inſenſati ſint Chriſtiani, dum legem tranſgrediuntur: verum blaſphemantes aſſerunt eos ſicut traditũ à Chriſto acceperunt, ita & facere.

VII. Rem. Simulatq; tẽtatio, vel cogitatio blaſphemiæ in animo tuo exoriri cœperit, confeſtim in ipſis principiis, tanquã ignis infernalis ſcintillã excute, dicendo cum Chriſto, *Vade Satana* Sic enim facies q́ Paulus optat dicens, *Deus pacis conterat Satanã ſub pedib. veſtris velociter.* Et quod præcipit B. Iacobus, *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Et B. Petrus *Cui reſiſtite fortes in fide.* Vtcunq; enim in noſtra iniuria manſuetudinẽ exerceamus, tamen Dei iniuria q̃ fit ꝑ blaſphemiã, nullo modo ferẽda eſt. Moyſes *mitiſſimus hominũ ſup terrã* in ſuis iniuriis ſuſtinendis ꝑdicatur, vt liq̃t in cõtumeliis à fratre & ſorore ei illatis. *At* in vindicãda Dei iniuria accerrimus fuit. Etenim cum populus eo abſente vitulũ aureũ fabricaſſet, & ꝓ Deo ſuo adoraſſet, illã inſaniã cernẽs, primo *tabulas legis* à Deo acceptas *ad radicẽ mõtis confregit*. deinde vitulũ illum *cõbuſſit & contriuit in puluerem*, quem ſparſit in aquã. Tum ex illo puluere *potũ filijs Iſrahel dedit*, vt hoc plus vitulũ ſuũ horrerent. *A*aron fratrẽ acriter obiurgauit, & ad populũ clamauit. *Si quis eſt Domini iungatur mecũ.* moxq; ait. *Occidat vnuſquiſq; fratrem ſuũ, & amicum & proximũ ſuum.* Vides, quã vehemens Moſes fuerit in vindicanda Dei iniuria. Sic in omni tentatione ad peccatũ quo Dei honor violatur, nõ remiſſe, ſed acriter agendũ eſt. ſimilis Moyſi Paulus fuit cũ ad Elymã Magũ dixit. *O plene dolo & omni fallacia, vſq; quo nõ definis ꝑuertere vias Domini rectas?* & ilico eum cæcitate percuſſit. *A*c verò experiẽtia ꝓbatum eſt, dicta voce Chriſti, *Vade Satana*, graues & horrendas tentationes fuiſſe ꝓfligatas. Hoc antidotũ eſt B. Ioannis Climaci ita ſcribentis. *Qui blaſphemiæ ſpiritu ſe perturbari ſentit, atque eo liberari cupit, pro certo habeat non ſuã animam huiuſmodi cogitationem eſſe cauſam, ſed impurũ illum ſpiritũ, qui aliquando Domino dixit. Hæc omnia tibi dabo, ſi ꝓcidens adoraueris me. Idcirco nos quoque contẽnentes ipſũ, & quæ ab illo dicũtur nihili æſtimãtes ſecuri & intrepidi dicamus. Vade poſt me Satana; ſermo autẽ doluſq; tuus in caput tuũ conuertetur, & in verticẽ tuum blaſphemia tua deſcẽdet in præſenti, & in futuro ſæculo. Qui præter hunc modum aduerſus blaſphemiæ ſpiritũ pugnare vult, is ei ſimilis eſt, qui manibus ſuis coruſcationem continere nititur.*

Matt. 4. 10. Rom. 16. 20. Iac. 4. 7. 1. Pet. 5. 9. Num. 12. 3. Exo. 32. 19. Act. 13. 10. Matt. 4. 10. Clim. gradu. 23. Matt. 4. 10.

VIII. Remed. Conſueſce Patri ſpirituali patefacere, cum alias graues tentationes, tũ hanc blaſphemiæ imprimis. Eſt eiuſdem Climaci, qui id confirmat hoc exẽplo. *Monachus quidã ſtudioſus cum à dæmone ꝑturbaretur cogitatione blaſphemiæ ad viginti annos, carnem ſuam ieiuniis & vigiliis macerare nõ deſtitit: cũ verò inde nullã vtilitatem ſe cepiſſe ſentiret, profectus conſcriptã in charta tentationem ac tentationem ſuam ſancto cuidam ac probatiſſimo ſeni obtulit in* Clim. ibid.

faciem

Digitized by Google

faciem proſtratus,nec illum intueri valẽs. Vt autẽ legit ſenior,ſubriſit,fratremq́; erigens dixit.Pone fili manũ tuam ſuper oculum meum.Quod cum feciſſet,ait ille ſenior. Super collum meum ſit frater hoc peccatum, quotquot annis te oppugnarit, vel oppugnaturum ſit. Tu autem id obſerua, vt hoc iam floccipendas,& nihili æſtimes.Quibus verbis ita roboratus eſt frater,vt non antè cella ſenis excederet,quã huiuſmodi morbus euaneſceret. Hoc autem is qui expertus eſt mihi poſtea enarrauit,Deo gratias referens.

IX. REMED. Conſidera exempla ſanctorum,qui nullis incommodis vel calamitatibus paſſi ſunt ſe prouocari ad maledicendum Deo vel ſanctis. Ea complura in medium producit B. CHRYSOSTOMVS, atque imprimis B.IOB in homilia,Quod nemo læditur niſi à ſeipſo. *Intuere*, inquiens, *quanta perpeſſus ſit Iob,non ab homine aliquo.ſed ab eo qui omnium hominum ſceleſtior eſt& crudelior.Quia ſi ille immanis & cruentus,tot machinis,tot fraudibus adhibitis, totque ſupplicijs non potuit cogere, vt peccaret Iob labiis ſuis ante Dominum: & hoc cum neque legem Dei accepiſſet Iob, neque redemptionis Chriſti ac reſurrectionis eius gratiam fuiſſet conſecutus: quanto magis tu his omnibus munitus,ſi velis, & ex fide auxilium Dei implores, non poteris ſuperari.* Et alibi aduerſus Iudæos. *Atqui vxor conſilium dedit vt Deo malediceret. Quid igitur? num ſubuertit ſanctum illum virum mulieris conſilium? Imo contrarium fecit, magisque ſibi ſumpſit alas, ſic etiam vt increparet vxorem. Potius enim duxit innumera perpeti mala, quam blaſphemia vlla tantorum malorum relaxationem conſequi.* Ibidem eandẽ animi conſtantiã ſuſpicit in ægro triginta octo annos ad piſcinam Bethſaidam ſanitatem præſtolante. *Qui*, inquit, *quotannis currebat ad piſcinam,& quoquo anno repellebatur,nec aſſequebatur ſanitatem. quotannis conſpiciebat alios ſanari,propterea quod multos haberent à quibus curarentur,ſe verò,quoniam nullos haberet,qui ipſum exhiberent,in perpetua manere paralyſi.* Deinde in LAZARO, *qui* ait, *cum fame,cum morbo,cum ſolitudine per omnem vitam colluctatus eſt,non triginta & octo annos verſatus in his ſed per omne vitæ tempus. Sic igitur& expirauit in diuitis veſtibulo iacens,contemptus,irriſus,eſuriens,canibus obiectus pabulum. Sic autem illius corpus debilitatum erat,vt nec canes irruẽtes,vlceraque illius lingentes poſſet abigere.* Præterea in B. PAVLO. *Vide*, inquiens, *Paulum quanta paſſus eſt, quæ etiam enumerare difficile eſt, carceres,vincula,verbera,flagella,ſupplicia, à Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur,latrones incurrit,ab inimicis & falſis fratribus inſidias perfert, intus timores, foris pugnas patitur, famem, nuditatem,calumnias,inſidias,tribulationes,beſtias tolerat;& quid opus eſt multa dicere? quotidie moritur,& tamen in his omnibus non ſolũ nihil blaſphemum ex ore ſuo profert, ſed & gaudet, & gloriatur, atque exultans dicit. Gaudeo autem in paſſionibus meis. Et iterum. Non ſolum autem,ſed & gloriamur in tribulationibus. Si ergo hic tanta patiens gaudebat, quæ erit excuſatio his, qui pro paruis iniurijs,vel verberibus, vel qualibuſcunque tribulationibus blaſphemant?*

Chryſ.

Id orat. 51.

Ioan. 5.5.

Luc. 16. 20.

Homil. Quod nemo,&c.

Coloſ. 1. 24.
Rom. 5. 3.

VIDE. V. *Conſuetudo praua. Linguæ abuſus. Maledictio.*

C

CHOREÆ

Remedia contra Choreas.

PRIMVM Remedium. Conſidera choreas prophanas in ſacris litteris reprehēdi. In Exodo enim de Moyſe ita ſcribitur. *Vt vidit Moyſes choros, iratus eſt valde, proiecit tabulas, & confregit eas.* ISAIAS, de Hieroſolymitanis feminis ſic vaticinatur. *Pro eo, quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerant collo extento, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & pedibus ſuis compoſito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarum Sion.* Et EZECHIEL. *Pro eo quod plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gauiſa es ex toto affectu, idcirco extendam manum meam ſuper te, & interficiam te.* SARA quoque apud Tobiam. *Nunquam cum ludentibus miſcui me, neq; cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* & IEREMIAS. *non ſedi in concilio ludentium.* Atque ante illos B. Iob, cum dixiſſet. *Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus*, ſubiecit, *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Quare monet Eccleſiaſticus. *Cum ſaltatrice*, inquiens, *ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.* Exo.32.19. Iſa.3.16. Ez.25.6. Tob.3.17. Ier.15.17. Iob.21.11. Eccli.9.4.

II. REMED: Conſidera quam durè S. Patres in eas inuecti ſint. Nam BASILIVS agens contra ebrioſos. *Cantus*, inquit, *profanos exerces, oblitus pſalmorum & hymnorum quos didiciſti. Moues pedes, & inſanus ſaltas, choreas ducis imprudens, cum genua ad Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti cultum flectere oportebat.* Et infra. *Quando enim ſedit populus manducare & bibere, tunc & ſurgebat ad ludendum: luſus verò illorum idololatria erat. Tunc Leuitæ contra fratres ſeſe armantes ex eis viginti tria millia ceciderunt, ſic enim manus ſuas, inquit hiſtoria, conſecrarunt.* B. EPHRAEM in ſermone quod ludicris abſtinendum ſit Chriſtiano. *in rebus ludicris*, inquit, *non eſſe tempus à Chriſtianis conſumendum, omnes nouimus, & ex diuinis quidem ſcripturis hauſimus.* Et rurſus. *Quis demonſtrare poterit conuenire Chriſtianis cythariſare, aut tripudiare, aut cymbala pulſare?* Et multo poſt. *vbi citharæ acchori & plauſus manuum, ibi virorũ tenebræ, & mulierum perditio, angelorum triſtitia, & diaboli feſtum. O improbum diaboli conſilium.* Adhæc in libro interrogationum & reſponſionum. *Nunquid* ait, *choreis, nunquid cithararum luſu delectatus eſt Paulus, nunquid diabolica cantica cecinit? Abſit. Quis talia Chriſtianos edocuit?* non ſane hæc eos docuit Petrus *non Ioannes, nec quis alius diui-* Baſ. hom. 14. Exo.32.6. Ephr. tom. 1. Ibid. re'p. 2.

no numine afflatus. Verum iſta Draco antiquus docuit,magiſter omnis impuritatis.
1.Cor.10.7. *Qui docuit fornicari,qui docuit idola colere,docuit etiam ludere. Idcirco Apoſtolus ido-*
Exo.32.&c. *lolatras ludentes nominauit dicens. Neque idololatræ effi iamini,ſicut quidam ex i-*
pſis,quemadmodum ſcriptum eſt. ſedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt
ludere. GREG. Nazianzenus oratione in Chriſti natalem, agens de feſto
illo recte celebrando. *Id autem,*inquit, *hac demum ratione conſequemur, ſi nec*
domus limina ſertis coronemus,nec choreas agitemus,nec vicos ornemus,&c. *promptis*
ad vitium viis,peccatique ianuis,&c. *nec comeſſationibus & ebrietatibus, quia ma-*
Amb.lib.3. *lorum magiſtrorum mala doctrina eſt, vel potius malorum ſeminum mala ſeges.*
AMBR. de virginibus. *Debet bene conſciæ mentis eſſe lætitia, non inconditis comeſ-*
ſationibus,non nuptialibus excitata ſymphoniis. ibi enim intuta verecundia, illecebra
ſuſpecta eſt,vbi comes delitiarum eſt extrema,ſaltatio. Ab hac virgines Dei procul eſ-
ſe deſidero. Nemo enim,vt dixit quidam ſecularium doctor,ſaltat ſobrius,niſi qui in-
ſanit. Quod ſi iuxta ſapientiam ſecularem ſaltationis aut temulentia author eſt,aut de-
mentia, quid diuinarum ſcripturarum cautum putamus exemplis,cum Ioannes præ-
nuncius Chriſti ſaltatricis optione iugulatus,exemplo ſit,plus nocuiſſe ſaltationis ille-
cebram,quam ſacrilegi furoris amentiam. Et infra. *Quid ibi verecundiæ poteſt eſſe,*
vbi ſaltatur,ſtrepitur,concrepatur? Quid dicitis vos ſanctæ feminæ, videtis quid doce-
Chry. hom. 49. *re, quid etiam dedocere filias debeatis? ſaltet, ſed adulteræ filia. Quæ vero pudica,quæ*
caſta eſt,religionem doceat filias ſuas,non ſaltationem. IO CHRYSOST. in Matthæ-
um. *Vbi* inquit, *ſaltus laſciuus,ibi diabolus certe adeſt. Non enim ad tripudia hæc*
nobis præbuit DEVS,ſed vt modeſtè incedamus: non vt impudenter camelorum modo
ſaliamus: nec enim ſolum feminæ,ſed etiam cameli turpiter ſaliunt,ſed vt in angelo-
rum choris conſiſtamus. Quod ſi corpus deforme fit impudenter ſaliendo, quanto
magis animam fœdari credendum eſt. His tripudijs diabolus ſaltat. His à dæmonum
Aug.ſer.215. *miniſtris homines decipiuntur.* AVGVSTINVS in ſermon. de tempore. *Iſti in-*
felices & miſeri homines, qui balationes & ſaltationes ante ipſas baſilicas ſanctorum
exercere nec metuunt, nec erubeſcunt, etſi Chriſtiani ad Eccleſiam venerint, pagani de
Eccleſia reuertuntur, quia iſta conſuetudo balandi de paganorum obſeruatione re-
Conc.1. *manſit.* Et in pſalm. 32. *Obſerua diem ſabbathi,non carnaliter,non iudaicis delicijs,*
qui otio abutuntur ad nequitiam. melius enim vtique tota foderent, quam tota die
ſaltarent.

Nic.lib.1.ca.20. III. REMED. Conſidera exempla eorum qui ob choreas peſſime
perierunt. NICEPHORVS in hiſtoria Eccleſiaſtica de filia Herodiadis
ſaltatrice ita ſcribit. *Brumali tempore ei fluuius traijciendus erat, qui cum glacie*
conſtrictus eſſet,pedes eum tranſibat. Glacie autem rupta,idque non ſine Dei numine,
demergitur illa capite tenus, mollinſque ſe mouens ſaltat, non in terra, ſed in
vndis, caput vero à reliquo corpore, non ferro, ſed glaciei cruſtis reſectum, in
Mar.14. *glacie ipſa ſaltationem lethalem exhibet, ſpectaculoque eo omnibus præbito, ſce-*
leſtum hoc caput in memoriam ea quæ fecerat reuocat. THOMAS Canti-

praten-

Digitized by Google

pratenſis D. Thomæ Aquinatis æqualis in libro Apum exempla quædam ſui ſeculi commemorat. I. PVELLA *quædam in Mechlinia Brabantiæ oppido*, inquit, *vt ab eis qui præſentes fuere cognoui, ſacro die Dominico cum iuuenibus diu choreas duxerat: fatigata ergo domum rediit, & dormitum pergens mox à dæmone obſidetur. ea clamante ſurgit familia, ligant vinculis ſæuientem. mane in Hanſuuich ad oratorium glorioſæ virginis extra oppidum deportatur. frequenter enim ibidem* MARIA *virtutum operatrix miracula plurima demonſtrauit. Accurrunt mox ſcholares pueri vnuſque duodecim annorum audacior cæteris dæmonem adiurauit, & crucis ſigno pollice in vmbilico puellæ expreſſo fugauit.* 2. *Vidi ego adhuc puer in choreis procaciſſimam ſaltatricem, quæ me præſente poſt choreas inſolenter cum adultero luctabatur, & cum ceſſaſſet, ſubitana morte percuſſa miſerabiliter expirauit.* 3. *In Gallia iuxta Laudunum, ſicut à presbytero villæ percepimus, quidam choreas ducentes ſupra pontem, diſrupto ſubito ponte fortiſſimo in aquis validis omnes ſunt ſubmerſi.* 4. *Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ diſtrictu villa populoſiſſima ſita eſt, in qua dedicatio celebrata multos ad luſum traxerat. Inter quos, à Gulielmo bono & litterato presbytero, & in iiſdem partibus nato percepimus, quidam tibicen erat, qui tripudiantes iuuenes & puellas geſticulationibus ſuis ad carmina turpia concitabat. Hinc cælo nubibus circa veſperam obſcurato omnes ad propria redierunt, ſolo tibicine nondum luſibus ſatiato, & cum ſaltu, tibiæque ſonitu ad ſua paulatim remeante: qui ſecuta coruſcatione & tonitru fulmine percuſſus eſt, videntibus duobus pueris paſtoribus, qui ad dumeta confugerant. Iidem pueri mox vident, quod duo nigerrimi canes ex inſperato venerint, & inter ſe pendulum extincti brachium deportarint. Corpus autem tibicinis ſepultum quidem eſt in atrio Eccleſiæ, mane tamen ſepulcrum patens & vacuum inuentum eſt, creditumque eſt à dæmonibus, ſicut & brachium, abſportatum.*

Tho.l.2.cap.37. — Ib.c.49. — Ibid. — Ibid.c.57.

IV. REMED. Conſidera choreas, omneſque id genus vanas & leues recreationes è diametro pugnare cum hominis Chriſtiani & pii profeſſione. Nam primo quilibet Chriſtianus in baptiſmo abrenunciat Sathanæ & omnibus pompis eius. at inter pompas Sathanæ paulo ante S. Patres numerarunt choreas. 2. quia Chriſtus iis qui diſcipuli ſui eſſe volunt, tradidit omnino contraria. *Si quis vult venire poſt me* inquit, *abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam. Contendite intrare per anguſtam portam. Beati qui lugent. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* 3. idem docuere Apoſtoli, & PAVLVS. *Omnis diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudii, ſed mœroris. Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filii eſtis.* Et PETRVS. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Et S. IOANNES. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ*

Eſt S.Ephrem locis cit. — Matth.16.24. — Luc.13.24. — Matth.5. — Luc.6.25. — Heb.12.11. — 1.Pet.2.21. — 1.Ioan.2.15.

Iac.4.9. *in mundo ſunt.* Et IACOBVS. *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate. riſus veſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.* IMMO hi ipſi verbo & exemplo docuerunt maximè gaudendum & tripudiãdum eſſe in aduerſitatibus. *Beati,* inquit Chriſtus, *eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, gaudete & exultate.* Et B. LVCAS Apoſtoli *ibant gaudentes à conſpectu concilij quia digni habiti erant pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Et PAVLVS. *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione veſtra.* Ac iterum. *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in anguſtiis pro Chriſto.* Et PETRVS. *Communicantes Chriſti paßionibus gaudete.* Et IACOBVS. *Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in varias tentationes incideritis.*

Matt.5.11. Act.5.41. 2 Cor.7.4. 1.Pet.4.13. Iac.1.1.

V. REMED. Conſidera; etiamſi Doctores quidam non improbent choreas moderatas in nuptiis honeſtis, aliiſue priuatis amicorum conuentibus inſtitutas, tamen ſecurius eſſe in totum ab illis abſtinere, non ſolum clericis & religioſis, (quibus lege Eccleſiaſtica vetitæ ſunt) ſed etiam ſecularibus. Et ratio eſt, quia nunquam tam moderatæ eſſe poſſe videntur moraliter, vt omnes occaſiones & pericula delinquendi abſint. *Qui autem amat periculum,* inquit Sapiens *peribit in illo.* Quotusquiſque enim tam cautus & circumſpectus eſſe poterit, qui in tanta ſicut eſt in nuptiis, conuiuii lautitie, in mulierum puellarumque, quæ choreis fere interſunt, conſeſſu, vel conſpectu, vel auditu, vel oſculis, vel loquacitate, vel vanæ gloriæ aucupio, faſtu quoque, inuidia, detractione non crebro labatur & peccet?

c.Presbyteri. diſt.34. ex c. Laod. c.29. Eccli.3.27.

VIDE V. *Ebrietas. Immodeſtia. Luxuria. Otium. Voluptas carnis.*

COLLOQVIA OTIOSA ET VANA.

Remedia contra illa.

Greg.l.7.mor.c.17. I. REMEDIVM Conſidera quid proprie verbum otioſum & vanum appelletur. B. GREGOR. ait otioſum eſſe, *quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret.* HIERON. vero, *quod ſine vtilitate & loquentis dicitur & audientis.* Sic BASIL. in Conſtitut. monaſticis *non otioſum ſermonem* vocat, *qui eſt de virtute, vel ad audientium ædificationem refertur.* VANVM autem verbum eiuſdem fere eſt ſignificationis. IOA. CHRYS. *Vanũ.* inquit, *eſt, quod vtilitatis eſt expers.* & GRE. NYSSENVS in Eccleſiaſten. *Vanum eſt, cuius nullus eſt vſus & ſcopus certus, licet magno ſtudio proferatur.*

Hie. in c.12. Matt. Baſ. c.12. Chr. in pſal. 118. Nyſſ. in c.1.

II. REM. Conſidera ſecundum S. Scripturæ, & S. Patrum dicta colloquia otioſa nõ eſſe parui facienda. nã apud Matthæum Chriſtus dixit. *Amen dico vobis, quoniã omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemna-*

Matt.12.36.

demnaberis. Vnde S. BASILIVS in regulis breuioribus. *Adeo magnum eſt* Baſ. q. 23.
otioſi verbi periculum, vt licet genere ipſo de numero bonorũ ſit, tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur, à periculo liber non eſt qui illud locutus eſt, quippe qui ex eo, ꝙ ad ædificationem illud non accommodauerit, contriſtaſſe noſcatur Spiritum ſanctum. Eph. 4. 29.
Hoc enim apertè docuit Apoſtolus, cum dixit. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiẽtibus. Et ſubiecit illud. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis. Quam autem pernicioſa res ſit, contriſtaſſe Spiritum ſanctum, de hoc verò, quid opus eſt vt dicatur? Et B. GREGOR. lib. 7. mor. *Dum ab otioſis verbis nequaquam lingua compeſcitur, ad* Greg. l. 7.
temeritatem quoq; ſtultæ increpationis efferatur. Quibuſdam enim ſuæ ruinæ gradibus deſidioſa mens in foueã lapſus impellitur: nam dum otioſa verba cauere negligimus, ad noxia peruenimus. Et ante eum S. AMBROSIVS libro primo de officiis. *Non* Amb. c. 23.
ſolum profuſos, inquit, *ſed etiam omnes iocos declinandos arbitror.* Et iterum. *Licet interdum ioca honeſta, & ſuauia ſint, tamen ab Eccleſiæ abhorrent regula: quoniam quæ in ſcripturis ſanctis non reperimus, ea quemadmodũ vſurpare poſſumus?* Denique S. BERNARDVS in ſermone de triplici cuſtodia. *Nemo, ait, parui æſtimet* Bernard.
tempus, quod in verbis conſumitur otioſis: Siquidem tempus acceptabile eſt, & dies ſalutis. Et infra. *Donec tranſeat, inquis, tempus: quo diuinam repropitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem.*

III. REMED. Conſidera, nulla in re magis opus eſſe inuocatione diuini auxilii, quàm in gubernatione linguæ. *Quis enim eſt,* inquit Sapiens, *qui nõ deliquerit in lingua ſua?* Et. *Beatus vir, qui non lapſus eſt in verbo.* Ac Iaco- Eccli. 19. 17. & 14. 1.
bus Apoſtolus. *Si quis in verbo non offendit, hic ꝑfectus eſt vir.* Quocirca Salo- Iac. 3. 2.
mon aiebat. *Hominis eſt animam præparare, & Domini gubernare linguã.* Et rex Prouerb. 16. 1. Pſal. 140. 3.
Dauid orabat. *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtãtiæ labiis meis.* Pſal. 38. 2.
atq; alibi dicebat. *Dixi, cuſtodiam vias meas, vt non delinquã in lingua mea.* Qui Tripart. l. 8. c. 1.
verſus cum ex initio Pſalmi 38. aliquando Pamboni Abbati prælectus fuiſſet. *Satis eſt,* inquit, *reliqua audiam, cum illud opere impleuero.* Multo verò poſt tempore rogatus, cur ad magiſtrum non rediret, reſpondit, nondum ſe quod didicerat, perfeciſſe. Apoſtolicum eſſe præceptum. *Eſtote* Iac. 1. 22.
factores verbi, & non auditores tantum.

IV. REMED. Conſidera non modo diuina gratia, ſed etiam magna prudentia & circumſpectione ex parte tua eſſe opus, vt in colloquiis habeas rationem circuſtantiarum, vti accurate monuit Spiritus ſanctus in ſcripturis. Et primo Temporis, quando ſit loquendum. *Mala enim aurea* Prouerb 25. 11. Eccl. 3. 7.
in lectis argenteis, inquit Salomon, *qui loquitur verbum in tempore ſuo. Tempus enim eſt tacendi, & tempus loquendi.* 2. Perſonarum, quibuſcum eſt loquendum. *In auribus inſipientium,* inquit idem, *ne loquaris, quia deſpicient doctrinam* Prouerb. 23. 9.
eloquii tui. Et *Vbi non eſt auditus, ne effundas ſermonẽ.* Et. *In medio magnatorum lo-*

 qui-

Digitized by Google

Eccli. 32.13. *qui non præſumas, & vbi ſunt ſenes, non multum loquaris.* 3. materiæ, qd loquaris. *Lingua mea*, aiebat rex Dauid, *meditabitur iuſtitiam tuam, toto die laudem tuam. Omnis enarratio tua*, ait Sapiens, *ſit in præceptis altiſſimi.* Et. *Antequam loquaris diſce. Si quis loquitur*, inquit B. Petrus, *quaſi ſermones Dei.* 4. Modi, quomodo loquaris. *Eruditus enim in verbo*, inqt Salomon, *reperiet bona.* Et. *Fauus mellis cōpoſita verba.* Et. *Qui prius reſpondet, quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. Sermo veſter*, ait Apoſtolus, *ſemper in gratia ſit ſale cōditus, vt ſciatis, quomodo oporteat vos vnicuiq; reſpondere.* & B. Iacobus. *Sit autem homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Has 4. circumſtantias, ſi quis in colloquiis non conſiderarit, facile delinquet. *Qui enim inconſideratus eſt ad loquendum*, ait Salomon, *ſentiet mala.*

Pſal. 34. 28. Eccli. 9.23. & 18. 19. 1. Pet. 4.11. Prouerb. 16.20. Prouerb. 18.13. Coloſſ 4.6. Iac. 1.19. Prouerb. 13.3.

V. REMED. Conſidera exemplum Chriſti, quam circumſpectè in colloquiis ſe habuerit, nec otioſum verbum ſibi excidere paſſus ſit. Nam primo ex omni materia anſam capiebat aliquid ſpirituale dicendi, vt, cum egit apud Ioannem cum Samaritana de aqua haurienda, tranſiit ad ſermonem de aqua viua ſaliente in vitam æternam. Et cum quidam dicerent. *Domine ſemper da nobis panē hunc.* ſubiecit *Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet.* 2. cum eo loquente ad turbas, quidam diceret. *Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes loqui tibi*, depoſita quaſi omni affectione carnali erga eos, reſpondit. *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Et addidit. *Quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.* 3. cum de propria eius cauſa ſermo incideret, etiam apud Principes viros, tacebat, vt dum apud Pilatum à Principibus ſacerdotum falſo accuſaretur. nam Matthæus refert eum ad nullum verbum, nec ipſorum, nec Pilati reſpondiſſe, *ita vt miraretur Præſes vehementer.* 4. aliquando acriter in ſcribas & Phariſæos, aliosque aliorum ſeductores inuehebatur, ſic vt vocaret *genimina viperarum, ſtultos, cæcos, hypocritas, filios diaboli.*

Ioan. 4.13. Ioan. 6.35. Matth. 12. 48. Matth. 27.14. Matth. 3 7. Matth. 23.13.17. Ioan. 8. 44.

VI. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, qui ab omni otioſo vel vano ſermone abſtinuerunt. CASSIANVS lib. 5. inſtit. monaſt. *Vidimus*, inquit, *ſenem Machetem nomine, hanc à Domino gratiam diuturnis precib. impetraſſe, vt quotquot diebus ac noctibus agitaretur collatio ſpiritualis, nunquam ſomni corpore penitus laxaretur. Si quis verò detractionis verbum, ſeu otioſum tētaſſet inferre, in ſomnum protinus concidebat: ac ſic nec vſque ad aurium eius pollutionē virus obloquij poterat peruenire.* VITÆ PATRVM in parte ſecunda exhortat. referunt quendam magnum virum gratiam à Deo obtinuiſſe, vt in colloquiis piis fratrum, quæ de ſacris ſcripturis habebantur, videret ſanctos Angelos aſtantes & plurimū ſe colloquiis illis oblectantes. *Cum autem* addunt, *aliud quiduis loquerentur, ſtatim ſancti Angeli recedebant longius. Veniebant autem porci ſordidiſſimi, & volutabant ſe inter eos. Dæmones enim inſpecio*

Caſſ. c. 39. V. P. c. 35.

tie pecorum delectabantur eorum vaniloquiis. Beatus autem ſenior hac videns cōmonebat per monaſteria fratres, dicens. Cohibete à multiloquio & ab otioſis ſermonibus linguam, per quam malus interitus animæ generatur. S GREGORIVS in dialogis. *Muſæ puellæ paruæ quadam nocte S. Maria virgo apparuit, & coæuas & puellas in albis veſtibus oſtēdit, quibus cum illa ad miſceri appeteret, & in obſequio B. Virginis viuere protinus ab ea mandatum accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à riſu & iocis ſe abſtineret, ſciens per omnia, quod inter eaſdem virgines, quas viderat, ad eius obſequium die trigeſimo veniret: quod & factum eſt, quia 30. die B. Virg. cum dictis puellis ad ſe venire conſpexit, & clauſis reuerenter oculis clamauit. Ecce dōmina venio. In qua etiam voce Spiritum reddidit.* B. GREG. TVRONICVS in vita S. Nicetii presbyteri, poſtea Epiſcopi Lugdunenſis, narrat eum nulla verba niſi ſancta & pia elocutum, ocioſa vel iocioſa nunquā: contumelioſa verò in alios vel in ſe coniecta negabat eſſe audienda, eo quod ex animi perturbatione prolata eſſent. S. AVGVSTINVS in libris Confeſſionum multis verbis commemorat, quemadmodum cum matre Monica prolixum colloquium ad oſtiam Tyberinam de pulcritudine cœli & terræ habuerit, ſenſimque trāſierit ad ſermonem de vita æterna; ſic vt Monica tandem diceret. *Fili nulla iam re delector in hac vita..* Mundus enim iſte inter verba ei viles̄cebat cum delectationibus ſuis. S. THOMÆ Aquinati, vt in eius vita ſcribitur, orandi meditandique exercitium graue non fuit, quod conſueſſet cum ſociis duntaxat de rebus piis, & ad ædificationem proximi ſpectantibus loqui. VINCEN. Bellouacenſis in ſpec, hiſtoriali refert Durannum quendam ex Abbate Epiſcopum Tholoſanum, virum cæteroquin pium & diligentem, idcirco in purgatoriis pœnis aliquandiu detentum, quod ſæpius verba riſum mouentia incautè vſurpaſſet, indeque tandem ſeptem fratrum monachorum ſilentio ad ſeptem dies continuato fuiſſe ereptum.

Greg. l. 4. c. 17.
Apud Surium.
Aug. l. 9. c. 10.
SVR in Martio.
Vinc. l. 26. c. 5.

VII. REMED. Conſidera, maximè ſi religioſus ſis, cum omnes homines naturâ duce libenter & crebro loquantur de rebus ſuæ profeſſioni conſentaneis, ſecundum illud, *Tractant fabrilia fabri*, nihil eſſe conuenientius tibi, quam de rebus ſpiritualibus cum profeſſione tua congruentibus agere, idque eo procliuius quo res ſpirituales ſunt excellētiores, & vberiorem fructum ſecum ferūt. Quemadmodum enim, quo quis muſcum aliasq; res odoriferas manu amplius verſat, hoc fragrantiores odores ſentit: ita quoq; quo quis tractationem rerum ſpiritualium crebrius in colloquium inducit, hoc animum maiori conſolationum ſuauitate perfundit. Vt autem id libenter facias, opus eſt vt ad res ſpirituales, quod profeſſio tua poſtulat, valde afficiaris. Veriſſimū enim eſt illud PLATONIS dictum, *homines amore ipſo fieri facundos ad loquendum de rebus, quas amant.* Vt enim in corporibus mixtis elementū prædominās, trahit ad locum,

vel

vel centrum quod appetit, reliqua elementa, ita ſi amor rerum ſpiritualium in nobis præ cæteris amoribus prædominaretur, facile mentem & linguam pertraheret ad ſpiritualia colloquia. At dices. Vnde mihi hunc amorem comparabo? Ex notitia rerum ſpiritualium: *nemo enim amare poteſt bonum*, inquit B. Chryſoſt. *quod neſcit.* Notitia autem illa capitur ex feruenti oratione, diuinarum rerum contemplatione, aſſidua piorum librorum lectione, & ſpirituali collocutione & collatione.

Chry. in Matth.

VIDE V. *Linguæ abuſus. Mendacium. Otium. Societas praua.*

CONSCIENTIA SCRVPVLOSA.

Remedia contra Conſcient. Scrupuloſam.

Eccli. 7. 9.

I. REMED. Conſidera quid ſit ſcrupuloſa Conſcientia, quæ ab aliis dicitur Erronea, vel timida, vel puſillanimis, ſecundum illud Eccleſiaſtici. *Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.* habet autem nomen à ſcrupulo, id eſt, lapillo. Vt enim hic calceo incluſus pedem excruciat ambulantis, ſic quorundam piorum hominum, maximè tyronum in religione, conſcientiæ inhæret ſuſpicio, formido, & anxietas, ex nulla, vel certe leui cauſa orta, num rectè hoc vel illud fecerint, vt verbi cauſa, confeſſionem integram totius vitæ inſtituerint. Tali formidine exagitabatur initio conuerſionis ſuæ AVGVSTINVS, cum in libris confeſſionum ita ſcribit. *Multum timeo occulta mea, quæ norunt oculi tui, mei autem non. in his omnibus periculis & laboribus vides tremorem cordis mei, & vulnera mea magis ſubinde à te ſanari, quam mihi non infligi, ſentio.*

A. l. 10. 28.

Iac. 1. 5.

Caiet. in ſumma la.

Matt. 17. 14.

II. REMED. Oratio ad Deum & ſanctos coniuncta ieiunio aliisúe bonis operibus. *Si quis veſtrum.* ait B. Iacobus, cum loqueretur de tentationibus, *indiget Sapientia* ad expugnandum illas, *poſtulet à Deo, & dabitur illi.* Quod remedium meritò Caietanus vocat diuinum, Figuram enim ſcrupuloſi in Euangelio gerebat Lunaticus à Spiritu malo obſeſſus. Vt enim ille nunc in ignem, nunc in aquam ſe iactabat: ſic ſcrupuloſus miſerè ex vna cogitatione in aliam iactatur. Atq; vt ille, teſte Chriſto, curari nó potuit, niſi per orationem & ieiunium, ſic hic difficulter ſanari poſſe videtur niſi per orationem & ieiunium, aliaúe opera pia.

Aug. de vera relig. c. 14.

III. REMED. Conſidera, ſi ſcrupuloſus ſis & timeas te in aliqua re peccaſſe, præcipue duo. Primum, te nunquam peccare, qualeſcunq; demum incidát cogitationes, imaginationes, vel propenſiones ad peccandum, niſi voluntate conſentias, vel delecteris in ipſis. *Nullum enim peccatum eſt*, ſecundũ B. Auguſtinũ, *niſi ſit voluntarium.* Alterum eſt, vt perpendas, num id quod feciſti, vel in quo conſenſiſti, vel quod facere voluiſti, repugnet præcepto Dei, vel Eccleſiæ; nam ſi non repugnet, certus eſſe

debes

Digitized by Google

debes non eſſe peccatum mortale. *Peccatum enim* ſecundū eundem Aug. *eſt dictum, factum, vel cōcupitum contra legē Dei.* De veniali ſiquidem lapſu nō eſt quod magnopere angaris, quia propter illum non excides ex gratia vel amicitia diuina; & communis eſt tibi cum omnibus iuſtis & ſanctis, de quibus ſcriptum eſt. *Septies cadet iuſtus, & reſurget.* Prou. 24. 16.

IV. REMED. Si paſſio ſcrupuli ita obſcuret mentem, vt neſcias ſtatuere tecum, an conſenſeris, vel an legem Dei vel Eccleſiæ præuaricatus fueris, ne fide tuo iudicio, ſed alieno, vt ſuperioris, Confeſſarii, vel alterius Patris ſpiritu alis, cuius ſententiam in omnibus conſtanter ſequaris. Monet enim Sapiens. *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* & S. Tobias. *Conſilium ſemper à ſapiente perquire.* Vnde S. AVGVSTINVS in quadam epiſtola conſulit Paulino vt eiuſmodi animi dubitationes cōferat cū aliquo perito Medico ſpirituali. Et S. ANTONINVS ex hiſtoria Dominicana refert, ſcrupuloſum quendam à fratris Spiritu, qui ei poſt mortem apparuerat, conſilium petiiſſe de ſcrupulis, eumq; reſpondiſſe. *Conſule bonos, prudentesq; viros, & acquieſce eis.* Ac reipſa declaratum eſt, hoc eis profuiſſe. Scribit enim idem, aliique, quendam ſacerdotem in cænobio S. Bernardi ita ſcrupulis diuexatum fuiſſe, vt ſacrum Miſſæ facere non auderet, cum verò S. Bernardꝰ ei imperaſſet, vt ſua fide confiſus faceret, non ſolum fecit, ſed etiam ab omnibus ſcrupulis deinceps ſolutus fuit. Narrat & vetuſtus author B. CLIMACVS monachum quendam de blaſphemia 20. annis tentatum, ieiuniis & vigiliis ſe fruſtra afflixiſſe, donec cuidam Seniori illam aperuiſſet, qui ei dixit. *Super collum meum ſit hoc peccatum, quotquot annis te oppugnauit, & adhuc oppugnabit, tu verò illud omninò flocci pende.* Quæ tentatio ante diſceſſum euanuit.

Prou. 3. 5. Tob. 4. 19. A. ep. 250. Ant. in ſum. 1. p. tit. 3. c. 10. Clim. grad 3.

V. REMED. Si tu ipſe ſis ſuperior, vel Pater ſpiritualis hominis ſcrupuloſi, ſcrupulumq; tibi patefecerit. Primò benignè eum mone, vt totam conſcientiam ſuam ſyncerè patefaciat, ſecundum illud Apoſtoli. *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis huiuſmodi inſtruite in Spiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Quod verò maius onus eſſe poteſt ſcrupulis? 2. examinandæ conſcientiæ, peccataq; confitendi modum ei perſcribe. 3. modum orandi congruētem morbo ei trade. 4. diſſuade ei lectionem eorum librorum, qui ſcrupulos renouare queant, vt ſunt Caſiſtarum, ac ſimiliter conuerſationem eorum, qui eum in ſcrupulis confirment. 5. mone, ne otio vacet, ſed ſemper honeſta occupatione diſtineatur. 6. Si anxius ſit de peccatis iam olim accurratè confeſſis ſemel atq; iterum, ſerio prohibe illi, ne vllam amplius confeſſionem generalem de tota vita faciat, imò præteritorum omnium peccatorum memoriam excludat; vti fecit apud Caſſianum Abbas Pinuſius ita cuidā reſpondens. Caſ. coll. 20. c. 9.

Gal. 6. 1.

Digitized by Google

Quod dixiſti te etiam de induſtria præteritorum peccatorum memoriam retractare, hoc fieri penitus nō oportet, quinimo etiamſi violenter irrepſerit: protinus extrudatur. Et S. Bernardus in ſermone de S. Petro & Paulo. *Ad Dominum iam conuerſos non nimium cruciet præteritorum conſcientia delictorum, ſed tantum humiliet vos, ſicut & ipſum Paulum* 7. Ægre aditum illi præbe ad proponendum ſuas dubitationes & ſcrupulos, & ſi importunè vrgeat, etiā verbis appoſitis abſterre, ac penitus exclude. 8. nullo modo permitte, vt de ſcrupulis & dubiis ſuis confiteatur, ſed tātum ea quæ manifeſtè peccata eſſe cognorit: alioquin nunquam ex animo eius ſcrupuli euellentur. 9. dubitationes eius ſemper in meliorem partem & mitiorem interpreteris: id enim fieri poſſe habetur in c. *eſtote, de regulis iuris.* & *l. proximè*, ff. *de his quæ in teſtam. delen.* 10. hortare, vt omnino contemnat ſuos ſcrupulos; imò ſæpè expedit, vt docet Io. Gerſon, agere contra ſcrupulos. Sicut enim qui lignum diſtortum vult facere rectum, in contrariam partem inflectit: ſic qui diſtortam per ſcrupulos conſcientiam habet, ſe in contrarium inflectere debet. 11. Si nimium anxius ſit, ac etiam lacrymas profundat, moneVt optimam opinionem habeat de ſumma Dei bonitate, & miſericordia infinita, quæ longiſſimè ſuperet peccatorum numerum & grauitatem. Sapientis enim vox eſt. *Sentite de Domino in bonitate.* Et Dauidis, viri ſecundum cor Dei. *Quam bonus Iſrahel Deus his, qui recto ſunt corde.* Et Ieremiæ. *Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum.* Et Ezechielis. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, &c. omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt non recordabor.* 12. Contempletur quoque vultum ſpecioſiſſimum, benigniſſimumq; humanitatis Chriſti, qualem Apoſtoli conſpiciebant olim cum eos doceret, & ageret cum hominibus, nempe ſerenum, hilarem, in ſui amorem rapientem, omnes ſolātem, & in verba illa erumpentem. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* 13. Hæc omnia ſi non iuuerint, & ſcrupuloſus pergit potius ſuo ſenſui & Phantaſiæ adhæreſcere, quam ſuo Patri ſpirituali, clarè ei dicendum eſt, hoc non proficiſci niſi ex occulta eius ſuperbia: eamq; ſuperbiam eſſe grauiorem omnibus culpis per ſcrupulos in memoriam refricatis. nec poſſe illam curari, niſi ſenſum ſuum prorſus abneget, & ſimpliciter, tanquam puer iudicio ſuperioris illum ſubmittat.

Bern. ſerm. 3.
1. Tim. 1.
G. in tract. de regulis moral.
Sap. 1. 1.
Pſal. 72. 1.
Thren. 3. 25.
Ezech. 18.
Matth. 11. 28.

VIDE V. *Amor ſui. Deſolatio ſpiritualis. Illuſiones ſpirituales. Indiſcretio. Inobedientia. Iudicium proprium. Puſillanimitas. Timor humanus. Triſtitia.*

CON-

CONSVETVDO PRAVA.

Remedia contra Conſuet. prauam.

I. REMED. Conſidera, quam grauis, ac prope incurabilis ſit morbus *Cõſuetudinis prauæ*. Sicut enim diuturnos & inueteratos corporis morbos Medici corporales ægrè curant, ſecũdum illud ſacri prouerbii. *Languor prolixior grauat medicum: breuem languorem præcidit medicus.* Sic medici ſpirituales difficulter curare queunt morbum ſpiritualem cõſuetudinis prauæ. Quod ſcriptura diuina ob oculos poſuit illa ſententia Salomonis. *Prouerbium eſt. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea Difficulter enim eraditur*, vt eleganter ſcribit B. HIERONYMVS ad Lætam, de inſtitutione filiæ, *quod rudes animi perbiberunt. Recens teſta diu & ſaporem retinet & odorem, quo primum imbuta eſt.* Et mox addit. *Græca narrat hiſtoria, Alexandrum potentiſſimum regem, orbiſque domitorem, & in moribus, & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere vitiis, quibus adhuc paruulus fuit infectus. Procliuis eſt enim malorum æmulatio: & quorum virtutes aſſequi nequeas, cito imitaris vitia.* Deinde illa IEREMIAE, qua inueteratam Iudęorum perſtringit malitiam. *Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum. Non natura*, inquit in eundem locum idem Hieronymus, *ſed nimia conſuetudine & amore peccãdi firmatum, ſic vt in naturam conuerſum videatur.* Eandem difficultatem in ſanando conſuetudinis prauæ morbo omnes S. Patres ſunt confeſſi. S. BASILIVS in martyrem Iulittam. *Permoleſtum eſt, & vix toleratu poſſibile, vel ipſis brutis, amoueri à conſuetudine. Equidem ipſe bouem vidi ad præſepe lachrymantem ſibi compaſcuo morte prærepto.* Et in Regulis fuſius diſput. quæſt. 6. *Conſuetudo vetuſtate firmata naturæ vim ſolet nanciſci.* S. CHRYSOST. in c. 4. epiſt. 2. ad Corinth. *Magna eſt conſuetudinis tyrannis, adeoq́ magna, vt perinde cogat, ac natura.* D. AVGVSTINVS. *Vincere conſuetudinem dura pugna.* Et rurſus. *Timebam Domine Deus ne me cito exaudires: reformidabam quaſi mortem conſuetudinis mutationem.* Quo ergo conſuetudo praua incurabilior morbus eſt, hoc efficaciora ſunt vſurpanda remedia.

Eccli. 10. 11.

Prou. 22. 7.

Hier. epiſt. 7.

Ier. 13. 23.

Baſ. hom. 5.

Chryſ. hom. 7.

Aug. in Pſal. 30. & l. 8. conf. c. 7

II. REMEDIVM eſt, recurſus ad auxilium diuinum per ardentem ad Deum orationem. Nam vt monuit B. HIERON. in locum Ieremiæ ante citatum, etiamſi impoſſibile videatur apud homines pellem Æthiopicam, vel inueteratam conſuetudinem mutare, tamen non eſt, (quod & de diuite ſaluando CHRISTVS dixit) impoſſibile apud DEVM. *Omnia poſſum*, inquit Apoſtolus, *in eo, qui me confortat.* Nec non S. Baſilius, qui dixerat conſuetudinem vim naturæ nanciſci

Matt. 19. 26.

Phil. 4. 13.

Baſil. q. 6. reg. fuſ. diſp.

Digitized by Google

temporis vetuſtate, diſertè aſſeuerat contractas ex conſuetudine peccandi labes aſſidua oratione poſſe abſtergi, eo quod nullum tam inueteratum ſit crimen, ꝙ Deus precibus motus exſtirpare non queat. Et B. Io. Chrysost. ſcribens ad Theodorum lapſum, ea ratione ad ſpem certam veniæ erigit: quod ſi Dæmon eum potuerit à ſummo virtutis faſtigio in extremam deturbare malitiam, Deum multo facilius poſſe eum, non modo in priſtinam libertatem, verum etiam in excelſiorem vindicare. Exemplum huius remedii luculentum habemus in Avgvst. qui vt non ſemel queritur difficilimum ſibi aditum fuiſſe ad veram conuerſionem ob inueteratam flagitioſæ vitæ conſuetudinem, ita pariter fatetur eum ſibi orationis cum lacrymis ad Deum fuſæ beneficio tandem patefactum. Sic enim in octauo Confeſſionum libro loqtur. *Ligatus eram non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me: quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido. & dum ſeruitur libidini, facta eſt cõſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* Ac tandẽ poſt multa interiecta concludit. *Ego ſub quadam fici arbore ſtraui me neſcio quomodo, & dimiſi habenas lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificium tuum. Et non quidem his verbis, ſed in hac ſentẽtia multa dixi tibi. Et tu Domine vſquequo? Vſquequo iraſceris in finẽ? Ne memor fueris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Sentiebã enim me ab eis teneri, & iactabã voces miſerabiles. Quamdiu, quamdiu, cras & cras? quare non modo? quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Dicebã hæc, & flebam amariſſima contritione cordis mei. Et ecce audio vocem. Tolle lege, tolle lege, &c.* qua lectione finita, *quaſi luce ſecuritatis,* inquit, *infuſa cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.*

Chry. ep. 5. — Aug. l. 8. c. 5. — Ib. cap. 12. — Pſal. 12. Pſal. 78.

III. Remedivm. Recurſus ad auxilium, vel conſilium humanum prudentis Patris ſpiritualis. Quod remedium proponit B. Bernardvs in ſermone de ſeptem Spiritus ſancti donis. *Eſt conſuetudo,* inquit, *hæc grauis quædam & pernicioſa catena, ſoluenda vtique facilius, quam rumpenda: vt hic maximè vulgare illud prouerbium videatur vſurpari, induſtriam violentia potiorem: vt quemadmodum vis vi repellitur, & feruore Spiritus feruor extinguatur deſideriorum, vt maligni artem arte deludas, & conſuetudini conſilium opponas. Alioquin ſi forte violentiam quæras, & caſtigationem corporis ſperes conſuetudini præualere, timendũ omninò eſt, ne ſis pernicioſus labor, & prius ipſa ſubſtãtia deficiat, quàm inolita concupiſcentia: præſertim quod altera quædam natura ſit ipſa cõſuetudo. Neceſſarium itaque eſt conſilium, vel ab ipſo magni conſilij Angelo miniſtratum, vel ab homine aliquo ſpirituali, qui cogitationes Sathanæ, ſpiritualiaque remedia non ignoret. Legimus fratres, in eremo fornicationis Spiritu quempiam impugnatum, laudabili prorſus induſtria à Patre curatum. Aduocans enim ſenior fratrem alterum ſecretò, iuſſit vt eundem laceſſiret iniuriis, & prior ipſe quaſi accepta ab eo iniuria quereretur. Anxiebatur ille, & confuſus vehementer, ſic in breui oblitus eſt priſtinæ*

Habes in vitis pp. c. 107. p. 2. & Hier. ep. 4. ad Ruſt.

tenta-

Digitized by Google

tentationis, vt quærenti de ea non ſine admiratione plurima reſponderet: Papè viuere non licet, & fornicari libet? Eodem ſpectant illa verba S. AVGVST. in epi- Aug. ep. 64.
ſtola ad Aurelium, dum agit de ebrietate exſtirpanda, quæ apud multos longa conſuetudine inualuerat. *Non aſperè*, inquit, *quantum exiſtimo, non duriter, non modo impetuoſo iſta tolluntur: magis docendo, quam iubendo: magis monendo, quam minando: Sic enim agendum eſt cum multitudine peccantium. Seueritas autẽ exercenda eſt in peccata paucorum.*

IV. REMED. Conſidera, in quanta pericula ſalutem animæ tuæ con- Ouid. 1. Remed.
iicias, ſi in peccando non ſtatim obſiſtas principiis. *Sero enim medicina pa-* Eccli. 21. 1.
ratur, ait Poeta ille, *Dum mala per longas conualuere moras. Fili peccaſti?* monet Eccleſiaſticus, *non adijcias iterum: ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.* Ea enim peccati natura eſt, vt quo crebrius iteratur, hoc magis homini dominetur: ſicut clauus quo ſæpius malleo verberatur hoc altius infigitur. vt liquet in Petri Apoſtoli negatione. nam in prima tantum reſpondit. *Neſcio quid dicis.* In ſecunda *negauit cum iuramento*: in tertia verò *cœpit de-* Matth. 26. 70.
teſtari, & iurare, quia non nouiſſet hominem. 2. Periculum eſt, ne crebra iteratio eiuſdem delicti tandem tranſeat in conſuetudinem: qua fit vt iam difficile ſit reſipiſcere. vnde Auguſtinus, vt dictum eſt, conſuetudinis mutationem reformidabat velut mortem. Deinde facit, vt grauia crimina etiã Aug in Enchi-
videantur leuia, *Peccata quamuis magna & horrenda*, ait idem, *cum in conſuetu-* rid. c. 80.
dinem venerint, aut parua, aut nulla eſſe creduntur, vſque adeò, vt non ſolum non occultanda, verum etiam iam prædicanda, ac diffamanda videantur. Denique aſpe- Hier. ep. 14.
ram & difficilem reddit virtutum viam. *Aſperam*, inquit B. PAVLINVS ad Celantiam. *nobis & inſuauem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo.* 3. periculum eſt, ne conſuetudo tandem tranſeat in neceſſitatem. *Dum ſer-* Aug. l. 8.
uitur libidini, inquit Auguſtinus, *facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non* confeſ. cap. 5.
reſiſtitur facta eſt neceſsitas, qua trahitur & tenetur etiam inuitus animus. Nec mi- Greg l. 4. cap. 28.
rum, quia teſte B. GREGOR. in moralibus, *quot vicibus prauæ frequentationis* Bern. ſerm. de
homo aſtringitur, tot quaſi vinculis ad mentem ligatur. 4. Periculum eſt contem- donis.
ptus, auctore S. BERNARDO, quo homo *totas concupiſcentiæ laxat habenas,* Prou. 18. 3.
totoque impetu fertur in præceps, ſicut ſcriptum eſt. Impius, cum venerit in profundum peccatorum contemnit 5. & vltimo Deſperationis & malitiæ. Nam *ſi contemptus perſtiterit* pergit idem, *accedere neceſſe eſt & malitiam, vt quam poſſit conſolationem deſperatus miſer admittat: & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis: lætetur cum malefecerit, & exultet in rebus peſſimis.*

V. REMED. Iugis diuinorum decretorum obſeruatio, bonorumque operum exercitatio. Iure ſiquidẽ exigitur ab eo, qui diu in flagitiis renuente conſcientia perſtitit, vt diutius etiam in virtutũ ſtudio ſe exerceat. Bar. 4. 28.
Sicut fuit ſenſus veſter, inquit ſpiritus ſanctus apud prophetam Baruch, *vt erraretis à Deo: decies tantum iterum conuertentes requiretis eum.* Et apud Apo-

Digitized by Google

Rom. 6. 19. ſtolum. *Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.* Hoc remedium tradit S. BASILIVS. in reg. fuſ. diſput. Sicut enim, inquit, *morbi corporis inueterati non niſi longa & acri curatione ſanantur: ſic peccata inueterata diuturna patientia, aſſidua oratione, & acerrimi animi contentione curari oportet. Quod repetitis vicibus, ac multo cum labore intinctum eſt, tincturam excipit preſſius inhærentem, & quæ vix elui queat: obiter autem colore aliquo infectum tincturam bibit facile mobilem: ſic anima ſanie peccatorum ſuppurata, & in habitu conſtituta malitia vix ac multo negotio elui poteſt,* Eodem ſpectat conſilium B. IOAN. CHRYSOST. qui ſcribens in cap. 4. Actor. Apoſt. ſuadet, vt conſuetudo mala in contrariam conſuetudinem bonam transferatur, & ſic clauus clauo pellatur.

Baſ q 6. & 55.

Chry. hom. 10.

VI. REMED. eſt. Refugere omnes occaſiones in vetera peccata quæ longa conſuetudine occalluerunt, relabendi. Hoc remedium tradit S. BERNARD. loco ſupra allegato. *Qui enim tangit picem*, inquit ſapiens, *inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo induet ſuperbiam Ne commiſceamini*, clamat B. Paulus, *fornicarijs, & cum huiuſmodi nec cibum ſumite. An neſcitis quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Et rurſum. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Si qua ouis morbida à paſtore offenditur, eam ilico à reliquo grege ſeparat. *Vuaque conſpecta*, ait ille, *liuorem ducit ab vua*, niſi maturè ſeiungantur. Et verbum eſt ſpiritus ſancti. *Cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Dices, arduam nimis ſæpe eſſe hanc ſeparationem, vt à coniunctiſſimis ſodalibus. At coniunctiores nulli eſſe poſſunt parentibus, filiis, cognatis. Et tamen ſi illi occaſionem præbeant tibi perſtandi in praua conſuetudine, audiendum erit dictum Chriſti. *Si quis veniet ad me, & non odit patrem ſuum & matrem & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et alibi. *Si ſcandalizauerit te manus tua, abſcinde illam ſi pes tuus, amputa illum &c. Bonum eſt tibi debilem, introire in vitam, quàm duas manus, vel pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.* Quid verò magis homini coniunctum, quam propria membra? *Abraham*, inquit B. CHRYSOST. de laudibus S. Pauli agens, *offerens filium ſuum vnigenitum, & tres pueri Babylonij corpora ignibus, ac martyres omnes infinitis ſe offerentes cruciatibus, non conſuetudinem, ſed naturam ipſam vicerunt, immo S. Paulus bona virtutum à voluntate orta in naturæ firmitatem ita conuertit, vt eſſet quaſi virtutis ſtatua, & non poterimus nos conſuetudinem à voluntate ortam redigere ad voluntatem?* Initia quidem fugiendarum occaſionum ſunt difficilia, tamen vel minimus progreſſus omnia reddit leuiora. *Quandiu quis*, inquit idem Chryſoſt. in paren-

Bern. ſerm. de 7. don. ſpirit.
Eccli. 13. 1.
1. Cor. 5. 9.
1. Cor. 15. 33.

Iuuen. ſat. 2.
Pſal. 17. 27.

Luc. 14. 26.

Marc. 9. 42.

Chryſ. hom. 6.

Digitized by Google

ren. ad Theodorum lapſum, *in fornace voluptatum conſiſtit, etiamſi exemplis abundet infinitis, ipſi res eſſe ſupra vires apparet : cæterum, ſi vel leuiter cœperit illinc egredi, identidem procedens vim ignis à tergo relinquit, videtque ante ſe, & ad pedes propemodum viam roſcidam, atque eximiæ facilitatis.* Chry. paræn.

VII. REMED. Conſidera duplicem hiſtoriam Euangelicam, in quibus prauæ conſuetudinis ſuperandæ difficultas, & remedia hactenus allata ad viuum adumbrata videntur. Quod enim quædam facta Chriſti etiam ſpiritualiter intelligi debeant, non ſemel tradit D. AVGVSTINVS. CHRISTVS, inquiens, *ea quæ faciebat corporaliter, etiam ſpiritualiter volebat intelligi, neque enim tantum miracula propter miracula faciebat, ſed vt illa quæ faciebat mira eſſent videntibus, vera eſſent intelligentibus. Quemadmodum qui videt litteras in codice optime ſcripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem, ſed quid ſibi velint, quid indicent illi apices neſcit, & eſt oculis laudator, mente non cognitor. Alius autem & laudat artificium, & capit intellectum. Ita qui viderunt Chriſti miracula, & non intellexerunt, quid ſibi vellent, mirati ſunt tantum quæ facta ſunt. Alij vero & facta mirati, & intellecta aſſecuti. Tales nos in ſchola Chriſti eſſe debemus.* Hæc ille. Idem docet B. GREGORIVS in homiliis Euangelicis. PRIOR hiſtoria eſt apud B. Ioannem de Lazaro mortuo, quatriduano, iam fœtente, manibus & pedibus ligato, ac exiſtente in monumento, cui lapis erat impoſitus, ad vitam poſt amotum lapidem lacrymis, oratione, & clamore Chriſti reuocato, atque ab Apoſtolis vinculis ſoluto. In quam hiſtoriam ſic ſcribit AVGVSTINVS. *Moles illa impoſita ſepulchro, ipſa eſt vis dura conſuetudinis, qua premitur anima, nec reſurgere, nec reſpirare permittitur. Dictum eſt autem. Quatriduanus eſt. Reuera ad iſtam conſuetudinem quarto quodam progreſſu peruenit anima. Prima eſt enim quaſi titillatio delectationis in corde : ſecunda conſenſio; tertia factum; quarta conſuetudo &c. Factum enim in conſuetudinem vertitur, & fit quædam deſperatio, vt dicatur. Quatriduanus iam putet. Venit ergo Dominus. Cui vtique facilia erant omnia, & difficultatem quandam oſtendit. Ibi infremuit ſpiritu. oſtendit multo clamore obiurgationis opus eſſe ad eos, qui conſuetudine duruerunt. tamen ad vocem clamantis Domini rupta ſunt vincula neceſſitatis. proceſſit de monumento viuus, & ambulare non poterat. Et dominus ad diſcipulos. Soluite eum, & ſinite abire &c. Hoc officium diſcipulis dedit, quibus ait. Quæ ſolueritis in terra, ſoluta ſunt & in cœlo.* POSTERIOR hiſtoria eſt apud Marcum de ſurdo & muto; quem vt Dominus ſanaret, primo apprehendit eum de turba ſeorſim 2. miſit digitos in eius auriculas. 3. exſpuens tetigit linguam eius. 4. ſuſpiciens in cœlum ingemuit.

Aug. ſerm. 44. de verb. dom. in Ioan.

Greg hom. 1.

Ioan. 11. 39.

Aug. l. cit.

Matt. 18.

Marc. 7. 32.

gemuit. 5. ait illi. Ephpheta, hoc eſt, adaperire. Quot cerimonias non alia de cauſa proculdubio Chriſtus vſurpauit, quam vt nos doceret, primo quam difficile ſit peccati conſuetudinem vincere 2. quibus remediis opus ſit ad hunc morbum ſanandum, nempe ſeparatione à turba, id eſt, à praua hominum ſocietate. tum inuocatione diuinæ gratiæ, vt auditum fidei & obedientiæ Deus nobis aperiat. Adhæc contritione de peccatis, confeſſione & ſatisfactione, &c.

VIDE. V. *Immortificatio paſſionum. Obſtinatio. Societas praua.*

CONTEMPTVS.

Remedia contra contemptum.

I REMED. Conſidera diuinarum literarum dicta de contemptu diuinarum humanarumue legum, itē de contemptu proximi, parentum, pauperum, &c. Primo .n. tradunt, vnde manet contemptus. Salomon ſiquidem ait. *impius, cum in profundum venerit peccatorum contemnit, ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium.* Et iterum. *Hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vnde & corda filiorum hominum implentur malitia & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.* 2. ex cōminatione pœnarum indicant, quam graue ſit peccatum, Dei, legumque eius contemptus. Sic enim loquitur Deus in Prouerbiis Salomonis. *Deſpexiſtis omne conſilium meum & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoq; in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo.* Et. *Abominatio Domini eſt omnis illuſor. Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.* Et. *Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabunt que cauſa & contumeliæ.* Et Eccleſiaſticus. *Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuā, & dicens. Quis me videt? tenebræ circundant me, &c. quē vereor? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus, &c. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur.* Et Iſaias, *Væ qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? cum fatigatus deſieris contemnere, contemneris.* Et in primo libro Regum Deus. *Quicunq; glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Et in Leuitico. *Si ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis, &c. ego quoq; hæc faciam vobis. Viſitabo vos velociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros, conſumat animas veſtras.* Et Chriſtus apud Ioannem. *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eū.* Et Apoſtolus ad Romanos. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ſecundum duritiam tuam, & impænitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ.* Deinde indicant diuinæ litteræ, quam grauis ſit contemptus ſuperiorum & legum humanarū. vt in Deuteronomio. *Qui ſuperbierit*, inquiunt. *nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tēpore miniſtrat Domino Deo tuo, & de-*

Prou. 8. 5. Eccl. 9. 3. Prou. 1. 25. Prou. 3. 12. Prou. 22. 10. Eccli. 23. 25. Iſa. 33. 1. Reg. 2. 30. Leuit. 26. 15. Ioan. 12. 48. Rom. 2. 4. Deut. 17. 12.

Digitized by Google

& decreto iudicis, morietur homo ille & auferes malum de Iſrael. Et in prouer- Prou. 29. 1.
biis. *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet inte-*
ritus. Et Chriſtus apud B. Lucam. *Qui vos ſpernit, me ſpernit, Qui autem* Luc. 10. 16.
ſpernit me, ſpernit eum, qui miſit me. Denique, quam malum ſit contem-
nere vel irridere parentes, ſeniores, amicos, pauperes, iuſtos & alios quo-
ſuis proximos. Nam Salomon ait. *Filius ſapiens lætificat patrem, & ſtultus ho-* Prou. 15. 20.
mo deſpicit, matrem ſuam. Et. *audi patrem tuum, qui genuit te, & ne contemnas cũ ſe-* Prou. 23. 22.
nuerit mater tua. Et. *Oculum, q̃ ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ,* Prou. 30. 17.
effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ. Et Eccleſiaſticus.
Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: etenim ex nobis ſeneſcunt. Et. *Ne deſpicias nar-* Eccli. 8. 7. 9.
rationem præsbyterorum ſapientium. Et in prouerbiis. *Qui deſpicit amicum ſuum,* Pro. 11. 12.
indigens corde eſt. Et *Qui deſpicit proximum ſuum, peccat.* Et *Qui deſpicit pauperẽ, ex-* Pro. 14. 21. Pro. 17. 5.
probrat factori eius. Et. *Qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.* Et Sapiens. Pro. 28. 27.
Tunc ſtabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, &c. *di-*
centes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Hi ſunt, quos Sap. 5. 1. 3. 14.
aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij, &c. *Quid nobis pro-*
fuit ſuperbia? &c. *talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt.* Baſ. q. 28.

II. REMEDIVM. Conſidera ſententias SS. Patrum. S. BASILI-
VS in regulis fuſius diſputatis. *Antiſtitis imperium detrectare, & verbis aduer-*
ſum iuſſa illius litigare, magno iudicio eſt eum, qui id faciat, multis vitiis labora-
re, fidei debilitate, ſpei ambiguitate, arrogantia morum atque ſuperbia. Neque
enim alterius dicto audiens vnquam eſſe quiſquam recuſat, niſi prius ipſum ſibi
conſilij auctorem apud ſeipſum deſpexerit, neque qui ſibi certa fide perſuaſit vera
eſſe promiſſa Dei S. AVGVSTINVS de verbis Domini. *Qui facit* Aug. ſerm. 3. Matt. 5. 19.
quod docet, & qui quicquid imperat complet, maximus in cœleſtibus ſententia Do-
mini declaratur. At verò qui quod dicit negligit, & qui quod audit contemnit,
ſalutis reus exiſtit, qui obſeruanda contempſit, & pericula non vitauit. Amat e-
nim mortem, qui vitæ præcepta non ſeruat. Vt enim per obſeruantiam legis vi-
ta acquiritur, ita per contemptum mors contumacibus inuenitur, dicente Domino. Matt. 19. 17.
Si vis vitam inuenire, ſerua mandatum Ita enim perfectus doctor liber eſt à diſ-
cente, quem docuit: & diſcipulus contemptor inexcuſatus erit, qui facienda di-
dicit, & contempſit. Et in libro de natura & gratia, agens contra Pelagium c. 29.
aſſerentem omne peccatum eſſe ſuperbiam, *Hanc,* inquit, *ſententiam ſic*
probare conatur, omne, inquit, peccatum, niſi fallor Dei contemptus eſt, & o-
mnis Dei contemptus ſuperbia eſt. Quid enim tam ſuperbum, quam Deum con-
temnere? omne ergo peccatum & ſuperbia eſt, etiam ſcriptura dicente. Initium o- Eccli. 10. 15.
mnis peccati ſuperbia eſt. Quærat diligenter, & inueniet in lege multum diſcre-
tum eſſe à ceteris peccatis peccatum ſuperbiæ. Multa enim peccata per ſuperbiam
committuntur, ſed neque omnia ſuperbe fiunt, quæ perperam fiunt: certè à neſci-
entibus, certe ab infirmis, certe plerumque à flentibus & gementibus. Et quidem

Digitized by Google

ſuperbia, cum magnum ſit ipſa peccatum, ita ſine alijs per ſe ipſa eſt, vt etiam plerunque non in peccatis, ſed in ipſis recte factis pede celeriore ſuperueniat & obrepat. Quod autem de ſuperbia hic dicit, idem de Dei contemptu intelligendum eſt, non enim qui ex ignorantia aut infirmitate peccant Deum formaliter contemnunt. Et Theologi morales docent, contemptum eſſe diſtinctum à ſuperbia & inobedientia peccatum. S. BERNARDVS in pſalmum. *Qui habitat.* poſtquam expoſuit quibus gradibus impius in profundum peccatorum delabatur: vt primus ſit diſſimulatio propriæ infirmitatis, in quo perſuadet ſibi homo ſe aliquid eſſe cum nihil ſit: ſecundus, ignorantiæ ſui, quo non videt ſua vulnera: tertius malitiæ, quo defendit ne quidem eſſe vulnera, tandem ſubiicit. *Quartus gradus vel quartum potius præcipitium Contemptus eſt, vt quemadmodum ſcriptura dicit, Impius, cum venerit in profundum malorum, contemnit. Ex hoc & deinceps magis ac magis ſuper eum vrget puteus os ſuum, dum videlicet eiuſmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obſtinatione firmatur. Hoc eſt iam peccatum, quod neque in hoc ſeculo, neque in futuro remittitur, quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominem reueretur.* S. THOMAS in altera parte ſummæ theologicæ diſputans quando tranſgreſſio regulæ monaſticæ fiat ex contemptu, reſpondet in hæc verba. *Dicendum, quod tunc committit aliquis, vel tranſgreditur regulam ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubiici ordinationi legis vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quando autem è conuerſo propter aliquam particularem cauſam, puta concupiſcentiam vel iram inducitur ad aliquid faciendum contra ſtatuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu, ſed ex aliqua alia cauſa, etiamſi frequenter ex eadem cauſa vel alia ſimili peccatum iteret, ſicut & Auguſtinus dicit in libro de natura & gratia, quod non omnia peccata committuntur ex contemptu ſuperbiæ. Frequentia tamen peccati diſpoſitionem inducit ad contemptum ſecundum illud prouerbiorum. impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

Nau. in man. c. 23. n. 6. Azor. l. 4. inſt. mor. c. 7. Bern. ſerm. 11. Prou. 18. 3. Tho. 22. q. 187. à. 9. ad 3. Aug. c. 29. Prou. 18. 3.

III. REMEDIVM. Conſidera, quam grauiter puniti ſint, qui contra Deum vel homines deliquerunt per contemptum. Primum ſit AGAR ancillæ Saræ quæ ob deſpectam Dominam punita eſt. Agar ait ſcriptura, *concepiſſe ſe videns, deſpexit Dominam ſuam. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. Cumque inueniſſet eam angelus Domini dixit ad illam. Vnde venis, & quo vadis? quæ reſpondit. A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. Dixitque ei angelus. Reuertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.* In quæ verba AMBROSIVS agens de patriarcha Abraham. *Quod afflixit eam Sara ad iracundiam affligentis refertur: quod Agar fugit, contumeliam ſeruili patientia non ferebatur, quæ ſibi herilis contubernij vindicabat faſtigium: indignata eſt inıu-*

Gen. 16. 4. Amb. lib.

Digitized by Google

iniuriam, quæ induerat inſolentiam. Denique interroganti angelo, quo iret, reſpondit. A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Et hoc tumoris immodici, vt prius nomen diceret, poſtea dominam ſignificaret. Illud ad iniuriam præmiſſum, hoc ad expreſſionem perſonæ additum. Non placuit angelo ancillæ inſolentia. Et ideo dixit illi, reuertere ad dominam tuam, vt oſtenderet quia tanquam ſuperba fugiebat, ne ſubiecta eſſet dominæ. vnde addidit. Et humiliare ſub manibus eius. II exemplum eſt MICHOL vxoris Dauid, de qua ita loquitur Regum hiſtoria: *Cum intraſſet arca Domini in ciuitatem Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem Dauid ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino, & deſpexit eum in corde ſuo.* Et paulo poſt. *Egreſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid ait. Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi nudetur vnus de ſcurris.* Deinde pœna huius contemptus ſubijcitur *Igitur Michol,* inquit, *filiæ Saul non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* 2. Reg. 6. 16.

III. eſt RABSACES, ducis militium regis Aſſyriorum, qui vt eſt in eadem Regum hiſtoria, primum contemptim locutus eſt de populo Hieroſolymitano. dicens. *Nunquid ad Dominum tuum, & ad te miſit me Dominus meus, vt loquerer ſermones hos, & non potius ad viros, qui ſedent ſuper murum, vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinam ſuam vobiſcum?* Deinde de Deo Hebræorum. *Hæc dicite,* inquiens, *Ezechiæ regi Iuda. Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam, neque dicas. Non tradetur Hieruſalem in manus regis Aſſyriorum.* Ob quem incredibilem contemptum & blaſphemiam, *nocte,* ait textus, *venit angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octaginta quinque millia. Et reuerſus eſt Sennacherib in Niniuen: cumque adoraſſet in templo Neſroch Deum ſuum, Adramelech & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* IV. eſt AMAN apud Aſſuerum regem inter Principes ſummi, qui quoniam Mardochæum Iudæũ ad fores palatii ſedentem inter omnes mortales maxime deſpexerat, ita vt ſuadentibus amicis excelſam trabem altitudinis quinquaginta cubitorum, è qua eum ſuſpenderet, fieri iuſſerit, & propter eum omnes Iudæos per literas annulo regio ſignatas vbique trucidari mandarit: tandem coactus eſt cum ſumma ſua ignominia illum ipſum Mardochæum equo vectum, & regiis veſtibus amictum per plateas circumducere, & exclamare. *Sic honorabitur, quemcunque rex voluit honorare,* ac demum in ipſam trabem, quam Mardochæo parauerat, iuſſu regis, adactus eſt. V. Exemplum eſt Antiochi, qui contemnens Iudæos eorumque Deum, minatus ſe Ieroſolymam in congeriem ſepulchri conuerſurum, & Iudæos tanquam ſepultura indignos, ſe auibus ac feris diripiendos traditurum, inſanabili & inuiſibili plaga à Deo percuſſus eſt. *Vt enim finiuit,* ait hiſto ia. *hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara*

4. Reg. 18. & 19.
c. 19. 35.
Eſth. c. 3. 4. & 7.
Eſth. c. 6. 9.
2. Mach. 9. 5.

internorum tormenta, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret. Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis colliſione membra vexari. Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur.

VI. eſt PHARISÆI, præ ſe publicanum humilem, ceteroſque homines aſpernantis. Sic enim ſcribit B. LVCAS. *Dixit autem Dominus & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam. Duo homines aſcenderunt in templum, vnus Phariſæus, & alter publicanus. Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat. Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus. Et publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare, ſed percutiebat pectus ſuũ dicens. Deus propitius eſto mihi peccatori.* Quis verò exitus fuit? *Dico vobis, ait Dominus, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo, quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.*

Luc. 18. 9.

IV. REMEDIVM. Conſidera aliquando peccata, quantumuis leuia, acceſſione contemptus fieri mortalia, atque ideo conſultum, in omni re fugere contemptum. Doctrina eſt S. BERNARDI in tractatu de præcepto & diſpenſatione, ad eos religioſos conſcripto qui dubitabant quãdo in tranſgreſſione monaſticæ regulæ peccaretur mortaliter. Ac primum docet boni religioſi eſſe, nec leuia cõtemnere. *Nouit*, inquiens, *verus, humiliſq; obediens & minima non contemnere, & maximè curare, quæ maxima ſunt: intimo quodam deuoti, ſincerique animi ſapore diſcernens, quibus de mandatis ei qui præeſt ſuis quodammodo factis reſpondeat cum propheta. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.* Secundo docet, quæ ſint cenſenda leuia. *Quæ* inquiens, *à Præpoſitis diſpenſationem admittunt, quia leuiori cenſura neglecta puniuntur, leuiora dicuntur. Ex his, verbi gratia, dico eſſe vel riſum interdictum, vel indictum ſilentium. Hæc ſiquidem, ſi contra mandatum non veniunt, nec peccata ſunt. Accedente mandato, ſi quo minus iam obſeruantur, in peccatum reputantur, non tamen in crimen. Ita ſane, ſi per ſubreptionem, aut obliuionem, non autem per contemptum horum tranſgreſſio contigerit,* &c. *Vbique enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis eſt. Differunt autem quod neglectus quidem languor inertiæ eſt: contemptus verò ſuperbiæ tumor.* Et infra. *Sed exemplis*, inquit, *clarius eluceſcet, quod dicimus. Si iubente ſeniore, vt ſileam, verbum mihi forte per obliuionem elabitur, reum me fateor inobedientiæ, ſed venialiter. Si ex contemptu ſciens & deliberans ſponte in verba prorupero, & rupero ſilentij legem, præuaricatorem me conſtituo, & criminaliter.* Si quæras, cur peccet criminaliter vel mortaliter, qui

Pſal. 118. 4.

Digitized by Google

qui in re tam leui præceptum ex contemptu deliberato tranſgreditur. Reſpondet, quia *Deus dignatus eſt ſibimet Prælatorum imputare & reuerentiam & contemptum, ſpecialiter conteſtans eis. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Quamobrem,* addit, *quicquid vice Dei præcipit homo; quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus omnino accipiendum eſt, quam ſi præcipiat Deus. Quid enim intereſt, vtrum per ſe, an per ſuos miniſtros, ſiue homines, ſiue Angelos, hominibus innoteſcat ſuum placitum Deus?* Si iterum quæras, quis dicatur ex contemptu ſciens & deliberans præuaricari mandatum Prælati. Reſpódet, qui dicit ſe nolle obedire. *Denique,* ait, *in quo inobedientiæ crimen abſque dubio ſit, apud Samuelem animaduertite, quaſi, inquit, peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. Non ait, non acquieſcere, ſed nolle acquieſcere, vt non iuſſionis ſimplex illa transgreſſio, ſed voluntatis ſuperba contemptio ſcelus idololatriæ reputetur. Non eſt enim idipſum, nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris eſt, nonnunquam & infirmitatis: illud verò aut odioſæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. Non ergo qualiſcunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam, ſed repugnare, ſed nolle obedire.* Secundo reſpondet contemptu mandati non peccari criminaliter, vel damnabiliter, niſi contemnatur & mandatum & remedium. *Partienda enim eſt,* inquit, *obſeruatio regularis in præcepta videlicet & remedia. Præceptis inſtituitur vita contra peccatum, remediis reſtituitur poſt peccatum innocentia. Nam illum ſanè dico ſecurum, qui etiamſi interdum obedientiæ limitem præterit, conſilium non reſpuit pœnitentiæ. Pars ſiquidem regulæ eſt regularis correctio, & in ea reperitur non ſolum bonæ vitæ inſtructio, ſed etiam emendatio prauæ.* Et paulo poſt. *Et licet fortiori egeat curationis medicamento, (contemptus præcepti) caret tamen morbo præuaricationis, niſi cum & ipſum forte medicamentum contemnitur.*

Luc. 10. 16.

1. Reg. 15. 23.

Idem docet Caiet. in ſumm. v. contemptus.

V. REMED. Conſidera effectus deterrimos ex contemptu graui prouenientes, tum ex parte contempti, tum ex parte cótemnentis. Contempti quidem, quia ſpoliatur honore ſuo & bona exiſtimatione apud homines, deinde à conſecutione multorum bonorum impeditur, vt bene notauit Cardinalis Caietanus in ſummula. *Teſtantur hoc,* inquit, *iræ, rixæ, pugnæ, ſchiſmata, bella, & innumera mala, quæ homo cōmittit ex hoc quod deſpici non ſuffert. Quia igitur notabilis proximo irrogatur iniuria ex hoc quod deſpicitur, patet quod contēptus proximi eſt peccatum mortale, formaliter loquendo, hoc eſt, ex intentione contemnendi. Nullus enim formaliter contemnit proximum niſi qui ſpernit proximum, vt ſpernat proximum.* Ex parte verò contemnentis, 1. quia iacturam omnium bonorum operum ſuorum ante præſtitorum facit, ſicut Phariſæus, licet ob illa ſe laudaret. Vnde B. BERNARDVS in Cantica ſic Phariſæum alloquitur. *Cum te cæteris anteponis, deles quæ feceras opera. Si quid præclarius egiſti, debebas dicere. Seruus inutilis ſum, quod debueram facere, feci. Audi,*

Caiet. v. contemptus.

Bern. in Cant. ſerm. 13.

Iſa. 48. 11.

Digitized by Google

quid dicat Deus. gloriam meã alteri non dabo. Si ergo ſolus cuncta fecit, quem ſocium habebit? cur inflaris contra publicanum, qui ideo non habet quod tu, quia non accepit quod tu? 2 quia cum contemptus omnis ferè ex ſuperbiæ tumore, vt loquitur idem S. Bernardus, deſcendat, aduerſarium & hoſtem ſibi facit Deum. *Nulla enim fere eſt pagina ſanctorum librorum*, inquit B. Auguſtinus in libris de doctrina Chriſtianã, *in qua non ſonet, quod Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem det gratiam.* 3. quia à contemptu proximus gradus eſt, vt ſupra dictum eſt ex BERNARDO ad impœnitentiam & obſtinationem quæ sũt vitia diabolica. *Humanum enim eſt errare*, inquit Auguſtinus de verbis Apoſtoli, *ſed diabolicum eſt perſeuerare.* Vnde colligit B. GREGORIVS in libris moralium ſuperbiam euidentiſſimum eſſe ſignum reproborum, humilitatem verò electorum. Atq; ideo 6. Remedium ſit humilitas.

Aug. l. 3. c. 23.
Iac. 4. 6.
1. Pet 5. 5.
Aug ſerm. 24.
Greg. l. 23. c. 7.

VI. REMEDIVM eſt humilitas, & ſubmiſſo ſui in omnibus. *Huius vitij*, nempe ſuperbiæ, inquit Io. CASSIANVS in inſtitutionibus monaſticis, *non aliud certius remedium eſt. quam timor Dei atque humilitas, quæ de manſuetudine & cordis humilitate deſcendit. Quam*, addit, *nullatenus poterimus habere* (nempe perfectam) *niſi abrenunciatio vera, quæ in expoliatione omnium facultatum conſiſtit in nobis fuerit Chriſti amore fundata: deinde obedientiæ iugum & ſubiectio ſimplici corde ſine vlla ſimulatione fuerit ſuſcepta, ita vt præter Abbatis mandatum nulla penitus voluntas viuat in nobis.* Ad hanc humilitatem pertinet, vt primò omnem tui amorem exuas & conſilium Chriſti ſequaris dicentis. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum.* 2. ames tui contemptum contumelias, opprobria, ſicut amauit Rex Dauid ſaliens ante arcam Domini, dicenſque ridenti Michol, *Ludam & vilior fiam.* Sicut Apoſtoli, dum cæſi irent gaudentes à conſpectu Concilii, quod digni habiti eſſent contumeliam pati: Sicut amauit Chriſtus ipſe, de quo Propheta. *Dabit percutienti maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Vnde B. BERNARDVS in Cantica. *Verus*, inquit, *humilis, vilis vult reputari, non humilis prædicari: gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit.*

Caſſ. l. 12. c. 31. & 32.
Matth. 16. 24.
2. Reg 6. 22.
Act. 5. 41.
Thren. 3 30.
Bern ſerm. 16.

VIDE V. *inobedientia. Superbia. Præſumptio.*

CVRIOSITAS.

Remedia aduerſus Curioſitatem.

I REMEDIVM. Conſidera nomine Curioſitatis hic intelligi immoderatam cupiditatem cognoſcendi ea, quæ ſcire non expedit. Nam B. AVGVSTINVS in libro de Vtilitate credendi tradit hoc diſtare curioſum

Aug. c. 9.

rioſum à ſtudioſo. quod quamuis vterque agatur magna cupiditatē noſcendi, curioſus tamen cupidè ea requirat, quæ nihil ad ſe attinent, ſtudioſus autem contra, quæ ad ſe attinēt. Vt autem varia ſunt, quorum cognoſcendorum cupiditate teneri potes, ſic varii quoq; poſſunt eſſe curioſitatis morbi. Præcipui ſunt quinq; 1. eſt, cognoſcendi ea quæ captum humanæ intelligentiæ fugiunt, vt myſterium SS. Trinitatis, Incarnationis, S. Euchariſtiæ, Prædeſtinationis, &c. 2. penetrandi abdita rerum naturalium. 3. eſt, habendi viſiones, & miracula videndi vel faciendi. 4. cognoſcendi res magicas, eiſq; affines, vt alchymiam & magiam naturalem 5, cognoſcendi, quæ cum vocatione vel officio pugnant, vt ſi Epiſcopus, Sacerdos, religioſus totum ſe tradat Poeſi, Grammaticæ, &c. 6. indagādi vitia vel imperfectiones aliorum, Singulis morbis vnum vel alterum antidotum adhibebimus.

II. REMED. pro I. Curioſitate. Conſidera, quid diuina ſcriptura contra eam moneat. *Altiora te*, inquit Sapiens, *ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus.* Et iterum. *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: Sic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à gloria.* Et rurſum. *In rebus ſuperuacuis, noli ſcrutari multipliciter. non eſt enim tibi neceſſarium ea quæ ſunt abſcondita videre oculis tuis.* Vnde cum Apoſtoli congregati curioſè percunctarentur CHRISTVM, an tempore ſuo reſtituturus eſſet regnum Iſrahel? Reſpondit, *non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* 2. expende quid tibi agendum ſit, ſi Deus ipſe myſterium aliquod per ſe, vel per S. ſcripturā patefaciat. Nempe quod fecerunt omnes ſancti, vt firmiſsimè illud credas, etſi ab intelligentia humana remotum. *Niſi credideritis*, inquit Dominus apud Iſaiam, *non intelligetis. Fides enim* ait B. GREGORIVS, *non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Subiiciam exempla quatuor. Primum eſt Patriarchæ Abrahæ, qui cum mente nō caperet, quemadmodum pene centenarius ex coniuge ſterili Sara parere poſſet, quod Deus illi promiſerat futurum, tamen *contra ſpem in ſpem credidit, dans gloriam Deo*, vt loquitur Apoſtolus, *pleniſſime ſciens, quia quæcunq; promiſit potens eſt & facere.* Vnde concludit CHRYSOSTOMVS, non curioſum eſſe in rebus intelligentiam ſuperantibus, eſſe glorificare Deum, & contra curioſum eſſe, eſſe delinquere. Alterum eſt. B. MARIAE Virginis, quæ cū audito Angeli nuncio, quod virgo paritura eſſet Saluatorē, non ſatis intelligeret, quomodo id fieri poſſet, atq; illic reſpōderet, non eſſe impoſſibile apud Deū omne verbū, mox omni curioſitate abiecta ceſſit, & credidit, dicens. *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundū verbū tuū.* Qua de re & gratulata eſt illi poſtea S. Eliſabeth, dicens. *Beata q̄ credidiſti, quoniā perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino.* Eiuſdē generis ſūt exēpla

Eccli. 3. 22.
Prou. 25. 27.
Eccl. 3. 24.
Act. 1. 6.
Iſa. 7. iuxta 70.
Greg hom. 26. in Euang.
Rom. 4. 21.
Chry. ſerm. 8. in cap. 4. ad Rom.
Luc. 1. 38
verſ. 45.

omnium

Aug.l.21.cap.7. Et ep.3. ad Voluſ. omnium in Euangeliis, à quibus Chriſtus exegit, an crederent ſe poſſe hoc vel illud miraculum facere. Vnde Auguſtinus in libris de ciuitate Dei. *In rebus miris,* inquit, *ſumma credendi ratio eſt omnipotentia creatoris.* Et alibi. *Demus Deum aliquid poſſe, quod non fateamur inueſtigare non poſſe.* Et ibidem. *Tota ratio facti, eſt potentia facientis.* TERTIVM exemplum ſit S. LVDOVICI Francorum regis, qui morti proximus rogatus, num crederet filium Dei eſſe in ſacramento Euchariſtiæ quod Sacerdos attulerat, omni curioſitate abiecta reſpondit, minus ſe de eo dubitare, quam ſi oculis videret Chriſtum in ea forma, qua aſcendit in cœlos. QVARTVM eſt S. ELZEARII Comitis Ariani, qui vt eſt in vita eius apud Surium, ita firmus erat in tota fide Catholica Romana, vt affirmaret, ſi Franciſcus Maionis Theologorum apud Lutetiam Pariſiorum tum celeberrimus, & Ioannes Iuliani Confeſſarius, Cardinalesq; omnes cum Pontifice Maximo, aliquid in fidei dogmatibus mutarent, & totus aſſentiretur orbis, ſe tamen, quamuis mille mortes perferendæ eſſent, nunquam mutaturum. Qui certe ab omni curioſitate, & cupiditate immoderata perueſtigandi diuina myſteria abfuit.

In eius vita. 27. Sep.

III. REMED. Eſt contra ſecundam Curioſitatem, quæ conſiſtit in immoderata cupiditate cognoſcendi res naturales, quam prolixè reprehendit primo IOA. CHRYSOSTOMVS in homiliis in epiſt. ad Epheſios, tum quia multa in rerum natura ſunt facta, quorũ ratio nulla reddi poteſt, tum quia rectius ignorantiam rerum quarundam, quam ſcientiam nobis adſcribimus, vt ſi dicas te neſcire, quot cyathos aquæ contineat Oceanus, quot littus arenas. Deinde AVGVSTINVS in libro de moribus Eccleſiæ *Sunt,* inquit, *qui deſertis virtutibus, & neſcientes, quid ſit Deus, & quanta maieſtas naturæ ſemper eodem modo manentis magnum aliquid ſe agere putãt, ſi vniuerſam iſtam corporis molem, quam mundum nuncupamus, curioſiſſimè, intenſiſſimeque perquirant: vnde etiam tanta ſuperbia gignitur, vt in ipſo cœlo, de quo diſputant, ſibi habitare videantur.* Et BERNARDVS in Cantica. *Sunt,* inquit, *qui ſcire volunt eo fine tantum vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. & ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. Qui profecto non euadent ſubſannantem Satyricum & ei qui eiuſmodi eſt decantantem. Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. Et ſunt item, qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoq; qui ſcire volunt, vt ædificent, & charitas eſt.*

Chry. hom. 19. Aug. c. 21. Bern. ſerm. 36. Perſius Sat. 1.

Remedium autem contra hanc curioſitatem eſt, quod ibidem Doctor mellifluus aſſignauit, exponens verba Apoſtoli. *Qui ſe exiſtimat aliquid ſcire, nõdum cognouit quemadmodum oporteat eum ſcire. Vides,* inquiens, *quomodo fructum & vtilitatem ſcientiæ in modo ſcientiæ conſtituit. Quid ergo dicit modum ſciendi? Quid, niſi vt ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæq; nosſe oporteat?*

1. Cor. 8.

Quo

Quo ordine? vt id prius, quod maturius ad ſalutem. Quo ſtudio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum ad ædificationem tuam, vel proximi. Sic & AVGVSTINVS lib. de vera religione. *In conſideratione creaturarum non eſt vana & peritura curioſitas exercenda, ſed gradus ad immortalia, & ſemper permanentia faciendus.* Aug. c. 29.

IV. REMED. contra tertiam Curioſitatem, nempe habendi viſiones, & miracula videndi vel faciendi, eſt. Optare ex parte tua, perfectam tui abnegationem, ac præſertim amoris proprii, etiam circa res ſpirituales, vt omnis occaſio ſuperbiæ reſcindatur. Vnde cum diſcipuli Chriſti gaudere ſe dicerēt, quod dæmonia ipſis ſubiicerentur, ſtatim eos repreſſit dicens. *Videbam Satanā ſicut fulgur de cœlo cadentem:* nempe ob ſuperbiam. Et addidit. *In hoc nolite gaudere, quia Spiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem, quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Ita ratiocinatur Auguſtinus tract. 2. in epiſt. Ioan. Similiter cum ſcribæ & Phariſæi, atq; etiam Saducæi dicerent. *Magiſter volumus à te ſignum videre.* reſpondit. *Generatio mala & adultera ſignū quærit, & non dabitur ei.* Et cum iuſſu Pilati productus eſſet ad regem Herodem, cupientem videre aliquod ſignum ab eo fieri, nihil illi, multa licet interroganti, reſpōdit. Quod ideo proculdubio factum eſt, quod ex curioſitate mera illa ſigna ab iis peterentur. Itaque conſultum eſt, vt ſimulatq; oborta eſt tuo animo eiuſmodi aliqua curioſitas, ilico repudies, ſicut repudiauit AVGVSTINVS libro 10. Confeſſionum. *A te*, inquit, *Domine Deus meus, cui humilem famulatum ac ſimplicem debeo, quantis mecum ſuggeſtionum machinationibus agit inimicus, vt ſignum aliquod petam, ſed obſecro te per regem noſtrum, & patriam Hieruſalem, ſimplicem, caſtam, vt quemadmodum longe eſt à me iſta conſenſio, ita ſit ſemper longè, atq; longius,* Didicerat hoc remedium Auguſtinus proculdubio ab ipſo Chriſto, de quo tract. citato in epiſt. Ioannis ita ſcribit. *A Satana tentatus eſt Chriſtus de miraculo, quando ei dixit. Mitte te deorſum, quia ſcriptum eſt. Angelis ſuis mandauit de te, vt ſuſcipiant te, ne quando offendas ad lapidem pedem tuum Ille reſtitit tentatori. Si enim faceret miraculum, non videretur, niſi aut ceſſiſſe, aut curioſitate feciſſe. Fecit enim, quādo voluit tanquā Deus, ſed tanquam infirmos curans: nam ſi tunc faceret, quaſi tantummodo miraculum velle facere putaretur. Sed ne hoc homines ſentirent, attende quid reſpondit: & quando tibi talis tentatio euenerit, dic illud & tu Redi poſt me Satanas. ſcriptum eſt enim. Non tētabis Dominum Deum tuum: id eſt, ſi hoc fecero, tentabo Deum. Hoc dixit, quod te voluit dicere, quando tibi ſuggerit inimicus Qualis homo, qualis Chriſtianus? modo vel vnum miraculum feciſti; aut orationibus tuis mortui ſurrexerunt? aut febricitantes ſanaſti? Si verò eſſes alicuius meriti faceres aliquod miraculum. Reſponde & dic. Scriptum eſt. non tentabis Dominum Deum tuum. non ergo tentabo Deum.* Hæc ille.

Luc. 10. 18.

Matth. 12. & 16.
Luc. 23. 8.

Aug. c. 35.

V. REMED. contra quartam Curioſitatem magicam obuium eſt. Conſidera tantum Magos, quicquid faciunt, opera facere dæmonum.

G. quos

Digitized by Google

Aug.l.8.de ciuit.c.22. quos Auguſtinus vocat. *Spiritus nocendi cupidiſſimos, à iuſtitia penitus alienos, ſuperbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos.* Paulus vero dicit. *Nolo autē*
1.Cor.10.20. *vos ſocios fieri dæmoniorum.* Et *Quæ conuentio Chriſti ad Belial?* Deinde Deus in
2.Cor.6.15. magos decreuit pœnam mortis, vt in Exodo. *Maleficos non patieris viuere.*
Exod.22.18. Deut.18.10. Et in Deuteronomio. *Caue ne inueniatur in te qui hariolos ſciſcitetur, aut obſeruet ſomnia atq; auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neq; qui pythones conſulat, nec diuinos, &c, Omnia.n. hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Eadē ſeueritate magi puniuntur & legibus humanis teſte
Aug.l.cit. c.19. Augustino, qui & in hanc ſententiam omnes iſtas curioſas artes aperte
Et l.2.de doct. Chriſt. c.23. damnauit. *Omnes*, inquiens, *artes huiuſmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta penitus ſunt repudianda & fugienda Chriſtiano.* Quis ergo tam noxiam curioſitatem ſectari velit, niſi prorſus perditū ſe ire affectet?

VI. Remed. pro quinta Curioſitate. Conſtitue apud animum tuum nulli rei operam dare, quam quæ ſtatui, vel officio congruat, & ad maiorem Dei gloriam, proximiq; ſalutem tendat, ſecundum illud Apoſtoli.
1.Cor.7.20. *Vnuſquiſq; in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.* Et. *Siue manducatis, ſiue bi-*
1.Cor.10.31. *bitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite* Et. *Nemo militans Deo, im-*
2.Tim.2.4. Hier. tom.3.ep.146. *plicat ſe negotiis ſecularibus.* Vnde B. Hieronymvs in epiſtola ad Damaſum Papam, agens de filio prodigo, grauiter inuehitur in Sacerdotes, qui contra vocationem ſuam neglectis diuinis ſcripturis vacabant lectioni Poetarum. *Ac nunc etiam*, inquit, *Sacerdos Dei omiſſis Euangeliis & Propheris videmus comœdias legere, amatoria Bucolicorum verſuum verba canere: tenere Virgilium: & id quod in pueris neceſſitatis eſt, crimen in ſe facere voluptatis,* Et paulo ante. *Dæmonum cib. eſt carmina poetarum, ſecularis ſapientia, Rhetoricorū pompa verborum. Hæc ſua omnes ſuauitate delectant, & dum aures verſibus dulci modulatione currentibus capiunt, animam quoq; penetrant, & pectoris interna deuinciunt. Studioſi*
Id.ep.22. *eorum in fame veri & virtutum penuria perſeuerant.* Verum & Virgines alibi, vt in Epiſtola ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis arcet à Poetarum & Rhetorum lectione, his verbis. *Nec tibi diſerta multum velis videri, aut lyrica*
2.Cor.6.15. *feſtiuo carminis metro ludere, &c. adeo illis adulterium etiam linguæ placet. Quæ enim communicatio luci ad tenebras? Quis conſenſus Chriſto cum Belial? Quid facit cum Pſalterio Horatius? cum Euangeliis Maro? cum Apoſtolis Cicero? nonne ſcandalizatur frater, ſi te viderit in idolio recumbentē? Et licet omnia munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, tamen ſimul bibere non debemus calicem Chriſti, & calicem dæmoniorum.* Deniq; expertus eſt ipſe, quam noxia ſibi Ciceronis & Poetarum lectio fuerit in ipſa adhuc adoleſcentia, cum iam mundo renunciaſſet: Sic enim in eadem epiſtola deinceps ſcribit. *Referam tibi meæ infelicitatis hiſtoriam. Cum ante annos plurimos, domo, parentibus, ſorore, cognatis propter cœlorū me regna caſtraſſem, & Hieroſolymā militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore confeceram, carere non poteram,*

teram Itaq; miſer ego lecturus Tullium ieiunabam. Poſt noctium crebras vigilias, poſt lachrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis viſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus. Si quando in memet reuerſus Prophetas legere cæpiſſem, ſermo horrebat incultus. Subiicit deinde ſe febri æſtuantem, raptum in Spiritu ad tribunal iudicis, & cum rogatus de cõditione, Chriſtianum ſe eſſe reſpondiſſet, præſidem dixiſſe. *Mentiris. Ciceronianus es, non Chriſtianus. Vbi.n. theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* ac mox iuſſiſſe vt flagellaretur, donec diceret. *Domine ſi vnquã habuero codices ſeculares, ſi legero, te negaui. Nec verò,* (ſubiũgit) *ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quib. ſæpe deludimur. Teſtis eſt tribunal illud, ante quod iacui: teſtis iudicium triſte, quod timui: ita mi nunquam contingat in talem incidere quæſtionem, liuentes habuiſſe ſcapulas, plagas ſenſiſſe poſt ſomnum, & tanto dehinc ſtudio diuina legiſſe, quanto non ante mortalia legeram.* Hucusq; ille.

VII. REMED. aduerſus ſextam curioſitatem cognoſcendorum alienorum vitiorum, eſt cognitio ſuiipſius & propriorũ defectuum. Quod tradit S. BERN. in tractatu de gradibus humilitatis. *Audi,* inquiens, *curioſe Salomonem, audi ſtulte ſapientem. Omni cuſtodia, inquit, cuſtodi cor tuũ, vt omnes videlicet ſenſus tui vigilent ad id, vnde vita procedit cuſtodiẽdum. Quo.n. à te curioſe recedis? cui te interim committis? vt quid audes oculos leuare ad cælum, qui peccaſti in cælum? Terram intuere, vt cognoſcas teipſum. Ipſa te tibi repræſentabit, quia terra es & in terram ibis. Sin alias, non Prophetæ, non Domini, ſed Dinæ, aut Euæ imò ipſius Satanæ imitatorem te dixerim.* Et paulo ante. *Dum enim anima à ſui circumſpectione torpeſcit incuria ſui, curioſam in alios facit.* Et B. GREGORIVS. *Graue,* inquit, *curioſitatis eſt vitium, q̃ dum cuiuſlibet mentem ad inueſtigandã vitã proximi exterius ducat, ſemper ei ſua intima abſcondit, vt aliena ſciens ſe neſciat, & curioſi animus, quãto peritus fuerit alieni meriti, tãto fiat ignarus ſui.* Idem remedium tradit S. BASILIVS, eoq; refert illud dictum Moſis, *Attende tibi ipſi.* & aliud Chriſti. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo.* Deinde exemplum Phariſæi, qui apud Lucam ſugillauit vitia Publicani. In idem dictum Moyſis tractatũ integrum edidit B. EPHRAEM. & orationem, B. ISAIAS Abbas. Certe CLEMENS Alexandrinus putat ex eodẽ à ſapientib. gentilium mutatum illud γνῶθι σεαυτὸν *Noſce teipſum.* Et in lib. 3. pædagogi cap. 1. ait maximam ſcientiam eſſe, cognitionẽ ſui. Quod & docuit AVGVSTIN. initio libri de Trinitate quarti. *Laudabilior, inqt, eſt animus, cui nota eſt vel infirmitas ſua, q̃ qui ea nõ reſpecta rerũ terreſtriũ cæleſtiũq; tenet ſcientiam, vias ſyderum ẽt cogniturus, aut quæ iam cognitas tenet, ignorans ipſe, qua via ingrediatur ad ſalutem, ac firmitatem ſuam.* Vnde in altero libro Soliloquiorum ait breuiſſimè perfectiſſimeq; ſic orari Deum. DEVS SEMPER IDEM, NOVERIM ME, NOVERIM TE.

Prouerb. 4. 23. — Gen. 3 & 34. — G. hom. 38. in Euang. — Baſ. hom. 3. in dictum Moyſis. — Matth 7 3. — Luc 18. 11. — Ephr. tom. 2. — Iſa. orat. 17. — Clem. lib. 2. ſtrom. — Aug. c. 1. — Aug. c 2.

VIDE V. *Amor ſui, Colloquia otioſa. Gloria vana. Illuſiones ſpirituales. Immortificatio paſſionum. Lingua abuſus, Otium. Societas praua. Tentatio.*

Digitized by Google

D

DESOLATIO SPIRITVALIS.

Remedia aduerſus Deſolationem.

Greg. hom. 36. in Euang. — Pſal. 33. 9. — Chry. hom. 1. — Pſal. 118. 32. — Aug in Pſal. 118. — Eph 1. 14. — Phil. 3. 20. — Matth. 19. 29. Luc. 10. 18. — Aug. lib. 10. confeſſ. c. 40. — Bern. ſerm 57. & 74. in Cant.

PRIMVM Remedium. Fac, vt conſolationes ſpirituales non contemnas, aut paruifacias, eoq; magis, quo præſtantiores ſunt carnalibus. *Hoc diſtare,* inquit B. GREGORIVS, *inter delitias corporis & cordis ſolet, quod corporales delitiæ, cum non habentur, graue in ſe deſiderium accẽdunt: cum verò auidè eduntur, comedentem protinus in faſtidium per ſatietatem vertunt. At contra ſpiritales delitiæ, cum non habentur, in faſtidio ſunt: cum verò habentur, in deſiderio: tantoque à comedente amplius eſuriuntur, quanto & ab eſuriente amplius comeduntur.* Solent quidem nonnulli imperfecti obtendere in illis delitiis non eſſe poſitam vitæ ſpiritualis perfectionem, ſed audiant illi quod ſubiicit idem Pater. Hæ delitiæ *non habitæ amari non poſſunt, quia earum ſapor ignoratur. Quis enim amare valeat, quod ignorat? Proinde pſalmiſta nos admonet dicens. Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Ac ſi aperte dicat, ſuauitatem eius non cognoſcitis, ſi hanc minimè guſtatis: & eo iam internas delitias animus non appetit, quanto ſe magis ab eſu illius dulcedinis elongat.* Etſi in illis conſolationib. non ſit ſita ſpiritualis perfectio; nulla tamẽ re *Deus* ſuos milites efficacius prouehere ſolet ad perfectionem, quam hoc ſpirituali dono, vt probat B. Ioannes Chryſoſtomus in 2. epiſt. ad Corinthios exemplis Iob, Abrahæ & Pauli Apoſtoli. & Propheta regius de ſe teſtatur, dicens, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum. Cordis dilatatio,* inquit Auguſtinus *eſt iuſtitiæ delectatio.* Nec mirum, quia eſt velut pignus hęreditatis noſtræ, & quædam prægustatio gaudiorum cœleſtiũ, eorumq; propria, quorum cum Apoſtolo, *conuerſatio in cælis eſt.* Imò B. Bernardus in Declamatione ad verba. *Ecce reliquimus omnia,* arbitratur gaudium hoc eſſe centuplum, quod apud Matthæum in hoc tempore à Chriſto promittitur. Senſere hoc gaudium Apoſtoli, quibus dictum eſt. *Gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.* Senſit B. Auguſtinus poſt conuerſionem ſuam, vti ipſe cõfitetur. Senſit S. BERNARDVS, qui ad fratrum ſuorum profectũ vera eius præſentis indicia, quæ crebro erat expertus, prodere non dubitauit; quæ, ſi velis, lege.

II. REMED. eſt Oratio in deſolatione, tum quia Deus iubet nos in omni-

omnibus afflictionibus per preces ad ſuum præſidium cófugere, inquiens. *Inuoca me in die tribulationis, & eruam te.* tum quia viri ſancti ita fecerũt, Pſal. 49. 15.
vt DAVID aliquoties in pſal. 118. *non me derelinquas vſquequaque. Fiat miſericordia tua, vt conſoletur me. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes quando conſolaberis me?* Et alibi. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.* Deinde & gratias egerunt, ſi voto potiti eſſent. Pſal. 50. 14. *Secundum multitudinem dolorum meorum,* inquit Pſal. 93. 19. idem, *in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Et B. Paulus. 2. Cor. 1. 3. *Benedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* Ac tanta eſt virium noſtrarum imbecillitas, vt periculum ſit, ſi ſolatii ſaltem interni pręſidium abſit, ne corruamus. Qui autem tam perfectum ſe eſſe putat, vt exiſtimet diu ſe huiuſmodi deſolationem, mæroremque animi poſſe ſuſtinere, is hoc ipſo imperfectum ſe eſſe demonſtrat. Qui enim *exiſtimat ſe* Gal. 6. 3. *eſſe aliquid, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit,* inquit Apoſtolus. Phil. 3. 12. Qui licet in tertium Aug. in pſal. cœlum ſublatus, tamen negauit ſe eſſe perfectum. Quem locum tractãs 130. B AVGVST. *Quandiu hic viuis,* inquit, *ipſa perfectio eſt humilitas.*

III. REMED. Eſt, examen conſcientiæ. Si enim in mærorem animi vel deſolationem incideres, mox expende, an tua culpa id acciderit, vel quia nimium addictus fueris amori rerum terrenarum, vel nimis multis negotiis te implicueris, an ſecus. Si enim culpa tua factum eſt, dole, pœnitentiam age, & affectum inordinatum reſcinde. Exo. 16. 15. Sicut enim DEus filiis Iſrahel non ante impertiuit dulcedinem mannæ, quàm omnem farinam Ægyptiacam conſumpſiſſent, ſic conſolatione diuina dignus non eris, niſi omnes conſolationes terrenas amputaueris. Vt lux & nebula, ſic caro & ſpiritus inter ſe conſentire non poſſunt. *Caro enim concupiſcit* ait B. Gal. 5. 17. Paulus, *aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.* Pſal. 76. 4. Hoc intelligens regius vates. Renuit, inquit, *conſolari anima mea,* nempe in rebus terrenis & caducis, & ſequitur. *memor fui Dei & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus.* defecit, ob conſolationum ſpiritalium copiam, quę longe pręſtabant omnibus conſolationibus mundi. Si vero poſt examen nullam in te culpam deprehendas, ad præſidium diuinum primum, vt dixi, confugias per humilem orationem, ac deinde humiliter & patienter Dei gratiam expectes, Pſal. 39. 2. ſic enim idem vates regius fecit. *Expectans expectaui Dominum* ait *& intendit mihi. Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis. & immiſit in os meum canticum nouum,* id eſt, tam lætum effecit, vt inciperem cantillare.

IV. REMEDIVM. Quod ſi poſt orationes, diuturnamque expectationem, non redeat priſtina conſolatio, cogita lucem illam dulcedinemque internam non fuiſſe tuam, nec merito tuo partam, ſed donum Dei à Iac. 1. 17. patre luminum profectum, à quo teſte B. Iacobo Apoſtolo, eſt *omne do-*

Digitized by Google

num, & omne datum optimum, atque illum voluiſſe te frui illo dono cum eſſet neceſſarium, nunc autē ſubtraxiſſe, quod ita expediret, vel vt probet, num ſyncerè ſeruias Deo ex amore ipſius, & non ex amore tui tantū, id eſt, tuarum conſolationum. vel quia vult te ad ſublimiorem perfectionis ſpiritualis gradum prouehere. Solet enim conſolationes illas ſpirituales, tanquam lac puerile, ſuppeditare vitæ ſpiritualis tyronibus & nouitiis, vt paulatim eos abducat ab illecebris mundi & carnis: Vix ſiquidem ex viſcoſo amore mundi extrahi poſſent, niſi alius eſſet amor excellētior. Cum autem extraxerit, apponit illis cibum ſolidum, id eſt, patientiam tribula-
1. Cor. 3. 2. tionum. Vnde Apoſtolus. *Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, nō eſcam: nondùm enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.*
1. Cor. 13. 11. Et rurſus. *Cum eſſem paruulus, loquebar & paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Sed quando factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* Auiculæ, quando ſunt paruulæ, educantur in nidis, at quando grandeſcunt,
Gen. 21. 8. eiiciuntur ex illis & ſuo labore viuunt. Abraham longe ſplendidius conuiuium inſtruxit in filii ſui Iſaac ablactatione, quam in eiuſdem natiuitate. cur verò? niſi vt diſcas nihil gratius Deo eſſe, quam tandem à conſolationum ſpiritualium lacte abduci, ad ſolidum cibum tribulationum. Atque hic Deus imprimis ſolet ſua arcana patefacere, dona-
Iſa. 28. 9. que cœleſtia impertiri. *Quem docebit* Deus, inquit Iſaias propheta, *ſcientiā? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus.* Quare ſi contingat te poſt debitam præparationem adhibitam aliquando in meditationibus ſpiritualibus, orationibus vocalibus, aliiſque piis exercitationibus diſtractione & ariditate mentis vexari, ne mox deſponde animum, ſed eas ipſas in peccatorum tuorum pœnam Deo offeras, & gratiores erunt Deo, quam ſi cum ſummo ſolatio, multoque lacrymarum imbre eſſent perfectæ. Certe non dubitandum eſt orationem Chriſti in horto ante paſſionem peractam hoc Deo Patri fuiſſe gratiorem, nobiſque fructuoſiorem, quo amplius omnis ſolatii expers fuit. Triſtis enim erat anima eius vſque ad mortem.

Matt. 26. 38. V. Remedivm & perfectiſſimum eſt, ſi quotidie in Dominica ora-
Matt. 6. tione ex corde ſyncero dicas *Fiat volūtas tua ſicut in cœlo, & in terra.* hoc eſt, voluntatem tuam conformes cum diuina, in neutram partem inclinando, nec in conſolationes, nec deſolationes ſpirituales, quia neſcis vtræ tibi ſint conducibiliores: ſed totum relinquendo iudicio & voluntati diuinæ. Deus enim non ſolum ſcit, quid nobis magis ad ſalutem expediat; ſed nullà alia de cauſa immittit nobis animi afflictiones, quam qua largitur conſolationes, nempe vt maiores in virtute progreſſus faciamus, vt tradit B. Gregorivs. Hoc antidoto munitus erat aduerſus omnes caſus B. Iob. cum cognitis grauiſſimis ca-

lami-

Digitized by Google

lamitatibus ſuis reſpondit. *Dominus dedit, Dominus abſtulit, Sicut Domino placuit ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* Eodem munitus erat & patriarcha Abraham, cum iuſſus eſſet vnigenitum filium ſuum immolare, firmiſſimè credens non poſſe ſibi aliquid à Deo imperari, quod non in maiorem ſuam, filiique crederet incolumitatem. Idem nobis omnibus exemplo ſuo imitandum reliquit ſummus Medicus noſter Chriſtus Ieſus, qui cum ex impendentis paſſionis acerbitate, tanto mærore obrueretur, vt ſanguinem ſudaret, peteretque tertio tam dirum calicem à patre cœleſti transferri à ſe, tamen ſemper addidit. *Verum tamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.*

Greg. l. 2. mor. c. 17. Iob. 1. 21. Gen. 22. 2. Matt. 26. 39.

REMEDIA PRO CONSERVANDA conſolatione ſpirituali.

I. REMEDIVM eſt reuerentia, vt quo pluribus ſpiritualibus ſolatiis abundas, hoc maiori humilitate & reuerentia Deo ſeruias, conuenienter admonitioni propheticæ. *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Et Apoſtolicæ. *Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.* Sicut enim qui magni pretii liquorem in vitro geſtāt, timidè per vias incedunt, ſeduloque cauent ne alicubi impingant: ſic tibi cauendum eſt, ne ſpiritualis gratiæ *theſaurum*, quem teſte Paulo, geſtamus *in vaſis fictilibus*, per incuriam effundas. Nec arbitrari debes hos duos affectus, amoris & timoris, gaudii & trepidationis, eſſe ſibi mutuo contrarios, alterumque ab altero extingui: nam veluti in puteo, quo vna ſitula magis deprimitur, hoc altera ſublimius attollitur, & quo turris fundamenta ꝓfundius iaciuntur, hoc faſtigium illius altius educitur, ſic quo magis per affectũ timoris te dimittes ad conſiderandã tuæ vilitatis abyſſum, hoc amplius proficies in admiratione incomparabilis Dei bonitatis, quod te tam vilem creaturam in tantis habeat delitiis: creſcente autem admiratione, neceſſe eſt vt creſcat & amor, & ſpirituale gaudium.

Pſal. 2. 11. Phil. 2. 12. 2. Cor. 4. 7.

II. REMED. eſt Diſcretio, ne mox atque cœperis delibare conſolationum ſpiritualium delitias, quas ex meditatione, communione, ciliciis, aliiſque corporis caſtigationibus capis, totum te illis cupide ingurgites, ſed certos limites, collato cum Patre ſpirituali conſilio, tibi circumſcribas, ne valetudinem poſtea offendas, & in varios morbos, quod multis accidit, impingas. *Qui mel multum comedit*, inquit *Salomon, non eſt ei bonum.* Et. *Hæreditas, ad quam feſtinatur in principio, in fine benedictione*

Digitized by Google

Rom. 12. 1. *ſtione carebit*. Apoſtolus quoque monet, *vt rationabile ſit obſequium noſtrum*.
Caſſ. coll. 2. c. 1. CASSIANVS certe in collationibus ſuis tradit, monachum, niſi omni intentione diſcretionis donum fuerit aſſecutus, velut in cæca nocte oberrare. Imo B. BERNARDVS aſſeuerat virtutes etiam nobiliſſimas in vitia degenerare, ſi ab illis abſit auriga virtutum diſcretio. Et experientia ipſa declarauit in veteribus eremitis duriſſimam alioquin vitam agentibus, vbi ſe nimium dediđiſſent iſtis conſolationib⁹, turpiſſimè fuiſſe à ſatana transfigurãte ſe in angelum lucis deceptos, vt probat dictus Caſſianus loco citato exemplo Heronis. Subiiciam exemplum illuſtre ex B. PETRO Damiano Cardinale in epiſtola ad Damianũ nepotem. *Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus Regina Adelhaide, & Rainaldo Cumano Epiſcopo præſentibus, Duo, inquit, ſanctos monachos vidi, & non mediocrem apud eos locum familiaritatis obtinui, qui nimirum ſingulis morabantur in cellulis apud monaſterium, quod in loco conſtructum eſt, qui dicitur Aquiſgrani: quorum videlicet alter, qui maioris videbatur eſſe ſimplicitatis, Marinus, alter autem Romanus vocabatur proprio nomine. Sed Marinus, vix vlla dies erat, in qua diabolum, vel per ſpeciem aliquam non aſpiceret, vel per ſomnium non audiret, adeò vt antiquus hoſtis ſibi ſæpe conpſalleret, ſimulque cum eo diuinæ laudis officia celebraret. Aliquando verò tenebrarum auctor ſe transfiguraret in angelum lucis, eique quaſi legem dictando mandauit. Caue, inquit, quia angelum Dei & aſpicere, & alloqui meruiſti, indignum eſt, vt de cetero cum hominibus loquaris. Protenus ille, tanquam mandatum diuinitus accepiſſet, à fratrũ ſe funditus collocutione remouit, ſeque ſub rigida ſilentij cenſura conſtrinxit. Cui cum frater Romanus primò, deinde Abbas monaſterij, vt ſibi loqueretur vehementer inſiſteret, & ille pradantis labiis* (verbum) *non mitteret. Abbas fores cellulæ violenter irrumpens, dignis indiſcretum fratrem verberibus caſtigauit, & ſic ad reddendum ſermonis officium compulit. Cui mox admonendo ſubiunxit, idcirco, inquit, antiquus aduerſarius bonorum ſemper operum inimicus ſilentium tibi tentauit imponere, vt & tu fructum fraternæ ædificationis amitteres; & illi, qui à te ſubleuandi erant, tuæ conſolationis auxilium non haberent. Sic itaque frater, quia non malitia, ſed ex ſimplicitate peccauerat, ad mentem quantocyus rediit, & contempta ſuggeſtione diaboli, admonitionibus pii Patris humiliter acquieuit.*

Bern. ſerm. 49. in Cant.

Caſſ. coll. 2. c. 5.

Dam. lib. 6. ep. 21.

III. REMEDIVM eſt Silentium, vt ne facile conſolationes tuas ſpiritales aliis diuulges, puerorum inſtar, qui nouis donati veſtibus, aut calceis omnibus eos oſtẽtant: ſed nec gemitus, vel lachrymas coram aliis erumpere ſinas, dicens cum Propheta Iſaia. *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi*, quod B. Bernardus omnium monachorum cellis inſcribi optat. Sic enim primo apud alios oſtentationis ſuſpicionem effugies: deinde vanæ gloriæ, quæ velut vmbra corpus; nobiliſſima quæque opera ſequitur, in animo locus non erit, ſed nec in diſcrimen te coniicies totius huius ſpiritualis theſauri amittẽdi: ſicvt iã olim coniecit ſe rex Ezechias: qui quod omnes.

Iſa. 24. 16.

Bern. ad fratres de monte Dei.

Iſa. 39. 2.

Digitized by Google

omnes ſuos maiorumque ſuorum theſauros regis Babyloniorum legatis oſtendiſſet, iudicio diuino eoſdem amiſit. Exemplum huius antidoti egregium nobis reliquit Chriſtus Dominus, cum alibi, tū inprimis, quando in monte Thabor glorioſa ſui corporis transfiguratione tanto ſolatio tres Apoſtolos perfudit, vt optarent ibi perpetuam figere ſedem. Vetuit enim illis, ne viſionem hanc ante reſurrectionem ſuam diuulgarent. Reliquerunt & alii ſancti miraculis clari. S. VDALRICVS Auguſtanus Epiſcopus, vt eſt in vita eius apud Surium, cum ei die Iovis ſancto ſacrum Miſſæ facienti, SS. Fortunatus, & Adalbero anteceſſores vita defuncti deuinitus aſtitiſſent, dextraque ſupra verticem cum eo corpus Domini conſecrantis apparuiſſet, os clericorum qui ſacram Euchariſtiam tunc ab eo acceperunt, digito compreſſit, vt viſum cælarent. Sacro verò peracto idem mandauit illis ſub pœna amittendæ vitæ. S. DOMINICVS quoque cum mortuum quendam vitæ reſtituiſſet, & Cardinalis quidam ei indicaſſet, ad gloriam Dei expedire, vt populo pateſieret, reſpondit ſe potius in terras infidelium abſceſſurum, quam huic conſilio aſſenſurum. De S. FRANCISCO ex B. Bonauentura notum eſt, qui licet in oratione crebris viſionibus, raptibus, & ſolatiis afficeretur à Domino, tamen ad ſocios regreſſus tam humiliter & abiectè ſe gerebat, atque ſi nullam ſingularem gratiam percepiſſet: docebatq; ſuos fratres, vt, ſi quando viſitarentur à Domino, dicerent. *Hanc conſolationem, quam de cælo mihi miſiſti Domine, tuæ committo cuſtodiæ, quia theſauri tui me ſentio eſſe latronem.*

Matt. 17. 9. — Sur. 4. Iul. — Sur. 5. Aug. — Sur. 4. octob.

IV. REMED. Humilitas. Vt ſi contingat te frui multis conſolationum ſpiritualium delitiis, non idcirco te reputes aliis meliorem, vel præ te illos tanquam animales contemnas. Sed cogita primò, delitias illas nō eſſe virtutes, ſed inſtrumenta tantum ad virtutem comparandam, ſicut calcaria equiti ad curſum, arma militi ad pugnam, codex ſcholari ad ſtudia: quid enim prodeſt ſcholari codex, ſi eum non inſpiciat? Noris ergo tibi conſolationes illas contingere, vt magis in amore Dei, & virtute humilitatis, hoc eſt, vero tui, non aliorum, contemptu proficias. 2. eas potiſſimum concedi imperfectis, hoc eſt, tyronibus & nouitiis, vt hoc lacte ſpirituali ab vberibus mundi ad montem virtutum ſuperandum ſenſim abducantur, & ideo non habes cauſam te reputandi aliis perfectiorem, ſed potius contra. 3. cogita, quo maiora dona à Deo acceperis, pluraque talenta, hoc te ſtrictiorem daturum rationem, ſi illis vſus non fueris. *Cui enim multum datum eſt*, inquit Chriſtus, *multum quæretur ab eo.* donum autem conſolationis non datur, niſi ad ſuſtinēdos maiores labores, ſicut operario conducto non datur ientaculum, niſi vt poſtea alacrius in vinea excolenda ſe exerceat. 4. Sæpe incertū eſſe, vnde illæ conſolationes nobis

Luc. 12. 48.

Digitized by Google

2.Cor.11.14. eueniant. Aliquando enim originem habent à dæmone ſe in Angelum lucis transfigurante, vt liquet in hæreticis, qui in lectione S. ſcripturarum crebro magnum percipiunt ſolatium: quod illis dæmon ſubminiſtrat, vt in errore confirmentur. Aliquando ex nobilitate materiæ, de qua meditamur: nam & Ariſtoteles fatetur magnam capi voluptatem, ex contemplatione orbium cœleſtium & ſubſtantiarum ſeparatarum. Ariſt.l.1.de part. anim.c.5. Aliquando ex naturali complexione, quia alii aliis ſunt teneriores, & ad lacrymas procliuiores, vt mulieres. Cuiuſmodi conſolationes, vti nullius ſunt meriti, ſic nec reddent te meliorem.

V. REMED. eſt. Conſideratio finis conſolationum. Finis enim eſt, obſeruatio diuinorum mandatorum, & regularum proprii ſtatus, & mortificatio propriæ voluntatis. In oratione ſiquidem non aliud à Deo petimus, quam gratiam obſequendi eius voluntati & pręceptis. Pſal.118.131. *Os meum aperui*, inquit ſummus ille Orator, *& attraxi Spiritum, quia mãdata tua deſiderabam.* Mandata autem Dei non ſunt ſolũ illa quæ communia ſunt omnibus hominibus, vt præcepta Decalogi, verum etiam leges cuiuſque ſtatus, quia omnes ſtatus à Deo ſunt. Rom.13.1. Vnde Apoſtolus in exitu quarundã epiſtolarum tam prolixè commonefacit fideles, vt conuenienter ſuo ſtatui viuant, vt vir vxori, ſeruus Domino, filii parentibus debita præſtent obſequia. Hunc finem eſſe debere orationum noſtrarum & deuotionũ luculenter oſtendit vel vnicus Pſalmus 118. in quo cum numerentur ſeptuaginta ſex verſus ſupra centum, nullus tamen ferè eſt, qui non faciat mentionem, vel legis, vel mandati, vel præcepti, vel ſermonum, vel viarum Dei, vel iuſtificationum, vel verborum, &c. quæ teſte Theodoreto, aliiſq; idem ſignificant. Si ergo finis orationis eſt obſeruatio diuinorum mandatorum, quid faciunt aliud, qui orationi vacant, ad captandã conſolationem, quam quod finem relinquant propter medium, portũ propter nauigationem, ſanitatem propter medicinam, cuius beneficio ſanitatem adipiſcuntur? Iam verò ad perfectè obtemperandum voluntati diuinæ eiuſque legibus, omninò neceſſaria eſt abnegatio, vel mortificatio propriæ voluntatis. Matth.16.24. *Si quis vult*, ait Chriſtus, *venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam.* Quemadmodum enim ſurculus arbori inſeri nequit, niſi ramus præſcindatur, cui inſerendus eſt, ſic cordi noſtro inſeri non poteſt diuina voluntas, niſi ramus noſtræ voluntatis prius reſcindatur; quod fit cultro mortificationis. Col.3.5. Vnde Apoſtolus. *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam.* Membra vocat ipſa vitia, vel animi paſſiones ad illa commouentes, quæ abſcindendæ, & occidendæ ſunt.

VIDE V. *Diſtractio. Illuſiones ſpirituales. Impatientia in aduerſis. Puſillanimitas. Tepiditas. Triſtitia.*

DESPE.

Digitized by Google

DESPERATIO.

Remedia contra deſperationem.

I. Remed. Conſidera Spiritus ſancti oracula contra deſperantes. Nam apud Ezechielem Prophetam ita loquitur. *Quare moriemini Iſrahel? quia nolo mortem peccatoris, dicit Dominus Deus, reuertimini, & viuite.* Et rurſus. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua.* Et apud Ieremiam. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Et Eſaiam *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, &c. Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Deinde apud Eccleſiaſticum. *Quam magna miſericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe?* Et iterum. *Fœlix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit ſpe ſua.* B. Ioannes quoque ſic loquitur. *Chriſtus propitiatio eſt pro peccatis noſtris: nec pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi.* Et. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.*

Ezech. 18. 32. & 33. 12.
Ier. 3. 1.
Iſa. 1. 16.
Eccli. 17. 28.
Eccli. 14. 2.
1. Ioan. 2. 2.
1. Ioan. 1. 9.

II. Remedium. Conſidera teſtimonia SS. Patrum S. Basilius in reg. breuioribus. *Si peccata & magnitudine & numero poſſunt definiri: miſerationes autem Dei neque magnitudine, neque numero poſſunt circumſcribi, ſine dubio non eſt, cur deſperatio adhibenda ſit, ſed agnoſcenda miſericordia Dei, & commiſſa peccata deteſtanda.* Ioan. Chrysostomus procemio in Iſaiam. *Et ſi quis innumeris peccatis ſit ſauciatus, ſi eorum pœniteat, & bonum agat, ita Deus omnia abolet, vt nullum eorum veſtigium appareat.* Et alibi. *Nolo dicas, blaſphemus ſum: nolo dicas, perſecutor ſum, immundus ſum: Habes omnium oſtenſiones. vis in nouo, vis in veteri? In veteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excuſationes mihi afferas: nolo ignauiam prætendas. Peccaſti? pœnitere. Millies peccaſti? millies pœnitere. Hæc aſſiduè infundo medicamenta, &c. Si lapſus es, poteris ſurgere. In vtramuis partem habes liberum arbitrium. Si vulneratus es, adhibe tibi curam dum viuis, dum ſpiras, etiam in ipſo lecto poſitus, etiam, ſi dici poteſt, animã efflans, vt iam de hoc mundo exeas. Non impeditur temporis anguſtia miſericordia Dei. Quid enim eſt peccatũ ad Dei miſericordiam? tela araneæ, quæ vento flante nuſquam comparet.* Hieronymus ad Lætam. *Nunquam ſera eſt conuerſio. Latro de cruce tranſiit ad paradiſum. Nabuchodonozor rex Babylonis poſt efferationẽ corporis & cordis mentẽ recipit humanam.* Idẽ habet ad Paulum, & Sabinianum. Augustinus de verbis Domini. *De nullo deſperandum eſt, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit: nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impij, quantum vt reuertatur, & viuat. Paganus eſt hodie, vnde ſcis, vtrum ſit futurus craſtino die Chriſtianus?* Et alibi.

Baſ. q. 13.
Chryſ. proœ. &
In Pſ. 50. hom. 2.
Hier. ep. 7. 15. & 48.
Aug. ſerm. 12.

Serm. 58. de temp. *Forte cogitat aliquis tam grauia ſe admiſiſſe peccata, vt iam Dei miſericordiam pro-*
mereri non poſſit, abſit hoc à ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicunque il-
lam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cæleſtis medici non
attendis? Cum enim DEus velit miſereri, quia bonus eſt & poſſit, quia omni-
potens eſt, ipſe contra ſe diuinæ bonitatis ianuam claudit, qui Deum ſibi miſereri,
aut non velle, aut non poſſe credit, eumque aut bonum, aut omnipotentem eſſe
Lib. 1. c. 19. *diffidit.* Ac rurſum in libris Retractat. *De quocunque peſſimo in hac vita con-*
ſtituto vtique non eſt deſperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſpe-
Leo ep. 91. *ratur.* Leo Magnus ad Theodorum Foroiulienſem. *Qui in tempore neceſſita-*
tis, & in periculi vrgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis im-
plorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda, quia miſericordiæ
Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur ve-
niæ moras vera conuerſio, dicente ſpiritu Dei per prophetam. Cum conuerſus inge-
Iſa. 30. iuxta 70. *mueris, tunc ſaluus eris. Et iterum. Quia apud Dominum miſericordia eſt, & copioſa*
Pſal 129. 7. *apud eum redemptio.*

III. Remed. eſt Pœnitentia, vt liquet ex aliquot teſtimoniis tum
Scripturæ, tum S. Patrum iam citatis: modo ſit vera & ex ſyncero corde
Aug. ſerm. 181. de temp. c. 16. profecta. *Nunquam* Deus, inquit B. Avgvstinvs, *ſpernit pœniteti-*
am, ſi ei ſyncerè & ſimpliciter offeratur, ſuſcipit, libenter accipit, amplectitur omnia,
quatenus eum ad priorem ſtatum reuocet. Et infra. *Donec ſumus in hac vita,*
quantacunque nobis acciderint peccata, poſſibile eſt omnia ablui per pœnitentiam.
Iſid. l. 2. c. 14. B. Isidorvs de ſummo bono. *Nullus deſperare debet veniam, etiamſi*
circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquemque enim Devs *de*
Cypr. ſerm. de cœna dom. *ſuo fine, non de vita præterita iudicat.* Et ante hos B. Cyprianvs.
Sed & in eodem articulo temporis cum iam anima feſtinat ad exitum, & egrediens
ad labia expirantis emerſerit, pœnitentiam clementiſſimi Dei benignitas non aſper-
natur: nec ſerum eſt quod verum, nec irremiſſibile quod voluntarium, & quæ-
cunque neceſſitas cogat ad pœnitudinem, nec quantitas criminis, nec breuitas tem-
poris, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, ſi vera contritio, ſi pura fuerit
voluptatum mutatio, excludit à venia, ſed in amplitudine ſinus ſui mater cari-
tas prodigos ſuſcipit reuertentes, & velit nolit Nouatus hæreticus, omni tempore
Dei gratia recipit pœnitentes. Item tractatu primo contra Demetrianum,
in fine.

IV. Remed. Memoria paſſionis Chriſti, quod tradit Apoſtolus in
Heb. 12. 2. epiſtola ad Hebræos. *Aſpicientes in authorem fidei*, inquit, *& conſumma-*
torem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta, &c.
recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradi-
ctionem, vt ne fatigemini animis veſtris deficientes. Recogita & tu, ſi ti-
bi aliquando ob frequentes lapſus tentatio deſperationis obrepat.
Primò, quanto amore te, licet maximum peccatorem Devs pater,
com-

Digitized by Google

complexus fuerit; cum B. Ioannes de eo ſcripſerit. *Sic Deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, nõ pereat, ſed habeat vitam æternam.* 2. quantum te dilexerit Dei filius, vt ad te à peccatis, & damnatione æterna liberãdum de cœlis deſcenderit, *formam ſerui*, vt loquitur Apoſtolus, id eſt, carnem humanam aſſumpſerit factus homo, cum peccatoribus conuerſatus ſit & manducarit. Vnde cum Phariſæi mirarentur eum etiam cum Publicanis manducaſſe: reſpondit. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* 3. recogita, cùm verbo vnico, gemitu vel guttula vna ſanguinis potuerit omnia peccata tua, atrociſſima licet & innumera expiare, totum ſanguinem profuderit, *factus obediens vſque ad mortem, mortem aũt crucis*, id eſt, ignominioſiſſimam. 5. recogita tãta eum caritate exarſiſſe, vt ſi vel tu ſolus peccator extitiſſes, pro te illa paſſurus fuiſſet. Hoc ſciens ſummus Chriſti amator Paulus, Galatas ſuos ita allocutus eſt. *In fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Sic enim illa verba intellexit diuinus ille CHRYSOSTOMVS. *Quid facis ô Paule*, inquit, *quod communia propriè tibi vendicas? quæq; pro toto terrarum orbe facta ſunt, tibi facis peculiaria? Non enim dixiſti, qui dilexit nos, ſed qui dilexit me.* Et paulo poſt. *Nempe declarat par eſſe, vt quiſq; noſtrum non minus gratias agat Chriſto, quam ſi ob ipſum ſolum aduenißet. Neq; enim recuſaturus erat, vel ob vnum ſolum tantam exhibere diſpenſationem: adeo ſingulum quemque hominem pari caritatis modo diligit, quam diligit orbem vniuerſum.* HVIVS remedii vim & efficacitatẽ notauit alicubi mellifluus BERNARDVS. *Peccaui*, inquiens, *peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſaluetur? Si ergo in mentem venerit tam potens, tamq; efficax medicamẽtum, nulla iam poſſum morbi malignitate terreri. Et ideo liquet erraſſe illum, qui ait. Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear.*

Ioa 3.16. / Phil. 2.7. / Matth. 9. 13. / Phil. 2. 8. / Gal. 2. 20. / Chryſ. in ca. 2. ad Gal. / Bern. ſerm. 61. in Cant. / Iſa. 53. 5. / Gen. 4. 13.

V. REMED. Conſidera exempla eorum, qui ex grauiſſimis ſceleribus, ob quæ diffidere de miſericordia diuina poſſe videbantur, tandem per pœnitentiam emerſerunt, & ad ſalutem æternam peruenerũt. vt primus parens Adam, qui lapſu ſuo totum mundum perdidit. Dauid, Nabuchodonozor, latro in cruce, filius prodigus, publicanus pectus tundens, Matthæus in telonio, Magdalena peccatrix, Petrus Chriſti abnegator, Paulus Eccleſiæ perſecutor, & innumeri alii. Vnde B. BERNARDVS in ſolemnitate Petri & Pauli ſic ſuos alloquitur. *Si Petrus poſt tam grauem lapſum ad tantam rediit eminentiam ſanctitatis, quis de cætero deſperet, ſi tamẽ egredi voluerit à peccato?* Et infra. *Audiſtis certè, quam miſericordiam conſecuti ſint Apoſtoli noſtri, vt iam nemo ex vobis ſuper peccatis præteritis vltra quam neceſſe ſit confundatur, in cubili conſcientiæ ſuæ compunctus. Quid enim? fortaſſe peccaſti in ſeculo? nunquid amplius Paulo? quod ſi & ipſa in religione, nunquid plus Petro? Attamen* Bern. ſerm. 3.

 illi

Digitized by Google

Cypr. *illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modo ſalutem, ſed & ſanctitatem conſecuti ſunt: etiam & ſalutis miniſteriũ & magiſteriũ adepti ſunt ſanctitatis.* Et CYPRIAN. Martyr in ſermone de cœna Domini. *Ipſe Dominus noſter derelictorum perſonam gerens in cruce, ſe queritur derelictum, & ne deſperarent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutoriũ illico adeſt, & re in arcto poſita nõ differt beneficium, ſed repentè indulgentiæ celeris documentum eiuſdem ſtatuit & exemplum, latroni inquiens:* Luc. 23. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo. Latrocinium damnationẽ meruerat, & ſupplicium: ſed cor contritum pœnam mutauit in martyrium, & ſanguinem in baptiſmum.*

VI. REMED. Reuoca in mentem omnia bona anteactæ vitæ opera. Ex illis enim magna in animo excitari ſolet fiducia ob aperta diuinæ Tob. 4. 12. ſcripturæ teſtimonia, exemplaque ſanctorum. Nam Tobias ſic alloquitur filium. *Fiducia magna erit coram ſummo Deo eleemoſyna omnibus facientibus* 1. Tim. 3. 13. Heb. 10. 34. *eam.* & B. Paulus ita ſcribit Timotheo. *Qui bene miniſtrauerint, bonum gradum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Et alibi. *Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam. Nolite itaq; amittere con-* 1. Ioan. 3. 21. *fidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.* & B. Ioannes. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius cuſtodimus, & quæ ſunt placita coram eo faci-* Isa. 38. 3. *mus.* Quod ad exempla attinet. Primũ eſt Ezechiæ regis, qui impendente morte (quo tempore tentatio deſperationis vigere ſolet) conuerſa facie ad parietem ſic orauit ad Dominum. *Obſecro Domine, memento quæſo, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim.* Quam orationem magno cum fletu factam cõſtat pla- 2. Tim. 4. 6. cuiſſe Deo, quia ilico exaudita eſt. Similiter B. Paulus vicinus morti non dubitauit bona opera ſua commemorare. Nam cum ad Timotheũ ſcribens dixiſſet. *Ego iam delibor, & tẽpus reſolutionis meæ inſtat,* mox ſubiicit. *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illo die iuſtus iudex: non ſolum autem* Theod. Theop. œcum. *mihi, ſed & iis qui diligunt aduentum eius.* id eſt, vitam cœleſti remuneratione dignam inſtituunt, vt Patres exponunt. Idem fecère plerique alii ſanctiſ- Hier. in vita vtriuſque. ſimi viri. Nam S. HIERONYMVS auctor eſt, S. Paulum eremitam ad finem vitæ S. Antonio dixiſſe. *Peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ.* S. Hilarionem verò in articulo mortis clamaſſe. *Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? ſeptuaginta prope annis ſeruiſti Chriſto, & mortem* Sulpi. in vita. *times?* In quæ verba exhalauit ſpiritum. SVLPITIVS quoque Seuerus refert D. Martinum in exitu è corpore dæmoni aſtanti dixiſſe fiducialiter. Bonau. in vita eius. *Quid aſtas cruenta beſtia? nihil in me funeſte reperies.* Et S. BONAVENTVRA ſcribit extrema verba S. Franciſci fuiſſe. *Me expectant iuſti, donec retribuas mihi.*

Digitized by Google

VII. Remed. eſt. Vt ad aliquem Patrem ſpiritualem, pium & ſapientem virum, cum in aliis tentationibus, tum in hac, quæ omnium periculoſiſſima, perfugium habeas. Monet enim Spiritus ſanctus apud Sapientem. *Ne ſis ſapiens apud temetipſum.* Et. *Fili ſine conſilio nihil facies, & poſt factũ non pœnitebit.* Et. *Conſiliarius ſit tibi vnus de mille.* Et. *Qui ſapiens eſt, audit conſilia.* Vnde S. Bernard. in epiſt. 87. *Qui ſe ſibi Magiſtrum,* inquit, *conſtituit, ſtulto ſe diſcipulum ſubdit.* Et ad fratres de monte Dei. *Tres, debet monachus habere in cella. Deũ, conſcientiam, & patrem ſpiritualem.* Idem alibi ſcribit S. Malachiã adhuc in ſeculo degentem diuinitus monitum vt patrem aliquem ſpiritualem deligeret, cui loco Dei obediret. Pro hoc antidoto exemplum illuſtre habes apud Evsebivm in Eccleſiaſtica hiſtoria de adoleſcẽtulo, quem B. Ioannes Apoſtolus Epiſcopo cuidã commendarat, poſtea autem peruerſorum ſodalium conſuetudine ſeductus in omnium vitiorum gurgitem ſe eo vſq; præcipitarat, vt ex ſalutis deſperatione Princeps latronum factus fuerit. Quod vt poſtea cognouit B. Ioannes, mox eques ætatis oblitus in viam ſe dedit, iuuenem fugientem inſequitur & aſſequitur, infimis precibus obteſtatur vt reſipiſcat, ſpẽ ſalutis promittit, ſe animam pro eius anima poſiturum, & in extremo iudicii die pro eo rationem redditurum, ac veniam omnium criminum à Chriſto Domino impetraturũ. cedit tantæ caritati iuuenis, reſipiſcit, arma abiicit, ſpẽ ſalutis recuperat, & deſerta ſocietate latronum Deo & Eccleſiæ reconciliatur. Idem exemplũ imitatus eſt S. Edmvndvs Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui, cum aliquando in hominem de ſalute ſua deſperantem incidiſſet, nec rationibus vllis ad exomologeſin de peccatis faciendam permouere poſſet, dixit ſe animã ſuã pro eius anima deponere, modo peccata ſua confiteatur, qui & confeſſus eſt. Et ante eum S. Abraham eremita, qui vt neptem ſuam à flagitioſa vita, in qua bienniũ conſumpſerat, reuocaret, ementito habitu militis, eques ad eam profectus eſt, inuentã remotis arbitris allocutus eſt, dicens. *Super me ſit peccatum tuum, quo hactenus amatorib. fœde proſtituiſti corpus tuũ: ego ꝓ eo ſatisfaciã: ego in die iudicij pro te filia mea rationẽ reddã. Cũq; illa regereret. Nimis magna eſt iniquitas mea, non poteſt mihi eſſe ſpes ſalutis, reſpõdit. Super me ſit iniquitas tua, filia mea; ex meis manib. Deus hoc peccatum requirat, tantũ veni mecũ.* Ita venit, & pœnitentiã pro peccatis ſuis reliquo vitæ tempore tantam egit, vt etiã miraculis clara è vita exceſſerit.

Prou. 3. 7. Eccli. 32. 24. Eccli. 6. 6. Prou. 12. 15. Bern. in vitã eius. Euſ. l. 7. c. 17. Ephræm tom. 3. Sur. 16. Mart.

VIII. Remed. pro eo, qui in deſperationem ſalutis venit, ex perſuaſione, quod forte non ſit prædeſtinatus. *Fuit,* inquit B. Avgvstinvs in libro de dono perſeuerantiæ, *quidã in noſtro monaſterio, qui corripientibus fratribus, cur quædã non facienda faceret, & facienda nõ faceret, reſpondebat: qualiſcũq; nũc ſim, talis ero, qualẽ me Deus eſſe præſciuit. Qui ꝓfecto & verũ dicebat, & hoc vero nõ ꝓficiebat in bonũ: ſed vſq; adeo ꝓfecit in malũ, vt deſerta monaſterij ſocietate,* Aug. cap. 15.

fieret

fieret canis reuerſus ad vomitum, & tamen adhuc, qualis ſit futurus, incertum eſt.

Matth. 4.10. Antidotum præſens eſt, vt quoties talis tentatio occuparit animum tuũ, illico eam repudies, dicens. *Vade Satana.* Eſt enim tentatio planè diabolica, cum prædeſtinatio ſit res occultiſſima, ſoli Deo nota. Deinde Satanæ, velut offam, hæc tela regia obiice. *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum.* Et. *Qui ſperat in Domino ſanabitur.* Paulus dicit Deum *velle omnes ſaluos fieri:* & B. Petrus, *nolle aliquem perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.* DICES, coniectura te duci, vt credas te non eſſe in numero prædeſtinatorum, quod in eadem errata, & defectus identidem relabare. Aio, & hanc coniecturam eſſe fallacem. Si millies in lubrico cadas, millies, dum vires ſuppetunt, reſurgis: cur non reſurgas & à pecato? *Millies peccaſti* ſupra monuit Chryſoſt. *millies pœnitere.* Eſto, in extremam vſq; vitæ horam delinquas. in extremo momento reſurge. *Nunquam ſera eſt,* ſæpè dixit ſeuerus Hieronymus & ante eum Cyprianus. *conuerſio.* Si monachus es, non ſinas te huius tentationis vi eo abduci vt vocationem deſeras, memor dicti Chriſti. *Qui perſeuerauerit vſq; in finem, ſaluus erit.* & S. BERNARDI, in epiſt. ad Carthuſienſes. *Monachus moriens, aut vix, aut nunquam à cella in infernum deſcendit, quia vix vnquam aliquis, niſi cœlo prædeſtinatus in ea vſq; ad mortem perſtitit.*

Pſalm. 30. 2. Prouerb. 18. 25. 1. Tim. 2. 4. 2. Pet. 3. 9. Chry. l. cit. Hier. l. cit. Cypr. de cœna d. Matth 10. 22. Bern. ad frat. de monte Dei.

IX. REMEDIVM eſt inuocatio B. Virginis Mariæ, quod tradit S. BERNARDVS homilia 2. ſuper Miſſus eſt. *Si inſurgant,* inquit, *venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, vocam Mariam. Si criminũ immanitate turbatus, conſciẽtiæ fœditate confuſus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita Mariã. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis Mariam cogita; Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde. & vt impetres eius orationis ſuffragium, non deſeras conuerſationis exemplum. Ipſam ſequens non deuias: ipſam rogans non deſperas; ipſam cogitans non erras.* Exempla complura habes in hiſtoria Lauretana Horatii Torſellini, & Iuſti Lipſii miraculis B. V. Hallenſis & Aſpricollis.

VIDE V. *Amor ſui. Blaſphemia. Deſolatio ſpiritualis. Illuſiones ſpirituales. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Inuidia. Ira. Obſtinatio. Odium. Procraſtinatio. Puſillanimitas. Timor humanus. Triſtitia. Vindicatio iniuriæ.*

DETRACTIO.

Remedia contra Detractionem.

Exod. 22. 28. I. REMED. Conſidera ſententias diuinæ ſcripturæ. In Exodo Deus dixit. *Diis* (ſuperioribus) *nõ detrahes, & principi populi tui nõ maledices.* Et in

in Leuitico. *Non eris criminator, nec ſuſurro in populo.* Et Sapiens. *Suſurratori odium, & inimicitia, & contumelia.* Et. *Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil minus habet, qui occultè detrahit.* Et. *Homo aſſuetus in verbis improperij, omnibus diebus vitæ ſuæ non erudietur.* Et. *Abominatio hominum detractor.* Et. *Cum detractoribus ne commiſcearis, quoniam repente conſurget perditio eorum.* Et. *Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes.* Et Apoſtolus. *Detractores, Deo odibiles.* Et. *Si inuicem mordetis & comeditis: videte, ne ab inuicem conſumamini.* Deinde B. Iacobus. *Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem ſuum, detrahit legi, & iudicat legem.* id eſt, contemnit legem. Leu.19.16. Eccli.5.17. Eccl.10.11. Eccli 23.20. Prou.24.9.21. Eccli.28.15. Rom.1.30. Gal.5.15. Iac.4.11.

II. REMED. Conſidera ſententias S. Patrum. S. ANACLETVS Papa. *Si, inquit, detractores quorumcunq; grauiter iudicantur, & in perditionis laqueũ cadunt, multò magis detractores, atque accuſatores famulorum Dei damnantur, & in baratrum, niſi ſe correxerint, & per ſatisfactionem condignã egerint pœnitentiam, indubitanter cadunt, & vindicibus flammis exuruntur.* HIERONYMVS ad Nepotianum. *Caue, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conſcientia iudicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas.* CHRYSOST. ad pop. Antioch. *Fugiamus dilecti, fugiamus detractiones, docti, quod eſt totum Satanicum baratrum inſidiarum eius hæc inſeſſio. Vt enim noſtra negligamus, & grauiores nobis reatus conſtituamus in hanc nos conſuetudinẽ diabolus duxit.* Et poſt. *Si quis te prætereunte ſtercus commoueat, hoc facientem conuicio afficis. hoc fac & erga detractores. Non enim commotũ ſtercus ſic fœtore cartilaginem percellit, ſicut aliena peccata prodita animos contriſtare, & perturbare ſolent.* S. PAVLINVS ad Celantiam. *Semper ſcripturæ memor eſto dicentis. Noli diligere, detrahere ne eradiceris. Pauci admodum ſunt, qui huic vitio renuntient, raroq; inuenies, qui ita vitam ſuam irreprehenſibilem exhibere velint, vt non libenter reprehendant alienam: tantaq; huius mali libido mentes hominum inuaſit, vt etiam qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, vt non modo non ipſe detrahas, ſed ne alij quidem detrahenti aliquando credas.* POSSIDIVS de vita B. Auguſtini. *Contra peſtilentiam humanæ conſuetudinis in menſa ita ſcriptum habebat.* 2.q.7. c.accuſatio. Hier.ep.2. Chry.hom.3. In Hier.ep.14. Prou.20.iuxta 70. Poſſid.c.22.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam,
Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi.

Et ideo omnem conuiuam à ſuperfluis, & noxiis fabulis & detractionibus ſeſe abſtinere debere admonebat. Nam & quoſdã ſuos familiariſſimos coepiſcopos illius ſcripturæ oblitos, & contra eam loquentes tam aſpere aliquando reprehẽdit commotus, vt diceret, aut delendos eſſe illos de menſa verſus, aut ſe de media refectione ad ſuum cubiculũ ſurrecturũ. Quod & alij, qui illi menſæ interfuimus, experti ſumus. S. BERNARDVS de dedicatione Eccleſiæ. *Proditores fiunt, quicunq; in hoc Domini caſtrum inimicos eius introducere moliuntur, quales ſunt vtiq; detractores Deo odibiles,* Bern.ſerm.3. Rom.1.30.

qui diſcordias ſeminant, nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locum fieri diabolo manifeſtum eſt. Non miremini fratres, ſi durius loqui videor, quia veritas neminem palpat. Omninò proditorem ſe nouerit, ſi quis forte, quod abſit, vitia quælibet in hanc domũ conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam facere dæmoniorum.

L. Granata conc.3.dom.5. Quadrag.

III. REMED. Conſidera, quam graue crimen ſit detractio. Tam multa enim mala illius in S.ſcripturis, maxime Eccleſiaſtici 28.cap.& in S.Patrum monumentis reperimus, vt verè dici poſſit, ait quidam, maximam hominum partem ob hoc vnum crimẽ interire, maximè cum regnet etiam inter clericos & monachos. *Nolite errare*, inquit Apoſtolus, *nec fornicarij, nec idolis ſeruientes, nec adulteri, nec fures, nec maledici regnum Dei poſſidebunt.* Idem aſſerit eos *Deo exoſos.* Theologi ſane ſcholæ volũt eſſe grauius furto & rapina, quod eo boni nominis exiſtimatio ære præſtãtior tollatur. Vnde Salomon dixit. *Melius eſt bonum nomen, quã diuitiæ multæ.* Et. *Curã habe de bono nomine. Hoc enim magis permanebit tibi, quã mille theſauri pretioſi & magni.* Imo cum multi plus diligant bonam famam, quam vitam, nõ dubitant illud exæquare homicidio: eo quod B. CLEMENS Romanus Papa in 1.epiſt. ad S. Iacobum ita ſcripſerit. *Homicidiorũ tria genera eſſe dicebat B. Petrus, & pœnam eorum pariter fore dicebat: ſicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum, eoſque odientes homicidas eſſe manifeſtabat.* Et Aug. *Nemo peritorum aut prudentium putet, quod minus ſit periculum in verbis lingua mentiendo, quã manib. ſanguinem fundendo.* Qua de cauſa paſſim in ſcripturis detractorum lingua gladio, nouaculæ acutæ, armis & ſagittis cõparatur. Hieron. in Pſ.100. ait, detractionem eſſe peiorem fornicatione. S. BERNARDVS inde eius grauitatem exaggerat, quod caritati inprimis aduerſetur. *Detrahentem, inquit Dauid, ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Nec mirum, cum id præcipuè vitium caritatem qua Deus eſt, & quidẽ cæteris acrius impugnare & perſequi cognoſcatur. Omnis enim qui detrahit, primum quidem ſeipſum prodit vacuum caritate: deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi vt is cui detrahit, veniat in contemptum, vel odium ipſis apud quos detrahit?*

1.Cor.6.

Rom.1.30.

Prou.22.1.
Eccli 41.15.

Grat. de pœnit. diſt.1.

1.Pet 4.15.
11. q.3.c.nemo.

Bern.ſerm.24. in Cant.

IV. REMED. Conſidera quam latè fundatur, & quam virulentum ſit, quod luculenter expoſuit B. CHRYSOST. populo Antiocheno. *Detrahẽs fraternas carnes*, inquit, *comediſti, proximi carnẽ momordiſti. Vnde & Paulus terruit dicens. Si autem vos inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem conſumamini. Non infixiſti dentes carni, ſed animæ maledictũ, improbam ſuſpicionẽ infixiſti, vulneraſti, innumeris affeciſti malis, & teipſum, & alios plures, &c. Inſuper cõmunem Eccleſiæ ſtatum læſiſti: non enim omnes audientes peccatorem ſolum accuſant, ſed opprobria Chriſtianorũ genti infliguntur, & infideles, pro eo, qui peccauit, Chriſtianos omnes calumniis inſectantur. Adhæc* Dei *gloriã blaſphemari feciſti. Sicut.n nomẽ Dei nobis laudabiliter viuentibus glorificatur, ſic peccantibus blaſphematur. Quartũ*

Chryſ hom 3.

Gal.5.15.

Digitized by Google

malum, audientē confudiſti, & ſic impudentiorē reddidiſti, inimicum eũ reddēs. Quintum, teipſum pœnæ reum feciſti, negotia ad te nihil attinentia texens. Et S. BERN. Berni
de triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis. *Numquid non eſt vipera lingua detractoris? Ferociſsima planè, nimirum quæ læthaliter tres inficiat flatu vno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? profectò, & acutiſſima, quam tres penetrat ictu vno. Lingua,* inquit, *eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, imò triceps eſt* Pſal.56.5.
lingua detractoris. Addit deinde & crudeliorem eſſe lancea, ſpinis & clauis, quibus Chriſtus confixus eſt, eo quod detractor occidat ſe, audientem, & cui detrahitur. Et paulo poſt. *Dicimus, leuis res ſermo, tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: quis ſapiens magni pendát? Leuis quidem res ſermo, quia leuiter volat, ſed grauiter vulnerat: leuiter tranſit, ſed grauiter vrit.* Alibi autem Bern.ſerm.24. in Cant.
virulentiam detractorum occultam ita deſcribit. *Et ſunt ſpecies peſtis huius, dum alij quidem nudè atque irreuerenter, vti in buccam venerit virus euomunt detractionis. Alij autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta ſuſpiria, ſicque quadam cum grauitate & tarditate, vultu mœſto, demiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto perſuaſibiliorem, quanto creditur ab his, qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quam malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quod eum diligo ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius. Mihi quidem, ait, bene compertum fuerat de illo iſtud, ſed per me nunquam innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta res eſt, veritatem negare non poſſum. dolens dico, reuera ita eſt. Et addidit grande damnũ. Nam alias quidem in pluribus valet: cæterum in hac parte, vt verum fatear, excuſari minimè poteſt.* Chryſ.hom.3. ad pop.
Huc uſque ille. In eandem ſententiam conſpirant illa Chryſoſtomi. *Hoc verò,* inquit, *magis ridiculum eſt, quod cum aliquid arcanum dixerint, rogant audientem, & adiurant, ne cuiquam alteri amplius dicat: hinc declarantes, quod rem reprehenſione dignam commiſerunt. Si enim illum, vt nemini dicat, rogas, multo magis te priorem huic dicere non oportebat. Sed iucundum detrahere: imò iucundum non detrahere. Detrahens enim continenter anxius eſt, ſuſpicatur & timet, linguam ſuam mandit, tremens, ne forte aliis enuntiatum verbum magnum ſibi periculum afferat. Audiſti ſermonem, ait Sapiens, aduerſus proximum tuum? commoriatur in te confidens, quoniam non te diſrumpet. Quid eſt, commoriatur in te? extingue ipſum, defodito, ne exire permittas, obliuioni trade.* Eccli.19.10.

V. REMED. Conſidera, quam ſeuerè à Deo puniti ſint detractores. Num.12.10.
Nam in libro Numerorũ ſoror Moyſis MARIA, eo quod Moyſi detraxiſſet, fœdiſſimo lepræ morbo percuſſa eſt, à quo ne ipſo quidem Moyſe ſupplicante, vt ait BASILIVS, liberata fuit. Vnde B. EPHRÆM agens de morbo linguæ. *Ex teterrima Mariæ Prophetiſſæ lepra docemur, quam graue ac deteſtabile vitium ſit obtrectatio. Corpus, quod lepra infectum cernebatur, velut ſpeculum quoddam fuit animæ, quæ non perſpiciebatur, cuius indicabat maculam. Ex illa* Baſ.in reg.breu. 27. Eph.1.tom.

Digitized by Google

carnis corruptione pateſactum eſt, quomodo hominis detractoris corrumpatur anima. Nam ſicut illa defecerat à fratre ſuo: ita & ab ipſa propriũ corpus defecit, vt ex ſemetipſa caritatẽ addiſceret. Deinde, vt eſt in eodẽ libro, quotquot è filiis Iſrahel detraxerant Moyſi & Aaroni, precibus quidem Moyſis à morte temporali erepti ſunt, ſed terrę promiſſionis aditu excluſi. *Dimiſi peccatum populi,* inquit Dominus ad Moyſen, *iuxta verbum tuum. Attamen omnes homines qui viderunt maieſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto, & in ſolitudine, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua iuraui Patribus eorum: nec quiſquã ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam.* Extat etiam diuinę in detractores vltionis exemplũ apud EVSEBIVM in Eccleſiaſtica hiſtoria de Narciſſo Hieroſolymorũ Epiſcopo ſanctiſſimo, in quem tres improbi homines turpem quandam criminationis calumniam cum iuramento coniecerant. Vnus ſic deierauit. Si verũ non dixero, igni diſperẽam. alter ſic. Si mentiar, corpus ſæuo morbo abſumatur. Tertius autem. Si verum non dicam, opto vtroque orbari lumine. Narciſſus verò ob indignitatem calumniæ, cum eſſet innoxius, in eremũ ſe ad multos annos recepit. At Deus non obdormiit. Primus enim, cum noctu ſcintilla ignis in ædes eius incidiſſet cum tota familia omnino conflagrauit. Alter verò, morbo, quem ſibi imprecatus erat, ab imis pedum digitis, vſque ad verticẽ capitis contabuit. Tertius hoc euentu in ſociis conſpecto palam maleficium ſuum confeſſus eſt, cum tanta lacrymarum profuſione, vt oculos amiſerit. ADDE aliud exemplum ex IOAN. CASSIANO, de Paphnutio iuuene ſanctiſſimo, cuius virtuti inuidens quidam è numero fratrum eiuſmodi dolum commentus eſt. Iſidoro monaſterii ſuperiori queſtus eſt ſibi codicem ereptum, rogatq; vt in ſingulorum fratrum cellis quæratur. Tres ſeniores deſignantur qui quærant. Reperitur tandem in cella Paphnutii ſub palmarum plectis (ibi enim inuidus ille eum abdiderat) palam proditur in Eccleſia, vbi omnes conuenerant. Paphnutius, licet innocens, non ſe purgat, ſed ſatisfactioni totũ tradit, & ad limina Eccleſiæ per duas hebdomades ſupplex ſe abiicit, noxam deprecatus. Quibus elapſis à ſæuo dæmone inuidus ille frater arripitur, immaniterq; diuexatur, ſed nec ab vllo ſeniorum eiici potuit, quia Chriſtus gloriam illam ſoli reſeruarat Paphnutio, cui calumnia ſtructa erat; & facile eum exturbauit. Demum THOMAS Cantipratanus agens de detractionis malo. HVIVS, inquit, rei vindictam horribilem valde & mirabilem vidi. Noui ordine, nõ re, nomine non actibus ſacerdotem, qui in tantũ vitio linguæ deditus erat, vt potius de ſe peſſima mentiretur, quam non ſocios, vel cohabitantes ſibi criminibus infamaret. Hic ante mortẽ raptus in furias tanta in ſe debacchatus eſt cæde, vt propriis dentibus linguam vaniloquam laniaret, & palam cunctis oſtenderet, quod quia lingua ſua doloſè egerat, & vene-

Num. 14. 20.

Euſ. l. 6. c. 8.

Caſſ. l. 15. Coll. cap. 15.

Tho. l. 2. apum. c. 37.

Digitized by Google

num aſpidũ ſub labiis eius, quaſi ſepulchrũ patens guttur illius fœtorem teterrimum exhalauit, vt per quæ peccauerat, per eadem torqueretur.

VI. REMED. Conſidera in quot laqueos te induas, ſi conſuetudinem obtrectandi aliis nó deponas. Docent enim Theologi omnes, qui id temere faciunt, ad reſtitutionem famæ ex iuſtitia teneri, ſecundum illud Salomonis. *Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat.* Et B. Auguſtini, *Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Si enim pecunia ablata reſtituenda eſt, cur non potius fama longè pecunia præſtantior? Iam autem conſtat, quam pauci detractores laborent in ea reſtituenda, & vt laborent, quantę difficultates occurrant in ea reſtituenda. Docent enim iidẽ Doctores ſi quis falſo vel confiɫo crimine nomen alicuius denigrarit, eum debere palam profiteri ſe eſſe mentitum, idque appoſito iureiurando, ſi adſint, qui ei fidem alioquin habere nolint. Prouerb.13.15. Aug.ep.54.ad Maced.

VII. REMED. Coniice oculos in tuos potius, quam alienos lapſus, memor dicti Moyſis. *Attende tibi ipſi.* & Chriſti. *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabẽ in oculo tuo non vides?* Et B. Auguſtini. *Nouerim te* (ô Deus) *nouerim me.* Et adagiorũ etiam apud Ethnicos celebratorum. *γνῶθι σεαυτὸν Reſpice manticæ, quod in tergo eſt. Tua vineta cæde.* Quo enim præcepto caritatis à Deo iubemur proximos diligere, ſicut nos ipſos, eodem iubemur, & bene iudicare, ſentire & loqui de ipſis. *Filioli mei,* inquit B. Ioannes, *non diligamus verbo neque lingua, ſed opere & veritate.* Et Dominus. *Omnia quæcunque vultis, vt vobis faciant homines & vos facite illis. Hæc enim ſunt lex & Prophetæ* Deinde cum aciem oculorum mentis coniicis in teipſum, tuoſque lapſus, coniice etiam in cauſam, fontẽ & radicem eorum, & vbi radicem inueneris, appone ad eam ſecurim & reſcinde. Morbi ſanè detractionis nó vna eſt radix, nam alii ex faſtu quodam aliis facile detrahunt, vt ſuã oſtentent ſapientiam: alii ex vanitate & leuitate, vt aliis placeant: alii ex inuidia, qui *aliorum lucra,* vt loquitur Hieronymus, *ſua damna reputant:* vt fuit ille frater apud Caſſianum: alii ex auerſione ab aliquo ſemel in animum admiſſa: alii aliis de cauſis. Matt.7.3. Aug.l.2.Solil. Catul.in Scazonte. Horat.in epiſt. 1.Ioan.3.18. Matth.7.12.

ANTIDOTA

Pro iis qui audiunt detractorem.

I. ANTIDOTVM. Conſidera, te ſi aures præbeas detractori, non modo delinquere, ſed nonnunquam etiam grauius delinquere, quam detrahentem. vti ex ſcripturis firmaque ratione probant S. Patres. BASILIVS in regulis breuioribus, quæſtione poſita, qua animaduerſione dignus ſit detrahens fratri, & detrahentẽ auſcultans? reſpondet. *Exterminandi à reliquorum ſocietate ambo. Detrahentem enim proximo ſuo,* ait Dauid, *hunc* Baſ.reg.26. Pſal.100.5.

Prouerb.20. iuxta 70. *perſequebar. Et alibi dictum eſt. Detrahentem nolito libenter audire, ne ſuſtollaris.*
Ephr.tom.1. Ephræm agens de linguæ malo. *In propriis,* inquit, *rebus contingit vt iuſtus ſit innocens: at in alienis reus inuenitur. Nam ſi quis eo præſente virum aliquẽ iuſtum maledictis inſectetur, ipſe autem ad ea conticeſcat, nonne ſilentiũ hoc eius ipſi vertetur in crimen? Audiendo enim talem, & non reprehendendo, maledicta eius comprobare videtur tanquam vera. Atque hoc ex magnorum etiam Principum intelligi licet poteſtate. Si quis enim vel iure in Regem peccantem inuehatur, qui præſentes ſunt audire renuunt. Si quis autem adeſſe pergat & audire, iam idem in vtrumque ſupplicium*
Hier.ep.4. *conſtituitur.* Hieronymvs. ad Ruſticum. *Neque verò illa iuſta excuſatio eſt, referentibus aliis iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito auditori libenter refert. ſagitta in lapidem nunquam figitur. interdũ reſiliens percutit dirigentem. Diſcat*
Prou.24.21. *detractor, dum te videt non libenter audire, non facilè detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, non miſcearis, quia repente veniet perditio eorum, & ruinam vtriuſq; quis nouit? tam videlicet eius qui detrahit, q̃ illius qui aurem accõmodat detrahẽti.* Pav-
In Hier.ep.14. lin. ad Celantiam. *Nec obtrectatoribus de conſenſu autoritatem tribuas, ne eorũ vitium nutrias annuendo. Noli, inquit, ſcriptura, cõſentaneus eſſe cum derogantib. ad-*
Eccli.28.28. *uerſus proximum tuum, & nõ accipies ſuper illum peccatum. Et alibi. Sepi aures tuas ſpinis, noli audire linguam nequam. Vnde & beatus Dauid non ſolũ aduerſatur, ſed*
Pſal.100.5. *etiam perſequitur detrahentem. Ait enim. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar. Eſt ſanè tale hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis qui ſe ſanctè inſtituere volunt prorſus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil eſt quod ita mobilem mentem, & leuem faciat, quam facile totũ credere, & obtrectatorũ verba temerario mẽtis aſſenſu ſequi. Beatusq; eſt, q ita ſe contra hoc vitiũ armauit, vt*
Caſſ.c.19. *apud eum nemo detrahere audeat.* Caſſianvs lib. 5. inſtit. monaſt. *Vi limus ſenẽ Machetem nomine à turbis fratrũ eminus commorantẽ hanc à Domino gratiam diuturnis precibus impetraſſe, vt ſi quis detractionis verbũ, ſeu otioſum tentaſſet inferre, in ſomnum protinus concidebat, ac ſic nec vſq; ad aurium quidem eius pollutionem virus obloquij poterat peruenire.* Vnde liquet, quantum ille reformidarit
Bern.lib.2.de Conſider. delinquere audiẽdo detractores, Deniq; S. Bern. vulgata eſt illa ſententia. *Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, nõ facile dixerim.*

II. Antidotvm eſt. Vt ſocietatem detractorum, ſi quos tales noſti, ſedulo refugias, vel ab ea, ſi quãdo in eam forte fortuna incideres, illi-
Prou.4.24.& 24.21. co te ſepares. Sic. n. monet Spiritus ſanctus in ſcripturis. *Remoue à te*, inquit, *os prauum, & detrahentia labia ſint procul à te.* Et iterum. *Cum detractoribus ne miſcearis.* Quod ſi commodè te ſubducere nequis, ſaltem ne facile eo-
Eccli.19.4. Iſid.l.3.c.59. 11 q.3.c.non ſolum. rum dictis fidem accommoda. *Qui cito credit,* ait Eccleſiaſticus, *leuis corde eſt, & minorabitur.* Hinc B. Isidorvs, de ſummo bono. *Non ſolum,* inquit, *ille reus eſt, qui falſum de alio profert, ſed & is qui cito aurẽ criminibus præbet.* Et B. Paulinus loco ante citato. *Quod ſi hæc in nobis eſſet diligentia, ne paſſim obtrectatoribus crederemus, iam omnes detrahere timerent, ne non tam alios, quã ſeipſos viles detra-*

Digitized by Google

detrahendo facerēt. Sed hoc ideo malum celebre eſt, idcirco in multis feruet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur.

III. Antidotum eſt. Vt modeſte detractorem corrigas, vel commonefacias, vt ad alium ſermonem tranſeat: & ſi adoleſcens ſis, liberali vultu, & oculis in terram deiectis. Ioan. Chryſoſt. palam populo Antiocheno hoc antidotū dedit. *Dic*, inquiens, *proximo detrahenti. Habes, quem laudes? aures aperio, vt vnguenta ſuſcipiam: Si verò malum velis dicere, obturo aures: non enim ſtercus & cœnum accipere ſuſtineo.* Exemplum huius habemus triplex. Primum B. Iob. dicentis. *Conterebam molas iniqui*, id eſt, detractoris, *& de dentibus illius auferebam prædam.* id eſt, ab infamia vindicabam innoxios. Alterum regii Prophetæ dicentis. *Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar.* Tertium Chriſti Domini Magdalenam contra obtrectationem Iudæ & diſcipulorum defendentis his verbis. *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum opus operata eſt in me.* Chryſhom. 3. Iob. 29. 17. Pſal. 100. 5. Matth. 26. 10.

IV. Antidotum. Quod ſi corrigere non audes, excuſa ſaltem abſentes, de quibus detrahitur, adferendis tuę defenſionis cauſis & exemplis: itaque fieri poſſe vt fallatur, qui contraria narrauit: quemadmodū id ſibi & aliis multis in rebus ſimilibus non rarò vſu venerit. De religioſis quidam vir nobilis malè loquebatur, atq; ecce commodū inter ſermonē aſpicit procul tranſeuntes duos. Iſti, inquit, ipſi planè ſunt tales, quales depinxi. Cum propius iidem accedētes caput aperuiſſent, agnouit alterū eorum eſſe eum ipſum, quo ipſe olim nullū familiariorē & cariorē habuerat: atq; adeo tunc ita carū habebat, vt ſeipſum: ſed ignorauerat ſcilicet eum vitæ genus mutaſſe. Re igitur nec opinata ſic repente perculſus eſt, vt omnibus, qui aderant, non ſibi ſatis præſens eſſe videretur. Ex Stim. virtut. lib. 5. c. 23.

V. Antidotum eſt. Si tanta auctoritate ſint qui detrahunt, nempe parentes, præceptores, viri nobiles, magiſtratus, Principes, vt obſtrepere non audeas, vultū ſaltem ad triſtitiam compone, memor dicti Salomonis dicentis. *Ventus aquilo diſſipat pluuias, & vultus triſtis linguam detrahentem. Sicut enim ſagitta*, inquit B. Hieronymus. *Si mittatur contra duram materiam nonnunquam in mittentem reuertitur, & vulnerat vulnerantem, ita detractor, cum triſtem faciem viderit audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat iudicium ſanguinis, illico conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliua ſiccatur.* Prou. 25. 23. Hier. ep. 4.

MONITA
Pro eo, cui detrahitur.

I. Monitum. Si quis nomen tuum obtrectatione publica, priuatáue obſcurarit, primum perfugium habe ad iudicium Dei & conſcientiæ, & dic cum B. Iob. *Ecce in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis.* Iob. 16. 20.

In

Digitized by Google

B. GREGOR. alicubi ſic ſcribit. *Cum linguæ derogantiũ corrigi nequeũt, æquanimiter ſunt per omnia tolerandæ, nec obtrectationis ſermo timendus eſt, ne dũ vituperatio peruerſorum metuitur, via recti operis deſeratur.* Poſſunt in hanc rem ſeruire, cum aliorum ſanctorum exempla quamplurima, tum inprimis Chriſti Saluatoris, quem Phariſæi appellarunt peccatorem, voratorem, potatorem vini, Samaritanum, blaſphemum, ſeductorem, dæmoniacũ, &c. & tamen ne verbo quidem ad illas calumnias reſpondit. Imò dum coram Principe Sacerdotum, Herode, Pilato varia ei crimina falſo obiectarentur, in ſilentio ſolo præſidium poſuit. Nec aliud voluit facere ſuos diſcipulos: quibus dixit. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?* Et iterum. *Nõ eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Patientia vobis neceſſaria eſt,* (ſcribit Paulus fidelibus, qui opprobriis & tribulationibus erant ſpectaculum facti) *vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Deinde catalogum longum texit iuſtorum, qui improperia, ludibria, verbera, necemque ipſam experti adepti ſunt repromiſſiones.

Greg. in Ezechiel. hom. 9.

Matth. 26.
Luc. 23.
Ioan. 19.

Matth. 10. 24.
Ioan. 15. 20.

Heb. 10. 36.
Heb. 11. 36.

V. MONITVM. Quando vero detractores in nominis tui exiſtimatione lædenda ita excederent, vt ex taciturnitate tua immineret periculum vitæ vel famæ, aut caritas proximi, obediẽtia ue ſuperioris ita poſtularet, tum à modeſta defenſione non erit abſtinendum. Sicut nec Chriſtus, nec Paulus, aliiq; Apoſtoli abſtinuerunt. Nam B. PETRVS, poſtquam dixerat. *Si benefacientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deũ: In hoc enim vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis*: tandem ſubiungit. *Nemo autem veſtrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorũ appetitor: ſi autem vt Chriſtianus, non erubeſcat* Et S. GREGOR. in epiſtola ad Theoctiſtam patriciam, docens quando obtrectatores tolerandi ſint, & quando non. *Sunt*, inquit, *quædam ſcandala, quæ omnino deſpicienda ſunt: quædam verò, cum vitari ſine culpa poſſunt, deſpicienda nõ ſunt, ne cum culpa ſeruentur. Quod ſacro Euangelio teſtãte cognouimus, quia cum veritas diceret. Nõ quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem, & diſcipuli reſponderent, dicentes: ſcis, quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? protinus reſpondit. Omnis plantatio, quã non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum Et tamẽ cum tributum peteretur, prius rationẽ reddidit, per quam tributum ſoluere non deberet, atque illico ſubiunxit. Vt autẽ non ſcandalizemus eos: Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me & te. Quid eſt quod aliis ſcandalũ eſſe permiſit, aliis verò venire prohibuĩt, niſi vt nos doceret, & illa ſcandala, quæ nos ad peccata implicãt, contemnere: & ea quæ placare ſine peccato poſſumus, modis omnibus mitigare.* Et B. AVGVST. in libro de bono viduitatis. *Nec audiendi ſunt, ſiue viri ſancti, ſiue fœminæ, quando reprehenſa in aliquo negli-*

1. Pet. 2. 20. & 4. 15.

Greg. l. 9. ep. 39. & l. 8 ep. 45. ad Pallad.

Matth. 15. 11.

Matth. 17. 26.

Aug. cap. 22.

Digitized by Google

gentia ſua, per quam fit vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitã longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo *ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominum non imprudenter ſolum, verumetiã crudeliter cõtemnentes, cum occidunt animas aliorum, ſiue blaſphemantium viam Dei, quibus ſecundum ſuam ſuſpicionem quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum: ſiue etiam eum excuſatione imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum, atq; facinorũ vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt.* 2.Cor.8.21 *Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra Et vtiq; quod aliis miſericorditer miniſtramus ad ſalutem, ad noſtrã quoq; redundat vtilitatem. Vnde non fruſtra Apoſtolus. Prouidemus, inquit, bona non ſolum coram* Deo, *verumetiam corã hominibus.* 1.Cor.10.33. Phil.4.8. *Item dicit. Placete omnib. per omnia, ſicut & ego omnib per omnia placeo, non quærens, quod mihi vtile eſt, ſed* ꝙ *multis, vt ſalui fiant. In quadã etiam exhortatione dicit.* De *cetero fratres, quæcunq; ſunt vera, quæcunq; ſancta, quæcunq; iuſta, quæcunq; caſta, quæcunq; cariſſima, quæcunq; bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus, hæc cogitate.*

VIDE V. *Ambitio. Amor ſui. Colloquia otioſa. Conſuetudo praua. Curioſitas. Familiaritas nimia. Gloria vana. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Inuidia. Ira. Iudicium temerarium. Linguæ abuſus. Maledictio. Mendacium. Murmuratio. Societas praua. Superbia. Vindicatio iniuriæ.*

DISCORDIA

Remedia contra Diſcordiam, & Contentiones.

I. REMED. Conſidera, quid ſcriptura ſancta, de diſcordia, contentionibus & rixis dicat. *Contentioni enim,* inquit Aug. epiſt. 64 *non reſiſtitur, niſi crebris diuinorũ librorum teſtimoniis incutiatur timor, & caritas* Dei. Autores Prou.6.16 quidem earum primũ aſſerit Deo exoſos, *Sex ſunt,* inquit in Prouerbiis, *quæ odit* Deus, *& ſeptimũ deteſtatur anima eius,* nempe, *qui ſeminat inter fratres diſcordias.* 1.Cor.14. Gal.5. *Non enim eſt diſſenſionis* Deus, inquit Paulus, *ſed pacis.* 2. excludit regno cœlorũ. nam in epiſt. ad Galatas inter opera carnis ſalute excludentia numerat, *diſſenſiones, contentiones, & rixas.* 3. appellat carnales, ſecundum illud. 1.Cor 3. *Cum ſit inter vos zelus & cõtentio, nonne carnales eſtis?* Tum peruerſos. Prou.16.28. *Homo peruerſus ſuſcitat lites.* Et ſuperbos. Prou.13.10. *Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.* Prou.18.6. Itẽ ſtultos. *Labia ſtulti miſcent ſe rixis.* 4. docet, qui diſſenſionũ ſint fructus, Eccli.28.10. nempe adaugere crimina. *Abſtine te à lite,* ait Sapiẽs, *& minues peccata.* 2.Tim.2.14. Deinde ſubuertere audientes. *Noli contendere verbis,* monet Apoſtolus, *ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſubuerſionem audientium.* Prou.29.9. Adhæc quietẽ turbare. *Vir Sapiens,* ait Salomon, *ſi cum ſtulto contenderit, non inueniet requiem.* Deniq; euer- Matth.12.25. tere regna & fortunas. *Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe non ſtabit,* dixit Saluator.

II. RE-

Digitized by Google

II. Remed. Conſidera dicta S. Patrum. B. Cypr. de oratione Dominica. *Sacrificium Deo maius eſt pax noſtra & fraterna concordia, &c. cæterum diſcordans & diſſidens, & pacē cum fratribus non habens, ſecundum quod beatus Apoſtolus, & ſcriptura ſancta teſtatur, nec ſi pro nomine Chriſti occiſus fuerit, crimē diſſenſionis poterit euadere, quia ſicut ſcriptum eſt. Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, &c. Quale delictū eſt, quod nec martyrio ſanguinis poteſt ablui. Quale crimē eſt, quod martyrio non poteſt expiari?* Et lib. de ſimplicit. Prælatorū. *Inexpiabilis & grauis culpa diſcordiæ nec paſſione purgatur, &c. Qui pacem Chriſti & concordiā rumpit, aduerſus Chriſtum facit.* Et. *Hinc hæreſes & factæ ſunt frequenter, & fiunt, dum peruerſa mens non habet pacem, dum perfidia diſcordans non tenet vnitatem.* S. Basil. *Nihil æquè germanos Dei cultores inter ſe conciliat, atq; conſentientes de Deo ſententiæ: ſicut contra, nulla re amicitiæ facilius diſſuuntur, quam diuerſa animorum ſententia.* Greg. Nazianz. in orat. de moderatione in diſputationibus. *Quid in noſtra doctrina præſtantiſſimum eſt? pax, addam etiam vtiliſſimum. Contra, quid turpiſſimum & pernitioſiſſimum? voluntatum diſiunctio.* Hieronymus libro 3. commentar. in ep. ad Galat. *Septimum locum inter carnis opera* apud Apoſtolum Paulum, *contentio poſſidet, quodam quaſi ſacrato, & eminenti inter vitia numero collocata. Seruum enim Domini non oportet rixari, ſed eſſe manſuetum ad omnes, doctorem longanimem, cum manſuetudine audientem etiam eos, qui econtra diſputant.* S. Bernard. in dedicat. Eccleſiæ. *Proditores fiunt, quicunque in hoc Domini caſtrum inimicos eius introducere moliuntur, quales ſunt vtique detractores Deo odibiles, qui diſcordias ſeminant, nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locum fieri diabolo manifeſtum eſt.*

Cypr. ſerm. 6. — 1. Ioan. 3. 15. — Baſ. orat. 1. de pace. — Greg. orat. 10. — Hier. in c. 5. ad Galat. — Bern. ſerm. 3.

III. Remed. Reſiſte contentionum principiis, ſecundum illud. *Principiis obſta, ſero medicina paratur.* hoc eſt, primos animi motus in colloquiis cum aliis comprime, ne in indignationē erumpant, & contentioni cauſa detur. Hoc antidotū eſt B. Ambrosii libro primo officiorum. *Caueatur,* inquit, *iracundia, aut ſi præcaueri non poteſt cohibeatur. Mala enim illex peccati indignatio eſt, quæ ita animum perturbat, vt rationi non relinquat locum, &c. Quoniam autem ita plerumque motus infixus eſt naturæ ac moribus, vt euelli atque euinci non queat: ſi præuideri potuerit, ratione reprimatur, &c. Ac ſi præuenerit, & præoccupauerit mentem tuam iracundia, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia eſt, locus tuus ſapientia eſt, locus tuus ratio eſt, locus tuus ſedatio indignationis eſt. Aut ſi te contumacia reſpondentis mouerit ad indignationem, ſi non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim ſcriptum eſt. Cobibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Deinde inquire pacem, & ſequere eam.* Eodem ſpectant illa B. Gregorii verba in cap. 4. Iob. *Boni viri freno conſilij retinent præcipitationem verbi, & caute conſiderant, ne relaxantes linguæ laſciuiam auditorum conſcientiam incauta locutione transfigant. Vnde bene*

Ouid. de rem. amoris. — Amb. c. 21. & 22. — Pſal. 33. 14. — Greg. l. 5. mor. c. 12.

Digitized by Google

Prou.17.14. *per Salomonem dicitur. Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorum. Aqua quippe dimittitur, cum linguæ fluxus effrenatur. Sed dimiſſor aquæ caput iurgiorum efficitur, quia per linguæ incontinentiam diſcordiæ origo propinatur.*

IV. Remed. Si autem reformides te linguam non cohibiturum ob petulantiam vel vehementiam ſodalium, optimum conſilium eſt, ſe ab eorum ſocietate diſiungere. Dicit enim Sapiens. *Abſtine te à lite, & peccata minues.* Nec illud dedecori tibi eſſe poterit. quia vt Salomō loquitur. *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus.* Eodem ſpectat conſiliū Chriſti dicentis. *Qui tecum vult iudicio contendere, & tunicā tollere, dimitte ei & pallium.* Hoc antidoto vſi ſunt olim Abraham & Lot, Iacob & Eſau fratres, qui ne rixis occaſio daretur, ſe à ſeſe mutuo diſiunxerunt. Et poſt raptū Eliæ Propheta Eliſæus: nam cum quidā Prophetarum filii importunè vrgerent, vt mitterentur quinquaginta viri quæſitum Eliam in vicinis montibus & vallibus, ne contentioni cauſam daret, permiſit vt mitterentur. Vnde iis reuerſis dixit. *Nunquid non dixi vobis, ne mitteretis?* Eodē conſilio in Actis Apoſtolorum Paulus & Barnabas, licet oraculo Spiritus ſancti initio coniuncti fuiſſent, tandē diuulſi videntur. Sic.n. ſcribit B. Chrysost. *Mihi videtur diſertè ſeparatio Pauli à Barnaba facta, quod inter ſe dixerint. Quoniam ego nō volo, nec tu vis, ne pugnemus, diſtribuamus prouincias, & ita ſibi inuicem multum cedentes hoc fecerunt.* Hoc remedium ſuperiori non omiſit adiungere loco citato Ambrosivs. *Reſiſte,* inquiens, *iræ, ſi potes: cede, ſi non potes, quia ſcriptum eſt. Date locum iræ. Iacob fratri indignanti piè ceſſit, & Rebeccæ, id eſt, patientiæ inſtructus conſilio abeſſe maluit peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cum fratrem mitigatum putaret. Et ideo tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deinde obſequiis, quantis muneribus fratrem ipſum reconciliauit ſibi, vt ille præceptæ benedictionis non meminiſſet, meminiſſet delatæ ſatisfactionis?*

Eccli.18.9. Prou.20.3. Matth.5.40. Gen.13.28.33. &c. 4 Reg 2.17. Act.15.30. Amb.lib.1.offic. c.21. Rom.12 19. Gen.27.

V. Remed. Quod ſi occaſio mutandi loci non ſit, tenere ſaltem verbis reſcindere contentionem, exemplo B. Iob, qui aduerſariis ſuis dixit. *Reſpondete obſecro abſque contentione, & loquentes quod iuſtum eſt iudicate.* Et Apoſtoli ſcribentis ad Corinthios. *Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, nec Eccleſia Dei.* & S. Greg. qui cum ſententiam ſuam de quodam Euangelii argumento pro concione expoſuiſſet, ſubiecit. *Si quis contrarium ſentiat, malle ſe alienæ ſententiæ ſalua fidei veritate ſubſcribere, quam cum aliquo contendere.* Quæ modeſtia merito tibi imitanda eſt etiam in publicis ſcholarum diſputationibus (vbi qui volet ingenio cedere rarus inuenitur) quando periculum eſt ſecuturæ contentionis. Sin verò tua, alienaùe culpa colloquium vel diſceptatio limites modeſtiæ exceſſerit, & vtrinque offenſio aliqua ſecuta fuerit, proximum antidotū ſit; reconciliationis ſtudium nō prætermittere, dicendo porrecta

Iob.6.29. 1.Cor.11.16. Greg.hom.38. in Euangel.

Digitized by Google

recta vel non porrecta manu, *Ignoſce ardori*, vel aliud. Ac S. Ambroſius quidem monet, vt cito id fiat, more puerorum, qui cum æqualibus contẽdentes facile pacificantur. *Illæ commotiones*, inquit, *in pueris innoxiæ ſunt; quæ plus habent gratiæ, quàm amaritudinis. Et ſi cito pueri inter ſe mouentur, facile ſedantur, & maiori ſuauitate in ſe recurrunt. Neſciunt ſe ſubdolè, artificioſeq; tractare. Nolite hos contemnere pueros, de quibus Dominus ait. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Hvc pertinent quæ B. Avgvst. in regula monachis & monialibus præſcripſit. *Lites*, inquit, *aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Et addit. *Quicunque conuitio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem læſit, meminerit ſatisfactione quantocyus curare quod fecit, & ille qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere. Si autem inuicem ſe læſerint, inuicem ſibi debita relaxare debebũt propter orationes veſtras, quas vtiq; quãto crebriores habetis, tãto ſaniores habere debetis.* Et in epiſt. ad Felicitatẽ & Ruſticum. *Hæc*, inquit, *agite, vt inter vos aut non exiſtant indignationes, aut exortæ ſtatim celerrima pace perimantur. Maiorem date operam concordandis vobis, quam redarguendis: quia ſicut acetum corrumpit vas, ſi diutius ibi fuerit, ſic ira corrumpit cor, ſi in alium diem durauerit.*

Amb. 1. offic. c. 21.
Matth. 18. 13.
Aug. tom. 1. reg. 37. & 38. & epiſt. 109.
1. Ioan. 3. 15.
Aug. ep. 87.

VI. Remed. Si ex antegreſſa contentione, vel aliunde nata fuerit diuturnior diſcordia, tum opus erit admonitione Gregoriana in Paſtorali. *Diſcordes*, ait, *admonendi ſunt, vt certiſſimè ſciant, quia quantiſlibet virtutibus polleant, ſpirituales fieri nullatenus poſſunt, ſi vniri per concordiam proximis negligũt. Scriptũ quippe eſt. Fructus autem ſpiritus eſt caritas, gaudium, pax. Qui ergo ſeruare pacem non curat, ferre fructũ Spiritus recuſat. Hinc Paulus ait. Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis? Hinc iterum quoque dicit. Pacem ſequimini cũ omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deum. Hinc rurſus admonens ait.* Soliciti *ſeruare vnitatẽ Spiritus in vinculo pacis.* Et infra. *Admonendi ſunt diſſidentes, vt nouerint, quod tamdiu nullum boni operis Deo ſacrificium immolant, quamdiu à proximorũ caritate diſcordant. Scriptum namq; eſt. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniẽs offeres munus tuum. Ex qua præceptione penſandum eſt, quorum hoſtia repellitur, quã intolerabilis culpa monſtratur. Nam cum mala cunctis bonis ſequentibus diluãtur, penſemus, quanta ſint mala diſcordiæ, quæ niſi extincta funditus fuerint, bonũ ſubſequi non permittunt.* Et multo poſt. *Admonendi ſunt, qui iurgia ſeminant, vt cuius ſint ſequaces agnoſcant. De apoſtata quippe Angelo ſcriptũ eſt, cum bonæ meſſi inſerta fuiſſent zizania. Inimicus homo hoc fecit. De cuius etiã membro per Salomonẽ dicitur. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat. Ecce, quẽ ſeminantem iurgia dicere voluit, prius apoſtatam nominauit: quia niſi more ſuperbientis An-*

Greg. 3. part. admo. 23.
Gal. 5. 22.
1 Cor. 3. 3.
Heb. 12. 14.
Eph. 4. 3.
Matth. 5. 23.
Admon. 24.
Matth. 13. 28.
Prou. 6. 12.

Digitized by Google

rebellem. Conuerſus autem ad populum, dixit palam omnibus. Conteſtor vos, quia qui ſpernit nos, ſpernit & eum qui mittit nos. Rogate ergo Dominum, vt tale ſignũ oſtendat in obſtinatum hominem, quo cunctis præſentibus pateat, eum hoſtiliter contra ſe in retentione odij contra proximum hoc egiſſe. Nec mora. vbi vir ſanctus orationem expleuit, miſer ille euerſis oculis tertio in terram corruit, oreque cruorem ſpumans & ſaniem maximum horroris ſpectaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo reuerendus vir fuſa prece proſtratũ erexit. Qui mox integerrimè ſoſpitatus, vbi ante ſe inimicum vidit quaſi aliquid amiciſſimum rogaturus cum lacrymis veniam petiuit, ruenſque in oſcula eius ad lacrymas & laudem Chriſti omnium corda commouit.

VIDE V. *Amor ſui. Detractio. Gloria vana. Immortificatio paſſionum. Inuidia. Ira. Linguæ abuſus. Superbia. Vindicatio.*

DISTRACTIO IN ORATIONE.

Remedia contra Diſtractionem.

I. REMED. Conſidera, quemadmodum in verbo Dei ab ea abſterreare. Primo enim monet, vt non labiis tantũ, ſed ex corde & Spiritu Deum oremus. *Effundite*, inquit rex Dauid, *corã illo corda veſtra: Deus adiutor noſter in æternum*. Et. *Clamaui in toto corde meo, exaudi me* Domine. Et. *Deprecatus ſum faciẽ tuam in toto corde meo. Orabo Spiritu*, ait Apoſtolus, *orabo & mẽte*. Sic orabat Samuelis Prophetæ mater Anna, de qua in primo libro Regum ita ſcribitur. *Anna loquebatur in corde ſuo ad Dominum, tantumque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.* Vnde Dominus populum Iſraheliticum ſecus in oratione facientem apud Iſaiam Prophetam acriter reprehendit dicens. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* quæ verba velut Prophetica Chriſtus Dominus in Scribas & Phariſæos apud Matthæum detorſit. Deinde eodem verbo Dei monemur, vt non negligenter, ſed diligenter & vigilanter vacemus orationi. *Maledictus*, inquit Ieremias Propheta, *qui facit opus Dei negligenter*. & B. Paulus orationi *inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione*. Et rurſus. *Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in Spiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtantia & obſecratione.*

Pſal. 61. 9. Pſal. 118. 145. & 58. 1. Cor. 14. 15. 1. Reg. 1. 13. Iſa. 29. 13. Matth. 15. 7. Marc. 7. 6. Ierem. 48. 10. Coloſſ. 4. 2. Epheſ. 6. 18.

II. REMED. Conſidera S. Patrum monita. B. CYPRIANVS agens de oratione Dominica diſertè ita ſcribit. *Quando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, vigilare & incũbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis ſecularis & carnalis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quam id ſolũ cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante oratiõẽ præfatione pmiſſa parat fratrũ mentes dicẽdo ſurſum corda;* Cypr. l. de orat. Domin.

Digitized by Google

corda, vt dum reſpõdet plebs, habemus ad Dominum, admoneatur, nihil aliud ſe, quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtẽ Dei tempore orationis adire patiatur. S. EPHRÆM in doctrina de Panoplia ſpirituali. *Pro arcu ad orationem manus tuas extende, ſicut ſcriptum eſt. Et poſuiſti vt arcum æreũ brachia mea. Verè enim arcus æreus eſt contra inimicos expanſæ in oratione manus in ſcientia orantis: ſicut etiam ſagitta directè emiſſa ab eo, qui arcum vibrat. Nam ſi inter orandum animũ vagari permittas, eris velut qui tenet quidem arcum, verum ſagittam contra aduerſarium dirigere nequit, illam in vanum nulla certa intentione emittens. Atque interdum hoſti quidem terrorem incutit huiuſmodi vulneris metus, dum te arcum vibrare conſiderat, cæterum ſagitta non aduerſus eum, ſed in infinitum emittitur.* S. AVGVSTINVS, exponens verba Pſalmi. Quoniam te Domine ſuauis & mitis. *Nihil,* inquit, *ſtultius, quam ſi ſeipſum quiſq; palpat & ſeducat. Attendat ergo & videat, quãta aguntur in corde humano, quemadmodum ipſæ plerumque orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix ſtet cor ad Deum ſuum, & vult ſe tenere vt ſtet: & quodãmodo fugit à ſe, nec inuenit cancellos, quibus ſe includat, aut obices quoſdam, quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdam motus, ſed ſtet iucundari à Deo ſuo. Vix eſt, vt occurrat talis oratio inter multas orationes. Diceret vnuſquiſq; ſibi cõtingere, & alteri nõ contingere, niſi inueniremus in ſcripturis Dei, Dauid orantẽ quodam in loco, & dicentem. Quoniã inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. Inuenire ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitiuum, & non poſſet comprehendere, & clamare ad Dominum. Quoniã cor meum dereliquit me. Itaq; fratres mei, quod hic ait. Suauis es tu & mitis, &c. videor mihi videre ad hoc dixiſſe mitem Deum, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamen à nobis orationem, vt perficiat nos: & quando illi eam dederimus, accipit gratè & exaudit, nec meminit tantas, quas incondite fundimus, & accipit vnam, quam vix inuenimus.* IOAN. CASSIANVS in Collation. *Quis tantum Spiritus potuit vnquam retinere feruorem, vt non interdũ lubricis cogitationibus in ipſa quoque orationis intentione tranſlatus repente de cœleſtibus ad terrena corruerit? Quis noſtrum, vt cætera peruagationum tempora prætermittam, non illo etiã momento, quo Deo ſupplicans ad ſublimia erigit mentem, quo veniam delictorum, &c. Quæ licet omnia nõnullis, qui ſunt craſſioribus vitiis inuoluti leuia, atq; à peccato pœnè aliena videantur, ſcientibus tamen perfectionis bonum etiã minimarũ rerum multitudo grauiſſima eſt.* S. GREGO. in verba Iob. Vt deſiderium meum omnipotens audiat. *Notandum,* inquit, *eſt, quod nequaquam dicitur, preces, ſed deſiderium meũ omnipotens audiat. Vera quippe poſtulatio, non in oris eſt vocibus, ſed in cogitationibus cordis. Valentiores namq; voces apud ſecretiſſimas aures Dei non faciunt verba noſtra, ſed deſideria. Æternam enim vitam ſi ore petimus, nec tamen corde deſideramus, clamantes tacemus. Si verò deſideramus ex corde, etiam cum ore conticeſcimus, tacentes clamamus. Hinc eſt, quod in eremo populus vocibus perſtrepit, & Moyſes à ſtrepitu verborum tacet, & tamen ſilens aure diuinæ pietatis auditur, cum dicitur Quid clamas ad me?*

III. RE-

Ephr. tom. 1. Pſal. 17. 35. — Aug. in Pſal. 85. — 2. Reg. 7. 27. — Pſal. 39. 13. — Caſſ. coll. 23. c. 7. — Greg. 2. mor. c. 18. — Exod. 14. 15.

III. Remedium eſt Præparatio ad orationem, quod tradit Eccleſiaſticus dicens: *Ante orationem præpara animam tuam, & non ſis quaſi homo qui tentat Deum.* Præparabis autem animam tuam, ſi cogites cum quo tibi ſit ſermo habēdus, & idcirco omnes alias curas & cogitationes excludas. Deinde, ſi omnem prauam peccandi voluntatē deponas, & ſi peccaſti, de lapſu doleas. Nam ſi hoc non præſtiteris, eris *quaſi homo qui tentat Deū.* hoc eſt, qui Deum potius ad iracundiam prouocare, quam conciliare ſibi velit. Simile eſt quod monet Sapiens in Eccleſiaſte. *Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo, Deus enim in cælo, & tu ſuper terram, idcirco ſint pauci ſermones tui.* Huc pertinet quod B. Grego. ſcripſit in verba illa Iob. Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua abſtuleris à te, &c. tunc leuare poteris faciem tuā abſq; macula. *Faciem,* inquit, *leuare, eſt in Deo animū per ſtudium orationis attollere. Sed eleuatam faciem macula inquinat, ſi intendentem mentem reatus ſui conſcientia accuſat. Diffidit namq; accipere ſe poſſe quod appetit, quæ profectò reminiſcitur nolle ſe adhuc facere, quod diuinitus audiuit. Hinc per Ioannem dicitur. Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deū, & quicquid petierimus, ab eo accipiemus.* Et paulo poſt. *Qua in re hoc eſt ſalubre remedium vt cum ſe mens ex memoria culpæ reprehendit, hoc prius in oratione defleat, quod errauit: quatenus cum erroris macula fletibus tergitur, in petitione ſua cordis facies ab authore mūda videatur.* Et rurſum. *Semper ante orationis tempora debet ſollicitè conſpici, quicquid poteſt in oratione reprobari. Sæpe namque immunda vel illicita quædam in animo verſamus, quoties à precibus vacamus. Sed cum ſe mens ad ſtudium orationis erexerit, earum rerum imagines reuerberata patitur, quibus libenter prius otioſa premebatur, &c. Sæpe curis mundi libenter occupamur: cumque poſt hæc ſtudio orationis intendimus, nequaquam ſe mens ad cæleſtia erigit, quia pondus hanc terrenæ ſolicitudinis in profundum merſit.*

Eccli. 18. 23.
Eccl. 5. 1.
Iob. 11. 14.
Greg. 10. mor. c. 16.
1. Ioan. 3. 21.

IV. Remed. Reuerentia erga Deum, hoc eſt, vt magna cum humilitate & reuerentia corporis atque animi, atque ſi Deum in ſua maieſtate cum omnibus ſanctis præſentem ſpectares, exordiaris orationem mentalem vel vocalem. Sic monet in hoc genere exercitatus S. Bern. *Quid aliud,* inquit, *cogitare debet frater intrans ad orationem, quàm Propheticum illud. Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei? Omnino ſiquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cæleſtem: illam vtiq; curiam, in qua Rex regum ſtellato ſedet ſolio circundante innumerabili & ineffabili beatorum Spirituum exercitu. Vnde & ipſe qui viderat, qui maiorem numerum non inuenit, mille ait, millium miniſtrabant ei, & decies cētena millia aſſiſtebant ei. Quāta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude ſua procedens & repens ranūcula vilis! Quam tremebundus, quam ſupplex, quam deniq; humilis & ſolicitus, & toto intentus animo maieſtati gloriæ in præſentia Angelorum, in cōcilio iuſtorum, & congregatione aſſiſtere poterit miſer homuncio?* Et infra. *Sic igitur oret, qui orat,*

Bern. ſerm. de 4. modis orandi.
Pſal. 41. 5.
Dan. 7. 10.

tanquam præſentatus ei, qui ſedet ſuper excelſum thronum in Angelis, qui minimè ceciderunt, & eleuatũ in hominibus, quos ſuſcitauit de puluere inopes, & erexit de ſtercore pauperes: ſic inquam, ſemetipſum conſideret, & ſic attendat, tanquam præſentatũ Domino maieſtatis, vt dicat cum Abraham. Loquar ad Dominũ meum, cùm ſim puluis & cinis. Et quia tuo præcepto commonitus, tua inſtitutione formatus, id præſumo Domine fons pietatis. Quam autem abſurdum & ridiculum ſit orantem in tantæ maieſtatis præſentia mente diſtrahi & euagari his verbis declarat B. CYPRIAN. *Quæ autem ſegnitia eſt,* inquit, *alienari & capi ineptis cogitationib. & prophanis, cum Dominũ deprecaris, quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, quã quod cum Deo loquaris. Quomodo te audiri à Deo poſtulas, cum te ipſe nõ audias? Vis Deum eſſe memorem tui cum rogas, cum tu ipſe memor tui non ſis? hoc eſt, ab hoſte in totum non cauere: hoc eſt, quando oras Dominum, maieſtatem Dei negligentia orationis offendere: hoc eſt, vigilare oculis & corde dormire: cum debeat Chriſtianus, & cum dormit oculis corde vigilare: ſicut ſcriptum eſt ex perſona Eccleſiæ loquentis in Cantico canticorum. Ego dormio, & cor meum vigilat. Quapropter ſolicitè & cautè Apoſtolus admonet dicens. Inſtate orationi, vigilantes in ea, docens ſcilicet & oſtẽdens eos impetrare quod poſtulant de Deo poſſe, quos Deus videat in oratione vigilare.*

Gen.18.27. — Cyp. de orat. Domin. — Cant.5.2. — Col.4.2.

V. REMED. Iugis præſentiæ diuinæ memoria, cum in aliis vitæ actionibus, tum maximè in tota oratione. Nam ita ſcribit GREGO. NAZIANZ. in oratione quadam. *Non tam ſæpè reſpirare oportet, quam Dei meminiſſe. Deus enim perpetuo & continenter nobis bene facit, in eſſe conſeruans, & neceſſaria miniſtrans. Nam ſi vel minimo momento à nobis oculos remoueret, in nihilum redigeremur, ſicut imago noſtri in ſpeculo apparens in nihilum redigitur, quã primum nos loco mouemus; & ſicut calor ab aqua recedit, quoties ab igne vel ſole remouetur. Vt corpus animæ; rami arboris trunco, ſolares radij ſoli vniti, vt ab illis virtutẽ ſuã trahant, eſſe debent: ita mente ſemper Deo vniti eſſe deberemus. Accedite ad eum, ait Propheta, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur.* Et S. BASILIVS in Regulis breuioribus, quæſtionè poſita, quomodo quis aſſequi poſſit, ne inter orandum diſtrahatur? reſpondet. *Nimirum, ſi certo credat Deum ſe ante oculos habere. Si enim Principẽ aliquis, aut præſidem intuens, & cum eo loquẽs oculos ab eo dimouere non ſolet, quî non tandem credibilius eſt intentam mentem habiturum illũ qui Deo preces adhibeat in eũ, qui ſcrutatur corda & renes, & illud facturũ q̃ ſcriptũ eſt, Leuantes puras manus ſine ira & diſceptatione?* Ac rursũ poſt queſtionẽ poſitã, num fieri queat, vt nunquã quis mente diſtrahatur. Reſpõdet fieri poſſe. *Nimirũ ſi quis excellentẽ electi viri Dauid mentẽ induerit, q de ſeipſo loquẽs ait, nũc quidẽ. Prouidebã Dominũ in cõſpectu meo ſemper, quoniã à dextris eſt mihi, ne cõmouear. nũc verò, oculi mei ſemper ad Dominũ. Alias autẽ. Ecce ſicut oculi ſeruorũ in manib. dominorũ ſuorũ: ſicut oculi ancillæ manib. Dominæ ſuæ, ita oculi noſtri ad Dominũ Deũ noſtrũ. Atq; vt minore exẽplo diſcamus quãto ſtudio in rebus maiorib. vti conueniat, quiſq; conſideret, quomodo coram aliis etiã æqualib. omni in re ſtudeat euitare:*

Naz. orat de cura paup. — Pſal.35.6. — Baſil q.21.201. & 306. — Pſal.7.10. — 1 Tim.2. — Pſal.15.8. — Pſal.24.15. — Pſal.122.2.

tare reprehenſionem in ſtatu, ambulatione, motuq́ cuiuſq́ membri, etiam locutione. Tū perpendat veram eſſe promiſſionē Filij Dei. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum ſum. Itemq́ Spiritum S. adeſſe moderatorē, donorumq́ diſtributorem. Similiter Angelos cuſtodes vniuſcuiusq́, ſecundū quod dictū eſt à Domino. Videte ne contemnatis vnū de puſillis iſtis. Dico. n. vobis, quoniā Angeli eorum vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt, &c. Amplius, ſi illud etiam implere ſtudeat. Benedicam Dominū in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Et illud. Meditabitur in lege Domini die ac nocte. Quo videlicet mens in perēni meditatione voluntatū Dei occupata nequaquā ſpatium inueniat, quo ad futiles cogitationes poſſit aberrare. Matth. 18. 10. Pſal. 33. 2. Pſal. 1. 2.

VI. REMED. Conſidera humani generis hoſtem nulli pietatis exercitio æquè infeſtum eſſe ac attentæ & deuotę precationi, vti paſſim annotarunt SS. Patres. B. CYPRIANVS loco ante citato ita loquitur. *Claudatur* in oratione *cōtra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem* Dei *tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter & penetrat, ſubtiliter fallens preces noſtras à* Deo *auocat, vt aliud habeamus in corde, aliud in voce, cum intentione ſyncera Dominū debeat nō vocis ſonus, ſed animus & ſenſus orare.* B. EPHR. de panoplia ſpirituali. *Cū quis in ſciētia orat, nec ſinit euagari cogitationes ſuas, vehementer cōtriſtatur inimicus, veluti acerrimo ſpiculo in corde percuſſus, &c. Quod ſi, dū oras, mens tua diſtrahatur, ſiue per oculos, ſiue per aures, ſiue per cogitationes, ſcito hoc ipſius inimici eſſe opus. Neq́ nimium etiam feſtines tuā implere orationem, ceterum teipſum paululum coargue, rurſusq́ animum collige, vt ſcias pro quibus* Deū *poſtules, & cur ipſum ores, ne perperā ſuperflua verba effundas. Illud enim Sathanæ opus eſt, vt cogitationē in infinita iaculetur, nec ſinat hominem in ea perſiſtere poſtulatione, quam impetrare contendit. Nouit quippe, quod ſi perſeueret homo deprecans, exaudiet eum, qui fecit illum, etiamſi innumerabilia peccata commiſerit.* Sic Io. CASSIAN. alicubi ſcripſit, *Orationib. maximè inſidiari dæmones.* Multa huius rei exempla exſtant in vitis eremitarum, vt S. Antonii, Hilarionis, & aliorum ſanctorum. De Hilarione obiter inter orandum diſtracto ita ſcribit B. HIERONYMVS. *Orauit ſemel Hilarion fixo in terram capite, & vt natura fert hominum, abducta ab oratione mēs neſcio quid aliud cogitabat: inſiliit dorſo eius feſtinus gladiator, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans. Eia, inquit, cur dormitas? cachinnanſque deſuper, cum defeciſſet, an hordeum vellet accipere ſciſcitabatur?* De S. Dominico auctor vitæ apud Surium ita ſcribit. *Nocte quadam ante aram ad preces proſtratum malus dæmon interturbare volens grandem lapidem è tecto Eccleſiæ deiecit, eoque impetu, vt tota Eccleſia eius caſu circumſonaret. Vſque adeo autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed viro* Dei *nihil ſe penitus mouente hoſtis terribiliter eiulans abſceſſit.* B. ÆGIDIVS vnus è S. Franciſci Seraphici primis ſociis, (cui oranti infeſtiſſimus erat dæmon) rogatus cur dæmones plus aduerſentur homini oranti, quam aliud pium opus exercenti, reſpondebat. *Si quis litem alicui intendat coram* Cypr. de orat. Dom. Ephr. tom. 2. Hiero. in eius vita. Theod. l. 3. c. 11. Sur. in vita 23. April.

Digitized by Google

iudice, is cui lis infertur omni ſtudio laborat, ne contra ipſum ſententia feratur. Sic & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro ſua aliorumùe ſalute, litem intendit dæmoni, tanquam animarum prædoni.

VII. Remed. eſt, vt euagationes inter precandum, ſiue incuria tua, ſiue aſtu dæmonis obrepentes illico repellas. *Nam ſæpe*, inquit B. Grego. *in ipſo orationis ſacrificio importunè ſe cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere, vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Vnde Abraham, cum ad occaſum ſolis ſacrificium offerret, inſiſtentes aues pertulit, quas ſtudioſè, ne oblatum ſacrificium raperent, abegit. Sic nos, cum in ara cordis holocauſtum Deo offerimus, ab immundis hoc volucribus cuſtodiamus, ne maligni Spiritus, & peruerſæ cogitationes rapiant, quod mens noſtra offerre ſe Domino vtiliter ſperat.* 2. Si æquo crebriores tibi obrepere videantur, non ideo haſtā abiicias & deſperes, quia ſuauis & miſericors eſt Dominus. *Deſperandum eſt*, inquit Avgvstinvs, *de genere humano? & dicendum iam ad damnationem pertinere omnē hominem, cui ſurrepſerit aliqua cogitatio oranti & interruperit orationem ipſius? Si hoc dixerimus fratres, quæ ſpes remaneat, non video. Porrò quia eſt aliqua ſpes ad Deum, quia magna eſt eius miſericordia, dicamus ei. Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Et quomodo eam leuaui? quomodo potui, quomodo tu vires dediſti. Quomodo eam fugientem apprehendere valuit & excidit tibi? quia quotieſcunque ante me ſtetiſti, puta Deum dicere, tanta vana & ſuperflua cogitaſti, & vix mihi fixā & ſtabilem orationem fudiſti. Quia tu es Domine ſuauis ac mitis. Mitis es, tolerans me. Ex ægritudine deſtuo. cura & ſtabo. Confirma, & firmus ero.* 3. Nec abrumpe tempus orationi conſuetæ præſtitutum, etiam ſi diſtractionibus obruare, ne victoriam dæmoni ceſſiſſe videare. Vnde S. Basilivs in ſermone commonitorio. *Caue diligenter, ne cogitationi illi animi tui aſſentiare, quæ ab orationis canone nondum peracto auellere te ſtudeat. Habent enim morem hunc dæmones, vt faciendæ orationis temporibus, per ſpecioſam aliquam laudabilis cauſæ ſimulationem nobis auctores ſint, vt ab ea nos ſubducamus, vt quam ſalutem afferre nobis intelligunt, ab ea nos probabiliter abducant.* Et in Conſtit. monaſt. *Quod ſi flagitioſarum cogitationum vis vehementior inſurgat, ne ſic quidem eſt deiiciendus animus, neq; ſuſcepta certamina ex dimidia parte confecta relinquenda, ſed eo vſque obſirmatè perdurandum, quoad Deus perſpecta noſtra conſtantia gratia Spiritus ſancti nobis affulgeat.*

Greg 16. mor. c. 10.

Gen. 15. 11.

Aug. in Pſal. 85.

Pſal. 85. 4.

Baſ. de abdic. rerum.

Id c. 18.

Vide V. *Acedia. Colloquia otioſa. Deſolatio ſpiritualis. Familiaritas nimia. Illuſiones ſpirituales. Indiſcretio. Pigritia. Puſillanimitas. Triſtitia. Tepiditas.*

EBRIE-

Digitized by Google

E

EBRIETAS

Remedia contra Ebrietatem.

PRIMVM Remedium. Conſidera quid Spiritus ſanctus in
S. ſcripturis in Ebrietatem dixerit. Primò enim monet vt
eam fugiamus apud B. Lucam. *Attendite vobis, ne forte grauen-* Luc. 21. 34.
tur corpora veſtra in crapula & ebrietate. 2. denũtiat ea iram Dei
prouocari. nam ſic loquitur apud Iſaiam. *Væ qui cõſurgitis mane ad ebrieta-* Iſa. 5. 11. & 22.
tem ſectandam, & potandum vſq; ad veſperam, vt vino æſtuetis. Et. *Væ qui potentes*
eſtis ab bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendã ebrietatem. Tum apud Salo- Prou. 23. 29.
monẽ. *Cui væ, cuius patri væ, cui rixæ, cui foueæ, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffoſ-*
ſio oculorum nonne his qui commorantur in vino & ſtudent calicib. epotãdis? 3. men- Ibid. v. 31.
tem abalienari, apud eundem. *Ne intuearis vinum, cum ſplẽduerit in vitro co-*
lor eius, ingreditur blande, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber. Et apud Prophe-
tam Abacuc. *Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum & inebrians, vt aſpi-*
ciat nuditatem eius: repletus es ignominia pro gloria. Atq; Iſaiam. *Sacerdos & Pro-* Ab. 2. 15. Iſa. 28. 7.
pheta neſcierũt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino. Et Ozeam. *Fornicatio, & vinum,*
& ebrietas auferunt cor. 4. libidinem inflammari. Nam in Prouerbiis. *Lu-* Oſe. 4. 11. Prou. 20. 1.
xurioſa, inquit, *res vinum, & tumultuoſa ebrietas.* Et in epiſt ad Epheſios. *No-* Eph. 5. 18.
lite inebriari vino, in quo eſt luxuria. 5. ea iacturam fieri vitæ & fortunarum.
Vt apud Eccleſiaſticum. *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens* Eccli. 37. 34.
eſt, adiiciet vitam. Et. *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* Et. *Vinum multum po-* Eccli. 19. 1. & 31. 38.
tatum irritationem & iram, & ruinas multas facit. 6. amitti felicitatem æter-
nam. Clarè enim Apoſtolus ad Galatas ſcribit. *Manifeſta ſunt opera carnis,* Gal. 5. 21.
quæ ſunt, fornicatio, immunditia, &c diſſenſiones, ebrietates, comeſſationes, & his
ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non
conſequentur. Et ad Corinthios. *Nolite errare; neque fornicarij, neque fures, ne-*
que auari, neq; ebrioſi, neq; maledici, neq; rapaces regnum Dei poſſidebunt. 1. Cor. 6. 10.

II. REMED. Conſidera, quam acriter S. Patres eam inſectati ſint. S.
BASILIVS homilia in Ebrietatem. *Ebrietas dæmon eſt volũtarius ex voluptate* B. ſhom. 14.
animis noſtris inditus. ebrietas malitiæ mater eſt, virtutis inimica, fortẽ virum red-
dit ignauum, ex temperante facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit.

Digitized by Google

Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic vinum immodicum rationi, &c. Quid quæſo ſunt
Amb.c.16. *ebrij aliud, quam gentium idola? Oculos habent, & non vident.* S. AMBROSIVS
in libro de Elia & ieiunio. *Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuũ inſa-*
niæ, ebrietas venenum inſipientiæ. Hæc ſenſus hominũ mutat & formas: per hãc fiunt
ex hominib. equi adhinnientes, &c. Vocẽ amittunt, colore variantur, oculis igneſcunt,
Ca.17. *ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardeſcunt, ſenſu excedunt.* Et infra. *Quid au-*
tem obteſtationes potentium loquar? quid memorem ſacramẽta, quæ violare nefas ar-
bitrantur? Bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit ſit reus in
deuotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius ſalute nõ biberit. O piæ
deuotionis obſequium, &c. O ſtultitia hominum, qui ebrietatẽ ſacrificium putant, qui
Hieron.l.3. *æſtimant illos ebrietate placere, qui ieiunio paſſiones ſuſtinere didicerũt.* S. HIERON.
comment. in cap. 5. in epiſt. ad Galat. *Quartumdecimum locum inter carnis opera ebrietas*
1.Cor.6.10. *apud Apoſtolũ tenet. Ebrioſi quippe regnum* Dei *non poſſidebunt. Et Dominus ad di-*
Luc.21.34. *ſcipulos: Cauete, ait, ne forte grauẽtur corda veſtra vino & crapula. Vino hominis ſen-*
ſus euertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido ſuccenditur, &c. Pulchrè quidam
non ignobilis orator, cum ebriũ de ſomno deſcriberet excitatum, ait. Nec dormire exci-
tatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua ſententia expreſſit, quodammodo nec mortuum
Chryſ. hom. 57. *eum fuiſſe, nec viuum.* B. CHRYSOST. ad populum Antioch. *Vbi ebrietas, ibi*
Luc.21.34. *diabolus: vbi turpia verba, vbi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat*
Luc.16. *menſam diues ille epulo, propterea ne quidem guttæ aquæ Dominus fuit.* Et iterum.
Id.hom.1. *Ebrius dæmon eſt voluntarius, mortuus animatus, morbus veniam non habens, ruina*
excuſatione carens, cõmune generis noſtri opprobrium. Non enim in conuentibus tan-
tum inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negotiis, ſed & ſolo aſpectu eſt omnium
grauiſſimus, fœtores exhalãs teterrimos, eructationes & oſcitationes. Et in Matthæũ
hom. 58. *Quanto melior aſinus ebrioſo eſt, quanto canis præſtantior? Omnes certè*
beſtiæ, cum bibunt aut comedunt, vltra quam ſatis eſt non ſumunt, etiã ſi mille homi-
Aug.ſerm.231. *nes cogerent.* D. AVGVSTIN. in ſermonibus de tempore. *Cum ebrietatis ma-*
lum ſit graue vitium, & Deo odibile, ita per vniuerſum mundum à pluribus in cõſue-
tudinem miſſum eſt, vt iam nec putetur eſſe peccatum, &c. Et omnes ebrioſi tales ſunt,
quales paludes eſſe videntur. Naſcuntur in illis ſanguiſugæ, ranæ, & diuerſa genera
vermium, quæ magis horrorem poſſunt generare, quã aliquid, quod ad victum profi-
Serm.232. *ciat, exhibere.* Et rurſus. *Qui credit ebrietatem paruum eſſe peccatum, ſi ſe non emen-*
darit, & pro ipſa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna
Iſid.l.2.c.43. *fine remedio illum pœna cruciabit.* B. ISIDOR. de ſummo bono. *Plæriſq; laus eſt,*
Iſa.5.22. *multum bibere & non inebriari. Audiant hi aduerſum ſe dicentẽ Prophetam. Væ qui*
potẽtes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. Ex Ethni-
Sen.ep.83. cis inſtar omnium ſit SENECA ita ad Lucilium ſcribens. *Dic quam turpe ſit,*
plus ſibi ingerere, quam capiat, & ſtomachi ſui non eſſe menſuram: quam multa ebrij
faciant, quibus ſobrij erubeſcant: nihil aliud eſſe ebrietatem, quam voluntariam inſa-
niam, &c. Omne vitium ebrietas & intendit, & detegit, obſtantẽ malis conatibus ve-
recundiam

Digitized by Google

recundiam remouet. Vbi poſſedit animũ nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit. Et paulo poſt. *Cogita quas clades ediderit publica ebrietas. Hæc acerrimas gentes, bellicoſaſque hoſtibus tradidit: hæc multorum annorum pertinaci bello defenſa mœnia patefecit: hæc contumaciſſimos & iugum recuſantes in alienũ egit arbitrium: hæc inuictos acie mero domuit.*

III. REMED. Conſidera exempla eorum, qui propter ebrietatem grauiter deliquerunt. Noë, licet perfectus in generationibus per ebrietatem nudatus eſt in tabernaculo ſuo. Loth, quem Sodoma non vicit vino inebriatus geminũ commiſit inceſtum. Sampſon repletus vino per meretricem hoſtibus traditus eſt. Holopherni quia plus quam vnquam alias biberat, caput à Iudith reſectum eſt. Filii Iob dum vinum bibunt ruina domus oppreſſi ſunt. Herodes inter pocula S. Ioannem Baptiſtam capite mulctari iuſſit. Diues epulo ob exceſſum in potu, ne guttulam quidem aquæ poſt hanc vitam, inquit, Chryſoſt. habere meruit. *Refer*, inquit Seneca loco citato, *Alexandri Macedonis exemplum, qui Clytum cariſſimũ ſibi ac fideliſſimũ inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit, certe debuit. &c. Quem tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum locorumque difficultate tranſierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria, tutũ dimiſerunt, intemperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis ſcyphus condidit.* B. AVGVSTINVS, vel quiſquis eſt auctor ſermonum ad fratres in eremo, pro concione dixit. *Accidit hodie terribilis caſus, vt omnes audiſtis, propter quem ad Eccleſiam Hipponenſem etiam fœminas & infantes congregari præcepi. Ecce præclariſſimus ciuis noſter, & fere dilectus ab omnibus Cyrillus filium habebat, vt ſcitis; quem corrigere nolebat, & luxurioſè viuendo inſumpſit partem bonorum ſuorum. Sed ecce hodie ebrietatẽ perpeſſus matrem prægnantem nequiter oppreſſit, ſororem violare voluit, patrem occidit, & duas ſorores vulnerauit ad mortem.* THOMAS Cantiprat. libro ſecundo Apũ ex relatione fratris ordinis Prædicatorum. *In Gallia erãt honeſti*, inquit, *quidam viri in taberna & bibebãt; cumq; incaluiſſent mero, inuectus eſt ſermo quid futurum ſit poſt hanc vitã. Tunc vnus, vaniſſime decipimur à clericis, qui dicunt animas ſine corporibus viuere poſt ruinã. Hoc dicto omnibus in riſum concitatis aduenit homo ſtatura magnus & fortis, & reſidens cũ illis vinũ poſtulat, bibit, quæritque quis inter eos ſit ſermo. De animabus, inquit ille, qui ſupra. Si quis meam vellet emere, optimo pretio darem eam, & de pretio in communi ad bibendum omnibus. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui ſuperuenerat. Talem, inquit, mercatorem quæro: paratus ſum eam emere, dicito quanti dabis? Et ille elato vultu. Tanti inquit. Mox conuenientibus eis in pretio, ſoluit emptor ſtatim pecuniam, & lætantibus omnibus, biberunt pleno calice, non curante quicquam illo, quod animam ſuam vendidiſſet. Veſpere autem facto, tempus eſt, inquit emptor, vt quiſque noſtrum ad propriã reuertatur. Vos tamen antequam ſeparemur ferte iudicium. Si quis equum emerit, capiſtri vinculo alligatum, nunquid cum equo in ius ementis cederet & capiſtrum?*

Gen. 9. Gen. 19. Iudith 11. c. 6. Iob 1. Matth. 14. Luc. 16. Aug ſerm. 35. Thom. c. 56.

Cuis

Digitized by Google

Cui omnes pariter reſponderunt, vtique cederet. Nec mora, venditorem quæſtionis & reſponſionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore videntibus omnibus ſurſum eleuauit in aëra, & ſecum, vt certũ eſt, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis ſpecie.

IV. Remed. Abſtine à conuiuiis, aliiſq; conuenticulis, in quibus
Prou. 23. 20. eſt potandi occaſio, iuxta monitionem Sapientis. *Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum.* Habes exempla illuſtria duorum ſanctorum, Ambroſii & Auguſtini, qui, vt ſcribit Poſſidius *neq; in patria petiti ibant ad conuiuium, ne temperantiæ amitteretur modus.* (Poſſid. in vita Aug.) Quod ſi commodè te ab omnibus ſubducere nõ potes, vel quia à principe viro inuitaris, vel à ſuperioribus intereſſe iuberis, vide ne limites ſobrietatis excedas, quos tibi excedere nunquã licet, etiamſi à Rege ad bibendum cogereris. Sic enim
Aug. ſerm. 232. de temp. Pſal. 140. ſcribit B. Avgvstinvs. *Solent ebrioſi ita ſe excuſare, vt dicant. Perſona potẽs me coëgit, vt amplius bibam, & in conuiuio regis non potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe nos dicimus. Etiamſi ad hoc veniretur, vt tibi diceretur. Aut bibas, aut morieris, melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falſo obiicitur. Ipſi enim reges, & quicunq; alij potentes, &c. ſi te viderent definiſſe, vt eis non acquieſcas pro timore Dei inebriari, ſi tibi ſub hora videantur iraſci, poſtea verò te in grandi admiratione ſuſcipiunt dicentes. Quantis eum minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquam eum à ſobrietate ſeparare potuimus?* Et paulo poſt. *Ille qui ebriati reſiſtit, ſi cum Dei adiutorio perſeuerarit, & pro ipſa ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martyrij gloriam reputabit.*

V. Remed. In potu ne quære voluptatem, ſed tantum vitæ ſuſtentandæ, roborandarumque corporis virium neceſſitatem. Ea de cauſa Apoſtolus Timotheo ſuo aquæ potatori præcepit, vt modico vini vte-
1. Tim. 5. retur ob frequentes eius infirmitates. Quem finem honeſtũ vel alium, ſi animo infixũ habueris facilè pretioſiora vina declinabis, quæ corpora
Gal. 5. 24. grauare ſolent. Certè ſeruo Dei carnem cum concupiſcẽtiis ſuis crucifigere conanti indignũ eſt in potu quærere oblectamentum; imo ſanctum & iuſtum eſſet illi, optare, ſi fieri poſſet, citra vllum ſenſus guſtum, naturali neceſſitati tantũ facere ſatis, vt hoc magis aſſimularetur Chriſto ab omnib. voluptatib. terrenis alieniſſimo, ſanctiſq; omnibus, qui tã longè aberant à ſtudio venãdæ alicuius illecebræ in potu, vt data opera varios modos excogitarint eſculentis poculentiſq; omnẽ adimendi dele-
Medicina amara. ctationem. Quam autem carnali homini durum, aſperumúe ſit hoc re-
Aug l. 10 c. 31. medium prolixè declarauit B. Auguſtinus in Confeſſionum libris. *Quis eſt Domine, inquiens, qui non rapiatur aliquantulam extra metas neceſſitatis? Quiſquis eſt, magnus eſt, magnificet nomen tuum. Ego autem non ſum, quia peccator homo ſum.* Et rurſus. *Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus*

Digitized by Google

pturis accedam. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo tranſitu mihi inſidiatur laqueus concupiſcentiæ. Ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt alius, quâ tranſeatur, quam quo tranſire cogit neceſſitas. Et cum ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adiungit ſeſe tanquam pediſſequa periculoſa iucunditas, & plerũq; præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo: nec idem modus vtriuſq; eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Et ſæpè incertum fit, vtrum adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia miniſterium ſuppetat. Ad hoc incertum hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere, quid ſatis ſit moderationi valetudinis, vt obtentu ſalutis obumbret negotium voluptatis.

VI. Remed. & optimum eſt, ab omni vini vſu abſtinere, quo innumerabiles ſancti hactenus, quo longius ab Ebrietate abeſſent, vſi fuere. Sapiens inquit, *Cogitaui in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, vt animum* Eccli. 2. 3. *transferrem ad Sapientiam, deuitaremq; ſtultitiam.* Spiritus ſanctus certè laudat apud Ieremiam Rechabitas, quod vinũ vt parerent Ionadab patri ſuo, Ierem. 35. 18. non biberint. Laudat & Danielem, quod vino, aqua ſola cõtentus, cum Dan. 1. & 10. ſociis abſtinuerit. Gabriel Archangelus inter admirandæ ſanctitatis Ioannis Baptiſtæ indicia ponit, quod vinum, ſiceramue non ſit bibiturus. Luc. 1. 15. Euſebius in hiſtoria Eccleſiaſtica commemorat S. Marcum Euangeliſtam primis fidelibus in Eccleſia Alexandrina degentibus inter cætera virtutum exercitia à vino abſtinentiam commendaſſe. D. Auguſtinus Euſeb. lib. 2. c. 7. Aug. c. 3. libro primo de moribus Eccleſiæ, agens de Epiſcopis, ſacerdotibus, diaconis & monachis in Eccleſia Dei ſuo æuo florẽtibus, eos laudat, quod à vino abſtinuerint. S. Hieronymus in cœlum ferens Paleſtinæ monachos, ſcribit ne ægros quidem ſibi vinum indulſiſſe: imò hortatur ſponſas Chriſti, hoc eſt, ſacras virgines, vt vinũ fugiant perinde ac venenum. Hier. ad Euſtoch. de Virgin. cp. 22. *Si quid*, inquit, *in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum, non ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facile caremus aliis vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt: quocunq; pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis, quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus?* Neque mirere Hieronymum adoleſcentibus adimere vinum, cum & gentiles olim, vt Romani, teſte Æliano, vſq; ad annum ætatis trigeſimum, iis ademerint. Ælian. lib. 2. var. hiſt. c. 9.

VII. Remed. Quod ſi tibi vel non libet, vel non licet, aut expedit ad tantam aſpirare perfectionem, vt omne vinum ableges cereuiſia vel aqua contentus, reuoca ſaltem prauam nimium bibendi conſuetudinem paulatim ad iuſtam moderationem, & ſi difficultas in ea peruincenda occurrat, diuinam opem cum eo qui dixit, *omnia poſſum in eo qui me* Phil. 4. 13.

Digitized by Google

confortat, implora. Ita conſuluit B. AVGVSTINVS in ſermone 331. de tempore. *Qui ſunt*, inquit, *ebrioſi, cum Dei adiutorio de luto facis ſe excutiãt vel de cloaca ebrietatis, dum adhuc tempus pœnitendi eſt feſtinent, quanta poſſunt celeritate Deo auxiliante conſurgere, & totis animæ viribus cum Propheta ſupplicantes Domino dicant.* Pſal. 68. 15. *Eripe me de luto, vt non inhæream, &c. Sed hic ante omnia ſcire debemus, quia non vna die efficiũtur homines ebrioſi, ſed cum paulatim per ſingulos dies ſingulos ſibi, aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt. Sic qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui enim per partes aliquid ſubducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & intolerabilem inferni pœnam non patietur.* Aug. lib. 10. c. 31. Et in libris Confeſſion. *Audio vocem iubentis Dei mei.* Luc. 21 34. *Non grauentur corda veſtra crapula & ebrietate. Ebrietas longè eſt à me, miſereberis, ne appropinquet mihi.* Crapula eſt intemperantia venialis. *Crapula autem nonnunquam ſurrepit ſeruo tuo: miſereberis, vt longè fiat à me. Nemo enim eſſe poteſt continens, niſi tu des. Multa nobis orantibus tribuis, & quicquid boni, antequam oremus, accipimus, à te accipimus, & vt hoc poſtea cognoſceremus, à te accipimus. Ebrioſus nunquam fui, ſed ebrioſos à te ſobrios factos ego noui. Ergo à te factum eſt, vt hoc non eſſent, qui nunquam fuerunt, à quo factum eſt, vt hoc non ſemper eſſent qui fuerunt: à quo etiam factum eſt, vt ſcirent vtrique, à quo factum eſt.* Ac tandem concludit. *Itaque freni gutturis temperata relaxatione & conſtrictione tenendi ſunt.*

VIII. REMED. Caue, ne quenquam inducas ad inebriandum ſe, vel directè, hoc eſt, intendendo vt ille ſe inebriet, vel indirectè vt compellendo ad potum, quem veriſimile eſt inebriandum; nam ſecundum D. Thomę, aliorumq; Doctorum ſententiam non eſſes immunis à peccato mortali, eo quod cooperari malo, perinde ſit atque malum perpetrare. Amb. c. 13. Vnde B. AMBROSIVS, dum prolixè deſcribit potatorum mores in libro de Elia & ieiunio. Aug. ſerm. 230. 231. *Rogas*, inquit, *ad iucunditatem, cogis ad mortem.* Et S. AVGVSTINVS, in citatis ſermonibus de Tempore. *Si & te*, ait, & *alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum.* Et rurſus. *Quicunq; me audire contempſerit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio ſuo alios adiurare, vel cogere voluerit, pro ſe, & pro illis in die iudicij reus erit.* Et iterum. *Qui alterum cogit, vt ſe plus, quam opus eſt bibendo inebriet, minus malum ei erat, ſi carnem eius vulneraret gladio, quam animam eius per ebrietatem necaret.*

VIDE V. *Amor ſui. Choreæ. Conſuetudo praua. Gula. Immortificatio paſſionum. Luxuria. Societas praua. Voluptas carnalis.*

EXEM-

Digitized by Google

EXEMPLVM MALVM, VEL SCANDALVM.

Remedia contra exemplum malum.

I. Remed. Conſidera quid Spiritus ſanctus de malo Exemplo in ſa-
cris litteris tradiderit. Primo enim monet, ne noſtro exemplo cui-
quam offendiculo ſimus, & occaſionem præbeamus delinquendi. *Ne
ponatis*, inquit Apoſtolus, *offendiculum fratri, vel ſcandalum.* Et. *Nemini dantes* Rom. 14. 13.
vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. 2. monet, ne atten- 2. Cor 6. 3.
damus ad exemplum vulgi, vel multitudinis. *Non ſequeris*, inquit in Exo- Exod. 23. 2.
do Deus, *turbam ad faciendum malum: nec in iudicio, plurimorum acquieſces ſen-
tentiæ, vt à verò devies.* 3. declarat, quam grauiter peccet, qui prauum ex-
emplum aliis præbet. *Væ mundo*, inquit Chriſtus apud Matthæum, *à ſcan-
dalis, væ homini, per quem ſcandalũ venit. Qui ſcandalizauerit vnum ex puſillis iſtis* Matth. 18. 7.
*minimis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, &
demergatur in profundum maris.* Et B. Paulus. *Si propter cibum tuum frater tuus* Rom. 14. 15.
*contriſtatur, iam non ſecundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro
quo Chriſtus mortuus eſt.* Et. *noli propter eſcam deſtruere opus* Dei. Et rurſus. *Pec-* Ibid. 20.
cantes in fratres, & percutientes conſcientiam ipſorum infirmam, in Chriſtum pecca- 1. Cor. 8. 12.
tis. 4. monet, vt ab eorum ſocietate, qui ſcandalũ præbent, nos ſegrege-
mus. *Si oculus tuus dexter*, ait Saluator, *ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te;* Matth 5. 29. &
& ſi manus tua dextera ſcandalizat te, abſcinde eam & proiice abs te. Vnde & Pe- 18. 9.
tro, ſcandalum aliquod ſermone ſuo aliis danti, reſpondit. *Vade poſt me* Matth. 16. 23.
Sathana, ſcandalum es mihi.

II. Remed. Conſidera quid idem Spiritus ſanctus tradiderit de
exemplo bono. Primò enim generatim omnes hortatur, vt aliis bonum
exemplum præbeant. vt in epiſt. ad Romanos. *Vnuſquiſq; veſtrum proximo* Rom. 15. 2.
ſuo placeat in bonũ ad ædificationẽ. Et ad Corinth. *Chriſti bonus odor ſumus Deo,* 2. Cor. 2. 15.
in iis qui ſalui fiunt. Et ad Philip. *Sitis ſine querela, & ſimplices filij Dei, ſine repre-* Phil. 2. 15.
henſione in medio nationis prauæ: inter quos lucetis, ſicut luminaria in mũdo. Et rur- Phil. 4. 5.
ſus. *modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Et in priore epiſtola B. Petri. 1. Pet. 2. 12.
*Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vo-
bis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent* Deum
in die viſitationis. 2. ſpeciatim aliorũ ſuperiores. nam Chriſtus apud Mat- Matth. 5. 14. 16.
thæum ad Apoſtolos ait. *Vos eſtis lux mundi, ſic luceat lux veſtra coram homi-
nibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* &
Paulus ad Timotheum. *Exemplum eſto fidelium in verbo, & conuerſatione, in* 1. Tim. 4. 12.
caritate, in fide, in caſtitate, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Et ad Titum.

Digitized by Google

Tit.2.7. *In omnibus præbe te exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate.* Ac B. Iacobus. *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? oſtendat ex bona conuerſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.* 3. docet exemplum Chriſti imitandum, & ſanctorum. *Exemplum dedi vobis*, ait Chriſtus ipſe cum lauiſſet Apoſtolorũ pedes, *vt quemadmodum ego feci, & vos faciatis.* & S. Petrus. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Iſaias Propheta. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos.* Matathias in libris Machabæorũ ad fortiter pro Dei legibus pugnandum commemorat exemplum Phinees. Paulus ad Hebræos. *Mementote Præpoſitorũ veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conuerſationis imitamini fidem.* Et ad Corinthios. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.*

Iac.3.13. Ioan.13.15. 1.Pet.2.21. Iſa.51.2. 1.Mach.2.26. Heb.13.7. 1.Cor.11.1.

Baſ.q.64. III. REMED. Conſidera dicta SS. Patrum. B. BASILIVS in regulis breuior. *Sane ſcandalizat aliquis, quandocunq; dictis, factiſue legẽ violat, & exemplo ſuo ad legis violationẽ inducit, vt ſerpens Euam, & Eua Adam. Vel quandocunq; probibet exequi voluntatẽ Dei, vt Petrus Dominum, quando dixit. Abſit à te Domine, non erit tibi hoc. cui tum dictum eſt. Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum. Vel quando ædificat animũ imbecillis ad aliquid eorum, quæ vetita ſunt, ſecundum quod ſcriptũ eſt ab Apoſtolo. Si quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem, nõne conſcientia eius, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?* Et infra. *Si in iis quæ in poteſtate noſtra ſunt res adeo formidabilis eſt fratrem ſcandalizare: quid de iis dicendũ erit, qui rebus vetitis faciendis, loquendiſue ſcandalizant, maximè quando vel ſcientia maiore præditus videtur, vel in gradu aliquo cenſetur ſacro, vt cæteris tanquã regula, exemplarìue propoſitus eſſe debeat?* GREG. NAZIANZ. in Apologetico. *Præclarè cum eo agitur, qui nec peccando, nec ſuſpicione laborando quamdiu fieri poteſt, ac ratio ſinit, offenſionis, ſcandalique materiam multitudini præbet: quippe cum iis etiam, qui vnum ex puſillis offenderint, quã certa, quamq; atrox & acerba ab eo, qui mentiri neſcit, pœna conſtituta ſit, non ignoremus.* Et oratione in laudem Baſilii ſub finem, eum tanquam *communem virtutis tabulã & exemplum omnibus Eccleſiis & hominibus proponit, in quod intuentes velut in viuam quandam legem, vitam ſuã dirigant.* Similiter GREG. NYSSENVS in enarratione vitæ Moſeos. *Per Prophetam*, inquit, *Iſaiam, diuina vox clamat. Attendite ad Abraham patrem veſtrum: vt quemadmodum qui vi ventorum à recta nauigationis via in pelagus exacti ſunt ſi ad ignem, vel cacumen montis reſpexerint, facile ſe ab errore in tutum reducunt: ſic quicũq; huius vitæ fluctibus oppreſſi à virtute aberrant, exemplo Abrahæ quaſi gubernaculo ad diuinæ voluntatis portum reuocantur.* Et paulo poſt. *Idcirco enim credendum eſt præſtantiſſimorũ virorum vitas exquiſitiſſimè deſcriptas, vt vita noſtra imitatione ad virtutem rectius deducatur.* HIERON. in ep. ad Gerontiam, de monogamia. *Fuge perſonas, in quibus poteſt malæ conuerſationis eſſe ſuſpicio: nec*

Matth.16.22. 1.Cor.8.10. Matth.18.6. Naz. in Apol. 1. pro fuga. Matth.18.6. Iſa.51.2. Hier. ep.11.

paratum-

Digitized by Google

paratum habeas illud à triuio. Sufficit mihi conſciẽtia mea, nõ curo, quid de me loquãtur homines. Et certè Apoſtolus prouidebat bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Habebat vtique poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, ſed nolebat ſe iudicari ab infideli conſcientia, &c. Si ſcandalizat, inquit, eſca fratrem, in æternum carnem non manducabo. Rom.12.17. 1 Cor. 8.13.

AVGVSTINVS in ſermonibus de tempore. *Nemo ſe circumueniat, fratres cariſſimi, nullus homo ſibi ſolum modo viuat, &, ſicut frequenter ſuggeſſi, quantoſcunque aliquis exemplo ſanctæ vitæ ædificauerit, cum tantis & pro tãtis mercedem retributionis beatæ vitæ accipiet: & quantiſcunque exemplũ malæ conuerſationis, etiamſi eum illi non ſequantur, præbuit, pro tantis ſe malis rationem nouerit redditurum.* Aug. ſer. u.i

S. LEO. I. in ſermone de S. Laurentio. *Facilis ad exhortandum ſit ratio, efficax ad ſuadendum. validiora tamen ſunt exempla, quam verba, & plenius eſt opere docere, quam voce.* Eodem ſpectat quod non ſemel B. GREGORIVS docet plus exempla mouere, quam verba: & ad amorem patriæ cœleſtis, quoſdam incitari magis exemplis, quam prædicamentis. Et B. BERNARDVS: *Sermo viuus & efficax exemplum eſt operis, facile perſuadens quod intendimus, dum factibile eſſe probat quod ſuademus.* G.hom 38. in Euang & in procem 1. dial. Bern. ſerm. 2. de reſurr.

IV. REMED. Conſidera, quid doctiſſimi Ethnicorum de vi & efficacia exemplorum ſcripſerint. *Duo illa,* inquit Cicero, *nos maximè mouent, ſimilitudo & exemplum.* Et alibi. *Quod exemplo fit, id etiã iure fieri putant homines.* Et SENECA ad Lucilium. *Longum iter eſt per præcepta, breue & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes nõ expreſſiſſet, ſi eum tãtummodo audiſſet. Vitæ eius interfuit, ſecreta perſpexit, obſeruauit illum, an ex formula ſua viueret. Plato & Ariſtoteles, & omnis in diuerſum itura ſapientum turba plus ex moribus, quam ex verbis Socratis traxit.* Idem epiſt. 11. docet animo fingendum talem magiſtrum virtute præſtantem, ſi re ipſa deſit, coram quo viuamus. ARISTIDES apud Platonem in Theage ſub finem ſic loquitur. *Ego, ô Socrates nihil vnquam à te didici, vt & ipſe noſti. proficiebam autem, quoties tecum vna eram, etiam ſi tantum vna in domo eſſemus, quanquam non in eodem cubiculo: magis tamen, ſi quando in eodem etiam cubiculo. Et tum quoque magis, ſi in te dicentem intuerer, quàm ſi oculos vllam in partem dirigerem: multò autem maximè ac plurimum proficiebam, ſi quando proximè te ſederem, & hærerem tibi.* Cur autem plus exemplis quam verbis & doctrinæ credatur, cauſam reddit loco citato Seneca, quia *homines plus oculis credunt quam auribus.* Cum quo conuenit illud Horatianum, Cic lib. 3 de oratore. & ep. 4. ad Seru. Sulp. Sen. ep. 6.

Segnius irritant animos immiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus. Horat. de arte poet.

Ariſtoteles verò: quia quiſque procliuior eſt ad eligendum bonum in particulari, quam in vniuerſali, licet hoc illo ſit diuinius. Nam quod opere & exemplo oſtenditur, videtur ab operante electum. Vnde B. Ioannes, *Non diligamus,* inquit, *linguã, neque verbo, ſed opere & veritate.* Et B. LVCAS ſcripſit Chriſtum prius cœpiſſe facere, deinde docere. Ariſt. 10. Eth c. 1. 1. Ioan. 3. 18. Act. 1. 1.

Digitized by Google

iudice, is cui lis infertur omni ſtudio laborat, ne contra ipſum ſententia feratur. Sic & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro ſua aliorumue ſalute, litem intendit dæmoni, tanquam animarum prædoni.

VII. Remed. eſt, vt euagationes inter precandum, ſiue incuria tua, ſiue aſtu dæmonis obrepentes illico repellas. *Nam ſæpe*, inquit B. Grego. *in ipſo orationis ſacrificio importunè ſe cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere, vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Vnde Abraham, cum ad occaſum ſolis ſacrificium offerret, inſiſtentes aues pertulit, quas ſtudiosè, ne oblatum ſacrificium raperent, abegit. Sic nos, cum in ara cordis holocauſtum Deo offerimus, ab immundis hoc volucribus cuſtodiamus, ne maligni Spiritus, & peruerſæ cogitationes rapiant, quod mens noſtra offerre ſe Domino vtiliter ſperat.* 2. Si æquo crebriores tibi obrepere videantur, non ideo haſtã abiicias & deſperes, quia ſuauis & miſericors eſt Dominus. *Deſperandum eſt*, inquit Avgvstinvs, *de genere humano? & dicendum iam ad damnationem pertinere omnẽ hominem, cui ſurrepſerit aliqua cogitatio oranti & interruperit orationem ipſius? Si hoc dixerimus fratres, quæ ſpes remaneat, non video. Porrò quia eſt aliqua ſpes ad Deum, quia magna eſt eius miſericordia, dicamus ei. Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Et quomodo eam leuaui? quomodo potui, quomodo tu vires dediſti. Quomodo eam fugientem apprehendere valuit & excidit tibi? quia quotieſcunq; ante me ſtetiſti, puta Deum dicere, tanta vana & ſuperflua cogitaſti, & vix mihi fixã & ſtabilem orationem fudiſti. Quia tu es Domine ſuauis ac mitis. Mitis es, tolerans me. Ex ægritudine deſtuo. cura & ſtabo. Confirma, & firmus ero.* 3. Nec abrumpe tempus orationi conſuetæ præſtitutum, etiam ſi diſtractionibus obruare, ne victoriam dæmoni ceſſiſſe videare. Vnde S. Basilivs in ſermone commonitorio. *Caue diligenter, ne cogitationi illi animi tui aſſentiare, quæ ab orationis canone nondum peracto auellere te ſtudeat. Habent enim morem hunc dæmones, vt faciendæ orationis temporibus, per ſpecioſam aliquam laudabilis cauſæ ſimulationem nobis auctores ſint, vt ab ea nos ſubducamus, vt quam ſalutem afferre nobis intelligunt, ab ea nos probabiliter abducant.* Et in Conſtit. monaſt. *Quod ſi flagitioſarum cogitationum vis vehementior inſurgat, ne ſic quidem eſt deiiciendus animus, neq; ſuſcepta certamina ex dimidia parte confecta relinquenda, ſed eo vſque obfirmatè perdurandum, quoad Deus perſpecta noſtra conſtantia gratia Spiritus ſancti nobis affulgeat.*

Greg 16. mor. c. 10.
Gen. 15. 11.
Aug. in Pſal. 85.
Pſal. 85. 4.
Baſ. de abdic. rerum.
Id c. 18.

Vide V. *Acedia. Colloquia otioſa. Deſolatio ſpiritualis. Familiaritas nimia. Illuſiones ſpirituales. Indiſcretio. Pigritia. Puſillanimitas. Triſtitia. Tepiditas.*

EBRIE.

Digitized by Google

E

EBRIETAS

Remedia contra Ebrietatem.

PRIMVM Remedium. Conſidera quid Spiritus ſanctus in
S. ſcripturis in Ebrietatem dixerit. Primò enim monet vt
eam fugiamus apud B.Lucam. *Attendite vobis, ne forte grauen-* Luc. 21.34.
tur corpora veſtra in crapula & ebrietate. 2. denũtiat ea iram Dei
prouocari. nam ſic loquitur apud Iſaiam. *Væ qui cõſurgitis mane ad ebrieta-* Iſa.5.11. & 22.
tem ſectandam, & potandum vſq; ad veſperam, vt vino æſtuetis. Et. *Væ qui potentes*
eſtis ab bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendã ebrietatem. Tum apud Salo- Prou.23.29.
monẽ. *Cui væ, cuius patri væ, cui rixæ, cui fouea, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffoſ-*
ſio oculorum nonne his qui commorantur in vino & ſtudent calicib. epotãdis? 3. men- Ibid.v.31.
tem abalienari, apud eundem. *Ne intuearis vinum, cum ſplẽduerit in vitro co-*
lor eius, ingreditur blande, ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber. Et apud Prophe-
tam Abacuc. *Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum & inebrians, vt aſpi-* Ab.2.15.
ciat nuditatem eius: repletus es ignominia pro gloria. Atq; Iſaiam. *Sacerdos & Pro-* Iſa.28.7.
pheta neſcierũt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino. Et Ozeam. *Fornicatio, & vinum,*
& ebrietas auferunt cor. 4. libidinem inflammari. Nam in Prouerbiis. *Lu-* Oſe.4.11. Prou.20.1.
xurioſa, inquit, *res vinum, & tumultuoſa ebrietas.* Et in epiſt ad Epheſios. *No-* Eph.5.18.
lite inebriari vino, in quo eſt luxuria. 5. ea iacturam fieri vitæ & fortunarum.
Vt apud Eccleſiaſticum. *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens*
eſt, adiiciet vitam. Et. *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* Et. *Vinum multum po-* Eccli.37.34. Eccli.19.1. & 31.
tatum irritationem & iram, & ruinas multas facit. 6. amitti felicitatem æter- 38.
nam. Clarè enim Apoſtolus ad Galatas ſcribit. *Manifeſta ſunt opera carnis,* Gal.5.21.
quæ ſunt, fornicatio, immunditia, &c diſſenſiones, ebrietates, comeſſationes, & his
ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non
conſequentur. Et ad Corinthios. *Nolite errare; neque fornicarij, neque fures, ne-*
que auari, neq; ebrioſi, neq; maledici, neq; rapaces regnum Dei poſſidebunt. 1.Cor.6.10.

II. REMED. Conſidera, quam acriter S. Patres eam inſectati ſint, S.
BASILIVS homilia in Ebrietatem. *Ebrietas dæmon eſt voluntarius ex voluptate* B.ſhom.14.
animis noſtris inditus. ebrietas malitia mater eſt, virtutis inimica, fortẽ virum red-
dit ignauum, ex temperante facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit.

L 3 Sicut

Digitized by Google

Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic vinum immodicum rationi, &c. Quid quæſo ſunt Amb.c.16. *ebrij aliud, quam gentium idola? Oculos habent, & non vident.* S. AMBROSIVS in libro de Elia & ieiunio. *Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuũ inſaniæ, ebrietas venenum inſipientiæ. Hæc ſenſus hominũ mutat & formas: per hãc fiunt ex hominib. equi adhinnientes, &c. Vocẽ amittunt, colore variantur, oculis igneſcunt,* Ca.17. *ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardeſcunt, ſenſu excedunt.* Et infra. *Quid autem obteſtationes potentium loquar? quid memorem ſacramẽta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit ſit reus in deuotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius ſalute nõ biberit. O piæ deuotionis obſequium, &c. O ſtultitia hominum, qui ebrietatẽ ſacrificium putant, qui* Hieron.l.3. comment. *æſtimant illos ebrietate placere, qui ieiunio paſſiones ſuſtinere didicerũt.* S. HIERON. in cap. 5. in epiſt. ad Galat. *Quartumdecimum locum inter carnis opera ebrietas* 1.Cor.6.10. Luc.21.34. *apud Apoſtolũ tenet. Ebrioſi quippe regnum* Dei *non poſſidebunt. Et* Dominus *ad diſcipulos: Cauete, ait, ne forte grauẽtur corda veſtra vino & crapula. Vino hominis ſenſus euertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido ſuccenditur, &c. Pulchrè quidam non ignobilis orator, cum ebriũ de ſomno deſcriberet excitatum, ait. Nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua ſententia expreſſit, quodammodo nec mortuum* Chryſ.hom.57. *eum fuiſſe, nec viuum.* B. CHRYSOST. ad populum Antioch. *Vbi ebrietas, ibi* Luc.21.34. Luc.16. *diabolus: vbi turpia verba, vbi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat* Id.hom.1. *menſam diues ille epulo, propterea ne quidem guttæ aquæ Dominus fuit.* Et iterum. *Ebrius dæmon eſt voluntarius, mortuus animatus, morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, cõmune generis noſtri opprobrium. Non enim in conuentibus tantum inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negotiis, ſed & ſolo aſpectu eſt omnium grauiſſimus, fætores exhalãs teterrimos, eructationes & oſcitationes.* Et in Matthęũ hom. 58. *Quanto melior aſinus ebrioſo eſt, quanto canis præſtantior? Omnes certè beſtiæ, cum bibunt aut comedunt, vltra quam ſatis eſt non ſumunt, etiã ſi millies homi*-Aug.ſerm.231. *nes cogerent.* D. AVGVSTIN. in ſermonibus de tempore. *Cum ebrietatis malum ſit graue vitium, & Deo odibile, ita per vniuerſum mundum à pluribus in cõſuetudinem miſſum eſt, vt iam nec putetur eſſe peccatum, &c. Et omnes ebrioſi tales ſunt, quales paludes eſſe videntur. Naſcuntur in illis ſanguiſugæ, ranæ, & diuerſa genera vermium, quæ magis horrorem poſſunt generare, quã aliquid, quod ad victum profi*-Serm.232. *ciat, exhibere.* Et rurſus. *Qui credit ebrietatem paruum eſſe peccatum, ſi ſe non emendarit, & pro ipſa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna* Iſid.l.2.c.43. *ſine remedio illum pœna cruciabit.* B. ISIDOR. de ſummo bono. *Plæriſq; laus eſt,* Iſa.5.22. *multum bibere & non inebriari. Audiant hi aduerſum ſe dicentẽ Prophetam. Væ qui potẽtes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.* Ex Ethni-83.ep.83. cis inſtar omnium ſit SENECA ita ad Lucilium ſcribens. *Dic quam turpe ſit, plus ſibi ingerere, quam capiat, & ſtomachi ſui non eſſe menſuram: quam multa ebrij faciant, quibus ſobrij erubeſcant: nihil aliud eſſe ebrietatem, quam voluntariam inſaniam, &c. Omne vitium ebrietas & intendit, & detegit, obſtantẽ malis conatibus verecundiam*

Digitized by Google

recundiam remouet. Vbi poſſedit animũ nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit. Et paulo poſt. *Cogita quas clades ediderit publica ebrietas. Hæc acerrimas gentes, bellicoſaſque hoſtibus tradidit: hæc multorum annorum pertinaci bello defenſa mœnia patefecit: hæc contumaciſſimos & iugum recuſantes in alienũ egit arbitrium: hæc inuictos acie mero domuit.*

III. Remed. Conſidera exempla eorum, qui propter ebrietatem
grauiter deliquerunt. Noë, licet perfectus in generationibus per ebrie- Gen.9.
tatem nudatus eſt in tabernaculo ſuo. Loth, quem Sodoma non vicit vi- Gen.19.
no inebriatus geminũ commiſit inceſtum. Sampſon repletus vino per Iudith 11. c.6.
meretricem hoſtibus traditus eſt. Holopherni quia plus quam vnquam Iob 1.
alias biberat, caput à Iudith reſectum eſt. Filii Iob dum vinum bibunt Matth.14.
ruina domus oppreſſi ſunt. Herodes inter pocula S. Ioannem Baptiſtam Luc.16.
capite mulctari iuſſit. Diues epulo ob exceſſum in potu, ne guttulam quidem aquæ poſt hanc vitam, inquit, Chryſoſt. habere meruit. *Refer,* inquit Seneca loco citato, *Alexandri Macedonis exemplum, qui Clytum cariſſimũ ſibi ac fideliſſimũ inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit, certe debuit. &c. Quem tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum locorumque difficultate tranſierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria, tutũ dimiſerunt, intemperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis ſcyphus condidit.* B. Avgvstinvs, vel quiſquis eſt auctor ſermonum ad fratres in eremo, pro concione dixit. *Accidit hodie terribilis caſus, vt omnes audiſtis, propter quem ad Eccleſiam Hipponenſem etiam fœminas & infantes congregari præcepi. Ecce præclariſſimus ciuis noſter, & fere dilectus ab omnibus Cyrillus filium habebat, vt ſcitis; quem corrigere nolebat, & luxurioſè viuendo inſumpſit partem bonorum ſuorum. Sed ecce hodie ebrietatẽ perpeſſus matrem prægnantem nequiter oppreſſit, ſororem violare voluit, patrem occidit, & duas ſorores vulnerauit ad mortem.* Thomas Cantiprat. libro ſecundo Apũ ex relatione fratris ordinis Prædicatorum. *In Gallia erãt honeſti,* inquit, *quidam viri in taberna & bibebãt; cumq; incaluiſſent mero, inuectus eſt ſermo quid futurum ſit poſt hanc vitã. Tunc vnus, vaniſſime decipimur à clericis, qui dicunt animas ſine corporibus viuere poſt ruinã. Hoc dicto omnibus in riſum concitatis aduenit homo ſtatura magnus & fortis, & reſidens cũ illis vinũ poſtulat, bibit, quæritque quis inter eos ſit ſermo. De animabus, inquit ille, qui ſupra. Si quis meam vellet emere, optimo pretio darem eam, & de pretio in communi ad bibendum omnibus. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui ſuperuenerat. Talem, inquit, mercatorem quæro: paratus ſum eam emere, dicito quanti dabis? Et ille elato vultu. Tanti inquit. Mox conuenientibus eis in pretio, ſoluit emptor ſtatim pecuniam, & lætantibus omnibus, biberunt pleno calice, non curante quicquam illo, quod animam ſuam vendidiſſet. Veſpere autem facto, tempus eſt, inquit emptor, vt quiſque noſtrum ad propria reuertatur. Vos tamen antequam ſeparemur ferte iudicium. Si quis equum emerit, capiſtri vinculo alligatum, nunquid cum equo in iius ementis cederet & capiſtrum?*

Aug ſerm.35. — Thom.c.56.

Cœli

Cui omnes pariter reſponderunt, vtique cederet. Nec mora, venditorem quæſtionis & reſponſionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore videntibus omnibus ſurſum eleuauit in aëra, & ſecum, vt certũ eſt, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis ſpecie.

IV. REMED. Abſtine à conuiuiis, aliiſq; conuenticulis, in quibus
Prou.23.20. eſt potandi occaſio, iuxta monitionem Sapientis. *Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum.* Habes exempla illuſtria duorum ſan-
Poſſid. in vita Aug. ctorum, Ambroſii & Auguſtini, qui, vt ſcribit Poſſidius *neq; in patria petiti ibant ad conuiuium, ne temperantiæ amitteretur modus.* Quod ſi commodè te ab omnibus ſubducere nõ potes, vel quia à principe viro inuitaris, vel à ſuperioribus intereſſe iuberis, vide ne limites ſobrietatis excedas, quos tibi excedere nunquã licet, etiamſi à Rege ad bibendum cogereris. Sic enim
Aug. ſerm.232. de temp. Pſal.140. ſcribit B. AVGVSTINVS. *Solent ebrioſi ita ſe excuſare, vt dicant. Perſona potẽs me coëgit, vt amplius bibam, & in conuiuio regis non potui aliud facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe nos dicimus. Etiamſi ad hoc veniretur, vt tibi diceretur. Aut bibas, aut morieris, melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Sed excuſatio iſta falſo obiicitur. Ipſi enim reges, & quicunq; alij potentes, &c. ſi te viderent definiſſe, vt eis non acquieſcas pro timore Dei inebriari, ſi tibi ſub hora videantur iraſci, poſtea verò te in grandi admiratione ſuſcipiunt dicentes. Quantis eum minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquam eum à ſobrietate ſeparare potuimus?* Et paulo poſt. *Ille qui ebriati reſiſtit, ſi cum Dei adiutorio perſeuerarit, & pro ipſa ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martyrij gloriam reputabit.*

V. REMED. In potu ne quære voluptatem, ſed tantum vitæ ſuſtentandæ, roborandarumque corporis virium neceſſitatem. Ea de cauſa Apoſtolus Timotheo ſuo aquæ potatori præcepit, vt modico vini vte-
1.Tim.5. retur ob frequentes eius infirmitates. Quem finem honeſtũ vel alium, ſi animo infixũ habueris facilè pretioſiora vina declinabis, quæ corpora
Gal.5.24. grauare ſolent. Certè ſeruo Dei carnem cum concupiſcẽtiis ſuis crucifigere conanti indignũ eſt in potu quærere oblectamentum; imo ſanctum & iuſtum eſſet illi, optare, ſi fieri poſſet, citra vllum ſenſus guſtum, naturali neceſſitati tantũ facere ſatis, vt hoc magis aſſimularetur Chriſto ab omnib. voluptatib. terrenis alieniſſimo, ſanctiſq; omnibus, qui tã longè aberant à ſtudio venãdæ alicuius illecebræ in potu, vt data opera varios modos excogitarint eſculentis poculentiſq; omnẽ adimendi dele-
Medicina amara. ctationem. Quam autem carnali homini durum, aſperumúe ſit hoc re-
Aug l.10 c.31. medium prolixè declarauit B. Auguſtinus in Confeſſionum libris. *Quis eſt Domine, inquiens, qui non rapiatur aliquantulum extra metas neceſſitatis? Quiſquis eſt, magnus eſt, magnificet nomen tuum. Ego autem non ſum, quia peccator homo ſum.* Et rurſus. *Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus*

Digitized by Google

pturis accedam. Sed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo tranſitu mihi inſidiatur laqueus concupiſcentiæ. Ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt alius, quâ tranſeatur, quam quo tranſire cogit neceſſitas. Et cùm ſalus ſit cauſa edendi & bibendi, adiungit ſeſe tanquam pediſſequa periculoſa iucunditas, & plærũq; præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico, vel volo: nec idem modus vtriuſq; eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Et ſæpè incertum fit, vtrum adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia miniſterium ſuppetat. Ad hoc incertum hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere, quid ſatis ſit moderationi valetudinis, vt obtentu ſalutis obumbret negotium voluptatis.

VI. Remed. & optimum eſt, ab omni vini vſu abſtinere, quo innumerabiles ſancti hactenus, quo longius ab Ebrietate abeſſent, vſi fuere. Sapiens inquit, *Cogitaui in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, vt animum transferrem ad Sapientiam, deuitaremq; ſtultitiam.* Spiritus ſanctus certè laudat apud Ieremiam Rechabitas, quod vinũ vt parerent Ionadab patri ſuo, non biberint. Laudat & Danielem, quod vino, aqua ſola cõtentus, cum ſociis abſtinuerit. Gabriel Archangelus inter admirandæ ſanctitatis Ioannis Baptiſtæ indicia ponit, quod vinum, ſiceramue non ſit bibiturus. Euſebius in hiſtoria Eccleſiaſtica commemorat S. Marcvm Euangeliſtam primis fidelibus in Eccleſia Alexandrina degentibus inter cætera virtutum exercitia à vino abſtinentiam commendaſſe. D. Auguſtinus libro primo de moribus Eccleſiæ, agens de Epiſcopis, ſacerdotibus, diaconis & monachis in Eccleſia Dei ſuo æuo florẽtibus, eos laudat, quod à vino abſtinuerint. S. Hieronymvs in cœlum ferens Paleſtinæ monachos, ſcribit ne ægros quidem ſibi vinum indulſiſſe: imò hortatur ſponſas Chriſti, hoc eſt, ſacras virgines, vt vinũ fugiant perinde ac venenum. *Si quid,* inquit, *in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum, non ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facile caremus aliis vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt: quocunq; pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis, quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus?* Neque mirere Hieronymum adoleſcentibus adimere vinum, cum & gentiles olim, vt Romani, teſte Æliano, vſq; ad annum ætatis trigeſimum, iis ademerint.

Eccli. 2. 3.
Ierem. 35. 18.
Dan. 1. & 10.
Luc. 1. 15.
Euſeb. lib. 2. c. 7.
Aug. c. 30.
Hier. ad Euſtoch. de Virgin. ep. 22.
ÆElian. lib. 10. var. hiſt. c. 9.

VII. Remed. Quod ſi tibi vel non libet, vel non licet, aut expedit ad tantam aſpirare perfectionem, vt omne vinum ableges cereuiſia vel aqua contentus, reuoca ſaltem prauam nimium bibendi conſuetudinem paulatim ad iuſtam moderationem, & ſi difficultas in ea peruincenda occurrat, diuinam opem cum eo qui dixit, *omnia poſſum in eo qui me* Phil. 4. 13.

Digitized by Google

confortat, implora. Ita conſuluit B. AVGVSTINVS in ſermone 331. de tempore. *Qui ſunt*, inquit, *ebrioſi, cum Dei adiutorio de luto facis ſe excutiãt vel de cloaca ebrietatis, dum adhuc tempus pœnitendi eſt feſtinent, quanta poſſunt celeritate Deo auxiliante conſurgere, & totis animæ viribus cum Propheta ſupplicantes Domino dicant. Eripe me de luto, vt non inhæream, &c.* (Pſal. 68.15.) *Sed hic ante omnia ſcire debemus, quia non vna die efficiũtur homines ebrioſi, ſed cum paulatim per ſingulos dies ſingulos ſibi, aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt. Sic qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Qui enim per partes aliquid ſubducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & intolerabilem inferni pœnam non patietur.* (Aug. lib. 10. c. 31.) Et in libris Confeſſion. *Audio vocem iubentis Dei mei. Non grauentur corda veſtra crapula & ebrietate.* (Luc. 21. 34.) *Ebrietas longè eſt à me, miſereberis, ne appropinquet mihi. Crapula autem nonnunquam ſurrepit ſeruo tuo: miſereberis, vt longè fiat à me.* (Crapula eſt intemperantia venialis.) *Nemo enim eſſe poteſt continens, niſi tu des. Multa nobis orantibus tribuis, & quicquid boni, antequam oremus, accipimus, à te accipimus, & vt hoc poſtea cognoſceremus, à te accipimus. Ebrioſus nunquam fui, ſed ebrioſos à te ſobrios factos ego noui. Ergo à te factum eſt, vt hoc non eſſent, qui nunquam fuerunt, à quo factum eſt, vt hoc non ſemper eſſent qui fuerunt: à quo etiam factum eſt, vt ſcirent vtrique, à quo factum eſt.* Ac tandem concludit. *Itaque freni gutturis temperata relaxatione & conſtrictione tenendi ſunt.*

VIII. REMED. Caue, ne quenquam inducas ad inebriandum ſe, vel directè, hoc eſt, intendendo vt ille ſe inebriet, vel indirectè vt compellendo ad potum, quem veriſimile eſt inebriandum; nam ſecundum D. Thomę, aliorumq; Doctorum ſententiam non eſſes immunis à peccato mortali, eo quod cooperari malo, perinde ſit atque malum perpetrare. Vnde B. AMBROSIVS, dum prolixè deſcribit potatorum mores in libro de Elia & ieiunio. (Amb. c. 13.) *Rogas*, inquit, *ad iucunditatem, cogis ad mortem*. Et S. AVGVSTINVS, in citatis ſermonibus de Tempore. (Aug. ſerm. 230. 231.) *Si & te*, ait, & *alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum*. Et rurſus. *Quicunq; me audire contempſerit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio ſuo alios adiurare, vel cogere voluerit, pro ſe, & pro illis in die iudicij reus erit*. Et iterum. *Qui alterum cogit, vt ſe plus, quam opus eſt bibendo inebriet, minus malum ei erat, ſi carnem eius vulneraret gladio, quam animam eius per ebrietatem necaret.*

VIDE V. *Amor ſui. Choreæ. Conſuetudo praua. Gula. Immortificatio paſſionum. Luxuria. Societas praua. Voluptas carnalis.*

EXEM-

Digitized by Google

EXEMPLVM MALVM, VEL SCANDALVM.

Remedia contra exemplum malum.

I. Remed. Conſidera quid Spiritus ſanctus de malo Exemplo in ſacris litteris tradiderit. Primo enim monet, ne noſtro exemplo cuiquam offendiculo ſimus, & occaſionem præbeamus delinquendi. *Ne ponatis*, inquit Apoſtolus, *offendiculum fratri, vel ſcandalum.* Et. *Nemini dantes* Rom. 14. 13.
vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. 2. monet, ne atten- 2. Cor 6. 3.
damus ad exemplum vulgi, vel multitudinis. *Non ſequeris*, inquit in Exo- Exod. 23. 2.
do Deus, *turbam ad faciendum malum: nec in iudicio, plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à verò devies.* 3. declarat, quam grauiter peccet, qui prauum exemplum aliis præbet. *Væ mundo*, inquit Chriſtus apud Matthæum, *à ſcandalis, væ homini, per quem ſcandalũ venit. Qui ſcandalizauerit vnum ex puſillis iſtis* Matth. 18. 7.
minimis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Et B. Paulus. *Si propter cibum tuum frater tuus* Rom. 14. 15.
contriſtatur, iam non ſecundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Et. *noli propter eſcam deſtruere opus* Dei. Et rurſus. *Pec-* Ibid. 20.
cantes in fratres, & percutientes conſcientiam ipſorum infirmam, in Chriſtum pecca- 1. Cor. 8, 12.
tis. 4. monet, vt ab eorum ſocietate, qui ſcandalũ præbent, nos ſegregemus. *Si oculus tuus dexter*, ait Saluator, *ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te*; Matth. 5. 29. &
& ſi manus tua dextera ſcandalizat te, abſcinde eam & proiice abs te. Vnde & Pe- 18. 9.
tro, ſcandalum aliquod ſermone ſuo aliis danti, reſpondit. *Vade poſt me* Matth. 16. 23.
Sathana, ſcandalum es mihi.

II. Remed. Conſidera quid idem Spiritus ſanctus tradiderit de exemplo bono. Primò enim generatim omnes hortatur, vt aliis bonum exemplum præbeant. vt in epiſt. ad Romanos. *Vnuſquiſq; veſtrum proximo* Rom. 15. 2.
ſuo placeat in bonũ ad ædificationẽ. Et ad Corinth. *Chriſti bonus odor ſumus Deo,* 2. Cor. 2. 15.
in iis qui ſalui fiunt. Et ad Philip. *Sitis ſine querela, & ſimplices filij Dei, ſine repre-* Phil. 2. 15.
henſione in medio nationis prauæ: inter quos lucetis, ſicut luminaria in mũdo. Et rur- Phil. 4. 5.
ſus. *modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Et in priore epiſtola B. Petri. 1. Pet. 2. 12.
Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent Deum in die viſitationis. 2. ſpeciatim aliorũ ſuperiores. nam Chriſtus apud Mat- Matth. 5. 14. 16.
thæum ad Apoſtolos ait. *Vos eſtis lux mundi, ſic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* & Paulus ad Timotheum. *Exemplum eſto fidelium in verbo, & conuerſatione, in* 1. Tim. 4. 12.
caritate, in fide, in caſtitate, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Et ad Titum.

Tit.2.7. *In omnibus præbe te exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate.* Ac B. Iacobus. *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? oſtendat ex bona conuerſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.* 3. docet exemplum Chriſti imitandum, & ſanctorum. *Exemplum dedi vobis*, ait Chriſtus ipſe cum lauiſſet Apoſtolorũ pedes, *vt quemadmodum ego feci, & vos faciatis.* & S. Petrus. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Iſaias Propheta. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos.* Matathias in libris Machabæorũ ad fortiter pro Dei legibus pugnandum commemorat exemplum Phinees. Paulus ad Hebræos. *Mementote Præpoſitorũ veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conuerſationis imitamini fidem.* Et ad Corinthios. *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.*

Iac.3.13. Ioan.13.15. 1.Pet.2.21. Iſa.51.2. 1.Mach.2.26. Heb.13.7. 1.Cor.11.1.

Baſ.q.64. III. Remed. Conſidera dicta SS. Patrum. B. Basilivs in regulis breuior. *Sane ſcandalizat aliquis, quandocunq; dictis, factisue legẽ violat, & exemplo ſuo ad legis violationẽ inducit, vt ſerpens Euam, & Eua Adam. Vel quandocunq; prohibet exequi voluntatẽ Dei, vt Petrus Dominum, quando dixit. Abſit à te Domine, non erit tibi hoc. cui tum dictum eſt. Vade poſt me Satana, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum. Vel quando ædificat animũ imbecillis ad aliquid eorum, quæ vetita ſunt, ſecundum quod ſcriptũ eſt ab Apoſtolo. Si quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem, nõne conſcientia eius, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?* Et infra. *Si in iis quæ in poteſtate noſtra ſunt res adeo formidabilis eſt fratrem ſcandalizare: quid de iis dicendũ erit, qui rebus vetitis faciendis, loquendisue ſcandalizant, maximè quando vel ſcientia maiore præditus videtur, vel in gradu aliquo cenſetur ſacro, vt cæteris tanquã regula, exemplarue propoſitus eſſe debeat?* Greg. Nazianz. in Apologetico. *Præclarè cum eo agitur, qui nec peccando, nec ſuſpicione laborando quamdiu fieri poteſt, ac ratio ſinit, offenſionis, ſcandalique materiam multitudini præbet: quippe cum iis etiam, qui vnum ex puſillis offenderint, quã certa, quamq; atrox & acerba ab eo, qui mentiri neſcit, pœna conſtituta ſit, non ignoremus.* Et oratione in laudem Baſilii ſub finem, cum tanquam *communem virtutis tabulã & exemplum omnibus Eccleſiis & hominibus proponit, in quod intuentes velut in viuam quandam legem, vitam ſuã dirigant.* Similiter Greg. Nyssenvs in enarratione vitæ Moſeos. *Per Prophetam*, inquit, *Iſaiam, diuina vox clamat. Attendite ad Abraham patrem veſtrum: vt quemadmodum qui vi ventorum à recta nauigationis via in pelagus exacti ſunt ſi ad ignem, vel cacumen montis reſpexerint, facile ſe ab errore in tutum reducunt: ſic quicũq; huius vitæ fluctibus oppreſſi à virtute aberrant, exemplo Abrahæ quaſi gubernaculo ad diuinæ voluntatis portum reuocantur.* Et paulo poſt. *Idcirco enim credendum eſt præſtantiſſimorũ virorum vitas exquiſitiſſimè deſcriptas, vt vita noſtra imitatione ad virtutem rectius deducatur.* Hieron. in ep. ad Gerontiam, de monogamia. *Fuge perſonas, in quibus poteſt malæ conuerſationis eſſe ſuſpicio: nec paratum-*

Matth.16.22. 1.Cor.8.10. Matth.18.6. Naz. in Apol. 1. pro fuga. Matth.18.6. Iſa.51.2. Hier. ep.11.

Digitized by Google

paratum habeas illud à triuio. Sufficit mihi conſciẽtia mea, nõ curo, quid de me loquã-tur homines. Et certè Apoſtolus prouidebat bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Habebat vtique poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, ſed nolebat ſe iudicari ab infideli conſcientia, &c. Si ſcandalizat, inquit, eſca fratrem, in æternum carnem non manducabo. Rom.12.17.

AVGVSTINVS in ſermonibus de tempore. *Nemo ſe circumueniat, fratres cariſſimi, nullus homo ſibi ſolum modo viuat, &, ſicut frequenter ſuggeſſi, quantoſcunque aliquis exemplo ſanctæ vitæ ædificauerit, cum tantis & pro tãtis mercedem retributionis beatæ vitæ accipiet: & quantiſcunque exemplũ malæ conuerſationis, etiamſi eum illi non ſequantur, præbuit, pro tantis ſe malis rationem nouerit redditurum.* 1 Cor. 8.13. Aug. ſer. [illegible]

S. LEO. I. in ſermone de S. Laurentio. *Facilis ad exhortandum ſit ratio, efficax ad ſuadendum. validiora tamen ſunt exempla, quam verba, & plenius eſt opere docere, quam voce.* Eodem ſpectat quod non ſemel B. GREGORIVS docet plus exempla mouere, quam verba: & ad amorem patriæ cœleſtis, quoſdam incitari magis exemplis, quam prædicamentis. Et B. BERNARDVS: *Sermo viuus & efficax exemplum eſt operis, facile perſuadens quod intendimus, dum facti-bile eſſe probat quod ſuademus.* G. hom 38. in Euang & in procem 1. dial. Bern. ſerm. 2. de reſurr.

IV. REMED. Conſidera, quid doctiſſimi Ethnicorum de vi & efficacia exemplorum ſcripſerint. *Duo illa*, inquit Cicero, *nos maximè mouent, ſimilitudo & exemplum.* Et alibi. *Quod exemplo fit, id etiã iure fieri putant homines.* Et SENECA ad Lucilium. *Longum iter eſt per præcepta, breue & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes nõ expreſſiſſet, ſi eum tãtummodo audiſſet. Vitæ eius interfuit, ſecreta perſpexit, obſeruauit illum, an ex formula ſua viueret. Plato & Ariſtoteles, & omnis in diuerſum itura ſapientum turba plus ex moribus, quam ex verbis Socratis traxit.* Idem epiſt. 11. docet animo fingendum talem magiſtrum virtute præſtantem, ſi re ipſa deſit, coram quo viuamus. ARISTIDES apud Platonem in Theage ſub finem ſic loquitur. *Ego, ô Socrates nihil vnquam à te didici, vt & ipſe noſti. proficiebam autem, quoties tecum vna eram, etiam ſi tantum vna in domo eſſemus, quanquam non in eodem cubiculo: magis tamen, ſi quando in eodem etiam cubiculo. Et tum quoque magis, ſi in te dicentem intuerer, quàm ſi oculos vllam in partem dirigerem: multò autem maximè ac plurimum proficiebam, ſi quando proximè te ſederem, & hærerem tibi.* Cur autem plus exemplis quam verbis & doctrinæ credatur, cauſam reddit loco citato Seneca, quia *homines plus oculis credunt quam auribus.* Cum quo conuenit illud Horatianum, Cic lib. 3 de oratore. & ep. 4. ad Seru. Sulp. Sen. ep. 6.

Segnius irritant animos immiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus. Horat. de arte poet.

Ariſtoteles verò: quia quiſque procliuior eſt ad eligendum bonum in particulari, quam in vniuerſali, licet hoc illo ſit diuinius. Nam quod opere & exemplo oſtenditur, videtur ab operante electum. Vnde B. Ioannes, *Non diligamus*, inquit, *linguã, neque verbo, ſed opere & veritate.* Et B. LVCAS ſcripſit Chriſtum prius cœpiſſe facere, deinde docere. Ariſt. 10. Eth c. 1. 1. Ioan. 3. 18. Act. 1. 1.

Digitized by Google

V. Remed. Conſidera, quantus fructus vel ex vnius hominis pii & ſancti exemplo ſit conſecutus. Nam imprimis ex vnius Chriſti Saluatoris exemplo conſecuta eſt Apoſtolorum, diſcipulorumq; Chriſti, ac per eos & ſucceſſores eorum totius orbis vſq; ad noſtram ætatem conuerſio. Idcirco enim iuxta SS. Patrum doctrinam Chriſtus, cum eſſet filius Dei naturam humanã aſſumpſit, factus ſimilis nobis homo, vt hoc viſi-
Baſ.c.4. bili exemplo omnes ad veram virtutẽ informaremur. *Ideo,* inquit B. Basilivs in conſtit monaſtic. *naturam humanam ſuſcepit, vt in ſe velut in tabula quadam veram nobis pietatem depingeret, eamq; omnibus ante oculos ſtatutam pro viribus imitandam, ceu archetypum proponeret. Nec enim alia de cauſa corpus noſtrum geſſit, niſi vt quoad fieri poſſit, ad imitanda vitæ ipſius ſtudia conformemus.* Deinde notum eſt quot millia hominum ex vnius B. Antonii, Basilii, Hieronymi, Avgvstini, Benedicti, Romvaldi, Brvnonis, Bernardi, Dominici, Francisci, Ignatii, & aliorum exemplo commoti ſint ad vitam religioſam eremiticam vel cœnobiticam ducendam: Quam multi vnius ſæpè martyris in perferendis tormentis conſtantia, ad fidem Chriſti complectendam, ſanguinem etiam pro ea profundendum ſint pellecti. Quanto numero etiam hoc ſeculo ad ſodalitatem B. Virginis, aliasq; piè inſtitutas omnis ætatis homines ſe certatim, ob præclara pietatis exempla quæ in ſodalibus cernunt, ſe adiungant. Quam pauci deniq; ad veteres religioſorum cætus, in quibus vetera ſanctitatis
Aug.c.1.&5. exempla defecerunt, ſe aggregare ſoleant. Avgvstinvs ſanè diſertè fatetur in octauo Confeſſionum libro ſe conuerſione Victorini doctiſſimi ſenis, & omnium liberalium doctrinarum peritiſſimi, quam illi narrauerat Simplicianus, ad ſuam conuerſionem permotum. *Vbi,* inquit, *homo tuus Simplicianus de Victorino iſto narrauit, exarſi ad imitandum: Ad hoc enim & ille narrauerat.* Et cum poſtea graui lucta carnis & Spiritus excruciaretur, dubitaretque num caſtitatem ſeruare poſſet, rurſus exemplorum
Ib.c.11. præſidio hanc tentationem diſcuſſit. *Aperiebatur,* inquiens, *ab ea parte qua intenderam faciem caſta dignitas continentiæ, ſerena & non diſſolutè hilaris, honeſtè blandiens, vt venirem, neque dubitarem, & extendens ad me ſuſcipiendum & amplectendum pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri & puellæ, ibi iuuentus multa, & omnis ætas, & graues viduæ & Virgines anus, & in omnibus ipſa continentia nequaquam ſterilis, ſed fecunda mater filiorum. Et irridebat me irriſione exhortatoria, quaſi diceret. Tu non poteris, quod iſti, & iſtæ? An verò iſti, & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo? Proiice te in eum, noli metuere, non ſe ſubtrahet, vt cadas. Proiice te ſecurus: excipiet te, & ſaluabit te.* Huius generis exempla paſſim exſtant quamplurima.

VI. Remed. Crebro peruolue Sanctorum hiſtorias; è quibus ampla tibi ſuppeditabit optimorum exemplorum ſeges. idque facies plurimorum

morum ſanctorum exemplo, maximè B. Antonii, Dominici, Thomæ Aquinatis, Brigittæ, aliorumq; qui vt habes in eorum vitis apud Surium, & ipſi eas lectitabant, & aliis earum lectionem commendabant. Deinde & totius Eccleſiæ Catholicæ, in qua vſus iam olim increbuit Martyrologiũ legendi in anniuerſario cuiuſq; ſancti die, & nunc obtinet vitam præcipuorum quorumque ſanctorum recenſendi in officio diuino vel Breuiario. Eodem ſpectant ſanctorum feſta, in quibus res à ſanctis geſtæ non ſolum decantantur, ſed etiam pro concione exponuntur, *ad excitandam*, vt loquitur B. AVGVSTINVS in libris contra Fauſtum, *eorum imitationem*. Et publica Calendaria nominibus ſanctorum in ſingulos dies æquè apud hæreticos atque Catholicos ſignata. Adhæc imagines & ſtatuæ in templis, & alibi, res à ſanctis geſtas exprimentes. Tum ſanctorum certorum patrocinia, à quolibet pro arbitrio delectorum, & menſtruæ eorundem in ſodalitatibus quibuſdam ſortito factæ electiones. Hæc enim nulla alia de cauſa excogitata ſunt, vel inducta in mores, quam vt tam crebra commemoratione eorum, ad conſectandam eorundem vitam, & pietatem magis magiſque accenderemur. Quantus autem profectus vel ex ſola priuata lectione vitæ ſancti exiſtere poſſit duobus tantum exemplis, vt cætera omittam, doceri potes. Vnum habes in Auguſtino ex relatione Potitiani de duobus Imperatoris aulicis, qui cum extra vrbem Treuirorum forte incidiſſent in caſam quandam eremiticam, ibique codicem, in quo ſcripta erat vita S. Antonii Ægyptii, perlegiſſent, ſic ambo accenſi ſunt ſectandæ illius vitæ religioſæ deſiderio, vt relicta militia ſeculari ſe extemplo diuino ſeruitio conſecrarint. *Et ambo*, inquit Auguſtinus, *habebant ſponſas. Quæ poſteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipſæ virginitatem Deo.* Alterum eſt B. P.N. IGNATII Societatis IESV fundatoris, qui, vt prolixè in eius vita refert Petrus Ribadineira, cum militiæ ſeculari item deditus, lectoque ob læſum grauiter pedem affixus codicem ſibi aliquem porrigi, fallendi temporis ergo, poſtulaſſet, nec alius ad manum eſſet, niſi qui vitam CHRISTI & ſanctorum contineret, lectione illa ſenſim ita immutatus eſt, vt abiectis armis, mundoque contempto totum ſe diuino cultui manciparit, ac tandem viros doctiſſimos propoſiti ſui ſectatores ſibi adiunxerit, ac religionem Societatis Ieſu iam toto orbe ſparſam, à ſede Apoſtolica ſæpè approbatam, condiderit.

Aug. lib. 20. c. 21.

Lib. 8 confeſ. c. 6.

Rib. lib. 1. c. 1.

VII. REMED. Vnius pluriumúe virtute & doctrina præſtantium vitam moreſque tibi imitandos propone, ſicut Philoſophi illi veteres vitam Socratis. Sic enim monet Spiritus ſanctus per Sapientẽ. *Cum Sapientibus*, inquiens, *& prudentibus tracta*. Et. *Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunq; cognoueris obſeruantem timorẽ Dei, cuius anima eſt ſecundum animã tuam*. Deinde

Eccli. 9. & 37.

S. Patres

Digitized by Google

Amb.c.43. S. Patres. AMBROSIVS libro primo de officiis. *Sequatur conuerſationis electio, vt adiungamur probatiſſimis quibusq; ſenioribus. Namq; vt æqualiũ vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt, qui magiſterio quodam & ductu vitæ colorat mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficit. Namq; ſi hi qui ſunt ignari locorum, cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt, quanto magis adoleſcentes cum ſenibus debent nouũ ſibi iter vitæ aggredi, quo minus errare poſſint, & à vero tramite virtutis deflectere.* Hier. ep.7. HIERONYMVS ad Lætam, de inſtitut. filiæ. *Proponatur ei* (Lætæ) *probæ fidei ac morum, & pudicitiæ virgo veterana, quæ illam doceat, & aſſueſcat exẽplo ad orationes & Pſalmos nocte conſurgere, mane hymnos canere: tertia, ſexta, nona hora ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti.* Caſſ. lib.4.c.38. & 40. IOAN. CASSIAN. libro quarto de inſtitutis monaſt. *Conſidera te de paucis & electis effectum, & ne exemplo ac tepore multitudinis refrigeſcas, ſed viue vt pauci, vt cum paucis inueniri merearis in regno Dei. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.* Et infra. *Exempla tibi ſunt imitationis, ac vitæ perfectæ in congregatione commoranti à paucis, imò ab vno vel duobus, nõ à pluribus expetenda.* Hoc antidotum, quam ſalutare ſit, multi ſanctiſſimi viri exemplo ſuo declararunt. ac in primis S. ANTON. quem ſcribit B. Athan. in eius vita. ATHANAS. adhuc tyronem, monachorum, qui tum nondum in ſolitudines ſe abdiderant, ſed in villis extra vrbem commorabantur obiuiſſe cellas, obſeruaſſeque ſedulo ſingulorum virtutes & mores, vt eos imitari poſſet; idemque poſtea ſectatoribus ſuis præſcripſiſſe auctor eſt Caſſ. l.5.c.4. CASSIAN. libro 5. inſtitut. monaſt. *Vetus eſt,* inquit, *beati Antonij, admirabiliſque ſententia monachum ſpiritualia mella condere cupientem, velut apem prudentiſſimam debere vnamquamq; virtutem ab his, qui eam familiarius poſſident deflorare, & in ſui pectoris vaſe recondere. Cũctas namq; ſi ab vno volumus mutuari, aut difficile, aut certe nunquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri.* Quæ ſententia licet videatur pugnare cum ſuperiore eiuſdẽ Caſſiani dicentis *à pluribus non eſſe expetenda exempla*, non tamen pugnat, quia etſi à pluribus floſculũ aliquem virtutis decerpere poſſent, non tamen debebant, niſi vnum aliquẽ aut duos tanquã ſpiritualis vitę duces & magiſtros ſectari. S BERNARD. ad fratres de monte Dei. *Elige tibi,* inquit, *tu ipſe hominem conſilio meo, cuius vitæ exẽplar ſic cordi tuo inſederit, reuerentia inhæſerit, vt quoties eius recordatus fueris ad reuerentiã cogitati aſſurgas, & temetipſum ordines & componas, qui cogitatus, ac ſi præſens ſit, in affectũ mutuæ caritatis emendet in te omnia emendanda, & tamen nullum patiatur damnũ ſecreti ſui ſolitudo tua. Hic præſens tibi adſit, quandocunque volueris: occurrat ſæpe & cum nolueris. Increpationes eius deſcribe tibi, &c.*

P. Bleſenſis Bathon. archid. ADDE aliud exemplum PETRI BLESENSIS qui ante annos 400. in Eccleſia Dei floruit. Is in inuectiua aduerſus obtrectatorem ſic ſcribit. *Diu à retroactis temporibus aliquem tui ordinis* (Ciſtercienſis) *virum ſemper mecum habui, meæ conuerſationis teſtem, meique corporis & animæ Angelum & cuſtodem. Vnũ tamen elegi, & praelegi mihi dilectum Deo & hominibus, quem iudicio meo lõge differen-*

Digitized by Google

differentiis multis quadam præeminentia probatiſſimæ religionis illuſtrat, &c. Ipſe procul dubio amicus Dei eſt, canonicæ inſtitutionis ſereniſſimus æmulator, ſuæ carnis crudeliſſimus aduerſarius, &c. Memoriam eius poſui tanquam ſignaculum ſuper cor meum, cuius humilitatem, maturitatem, prudentiam, conſtantiam, & vt includam multa paucis, incomparabilem honeſtatem in interioribus meis iugi recordatione circumfero quantumcunque permittit conuerſatio ſecularis ad exemplar illius quaſi ad ſigilli ſpiritualis imaginem me conſigno.

VIDE V. *Conſuetudo praua. Familiaritas nimia. Linguæ abuſus. Societas praua.*

F

FAMILIARITAS NIMIA.

Remedia contra eandem.

PRIMVM Remedium. Conſidera familiaritatem nimiam inter ea vitia numerari, quæ ſpeciem quandam virtutum mentiuntur, & idcirco non facile eam à virtute caritatis, vel amicitiæ poſſe diſcerni. De quo genere vitiorum ſic ſcripſit aduerſus Pelagianos HIERONYMVS. *Vicina ſunt vitia virtutibus, vt ſi paululum declinaueris, aut errandum tibi ſit, aut in præceps cadendum. Quantum inter ſe diſtant, pertinacia & perſeuerantia, parſimonia & frugalitas, liberalitas & profuſio, prudentia & caliditas, fortitudo & temeritas, cautela & timiditas, quorum alia ad bona, alia referuntur ad mala?* Quæ cauſa forte eſt, vt nullus ex priſcis Patribus, extra S. BASILIVM in diiudicandis humanis affectibus verè lynceum, huius vitii meminiſſe videatur. Sed nec recentiores Scriptores, niſi paucis verbis, hunc morbum attigerunt. Hier. lib. 3.

II. REMED. Conſidera ſedulo omnia quæ à BASILIO de hoc morbo prodita ſunt. Sic enim in ſermone de inſtitutione monachorum ſcribit. *In communi contubernio neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri ſeorſum, aut amicitias, aut ſodalitates. Siquidem nullo modo fieri poteſt; quin affectiones iſtæ, quæ in hanc magis, quàm in illam propendent partem plurimum incommodent communi omnium concordiæ. Quare æqualiter ſe diligere inter ſe omnes debent: idemq; ergo* Baſ. ſerm. 1.

vniuerſum fratrum cœtum charitatis tenendus eſt modus. Quod ſi quis inuentus fuerit qui maiore quadam animi propenſione monachum fratrem, vel propinquum, vel alium quemuis quauis de cauſa videatur diligere, hunc caſtigare oportet vt iniurium publicæ charitati. Siquidem in eo quod quis aliquem plus diligit, facile indicat reliquos ſe in amore inferiores habere. Rurſum in Conſtitut. monaſticis. *Caritatem quidem mutuam habere inter ſe fratres debent, non ita tamen, vt duo tresue ſeorſum à cæteris ſodalitatem inter ſe coeant, quandoquidem hoc non caritas eſt, ſed ſeditio & diuiſio, & eorum qui ſic coeunt improbitatis indicium. Si enim communis diſciplinæ decus carum haberent, qui tales ſunt, ſine dubio communem, æqualemque erga omnes caritatem tenerent. Si verò ipſi à reliquis ſua ſponte disiuncti in cœtu cœtum efficiant, vitioſa huiuſmodi amicitiæ conciliatio eſt, & diuerſam quandam à communibus inſtitutis rem eſſe oportet, quæ hos inter ipſos conciliet: atque hoc profectò nihil eſt aliud, quam contra veterem diſciplinæ ſtabilitatem innouatio.* Et paulo poſt. *Quod ſi firmatam quis iam vetuſtate diſciplinam labefactare in animo habeat, ac alios etiam de fratribus ſecum comites trahat, hic primo quidem ab eo qui ſanus ſit ſecreto admoneri tanquam parum ſanus debet. Sin ſecreto curari noluerit, adhibendi erunt etiam fratres aliis intelligentiores, vt eſt in ſacro Euangelio, &c.*

Id. c. 30.

Matth. 18. 16.

III. REMED. Conſidera, in quanta pericula hæc familiaritas, licet initia habeat Spiritualia, ſæpè hominem coniiciat. vt verè dici poſſit de eo illud Sapientis. *Eſt via quæ videtur homini iuſta: nouiſſima autem eius deducunt ad mortem.* Et illud Apoſtoli. *Sic ſtulti eſtis, vt cum Spiritu cœperitis carne conſumemini?* De hoc periculo non tacuit BASILIVS: nam in ſermone de abdicatione rerum. *Iuuenis,* inquit, *ſiue ætate, ſiue animo fueris, æqualium tuorum conſuetudinem defugito: ab illisque te non ſecus, atque ab ardentiſſima flamma procul abducito: quandoquidem illorum opera vſus aduerſarius pleroſque olim incendio dedit, & ſempiterno igni cremandos addixit, ac ſpiritualis videlicet primo caritatis vana quadam ſpecie illectos in teterrimam poſtea Pentapolitarum voraginem præcipites deturbauit.* & B. LAVRENTIVS Iuſtinianus in libro de diſciplina & perfectione monaſticæ conuerſationis. *O quot ſub ſpecie caritatis ſeducuntur, & ſeducunt? O quanti ſimulata pereunt dilectione? Heu quam multi in principio purè & ſine deceptione conuerſantes ex nimia familiaritate paulatim infecti in immane præcipitium dilapſi ſunt: eo miſerabilius, quo fœdius? Sub veræ caritatis namque prætextu in tales ſubintrat amor ſenſualitatis, &c. Sicut amat vnus ſingulariter, ita & amari vult, atque cæco ſeductus errore ignorat ſe veſano amore percuſſum. Paſſione namque victus ducitur inuitus & tyrannicè ſuperatus ad opera carnis, quadam, vt ſic dicam, neceſſitate abſtractus & illectus, ac intentione quadam latenter palliata & polita ſeductus, vt ſuum valeat aſſequi appetitum, Patrum ordinationes frangit, monaſterij inſtitutiones non obſeruat, &c. De verbis, de actibus mutuis, de cogitationibus obſcœnis tacendum eſt, quæ ſub colore caritatis omnia ex inordinata paulatim familiaritate generantur. De talibus dicit Apoſtolus. Videte ne cũ*

Prou. 14. 12.
Gal. 3. 3.
Baſil.

B. Iuſtinian. cap. 12.

Spiritu

Digitized by Google

Spiritu cœperitis, carne conſumemini. Proinde interdicenda eſt aſſidua & priuata Gal.3.3.
conuerſatio in Collegiis ſeruorum Chriſti. Solent quidam reſpondere, ſe ita per
Dei gratiam eſſe in Spiritu fundatos, vt non pertimeſcendum ſit lapſus
periculum. Sed audiant illi quid in libro *de ſingularitate Clericorum* obii-
ciat Cyprianvs. *Nimium*, inquit, *præceps eſt, qui tranſire contendit, vbi* Cyprian.
alium conſpexit cecidiſſe, & vehementer infrænis eſt, cui non incutitur timor alio per-
eunte. Et paulo poſt. *Vtilius eſt, vt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exi-*
ſtat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat. De qua re præſumptores obiur-
gat Apoſtolus dicens. Si quis putat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, ſeipſum implanat. Gal.6.3.
Ille autem tutius ſibi conſulit, qui circa malos ſemper infidus ſpecies quaſcunque no-
xias extimeſcit.

IV. Remed. Eſto nullum impendeat tale periculum, tamen caue-
ri non poteſt, quin nimia familiaritas occaſionem det multis obloquiis,
ſuſpicionibus, ſcandalis, odiis & auerſionibus, vt obſeruauit idem Ba-
silivs agens de inſtitutione monachorum. *Quoniam æquali*, inquit, *inter* Baſ. ſerm.
ſe viciſſim caritate complecti omnes debent, iuſtitia violatur, quoties in communi con-
uentu priuatæ aliquæ coitiones reperiuntur. Qui enim vnum magis quam cæteros di-
ligit, is quod non perfectè cæteros diligat de ſeipſo indicio eſt. Quocirca ex conuentu re-
iiciendus eſt amor iſte ſingularis, ex quo ſuſpiciones, inuidiæque oriuntur. Vbiq; enim
æqualitatis defraudatio inuidiæ, odiiq́; materia exiſtit. Quare etiam præceptũ à Do- Matth.5.45.
mino nobis eſt, vt imitemur bonitatem illius, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos
& malos. Et B. Ivstin. loco citato. *Interdicenda eſt priuata conuerſatio in Col-*
legiis ſeruorum Chriſti: quæ quanquam in nullo alio reprehenſibilis ſit, ſine proximo-
rum tamen ſcandalo fieri nequit. Et infra. *Nam ſolent in conuerſationibus familia-*
ribus, nimiumque aſſiduis, niſi cautè agantur, intermiſceri vaniloquia, ſcurrilitates,
detractiones & effrænati riſus, per quæ mens diſtrahitur, compunctio diſſoluitur, gra-
tia ſubtrahitur, proximus malè ædificatur. Quoniã verò aliquis excipere poſ-
ſet, ſibi curæ nõ eſſe, quid alii ſuſpicentur, modo ſalua maneat conſcien-
tiã; ſaltem curet ne aliis ſit ſcandalo. *Væ homini*, inquit Chriſtus, *per quem* Matth.18.7.
ſcandalum venit. Prouidentes bona, ait Apoſtolus, *non tantum coram Deo, ſed etiã* Rom.12.17.
coram hominibus. Et. *Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes ſed quæ aliorum.* Et. *E-* Phil.2.4.
ſtote ſine offenſione Iudæis & Græcis & Eccleſiæ Dei, *ſicut & ego per omnia omnibus* 1.Cor.10.33.
placeo. Sic exceptionem repellit B. Cyprian. libro nuper allegato, &
addit. *Non iuuenibus tantum, ſed & ſenibus congruit fratrum imbecillitati conſu-*
lere, ne ſenectus perire prouocet iuuentutem, ex qua debent omnia ſalutaria documenta
procedere, ſicut Eleazarus in libro Machabæorũ profitetur & dicit. Præmitti malo in 2.Mach.6.24.
infernum, quã patrias leges deſerere, non enim ætatem noſtram dignum eſt fingere, vt
multi adoleſcentiũ arbitrati Eleazarũ nonaginta annorum tranſiſſe ad vitã alienige-
narum, & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum, & corruptibi-
le tempus vitæ per me ſeducantur, & odium ac maculam ſenectuti meæ acquiram.

Digitized by Google

Deinde non modo homini pio curæ eſſe debet vt ſalua ſit conſcientia, ſed etiam vt fama, quemadmodum fuit Eleazaro. Quocirca hic addidit Cyprianus. *Suſpicioſis tamen malam porrigit famam, & pudicitiæ bonum fruſtra intrinſecus laborioſo agone cuſtodit, quod forinſecus efficit infamari deſtruens magi-*

1.Cor.10.29. *ſterium Pauli prouidentis pariter & monentis. Vt quid, inquit, libertas mea iudicatur ab infideli conſcientia?*

V. Remed. Simulatq́ ergo deprehendes ex familiaritate tua oriri ſuſpiciones, offendicula, & obtrectationes in animis quorundam, illico inchoatam familiaritatem diſſue, vel etiam rumpe, exemplo eorum de

Io. Clim. gradu 26. quibus ſcribit Climacus agens de diſcretione. *Vidi, inquit, iuuenes ſe inuicem caſtiſſimo amore, ac ſecundũ Deum diligentes, qui tamen dum aliorũ conſcientiam inde lædi conſpicerent, conuenit inter eos, vt ſe ab inuicem ad tempus elongarent.* Neq́ ille diſceſſus imminuit mutuam eorũ dilectionem, ſed potius auxit, quia maculam, qua obfuſcari cœperat, ſuſtulit. *Hi pro certo,* inquit B.

Cypr. de ſingular. cleric. Cyprianus agens de cõiugibus poſt votum perpetuæ caſtitatis ſegregatis, *ſeſe inſeparabiliter diligunt, qui vt triumphos ſibi inferant, à ſeipſis diſcedunt.* Imò conſultum eſt eandem familiaritatem, antequam oriantur eiuſmodi ſuſpiciones, vel ſcandala, præſcindere, vti prudens magiſter S. Eliza-

Apud Sur. Nou. 19. c. 21. beth regis Hungariæ filiæ, & Lantgrauii Thuringiæ coniugis quondã fecit. Nã in vita eius Iacobus Montanus ita ſcribit. *Cernens prudens magiſter eius Conradus toto illam niſu per pietatis opera ad celſitudinẽ ſanctæ perfectionis contendere, curandum magnopere putauit, ne quid huic intentioni, vel abeſſet vtile, vel adeſſet inutile. Proinde expendens quanto ſit impedimento ſpirituali vitæ priuata erga familiares & amicos affectio duas illi comites Iſintrudem & Gutam, quarum præter cæteras ſingulari tenebatur amore, quamprimum ademit. Teſtes ſunt lacrymæ vtrinque profuſæ, quid & caritatis habuerint iũctæ, & doloris ſenſerint ſeparatæ, &c. Ergo geminæ familiaritatis deſtituta ſolatio, & quidem gratiſſimo, velut aggeris obiectu præpeditum vndiq́ flumen altius excreſcit, diſcitq́ ſupernè depoſcere, quicquid minus*

Ibid. *infra conſequi permittebatur.* Cum quo conſentit rurſum illud conſilium B. Cypriani. *Præoccupandus eſt aditus cunctis inſidiis, ne hoſtilitas prior obrepens occurrat improuidis. Salutare remedium eſt præuenire potius, quàm præueniri, & anticipare potius, quam anticipari viribus fortibus congruit. Vbicunq́ fuerit prouidentia, fruſtrantur vniuerſa contraria. Vbi autem prouidentia negligitur, omnia contraria dominantur.* Et illud Hieronymi ad Nepotianum. *Caueto omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante deuita.*

VI. Remed. Conſidera quæ ſint nimiæ familiaritatis indicia, hoc eſt, quibus notis cognoſcatur familiaritatem ſpiritualem trãſiiſſe in car-

Bon. proceſſu 6. c. 16. nalem vel ſenſualem, vt tanto citius caueri queat. B. Bonaventura in Tractatu de proceſſu religionis aſſignat ſeptem. Primũ eſt, ſi familiares crebra vſurpent colloquia de rebus vanis & futilibus de aliorũ defectibus

fectibus ,

ſectibus; ſi profuſi inter eos riſus & obmurmurationes contra ſuperiores. 2. ſi perueniant ad contactum manuum, cæterarumque corporis partium, luctas, oſcula, amplexus. 3. Si munuſcula vtrinque impertiant crebrius. De quo HIERONYMVS ad Nepotianum, de vita Clericorum. *Crebra*, inquit, *munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, ac degustatos cibos blandaſque & dulces litterulas, ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias & lepores, & riſu dignas vrbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur, quanto magis in monachis & clericis.* 4. ſi ægrè à ſeſe mutuo, & non ſine lacrymis diuellantur: diuulſi autem ita nonnunquam ex abſentis amici recordatione mœreant, vt deuotioni ſuæ vacare non poſſint. 5, ſi moleſtè ferant alios venari ſuorum carorum amicitiam, & inuideant eam aſſecutis. 6. Si in mutuis offenſis grauius exacerbentur, & difficilius reconcilientur, dicentes. Nunquam hoc vel illud ab eo expectaſſem. 7. ſi ſuos lapſus grauiores, ipſi inter ſe non corrigant, & ad alios delatos, vel defendant, vel extenuent. Hier. epist.

VII. REMED. Conſidera, quam infirma ſint eorũ præſidia, qui adduci non poſſunt, vt dictas familiaritates diſſoluant. Alii enim obtendunt natura ſe procliues ad conſuetudinem paucorum. Quibus iam olim reſpõdit B. BASIL. locis ſupra citatis. *Qui*, inquit, *in rebus huiuſmodi naturam ſequitur, is planè declarat ſeipſum nondũ ex toto à naturali defeciſſe affectu, ſed adhuc regi carnis imperio.* Et rectè, nam natura etiã propendemus ad otiũ, aliaq; multa vitia, & tamen nemo docet in iis obſequendum naturæ, vel carni, ſed pugnandum eſſe contra illam. Alii obtendunt intentionem, ſcopumq; bonum, quē ſibi habeant propoſitum, in ſingulari illa familiaritate, nempe vt piis colloquiis alios ad meliorem frugem perducant. Verum alii non ex intentione quam nõ vid[illegible], ſed ex externa conuerſatione, quam vident colligunt, intentionem bonam eſſe non poſſe. Alii excipiunt ſe nihil vnquam mali cum eiuſmodi familiaribus vel agere vel egiſſe. At Apoſtolus hortatur nos vt ab omni ſpecie mali abſtineamus. Magna autem ſpecies mali eſt in ea re, quæ tot gignit ſuſpiciones, ſcandala, diſſenſiones, obloquia. imò magnum verè malum eſt, quod tollit boni nominis exiſtimationem. *Melius enim eſt*, teſte Sapiente, *nomen bonum quam diuitiæ multæ.* & Poeta. *Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento.* Baſ. ep. 2. mo-naſt. inſtit. 1. Theſſ. 5. 22. Prou. 22. 1.

VIDE V. *Adulatio. Amor ſui. Colloquia otioſa. Conſuetudo praua. Curioſitas. Detractio. Hypocriſis. Immodeſtia. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia Indiſcretio. Inobedientia. Iudicium proprium. Linguæ abuſus. Murmuratio. Tepiditas. Voluntas propria. Voluptas carnalis.*

Digitized by Google

Deinde non modo homini pio curæ eſſe debet vt ſalua ſit conſcientia, ſed etiam vt fama, quemadmodum fuit Eleazaro. Quocirca hic addidit Cyprianus. *Suſpicioſis tamen malam porrigit famam, & pudicitiæ bonum fruſtra intrinſecus laborioſo agone cuſtodit, quod forinſecus efficit infamari deſtruens magiſterium Pauli prouidentis pariter & monentis. Vt quid, inquit, libertas mea iudicatur ab infideli conſcientia?*

1.Cor.10.29.

V. Remed. Simulatq; ergo deprehendes ex familiaritate tua oriri ſuſpiciones, offendicula, & obtrectationes in animis quorundam, illico inchoatam familiaritatem diſſue, vel etiam rumpe, exemplo eorum de quibus ſcribit Climacvs agens de diſcretione. *Vidi*, inquit, *iuuenes ſe inuicem caſtiſſimo amore, ac ſecundũ Deum diligentes, qui tamen dum aliorũ conſcientiam inde lædi conſpicerent, conuenit inter eos, vt ſe ab inuicem ad tempus elongarent.* Neq; ille diſceſſus imminuit mutuam eorũ dilectionem, ſed potius auxit, quia maculam, qua obfuſcari cœperat, ſuſtulit. *Hi pro certo*, inquit B. Cyprianvs agens de cõiugibus poſt votum perpetuæ caſtitatis ſegregatis, *ſeſe inſeparabiliter diligunt, qui vt triumphos ſibi inferant, à ſeipſis diſcedunt.* Imò conſultum eſt eandem familiaritatem, antequam oriantur eiuſmodi ſuſpiciones, vel ſcandala, præſcindere, vti prudens magiſter. S. Elizabeth regis Hungariæ filiæ, & Lantgrauii Thuringiæ coniugis quondã fecit. Nã in vita eius Iacobus Montanus ita ſcribit. *Cernens prudens magiſter eius Conradus toto illam niſu per pietatis opera ad celſitudinẽ ſanctæ perfectionis contendere, curandum magnopere putauit, ne quid huic intentioni, vel abeſſet vtile, vel adeſſet inutile. Proinde expendens quanto ſit impedimento ſpirituali vitæ priuata erga familiares & amicos affectio duas illi comites Iſintrudem & Gutam, quarum præter cæteras ſingulari tenebatur amore, quamprimum ademit. Teſtes ſunt lacrymæ vtrinque profuſæ, quid & caritatis habuerint iũctæ, & doloris ſenſerint ſeparatæ, &c. Ergo geminæ familiaritatis deſtituta ſolatio, & quidem gratiſſimo, velut aggeris obiectu præpeditum vndiq; flumen altius exreſcit, diſcitq; supernè depoſcere, quicquid minus infra conſequi permittebatur.* Cum quo conſentit rurſum illud conſilium B. Cypriani. *Præoccupandus eſt aditus cunctis inſidiis, ne hoſtilitas prior obrepens occurrat improuidis. Salutare remedium eſt præuenire potius, quàm præueniri, & anticipare potius, quam anticipari viribus fortibus congruit. Vbicunq; fuerit prouidentia, fruſtrantur vniuerſa contraria. Vbi autem prouidentia negligitur, omnia contraria dominantur.* Et illud Hieronymi ad Nepotianum. *Caueto omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante deuita.*

Io. Clim. gradu 26.

Cypr. de ſingular. cleric.

Apud Sur. Nou. 19. c. 21.

Ibid.

VI. Remed. Conſidera quæ ſint nimiæ familiaritatis indicia, hoc eſt, quibus notis cognoſcatur familiaritatem ſpiritualem trãſiiſſe in carnalem vel ſenſualem, vt tanto citius caueri queat. B. Bonaventvra in Tractatu de proceſſu religionis aſſignat ſeptem. Primũ eſt, ſi familiares crebra vſurpent colloquia de rebus vanis & futilibus de aliorũ de-

Bon. proceſſu 6. c. 16.

Digitized by Google

fe&ibus; ſi profuſi inter eos riſus & obmurmurationes contra ſuperiores. 2. ſi perueniant ad conta&um manuum, cæterarumque corporis partium, lu&as, oſcula, amplexus. 3. Si munuſcula vtrinque impertiant crebrius. De quo HIERONYMVS ad Nepotianum, de vita Clericorum. *Crebra*, inquit, *munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, ac degustatos cibos blandaſque & dulces litterulas, ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias & lepores, & riſu dignas vrbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur, quanto magis in monachis & clericis.* 4. ſi ægrè à ſeſe mutuo, & non ſine lacrymis diuellantur: diuulſi autem ita nonnunquam ex abſentis amici recordatione mœreant, vt deuotioni ſuæ vacare non poſſint. 5, ſi moleſtè ferant alios venari ſuorum carorum amicitiam, & inuideant eam aſſecutis. 6. Si in mutuis offenſis grauius exacerbentur, & difficilius reconcilientur, dicentes. Nunquam hoc vel illud ab eo expe&aſſem. 7. ſi ſuos lapſus grauiores, ipſi inter ſe non corrigant, & ad alios delatos, vel defendant, vel extenuent. Hier. epiſt.

VII. REMED. Conſidera, quam infirma ſint eorũ præſidia, qui adduci non poſſunt, vt di&as familiaritates diſſoluant. Alii enim obtendunt natura ſe procliues ad conſuetudinem paucorum. Quibus iam olim reſpõdit B. BASIL. locis ſupra citatis. *Qui*, inquit, *in rebus huiuſmodi naturam ſequitur, is planè declarat ſcipſum nondũ ex toto à naturali defeciſſe affectu, ſed adhuc regi carnis imperio.* Et re&è, nam natura etiã propendemus ad otiũ, aliaq; multa vitia, & tamen nemo docet in iis obſequendum naturæ, vel carni, ſed pugnandum eſſe contra illam. Alii obtendunt intentionem, ſcopumq; bonum, quẽ ſibi habeant propoſitum, in ſingulari illa familiaritate, nempe vt piis colloquiis alios ad meliorem frugem perducant. Verum alii non ex intentione quam nõ vid[illegible], ſed ex externa conuerſatione, quam vident colligunt, intentionem bonam eſſe non poſſe. Alii excipiunt ſe nihil vnquam mali cum eiuſmodi familiaribus vel agere vel egiſſe. At Apoſtolus hortatur nos vt ab omni ſpecie mali abſtineamus. Magna autem ſpecies mali eſt in ea re, quæ tot gignit ſuſpiciones, ſcandala, diſſenſiones, obloquia. imò magnum verè malum eſt, quod tollit boni nominis exiſtimationem. *Melius enim eſt*, teſte Sapiente, *nomen bonum quam diuitiæ multæ.* & Poeta. *Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento.* Baſ. ep. 2. mon. naſt. inſtit. 1. Theſſ. 5. 22. Prou. 22. 1.

VIDE V. *Adulatio. Amor ſui. Colloquia otioſa. Conſuetudo praua. Curioſitas. Detractio. Hypocriſis. Immodeſtia. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia. Indiſcretio. Inobedientia. Iudicium proprium. Linguæ abuſus. Murmuratio. Tepiditas. Voluntas propria. Voluptas carnalis.*

G

GLORIA VANA.

Remedia contra gloriam vanam.

PRIMVM Remedium. Conſidera quid Spiritus ſanctus in
diuinis literis de gloria vana patefecerit. Primo enim de-
Ier.9.23. hortatur nos ab aucupanda inani gloria & laude. vt apud
Gal.5.26. Ieremiam. *Non glorietur Sapiens in ſapiētia ſua.* Et Apoſtolum.
Prou.27.2. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Et Sapientē. *Laudet te alienus, & non os tuū.*
Eccli.10.19. Luc.17.10. Et. *Noli extollere te in faciendo opere tuo.* Et apud Lucam. *Cū feceritis omnia, quæ
præcepta ſunt vobis, dicite, quia ſerui inutiles ſumus. Non enim qui ſeipſum commen-*
2.Cor.10.18. *dat,* vt eſt in epiſt. 2. ad Corinthios, *ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat.*
1.Cor.4.7. 2. monet nullam nobis eſſe cauſam aucupādæ gloriæ noſtræ. *Quid habes,*
ait per Apoſtolum, *quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris?* Et per
Iſa 40.6. Iſaiam. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni.* Ac apud Ioannē.
Ioan.8.54. *Si ego glorifico meipſū* (ait Chriſtus ipſe, qua homo) *gloria mea nihil eſt.* 3. do-
cet ſoli Deo deberi omnē gloriam *Da Domino Deo Iſrahel.* inquit ad Achā
Ioſ.7.19. Ioſue, *gloriam.* Et in Pſalmis. *Afferte Domino gloriam & honorem, & date gloriā*
Pſal.28.2. Pſal.113.9. *laudi eius.* Et. *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Et apud A-
1.Cor.1.31. poſtolum. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Et. *Soli Deo honor & gloria.*
1.Tim.1.17. II. REMED. Conſidera quid SS. Patres in gloriam vanam dixerint.
Luc.10.17. B. CYPRIANVS in ſermone de ieiunio & tentationibus. *Gloriabantur,* in-
quit, *aliquando diſcipuli (Chriſti), & complacebant ſibi in miraculis, gratulabundi,
quod eis etiam dæmonia obedirent, ſed repreſſa eſt increpante Domino ſimplicitatis eo-
rum præſumptio. Videbam, inquit, Satanam tanquam fulgur deſcendētem de cœlo: his
verbis eorum animis intimans, &c. qui ante hominis conditionem ſuperbientis diaboli*
Baſ.c.11. *ruinam vidit.* S. BASILIVS in Conſtitut. monaſt. *Fugiamus inanē gloriam, dul-
cem ſpiritualium operum ſpoliatricem, iucundum animarum noſtrarum hoſtem, tineā
virtutum, blandiſſimam bonorum noſtrorum deprædatricem, eandemque mellis illitu
fraudis ſui veneni coloratricem & mortiferi hominem mentibus poculi porrectricem.
Quod opinor ea de cauſa facit, vt vitio ſe illi auidius ingurgitent, nec vlla illius exple-*
Chry.hom.43. *antur ſacietate. Dulce quid humana imperitis gloria eſt.* Io. CHYSOST. ad pop.
Antioch. *Vt ſaeui quidam venti in tranquillū mare delati totum ab imo ſubruunt,*

vt &

Digitized by Google

vt & arena cum vndis miſceatur, ſic excæcat mentis impetum gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere volenti ſatis eſt facilè honorem autē à multis collatum deſpicere multi laboris indiget, magnæ ſapientiæ, Angelicæ cuiuſdam animæ ipſum celeſtis teſtudinis verticem tangentis. Non eſt enim, non eſt vitium ita tyrannicum, & vbiq́ dominans, ex maiori quidem, vel ex minori parte, attamen vbique. Et rurſus. *Anima cupiens honorē, & glorificari, non videbit regnū cælorum. Non meus eſt hic ſermo neq́ mea recito verba, ſed Spiritus ſancti. Non videbit, licet virtutem operetur. Ait enim. Receperunt mercedem ſuam. Itaq́ qui mercedem non accipit, quomodo cælorū regnum videbit?* HIERONYM. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis. *Illud quoque tibi vitandum eſt, ne inanis gloriæ ardore capiaris. Quomodo, inquit Ieſus, poteſtis credere, gloriam ab hominibus accipientes? Vide, quale malum ſit, quod qui habuerit, non poteſt credere. Nos verò dicamus. Quoniā gloriatio mea tu es. Et qui gloriatur, in Domino glorietur. Et ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.* AVGVSTIN. libro quinto de Ciuitate Dei. *Sanius videt, qui & amorem laudis vitiū eſſe cognoſcit. Quod nec Poetā fugit Horatiū, qui ait; Laudis amore tumes: ſunt certa piacula quæ te, Ter purè lecto poterunt recreare libello. Idem in carmine Lyrico ad reprimendam dominandi libidinē ita cecinit. Latius regnes auidum domando Spiritum, quam ſi Libyā remotis Gadibus iungas, & vterq́ Pœnus ſeruiat vni.* Et rurſus. *Tā eſt hoc vitium inimicum piæ fidei, ſi maior in corde ſit cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor, vt Dominus diceret. Quomodo poteſtis credere gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt non quærentes? Idem de quibuſdam, qui in eū crediderant, & verebantur palam confiteri, ait Euangeliſta. Dilexerunt gloriam hominum magis quā Dei.* IO. CASSIANVS. *Septimum nobis certamen eſt contra Spiritum cenodoxiæ (quam nos vanam, ſiue inanem gloriā poſſumus appellare) multiformem, varium atq́ ſubtilem, ita vt quibuſlibet perſpicaciſſimis oculis non dicā caueri, ſed peruideri, deprehendiq́ vix poſſit.* Et infra. *Pulchrè Seniores noſtri naturam morbi huius in modum cepæ, bulborumque deſcribunt, quæ vno decorticata tegmine, alio rurſum inueniuntur induta: totieſque reperiuntur obtecta, quoties fuerint expoliata.* S. BERNARDVS in Cantica. *Gloria in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt, dicente etiam Dauid. Qui hominibus placent confuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos. Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita iſtâ: quia quicquid hic fauoris captas, quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris. Tibi enim vnde gloria putide puluis, tibi vnde?*

Matth 6.5. Hier ep. 22. Ioan. 5.44. Pſal. 3. 4. 1. Cor 1.31. Gal. 1.10. Aug c.13. & 14. Hor lib. 1. epiſt. ad mecæn. & carm. lib. 2. ad Saluſt. Ioan. 5. 44. & 12. 43. Caſſ. l. 11. inſt. c. 1. Ib. c. 5. Bern. ſerm. 2. Phil 3.19. Pſal. 52. 6.

III. REMED. Conſidera exemplum Chriſti, Ioan. Baptiſtæ, & Apoſtolorum. Nam apud Matthæū per Ioannis diſcipulos rogatus Chriſtus, an ipſe eſſet Meſſias, nō reſpondit ſe eſſe, ſed dixit id ex doctrina & operibus diiudicandū, Deinde de ſe agens in tertia perſona. *Ite*, inquit, *renunciate Ioanni, q̄ audiſtis & vidiſtis. Cæci vident, claudi ambulant, &c.* Adhæc nō ſemel vetuit publicari miracula à ſe facta. Vt cum leproſo curato dixit. *Vide nemini dixeris. Ideo enim*, inquit Chryſ. *nulli dicere iubet, vt doceat non diligendā*

Matth. 11. 3. Iſa. 35. 5. Matth. 8. 4. Chry. hom. 26. in Matth.

oſtenta-

Digitized by Google

oſtentationem, & gloriam. Nam quod alio in loco ſanatum à ſe iubet beneficium publicare, non diuulgari ſeipſum iuſſit, ſed dari gloriam Deo. Narra, inquiens, quanta tibi fecit Deus. S. IOAN. BAPTISTA non aliud fuit quam ſpeculum contemptus humanæ gloriæ, in vita, habitu & moribus. ideo in ſolitudine omnem vitam egit: ideo nec Elias, nec Propheta, nec Meſſias, cum poſſet, haberi voluit, ſed vox clamantis in deſerto, qua nihil vanius & fragilius. PAVLVS & Barnabas, vt eſt in Apoſtolorum Actis, cum Liſtrenſes ob ſanatum claudum diuinos honores eis deferre vellent, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes & dicentes. *Viri quid hæc facitis?* Petrus quoq; & Ioannes, concurrente populo ob ſimile miraculum dixerunt. *Viri Iſrahelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini; quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?*

Luc.8.39. Ioan.1.20. Act.14.14. Act.3.12.

IV. REMED. Conſidera quanti vanæ gloriæ contemptores fuerint alii multi ſancti. D. S. Hilarione ita ſcribit HIERONYMVS. *Sexageſimo tertio vitæ ſuæ anno cernens grande monaſterium, & multitudinem fratrum ſecum habitantium, turbasq; eorum, qui diuerſis languoribus, & immūdis ſpiritibus occupatos ad ſe deducebant, ita vt omni genere hominum ſolitudo per circumitum repleretur: flebat quotidie, & incredibili deſiderio cōuerſationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus quid haberet, cur ſe conficeret, ait. Rurſum ad ſeculū redij, & recepi mercedem meam in vita mea. En homines Paleſtinæ & vicinæ prouinciæ exiſtimant me alicuius eſſe momenti, &c. Mirentur alij ſigna quæ fecit, mirētur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem. Ego nihil ita ſtupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, preſbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoq; Chriſtianorum grandis tentatio. Sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem & oleum acciperent: at ille nihil aliud niſi ſolitudinem meditabatur.* Cum qua Hieronymi admiratione conſentit illud BERNARDI. *Magna,* inquit, *& rara virtus profectò eſt, vt magna licet operantem magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tum te ſolum latere ſanctitatem, mirabilē te apparere, & contemptibilem te reputare: hoc ego ipſis virtutibus mirabilius iudico.* S. GREGOR. Turonum Epiſcopus vt eſt in eius vita, reliquias ſanctorum ſemper è collo geſtabat, vt quoties miraculum ederet, non ſuis meritis, ſed reliquiarū beneficio adſcriberet. S. VDALRIC. Auguſtanus Epiſcopus cum die Iouis ſancto viſi eſſent cum eo ſacrum facientes ſancti Fortunatus & Adalbero anteceſſores; dextera quoq; manus conſecrās tempore conſecrationis ſuper eū apparuiſſet, tempore communionis clericis qui viderant porrectæ os compreſſit, vt viſum occultarent, & poſt ſub pœna amittendæ vitæ vetuit, ne patefacerent. Eadē de cauſa, cum morbum caducum curare poſſet, publicè id petentibus negauit. S. NICET. Treuirorum antiſtes, vt auctor eſt Gregorius Turonicus, ad cauendam inanem gloriam, ſignum crucis ſub veſte formauit, cum publicè curaret dæmo-

Hier. in eius vita. Bern. ſerm. 13. in Cant. Sur. tom. 4. Greg. lib. de vita Patrum.

dæmoniacum. S. Anno Archiepiſcopus Colonieñſis, cum ei cæcus quidam obuiam fieret dicens ſe viſione monitum, vt aqua qua manus in Miſſa abluiſſet illineret oculos, aſperis verbis eum repulit, vocans impoſtorem. cæcus verò cum à ſacri Miniſtro aquam impetraſſet, viſum recepit. Et cum poſtea gratias Epiſcopo agere vellet, longe acrius eum excepit, quod Deum tentaſſet. Miniſtro autem qui aquam dederat leuiter alapam infregit, ac vtrique prohibuit, ne ſe viuo cuiquam rem propalarent, ſed Deo tantum gratias agerent. S. Bernardvs quoque nouus ſui ſæculi thaumaturgus, ne ob crebra miracula ſibi aliquid eſſe videretur, in hæc verba prorupit. *Ex ſcripturis didici ſigna fieri, vel per perfectos, vel per fictos. Ego nec perfectionis mihi ſum conſcius, nec fictionis. Nihil ergo mihi, & ſignis iſtis, quandoquidem mea illa famæ magis, quàm vitæ nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem, ſed ad commonitionem potius, ad fructum autem aliorum, & ad fouendam de me bonam opinionem.* Sur. tom. 6. lib. 1. c. 3. Lib. 3. vitæ cap. 6. in Surio.

V. Remed. Conſidera, quam lubricus, periculoſus & pernicioſus ſit morbus humanæ gloriæ. Nam velut *vmbra corpus*, teſte B. Hieronymo ad Euſtochium, ita gloria ſequitur vbique virtutem, etiam in intimas ſolitudines, vt eam mactet & perdat. *In ſolitudine,* inquit Caſſianus, *quoq; cunctorum mortalium conſortia gloriæ cauſa fugientem perſequi non conſiſtit. Quantoq; amplius vniuerſum quis vitauerit mundum, tanto eum acrius inſectatur.* Et infra. *Omnia vitia ſuperata marceſcunt & deuicta per ſingulos dies infirmiora redduntur: hoc verò deiectum acrius conualeſcit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare ſolent, quos in certamine ſuperarint, hoc verò ſuos victores acrius inſectatur: quantoque fuerit validius eliſum, tanto vehementius victoriæ ipſius elatione congreditur.* Et rurſum. *Cui ſub ſpecie nitidæ veſtis cenodoxiam non potuit diabolus generare, pro ſqualida & inculta conatur inſerere. Quem ſciẽtiæ & elocutionis ornatu nequiuit extollere, grauitate taciturnitatis elidit. Si ieiunet palam, gloria vanitatis pulſatur. Si illud contemnendæ gloriæ cauſa contexerit, eodem vitio elationis obtunditur.* Deniq; hic [illegible]us morbus omnibus virtutum theſauris, & beatitudine æterna nos expoliat. Clarè enim apud Matthæum Chriſtus dixit, ieiunantem, orantem, vel eleemozynas dantem, vt videatur ab hominibus, recepiſſe in hoc mundo mercedem ſuam, ac idcirco fruſtra expectare æternam. Qua de cauſa rectè ſupra B. Basilivs, vanam gloriam omnium ſpiritualium bonorum latronem, Chryſoſt. verò *matrem gehennæ* appellauit. Hier. ep. 22. Caſſ. lib. 11. c. 6. Ib. c. 7. Ib. c. 4. Matt. 6. 1. Baſ. Conſt. mon. c. 11. Chry. hom. 17. in ep. ad Rom.

VI. Remed. Conſidera quam vilis, fluxa & caduca ſit omnis humana gloria, laus, & celebritas nominis, quã tanto ſtudio homines huius ſeculi venantur. *Mihi pro minimo eſt*, aiebat Apoſtolus, ab *hominibus iudicari, aut ab humano die.* id eſt, fauore & exiſtimatione humana. Imò Chriſtus ipſe dicit. *Si glorificare me voluero, gloria mea nihil eſt.* Sicut. n. vmbra corporis, quocunq; tandem colore corpus imbutum ſit, ſemper nigra eſt, 1. Cor. 4. 3. Ioan. 8. 54.

O imò

Digitized by Google

imò nihil quod ſubſiſtat, ſic omnis huius ſeculi gloria, quàm Patres vmbræ comparant, quacunq; tandem ex re naſcatur, ſiue ex virtute vera, ſiue ex ſcientia, vel potentia, non niſi inane quid eſt in ſola opinione conſiſtens, ſiue eius qui honorat, ſiue qui honoratur. *Hæc inanis gloria naturâ*

Chry. hom. 43. ad pop.

eſt, ait NAZIANZ. ad Nemeſiũ gentilem, *vt ſtatim decidat. Nihil hominũ gloria*, inquit B. CHRYSOST. *vilius. Nonne vides perſonas, quas in ſcena verſantes induuntur, quam ſint pulcræ & ſplendidæ? potes mihi talem aſpectum in veritate monſtrare? nequaquam. Nunquid vnquam earum amore captus es? Non. Quare? quia vacuæ ſunt, & imitantur pulcritudinem, pulcræ tamen non ſunt. Similiter & gloria inanis eſt, & gloriam quidem imitatur, non tamen eſt gloria. Dic enim mihi, quid habet boni à multis circumſpici? Sicut enim larua occultat vilitatem hominis vſque ad veſperam, dimiſſo autem theatro, vnuſquiſque apparet, quod eſt: ita ſi poſt multas tuas laudes auditas domum reuertare, & ſolus ſis, omnis gloria defluxerit. In forum proceſſiſti, præſentes in te conuertiſti? quid amplius? nihil. extinctum eſt, & euanuit tanquam fumus diffuſus. Quantæ ſunt hæc quæſo ſtoliditatis, quantæ dementiæ? Ad vnum itaque ſpectemus, quomodo Deus nos laudet.* Et paulo poſt. *Non poteſt gloriæ ſeruus homo, non omnium ſeruus eſſe, & ipſis ſeruilior mancipiis. Nec enim talia præcipimus ſeruis noſtris, qualia captiuis ſuis illa. turpia & dedecore plena negotia loqui facit, & pati, & quo obſequentiorem viderit, hoc imperium plus adauget. Fugiamus itaq; hanc ſeruitutem, fugiamus. Dicet aliquis. Qualiter poterimus? Si philoſophemur de terrenis, ſi cogitemus, quod præſentia omnia ſomniũ & vmbra ſint.*

VII. REMED. Conſidera tuam vilitatem. Primum, quod terra ſis, & in terram breui forte rediturus. Hoc remedium eſt S. BASILII ſcribentis

Baſ. hom. 3.

in verba Moyſis, Attẽde tibi ipſi. *Tibi*, inquit, *mire places ob opes, vel auitæ gentis claritudinem? immodico gaudio ſubſilis ob patriæ celebritatem? ob elegantiam corporis? ob honores ab omni gradu tibi delatos? Attende tibi ipſi, mortalis enim tu. quippe terra es, & in terram abibis. Vbi iam dic, qui ciuitatũ ampliſſimos magiſtratus capeſſebant? Vbi inuicti rhetores? vbi exercituum Duces? vbi tyranni? Nonne omnia puluis? non ſunt in fabulam verſa omnia? Memoria vitæ eorum in quam paucis oſſibus retinetur? In horum ſepulchra deflecte parumper oculos. poſſene te ſperas diſcernere inter famulum & Dominum, pauperem & diuitem? vinctum, & eum à quo vinctus erat, Regem?* SECVNDO, quod quicquid laude vel gloria dignum habes, acceperis à Deo. *Quid habes*, ait Apoſtolus, *quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Et. *non ſumus ſufficientes cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quod ſi ne ad cogitandũ quidem bonum ſufficientes ſumus, quanto minus ad eloquendum & agendum? Vnde Chriſtus. *Sine me*, inquit, *nihil poteſtis facere.* Et nobis ſolum peccatum eſt, at boni nihil. Oſee ait. *Perditio tua Iſrahel, tantummodo in me auxilium tuum.* Et B. BERNARDVS in Cantica. *Tibi*, inquit, ô homo, *vnde gloria? putide puluis vnde tibi? De vitæ ſanctitate? Sed Spiritus eſt qui ſanctificat?*

Deu. 15. 9. iuxta 70.

1. Cor. 4. 7.
2. Cor. 3. 5.

Ioan. 15. 5.
Oſ. 13. 9.
Bern. ſerm. 13.

cat?

Digitized by Google

cat: Spiritus, non dico tuus, ſed Dei. Et ſi prodigiis aut ſignis effulgeas, in manu tua ſunt, ſed virtute Dei. An blanditur popularis fauor, quod verbū bonum, & bene forte deprompſeris? ſed Chriſtus donauit os & ſapientiam. Nam lingua tua quid niſi calamus ſcribæ? & hoc ipſum mutuo accepiſti, talentum creditum eſt, repetendū cum vſura. Si dicas. Deum agnoſco auctorē omnium bonorum, quæ habeo, ſed interim mea ſunt, quæ mihi Deus dedit. Fateor tua eſſe, ſed ita, ſicut ille tua eſſe voluit. Voluit autem te illis rectè vti ad tuam aliorumq́; ſalutem, non autem inde gloriari, ſicut Pater filio dat veſtes ad honeſtatē vel neceſſitatem, non vt inde inſoleſcat. Rides puerum ſi ob plumulā galero impoſitam ſibi vehementer placeat, quanto magis ridet te Deus, ſi ob ſcientiæ, nobilitatis, vel pietatis donum aliquod immodicè te efferas.

VIII. Remed. Quoad fieri poteſt virtutes tuas occulta, & occaſiones captandæ gloriæ refuge. Quod remedium ſuggeſſit Dominus ipſe cum apud Matthæum iubet orantem ſeſe recipere intra cubiculum, & Matth.5.6. ieiunantem lauare faciem, & eleemoſynā dantem ita dare vt neſciat ſiniſtra, quid faciat dextra. Sicut enim theſaurus abſconditus tutior eſt à latronibus, & virgo domi clauſa facilius caſtitatē ſeruat, quam quæ per vias vagatur, ita virtus occultata, à vana gloria & diaboli laqueis ſecurior eſt. *Sicut veſtem pretioſam*, inquit Chryſoſtomus, *cum in publico ponimus, plurimos ad inſidias prouocamus: Si verò domi recondamus, in tuto cuncta ſeruabimus: Sic ſi opes virtutum palam quaſi venales aſſiduè portemus in mente, inimicū irritamus ad furtum, ſin verò nemo alter id ſcierit, niſi quem nulla occulta latent, tutiſſimo in loco conſiſtent.* Et B. Greg. in Euangelia. *Inuentus theſaurus abſconditur, vt ſeruetur, quia ſtudium cœleſtis deſiderij à malignis ſpiritibus cuſtodire non ſufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abſcondit. In præſenti etenim vita quaſi in via ſumus, qua ad patriam pergimus. Maligni autem Spiritus iter noſtrum quaſi quidā latrunculi obſident: deprædari ergo deſiderat, qui theſaurum publicè portat in via. Hoc autem dico, non vt proximi opera bona noſtra non videant, cum ſcriptū ſit: Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt: ſed vt per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus. Sic autem ſit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto, vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua Deo ſoli placere quærimus, ſemper optemus ſecretum.*

Hom 3. in Matt.

Greg hom. 11.

Matth 5.16.

IX. Remed. Aſſuefac te vt omnes actiones tuas, maxime mane ad gloriam Dei referas, ſecundum conſilium Apoſtoli. *Siue manducatis*, inquit *ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriā Dei facite.* Quod remediū dedit Ioan. Cass. his verbis. *Athleta Chriſti qui verum & ſpiritualem agonē certare deſiderat, hanc multiformem beſtiam tali remedio poterit euadere, ſi primitus nihil propoſito vanitatis & inanis gloriæ capeſſendæ gratia fieri permittat. Deinde quæ bono initio fecerit, obſeruatione ſimili cuſtodire nitatur.* Quo autem conſtantius id facias, optimum erit Deum quaſi præſentem & operum noſtrorum

1.Cor.10.31.

Caſſ.lib.11. inſt.c.18.

Pſal.15.8. Baſil.q.34. ſpectatorem cernere & dicere cum regio Propheta. *Prouidebam Dominũ in conſpectu meo ſemper.* Ita conſuluit S. BASILIVS in regulis breuioribus. Nam poſita quæſtione, quomodo quis poſſit captandæ humanæ laudis vitium declinare? reſpondit. *Si ſibi certò perſuaſerit, vbique Deum adeſſe. Siquidem eſt nemo, qui cum in oculis Domini ſit, cum illius dedecore, cõſeruo ſuo malit* Chry.hom.43. ad pop. *gratioſus eſſe, quam Domino.* Idem ſuadet CHRYSOSTOMVS. *Cum aliquid boni faciens cogites, quod & hominibus oporteat oſtendere, & aliquos facti ſpectatores quæras, cogita quod Deus videt, & omnem illam extingues concupiſcentiam. de terra recede, ad illud cœleſte reſpicias theatrum. Homines etiam licet laudarint, mox tamen accuſant, vel inuident, vel carpunt; & vt non faciant hoc, tamen nihil laudato pro-* Chry.hom.5. in Gen. *ſunt. Deus verò non ita facit, ſed gaudet, noſtra laudans merita.* Et alibi. *Non vides in equorum ludis, quomodo hi qui equos agitant, non aduertunt plauſum populi aſſidentis, nec voluptatem ex eo plauſu capiunt, ſed in vnum Regem in medio ſedentem oculos intendunt, ac ad nutum illius attendentes totam multitudinem deſpiciunt. Hos & tu imiteris, non magni faciendo hominum famam, ſed ſententiam iudicis iuſti exſpectando, atque ad nutum eius omnia dirigendo.*

X. REMED. Conſidera exempla eorum quibus vanæ gloriæ aucupium malè ceſſit. Primum eſt Luciferi Angelorum principis, qui plus æquo ob naturæ gratiæque dona elatus cum ſociis ad tartara deturbatus Luc.10.18. eſt: quo exemplo Chriſtus ad Lucam terruit 72. diſcipulos, cum gloriarentur, quod dæmonia ipſis ſubiicerentur, dicens. *Vidi Satanam, ſicut* Gen.3.5. *fulgur de cœlo cadentem.* Alterum eſt Adæ protoplaſti, qui paradiſo exter- 4. Reg.20.13. minatus eſt, quod diuinitatem in ſcientia boni & mali ſuaſu ſerpentis affectaſſet. Tertium eſt Ezechiæ regis, qui quod Babyloniæ regis Legatis ex oſtentatione quadam theſauros omnes ſuos ſpectandos exhibuiſſet, à Domino per Iſaiam Prophetam grauiter increpitus eſt, eique denun- Luc.18.14. ciatum eſt omnes illos vna cum filiis in Babylonẽ deportatũ iri. Quartum eſt Phariſæi apud Lucam, qui quod ex faſtu quodam bona ſua opera prædicaſſet, & ſe publicano peccatori antepoſuiſſet, Publicano à Domino poſthabitus eſt, & iuſtificationis beneficio priuatus.

XI. REMED. Conſidera indicia, ex quibus cognoſcas te expugnaſſe vanam gloriam. Primum eſt, ſi moleſtè feras te ab aliquo laudari. *Laus* Greg.26. moral. c.23. *enim,* inquit B. GREGORIVS, *iuſtos cruciat, iniquos exaltat: ſed iuſtos cũ cruciat purgat: iniquos verò dum lætificat, reprobos monſtrat.* Et poſt. *Cum verò iuſti ſua præconia in Dei laudem tendere ſentiunt, ea etiam deſiderabiliter amplectuntur.* Exẽ- Aug.10. confeſſ. c.37. & ep.64. plum habes in AVGVSTINO qui in libris Confeſſionum agens de tentatione gloriæ. *Quotidiana,* inquit, *fornax noſtra eſt humana lingua. Tu noſti de hac re ad te gemitum cordis mei, & flumina oculorum meorum. Neque enim facile colligo quam ſim ab iſta peſte mundatior, & multũ timeo occulta mea, quæ norunt oculi tui, mei non.* Alterum eſt, ſi delecteris quidẽ aliquantulum laudibus tuis, plus tamen

tamen ipſa veritate. *Contriſtor*, ait ibidem Auguſtinus, *aliquando laudibus meis, cum vel ea laudantur in me, in quibus ipſe mihi diſpliceo: vel etiam bona leniora pluris æſtimantur, quam æſtimanda ſunt.* Et rurſum. *Quid igitur tibi in hoc genere tentationis Domine confiteor? quid? niſi delectari me laudibus, ſed amplius ipſa veritate, quam laudibus?* Tertium eſt, ſi gaudeas, vel certe optes gaudere cum Apoſtolis in contumeliis & iniuriis pro Chriſto: quod altiſſimum genus eſt imitandi Chriſtum, qui opprobriis ſaturatus dicitur, vt non puderet nos aliquam ſubire pro eo ignominiam, maximè, cum ſæpe neceſſe ſit: nam vt docet Chryſoſtomus in Geneſin, *fieri non poteſt, vt qui virtuti dediti ſunt ab omnibus bene audiant.* Act.5.41. Threu.3.30. Chryſ.hom.14.

XII. REMED. eſt oratio, ac Chryſoſtomus quidem exiſtimat non eſſe aliud remedium contra vanam gloriam. Ita enim loqitur in opere imperfecto. *Omnia mala quæ ſunt in mundo, habent contraria bona per quæ ſuperentur, vt puta fornicatio caſtitatem, ſuperbia humilitatem, iracundia conſuetudinem. Et nullum eſt malum; quod non habeat contrarium bonum, excepta vana gloria. Ita quantauis bona feceris volens compeſcere vanam gloriam, tanto magis excitas eam. Et cauſſa eſt iſta, quia omne malum ex malo naſcitur, ſola autem vana gloria de bono procedit, & ideo non extinguitur per bonum, ſed magis nutritur. Denique inter homines peccatores tentatio vanæ gloriæ non habet locum. Fornicarius enim, aut raptor, quomodo tentetur in gloria vana, qui non habet vnde glorietur? Ergo nullum remedium poteſt eſſe contra vanam gloriam, niſi oratio ſola. Et hæc ipſa vanitatem generat, niſi cautè proſpexeris, ſi forte bene oraueris.* Chryſ.hom.15. in Matth.

VIDE V. *Ambitio. Amor ſui. Immortificatio paſſionum. Præſumptio. Superbia. Veſtium luxus. Vindicatio iniuriæ.*

GVLA.

Remedia contra gulam.

I REMED. Conſidera Sacræ ſcripturæ dicta. Primo enim hortatur vt eam fugiamus, vt in Salomonis Prouerbiis. *Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt.* Et apud Eccleſiaſticũ. *Vtere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponũtur, ne cũ manducas multum, odio habearis.* Et apud Apoſtolum. *Sicut in die honeſtè ambulemus, non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, &c. Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.* 2. docet ea prouocatam diuinam iram, vt ab Adam & Eua ob fructum arboris vetitæ deguſtatum. Huic enim dictum eſt. *Multiplicabo ærumnas tuas. in dolore pa[illegible] filios,* Illi verò. *Maledicta terra in opere tuo. In ſudore vultus tui veſceris pane.* Prou.23.20. Eccl.31.19. Rom.13.13. Gen.3.16.& 17.

Digitized by Google

Luc.17.27. Deinde ab eorum filiis tempore Noë. *In diebus Noë*, inquit Lucas, *edebant & bibebant vſque ad diem, qua intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdi-*
Num.11.33. *dit omnes.* Item à filiis Iſrahel faſtidientibus manna. *Adhuc carnes*, ait in Numeris, *erant in dentibus eorum, & ecce furor* Domini *concitatus in populum percuſ-*
Deut.21.20. *ſit eum plaga magna nimis.* Et in Deuteronomio. *Filius veſter ſi comeſſationibus*
Iſa.22.13. *vacat & luxuriæ, atque conuiuiis, lapidibus obruet eum populus.* Et apud Iſaiam. *Comedamus & bibamus*, aiunt guloſi, *cras enim moriemur. Et reuelata eſt in auribus meis vox Domini. Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Do-*
Gal.5.19. *minus exercituũ.* 3. excludit guloſos beatitudine æterna. nam in epiſt. ad Galatas comeſſationes & ebrietates numerantur inter manifeſta opera
Luc.6.24. carnis regno cœlorum excludentia. Et Chriſtus apud Lucam ait. *Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolationẽ veſtram. Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis.* Et diues epulatus quotidiè ſplendidè, ſepultus eſt in inferno. Apo-
Luc.16.19. ſtolus quoq; affirmat comeſſatores non ſeruire Deo ſed ventri. *Huiuſmo-*
Rom.16.18. *di*, inquiens, *Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo ventri.* Et. *Quorum Deus*
Phil.3.19. *venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* 4. tradit hoc vitio etiam iacturam fieri in bonis externis. Eſau enim nimia ardens cupidita-
Gen.25.33. te edulii lenticulæ primogenita fratri vẽdidit, vt eſt in Geneſi. Et Sapiens
Prou.21.17. ait. *Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.*

Baſil. II. REMED. Conſidera cenſuram SS. Patrum in gulam. S. BASILIVS
Gen 3.1. in ſermone de abdicatione rerum. *Caue ne te aduerſarius ſimili atq; primũ pa-*
Matth.4.3. *rentem peccato circumueniat, & quamprimum de paradiſo delitiarum expellat. Nam qui callida eſcæ obiectione ita malitioſè vita illum ſpoliauit, & item IESVM eodem modo ſupplantaturum ſperauerat, nihil eſt, quod is vereatur. etenim præſentiſſimum hoc eſſe venenum ille intelligit, &c. Vt enim fons aquæ ſi in plures ſit riuulos diſſectus, vicina omnia loca herbarum viriditate cõueſtit, ſic vitium gulæ, ſi per cordis tui venas ſe diſtraxerit, indeque ſenſus tuos omnes irrigarit, & libidinum multarum ſyluam in*
Amb.lib.1.c.5. *te conſeuerit, animum tuum ferarum habitaculum efficiet.* S. AMBROSIVS de Cain & Abel. *Plurimos gula ſua occidit, nullum frugalitas. innumeris vina nocuerunt, nulli parſimonia. Plerique inter epulas fudere animas, & menſas proprio repleuere ſanguine. Aliis cruditas vocem ſimul rapuit & ſenſum, & ſi aliquibus cruditas*
Luc.13.25. *noxia non fuit, his ruinam fecit ebrietas. Poſtremo audi, quos Chriſtus excludat. Cum intrauerit, inquit, paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium dicentes. Aperi nobis, & reſpondens dicit; Neſcio vos vnde eſtis, recedite à me operarij iniquitatis. Tunc incipietis dicere. Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti. Et dicet vobis. Neſcio vnde eſtis. Audiſtis quid de mandu-*
Hier.lib.2. *cantibus dixerit?* S. HIERONYM. in Iouinianum. *Eſus carnium, & potus vini, ventriſq; ſaturitas ſeminariũ libidinis eſt.* Et paulo poſt. *Quod ſi quis exiſtimat & abundantia ciborum potionumq; ſe perfrui, & vacare poſſe ſapiẽtiæ, hoc eſt, & verſari*
Chry.hom.44. *in deliciis, & deliciarum vitiis non teneri, ſeipſum decipit.* S. CHRYS. in Ioannem

Nibil

*Nihil gula ſerniɩioſius, nihil ignominioſius eſt: hæc obtuſum & craſſum ingeniũ, hæc
carnalem animam reddit: hæc cæcat intellectum, non ſinit, vt quicquã perſpiciat.* Iᴏᴀ. Caſſ. lib. 5. c. 4.
Cᴀꜱꜱ. in inſtitutionibus monaſticis. *Non ſola crapula vini mentem inebriare
conſueuit, verumetiam cunctarũ eſcarum nimietas vacillantẽ eam ac nutabundã red-
dit, omniq; integritatis ac puritatis contemplatione deſpoliat.* S. Gʀᴇɢ. in moralib. Greg. l. 31. c. 31.
*De vẽtris ingluuie inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquiũ, hebetudo ſen-
ſus circa intelligentiã propagãtur.* B. Iꜱɪᴅ. de ſummo bono. *Sicut oẽs carnales cu-* Iſid. l. 2. c. 42.
piditates per abſtinentiã reſecãtur, ita oẽs animæ virtutes edacitatis vitio deſtruũtur.

III. Rᴇᴍᴇᴅ. Conſidera hunc gulæ morbum ante omnes alios tibi
eſſe curandum. Nam S Bᴀꜱɪʟɪᴠꜱ dum inſtituit Virgines, & alios ad vir- Baſ. de vera
tutis perfectionem tendentes. *Ante omnia,* inquit, *aduerſus guſtum virgo tota* Virgin.
*intentione pugnabit, fonteſq; voluptatũ ventris, & impudicitiæ fomitẽ inde manan-
tem à principio caſtitatis ſtudio & odore ſiccabit, &c. Ventre enim diſtẽto epulis, neceſ-
ſe eſt, ea quæ ſub ipſo ſunt membra ex humoris redundãtia ad propria & naturalia of-
ficia moueri.* Et Cᴀꜱꜱɪᴀɴᴠꜱ, *Prima nobis calcanda eſt gulæ concupiſcentia, &* Caſſ. lib. 5. inſt.
eo vſq; extenuanda mens non ſolum ieiuniis, verumetiam vigiliis, lectione quoque & c. 14.
*crebra compunctione cordis, in quibus ſe forſitan vel illuſam, vel fictam reminiſcitur,
&c. donec ipſius cibi refectionem non tam iucunditati conceſſam, quàm oneris vice ſibi
impoſitam recognoſcat.* Et infra. *Ob quod ciborũ non ſolum ſuperfluus appetitus vir-
tutum contemplatione calcandus, ſed etiam ipſi naturæ neceſſarius tanquam caſtitati
contrarius, non ſine cordis anxietate ſumendus eſt.* Conſentit B. Iꜱɪᴅᴏʀᴠꜱ de Iſid. l. 2. c. 42.
ſummo bono. *Nemo poteſt virtutum perfectionẽ attingere, niſi prius ventris edo-
muerit ingluuiem.* Et ante eum B. Gʀᴇɢᴄʀɪᴠᴀ in moralibus. *Nullus pal-* Greg. 30. mor.
mam ſpiritualis certaminis apprehendit, qui non in ſemetipſo prius per afflictam ven- c. 26.
tris concupiſcentiam carnis incentiua deuicerit. Et iterum. *Dum venter non reſtrin-
gitur, per carnis concupiſcentiam ſimul cunctæ virtutes obruuntur.*

IV. Rᴇᴍᴇᴅ. Conſidera modos, quibus gula delinquitur, vt vnicui-
que congruentia adhibeantur antidota. Eos accuratè expoſuit eodem Ib. c. 27.
loco B. Gʀᴇɢ. *Quinq; nos modis gulæ vitium tentat. Aliquando namq; indigentiæ
tempora præuenit, aliquando verò tempus non præuenit, ſed cibos lautiores quærit, ali-
quando quælibet ſumenda ſint præparari accuratius expetit. aliquando autẽ & qua-
litati ciborum & tempori congruit, ſed in ipſa quantitate ſumendi menſurã moderatæ
refectionis excedit. nonnunquã verò & abiectius eſt quod deſiderat, & tamen ipſo æſtu
immenſi deſiderij deterius peccat. Mortis quippe ſententiã patris ore Ionathas meruit,
quia in guſtu mellis conſtitutũ edendi tempus anteceſſit. Et ex Ægypto populus edu-* 1. Reg. 14. 44.
ctus in eremo occubuit, quia deſpecto mãna cibos carniũ petiit, quos lautiores putauit. Num. 11. 33. 1. Reg. 2. 15.
Et prima filiorũ Heli culpa ſuborta eſt, quod ex eorum voto ſacerdotis puer non anti- Ezechi. 16. 49.
*quo more coctas vellet de ſacrificio carnes accipere, ſed crudas quærere, quas accuratius
exhiberet. Et cum ad Hieruſalẽ dicitur. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuper-
bia, ſaturitas panis & abundantia. aperte oſtenditur, quod idcirco ſalutẽ perdidit, quia cũ*

ſuperbia

Digitized by Google

ſuperbiæ vitio menſuram moderatæ refectionis exceſſit. Et primogenitorum gloriam Eſau amiſit, quia magno æſtu deſiderij vilem cibum, ſcilicet lenticulam concupiuit: quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, Caſſ. coll. 5. c. 11. *indicauit. Neque enim cibus, ſed appetitus in vitio eſt.* CASSIANVS tres tantum modos ex dictis aſſignat, primum, ſecundum & quartum.

I. Antidotum contra primum modum.

PRIMO modo medeberis, ſi obſerues certum tempus comedendi, vt Caſſ. l. 5. inſt. 5. 20. & 23. prandii & cœnæ. Vnde CASSIANVS. *Monachus hanc inprimis cautionem ſibi indicat, vt non potus quicquam, non eſus vlla oblectatione deuictus, ante ſtationem legitimam, communemque refectionis horam extra menſam percipere ſibimet prorſus indulgeat, &c. Similiter quoque canonicum ſomni tempus, menſuramque cuſtodiat.* Coll. 5. c. 11. & 17. Et alibi. *Ante horam canonicam,* inquit, *abſolutio ieiunij nullatenus præſumẽda eſt, &c.* hinc enim *monaſterij odium gignitur, atq; exinde horror, & intolerantia eiuſdem concreſcit habitaculi: quam ſine dubio mox diſceſſio, aut fuga velociſſima ſubſequetur.* V. P. parte 2. c. 3. Quod ſi aliquando difficile tibi ſit vſque ad ſtatam horam ſuſtinere, imitare exemplum eius, qui in vitis Patrum cum autore dæmone fame vrgeretur hora prima diei, imperauit ſibi, vt expectaret vſque ad tertiam: & cum tertia eſſet, vſque ad ſextam: & cum ſexta, porrò vſque ad nonam, quæ erat ſtata prandii. Qua exercitatione ſecundo, tertioue repetita, ſic dæmonem, famemque vicit, vt nec poſt biduum eſuriret. Ad Eccl. 10. 16. hoc antidotum pertinet illud Eccleſiaſtæ. *Væ tibi terra cuius Principes mane comedunt. Beata terra, cuius Principes veſcuntur tempore ſuo,* id eſt, ſtato, ait Gregorius Thaumaturgus in huius loci commentario.

II. Antitodum contra modum 2. & 3.

SECVNDO, contra lautitiem, & laborioſum apparatum eduliorum ama viliores & communes atque parabiles cibos. Sic enim monet B. Baſ. de ver. virginit. BASILIVS. *Omnibus in locis,* inquiens, *cibus qui ſit ad victũ neceſſarius ſolerti ratione inquirendus, condimentorumq; elaboratæ blanditiæ vt voluptatis illecebræ repudiandæ.* HIERONYM. contra Iouinianum. *Ne tales accipiamus cibos, quos aut* H. lib. 2. *difficulter digerere, aut comeſos magno partos & perditos labore doleamus. Holerum, pomorum ac leguminum, & facilior apparatus eſt, & arte impendiiſq; cocorũ non indiget, & ſine cura ſuſtentat humanũ corpus, moderateq; ſumptus leuiori digeſtione cõcoquitur.* Et infra. *Epicurus voluptatis aſſertor omnes ſuos libros repleuit holeribus & pomis*

Digitized by Google

& pomis, & vilibus cibis dicit eſſe viuendum, quia carnes & exquiſitæ epulæ ingenti cura ac miſeria præparentur. GASSIANVS in inſtitution. monaſticis. *Eſt cibus eligendus non tantum qui concupiſcentiæ flagrantis æſtus temperet, minuſque ſuccendat, verumetiam qui ad parandum ſit facilis, & quem ad comedendum opportuniorem vilioris pretij compendium præſtet, quique ſit conuerſationi fratrum eſuique communis?* Et paulo poſt. *Quicquid autem extra conſuetudinem præſumitur vſumque communem, vt vanitatis & gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum antiquiſſima Patrum traditio notauit.* NEQVE ideo, ſiue ſecularis, ſiue religioſus ſis, arceris ab omnibus lautioribus menſis, quando vel neceſſitas, vel honeſtas, vel obedientia maioribus debita exigit. Conſtat enim Chriſtũ Dominũ & nuptiis, in quibus lautiores cibi apponi ſolent, aliiſq; conuiuiis diuitum interfuiſſe. Et caritas ſæpè perſuadet, vt de conſueta ſeueritate aliquid remittamus, ad recreandos hoſpites, quorum conuerſatio nobis proficua eſt, vel quibus conſuetudine noſtra commodare poſſumus. Id modo dico, dum hi reſpectus abſunt, nos quantum in nobis eſt ſubterfugere debere iſtas lautitias. Caſſ.lib.5.c 24.

III. Antidotum contra modum 4.

QVARTVS Gulæ morbus iuxta S. Gregorium erat, quando in quantitate ſumendi mẽſura moderatæ refectionis exceditur: cui medebere, ſi tantum cibi ſumas, quantũ ad vires corporis pro ratione ſtatus, & officii, quod exerces, corroborandas ſatis fuerit. Certa enim mẽſura, quæ omnibus ſit communis, præfigi non poteſt. Quod enim vni parum eſt, alteri ſatis eſt: & vbi hic peccat vitio gulę, ibi ille nimia ſe macerat abſtinentia. Ita tradit B. BASIL. *Quoniam,* inquiens, *innatum nobis corporis vehiculum, neque nimis laxando frena, neq; rurſus immodicè illa retinendo ad virtutis curſum producere oportet, idcirco & corporum ſtatus, & habitus, & ciborum qualitates ſolerter explorare conueniet, vt valido quidẽ ac vegeto corpori frena immittamus, & per inediam frigidioreſq; cibos redundantiam caloris arceamus: porrò ſenili & frigeſcenti cibi potuſq; adiumentum ad ſuſtentandas vires ingeramus.* Idẽ habet Caſſianus. Vt verò cognoſcas, quantũ cibi cuiq; ſufficere ad vires corporis tuendas debeat, S. DOROTHEVS, & alii ſancti præſcribunt: Vt quiſq; experientia magiſtra diſcat & obſeruet, quanta cibi copia ſoleat ſtomachũ grauare, ac deinde paulatim de illa copia detrahat, donec nullam amplius in digeſtione ſentiat difficultatem. Cõtra quoq; notet, quanta cibi tenuitas & parſimonia imbecilliorem reddat, vt officio quod ſuſtinet ægrè facere ſatis poſſit. Quo animaduerſo paulatim eo vſq; commeatũ augeat, donec integræ ſuppetant vires ad omnes functiones conſuetas

Baſ.de Virgin.

Caſſ.coll.2.c.22.

Dorot.ſerm.9.

P explen-

Digitized by Google

explendas. Quam ergo quantitatem cibi ſufficere tibi reipſa cognoris, eam ordinariè vſurpa. Quod ſi dubius & anceps hæreas, quanta cib copia tibi ſit neceſſaria, potius naturali inclinationi repugna, quam faue, eo quod, vt vulgo fertur, appetitus ſit nequam, & colore neceſſitatis facilè in fraudem inducamur. *nemo enim carnem ſuam*, inquit Apoſtolus, *vnquam odio habuit, ſed nutrit, & fouet eam.* Epheſ.5.29.

IV. Antidotum contra modum 5.

QVINTVS gulæ morbus erat nimio deſiderii æſtu ferri in viliores cibos, inſtar Eſau in edulium lenticulæ. quem morbum & alii Patres notarunt vt S. BASILIVS in ſermone de abdicatione, dum ait, *Gulæ vitium non in eſcarum copia naturæ ſuæ vim exerere nouit, ſed in voluptate, atque guſtatu licet modicis admodum vtare.* Et B. AVGVSTINVS libro 3. de doctrina Chriſtiana. *Fieri poteſt, vt ſapiens pretioſiſſimo vtatur cibo ſine vitio cupiditatis: inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum ardeſcat.* Antidotum autem huius morbi generale eſt, nempe, vt nimiam cupiditatem coerceas: quæ æquè in pretioſo, ac vili poteſt eſſe edulio. Vnde Sapiens. *Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam.* & Apoſtolus *Carnis curam ne feceritis in deſideriis.* Et loco citato AVG. *Sanius quiſq; maluerit more Domini piſce veſci, quam lenticula more Eſau nepotis Abraham, aut hordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis ſunt pleræq; beſtiæ, quia viliorıbus aluntur eſcis. Nam in omnibus huiuſmodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus vtimur, ſed ex cauſa vtendi, & modo appetendi, vel probandū eſt, vel improbandum, quod facimus.* Et GREG. *Neq; cibus, ſed appetitus in vitio eſt. Vnde & lautiores cibos plerumq; ſine culpa ſumimus, & abiectiores non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. Eſau quippe primatum per lenticulam perdidit, & Elias in eremo virtutem Spiritus carnes edendo ſeruauit. Vnde & antiquus hoſtis, quia non cibum, ſed cibi concupiſcentiam eſſe cauſam damnationis intelligit, & primum ſibi hominem, non carne ſed pomo ſubdidit, & ſecundum non carne, ſed pane tentauit. Hinc eſt quod plerumque culpa committitur, etiam cum abiecta & vilia ſumuntur.*

Baſil. Aug. c. 12. Eccli. 37. 32. Rom. 13. 14. Gen. 25. 33. Greg. 30. mor. c. 27. Gen. 3. Matth 4. 3.

V. REM. Quoniam neceſſitati cibi ſumendi coniuncta eſt ſemper voluptas, vide vt ne occaſione neceſſitatis ſinas te rapi vltra metas neceſſitatis. *Sic. n. voluptas.* ait B. GREG. loco allegato. *ſub neceſſitate ſe palliat, vt vix eam perfectus quiſq; diſcernat. Sæpe autē in edendi via furtiuè adiuncta voluptas ſubſequitur: nonnunquā verò impudenter libera etiā præire conatur. Facile verò eſt deprehendere, cum voluptas eius neceſſitatē præuenit: ſed valde difficile eſt diſcernere, cum in ipſo eſu neceſſariis ſe ſecreta ſubiungit. Nam quia præeuntē naturæ appetitum ſequitur, quaſi ad ergo veniens tardius videtur.* Et B. AVG. lib. 10. Confeſſionū.

Greg. c. 28. Aug. c. 31.

In his.

In his tentationibus conſtitutus certo quotidie aduerſus concupiſcentiam manducandi & bibendi. Quis.n.eſt Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas neceſſitatis? quiſquis eſt, magnus eſt, magnificet nomen tuum. Ego autem non ſum, quia homo peccator ſum. Et iterum. *Hoc me docuiſti, vt quemadmodũ medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam.* Et infra. *Quia quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parũ eſt. Sæpe incertum fit, vtrùm adhuc neceſſaria corporis curã ſubſidiũ petat, an voluptaria cupiditatis fallatia miniſterium ſuppetat. Ad hoc incertũ hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrocinium, gaudens non apparere quid ſatis ſit moderatione valetudinis, vt obtentu ſalutis obumbret negotiũ voluptatis.* Et rurſus. *His tẽtationibus quotidie conor reſiſtere, & inuoco dextrã tuam, ad ſalutem meam, & ad te refero æſtus meos, quia conſilium mihi de hac re nondũ ſtat. Audiui vocẽ tuam. Poſt cõcupi-* Eccli.18.30.
ſcentias tuas ne eas, & à voluptate tua auertere. Omnia poſſũ, inquit Apoſtolus, in eo Phil.4.13.
qui me cõfortat, Da ꝙ iubes, & iube ꝙ vis. Hæc ille. Hęc autẽ non eo dicta ſũt à Gregorio & Auguſtino, vt velint nullã debere eſſe in cibo oblectationẽ, ſed id tantũ contendunt, non eſſe oblectationẽ illam quærendã tanquã ſcopum & finem, ac ideo amplectendã tantum, quatenus ſeruit neceſſitati. Quanquã ſeruus Dei hoc longius à gulæ vitio diſcedet, quo ſincerius ſolã neceſſitatẽ in cibo ſpectarit, & quæſierit. Spectabit autẽ, quãdo veras voluptates in diuinarũ rerum contemplatione fuerit aucupatus. *Nequaquã enim,* inquit CASSIANVS, *poterimus eſcarum præſentiũ ſpernere* Caſſ.lib.5.inſt. c.14.
voluptates, niſi mens contemplationi diuinæ defixa, amore virtutum potius, & pulcritudine cæleſtium delectetur. Deinde, ſi antequam cibum ſumat, ſtatuat ſe tantum rationem vtilitatis tanquam magiſtram & ducem in cibo ſumendo ſecuturum, vt habet. BASILIVS in regulis breuioribus. Baſil.q.126.

VI. REMED. In omnibus cibis vita ſemper ſatietatem, ſiue pretioſi ſint, ſiue viles. Nam apud Ezechielem Hieroſolyma ob ſaturitatẽ panis Ezech 16.49.
Sodomę comparatur. & B. HIER. in Iouinianũ ita ſcribit. *Sed & ex viliſſi-* Hier.lib.2.
mis cibis vitanda ſatietas eſt. Nihil enim ita obruit animum, vt plenus venter, & exæſtuans, & huc illucq́ ſe vertens, & in ructus, vel in crepitus ventorũ efflatione reſpirans. Et CASS. *Generalis hic continentiæ modus eſt, vt ſecundũ capacitatẽ viriũ, vel* Caſſ.coll.2. c. 22. 23.
corporis, vel ætatis tantũ ſibimet cibi vnuſquiſq; concedat, quantũ ſuſtentatio carnis, non quantũ deſideriũ ſaturitatis expoſcit. Palladius in hiſtoria Lauſiaca ſcribit; Pallad.c.2.
ISIDORVM Sacerdotẽ, etiamſi quotidie tantũ cibi ſumeret, quantũ ſatis eſſet ad tuendã corporis incolumitatẽ, tamẽ magnã temperantiæ laudẽ apud oẽs meruiſſe, ꝙ nunquã ſatur è menſa ſurrexiſſet. CASS. quoq; non Caſſ.l.5.inſt.
obſcurè laudat quendam eremi cultorẽ è Senioribus partiũ Syriæ, qui c.25.
confeſſus ſit ſe, licet ſexies diuerſis aduenientibus fratribus menſam poſuiſſet, & cũ omnib. cibũ ſũpſiſſet, nondũ eſſe ſaturũ, ſed adhuc eſurire. QVOD ſi cui difficile videatur ad tantã frugalitatis pfectionẽ aſpirare, ob contrariã multorum annorũ conſuetudinẽ, quib. cõſuẽrit largiori cibo

potuq́; ſe reficere, is norit ſe inuocato diuino auxilio poſſe prauā conſuetudinem paulatim melioris beneficio expugnare. Exemplum habes
Aug. lib. 10. c. 31. B. AVGVSTINI, qui poſt conuerſionem ſuam, vt eſt in Confeſſionum libris, quotidianum in hoc genere contra carnem bellum ſuſcepit. *In his tentationibus*, inquit, *poſitus certo quotidie aduerſus concupiſcentiam manducandi & bibendi. Non eſt enim, quod ſemel præcidere, & vlterius non attingere decernam, ſicut de concubitu potui. Itaque freni gutturis temperata relaxatione & constrictione tenendi ſunt.*
Poſſ. c. 22. Et POSSIDIVS in eius vita ſcribit eum menſa vſum frugali & parca, quæ inter olera & legumina, aliquando carnes propter hoſpites & infirmiores quoſque contineret. Deinde in ipſa menſa, magis lectionem vel diſputationem, quàm epulationem potationemque dilexiſſe.
C. 27. Adhæc ſecum commorantibus & conuiuantibus numerum poculorum præfixiſſe. Denique exemplo Ambroſii in ſua patria petitū ad conuiuia non iuiſſe, ne temperantiæ amitteretur modus. ALTERVM exemplum eſt B. DOROTHEI, qui cum Doſitheum quendam viri primarii filium inter delitias ſæculi educatum inſtituendum ſuſcepiſſet, initium fecit ab expugnatione gulæ, ac principio copiā illi fecit comedendi quantum vellet. tum de conſuetæ portionis partibus duodecim vnam ademit, & poſt aliquot dies rogauit, num famem ſentiret. cumque reſpondiſſet exiguam ſe ſentire, iuſſit eum continuare, donec nullam amplius ſentiret. Dein cepit ex duodecim ſtatæ portionis partibus ſubtrahere binas, eoque plures, donec ad moderationem legibus temperantiæ conuenientem peruentum eſt.

Dor. in eius vita.

VII. REMED. Conſidera ſedulò frugalitatem omnium ſanctorum ab orbe condito, de quibus multa S. HIERON. in epiſt. ad Euſtochium, de cuſtodia Virginit. libro ſecundo in Iouinianum, Baſilius, aliiq́; Patres. Primum Adam & Eua, eorumq́; poſteri ad duo annorum millia victitarunt arborū fructibus, & terræ oleribus. Populus Iſraheliticus totos 40. annos manna & aqua vixit; morte punitus ſimulatq́; carnes cōcupiuit. Vnde & ſepulcra eorum dicta ſunt *ſepulcra concupiſcentiæ*. Eliæ Prophetæ ſub quercu laſſo per Angelū mittitur prandium, collyrida panis & vas aquæ. Eliſæus filios Prophetarum inuitat ad prandium herbarum agreſtium. Danieli in lacum leonum mittitur *meſſorum prandium, vt arbitror*, inquit Hieronym. *ruſticanum*. Ananias, Miſael Azarias in Babylone captiui contempta regis menſa leguminibus veſcūtur, aquamq́; bibunt & pulcriores fiunt. Chriſtus turbam quinq́; millium pane pauit, quem nos ob vilitatem parui ducimus. Matthæus Apoſtolus, teſte Clemente Alexandrino, ſolis holeribus cum pane vitam tolerauit. Iacobus frater Domini vino & carne, teſte Egeſippo, abſtinuit. Marci Euāgeliſtæ diſcipuli pane, ſale, hyſopo, & aqua contenti fuere, & Euſebius & Hieronymus probāt ex Phi.

Hier. ep. 22. Baſ. hom. de ieiun. Num. 11. 34. 3. Reg. 19. 6. 4. Reg. 4. 39. Dan. 14. 35. Dan. 1. 12. Ioan. 6. 11. Clem. l. 2. pædag. c. 2. Euſ. l. 2 hiſt. c. 22. Hier. de viris ill.

ex Philone. Quam frugalitatem ſecutæ cum S. Antonio,& S.Hilarione, per aliquot ſecula multæ eremitarum myriades. Paulus primus eremita dactilis initio, poſt dimidiato pane per coruũ quotidie diuinitus miſſo, ſemel autem integro cum hoſpite S. Antonio vixit, vt habet in eius vita Hieronymus, qui & aſſerit in epiſt. ad Euſtochium, pro luxuria reputatum, ſi monachus coctum aliquid comederet. CASSIANVS ex ſententia Abbatis Moyſis dicit refectionem ordinariam monachorum à ſenioribus ſtatutum duo paximatia, id eſt, duos paruulos panes, *quos*, inquit, *vix libræ vnius pondus habere certiſſimum eſt.* Denique quanta in parſimonia multi alii extra eremum, & cœnobia vixerint, oſtendunt vitæ ſanctorum.

Hier. ep. 22. Caſſ. l. 2. coll. c. 19.

VIDE V. *Amor ſui. Chorea. Ebrietas. Luxuria, Voluptas carnis.*

H

HÆRESIS.

Remedia contra hæreſin.

PRIMVM Remedium. Conſidera, quid de crimine hæreſeos, hereticiſq; diuina oracula pronuncient. Hæreſin ſane inter manifeſta lethalia crimina, quæ nos regno cœlorum arceant, annumerant. *Manifeſta*, inquit Apoſtolus, *ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, &c. rixæ, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, &c. & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut & prædixi, quoniã, qui hæc agunt, regnũ Dei nõ poſſidebunt.* Gal. 5.
Vnde B. Petrus, hæreſes vocat, *ſectas perditionis*; quia hæretici ſua doctrina 2. Pet. 2.
ſe aliosq; in æternũ perdunt. 2. Chriſtus Saluator vocat hæreticos *falſos* Matth 7. Matth 24.
Prophetas, lupos rapaces, pſeudochriſtos, fures & latrones. B. Paulus verò *pſeudapo-* Ioan 10.
ſtolos, operarios ſubdolos, homines ſeipſos amantes, cupidos, elatos, blaſphemos, ſceleſtos, 2. Cor 11. 1. Tim. 3.
ſine affectione, proditores, proteruos, voluptatum amatores magis quã Dei, proprio iu- Tit. 3.
dicio condẽnatos. S. Petrus, *pſeudoprophetas, magiſtros mendaces, ſeruos corruptionis,* 2. Pet. 2.
indoctos & inſtabiles. S. Iohannes. *Antichriſtos & ſeductores*. B. Iudas, *nubes ſine* 1. Ioan. 2.
aqua, arbores autumnales, infructuoſas, bis mortuas, fluctus feri maris, deſpumantes 2. Ioan.
ſuas confuſiones, ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum.
3. oracula diuina tradunt fidem, quæ contraria eſt hæreſi, neceſſariã eſſe

Digitized by Google

Heb.11.6. ad ſalutẽ. *Sine fide impoſſibile* eſt, inquit Apoſtolus, *placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator eſt.*

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. Primò enim diabolum faciunt parentem auctoremque hæreſum vt B. Ignatius ad Trallianos, & Cyprianus de vnitate Eccleſiæ; nec iniuria, quia teſte Saluatore, diabolus *ab initio fuit mendax & pater mendacij.* quid enim aliud eſt hæreſis, niſi mendax & fallax doctrina? 2. matrem hæreſum aiunt eſſe ſuperbiam. *Omnes, hæretici*, inquit Tertullianus, *tument, omnes ſcientiam pollicentur.* Et Hieronymus in Abdiam. *Quis hæreticorum non in ſuperbiam extollitur?* Deinde Auguſtinus libro de Paſtoribus. *Diuerſis locis*, inquit, *ſunt diuerſæ, ſed vna mater ſuperbia omnes hæreſes genuit, ſicut vna mater noſtra Catholica omnes Chriſtianos fideles toto orbe diuiſos.* 3. negant appellandos Chriſtianos. Vt Ignatius, Cyprianus locis citatis & Hieron. contra Luciferianos. *Si enim hæretici ſunt*, inquit Tertullianus de præſcript. *Chriſtiani eſſe non poſſunt.* Et B. AVGVSTINVS in Enchirid. *Si diligenter, quæ ad Chriſtum pertinent, cogitentur, nomine tenus inuenitur Chriſtus apud quoſlibet hæreticos, qui ſe Chriſtianos vocari volunt, re verò ipſa non eſt apud eos.* 4. conferunt idololatris, vt Tertull. Origenes, Irenęus, imò faciũt deteriores idololatris, vt Hieron. in Ezech. Imò & Iudæis vt Ambroſius in ſermonibus, atque adeò ipſo diabolo, vt idem libro tertio de fide. *Hæretici*, addit Hieron. in Iſaiam, *omnes vincunt impietate.* 5. comparant eoſdem fœdiſſimis ferociſſimiſque beſtiis. Ignat. ep. ad Smyrnæos canibus rabidis, ſerpentibus, baſiliſcis, & ſquamoſis draconibus. B. Cypr. lupis & canibus. Ambroſius noctuis, & vulpibus, Hieronymus Scarabæis. Vincentius Lyrinenſis ranis & muſcis morituris. Auguſtinus cimicibus, qui, vt habet libro 4. in Iulianum. c. 9. *dum viuunt mordent, mortui autem fœtent.*

Ign. in ep. 5. Cyprian. initio. Ioan. 8. 44. Tertul. de præſcript. Hier. in cap. 1. Abdiæ. Aug. c. 8. Aug. c. 5. Tertul. de præſ. Orig. hom. 12. in Ierem. Hieron. in c. 9. Amb. ſerm. 92. Hier. in c. 18. Cypr. ep. 52. Amb. ſerm. 43. Aug. in Pſal. 80. Hier. in c. 2. Abac. Vincent. in commonit.

III. REMED. Abſtine à colloquio & conſuetudine hæreticorum. Id præſcribit Apoſtolus Tito, licet Epiſcopo. *Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correctionem deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.* Dicitur autem proprio iudicio condemnatus, teſte B. Hieronymo, *propterea quod adulter, fornicator, homicida, & cætera vitia per Sacerdotes ab Eccleſia propellũtur. Hæretici autẽ in ſemetipſos ſententiam ferunt arbitrio ſuo de Eccleſia recedentes, quæ receſſio propriæ conſcientiæ videtur eſſe damnatio.* Et ad Timotheum. *Profana & inaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum vt cancer ſerpit. Deuita*, inquit in ſuo commonitorio Lyrinenſis, *quaſi viperam, quaſi ſcorpionem, quaſi baſiliſcũ, ne te non ſolum tactu, ſed etiam viſu afflatuque percutiant. Quid eſt prophana? quæ nihil habent ſacri, nihil religioſi, ab Eccleſiæ penetralibus, quæ eſt templum Dei penitus extranea.* Similiter monet B. Ioannes in altera epiſtola. *Si quis hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum nec AVE ei dixeritis. Qui enim dicit illi*

Tit. 3. 10. Hieron. 2. Tim. 2. 16. Vinc. Lyr. 2. Ioan. 10.

AVE

AVE, communicat operibus eius malignis. In quæ verba idem Vincentius. *Quam doctrinam? niſi Catholicam & vniuerſalem, & vnam eandemque per ſingulas ætatum ſucceſſiones incorrupta veritatis traditione manentem, & vſque in ſecula ſine fine manſuram?* IDEM antidotum nobis præſcripſerunt Patres. Vt CYPRIANVS in epiſt. ad Cornelium. *Declinent fortiter & euitent dilectiſſimi fratres noſtri verba & colloquia eorum, quorum ſermo vt cancer ſerpit.* Et infra. *Nulla cum talibus commercia, nulla conuiuia, nulla colloquia miſceantur, ſimuſque ab eis tàm ſeparati, quàm ſunt illi ab Eccleſia profugi.* AVGVSTINVS in epiſtola 62. *Hæreticum ſicut vitandum monemus, ne infirmos, & paruulos fallat, ita non abnuimus quibuſcunque modis poſſumus corrigendum.* LEO ſermone de paſſione Domini *Vipereа hæreticorum vitate colloquia, nihil vobis commune ſit cum eis, qui ſolo ſunt nomine Chriſtiani.* EXEMPLO quoque ſuo omnes ſancti id declararunt. Ita de Apoſtolis teſtatur, eorumque diſcipulis B. IRENÆVS. *Tantũ*, inquit, *Apoſtoli & horũ diſcipuli habuerunt timorem, vt neque verbo tenus communicarent alicui eorũ, qui adulterauerant veritatẽ. Ioannes diſcipulus Domini in Epheſo iens lauari, cum vidiſſet intus Cerinthum exiliuit de balneo non lotus, dicens, quòd timeat ne balneũ concidat, cum intus eſſet Cerinthus inimicus veritatis. Et ipſe Polycarpus Marcioni aliquando occurrẽti, & dicenti ſibi, Cognoſce nos, reſpondit, cognoſco te primogenitũ Satanæ.* De S. ANTONIO eremita ita ſcribit Athanaſius. *Manichæis aut aliis hæreticis nunquam ſaltem amica illa verba largitus eſt, denuncians talium amicitiam atque ſermones perditionem eſſe animæ. Sic etiã Arianos deteſtabatur vt omnibus diceret, ne iuxta quidem eos eſſe accedendum. Et ipſe B. Antonius iam moriturus. Hæreticorum inquit, & ſchiſmaticorum venena vitate, meumque circa eos odium ſectamini. Scitis ipſi quod nullus mihi nec pacificus quidem ſermo cum eis vnquam fuerit.* S. HILARIVS, quantum abhorruerit ab ſui temporis hæreticis Arianis, non obſcurè declarat, cum ita ſcribit libro contra Auxentiũ. *Mihi non erit aliud quàm diabolus, quia Arianus eſt.* S. HIERONYMVS, quia ſummo odio proſequebatur hæreticos, ac viciſſim ſummoperè exoſus erat illis, ita ſcribit in Pelagianos *Fateor, me nunquam hæreticis pepercisse, & omni egiſſe ſtudio, vt hoſtes Eccleſiæ mei quoque hoſtes fierent.*

Cyprian. ep. 55. Leo ſerm. 1?. Iren. l. 3. c. 3. Ath. in eius vita. Chryſ. Hier. lib. 1.

IV. REMEDIVM. Abſtine & à librorum hæreticorum lectione, cum enim hæreſes nil aliud ſint, quam venenum peſtis, lepra, vt S. Patres docent, Cyprianus, Theodoretus, Auguſtinus & Gregorius Magnus, certè & à librorum, in quibus venenum illud peſtiferum continetur, abſtinendum eſt tractatione. *Vt ſolet*, inquit Nazianzenus agens de libris hæreticis, *lethale poculum mellis dulcedine temperatũ ſuauitate fallente perimere, ſic & hoc malum per blandimenta aurium audientium ſenſus quadam labe contaminans, contagione adhærentes inficit.* Quare Iſaias Abbas oratione. 4. monachis ſuis inter cetera præcipit his verbis. *Si librum inueneris, qui dicitur eſſe hæreticorum, caue illum legas, ne veneno mortifero cor tuum impleat;*

Cypr ep 40. Th. in Pſal 1. A. l. 2 quæſt. Euang. c. 40. G. 18 mor. c. 9. Naz. lib de fide. Eſt in tom. 2. bibl. SS. PP. Marg.

Digitized by Google

Apud Sur.

Prat.c.46.

ſed in ea doctrina, quàm in Eccleſia ſancta didiciſti ita perſiſte, vt ei nihil addas, nihil detrahas. B. EPHRÆM, vt eſt in eius vita, duos peſtilẽtes Apollinaris hæretici libros, cum à fœmina quadã mutuo accepiſſet, ita ſingula folia conglutinauit, vt nunquam vſui cuiquam eſſe poſſent, ratus optimè ſe ea ratione de Eccleſia Catholica mereri. In PRATO Spirituali Sophronii tale narratur exemplum. *Abbas Cyriacus preſbyter Lauræ Calamonis narrauit nobis dicens. Die quadam vidi per ſomnum mulierem honeſta facie purpura indutam, & cum ea viros duos habitu venerando, & aſpectu præclaro. Arbitratus autem ſum mulierem illam eſſe dominam noſtram Dei genitricem, eoſque qui cum illa erant viros, S. Ioannem Baptiſtam, & S. Ioannem Theologum & Euangeliſtam. Egreſſuſque de cellula orabam illam vt ingrederetur: quæ non conſenſit. Permanſi ergò diutius obſecrans, ac dicens. Ne quæſo auertatur humilis factus confuſus, & alia plura huiuſmodi. Illa igitur, vt me vidit inſtare precibus, ſeuerius mihi reſpondit dicens. Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis vt ingrediar? Et his dictis abſceſſit. Euigilans autem ego affligi cœpi, & cogitabam, num peccatum aliquod mente contra illam admiſiſſem, nullus enim erat alius in cella. Nihil autem peccati inueniens, nimio mœrore abſorptus ſurrexi, arripuique librum vt lectione mœrorem leuarem, quem mutuo ab Iſichio Hieroſolymitanæ Eccleſiæ preſbytero acceperam. Euoluenſque librum inueni duos impij Neſtorij libros in fine voluminis ſcriptos, moxque agnoui hunc eſſe Dominæ noſtræ B. Mariæ inimicum. Tunc ſurgens abij, librumque Iſichio reddidi, dicens me plus detrimenti, quàm vtilitatis ex eo reportaſſe. Cum verò cauſam ille ſciſcitaretur, omnem rei ordinem illi retuli. Qui zelo Dei ſuccenſus protinus illos duos Neſtorij libros ex volumine præcidit, & igni tradidit, dicens. Non manebit in cella mea Dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ inimicus.*

Aug.ep.56.

V. REMED. eſt humilitas, ſi enim hæreſum mater eſt ſuperbia, vt dictum eſt, neceſſe eſt vt humilitate eam à nobis arceamus. Hoc remediũ pro amplectenda fide Catholica B. Auguſtinus dedit Dioſcoro his verbis. *Non aliam tibi ad capeſſendam & obtinendã veritatem viam munias, quàm quæ munita eſt ab illo, qui greſſuum noſtrorum tanquam Deus videt infirmitatem. Ea eſt autem prima humilitas, ſecunda humilitas, tertia humilitas: & quoties interrogares hoc dicerẽ: non quo alia non ſint præcepta, quæ dicãtur, ſed niſi humilitas omnia quæcunq; benefacimus, & præceſſerit, & comitetur, & conſecuta fuerit, & propoſita, quã intueamur, & appoſita cui adhæreamus, & impoſita, qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudẽtibus totũ extorquet de manu ſuperbia: vitia quippe cætera in peccatis; ſuperbia verò etiam in rectè factis timenda eſt, ne illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittãtur. Itaq; ſicut Rhetor ille nobiliſſimus, cum interrogatus eſſet quid ei primũ videretur in eloquentiæ præceptis obſeruare oportere, pronunciationem dicitur reſpondiſſe; cum quæreretur, quid ſecundo, eandẽ pronunciationem: quid tertio, nihil aliud quam pronunciationẽ dixiſſe. ſic ſi interrogares, & quoties interrogares de præceptis Chriſtianæ religionis, nihil me aliud reſpondere niſi humilitatem*

Digitized by Google

tem liberet etſi forte alia dicere neceſſitas cogeret. Cur autem hoc antidotũ contra hæreſin ſit neceſſarium ex duplici capite liquet. Primo ex parte fidei Catholicæ. hæreticus ſiquidem ille dicitur, qui rectam fidem deſeruit: at recta fides haberi nequit ſine humilitate, qua in captiuitatem, vt loquitur Apoſtolus, redigatur intellectus. *Fides enim eſt ſubſtantia,* teſte eodem, vel fundamentum *rerum ſperandarum, argumentũ non apparentium.* Vnde B. Auguſtinus in Ioannem. *Quid eſt fides,* inquit, *niſi credere quod non vides?* Credimus enim altiſſima myſteria vt S. Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ, Reſurrectionis mortuorum & alia, licet ea non videamus, aut intelligamus. Secundò ex parte Catholicæ Eccleſiæ, quę eſt mater noſtra, & magiſtra fidei. *Non enim poteſt Deum habere Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem,* inquit B. Cyprianus. Et Auguſtinus. *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoueret auctoritas.* At hæreticus is dicitur, qui renuit audire Eccleſiam, eiuſque caput Pontificem Romanum, & Patres omnes, qui ſunt eius corpus, plurisq́; facit ſui cerebri in explanãdis ſcripturis commenta, quam totam antiquitatem. Quomodo autem talis adduci poterit, vt iudicium ſuum ſubiiciat ſummo Pontifici, Conciliis, S. Patribus, ſine antidoto magnæ humilitatis? 2. Cor. 10. Heb. 11. 1. Aug. tract. 40. Cyp. de vnit. Eccleſ. Aug. c. 5. in Epiſt. Man.

VI. Remedivm eſt Oratio, vel diuini auxilii inuocatio. Eſt eiuſdem S. Avgvstini qui confitetur ſe hoc antidoto tandem è tenebris ſectæ Manichæorum emerſiſſe. Sic enim ſcribit in libro de vtilitate credendi. *Magnam deliberationem iam in Italia conſtitutus habui, non vtrum manerem in illa ſecta, in quam me incidiſſe pœnitebat, ſed quonam modo verum inueniendum eſſet.* Et paulo poſt. *Sæpè mihi videbatur nõ poſſe inueniri, magniq́; fluctus cogitationum mearum in Academicorum ſuffragium ferebantur. Sæpè rurſus intuens, quantum poteram, mentem humanam tàm viuacem, tàm ſagacem, tàm perſpicacẽ non putabam latere veritatem, niſi quod in ea quærẽdi modus lateret, eundemq́; ipſum modum, ab aliqua diuina auctoritate eſſe ſumendum. Reſtabat quærere, quanam eſſet illa auctoritas, cũ in tantis diſſenſionibus ſe quiſq́; illam traditurũ polliceretur. Occurrebat igitur inexplicabilis ſylua, cui demum inſeri multum pigebat. Reſtabat autem ALIVD nihil in tantis periculis, quàm vt diuinam prouidentiã lachrymoſis & miſerabilibus vocibus, vt opem mihi ferret, deprecarer. Atq́; id ſedulò faciebam.* Qua autem occaſione & via ad preces & lacrymas peruenerit prolixè narrat ipſe libro Confeſſionum octauo ſub finem, ac tandem cap. 12. *Ego,* inquit, *ſub quadã fici arbore ſtraui me, neſcio quomodo, & dimiſi habenas lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile ſacrificiũ tuum. Et non quidem his verbis, ſed in hac ſententia multa dixi tibi. Et tu Domine vſquequò? Vſquequo Domine iraſceris in finem? Ne memor fueris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabã voces miſerabiles? Quamdiu, quamdiu, cras & cras. Quare non modo, quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Et ecce audio vocem de vicina* Aug. c. 8. Pſal. 6. Pſal. 78.

Rom.13.13. *cina domo cum cantu dicentis, tolle lege.* Aperuit ergo codicem Apoſtoli, legit quæ primò occurrerunt verba. Non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, &c. *Nec vltra,* addit, *volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine huiuſce ſententiæ quaſi luce ſecuritatis infuſa cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.* Conuerſionem deinde ſuam per litteras patefecit S. AMBROSIO, à quo & baptizatus eſt.

VII. REMED. Non aliud crede, quã quod Eccleſia Catholica credit & credendum eſſe præcipit, rationemq́; eius & cauſam redde, quod Spiritus S. in ſacris litteris doceat eam non poſſe errare vel deficere. Nã apud Matthæũ Chriſtus promiſit B. Petro ne inferi quidẽ portas prævalituras contra Eccleſiã ſuper ipſum ædificandam. Et B. Paulus clarè teſtatur *Eccleſiam eſſe columnã & firmamentũ veritatis.* Nec hæretici id negare poſſunt, niſi verbum Dei euertant. Vnde LVTHERVS in epiſtola contra Ioannem Wurſt docuit *Eccleſiam nõ poſſe mendacia & errores docere, ne quidem in vno articulo:* Si enim vel vnum mendacium in ea deprehendatur, totã fore falſam. Oecolampadius in Iſaiã. pag. 37. 285. & 286. *ſolam in luce verſari, Spiritumq́; ſanctum ſemper habere præſentem, & non errare.* Caluinus in Pſ. 102. v. 19. & Pſal. 22. v. 31. 32. & Petrus Martyr. in locis commun. 437. *eã variis modis ſeruari, perpetuam & inuictam eſſe.* Nec dicere poſſunt hæretici apud ſe eſſe illam Catholicam Eccleſiam: quia, vt monet VINCENTIVS Lyrinenſis. *In ipſa Catholica Eccleſia magnopere curandũ eſt, vt id teneamus, quod vbiq;, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt. Hoc eſt etenim verè propriéq; Catholicum, quod ipſa vis nominis ratioq́; declarat, quæ omnia verè vniuerſaliter comprehendit: Sed hoc ita demum fit: ſi ſequamur vniuerſitatem, antiquitatem, conſenſionem. Sequemur autẽ vniuerſitatem hoc modo, ſi hanc vnam fidem verã eſſe fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Eccleſia. Antiquitatẽ verò ita, ſi ab his nullatenus recedamus ſenſibus, quos ſanctos maiores ac Patres noſtros celebraſſe manifeſtũ eſt. Conſenſionẽ quoque itidem, ſi in ipſa vetuſtate omnium vel certè penè omnium Sacerdotum pariter & Magiſtrorũ definitiones, ſententiasq́; ſectemur.* Et B. AVG. ſecundũ hanc expoſitionẽ dicit ſe in Catholicæ Eccleſiæ gremio teneri. *Multa,* inquit, *ſunt quæ in eius gremio me iuſtiſſimè teneant. Tenet conſenſio populorũ atq; gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, caritate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionẽ Dominus commendauit vſq; ad præſentem Epiſcopatũ ſucceſſio Sacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomen, quod nõ ſine cauſa inter tàm multas hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cũ omnes hæretici Catholicos ſe dici velint: quærenti tamẽ peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorũ, vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere.*

Matth.16.18.
1.Tim.3.16.
Lyrin. in commoni. c.3.
Aug. con. ep. Man. c.4.

VIII. REM. In magna veneratione habeas omnes ſacros ritus & cerimonias, conſuetudines, & præcepta Catholicæ Eccleſiæ. Quod. n. ſal præſtat carnibus, vagina gladio, cortex arbori, & folia fructibus, hoc cærimoniæ.

rimoniæ religioni Catholicæ; declarant enim non ſolũ illam, ſed etiam fouent, nutriunt, augent & cõfirmant. Vnde B. Auguſtinus lib. 19. cõtra Fauſtũ Manichæum, meritò ſcripſit abſq; externis cærimoniis impoſſibile eſſe ſeruare religionẽ. Accedit, ꝙ rudibus & imperitis vicẽ ſubeant ſcripturę & picturę. Sępeq; ex vna ceremonia Eccleſię intelligũt magnũ aliquod myſteriũ, ꝙ vix ꝓbari poſſit. Nã Auguſt. lib. 1. de peccatorũ meritis & remiſſione ꝓbat neceſſariò cõfitendũ peccatũ originale, (eſto ꝙ nullũ teſtimoniũ ſuppeteret ex ſcripturis) ex eo ſolũ, ꝙ paruuli exorcizãtur, & inſufflantur ante baptiſmũ, & iubentur per ora geſtantium renũciare diabolo & pompis eius. Si. n. nulli obnoxii ſint peccato, nõ dominatur eis diabolus, nec egent inſufflatione. Deinde per eas Catholici ab hæreticis diſtinguũtur. Cæremoniæ ſiquidẽ ſunt quaſi ſymbola militaria quibus caſtra ſanctorũ diſcernũtur ab agminibus dæmonũ. Vnde Eccleſia ſtatim initio mutauit Sabbathũ in diẽ Dominicum, ne cũ Iudęis cõueniret, & poſtea noluit Paſcha celebrari 14. luna menſis primi, ne, vt habet Euſebius libr. 5. hiſt. Eccleſiaſt. Iudaizare videremur. Atq; olim ſancti maluerũt quęlibet aduerſa tolerare, quàm ſymbola religionis abiicere, ne viderẽtur religionis deſertores. Sic. n. Eleazarus in ſecũdo Machabæorũ maluit crudeliter occidi, q̃ ſimulare ſe ediſſe ſuillam, dicebat enim, ſi id faceret, oẽs arbitraturos ſe deſeruiſſe Hebræorũ religionẽ, cuius exemplũ ſecuti ſunt ſeptẽ Machabęi fratres. Et Tertullianus in libro de corona militis cõmemorat quendã Chriſtianum militẽ maluiſſe innumeris ſuppliciis affici, quàm cum cæteris laurea coronari, eo ꝙ tunc cerimonia erat Chriſtianorũ, non coronari laurea, ne idololatræ iudicarentur. Sic hoc tempore apertè colligimus aliquẽ eſſe Caluiniſtã, ſi nolit ſe cruce conſignare, aut ad nomen Ieſu pronunciatum caput aperire. Aug. c. 19. Aug. c. 34. Euſ. c. 23. 2. Mach. c. 6. & 7.

IX. REMED. Si non potes effugere vel diſputationem, vel collationem de rebus fidei cum hæretico, (cui tamen te doctrina inferiorẽ non eſſe exiſtimas) primũ ab eo percõtare, vnde ſua argumenta velit depromere contra fidem Catholicam. Si reſpondeat, vt ſolent, ex ſcripturis diuinis. oppone illi nullam vel incertã ex ſcripturis ſperari victoriam, niſi prius conſtet, vtri ſint poſſeſſores ſcripturæ, illi an nos, & vbi ſit vera fides & poteſtas exponendi ſcripturas. Ita tradit TERTVLL. libro de præſcriptionibus. *Non*, inquit, *ad ſcripturas prouocandum eſt, nec in his conſtituendũ certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria eſt. Nã etſi nõ ita euaderet conlatio ſcripturarũ, vt vtramq; partẽ parẽ ſiſteret, ordo rerũ deſiderabat illud prius proponi, ꝙ nunc ſolũ diſputandum eſt. Quibus competat fides ipſa, cuius ſint ſcripturæ. A quo, & per quos, & quãdo & quibus ſit tradita diſciplina, quã fiunt Chriſtiani. Vbi enim apparuerit eſſe veritatem diſciplinæ & fidei Chriſtianæ illic erit veritas ſcripturarum & expoſitionũ & omnium traditionum Chriſtianarum.* SECVNDO nulla & incerta Tert. c. 19.

Digitized by Google

eſt ex ſcripturis pugna, niſi cõſtet de vero ſenſu & intelligentia ſcripturę. *De intelligentia enim hæreſis, nõ de ſcriptura eſt*, inquit Hilarius. *Senſus & non ſermo fit crimen.* Et Hieron. in epiſt. ad Galatas. *Non putemus in verbis ſcripturarum eſſe Euangelium, ſed in ſenſu: non in ſuperficie ſed in medulla, non in ſermonũ foliis, ſed in radice rationis.* Deinde AVGVSTINVS epiſt. ad Conſentium. *Intellectum*, inquit, *valde ama, quia & ipſæ ſcripturæ ſanctæ, quæ magnarum rerum ante intelligentiam ſuadent fidem, niſi eas rectè intelligas, vtiles tibi eſſe non poſſunt. Omnes enim hæretici, qui eas in auctoritate recipiunt, ipſas ſibi videntur ſectari, cum ſuos potius ſectentur errores, ac per hoc, non quod eas contemnant, ſed quod non intelligant hæretici ſunt.* Vnde autem veram intelligentiã hauriemus, ab ipſiſne nuper natis Lutheranis & Caluinianis, an ab Eccleſia Catholica, q̃ ante multa ſecula fuit? Non ab ipſis. *Quia* ipſi, vt habet S. Vincentius Lyrinẽſis, *ſcripturam ſacram, pro ipſa ſua altitudine nõ vno eodemq́; ſenſu vniuerſi accipiunt, ſed eiuſdem eloquia aliter atque aliter, alius atq; alius interpretatur, vt penè quot homines ſunt, tot illic ſententiæ erui poſſe videantur. Aliter namque illam Nouatianus aliter Photinus, aliter Sabellius intelligit.* Aliter Lutherus, aliter Caluinus, aliter Suenckfeldius. Nec valet exceptio, illam non à ſe petendam, ſed à collatione ipſarum ſcripturarum. Atqui alia collatione, v. c. de verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, vtuntur Caluiniani, alia Lutherani ad aſtruendam ſuam hæreſin. Nullum ergò ad veram intelligentiam aſſequendam ſupereſt refugium, niſi ad Eccleſiam Catholicam, quàm ſcripturæ commendat autoritas. vt ſapiẽtiſſimè monuit Auguſtinus. *Quoniam*, enim, inquit libro 1. cõtra Creſconium, *ſancta Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quã ſine vlla ambiguitate ſancta ſcriptura demonſtrat.* Cur autẽ potius Eccleſię Catholicæ (id eſt, expoſitioni omnium Patrum, quotquot poſt Chriſtum fuerunt eorundemque collationi), quam collationi nouitiorum Prædicantiũ ſubſcribere debeamus, clarè probat idem Auguſtinus in libro de vnitate Eccleſię. *Puto*, inquiens, *ſi aliquis Sapiens extitiſſet, cui Dominus Ieſus Chriſtus teſtimoniũ perhibet, & de hac quæſtione conſuleretur à nobis, nullo modo dubitare deberemus id facere, quod ille dixiſſet, ne non tam ipſi, quàm Domino Ieſu Chriſto, cuius teſtimonio commendabatur, repugnare iudicaremur. Perhibet autem teſtimoniũ Chriſtus Eccleſiæ ſuæ. Ecce Euangelium, lege, vbi ait. Oportebat Chriſtũ pati, & reſurgere tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiã & remiſſionem peccatorũ per omnes gentes incipiẽtibus ab Hieruſalem. Quomodo ergò ſuſcepit iſta Eccleſia per omnes gentes incipientibus ab Hieruſalẽ, remotis omnibus ambagibus & tergiuerſationibus, ſic ſuſcipiendus es. Quod ſi non vis, non mihi aut cuiquam hominum, qui vult ita ſuſcipere, ſed ipſi ſaluatori contra ſalutem tuam pernicioſiſſimè reluctaris, qui te ſic ſuſcipiendum eſſe non vis credere, quemadmodum ſuſcipit illa Eccleſia quã teſtimonio ſuo commendat ille, cui fateris nefarium eſſe non credere.* Agit autem Auguſtinus contra

tra

Hil. lib. 2. de Trin.
Aug. ep. 222.
Lyrin. c. 2.
Aug. c. 33.
Id. c. 19.
Luc. 24. 26.

Digitized by Google

tra Donatiſtas, qui contendebant hæreticos non eſſe ſuſcipiendos ſine anabaptiſmo, cum enim illi vrgerent, ex ſcriptura non poſſe probari eſſe ita ſuſcipiendos, reſpondet Auguſtinus ſuſcipi ex conſuetudine Eccleſiæ, quam ſcriptura commendat. Nec aliter reſponderet de aliis omnibus quæ non ſunt in ſcriptura. Vt quod Euangelium Matthæi ſit verè Matthæi, quod vetus teſtamentum, & ſinguli eius libri ſint verè verbum Dei, id enim non ſcimus niſi traditione Eccleſiæ, quam vt ducem & Magiſtram infallibilem nobis commendat ſcriptura. Vnde non dubitauit ſcribere idem Auguſtinus. *Euangelio non crederem, niſi me Eccleſia commoneret auctoritas.* Aug. con. epiſt. Manch. c. 5. Primum ergò, vt omnes abſcindantur quæſtiones, quærendū eſt vbi ſit vera Eccleſia & vera fides: ea enim inuenta, conſtabit quæ ſint germanæ ſcripturæ, & quæ germana & vera expoſitio ſcripturarum, vt ſupra dicebat Tertullianus.

VIDE V. *Amor ſui. Contentio. Curioſitas. Iudicium proprium. Obſtinatio. Superbia.*

HYPOCRISIS.

Remedia aduerſus hypocriſin.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus in diuinis literis contra hypocritas, ſimulatores & doloſos homines enunciet. Primo enim arguit & vetat hypocriſin. Nam apud Iſaiam ait. *Omnis hypocrita eſt & nequam.* Iſa. 9. 17. Et apud Sapientem. *Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum.* Eccli 1. 37. Et Matthæum. *Hypocrita eiice primum trabē de oculo tuo.* Matth. 7. 5. Et Lucam. *Vos eſtis, qui iuſtificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda veſtra.* Luc. 16. 15. Et iterum. *Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.* Luc. 12. 1. 2. comminatur eis, & maledicit, vt apud Iob. *Spes hypocritæ peribit. Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia eius.* Iob. 8. 13. Et. *Simulatores & callidi prouocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint.* Iob. 36. 13. Et apud Dauidem. *Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus.* Pſal. 5. 7. Et Salomonem. *Abominatio Domini eſt omnis illuſor.* Prou. 3. 32. Et Ieremiam. *Pacē cum amico ſuo loquitur, & occultè ei ponit inſidias. Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus?* Ier. 9. 8. Et Malachiā. *Maledictus doloſus.* Certè apud Matthæū. in ſolo capite 23. octo maledictiones fulminat Spiritus ſanctus, vel Chriſtus in hypocritas. 3. declarat eos iacturā facturos in vita & bonis temporalibus, vt apud B. Iob. *Congregatio hypocritæ ſterilis.* Iob 15. 34. Et. *Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.* Iob. 20. 5. Et apud Pſalmiſtā. *Doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* Pſal. 54. 24. Et Sapientem. *Ingrediens duas vias non habebit ſucceſſus.* 4. docet facturos iactura gratiæ diuinæ & vitæ æternæ. Vt apud Iob. *Non veniet in conſpectum Dei omnis* Iob 13. 16.

Digitized by Google

Sap. 1.5. *hypocrita.* Et apud Sapientem. *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum.* Et. *Quæ*
Iob. 27.9. *eſt ſpes hypocritæ, ſi auarè rapiat, & ſi liberet Deus animam eius. Numquid audiet*
Matth. 24.51. *Deus clamorem eius, cum venerit ſuper eum anguſtia?* Et apud Matthæum. *Partemq; eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus & ſtridor dentium.*

Cyp. ſerm. de ieiun. II. REMED. Conſidera S. Patrum teſtimonia. B. CYPRIANVS. *Tanta,* inquit, *eſt hypocritarum dementia vt fœtoribus pro odoribus abutantur, & pretioſa vilia, & aſpera ſuauia arbitrentur, & fauorum ſapor omniũ dulcedinum ſuperet con-*
Amb. ep. 44. *dimenta, omniſq; delira ſenſualitas contrariis delectetur.* S. AMBROSIVS libro 7. Epiſtolarum ad Conſtantium. *Nemo etiam in dolo loquatur ad proximũ ſuum. Laqueus eſt in labiis noſtris, & ſæpè vnuſquiſq; ſermonibus ſuis nõ explicatur, ſed inuoluitur. Fouea alta eſt os maleuoli, grande innocẽtiæ præcipitiũ, ſed maius maleuolentiæ. Innocens, dum credit facilè, cito labitur, ſed tamen iſte lapſus reſurgit: maledicus autẽ ſuis artibus præcipitatur, vnde nunquã exiliat, atq; euadat. Ponderet ergo vnuſ-*
Lact. lib. 4. c. 17. *quiſq; ſermones ſuos non cum fraude & dolo.* LACTANTIVS in libris inſtitutionum. *Circumciſio inſtituta eſt à Deo, vt figura eſſet ſecundæ circumciſionis, qua nudatur pectus, vt ſignificaret aperto & ſimplici corde debere nos viuere, ne aliquod facinus*
Baſ. hom. 7. *inter conſcientiæ ſecreta velemus.* S. BASIL. in Hexæmeron. *Non ſilebo polypi dolos ac furacitatem. Is cuicunq; ſaxo adhæſerit, illius colorem ſubit, atq; adeo vt piſcium complures ad ipſum de improuiſo nantes, tanquã ad Saxũ appellant, paratamq; ſe prædam illi offerant. Tales ſunt (hypocritæ) qui ſobrietatẽ cum ſobriis laudant. intemperantes ſunt cum intemperantibus, atq; ad id, quod cuiq; placet ſuam omnino ſententiam vertunt. Quos euitare facile nemo poteſt, propterea quod pietatis prætextu prauitas eo-*
Chryſ. hom. 19. *rum fucata & adornata profundè latet.* S. CHRYS. in Matthæũ in imperfecto. *Nulla res ſic exterminat bonum, ſicut ſimulatum bonum. nam manifeſtum malũ quaſi malum fugitur & cauetur: malum autem ſub ſpecie boni cœlatum, dum non cognoſcitur, nec cauetur: ſed quaſi bonũ ſuſcipitur. Sic ſerui diaboli tunc peſſimè Chriſtianitatẽ corrumpunt, quando ſe ſimulant Chriſtianos, de quibus monet ſuos & nos Chriſtus,*
Matth. 7.15. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniũt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autẽ ſunt lupi rapaces. Quia magna virtus eſt hominũ cognoſcere malum, & firma tutela*
Id hom. 45. *ſalutis eſt ſcire quẽ fugias.* Et rursũ in verba. væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritę, q ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. *Corpora,* inquit, *peccatorum ſepulcra dicũtur mortuorum, quia anima mortua eſt in corpore peccatoris. Sicut ergo ſepulcrũ, quamdiu clauſum eſt pulcrũ videtur foris; ſi vero fuerit apertũ, horribile eſt: ſic & ſimulatores bonorum, quandiu non cognoſcuntur laudabiles ſunt: cum autẽ cogni-*
Aug. in Pſal. 63. *ti fuerint, inueniũtur abominabiles.* S. AVG. in Pſalmos. *Simulata innocentia nõ eſt innocẽtia. ſimulata æquitas nõ eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia & iniquitas eſt,*
Greg. lib. 4. c. 36. *& ſimulatio.* S. GREG. in libris Moralium. *Hypocritæ operaturi laudes ſuas cogitant: laudati autẽ ſecum taciti in cogitationibus verſant. Gaudent ſe præcipuos in humana æſtimatione claruiſſe. Cumq; inflati fauoribus apud ſemetipſos intumeſcũt, ſæpè mirãtur taciti etiã ipſi quod ſunt. Videri quotidie ſemetipſis altiores cupiunt, ac miris*

inuentio-

Digitized by Google

inuentionibus in opere extreſcunt: quia ſicut virtus humilitatis omne vitium eneruat, ſic arrogantia roborat. Cogit namq; mentẽ inueneſcere, & contra vires valere, quia & quod negat vigor valetudinis, amor imperat laudis. Vnde & factis ſuis arbitros inquirunt. Si verò eorũ operi teſtes deeſſe contingat, narrant ipſi quæ geſſerint. Cumq; efferri fauorib. cœperint, ſæpe eiſdẽ ſuis operibus, quàm egiſſe ſe referunt, mẽtiendo aliquid adiungũt. S. BERN. in Cãtica. *Hi (hypocritæ hæretici) oues ſunt habitu, aſtu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe: mali nõ videri, ſed eſſe volunt. Mali ſũt, & boni videri volũt, ne ſoli ſint mali: mali videri timẽt, ne parũ ſint mali. Etenim minus ſemp malitia palã nocuit, nec vnquã bonus, niſi boni ſimulatione deceptus eſt.* Bern. ſerm. 66.

III. REM. Conſidera quis propriè dicatur Hypocrita. S. BAS. in homilia de ieiunio. *Hypocrita, inquit, dicitur hiſtrio, qui in theatro perſonã ſuſtinet alienã: ſæpè heri, cum ſit ſeruus: aut regis, cũ ſit priuatus. Itidẽ in hac vita pleriq; vitã ſuã velut è proſcenio ad oſtentationẽ componunt, aliud in corde gerentes, aliud in ſpecie hominum oculis præ ſe ferẽtes.* Et AVG. in ſermonẽ Domini in monte. *Sunt hypocritæ ſimulatores, tanquã pronunciatores alienarũ perſonarũ, ſicut in theatricis fabulis, &c. ſic in omni vita humana, quiſquis ſe vult videri quod nõ eſt, hypocrita eſt. Simulat. n. iuſtum, & nõ exhibet, quia totum fructum in laude hominũ ponit: quã poſſunt etiã ſimulantes percipere, dum fallunt eos quib. videntur boni, ab eiſq; laudantur. Sed tales ab inſpectore cordis Deo mercedẽ non capiunt, niſi fallaciæ ſupplicium. rectiſſimeq; his dicitur. Recedite à me operarij doloſi: nomen enim meum habuiſtis, ſed opera mea non feciſtis.* GREG. NAZIANZ. comparat hypocritam *meretrici, quæ ſicut, cum natiua pulcritudine deſtituta eſt, ad colores, pigmenta & fucos cõfugere ſolet: ita hypocrita cum ſpecie ſolidæ perfectæque virtutis careat, adumbrationem quandam pietatis externã ſimulat, qua eorum oculos retinet, qui adumbrata virtutis ſimulatione capiuntur.* Hinc colligit B. Hieronymus agens cõtra Pelagianos, *quamuis aliis vitiis carere poſſimus, hypocriſeos tamen maculam habere non poſſe, aut paucorum eſſe aut nullorum*; nam qui vult ſe videri quod non eſt, hypocrita eſt.

Baſ. hom. 1. Aug. lib. 2. c. 3. Hieron. in c. 22 Matth. Greg. orat. funebri Patris. Hieron. lib. 2. Aug. ſerm. 59. de temp.

IV. REMED. Conſidera, quam laudata ſit in ſcripturis, & S. Patribus virtus cõtraria hypocriſi, nempe ſimplicitas, qua is ſimplex dicitur; qui eſt omnis ſimulationis, fictionis & doli expers, qui non cogitat malum, nec ſuſpicatur de aliis, qui malũ malo nõ rependit, qui loquitur & agit ſicut ſentit. Ab hac. n. inprimis in diuinis literis laudatur Iob, Deo dicẽte ad Satã. *Numquid conſideraſti ſeruũ meũ Iob quod non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus?* Et Patriarcha Iacob. *Iacob autẽ*, inquit, *vir ſimplex habitabat in tabernaculis.* Et in pſalmis, dicitur regno cœlorũ dignus nã Dauid cũ dixiſſet. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo* ſubiecit *Qui loquitur veritatẽ in corde ſuo: qui nõ egit dolũ in lingua ſua: nec fecit proximo ſuo malũ: qui iurat proximo ſuo & nõ decipit, &c.* Et Nathanael, quo cõſpecto Chriſtus dixit. *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus nõ eſt.* Imò Chriſtus ipſe, de quo B. Petrus *Qui peccatũ nõ fecit, nec inuẽtus eſt dolus in ore eius; qui cũ malediceretur nõ maledicebat.* Deinde hanc cõmendat Chriſtus

Iob 1. 3. Gen. 25. 27. Pſal. 14. 2. Ioan 1. 47. 1. Pet. 2. 22. Matth. 10. 16.

Apo-

1 Cor. 14. Apoſtolis, dicens. *Eſtote ſimplices, ſicut columbæ.* Paulus Corinthiis. *Malitia*
1. Pet. 2. 2. *paruuli eſtote.* Petrus electis aduenis. *Deponentes,* inquiens, *omnẽ malitiam, & omnem dolum & ſimulationes, &c. ſicut modo geniti infantes, rationabiles, ſine dolo*
Prou. 3. 32. 10. 28. *lac concupiſcite.* Cõmendauit & ante illos Salomon. *Cum ſimplicibus,* inquit, *ſermocinatio eius.* id eſt, Dei. *Voluntas eius in his qui ſimpliciter ambulant. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit.* Ter-
Aug. q. 53. tio commendant ſimplicitatem S. Patres, vt AVGVSTINVS in libro 83. quæſtionum. *Sicut prope ſumma & diuina virtus eſt,* inquit, *neminem decipere, ſic*
Amb. c. 22. & 24. *vltimum vitium eſt, quemlibet decipere.* Et AMBROSIVS libro ſecundo officiorum. *Quinetiam verborum ipſorum, & præceptorum eſſe menſurã conuenit, ne aut nimia remiſſio, videatur, aut nimia ſeueritas. Plerique enim remiſſiores malunt eſſe, vt videantur boni. Sed nihil ſimulatum & fictum veræ virtutis eſſe certum eſt, quinetiam & diuturnũ eſſe non ſolet. In principio vernat, in proceſſu tanquã floſculus diſſipatur & ſoluitur: quod autẽ verum ac ſyncerum, alta radice fundatur.* Et infra: *Ergo bonis artibus, & ſyncero propoſito nitendum ad honorẽ arbitror, maximè Eccleſiaſticum. Ad omnia abundat animi directa ſimplicitas, ſatiſque ſe ipſa commendat.* Et
Hier. ep. 13. HIERONYMVS ad Paulinum, de inſtitutione monachi. *Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Nam multum diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtia-*
Iſa. 16. *num.* Et libro 7. in Iſaiam, ſub finem. *Si caſtum eſſe me ſimulo, & aliud eſt in conſcientia mea: habeo non gloriã mercenarij, ſed ſupplicia peccatoris. Et in comparatione duorum malorum, leuius malum eſt, apertè peccare, quàm ſimulare & fingere*
Chry. hom. 7. *ſanctitatem.* Denique CHRYSOST. in Acta Apoſtolorum. *Quis non obſtupeſceret, quis non admiraretur hominem moribus ſimplicem, vel quis non iungeret ſe ei, qui ſubdolus non eſt? aut quorum aliorum eſt ſalus, quorũ præter hos eximia illa felicitas? Nonnè Paſtoribus initio Euangelium prædicatum eſt? nonnè Ioſeph ſimplex homo erat, adeò vt nec per adulterij ſuſpicionem perterreretur, quo peccato perpe-*
Prou. 10. *trando conſentiret? Nonnè agreſtes fuci expertes elegit* (in Apoſtolos?) *Anima enim, inquit, benedicta omnis ſimplex. Et iterum. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Dicat aliquis. Nonnè & prudentia opus eſt? At quid aliud eſt ſimplicitas, quam prudentia? Quando enim nihil ſuſpicaris mali, neque moliris malum, quando nihil fers moleſtè, neq; vindictam meditari poteris Via quædam eſt ad Philoſophiã ſimplicitas.* Et paulo poſt. *Quid igitur, ſi in malos inciderit viros talis? Deus, qui præcepit eſſe ſimplices, porriget manum, quid ſimplicius erat Dauide? quid Saule malignius? Vter igitur ſuperauit? quid Ioſephus? nonnè ſimpliciter appellabat heram: illa cum contra callidè? & quid quæſo detrimenti inde paſſus eſt? Quid Abele fuit apertius? Quid Caino maleficentius? Idem Ioſephus nonne citra fucum agebat cum fratribus? nonne propter hoc probatus fuit, eo quod ipſe quidem omnia abſque ſuſpicatione loquebatur, illi autem malitioſè inſidiabantur? & poterat Deus permittere illum nõ incidere in illos, ſed permiſit, vt oſtenderetur miraculum, quod illi quidẽ quod poterant, conarentur, ille tamen vicit.* V. Re-

Digitized by Google

V. REMED. Conſidera exempla eorum, quibus peſſimè ceſſit hypocriſis, vel ſimulatio. Primum eſt AMBROSII de Abſolone, *Abſolon*, inquit, *erat Dauidis regis filius, decore inſignis, egregius forma, præſtans iuuenta: ita vt vir talis in Iſrahel non reperiretur, à veſtigio pedis vſq; ad verticē immaculatus. Is fecit ſibi currus & equos, & viros quinquaginta, qui præcurrerent ante eum. Surgebat diluculo, & ſtabat ante portā in via: & ſi quem aduertiſſet regis iudicia quærentem, accedebat ad eum, dicens: Ex qua ciuitate es tu? reſpondit ille. ex vna tribu ſum de tribubus Iſrael, ſeruus tuus. Referebat Abſolon. Verba tua bona ſunt & directa, & qui te audiat non eſt tibi datus à rege. Quis conſtituet me iudicē? Et quiſquis ad me veniet, cuicunq; fuerit iudicium neceſſariū iuſtificabo illum. Talibus deliniebat ſingulos ſermonibus. Et cum accederent adorare eum extendens manus ſuas, apprehendebat, atq; oſculabatur eos. Sic conuertit in ſe corda omnium, dum blanditiæ huiuſmodi intimorū tangunt viſcerū ſenſum. Sed delicati iſti & ambitioſi elegerunt honorabilia & grata ad tempus & iucunda: vbi autē parua proceſſit dilatio, &c. non potuerunt tolerare ac ſuſtinere, &c. Liquet igitur ea eſſe perpetua ac ſolida, quæ vera ſunt, & quæ ſyncerè potius, quam dolo congregantur. Ea verò quæ ſimulatione atq; aſſentatione parta ſunt, nō poſſe diu perſeuerare:* ALTERVM eſt eiuſdem de Gabaonitis. *Vbiq; honeſtatis præponderat conſideratio, quæ dolum excludit, fraudem eiicit. Vnde rectè generalem Dauid Propheta prompſit ſententiam, dicens. Nec fecit proximo ſuo malum. Non ſolū itaq; in contractibus ſed etiam generaliter in omnibus dolus abeſſe debet, aperienda ſimplicitas, intimanda veritas eſt. Veterem autem iſtam de dolo non Iuriſperitorum formulam, ſed patriarcharum ſententiam ſcriptura diuina euidenter expreſſit in libro teſtamenti veteris, qui Ieſu Naue inſcribitur. Nam cum exiſſet fama per populos ſiccatum eſſe mare in Hebræorū tranſitu, &c. corruiſſe muros Iericho, &c. Gabaonitæ metuentes validam manum venerunt cum verſutia ſimulantes ſe de terra longinqua eſſe, diuq; peregrinatos dirupiſſe calciamenta, detriuiſſe amictus veſtium, quare veteraſcentium indicia monſtrarunt. Cauſam autē tanti laboris, emerendæ pacis & ineundæ cum Hebræis eſſe amicitiæ cupiditatem, & cœperunt ab Ieſu Naue poſcere, ſecum firmaret ſocietatem. Et quia adhuc erat ignarus locorum, atq; incolarum inſcius, non cognouit fraudes eorum, neque Dominum interrogauit, ſed cito credidit. Adeo ſancta erat illis temporibus fides, vt fallere aliquos poſſe non crederetur, &c. Hoc eſt, innocentem eſſe, ignorare quod noceat: & ſi circumſcribitur ab aliquo, de omnibus tamen bene iudicat, qui fidem eſſe in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis ſuæ deuotione inclinatus vt crederet, teſtamentum diſpoſuit, pacem dedit, confirmauit ſocietatem. Sed vbi in terras eorū ventum eſt, deprehenſa fraude, quod cum eſſent finitimi aduenas ſe eſſe ſimulauerant, circumſcriptū ſe populus patrū indignari cœpit. Ieſus tamen pacem quam dederat reuocandā non cenſuit, quia firmata erat Sacramenti religione: ne dum alienā perfidiam arguit, ſuam fidem ſolueret. Mulctauit tamen eos vilioris obſequio miniſterij. Clementior ſententia, ſed diuturnior. Manet enim officiis pœna veteris aſtutiæ hæreditario in hunc diem miniſterio deputata,* TERTIVM eſt eiuſdem de Anania &

Amb. 2. offic. c. 22.

2. Reg 15.

Id. l. 3. offic. c. 10.

Pſal. 14.

Ioſ. 3. 6. 9.

Simplicitas.

Ib. c. 11.

R Sapphi-

Act. 5. Sapphira. *Regula*, inquit, *iuſtitiæ manifeſta eſt, quod à vero declinare virum non deceat bonum, nec damno iniuſto afficere quenquam, nec doli aliquid am ectere, fraudis hic componere. Quid euidentius eo, quod Ananias, quia fraudauit de pretio agri ſui, quem ipſe vendiderat, & portionem pretij tanquam ſummæ totius numerum ante pedes poſuit Apoſtolorum, ſicut reus fraudis interiit? Licuit vtique illi nihil offerre, & hoc ſine fraude feciſſet: ſed quia fraudem admiſcuit, non liberalitatis gratiam reportauit, ſed fallaciæ pœnam exoluit.*

Exempla tria ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

Trip. lib. 9. c. 48. S. Epiph Cypr. Epiſcopus.

PRIMVM eſt in hiſtoria Tripartita Caſſiodori. *Quidam pauperes ſtudentes Epiphanium arte deludere, vt eis aliquid daret, cum iter ageret, vnus eorum ſupinum ſe proſtrauit in terra, alter verò ſtabat quaſi mortuum deflens, nec habens vnde eum ſepelire poſſit. Epiphanius autem ſuperueniens orauit, vt ſub quiete dormiret, & ſepulturæ neceſſaria præbuit, ſimulque conſolatus eſt flentem dicens. Quieſce fili à lachrymis: non enim fletu reſuſcitari poterit. Cumque diſceſſiſſet Epiphanius, cœpit ille pulſare ſocium, vt reſurgeret Et cum hoc ſecundo feciſſet, dicens. Surge hodie tuis laboribus epulemur: & ille penitus non ſentiret, cognoſcens verè mortuum, cucurrit ad Epiphanium flens & petens, vt eius ſocium ſuſcitaret. At ille conſolatus eſt eum, hortans ne ferret grauiter, quod euenerat, non tamen defunctum denuo ſuſcitauit. Hoc enim credo prouidè geſtum, vt miniſtri Dei non facilè deludantur.* SECVNDVM eſt priori ſimile in vita B. GREGORII Thaumaturgi deſcripta à GREGORII Nyſſeno de duobus pauperibus Hebræis, quorum alter ſe mortuum in via publica confinxerat, alter verò mortem ficte deplorans neceſſaria ad funus à Gregorio illac iter habente poſtulabat. cui pallium ſuum B. Gregorius ilico iniecit, & ceptum iter proſecutus eſt. At pallii iniectio animam è iacentis corpore eiecit. TERTIVM eſt B. GREGORII in quarto Dialogorum. *Eſt*, inquit, *apud nos nunc Athanaſius ex Iſauria presbyter, qui in diebus ſuis Iconij rem terribilem narrat eueniſſe. Ibi namque, vt ait, quoddam monaſterium Thongolaton dicitur, in quo quidam monachus magnæ æſtimationis habebatur, bonis quippe cernebatur moribus, atque in omni actione ſua compoſitus, ſed ſicut ex fine res patuit, longe aliter, quàm apparebat, fuit. Nam cum ieiunare ſe cum fratribus demonſtraret, occultè manducare conſueuerat. Quod eius vitium fratres omnino neſciebant. Sed corporis ſuperueniente moleſtia ad vitæ extrema perductus eſt. Qui cum iam eſſet in fine, fratres ad ſe omnes, qui monaſterio inerant, congregari fecit. At illi tali, vt putabant, viro moriente, magnum quid ac delectabile ſe ab eo audire crediderant. Quibus ipſe afflictus & tremens compulſus eſt prodere, cui hoſti traditus cogebatur exire. Nam dixit. Quando me vobiſcum credebatis ieiunare, occultè comedebam: & ecce nunc ad deuorandum draconi*

S. Greg. Neocæſ. Epiſc.

Greg. c. 38.

traditus

traditus ſum, qui cauda ſua mea genua, pedeſque colligauit, caput verò ſuum intra meum os mittens Spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis ſtatim defunctus eſt, atque vt pœnitendo ſe liberare potuiſſet à dracone, quem viderat, expectatus non eſt. Quod nimirum conſtat, quia ad ſolam vtilitatem audientium viderit, qui eum hoſtem, cui traditus fuerat & innotuit, & non euaſit.

VI. Remed. Conſidera exempla eorum, qui diſcrimen capitis adire maluerunt, quàm ſimulare ſe feciſſe, quod non fecerant. Primum eſt nonagenarii ſenis Eleazari, de quo in libris Machabæorum, cui cum quidam perſuadere conarentur, ſecreto, vt veſceretur carnibus, quibus ei veſci licebat, vt ita ſimularetur manducaſſe, quod rex Antiochus imperauerat, de ſacrificii carnibus, reſpondit cito, ſe malle mori. *Non enim*, inquit, *ætati noſtræ dignum eſt fingere, vt multi adoleſcentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum: & ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ ſenectuti conquiram. Nam etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum omnipotentis, nec viuus, nec defunctus effugiam.* 2.Macch.c.6.

Alterum exemplum ſit S. Anaſtaſii Martyris, Perſæ, qui cum Cæſareæ Paleſtinæ à Marizabana Perſarum Duce poſt multos cruciatus, per certum hominem rogatus eſſet, vt verbo ſaltem vnico ſuam religionem inficiaretur: (quid enim, inquit, ea ex re detrimenti capies, cum cor non ſimul loquatur?) eum à carcere & ſuppliciis ſolutum iri. Ilico Anaſtaſius poſt fuſas preces reſpondit. Neque tu me, neque vllus alius impulerit me, vt hoc faciam: non ô rex & Deus, ne ſpecie quidem tuum nomen, neque in ſomnis, aut vllo alio modo videris negantem. Vnde & in Perſidem auectus eſt, & martyrii corona ibidem ornatus. In Surio. 22. Ianuar.

VII. Remed. Conſidera vitium hypocriſeos hoc magis tibi eſſe execrandum & fugiendum, quo hominem ſimiliorem reddit diabolo. Prima enim in ſcripturis ſanctis proprietas diaboli eſt, quod cum ipſe ſit Spiritus tenebrarum teterrimus, tamen ad fallendos homines *transfiguret ſe in Angelum lucis*: non ſecus hypocritæ, cum ipſi intus & in cute pleni ſint immunditia & iniquitate, tamen ſecundum externam ſpeciem venditant ſe tanquam probos & ſanctos. Altera proprietas eſt, quod ſit *mendax*, *imò pater*, & auctor, *mendacij*, ſic prorſus, vt *dum mentitur ex propriis loquatur.* Ita enim diſertè teſtatur Chriſtus apud Ioannem. Vnde B. Auguſtinus in libris de ciuitate Dei ſcribit eos *ad decipiendum nos ſemper eſſe vigilantiſſimos*, imò *miris modis fallacia delectari*: Haud ſecus ſcribæ & Phariſæi, quos Christvs toties vocat hypocritas, ſimulatione ſua nihil aliud faciebant reipſa, quam quod mentirentur, & conarentur per fraudem capere in ſermone Dominum. Quare & in eodem ſermone apud Ioannem, vbi diabolum patrem mendacii appellauit 2.Cor.11.14. Ioan.8.44. Aug.lib.3.c.7.& l.4.c.31. Matth.22.15. Ioan.8.44.

Matth.23.33. apertè eis obiecit. *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* Ac certe apud Matthæum iiſdem, multis alioquin ſceleribus coopertis, non ſolam hypocriſin cum tot maledictionibus exprobaſſet, & ſerpentes ac genimina viperarum nuncupaſſet, niſi flagitium in iis fuiſſet prorſus diabolicum.

VIII. REMED. Conſidera non omnes ſimulationes, fictionesúe imò etiam dolos ſemper eſſe vitioſos, vel mendacia, ſed quaſdã eſſe pias ſimulationes & pios dolos, vt fuit ille de quo Apoſtolus. *Cũ eſſem aſtutus, dolo vos cœpi.* Exempla ſuppetunt multa. Primum eſt Chriſti Domini, qui coram duobus diſcipulis euntibus in Emmaus ſimulauit ſe peregrinũ, finxitq; ſe longius ire, vt eis hoſpitalitatis ſecũ exercendæ anſam præberet. 2. eſt B. Pauli, qui in priore Epiſtola ad Corinthios profitetur ſe infirmis infirmũ, Iudæis Iudæum, gentilibus gentilẽ, imò omnibus omnia factum, vt omnes lucrifaceret & faceret ſaluos. quod reipſa præſtitit, cũ Timotheum curauit circumcidi, & ipſe in Cenchris palam totondit caput, ne videretur legẽ Moyſis eiusq; ceremonias abominari. Vnde Auguſtinus ad Conſentium. *Quod Paulus ait. Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucrifacerem, compatiendo id fecit, non mentiendo: Fit enim quiſque tanquam ille, cui vult ſubuenire, quando tanta miſericordia ſubuenit, quanta ſibi ſubueniri vellet ſi ipſe eſſet in eadem miſeria conſtitutus. Ita fit tanquã ille, non quia fallit illum, ſed quia ſe cogitat ſicut illum.* 3. exemplũ eſt S. Athanaſii. Nam, vt eſt in eius hiſtoria, coacto ad Tyrum Concilio cum Ariani Epiſcopi ſubornaſſent muliérculam quæ accuſaret Athanaſium, quod hoſpitio acceptus ſibi ſtuprũ per vim intuliſſet: introductus eſt Athanaſius & vna cum eo, Timotheus presbyter, qui ſimulans ſe eſſe Athanaſium. Egoné, inquit, mulier apud te ſum diuerſatus? ego te violaui? cui illa petulanter. Tu mihi vim intuliſti. Qua fraude cognita reiecta eſt mulieris impudentia. 4. eſt B. Abrahami eremitæ, qui vt cognouit neptem ſuã Mariam, quam in omni pietate inſtituerat, ob lapſum in fornicationem, fuga elapſam, turpique quæſtu alicubi omnibus corpus ſuũ proſtituere, abiecto amictu heremitico aſſumpſit militarem, nullis ſumptibus laboribuſque parcens donec eam inueniat. Vbi inuenit in quodam diuerſorio, ſimulat apud hoſpitem ſe magno eius amore teneri, cœnam opiparã curat inſtrui, menſæ illã adhibet, libere vna cum illa carnibus, à quibus quinquaginta iam annos abſtinuerat, veſcitur, à cœna eam in intimum cubile abducit, remotisq; arbitris detracto pileo è capite declarat quiſnã ſit. illa vbi veterem patruum & magiſtrum agnouit tota contremiſcere & ſupplex ad pedes illius labi. Senex contra eam erigere, veniam ſpondere de lapſibus, ſe rationem pro ipſa redditurum in die iudicii, ſi reſipiſcat. ergo ad mentem & eremum cum eo rediit, tantasq; de ſe reliquo vitæ curſu pœnas

Marginal notes: 2.Cor.12.16. Lucæ 24. 1.Cor.9.22. Act.16.3. Act.18.18. Aug. contra mendac. c.12. In Surio. 2. Maii. Ruffin. lib.10. c.17. In Sur. 16. Martii. & Ephræm. tom.3.

Digitized by Google

nas exegit, vt etiam miraculis claruerit, & in cœlitum numerum relata ſit.

VIDE V. *Adulatio. Amor ſui. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia. Linguæ abuſus. Mendacium. Timor humanus.*

I

ILLVSIONES SPIRITVALES.

Remedia pro illis diſcernendis à diuinis inſpirationibus.

PRIMVM Remedium eſt ex parte materiæ inſpiratæ. Conſidera, an viſiones, reuelationes, & quicquid tibi inſpiratur, ſit conſentaneum diuinis litteris, traditioni, communi doctrinæ Eccleſiæ Romanæ, & rectæ rationi. nam ſi non fuerit, certo ſcire debes non eſſe inſpirationem diuinam, ſed illuſionem dæmonis. Vnde Chriſtus Saluator omnes tentationes ſibi à dæmone in Matth. 4. deſerto factas, quia non congruebant cum diuinis litteris, teſtimoniis earundum repreſſit.

II. REMED. ex parte eorum, qui diſcernere poſſunt adulterinas inſpirationes, à veris & ſalutaribus, vti ordinariè ſunt viri doctrina & pietate præſtantes. Quales conſules, quoties ambigis de inſpiratione diuinané ſit an diabolica. Docet enim D. Paulus. *Omnia probate, quod bonum eſt* 1. Theſſ. 5. 21. *tenete.* & S. Ioannes. *Nolite omni Spiritui credere, ſed probate Spiritus ſi ex Deo* 1. Ioan. 4. 1. *ſint.* Quod autem non quiuis ſimplex laicus probare poſſit, an Spiritus ex Deo ſit, inde liquet, quod Apoſtolus in priore epiſtola ad Corinthios 1. Cor. 12. 10. diſcretionem Spirituũ numeret inter dona Dei, quæ Theologi vocant gratias gratis datas, quæ paucis dantur. Vnde & in eadem dicit *Si quis* Ib. c. 14. 37. *videtur Propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat, quæ ſcribo vobis. Sciat me,* inquit B. HIERONYMVS in epiſtola ad Minerium & Alexandrum, *illud Apoſtoli libenter audire. Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Et Saluatoris verba dicentis. Eſtote probati numularij: vt ſi quis nummus adulter eſt, & figuram Cæſaris non habet, nec ſignatus eſt moneta publica, reprobetur. Qui autem Chriſti faciem claro præfert lumine, in cordis noſtri marſupium recondatur.* Hier ep. 152.

III. REMED. eſt ex parte ſubiecti, vel perſonæ cui facta eſt inſpiratio. Hic enim Pater ſpiritualis, qui delectus erit in probatorem Spiritus, memor eſſe debet dicti TERTVLLIANI, vt non fidem ex perſona, ſed perſonam ex fide æſtimet & probet. ac primo indagare, num is cui viſiones, vel inſpirationes illæ contingunt ſit integri & ſani cerebri; nam ſi non ſit, mox amandandus eſt, monenduſque eſſe mera phantaſmata. 2. an ſit fœmina. cum ea enim longè cautius agendum erit, quam cum viro, quia dæmon per eam primum parentem decepit, ſicut initio Chriſtianiſmi per Maximillam, & Priſcillam Nouatianos & Montaniſtas, ac inter hos noſtrum doctiſſimum Tertullianum, vt apparet ex libro de anima, vbi probat animam noſtram eſſe corporeã ex viſione Priſcillæ, quæ in Eccleſia tempore diuini officii per extaſin rapiebatur, & loquebatur cum Angelis. 3. ſitné diues vel pauper: nam diuiti facile obrepit ſuperbia, pauperi verò ſimulatio. 4. an publicam cum multis, vel priuatam cum paucis: religioſis vel ſecularibus, probis vel improbis vitam agat. Nam vt ait Pſalmiſta. *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente, innocens eris. Et cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Et Salomon. *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit.* Et. *Qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam.* SECVNDO debet Pater ſpiritualis, eum qui ſuas vel viſiones vel inſpirationes patefecerit, potius obiurgare quam laudare, ſerioque monere ne fidem facile illis præſtet, ac docere, vt quoties contingunt dicat cum Petro ex humilitate. *Exi à me, quia homo peccator ſum.* aut cum eremita illo, qui dæmoni apparenti in ſpecie Gabrielis archangeli, dixit. Forte ad alium à Deo miſſus es, ego enim viſitatione Angelorum non ſum dignus. Quod ſi obiurgationem, vel monitionem hanc moleſtè ferat, facile probaueris an ſpiritus ex Deo fuerit. *Qui enim odit increpationes,* inquit Sapiens, *inſipiens eſt.* Et. *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris.*

Tertull. de præſcript.
Tert. c. 9.
Pſal. 17. 26.
Prou. 13. 20.
Eccli. 13. 1.
Luc. 5. 8.
Vitæ PP. lib. de obed. c. 35.
Prou. 12. 1.
Eccli. 21. 7.

V. REMEDIVM ex parte ſignorum, quæ ordinariè ſolent diuinam inſpirationem antecedere, quæ annotauit S. BERNARDVS in Cantica. Primum eſt, ſi homo intus, vel foris moueatur ad tuendam iuſtitiam. *Iuſtitia* enim *& iudicium præparatio ſedis tuæ*, ait Pſaltes. 2. eſt, ſi moueatur ad ſectandam humilitatem, caritatem fraternam, obedientiã erga prælatos, puritatemque maxime cordis & pacem. *Beati mundo corde*, ait Chriſtus, *quia ipſi Deum videbunt.* Et Dauid. *In pace factus eſt locus eius.* 3. Si ſentiat recordatione peccatorum conſcientiam pungi & vri, doleatque toto corde de peccatis. *Ignis ante ipſum præcedit*, inquit idem. Et. *Iuxta eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde.* Ac Dominus apud Iſaiam. *Ad quẽ reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum Spiritu, & trementem ſermones meos?* 4. eſt B. AVGVSTINI in libris Confeſſionum, ſi initio quidem turbet, maxime hominem minus ſpiritualem, ac terreat, ſed mox cõſoletur. *Inhorreſco*

Bern. ſerm. 57.
Pſal. 88. 15.
Matth. 5. 8.
Pſal. 75. 3.
Pſal. 96.
Pſal 33. 19.
Iſa. vlt. 2.
Aug. lib. 11. c. 9.

Digitized by Google

reſco, inquit, *in quantũ diſſimilis ei ſum: inardeſco, in quantum ſimilis ei ſum.* Proprium enim Spiritus diuini conſolari: terror verò eſt tantum ſignũ bonum Spiritus aduentãtis. Malus verò Spiritus in Angelũ lucis trãsfiguratus primo aſpectu exhilarat animã vt oculos aſpectus roſæ, ſed mox cõtriſtat, ac tandẽ eam in deſperationẽ & obſtinationẽ conatur inducere.

VI. REMED. eſt ex parte ſignorum, quæ comitantur vel ſequuntur diuinam inſpirationem. S. GREGORIVS in quarto dialogorũ libro generatim vnum ſignũ proponit. *Sancti*, inquit, *viri inter illuſiones, atq; reuelationes ipſas viſionum voces, aut imagines quodam intimo ſapore diſcernunt vt ſciant, vel quid à bono Spiritu percipiant, vel quid ab illuſore patiãtur.* Sic B. Auguſtinus in 6. Confeſſ. libro c. 13. ſcribit S. Monicam matrem ſuam dicere ſolitam, *ſe neſcio, quo ſapore, quem verbis explicare non poterat, diſcernere, quid intereſſet inter Deũ reuelantem, & animam ſuã ſomniantem.* S. BERNARDVS vero loco citato preſſius illa perſequitur his verbis. *Si non ſolũ compungeris in ſermone (ædificante ad pietatem,* vel inſpiratione) *ſed & conuerteris totus ad Dominum, iurans & ſtatuens cuſtodire iudicia iuſtitiæ eius, etiã adeſſe ipſum iam noueris, præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore eius. Etenim vtrũq; de illo legis, & ignẽ videlicet ante ipſum præcedere, & ipſum nihilominus ignem eſſe. Moyſes ſiquidem de illo dicit, quia Deus ignis conſumẽs eſt* Pergit deinde ad alterum ſignum, & ait. *Porro hoc igne conſumpta omni labe peccati, & rubigine vitiorũ, ſi iam emundata ac ſerenata conſcientia ſequatur ſubita quædã, atq; inſolita latitudo mentis, & infuſio luminis illuminantis intellectum, vel ad ſcientiam ſcripturarum, vel ad myſteriorũ notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterũ propter ædificandos proximos reor dari: oculus reſpicientis procul dubio eſt iſte educens quaſi lumen iuſtitiã tuam, &c.* Subiicit & tertium. *Poſt hunc*, inquiens, *tantæ dignationis ac miſerationis reſpectum ſequitur vox blandè & leniter diuinam inſinuans voluntatem, quæ non eſt alius, quàm ipſe amor, qui otioſus eſſe non poteſt, de his quæ Dei ſunt ſolicitans & ſuadens. Denique audit ſponſa, vt ſurgat & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc ſiquidem vera & caſta contemplatio habet, vt mentem, quam diuino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo, & deſiderio acquirendi Deo, qui eum ſimiliter diligant, vt otium contemplationis pro ſtudio prædicationis libenter intermittat.*

Greg c. 48.
I. Signum.
Deut. 4. 24. Heb. 12. 29.
II.
III.
IV.

VII. REMEDIVM eſt Oratio. Licet enim donum diſcretionis ſpirituum gratis detur, tamen à Deo rarò communicatur, niſi iis, qui ardenter illud ab eo poſtularint: atq; etiã ſanctitate vitæ morumq; ad illud ſe compararint. *Si quis noſtrũ*, inquit idem BERN. *integrè & perfectè iuxta verbum Sapiẽtis cor ſuum tradat ad vigilandum diluculo ad Dominũ, qui fecit illum, & in conſpectu altiſſimi deprecetur, ſimulq; votis omnib. ſtudeat ſecundum Iſaiã Prophetam parare vias Domini; rectas facere ſemitas Dei ſui, cui cũ Propheta ſit dicere. Oculi mei ſemper ad Dominum.* Et *Quia prouidebã Dominum in cõſpectu meo ſemper nõne hic accipiet benedictionẽ à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo? Viſitabitur*

Bern. ſ. 57. in Cant.
Eccli. 39. 6.
Iſa. 40 3.
Pſal. 24. 15.
Pſal. 15. 8.
Pſal. 23. 5.

profectò

profectò frequenter, nec vnquam ignorabit tempus viſitationis ſuæ, quantum libet is, qui in Spiritu viſitat, clandeſtinus veniat, & furtiuus, vtpote verecundus amator.

Rich.p.2,c.33. Addit RICHARDVS Victorinus ſcribens in Cantica, non ſolum orandum Dominum, antequam veniat inſpiratio, ſed etiam poſtquam obtenta eſt, vt permaneat & nos perficiat, inq; in omni vitæ actione dirigat.

VIDE V. *Deſolatio ſpiritualis. Diſtractio in oratione. Indiſcretio Iudicium proprium. Præſumptio. Superbia. Voluntas propria,*

IMMODESTIA.

Remedia contra immodeſtiam.

I. REMED. Conſidera, quid nomine Modeſtiæ intelligatur, vt hoc certius innoteſcat morbus immodeſtiæ. Intelligitur autem compoſitio quædam externa morum ex virtutibus animo inhærentibus nata, & ad ædificandum proximũ idonea. Sicut enim poſt hanc vitam in cœlo ex interna animarum beatarũ gloria, eximius quidam ſplendor externus in corpus redundabit, ſic proportione quadam in hac vita ex interna animi compoſitione & pulchritudine, compoſitio quædam venuſta in externa corporis membra, actioneſque, vt vultum, inceſſum, habitum,

Amb. lib. 1. c 18. ſermonemque ſtatui cuiuſq; congruentem deriuatur. Vnde B. AMBROSIVS in libris Officiorum virtutem modeſtię *à modo ſcientiæ quid deceret ap-*

Aug. non longe à fine. *pellatam* arbitratur. Cui conſentiens Auguſtinus in libro de vita beata. *Modeſtia,* inquit, *vtique dicta eſt à modo, & à temperie temperantiæ. Vbi autem modus eſt, atque temperies, nec plus eſt quicquam, nec minus.* Qui ergo compoſitionem illam externam, quam exigit cuiuſque ſtatus, vt Eccleſiaſticus vel Religioſus, non habet, eum ſcias morbo immodeſtiæ laborare.

II. REMED. Conſidera Spiritum ſanctum in ſacris litteris nos commonefacere, vt ex compoſitione externa morum coniecturã faciamus

Eccli.19.26. de ſtatu hominis. *Ex viſu,* ait Eccleſiaſticus, *cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Amictus corporis, & riſus dentiũ, & ingreſſus hominis, enũ-*

Eccl.21.23. *tiant de illo.* Et rurſum. *Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem Sapiens vix*

Prou.6.12. *tacitè ridebit.* Salomon quoq; apoſtatã his notis vult cognoſci. *Homo apoſtata,* inquiens, *vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito lo-*

Prou.17.24. *quitur, prauo corde machinatur malũ, & omni tempore iurgia ſeminat.* Et alibi. *Oculi ſtultorũ in finibus terræ.* 2. arguit incompoſitos mores, vt filiarum Sion

Iſa.3.16. apud Iſaiam. *Pro eo,* inquit, *quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant: ambulabant pedibus ſuis & compoſito*

Prou.10.10. *gradu incedebant, decaluabit Dominus verticẽ earum,* Et in Prouerbiis. *Qui annuit oculo,*

Digitized by Google

oculo, dabit dolorem. Et. *Qui feſtinus eſt pedibus offendit.* 3. varia præcepta variis hominum ſtatibus paſſim præſcribit, quæ longum eſſet percenſere, nominatim autem adoleſcentiæ. *Adoleſcens*, inquit, *loquere in tua cauſa vix.* Et *In medio magnatorum non præſumas, & vbi ſunt ſenes non multum loquaris.* Deinde per Apoſtolum viris & mulieribus. *Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum, omnis autem mulier orans & prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, &c. vir quidem non debet velare caput ſuum.* Et per B. Petrum. *Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus.* 4. commendat ſpeciatim modeſtiam, decorum & compoſitionem externam. *Omnia*, ait per B. Paulum, ad Corinthios, *honeſté, & ſecundum ordinem fiant in vobis.* Et ad Philippenſes. *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Et ad coloſſenſes. *Induite vos ſicut electi Dei, &c. humilitatem, modeſtiam, patientiam.* Et apud B. Petrum. *parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem, &c. ſed cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonam, vt in eo quod detrahunt vobis confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto conuerſationem.* Et ad Titum, vult omnes eſſe *modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines. Quæ enim deſurſum eſt ſapientia*, ait B. Iacobus, *pacifica eſt, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens.*

Prou. 19. 2. — Eccli. 32. 10. v. 13. — 1. Cor. 11. 4. — 1. Pet. 3. 3. — 1. Cor. 14. 40. — Phil. 4. 5. — Col. 3. 12. — 1. Pet. 3. 15. — Tit. 3. 2. — Iac. 3. 17.

III. REMED. Conſidera S. Patrum ſententias S. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis de modeſtia veſtitus ita ſcribit. *Imbecillioribus velut pædagogi diſciplina fit quædam, qua initi etiam à rebus flagitioſis prohibentur, hæc quæ in veſtitu foris apparet profeſſio. Vt igitur, peculiaris quidam in veſtitu eſt ornatus militis, alius Senatoris, itemq; aliorum alius, vnde vt plurimum de dignitate illorum capitur conjectura: Sic decorum quoque ac conſentaneum eſſe videtur, hominem Chriſtianum in veſtitu etiam præcipuum aliquid à cæteris ſeruare oportere, per quod traditum ab Apoſtolo modeſtum illum ornatum conſeruet. Qui quidem modo cenſens ſtatuit Epiſcopum ornatum eſſe debere, modo mulieribus, vt in habitu ornato incedant, præcipit, ita tamen ſcilicet, vt ornatus ille cum vita Chriſtiani hominis congruere intelligatur. Eadem in calceamentis ratio eſt, vt videlicet, quod quam minimum præferat curioſitatis, minimoq; ſumptu parari poſſit, & ad neceſſarium modo vitæ vſum ſit ſatis. Hic canon perpetuo tenore ſeruetur.* Et in epiſtola ad Gregorium Theologum. *Tunica cinctu appreſſa ſit corpori & aſtricta, cinctus neque muliebrem in modum ilia exuperet, neque prælaxus tunicam fluxam efficiat, Inceſſus eſto, nec ſegnis, ne animum diſſolutum declaret, nec rurſus inſolenter incitatus, ne conſternatos impetus animi ſignificet. Vnum modo ſit veſtitus propoſitum, operimentum vt exiſtat, ab æſtus frigorisq; iniuria corpus defendens.* Et alibi de modeſtia riſus. *Illud etiam non mediocriter caueri debet ab iis qui colendæ pietati ſtudent, ne in riſum præter modum effuſi ſint, quia intemperantiam non abeſſe à ſe ſignificat, & animi motus nequaquam ſedatos declarat. At modice vultum diducere, eoq́; animi ſui hilaritatem leniter ſignificare, non eſt contra decorum, quatenus illud tantum inducitur, quod ſcriptum eſt. Cor gaudens exhilarat faciem*

Baſil. quæſt. 22. — 1. Tim. 2 & 3. — Baſ. ep. 1. — Idem in reg. f. diſp. q. 17. — Prou. 15. 13.

S *Illud*

Illud autem, in immanes cachinnos prorumpere, & corpore ſubſaltare, nequaquam eſt eius qui animo compoſito ſit, aut plane probo, & compote ſui. Huiuſmodi genus riſus Eccl 2.2. *etiam Eccleſiaſtes damnans, tanquam rem animi conſtantiæ & grauitati maximè con-* Eccl. 7. 7. *trariam ſic dicit. Riſum reputaui errorem. Et ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub* Naz. orat. *olla, ſic riſus ſtulti.* GREG. NAZIANZ. in oratione de moderatione in diſputationibus ſeruanda ita ſcribit de modeſtia in ſermone. *Modeſtiæ laudem ipſe certe huic tribuerim, non qui de ſeipſo pauca, idque apud paucos & rarò commemoret, nec qui humiliorem & abiectiorem humiliter affatur, ſed qui parcè & moderatè de Deo loquitur, ac quædã proloqui, quædam præmere & retinere, quorundam etiã inſcitiam fateri nouit, atq; ei ſermone cedit, cui loquendi munus commiſſum eſt,* &c. *Turpe eſt profectò, cum in veſte ac victus ratione non magnificentiam, ſed vilitatẽ amplectaris,* &c. *in diuinis diſputationib. principatũ ac tyrannidem tibi vendicare, ac ſu-* Amb. c. 18. *pra omnes legis Doctores ſuperciliũ attollere, vbi humilitas non ſolũ gloriam habet, verum etiã ſecuritatẽ.* De eadem & S. AMBROSIVS lib. 1. officiorũ. *Ne modum progrediaris loquendi, ne quid indecorũ ſermo reſonet tuus. ſpeculũ enim mẽtis plerunq;* 1. Pet. 3. 4. *in verbis refulget. Ipſum vocis ſonũ libret modeſtia, ne cuiuſquam offendat aurem vox fortior.* Et paulo poſt. *oremus in incorruptione quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt ante Deũ locuples, vt ait Petrus. Magna igitur modeſtia, quæ cum ſit etiã iuris ſui remiſſior, nihil ſibi vſurpans, nihil vindicans, & quodãmodo intra vires ſuas contractior, diues eſt apud Deũ, apud quẽ nemo diues. Diues eſt modeſtia, quia portio Dei eſt.* Et rurſus. *Eſt etiam in ipſo motu geſtu, inceſſu, tenenda verecundia,* vel modeſtia. *Habitus enim mentis in corporis ſtatu cernitur. Hinc homo cordis noſtri abſconditus aut leuior, aut iactantior, aut turbidior: aut contra grauior, & cõſtantior, & purior & maturior* Hier. ep. 4 *æſtimatur.* Itaq; vox *quædã eſt animi, corporis motus,* HIERONYMVS in epiſtola ad Ruſticũ monachũ. *De ludo monaſteriorũ huiuſcemodi volumus egredi milites, quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina virtutũ eſt.* Et ſupra. *Sordidæ veſtes, candidæ mẽtis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſeculi præbet: ita duntaxat, ne ani-* Id. ep. 2.. *mus tumeat, ne habitus, ſermoq; diſſentiãt.* Et in epiſt. ad Marcellã de ægrotatione Bleſillæ. *Nos quia ſerica veſte nõ vtimur monachi iudicamur: quia ebrij non ſumus, nec cachinno ora diſſoluimus continentes vocamur & triſtes. Si tunica non canduerit, ſtatim illud è triuio. Impoſtor & græcus eſt.* B. PROSPER in libris de vita con-Prof. lib. 3. c. 19. templatiua. *Temperantiæ eſt* (modeſtiæ) *q; reuerentiã ſenioribus exhibemus, æquales germanitus honoramus, iunioribus gratiã paternæ dilectionis impendimus, q; præſtamus loquenti ſeniori ſilentiũ, quod ipſius ad loquendum præſtolamur imperiũ, quod non attollimus immoderatũ in collocutionibus ſonum, quod riſui prorumpere non permittimus in cachinnum.*

IV. REMED. Conſidera exempla eorum, ex quorum prauis in adoleſcentia moribus ſapientes coniecere aliquando fore perditiſſimos. Ea quidem complura ſunt, ſed duo exſtant maxime illuſtria. Alterum eſt de IVLIANO apoſtata Cæſare, de quo GREG. NAZIANZ. eius contubernalis

nalis ita ſcripſit. Cum Athenis cum eo verſarer, *non malum huius viri coniectorem me fuiſſe memini. Morũ ipſius inconſtantia, atq; incredibilis quædam mentis emotio vatem efficiebat, ſi quidem vates ille optimus eſt, qui rectè conijcere nouit. Neque enim mihi quicquam boni ominari videbantur, ceruix non ſtata, humeri ſubſultantes, & ad æquilibrium ſubinde agitati, oculus inſolens & vagus, furioſeque intuens, pedes inſtabiles & titubantes, naſus contumeliam & contemptũ ſpirans, vultus lineamenta ridicula idem ſignificantia, riſus petulantes, & effrænati, nutus & renutus temerarij, ſermo hærens, ſpirituq; concisus, interrogationes ſtultæ & præcipites, reſponſiones his nihilo meliores, &c. Quid ſingula deſcribere neceſſe eſt? Talem ante opera conſpicatus ſum, qualem in operibus poſtea cognoui. Quod ſi quidam ex eis, qui tum ſimul erant, quidq; dixerim audierunt, nunc mihi præſto eſſent, haud ægrè teſtarentur. Quibus, vt hæc conſpexi, ſtatim prolocutus ſum. Quale malum Romanorum terra nutrit? præfatus licet, ac mihi, vt falſus vates eſſem, imprecatus.* ALTERVM exemplum affert B. AMBROSIVS libro primo Officior. *Meminiſtis*, inquit, *filij quendam amicum cum ſedulis ſe videretur commendare officiis, hoc ſolo tamen in clerum à me non receptum, quod geſtus eius plurimùm dedeceret. Alterum quoque, cum in clero reperiſſem, iuſſiſſe, ne vnquam præiret mihi, quia velut quodam inſolentis inceſſus verbere oculos feriret meos. Idque dixi, cum redderetur poſt offenſam muneri. Hoc ſolum excepi. Nec fefellit ſententia. Vterque enim ab Eccleſia receſſit: vt qualis inceſſu prodebatur, talis perfidia animi demonſtraretur. Namque alter Arianæ infeſtationis tempore fidem deſeruit: alter pecuniæ ſtudio, ne iudicium ſubiret, ſacerdotem ſe noſtrum negauit. Lucebat in illorum inceſſu imago leuitatis, ſpecies quædam ſcurrarum percurſantium.* Si dicas, hæc naturæ fuiſſe vitia, atq; ideo emendari non potuiſſe, reſpondet ibidem Ambroſius. *Si quid ſanè in natura vitij eſt, induſtria emendetur: vt ars deſit, non deſit correctio.* Nam & in feris belluis, induſtria & pœnis naturalia vitia ſæpe expugnata ſcimus. Amb. c.18.

V. REMED. Conſidera exempla eorum, de quorum virtute eximiaq; ſanctitate, ex vultu, inceſſu, habitu, ſermone aliiſq; externis morib. coniectura facta eſt. Satis erunt duo. Primum Chriſti ſaluatoris, cuius modeſtiam internam & externam nemo ſuperauit, cum fuerit ipſa modeſtia. Vnde Apoſtolus ad conciliandã ſibi Corinthiorũ fidem ſic obteſtatur illos. *Ipſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti.* Et Hieronymus in explanatione pſalmi 44 ad Principiam virginem. *Nulli dubium*, inquit, *eſt veritatem, & modeſtiam, & iuſtitiam, Chriſtum appellari, qui dicit. Ego ſum via, veritas, & vita. Et diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Et quia factus eſt nobis à Deo iuſtitia, & redẽptio & ſanctitas. Hæc autem vitæ eſt idcirco in corpore, vt exigãtur in membris.* Quanta autem vis in vultu Chriſti fuerit, non ſemel idẽ auctor expoſuit, vt in Matthæũ, vbi agens de ſubita conuerſione B. Matthæi. Certe, inquit, *fulgor ipſe, & maieſtas diuinitatis occultæ, quæ etiam in humana Christi facie relucebat ex primo ad ſe videntes* 2. Cor.10.1 Hier. tom.3. Io.14.6. Matth.11.29. 1.Cor.1.30. Hier. l.1 c.9. Matt.

trahere poterat aſpectu. Si enim in magnete lapide & ſuccinis hæc eſſe vis dicitur, vt
annulos & ſtipulam, & feſtucas ſibi copulent: quanto magis Dominus omnium creatu-
Id in c. 21. Matth. rarum ad ſe trahere poterat, quos volebat. Et rurſus alibi. Mihi inter omnia ſigna,
quæ fecit, hoc videtur mirabilius eſſe, quod vnus homo, & illo tempore contemptibilis,
& in tantum vilis, vt poſtea crucifigeretur, Scribis & Phariſæis contra ſe ſæuientibus,
& videntibus lucra ſua deſtrui, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eijcere mul-
titudinem, menſasq́; ſubuertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus
non feciſſet exercitus. Igneum enim quiddam atque ſydereum radiabat ex oculis eius, &
Id. ep. 140. diuinitatis maieſtas lucebat in facie. Demum in Epiſt. ad Principiam. Formo-
ſis, inquit, pulchrior eſt virgo de virgine qui non ex voluntate viri, ſed ex Deo natus
eſt. Niſi enim habuiſſet, & in vultu quiddam ſydereum, nunquam eum ſtatim ſecuti
fuiſſent Apoſtoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant corruiſſent. De vi SER-
Ioan. 7.46. MONIS habemus teſtimonium apud B. Ioannem, vbi Phariſæorum mi-
Luc. 4.22. niſtri dicunt. Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo. & apud Lucam, vbi
Nazareni mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius. Et apud
Matth. 7.29. Greg. lib. 23. mor. c. 7. Matthæum dicentem. Erat docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ
& Phariſæi. Quem locum exponens B. GREGORIVS, Cum imperio, inquit,
docetur, quod prius agitur, quam dicatur. Nam doctrinæ ſubtrahit fiduciam, quando
conſcientia præpedit linguam; vnde etiam de Domino ſcriptum eſt. Erat enim docens,
ſicut poteſtatem habens, non ſicut Scribæ & Phariſæi. Singulariter namque & princi-
paliter ſolus ex poteſtate bona locutus eſt, quia ex infirmitate mala nulla cõmiſit. DE
Baſ. q. 17. RISV teſtatur B. BASILIVS in reg. fuſius diſputatis his verbis. Riſum
effuſum tanquam rem grauitati contrariam Dominus oſtendit, qui ſuſceptis
ceteris, quæ neceſſario corpus ſequuntur, affectionibus, iisq́; omnibus, quæ virtutis teſti-
ficationem habent, veluti laſſitudinem, & miſericordiam aduerſus calamitoſos, riſu,
quantum ex Euangeliorum hiſtoria cognoſci poteſt, vſus nunquam ſit, contraq́; omnes,
Luc. 6.25. quotquot ab eo tenentur, miſeros appellauerit. ALTERVM exemplum ſit Dei-
Amb. l. 1. offic. c. 18. paræ Virginis, quod loco ſupra citato agens de modeſtiæ, vel verecundiæ
laude propoſuit AMBROSIVS dicens. Hic pudor in ipſo cognitionis ingreſſu
Domini matrem commendat legentibus, & tanquam teſtis locuples, dignam quæ ad ta-
Luc. 1. le munus eligeretur, aſtruit: quod in cubiculo, quod ſola quod ſalutata ab Angelo tacet
& mota eſt introitu eius, quod ad virilis ſexus ſpeciem peregrinam turbatur aſpectus
virginis. Itaq́; quamuis eſſet humilis, præ verecundia tamen non reſalutauit, nec vllum
reſponſum retulit, niſi vbi de ſuſcipienda Domini generatione cognouit, vt qualitatem
Id. lib. 2. effectus diſceret, non vt ſermonem refelleret. Et in libris de Virginibus. Sit, inquit,
vobis tanquam in imagine deſcripta virginitas vitaq́; MARIÆ, de qua velut in ſpe-
culo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtutis. Hinc ſumatis licet exempla viuendi,
vbi tanquam in exemplari magiſteria expreſſa probitatis &c. Virgo erat non ſolum
corpore, ſed etiam mente, quæ nullo doli ambitu ſyncerum adulteraret affectum. Corde
humilis, verbis grauis, animi prudens, loquendi parcior, legendi ſtudioſior. Intenta operi,

verecundia

verecunda ſermone, arbitrium mentis ſolita non hominem, ſed Deum quærere, nullum lædere, bene velle omnibus, aſſurgere maioribus natu, &c. Quando iſta vel vultu læſit parentes? quando diſſenſit à propinquis? quando feſtidiuit humilem? quando deriſit debilem? quando vitauit inopem? Nihil toruum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundum, non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, non vox petulantior, vt ipſa corporis ſpecies ſimulachrum fuerit mentis, figura probitatis, &c. multa quæ ſequuntur. Refert DIONYSIVS Carthuſianus & alii, Dionyſium Areopagitam, cum ex Græcia aliquando in Iudæam veniſſet, & B. Virginem Mariam conueniſſet, tanta claritate fulgentem eius vultum conſpexiſſe, vt præ nimio ſtupore deficiens in terram ceciderit, dixeritq́; niſi ratione naturali & fide cognouiſſet aliam eſſe diuinitatem, ſe hanc ipſam Virginem loco diuinitatis habiturum fuiſſe. Diony. in c. 3. de diuin. nomin. Areop.

VI. REMED. Conſidera non ſolum conſilii, ſed præcepti quoque videri homini, maximè Eccleſiaſtico & Religioſo, vt externa compoſitione talis ſtudeat videri ad maiorem Dei gloriam, eorumq; quibuſcum viuit ædificationem, qualem profeſſio ſtatus poſtulat. Huc enim pertinent illa Chriſti Domini ad Apoſtolos, omnesq́; eorum ſucceſſores verba. *Vos eſtis lux mundi. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, &c.* Et illa Apoſtoli. *Prouidentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Et. *Rogamus vos fratres, vt abundetis magis, & operam detis vt quieti ſitis, & vt honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt.* Et. *Oportet autem illum* (nempe Epiſcopum, & Sacerdotem) *teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt.* Et. *De cetero fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ hæc cogitate.* Neq; enim ſatis eſt tibi bonam habere conſcientiam, ſed etiam neceſſe eſt te tueri bonam tui famam, quod non poteſt fieri niſi internis virtutibus externa quoque reſpondeat conuerſatio, vt ex teſtimoniis allegatis fusè probat in libro de bono Viduitatis B. Auguſtinus. *Quiſquis*, inquiens, *à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit ſibi bene facit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra. Et vtique quod aliis miſericorditer miniſtramus ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat vtilitatem.* Accedit, quod vt minima quæque labecula in facie maiorem adfert deformitatem, quam magnæ cicatrices in corporibus, ita quoque in hominibus Eccleſiaſticis ac Religioſis, qui ſunt quaſi facies Eccleſiæ Dei, minimus externæ compoſitionis defectus plus offenſionis damniq; afferat proximis, quam enormes etiam aliorum membrorum, hoc eſt, ſecularium lapſus. Vnde S. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis. *NEQVE enim*, inquit, *ſi quid indecorum geritur, id ſimiliter & in obſcuris hominibus, & in iis qui illuſtres ſunt, animaduerti perinde ſolet. Nam de vulgo aliquem, aut alioqui obſcurum, ſi in publico quis pu-*

Matth. 5. 14. Rom. 12. 17. 1. Theſſ. 4. 11. 1. Tim. 3. 7. Phil. 4. 8. Aug. c. 22. Baſil. q. 22.

diſpenſatio & plerunque contingit, vt quibus maiora bona præſtat, minora non tribuat, vt ſemper eorum animus habeat vnde ſe reprehendat; quatenus dum appetunt perfecti eſſe, nec poſſunt, ſe minimè extollant: Sed diſcant, quia ex ſemetipſis maiora bona non habent, qui in ſemetipſis vincere parua vitia non poſſunt. ALTERVM eſt MVSÆ puellæ. *Probus*, inquit, *Dei famulus de ſorore ſua, nomine MVSA, puella parua narrare conſueuit, quod quadam nocte ei per viſionem ſancta Dei genitrix virgo Maria apparuit, atque coæuas ei in albis veſtibus puellas oſtendit. Quibus illa cum admiſceri appeteret, ſed ſe eis iungere non auderet, B. Mariæ Virginis eſt voce requiſita, an velit cum eis eſſe, atq; in eius obſequio viuere? Cui cum puella eadem diceret, volo: ab ea protinus mandatum accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à riſu & iocis ſe abſtineret, ſciens per omnia, quod inter eaſdem virgines, quas viderat, ad eius obſequium die trigeſimo veniret. Quibus viſis in cunctis ſuis moribus puella mutata eſt, omnemq; à ſe leuitatem puellaris vitæ magna grauitatis terſit manu. Cumq; eam parentes mutatã eſſe mirarentur, requiſita rem retulit, quid ſibi beata Dei genitrix iuſſerit, vel qua die itura eſſet ad obſequium eius indicauit. Tunc poſt vigeſimum quintum diem febre correpta eſt. Die autem trigeſimo, cum hora eius exitus propinquaſſet, eandem beatam genitricem Dei cum puellis, quas per viſionem viderat, ad ſe venire conſpexit. Cui ſe etiam vocanti reſpondere cœpit, & depreſſis reuerenter oculis aperta voce clamare. Ecce Domina venio, ecce Domina venio. In qua etiam voce Spiritum tradidit.* Greg lib. 4. c. 17.

VIDE V. *Choreæ. Curioſitas. Ebrietas. Exemplum malum. Familiaritas nimia. Linguæ abuſus. Veſtium luxus. Voluptas carnalis.*

IMMORTIFICATIO PASSIONVM.

Remedia contra immortificationem.

I REMED. Conſidera, quid ſit propriè mortificare paſſiones animi, & facile intelliges, quid ſit immortificatio earum. Mortificas ſiquidẽ illas, cum perturbationes animi, v. c. iræ, vel odii ſimulatq; exortæ fuerint domas, cum carnis cupiditatem ad cibum vel potum immoderatum pronæ coerces, cum iudicium voluntatemque propriam ſpontè ſubiicis alienæ. Nam ſicut homo occiſus, vel mortuus, etiamſi contumeliis laudibusuè afficiatur, nullum mœroris vel gaudii indicium præbet: ita homo verè mortificatus, etiamſi multis incommodis iniuriiſue afficiatur, nullum ſignum iræ, vel impatientiæ prodit, imó magnam aliquando ex illis capit voluptatem. Perfectiſſimè autem mortificabis paſſiones illas, ſi nõ modo cupiditates carnis & ſenſuum coerceas in illicitis, hoc eſt, in iis quæ lege diuina vel humana vetita ſunt, ſed etiam in licitis, vt ſi à licitis cibis, potu, ſumno, lecto, recreatione, aliiſque corporis commodis, quod eſt omnium

Aug. c. 3. 14. 42. omnium religioſorum, aliorumque Dei ſeruorum proprium, aliquid tibi ſubtraxeris. De quibus B. AVGVSTINVS in libro de Fide ad Petrum ita ſcripſit. *Humiles ſerui Chriſti, qui cupiunt Domino ſuo ſine impedimento abſque animi noxia cogitatione ſeruire, coniugia omnino non appetunt, & à carnibus & vino abſtinent, in quantum corporis valetudo permittit, non quia peccatum eſt aut coniugem habere, aut vinum carneſuè percipere, ſed quia mundioris vitæ inſtituta ſectantur, & corpora caſtigare volunt.* Et S. GREGORIVS in quarto dialogorum agens de ſancto quodam presbytero, qui ad tuendam caſtitatem etiam piis & religioſis fœminis aditum ad ſe negabat. *Habent*, inquit, *quippe ſancti viri hoc proprium, vt quo ſemper ab illicitis longe ſint, à ſe plerumque etiam licita abſcindant.* Immortificationis itaque morbo laborat, qui ſuis paſſionibus animi, cupiditatibusque carnis, ſiue in illicitis, ſiue licitis facilè obſequitur, & indulget.

Greg c. 11.

II. REMED. Conſidera quid S. ſcripturæ moneant. Primum enim monent, vt cupiditates carnis mortificemus. *Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis*, inquit Apoſtolus, *viuetis*. Et. *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiã, &c.* 2. vt concupiſcentiis carnis, quod idem eſt, non pareamus. *Poſt concupiſcentias tuas.* ait Eccleſiaſticus, *non eas.* Et Paulus. Non regnet *peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiis eius.* Et. *Carnis curam ne feceritis in deſideriis* Et. *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Et B. Petrus. *abſtinete vos à carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam.* 3. vt affligamus carnem. Nam Chriſtus ait. *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me non eſt me dignus.* Apoſtolus clamat. *Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne quando reprobus efficiar*, Et. *Chriſto confixus ſum cruci.* Et. *Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.* 4. vt odiamus & abnegemus noſipſos. *Qui non odit animam ſuam*, ait Chriſtus, apud Lucam, *non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et. *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.* Per animam autem Chriſtus intellexit non eius naturam, ſed vitioſos eius affectus, & carnales inclinationes, ſicut & per abnegationem, cupiditatum carnalium refrenationem, vt expoſuit B. Baſilius in regulis fuſius diſputatis. 5. monent vt pœnitentiam agamus cum ieiunio, cilicio, cinere, lacrymis. 6. deinde vt iram, effuſam lætitiam, mœrorem, deſperationem aliaſque animi paſſiones expugnemus, quæ ſunt, particulares mortificationes.

Rom. 8. 13.
Coloſſ. 3. 5.
Eccli. 18. 30.
Rom. 6. 12.
Rom. 13. 14.
Gal. 5. 16.
1 Pet. 2. 11.
Matth. 10. 38.
1. Cor. 9. 27.
Gal. 2. 19.
Gal. 5. 24.
Luc. 14. 26. & 9. 23.

III. REMED. Conſidera quid ſcripſerint S. Patres de mortificatione paſſionum, vel cupiditatum. B. CYPRIANVS in libro de bono pudicitiæ. *Qui cupiditates tollit, & metus ſuſtulit, nam ex cupiditatibus metus veniunt, qui cupiditates vincit, de peccato triumphat, qui cupiditates vincit, malum generis humani ſub pedibus ſuis iacere oſtendit. qui cupiditates vicit, pacem ſibi perpetuam dedit, qui cupiditates vicit, libertatem ſibi, quod eſt etiam ingenuis difficillimum, reddit.*

Cypr. de diſciplina, & p.

GREG.

Greg. Nazianz. in orationibus de Pace. *Nihil vtcunq; tam expetendum, quàm vt animi pace ſruatur, affectibusq; imperet.* Bas. in hexameron. *Sane in hoc creatus es princeps, vt imperites affectibus, vt dominere beſtiis reptilib. & praſis ſimul & volatilibus, &c. Tuis fac imperes cogitationibus, imperator vt ſis quæ ſunt omniũ. Ad hanc doctrinæ formulam collatus nobis principatus per animalia mores noſtos concinno ordine moderatur, & eo dirigit, vt noſtri ipſorum diſcamus eſſe Domini. Abſurdũ enim fuerit, ſi is non vni imperet genti, qui ipſe domi ex alieno pendeat arbitrio, is adminiſtrandæ reipublicæ præficiatur, qui in intimis ædibus captiuus premitur iugo viliſſimi ſcorti, nec rem familiarem rite diſpenſat. Nemo quod venatu non prehenderit leonem, contemptui patuit, aut morte multatus eſt. iræ intemperiem qui non domuit, nulli non fuit deridiculus.* Ephræm in ſermone Aſcetico. *Paſſiones in anima ex minima cauſa generantur, & non exterminatæ infinitã quandã pariunt rerum diuinarum, propitæq; ſalutis diſpicientiã. Cernis in ære neuum viridem, rubiginemq; quemadmodum in profundum deprimatur, atq; altius penetret. Intelligis, quid efficiat in anima paſſio neglecta? niſi eraſeris rubiginem, non auferes maculam: & niſi carnis naturam atteriueris, ſugere paſſiones non poteris.* Ambros. libro primo officiorum, de virtutis ſtudio. *Caueat etiam motus animi ſui. Sunt enim motus, in quibus eſt appetitus ſuæ qui quaſi quodam prorumpit impetu. Vnde græcè ὁρμὴ dicitur, quod vi quadam ſe repente proripiat. Nõ mediocris in his vis quædã animi atq; naturæ eſt. Quæ tamen vis gemina eſt. Vna in appetitu, altera in ratione poſita, quæ appetitum refrænet, & ſibi obedientem præſtet, & ducat quo velit, & tanquã ſedulo magiſterio edoceat, quid fieri, quid euitari oporteat, & bonæ dominatrici obtemperet.* Et rurſus. *Iure ea fortitudo vocatur, quando vnuſquiſq; ſeipſum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atq; inflectitur, nõ aduerſis perturbatur, nõ extollitur ſecundis, & quaſi vento quodã, circumfertur variarũ rerũ mutatione. Quid autẽ excelſius & magnificentius q̃ exercere mentem, affligere carnẽ, & in ſeruitutẽ redigere, vt obediat imperio, conſiliis obtemperet, vt in adeundis laborib. impigrè exequatur propoſitũ animi ac voluntatẽ?* Hier. in Pelagianos. *Quatuor ſunt perturbationes, quib. vexatur genus humanum: duæ præſentis, & duæ futuri: duæ bonorũ & duæ malorum. Ægritudo, quæ græcè dicitur λύπη, & gaudiũ: quod illi χαρὰν vel ἡδονὴν vocant, alterũ boni, alterũ mali: excedimusq; menſurã, ſi gaudeamus ſuper his quæ nõ debemus, diuitiis, potentia, honoribus, inimicorũ infelicitate, vel mortibus: aut econtrario præſentiũ malorũ dolore cruciamur, aduerſis, exiliis, paupertate, languore, & mortibus propinquorũ, quod Apoſtolus fieri prohibet: & rurſum, ſi cupiamus ea quæ arbitramur bona, hæreditates, honores, proſperitates omnium rerum, & corporũ ſanitatem, & cætera, quorum præſentia gaudio fruimur, & metuamus illa, quæ putamus aduerſa. Quibus ad perfectum carere iuxta Stoicos, Zenonem videlicet & Chryſippum, poſſibile eſt: iuxta Periapeticos autem & difficile, & impoſſibile, cui ſententiæ omnis ſcripturæ ſanctæ conſentit auctoritas. Vnde & Ioſephus Machabæorum ſcriptor hiſtoriæ, frangi & regi poſſe dixit perturbationes animi, nõ eradicari, & quinq; Tuſculanarum quæſtionum Ciceronis libri his diſputationibus referti ſunt.* Avgvstinvs

Naz. orat. 3. de pace.
Bas. hom. 11. Gen. 1.
Ephr. tom 2.
Amb. c. 47
Id. c. 36.
Hier. lib. 2.
Aug. ſe. m.

T de ver-

Rom. 8.13. de verbis Apoſtoli. Si Spiritu actiones carnis mortificaueritis, viuetis. *Hoc eſt opus veſtrum in hac vita, actiones carnis Spiritu mortificare, quotidie affligere, minuere, frenare, interimere. Quam multos enim proficientes, non iam delectant, quæ antea delectabant? Quando ergo delectabat, & non ei conſentiebatur: quia iam non delectat, mortificatum eſt. Calca mortuum, tranſi ad viuum. calca iacentem, confligе cum reſiſtente. Mortua eſt enim vna delectatio, ſed viuit altera: illam dum non conſentis mortificas. cum cœperit omnino non delectare, mortificaſti. Hæc eſt actio noſtra, hæc eſt militia noſtra.* GREGORIVS in verba Iob. Et beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi. *Poſſunt per terræ beſtias motus carnis intelligi, qui dum mentem noſtram irrationabilia ſuadendo laceſſunt, contra nos beſtialiter inſurgunt. Sed cum cor diuina ſub lege deprimitur, etiam carnis incentiua detumeſcunt, vt etſi tentando ſubmurmurant, nequaquam tamen vſque ad effectum operum, quaſi ad aperti morſus rabiem exurgunt. Quis enim adhuc in hac corruptibili carne ſubſiſtens, has terræ beſtias plenè edomat, cum ille ad tertium cœlum raptus egregius prædicator dicat. Video aliã legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis? Sed aliud eſt has beſtias in campo operis ſæuientes aſpicere, aliud intra cordis caueam frementes tenere. Redactæ namque intra clauſtra continentiæ, etſi adhuc tentando rugiunt, vſque ad morſum tamen, vt diximus, actionis illicitæ non excedunt.* ADDE duos Ethnicos. M. T. CICERO in Tuſculanis. *Tota Philoſophorum vita, vt ait Plato, commentatio mortis eſt. Nam quid aliud agimus, cum à voluptate, id eſt, à corpore, cum à re familiari, quæ eſt famula & miniſtra corporis, cum à republ. cum à negotio ſeuocamus animum, quid, inquam, tum agimus, niſi animum ad ſeipſum aduocamus, ſecum eſſe cogimus? Secernere autem animum à corpore, nequicquam aliud eſt, quàm emori diſcere. Quare hoc commentemur, mihi crede, diſiungamusq; nos à corporibus, id eſt, conſueſcamus mori. Hoc & dum erimus in terris, erit illi cœleſti vitæ ſimile: & cum illuc ex his vinculis emiſſi fuerimus, minus tardabitur curſus animorum.* L. ANNÆVS SENECA ad Lucilium. *Alexander quidem Perſas & Hyrcanos & Indos, & quicquid gentium vſque in Oceanum extendit Oriens, vaſtabat, fugabatq;. Sed ipſe modo occiſo amico, modo amiſſo iacebat in tenebris, alias ſcelus, alias deſiderium ſuum mœrens, victor tot regum atq; populorum, iræ triſtitiæq; ſuccubuit. Id enim egerat, vt omnia potius haberet in poteſtate, quam affectus. O quam magnis homines erroribus tenentur, qui ius dominandi trans maria cupiunt mittere, feliciſſimosq; ſe iudicant, ſi multas per milites prouincias obtinent, & nouas veteribus adiungunt, ignari quod ſit illud ingens, paratumq; regnum. Imperare ſibi maximum Imperium eſt.* Hæc ille, conuenienter ſanè cum dicto Salomonis. *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium.*

IV. REMED. Conſidera exempla eorum qui affectus ſuos etiam in rebus licitis coercuerunt. Primum eſt regis Dauidis à multis celebratum. Nam B. Ambroſius in libro primo de ſancto Iacob, & vita beata agens de paſſionum compreſſione. *Quem*, inquit, *de hominibus meliore*

Marginal notes: Rom. 8.13. — Greg. 6. moral. c. 22. — Iob 5.25. — Rom. 7.23. — Cic lib. 1. Tuſc. q. — Sen. ep. 113. — Prou. 16. 32. — Ambr. c. 1 — 2. Reg. 23. 17.

ſortiorem aſſumemus, quàm ſanctum Dauid, qui cupiditatem, qua concupierat aquam de lacu Bethleem hoſt i interclusam exercitu ſibi auferre non potuit, potuit mitigare? Nam cum aliis vtiq; deſuiſſe non inueniamus, id eſt, tanto exercitus numero, cum vtiq, multo minus regi deeſſe potuerit ex ceteris fontibus aqua, irrationabilem quandam concupiſcentiam paſſus, deſiderauit eam, quæ hoſtium erat circumfuſione vallata: vnde ſine maximo periculo non potuiſſet deferri. Itaque ait. Quis mihi dabit potum de lacu, qui eſt in Bethleem, ad portam? Et cum eſſent reperti tres viri, qui hoſtium caſtra præciderent, & deferrent aquam, quam ſummo deſiderio deſideraſſet, cognoſcens quod periculo alieno aqua ſibi eadem conſtitiſſet, profudit illam Domino, ne ſanguinem illorum, qui eam detulerant, bibere videretur. Quæ res indicio eſt, quod concupiſcentia quidem rationē præueniat, ſed ratio cupiditati reſiſtat ALTERVM eſt Valentiniani Imperatoris ab eodē Ambroſio in oratione funebri commemoratum. *Valentinianus quoq; in delicto Prophetæ ſimilis ait. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantiæ meæ ne memineris. Nec ſolum dixit, ſed etiam ante correxit errorem, quàm diſceret eſſe lapſum alicuius erroris. Et quid iam de aliis dicam, qui etiam ludo iuuentutis putauerit abſtinendum, reſecandam ætatis licentiam, ſeueritatis publicæ duritiem molliendam. Ferebatur primò ludis Circenſibus delectari, ſic iſtud abſterſit, vt ne ſolennib. quidē Principū natalibus, vel imperialis honoris gratia Circenſes putaret eſſe celebrandos. Aiebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atq, ab actibus publicis intentionem eius abduci. Omnes feras vno momento iuſſit interfici. Iactabant inuidi, quod præmaturè prandium peteret: cœpit ita frequentare ieiunium, vt plerumq; ipſe impranſus conuiuium ſolenne ſuis Comitibus exhiberet, quo & religioni ſacræ ſatisfaceret, & Principis humanitati. Scenicæ cuiuſdam forma ac decore deperire Romæ adoleſcentes nobiles nunciabatur. Iuſſit eam ad comitatum venire. Deductam tamen, nunquam aut ſpectauit, aut vidit. Poſtea redire præcepit: vt & omnes agnoſcerent irritum eius non eſſe mandatum, & adoleſcentes diſceret ab amore mulieris temperare, quam ipſe qui potuit habere in poteſtate, deſpexerat. Et hæc fecit, cum adhuc non haberet vxorem.* Eodem referre potes exemplum CHRISTI Domini qui cum ſub horam ſextam, id eſt, circa meridiem, vt exponit Auguſtinus, ex itinere fatigatus diſcipulos emendorum ciborum cauſa in ciuitatem Sichar miſiſſet, iis regreſsis nihil voluit comedere. *Interrogabant eum diſcipuli*, ait B. Ioannes, *dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli adinuicem. Nunquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Ieſus. Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me.* NEQVE Gentiles deſunt, qui hac virtute morſicandi ſe excelluerint. Fertur Catonem minorem, belli Imperatorem, grauiſſima ſiti cum toto exercitu in ſummo cœli æſtu laborantem, cum pauxillum aquæ in galea à milite oblatum eſſet, manu quidem eam excepiſſe, ſed mox in terram abieciſſe, ne ſolus ſolatiolo illo, quod aliis communicare nequibat, frueretur.

Amb. de obitu. Imp.
Pſal. 24. 7.
Amb. lib. 83. quæſt. q. 64.
Ioan. 4. 33.
Fulgoſ. lib. 4 c. 6.

V. REMED. eſt, vt ſimulatque perturbationem aliquam in animo

Aug. in Pſ. 136. exortam ſenſeris, eam coerceas. *Beatus* inquit, Pſalmiſta regius *qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram*. In quæ verba AVGVSTINVS. *Qui ſunt paruuli Babyloniæ? Naſcentes malæ cupiditates. Sunt enim, qui cum veteri cupiditate rixantur. Quando naſcitur cupiditas, antequã robur faciat aduerſum te mala conſuetudo cum paruula eſt. Ne enim cupiditas nequã prauæ conſuetudinis robur accipiat, cum paruula eſt, elide illam. Sed times, eliſa non moriatur, ad petram elide Petra autem erat Chriſtus. In Petra ædificamini, ſi non vultis tolli aut à ventis, aut à pluuia.* Et EPHRAEM in ſermone de perfectione Monachi. *Niſi citius paſſiones, quæ in te cernuntur, ſuſtuleris, hulcus efficiunt: niſiq́; paruam putredinem curaueris in infinitum excreſcet, omnemq́; ſubſtantiam tuam corrumpet.* Huc facit quod B. DOROTHEVS commemorat ſenem quendam Monachorum Patrẽ diſcipulo ſuo imperaſſe, vt paruam cupreſſum in ſylua euelleret, quæ vna manu ſtatim euulſa eſt; deinde maiuſculã oſtendiſſe, eamq́; binis manib. euulſam: poſtea maiorem, donec ad quintam ventũ eſt, quæ non potuit ab eo ſolo euelli. Tum ſenem dixiſſe. Sic ſe habent paſſiones noſtræ; dum paruulæ ſunt, facile expugnantur: quo autẽ diutius conualuerint, ægrius, nec niſi ſummo adhibito ſtudio, & adiunctis ſanctioribus, qui oratione & cõſilio ſuccurrant.

1. Cor 10. 4.
Matth. 7. 25.
Ephr. tom. 2.
Doroth. ſer. 11.

VI. REMED. eſt, etiamſi in ortu compreſſæ ſint, non otiari ſed aſſidue renaſcentes cupiditatum ramos reſecare. *Quis enim ita ad vnguem*, inquit S. BERNARDVS in Cantica, *omnia à ſe ſuperflua reſecauit, vt nil ſe habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuo excitantur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe, ſæpe putandum eſt: imò ſi fieri poſſit, ſemper, quia ſemper quod putari oporteat, ſi non diſſimulas, inuenis. Quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, erras, ſi vitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa velis, nolis, intra fines tuos habitat Iebuſæus, ſubiugari poteſt, ſed nõ exterminari.* Et infra. *Scrutemur*, inquit, *iuxta Prophetã vias noſtras, & ſtudia noſtra, & in eo ſe quiſq; iudicet profeciſſe, non cum non inuenerit quod reprehendat, ſed cum quod inuenerit reprehendet. Tunc te nõ fruſtra ſcrutatus es, ſi iterum opus eſſe ſcrutinio aduertiſti* Eodem tendit AVGVSTINVS, cum in libris de Trinitate exponens locum Apoſtoli. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus eius, induite, nouum*, ita ſcribit. *Sanè iſta renouatio non momento vno fit ipſius conuerſionis, ſicut momento vno fit illa in baptiſmo renouatio remiſſione omnium peccatorum: neq; enim vel vnum quantulumcunq; remanet, quod non remittatur: ſed quemadmodum aliud eſt carere febribus, aliud ab infirmitate, quæ febribus facta eſt, reualeſcere: itemq; aliud eſt infixum telum de corpore demere, aliud vulnus, quod eo factum eſt, ſecunda curatione ſanare: ita prima curatio eſt cauſam remouere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum, ſecunda ipſum ſanare languorem, quod fit paulatim proficiendo in renouatione huius imaginis. De qua re apertiſſimè Apoſtolus locutus eſt, dicens. Et ſi exterior homo noſter corrumpitur, ſed interior renouatur de die in diem.*

Bern. ſerm. 58.
Iud. 1.
Thren. 3.
Aug. lib. 14. c. 17.
2. Cor. 4. 16.

VII. RE-

VII. REMED. eſt loco prauarum affectionum in animo plantare bonas, quod tradit Io. CASSIANVS, dicens. *Non poſſunt deſideria præſentium rerum, vel reprimi, vel auelli, niſi pro iſtis affectibus noxiis, quos cupimus amputari, alij ſalutares fuerint intromiſſi. Nullatenus enim valet viuacitas mentis abſq; alicuius deſiderij, vel timoris, gaudij vel mœroris affectione ſubſiſtere, niſi hæc eadem fuerint in bonam partem immutata.* ET BERNARDVS in capite ieiunii tractans verba. *Conuertimini ad me [illegible] corde veſtro. Attende,* inquit, *ſolerter, quid diligas, quid metuas, vnde [illegible], &c. Totum enim cor in his quatuor affectionibus eſt, & de [illegible], quod dicitur, vt in toto corde conuertaris ad Dominum. C[illegible] amor tuus, vt nihil omnino diligas, niſi ipſum, aut certe propter [illegible] etiam ad ipſum timor tuus, quia peruerſus eſt timor omnis, [illegible] præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum & [illegible] conuertatur ad ipſum. Hoc autem ita fiet, ſi non niſi ſecundum eum dol[illegible].* Caſſ. coll. 12. c. Bern. ſerm. 2. Ioel. 2. 12.

VIII. REMED. eſt, tempeſtiue, hoc eſt, à prima adoleſcentia domandarum animi affectionum, inſerendarumque virtutum ſtudium inchoare: quod præſcribit in pſalmum 118. S. AMBROSIVS his verbis. *Præ[illegible] maturitatem, quiſquis in adoleſcentia poſitus ſenilem grauitatem induit, & [illegible] annos veterana quadam continentia regit, feruoremque virentis corporis [illegible] morum maturitate compenſat. Nam quid poteſt habere laudis, ſi effœtum corpus [illegible], & iam ſenectutis gelu frigidum deuotionis officia depoſito iam ſegniore [illegible] conuertat? nō eſt corona, niſi vbi fuerit difficilioris lucta certaminis.* Et pau[illegible]. *Bonus eſt enim Dominus ſuſtinentibus, Hieremias dicit. Et bonum eſt viro, qui [illegible] portauit iugum à iuuentute, ſedebit ſingulariter, & ſilebit, quia tulit iugum [illegible]. Qui enim à iuuentute, iugum portauerit, & habens maturi moderaminis [illegible] volens colla ſubdiderit, ſedebit ſingulariter, remotus à ſtrepitu interpellantiū [illegible] & quietus ſilebit: cui neceſſe iam non ſit iurgari cum corpore, decertare cum [illegible] cupiditatibus, quia tulit iugum verbi anima, quæ quærit Deum, quæ captiuas [illegible] omnes delicias iuuentutis. Vnde fortaſſe & illud Dominicum. Non clamabit, [illegible] contendet, neque audiet quiſquam in plateis vocem eius, non ſolum ad defenſionis [illegible], abſolutioniſque contemptum, ſed etiam ad compreſſiones omnium accipere poſſumus corporalium voluptatum.* Amb. ſer. 19. Thren. 3. 25. & 27. Matth. 12. 19.

IX. REMED. eſt, in examine conſcientiæ quotidiano ſtudioſe, expendere, ad quas animi perturbationes à natura ſis propenſus, quibus cogitationibus mens tua ſæpius agitetur. Solemus enim de iis rebus crebrius cogitare, quas impenſius amamus. *Vis noſſe* ait. S. FVLGENTIVS in homilia quadam, *vbi ſit theſaurus tuus? attende quid ames. vis noſſe, quid ames? attende, quid cogites. Hoc eſt enim. Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* Itaque quemadmodum, qui vult ventos explorare, obſeruat nubes, nam ſi v. c. moueantur meridiem verſus, certum eſt ventum à ſeptentrionibus Fulg. de S. Conf. ſſ. Matth. 6. 21.

 flare:

ſtare: ſic qui vult cognoſcere quæ paſſio maximè in animo dominetur, notare debet quo ferantur cogitationes, ſi enim ferantur ad honores mundi, non dubium eſt in eius corde ſpirare Boream ſuperbiæ; ſi ad delicias & voluptates, Auſtrum concupiſcentiæ; ſi ad vindictam, iracundiæ typhonem. Breuiter quales ſunt fœtus, tales ſunt & eorum parentes, reſpondet enim fructibus arbor, cauſæ effectus.
1.Cor.3.3. Hoc argumento Apoſtolus conuicit Corinthios eſſe carnales, dicens. *Cum ſit inter vos Zelus & contentio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* Accedit, quod dæmon infeſtus generis humani hoſtis,
Greg. c.6. vt hominem citius præcipitem agit in flagitii voraginem, explorare ſolet cuiuſque propenſiones & affectus, vt tradit B. GREGORIVS libro 14. moralium. *Intuetur*, inquiens, *inimicus generis humani vniuſcuiuſque mores, cui vitio ſint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoſcit facilius inclinari mentem, vt blandis ac lætis moribus ſæpe luxuriam, nonnunquam vanam gloriam: aſperis verò mentibus iram, ſuperbiam, vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit, vbi eſſe ſemitam mentis conſpicit: quia illic periculum, deceptionis inſerit vbi viã eſſe inuenerit propinquæ cogitationis.* Quamprimum ergo per examen prauam aliquam inclinationem eiuſmodi in te deprehenderis, ad eam domandam & expugnandam te ac-
Caſſ.5.coll.c.14. Examen particulare. cinge. *Ita enim* nobis, inquit CASSIANVS, *aduerſus vitia arripienda ſunt prælia, vt vnuſquiſque vitium, quo maximè infeſtatur explorans aduerſus illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac ſolicitudinem erga illius impugnationem, obſeruationemque defigens.* Et infra *Cum principalis cordis noſtri intentio, velut ſpecialem ſibi pugnam aduerſus vnam exceperit paſſionem, pro ipſa orabit attentius, peculiari ſolicitudine ac ſtudio ſupplicans, vt eam diligentius obſeruare, & per hæc celerem mereatur obtinere victoriam.* Et rurſum. *Cumque ſe ab ea* (paſſione,) *ſenſerit abſolutum, rurſum latebras ſui cordis ſimili intentione perluſtret, & exploret quam ſibi inter reliquas perſpexerit diriorem atque aduerſus eam ſpecialius omnia ſpiritus arma commoueat.*

X. REMEDIVM. Conſidera, quantæ ſint vtilitates mortificationis paſſionum. I. eſt, quod naturam corruptam in nobis quadantenus reſtituat. In eo enim præcipue ſita erat in ſtatu innocentiæ naturæ humanæ integritas, quod ratio Deo, corpus verò cum omnibus ſuis facultatibus ſentiendi, appetendique ſubiectum erat rationi, at beneficio mortificationis efficitur, vt paſſiones ad mediocritatem redigantur, & lineam rectæ rationis non excedant. Quod multi ſancti in hac vita conſecuti
Caſſ.coll.12.c.13 fuerunt, vt ille *ſenex* apud CASSIANVM, *qui cum apud Alexandriam turbis infidelium circumfuſus non ſolum maledictis, verum etiam grauiſſimis impellentium vrgeretur iniuriis, eique à ſubſannantibus diceretur. Quid miraculi Chriſtus veſter quem colitis, fecit? Ille inquit, vt his ac maioribus, ſi intuleritis, non mouear*

net offendat iniurijs. 2. eſt, quod preces noſtras reddat efficaciores. *Quotquot viros virtutum vidimus*, ait B. CYPRIANVS, *ſine ieiunio non legimus aſcendiſſe, nec aliquid magnum moliti ſunt, niſi prius abſtinentia præceßiſſet. Quoties aliquid à Deo obtinere conati ſunt, ieiunijs incubuere & lacrymis, & pernoctantes in orationibus cilicijs carni hærentibus ſupplices beneficia poſtularunt.* 3. quod valeat ad ſatisfactionem pro Peccatis. *Cogitandum ſummoperè eſt*, inquit GREGORIVS in Euangelia, *vt qui ſe illicita meminit commiſiſſe, à quibuſdam etiam licitis ſtudeat abſtinere, quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, & quia commiſit prohibita, ſibimet abſcindere debeat etiam conceſſa.* 4. quod proſit ad expugnandas dæmonis tentationes. Id docuit Chriſtus, cum dixit. *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi per ieiunium & orationem.* In quæ verba Auguſtinus. *Vide quanta ſit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeant, quod Apoſtoli nequiuerunt.* 5. quod inprimis commouat homines ad vitæ emendationem. Vnde B. Petrus, cum in epiſtola priore hortatus fuiſſet fideles, vt exemplo Chriſti armarent ſe contra inordinatas carnis cupiditates, mortificationemque crucis Chriſti amplecterentur, mox addit. *In quo admirantur, non currentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem.* Certe S. Iohannes Baptiſta, verus hominis mortificati typus, nouo ſeueritatis vitæ exemplo omnes Hieroſolymitas, Iudæam totam & Iordanis accolas exciuit, vt confiterentur lapſus ſuos, vellentque ab eo baptizari. Denique ad vitæ ſpiritualis perfectionem nullum inſtrumentum, mediumuè aptius eſt affectionum mortificatione: quo enim plus eas ſubegeris, eò minus à perfectionis faſtigio aberis, hoc eſt, à caritate, *quæ* ſecundum Apoſtolum *eſt vinculum perfectionis. Nutrimentum enim charitatis*, inquit alicubi Auguſtinus, *eſt imminutio cupiditatis: perfectio nulla cupiditas. Quiſquis igitur eam nutrire vult inſtet minuendis cupiditatibus.* Vnde BEATVS BERNARDVS non dubitat ſtudium mortificationis, quod vigere ſolet apud religioſæ vitæ cultores comparare martyrio, nam exponens verba Chriſti. Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. *perdet eam dixit, ſiue ponendo*, inquit, *vt martyr, ſiue affligendo vt pænitens. Quanquam genus martyrij eſt, ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirum, quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius.*

Cypr. ſerm. de iciun.

Greg. ho. 34.

Matt. 17. 20.

Aug. ſerm. 65. de temp.

1. Pet. 4. 4.

Matth. 3. 5.

Aug. l. 83. q. 36.

Ber. ſerm. 30. in Cant.

Matt. 10. 38.

XI. REMED. Conſidera, quanta non modo vtilitas, ſed etiam neceſſitas ſit ſanandi morbum immortificationis, 1 quia teſtimonia S. ſcripturæ ſupra citata docent, non eſſe dignos Chriſto, nec diſcipulos Chriſti, qui non abnegant ſe & tollunt crucem ſuã, & qui non oderint animã, id eſt, animales motus, qui carnem ſuã non crucifigunt cũ vitiis & concupiſcẽtiis, at hæc præſtari nequeũt ſine mortificatione. 2. quia quotieſcũq; periculum

Rem. 1.

cullum eſt præuaricandi legem diuinam vel humanã, tenemur ſub peccato mortali cohibere paſſionem in nobis dominantem. 3. quia Ariſtoteles, Plutarchus aliique philoſophi docent nulli mortalium aditum patere ad comprehendendas humanas ſcientias, niſi perturbationes animi compeſcuerit: quanto minus patebit ad diuinam: imò virtus omnis ſecundum S. Thomæ Aquinatis doctrinam requirit ſedatas in animo paſſiones, vt manſuetudo verbi cauſa, animum ab omni iracundia immunem. 4. quia paſſiones ſunt omnium vitiorum fontes. Vnde B. Iacobus: *Vnde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris.* Sunt ergo obſtruendi per mortificationem. *mortificatione voluntatum*, ait Caſſianus, *extirpantur atque marceſcunt vitia vniuerſa.* 5. quia propositum, ſi non cuiuſuis Chriſtiani, ſaltem religioſi, qui ſemel mundo renunciauit, ex doctrina Abbatis Pynuſſii apud eundem Caſſianum, eſt, *mortificatas, & crucifixas cum Chriſto habere concupiſcentias, & affectus carnales vniuerſos. Sicut ergo*, inquit, *crucifixus quis iam non pro animi ſui motu membra ſua quoquam mouendi habet poteſtatem, ita & nos voluntates noſtras, ac deſideria, non ſecundum id quod nobis ſuaue eſt, ac delectat ad præſens, ſed ſecundum legem Domini, quæ nos illa conſtrinxerit, applicare debemus.*

Iac. 4. 1. — Caſſ. l. 4. inſtit. c. 43. — Ib. c. 34. & 35.

VIDE. V. *Ambitio, Amor ſui. Conſuetudo praua. Curioſitas. Familiaritas nimia. Immodeſtia. Impatientia in aduerſis, Inobedientia. Ira Iudicium proprium. Linguæ abuſus. Odium. peccatum. Superbia. Tentatio. Timor humanus. Triſtitia. Vindicatio iniuriæ. Voluntas propria Voluptas carnalis.*

IMPATIENTIA IN ADVERSIS.

Remedia contra Impatientiam in aduerſis generatim.

PRIMVM Remedium. Conſidera ſpiritus ſancti oracula pene innumera de aduerſis patienter ferendis. Primo enim patientiam laudat, impatientiam reprehendit. *Qui patiens eſt*, inquit in prouerbiis, *multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens eſt exaltat ſtultitiam ſuam.* Et apud Eccleſiaſticum. *væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam.* 2. hortatur ad patientiam apud B. Iacobum. *Patientes eſtote fratres vſque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinum.* & apud Salomonem. *Diſciplinam Domini fili ne abiicias, nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit & quaſi pater in filio complacet ſibi.* 3. numerat eam in epiſt. ad Galatas inter fructus Spi-

Prou. 14. 29. — Eccl. 2. 16. — Iac. 5. 8. — Pro. 3. 11. — Galat. 5. 22.

Spiritus ſancti. Facit eam notam & characterem ſeruorum Dei. *Seruum enim Domini non oportet litigare*, ait Apoſtolus, *ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem & patientem.* Et. *In omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros in multa patientia, in tribulationibus, &c.* Imo & notam filiorum Dei. *Flagellat enim omnem filium quem recipit. Quis enim filius quem non corripit pater*, ait idem? *Quia acceptus eras Deo*, ait Angelus ad Tobiam, *neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* 4. commendat patientiam afflictionum tanquam donum Dei. *vobis donatum eſt*, ait per Apoſtolum, *pro Chriſto non ſolum vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini.* Et apud B. Petrum. *Hæc eſt gratia Dei, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias patiens iniuſte* 5. docet Deum adeſſe in tribulationibus & conſolari. *Clamabit ad me*, inquit ipſe, *& ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum.* Et Dauid, *Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas?* & mox ſubiicit. *multiplicaſti magnificentiam tuam, & conuerſus conſolatus es me.*

2. Tim. 2. 24 · 2. Cor. 6. 4 · Heb. 12. 7 · Tob. 12. 13. · Phil. 1. 29. · 1. Pet. 2. 19. · Pſal. 90. 15. · Pſal. 70. 20.

II. Remed. Conſidera dicta veterum Patrum. Cyprianvs. *Patientia eſt, quæ nos Deo & commendat, & ſeruat: ipſa eſt, quæ iram temperat, quæ linguam frenat, quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extinguit, coercet potentiam diuitum, inopiam pauperum refouet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laborioſam caſtitatem, in coniunctis & maritatis indiuiduam charitatem, facit humiles in proſperis, in aduerſis fortes, contra iniurias & contumelias mites, docet delinquentibus cito ignoſcere, ſi ipſe delinquas, diu & multum rogare, tentationes expugnat, perſecutiones tolerat, paſſiones & martyria conſummat.* Tertvlianvs. *Patientia fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adiuuat, humilitatem inſtruit, pœnitentiam expectat, exomologeſin aſsignat, carnem regit, ſpiritum ſeruat, manum continet, tentationes conculcat, ſcandala pellit, pauperem conſolatur, diuitem temperat, infirmum non extendit, valentem non conſumit, fidelem delectat, gentilem incitat, ſeruum Domino, Dominũ Deo commendat, fœminã exornat, virum approbat, amatur in puero, laudatur in iuuene, ſuſpicitur in ſene, in omni ſexu, in omni ætate formoſa eſt.* Et rurſus. *Matrix impatientia in omne delictum, diffundens de ſuo fonte varias criminum venas. Omne peccatum impatientiæ aſſcribendum. Malum impatientia eſt boni: nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis.* Basilivs in admonitione quadam. *Fili patientiam arripe, quia magna virtus animæ, vt velociter ad ſublimitatem perfectionis poſsis aſcendere. Retributionem patientiæ tuæ ne quæras ab homine, vt in futuro poſsis accipere ab æterno Domino æternam retributionem. Patientia grandis eſt medela animæ: impatientia autem eſt pernicies cordis.* Hieronymvs in epiſtola ad Euſtochium. *Ne in immenſum volumẽ extendam, quære & inuenies ſingulos* (ſanctos) *aduerſa perpeſſos. ſolus in delitijs Salomon fuit & forſitan ideo corruit. Quem enim diligit Dominus corripit.*

Cypr. de bono pat. · Tertull. de patient. · Baſil in admon. ad fil. ſpirit. · Hier. de cuſtod. virgin. ep. 22 · Heb. 12. 6

pit. Caſtigat autem omnem filium, quem recipit. Nonne melius eſt breui tempore dimicare, ferre vallum, arma ſumere, laſſeſcere ſub lorica, & poſtea gaudere victorem? quam impatientia vnius horæ ſeruire perpetuo. nihil amantibus durum eſt, nullus difficilis cupienti labor eſt. &c. Quando tibi videtur graue eſſe quod ſuſtines Pauli ſecundam epiſtolam ad Corinthios lege. In laboribus, plurimum, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, &c. Quis noſtrum ſaltem minimam portionem de catalogo harum ſibi poteſt vindicare virtutum? IOAN. CHRYSOST. in epiſtol. ad Philippenſes *Pro Chriſto pati,* inquit, *munus eſt maioris admirationis, quam ſit vera mortuos excitare, & ſigna miranda patrare. Nam illic quidē debitor ſum, hic verò debitorem habeo Chriſtum.* Et ad populum Antiochenum. *Si corpus rectè dicimus beatum, quod poteſt abſq; ſui offenſione ferre frigus, & calores, & famē, & inopiam, & viæ difficultates, aliaſque ærumnas, quanto magis beatam oportet vacare animam, quæ viriliter & fortiter omnes omnium moleſtiarum incurſus ferre poteſt, & cor ſuum per omnia nulli ſeruituti obnoxiū ſeruare.* GREGORIVS in Euangelia *Verè radix omnium, cuſtoſq; virtutum eſt patientia, cuius proprium munus aliena mala æquanimiter perpeti, & contra eum quoq; qui mala irrogat, nullo dolore morderi, & quod ait Apoſtolus, non vinci à malo, ſed vincere in bono malum. Quanto autem culmine virtus patientiæ polleat, Salomon indicat, dicens. Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium. Minor eſt ergo victoria vrbes expugnare, quia extra ſunt, qui vincuntur: maius autem eſt, quod per patientiam vincitur, quia ipſe à ſe animus ſuperatur, & ſemetipſum ſibi ſubijcit, quando eum patientia humilitate tolerantiæ ſternit.*

Chry. hom. 4.

Id. hom. 1.

Greg. hom. 35.

Rom 12. 21.
Prou. 16. 32.

III. REMED. Conſidera ſententias hominis Ethnici SENECÆ de hac re, quæ merito molles omnes & delicatos pudefacere poſſunt. nam in vnico ſolo libello, cuius inſcriptio eſt. *Quare bonis viris mala accidant cum ſit prouidentia,* hæc eius ſunt dicta. CAP. I. *Deus bonum virum in delicijs non habet, experitur, indurat, ſibi illum præparat. Quare multa bonis viris aduerſa eueniunt? nihil accidere bono viro mali poteſt.* CAP. II. *Omnia aduerſa exercitationes putat. Quis autem, vir modo, & erectus ad honeſta, non eſt laboris appetens iuſti, & ad officia cum periculo promptus? cui non induſtrio otium pœna eſt? Marcet ſine aduerſario virtus. Tunc apparet, quanta ſit, quantum valeat, polleatque, cum quid poſſit, patientia oſtendit.* Et infra. *Ego non miror, ſi quando voluptatem capiunt Dij, dum ſpectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate. nobis interdum voluptati eſt, ſi adoleſcens conſtantis animi feram venabulo excepit, ſi leonis incurſum interritus pertulit, tantoque ſpectaculum eſt gratius, quanto honeſtior id fecit.* CAP. III. *Inter multa magnifica Demetrij noſtri & hæc vox eſt. Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduerſi. non enim licuit illi, ſe experiri. indignus viſus eſt* [illegible] *aliquando fortuna, quæ ignauiſſimum quemque re*[illegible] *Regulo fortuna nocuit, quod illum documentum* [illegible] *Ergo*

Sen. lib. de prouidentia.

tulē in claui, & quocunque fatigatum corpus reclinauit, vulneri incumbit, & in perpetuam vigiliam ſuſpenſa ſunt lumina. Quanto plus tormenti, tanto plus erit gloriæ. Cap. IV. *Proſpera in plebem, ac vilia ingenia deueniunt; at calamitates, terroreſque mortalium ſub iugum mittere, proprium magni viri eſt.* Et iterum. *Miſerum te iudico, quod nunquam fuiſti miſer. tranſiſti ſine aduerſario vitam. nemo ſciet, quid potueris. ne tu quidem ipſe, opus eſt enim ad notitiam ſui experimento. Militares viri gloriantur vulneribus. gubernatorem in tempeſtate, in acie militem intelliges. calamitatas virtutis occaſio eſt. Dux lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis. Nemo eorum qui exeunt dicit. Male de me Imperator meruit, ſed, bene iudicauit. præceptores plus laboris ab his exigunt, in quibus certior ſpes eſt. Nunquam virtutis molle documentum eſt. verberat nos & lacerat fortuna. Patiamur. non eſt ſæuitia. certamen eſt.* Cap. V. *Labor optimos citat. Senatus per totum diem ſæpe conſulitur, cum illo tempore viliſſimus quiſque aut in popina lateat, aut tempus in aliquo circulo terat, &c. Ignis aurum probat, miſeria fortes viros. Vide quam altè aſcendere debeat virtus. Scias illi non per ſecura vadendum eſſe. Humilis & inertis eſt tuta ſectari.* Eccli. 4. a. 1.

IV. Remed. Conſidera neminem in hoc mundo immunem eſſe ab afflictionibus. *Occupatio magna*, ait ſapiens, *creata eſt omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.* Quare nec infans immunis eſt. *Vnuſquiſque noſtrum*, ait Cyprianus, *cum naſcitur, & hoſpitio mundi huius excipitur, initium ſumit à lachrymis, & quamuis adhuc omnium ignarus, nihil aliud nouit in illa ipſa prima natiuitate, quam flere.* Neque reges & Principes. *Veruntamen nec rex* inquit Chryſoſtomus ad pop. Antiochenum *procul à curis & cruce vitam agit, ſed vitam viuit plenam multis tribulationibus. Ecce Saul primus regnauit apud Iudæos, quantis moleſtiis & vexationibus? Et poſt illum Dauid innumeris probatus malis. Salomon, Abias, Ezechias, Ioſias ſimiliter.* Salomon certe omnia huius vitæ commoda expertus dixit. *Vidi cuncta quæ ſunt ſub ſole, & ecce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.* Fortaſſis excipies improbos, qui ſuis obſequuntur cupiditatibus: at illi pluribus afflictionibus ſunt obnoxii, quā alii. *Nam inter omnes tribulationes humanæ animæ*, inquit Auguſtinus *nulla maior eſt tribulatio, quàm conſcientia delictorum. Namque ſi ibi vulnus non ſit ſanuſque ſit intus hominis, quod conſcientia vocatur, vbicunq; alibi paſſus fuerit tribulationes illuc confugiat, & ibi inueniet Deum. Si autem ibi requies non eſt, propter abundantiam iniquitatis, quo confugiet homo?*

Cypr. de bono patient.

Chry. hom. 66.

Eccl. 1. 14.

Aug. in pſal. 45.

V. Remedium. Conſidera, licet afflictiones in hac vita communes ſint iuſtorū & improborum, eas tamē propriè eſſe iuſtorum & Chriſtianorum, ac ſemper fuiſſe *Multæ tribulationes iuſtorū*, ait Pſalmiſta. Et B. Lucas in Actis. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Et Paulus. *Omnes, qui piè viuere volunt in Chriſto Ieſu, perſecutionē patientur.* Quæ verba ex-

Pſal. 33. 20.
Act 14. 21.
2. Tim. 3. 12.
Aug. in pſal. 54

pendens S. Auguſtinus. *Nemo ſibi dicat*, inquit, *fuerunt tribulationes apud patres noſtros, apud nos non ſunt. Si putas te nondum habere tribulationes nondum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Et vbi eſt vox Apoſtoli. Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere* 2. Tim. 3.
Luc. 14. 27. *perſecutionem patientur. Si ergo non pateris pro Chriſto vllam tribulationem, vide ne nondum cœperis in Chriſto pie viuere.* Huic doctrinæ conſentiunt & illa verba Saluatoris. *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus*, quod non eſt aliud dicere, quam expertem tribulationum non
Act. 11. 26. poſſe eſſe Chriſtianum. Omnis enim Chriſti diſcipulus Chriſtianus eſt,
Heb. 12. 6. & omnis Chriſtianus Chriſti diſcipulus. Diſcipuli enim Chriſti, in actis cognominati ſunt Chriſtiani. Conſpirant & illa Apoſtoli. *Quem diligit Dominus caſtigat. Flagellat autem omnem filium quem recipit. In diſciplina perſeuerate. Tanquam filiis vobis offert ſe Deus. Quis enim filius quem non corripit pater?*
Aug. lib. de Paſt. *Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filii eſtis.* Vnde AVGVSTINVS. *Flagellat Deus omnem filium quem recipit & tu forte exceptus eris? ſi exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum.*
Amb. lib. 1. ep. 4. Quare non dubitat B. Ambroſius alicubi patientiam tribulationum appellare *matrem fidelium*.

VI. REMEDIVM. Conſidera cauſas, ob quas Deus voluerit filios &
Chry. hom. 6. ad pop. Ant. amicos ſuos, imò etiam alios, exerceri afflictionib. Prima eſt IOA. CHRYSOSTOMI, vt animus noſter ab amore temporalium bonorum auocaretur ad amanda æterna. *Si enim*, inquit ille, *cum ſint tot triſtitiæ, tot pericula & curæ tam libenter præſenti immoramur vitæ: ſi nihil horum eſſet, & omnis ærumnæ expers eſſet vita noſtra, quando vnquam futura deſideraremus? Sic Deus permiſit Iudæos laterítio opere & luto in Ægypto grauari, vt ærumnarum magnitudine cruciati ad Deum clamarent*, & ad terram promiſſam aſpirarent.
Aug. ſerm. 111. de temp. & 149. *O infelicitas generis humani, exlamat* AVGVSTINVS, *amarus eſt mundus, & diligitur: putas ſi dulcis eſſet, qualiter amaretur? turbatur mundus, & amatur mundus, quid ſi tranquillus eſſet mundus? Flores eius quomodo colligeres, qui à ſpinis non reuocas manum?* II. Cauſa eſt, vt ſic probetur virtus
Prou. 17. 3. iuſtorum *ſicut igne*, inquit Salomon, *probatur argentum, & aurum camino, ita*
Eccli. 27. 6. *corda probat Dominus.* Et Eccleſiaſticus *Vaſa figuli probat fornax, & homines iu-*
Iob. 23. 10. Tob. 12. 13. *ſtos tentatio tribulationis.* Hinc Iob ſe à Deo probatum dixit, *quaſi aurum quod per ignem tranſit.* & Tobiæ cæcitate percuſſo Angelus dixit: *Quia acceptus eras Deo, neceſſe erat, vt probatio tentaret te.* Nec dubitauit rex Dauid eam à Do-
Pſal. 25. 2. Pſal. 16. 3. mino poſtulare, dicens. *Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos & cor meum.* Quomodo autem probatus fuerit, alibi teſtatur, dum ait. *Probaſti cor meũ & viſitaſti nocte. Quia ipſum cor meũ*, inquit ibidem Auguſtinus, *viſitatio-*
Rom. 5. 3. *ne tribulationis probatũ eſt, igne me examinaſti, & nõ eſt inuenta in me iniquitas.* Hinc eſt quod Apoſtolus tribulationis quaſi effectũ faciat probationem. *Tribulatio*, inquiens, *patientiã operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem*

III. Vt intellectus noſter, maximè dum adhuc in peccatis hæremus, illu- Iſa.28.19.
minetur. *Vexatio*, inquit Iſaias Propheta, *dabit intellectum*. Et Salomon. *Virga* Prou.29.15.
atque correptio tribuit Sapientiam. Et Eccleſiaſticus. *Qui non eſt tentatus, quid* Eccli. 34.9.
ſcit? Fratres Ioſeph non ante cognouerunt ſceleris ſui in ipſum patrati Gen 42. 21.
atrocitatem, quàm cum in afflictione dicerent. *Merito hæc patimur, quia pec-* Dan. 4. 34
cauimus in fratrem noſtrum. Et rex Nabuchodonoſor, apud Danielem be-
neficio tribulationum obtinuit, vt verum Deum & regem in cœlis agno- Luc.15.18
ſceret. Filius prodigus quoque cauterio earundem iniuſtus, agnouit mi-
ſeriam ſuam & ad domum paternam reuertit. IV. vt purgemur à peccatis.
Pius & miſericors eſt Deus, ait Eccleſiaſticus, *& remittet in die tribulationis pec-* Eccli.2.13.
cata. Et. *In die tribulationis commemorabitur tui, & ſicut in ſereno glacies, ſoluentur* Eccli.3.17.
peccata tua. & Sara apud Tobam. *In tempore tribulationis peccata dimittis his,* Tob. 3.13.
qui inuocant te. Vnde Chryſoſtomus ad populum Anthiochenum. *Pecca-* Chryſ. hom.6.
tum, inquit, *ſanies eſt: pœna ferrum medicinale; ſicut igitur ſaniem habens, ſi non ſe-*
catur, eſt in maioribus malis: ita peccans, ſi non puniatur, omnium eſt miſerrimus, &
Gregorius. *Pſalmiſta, ait. Ego ad flagella paratus ſum: quia enim viri ſancti mentis* Greg. 7. mor.
ſuæ corruptionis vulnus ſine putredine non eſſe conſiderant, libenter ſe ſub manum me- c.8
dici ad ſectiones parant, vt aperto vulnere virus peccati exeat, quod ſana cute intus oc-
cidebat. Vbi aduerte, beneficio afflictionum etiam pœnas peccatis debi-
tas tolli, ſi patienter tolerentur. Nam ait B. Paulus. *A Domino corripimur, vt* 1.Cor. 11. 32.
non cum hoc mundo damnemur. Et quidam apud Iob. *In ſex tribulationibus libe-* Iob.5.19.
rabit te, & in ſeptima non tanget te malum. Quid enim ſenario numero, inquit B.
Gregorius, *quem ſeptimus ſequitur, niſi præſentis vitæ operatio, decurſusque ſigna-*
tur, &c. In ſex itaque nos tribulationibus Dominus liberat, ne nos in ſeptima, (qua
Dominus ab omni opere quieuit, & retributio æternæ quietis indicatur)
malum tangat, quia per paternæ pietatis eruditionem præſentis vitæ labore nos atterit,
ſed in aduentu iudicij à verbere abſcondit, vt tanto tunc ad ſalutem ... *ctores exhibeat,*
quanto nunc flagella durius ſecant.

VII. REMED. Conſidera nos per multarum ærumnarum toleran-
tiam fieri in hac vita beatos. *Beati*, inquit magiſter veritatis, *qui perſecutionem* Matth. 5. 10.
patiuntur propter iuſtitiam. Si quid patimini, ait B. Petrus, *propter iuſtitiam, beati.* 1. Pet. 3. 14.
Si exprobramini in nomine Chriſti beati eritis. Et B. Iacobus. *Beatus vir qui ſuffert* Iac.1.12.
tentationem. Et Iob *Beatus homo, qui corripitur à Deo*. At dices. In beatitudine, Iob 5. 17.
ſummum eſt gaudium, ſolatium, & gloria. Et hæc ſunt in ærumnis pro
Chriſto perpeſſis. Nam cum Dominus dixiſſet. *Beati eſtis cum* ...
vobis homines, & perſecuti vos fuerint, mox addit, *gaudete & exultate*, ...
... *veſtra copioſa eſt in cœlis*. Vnde Apoſtoli, vt eſt in eorum Actis, ...
... *tes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contume*...
Et Paulus. *Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribu*...
... Et. *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abun*...

... ſ. 19 *latio noſtra.* Haud ſecus rex Dauid. *Secundum multitudinem dolorum meorum in*
corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Gloria quoq; ſumma il-
lis non deeſt, quia B. Petrus cauſam reddens cur opprobria paſſi ſint bea-
ti rationem ſubiicit. *Quoniã quod eſt honoris, gloriæ & virtutis, & qui eſt eius Spi-*
ritus, ſuper vos requieſcet. Nemo ignorat in quantam gloriam B. Iob ceſſerit
inuicta illa patientia in doloribus, vt non dubitet ſcribere B. Chryſoſto- (... hom. 5. ad p. Ant.)
mus etiam *fimum in quo ſedebat Iob, omni tribunali regio eſſe venerabiliorẽ: & multi*
nunc, inquit, *longam tranſmarinam peregrinationem à terræ finibus ſuſcipientes in*
Arabiam abeunt vt fimum illum cernant, & conſpicati terram deoſculentur, quæ illius
victoris certamina, & cruorem omni auro pretioſiorem excepit. Atque hac de cauſa
Gregorius Nazianzenus in epiſtola 64. ad Philagrium Stoicos præ Peri-
pateticis collaudat, quod res externas nullum ad beatitudinem impedi-
mentum afferre dicant, ſed virum bonum beatum eſſe, etiamſi in Phala-
ridis tauro concremetur.

VIII. REMED. Conſidera in altera quoque vita nulli parata maiora
Matth. 5. præmia, quã multa in nomine Chriſti paſſis. *Beati pauperes Spiritu,* ait Chri-
ſtus, *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati eſtis, cum maledixerint vobis homi-*
2. Cor. 4. 17. *nes, &c. quoniã merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Et Apoſtolus *Quod in præſenti eſt*
momentaneum & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternũ gloriæ
Heb. 12. 11. *pondus operatur in nobis.* Et rurſus *Omnis diſciplina in præſenti quidẽ nõ videtur eſſe*
gaudij, ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſti-
Iob. 19. 25. *tiæ.* Hac conſideratione in calamitatib. ſuis erectus B. Iob, dicebat. *Scio quod*
redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum. Et rurſum cir-
cundabor pelle mea & in carne mea videbo Deũ. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi
mei conſpecturi ſunt, & non alius. repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Idẽ ſpectabat
Tob. 4. 23. ſanctus Tobias, cũ in exilio his verbis filiũ ſolaretur. *Noli timere fili mi, pau-*
perẽ quidem vitam gerimus. ſed multa bona habebim⁹, ſi timuerimus Deũ, & receſſeri-
Rom. 8. 17. *mus ab omni peccato, & fecerim⁹ bene.* Et S. Paulus, cũ Romanis ꝓmitteret eos
fore *filios Dei & hæredes, hæredes quidẽ Dei, cohæredes autẽ Chriſti,* addidit, *ſi tamẽ*
1. Cor. 2. 9. *cõpatimur, vt & conglorificemur. Exiſtimo. n. quod non ſunt condignæ paſſiones huius*
Iſa. 64. 4. *tẽporis ad futurã gloriã, q̃ reuelabitur in nobis. Ocul⁹* ſiquidẽ, vt alibi ex Iſaia Pro-
pheta recitat, *nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit quæ ꝑparauit De-*
Apoc. 21. 4. *us, q diligũt illũ.* Vbi Deus ipſe, vt eſt in Apoc. B. Ioannis *abſterget omnẽ lacry-*
... 25. 8. *mã ab oculis beatorũ, & mors vltra nõ erit, neq; luctus neq; clamor, neq; dolor erit vltra.*

IX. REM. Conſidera exemplũ vitæ & mortis Chriſti, *Qui enim dicit ſe in*
1. Ioan. 2. 6. *Chriſto manere*, inquit B. Ioannes. *debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.* & B.
1. Pet. 2. 21. Petrus ait. *Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis, vobis relinquens exemplũ, vt ſequamini veſti-*
Heb. 12. 3. *gia eius.* Et S. Paulus. *Recogitate eum, qui talẽ ſuſtinuit à peccatorib. aduerſus ſemet-*
ipſum contradictionem, vt ne fatigemini animis veſtris deficientes. Quantos autẽ la-
bores & afflictiones ſuſtinuerit Chriſtus nõ ſolum in morte, ſed etiam in

vita tota ſuę proſequitur B. Cyp. *Omnes, inquit, actus eius ab ipſo ſtatim aduentu patientia comite ſignantur, quòd primū de illa ſublimitate cœleſti ad terrena deſcendens nō aſpernatur Dei filius carnē hominis induere, & cū peccator ipſe nō eſſet, aliena peccata portaret, &c. Dominus baptizatur à ſeruo, dieb. quadraginta ieiunat, p quē ceteri ſaginantur. Cū diabolo tentante congreditur, & inimicū tantū vicisse cōtentus, nil vltra verba conatur. Dignatus eſt etiā pedes Apoſtolorū lauare. Nec mirandū quòd circa obediētes talis extiterit, q Iudā potuit vſq; ad extremū longa patientia ſuſtinere, cibū cū inimico ſumere, hoſtē domeſticū ſcire, nec palā oſtendere, traditoris oſculū non recuſare. In Iudæis vero tolerandis æquanimitas quanta, & quanta patientia? incredulos ad fidē ſuadendo flectere, obſequio ingratos fouere, cōtradicentib. reſpōdere leniter, ſuperbos ſuſtinere clementer, humiliter perſequentibus cedere, Prophetarū interfectores, & aduerſum Deū ſemp rebelles vſq; ad crucis & paſſionis horā velle colligere. Sub iſta autē paſſione, & cruce, priuſq; ad crudelitatē necis, & effuſionē ſanguinis veniretur, q̄ conuiciorū pbra patienter audita, q̄ contumeliarū tolerata ludibria, &c.* multa, ac tandē concludit. *Quid poteſt patientius q benignius dici? Talis eſt Christi ac tanta patientia: q̄ niſi tanta ac talis extiteret, Paulū quoq; Apoſtolū Eccleſia nō haberet.* Hoc Chriſti exēplū oēs ſancti, nō ſolū quotquot poſt Chriſtū fuerunt ſed etiā quotquot ab orbe condito floruerunt, ſunt imprimis imitati, vti docere pergit Cypr. *Inuenimus*, inquiēs, *& Patriarchas & Prophetas, & iuſtos oēs, q figurā Christi imagine præeunte portabāt, nihil magis cuſtodiſſe in laude virtutū ſuarū, q̄ quòd patientiā forti & ſtabili æquanimitate tenuerunt. Sic Abel originē martyrij, & paſſionē iuſti hominis initians primus & dedicans aduerſus fratrē fratricidā nō reſiſtit, nec reluctatur, ſed humilis & mitis patienter occiditur. Sic Abrahā Deo credēs: & radicē ac fundamētū fidei prim' inſtituēs tentatus in filio nō dubitat, neq; cūctatur, ſed pceptis Dei tota patiētia deuotionis obſequitur. Et Iſaac ad hoſtiæ Dominicæ ſimilitudinē præfiguratus, quando à patre immolandus offertur, patiens inuenitur, &c. Tot deniq; Prophetæ interfecti, tot glorioſi martyres glorioſis mortib. honorati, q oēs ad cœleſtes coronas patientiæ laude venerunt.* Cypr. l. de b. par. / Ibid. / Gen. 4. 8. / Gen. 22. 10.

X. Remed. eſt Oratio, quod Devs ipſe præſcripſit. *Inuoca me*, ait apud Pſalmiſtam, *in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.* Et, *Clamabit ad me, & exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Et apud Matthæū, & Marcum impendente captiuitate, dixit. *Vigilate, & orate, vt nō intretis in tentationem.* Et apud Lucam. *Vigilate, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſūt 2.* Dauid fatetur ſe in afflictionibus confugiſſe ad hoc antidotum, & exauditum. *Domine*, inquit, *quid multiplicati ſunt qui tribulant me? Voce mea ad Dominum clamaui, & exaudiuit me de monte ſancto ſuo.* Et *Cum inuocarem exaudiuit me Deus iuſtitiæ meæ, in tribulatione dilataſti mihi.* Fatetur & ſępe de aliis, vt in Pſal. 106. vbi ſæpius repetitur hic verſus. *Clamauerunt ad Dominū cum tribularentur, & de neceſſitatib. eorū liberauit eos.* 3. In ſola ſcriptura multa exempla extant eorum, q ad hoc pſidiū refugerūt, vt in lib. primo, Reg. Annæ vxoris Elcanæ, quæ afflicta ab Pſal 49. 15. / Pſal. 90. 15. / Matth 26. 41 / Mar 14 38 / Luc 21 36 / Pſal 3. 2. / Pſal. 4. 2. / Pſal 106. 13. / 1. Reg 1. 10.

Anna oratione ſua meruit filium Prophetam Samuelem. Et in priore Paralipomenon, Regis Ioſaphat, qui ab hoſtibus vndique preſſus, ad preces confugiens. *Quum ignoremus*, ait, *quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſiduum, vt oculos noſtros ad te dirigamus.* Sic Suſanna caſtiſſima in extremo vitæ & infamiæ periculo poſita ad orationem confugit dicens. *Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant, tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me.* moxque Spiritum pueri Danielis Deus excitat, qui eam liberauit. Omitto cætera. Quare D. Auguſtinus non dubitat Orationem vocare *clauem cœli.* & B. Paulinus *naufragorum tabulam*, quæ inter fluctus tribulationum nos ad portum deducat. S. Chryſoſtomus *animæ ſolem*, quia vt ſol mundum, ſic oratio mentem illuminet.

XI. Remed. eſt Sacra Communio, quæ dicitur Euchariſtia, hoc eſt, bona gratia, quia continet donum Dei maximum, quale ab orbe condito datum non eſt, nempe ipſum gratiæ auctorem: quem dubium non eſt in ſacramento piè acceptum magnas vires ſubminiſtrare in afflictione vel perſecutione exiſtentibus, tum quia typus eſt Dominicæ paſſionis, ratione ſacrificii incruenti, in quo Euchariſtia conficitur, tum quia Chriſtus mandauit illud in memoriam ſuæ paſſionis offerri & ſumi. Quare in primis Eccleſiæ Chriſtianæ incunabilis, quibus grauiſſimæ ob tyrannorum perſecutiones erant fidelium afflictiones, quotidiana communione ſe roborabant ad illas ſuſtinendas. Hoc antidotum præſcripſit B. Cyprianus ſui temporis Confeſſoribus, vt alacriores ad ſanguinem ſuum pro Chriſto profundendum eſſent. *Cum ad hoc fiat*, inquit in quadam epiſtola, *Euchariſtia, vt poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra aduerſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut prouocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus?* Et infra. *Idoneus eſſe non poteſt ad martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium; & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit & accendit.* Ad præfigurandum autem hoc myſterium iam olim Propheta Dauid cecinit. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me.* Et Elias ex perſecutione impiæ Iezabelis de via feſſus miniſterio Angelico pane ſubcineritio paſtus eſt, ſic vt dies quadraginta noctesque iter deinceps continuauerit. Quid enim aliud deſignat panis ſubcineritius, niſi corpus Domini ſub cineribus ſpecierum panis deliteſcens? Ad hæc Eliſæus pulmentum agreſtibus & amaris herbis pro filiis Prophetarum decoctum iniectione farinæ reddidit guſtatu ſaue. Denique Daniel inter feros leonum rictus prandio meſſorio Habacuc diuinitus refocillatus eſt.

XII. Remed. Præmeditatio futurarum afflictionum. *Minus enim*, inquit B. Gregorius, *iacula feriunt, quæ præuidentur, & nos tolerabilius*

minus

mundi mala suscipimus, si contra hæc præscientiæ clypeum muniamus. Ea de cauſa Chriſtus cum alias, tum Apoſtolis imprimis futuras perſecutiones accurate prædixit, vt ne poſtquam euenißent, aut ſcandalizarentur, aut conturbarentur. *Hæc*, inquiens, *locutus ſum vobis, vt nõ ſcandalizemini. Abſq; Synagogis facient vos*. Et. *Hæc locutus ſum vobis, vt, cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis*. Hoc antidotum gentiles quoq; Philoſophi magni fecerunt: nam ita ſcribit SENECA. *Niſi quicquid fieri poteſt pro futuro habeas, das in te vires rebus aduerſis, quas infregit quiſquis prior vidit*. Et iterum in Naturalibus Quæſtionibus *Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus, nec cogitamus quid illa facere poßit, ſed tantum quid fecerit, damus huius negligentiæ pœnas tanquam nouis territi, cum illa non ſint noua, ſed inſolita*. Et in Epiſtolis. *Quæ alij diu patiendo leuia faciunt, vir Sapiens leuia facit diu cogitando*. ANAXAGORAS vero hoc præſidio munitus, teſte Laertio, nunciata filiorum morte nihil turbatus reſpondit, *ſciebam me genuiſſe mortales*. Et Seuerus Imperator, auctore Dione Nicæo, vrnam ſibi parari voluit in qua ſepeliretur, quam crebro manibus contrectans dicebat. *Tu virum capies, quẽ totus orbis capere non potuit*. idque fecit, vt memoriam mortis retineret. Eadem de cauſa ex noſtris S. Ioannes Eleemoſynarius Patriarcha Alexandrinus, iuſſit ſibi extrui monumentum, licet imperfectum. Solennibus autem feſtis in conſpectu multorum voluit ſibi à fabris dici. *Monumentum tuum Domine, adhuc imperfectum eſt: iube ergo vt tandem perficiatur: incertum enim eſt, qua hora mors ventura ſit*.

Ioan. 16. 1. 4.
Sen. l. de tranquil. c. 11.
Id. lib. 6. q. 3.
Ep. 77.
Laert. l. 2.
Dion. in eius vita.
Sur. in vita.

XIII. REM. eſt Pœnitentia vera, interna & externa, quo remedio diuinæ literæ plenæ ſunt. Quoties. n. filii Iſrael in aliqua afflictione magna fuere, eã pœnitentiæ præſidio in ſacco, cinere & ieiunio actæ auerterunt, vt liquet in hiſtoria Iudith, Machab. & alibi. Idẽ fecere Niniuitæ gentiles, cum quibus & iumenta ſaccis induta ieiunarunt. *Si gens illa*, inquit Deus apud Ieremiam Prophetam, *pœnitentiam egerit à malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui vt facerem ei*. Et apud Ioelem. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, in fletu, & in planctu, &c. canite tuba in Sion, ſanctificate ieiunium, vocate cœtum, &c. Et reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo. Ecce ego mittam vobis frumentum & vinum, & oleum, & replebimini eis, & non dabo vos vltra opprobrium in gentibus*. Hoc antidotum B. GREG. NAZIANZENVS oratione in plagam grandinis commẽdauit, populo ſuo cum fruges iam maturę grandine percuſſæ fuiſſent. *Cum Deus* inquit, *non niſi coactus noſtris peccatis percutiat, quid afferri poteſt quin natiua ſua bonitate vtens indulgentem ſe nobis præbiturus ſit, modo noſmetipſos noſtri miſereat, iuſtiſque patris viſceribus viã patefaciamus. ac proinde in lacrymis ſeminemus, vt in exultatione metamus. Niniuitas imitemur, non Sodomitas. peccato medeamur, ne cum peccato conficiamur. Ionam concionantem audiamus, ne ignis & ſulphuris illuuie*

Iud. 4 & 9.
1 Mach. 2. 3.
Ion 3.
Ierem. 18. 8.
Ioel. 2. 12.
v. 19.
Psal. 125. 5.

obruamur. Et iterum *In lacrymis animas veſtras poſſidete, iram cohibete, veſtra vi-ta ſtudia meliora facite, ieiunium ſanctificate, curationem proclamate, quemadmodum* Ioel.2.16. *vos mecum beatus Ioel cohortatur, cōgregate ſeniores, infantes vbera lactantes, ætatem commiſerandam, Deiq́; miſericordia præcipuè dignam.*

VIDE. V. *Amor ſui. Auaritia. Deſperatio. Impatientia in morbis. Impatientia in damnis temporalib. Impat. in morte aliorum. Ira. Maledictio. Mortis metus. Murmuratio. Obſtinatio. Odium. Puſillanimitas. Tentatio. Triſtitia. Vindicatio iniuriæ.*

IMPATIENTIA IN MORBIS.

Remedia contra impat. in morbis.

Eccli.38.1. I. REMED. Conſidera ſacrarum litterarum teſtimonia. Primum enim docent Medicos non eſſe negligendos. *Honora*, inquit Eccleſiaſticus, *Medicum propter neceſſitatem, etenim illum creauit altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela.* Et. *Altiſſimus creauit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit ea.* Ibid.9. 2. diuinum auxilium implorandum. *Fili* ait idem, *in infirmitate tua ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum & ipſe curabit te.* 3. Sacerdotum quoq; opem requirendam pro ſacramentorum adminiſtratione *Infirmatur quis in vobis,* Iac.5.14. ait Apoſtolus Iacobus, *inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus.* 4. cauſam morborum eſſe ingluuiem, & alia peccata. Ait enim Sa- Eccli.37.33. Ioan.5.14. piens. *In multis eſcis erit infirmitas.* Et Chriſtus cuidam ſanato dixit. *Noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.*

Cyp. ſerm 3. II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. B. CYPRIANVS de bono Patientiæ. *Ad varia quoque carnis incommoda, & crebros corporis, durosq́; cruciatus quibus humanum genus quotidie fatigatur, & patitur, patientia neceſſaria eſt. Ex aminandis autem nobis, atq; explorandis diuerſi importantur labores, & multiplex tentationum qualitas irrogatur, de iacturis facultatum, de ardoribus febrium, de cruciatu vulnerum, de amiſſione charorum. Nec aliud magis iniuſtos diſcernit & iuſtos, quam quod in aduerſis per impatientiam queritur & blaſphemat iniuſtus, patientia iuſtus probatur, ſicut ſcriptum eſt. In dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in* S. 5. Bas.hom.2 *igne probatur aurum atq; argentum.* S. BAS. in Hexameron. *Morbus, paupertas, ignobilitas, mors cæteraq; id genus, quæ hominibus ſunt triſtia, non propriè malis annumeranda veniunt: propterea quod neq; ea, quæ iis aduerſantur, inter maxima bona numeramus quæ quidem partim à natura prodeunt, partim verò multis etiam feliciter* Naz. ep 70. *ter accidiſſe videntur.* S. GREG. NAZIANZ. ad Philagrium. *Honeſtum non cenſeo te dolori reſiſtere, atque animo vel maximè expurgari, ad morbum vitæ*

aliud eſſe ducere, quam vtilem quandam inſtitutionem: hoc eſt, vt & corporea omnia, & quicquid fluxum eſt & caducum aſpernans, totum te cœleſti parti addicas, nec præſenti tempore, ſed futuro æuo viuas, mortisque meditationem, vt Plato ait, hanc vitam exiſtimes. Plato. in Phedone. IOAN. CHRYSOST. in homilia de Patientia. *Nihil eſt, nihil, inquam, tam horridum, tamque tremendum, quod hi, qui vel morbo, aut pœnis diſcruciantur, non ſuperent, ſi diuino ſint amore incenſi: ita vt neque ignis, neque ferrum, neque inopia, neque languor aliquis, neque mors, neque aliud quippiam huiuſmodi graue aut moleſtum appareat ei, qui hunc ſit erga Deum amorem conſecutus.* SENECA ad Sen. ep. 78. Lucilium. *Tria hæc,* inquit, *in omni morbo grauia ſunt: metus mortis, dolor corporis, intermiſſio voluptatum.* Contra primum hoc dat antidotum. *Non tantum morbi, ſed totius vitæ remedium eſt, contemnere mortem. Multorum mortem distulit morbus, & ſaluti illis fuit videri perire. Morieris, non quia ægrotas, ſed quia viuis.* Contra ſecundum tale. *Magnos cruciatus habet morbus, ſed hos tolerabiles interualla faciunt. Hoc ſolatium vaſti doloris eſt, quod neceſſe eſt deſinas illum ſentire, ſi nimis ſenſeris. Vir magnus ac prudens animum deducit à corpore, & multum cum meliore ac diuina parte verſatur: cum hac querula & fragili quantum neceſſe eſt. Leuis dolor eſt, ſi nihil illi opinio adiecerit. Contra, ſi exhortari te cœperis, ac dicere, nihil eſt, aut certe exiguum eſt. duremus. iam deſinet. leuem illum, dum putas facies. Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt. In ipſis poſitus difficultatibus dicat.* Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit. *Toto contra illum pugnet animo. vincetur, ſi ceſſerit. vincet, ſi ſe contra dolorem ſuum intenderit. Vtrum vis, longum eſſe morbum aut breuem? Si longus eſt, habet intercapedinem, dat refectioni locum. Breuis morbus ac præceps, alterutrum faciet, aut extinguetur, aut extinguet. Quid autem intereſt, non ſit, an non ſim? in vtroque finis dolendi eſt. Illud quoque proderit ad alias cogitationes auertere animum, & à dolore diſcedere. Cogita quid honeſtè, quid fortiter feceris. Tunc tibi fortiſſimus quiſque & victor doloris occurrat. Ille, qui dum varices exſecandas præberet, legere librum perſeuerauit. Ille, qui non deſiit ridere, cum ob hoc ipſum irati tortores omnia inſtrumenta crudelitatis experirentur. Non vincetur dolor ratione, qui victus eſt riſu?* Contra tertium, hoc eſt, intermiſſionem voluptatum tale ſubiicit antidotum. *Duo ſunt genera voluptatum. corporales morbus inhibet, non tamen tollit. imò ſi verum æſtimes, incitat. Magis iuuat bibere ſitientem. gratior eſt eſurienti cibus. Quicquid ex abſtinentia contigit, auidius excipitur. Illas verò animi voluptates, quæ maiores, certioresq; ſunt, nemo medicus ægro negat. has quiſquis ſequitur, & bene intelligit, omnia ſenſuum blandimenta contemnit. O infelicem ægrotum. quare? quia non vinum niue diluit, &c.*

III. REMED. Operam medici, ſi morbus ſit grauior tuus, vel aliorum implora, vt copiosè ſuadet S. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis Ba. quæſt. 55. Eccli. 38. 1 rationibus 1 quia diuina ſcriptura medicinam inter dona Dei numerat, medicosq; iubet propter neceſſitatem honorare. 2 quia aliis artibus ſine noxa vtimur, ad incommoda corporis depellenda, vt agricultura

ad cauendam famem, textrina ad tegendam nuditatem, architectura ad declinandas cœli iniurias, ergo & arte medicinæ, ad arcendos morbos: quia Deus idcirco herbis, aliisq; rebus in terra mariq; creatis varias indidit virtutes, vt induſtria humana iis vteretur ad curãdos morbos. 4. quia hæc ars valet etiam ad colendam continentiam. *Siquidem animaduerti*, inquit Baſilius, *ab ea & delicias amputari, & crapulam damnari, epularum præterea varietatem, & exquiſitam nimis condimentorum ſolertiam tanquam inutilem improbari. In ſumma deniq; indigentiam ab ea ſanitatis matrem appellari.* Hinc ſequitur ne religioſos quidem delinquere, ſi medicorum opera in profligandis morbis vtantur, cum Baſilius religioſus ipſe ad religioſos hæc ſcripſerit. Aug. ep. 109. Et S. Auguſtinus in regula quam monachis præſcripſit, ita loquitur. *Cum infirmitatis neceſſitas cogit lauandum corpus non longius differatur. Fiat ſine murmure de conſilio medici, ita vt etiamſi nolit, iubente Præpoſita faciat, quod faciendum est pro ſalute. Si autem velit, & forte non expedit, ſuæ cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiamſi noceat, prodeſſe creditur, quod delectat. Deniq; ſi latens eſt dolor in corpore famulæ Dei, dicenti quid ſibi doleat, ſine dubitatione credatur: ſed tamen vtrum ſanando illi dolori, quod delectat expediat, ſi non eſt certum, medicus conſulatur.*

IV. REMED. Ita require Medici induſtriam, vt tamen præcipuè fiduciam colloces in diuino auxilio. *Etenim*, inquit idem BASILIVS loco citato, *cum illud, incolumitatis ſuæ ſpem omnem habere in manibus Medicorum, pecudum iumentorum ſimile ſit, (quod quidem vſu venire miſeris nonnullis animaduertimus, qui etiam non verentur apertè liberatores ſuos illos appellare) tum hoc, omnes penitus quæ ab ea proficiſcantur, vtilitates fugere, hominum eſt valde in ſua ſententia pertinacium.* Amb. lib. 1. c. 10. Et AMBROSIVS de Cain & Abel. *Ne videamur de humanis artibus, vt eſt medendi peritia, herbarumq; ſuccis ſperaſſe magis remedium, quam de Deo ſubſidium popoſciſſe, ad ipſum prius eſt confugiendum qui noſtræ curare poſſit animæ paſ-* Hier. in c. 26. *ſiones, verum quidam præpoſtero ordine ante ab hominibus ſibi opem arceſcunt.* Et S. HIERONYMVS ſcribens in Iſaiam. *Nihil*, inquit, *abſque miſericordia Dei ars medendi valet.* Probat autem S. BASILIVS in miſericordia Dei imprimis fi- 4. Reg. 20. 7. dendum exemplo regis Ezechiæ. Licet enim Iſaias Propheta maſſam ficorum vlceri eius applicari iuſſiſſet, tamen ad eum dixit. *Quod erit ſignum quia Dominus me ſanabit.* Domino nimirum non ficubus tribuens ſanitatem. 2. quia Deus vult nos per media etiam naturalia curari, vt clarius Dei beneficium nobis innoteſcat, quippe cum & ficus & aliæ medicinæ autorem vendicent Deum. 3. quia non omnes morbi à natura, vel à vitioſa victus ratione ortum ducunt, qui ferè egent arte Medici, ſed ſæpe ſunt peccatorum noſtrorum flagella. *Quem enim Dominus diligit, caſtigat.* [illegible] Apoſtolus ait, *Ideo inter vos* (indignè ſcilicet communicantes) *multi infirmi [illegible] dormiunt multi.* Quales imitari debent eum, qui apud M[illegible] [illegible] *Domine [illegible], quoniam peccaui [illegible].* Et fructus [illegible]

[illegible]

nitentur facere: & verborum Domini meminiſſe. *Ecce ſanus factus es, iam noli amplius peccare.* Deinde quia Deus alios affligit morbis, vt teſtatam reddat eorum virtutem vt B. Iob, alios vt copioſius in altero ſæculo eos remuneret, vt Lazarum; alios vt ne quis aliquid faſtigio humano maius eis ineſſe putet vt Paulum, cui Lycaones ſacrificare voluerunt. Qui certe opem medicorum non implorarunt. Hæc omnia BASILIVS.4. quia nonnulli ſancti, vt oſtenderent, quantam fiduciam haberent in Deo, medicinas neglexere. *Medicinam carnalem*, inquit S. Agatha, *corpori meo nunquam exhibui, ſed habeo Dominum Ieſum Chriſtũ, qui ſolo ſermone reſtaurat vniuerſa.* Et S. EGIDIVS Athenienſis è ſtirpe regia ad Rhodani oſtia ſolitarius, cum à venatoribus regis Francorum ſagitta in incertum miſſa ſauciatus eſſet, non modo medicinam corpori admittere noluit, ſed etiam Deum orauit ne læſa caro ſanitatem reciperet, vt corporis dolor longius ab animo arceret cogitationes voluptatum. Hæc in Deum fiducia cum maximè ineſſe debeat hominibus religioſis, vtpote qui maiorem ſanctitatem profitentur, ita aliquando B. BERNARD. ſcripſit ad fratres de S. Anaſtaſio, qui variis afflictabantur morbis. *Compatior vtique, & multum ego compatior infirmitati corporum, ſed timenda multo magis ampliuſque cauenda infirmitas animarum. Propterea minimè competit religioni veſtræ medicinas quærere corporales, ſed nec expedit ſaluti. Nam de vilibus quidem herbis, & quæ pauperes deceant interdum aliquid ſumere tolerabile eſt, & hoc aliquando ſolet fieri. At verò ſpecies emere, quærere medicos, accipere potiones religioni indecens eſt, & contrarium puritati; maximeque ordinis noſtri, nec honeſtati congruit, nec puritati. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scimus autem, quia qui in carne viuunt, Deo placere non poſſunt. Spiritualia proinde ſpiritualibus comparanda, & quære illa potio humilitatis, & clamandum in toto corde. Sana animam meam Domine, quia peccaui tibi.* Eodem tendunt, quæ alibi dixit, in eos qui plus æquo valetudini cõſeruandæ ſtudent. *Qui voluerit, inquit Chriſtus, animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Quid hic vos dicitis ciborum obſeruatores, morum neglectores? Hyppocrates & ſequaces eius docent animas ſaluas facere in hoc mundo: Chriſtus & eius diſcipuli perdere. Quemnam vos ex duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit, qui ſic diſputat. hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel ſtomacho nocet.* Et infra. *Legumina, inquit, ventoſa ſunt, caſeus ſtomachum grauat, lac capiti nocet, potum aquæ non ſuſtinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, piſces de ſtagno, aut de lutoſa aqua meæ penitus complexioni non congruunt. Quale eſt hoc, vt in totis fluuiis, agris, hortis, cellariiſque reperiri vix poſſit, quod comedas? puta te quæſo, monachum eſſe, non medicum, nec de complexione iudicandum, ſed de profeſſione.* Conuenit cum hoc monito Bernardino exemplum è cœnobio Bernardino, à VINCENTIO Belluacenſi deſcriptum. Fuit, inquiens, in Claraualle monachus corpore infirmus, & in obſeruatione medicamentorum curioſus, qui [illegible]

Ioan.5.14.
Iob.2.7.
Luc.16.20.
Act.14.12.
In eius vita apud Sur.
Sur. in eius vita
Bern. ep.345.
Matth.6.32.
Rom.8.9
1.Cor.2.[illegible]
Pſal.40.5
Id. ſerm.30. in Cant.

viſum, cum fratres omnes ad diuinum officium perſoluendum templum intrarent, conſpexit B. V. Mariam iuxta Eccleſiæ fores ſingulis fratribus cochlear ſuauiſſimo antidoto plenum è pixide porrigentem, ſibi autem dicentem. nunquid tu meo medicamẽto opus habes? nonne ſapiens ipſe medicus es, & tui curam geris? Vade ergo: mihi enim tantũ curæ ſunt, qui fiduciam ſuam iactant in Dominum & filium meum. Quo facto, cum ille pudore ſuffuſus, veniam delicti ſupplex petiiſſet, benigna mater illi idem antidotum obtulit. ſumpſit, conualuit, & deinceps abdicatis medicamentis, communibus cibis contentus fuit.

V. REMEDIVM. Conſidera à Deo immitti morbos, ac proinde non immitti niſi bono fine, vt tu ſcililet reſipiſcas, & vitam tuam corrigas.
Aug. c. 5. *Tuſſi laboras*, inquit, AVGVSTINVS in libro de viſitatione infirmorum, *plumone deficis, cibum ſtomachus reſpuit, phtiſi decoqueris, vinum faſtidis, dyſenteria ſauciaris, multimodo morborum genere afficeris? ſed & hæc, ſi oculum habes, ſi corda-*
Prou. 3. 11. *tus es, Dei tota, ſunt. diſciplinam patris ne abijcias fili*, &c. *Vis ſcire, quia infirmitas*
2 Cor. 12. *corporis ſalutem animæ parturit? audi Dominum Apoſtolo reſpondentem. virtus in infirmitate perficitur. ac ſi dicat. Complectere, quam pateris infirmitatem, quoniam*
Amb. lib. 2. ep. 9. *ita proficies de virtute in virtutem.* Exemplum huius rei habes apud Ambroſium ad Bellicium ægrum ita ſcribentem. *Iactatum te graui ægritudine ſignificaſti mihi te credidiſſe in Dominũ Ieſum, & iam cœpiſſe reualeſcere. Ad ſalutem igitur ea infirmitas fuit, plus aculei, quam periculi ferens, quia diu promiſſa m remorabas. Hoc eſt, quod ait. Percutiam, & ſanabo. percuſſit infirmitate, & ſanauit fide.*
Deut 32. 39. Hinc fit vt morborũ, aliarumq; afflictionum expertes in ſuis peccatis ob-
Ierem. 48. 11. durati maneant, quod exprobrat B. Ieremias Moabitis docens ideo illos in ſceleribus perſtitiſſe, quod nunquam, vti filii Iſrahel captiui abducti ſint, aut cũ aduerſa fortuna conflictati. *Fertilis* inquiens, *fuit Moab ab adoleſcentia ſua & requieuit in fecibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abijt, idcirco permanſit guſtus eius in eo, & odor eius non eſt immutatus.* Sicut enim vas prauo odore perfuſum, eundem ſemper retinet, niſi fecibus eiectis aqua calida decoctum vel etiam ambuſtum nouo liquore imbuatur, ſic animus peccatis aſſuetus nouum ſaporem non ante induit, quam noua aliqua afflictione vexatus ſaniora conſilia acceptet. Facit nimirum Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piſcator in capiendis hamo piſcibus. Nam vt ille longa arundine piſcando, vbi eſcam piſcis magnus accepit, non ſtatim illum violenter ex aquis extrahit, ſed ſinit altius hamum in ſtomachum demitti. vbi autem infixus fuerit paulatim piſcem ad ripam trahit, ne filum abrumpatur: ſic Deus hominem ex peccati limo extracturus ad æternæ vitæ ripam, eſcam quidem illi proponit cœleſte præmium, ſed vt illam arripiat timorem inferni velut hamum ſubiicit, vt partim præmii deſiderio accenſus, partim

dium

diuino timore tactus, peccata deferat. ſed quia ex affectionum grauarum aquis, quibus immerſus eſt, ſtatim extrahi non poteſt, vt dicti timoris hamus altius infigatur pectori, graui & periculoſo corporis morbo, aliiſque afflictionibus eum exercet, vt poſtquam totus timore Dei concuſſus fuerit, & deſiderio vitæ æternæ incenſus, facile viam virtutis capeſſat & ſanitati reddatur.

VI. Remed. Conſidera fructus ſpirituales, qui ex morbis oriuntur. Deducunt ſiquidem, vti generatim de omnibus afflictionibus ſupra dictum eſt, hominem, primo in notitiam ſui & Dei. 2. præſeruant à peccatis. 3. augent, ſi patienter tolerentur, gratiam & meritum, ac proinde & gratiorem Deo reddunt. 4. ſimilem Chriſto & ſanctis efficiunt. Chriſtus enim apud Iſaiam, dicitur *vir dolorum*, qui noſtros languores & infirmitates tulit. 5. ſupplent voluntariam ſatiſfactionem pro peccatis. Hos fructus ſpirituales ſpectans S. Petrus Apoſtolus noluit propriam filiam S. Petronillam cum febri conflictantem ſanitati reſtituere, ſciens illi id prodeſſe ad ſeruandam virginitatem. Cum enim quidam valde mirarentur, cur cum alios etiam ſola vmbra curaret, non idem beneficium præſtaret filiæ, curauit quidem illam ad tempus, iuſſitque diſcumbentibus miniſtrare, ſed miniſterio peracto voluit eandem ad lectulum redire. Eadem de cauſa Beniamin eremita, cum ſola oratione alios infirmos curaret, noluit tamen ſeipſum intercutis morbo laborantem curare: rogabatque eos qui ſui miſerebantur, vt non tam corporis, quam animæ curam gererent, veniamque à Domino exorarent peccatorum quæ ſanus commiſiſſet. Itaque quod peccator foret angebatur, quod æger nihil. Eodem pertinet, quod in S. Thomae Cantuarienſis Archiepiſcopi vita proditum eſt, quendam ſcilicet valetudinis recuperandæ cauſa ſepulchrum eius adiiſſe, votique compotem factum. Deinde dubitare ſecum cæpiſſe, num ſanitas æquè ac prior morbus ad animæ ſalutem profutura foret, itaque ad ſepulchrum martyris rediiſſe, petiiſſeque ſi ſanitas non prodeſſet, in morbum priſtinum recideret, atque recidiſſe. De S. Romito quoque eremita legimus, cum quotannis graui morbo tentaretur à Deo, doluiſſe, quod vno anno liber eſſet, atque ſi à Deo tunc deſertus fuiſſet.

Iſa. 53. 3.
Ex S. Marcello de eius vita.
Trip. l. 8. c. 2.
V. pp. 2 p. c. 148.

VII. Remed. Conſidera exempla ſanctorum, qui patienter morbos eſt grauiſſimos ſuſtinuerunt. Primus ſit Iob, toto penſus corpore tabidus & putridus, & a planta pedis vſque ad verticé capitis fœdo vlcere confectus, quem *vulnerum vaſtitas*, inquit B. Cyprianus *& tabeſcentes ac defluentes artus, vermium quoque edax pœna conſumpſit*: & ſuper hæc teſta ſaniem radens & ſedens in ſterquilinio, licet amicorum vxoriſque conuitiiſque valde exaſperatus eſſet, nullum impatientiæ ſignũ dedit, ſed dixit.

Iob. 1.
Cypr. l. de patient.

dixit. *Si bona suſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſtineamus? Affligens me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti.* 2. PAVLA Romana, teſte Hieronymo ad Euſtochium, cum febri laboraret, & ſtomachi cruditate cibum non digereret, vt modico vino vteretur, nec medicorũ placitis, nec religioſorum ſuaſibus, immò nec S. Epiphanii, (quem Hieronymus ſubinferat) impelli potuit, nolens ab vitæ monaſticæ inſtituto ne in ægritudine quidem declinare. Multo enim tempore aquam bibens magis cauit vini guſtum, quàm infirmitatis periculum. Immo Epiphanius teſtatus eſt ſe ſenem ferre perſuaſum, ne vinum biberet. 3. SERVVLVS mendicus toto vitæ tempore paralyſi laborans, autore B. GREGORIO in libro 4. dialogorum, ita vt in lectica iacens omnino ſe commouere non poſſet, ſemper in doloris acceſſionibus Deo gratias agebat, & hymnos decantabat: quare & moriens angelorum recreatus eſt concentu, & mortuus odore ſuauiſſimo domicilii locum compleuit. 4. GALLA Romana Symmachi Conſularis viri filia, teſte eodem Gregorio, cum intra annos puellares marito viduata ægrotaret, corpore toto in tabificam ſcabredinem verſo, Medicis aientibus morituram, niſi coniugium iteraret, vel mentum piloſum viri inſtar habituram, neglexit medicorum conſilium, quiduis pati parata, quam nubere. Mammillam deinde vlceribus plenã ita tolerauit, vt morti proxima apparente ſibi B. Petro Apoſtolo, non vt curaretur rogarit, ſed an ſibi dimiſſa eſſent peccata. Quæ dimiſſa audiens, plus ex hoc conſolationis cæpit, quam ex morbo doloris. 5 S. HILDEGARDIS virgo nobiliſſima Bingenſis, vt eſt in eius vita apud Surium, licet morbis continenter vexata in lecto decumberet, ipſius mortis imagine, tamen mirandis claruit viſionibus, futurorumque prædictionibus, omneſq; ægrotos tum ad ſe venientes, tum etiam abſentes in ſomniis eis apparens, ſanitati reſtituit. Quo exemplo, aliorumque multorum ſimilium, vt liquet ex vitis ſanctorum, diſcis ægrè iudicari poſſe, num ægritudo corporis poſthabenda ſit incolumitati.

Greg c 14 & hom.15.in Euang.

Greg 4.dial.c. 13.

Sur 17 Sept

VIII. REMED. eſt Abſtinere à peccatis; ſcriptura enim ſacra clarè docet peccata noſtra plerumq; morborum cauſam eſſe, vt annotauit B. Hieronymus in cap. 9. Matthæi, vbi cum paralyticus iacens in lecto Chriſto oblatus eſſet ſanandus, Chriſtus reſpondit. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, vt tanquam peritiſſimus medicus oſtenderet ſe cauſam & radicem paralyſis tollere. Vnde cum apud Iohannem, ægrum illum qui per triginta octo annos ad piſcinam iacuerat, curaſſet, ait illi. *Vade & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius contingat.* Sic Apoſtolus in priore epiſtola ad Corinthios indicat ob [illegible] Euchariſtiæ ſacræ perceptionem quoſdam morbis à D[illegible]. *Propter* hoc inquiens, *inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Et mox antidotum ſubiiciens, [illegible]

Matth 9.5 Ioan.5.14

nos ipſos diiudicaremus, per examen conſcientiæ, & confeſſionem peccatorum, *non vtique iudicaremur*, id eſt, puniremur à Deo. Hoc ita firmum habuit Eccleſia Catholica, nempe peccata eſſe morborum cauſas, vt INNOCENTIVS III. Papa in Concilio Lateranenſi, vt habetur in Decretalibus, titulo *de Pœnitentijs & remiſſionibus*, legem tulerit, ne medicus ægro ante corporis medicamenta ſubminiſtret, quam ſacerdoti, medico ſpirituali, peccata confeſſus fuerit. c. cum infirmitas.

Antidota pro impatientia in morbo cæcitatis.

I. REMED. Conſidera, ſi cæcus ſis, te occaſionem habere multa peccata cauendi. Omnia enim peccata B. Ioannes, in epiſtola priore, ad tres fontes reuocat. concupiſcentiam carnis, oculorum, & ſuperbiam vitæ. Quare nec opus habes, aut cum Dauide dicere. *Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.* aut conqueri cum Ieremia. *Oculus meus deprædatus eſt animam meam.* Certe melius fuiſſet Dauidi eſſe cæco, quam videre Bethſabee. Satis eſt, ſi interim oculi animi tibi non deſint, quibus eſſentia diuina contemplanda eſt, quam Angeli ſemper contemplantur in cœlo. Hoc antidotum etiam Ethnici Philoſophi ſuis in ſolatium præſcripſere. *Oculos te perdidiſſe ploras?* inquit SENECA, *habet & nox ſuas voluptates. Quam multis cupiditatibus via inciſa eſt, quam multis rebus carebis, quas ne videres, vel eruendi erant. Non intelligis partem innocentiæ eſſe cæcitatem? Huic oculi adulterium monſtrant, huic inceſtum, huic domum quam concupiſcat, huic vrbem & mala omnia. Certe irritamenta ſunt vitiorum duceſque ſcelerum.* Hæc ille. Cum quo congruit illud ſapientis. *Nequius oculo quid creatum eſt?* Vnde Hieronymus. *Quoſdam*, inquit, *philoſophos legimus effodiſſe ſibi oculos, ne à contemplatione philoſophiæ auocarentur.* 1. Ioan. 2. 16. Pſal. 118. 37. Thren. 3. 51. Matth. 18. 10. In excerptis. Eccl. 31. Hieron. lib. 2. in Iouin.

II. REMEDIVM. Conſidera exempla eorum qui cæcitatem æquo animo tulerunt. TOBIAS ſenior ſtercoribus calidis hyrundinum excæcatus nihil contriſtatus gratias agit Deo: ob quam patientiam anno quarto poſt viſum recipere meruit per angelum, rurſuſque gratias Deo agens ait. *Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti me.* PYGMENIVS presbyter Romanus, teſte BEDA, æquo animo ferebat ſe oculis captum, quod poteſtas adempta eſſet hoſtes Eccleſiæ cernendi. vnde cũ Iulianus apoſtatata Cæſar ei obuiã factus, dixiſſet. Gratias ago Diis, ô Pygmeni, quod te video; contra ille. Gratias ago Deo meo, reſpondit, quod te non video, tam forti animo tyrannũ contemnens, quam cæcitatem. poſt martyrii corona donatus, cæpit videre, quæ oculus non vidit. DIDYMVS *Alexandrinus*, ait Hieronymus, *captus à parua ætate oculis, & ob id elemen-* Tob. 2. 11. Tob. 11. 17. B. in martyrol. Hier. in cat. Script. Eccl.

 torum

torum quoque ignarus, tantum miraculum ſui omnibus præbuit, vt dialecticam quoque & geometriam, quæ vel maximè viſu indiget, vſque ad perfectum didicerit, & plura opera, ac nobilia conſcripſit. Et alibi. *Didymus vir eruditiſſimus captus oculis, cum iſſet ad B. Antonium Alexandriæ agentem, inter cæteras ſermocinationes, quas de Scripturis ſanctis habebant, cum Antonius admiraretur eius ingenium, & acumen animi collaudaret, ſciſcitans ait. Num triſtis es, quod oculis carnis careas? Cum ille pudore reticeret, ſecundo tertioque interrogans, tandem elicuit, vt mœrorem animi ſimpliciter fateretur. Cui Antonius. miror, ait, prudentem virum eius rei dolere damno, quam formicæ, & muſcæ & culices habent, & non lætari illius poſſeſſione, quam ſancti ſoli & Apoſtoli meruerunt. Ex quo peruides, quod multò melius ſit ſpiritu videre, quam carne, & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere.* S. GREGORIVS quoque in quarto dialogorum de venerabili Abbate, nomine SPE, tale refert exemplum. *Hunc omnipotens Deus ab æterno verbere flagellando protexit, & quantum eum diligeret, poſtmodum perfectè ſanando monſtrauit. Eius namq; oculos per 40. annorum ſpacium continuæ cæcitatis tenebris preſſit, &c. Qui cum flagellis fatigaretur corporis, habebat per Spiritus ſancti cuſtodiam conſolationem cordis. Cum vero iam anni quadrageſimi fuiſſet in cæcitate tempus expletum, ei Dominus lumen reddidit, & vicinum ſuum obitum denunciauit, atque vt monaſterijs circumquaque conſtructis verbum vitæ prædicaret admonuit: quatenus corporis recepto lumine, viſitatis in circuitu fratribus cordis lumen eis aperiret. Quintodecimo autem die ad monaſterium ſuum reuerſus, corpore Chriſti ſuſcepto inter voces pſalmos cantantium fratrum animam Deo reddidit, exeunte eius ex ore columba in conſpectu omnium, in teſtimonium ſimplicitatis, qua Domino ſeruiuit.*

(Ep. ad Caſtrutium. 33.)

(Greg. c. 10.)

(Apud Surium tom. 1.)

In S. VEDASTI quoque hiſtoria, cum Atrebati corpus eius in alium locum transferretur, legimus Audomarum Epiſcopum cæcum, cum optaret videre ſancti oſſa, ilico viſum recepiſſe. Deinde, cum oraſſet ſi minus animæ conduceret donum videndi, rediret infirmitas, iterato oculis captum fuiſſe. Denique S. LVTGARDIS virgo, auctore Thoma Cantipratenſe, cæca facta magis quam ante viſionibus diuinis claruit, eamque monuit per viſum Chriſtus ipſe, vt patienter cæcitatem toleraret; liberam ſiquidem fore à purgatorio, & multa viſuram in cœlis, quæ iam non videret.

(Apud Sur. tom. 3.)

III. REMED. Conſidera, ſi forte reformides, te peccatis tuis cauſam dediſſe cæcitati, & ideo in magno mœrore ſis, quæ Hieronymus ſcripſit ad Caſtrutium eadem de cauſa mœrentē. *Obſecro,* inquiens, *ne imbecillitatem corporis, quam ſuſtines, de peccato tibi exiſtimes eueniſſe. Quod quidem & Apoſtoli ſuſpicantes de eo qui natus erat cæcus ex vtero, interrogantesque Dominum Saluatorem: iſte peccauit, an parentes eius, vt cæcus naſceretur? audiunt. Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtentur opera Dei.* Et rurſus. *Si cæcitatis cauſam putas eſſe peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebro medici remediantur, inſimula-*

(Hier. ep. 33.)

(Ioan. 9. 2.)

bis Iſaac, qui intantum lucis expers fuit, vt etiam, cui nollet, errore deceptus, benediceret. Referes etiam in Iacob, cuius caligauerat acies: & cum interioribus oculis, & ſpiritu prophetali longè poſt futura proſpiceret, & Christum cerneret de ſtirpe regia eſſe venturum, Ephraim & Manaſſen videre non poterat. Deinde ad Abigaum item cæcum. *Nec doleas*, inquit, *ſi non habeas, quod formiculæ, & muſcæ & ſerpentes habent, id eſt, carnis oculos ſed illum te oculum habere lætare, de quo in cantico dicitur Canticorum. Vulneraſti me ſoror mea ſponſa vno de oculis tuis, quo Deus videtur: de quo à Moyſe dicitur. Tranſiens videbo viſionem hanc magnam. Denique quoſdam etiam mundi philoſophos legimus, vt totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, ſibi oculos eruiſſe.* Ep. 32. Cant. 4. 9. Exod. 3. 3.

ANTIDOTA

Pro Impatientia in morbo podagræ.

I. REMED. Conſidera hunc morbum tibi cum multis etiam ſanctiſſimis viris eſſe communem, vndecunque tibi acciderit; ac imprimis, cum S. GREGORIO Magno Romano Pontifice, qui ſe & alios podagricos non ſemel cóſolatus eſt per epiſtolas. Et primum ad Italicam patritiã & Venantiũ ita ſcribit. *Peccatis meis exigentibus ecce iã vndecim menſes ſunt, quod valde rarum eſt, ſi de lecto ſurgere aliquando potuero. Tantis enim podagræ, tantiſque moleſtiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauiſſima pœna ſit. Quotidie enim in dolore deficio & mortis remedium expectando ſuſpiro.* Et ad Eulogium patriarcham Alexandrinum. *Ecce enim iam biennium pœnè expletur, quo lectulo teneor, tantiſq; podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus feſtis vſq; ad horarum trium ſpatium ſurgere valeam Miſſarum ſolemnia celebrare, mox autem compellor cum graui dolore decumbere, vt cruciatum meũ poſſim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdũ mihi lentus eſt, interdum nimius. Sed neque ita lentus, vt recedat, neque nimius vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte ſum, quotidie repellar à morte. Nec mirum, quia peccator grauis talis corruptionis carcere diu teneor incluſus. Vnde compellor clamare. Educ de carcere animam meam*, Et ad Venantium Epiſcopum Syracuſanum antidota præſcribit. *Podagræ doloribus torqueor, qui & mihi & vobis non diſpariliter nocini, dum apud nos vehementer excreſcunt, nos decreſcere à vita fecerunt. Inter quos, quid aliud debemus, niſi ſemper delicta noſtra ad memoriam reuocare, atque omnipotenti Deo gratias agere? Quoniam qui ex carnis blandimento multa peccauimus, ex carnis afflictione purgamur. Sciendum quoque eſt nobis, quia pœna præſens ſi animum afflicti conuertit, finis eſt culpæ præcedentis. Si autem ad timorem Domini minimè conuertit, initium eſt pœnæ ſequentis. Curandum igitur nobis eſt, & in fletibus tota mentis conuerſione vigilandum, ne de tormento ad tormenta tranſeamus. Conſiderandum quoque eſt, quantam* Greg. 7. epiſt. 127. Id. l. 8. ep. 35. Pſal. 141. 8. G. lib. 9. ep. 65.

erga nos diſpenſatione pietatis agit conditor noſter quod morte dignos aſſiduè percutit,
Heb. 12.6. *& tamen adhuc minimè occidit. Nos ergo habemus iudicium, quia derelicti non ſumus,*
Greg. c.6. *qui aſſiduè flagellamur teſte ſcriptura, quæ dicit. Quem diligit Dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. &c.* Idem B. GREGORIVS in libro primo dialogorum commemorat Marcellini Anconitani Epiſcopi ſanctitati minimè obſtitiſſe podagræ morbum, quo minus miraculis illuſtris eſſet: quippe manibus licet geſtatus, alienis vrbis incendium ex aduerſo corpus ſuum flammis obiiciens de repente ceſſare fecit, virtute quam pedibus potentior. Scilicet terra denegata eſt illi calcanda, vt hoc liberius cœlum mente conſcenderet.

II. REMED. Conſidera, quid de articulorum doloribus conſtanter ferendis etiam Ethnici philoſophi ſenſerint, ſcripſerintq́. M. T. Cicero in
Cic. lib. 3. Tuſculanarum quæſtionũ libris. *Solebat*, inquit, *narrare Pompeius, ſe cũ Rhodum veniſſet, decedens ex Syria, audire voluiſſe Poſſidonium; ſed cum audiuiſſet eum grauiter eſſe ægrum, quod vehementer eius artus laborarent, voluiſſe tamen nobiliſſimum Philoſophorum viſere. Quem, vt vidiſſet, & ſalutauiſſet, honorificiſq́ verbis proſecutus eſſet, moleſteq́ ſe dixiſſet ferre, quod eum non poſſet audire. At ille. Tu verò, inquit, potes: nec committam, vt dolor corporis efficiat, vt fruſtra tantus vir ad me venerit. Itaque narrabat eum grauiter & copioſe de hoc ipſo, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum eſſet cubantem, diſputaſſe: cumque quaſi faces ei doloris admouerentur, ſæpe dixiſſe. Nihil agis dolor: quamuis ſis moleſtus, nunquam te eſſe confitebor malum.* Eandem ſententiam amplectitur Tullius, nam mox ſubiicit. *Hæc igitur tibi proponea, mplitudinem, & quaſi quandam exaggerationem quàm altiſſimam animi quæ maximè eminet contemnendis & deſpiciendis doloribus, vnam eſſe omnium rem pulcherrimam, eoque pulchriorem, ſi vacet populo, neque plauſum captans ſe tantum ipſa delectet, &c. quia nullum theatrũ virtuti conſcientia maius eſt.* Idem L. ANN.
Sen. ep. 78. SENECA. nam ages de morborum doloribus fortiter perferendis, inde probat & podagræ dolores cõtemnendos, quod amantiſſima noſtri natura ita diſpoſuerit, vt dolorẽ aut tolerabilem aut breuẽ faceret. *Maxime,* inquiens, *dolores conſiſtunt in macerrimis corporis partibus. Nerui, articulique, & quicquid aliud exile eſt, acerrimè ſæuit, cum in arcto vitia concepit. Sed cito hæ partes obſtupeſcunt, & ipſo dolore ſenſum doloris amittunt. Sic podagra, & chiragra, & omnis vertebrarum dolor, neruorumque interquieſcit, cum illa quæ torquebat hebetauit. omnium iſtorum prima verminatio vexat, impetus mora extinguitur, & finis do-*
In excerp. *lendi eſt, obtorpuiſſe.* Et alibi *Dolor imminet, ſi exiguus eſt, feramus: leuis eſt patientia. Si grauis eſt, feramus: non leuis eſt gloria. Dolor clamorem exprimat, dum ſecreta non exprimat. Non poteſt homo par dolori eſſe, nec rationi dolor. Dura res eſt dolor, immò tu mollis. Pauci dolorem ferre potuerunt. Simus ex paucis. Imbecilles natura ſumus. naturam infamare nolite. illa nos fortes genuit. Fugiamus dolorem. Quid, quod ille ſequitur fugientes?*

AN-

Digitized by Google

ANTIDOTA.

Pro impatientia in morbo lepræ.

I. Antidotvm eſt Patientia, quia lepræ morbus opinione hominũ habetur maximus omnium & miſeratione digniſſimus. tum quia incurabilis eſt, tum quia totum hominis corpus deformat & exedit vſque ad oſſa, ac omnibus hominib. etiam parentibus, fratribus & amicis abominabile reddit, vt eius conſpectum & ſocietatem ferre non poſſint, vt latè deſcribit Gregorivs Nazianzenus in oratione de pauperum amore. Vnde Avgvstinvs, vel ſi quis alius eſt auctor, in ſermonibus ad fratres in eremo, ſic alloquitur leproſos. *Fratres mei dilectiſſimi, ſcio quod percuſſit vos Deus, & leproſi facti eſtis vſq; ad diem mortis veſtræ. Ideo obſecro vos in Domino, vt non deficiatis in tribulationibus, quæ ſunt pro gloria veſtra. Si ſtomachus doleat, ſi venter inſletur, ſi totius corporis dolor vos inquietat, ſi calamitas vos vndique vexat, ſemper vos lætificet in omnibus laboribus vitæ huius amor veſter in Deum, & pia patientia, & certa ſpes ſupernorum. Deſpiciamus ſanitatem, & æternã quietem & ſanitatem recipiemus. Vobis languentibus patientia ſummè neceſſaria eſt. Nullus enim beatus eſſe poterit, nullus cælorum ciuis efficitur, nullus amicus Dei conſtituitur, qui inter mala patiens non inuentus fuerit.* Aug. ſerm. 32.

II. Antidotvm. Conſiderare patientiam Iob, non ſolum quia D. Iacobus nominatim eius patientiam omnibus ſpectandam proponit, ſed quia S. Patres diſerte teſtantur Iob cum aliis plurimis morbis, tum quoque lepra exitiali, quam vocant elephantiaſin, laboraſſe. Vt Chryſoſtomus, Apollinaris, Beda, Philippus presbyter, & alii. Auguſtini loco citato verba ſunt hæc, *Ecce ſanctus Iob, iuſtus, ſapiens, diues, rectus & timens Deum, & tamen leproſus efficitur, non conqueritur, extra caſtra proiicitur, ab hominibus deſpicitur & deſeritur. Ab vxore blaſphematur.* Lex enim lata in Leuitico eſt. *Quicunq; maculatus fuerit lepra, omni tempore quo leproſus eſt & immundus ſolus habitabit extra caſtra.* Vnde & in libris Regum legimus regem Azariam, qui & Ozias, lepra percuſſum à Deo, vrbe & regno cedere, & in domo libera morari. Iob autem ſediſſe in ſterquilinio extra ciuitatẽ aperte habet editio LXX. interpretum & S. Patres fatentur ideo Iob figuram fuiſſe patientis Chriſti *extra portam paſſi.* Deinde, ſicut leproſi abominabiles eſſe ſolent etiam fratribus ſuis & amicis, ita & Iob. *Fratres meos,* inquit, *longe fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me: dereliquerunt me propinqui mei, & qui me nouerunt obliti ſunt mei.* Denique ſicut leproſi implacabili pruritu vexari ſolent, ita & Iob, ſic vt coactus fuerit *teſta ſaniem radere*; ſolent enim in leproſis digiti intumeſcere & putreſcere, vt vnguibus ſe ſcabere nequeant.

Iac. 5. 11.
Leu. 13. 46.
4. Reg. 15. 5.
2. Par. 26. 21

tio illorum. Et. *Si diues fueris, non eris immunis à delicto*. & apud Apoſtolum. *Qui* 1.Tim.6.9.
volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa
inutilia & nociuá, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. 3. docet diui- Bar.3.18.
tes auaros eſſe regno cœlorum excluſos. *Vbi ſunt*, ait Baruch, *qui argentum*
theſaurizant, & aurum, in quo confidunt homines? exterminati ſunt, & ad inferos de-
ſcenderunt. Et apud Lucam Chriſtus. *Væ vobis diuitibus, qui habetis conſolatio-* Luc.6.24. & 18
nem veſtram. Et. *Facilius eſt camelū per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare* 25.
in regnum cælorum. 4. monet ne ſoliciti ſimus de rebus temporalibus. Vt Matt.6.25.33.
apud Matthæum. *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neq; corpori ve-*
ſtro, quid induamini. Quærite primum regnum Dei & hæc omnia adiicientur vobis. 5.
vt contenti ſimus victu & amictu. Vnde in prouerbiis Salomon. *Mendicita-* Prou.30.8.
tem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria, ne forte ſatiatus il-
liciar ad negandum, & dicam. quis eſt Dominus? Et Apoſtolus. *Habentes alimenta* 1.Tim.6.8.
& quibus tegamur, his contenti ſimus. 6. conſulit omnibus perfectam pauper-
tatem, qua omnia deſerantur. Vt apud Matthæum, adoleſcenti diuiti. *Si* Matt.19.21. Pſal.36.16.
vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. 7. paupertatem
laudat. Vt in Pſalmis. *Melius eſt modicum iuſto*. Et in Prouerbiis. *Melius eſt pa-* Prou.15.16.
rum cum timore Domini, quam theſauri magni & inſatiabiles. 8. pauperibus pro-
mittit regnum cœlorum. Nam Tobias ad filium ſic loquitur. *Noli timere* Tob.4.23.
fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus
Deum. Et rex Dauid. *Paraſti in dulcedine tua pauperi Deus*. Et Chriſtus. *Beati pau-* Pſal.67.11. Matth.5.3.
peres Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Et Lucas. *Factum eſt, vt more-* Luc.16.22.
retur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. 9. denuntiat nos pau-
peres in mundū veniſſe, & pauperes exituros. *Nihil enim intulimus in hunc*
mundum, ait Apoſtolus, *haud dubium, quod nec auferre quid poſſumus*. Et IOB di- 1.Tim.6.7. Iob.1.21.
tiſſimus, omnib. ſpoliatus. *Nudus*, inquit, *egreſſus ſum de vtero matris meæ, &*
nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abſtulit. Sit nomen Domini benedictum.

II. REMED. Conſidera S. Patrum ſententias. CYP. ſermone de Oratio- Cypr. ſerm. 6.
ne Dominica. Paulus in epiſtola ad Timotheum *docet non tantum contemnen-* 1.Tim.6.9.
das, ſed & periculoſas eſſe diuitias, illic eſſe radicem malorum blandientium, cæcitatem
mentis humanæ occulta deprædatione fallentium. Vnde & diuitem ſtultū ſeculares co-
pias cogitantem, & ſe exuberantium fructuum largitate iactantem redarguit Deus di-
cens. Stulte hac nocte expoſtulatur anima tua, q̄ ergo paraſti, cuius erunt? Contra au- Luc.12.20.
tem Dominus perfectū & conſummatū docet fieri, qui omnibus ſuis venditis, atq; in v- Matth.19.21.
ſum pauperum diſtributis theſaurum ſibi cōdit in cælo. Eum dicit poſſe ſe ſequi, & glo-
riam Dominicæ paſſionis imitari. qui expeditus & ſuccinctus nullis laqueis rei fami-
liaris inuoluitur. Si dicas, vnde paup ille omnib. deſtitutus ſe alet? Reſpon-
det Cypr. Dominum, ideo nos docuiſſe orare, Panē quotidianū da nobis
hodie. *Neq; enim*, inquit, *deeſſe quotidianus cibus poteſt iuſto, cū ſcriptū ſit. Non oc-* Prou.10.3. Pſal.36.25.
cidit Dominus fame animā iuſti. Et iterū. Iunior fui, ſenui, & nō vidi iuſtum derelictū,

neq;

Matth.6.31. *neq; ſemen eius quærens panem. Item Dominus promittat & dicat. Nolite cogitare dicentes, quid edemus, aut quid bibemus, aut quid veſtiemur? hæc enim nationes quærunt. Scit autem Pater veſter, quia horum omnium indigetis. Quærite primum regnum & iuſtitiam Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Nam cum ſint Dei omnia, habenti Dominum nihil deerit, ſi Deo ipſe non deſit. Sic Danieli in Leonum lacu iuſſu regis*
Dan.14.36. 3 Reg.17.6. *incluſo, prandium diuinitus procuratur. Sic alitur Elias in fuga & ſolitudine coruis*
Baſ. ſerm.2. *miniſtrantibus.* BASILIVS in Pſalmum decimum quartum. *Nullam paupertas conciliat homini turpitudinem. Hoc vno pauperes à diuitibus differimus, quod ſecuri ſumus, atque eos vigilantes continuo, nos dormientes ridemus: præterea in magna*
Hom.10. *quiete agentes eos in magna rerum perturbatione conſtitutos ipſi aſpicimus.* Et in homilia de Ira. *Quid miſer angeris pauperis appellatione? Reminiſcere, quod quemadmodum nudus in mundum veniſti, nudus etiam egreſſurus es. Quid enim nudo pauperius? Nihil profecto graue audiſti, niſi tibi ipſe, quæ ſunt obiecta, agnoſcas. Quis vnquam ob paupertatem in carcerem ductus eſt? Nam egere non turpe quidē, aut aliquod probrum*
Chryſ. *fuerit, ſed paupertatem generosè non ferre. Memor ſis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum diues eſſet, noſtri gratia egere voluit.* IOAN. CHRYSOST. homilia de auaritia. *Paupertas eſt tutum aſylum, portus tranquillus, perpetua ſecuritas, deliciæ periculorum expertes, voluptas ſyncera, vita turbationum neſcia, vita fluctuum ignara, copia inexpugnabilis, Philoſophiæ parens, frenum intemperantiæ, ſupplicij ſublatio, radix modeſtiæ.* Et paulo poſt. *Si quando in nauigijs eſt onus iuſto grauius, demergit cymbam; cum verò eſt moderatum, proſpero fertur curſu. Idem vſu venit in noſtris ædibus. Cum vltra quam vſus poſtulat congeris pecunias, exigui venti procella, & quiuis rerum inexpectatarum incurſus demergit cymbam. at ſi tantum reponas, quantum poſtulat neceſſitas, etiamſi vehemens turbo ingruat, facile percurris vndas. Noli igitur plus concupiſcere, quam exigit neceſſitas, ne totum amittas. An non vides, quod agricolæ vitem putant, ne vim omnem in pampinis & palmitibus, ſed in radice proferat? Idem & tu facito. Quod ſi facere recuſes rebus proſperis, expectes aduerſas. In tranquillitate tem-*
Eccli.18.25. *peſtatem expecta, in ſanitate morbum, in diuitijs paupertatem & mendicitatem. Memento, inquit, ſcriptura, tempus famis in tempore abundantiæ, egeſtatum in diebus opu-*
Amb.lib.6.c.8. *lentiæ.* AMBROSIVS in Hexæmeron. *Attende tibi pauper, quia anima tua pretioſa eſt, & ſi caro mortalis, diuturna anima: & ſi tibi deeſt pecunia, non deeſt gratia: & ſi non eſt domus ampla, non diffuſa poſſeſſio, cœlum patet, terra libera eſt. Omnibus in commune elementa donata ſunt, patent æquè diuitibus, atque pauperibus ornamenta mundi. Nunquid pulchriora pretioſiſſimarum domorum aurata laquearia, quam cœli facies ſtellis inſignita fulgentibus. Nunquid lautiora diuitum rura, quam ſpatia ter-*
Baruch.3.24. *rarum? Maiorem domum tu habes pauper, in qua clamas, & exaudiris. O Iſrael inquit Propheta, quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius: magnus*
Matth.19.23. *& non habet finem, altus & immenſus. Domus Dei diuiti eſt communis & pauperi.*
Lib.5.c.8. *Difficile eſt tamen diuitem intrare regnum Dei.* Et rurſus. *Beata eſt ſi bona ſua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda theſauris: quia melius eſt exiguum*

gnum cum Dei timore, quam theſauri magni ſine timore eius. Quantum eſt enim, quod
hominem alat? aut ſi quæris, quod etiam abundet aliis ad gratiam, id quoq; non multum
eſt. AVG. de verbis Apoſtoli. *Felicitas magna Chriſtianorum, quibus datum eſt, vt* Aug ſerm. 29.
paupertate faciant pretium regni cælorum. Non tibi diſpliceat paupertas tua, nihil ea
poteſt ditius inueniri. Vis noſſe, quam locuples ſit? Cælum emit. Quibus theſauris con-
ferri poſſit, quod videmus paupertati indultum? Vt ad regnum cælorum veniret diues,
poſſeſſione ſua obtinere poſſit: nunc obtinet vt contemptu perueniat. Et in ſermone Aug. ſerm. 7. de temp.
de Natali Domini. *Vobis dico pauperes, q mendicatis, qui de eleemoſyna Chriſtiano-*
rum viuitis. Conſolamini, conſolamini, tribulatio veſtra conuertetur in gaudiũ, & do-
lor veſter in lætitiam. Non vobis ſit ingratum, quod mendicatis, nec ideo in corde veſtro
aliquid contra Deum dicatis, quia ille iuſtus & pius eſt in omnibus ſuis. Et te ideo fecit
pauperem, vt ſufferendo breuem inopiam, æternam vitam acquireres. Et ideo patientes
eſtote, & expectate Dominum. LEO I. ſermone de Quadrageſima. *Semper diues eſt* Leo ſerm. 4.
Chriſtiana paupertas, quia plus eſt, quod habet quam quod non habet. Nec pauet in iſto
mundo indigentia laborare, cui donatum eſt in omnium rerum Domino omnia poſſidere.
Operantibus ergo quæ bona ſunt non eſt omnino metuendũ, ne eis deſit facultas operan-
di, cum & in duobus nummis Euangelicæ illius viduæ ſit laudata donatio, & pro calice
aquæ frigidæ præmium habet gratuita largitio. Ex affectib. enim piorum benignitatis Luc. 21. 2.
menſura taxatur. SENECA ad Lucilium. *Multis ad Philoſophandum obſtitere di-* Sen. ep. 7.
uitiæ: paupertas expedita eſt, ſecura eſt. Si vis vacare animo, aut pauper ſis oportet, aut
pauperi ſimilis. Non poteſt ſtudiũ ſalutare fieri, ſine frugalitatis cura. frugalitas autem
paupertas voluntaria eſt. At neceſſaria deerunt. Deeſſe non poterunt, quia natura mini-
mum petit. Naturæ autem ſe Sapiens accommodat. Et rurſum. *Nemo alius eſt Deo* Ep. 18.
dignus, quam qui opes contempſit: quarum poſſeſſione tibi non interdico, ſed efficere vo-
lo, vt eas intrepide poſſideas: quod vno conſequeris modo, ſi te etiam ſine illis beatè vi-
cturum perſuaſeris tibi, ſi illas tanquam exituras ſemper aſpexeris. Et. *Huc cogitationes* Ep. 20.
tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, vt contentus ſis temeti-
pſo, & ex te naſcentibus bonis. Quæ poteſt eſſe felicitas Deo propior? Redige te ad parua,
ex quibus cadere non poſſis. Ille ingentis animi eſt, qui diuitias, circumfuſas ſibi multum
diuq; miratus, quod ad ſe venerint, ridet, ſuasq; audit magis eſſe, quam ſentit. Multum
eſt non corrumpi diuitiarum contubernio. Magnus eſt ille qui in diuitiis pauper eſt: ſed
ſecurior, qui caret diuitiis.

III. ANTIDOTVM. Conſidera paupertatem Chriſti, noſtri Ducis, &
anteſignani, Paſtoris & magiſtri, imò creatoris & redemptoris: *qui propter*
vos, inquit Apoſtolus, *egenus factus eſt cum eſſet diues, vt eius inopia vos diuites eſ-* 2. Cor. 8. 9.
ſetis. Qui cum in forma Dei eſſet ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimi- Phil. 2. 7.
litudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Diues apud Patrem, inquit Aug in Pſal. [illegible]
Auguſtinus, *& pauper apud nos; diues in cælo, pauper in terra; diues Deus, pauper*
homo. Quam paupertatem, teſte B. Bernardo in ſermone de natali Domi- Bern ſerm. [illegible]
ni, ſtatim in ortu in corpore ſuo dedicauit, cum infans in ſtabulo natus

eſt, pannis inuolutus, & poſitus in præſepio: eamque graphicè deſcribit

Cypr. ſerm. de natiu.

B. CYPRIANVS. *Nulla domus ambitio, niſi reclinatorium in ſtabulo, mater in fœno, filius in præſepio. Tale elegit fabricator mundi hoſpitium: huiuſmodi habuit delicias ſacræ Virginis puerperium. Panniculi pro purpura, pro byſſo in ornatu regio laciniæ congeruntur. pediſſequas ſubſtantia familiaris non patitur, mancipiorum obſequia ſumptus tenuis, & inops menſa excludit.* Et infra. *Nihil in illa paupertate videbatur diuinum, non his quibus reuelatum eſt deſuper, quorum primi fuere paſtores, quorum innocentia & ſimplicitas electa eſt, vt laus Chriſti perficeretur, qui piſcatores & paſtores ſequentibus temporibus confunderent oratores, & à pauperibus & humilibus prædicatio paupertatis haberet exordium. Chriſtus pauper diſcipulos diuites aſpernatur. pauper mater, pauper filius, inops hoſpitium his, qui in forma huius ſcholæ in Eccleſia militant, præbens efficax documentum* Hæc ille. Huic pauperi initio reſpondit reliquus vitæ progreſſus. Nam dixit. *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet,* ac etiam exitus, cum nudus in cruce, expirauit.

Matth. 8. 20.

IV. ANTIDOTVM. Conſidera exempla innumerabilium ſanctorum, qui CHRISTI de paupertate conſilium & exemplum ſponte ſunt ſecuti. & primo quidem ſecuti ſunt Apoſtoli, quorum nomine exclamauit B. Petrus. *Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te.* 2. Primi Chriſtiani, qui pecuniam ex agris diuenditis confectam ad pedes Apoſtolorum depoſuerunt, nec amplius quicquam ſuum eſſe dixerunt. 3. Martyres, & alii, qui *rapinam bonorum ſuorum*, vt loquitur Apoſtolus, *cum gaudio ſuſceperunt,* ne CHRISTVM desererent. 4. Eremitæ, Paulus, Antonius, Hilarion, Arſenius, Macarii, & alii eorum ſectatores innumeri, qui omnibus opibus deſertis arctiſſimam in victu & amictu paupertatem profeſſi ſunt, ad exemplum præcurſoris Domini Ioannis Baptiſtæ, cuius paupertas ex Euangelica hiſtoria nota. 5. Ordinum religioſorum fundatores, Baſilius, Auguſtinus, Benedictus, Brunus, Franciſcus, Ignatius, & quotquot eorũ leges vel regulas ſuſceperunt. 6. Qui deſerto regno, principatu, vel magnis opibus extremam paupertatem vel mendicitatem elegerunt, vt S. Alexius, S. Rochus, S. Ioannes Calybita, S. Iudocus, & alii.

Matth. 19. 27.

Act. 4. 35.

Heb. 10. 34.

Matth. 3. & 11.

V. ANTIDOTVM. Conſidera multos gentilium Philoſophos ſola natura rationeque naturali duce, non ſolum ſermone & ſcriptis, ſed etiam vitæ exemplo diuitias paupertati poſthabuiſſe. Hoc antidoto S. BASILIVS egregiè pudefacit quendam Olympium, qui paupertatem *Philoſophiæ altricem* longè finibus ſuis profligarat, eamq; inducit illum ſic alloquentem. *Vt quid iſti viro* (Olympio) *cohabitare volui, nunc Zenonem laudanti, qui cum in naufragio omnia abijceret, nihil non virile loquebatur, ſed euge dicebat ô fortuna, conijcis nos in veſtem attritam ac laceram: nunc Cleanthen, qui mercena-*

Baſ. ep. 169.

riam

riam operam ſuam locauit fontibus hauriendis, vnde & ipſe ſibi victum comparabat. Quin & Diogenem nunquam non celebranti, qui iis tantum rebus viuere conatus, quæ eſſent ex ipſa natura, ita vt & paſtorale poculum abiecerit, cum à puero concauis manibus deflexo capite bibere didiciſſet. Sic HIERONYMVS ad Paulinum de inſtitutione monachi alios. *Crates ille Thebanus,* inquit, *homo quondam ditiſſimus cum ad philoſophandum Athenas pergeret, magnum auripondus abiecit, nec putauit ſe ſimul poſſe virtutes & diuitias poſſidere: nos ſuffarcinati auro CHRISTVM pauperem ſequimur, &c.* Et contra Iouinianum. *Crates ille Thebanus proiecto in mari non paruo auri pondere. Abite, inquit, peſſum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipſe mergar à vobis.* Et paulo ante. *Platonici quoque & Stoici in templorum locis & porticibus verſabantur, vt admoniti anguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud quam de virtutibus cogitarent. Sed & ipſe Plato cum eſſet diues & thoros eius Diogenes lutatis pedibus conculcaret, vt poſſet vacare Philoſophiæ, elegit Academicam villam ab vrbe procul, non ſolum deſertam, ſed & peſtilentem, vt cura & aſſiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, diſcipulique ſui nullam aliam ſentirent voluptatem, niſi earum rerum, quas diſcerent.* Similiter pudefacit hoc antidoto B. AVGVSTINVS omnes Chriſtianos. *Quomodo,* inquiens, *ſe audebit extollere de voluntaria paupertate Chriſtianus, vt in huius vitæ peregrinatione expeditior ambulet viam, quæ perducit ad patriam, vbi veræ diuitiæ ipſe DEVS eſt, cum legat L. VALERIVM, qui in ſuo defunctus eſt Conſulatu vſque adeo fuiſſe pauperem, vt nummis à populo collatis eius ſepultura curaretur? Legat Q. Cincinnatum, cum quatuor iugera poſſideret, & eas ſuis manibus coleret, ab aratro eſſe abductum, vt dictator fieret. victiſq; hoſtibus ingentem gloriam conſecutum, in eadem paupertate manſiſſe. Aut quid ſe magnum feciſſe prædicabit, qui nullo præmio mũdi huius fuerit ab æternæ illius patriæ ſocietate ſeductus, cum Fabricium didicerit tantis muneribus Pyrrhi regis Epirotarum, promiſſa etiam quarta parte regni, à Romana ciuitate non potuiſſe diuelli, ibique in ſua paupertate priuatum manere voluiſſe?* Et infra. Hæc *propoſita* ſunt *neceſſariæ commonitionis exempla, vt ſi virtutes, quarum iſtæ vtcumque ſunt ſimiles quas iſti pro ciuitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei glorioſiſſima ciuitate non tenuerimus, pudore pungamur: Si tenuerimus, ſuperbia non extollamur. Quoniam ſicut dicit Apoſtolus. Indignæ ſunt paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ad humanam vero gloriam, præſentiſq; temporis ſatis digna vita exiſtimabatur illorum.*

Hier. ep. 13.
Id. lib. 2.
Aug. l. 5. de ciui. c. 18.
Val. Max. l. 4. c. 4.
Rom. 8. 18

VI. ANTIDOTVM eſt eiuſdem Baſilii homilia in dictum Moyſis. Attende tibiipſi. *Victus quotidiani indigus es? ne tu proinde,* inquit, *deſponderis animum. Contemplare bona, tum quæ iam à Deo tibi collata, tum quæ in futurum promiſſione repoſita. Primum quidem homo es, ſolus Dei conditoris manibus formatus; adde, ad imaginem illius, & qui potes per vitæ probitatem prouehi ad Angelicã dignitatem. Animã ſortitus es intelligentia præditam, cuius ſolertia Deum agnoſcis, omneſque res naturales. Tibi ſeruiunt vni animantia omnia terreſtria, & aquatilia, & quæ*

Baſ. hom. 3.

in aëre circumuolitant. Tuum inuentum ſunt artes vniuerſæ. nonne ciuitates condidiſti? nonne commoda, deliciaſq́; vitæ huius excogitaſti? nonne maria ratione peruia reddidiſti? nonne cœlum ſuum aſtrorum chorum, ordinemq́; tibi oſtentat? Quid igitur puſillo es animo? An quod deſit equus fr[e]no argenteo ornatus? at Solem habes aureum toto die, & Lunam argenteam nocte tibi præradiantem. Non dormis in lecto eburneo? At terra ebore pretioſior eſt, in qua requiem dulcem omnis curæ expertem capeſſis. Non ſunt laquearia aurea? At qui cœlo tegeris innumeris ſtellis radiante. Hæc humana ſunt, ſequuntur anguſtiora. Deus propter te inter homines verſatus eſt, Spiritum ſanctum miſit, mortem deleuit, ſpem reſurrectionis dedit. Præcepta promulgauit, quæ vitam perficiant tuam, quorum obſeruatio iter aperiat ad vitam æternam, & coronam paratam illis qui labores pro virtute non defugerint. Interim nec neceſſaria, ad præſentem vitam deerunt; quare cauſa non eſt, vt animo angaris.

VII. ANTIDOTUM. Conſidera quam multis & grauibus curis multæ opes mentem pungant & diſcrucient, vt meritò Dominus apud B. Matthæum eas appellet ſpinas & diuitias fallaces. SPINA enim primò & dolorem creat cum inſigitur, & cum infixa manet, & cum extrahitur: ſic diuitiæ magno labore acquiruntur, maiore timore conſeruantur, & maximo dolore amittuntur, iuxta illud B. BERNARDI in ſermone de conuerſione ad clericos. *Diuitiarum*, inquit, *amor longè amplius deſiderio torquet animam, quam refrigeret vſu, vtpote quarum acquiſitio quidem laboris, poſſeſſio verò timoris, amiſſio plena doloris inuenitur.* 2. Spinæ ſuffocant ſemen, vt Chriſtus dicit, idq́; propter tria. Primò quia humorem terræ exhauriunt, vt nihil ſuppetat ſemini. 2. ſolem & imbrem excludunt 3. creſcentes è terra ariſtas impediunt. Sic amor diuitiarum primò omnem diuini amoris pinguedinem exhaurit *Si quis enim diligit mundum*, inquit B. Ioannes, *Patris charitas non eſt in eo.* 2 ſolem diuinæ gratiæ non magis admittit, quam clauſa ſpelunca ſolis radios. *Mundus*, inquit Chriſtus, *quod ſuum eſt diligit.* Sed & imbrem diuini eloquii impedit, quo minus in cor defluat. *Nam vt vociferantium clamor*, inquit Gregorius Nazianzenus, *obuij flatus impetu frangitur, ſic interna mentis cogitatio, externorum ſolicitudine interpellatur.* Deinde conantem ſe ad cœleſtia cogitanda erigere, & de animæ ſalute ſerio tractare, ita amor ille opum deprimit, vt quod ſanctè propoſuit fortiter exequi non valeat. Totus ei rei deditus, cuius amore tenetur. *Vbi enim theſaurus tuus*, ait Chriſtus, *ibi & cor tuum.* Vnde S. Antonius de Padua vir Propheticо Spiritu plenus in concione funebri pro vſurario habita ait. Mortuus eſt hic diues, & ſepultus eſt in inferno. Ite ad theſaurum eius & in illius medio inuenietis cor eius corpore iam humato. Abierunt parentes & amici, & cor adhuc calidum inter nummos inuenerunt. 3. Spineta ſunt latibula venenatorum animalium, ſic diuitiæ vitiorum. Vbi enim magnæ opes, ibi faſtus, ambitio, luxus, gula, comeſſationes, ebrietates, & ipſe diabolu

Matth.13.22.
Bern.c.12.
1.Ioan.2.
Ioan.15.19.
Greg.lib.2.de Theolog.
Matth.6 21.
In vita apud Sur.tom.3.

Digitized by Google

bolus. *Diabolus*, inquit Chryſoſtomus, *veluti ſerpens ſpinis occultatur, intra diuitiarum impoſturam aſſiduè latitans. radix enim omnium malorum cupiditas.* Recte ergo apud Laertium Diogenes diuitias vocauit *velamentum malitiæ.* Quia verò ſecundum huius mundi iudicium paupertas & egeſtas magis pungere & excruciare mentem videntur, quam opes: eo quod multi de quotidiano victu ſuo & ſuorum anxii ſint, perpende & ſequens antidotum.

Chry. hom 8. in ep. ad Rom.

Laert. lib. 6.

VIII. Antidotvm. Conſidera etiamſi quidam ob inopiam plus æquo anxii ſint, id tamen non eſſe probandum, quia Chriſtus apud Matthæum diſerte vetat, ne de victu & amictu ſoliciti ſimus more gentilium, promittitque neceſſaria non deſutura, ſicut nec volatilibus cœli, ſi primum quæramus regnum Dei. *Quærite*, inquiens, *primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Regnum Dei*, eſt gratia Dei in qua animarum noſtrarum vita conſiſtit, vnde apud Lucam dicitur. *Regnum Dei intra vos eſt. Iuſtitia* verò *eius*, eſt obſeruatio mandatorum. quo ſenſu Zacharias & Eliſabeth dicuntur *in omnibus iuſtificationibus*, id eſt, mandatis Dei, *ambulaſſe*. Inter mandata autem Dei computatur, vt homo ex parte ſua non otietur, ſed primum à Deo in quotidianis precibus *Panem quotidianum*, vt liquet ex oratione Dominica, hoc eſt victum & amictum, poſtulet, deinde etiam laboret manibus ſuis. Nam in Adamo protoplaſto omnibus à Deo dictum. *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Quod ſciens Iob. *Homo*, inquit, *ad laborem naſcitur, ſicut auis ad volatum.* Et Salomon pigrum laborare nolentem amandat ad formicam æſtate colligentem vnde viuat in hyeme. Apoſtolus denique pœnam denunciat *Qui*, inquiens, *non vult operari, non manducet*. Conuenit id cum ſimilitudine de auibus cœli, quas non ſerentes, neque metentes, Deus paſcit; videmus enim & illas in victu quotidiano non parcere laboribus. Elegans huius rei exemplum prodit Ambrosivs in Hexæmeron, de aue verè cœleſti hirundine. *Illud*, inquit, *in ea præclarum, quæ gratia domos ſibi ſine vllo adiutore tanquam artis perita componat. Legit enim feſtucas ore, eaſque luto illinit, vt conglutinare poſſit, ſed quia lutum pedibus non poteſt deferre, ſummitatem pennarum aqua infundit, vt facile his puluis adhæreat, & fiat limus, quo paulatim feſtucas colligat, atque adhærere faciat, eo genere nidi totius fabricam ſtruit vt quaſi pauimenti ſolo pulli eius intra ædes ſuas ſine offenſione verſentur. Sed hoc officium induſtriæ prope commune multis auibus: illud verò ſingulare, in quo eſt præclara cura pietatis, & prudentis cognitionis inſigne, tum quædam medicæ artis peritia, quod ſi qua pulli eius fuerint cæcitate ſuffuſi oculos, habet quoddam medendi genus, quo poſſit eorum lumina intercepto vſui reformare. Nemo igitur de inopia queratur, quod vacuas pecuniæ proprias ædes reliquerit. Pauperior eſt hirundo, quæ vacua æris abundat induſtriis. Ædificat, nec impendet: tecta attollit, & nihil aufert proximi: nec indigentia & paupertate ad nocendum alij compellitur, nec in*

Matt. 6. 25.

V. 33.

Luc. 17. 21.

Luc. 1. 7.

Luc. 11. 3.

Gen. 3. 19.

Iob. 5. 7.

Prou. 6. 6.

2. Theſſ. 3. 10.

Amb. lib. 6. c. 17.

grani filiorum imbecillitate deſperat. Nos verò & paupertas afficit, & inopiæ neceſſitas vexat, & pleroſque cogit in flagitium, impellit in crimen, improuidi & inertes iacemus cum de diuina miſeratione tunc ſperandum amplius ſit, cum præſidia humana defecerint.

VIDE. V. *Amor ſui. Auaritia. Impatientia in aduerſis. Triſtitia.*

ANTIDOTA

Pro Impatientia in damno rerum temporalium.

I. ANTIDOTVM. Conſidera exempla eorum qui patienter omnium, vel quarundam facultatum ſuarum iacturam tulerunt. Primum eſt patientiſſimi IOB. de quo TERTVLIANVS. *O feliciſſimum illum, qui omnem patientiæ ſpeciem aduerſus omnem diaboli vim expunxit. Quem non abacti greges, non illæ in pecore diuitiæ, non filij vno ruinæ impetu adempti, non ipſius deniq; corporis in vulnere cruciatus, à patientia, fide Domino dedita, excluſit, quē diabolus totis viribus fruſtra cæcidit. Neq; enim à reſpectu Dei tot dolorib. auocatus ille eſt, ſed conſtituit nobis in exemplū & teſtimonium, tam ſpiritu, quā carne, tam animo quā corpore, patientiæ perpetrandæ, vt neque damnis ſecularīu, nec amiſſione cariſſimorum, nec corporis quidē conflictatinibus ſuccidamus. Quale in illo viro feretrum Deus de diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, cum ille homo ad omnem acerbum nuncium, nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias?* II. eſt EZECHIÆ regis, qui vt eſt in ſacra regum hiſtoria, cum audiiſſet, Deo puniente, omnes opes ſuas in Babylonem transferendas, eo quod illas Babylonii Regis legatis nimis iactanter oſtendiſſet, animo turbatus non eſt, ſed reſpondit. *Bonus ſermo Domini quem locutus es. Sit tantum pax in diebus meis.* Qua patientiæ humilitate meruit vt regiæ gazę direptio ad ſucceſſores eius Ioachim & Sedechiam differretur, quando & populus ob ſcelera ſua tractus eſt in captiuitatē. III. eſt. Chriſtianorū innumerabilium, qui inde ab exorto Chriſtianiſmo per annos 300. in variis perſecutionibus rapinā omniū facultatum ſuarū libenter ſuſtinuere. E quibus fuere, de quibus D. Paulus ſcribit in epiſtola ad Hebræos. *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, nam rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſti, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* IV. eſt SPYRIDIONIS in Cypro Trimithuntis Epiſcopi & ouium paſtoris, de quo Socrates in hiſtoria Eccleſiaſtica. *Fures*, inquit, *quodam tempore nocte concubia, clam in ouilia eius irrruunt, oues inde ſurripere moliuntur. Sed Deus, qui paſtorem ſeruauerat, ſeruabat & oues. Nam fures vi quadam, quæ oculis cerni non poterat, ad ouilia tenebantur aſtricti. Cum autem dies illuceſceret Spyridion ad oues venit,*

Tert. lib. de patientia.

4. Reg. 20. 19.

Hebr. 10. 34.

Socr. lib. 1. c. 8.

nit. Vbi manus furum à tergo colligatas offendit, quod factum erat, cognouit, Deumque precatus, eorum manus ſoluit. eoſque hortatur, vt non ex iniquis, ſed ex iuſtis laboribus victum quærere contenderent. Arietem illis dat, & cum hoc facete dicto (vobis iſtum dono, ne fruſtra vigilaſſe videamini) liberos dimiſit. Simile exemplum eſt apud B. GREGORIVM in dialogis, primum de Stephano apud Reatinam vrbem venerabili. *Fuit*, inquiens, *vir nihil in hoc mundo poſſidens, nihil requirens, ſolam cum Deo paupertatem diligens, inter aduerſa ſemper patientiam amplectens. Is namque, cum quadam die meſſem, quam ſua manu ſecuerat deciſam ad aream deduxiſſet: nihilque aliud cum diſcipulis ſuis ad totius anni ſtipendium haberet, quidam peruerſæ voluntatis vir, antiqui hoſtis ſtimulis inſtigatus eandem meſſem ita vt erat igne ſuppoſito in area incendit. Quod factum dum alter conſpiceret, eidem Dei famulo cucurrit & nunciauit. Quod poſtquam indicauit, adiunxit dicens. Væ væ pater Stephane, quid tibi contigit? cui ſtatim vultu ac mente placida ille reſpondit. Væ quid illi contigit, qui mihi hoc fecit? num mihi quid contigit? In quibus eius verbis oſtenditur, in quo virtutis culmine ſedebat, qui vnum quod in ſumptum mundi habuerat, tam ſecura perdebat mente, magiſque illi condolebat, qui peccatū commiſerat, quam ſibi, qui peccati illius damna tolerabat.* DEINDE de Libertino monaſterii Fundenſis præpoſito. *In prouincia Samnij,* inquit, *idem vir pro vtilitate monaſterij carpebat iter. Dumque Darida Gothorum dux cum exercitu in eodem loco veniſſet, Dei ſeruus ex caballo quo ſedebat ab hominibus eius proiectus eſt. Qui iumenti perditi damnum libenter ferens etiam flagellum, quod tenebat, diripientibus obtulit dicens. Tollite vt habeatis qualiter hoc iumentum minare valeatis. Quibus dictis protinus ſe in orationem dedit. Curſu autem rapido prædicti ducis exercitus peruenit ad fluuium, qui vocatur Vulturnus, ibique equos ſuos ceperunt ſinguli haſtis tundere, & calcaribus cruentare, ſed equi moueri non poterant. & vnus eorum intulit, quia ex culpa quam ſeruo Dei in via fecerunt illa ſui itineris diſpendia tolerabant. Qui ſtatim reuerſi poſt ſe Libertinū reperiunt in oratione proſtratum. Cui cum dicerēt. Surge tolle caballum tuū. ille reſpondit Ite cum bono: ego caballi opus non habeo. Deſcendentes verò inuitū eum in caballum, de quo depoſuerant, leuauerunt, & protinus abſceſſerunt. Quorum equi tanto curſu illud quod prius non poterant tranſire flumen tranſierunt, ac ſi ille fluminis alueus aquā minime haberet.* Eiuſdē generis eſt exemplū S. MEDARDI Epiſcopi Nouiomenſis apud Surium. V. exemplū ſit S. ELISABETHÆ Hungarorū reginæ, Ludouici Landgrauii Cōiugis, q̄ mortuo marito ab Haſſiæ magnatibus arce pulſa cū liberis, omnibuſq; facultatib. ſpoliata eſt. Philippus Montanus Spirenſis hiſtoriæ ſcriptor, *Magnates*, inquit, *qui Henrico defuncti Principis fratri per ætatē ad regni gubernacula nondum idoneo adhærebāt, poſthabito Dei timore, ac publica honeſtate Chriſti famulā fortunis omnib. exutā ceu ignobilē aliquā arce coegerūt excedere; idq; eo modo, vt vix quiſquā hoſpitio eiectā, excipere auderet propter ſæuitiā, qua crudeles illi in eā bacchabantur. Quo tempore ipſa humano ſolatio plane deſtituta ad cænobiū Fratrum Minorū veniens, hymnū,*

Greg. 4. c. 19.

Id. 1. dial. c. 2.

SVR. 8. IAN.

Sur. 19. Nou.

quem

quem TE DEVM *laudamus vocant, decantari obnixè rogauit: præclarè ſecum ſtatuens Chriſti nomen multo magis in aduerſis, quam proſperis rebus hymnis & laudibus perſequendum eſſe.*

II. REMEDIVM. Obfirma animum contra omnes calamitates aliquando obuenturas. Iacula enim præuiſa, vt habet vulgare dictum, minus feriunt. Hoc antidotum non ſolum à noſtris, ſed etiam ab Ethnicis diligenter ſemper inculcatum eſt. Immò à diuino ſpiritu in ſacris litteris, dum ait. *In die bonorum, ne immemor ſis malorum, & in die malorum, ne immemor ſis bonorum.* Et Iob. *Antequam comedam ſuſpiro, & tanquã inũdantes aquæ ſic rugitus meus. Quia timor, quem timebam, euenit mihi, & quod verebar accidit, nonne diſſimulaui, nonne ſilui, nonne quieui & venit ſuper me indignatio?* Et rurſum. *Si dormiero dicam, quando conſurgam? & rurſum expectabo veſperam, & replebor doloribus vſque ad tenebras.* Vnde CHRYSOSTOMVS. *Rebus proſperis expectes aduerſas. In tranquillitate tempeſtatem expecta, in ſanitate morbum expecta, in diuitijs paupertatem ac mendicitatem expecta. Memento, inquit, ſcriptura, tempus famis in tempore abundantiæ: mendicitatem & egeſtatem in diebus opulentiæ. Ad hunc modum ſi fueris affectus, tum & diuitias, multa cum ſobrietate adminiſtrabis, & egeſtatem, ſi incidat, fortiſſimè perferes. Malum enim inexpectatum perturbat animum, ſi incidat. Quod autem expectabatur, ſi accidat, non multum affert perturbationis.* Et paulo poſt *Huius rei teſtis Ionas Niniuitiis prædicens interitum. Siquidem illi, dum expectant, quod propheta prædixerat, eis imminere calamitatem inſanabilem, expectatione malorum venturorum fregerunt iram numinis. Rurſus Iudæi non credentes prophetæ prædicenti Hieroſolymorum excidium, acerba perpeſſi ſunt.* Et infra, exponens cur IOB tam conſtans perſtiterit in aduerſis. *Nimirum, inquit, quia cum diues eſſet, expectabat egeſtatem: cum ſanus eſſet, expectabat ægrotationem: cũ tot liberorum eſſet pater, expectabat, vt ſubito fieret orbus. Et hanc anxietatem ſemper apud ſe aluit. intelligens rerum humanarum naturam, & volubilitatem, eoque dicebat. Timor, quem timebam, euenit mihi, & periculum quod metuebam occurrit mihi. Neque ſilui, inquit, neq; quieui, ſed mihi venit indignatio. Non dixit, non ſileo, neque quieſco præſenti tempore, ſed non quieui, præterito tempore. Neque enim rerum proſperitas attulit arrogantiam, ſed expectatio triſtium non ſinebat me quieſcere.* Ex Ethnicis, qui hoc remedium crebrius inculcarunt eſt SENECA, ad Marciam ita ſcribens. *Vnde pertinacia in deploratione? niſi quod nihil nobis mali, antequam eueniat, proponimus. Quæ multo ante prouiſa ſunt, languidius incurrunt. Non putaui futurum quicquam. tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri quod multis vides eueniſſe? Egregium verſum audi, & dignum Publio. Cuiuis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt. Aufert vim præſentibus malis, qui futura proſpexit.*

Eccli. 11. 27. Iob. 3. 24. Iob. 7. 4. Chry. hom. de auaritia. Eccli. 18. 25. Iob. 3. 6. Iob. 3. 24. Sen. lib. de conſolat. c. 9.

III. REMEDIVM Conſidera, omnia bona fortunæ à Deo nobis eſſe data commodato, atque aliena potius eſſe quam propria, quod indicauit B. IOB. cum iis ereptis dixit, *Dominus dedit, Dominus abſtulit. Nudus*

egreſſus

egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Et Eccleſiaſtes. *Sicut* Iob.1.21.
egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur & nihil auferet ſecum de labore Ecc.5.14.
ſuo. Et Apoſtolus. *Nihil intulimus in hunc mundum; haud dubium, quod nec auferre quid poſſumus.* 1.Tim.6.7. Omnia autem bona huius mundi propria eſſe Dei, indicant illa pſalmographi. *Domini eſt terra & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuerſi, qui habitant in eo.* Et illud *Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt enim orbis* Pſal. 49.12.
terræ, & plenitudo eius. Deinde in Propheta Aggæo. *Meum eſt argentum, meũ eſt* Agg.2.9.
aurũ, dicit Dominus exercituum. Vnde S. Patres ex parabola de villico iniquitatis, quæ eſt apud B. Lucam, collegerunt, diuites non eſſe opum ſuarum Luc.16.1.
Dominos, ſed diſpenſatores, vt Ambroſius, Beda, Theophylactus, Eutymius in eundem locum, ac etiam B. Auguſtinus in quæſtionibus Euangelicis. Aug.l.2.q.34. Certe TERTVLLIANVS in libro de Patientia. *Quod noſtrum,* inquit, *videtur, alienum eſt: nihil enim noſtrum, quoniam Dei omnia, cuius ipſi quoq; nos. Itaque ſi damno affecti impatientes erimus, non de noſtro amiſſum dolentes, affines cupiditatis deprehendemur. alienum quærimus, cum alienum amiſſum ægrè ſuſtinemus.* Et B. BASILIVS oratione in verba illa. *Deſtruam horrea mea.* ſic ſcribit. *Tu nonne* Baſil.
ſpoliator es, qui quæ diſpenſanda accepiſti propria reputas? eſt panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam in conclaui conſeruas: diſcalceati calceus, qui apud te marceſcit. Amb.ſer. [illegible] Et AMBROSIVS. *Sed ais, quid iniuſtum eſt, ſi cum aliena non inuadam, propria diligentius ſeruem? O impudens dictum, propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum detuliſti?* Et CHRYSOSTOMVS ad pop. Antioch. *Tuarum* Chry. hom. 34.
rerum es, ô homo, diſpenſator, non minus, quam qui Eccleſiæ bona diſpenſat. Et S. LEO Leo.ſer.5.
de collectis. *Etiam terrenæ & corporeæ facultates ex Dei largitate proueniunt, vt merito rationem earum quæſiturus ſit, quæ non magis poſſidenda, quàm diſpenſanda commiſit.* Hoc antidoto SENECA Marciam ſuam conſolari conatus eſt, ita Sen. de conſol.
loquens. *Quicquid eſt hoc, Marcia, quod circa nos ex aduentitio fulget, liberi, honores,* c.10.
opes, ampla atria, & excluſorum clientium turba, referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa coniunx, ceteraq́; ex incerta & mobili ſorte pendentia, alieni, commodatiq́; apparatus ſunt, nihil horum dono datur: collatitiis & ad Dominos redituris inſtrumentis ſcæna adornatur. Alia ex his primo die, alia ſecundo referentur: pauca vſq; ad finem perſeuerabunt. Ita non eſt, quod nos ſuſpicamus, tanquam inter noſtra poſiti; mutuo accepimus. Vſus fructus noſter eſt, cuius tempus ille arbiter muneris ſui temperat.

IV. REMED. Moderatus amor bonorum fortunæ, iuxta illud Pſalmi. Pſal. 61.
Diuitiæ, ſi affluant, nolite cor apponere, quo enim impenſius ea amabis, hoc eorum amiſſione vehementius perculleris. Vnde B. IOB. *Si putaui aurum* Iob 31.24.
robur meum: & obrizo dixi, fiducia mea? Si lætatus ſum ſuper multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea? Humerus meus à iunctura ſua cadat, & brachiũ meum cum ſuis oſſibus confringatur. Quod autem B. IOB. hoc remedio mentem ſuam contra omnia aduerſa impendentia roborarit docet B. CHRYSOSTOMVS in homilia de Auaritia. Chryſ. *Quoniam,* inquit, *B. Iob aduerſa animo*

longè ante præceperat, non eſt perturbatus, cum cerneret illa adeſſe, quoniam ne tum quidem, cum adeſſent læta, vehementer illis adhæſit. Audi quid dicat. Quod ſi delectatus
Iob 31.24. *ſum, cum mihi multæ affluerent diuitiæ, ſi repoſui copioſam auri vim mihi, ſi fiduciam habui in lapidibus pretioſis: ſi ad innumerabilia poſui animam meam. Quid ais homo? non delectatus es delitiis affluentibus tibi? Nequaquam, inquit. Quid ita? Quoniam videbam illarum inſtabilem fluxamque naturam, videbam poſſeſſionem haud durabi-*
Ibid. v. 26. *lem. Aut non video, inquit, quidem ſolem orientem ac deficientem, lunam verò intereuntem? non enim in eodem manet ſtatu. Quod autem dicit, tale eſt. Si ſtellæ, quæ ſunt in cœlis, perpetuoq́ lucent, recipiunt nonnullam mutationem: Sol deficiens, Luna interiens. an non extremæ ſit dementiæ terrena pro ſtabilibus fixisq́ ducere? Eoq́, nec præſentibus magnopere delectabar, nec decentibus vehementer contriſtatus ſum, quoniam probè noueram earum rerum naturam.* Idem remedium loco proximè allegato pro-
Cap. 10. ad Marciam. ponit SENECA. *Sæpè,* inquiens, *admonendus eſt animus, amet vt receſſura, imò tanquam recedentia. Quicquid à fortuna datum eſt, tanquam extemplo abiturum poſſideat.*

VIDE. V. *Amor ſui. Auaritia. Deſperatio. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Ingratitudo. Ira. Puſillanimitas. Tentatio. Triſtitia. Veſtium luxus. Voluptas carnalis.*

ANTIDOTA

Pro Impatientia in morte parentum, liberorum fratrum, ſororum, mariti, vxoris, cognatorum, &c.

I. REMEDIVM. Conſidera diuinæ ſcripturæ teſtimonia. Ea imprimis declarat non eſſe illicitum luctum pro mortuis, eo quod ſanctiſ-
Gen. 23.2. ſimi quique exitum ſuorum deplorarunt, vt Abraham mortem Saræ v-
Gen. vlt. 10. xoris, & Ioſeph cum fratribus ſuis mortem patris ſui Iacob. Hebræi item
Deut. vlt. 8. mortem Moyſis. Dauid mortem Saulis, Ionathæ, & filii Abſolonis. Chri-
2. Reg. 1. 17. ſtus quoq; fleuit in morte Lazari. Et in Actorum Apoſtolicorum hiſto-
2. Reg. 19. 4. ria viri timorati dicuntur planxiſſe planctu magno ob mortem B. Ste-
Ioan. 11. 35. phani. 2. docet moderatè eſſe lugendos mortuos. Nam Eccleſiaſticus
Act. 8. 2. cum dixiſſet. *Supra mortuum plora, defecit enim lux eius,* mox ſubiicit. *Mo-*
Eccli. 22. 11. *dicum plora ſupra mortuum, quoniam requieuit.* Et paulo poſt. *Luctus mortui ſe-*
Eccli. 38. 16. *ptem dies: fatui autem & impij, omnes dies vitæ illorum.* Et rurſus. *Fili in mortuum produc lachrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & fac luctum ſecundum meritum*
1. Theſſ. 4. 12. *eius vno die vel duobus propter detractionem,* id eſt, ne alii calumnientur te propter mortem lætari. Et B. PAVLVS, *Nolumus,* inquit. *vos ignorare fratres de dor-*

mientibus, vt non contriſtemini (nempe nimium) *ſicut & ceteri, qui ſpem non habent*, alterius vitæ ſcilicet.

II. REMED. Conſidera priſcorum Patrum dicta. CYPRIANVS de mortalitate. *Nobis quoq; ipſis minimis & externis quoties reuelatum eſt, quàm frequenter atq; manifeſtè de Dei dignatione præceptum eſt, vt conteſtarer aſsidue, & publicè prædicarem fratres noſtros non eſſe lugendos accerſione Dominica de ſeculo liberatos, cum ſciam non eos amitti, ſed præmitti: recedentes præcedere, vt proficiſcentes & nauigantes deſiderari eos debere, non plangi: nec accipiendas hic eſſe atras veſtes, quando illi ibi indumenta alba iam ſumpſerint.* BASILIVS de gratiarum actione. *Neque mulieribus, neq; viris permittit decori & honeſtatis ratio, vt vel luctũ ſtudio affectent, vel immodicis ſe conficiant lacrymis: tantum ſinuntur, rebus minus latis eſſe quadantenus mœſti, leneſq; fundere lacrymas, idq; ſilentio, citra vllum eiulatum, veſtium lacerationem, neu puluere caput aſpergant, nec alio quouis pacto indecorè ſe gerant, eorum exemplum imitati, qui humanarum rerum prorſus ſunt rudes. Nonne Iob adamantino corde erat, cum momento temporis plaga vna eademq; ei obtriti ſunt liberi decem?* Et in martyrem Iulittam. *Filij cariſſimi, aut vxoris, quam ex animi ſententia duxeras aut alterius cuiuſdam ex amiciſſimis, obitus mœrore te affligit, nihil profectò graue homini prouido accidit, & ei qui rectam rationem vitæ ducem habet, nec ſecundum vulgi conſuetudinem viuit. Imperitorum certè, & parum à natura informatorum eſt, grauius ob conſuetudinis ſeparationem angi; id quod & animalia rationis expertia faciunt. Vidi etenim ipſe aliquando bouem ad præſepe lacrymantem, cum contubernalem ſuum morte ereptum cerneret.* AMBROSIVS de fide reſurrectionis. *Depone mœrorem, ſi potes: include, ſi non potes. Aut abſorbendus omnis, aut premendus eſt dolor. Cur enim mœſtitiam tuam non ratio potius quam dies leniat? nam quod obliteratura eſt temporis ſeries, melius prudẽtia mitigabit. Quinetiam hoc ipſum irreligioſum puto, erga ipſorum memoriam, quos dolemus amiſſos, vt obliuiſci eorum malimus, quàm conſolatione mulceri: aut cum horrore reminiſci, quàm meminiſſe cum gratia: recordationem timere quorum imago debeat eſſe voluptati.* HIERONYMVS ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ filiæ plus æquo plagentem. *Deteſtandæ ſunt iſtæ lacrymæ, plenæ ſacrilegio, incredulitate pleniſsimæ, quæ non habent modum, quæ vſq; ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quaſi quibuſdam facib. accenſa, quantum in te eſt, tui ſemper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Ieſus, & dicit. Quid ploras? non eſt mortua puella, ſed dormit. irrideant circumſtantes. Iſta infidelitas Iudæorũ eſt. Te quoq; ſi ad ſepulchrum filiæ volueris volutari Angelus increpabit. Quid quæris viuentẽ cum mortuis?* CHRY. ad populũ Antiochenũ. *Migrantes lugeamus, non prohibeo. Lugeamus, ſed non indecenter, nõ comas vellentes, nõ detegentes brachia, oculos nõ diſſipantes, nõ pullis vtentes veſtibus, ſed tantũ in animo ſilenter amaras fundẽtes lacrymas. Licet n. & abſq; hoc exteriori cultu, amare lugere, nec illudere duntaxat. A ludibriis .n. minime differũt, q̃ gerũtur à nonnullis. Quod .n. nõ ex dolore ſint illi forenſes planct⁹, ſed ex oſtentatione potius, & inani gloria, inde clarũ eſt, ꝙ multæ ꝑ artem hoc faciunt. Amarè*

Cypr. ſerm. de

Baſ. hom. 5.

Id. hom. 5.

Amb. orat. 2. de morte fratris.

Hier. ep. 25.

Chry. hom. 69.

Aug. c. 7. *plora domi, vbi nemo te ſpectet: hoc eſt miſericordiæ, hoc & tibi prodeſſe poteſt.* AVGVSTINVS libro 19. de ciuitate Dei. *Quorum nos vita propter amicitiæ ſolatia delectabat, vnde fieri poteſt, vt eorum mors nullam nobis ingerat mæſtitudinem? Quam qui prohibet, prohibeat, ſi poteſt, amica colloquia, interdicat amicabilem ſocietatem, vel intercidat affectum omnium humanarum neceſſitudinum, vincula mentis immiti ſtupore dirumpat; aut ſic eis vtendum cenſeat, vt nulla ex eis animum dulcedo perfundat. Quod ſi fieri nullo modo poteſt, etiam hoc quo pacto futurum eſt, vt eius nobis amara mors non ſit, cuius dulcis eſt vita?* BERNARDVS in Cantica. *Chriſtus certe ad tumulum Lazari, nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit: inſuper & fleuit cum flentibus.* Bern. ſer. 26. *Et lachrymatus eſt, inquit, IESVS. Fuerunt lachrymæ illæ teſtes profecto naturæ,* Ioan. 11. 35. *non indices diffidentiæ. Denique & prodiit mox ad vocem eius, qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præiudicium dolentis affectum. Sic nec fletus vtique noſter infidelitatis eſt ſignum, ſed conditionis indicium. Nec quia percuſſus (morte fratris Gerardi) ploro, arguo ferientem, ſed prouoco pietatem, ſeueritatē flectere ſatago. Vnde & verba mea dolore ſunt plena, nō tamē & murmure.* Seneca c. 37. SENECA in conſolatatione ad Polybium, cui frater obierat. *Aliquid à nobis natura exigit, plus vanitate contrahitur. Nunquam autem ego à te, ne ex toto mœreas, exigam. Et ſcio inueniri quoſdam duræ magis quam fortis prudentiæ viros, qui negent doliturum eſſe ſapientem. Hi verò videntur, nunquam in huiuſmodi caſum incidiſſe. Satis præſtiterit ratio, ſi id vnum ex dolore quod & ſupereſt & abundat, exciderit. Nam vt quidem nullum omninò eſſe eum patiatur, nec ſperandum vlli, nec concupiſcendum eſt. Fluant lachrymæ, ſed eædem deſinant: trahantur ex imo pectore gemitus, ſed iidem & finiantur. Sic rege animum tuum, vt & ſapientibus te approbare poſſis & fratribus.* Et ad Marciam. *Aſpice mu-* Id. c. 7. *torum animalium, quam ſint concitata deſideria, & tamen quam breuia. Vaccarum vno die, alterôue mugitus auditur. Nec diutius equarum vagus ille, amensque diſcurſus eſt. Feræ cum veſtigia catulorum conſectatæ ſunt, & ſyluas peruagatæ, cum ſæpè ad cubilia expilata redierint, rabiem intra exiguum tempus extinguunt. Aues cum ſtridore magno inanes nidos circumfremuerunt, intra momentum tamen quietæ volatus ſuos repetunt. Nec vlli animali longum fœtus ſui deſiderium eſt, niſi homini; qui adeſt dolori ſuo: nec tantum, quantum ſentit, ſed quantum conſtituit, afficitur.*

III. REMED. Conſidera eum qui plus æquo indulget luctui in carorum obitu iacturam quodammodo facere fidei in Chriſtum & ſpei, vt 1 Teſſ. 4. 12. indicat Apoſtolus, cum ait non contriſtandum de dormientibus inſtar Tertul. l. de patient. gentilium qui ſpem non habent. Vnde TERTVLLIANVS ita ſcribit. *Ne illa quidem impatientiæ ſpecies excuſatur in amiſſione noſtrorum vbi aliqua doloris patrocinatur aſſertio. Præponendus eſt enim reſpectus denunciationis Apoſtoli, qui ait. Ne contriſtemini dormitione cuiuſquam, ſicut nationes quæ ſpe carent. Et merito. Credentes enim reſurrectionem Chriſti, in noſtram quoque credimus, propter quos ille & obiit, & reſurrexit. Ergo cum conſtet de reſurrectione mortuorum vacat dolor mortis,*

mortis, vacat & impatientia doloris. Et paulo poſt. *Cæterum impatientia in huiuſmodi, & ſpei noſtræ malè ominatur, & fidem præuaricatur.* Et CYPRIANVS. *Nobis reuelatum & præceptum eſt, occaſionem dandam non eſſe gentilibus, vt nos merito ac iure reprehendant, quod quos viuere apud Deum dicimus, vt extinctos & perditos lugeamus, & fidem, quam ſermone & voce depromimus, cordis & pectoris teſtimonio reprobemus. ſpei noſtræ ac fidei præuaricatores ſumus: ſimulata, ficta, fucata videtur eſſe quæ dicimus. Nihil prodeſt verbis proferre virtutem, & factis deſtruere veritatem. Improbat denique Apoſtolus Paulus & obiurgat & culpat, ſi qui contriſtentur in exceſſu ſuorum. Eos contriſtari dicit in exceſſu ſuorum, qui ſpem non habent.* Et B. GREGORIVS in epiſtola ad Aregium Epiſcopum interitu ſuorum contriſtatum. *Hortor, quieſce dolere, deſine triſtis eſſe. Nam indecens eſt de illis tædio afflictionis addici, quos credendum eſt ad veram vitam moriendo perueniſſe. Nos qui nouimus, qui hoc credimus & docemus contriſtari nimium de obeuntibus non debemus: ne quod apud alios pietatis tenet ſpeciem, hoc magis nobis in culpa ſit. Nam diffidentiæ quodammodo genus eſt, contra hoc quod quiſque prædicat, torqueri mœſtitia, dicente Apoſtolo. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus. vt non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.* Cypr. de mortalit. Greg. 7. epiſt. in. 1 Theſ. 4. 12.

IV. REMEDIVM. Conſidera rationes, tum naturales, tum fide nixas, quibus S. Patres dehortati ſunt alios ab immodico luctu. I. eſt, quia pendere videtur ex mera hominum opinione. *Fuiſſe*, inquit B. AMBROSIVS, de morte fratris Satyri, *feruntur quidam populi qui ortus hominum lugerent, obituſque celebrarent. Nec imprudenter. Eos enim, qui in hoc vitæ ſalum veniſſent, mœrendos putabant: eos verò, qui ex iſtius mundi procellis & fluctibus emerſiſſent, non iniuſto gaudio proſequendos arbitrabantur. Nos quoque ipſi natales dies defunctorum obliuiſcimur, & eum quo obierunt diem celebri ſolennitate renouamus.* Et paulo poſt. *Denique Lyciorum feruntur eſſe præcepta, quæ viros iubeant muliebrem veſtem induere, ſi mœrori indulgeant, eo quod mollem & effœminatum iudicauerint in viro luctum. Deforme eſt enim eos, qui pro fide, pro religione, pro patria, pro æquitate iudicij atque intentione virtutis obuium morti debent pectus offerre, mœrere in alio grauius, quod in ſe, ſi cauſa exegerit, ſit expetendum.* Conſentit Seneca in conſolatione ad Marciam. *Mouet lugentem deſiderium eius, quem dilexit? Id per ſe tolerabile apparet. Abſentes enim, abfuturoſque, dum viuerent, non flemus, quamuis omnis vſus illorum nobis & conſpectus ereptus ſit. opinio eſt ergo, quæ nos cruciat: & tanti quodque malum eſt, quanti illud taxauimus. In noſtra poteſtate remedium habemus. Iudicemus illos abeſſe. & noſmet ipſi fallamus. Dimiſimus illos: imò conſecuturi præmiſimus.* Hoc dictum Senecæ verum eſſe, cognoſci poteſt ex ſimilitudine allata à B. CHRYSOSTOMO, dum dictum Apoſtoli. *Nolo vos ignorare de dormientibus*, exponit. *At conſuetudinem defuncti deſideras*, inquit, *& propterea lamentaris. Sed hoc vehementer abſurdum eſt. Si enim ſponſo alicui filiam in matrimonium copulaueris, deinde ille eam abducens in longinquam diſceſſerit regionem, atque* Amb. orat. 2. Seneca c. 19.

ibi in omnium rerum abundantia viuat, nequaquam hoc moleſtè feres, ſed dolorem, quem ex abſentiæ eius diuturnitate capis, proſperitatis illius communi fama mitigas. Nunc autem non homine, non ſeruo aliquo accipiente, ſed Domino requirente, quem debet, mœres, ac lamentaris. II. RATIO. quia immoderatio luctus multos coniecit in graues morbos vel etiam è medio ſuſtulit, licet conarentur illũ ſupprimere. *Ipſi nouimus*, inquit B. BASILIVS de gratiarum actione, *non paucos, calamitatibus deploratis vtiq; nec curabilibus obuallatos, vi, ne diſtillarēt lacrymis, ſibi temperaſſe. Hi quidem in varios & immedicabiles affectus inciderunt, ceu ſunt, apoplexia, & paralyſis: alij verò in mortem prorſus collapſi ſunt, acſi fulcimento quopiam debili niterentur, diffractis eorum viribus immodico triſtitiæ pondere. Quod cernere poſsis in flamma, quæ incluſione proprij fumi ſuffocatur: nam cum liberè egredi nequeat, flammam ſuo ambitu opprimit: haud ſecus iſti contingere aiunt in ea facultate, quæ in animali vitalem actionem moderatur, nimirum eam vehementiori doloris acrimonia extingui, nulla illi ad exteriora perſpiratione conceſſa.* Et S. AMBROSIVS loco proxime allegato. *Non mediocre malum eſt immoderatio doloris, aut metus mortis. Quantos ad laqueum impulit, armauit ad gladium, vt in eo ipſo amentiam ſuam proderent, mortem non ferentes, & mortem appetentes, & quod pro malo fugerent, pro remedio adſciſcerent. Qui quoniam conſentaneum naturæ ſuæ ferre ac perpeti nequeunt, contrarium vero incidunt, vt ab his in perpetuum ſeparentur, quos ſequi deſiderauerint. Sed hæc rara quoniam natura reuocat, etſi præcipitet amentia.* Deinde ſubiicit in quam fœdos mores immoderatio eadem coniiciat mulieres. *Illud verò*, inquiens, *frequens in mulieribus vt clamores publicos ferant, quaſi metuant, ne earum ignoretur ærumna: vt illuuiem veſtis affectent, quaſi in ea ſit ſenſus dolendi, vt impexum ſordibus immadident caput, vt poſtremo (quod pleriſq; in locis vulgo fieri ſolet) diſciſſo amictu, diloricata veſte, ſecreti pudoris nuda proſtituant, quaſi ipſum lenocinentur pudorem, quia pudoris ſui præmia perdiderunt.* III. ratio, quia illa immoderatione oſtendimus nos nõ ſolũ diuinæ, ſed etiam propriæ, ꝙ ridiculũ eſt, repugnare voluntati. De diuina liquet, quia ea vnicuiq; ab omni æternitate ille vitæ terminus eſt pręfixus, in quo diſcedit. *Tecum reputes velim*, ait BASILIVS, *quod is qui animam corpori indidit Deus, vnicuique animæ ſuum viuendi ſtatum præſtituit, & alijs quidem alios hinc emigrandi præſcripſit terminos. Hunc enim conſtituit diutius in carne permanere, illum contra corporeis vinculis decreuit ocyus exolui, iuxta ſapientiæ ac iuſtitiæ ſuæ rationes nulli prorſus enarrabiles.* Vnde TERTVLLIANVS. *Chriſtum lædimus, cum euocatos quoſque ab illo quaſi miſerandos non æquanimiter accipimus.* De noſtra voluntate probatur, quia quotidie in oratione Dominica dicimus. *Fiat voluntas tua; ſicut in cœlo, & in terra.* Et. *Adueniat regnum tuum.* Hinc CYPRIANVS. *Quam præpoſterũ eſt, quamque peruerſum, vt cum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando euocat nos & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis eius imperio pareamus. Hoc nitimur & reluctamur & peruicatium more ſeruorum*

Baſil. hom. 4.

Amb. de morte ſatyri.

Bas. hom. 5. in Iulittam.

Tertul. de patientia.

Cypr. de mortalit.

rum ad conſpectum Domini cum triſtitia & mœrore perducimur, exeuntes iſthinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis. Quid ergo rogamus & petimus vt adueniat regnum cœlorũ, ſi captiuitas terrena delectat? QVOD autem Dei voluntate & prouidentia id fiat, quod non ſolum eſt iuſtiſſimum, ſed etiam quod eſt conſultiſſimnm & optimum, extra controuerſiam eſt, quia Deus æquè eſt ſapiens & bonus ac iuſtus. *Bonus eſt Deus*, inquit B. HIERONYMVS ad Paulam, de obitu Bleſillæ, *& omnia quæ bonus facit, bona ſint neceſſe eſt. Mariti orbitas irrogatur, plango quod occidit. Sed quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius, durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille qui dederat.* Et Sapiens loquens de iis qui in iuuenili vel puerili ętate moriuntur, quorum exceſſus maximè ſolet parentes affligere. *Raptus eſt*, inquit, *ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.* Et *Conſummatus in breui expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatũ.* In quæ verba B. CYPRIANVS loco citato ita ſcribit. *Per Salomonem docet Spiritus ſanctus, qui Deo placeant maturius hinc eximi, & citius liberari, ne dum in iſto mundo diutius immorantur, mundi contactibus polluantur.* Vnde B. CHRYSOSTOMVS ad populum Antiochenum conſolandum dicere non dubitauit, eos qui in peccatis forte diſcedunt, ante pœnitentiam à Deo rapiendos non fuiſſe, ſi eos pœnitentiam acturos prænouiſſet. Verba eius ſunt. *Et ſi peccator quidem abijt, mala repreſſa ſunt.* (hoc eſt non poterit amplius peccare) *nec ſi Deus pœnitentiam acturum nouiſſet, ante pœnitentiam rapuiſſet. Si vero iuſtus vitam finiuit, in tuto bona conſecutus eſt: itaque planum eſt, quod non ex caritate tuæ ſunt lacrymæ, ſed ex irrationali motu.* IV. Ratio ſit quia euocari à Deo ex hac vita, quacunque ætate id fiat, non eſt aliud quam animam noſtram, quæ corpori tanquam carceri, ſecundum ſcripturam & S. Patres, incluſa eſt, liberare è carcere, & ex mſerrima carnis, mundi & diaboli ſeruitute imperfectam libertatem vindicare, non igitur plorandum, ſed gaudendum eſt in obitu piorum ſanguine vel amicitia coniunctorum. Immo magis gaudendum eſt de iis qui in puerili vel alia florenti ætate moriuntur, quam qui in ſenectute, quia citius è carcere vel captiuitate liberantur. Ratio eſt B. BASILII in martyrem Iulittam ita diſſerentis. *Quemadmodum eorum qui in carceres conijciuntur, hi quidem diutius vinculis carceralibus incluſi detinentur: illi verò ab ea calamitate ſubmouentur celerius: ſic & animæ. Etenim hæ detinentur in præſenti vita diutius; aliæ minus pro cuiuſque merito, iuxta diuinæ ſapientiæ arcanum, ſic vt mens nulla capere poßit, quæ de vnoquoque noſtrum creator ipſe præuidit. Non audis dicentem Dauid. Educ de carcere animam meam? multifarium angorem, moleſtiamque indicantem. Non audiſti, vt ſancti eius ſoluta anima eſt? Quid Simeon Dominum noſtrum pio vlnarum aſtringens complexu eiuſmodi vocem emiſit? nonne hanc? Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. Ei*

Hieron.

Cypr.

Chry. hom. 63.

Baſ. hom. 5.

Pſal 141. 8.
Luc. 2. 29.

enim

enim qui ad cœleſte domicilium feſtinus contendit, ſupplicio omni carcere grauior eſt hæc inhabitatio corporis. Plures rationes habes in V. *Mortis metus immodicus.*

V. Remed. Conſidera exempla fidelium, qui ſiccis oculis libero-
Baſ. hom. 4. rum, aliorumque funera pertulerunt. Primum eſt B. Iob. de quo S. Baſilivs de gratiarum actione. *Nonne Iob adamantino corde erat, non impacta ipſi erant ex lapide viſcera? memento temporis vna & eadem plaga obtriti liberi decem conciderunt in perquam amena domo. Non eiulauit, non ſibi diuulſit comam, vocem*
Iob. 1. 21. *ingeneroſam nullam emiſit, magis verò celebrem illam, & omnium ore decantatam gratiarum actionem deprompſit. Dominus dedit, Dominus abſtulit. Sicut Domino pla-*
1. Theſ. 4. 12. *cuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* Et Chrysostomvs in dictũ Apoſtoli. *Nolo vos ignorare de dorm.* Iob. *cum vniuerſa liberorum turba periiſſet, audi quid dicat, Dominus dedit, Dominus abſtulit: quemadmodum Domino placuit, ita factum eſt. Admirabilia hæc ſunt, cum audiuntur ſolum: ſi verò accuratè inquiras in illa, tum magis admiraberis.* Enumeratis deinde ſex calamitatibus, quas in hac re Iob paſſus eſt, concludit. *Hæc cum auditis, conturbamini, & lachrymatis. Conſiderate igitur quis ille fuerit, qui hæc vidit. Si enim nos tam longo interuallo non poſſumus ſine lachrymis tragediam tam miſerabilem auditione accipere, idque aliena audientes mala: quiſnam tandem, & quàm adamantinus Iob fuit, qui cum oculis illa cerneret non in alienis, ſed in ſuis propriis malis tam temperans fuit: non enim indignabatur.* Alterum eſt Patriarchæ Abraham, qui teſte eodem, *cum vnicum filium haberet, vel parem vel etiam maiorem animi magnitudinem demonſtrauit; nam cum illum ſua manu, quod longe funeſtius, miſerabiliuſque erat interficere mandaretur, non reſtitit imperanti, non rationem facti popoſcit, ſed tanta cum alacritate paruit, vt & plura quoque, ſi imperata eſſent facturus fuiſſet.* Et infra. *Interfecit filium & non interfecit, non manu, ſed voluntate interfecit. Deus autem propterea iuſſit, non vt ſanguinis effuſionem videret, ſed vt Abrahæ mentem tibi demonſtraret, vt illius promptitudinem in totius orbis meditullio celebraret, vt omnes ex eo doceret Dei mandata, tum liberis, tum naturæ, tum rebus omnibus, tum etiam ipſi animæ anteponenda eſſe.* Et poſt. *Sed dicet aliquis. At illi admirabiles viri erant. Certe admirabiles & magni erant. A nobis tamen maior requiritur religio, quam ab illis, qui antiquam vi-*
Matt. 5. 20. *uendi formam ſequebantur. Niſi enim abundauerit iuſtitia veſtra plus quam ſcriba-*
Amb. *rum, aut phariſæorum, non ingrediemini in regnum cœlorum.* Tertivm eſt Da-
2. Reg. 12. 20. & uidis regis, de quo B. Ambrosivs in oratione de obitu Valentiniani Im-
13. 31. peratoris. *Dauid moriturum filium flebat, mortuum non dolebat. Flebat, ne ſibi eri-*
2. Reg. 18. 33. *peretur, ſed flere deſinit ereptum, quem ſciebat eſſe cum Chriſto. Et vt ſcias verum eſſe quod aſſero, inceſtum Ammon filium fleuit occiſum: parricidam Abeſſalon doluit interemptum, dicens. Filius meus Abeſſalon, filius meus Abeſſalon. Innocentem filium non putauit eſſe lugendum, quia illos ſibi periſſe ſciebat pro ſcelere, hunc pro innocentia*
Eſt. tom. 1. Ephræm. *credidit eſſe victurum.* Qvartvm eſt matris Machabæorum, de qua S. Basilivs in oratione de morte. *Imitare Machabæorum,* inquit, *matrem, quæ*

quam-

quamuis ſeptem filios morte deletos vidiſſet, non tamen lacrymis ac luctui ſeſe tradidit, neque vocem emiſit muliebrem; ſed Deo egit gratias, quod illos igne, ferro, aliiſque moleſtiſſimis vinculorum ſuppliciis ab hac carne diſſoluiſſet: quam etiam ob cauſam, & à Deo probata eſt, & ab hominibus in hunc vſque diem celebratur. Et S. AMBROSIVS libro primo Officiorum. *Quid de matre Machabaeorum loquar? quæ ſpectabat læta filiorum, quot funera, tot trophæa, & morientem vocibus tanquam pſallentium cantibus delectabatur, pulcherrimam ventris ſui citharam in filiis cernens, & pietatis, harmoniam omni lyræ numero dulciorem.* Idem dici poteſt de S. Felicitate ſpectatrice martyrii 7. filiorum, de qua B. GREGORIVS in Euangelia, & de S. Symphoroſa item. 7. filiorum martyrum matre, de qua in vita S. Getulii martyris eius mariti. QVINTVM ſit B. MELANIÆ iunioris, de qua S. HIERONYMVS in epiſtola ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ. *Præſentia exempla ſectare. Sancta Melania noſtri temporis inter Chriſtianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihique concedat in die ſua habere partem, calente adhuc mariti corpuſculo, & nec dum humato duos ſimul perdidit filios. Rem ſum dicturus incredibilem, ſed, teſte Chriſto, non falſam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, veſte conſciſſa, lacerum pectus inuadere? Lachrymæ gutta non fluxit, ſtetit immobilis, & ad pedes aduoluta Chriſti quaſi ipſum teneret, arriſit. Expeditius, inquit, tibi ſeruitura ſum Domine, quia tanto me onere liberaſti. Sed forſitan ſuperatur in cæteris. Quinimmo, qua illos mente contempſerit in vnico poſtea filio probat, cui omni quam habeat poſſeſſione conceſſa ingruente iam hyeme Hieroſolymam nauigauit.* DICES ſanctos quoſdam videri plus æquo luxiſſe in quorundam exceſſu. vt S. Hieronymum ob obitum Bleſillæ, nam in epiſtola ad Paulam, vbi calamum ſtringit contra impatientiam lachrymantium, ſic exorditur. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo? non quod lugenda ſit illa, quæ abijt, ſed quod nobis impatientius ſit dolendum, qui talem videre deſiuimus.* Et paulo poſt. *Lachrymis ora complentur, ſingultus occupat vocem, & hærentem linguam viſcera commota non laxant.* Et rurſus. *Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus ſcribitur. teſtor ſanctos angelos, quorum conſortio Bleſilla fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris, & interdum dicere, pereat dies illa in qua natus ſum. Hei mihi mater vt quid genuiſti me virum, &c.* Deinde S. BERNARDVS lamentabili & longo ſermone deplorat mortem fratris Gerardi. *Quouſque*, inquit, *diſſimulo, & ignis, quem intra me ipſum abſcondo, triſte pectus adurit, interiora depaſcitur? clauſus latius ſerpit, ſæuit acrius. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine ſum? vis doloris adducit intenſionem, & indignatio Domini ebibit Spiritum meum, ſubtracto ſiquidem illo, per quem mea in Domino ſtudia vtcumque libera eſſe ſolebant, ſimul & cor meum dereliquit me.* Et multo poſt. *Exite, exite lacrymæ iam pridem cupientes: exite, quia is qui nobis meatum obſtruxerat, commeauit. Aperiantur cata-*

Amb. c. 41.
Greg. hom. 3.
Sur. 18. Iulii.
Hier. ep. 25.
Hier. ep. cit.
Iob. 3. 2.
Bern. ſerm. 26. in Cant.

Gal. 6.1. *ractæ miſeri capitis, & erumpant fontes aquarũ, ſi forte ſufficiant ſordes diluere culparũ, quibus iram merui.* Verum mox reſpõdet pius Bernardus pro ſe & Hieronymo in hæc verba. *Condeſcendat mihi omnis ſanctus, & in ſpiritu lenitatis, qui ſpiritualis eſt; ſuſtineat lamentantẽ. Luctus meus humano quaſo penſetur affectu non vſu. Videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos ſuos, fletum multum, & fructũ nullum. Non culpamus affectũ, niſi cum excedit modũ. ſed cauſam. Ille nimirum naturæ eſt, & eius turbatio pœna peccati, hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi ſola, niſi fallor, plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præſentis incõmoda Et plorandi, qui ita plorant. Nunquid ego ſic? Similis mihi affectus, ſed altera cauſa, diſſimiliſq; intentio. nulla ſane querela mihi de omnibus quæ ſunt mundi. In his profecto quæ ſunt Dei ademptum doleo fidele auxilium, ſalutare conſilium.*

Hier.ep.3. VI. REMED. Conſidera exempla gentilium, qui ab immoderata illa ſuorum deploratione abſtinuerunt. Hieronymus ad Heliodorum, de Epitaphio Nepotiani. *Vbi*, inquit, *Anaxagoræ ac Telamonis ſemper laudata ſententia. Sciebam me genuiſſe mortalem?* ita reſponderunt, nunciata morte filii. *Cicero, Plato, Diogenes, Clitomachus, Carneades, Poſſidonius, proponunt innumerabiles viros, & maximè Periclem & Xenophontem Socraticum, quorum alter amiſsis duobus filijs coronatus in concione diſſeruit: alter cum ſacrificans filium audiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dicitur, & eandem capiti repoſuiſſe poſtquam fortiter in acie dimicantem reperit conciſſe. Pulvillus capitolium dedicans, mortuum vt nunciabatur ſubito filium, ſe iuſſit abſente ſepeliri. L. Paulus ſeptem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans vrbem ingreſſus eſt. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Piſones, Brutos, Scæuolas, Metellos, Scauros, Martios, Craſsos, Marcellos atque Aufidios, quorum non minor in luctu, quam in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in conſolationis libro Tullius explicauit, ne videar potius aliena, quam noſtra quæſiſſe. Quamquam & hæc in ſuggillationem noſtri breuiter dicta ſint, ſi non præſtet fides, quod exhibuit fidelitas.*

Sen.c. 24. SENECA in conſolatione ad Marciam. *L. Bibuli*, inquit, *melioris, quàm fortioris viri, duo ſimul filij interfecti ſunt, Ægyptio quidem militi ludibrio habiti: vt non minus ipſa orbitate, auctor eius, digna res lacrymis eſſet. Bibulus tamen, qui toto honoris ſui anno ob inuidiam collegæ domi latuerat, poſtero die quam geminum funus renunciatum eſt, proceſsit ad ſolita in publicum officia. Quid minus poterat, quam vnum diem duobus filiis dare? C. Cæſar, cum Britanniam peragraret, nec Oceano fœlicitatem ſuam continere poſſet, audiuit deceſsiſſe filiam publica ſecum fata ducentem, tamen intra tertium diem imperatoria obijt munia, & tam cito dolorem vicit, quam omnia ſolebat.*

c.15. Et infra. *Diuus Auguſtus amiſsis liberis, nepotibus, exhauſta Cæſarum turba, adoptione deſertam domum fulſit. Tulit tamen fortiter, tanquam eius iam res ageretur, cuius cum maximè intererat, de dijs neminem queri. Ti. Cæſar, & quem genuerat, & quem adoptauerat, amiſit: ipſe tamen pro roſtris laudauit filium, ſtetitque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantum modo velamento, quod Pontificis oculos à funere ar-*

cerct.

Digitized by Google

teret. & flente populo Romano non flexit vultum : experiendum ſe dedit Serano ad latus ſtanti, quàm patienter poſſet ſuos perdere.

VII. REMEDIVM. Propone, vti debes, apud animum tuum, te, amorem liberorum, vxoris, aliarumque rerum cariſſimarum amori Dei poſthabiturum. Et merito, tum quia primum & maximum mandatum eſt de Deo ex toto corde, anima, viſceribus diligendo: tū quia diſerte Chriſtus contestatus eſt. *Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Et qui amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.* Quod remedium quia ſeruabat B. IOB. idcirco liberis omnibus vna clade ſublatis exclamauit. *Dominus dedit, Dominus abſtulit.* quem ſcilicet liberis prætuli. *Sicut Domino placuit, ita factū eſt.* Vnde CHRYSOSTOMVS in commentario prioris epiſtolæ ad Theſſalonicenſes his verbis alloquitur mulierem lugentem obitū mariti. *Quamobrem luges maritum? quod ſperabas forte te ſecuriorē in vita futuram? At hoc ipſum quanta eſt incredulitatis te de illo id ſperare, & non de Deo. Quomodo non putas Deum irritari? nam plerunq; ob idipſum eos aufert, ne ſpem in illis colloces. Æmulator enim eſt Deus, & vult à nobis omniū potiſſimum adamari, idq; ea ratione, quod nos vehementer amet: Propterea & Deus tibi maritum abſtulit. Nam cuius gratia dic quæſo olim non ita immaturæ fiebant viduitates & orbitates? Quamobrem Abrahā & Iſaac multū temporis viuere permiſit. Eo quod ille viuo etiam filio Deum prætulit. Dicebat enim Deus, Macta filium, & mactauit. Quare Saram in tantam ſenectutem deduxit, quia viuente etiā illa, Abraham Deo magis obediebat, quā illi. Propterea dicebat ei Deus. Audi Saram vxorem tuā. Nunc verò quoniam adeò ad libidinem intemperanter ferimur, & mariti vxores plus amamus, quā Deum, & vxores maritos ſuos Deo præferunt, horum gratia nos & inuitos quoq; ad amorem ſuū trahit. Ne virū plus ames, quā Deum, & viduitatem non ſenties vnquam. Imò, etiamſi acciderit viduitas, nullum tamen eius ſenſum capies. Quare? quia habes qui te magis amet, tutorem immortalem.* Et infra. *Propterea & beatus Iob nihil acerbi paſſus eſt, cum intempeſtiuam liberorum ſuorum mortem audiret, eo quod Deum plus amabat, quàm illos.*

Deut. 6.5. Matt. 22.37. Matt. 10.37. Iob 1.21. Chry. hom. 6. 1. Theſſ. 4.12. Gen. 22.2.

VIII. REMED. *Cum cognoueris aliquem tibi coniunctum*, ait idem CHRYSOST. exponens verba. Nolo vos ignorare de dormientibus, *ex hac vita diſceſſiſſe ne moleſtè feras: ſed cum dolore punctus fueris, te collige, in conſcientiam tuā inquire, conſidera quod te idem paulo poſt manebit exitus. Moderare, tibi, & ex alterius morte timorem cape, ſocordiam omnem præcide, facta tua animo repete, errata corrige, quàm optimam facito mutationem. Hoc enim diſcamus ab infidelibus, quod iudicia de rebus alia, quam illi, habeamus. Aſpicit cœlum infidelis, & adorat: Deum enim eſſe putat. Videt terram & colit, & in res mortales inhiat. Nos contra cœlum videmus, & cœli opificem admiramur: non enim Deum eſſe, ſed Dei opus credimus. Ita & in morte facimus. Videt cadauer ille, & putat cadauer eſſe, video cadauer ego, & puto ſomnum eſſe, & partem tantum mortis. Cogita, anima, ad quem abijt, & cape conſolationem. vbi Petrus, vbi Paulus, vbi ſanctorum cœtus omnis eſt. Cogita corpus*

Chry. in dictū Apoſt.

Digitized by Google

quomodo reſurget, quanta cum gloria & ſplendore. Cogita quod lugendo & lamentando, quod lacrhymis nihil proficies, & ad extremum teipſum lædes.

Baſil. hom. 4. IX. REMED. eſt D. BASILII in homilia de gratiarum actione. *Si quid vnquam eorum quæ nolis, & præter animi ſententiam ſint, tibi inciderit, maximè aduigila, ne qua intemperies in mentem illabatur. Sic enim, quæ inſtant vrgentque calamitates placidiore animo ferre poteris, futurorum ſpe bona ſubnixus. Sicut enim qui minus acri ſunt oculorum acie, eos auocant ab intuitu rerum ſplendidarum, defigunt verò in flores, & quæque viridantia, vt refocillentur: haud ſecus anima obtutum auertere debet à rebus moleſtis & mœroris plenis, obuertere verò ad eorum contemplationem quæ bona & iucunda ſunt. Tum autem aſſequeris vt ſemper gaudeas, ſi vitæ quidem tuæ inſtitutum ratione omnis Deum collineet ac ſpectet: ſpes verò retributionis, quæ permoleſta ſunt vitæ iſtius & triſtia leuiora efficiat. Affecit te aliquis ignominia? Quin tu ad eam ſuſpice gloriam, quæ repoſita in cœlis eſt, tibi paranda merito patientiæ. Iacturam rerum tuarum adiiſti? Imò oculos imprime fixius illis cœleſtibus diuitiis, & theſauro incomparabili, quem tibi ipſi pretio bonorum operum ſepoſuiſti. Patrione ſolo excluſus es? At patriam habes, cœleſtem illam Hieruſalem. periit tibi filius? ſed angelos habes, quibuſcum in circuitu diuini illius throni tripudies lætitia ſempiterna exhilarandus. Ad eum modum animam vtique tuam ſeruabis ab* Theſ. 5. 16. *omni turbationis intemperie longiſſimè ſubmotam, ad quod nos inuitat ſanctio legis Apoſtolica, ſemper gaudete.*

INCONSTANTIA.

Remedia contra inconſtantiam.

I. REMED. Conſidera quid ſacra ſcriptura de inconſtantia, & conſtantia prodiderit. Primò enim reprehendit inconſtantes. *Væ his*, ait
Eccl. 2. 16. Eccleſiaſticus, *qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas & diuerterunt in vias prauas. Quid facietis cum inſpicere cœperit Deus?* Et Apoſtolus
Gal. 1. 6. ad Galatas. *Miror quod ſic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium, quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant.*
Iſa. 57. 20. & Iſaias. *Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt*, & Iacobus. *Vir du-*
Iac. 1. 7. Iud. *plex animo inconſtans eſt in omnib. viis ſuis.* Iudas, hæreticos quia inconſtantes
Eccl. 27. 12. ſunt vocat, *ſydera errantia quibus caligo tenebrarũ ſeruata eſt in æternum.* 2. com-
Luc. 9. 62. parat eos Lunæ. *Stultus*, ait ſapiens, *ſicut luna mutatur: homo autem ſanctus in*
Et 14. 30. Matt. 13. 20. *ſapientia manet ſicut ſol.* Tum mittenti manum ad aratrũ, & reſpicienti retro.
Iob. 11. 15. Et, incipienti turrim ædificare, & nõ conſumanti apud Lucã. Et ſuper pe-
Eccl. 5. 11. Eccl. 11. 24. troſa ſeminato apud Matthæũ, qui orta perſecutione deficit à bono ꝓpoſito. 3. hortatur ſcriptura ad nõ fluctuandum. *Eris ſtabilis*, ait Iob. *& nõ timebis.* Et ſapiens. *Non ventiles te in omnem ventum & non eas in omnem viam. Eſto*

firmus

Digitized by Google

ſirmus in via Domini. Et. *Conſide in Deo & mane in loco tuo.* Et Eccleſiaſtes. *Si Spi-* Eccl.10.4.
ritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Et Paulus. 1.Cor.15.58. Gal.6.9.
Fratres mei dilecti ſtabiles eſtote & immobiles. Et. *Bonum facientes non deficiamus:* Eph.4.14.
tempore enim ſuo metemus non deficientes. Et. *Non ſimus paruuli fluctuantes, & cir-* Heb.12.7.
cumferamur omni vento doctrinæ. Et. *In diſciplina perſeuerate.* Et B. Ioannes. *Eſto* Apoc.2.10.
fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. 4. laudat nō fluctuantes, bea-
tosq; prædicat. Regi enim Dauidi dictum eſt. *Sic eſt Dominus meus rex, ſicut* 2.Reg.14.17.
Angelus Domini, vt nec maledictione nec benedictione moueatur. Et de Ioanne Ba-
ptiſta Chriſtus. *Quid*, inquit, *exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agita-* Matth.11.7.
tam? Et de Apoſtolis. *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, ideo* Luc.22.28.
diſpono vobis regnum. Et. *Qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit.* Et Paulus. Matth.10.22.
Qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium. Sic currite, vt 1.Cor.9.24.
comprehendatis. Et. *participes enim Chriſti effecti ſumus, ſi tamen initium ſubſtantiæ* Heb.3.14.
eius vſque ad finem firmum retineamus.

II. REMED. Conſidera ſententias SS. Patrum. B. CYPRIANVS in Cyp.lib.1.ep.5.
Epiſtolis. *Hortamur vos per communem fidem, per pectoris noſtri veram circa vos & ſimplicem charitatem, vt gloriam veſtram forti & perſeueranti virtute teneatis. Adhuc in ſæculo ſumus, adhuc in acie conſtituti de vita noſtra quotidie dimicamus: danda opera eſt, vt poſt hæc initia ad incrementa quoque veniatur, & conſummetur in vobis, quod iam rudimentis felicibus eſſe cepiſtis. Parum eſt adipiſci aliquid potuiſſe, plus eſt, quod adeptum eſt, poſſe ſeruare. Sicut & fides ipſa & natiuitas ſalutaris, non accepta, ſed cuſtodita viuificat. Nec ſtatim conſecutio, ſed conſummatio hominem Deo ſeruat. Dominus hoc magiſterio docuit dicens, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne quid ti-* Ioan.4.14.
bi deterius fiat. Salomon deniq; & Saul, & cæteri multi, quamdiu in viis Domini ambulauerunt, datam ſibi gratiam tenere potuerunt: recedente ab his diſciplina dominica, receſſit & gratia. Et in libro de Exhortatione Martyrii. *Inſiſtendum eſſe & perſeuerandum in fide & virtute, & cæleſtis & ſpiritualis gratiæ conſummatione, vt ad*
palmam & ad coronam poſſit conueniri. In Paralipomenon. Dominus vobiſcum eſt, 2.Par.15.2.
quamdiu & vos eſtis cum ipſo. Si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Item apud Ezech.33.12.
Ezechielem. Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunque die exorauerit. Item Domi- Matth.10.22.
nus in Euangelio loquitur. Qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Et iterum. Ioan.15.7.
Si manſeritis in verbo meo, verè diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem. S. BA- Baſ.ep.ad Chi-
SILIVS ad Chilonem anachoreticæ vitæ ſtudioſum. *Id tibi perſpectum ve-* lonem.
lim frater & perſuaſum, non eum qui bene cœpit continuo debere decerni perfectum ex qualicunq; delineatione pij operis, ſed quiſquis legitimo curſu ſtadium iſtius ſemel abſoluit vitæ, hic Dei iudicio comprobatur. Ne igitur dederis ſomnum oculis tuis, neque palpebris tuis dormitationem frater, vt dorcadis in morem liberere è reti, vtq; volucris è
laqueo. Scito te ingredi inter medios quibus vndiq; cingeris, laqueos. S. AMBROSIVS Amb. ep.11. ad
libro tertio epiſtolarum. *Si quis incola eſſe cœperit ciuitatis ſupernæ, incola vide-* Irenæum.
licet, conuerſatione & moribus non diſcedat ab ea, non exeat non reflectat veſtigium,

Digitized by Google

Gen. 19. 17. *non corporis dico, ſed mentis veſtigium. Non reuertatur retro. Retro luxuria, retro impuritas eſt. Denique aſcendens ad montem Loth, retro reliquit Sodomitana flagitia.*
Lib. 4. c. 8. *Quæ autem reſpexit retro, non potuit ad ſuperiora euadere.* Et in Hexæmeron. *Si te lunæ contriſtat occaſus, quæ ſe ſemper reparat ac reformat: multò magis contriſtare te debet, ſi anima profectu virtutis impleta cum fuerit, poſtea per inconſtantiam mentis, atque incuriam à ſuo deflexa propoſito ſtudia ſua ſapè commutet, quod eſt inſipientiæ, & inſcientiæ. Vnde & ſcriptura ait.*
Eccl. 27. 12. *Stultus vt luna mutatur. Et ideo ſapiens non cum luna mutatur, ſed permanebit cum ſole.*
Hier. ep. 16. Hieronymvs ad Furiam, de viduitate ſeruanda. *Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis. Paulus male cœpit, ſed bene finiuit. Iudæ laudantur exordia, ſed finis proditione damnatur. Lege Ezechielem.*
Ezech. 33. 12. *Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua.*
Hier. ep. 28. Et ad Lucinium. *Obſecro te, & moneo parentis affectu, vt qui Sodomam reliquiſti, ad montana feſtinans poſt tergum ne reſpicias, ne aratri ſtiuam, nec fimbriam Saluatoris, ne cincinnos eius noctis rore madefactos, quos ſemel tenere cœpiſti, aliquando dimittas: ne de tecto virtutum priſtina quæſiturus veſtimenta deſcendas, ne de agro reuertaris domum, ne campeſtria cum Loth, & amœna hortorum diligas, quæ non irrigantur de cœlo, vt terra ſancta, ſed de turbido flumine Iordanis poſt quam dulces aquas maris mortui commixtione mutauit. Cœpiſſe multorum eſt, ad culmen perueniſſe paucorum.*
1. Cor. 9. 24. *Qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt ſed vnus accipit brauium. At contra de nobis dicitur. Sic currite, vt apprehendatis. Non eſt inuidus agonotheta noſter, nec alterius palma alteri parat ignominiam. omnes athletas ſuos deſiderat coronari.*
Aug. ſerm. 8. Avgvstinvs ad fratres in eremo. *O fratres mei, non tædeat incipere magna, nec faſtidiat tenere inchoata, ſcientes, quod perſeuerantia informat meritum, colorat boni propoſitum, remunerat currentem, coronat pugnantem, ducit ad brauium, conducit cunctos ad portum. Hæc eſt tunica talaris S. Ioſeph vſq; ad finem contingens. Hæc eſt tunica ſacerdotalis vſq; ad pedes perueniens. Hæc eſt cauda hoſtiæ, quam tenemur reddere Deo & offerre. Hæc eſt calcaneum bonæ operationis, quod contra ſerpentis morſum debemus obſeruare. Hæc eſt virtus, quæ Deum ligat. Hæc eſt, quæ omne bonum informat. Hæc eſt perſeuerentia qua laureantur martyres, qua virgines coronantur, qua ſacerdotes ſublimantur & confeſſores.* Et paulo poſt. *Bonum inchoare, & malo fine concludere, quid aliud eſt, quam monſtroſas res conficere? Illa enim actio quaſi chymæra eſt, quæ initium habet à ratione, ſed finem à ſenſualitate. Cum enim ſic agitur, humano capiti ceruicẽ pictor equinam iungit, & ſuperinducit infructuoſas plumas.*
Bern. ep. 129. Bern. epiſtola ad Ianuenſes. *Prorſus abſq; perſeuerantia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor cõſequitur. Vigor virium virtutum conſummatio eſt, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium, Soror eſt patientiæ, conſtantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, propugnaculum ſanctitatis. Tolle perſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiã, nec laudem fortitudo. Denique, non qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.*
Matth. 10. 22.

Digitized by Google

III. REMED. Coſidera exempla magnorum virorum, qui ob inconſtantiam grauiter lapſi ſunt. BASILIVS in epiſtola ſupra citata. *Tot tantiq; labores à Moſe Dei famulo fortiter exantlati quo abierunt, quãdo illius petitio, qua enixè efflagitarat terram ingredi promiſſionis, per momentaneam contradictionem omni exceptione ſubmota eſt. Ipſi Giezi rurſus quid per hoc accreuit emolumenti, quod domeſtico vſus ſit Eliſæi congreſſu, cum ardor impotens cõgerendæ pecuniæ leprã illi aſciuit? Salomoni quid attulit comodæ frugis tanta ſapientia diuinitùs iuueni infuſa, quando is demum per illices mulierculæ complexus in ſenio vecors factus, in idololatriã lapſus eſt. Quin ne ipſum quidem B. Dauid futilis quædã incogitantia ſui ſiuit hinc emigrare irreprehenſibilem per piaculum in Vriam deſignatum. Et quidem Iudæ vnius execranda prolapſio, à meliore ſtatu ad ſortem deterrimã ſatis eſſe debuerat ad communiendos Dei famulos in ſancto vitæ propoſito. Itaq; non q bene cœpit, dicendus eſt perfectus, &c.* Basſ.ep. ad Chil. Addi hic poteſt ex eodẽ Baſilio homilia in 40. Martyres, exẽplum vnius qui per inconſtantiã in martyrio defecit. Nam cum omnes nudi hyeme prædura pernoctare cogerentur. *Vnum*, inquit, *erat omnium votũ. Quadraginta in ſtadium intrauimus, totidẽ Domine coronas tribue. Nõ deſit numero nec vnus quidem. Verum vnus ea repertus eſt animi mollitie atq; inconſtantia, vt ſtatim frigoris tolerantiã deſperans ad hoſtes transfugerit, miſerabile prorſus ſpectaculũ, miles transfuga, vir fortiſſimus captus, Chriſti ouis à lupo direpta, & q miſerabilis à vita perpetua cæleſtiq; excidens, ſed nec præſenti vita diu gaudens. Nã ſimulatq; in lauacrũ aq calidæ ibi iuxta ſitum inſiliit, corpore q glacie torpebat diſſoluto ſtatim interiit.* S. BERN. quoq; tria commemorat huius generis exempla his verbis. *SAVL, cum eſſet paruulus in oculis ſuis, rex eſt ſuper Iſrael conſtitutus: non perſeuerans in humilitate, & regnum amiſit & vitam. Si cautela Samſon, ſi Salomonis deuotio, perſeuerantiam retinuiſſent, nec is profecto priuaretur ſapientia, nec ille viribus. Hoc ſummæ honeſtatis inſigne, hanc totius probitatis vnicam fidamq; cuſtodem cuſtodiri à vobis firmiter hortor & precor.*

Baſ.hom.20.
Bern.ep.129.
1.Reg.15.

IV. REMED. Conſidera exempla virorum conſtantiæ laude illuſtrium vt Ioſeph & Iob, de quibus B. HIERONYM. in cõmentariis epiſtolæ Pauli ad Epheſios. *Ioſeph vnum habebat propoſitum placere Deo, hoc nulla varietate temporis immutatũ eſt, nec fratrũ inuidia, nec conditione ſeruitutis, nec ætatis illecebris, nec dominæ repromiſſis, nec ſqualore carceris nec poſtea tumore Ægyptiæ poteſtatis, ſed ſemper vnus fuit & varietatem temporum redimens malos dies vertit in bonos. Hoc idem & de Iob ſentiendum eſt, quod per varia tentamenta vexatus, nec diuitiis, nec damnis, nec orbitate, nec vulnere, nec exprobratione amicorum, nec ſolitudine, nec poſtea bonorum omnium reſtitutione mutatus eſt.* Deinde exemplũ Moyſis de quo B. CYPRIANVS. *Exemplum perſeuerandi deſignatur in Exodo, vbi Moyſes ad ſuperandum Amalech, qui figuram portat diaboli in ſigno, ſacramento crucis alleuat ſupinas manus. Nec vincere aduerſarium potuit, niſi poſtquam ſtabilis in ſigno alleuatis iugiter manib. perſeuerauerit. Et factũ eſt, inquit, cũ leuabat Moyſes manus pualebat Iſrael. Vbi autẽ ſubmiſerat man⁹, inualeſcebat Amalech. Et accepto lapide*

Hier.lib.3.c.5.
Cyp.de exhort. mart.
Exod.17.11.

ſuppo-

ſuppoſuerunt ſub eo, & ſedebat ſuper eum, & Aaron. & vt ſuſtentabant manus eius hinc & inde, & factæ ſunt manus Moyſi ſtabiles vſque in occaſum ſolis. Et fugauit Ieſus Amelech, & omnem populum eius. Eandem perſeuerantiam notauit B.

Greg. lib. 17. mor. c. 7. GREGORIVS in Ioſue. *Cum contra*, inquit, *aduerſa mundi firmare mentē per conſtantiam nitimur, præcedentium conſideratione fulcimur. Quid enim Ioſue conſtantius, qui ad explorandam gentium qualitatem miſſus, nec proceritatis magnitudinem, nec numeroſitatis multitudinem expauit. Vnde & eaſdem gentes, quas explorando non timuit, etiam præliando proſtrauit.* Et S. AMBROSIVS in Apoſtolo Paulo.

Amb. exhort. ad Virg.

Matth. 10 & 24. *Donec vita eſt iſta*, inquit, *certamen non deerit, non erit corona. Nullus probatur, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem, vt poſtea poſſit, qui legitimè certauerit, coronari. Quis fortior Paulo? quis beatior? Ille tamen vas electionis Dominicæ non ante ſibi coronam vindicauit, quàm certamen omne conſummaretur: ideoq; ait. Certamen bonum certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: quod reliquum, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ: quam non ſolum ſibi, ſed etiam omnibus diligentibus aduentum Domini dicit eſſe reddendam. Pulchrè dixit, aduentum Chriſti diligentibus. Nemo enim feſtinat ad iudicium, niſi de innocentia ſecurus, aut qui de labore præſumit, cui aut gratia Domini, aut pia pro Chriſto, certamina, ſuffragantur.* Eodem pertinent conſtantiæ exempla martyrum pœne innumerabilium vtriuſque ſexus, & cuiuſuis ætatis, conditionis & ſtatus, de quibus in Hiſtoria Eccleſiaſtica, & vitis ſanctorum.

2. Tim. 4. 7.

V. REMED. eſt fortitudo animi, qua decernas nunquam, ſiue proſpera, ſiue aduerſa eueniant, à propoſito deflectere, ſed nec actu deflectas. Loquor autem, non tam de fortitudine ſpeciali, quæ numeratur inter 4. virtutes carnales, quam de generali in omni virtute requiſita. Docet ſiquidem Ariſtoteles ad virtuem requiri *firmiter & immobiliter operari.* Quare non ſolum qua Chriſtiani, ſed etiam qua homines ea virtute muniti eſſe debemus. Qua Chriſtiani quidem, quia profeſſio noſtra conſiſtit in aduerſis fortiter ferendis. *Regnum cœlorum vim patitur, ait ſaluator; & violenti rapiunt illud.* Et. *Qui vult venire poſt me, tollat crucem ſuā.* Et. *Omnes qui piè viuere volunt in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.* Et *Contendite intrare per anguſtam portam.* Quæ verba exponens B. GREGORIVS libro 32. moralium. *Dicturus*, inquit, *anguſtæ portæ introitum, præmiſit, contendite, quia niſi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quam animus ſemper ad ima reuocatur.* Eodem ſpectant illa B. HIERONYMI contra Pelagianos. *Si paululum ſe quis remiſerit, quomodo qui aduerſo flumine lembum trahit, ſi remiſerit manus, ſtatim retrolabitur, & fluentibus aquis, quo non vult, ducitur; ſic humana conditio, ſi paululum ſe remiſerit, diſcit fragilitatem ſuam, & multa ſe non poſſe cognoſcit.* Qua homines verò ſumus, hoc robore animi quoq; deſtituti eſſe non debemus, quia & Philoſophi naturam ducem ſecutii, illud in virtutum exercitatione poſtularunt, imò omnibus animantibus, etiam brutis duplicem appetitum

Ariſt. 2. Eth. c. 4.

Matth. 11. 12. Math. 16. 24. 2. Tim. 3. 12.

Luc. 13. 24. Greg. c. 28.

Hier. lib. 3

Digitized by Google

petitum ineſſe docuerunt, alterum concupiſcibilem quo ferrentur in bonum naturæ ſuæ congruens; alterum iraſcibilem, quo contra hoſtem vi illata ſe tuerentur: quanto magis homini rationis compoti congruit tale robur adeſſe cum periclitatur de ſalute. *Auida eſt periculi virtus*, inquit SENECA, *& quo tendat, non quid paſſura ſit cogitat, quoniam & quod paſſura eſt gloriæ pars eſt. Militares viri gloriantur vulneribus. Calamitas virtutis occaſio eſt. Ignis aurum probat, miſeria fortes viros.* Quod ſi in omni virtute fortitudo hæc animi neceſſaria eſt, quanto magis inconſtantia, quæ nomen ſuum à fortitudine habet, & perſeuerantia, cum, teſte Ambroſio in oratione funebri fratris, & Proſpero in libro de vocatione gentium primo, nihil aliud ſit *perſeuerare, quam tentatione non vinci.* Sen. lib. de prouidentia. Amb. orat. de Satyro. Proſ. lib. 1. c. 24.

VI. REMED. Studium progrediendi de virtute in virtutem ſecundum cuiuſque ſtatum. Hoc tradit BASILIVS diſcipulo ſuo ita ſcribens. *Neceſſe eſt vt in percurrendo vitæ iſtius ſingularis* (anachoreticæ) *ſtadio, quod tanta alacritate ingreſſus es, acriores tibi ipſi quotidie addas aculeos. quo te inuitat exemplo Paulus agoniſtes eximius, ita loquens. Eorum quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea quæ priora ſunt me extendens ad deſtinatum perſequor, ad brauium ſupernæ vocationis. Sane ea eſt humanæ vitæ conditio, nunquam acceptis contentam ſpe ali continenti, & ſecurum præteritorum inhiare futuris. Quid enim animæ proſit, heſterum diem exegiſſe in actione virtutis, ſi hodie velut deſertor deſciueris ab opere iuſtitiæ? Qualem enim te inuenero, ait ſcriptura, talem te iudicabo.* Et GREGORIVS explanans verba Iob. *Et ſicut palma multiplicabo dies. Palma*, inquit, *vaſtior in ſummitate eſt, quam eſſe cœperit ex radice, quia ſæpe electorum conuerſio plus finiendo peragit, quam proponit inchoando, & ſi tepidius prima inchoat, feruentius extrema conſummat: videlicet ſemper ſe inchoare æſtimat, & idcirco infatigabilis in nouitate perdurat. Hanc ſcilicet iuſtorum conſtantiam Propheta intuens, ait. Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem ſuam, aſſument pennas vt aquilæ: current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Mutant quippe fortitudinem, quia fortes eſſe ſtudent in ſpiritali opere, qui dudum fuerant fortes in carne. Aſſumunt autem pennas vt aquilæ, quia contemplando volant; currunt, & non laborant, quia velocibus magna celeritate prædicant: ambulant, & non deficiunt, quia intellectus ſui velocitatem retinent, vt tardioribus condeſcendant. In cunctis verò bona, quæ accipiunt, quanto aliis libenter accommodant, tanto ipſi incommutabiles in nouitate perdurant. & qui tenues à radice inchoationis exeunt, fortes in culminis perfectione conualeſcunt.* Baſ. epiſt. ad Chilon. Phil. 3. 13. Iob 28. Greg. 19. mor. c. 26. Iſa. 40. 31.

VII. REMEDIVM, ſit pro iis, qui ex puſillanimitate, vel ob crebros lapſus plus æquo timent, ne in cœpto ſemel piæ vitæ inſtituto perſeuerent. Hi enim primo conſiderare debent perſeuerentiam inter dona DEI numerari, vt B. Proſper fusè ex diuinis litteris in libro primo de vocatione gentium, & ante eum Auguſtinus in libro ſecundo de bono perſeuerantiæ, probant: imò Auguſtinus ex libello B. Cypriani de ora- Proſ. lib. 1. c. 24

tione Dominica oſtendit ſingulis fere eius petitionibus à Deo poſtulare perſeuerantiam. Vnde colligimus nihil frequentius ardentiùsue eſſe petendum, quam donum conſtantiæ & perſeuerantiæ. Nec mirum, quia vt ſapienter ſcripſit Petrus Bleſenſis. *Omnes quidem virtutes currunt ad brauium, ſed vna perſeuerantia coronatur.* 2. in mentem reuocare debent exempla plurimorum, qui licet fragiles & imbecilles, tamen in piæ vitæ inſtituto vſque ad mortem perſtiterunt, dicereq; quod S. AVGVSTINVS eodem timore perculſus olim ſibi dixit. *Tu non poteris quod iſti & iſtæ? an verò iſti & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo?* 3. debent ſcire etiam ab Ethnicis Philoſophis irriſas fuiſſe trepidationes de futuris prorſus incertis. Epicteti dictum eſt, *homines perturbari non rebus. ſed iis, quas de rebus habent, opinionibus.* Et SENECÆ ad Lucilium. *Tibi præcipio, ne ſis miſer ante tempus, cum illa, quæ velut imminentia expauiſti fortaſſe nunquam ventura ſint: certè nondum venerunt. Quædam enim nos magis torquent, quàm debeant. Infirmi & imbecillis animi eſt timere id, quod nondum accidit vel longinquum eſt.*

Bleſ. ep. 22. — Aug. 8. confeſſ. cap. 11. — In Enchir. c. 10. — Sen. ep. 13.

VIDE. V. *Acedia. Adulatio. Hypocriſis. Immortificatio paſſionum. Puſillanimitas. Timor humanus.*

INDISCRETIO

Remedia contra Indiſcretionem.

I. REMED. Conſidera dicta S. ſcripturæ de indiſcretione, vel imprudentia, qua delinquis, quoties exceſſum vel defectum in exercitio boni operis committis. Nam vt ſcribit Poëta.

Hor. ſat. 1. lib. 1.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum.

Primo ergò dehortatur nos ſcriptura ab hoc vitio. Nam Eccleſiaſtes dicit. *Noli eſſe iuſtus multum, neq; plus ſapias, quàm neceſſe eſt.* Et Eccleſiaſticus. *Eſt, qui ſe nimium ſubmittit à multa humilitate.* Et Paulus. *Videte fratres, quomodo caute ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes. Propterea nolite fieri imprudentes.* Et. *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nolite prudentes eſſe apud vosmetipſos.* 2. hortatur nos ad dſcretionem. Nam Salomon monet. *Prudentiæ tuæ pone modum.* Et. *Palpebræ tuæ,* id eſt, diſcretio, *præcedant greſſus tuos.* Et Chriſtus apud Matthæum. *Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis*, ſeu trapezitis, quorum, teſte Caſſiano, eſt probare quod ſit aurum purum, & diſcernere verum ab adulterino. Et Apoſtolus. *Rationabile*

Eccl. 7. 17. — Eccl. 19. 24. — Eph. 5. 15. — Rom. 12. 3. — Prou. 23. 4. — Prou. 4. 25. — Matth. 25. 27. — Caſ. coll. 1. c. 20. — Ro. 12. 1.

Digitized by Google

nabile ſit obſequium veſtrum. Qui & inter dona Spiritus ſancti numerat donum *diſcretionis ſpirituum.* Et B. Ioannes. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint.* 1. Cor. 12. 10. 1. Ioan. 4. 1.

II. REMED. Conſidera ſententias SS. Patrum. S. CYPRIANVS, vt probaret mulieres non eſſe arcendas ab Eccleſia, licet arceantur à cohabitatione clericorum, ita loquitur. *Abſit abſit, vt vbiq; fœmina proſcribantur. Habent loca ſua circa maritum, circa filios, circa parentes, circa fratres, circa ſeruos, & in domo orationis tantummodo iuxta cunctos clericos In manſione autẽ vna ſine cognatione competentes non habent ſocios. Hæc eſt libra, quæ ſtat. Stare verò non poteſt quicquid inclinauerit libra, dicente ſcriptura. Non declinabis in dexteram, neq; in ſiniſtram. Et Dominus in Euangelio. Quod amplius à malo eſt. Diſce nunc temperantiæ modum, qui per licentiam quæris exceſſum. Ama fœminas inter Sacra ſolennia, & odio habe in communione priuata, ſi vis Salomonis tenere doctrinam. Tempus, inquit, amandi & tempus odiendi.* S. BASILIVS in principium Prouerbiorum. *Vera prudentia eorum quæ agenda & non agenda ſunt cognitio eſt: quàm ſi quis rite ſectatus fuerit, nunquam ab officio, virtuteq; abſcedet, nunquam vitiorũ peſte in incurret. Igitur, qui prudentiæ ſermones cognoſcit, &c. vt bonus trapezita, quod bonum fuerit, retinebit, & ab omni ſpecie mala abſtinebit.* Et in Conſtitutionibus monaſticis. *In omni quæ ſuſcipitur actione antecedere prudentia debet. Nam ea remota, nihil cuiuſuis generis eſt, quod licet bonum videatur, non in vitium recidat, ſi aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio verò & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tempus ac modum definiunt, mirabile eſt, quantus ex earum vſu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet.* S. AMB. lib. 1. officiorum. *Decorum in noſtris ſcripturis primo conſtitui loco, quod græcè πρέπον dicitur, inſtruimur & docemur legẽtes. Te decet hymnus Deus in Sion. Et Apoſtolus ait. Loquere quæ docent ſanam doctrinam.* Et infra. *Sapiens, vt loquatur, multa prius conſiderat: quid dicat, aut cui dicat, quo in loco quo tempore. Eſt ergo & tacendi & loquendi modus, eſt etiã in factis modus. Pulchrum eſt igitur tenere menſurã officij.* Et libro de pœnitentia. *Si virtutũ finis ille eſt maximus q plurimorũ ſpectat prouectũ, moderatio prope omnium pulcherrima eſt, &c. Nam Salomon ait. Noli iuſtus eſſe nimiũ. Debet enim iuſtitiã temperare moderatio. Nam quemadmodum ſe tibi curandũ præbeat, quem faſtidio dedas, qui contemptui ſe, non compaſſioni medico ſuo putet futurũ? Ideo Dominus Ieſus compaſſus nobis eſt, vt ad ſe vocaret, non deterreret.* S. G. NAZIANZ. de moderatione in diſputando, vt probet in cauſa fidei diſcretione vtendum. *Id probè,* inquit, *exploratũ habens. Salomon. Ne declines, ait, ad dexterã neq; ad ſiniſtrã, ne p contraria in æquale malum incidas, &c. Quod etiã ſpectans alio loco inquit. Ne magnopere iuſtus ſis, nec ſupra modũ ſapiens. Par. n. iuſtitiæ ſapientiæq; detrimentũ affert acris hæc tam circa actionem, quam circa ſermonem animi affectio virtutis nomen propter exceſſum amittens. Hanc enim exceſſus & defectus peræquè labefactant, non ſecus ac regulam aliquam additio aliqua aut ſubtractio. Nemo igitur ſapientior ſit, quam conueniat, nec luce ſplendidior, nec amuſſi rectior, neq;* Cypr. de ſingularit. cleric. Prou. 4. 27. Matth 5. 37. Eccl. 3. 1. Baſ. hom. 12. Cap. 19. Amb. c. 10. Pſal. 64. 2. Tit. 2. 1. Id lib. 1. c. 2. Eccl. 7. 17. Naz. orat. Prou. 4. 27. Eccl. 7. 17. Rom. 12. 3.

Cc 2 præcepto

Digitized by Google

præcepto diuino ſublimior. Et in oratione de laudibus S. Baſilii. *Equidem*, inquit, *mihi verendum eſſe video ne in immodicæ prolixitatis crimen apud eos incidam, qui mediocritatem laudibus efferunt, quam nec ille contemnebat, ſententiam hanc. Modus omnis optimus, inprimis laudans, ac toto vitæ curriculo ſeruans.* S. HIERONYMVS ad Demetriadem. *Neque immoderata tibi imperamus ieiunia, & enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur. Philoſophorum quoque ſententia eſt, μεσότητας ἀρετὰς, ὑπερβολὰς κακίας εἶναι. quod latinus ita poteſt ſermo reſonare. moderatas eſſe virtutes: excedentes modum atque menſuram inter vitia reputari. Vnde & vnus de ſeptem ſapientibus, μηδὲν ἄγαν id eſt, ne quid, ait, nimis. Quod tàm celebre factum eſt, vt comico quoque verſu expreſſum ſit. Sic debes ieiunare, vt non palpites, & reſpirare vix poſſis, & comitum tuarum, vel porteris, vel traharis manibus: ſed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in Pſalmis, nec in vigiliis ſolito quid minus facias.* IOAN. CASSIAN. *Eſt diſcretio non mediocris quædam virtus, nec quæ humana paſſim valeat induſtria comprehendi, niſi diuina fuerit largitate collata.* Et iterum. *Quam niſi monachus omni intentione fuerit aſſecutus, neceſſe eſt eum velut in nocte cæca oberrantem, non ſolum pernicioſis foueis. præruptisq; incidere, ſed etiam in planis ac directis frequenter offendere.* Et rurſus. *Tam B. Antonij, quam vniuerſorum ſententia definitum eſt, diſcretionem eſſe, quæ fixo gradu intrepidum hominem perducat ad Deum. prædictaſque virtutes iugiter conſeruet illæſas, cum qua ad conſummationis excelſa faſtigia minore poſſit fatigatione conſcendi &c. Omnium namque virtutum generatrix, cuſtos, moderatrixque diſcretio eſt.* S. GREGORIVS, libro Moralium tertio. *Bona quidem intentione amici Iob ad conſolandum venerant, ſed hoc quod pia mens Deo mundum obtulit, locutio præcipitata vitiauit. Scriptum quippe eſt, Si recte offeras, non recte autem diuidas, peccaſti. Recte namque offertur, cum recta intentione quid agitur: ſed recte non diuiditur, ſi non hoc, quod piè agitur, etiam ſubtiliter diſcernatur. Oblata enim rectè diuidere, eſt quælibet bona noſtra ſtudia ſollicitè diſcernendo penſare. Sæpe ergo & quod bono ſtudio gerimus, dum diſcernere cautè negligimus, quo iudicetur fine neſcimus & nonnunquam hoc fit reatus criminis, quod putatur cauſa virtutis.* Et libro 28. *Plerumque virtus cum indiſcretè tenetur amittitur: cumque diſcrete intermittitur, plus tenetur. Nec mirum, ſi in incorporeis id intelligimus, quod agi & in corporeis rebus videmus. Ex ſtudio namq; arcus diſtenditur, vt in ſuo tempore cum vtilitate tendatur. Qui ſi otium relaxationis non accipit feriendi virtutem ipſo vſu tentionis perdit. Sic aliquando in exercitatione virtus cum per diſcretionem prætermittitur reſeruatur, vt tanto poſt vitia valenter feriat, quanto à percuſſione interim prudenter ceſſat.* B. BERNARDVS in Cantica, *Diſcretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem etiam & perpetuitatem, &c. Eſt ergo diſcretio non tam virtus, quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixq; affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc & virtus vitiũ erit. ipſaq; affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumq; naturæ.*

[Margin notes: Cleobuli ſent. ex 7. Sapient. vnius. — Hier. ep. 8. — Caſ. coll. 2. ca. 1. — Cap. 4. — V. patrũ. p. 3. c. 42. — Greg. c. 9. & 10. — Gẽ. 4. iuxta 70. — Greg. c. 12. — Bern. ſerm. 49.]

III. REMED. Rationem in omnibus actionibus tuis, maximè cum dubitas

dubitas, quid conſideratis circumſtantiis expediat, ducem ſequare. Ita GREG. NAZIANZENVS. *Id verò* (nempe moderationem in omnibus rebus) inquit, *Ita demum aſſequemur, ſi modeſti & compoſiti eſſe curemus, naturæ leges comprobemus, rationem ducem ſequamur, ordinem diſciplinamque non aſpernemur.* Et alter GREG. Romanus. *Bene in Euangelio veritas dicit. Matth. 6. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus ſimplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit, &c. Quid enim per oculum exprimitur, niſi opus ſuum præueniens cordis intentio? quæ priuſquam ſe in actione exerceat, hoc iam quod appetit contemplatur. Et quid appellatione corporis deſignatur, niſi vnaquæque actio quæ intentionem ſuam quaſi intuentem oculum ſequitur? Lucerna itaque corporis eſt oculus, quia per bonæ intentionis radicem merita illuſtrãtur actionis. Et ſic oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, quaſi rectè intendimus per ſimplicitatem cogitationis, bonum opus efficitur, etiamſi minus bonum eſſe videatur.* Eodem ſpectant illa B. BERNARDI. *Deus vult ſe amari non ſolum dulciter, ſed & ſapienter. Vnde Apoſtolus rationabile, inquit, obſequium veſtrum. alioquin facillimè zelo tuo Spiritus illudet erroris, ſi ſcientiam negligas. Nec habet callidus hoſtis machinamentum efficacius, ad tollendum de corde dilectionem, quam ſi efficere poſſit, vt in ea incautè, & non cum ratione ambuletur.*

Naz. in orat. de moderat. diſpu.
Greg. 28. mor. c. 13.
Caſſ. coll. 2. c. 2.
Bern. ſer. 19. in Cant.
Rom. 12. 1.

IV. REMED. Maiorum & ſeniorum conſilia ſedulo requirere. *Ne innitaris*, inquit ſapiens, *prudentiæ tuæ.* Et. *Qui ſapiens eſt, audit conſilia.* Et. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.* Hoc remedium tradit Abbas Moyſes apud Caſſianum his verbis. *Vera, inquit, diſcretio non niſi vera humilitate acquiritur. Cuius humilitatis hæc erit prima probatio, ſi vniuerſa non ſolum quæ agenda ſunt, ſed etiam quæ cogitantur ſeniorum reſeruentur examini. Quæ inſtitutio non ſolum per veram diſcretionis viam iuuenem recto tramite docebit incedere, verumetiam cunctis fraudibus & inſidiis inimici ſeruabit illæſum. Nullatenus enim decipi poterit quiſque, ſi non ſuo iudicio, ſed maiorum viuit exemplo.* Et S. BASILIVS in oratione de felicitate. *Profectò, inquit, diuina quædam res eſt conſilium, eſt namq. animi coniunctio, caritatis fructus, mentis demiſſæ demonſtratio. Superbia enim magna habetur, exiſtimare nullius ſe egere auxilio, ac ſibiipſi penitus acquieſcere, quaſi vel ſolus ſapiat, vel quam optima in medium conſulere valeat. Quare nequaquam cunctemur ijs non ſubmittere, qui nobis ea quæ decora ſunt conſulunt; nec vnquam turpe eſſe ducamus, conſidere, alios quoad vitam inſtituendam nobis longè eſſe prudentiores. Magnam profecto affert hominibus vtilitatem conſilium, eo, quod nemo ſibi ſufficit ad electionem rerum vtilium honeſtarumue, ſed pluribus ſane ſocijs ijſque ſolertibus opus habet.*

Pro. 3. 5. & 12. 15.
Eccl. 32. 24.
Caſſ. coll. 2. c. 10.
Baſ. orat. 41.

V. REMED. Conſidera exempla eorum qui neglecto aliorum conſilio per indiſcretionem miſerè perierunt. Ea commemorat accuratè idē CASSIANVS collatione ſecunda. Primum eſt Heronis, qui 50. annos in eremo ſolus commoratus, tandem à Satana transfigurante ſe in angelum

Caſſ. cap. 5.

Digitized by Google

lucis deceptus, ſe in puteum profundiſsimum præcipitem egit. ex eoque magno labore extractus, ne ſic quidem à ſenioribus ſibi perſuaderi paſſus eſt peruerſum angelum huius conſilii auctorem fuiſſe. Alterum eſt monachorum duorum, qui nullo aſſumpto cibo vaſtiſsimam ſolitudinē penetrare voluerunt, cogitantes ſe à Deo non deſerendos, cumque Mazices, homines ceteroquin feri, obuii facti illis panes obtuliſſent, vnus tantum accepit, alter noluit & fame periit, exiſtimabat enim non poſſe dinino inſtinctu fieri, vt homines tam barbari panem offerrent. Tertium eſt cuiuſdam, qui angeli praui conſilio in fraudem inductus proprium filiolum, quem ſecum in cella alebat, & erudiebat, exemplo Abraham, Deo immolare voluit, ſed puer, vt aduertit patrem exacuere cultrum, aufugit. Quartum eſt monachi Meſopotameni, cui ſimilis ſpiritus perſuaſerat, vt circumciſionem Iudaicam reciperet; ſpectandum enim illi præbuerat populum Iudæorum cum Patriarchis candidum & fulgentem, Chriſtianum cum Apoſtolis & Martyribus tetrum & macilentum. Alibi item narrat CASSIANVS, cum Abbas Ioannes Lyci habitans poſt biduanum ieiunium refectionem ſumeret, Zabulum in tetri Æthiopis ſpecie ad genua eius aduolutum dixiſſe. Indulge mihi, quia ego tibi laborem tam diuturni ieiunii indixi. Vnde ille cognouit ſe ad tantam ſeueritatem à malo ſpiritu inductum.

Cap. 6. / 7 Cap. / Cap. 8. / Coll. 1. c. 21.

VI. REMED. Conſidera exempla antiquorum Patrum, qui diſcretionis laude excelluerunt. Hoc remedium tradit B. GREGORIVS libro 28. moralium in illa verba Iob. *Vel quis tetendit ſuper eam lineam? ſuper hanc terram*, inquiens, *linea tenditur, quando electæ cuique animæ ad ſumendam viuendi regulam Patrum præcedentium exempla monſtrantur: vt ex illorum vita conſideret, quid in ſuis actibus ſeruet, quatenus reſpecto iuſti limitis tramite, nec infra minima negligens deficiat, nec vltra maxima ſuperbiens tendat, nec minus conetur explere, quam ſufficit: nec plus arripiat, quam accepit, ne aut ad menſuram, quam debet, non perueniat, aut eandem menſuram deſerens extra limitem cadat. Anguſta quippe porta eſt, quæ ducit ad vitam: & ille hanc ingreditur, qui in cunctis quæ agit diſcretionis ſubtilitate propter hanc ſolicite coarctatur. Nam qui per voluntates proprias ſecura mente ſe dilatat, anguſtæ ſibi portæ aditum damnat.* Ac mox duo diſcretionis exempla ſubiicit: alterum B. Petri Apoſtoli, alterum B. Pauli. Petri quidem, pro eo qui ex indiſcretione ſua magis conſilia, quam ſeniorum, eligeret, & ſibi potius quam aliis crederet. *Hunc*, inquit, *Petrus intra menſuræ lineam reuocat, qui poſtquam libertate vocis autoritatem Principum preſsit*, (dicens, oportet Deo magis obedire quam hominibus) *per humilitatem cordis de non circumcidendis gentibus Pauli conſilium audiuit. Sic enim ſemetipſum contra aduerſarios ex authoritate curabat erigere, vt tamen ſibimetipſi non crederet in his quæ non rectè ſentiret, & humilitate manſuetudinis obedientiam in*

Greg. c. 11. Iob. 38. 5. / Matth. 7. 14. / Act. 5. 29. / Act. 15. 10.

Digitized by Google

recto conſilio etiam minoribus fratribus exhiberet. Pauli pro eo, qui per indiſcretionem vnum eundemque tenorem in agendo teneret, cum tamen *per momenta temporum ſæpe mutentur*, inquit Gregorius, *merita actionum. Quam diſcretionis lineam*, inquit idem, *bene ante oculos Paulus tetendit: qui & gentiles ad libertatem fidei venientes circumcidi prohibuit, & tamen Lyſtris, atque Iconium tranſiens ipſe Timotheum qui gentili patre editus fuerat circumcidit. Fecit quod fieri fidei amore prohibuit, ſed ad fidei retorſit miniſterium, quod quaſi non fideliter fecit. plerunque enim virtus, cum indiſcretè tenetur, amittitur, &c.* Act.16. 3.

VIII. Remedium. Conſidera geminas eſſe virtutum actiones, externas, & internas. Externæ ſunt, ieiunia, vigiliæ, cilicia, flagellationes, humicubationes, meditationes, orationes, lectiones, &c. in quibus propriè indiſcretio, vel exceſſus & defectus committitur. Aliæ ſunt internæ in animo, vt humilitas, caritas, patientia, mortificatio paſſionum, mutatio morum, in quibus propriè non committitur exceſſus. Nemo enim in interna humilitate, caritate, patientia, &c. facile excedit. Hoc autem intereſt inter vtraſque, quod in internis conſiſtat perfectio Chriſtianæ religionis, & vitæ religioſæ, non item in externis, quæ ſunt tantum inſtrumenta ad perfectionem obtinendam: illæ finis, hæ mediorum rationem vendicant, illæ difficilius & non niſi longo vſu & exercitatione, hæ facilius acquiruntur. De quo diſcrimine eleganter ſane diſſerit auctor epiſtolæ ad Demetriadem ſumpto exemplo à lectione rerum ſacrarum, in qua minus periculum exceſſus videtur. *Sit*, inquiẽs, *ipſa lectio, cui finem conſilium, non laſſitudo imponat. Nam vt immoderata ieiunia, & ardor abſtinentiæ, & enormes inordinatæque vigiliæ intemperantiæ coarguuntur; idq; nimietate pariunt, vt hæc ipſa poſtea quidem nec mediocriter fieri poſſint, ita ſtudium lectionis intemperans in reprehenſionem cadit, quodque laudabile eſt in genere ſuo, fit de nimietate ſui culpabile. Generaliter quidem ſtrictimque, ſed breuiter dicendum eſt. In bonis quoque rebus, quicquid modum exceſſerit, vitium eſt. Magna eſt, magna, inquam, & quæ grandi ſtudio conſtat perfectæ vitæ ratio; conſummataque ſapientiæ eſt ſcire, quid quo inſequaris modo, & ad omnem actum præferendo conſilium, nihil facere, quod feceſſe pœniteat.* Eodem tendit illud Hieronymi ad Demetriadem de virginite ſeruanda. *Ieiuniũ non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutum fundamentũ eſt: gradus præbet ad ſumma ſcandentibus.* Et Basilii de vera virginitate. *Si ipſam ſe ciborũ abſtinentiã ſpectemus (ſecundũ Apoſtolum Paulum, dicentẽ. Eſca nos non commendari Deo) neque ſi non comedamus deficimus, neq; ſi comedamus abundamus: neque enim, qui non comedunt ob id duntaxat plus aliquid comedentibus de virtute habent: neque qui comedunt, ex eo minus aliquid comedentibus habere putandi ſunt, ſi modo illorum virtus interior æqualis ſit. Oportet igitur ad animæ virtutem intentionem directa cuncta exercitia corporis aggredi, quæ cum per ſe bona non ſint, eius tamen boni, cuius gratia arripiuntur ornata miniſterio bona & honeſta fiunt.*

In append. t. 2. Auguſt.

Hier. ep. 8.

1. Cor. 8.

Digitized by Google

Caſſ.coll.1.c.7. His conſentit apud Caſſianum Abbas Moyſes. *Ieiunia*, inquit, *vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia in ipſis non conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per illa peruenitur ad finem.* Finem autem dicit eſſe, conſeruare cor ab omnibus noxiis paſſionibus illæſum, & ad perfectionem caritatis conſcendere. Ex hac doctrina diſcis ſeueriora ieiunia, aliaſque grauiores pœnitentias non eſſe probandas, quando communia pietatis exercitia impediunt. 2. mortificationem internorum affectuum anteponendam in genere ſuo caſtigationibus corporis. 3. virtutes internas plus ſectandas & exercendas, quam externas.

VIII. Remed. Conſidera exempla eorum, qui virtutes in quibus conſiſtit perfectio, ſuo tempore antepoſuerunt virtutibus, quæ ſunt inſtrumenta perfectionis; vt caritatem ieiuniis. Io. Cassianvs monaſticarum inſtitutionum libro quinto imprimis tradit in prouincia Ægypti in aduentu fratrum peregrinorum indifferenter quotidiana ſolui ieiunia, eo quod ieiunium voluntarium muneris ſit oblatio, opus autem caritatis implere præcepti exigat neceſſitas; moxque duorum ſeniorum exempla ſubiungit. Vnius quidem, qui ſexies diuerſis aduenientibus menſam poſuerit, & cum iis comederit. Alterius verò, qui nunquam ſine peregrino, etiamſi in triduum ieiunium differendum eſſet, cibum ſumpſerit. Theodoretvs quoque in hiſtoria religioſa narrat Martianum monachum è regia ſtirpe oriundum panis libra in quartum vſque diem contentum, in aduentu tamen Auiti monachi ieiunium laxaſſe: cumq; Auitus affirmaret ſe à more ſuo in veſperã ieiunãdi non diſceſſurum, ingemuiſſe, & dixiſſe ſe caritatem præferre ieiunio. Et B. Avgvstinvs in libro de moribus Eccleſiæ. cum fuſe egiſſet de ſeuerioribus ieiuniis quorundam vtriuſque ſexus religioſorum cœtuum, quos Mediolani, Romæque vidiſſet, tandem ſubiicit. *Caritas præcipuè cuſtoditur, caritati victus, caritati ſermo, caritati habitus, caritati vultus aptatur: coitur in vnam, conſpiraturque caritatem. Hanc violare tanquam Deum nefas ducitur. huic ſi quis reſiſtit, eiicitur atque vitatur: hanc ſi quis offendit, vno die durare non ſinitur. Sciunt hanc ita commendatam eſſe à Chriſto & Apoſtolis, vt ſi hæc vna abſit, inania: ſi hæc adſit, plena ſint omnia.* Concludam hoc antidotum exemplo B. Ioannis Euangeliſtæ, ex quo intelliges diſcretionis virtutem etiam à religioſis hominibus expoſcere vt aliquando aliquid de conſueta vitæ ſeueritate remittant. *Fertur*, inquit Cassianvs *B. Euangeliſta Ioannes cum perdicem manibus molliter demulceret, quendam ad ſe habitu venatorio venientem dixiſſe. Tunc es ille Ioannes cuius fama celeberrima me quoque ſummo deſiderio tuæ agnitionis illexit? cur ergo oblectamentis tam vilibus occuparis? Cui B. Ioannes. Quid eſt, quod manu tua geſtas? Ait ille. Arcus Et cur, inquit, non eum vbique tenſum circumfers? Cui ille reſpondit. Ne iugi curuamine rigoris fortitudo la-*

Caſſ.cap. 24.25.26.

Theodor.c.3.

Aug. c.33.

Caſſ coll.24.c.21.

do laxata molleſcat atque depereat. Nec noſtri animi tam parua breuiſque laxatio te offendat ſi inueneris, inquit B. Ioannes, nam niſi rigor intentionis remiſſione aliqua relaxetur, virtuti Spiritus cum neceſſitas poſcit, obſecundare non poterit.

VIDE. V. *Conſcientia ſcrupuloſa. Deſperatio. Illuſiones ſpirituales. Immortificatio paſſionum. Inobedientia. Iudicium proprium. Iudicium temerarium. Præſumptio. Voluntas propria.*

INGRATITVDO IN DEVM, ET alios benefactores.

Remedia contra ingratitudinem.

I. REMED. Conſidera oracula diuini verbi, in quo primo ingrati arguuntur, dignique pœnæ pronunciantur. nam apud Iſaiam prophetam de Iudæis ob ingratitudinem Deus queritur his verbis. *Filios enutrii, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Apud Lucam verò Saluator ſimiliter queritur de nouem leproſis à ſe mundatis, dicens. *Decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt? non eſt inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.* B. Paulus in altera ad Timotheum epiſtola ingratos inſerit catalogo improborum. *Erunt,* inquit, *nouiſſimis temporibus homines ſeipſos amantes, cupidi, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati ſceleſti, &c.* Et ſapiens. *Ingrati ſpes tanquam hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet, tanquam aqua ſuperuacua.* Et. *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.* 2 gratiarum actionem nobis commendat. Vnde Apoſtolus. *In omnibus gratias agite.* Et. *Grati eſtote.* Et. *Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere; omnia in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.* Et. *Gratias ſemper agentes pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri.* Ita fecit pſaltes regius dicens. *Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius.*

Iſa. 1. 2. Luc. 17. 17. 2. Tim. 3. 2. Sap. 16. 29. Prou. 17. 13. 1. Theſ. 5. 18. Col. 3. 15. 16. Eph. 5. 20. Pſal. 102. 2.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta de ingratitudine & gratitudine. S. BERNARDVS in Cantica. *Ingratitudo inimica eſt animæ, exinanitio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiorum perditio. ingratitudo ventus vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ.* Et de Euangelio ſeptem panum. *Ingratitudinem prorſus odit anima mea. Peremptoria ſiquidem eſt ingratitudo, hoſtis gratiæ, inimica ſalutis. Dico ego vobis, quoniam pro meo ſenſu nihil ita diſplicet Deo, præſertim in filiis gratiæ, in hominibus conuerſionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obſtruit gratiæ.* S. AVGVSTINVS in ſoliloquiis. *Recolam ad mentem meam omnia bona Domine, quæ feciſti mihi à iuuentute mea in omni vita mea. Scio namque quod ingratitudo multum tibi diſpliceat, quæ radix totius mali ſpiritalis, & ventus quidam deſiccans & vrens omne bonum,*

Bern. ſerm. 51. Id ſerm. 2. Aug. c. 18.

Digitized by Google

dorum magnitudinem & multitudinem, & intelliges *ingratis nihil eſſe iniquius*, vt loquitur alicubi Ambroſius. Ea conſiderans B. Baſilius homilia in martyrem Iulittam. *Si quando*, inquit, *lætius arridet vitæ inſtitutum, illam depromamus Dauidis vocem. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Ex nihilo effecit vt eſſemus, ac produxit, dono rationis ornauit, inuentum artium ad vitam tuendam gratuito contulit. Et terræ viſceribus alimenta eduxit. In miniſterium dedit omnigenum pecus. Propter nos imbres, ſul montana, campeſtriſque regio pulchrè exculta. Propter nos amnes fluunt, promanant fontium ſcatebræ, mare ad negotiandum naues admittit, è fodinis effudiuntur opes. At quid opus eſt hæc perſequi? Deus ipſe ſalutis noſtræ cauſa inter homines conuerſatus eſt, verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Sol ipſe iuſtitiæ medius eorum factus eſt, qui ſedent in tenebris. vita ipſa venit ad mortem, mortem autem crucis: ob mortuos reſurrexit, Spiritus ſancti chariſmata diſtribuit, multiplices coronas promiſit, delicias paradiſi, regni cæleſtis gloriam, & cætera, quæ numerari non queant, merito vt exclamemus. Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Rectè dicis, retribuit. Quam enim rependis pro accepta gratia gratiarum actionem, in numerum refert, & habet beneficij loco; qui licet aliud nil accipiat, quam quod ſuum eſt, ſolidam tamen retribuit gratiam, ac ſi propria dediſſes.* Hoc idem antidotum ad euellendam ingratitudinem vberius dilatat Chryſoſtomus homilia. 27. in Geneſin. & Ambroſius libro primo de Iacob & vita beata cap. 6. Vide meditationes de beneficiis diuinis in Enchiridio noſtro.

Amb. in præfa Pſal. 35. Baſil. hom. 5. Pſal. 115. 12.

IV. REMED. Certa tempora tibi quotidie deſcribe, quibus Deo gratias agere conſueſcas, maximè cum nulla hora ſit, nullum momentum, quo non beneficio Dei vtamur, vt docet in Soliloquiis Auguſtinus. *In Deo enim viuimus*, inquit Apoſtolus, *mouemur & ſumus*; Ea tempora his verbis deſcripſit AMBROSIVS in ſermonibus. *Qui eſt vtilis Chriſtianus ſemper debet Domino ſuo laudes dicere, & in eius gloriam omnia procurare, ſicut ait Apoſtolus. Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei. Ergo cum in diluculo ſurgimus, debemus priuſquam procedamus è cubiculo gratias agere ſaluatori, & ante omnes actus ſeculi actus habere pietatis, qui nos quieſcentes & dormientes in lectulis cuſtodit. Vt enim ego ſecurus dormiam, ille peruigilat. Sed & cum veſpera diem claudit ipſi debemus per pſalterium laudem dicere, & gloriam eius modulata ſuauitate concinere. Hoc enim non ſolum docemur ratione, ſed etiam admonemur exemplis. Nonne enim videmus minutiſſimas aues, cum diem aurora produxit, in quibuſdam nidorum cubiculis varia dulcedine perſonare, vt creatorem ſuum, quia loquela non poſſunt, ſuauitate demulceant? Aues propter viliſſimas eſcas gratias agunt, tu pretioſiſſimis epulis paſceris, & ingratus es? Imitare ergo frater*

Aug. c. 18. Act. 17. Amb. ſerm. 49. 1. Cor. 10. 31.

Digitized by Google

Baſ.hom. 5. 1.Cor.10.31. *aues mane & veſperi creatori gratias referendo. Et ſi es deuotior imitare luſciniam, quæ & nocturna ſpacia peruigili cantilena decurrit.* B. BASILIVS loco ſupra citato, cum eadem Apoſtoli verba. *Siue comeditis, ſiue bibitis,* &c. percenſuiſſet, plura tempora gratiarum actioni deputauit. *Accumbens,* inquit, *menſæ ora, edens panem largitori gratiam repende. Tunicam indueris? gratias age, benigno donatori, qui commodum tibi æſtate, hyemeque tribuit veſtimentum. Diem peregiſti? referto gratiam illi qui ſolem immeritis in miniſterium indulſit. Si in cœlum, & eximiam ſyderum pulchritudinem aciem oculorum defixeris, ſupplica Domino, qui cuncta hæc in ſapientia condidit, &c.*

V. REMED. Coneris ad ſummam perfectionem virtutis gratitudinis aſpirare, vt Deo gratias agas æquè in aduerſis, atque proſperis, 1.Theſ.5.18. ſecundum illud Apoſtoli. *Gratias agite in omnibus,* nam mox ſubiicit. *Hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis.* Quis verò tergiuerſetur obſequi diuinæ voluntati? Deinde exemplo ſanctiſſimi Iob qui tantum non calamitatibus obrutus tamen accinuit. *Sicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* (Iob. 1.21.) Certe, quemadmodum diligere amicos, qui nobis benefaciunt, & gratias agere in proſperis nobis commune eſt cum Ethnicis, ſic diligere inimicos, qui (Matth.5.44.) nobis malè volunt, & gratias agere in aduerſis proprium eſt Chriſtianorum, ſecundum doctrinam omnium SS. Patrum. (Hier.li.3.in c.5. Eph 5.20.) HIERONYMVS commentario epiſtolæ ad Epheſios; exponens verba Apoſtoli, *Gratias agentes ſemper pro omnibus,* ita ſcribit: *Dupliciter intuendum, vt & in tempore & pro omnibus quæ nobis accidunt Deo gratias referamus: vt non tantum pro his, quæ bona putamus, ſed etiam quæ nos coarctant, & contra noſtram veniunt voluptatem in Dei precenium mens læta prorumpat, & dicamus.* (Iob.1.21.) *Nudus exiui de vtero matris meæ, nudus & redeo: Sicut placuit Domino,* &c. *Hæc actio gratiarum apud prudentes viros, & generaliter & ſpecialiter obſeruatur. Generaliter, vt gratias agamus Deo, quod nobis Sol oritur, dies currit, nox mutatur in requiem,* &c. *Specialiter verò, quando in Dei beneficijs quæ nobis accidunt gratulamur. Sed hoc & gentilis facit, & Iudæus, & publicanus, & Ethnicus. Chriſtianorum propria virtus eſt etiam in his, quæ aduerſa putantur, referre gratias creatori. Qui ſibi ſanctiores videntur, ſolent Deo referre gratias, quod de periculis vel miſeriis liberati ſunt. Sed iuxta Apoſtolum hæc virtus eſt maxima, vt in ipſis periculis atq; miſeriis Deo gratiæ referantur, & ſemper dicamus. Benedictus Deus, minora me ſcio ſuſtinere, quam mereor, hæc ad mea peccata parua ſunt, nihil mihi dignũ redditur. Hic animus Chriſtiani eſt, hic crucem ſuã tollens ſequitur Saluatorem quem nec orbitas, nec damna debilitant. Quẽ, vt Flaccus in Lyrico carmine ait. Si fractus illabatur orbis impauidũ ferient ruinæ.* Idẽ argumentũ fusè perſequitur. Chryſoſt. homilia prima ad populum Antiochenũ, & homilia

milia octaua in epiſtolam ad Coloſſenſes. Baſilius loco allegato tractans verba Pauli. *In omnibus gratias agite.* Auguſtinus concione prima in Pſalmum 32. Et in Pſalmi 48. partem ſecundam concione ſecunda. Col. 3. 1. Theſſ. 5. 18.

VI. REMEDIVM. Conſidera quam grata ſint pro exiguo beneficio bruta animantia, non domeſtica ſolum, ſed etiam ferociſſima. *Officia*, inquit Seneca libro primo de beneficiis, *etiam feræ ſentiunt. Nec vllum tam immanſuetum animal eſt, quod non cura mitiget, & in amorem ſui vertat. Leonum ora à magiſtris impunè tractantur.* Piger à Salomone ad formicam ablegatur, vt ab ea diſcat induſtriam, quanto magis ingratus ad ſimiles beſtias. Publii Mimi dictum eſt. *Dixeris maledicta cuncta, ſi ingratum dixeris*, Et M. Tullii. *In ingratitudinis vitio nihil mali non ineſt.* B. AMBROSIVS in Hexæmeron ablegat ingratos ad canes. *Quid*, inquit, *de canibus loquar, quibus inſitum eſt natura quadam referre gratiam, & ſolicitas excubias pro dominorum ſalute prætendere. Quis non erubeſcat gratiam bene de ſe merentibus non referre, cum videat etiam beſtias refugere crimen ingrati? Et illæ, imperitiæ alimoniæ ſeruant memoriam, tu non ſeruas ſalutis acceptæ?* Idem facit BASILIVS. *Memoria*, inquiens, *beneficiorum animantis huius, quem beneficiorum immemorem non pudore aſperſerit. Iam quidem & interfectis à latronibus in ſolitudine domitis complures à cadaueribus canes non receſſiſſe, ſed ibidem expiraſſe memoriæ traditur. Nonnullos etiam cæde adhuc recente duces illis fuiſſe, qui latrones inquiſierunt, & ad pœnam maleficos rapi fecerunt? Quid hic dicent, qui nullo ſuum opificem, altoremq; Deum proſequuntur amore?* De Leonum in gratitudine erga benefactores mira extant exempla apud Eccleſiaſticos & profanos ſcriptores. Vt apud Sophronium in prato ſpiritali, de Leone, qui ob ſpinam à B. Geraſimo Abbate è pede euulſam, recedere à cænobio noluit, ipſoq; mortuo magno rugitu edito & ipſe ſepulcro eius incumbens expirauit. Quod vulgo putatur. S. Hieronymo, ob ſimilitudinem nominis, accidiſſe. Deinde apud A. Gellium in noctibus Atticis de alio, qui paſſus eſt ſe ob ſimile beneficium ab Androdo ſeruo fugitiuo per vrbem Romam inſtar canis deduci acclamante populo. *Ecce leo hoſpes hominis: ecce homo medicus leonis.* Ac deniq; aqud Matthæum Paris in hiſtoria Anglicana de alio, cum ingenti ſerpente, & Ioanne Vitali ciue Veneto ingratiſſimo in foſſam altiſſimam delapſis, ex qua hiſtoria liquet, quanta hominis ingratitudo, ambarum verò illarum ferarum gratitudo in liberatorem ſuum extiterit. Eam, quia multis forte ignota, hic ſubiiciam, *VITALIS*, inquit, *Venetus ciuis, diues & auarus, cum daturus eſſet filiam ſuam nuptui, et menſam præpararet lautiorem, venatum iuit in quandam foreſtam vaſtiſſimam & deſertam, mari conterminam. Et cum per deuia eremi ſolus vagaretur, arcum extentum baiulans cum ſagittis, cupiditate ferinæ ductus, incidit forte in foueam & pedicam, leonibus, vrſis, & lupis ſubtiliter præparatam. A qua, cum os ſtrictum eſſet, & cæmentum profundum & amplum, nullo modo potuit aſcendere, vel euadere. Inuenit*

Sen. c. 3.

Prou. 6. 6.

Ad Atticum 8.

Amb. lib. 6. c. 4.

Baſ. hom. 9. in Hexæm.

Pratum Spir. c. 107.

A. Gell. lib. 5.

Paris. pag. 141.

Digitized by Google

autem in ea, quæ eodem caſu in ipſam inciderant, duo crudelia animalia, leonem & magnum ſerpentem: ſed ipſum Vitalem, qui ſe ſigno crucis præmuniuit, nequaquam inuaſerunt, licet famelici nimis & proterui. Morabatur ergo illic tota illa nocte, & die ſequenti clamans & eiulans, & mortem ſuam tam probroſam lamentando deplorans. Accidit autem, vt quidam pauperculus carbonatorum ſyluicola, dum pergeret, quiſquilias ibidem lignorum colligendo, audiret clamorẽ & planctum quaſi ſubterraneum, & vocem ſequens peruenit ad os putei, & introſpiciens ait. Quis es, quem audio? Et Vitalis gauiſus ſupra id quod dici poteſt, reſpondit alacriter. Ego ſum miſer, VITALIS cognomento, Venetus, qui ignarus muſcipularum harum in foueam iſtã incidi, feris nociuis deuorandus, qui fame & timore contabeſco. Sunt.n.hic duo, quæ nimium pertimeſco animalia, leo, ſcil. quidã & anguis: ſed adhuc Domino protegente, cuius ſigno me cõmuniui, me non inuaſerunt: tibi reſeruatus ſum, vt tibi benefaciam, erue me & bene tibi erit: ecce tibi dimidium bonorum meorũ concedo, videlicet quingenta talenta: ſunt enim mihi mille. At pauper. Si dictis facta compenſes faciam quod deſideras & hortaris. At Vitalis dicta ſua multis & magnis iuramentis, Domino interpoſito pro fideiuſſore, & fide media cõfirmauit. Et cum colloquerentur, Leo motu caudæ ſaltuq; iucundo, & ſimiliter anguis blando ſibilo, & totius corporis volubilitate eidẽ pauperi applauſerunt, quaſi liberationem ſuam cum Vitale poſtulantes. Et ſtatim pauper domum ſuã feſtinus abijt, ſcalamq; cum funiculis, quos nouerat neceſſarios cũ ſumma feſtinatione præparauit, & rediens dimiſit eã in puteũ ſolus. Et ſtatim, imò raptim & certatim Leo & Anguis per gradus ſcalæ aſcendentes ipſi pauperi applauſerunt, & circumeuntes pedes eius volutabantur coram eo lætabundi, quaſi gratiarũ actiones pro liberatione ſua referentes eidem. Poſtea verò pauper ipſius Vitalis aſcendentis manum apprehendit, & deoſculans ei dixit. Viuat manus hæc, eia eia gaudeo planè, quia voti compos effici merui, & duxit eum, donec ad notitiam itineris perueniret. Et Vitali recedẽti ait Syluanus pauperculus. Quando, & vbi perſolues mihi debita? Et Vitalis intra diem quartum in Venetia, videlicet in palatio meo; ꝙ quidem famoſum eſt, & reperire nõ eſt difficile. Redijt Syluanus ad domunculam ſuam vt pranderet. Quo ſedente ad menſam, ecce Leo, quẽ liberauerat, apportans hinnulũ intrauit, & appoſuit menſæ prãdentis blandus & manſuetus, quaſi offerens illum pro præmio beneficij liberationis, & applaudens mitiſſimus ſine rugitu, & ira, aut alicuius læſione receſſit. Et ſequebatur eum Syluanus ludentẽ corã eo, & lingentẽ pedes eius, vt ſciret vbinã fuerit cubile eius (admirabatur enim vehementer tantã Leonis manſuetudinem) & poſtea rediit, vt pranderet. Et cũ cibũ ſumeret, ecce & ſerpens liberatus adfuit, gemmã pretioſam in ore deferens, appoſuitq; eidẽ Syluano, tanquã liberatori ſuo, & illã in diſco ſuo repoſuit, ſeſeq; ſpiris volubilib. ante ipſum volutans & ludens applauſit, quaſi grates referens ei pro impenſo ſibi beneficio, & blando emiſſo ſibilo nullũ lædens receſſit; quẽ ſimiliter ſequebatur Syluanus, ꝓ admiratione, vt de cauerna eius certificaretur. Elapſis igitur duob. vel trib. dieb, Syluanus ſecũ deferens gemmã ſuã pretioſam, quam ſerpens ſuus attulerat, Venetiã adiit, vt à Vitali promiſſa reciperet. Et inuenit eum cum conciuib. & vicinis, ꝓ gaudio liberationis, conuiuantem, Quem Syluanus ſeorſim euocans, & ſecretius alloquẽs, (quia ignotũ ſe ſimulauit) dixit

dixit

Digitized by Google

dixit, Amice, quod debes. At ipſe toruo vultu reſpondit. Quis tu? quid exigis? At ille Quingenta talenta mihi à te pro beneficio tibi facto, ex pacto promiſſa. At Vitalis. Ita tu leuiter velles lucrari, quae ego per longa tempora laborioſè acquiſiui? & praecepit familiae ſuae, vt caperetur quaſi delirans, pro tanta temeritate incarcerandus. Quod Syluanus intelligens repentino ſaltu à Domino exiliuit: & veniens ad Praetoriu͂, haec omnia ſeriatim iudicib. ciuitatis intimauit. Qui cu͂ no͂ planè crederent, oſtendit gemma͂ ſibi à ſerpe͂te gratiaru͂ loco data͂, & illico vnus ciuiu͂, que͂ virtus lapidis no͂ latebat, ipſum magno pretio co͂parauit. Vt autem oe͂s inde redderet certiores Syluanus, aliquos de ciuib. duxit ad latibula Leonis et ſerpe͂tis, q adhuc Syluano tanqua͂ liberatori applauſeru͂t. Certificati igitur Iudices de rei veritate, co͂puleru͂t Vitale͂ reddere, quae promiſit, & ſatisfacere pro iniuria. Haec referebat rex RICHARDVS munificus, ingratos redargue͂do. Hucuſque Matthæus Paris. Richardus iſte rex Angloru͂ fuit primus eius nominis circa annum Dom. 1195.

VII. REM. Co͂ſidera exe͂pla eoru͂, q ob ingratitudine͂ à Deo puniti ſunt, Primu͂ ſit primi hominu͂ parantis Adæ. De quo B. Aug. lib. 21. de ciuitate Dei. *Quanto magis homo fruebatur Deo, tanto maiore impietate dereliquit Deu͂, & factus eſt malo dignus aeterno, q hoc in ſe peremit bonu͂, quod eſſe poſſet aeternu͂. Hinc eſt vniuerſa generis humani maſſa damnata, quonia͂ q hoc primitus admiſit cu͂ ea, quae in illo fuerat radicata, ſua ſtirpe punitus eſt, vt nullus ab hoc debito, iuſtoque ſupplicio, niſi miſericordia & indebita gratia liberetur.* Alterum eſt filioru͂ Iſrael, vel Iudæoru͂, de quib. Chryſoſt. in ſermone co͂tra Iudæos, ge͂tiles & hæreticos. *Vultis cognoſcere qua͂ta Iudaeis fecit Deus, & permanſeru͂t ſemper ingrati? Septuaginta & quinque animae Aegyptu͂ ingreſſae fueru͂t, & factae ſunt ſexcenta millia. Mortuus eſt Ioſeph, & ſurrexit alius rex, q immemor Ioſeph afflixit eos valde. Clamauerunt ad Dominu͂, & Dominus miſit eos ad Moſen. Is eduxit eos ex terra Aegypti, & duxit in deſertu͂. Et queruntur Moſi. Eduxiſti nos in deſertu͂, vt occideres quaſi no͂ ſint ſepulchra in Aegypto. Cognoſce ingratitudine͂. Sed re͂ maiore͂ vide. Quadraginta annis fuerunt in deſerto, capillusque ipſoru͂ no͂ creuit, neque vnguis, no͂ veſtis ſordidata, nec calceus attritus, no͂ ſeminauerunt, nec meſſuerunt, no͂ pinſuerunt nec coxerunt panes, ſed pane͂ de caelo comederu͂t, & poſt tot beneficia dixerunt Aaroni. Da nobis Deos, q nos praecedant, &c.* Tertiu͂ eſt Ezechię regis, de quo B. Hier. lib. 11 co͂mentarioru͂ in Iſaia͂. *Tradunt Hebraei ideo aegrotaſſe Iſaia͂, quonia͂ poſt audita͂ victoria͂ Iudaeoru͂, & Aſſyrij regis interitu͂ no͂ cecinerit laudes Domino, quas cecinit Moſes Pharaone ſubmerſo, & Debbora interfecto Syſara, & Anna genito Samuele; vnde commonitum eſſe fragilitatis ſuae.* Quartum Iudæ proditoris qui ſuſpenſus crepuit medius, de quo S. Ambroſius de Virginibus. *In proditore Dominus hoc grauiſſimum inuenit, quo eius condemnaret perfidiam, quod gratiae vicem non repraeſentauerit, & conuiuiis, & amicitiae venenu͂ malitiae miſcuerit. Itaque ſic ait. Tu vero homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui ſemper mecu͂ dulces capiebas cibos, hoc eſt, no͂ poteſt ſuſtineri iſtud, quia vnanimis appetiſti eu͂ qui tibi donauerit gratiam. Nam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, & ab eo qui oderat abſconderem me. Inimicus vitari poteſt; amicus non poteſt, ſi vitari velit. Itaque ad accumulandam peccati inuidiam, non dixit. Tu verò ſeruus meus,*

D. Aug. 12

Chry.

Digitized by Google

Apoſtolus meus, ſed vnanimis meus, hoc eſt, non meus, ſed etiam tuus proditor es, qui
Amb. in c. 22. Lucæ *vnanimum prodidiſti.* Et libro 10. in Lucam ad verba Chriſti. *Iuda oſculo filium*
hominis tradis? Oſtendiſti Domine, quem traderet, dum dicis, filium hominis, quia ca-
ro non diuinitas comprehenditur. Illud tamen plus confutat ingratum, quod eum tradi-
derit, qui cum eſſet Dei filius, propter nos tamen filius hominis eſſe voluiſſet. Quaſi di-
cat. Propter te ſuſcepi ingrate, quod tradis in hypocriſi.

VIDE. V. *Amor ſui Immortificatio paſſionum. Superbia. Tepiditas.*

INOBEDIENTIA

Remedia contra Inobedieniam.

I. REMEDIVM. Conſidera verbi diuini teſtimonia. Primo enim te-
1. Reg. 15. 23. ſtatur graue eſſe crimẽ. *Quaſi peccatũ ariolandi,* inquit Propheta Samuel,
Rom. 5. 19. *eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Et Apoſtolus. *Per inobe-*
dientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi. 2. pœna mortis corpora-
Deut. 17. 12. lis vel ſpiritualis dignum. *Qui ſuperbierit,* ait in Deuteronomio, *nolens obedire*
Deut. 21. 18. *ſacerdotis imperio ex decreto iudicis morietur homo ille.* Et. *Si genuerit homo filiũ con-*
2. Theſſ. 3. 14. *tumacem, qui non audiat patris aut matris imperium, & coercitus ol edire contempſe-*
rit, lapidibus eum obruet populus. Et B. Paulus. *Si quis non obedit verbo noſtro, per*
Heb. 2. 2. *epiſtolam hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, vt confundatur.* Et. *Omnis præ-*
1. Reg. 8. 7. *uaricatio & inobedientia accepit iuſtam retributionem mercedis.* 3. docet per inobe-
dientiam non hominem, ſed Deum abiici. Vnde Dominus ad Samue-
Rom. 13. 2. lem. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Et Apoſtolus. *Qui poteſtati re-*
1. Reg. 15. 22. *ſiſtit, Dei Ordinationi reſiſtit.* 4. collaudat virtutem obedientiæ. *Melior eſt obe-*
Prou. 15. 28. *dientia,* ait Samuel ad Saul, *quam victimæ, & auſcultare magis, quàm offerre adi-*
Deut. 17. 10. *pem arietum.* Et Salomon. *Mens iuſti meditatur obedientiam.* 5. hortatur ad
illam. Vt in Deuteronomio. *Facies, quodcunque dixerint qui præſunt loco, quem*
Matth. 23. 3. *elegerit Dominus.* & apud Matthæum. *Omnia quæcunque dixerint vobis ſeruate*
Rom. 3. 1. *& facite.* Et Paulum. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et. *Obe-*
Hebr. 13. 17. *dite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.* Et. *Admone illos principibus & poteſtatibus*
Tit. 3. 1. 1. Pet. 2. 13. Deut. 11. 27. *ſubditos eſſe.* Et apud B. Petrum. *Subiecti eſtote omni humani creaturæ propter*
Deum. 6. promittit obedientibus mercedem. Vt in Deuteronomio. *En*
propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem & maledictionem. Benedictionem, ſi
Prou. 3. 12. *obedieritis mandatis Dei veſtri.* Et in Prouerbiis. *Cuſtodi legem meam, atque conſi-*
Iſa. 1. 19. *lium, & erit vita animæ tuæ.* Et apud Iſaiam. *Si volueritis & audieritis me, bona*
terræ comedetis.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. S. BASILIVS in princi-
pium

Digitized by Google

pium prouerbiorum. *Præclara eſt obedientiæ merces. Obediamus igitur bono Patri certaminum præmia nobis ex Spiritus oraculis proponenti, qui nos inſtar viatorum in locis inuiis, quaſi catuli cuiuſdam venatici indicio curſus noſtri experimentum vult capere.* Et in ſermone de inſtitutione monachorum. *Vera perfectaq́ ſubiectorum* Baſil.orat.20.de *erga moderatorem. Ordinis obedientia in eo cernitur, ſi ex eius conſilio, nõ modo à rebus* principatu. *flagitioſis abſtineat, ſed ſi ne ea quidẽ q̃ laudabilia ſunt ſine ſententia eius faciat. Nã abſtinentia, & corporis incommodorũ perpeſſio vtiliter quidẽ vſurpantur, at ſi quis ſpretis antiſtitis cõſiliis facere voluerit, quicq́d collibitũ ſit, plus mali q̃ boni faciet. Qui.n. poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, & præmiũ maius debetur obedientiæ, quam rectè facto cum continentia.* B. EPHRÆM parænesi decimaſexta. *Ipſe cariſſime,* Ephr.tom.2. *vide ne reiicias Patrum qui te genuerunt in Domino adhortationes. Ait enim Apoſtolus. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, &c. Ideo in Pſalmo ait propheta. Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Si enim qui ſecundum carnem ægrotant, ſuæ vim inferunt naturæ, vt ſeruent, quæcunque ipſis præſcripſerint medici: nonne multo magis decet morem iis gerere, quibus cura animarum noſtrarum eſt credita?* S. HIERONYMVS ad Ruſticum Hier.ep.4. monachum. *Nulla ars abſq; magiſtro diſcitur. Etiam muta animalia, & ferarum greges ductores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſunt. Grues vnam ſequuntur ordine litterato. Imperator vnus. Iudex vnus prouinciæ. Omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui vnus gubernator. In domo vnus Dominus. In quamuis grandi exercitu vnius ſignum expectatur, & ne plura replicando faſtidium legenti faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed viuere debere in monaſterio ſub vnius diſciplina patris, &c. præpoſitum monaſterij timeas vt* Aug.lib.8.c.6. *Dominum, diligas vt parentem. Credas tibi ſalutare, quicquid ille præceperit.* B. AVGVSTINVS de Geneſi ad litteram. *Mihi etiam atque etiam conſideranti dici non poteſt, quantum placeat illa ſententia, non fuiſſe arborem (in paradiſo) cibo noxiam: neq; enim qui fecerat omnia bona valde, in paradiſo inſtituerat aliquid mali: ſed malum fuiſſe homini tranſgreſſionem præcepti. Oportebat autem, vt homo ſub Domino Deo poſitus alicunde prohiberetur, vt ei promerendi Dominum ſuum virtus eſſet ipſa obedientia: quam poſſum veriſſimè dicere ſolam eſſe virtutem omni creaturæ rationali agenti ſub Dei poteſtate: primumq; eſſe & maximum vitium tumoris, ad ruinam ſua poteſta-* Id. parte.2. *te velle vti, cuius vitij nomen eſt, inobedientia.* Et concione ſecunda in Pſalmum 70. *Si Deus tibi,* ô homo, *debuit aliquid iubere, vt te, quod tibi expedit, ſentires eſſe ſub Domino, ab aliqua re prohibendus eras, non propter illius arboris malitiam, ſed propter tuam inobedientiam. Non potuit Deus perfectius demonſtrare, quantum ſit bonum obedientiæ, niſi cum prohibuit ab ea re, quæ non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam: ſola ibi inobedientia inuenit pœnam.* Et infra. *Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiſo conſtituto in media opulentia mediisq́ deliciis? cui magnæ deliciæ erant ipſa viſio Dei, cuius faciem quaſi inimici timuit poſt peccatum. Quid illi deerat vt tangeret arborem, niſi quia ſua poteſtate vti voluit, præceptum rumpere delectauit: vt nullo ſibi*

14.cap.12. *dominante fieret ſicut Deus, quia Deo nullus vtiq; dominatur.* Et lib.14. de ciuitate Dei. *Obedientia cõmẽdata eſt in præcepto, quæ virtus in creatura rationali mater quo-*
Greg c.12. *dammodo eſt omnium, cuſtosq; virtutum: quandoquidem ſic facta eſt, vt ei ſubditam eſſe*
1.Reg.15.22. *ſit vtile: pernicioſum autẽ ſuam, non eius, à quo creata eſt, facere volũtatem.* S. Greg. lib.35. moralium. *Sola virtus eſt obedientia, quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertasque cuſtodit. Hinc Samuel ait. Melior eſt obedientia, quam victimæ, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietũ: quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, &*
Prou.21.28. *quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. Obedientia quippe victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò volũtas propria mactatur.* Et paulo poſt. *Hinc per Salomonẽ in oſtenſione obedientiæ dicitur. Vir obediẽs loquitur victo-*
Bern. *rias, quia dum alienæ voci humiliter ſubdimur, noſmetipſos in corde ſuperamus.* B. Bern. in tractatu de præcepto & diſpenſatione. *In quo inobedientiæ crimen*
1.Reg.15.23. *abſq; dubio ſit, apud Samuelem aduertite. Quaſi, inquit, peccatum ariolãdi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere: vt nõ iuſſionis ſimplex ipſa tranſgreſſio, ſed voluntatis ſuperba contemptio ſcelus idololatriæ reputetur. Non eſt.n. idipſum nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris eſt: nonnunquam & infirmitatis: illud*
Climac.grad.4. *vero aut odioſæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ.* B. Ioannes Climacvs in ſcala paradiſi, in gradu de obedientia. *Obedientia eſt animæ propriæ perfecta abnegatio, ſpontanea mors ſecurum periculum, tuta nauigatio, iter dormiẽdo confectum, ſepulcrum voluntatis, & excitatio humilitatis.*

III. Rem. Conſidera exempla eorum qui ob inobedientiã à Deo gra-
Gen 3. uiter puniti ſunt: quorum complura ſola ſcriptura diuina ſuppeditat. Pri-
Aug.c.15. Phil.2.8. mũ eſt primi parentis Adæ, de quo ita B. Avg. lib 14. de ciuitate Dei. *Sicut obedientia ſecundi hominis* (Chriſti) *eo prædicabilior, quia factus eſt obediens vſque ad mortem: ita inobedientia primi hominis eo deteſtabilior, quo factus eſt inobediens vſq; ad mortem. Vbi.n. magna eſt inobedientiæ pœna propoſita, & res à creatore facilis imperata, quisnam ſatis explicet, quantum malum ſit non obedire in re facili, & tantæ poteſtatis*
Gen.19.26. *imperio, & tanto terrenti ſupplicio?* II. eſt vxoris Loth, quæ ob inobediẽtiã con-
Aug.c.30. uerſa eſt in ſtatuã ſalis, nẽpe quia contra mandatũ angelicũ reſpexit retro. *Ad quid pertinet,* inquit idẽ Aug. lib.16. de ciuitate Dei, *quod prohibiti ſunt qui liberabantur ab Angelis retro reſpicere, niſi quia non eſt animo redeundũ ad veterẽ vitã, qua per gratiã renouationis eximimur, ſi vltimũ iudiciũ euadere cogitamus? Denq; vxor Loth, vbi reſpexit, remanſit, & in ſalẽ conuerſa hominib. fidelib. quoddã præſtitit condi-*
Num.16.22. *mentum, quo ſapiant aliquid, vnde illud caueatur exemplum.* III. eſt Chore, Dathan & Abiron, quos, quia Moyſi non obtemperarunt, terra viuos abſorpſit.
1.Reg.15.23. IV. Saulis regis, qui ob inobedientiã regno exutus eſt. *Pro eo, quod abiecisti ſermonẽ Domini,* inquit ad eũ Propheta Samuel, *Proiecit te Dominus, ne ſis rex.* V. eſt Prophetæ de Iuda veniẽtis in Bethel, qui quoniã cõtra mandatũ Domini in Bethel cũ alio Propheta panẽ comedit & bibit aquã, à leone occi-
3.Reg.13.24. ſus eſt. VI. alteri' Prophetæ itẽ à leone occiſi, quod filio Prophetarũ dicẽti,

Percute

Percute me, non obtemperarit. VII. Ionæ Prophetæ, quẽ fugientẽ in Tharſis nec aer, nec aqua, nec nauis ferre potuit ob inobedientiam, & tandẽ in mare proiectus eſt. VIII. eſt populi Iſraelitici, qui ob inobedientiã captiuus abductus eſt in Babylonẽ, vt liquet ex Ieremia. *Benedixit.n.ibi Deus filios Ionadab*, inquit Aug. *propter obedientiam eoſq; obiecit inobedienti populo ſuo, exprobrans, quia cum filij Ionadab obedientes eſſent patri ſuo, illi non obedirent Deo ſuo.* Ib c 20.36. Ion.1.15. Hier.34 18. Aug.in Pſal.70.

IV. REM. Conſidera quanta mala ex inobedientia profluxerint, & in dies profluant. Nam primo ob vnã Adæ inobedientiã, quotquot homines à condito orbe extiterunt, excepto Chriſto & B. Virgine Maria, peccato originali obnoxii, reiq; æternæ damnationis concepti vel nati ſunt, & ſi vitã in eodẽ peccato clauſerint, regno cœlorum in perpetuũ excluſi. Clare.n. docet Apoſtolus in epiſtola ad Romanos. Oẽs homines in Adã peccauiſſe. *In quo*, inquit, *omnes peccauerunt*, & per inobedientiam eius peccatores factos. *Per inobedientiam vnius hominis*, inquit, *peccatores conſtituti ſunt multi.* Et ad Epheſios *Eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri.* 2. ad expiandum hoc Adæ, noſtrumq; peccatum neceſſe fuit filium Dei humanam naturam aſſumere, & in ea mortẽ oppetere. Vnde B. BERN. in natali Domini. *Ex conſideratione remedij periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei altiſſimi, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce ò homo, quam grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortẽ & mortẽ ſempiternam, nunquã pro eorum remedio Dei filius moreretur.* 3. Omnia mala pœnæ; vt labores, morbi, fames, ſitis, bella, & mors ipſa, atq; adeo inobedientia carnis & Spiritus, quæ dicitur concupiſcentia carnis, tota vita nobis inhærens, omnium peccatorum actualium fons & radix, ex vna inobedientia Adæ manarunt. Vnde AVGVSTINVS. *In illius peccati Adæ pœna, quid inobedientiæ, niſi inobedientia retributa eſt? Nam quæ hominis eſt alia miſeria, niſi aduerſus eum ipſum inobedientia eius ipſius, vt quoniam noluit, quod potuit quod non poteſt, velit? In paradiſo enim, etiamſi non omnia poterat ante peccatum, quicquid tamen non poterat, non volebat, & ideo poterat omnia quæ volebat. Nunc verò, ſicut in eius ſtirpe cognoſcimus, & diuina ſcriptura teſtatur, homo vanitati ſimilis factus eſt. Quis enim enumeret, quam multa quæ non poteſt velit, dum ſibi ipſi, id eſt, voluntati eius ipſe animus eius, eoque inferior caro eius non obtemperat? Ipſo namque inuito, & animus plærumque turbatur, & caro dolet, & veteraſcit, & moritur.* 4. Deus in ſcripturis atrociſſima quæque legis præuaricatoribus, id eſt, inobedientibus minatur. *Maledictus*, inquit in Deuteronomio, *qui non permanent in ſermonibus legis huius, nec eos opere perficit.* Et. *Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, vt cuſtodias, & facias omnia mandata eius, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreũ tuũ.* Et in Pſal. *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis* Et apud Eccleſ. *Væ vobis impij, qui dereliquiſtis legẽ Domini altiſſimi.* Deniq; quotquot à Magiſtratu Rom.5.12. Eph.2.3. Bern. ſerm.3. Rom.7.19. Aug.14. de ciuit.c.15. Pſalm.143.4. Deut.27.26. c.28.15. Pſal.118.21. Eccleſ.41.11.

Ephr.c.2.tō.2. politico vel Eccleſiaſtico *in ciuitatibus puniuntur, fere propter inobedientiam,* vt bene animaduertit B. EPHRAEM in Tractatu de virtute, *atque contumaciam, duramq́ ceruicem plectuntur.*

V. REMED. Condſiera exempla eorum qui virtute obedientiæ excelluerunt. Primus eſt Abraham Patriarcha, quem obedientiæ ſtudioſis Baſi.c.23. primo loco proponit B. BASILIVS in Conſtitutionibus monaſticis. *Conſidera,* inquit, *mihi Abraham, qui iubetur relinquere domum, patriam, poſſeſſiones, cognatos, amicos, & omnia quæ contraria his ſunt conſectari. peregrinationem, obſcuritatem nominis, paupertatem, pericula: & tamen in his omnibus dicto audientem. Venit ille in Paleſtinam primum, ſed victus inopia coactus pergit in Ægyptũ, ibiq́ adempta licet vxore, non animo deiicitur, nõ queritur de Dei conſilio; Qui enim ſemel animũ obfirmarat ſuum, vt obediret Deo, totus in eo erat, vt perfectiſſimã illi præſtaret obedientiã, ideoq́ cum eo ipſo tempore filium ſuum poſteritatis ſpem, in ætate florida iuberetur Deo in excelſo monte immolare, nihil mente conſternatus eſt, ſed perinde vt ſi agnum eſſet aliquem mactaturus, nihil neq́ curioſè iudicium Dei perueſtigans, neq́ ſecum obmurmu-* Gen.22.1. *rans mandatum diuinum exequi tentauit, luculentamq́ obedientiæ coronam reportauit, nempe qui cunctis deinceps mortalibus fidei, obedientiæq́ veluti columna quædam erectus ſit.* Bern.hom.1. SECVNDVS eſt Chriſtus Dominus. De quo B. BERN. ſuper Miſſus eſt. *Diſce homo obedire, diſce terra ſubdi, diſce puluis obtemperare. De auctore tuo lo-* Luc. 2. 51. *quens Euangeliſta. Et erat, inquit, ſubditus illis, haud dubium, quin Mariæ & Ioſeph. Erubeſce ſuperbe cinis, Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus tuo te præponis auctori? Si hominis, ô homo, imitari dedignaris exemplum, certe non erit tibi indignum ſequi auctorem tuum. Si non poteris forſitan ſequi eum quocunq́ ierit, dignare vel ſequi, quo tibi condeſcendit.* TERTII ſunt Apoſtoli, de quibus loco ſupra allegato BASILIVS. *Dixit eis Ieſus, c* Matth.10.16. *rudes adhuc in eius diſciplina eſſent, ac tantum nõ iam iam regnaturum illum putarent, ſeq́ conſortes regni eius nullo labore futuros. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Qua re audita illi nequaquam dixerunt. Nos requietẽ ſperauimus, & tu nos in pericula protrudis; honores expectauimus, & tu ingeris ignominias. Imo cum grauiora audiſſent, ſe odio futuros omnibus hominibus, ad præſides & reges trahendos & occidendos, ſubmiſſa mentis ceruice obedientiæ iugum ſubierunt, alacriq́ animo in pericula, in fora, in contumelias, in lapidationes, in cruces variasq́ neces proceſſere; tantaq́* Act.5.41. *alacritate hæc ſuſtinebant vt mirificè exultarent ſe dignos habitos pro nomine Ieſu contumeliam pati. Hanc obedientiam is qui ſecundum Deum verè eſt monachus antiſtiti ſuo præſtet oportet. Siquidem diſcipulos Chriſtus in hoc elegit, qui hoc vitæ inſtitutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem ſecuturæ poſteritati.*

VI. REMED. Conſidera quæ ſint conditiones obedientiæ veræ & perfectæ: hoc ſiquidem longius à vitio inobedientiæ receſſeris, quo propius ad illas acceſſeris.

Condi-

Conditiones perfectæ obedientiæ.

PRIMA Conditio eſt, vt ſuperiori obedias tanquam Chriſti vicario, imò vt Chriſto & Deo. Nam apud Lucam Chriſtus ait. *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et Apoſtolus ad Romanos ſic ratiocinatur, vt probet obtemperandum eſſe ſuperioribus etiam politicis, (qui id temporis erant infideles) *Non eſt poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* Et paulo poſt poteſtatem illam, vel ſuperiorem vocat *Dei miniſtrum.* Et in epiſtola ad Epheſios. *Serui*, inquit, *obedite Dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto, non ad oculum ſeruientes, ſed vt ſerui Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate ſeruientes ſicut Domino.* Et ad Coloſſenſes, cum iterum ad obtemperandum Præpoſitis ſubditos hortatus eſſet, ait. *Quodcunque facitis ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes, quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſeruite.* Vnde B. BERNARDVS in tractatu de præcepto & diſpenſatione. *Deus*, inquit, *Prælatos ſibi quodammodo æquare dignatus, ſibimet imputat illorum & reuerentiam & contemptum, ſpecialiter conteſtans eis. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. An non hoc ipſum & regula noſtra perhibet, vbi ait. Obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur. Quamobrem quicquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus omnino accipiendum eſt, q̃ ſi præcipiat Deus.* Et PETRVS Bleſſenſis ad Priorem de Monaſterio lo. *Quicquid tibi Prælatus iniunxerit, quod animæ ſaluti non obuiet, ſic illud amplecti debes, ac ſi Deus ipſe præceperit. Beatuſq; Benedictus proteſtatur Deo impendi obedientiam quæ maioribus exhibetur.* Et ante illos IOAN. CASSIANVS, agens de perfecta obedientia Tabenenſiotarum monachorum in Thebaide, ſcribit *eos ſic vniuerſa complere quæcunque à ſuperiore fuerint præcepta, tanquam ſi à Deo cœlitus ſint edita.* Illuſtre eius rei exemplum commemorat IOAN. CLIMACVS. *Cum in menſa*, inquiens, *ego & ſuperior in quodam cœnobio conſediſſemus aduocat is quendam nomine Laurentium, qui fere 48. annos in monaſterio degerat; cum adueniſſet, nihil illi penitus dixit, ſed ſic ante menſam ſine cibo per duas horas, cum tamen initium eſſet prandij, ſtare permiſit, adeo vt ipſe quoque erubeſcerem, nec intueri eum auderem. Erat enim canus totus iam octogenarius. Non omiſi ego poſtea à ſene percunctari, quid aſtans cogitaſſet. Chriſti, inquit, imaginem Superiori impoſui: neque enim ab illo hoc præceptum exiſſe, ſed à Deo penitus exiſtimaui. Quare, ô pater Ioannes, non coram menſa hominum, ſed coram altari diuino aſtare me putãs orabam, nullamque penitus malignã cogitationem contra Superiorem admittebam, pro ſyncera mea in eum fide & caritate, caritas enim non cogitat malum.*

Luc. 10. 16. Rom. 13. 1. Eph. 6. 5. Col. 3. 23. Bern. Luc. 10. 16. Reg. S. Bened. c. 68. de obed. Bleſ. ep. 131. Caſſ. l. 4. inſt. c. 10. Clim. grad. 4. 1. Cor. 13. 5.

Matt 16.24. ALTERA Conditio eſt, vt abneges propriam voluntatem, eamque
1.Reg.15.22. Greg.35.mor.c.10. conformes ſuperiorum & Dei voluntati, iuxta illud Chriſti. *Qui vult ve-*
nire poſt me, abneget ſemetipſum, & ſequatur me. nam à Samuele propheta in
hiſtoria Regum ideo, teſte B. Gregorio, anteſertur obedientia victimæ,
quia *per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.* Et
habes in hac re perfectiſſimum exemplum Chriſti Domini, non ſuam,
ſed Patris in omnibus perficientis voluntatem: Nam apud Ioannem ita
Ioan.6.38. loquitur. *Deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem e-*
Io.5.19. *ius, qui miſit me.* Et. *Non poſſum ego à me ipſo facere quicquam: quia non quæro*
Io.4.34. *voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.* Et iterum. *Meus cibus eſt, vt*
faciam voluntatem eius, qui miſit me, vt perficiam opus eius. Quod verò illud
Iſa.53.7. fuit opus? opus certè noſtræ redemptionis per voluntariam oblationem
Ioan.14.31. in cruce, *oblatus eſt enim, quia ipſe voluit.* ait Iſaias. voluit autem non ſua, ſed
patris voluntate, cui ſuam conformauit. Nam in extremo ſermone poſt
Luc.22.42. cœnam ad diſcipulos dixit. *Sicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio.* Et pau-
Phil.2.8. lo poſt in horto. *Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea*
Bern.c.13. *voluntas, ſed tua fiat.* Immò hoc opus Chriſtus voluit ſibi à Patre mandari,
vt fieret *obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Qua de cauſa B. Bern-
ardus in ſermone exhortatorio ad milites templi ſcripſit Chriſtum *maluiſ-*
Baſil. quæſt.123. *ſe perdere vitam quam obedientiam.* Hanc conditionem in obedientia perfe-
Id.cap.28. cta Patres omnes requirunt. S. BASILII verba ſunt in regulis breuiori-
bus. *In vniuerſum vti propria voluntate alienum eſt à recta ratione.* Et in conſti-
tutionibus monaſticis. *Monachus ne ad punctum temporis poteſtatem ſui habere*
debet, vt faciat priuata negotia. nam & inſtrumentum ſine artifice, & manus reſecta
Caſſian.c.32. *à corpore ſua ſponte non mouentur.* CASSIANVS libro 12. inſtitutionum ſic
Clim. gradu. 4. loquitur. *Obedientiæ iugum & ſubiectio ſimplici corde, ac ſine vlla ſimulatione à*
Bern.ſerm.19. *monacho ſuſcipi debet, ita vt præter Abbatis mandatum nulla penitus voluntas viuat*
in nobis. vnde IOAN. CLIMACVS ſupra vocauit obedientiam *ſepulchrum*
voluntatis. BERNARD. in Cantica obiurgans fratres ob inobedientiam.
Illam, inquit, *quã toties Deum conſcientijs veſtris teſtibus offendiſtis, propriam ſcilicet*
voluntatem veſtram, ecce nunc iterum magiſtram habetis, non me. Illa vos naturæ do-
cet non parcere, rationi non acquieſcere, non obtemperare ſeniorum conſilio vel exemplo,
non obedire nobis. Non legiſtis in regula veſtra, quicquid ſine voluntate, vel conſen-
ſu Patris ſpiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Hinc ſequitur
longè à perfectione obedientiæ diſcedere eos, qui voluntatem Superio-
ris ad ſuam detorquere conantur, vt idem Bernardus alibi obſer-
Id.in ſerm.de tribus ordin. uauit. *Quiſquis,* inquiens, *vel apertè, vel occultè ſatagit, vt quod habet in*
voluntate, hoc ei ſpiritualis pater iniungat, ipſe ſe ſeducit, ſi forte ſibi quaſi de obe-
dientia blandiatur: neque enim in ea re ipſe Prælato, ſed magis ei Prælatus obe-
Id ſerm.I. [illegible] *dit.* Et in ſermone de conuerſione S. Pauli, agens de eius verbis. Do-
mine quid me vis facere. *Sic profectò,* inquit, *ſic multorum vſque hodie pu-*
ſilla-

ſillanimitas & peruerſitas exigit, vt ab eis quæri oporteat. Quid vis vt faciam tibi? non ipſi quærant, Domine quid me vis facere? Conſiderare neceſſe habet miniſter & vicarius Chriſti, quid ſibi præcipi velint, non ipſi conſiderant, quæ voluntas ſit præceptoris. Non eſt obedientia eorum plena, non in omnibus parati ſunt obſequi, non per omnia ſequi propoſuerunt eum, qui non ſuam, ſed Patris venit facere voluntatem. Deinde conſequens eſt, delinquere quoque contra hanc conditionem eos, qui arbitrantur ſe in pietatis operibus exercendis, vt ieiuniis, vigiliis, & precationibus poſſe à voluntate Superioris nonnunquam diſcedere, vt notauit benè IOAN. Caſſianus in collatione Danielis Abbatis. *Vnum ſanè, ait, atque idem obedientiæ genus eſt, vel propter operationis inſtantiam, vel propter otij deſiderium Senioris violare mandatum, tamque diſpendioſum eſt pro ſomno, quam pro vigilantia Monaſterij ſtatuta conuellere: tantum denique eſt Abbatis tranſire præceptum, vt legas, quantum ſi contemnas, vt dormias.* Vna tantum cautio hic notanda eſt, quam ſolers ille morum cenſor Gregorius fuſius proſequitur. Nempe obedientiam tuam maioris meriti fore, ſi cum ardua & carni aduerſa iubentur, propriæ voluntatis votum adiungas & libentius pareas: ſecus ſi proſpera & carni iucunda. Primi exemplum eſt Paulus Apoſtolus, qui iuſſus à Deo aſcendere Hieroſolymam, licet in via ex Agabo propheta intelligeret ſe ibi ligandum, reſpondit. *Ego non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Ieſu.* Secundi eſt Moyſes qui per angelum à caulis ouium vocatus ad honores, vt eſſet dux populi, ex humilitate tergiuerſatus eſt, dicens. *Obſecro Domine, non ſum eloquens. Mitte, quem miſſurus es. Moyſes itaque,* concludit Gregorius, *ad proſpera de ſuo nihil habet, quia precibus renititur. Paulus verò ad aduerſa etiam ex ſuo voto ducitur. Præeunte ergo vtrorumque Ducum infracta virtute inſtituimur, vt ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur proſperis huius ſeculi ex ſola iuſſione, aduerſis autem etiam ex deuotione militemus.*

Collat. 4. c. 20.

Greg. 35. mor. c. 13.

Gal. 2. 2. Act. 21. 13.

Exod 4. 13.

TERTIA Conditio perfectæ obedientiæ eſt, vt abneges quoque proprium iudicium, vel vt Apoſtolus loquitur, captiues intellectum, ac conformes cum iudicio Superioris. Id enim *per ſimplicitatẽ cordis* qua ſerui in epiſtola ad Epheſios & Coloſſenſes, *ſicut Domino* obedire iubentur *Dominis carnalibus*, etiam Ethnicis, intelligi videtur. Deinde ſacræ literæ, non ſemel monent ne *nitamur prudentiæ noſtræ* & iudicio, imò damnant *ſapientes in oculis ſuis*, & ſuadent vt ſemper conſilium à ſapientibus perquiramus: quanto magis ſtandũ eſt conſilio iudicioq; ſuperiorũ, quos tanquam Dei vicarios, & diuinæ voluntatis interpretes venerari iubemur. 3. hæc conditio fuit in omnib. qui perfectè Deo obedierunt. Vt in Abraham, de quo Paulus *Fide qui vocatur Abraham obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatẽ, & exiit neſciens quo iret* Et rurſus. *Nõ infirmatus eſt fide, nec conſiderauit corpus ſuum emortuum, cum ferè centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Saræ.* Vt in Iſaia qui

2. Cor. 10. Eph. 6. 5. Col. 3. 23.

Prou. 3. 5. Iſa. 5. 21. Rom. 12. 3. Tob. 4. 19. Eccli. 32. 24.

Heb. 11. 8.

Rom. 4. 19.

Iſa.20.2. Orig. 7.contra Celſum. qui licet nobilitate & autoritate in vrbe Ieroſolymitana clarus, ex mandato Dei, nudus, & quidem per triénium teſte Origene inceſſit. Vt in ipſo Chriſto Domino, quem non dubium eſt, vt voluntatem, ita iudicium quoque Patri cœleſti perfectiſſimè in obſequendo ſubieciſſe. vnde apud Ioan.5.30. B. Ioannem. *Non poßum,* inquit, *à me facere quicquam. Sicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt.* Sicut audio, nempe à Patre cœleſti. Vt denique in Apoſtolis, qui ſimulatque ad ſequendum Chriſtum vocati ſunt illico Matth.4.2. relictis omnibus paruerunt: De iis certe B. BERNARDVS ſermone 2. de S. Andræa ita ſcribit. *Vis audire perfectæ obedientiæ formam? vidit Dominus, ait Euangeliſta, Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis. venite poſt me, faciā vos fieri piſcatores hominum. At illi continuo nihil diiudicantes, aut hæſitantes, non ſoliciti vnde viuerent, non conſiderantes, quonā modo rudes homines, & ſine literis prædicatores fieri poſſent, nihil denique interrogantes ſine omni mora relictis retibus & naui ſecuti ſunt eum. Agnoſcite fratres, quoniam propter vos ſcripta ſint hæc, vt diſcentes veræ obedientiæ formam caſtigetis corda veſtra in obedientia caritatis.* Ita docuerunt & alii SS. Patres. BASILIVS. *Monachi libentiſſimè obtemperent ſuo Præpoſito, nec ab eo eorum, quæ ſibi imponuntur rationem repeſcant, &c. nihil omnino ipſorum iuſſa curioſius perſcrutando.* Addit monachos non ſecus obedire debere, quam oues paſtoribus, & inſtrumenta artificibus, quæ ad quemcunque vſum tractanda ſe præbēt. vt ergo inſtrumentū non deligit, quid faciat, ita nec monachum debere. Illud verò firmiſſimum tenendum illi eſſe, difficile eſſe ſe cognoſcere & curare, eo quod quiſque naturaliter ſe amet, & ideo iudicio fallatur. Ab alio autem cognoſci facile eſſe, eo quod illi in iudicando non obſtet amor ſui. HIERONYMVS epiſtola ad Ruſticum. *Credas tibi ſalutare, quicquid monaſterij præpoſitus præceperit, nec de maiorum ſententia iudices, cuius officij eſt obedire, & implere quæ iuſſa ſunt dicente Moyſe. Audi Iſrahel & tace.* CASSIANVS. *Ægyptij monachi vniuerſa complere, quæcunque fuerint à Præpoſito ſuo præcepta, tanquam ſi à Deo cœlitus ſint edita ſine vlla diſcußione feſtinant.* Et infra. *nihil diſcernens, nihil diiudicans ex ijs quæ tibi fuerint imperata.* Et alibi. *Nullo alio vitio,* ait Abbas Moyſes, *tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quam cum eum, neglectis conſiliis ſeniorum, ſuo iudicio perſuaſerit, definitionique confidere.* Et collatione 18. Piamon Abbas cauſam reddit cur iuniores ſeniorum præcepta diſcutere non debeant, quia videlicet dæmon tales iudicio ſuo plus æquo fidentes facile in id vſque propellit, vt etiam ſaluberrima iudicent eſſe ſuperflua & noxia. GREGORIVS libro 2. in primum Regum. *Neſcit iudicare, quiſquis perfectè didicit obedire.* IO. CLIMACVS. *Cum obedientiæ ſtudium fuerimus ingreßi, minime in aliquo diiudicare licebit inſtitutorem noſtrum, etiamſi in illo, homo enim eſt, modica aliqua delicta animaduertamus: ſi verò fecerimus, nihil nobis obedientia proderit.* Et infra. *Cum tibi cogitatio ſuggeſſerit, vt prælatum, aut diiudices, aut damnes,*

Margin notes: Baſ.conſt.mon. c.20.& 23. — Hier.ep.4. — Deut. 6.3. — Caſſ.l.4. c.10.&41. — Id.cap.11. — Id.cap.3. — Cap.11. coll.2. — Greg.c.2. — Clim.grad.4.

ab ea non ſecus quam fornicatione reſili. BERNARDVS de præcepto & diſpenſatione. *Imperfecti cordis, & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt ſtatuta seniorũ ſtudioſius diſcutere, hærere ad ſingula, quæ iniunguntur, exigere de quibusq; rationem, & malè ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſa latuerit, nec vnquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit quod forte libuerit, aut quod non aliter licere, ſeu expedire mõſtrauerit, vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata ſatis, imò nimis moleſta eſt huiuſcemodi obedientia.* Et in ſermone de cõuerſione S. Pauli deplorat eos, qui nolunt quaſi cæci ad manum trahi cum Saulo. Immò ad fratres de monte Dei vocat *obedientiam indiſcretam*, eo quod non diſcernat; quid vel quale præcipiatur. 5. Conditionẽ hanc inobedientia eſſe neceſſariam demonſtrat & Ratio ipſa. *Niſi hæc obedientia iudicii exiſtat*, inquit, B.P.N. IGNATIVS in aurea ſua epiſtola de obedientiæ virtute conſcripta, *fieri non poteſt, vt vel conſenſus voluntatis, vel executio talis ſit, qualem eſſe oportet: natura enim ita comparatum eſt, vt animi noſtri vires, quæ appetitiuæ dicuntur ſequantur apprehenſiuas, & niſi adhibita vi voluntas iudicio repugnante diu obtemperare non poterit. Quod ſi forte quis aliquo temporis ſpatio obediat per communem illam apprehenſionem, qua cenſetur perperam etiam præcipienti parendum eſſe, certe id ſtabile ac fixum eſſe non poteſt, atque ita perſeuerantia deficit, vel ſaltem obedientiæ perfectio, quæ in prompte & alacriter obediendo conſiſtit. Non enim ibi poteſt eſſe alacritas ac diligentia, vbi eſt animorum ſentiarumq; diſſenſio: perit etiam exequendi ſtudium & celeritas, cum ambigitur, expediat necne facere quod iubemur, perit humilitas, quoniam etſi ex altera parte paremus, ex altera tamen noſmetipſos ſuperiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit denique, vt ſummatim complectar, virtutis huius vis omnis ac dignitas: ſuccedunt autem in eorum locum dolor, moleſtia, tarditas, laſſitudo, obmurmurationes, excuſationes, aliaque vitia non ſane leuia, quibus Obedientiæ pretium ac meritum prorſus extinguitur.*

Si grauia & aſpera iubeantur?

DICES. Quid ſi grauia & aſpera à ſuperiore imperentur? reſpondet tibi B. LEO in ſermone de Epiphania Domini. *Nihil dilectiſſimi arduum eſt* Leo. ſerm. *humilibus, & nihil aſperum mitibus, & facile omnia præcepta veniunt ad effectum, quando & gratia prætendit auxiliũ, & obedientia mollit imperium.* Et BERNARDVS Bern. ſerm. in ſermone de circumciſione Domini. *Sed iam tibi in ipſa obedientiæ via aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere poſſunt, vt accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licet ſalubria ſint, minus tamen ſuauia videantur. Hæc ſi moleſtè ceperis ſuſtinere, ſi diiudicare, Prælatum, ſi murmurare in corde, etiamſi exterius impleas quod iubetur, nõ eſt hæc virtus patientiæ, ſed velamentũ malitiæ. Neceſſe eſt ergo vt illuceſcat dies patientiæ, per quam omnia dura & aſpera tacita amplectaris conſcientia, te magis diiudicãs & durius arguens, cui nimirum diſplicẽt, quæ ad ſalutẽ ſunt, & in cogitatione tua ſem-*

Digitized by Google

per partem Magiſtri quoad potes, aduerſus temetipſum i.uu ins, teq́ in omnibus accuſare, ipſum verò magis excuſare laborans. Si verò etiam ſupra vires tuas, & plus
Baſ. quæſt. 28. æquo aſpera tibi videantur imperata: reſpondet tibi B. BASILIVS in Regulis fuſius diſputatis. *VBI quis ſemel ſe in reliquum fratrum corpus cooptandum tradiderit, is ſi membrum poſtea adminiſtrandũ aptum iudicatum fuerit, eſto quod ipſi impoſitum ſit, vires ipſius videatur ſuperare, de iudicij periculo prorſus illum eſſe ſolicitum finito, qui ea imperet, quibus vires ſuæ pares eſſe non poſſint: ipſe autem parendo*
Phil. 2. 8. *alacritatem pro virili declaret ſtudij ſui vſq́ ad mortem, memor Domini, qui factus fuit obediens vſq́ ad mortem, mortem autem crucis. Illud autem antiſtitis imperium detrectare, & verbis aduerſum iuſſa ipſius litigare magno indicio eſt eum, qui id faciat, multis vitiis laborare, fidei debilitate, ſpei ambiguitate, & morum arrogantia. Neque enim alterius dicto audiens quiſquam eſſe recuſat, niſi prius ipſum apud ſeipſum deſpexerit. Neq́ qui ſibi certa fide perſuaſit, vera eſſe promiſſa Dei, etiamſi labortoſa imperentur,*
Rom. 8. 18. *grauatè illa faciet, vt qui certo norit, non eſſe condignas paſſiones huius temporis ad fu-*
Luc. 14. 11. *turam gloriam. Deinde verum eſſe illud, quod qui ſe humiliat, exaltabitur. Et. Quod eſt*
2. Cor. 4. 17. *in præſenti momentaneum, & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operari.*

Si Impoßibilia.

1. Cor. 3. 18. Caſſ. c. 10. AT porrò vrgebis. quid ſi prorſus impoſſibilia imperentur, ita vt fatuus videri poſſit, qui illa vel conetur perficere. Reſpondeo cum Apoſtolo. *Si quis inter vos Sapiens videtur in hoc ſeculo, fiat ſtult⁹ vt ſit Sapiens.* CASSIANVS certe libro 4. inſtitutionum de hac ſtultitia laudat monachos Tabenenſiotas, ita ſcribens. *Sic vniuerſa complere quæcunq́ fuerint à Præpoſito, tanquam ſi à Deo ſint cælitus edita, ſine vlla diſcuſſione feſtinant, vt nonnunquam etiam impoſſibilia ſibimet imperata ea fide ac deuotione ſuſcipiant, vt tota virtute, ac ſine vlla cordis hæſitatione perficere ea, aut conſummare nitantur, & ne impoſſibilitatẽ qui-*
Bened. c. 5. *dem præcepti pro ſenioris ſui reuerentia metiãtur.* Et S. BENEDICTI regula ex-
Bern. de Præcep. & diſpenſ. preſſè monet vt obedientia præſtetur ex caritate Superiori etiã impoſſibilia imperanti. Cuius meminit & B. BERNARDVS ita ſcribens. *Perfecta obedientia legem neſcit, terminis non arctatur, neq́ contenta anguſtiis profeſſionis, largiori voluntate fertur in latitudinem caritatis, & ad omne quod iniungitur ſpontanea, vigore liberalis alacrisq́ animi modum non conſiderans in infinitam libertatem exten-*
1. Pet. 1. 22. *ditur. Hæc eſt illa de qua ſignanter Apoſtolus Petrus caſtificantes, inquit, corda veſtra in obedientia caritatis, pulchrè ipſam per hoc ſequæſtrans ab illa inerti & ſeruili obediẽtia, quodãmodo nec caritati prompta, ſed obnoxia neceſſitati Hæc iuſti illius, cui lex poſita non eſt, propria eſt &c. Quanquam nec iſtam Regula ipſa* (Benedicti) *tacuerit,*

vbi

Digitized by Google

vbi monet, ſi fratri impoſſibilia iniunganturvt, confidens de adiutorio Dei obediant ex caritate. NEQVE deſunt ſanctiſſimi viri, qui exemplo ſuo hoc genere obedientiæ religioſis omnibus præierunt. Vt Abbas Ioannes in Thebaide, *qui*, vt habet CASSIANVS, *propter obedientiæ virtutem vſq; ad Prophetiæ gratiam ſublimatus ſic vniuerſo claruit orbi, vt etiam Regibus mundi huius merito ſuo redderetur illuſtris, vt Theodoſio Imperatori qui non ante præſumebat ad præpotentium bella tyrannorum procedere, quam oraculis illius animaretur atque reſponſis. Hic ergo ab adoleſcentia ſua vſque ad virilem ætatẽ Seniori ſuo deſeruiens, cum hic virgultum quoddam olim exciſum non modo aridum, ſed prope putre in terram defixum quotidie bis rigari iuſſiſſet, præceptum veneratione ſolita ſine vlla impoſſibilitatis conſideratione, quod in priſtinam arborem reuiuiſceret, ſuſcepit, & per totum anni ſpacium aqua per duo ferme milia, apportata bis quotidie rigauit. Cumq; eius ſedulitatem tacitus ſenex diebus ſingulis exploraret, & videret eum ſimplici cordis affectu mandatum ſuũ velut diuinitus emiſſum ſine vlla permutatione vultus, vel rationis diſcuſſione ſeruare, tandem ait: Ioannes, miſitnè radices hæc arbor, an non? Cumq; ille ſe neſcire dixiſſet, Senex quaſi tentans an ſuis radicibus niteretur, euulſit coram illo virgultũ, ſicq; proiiciens illud, præcepit, vt deinceps rigare deſineret.* Et paulo poſt ſubiungit. *Aliis rurſum ædificari cupientibus huius exemplo, vocans eum Senior. Curre, inquit, Ioannes. Saxum illud huc admoue quantocyus. Qui confeſtim ſaxum immane, quod turbæ multæ hominum, vel mouere non poſſent, applicata nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto niſu atque conatu prouoluere contendebat, vt ſudore omnium membrorum ſuorum, non ſolum totum infunderet veſtimentum, ſed etiam ſaxum ipſum ſuis ceruicibus humectaret, in hoc quoque paruum metiens impoſſibilitatem præcepti vel facti pro reuerentia Senioris, & obſequii ſimplicitate ſincera, qua credebat Senem tota fide nihil poſſe incaſſum, ac ſine ratione percipere.* Similia exempla reperies apud Sulpitium Seuerum dialogo primo de virtutibus orientalium monachorum, etiam miraculis comprobata.

Caſſ. 4. inſtit. c. 23. & 24.

Cap. 26

Si pugnantia cum lege diuina.

RVRSVS inſtabis, quid ſi, quæ imperantur, pugnent cum lege diuina. Reſpondet S. BASILIVS in regulis breuioribus. *Si quid ſit, quod à Superiore ex mandato domini dicatur, aut cum mandato conueniat, in eo licet mortẽ cum minis intentatã habeat, nihilominus obedientiã ſeruari conuenire. Sin contra aliquid pter mandatũ eſt, aut aliqua ex parte mandato aduerſatur, id licet Angelus de cœlo, aut de Apoſtolis aliquis imperet, licet vitã pmittat, aut mortẽ minetur, nullo pacto admittendũ eſſe: cum Apoſtolus dixerit. Licet nos ipſi, aut Angelus de cœlo euangelizet vobis pter id quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* Verũ quia aliquãdo certũ eſſe poteſt ſubdito mandatũ aliquod pugnare cũ lege diuina, aliquando incer-

Gal. 1. 8.

Bern. de præcepto.

Digitized by Google

tum, cum diſtinctione reſpondet B. BERNARD. *Quicquid*, inquiens, *vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus omnino accipiendũ eſt, quam ſi præcipiat Deus.* Et infra. *Ipſum quem pro Deo habemus, tanquam Deum, in his quæ apertè non ſunt contra Deum, audire debemus.* Vnde ſequitur quoties certum eſt diſplicere Deo mandatum ſuperioris, non eſſe obediendum,
Act.5.29. quia *Deo*, iuxta dictum B. Petri, *magis obedire oportet quam hominibus:* quoties autem dubium & incertum manet, eſſe obtemperandum, quia vt dixit
Hier.ep.41. Bern. ſuperius B. Hieronymus, *ſubditi eſt obedire, non iudicare*, maximè de dubiis. Et B. Bernardus in ſermone de ſubiectione noſtræ voluntatis. *Si quis facere cogitat, vnde mandatum certum non habet, ſi voluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit, donec Prælatũ interroget, & ab eo q̃rat Domini voluntatẽ, cui vice ipſius obedit, non turbabitur quicquid ei p̃cipiatur.* Et loco ante citato.
De præc. & diſp. *Sed homines, inquis, facile falli in Dei voluntate de reb. dubiis percipiẽda & in p̃cipiẽda fallere poſſunt. Sed enim, quid hoc refert tua, qui conſcius non es, præſertim cum teneas de ſcripturis, quia labia ſacerdotis*
Mal.2.7. *cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore eius requirunt, quia angelus Domini exercituum eſt. Requirunt dixerim legem: non quam aut authentica vlla ſcriptura tradiderit, vel ratio manifeſta probauerit: de huiuſmodi quippe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auſcultandus eſt; ſed quod ita latere, aut obſcurum eſſe cognoſcitur, vt in dubium venire poſſit: vtrumnam Deus ſic aut aliter forte velit, ſi non de labiis cuſtodientibus ſcientiam, & ex ore angeli Domini exercituum certum reddatur.*
Sulp.dial.1. Quod ſi inueniantur exempla quorundam, qui etiam mandatis cum diuina lege pugnantibus ardore quodam obtemperandi in omnibus paruerunt, ea ſuſpicienda magis, quam imitanda ſunt, & peculiaris inſtinctus diuini nomine excuſanda, vt eſt illius tyronis apud SEVERVM Sulpitium, qui ab Abbate iuſſus ingredi clibanum multo igne ad coquendos panes ſuccenſum, mox in eum inſiliit, & illæſus more Hebræorum puerorum ex eodem egreſſus eſt. *Sed quid mirum*, inquit Sulpitius, *ſi tuum Chriſte tyronem ignis ille non attigit, vt nec Abbatem pigeret dura mandaſſe, nec diſcipulum pœniteret imperio paruiſſe, qui eo die quo aduenerat perfectus inuentus eſt: merito felix, merito glorioſus, probatus obedientia, glorificatus paſſione?*
Caſſ.l.4.c.27.& 28. Deinde Abbatis Mutii apud CASSIANVM, qui ex mandato ſui ſenioris proprium filium octennem in profluentem abiicere voluit. *Cuius fides & deuotio*, inquit ille, *in tantum Deo fuit accepta, vt diuino ſtatim teſtimonio comprobata ſit. Reuelatum namque eſt continuo ſeniori, hac eum obedientia Abrahæ Patriarchæ opus impleſſe.* NEQ. fabuloſa tibi videri debent hæc exempla, cum ſimilia exſtent apud Ethnicos. SCIPIO ſiquidem maior, teſte
Plut. in Rom. apophr. Plutarcho, aliquando in Sicilia milites ſuos oſtendens dixit. Nullus horum eſt, qui non conſcenſa turri ſemet in mare præcipitaturus ſit, ſi iuſſero. Cuius obedientiæ reipſa præſtitæ exemplum commemorat Bap-
Fulg.lib.1.cap.1. tiſta Fulgoſius. Aſſaſinorum, inquit, in Syria princeps, Vetus dictus præ-

ſente

Digitized by Google

ſente Henrico Campaniæ Comite, qui ad eum Legatus venerat, vt quanta ſubditorum ſuorum eſſet obedientia oſtenderet monſtratis in altæ turris ſummitate aliquot hominibus vnũ nominatim euocauit, qui nulla mora facta in ipſorum conſpectu ſe demiſit, caſuque obtritus vitam finiuit. Et cum alios etiam vocare vellet, Comitis precibus vix retentus fuit.

VIDE V. *Ambitio. Amor ſui. Immortificatio paſſionum. Iudicium proprium. Murmuratio. Præſumptio. Superbia. Voluntas propria.*

INVIDIA.

Remedia contra Inuidiam.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus in diuinis literis contra inuidiam pronunciet. Primo enim prohibet illam, & inter grauia peccata numerat. Chriſtus enim inuidenti dixit. *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Et Apoſtolus. *Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis?* Et. *Non in contentione, & æmulatione, ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum.* Et. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.* Et ibidem numerat inuidiam inter opera carnis à regno cœlorum excludentia. Et B. Iacobus. *Vbi zelus, & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus prauum.* 2. docet eam noxiam eſſe inuido & aliis. *Paruulum*, inquit Iob, *occidit inuidia.* Et Salomon. *Vita carnium, ſanitas cordis; putredo oſſium inuidia.* Et Eccleſiaſticus. *Qui ſibi inuidet, nihil illo nequius, & hæc redditio eſt malitiæ illius.* Et Sapiens. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Et B. Ioannes. *Propter quid Cain occidit Abel? quia opera eius erant maligna, fratris autem eius iuſta.* 3. tradit eam apud Deum non eſſe impunitam. Vnde Salomon. *Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus.* Et. *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius non exultet cor tuum, ne forte videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.* Et. *Vir qui feſtinat ditari, & aliis inuidet, ignorat quod egeſtas ſuperueniet ei.* Et ſapiens. *Neq; cum inuidia tabeſcente iter habebo, quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ.*

Matth. 20. 15. 1. Cor. 3. 3. Rom. 13. 13. Gal. 5. 26. Iac. 3. 16. Iob. 5. 2. Prou. 14. 30. Eccli. 14. 6. Sap. 2. 24. 1. Ioan. 3. 12. Prou. 17. 5. c. 24. 17. c. 28. 22. Sap. 6. 25.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum teſtimonia. S. CYPRIANVS *Nihil magis Chriſtiano cauendum, nihil cautius prouidendum, quam ne quis inuidia & liuore capiatur, ne quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur.* Et infra. *Inuidia radix eſt malorum omnium, fons cladium, ſeminarium delictorum.* S. BASILIVS. *Inuidia eſt interitus vitæ, peſtis naturæ, aduerſa omnibus bonis ex Deo venientibus, demum ipſi Deo contraria.* Et infra. *Fugiamus intolerabile malum, Serpentis id eſt præceptum, diaboli inuentum, inimici ſatis pernitionis arrhabo,* pieta-

Cypr. ſerm. de zelo & liuore. Baſ. hom. 11.

Digitized by Google

pietatis impedimentum, via ad gehennam, regni cœlorum priuatio. Nam & ipſo fatentur ore hoc vitiũ inuidi. Aſpectus illis eſt aridus & obſcurus, pena ſubtriſtis, ſuperciliũ demiſſum, anima ipſo morbo ſuffuſa, prudentia deſtituta. B. GREG. NYSS. *Inuidia malorũ princeps, mortis mater, prima peccati ianua, vitiorũ radix, doloris initiũ, calamitatis parens, inobedientiæ cauſa, ignominiæ principium, mortifer ſtimulus, mucro reconditus, naturæ morbus, bilis venenoſa, tabes ſponte adhibita, telũ amarũ, figens animam clauus, flamma cordis, inteſtinorũ ignis. Hanc qui habet, non ſuis malis, ſed alienis bonis infelix eſt. Miluis ſimilis, quos cadauerib. paſci & pretioſo vnguẽto emoriaiunt.* HIER. *Inuidia aliena felicitate torquetur, & in duplicem ſcinditur paßionẽ, cum aut ipſe eſt aliquid in eo, in quo aliũ eſſe non vult: aut aliũ eſſe videns meliorem, dolet ſe ei nõ eſſe conſimilem. Pulchrè quidã de inuidia luſit, dicens. Iuſtius inuidia nihil eſt, quæ protinus ipſum Auctorem rodit, diſcruciatq́ animum.* IO. CHRYS. *Inuidi peiores ſunt feris, dæmonib. autem pares & forte deteriores: nam feræ eſcæ indigentes, vel à nobis irritatæ aduerſus nos armantur: inuidi verò etiam beneficiis allecti bene meritos maleficiis proſecuti ſunt. Dæmones quoque, licet contra nos bellum exerceant impacatum, conſortib. tamen generis non inſidiantur. Vnde Iudæis Chriſtus os occluſit cum eum in Beelzebub eiicere dæmonia calumniarentur. Inuidi verò neque naturæ communionem reueriti ſunt, neque ſibi pepercerunt.* Et paulo poſt. *Omni venia caret hoc peccatum. nam fornicator quidem concupiſcentiam prætendere poteſt, fur paupertatem, homicida furorem. Tu verò quam dices cauſam rogo? nullam penitus, niſi tantum intenſam nequitiam, &c. Hoc vitium & fornicatione peius eſt, & adulterio. Hoc enim in operato tantum ſiſtit, inuidiæ verò vis totam ſubuertit Eccleſiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater eſt, ita fratrem Cain occidit, ita Iacob Eſau, ita Ioſeph fratres, ita cunctos homines diabolus.* AVGVSTINVS de Geneſi ad litteram. *Cum ſuperbia ſit amor excellentiæ propriæ, inuidia verò ſit odium fœlicitatis alienæ, quid inde naſcatur ſatis in promptu eſt. Amando enim quiſque excellentiã ſuam vel paribus inuidet, quod ei coæquantur, vel inferioribus, ne ſibi coæquentur, vel ſuperioribus, quod eis non coæquentur.* B. PROSPER libro tertio de vita contemplatiua. *Inuidi de bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitiis gratuitis ardent, deprehendi pectoris ſui maliciam timent, ſemper amari, nunquam certi, amici diaboli, inimici etiam ſui, omnibus odioſi, ad gaudenda anxii, ad plangenda læti, vtrobique peruerſi. Inter amicos diſcordias ſeminant, diſcordantes ad tempus, ſi poſſunt, in diſſenſione confirmant. Opinionem bonorum mendaciis decolorant, in ſpiritualibus carnalia laudant, vt ſpiritualia bona eis deeſſe perſuadeant. Amicitias ſimulant, vt eos, qui ſe incautè ſibi commiſerunt, qua poſſunt arte decipiant, &c.* GREG. 5. Moral. *Quamuis per omne vitium, quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infunditur, in hac tamen nequitia tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem mouet. De quo nimirum ſcriptum eſt, Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Nam cũ deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipſa quoq; exteriora indicant, quàm grauiter animũ veſania inſtigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra*

Margin notes: Nyſſ. in vita Moyſis. — Hier. in c. 5. ad Galat. — Chryſ. hom. 44. ad pop. Ant. — Matth. 12. 26. — Gen. 4. 27. & 37. — Aug. l. 11. c. 14. — Proſp. c. 9. — Greg. cap. 34. — Sap. 2. 24.

Digitized by Google

bra frigeſcunt: fit in cogitatione rabies, in dentibus ſtridor, cumq; in latebris cordis creſcens abſconditur odium, dolore cæco tenebrat conſcientiam vulnus incluſum, &c.

III. REMED. Conſidera, vt inter morbos corporales, quidam ſunt incurabiles, ita inter ſpirituales morbum inuidiæ quaſi eſſe incurabilem, atq; idcirco diligentior ſis in quærendo efficaci contra eum antidoto. Incurabilem quaſi eſſe notarunt plurimi Patres. CYPRIANVS. *Facilior cura eſt, vbi plaga perſpicua, & cito ad ſanitatem medela ſubueniente perducitur vulnus, quod videtur. Zeli vulnera obſtruſa ſunt & occulta, nec remedium cura medentis admittunt, qui ſe intra conſcientiæ latebras cæco dolore clauſerunt.* Et infra. *Calamitas ſine remedio eſt odiſſe felicem.* BASILIVS. *Inuidus rogatus vt morbum ſuum manifeſtet ſe accuſare omnino veretur, morbum in imo cordis receſſu rodentem atq; abſumentem viſcera retinens. Itaque nec medicum, nec medicinam ad eum fugandum aptam inuenire poteſt, quanquam curandorum ægrorum tot referti ſint libri.* CHRYS. ad populum Antioch. *Tam inſanabilis eſt iſte morbus, vt & innumeris medicaminibus ſuperpoſitis propriam ſcaturiat tabem.* B. PROSPER de vita contemplatiua. *Inuidioſum facit excellentia meriti, inuidum pœna peccati: nec ei ab homine poteſt remedium adhiberi cuius eſt vulnus occultum.* CASSIANVS. *Sciendum ſane eſt inuidiæ morbum difficilius ad medelam, quam cetera vitia peruenire. Nam eum quem ſemel veneni ſui peſte corruperit, pene dixerim carere remedio.* Et poſt. *Vſq; adeo incurabilis eſt iſta pernicies, vt blandimentis exaſperetur, inſletur obſequiis, muneribus irritetur, quia vt Salomon ait. Nihil ſuſtinet zelus. Quanto enim amplius alius aut humilitatis ſubiectione, aut patientiæ virtute, aut munificentiæ laude profecerit, tanto ille maiorib. inuidiæ ſtimulis incitatur, qui non niſi ruinam, aut mortem eius cui inuidet concupiſcit.*

Cypr. de zelo & liuore.

Baſ. hom. 11.

Chry. hom. 53.

Proſp. l. 3 c. 5.

Caſſ. coll. 18. 17

prou. 6. 35.

IV. REMED. Conſidera, quàm multa mala oriantur ex inuidia. Ea deſcribit B. CYPRIANVS. *Non eſt*, inquiens, *quod aliquis exiſtimet malum iſtud vna ſpecie contineri, aut breuib. terminis, & anguſto fine concludi. Latè patet zeli multiplex & fœcunda pernicies, radix eſt omnium malorum, &c. Inde odium ſurgit, animoſitas inde procedit, auaritiam zelus inflammat, dum quis non poteſt ſuo eſſe contentus, videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat, Dei timor ſpernitur, magiſterium Chriſti negligitur, iudicij dies non prouidetur. Inflat ſuperbia, exacerbat ſæuitia, perfidia præuaricatur, impatientia concutit, furit diſcordia, ira ferueſcit. Nec ſe poteſt iam cohibere, nec regere qui factus eſt poteſtatis alienæ. Hinc Dominicæ vinculum pacis rumpitur, hinc caritas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, vnitas ſcinditur, ad hæreſes atq; ſchiſmata proſilitur, dum obtrectatur ſacerdotibus, dum Epiſcopis inuidetur, &c.* multa. Et CHRY. *Graue quid inuidia, graue & ſimulatione plenum. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litib. plena ſunt tribunalia, ex hoc pecuniarum amor, ambitio, & inanis gloria. hinc vrbes obſidentur, & mare piratas habet. hinc per orbem cædes, hinc genus noſtrum diſſipatum eſt. Quodcunq; malum videris ex hac radice producitur. Iam n. & in Eccleſias debachata eſt, & prius innumera patrauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia confundens, & iuſtitiam corrumpens.* S. GREG. lib. 31. moral. hos numerat

Cyp. l. cit.

Chry. hom. 44. ad p. Ant.

Greg. c. 17.

Digitized by Google

inuidiæ effectus. *Odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis.*

Baſ.l.cit.

V. Remed. Conſidera, quo plus ab hoc morbo abhorreas, quam tetris beſtiis hoc vitium S. Patres comparent. S. Basilivs confert cum

Aug.ſerm.83.de Temp.

viperis. *Sicut enim,* inquit, *viperas dicunt abrupto ventre matris naſci, ſic inuidia concipientem ſe animam corrodit & tabefacit.* Idem Auguſtinus. Deinde cum vulturibus & muſcis. *Sicut enim vultures pratis amœnis & odoratis deſertis ad tabida & fæculenta loca feruntur: muſcæ quoque, præteritis ſalubribus membris ad vlcera properant; ſic inuidi neglecto vitæ ſplendore & rebus magnificè geſtis, errata tan-*

Chryſ.hom.41. in Matth.

tum obſeruant & diuulgant. Et ſupra. Quam beſtiã morum immanitate non ſuperant? Canes namq; educatione manſueſcunt, leones obſequio tractabiles fiunt, inuidi tantum officio agreſtiores euadunt. Chryſoſtomus verò cum ſcarabæis, & canibus rabidis, & ſuibus. *Quemadmodum ſues,* inquit, *lutoſa immunditia, & dæmones noſtris damnis lætantur, ſic inuidi calamitate proximorum exultant, alienas iacturas ſuos quæſtus exiſtimant. Nonne igitur tales homines lapidibus petendi? nonne omni cruciatu torquendi? Non aliter profectò quam rabidi canes, dæmonisq; atroces furiæ. Nam velut ſcarabæi alieno ſtercore, ſic inuidi aduerſa aliorum fortuna nutriuntur. Inuidia peſtiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immaniſſi-*

Hom.44.ad pop.antioch.

mum conuertit. Immò alibi, vt diximus, facit inuidos pares feris & dæmonibus, imò deteriores.

VI. Rem. Conſidera primam huius vitii originem. *Facilius enim malum,* inquit B. Cypr. *tam pernicioſum à nobis vitabitur, ſi eiusdem origo & magnitudo noſcatur. Hinc diabolus,* addit, *inter initia ſtatim mundi, & periit primus & perdidit. Ille Angelica maieſtate ſubnixus, ille Deo acceptus & carus, poſtquam hominem ad imaginem Dei factum conſpexit, in Zelum maleuolo liuore prorupit, non prius alterum deiiciens inſtinctu zeli, quã ipſe zelo ante deiectus, captiuus antequã capiens, perditus antequam perdens, dum ſtimulante liuore homini gratiam datæ immortalitatis eripit, ipſe quoq; id quod prius fuerat amiſit. Hinc nouæ fraternitatis prima odia, hinc parricidia cœperunt.* Basilivs in aliquot ſcripturæ locos. *Ad maiorem mali inuidiæ cuſtodiam, hoc addimus, ipſum eſſe proprium diaboli vitium. Non enim diabolus ſtatim creatus eſt diabolus ſed cum Angelicam poteſtatem accepiſſet, in dæmonis naturam conuerſus eſt; & à Dei familiaritate alienatus poſtquam vidit hominem, paruum quidem animal ſupra omnes creaturas honoratum, cum eſſet antiquior homine, hunc ei honorem inuidit; maximè cum videret eum à Deo tanquam delicias in paradiſo collocatum &*

Aug.ep.48. Chry.h.44.ad pop.

Angelos ei adhibitos pædagogos, & Deum cum eo conuerſantem. Cæteri quoque Patres vocant *vitium diaboli,* vt Auguſtinus in epiſtola ad Vincentium, *& diaboli filiam,* vt Chryſoſtomus.

VII. Remed. eſt Humilitas, inuidia enim comes eſt ſuperbiæ. *Quo-*

Aug.in Pſal.58.

niam ſuperbiæ comes eſt inuidentia, inquit Avgvstinvs, *fieri non poteſt, vt ſuperbus non inuideat.* Alii faciunt ſuperbiæ filiam. *Quæ in tantum,* vt habet

Pro-

Digitized by Google

PROSPER, *de ſuperbiæ fonte manauit, vt diabolus, qui per ſuperbiam periit, hominē primum ſtatim, ſuccenſus inuidiæ felle, perdiderit.* GREG. addit, ſemper eam ſolere naſci ex ſupbia. Quare nullo antidoto efficacius tollitur inuidia, quam quo ſupbia. Superbia n. cedit humilitatis imperio, vt idē affirmat Proſper. Hoc remedio Chriſt⁹ ſanauit inuidiam exortam inter ſuos diſcipulos, vt obſeruauit B. CYPR. *Huic periculo,* inquiēs, *conſulens Domin⁹, ne quis zelo fratris in laqueum zabuli incurreret, cum eum diſcipuli interrogaſſent, quis inter illos maior eſſet; Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus. Amputauit omnem æmulationem reſponſo ſuo, omnē cauſam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abſcidit. Exaltationis apud nos non poteſt eſſe contentio, de humilitate ad ſumma creſcimus.* Et B. HIER. *Vt doceamur in ſanctos quoque cadere poſſe inuidiam, & ſoli Deo puram clementiam derelinqui, filiorum zebedæi conſideremus exemplum, pro quibus cū mater mota pietatis affectu nimis grandia poſtulaſſet, reliqui decem diſcipuli indignati ſunt. Et Ieſus aduocans eos dixit. Quicunque inter vos voluerit eſſe primus, ſit veſter ſeruus: quoniam filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare.* Proſp. 3. de vita cont. c. 9. Greg. 18. mor. c. 20. & 31. c. 31. Proſ. l. cit. c. 9. Cyp. l. cit. Matth. 20. 26. Hier. ep. 146. ad Damaſ. Matth. 20. 26.

VIII. REMED. ſ aterna Caritas, quod ſedulo quoque inculcat libro ſæpe citato, (quem B. Hieronymus alicubi appellat *valde optimum*) CYPRIANVS dicens. *Quid inter ſalutaria monita & præcepta cæleſtia cuſtodienda ſeruandaq; magis mandauit diſcipulis Dominus, quam vt eadem dilectione, qua diſcipulos ipſe dilexit, nos quoq; inuicem diligamus? Quomodo autem vel pacem domini vel caritatem tenet, qui intercedente zelo, nec pacificus poteſt eſſe, nec carus? Ideo & Apoſtolus Paulus cum pacis & caritatis merita depromeret, adiecit. & dixit. Caritas magnanima eſt, caritas benigna eſt, caritas non zelat. docens ſcil. & oſtendens eum poſſe caritatem tenere quisquis magnanim⁹, & benign⁹, & à zelo & liuore alien⁹ eſt.* Et CHRYSOST. ad pop. Ant. *Fugiamus inuidiæ peſtem. Non enim licet euadere ignem diabolo paratū ab hoc malo non liberatos. Liberabimur autem, ſi cogitemus, quomodo Chriſtus & nos dilexit, & alterutrum amare præcepit. At quomodo nos dilexit? Pretioſum ſanguinem dedit pro nobis, qui eramus inimici, & modo peccaueramus: hoc etiam fac pro fratre. Nā propterea dicit. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut ego dilexi vos, imò verò nec ita menſuram ſtatuit. Nam ipſe pro inimicis hoc fecit, at non vis tuum pro fratre ſanguinem effundere. Quid igitur illius ſanguinem fundis ex oppoſito mandatum impugnans.* Cypr. l. cit. Hier. in c. 5. ad Gal. Ioan. 13 & 15. 1. Cor. 13. 4. Chry. hom. 53. Ioan. 13. 34. Baſ. l. cit.

IX. REMED. Rerum humanarum, hoc eſt, opum, honorum & voluptatum contemptus. Eſt S. BASILII. *Quid faciendum,* inquiens, *vt hac peſte affecti facile liberemur? Si nihil rerum humanarum magni æſtimemus: non enim in rebus fluxis bonum conſtituimus, ſed ad æternorum bonorum participationem vocati ſumus. Opes, honores, voluptates, eloquentia, inſtrumenta ſunt virtutis recte vtentibus, nihil per ſe veræ felicitatis habentia. Qui ergo ita fuerit animatus vt nihil vſquam humanum admiretur, huic proculdubio inuidia dominari non poterit.*

X REMED. Amor æternæ beatitudinis. Eſt B. GREGORII libro Greg. c. 34.

quinto Moralium. *Qui*, inquit, *liuoris peſte plenè carere deſiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non anguſtat, quæ & omnibus vna eſt, & ſingulis tota: quæ tanto largior eſſe oſtenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Imminutio ergo liuoris eſt affectus ſurgens internæ dulcedinis, & plena mors eius eſt perfectus amor æternitatis. Nam cum mens ab eius rei appetitu retrahitur, quæ accipientium numero partitur, tanto magis proximum diligit, quanto minus ex profectu illius ſua damna pertimeſcit.*

Cyp. l.cit. XI. REMED. Conſidera exempla eorum qui per inuidiam perierunt, vel certe ob illam male audierunt. Præcipua perſtringit B. CYPRIANVS his verbis. *Quale malum eſt, quo Angelus cecidit, quo circumueniri, & ſubuerti alta illa & præclara ſublimitas potuit, quo deceptus eſt, qui decipit? Exinde inuidia graſſatur in terris, ſicut ſcriptum eſt. Inuidia zabuli mors introiuit in orbem terrarum. imitantur ergo illum, qui ſunt ex parte eius. Hinc nouæ fraternitatis odia, dum Abel iuſtum Cain zelat iniuſtus, dum bonum malus inuidia & liuore perſequitur. Iniuſtè oppreſſus eſt, qui iuſtitiam primus oſtenderat: occiſus eſt impiè, qui moriens non repugnabat. Et quod Eſau fratri ſuo Iacob inimicus extitit Zelus fuit. Nam quia ille benedictionem patris acceperat, hic in odium perſecutionis facibus liuoris exarſit. Et quod Ioſeph fratres ſui vendiderunt, cauſa vendendi de æmulatione deſcendit, poſtquam id quod ſibi in viſionibus proſperum fuerat oſtenſum ſimpliciter vt frater fratribus expoſuit, in inuidiam maleuolus animus erupit. Saul quoque rex vt Dauid odiſſet, vt perſecutionibus ſæpe repetis innocentem, miſericordem, mitem, lenitate patientem necare cuperet, quid aliud, quam zeli ſtimulus prouocauit? quia Goliath interfecto & opere, ac dignatione diuina tanto hoſte deleto populus admirans in laudes Dauid prædicationis ſuffragio proſiliit. Saul ſimultatis atque inſectationis furias de liuore concepit. Et ne longum faciam, pereuntis ſimul populi attendamus interitum. Iudæi nomine inde perierunt, dum Chriſto malunt inuidere, quam credere? obtrectantes magnalibus quæ ille faciebat, zelo excæcante decepti ſunt, nec ad diuina noſcenda cordis oculos aperire potuerũt. Quæ nos conſiderantes, fratres chariſſimi, contra tantam mali perniciem vigilanter & fortiter dicata Deo & vegetata pectora noſtra muniamus. Aliorum mors proficiat ad noſtram ſalutem; imprudentium pœna prouidentibus confert ſanitatem.*

Sap. 2. 24. · Gen. 4. 8. · Gen. 27. 41. · Gen. 37. 28. · 1. Reg. 18. 11.

ANTIDOTVM

Pro inuidioſo.

Hier. in c. 5. INTER *inuidum & inuidioſum*, *auctore* B. HIERONYMO libro tertio commentariorum in epiſtolam ad Galatas, *hoc inter eſt, quod inuidus feliciori inuidet. Inuidioſus autem is eſt, qui ab alio patitur inuidiam.* Illud vitii, hoc

virtutis nomen eſt. Inuidus enim in inuidioſo non inuidet, niſi bonum, felicitatem, virtutem. *Proſperitatem* inquit Ambroſius, *cito ſequitur inuidia.* Et HIERONYMVS ad Euſtochium. *Semper virtutes ſequitur inuidia, feriuntq́; ſummos fulgura montes. Nemo ſiquidem*, vt bene dixit Auguſtinus *inuidet miſero.* ANTIDOTVM ergo pro inuidioſo ſuppeditat duplex B. HIERONYMVS in Epitaphio S. Paulæ Romanæ: alterum ſuo, alterum B. Paulæ nomine in hæc verba. *Ego aiebam liuori eſſe cedendum & dandum inſaniæ locum, quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimicorum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, malens hoſtibus, quàm inuidis ſubiacere. At illa reſpondebat. Iuſte hæc diceres, ſi diabolus contra ſeruos Dei & ancillas non vbique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet, ſi nō ſanctorū locorum amore retinerer, & Bethlehē meam in alia reperire poſſem parte terræ. Cur. n. non patientia liuorē ſuperē: cur non humilitate frangam ſuperbiam, & percutienti maxillam offeram alteram, dicente Apoſtolo Paulo. Vincite in bono malum? Nonne Apoſtoli gloriabantur quando pro Domino ſunt paſſi contumeliam? Nonne ipſe Saluator humiliauit ſe formā ſerui accipiens & factus eſt obediens patri vſq; ad mortem, & mortē crucis vt nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & viciſſet in prælio, non accepiſſet coronā iuſtitiæ, &c.* Et poſt multa. *His & talibus teſtimoniis quaſi armatura Dei, & aduerſus omnia quidem vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra inuidiam ſæuientem, & patiendo iniurias furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique vſque ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus patuit: qui ſuum rodit auctorem, & dum æmulum lædere nititur, in ſemetipſum proprio furore bachatur.*

Amb. lib. 1. de Abraham. c. 7. Hieron. ep. 27. Aug. in pſ. 44. Hier. ibid. 1. Rem. fuga. Gen. 28. 5. 2. patientia & humilias. Rom. 12. 21. Act. 5. 41. Phil. 2. 8.

VIDE. V Amor ſui. *Auaritia, Immortificatio paſſionum. Superbia. Triſtitia.*

IRA

Remedia contra Iram.

I. REMED. Conſidera ſententias diuinæ ſcripturæ quæ damnant illam tanquā valde noxiam animæ & corpori. Nam Iob ait. *Verè ſtultū interficit iracundia.* Et. *Qui perdis animam tuam in furore tuo.* Et Salomon. *Vir iracundus prouocat rixas, & qui patiens eſt mitigat ſuſcitatas.* Et. *graue eſt ſaxum, & oneroſa arena, ſed ira ſtulti vtroque grauior.* Et. *Ira non habet miſericordiam.* Et. Eccleſ. *Ira & furor, vtraq; execrabilia ſunt.* Et. *zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectutem adducunt cogitatus.* Et Chriſtus apud Matthæum. *Omnis qui iraſcitur*

Iob 5. 2. Iob 18. 4. Prou. 15. 18. Prou. 27. 4. Eccli. 27. 33. & 30. 26. Matth. 5. 22.

Iac.1.20. Iob.36.18. *fratri ſuo, reus erit iudicio.* Et B. Iacobus. *Ira viri iuſtitiam Dei non operatur.* 2. de-
Prou.22.24. hortatur ab ira. Nam Iob ait. *Non te ſuperet ira, vt aliquem opprimas.* Et Salo-
Eccl.7.10.&11.10. mon. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neq; ambules cum viro furioſo.* Et Eccleſia-
ſtes. *Ne ſis velox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* Et. *Aufer iram à*
Rom.12.19. *corde tuo.* Et B. Paulus. *Non voſmetipſos defendentes, ſed date locum iræ.* Et. *Omnis*
Eph.4.31. *amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni*
malitia. Et. *Iraſcimini, & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.*
Iac.1.19. *Nolite dare locum diabolo.* Et Iacobus. *Sit omnis homo tardus ad iram.* 3. com-
Pſal.36.11. mendat manſuetudinem. *Manſueti,* inquit Dauid, *hæreditabunt terram, & de-*
Prou.3.34. Matth.5.4. *lectabuntur in multitudine pacis.* Et Salomon. *Manſuetis* (Deus) *dabit gratiam.* Et
Chriſtus. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Et. *Diſcite à me, quia mitis*
ſum & humilis corde. Et Apoſtolus. *Omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes*
homines.

Naz. II. REMED. Conſidera dicta SS. Patrum. S. GREG. Nazianzenus
in deploratione calamitatum animæ ſuæ. *Ira,* inquit, *ſi vehementius inflam-*
metur, hominem de mentis gradu deiicit, atq; exturbat. quod ſi in apertam iram non pro-
rumpit, verſutam certe ac ſubdolam cogitationem in imo pectore occultat, atque interim
Baſ. hom. 11. *molles & ſuaues ore ſermones fundit.* S. BASILIVS in homilia de Ira. *Sicut diſcre-*
pantia nomina ſunt Indignationis & Iræ, ſic diuerſa eorundem ſignificatio eſt. Indigna-
tio enim eſt ſtimulus quidam breuis ac ſubitus, acutusq; paſſionis vapor. Ira verò per-
Aug.l.4. de ciu. Dei c.16. *manens ac diuturna triſtitia, & veluti libido quædam ſe vindicandi. Animaduerte ita-*
que, quod vtroq; affectu homines delinquant, vel furore ſubito contra irritantes com-
moti, vel per dolos eos à quibus patiuntur iniuriam, circumuenientes, quæ ambo nobis
omnino cauenda. Et rurſus. *Dolus & ſuſpicio, & infidelitas, & malignitas, & inſi-*
diæ, & audacia, & omnia his ſimilia huius vitij germina ſunt atq; appendices. Itaq; fra-
tres amantiſſimi ne obſecro tantum malum nobis inducamus, animæ morbum, rationis
tenebras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium bellorum, plenitu-
dinẽ calamitatum, dæmonem peſſimum noſtris animis innatum, incolam impudentem,
noſtra interiora poſſidentem, & ſancti Spiritus iter ad nos impedientem. Vbi enim ini-
micitiæ ſunt, contẽtiones, indignationes, ſectæ, noſtris animis perpetuos gignentes tu-
Amb. peccat. 2. *multus, ibi Spiritus manſuetudinis non requiſcet.* S. AMBROSIVS in preca-
tione ad Miſſam. *Ira inuidiam ſequitur, quæ inter cætera vitia nihil aſperius, nihil*
inuenitur amarius: quæ dum vltra modum efferbuerit, atrociter mentem exulcerat,
ſenſum hebetat, linguam immutat, oculos obumbrat, totumque corpus perturbat. Hinc
In Pſal. 36. *protinus rixæ, contumeliæ, clamor, indignatio, tumor mentis, & blaſphemiæ ſuſcitan-*
tur. Et in Pſalmos. *Ira grauis paſſio eſt: plerunque accendit inuitum, & volentem mi-*
tius vindicare in furorem rapit, vt perimat quem putauerit coercendum. Commotus
gladio ſæpè transuerberat innocentem. Amicos & fratres per indignationem plurimi
Prou.15. iuxta 70. *peremerunt. Ideo Sapiens dicit. Ira perdit etiam ſapientes. Et Dauid ſapientem monet.*
Pſal.36.8. *Deſine ab ira & relinque indignationem. Relinque eam, frenum impone, ne te in peccatum*
trahat.

trahat. Hoc eſt, quod ſupra dixit. Iraſcimini & nolite peccare. Non enim hortatur vt iraſcaris, ſed ad tempus cedit affectui. Dat tamen medicamentum, ne diutius vis vlceris ſerpat. Medicus non ſtatim adhibet medicamenta languenti. Et in epiſtola ad Vercellenſem Eccleſiam. *Eſto ſit naturæ iraſci, aut plerumque cauſæ, hominis eſt tamen temperare iracundiam, non leonino raptari furore, non aſueſcere clamori, non ſerere, nec acerbare familiare iurgium. Scriptum eſt enim. Vir iracundus effodit peccatum.* S. CHRYSOSTOMVS ad populum Anthioch. *Nihil iracundo homine inſuauius, nihil grauius, nihil infeſtius, turpius nihil, ſicut contra nihil neſcio iraſci iucundius. Feræ potius quam iracundo homini cohabitandum eſt. Nam illa, cum ſemel manſuefacta fuerit ſuam ſeruat legem: hunc autem quoties mitigaueris, rurſum efferatur.* Et infra. *Noui multos ex ira morbos incurriſſe. multi oculos amiſerunt. Frequenter ex ira verbum aliquis emiſit, ad cuius remedium totius indiget vitæ. Ignis eſt vehemens ira, omnia deuorans, nam & corpus perdit & animam corrumpit.* Et iterum. *Eſt & alia furoris ſpecies difficilior, cum nec iram dimittere ſuſtinent, ſed proprium malum apud ſe nutriunt, mali memoriam quaſi tortorem. Quantum eſſe putas tormentum homini præcordia percuſſo, quotidie qualiter inimicum vlciſcatur conſiderante? Quam verò tuis viſceribus feram includis? Satius eſt viperam in corde tuo latere, quam iram & rancorem.* HIERONYMVS in commentariis ad Galatas. *Ira, quæ iuſtitiam Dei non operatur, ſpecies eſt furoris. Inter iracundiam autem & iram hoc intereſt, quod iracundus ſemper iraſcitur: iratus pro tempore concitatur. Et neſcio quis poſſit regnum Dei poſſidere, cum is qui iraſcitur ſeparetur à regno.* Et in prouerbia. *Ianua vitiorum omnium iracundia eſt; qua clauſa virtutibus intrinſecus dabitur quies: aperta verò ad omne facinus armabitur animus.* Et epiſtola ad Saluinam de viduitate ſeruanda. *Iraſci hominis eſt, & iram non perficere Chriſtiani.* S. AVGVSTINVS ad Nebridium. *Ira eſt, quantum mea fert opinio, turbulentus appetitus auferendi ea, quæ facilitatem actionis impediunt. Itaque plerunque non hominibus tantum, ſed calamo iraſcimur in ſcribendo, eumque collidimus atque frangimus: & aleatores teſſeris, & pictores penicillo, & cuique inſtrumento quilibet, ex quo difficultatem ſe pati arbitratur. Hac autem aſſiduitate fel creſcere etiam medici affirmant. (C)remento autem fellis rurſus & facile, ac prope nullis cauſis exiſtentibus iraſcimur.* S. GREGORIVS ad Leontium exconſulem. *Ira quæ animum perturbat, quanta conſideratione cauenda eſt monſtratur in ſcripturis. De qua ſcriptum eſt. Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum & tardus ad iram. Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur. Hinc rurſum ſcriptum eſt. Quis poteſt habitare cum homine, cuius ſpiritus facilis eſt ad iraſcendum? Hinc iterum dicitur. Noli eſſe cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioſo. Contra hanc in laude patientiæ dictum eſt. Melior eſt qui vincit iram, quam qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid perſonam in ſe infirmorum ſumens, ait: Turbatus eſt præ ira oculus meus. Atque ex ipſa perturbatione quid ſequatur adiunxit dicens. Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cum turbatus fuerit oculus cordis inter inimicos noſtros ad vetuſta-*

Pſal. 4. | Id. epiſt. 82. li. 10 | Prou. 15. | Chryſ. hom. 29. | Idem hom. 30. | Caſſ. l. 8. c. 10. | Hier. l. 3. c. 5. 11. cap. 1. ad. Titum | Id. l. 3. c. 29. | Id. ep. 9. & ep. 8. ad Demetr. | Aug ep. 115 & 4. de ciuit. c. 16. | Greg. lib. 8. reg. c. 51. | Iac. 1. 19. | Prou. 18. 14. | Prou. 22. 24. | Pſal. 30. 10.

tem reducimur, quia inter malignos Spiritus ad vetuſti hominis ſimilitudinem renouamur. Cum igitur iram, quæ cor permouet ſacra eloquia tot teſtimoniis teſtentur, perpendamus qua intentione debeamus hoc vitium fugere.

Amb.l.1. c.21. III. REM. Firmiter in animo decerne, te temperaturum ab omni ira illicita, hoc eſt q̃ preueniat rationẽ. Eſt B. AMB. in libris officiorum. *Cauere debemus ne in perturbationes, inquit, prius incidamus, q̃ animos noſtros ratio componat. Exanimat. n. mentẽ plerunq; aut ira, aut dolor, & improuiſo percellit ictu. Ideo præuenire pulchrũ eſt cogitatione, q̃ voluendo mentẽ exerceat, ne repentinis excitetur commotionibus, ſed iugo quodã rationis & habenis conſtricta miteſcat.* Et B. GREG. in 5. Moral. *Solerter animus ante actionis ſuæ primordia cuncta debet aduerſa meditari, vt ſemper hæc cogitans, ſemper cõtra hæc thorace patientiæ munitus & quicquid acciderit prouidus ſuperet, & quicquid nõ acceſſerit, lucrũ putet.* Et in epiſtola ad regẽ Viſigothorũ. *Curandũ quoq; eſt, ne ira ſubrepat. Ira quippe cum etiã delinquentiũ culpas exequitur, nõ debet menti quaſi domina pire, ſed poſt rationis tergũ velut ancilla famulari, vt ad faciẽ iuſſa veniat. Nã ſi ſemel mentẽ poſſidẽs cœperit, iuſtũ eſſe deputat etiã q; crudeliter facit. Hinc. n. ſcriptũ eſt. Ira viri iuſtitiã Dei non operatur.* Vnde B. EPHR. in doctrina de perfectione monachi, ſuadet monacho, vt *optet potius inuadi gladio q̃ iracũdia corripi.* Et apud Caſſ. Abbas Pyamon tradit *patientẽ pronunciari neminẽ poſſe, niſi eũ qui vniuerſa q̃ ſibi fuerint irrogata abſq; indignatione tolerauerit.*

Greg. c.33

Lib.7. c.26.

Iac.1.20.

Ephr.tom. 2.

Caſſ.coll.18. c.1.

Baſ.hom.11.

IV. REM. Iram ſimulatq; in animo orta fuerit, compeſce ſecundum illud Poetæ. *Principiis obſta ſerò Medicina paratur.* Etſi enim *naturæ ſit iraſci*, inq̃t Amb. *hominis tamen eſt temperare irã.* Vel vt ſupra Hier. *Iraſci hominis eſt, ſed iram non perficere Chriſtiani.* Hoc remediũ tradit B. BAS. *Quomodo,* inquiens, *iræ incõmoda fugiemus? Si eam nullo modo rationẽ occupare ſinamus: ſi forte animo oborta ſit, eam quaſi equũ iugalẽ freno ita ratione & cõſilio cohibeamus. Eſt. n. pars animi iraſcibilis nobis ad multa virtutũ opera neceſſaria.* Et AMB. *Si prius occupatus fuerit animus ab indignatione, q̃ cõſilio pſpici ac ꝑponderi poterit, ne occuparetur, meditare quomodo motũ animi tui vincas, iracundiã temperes. Reſiſte iræ ſi potes; cede ſi non potes, quia ſcriptũ eſt. Date locũ iræ.* Et poſt. *Ergo ſi præuenerit mentem tuã iracundia, non relinquas locũ tuũ. Locus tuus Sapientia eſt, locus tuus ratio eſt, locus tuus ſedatio indignationis eſt. Non mediocre eſt mitigare iracundiã, non inferius, q̃ omnino non cõmoueri.*

Amb.l.10.ep.82.

Amb.1.offic.c. 21

Rom.12.19.

V. REM. Quod ſi non ſtatim irã compreſſeris, ſaltẽ caue diutius eam fouere & retinere. Hoc remediũ eſt Apoſtoli in epiſtola ad Epheſios, dũ ait. *Sol nõ occidat ſup iracundiã veſtrã. Nolite locũ dare diabolo.* Et B. AVG. in epiſtola ad Profuturũ. *Subrepit autẽ dum nulli iraſcenti ira ſua videtur iniuſta: ita. n. inueteraſcens ira fit odiũ, dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo diutius eam in vaſe detinet, donec totũ aceſcat, vasq; corrumpat. Quapropter multo melius nec iuſtè cuiquã iraſcimur, quàm velut iuſtè iraſcendo in alicuius odiũ iræ occulta facilitate dilabimur. in recipiendis. n. hoſpitib. ignotis iſta ſolemus dicere, multo eſſe melius malũ hominẽ perpeti, q̃ forſitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus ne recipiatur malus. Sed*

Eph.4.26.

Aug.ep.100.

in affe

in affectibus animi contra eſt. Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtè pulſanti nõ aperire penetrale cordis, q̃ admittere nõ facilè receſſurã, & pueturã de ſurculo ad trabẽ. Audet quippe impudẽter etiã creſcere citius, q̃ putatur. Non.n.erubeſcit in tenebris, cũ ſuper eã ſol occiderit. Conſentit AMB. in Pſalmos ita ſcribens. *A.i' medicus dicit. ſol nõ occidat ſuper iracundiã veſtrã: ne dum diu differs, veniat ille qui calefactũ corporis ſomno excitare cõſueuit, & ſtimulet te, irritat tibi cogitationes, & in ſecreta pectoris tui immergat dicens. Vindica iniuriã tuã. Virum te eſſe cognoſce. fœmineæ infirmitatis eſt, nõ capere vindictã. Ergo contemnere te debuit ſeruus? frater decipere? amicus illudere? &c. His ſtimulis plus accenditur, plus mouetur, vt compleatur ꝙ ſcriptũ eſt. Ira perdit etiã ſapientes.* Idẽ B.HIER. in eadẽ Apoſtoli verba. *Nolite, ait Paulus, dare locũ diabolo, qui tanq̃ leo rugiens, quærit aditũ per quẽ poſſit irrumpere. Quomodo n. pater & filius ſtant ante oſtiũ & pulſant, vt introeant & cœnent cũ eo, qui ſe receperit: ita & aduerſarius ſemp in nos eſt paratus irrumpere, & cũ locum dederimus, ingreditur. Solet autẽ, anteq̃ veniat, q̃dã iacula pmittere, & pcurſorẽ aduentus ſui facere cogitationẽ. Hanc ſi nos in corde noſtro ſuſceptã nutrierimus intrinſecus, & creſcere fecerim', cum in nobis prolẽ ſuã auctam viderit, & ipſe audebit intrare. Deniq; in Iudæ Iſcariot cor, primã iecit ſagittam, vt traderet ſaluatorẽ: q̃ ſi exceptam ille miſerabilis non fouiſſet, nunq̃ poſt intinctũ panẽ in paropſide intraſſet in illum Satanas.* Hoc antidoto ad litteram vſus eſt Abbas Peſi' de quo Caſſ. *Apud ſenẽ Peſiũ,* inquit, *in eremo vaſtiſſima cõmorantem, cũ ſenex Ioannes magno cœnobio ac multitudini fratrũ pręſidens aduenißet, & ab eodem velut antiquißimo ſodale perquireret, quidnam poẽs quadraginta annos, quibus ab eodem ſeparatus in ſolitudine minimè à fratribus interpellatus egiſſet. Nunquam, ait, me ſol reficientem vidit. Et ille, nec me, inquit, iratum.*

Amb.in Pſal.36 Eph.4.26. Prou.15. Hier.l.2.comm. in ep. ad Eph. Eph.4.27. Ioan.13.27. Caſſ.5.inſt.c.27.

VI. REMED. Nihil ſtatue vel decerne de vindicatione alicuius noxæ, niſi cum ira deferbuerit: nihil enim æquè obſcurat rationis vſum ac paſſio iracundiæ ſecundum B.Gregorium, congruenter illi dicto Pſalmi. *Conturbatus eſt in ira oculus meus.* Nec diffitentur Ethnici Philoſophi. *Iratos,* inq', Cicero in 4. Tuſculanã *ppriè dicimus exiſſe de poteſtate, id eſt, de conſilio, de ratione, de mente.* Huius remedii meminit HIER. epiſtola ad Saluinã ita ſcribens. *Hoc eſt, ꝙ aliis verbis Propheta ſignificat. Turbat' ſum, & non ſum locutus. Et in eodẽ volumine. Iraſcimini, & nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini ad villicũ negligentem. Iam te verberibus enecaſſem, niſi iratus eſſem. Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur.* Itẽ AMB. lib.1.officiorũ. *Ferunt gentiles, vt in maius omnia verbis extollere ſolẽt, Architæ Tarentini dictũ Philoſophi, ꝙ ad villicũ ſuũ dixerit. O te infelicẽ q̃ te afflictarẽ, niſi irat' eſſem. Sed etiã Dauid & armatã dexteram in indignatione cõpſſerat. Et quanto pl' eſt nõ remaledicere q̃ nõ vindicare?* Quod hi duo patres Architæ, Seneca Platoni attribuit, qui à verberatione ſerui eadẽ de cauſa abſtinuerit. Idẽ antidotũ Leontio exconſuli pſcripſit Gregorius magnus. *Quoties,* inquiẽs, *ira animum inuadit, mẽtẽ edoma, vĩce teipſũ. Differ tẽp' furoris, & cum tranquilla mẽs fuerit, ꝙ places vindica. Ira.n. in vindicta malorum ſeq; debet rationem animi*

Greg.5.mor.c.31 Pſal.30.10. Hier.ep.9. Pſal.4.5. Iac.1.20. Amb.c.21. 1.Reg.25.32. Sen.3.de ira c.12 Greg.l.8.reg.c.5.

animi, non præire, vt quaſi ancilla iuſtitiæ poſt tergum veniat, & non laſciua ante faciem prorumpat. Qua de cauſa Ambroſius Mediolanenſis Archiepiſcopus Ioan. Coſterius in Amb. vita. quondam ab Imperatore Theodoſio, cum præcipiti ira ſe vltus eſſet contra Theſſalonicenſes, voluit condi legem, vt ſi qui ob maleficium Cæſaris edicto iuberentur occidi, id non niſi poſt trigeſimum diem fieret: vt interea temporis maturo ſedatoque animo, ac rebus omnibus rationis libra Plut. in vita Augusti. perpenſis, aut parcendum eſſe videretur, aut vindicandum. Et apud Ethnicos Athenodorus Philoſophus, teſte Plutarcho, ex aula Auguſti diſcedens monimenti loco id ei ita poſtulanti reliquit documentum, vt irâ inflammatus nihil ante ſtatueret vel imperaret, quam viginti quinq; alphabeti græci litteras pronunciaſſet. Quod documentum Cæſar tanti fecit, vt illum ab aula dimittere noluerit.

Baſ. hom. 21. VII. Remedivm. Conſidera fœdos motus & geſtus iracundorum, quos deſcribit S. Basilivs. *Scriptura, inquit, tibi dicit. Vir iracundus turpis eſt. Quomodo turpis eſt? quia humanam quaſi [illegible]guram amittit, feræ ſpeciem indutus. Conſidera parumper iratum. Furit, debacchatur, immutantur oculi turbidi, ſanguineiq; fiunt, cor accenditur, ſanguis commouetur. Hunc videas vt aprum dentes acuentem, loqui ſæpè incipientem, ac verba imperfecta relinquentem. O quam malum cum tali commiſceri, qui continuo lateat.* Et Chryſoſ[illegible]omvs in Ioannem. Chry. hom. 3. *Videbis iratos non ſecus atque inſanos turpiter in medium præcipites ferri. Cum enim circa præcordia efferbuit ira, ignem emittit, tota inflatur facies, incompoſitè manus mouentur, ridiculè proſiliunt pedes, rixam dirimere conantib. inſultant, in eosq; nulla ab inſanienti[illegible]us* Greg. 5. mor. c. 31. *differentia irruunt.* Et Gregorivs. *Iræ ſtimulis accenſum cor palpitat, corpus tremit, lingua ſe præpedit, facies igneſcit, exaſperantur oculi & nequaquam recognoſcuntur noti. Lingua quidem clamorem format, ſed ſenſus quid loquatur ignorat. In quo itaq; iſte ab arreptitiis longè eſt, qui actionis ſuæ conſcius non eſt?* Similia habet Sen. 2. de ira c. 3 & 36. Seneca & tandem concludit. *Qualem putas eſſe animum, cuius externa imago tam fœda eſt?* Et infra, ait profuiſſe aſpicere ſpeculum ob deformitatem Cic. 4. Tuſ. vultus. Et M. T. Cicero. *An*, inquit, *eſt quicquam ſimilius inſaniæ, quam ira? quam bene Ennius initium dixit inſaniæ.*

IIX. Remmed. Conſidera teterrimos effectus iracūdorum, quos latè Baſ. hom. 10. de ira. proſequitur Basilivs. *Effrenes linguæ*, ait, *ora incuſtodita, contumeliæ, probra, verbera & alia eiuſmodi ſunt iræ fructus. Ob iram enſis acuitur, mors homini ex homine venit, non eis ſenectus venerabilis, non vitæ virtus, non generis propinquitas, non parentes. Quin & maximum ſe in malum ſæpius conüciunt, & ſtudio vindicandi ſeipſos negligunt Nam & omni fera venenata impudentius ruūt, nec prius deſiſtunt quàm magno & intolerabili malo animum exatiarint. Membrorum mutilationes, vulnera,* Greg. l. cit. prou. 22. 24. *mortis præmium pugnæ ferunt.* Et B. Gregorivs. *Per iram*, inquit, *ſapientia perditur, vt quid quòue ordine agendum ſit omnino neſciatur. Ira, ait Salomon, in ſinu ſtulti requieſcit. Per iram, vita mittitur, etiāſi ſapientia teneri videatur, ſicut ſcriptum.*

ptum eſt. Ira perdit etiam prudentes. Per iram iuſtitia relinquitur, ſicut ſcriptum. Ira viri iuſtitiam Dei non operatur, per iram gratia vitæ ſocialis amittitur. Noli, inquit Sapiens, eſſe aſſiduus cum homine iracundo. Per iram concordia rumpitur, ſicut ſcriptum eſt. Vir animoſus ſuſcitat rixas. Per iram lux veritatis amittitur, ſicut ſcriptum eſt. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Per iram ſancti Spiritus ſplendor excutitur: quo contra ſcriptum eſt. Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum? &c. Iac.1.20. Prou. 22. 24. Prou.16. 28. Eph.4 31. Iſa.66. 2.

X. Rem. Conſidera exempla manſuetudinis eorum, qui occaſione iræ data patientes fuere. *Talia*, inquit B. Basilivs, *tibi ſuccurrant, mentiſque tuæ impetum ac iram compeſcant. Similes namque præparationes & animi diſpoſitiones morſus cordis & impulſus facile delebunt, & animi cogitationes in tranquillum ſtatum deducent. Hoc enim eſt quod Dauid ait. Paratus ſum & non ſum turbatus, oportet itaque motus animi inſanos ac præcipites exemplo Sanctorum, ac beatorum præceptorum memoria cohibere, quomodo magnus Dauid, & qua manſuetudine iniquitatem Semei tulerit: non enim iræ locum dedit, in Deum cauſam transferens. Quoniam Dominus, inquit Semei mandauit vt maledicat Dauid.* Eiuſdem exemplum proponit Chrysostomvs in homilia de Dauid & Saule. *Si imaginem Dauidis*, inquiens, *præ oculis habeas & in hanc aſſidue defigas oculos, etiamſi millies obtundet ira, mentis oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplar reſpiciens perfectam conſequeris ſanitatem. Ne quis igitur mihi dicat. Inimicum habeo ſceleſtum, improbum, incorrigibilem: quicquid dixerit, non eſt tamen Saule deterior, qui ſemel & iterum, imò ſæpius ſeruatus à Dauide, cum ipſe mille modis illi ſtruxiſſet inſidias, tamen pro tot beneficiis acceptis, perſeuerauit in ſua malitia.* Neque deſunt plura exempla alia, vt Moyſis, qui pro populo contra ſe murmurantē etiam Dominum exorauit, de quo Sapiens. *In fide & lenitate ipſius ſanctũ fecit illum, & elegit eum ex omni carne.* Vt Ioſeph, qui fratribus ſuis non ſuccenſuit, ſed bonum pro malo rependit. Vt deniq; Christi Domini, qui ad opprobria & calumnias grauiſsimas, tanquam agnus coram tondente ſe, vt loquitur Iſaias obmutuit. *Qui cum malediceretur*, inquit B. Petrus, *non maledicebat; cum pateretur non comminabatur.* Quare & merito Apoſtolus eum in exemplum omnibus propoſuit, dicens. *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem. Alapa cæſus es?* inquit Basilivs, *expuit aliquis in faciem? Eadem & Dominus eſt paſſus. Calumniam pateris? & Dominus. Tua laceratur veſtis? Et Domino extracta per vim eſt veſtis, & ſuper eã miſſæ ſortes. Nondum condemnatus es, nondum cruci affixus. Multa tibi toleranda, vt ad eius imaginationem peruenias.* Baſ.hom. 10. Pſal. 118. 60. 2.Reg.16.11. Chry.hom.3. Exod.15.19. Eccli.45.4. Iſa.53.7. 1.Pet.2.23. Heb. 12.3. Baſ.l.cit.

ANTIDOTA

Pro mitiganda vel auertenda aliena ira, vt patris in filios, Domini in ſeruos, & aliorum etiam æqualium.

Chry. hom. 18. I. ANTIDOTVM. Commiſeratio. Eſt CHRYSOSTOMI in Matthæum. *Medici*, inquit, *quando iniuriis & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis miſerentur, ſcientes magnitudinem morbi hac iniuria ſignificari. Hoc nos & in ira percitis ſeruemus, illorum enim ſimiles ſunt iracundi, imò longe miſeriores, quia ſenſibus adhuc integris inſaniunt. Et ſi videamus aliquem horribiliter à bile vexatum, qui& etiam malignum humorem vi geatur euomere porrigimus manum, & huc illucq; iactatum ſupportamus. Et ſi veſtes ille noſtras polluat non abiicimus, ſed illud tantum requirimus, quemadmodum cum à tanta anguſtia liberemus. Hoc & erga iracundos faciamus, vt & foueamus ægros, & vomẽtes ſupportemus, nec prius eos deſeramus, quàm amaritudinem totam poſuerint, & tunc tibi maximas exoluent gratias. Vbi enim conualuerit, recognoſcet liquido, à quanta conturbatione illum liberaueris, & te vt Dominum venerabitur, Deus verò innumeris remunerabit te donis.* Et

Baſ. hom. 10. BASILII homilia de ira. *Tu enim fratri tuo ſine cauſa iraſceris. Quomodo autem ſine cauſa? Cum ſit alius, qui inſtigat dæmon, & alius qui inſtigatur homo, cui tu maledicis, ſimile quiddam canibus admittens, qui ſaxa mordere ſolent, quando iactantes attingere non valent. Inſtigatus enim miſericordia profectò dignus eſt: qui verò incitat maximo odio inſectandus. In hunc igitur iram transfer, hominum interfectorem, mendacii patrem, peccati miniſtrum, fratrem verò in te peccantem miſerabere.*

Prou. 15. 18. II. ANTIDOTVM Fuga. *Vir enim iracundus, teſte Salomone prouocat rixas.*

Prou. 21. 19. Et. *Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cum muliere rixoſa & iracunda.* Et.

Prou. 22. 24. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neq; ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas eius.*

Baſ. orat. 9. Vnde BASILIVS in oratione de ira & inimicitiis. *Cum viro iracundo ne habites, inquit Salomon, mala enim res eſt cum cane colligari, perpetuoque eius latratu frui. Fuge igitur conſuetudinem ipſius: nam niſi hoc feceris, neceſſe erit te aliquid de moribus eius haurire.*

Chryſ. hom. 29. Et CHRYSOST. ad populum Antiochenum. *Feræ potius, quam iracundo homini cohabitandum eſt. Nam illa cum ſemel manſuefacta fuerit ſuam ſeruat legem: hunc autem quotieſcunq; mitigaueris, rurſum efferatur niſi quis in talem habitum ipſum induceret.* Et

Amb. c. 21. AMBROS. in primo officiorum.

Rom. 12. 19. *Reſiſte iræ ſi potes: cede, ſi non potes, quia ſcriptum eſt: Date locum iræ.*

Gen. 27. *Iacob fratri indignanti piè ceſſit, & Rebeccæ, id eſt, patientiæ inſtructus conſilio abeſſe maluit peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cum fratrem mitigatum.*

tum.

tum putaret. Sic SENECA libro tertio de Ira. *Primam iram non audebimus oratione mulcere: ſurda eſt & amens. dabimus illi ſpatium. remedia in remiſſionibus morborum proſunt.* QVOD ſi fugere, vel non licet, vel non expedit, tace. *Contumeliam intulit iratus,* inquit BASILIVS, *vince eam eaeq́; ſilentio malum, & cogita periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, ſeu per iram in aduerſarii partes inclines, Audi Dauid dicentem. Dum conſiſteret peccator aduerſum me, non irritatus ſum aut vltus ſed ſurdus factus & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.* Sen.c.39. Hom.10. Pſal.38.3.

III. ANTIDOTVM. Humilitas & manſuetudo, cum ira non nihil deferbuit. *Reſponſio enim mollis*, inquit Salomon, *frangit iram.* Hoc antidotum Angelus Domini ſuggeſſit ancillæ Agar, vt Dominæ ſuæ Saræ ſeueritatem mitigaret. *Reuertere*, inquiés, *ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.* Imó ſuggeſſit Chriſtus ſuis diſcipulis. nam cum docuiſſet qua pœna digni eſſent iracundi, mox ſubiecit. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quæ reconciliatio ordinariè fieri ſolet humili & manſueta petitione veniæ. Hinc B. EPHRÆM in doctrina varia habet hoc documentum. *Quod ſi alius frater dicta tua refellerit, ne mouearis mente ſed voluntatem tuam caritatis pacisq́; gratia reprime. Si enim iram excandeſcentis dæmonis per manſuetudinem reſpuis, nihil aduerſum te poterit. Vnde ſic tibi repugnantem alloquere. Ego quidem benedicte tanquam idiota aliquis locutus ſum, ſic conſiderans, da veniam ignorantiæ meæ. Sit autem quemadmodum ipſe dixiſti, & in hoc retrocedet à te re infecta, atque confuſus turbarum excitator diabolus.* Sic BASILIVS, cum dixiſſet iram eſſe libidinem quandam ſe vindicandi & quæſiuiſſet quomodo illa caueri poſſet, reſpondet. *Quomodo inquis? ſi te demiſſum, humilemq́; omnino gerere poteris,* cum irritaris ab aliis, & *edoctus fueris, quod Dominus Ieſus & verbo præcepit & re oſtendit inquiens. Qui voluerit inter vos primus eſſe ſit omniũ poſtremus. Item verberatus manſueto animo cædentem tulit, mitiq́; reſponſo docuit, quales eſſe oporteat, laceſſitos. Si male locutus ſum, ait, teſtimonium perhibe de malo, ſi autẽ bene, cur me cædis?* Et in regulis fuſiꝰ diſputatis. *Iracundia aliquis elatus eſt aduerſus æquæuũ fratrẽ? hunc ille pro magnitudine delicti ſibi conciliare cogitur, ac miniſtrare. Siquidem hæc huiuſcemodi ad humilitatẽ exercitatio iracundiæ veluti neruos elidit, quãdo animi elatio illa eſt, q̃ iracundiã plerũq́; in nobis ingenerat.* Et AMB. in precatione ante Miſſã. *Quod ſi forte in immenſum ira ſuccenſa ad horã patientia ſuccubuerit, nullum ne Domine remediũ erit? Erit certe. nam cum huius mali damnationẽ denunciat dicens. Qui iraſcitur fratri ſuo, &c. protinus recuperationẽ ſubiungit, cum dicit. Si offers munus tuum ad altare, &c. & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offers munus tuũ. Et illud. Cum ſtatis ad orandũ, remittite ſi quid habetis aduerſus alterum in cordibus veſtris. Hanc mihi Domine Deus ſecundam tribue victoriã, ſi furore cæcatus amiſero primã, cum non tuo zelo ſed meo vitio cuiuslibet animum offendo.* Hoc Prou.15.1. Gen.16.9. Matt.5.23. Caſſ.coll.8.c.10. & 13. Ephr.cap.93. tom.2. Baſ.hom.10. Ioan.18.23. Id. quæſt. 15. Matth.5.24. Marc.11.25.

Ariſt.lib2.c.3. antidotum non ignorarunt & Ethnici. Nam ARISTOTELES in Rhetoricis ſuis ita ſcribit. *Quod ſubmiſſione animi ira ſedetur & canes oſtendũt, qui ſedentes non mordent.* Et PLVTARCHVS in lib. de cohibenda ira, docet omnem *ſuſpicionem contemptus amouendã in facto, ſi velimus alienam iram mitigare.*

Plutarchus.

IV. ANTIDOTVM. Caritas & beneficentia. Quòd tradit Apoſtolus in epiſtola ad Romanos. Nam cum dixiſſet. *Cum omnibus hominibus pacem habete: non voſmetipſos defendentes cariſſimi, ſed date locum iræ*, ſubdidit. *Sed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illum: ſi ſitit potum da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput eius*, hoc eſt, beneficiis ita obrue inimicum tibi excandeſcentem, vt inflammetur non ira vel odio, ſed caritate, ignisq; in eo accendatur, qui pro commiſſis conſcientiã eius torqueat & adurat, vt exponit Origenes, Theodoret. & Amb. *Carbones*, ait quoq; Aug. lib. 3. de doctrina Christiana, *ſignificant vrentes pœnitẽtiæ gemitus, quib. ſuperbia ſanatur eius, qui dolet ſe inimicum fuiſſe hominis, à quo eius miſeriæ ſubuenitur.* Eiuſmodi carbones congeſſit rex Dauid, ſuper caput Saulis capitalis ſui inimici, quãdo egreſſo è ſpelunca orã chlamydis, quam occultè abſciderat, oſtendit. incredibili enim caritate illa commotus Saul, *leuauit vocẽ ſuam*, ait Regum hiſtoria, *& fleuit dixitq; ad Dauid. Iuſtior tu es, quàm ego. tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicaſti hodie, quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me. Quis enim cum inuenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona?* Quod factum copioſè pertractans D. CHRYSOSTOMVS. *Quid*, inquit, *eſſe poſſit hoc Propheta beatius, qui breui temporis momento ſic hoſtem è furore ad ſobrietatem compoſuit? & animum nactus cædis ac ſanguinis ſitientem, repente ad lamenta & eiulatus compulit? Non perinde miror Moyſen, quod è ſaxo prærupto fontes eliciut aquarum, vt admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum. Siquidem ille quidem vicit naturam, at hic vicit animi decretum: ille virga percuſſit lapidem, hic ſermone pepulit cor, non vt contriſtaret, ſed manſuetum redderet.* HAVD ſecus Iacob Patriarcha quondam congeſſit carbones ardentes in caput infeſtiſſimi ſibi fratris Eſau. *Quibus obſequiis*, ait AMBROSIVS, *quantis muneribus fratrem ipſum reconciliauit ſibi, vt ille præreptæ benedictionis non meminiſſet, meminiſſet delatæ ſatisfactionis?* Et Abigail vxor Nabal in caput Dauidis, quem contra virum grauiter exacerbatum, quem humilitate, caritate, multorumq́ue *munerum oblatione ita commouit, vt diceret. Benedictus Dominus Deus Iſrahel, qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea, &c. Suſcepit ergo Dauid de manu eius omnia, quæ attulerat ei, dixitq; ei. Vade pacifice in domum tuam. VNDE aduertimus*, inquit Ambroſius, *tempeſtiuis quoq; interceſſionibus non ſolum cedere nos, ſed etiam delectari oportere. Eouſq; autem delectatus eſt Dauid, vt benediceret interuenientem, quod ab ſtudio vindictæ reuocatus foret.*

Rom. 12. 20.
Orig. & c. in c. 12. ad Rom.
Aug. c. 16.
1. Reg. 24. 18.
Chryſ. hom. 1. de Dau. & Saul.
Exod. 17. 6.
Amb. 1. offic. c. 21.
Gen. 32.
1. Reg. c. 25. 32.
Amb. l. cit.

V. Antidotvm *Patientia. Pro quo* B. Ambrosivs his verbis implorat Dominum. *Obiice Domine cōtra tam amariſſimum iracundiæ malū ſuauiſſimum ſapientiæ bonum, in quo ſpecialiter animarum noſtrarū ſalus collocatur, cum nobis per Euangelium dicitur. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Quæ nimirum dum arcem & principatum in mente ſuſceperit, omnes mox perturbationes compeſcit. Rixas & contumelias in exhortationem conuertit, confuſum clamorem ſub ordinato ſilentio premit, indignationem, tumoremque mentis māſuetudine vincit, blaſphemias gratiarum actione repellit.* Et Greg. quinto moralium. *Secundus ſeruandæ manſuetudinis modus eſt (contra iracundos) vt cum alienos exceſſus aſpicimus noſtra, quibus in aliis exceſſimus delicta cogitemus. Conſiderata quippe infirmitas propria, mala nobis excuſat aliena. Patienter namque illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit quod fortaſſe adhuc habeat, in quo debeat ipſe tolerari. Et quaſi aqua ignis extinguitur, cum ſurgente furore animi ſua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubeſcit ſibi peccata non parcere, qui vel Deo, vel proximo ſæpe ſe recolit parcenda peccaſſe.* Amb. precat. 2. ante Miſſam. Luc. 21. 19. Greg. c. 22.

Vide V. *Ambitio. Amor ſui. Blaſphemia. Conſuetudo praua. Detractio Diſcordia. Immodeſtia. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Inuidia. Iuramentum. Linguæ abuſus. Maledictio. Murmuratio. Odium. Præſumptio. Superbia. Tentatio. Triſtitia. Vindicatio iniuriæ.*

IVDICIVM PROPRIVM

Remedia contra Iudicium proprium.

I. Remed. Conſidera diuinas ſcripturas, quæ monent ne nitamur iudicio proprio. vt in Prouerbiis Salomonis *Ne innitaris prudentiæ tuæ. Ne ſis ſapiens apud temetipſum,* Et. *Expedit magis vrſæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in ſtultitia ſua.* Et. *Qui confidit in corde ſuo ſtultus eſt.* Et apud Iſaiam *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.* Et apud Apoſtolum. *Non plus ſapere, quā oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.* 2. monent, vt requiramus conſilia aliorum. Vt in Prouerbiis. *Salus, vbi multa conſilia.* Et. *Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.* Et. *Aſtutus omnia agit cum conſilio.* Et in Eccleſiaſtico. *Fili, ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.* 3. monet vt nitamur conſilo maiorum, ſapientiorū & ſanctorum. Vt in Deut. *Interroga patrem tuum & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi.* Et in Eccleſiaſtico. *Iudicium patris audite filii, & ſic facite, vt ſalui ſitis.* Et. *Stola ſancta auro, & hyacintho, & purpura, opus textile viri ſapientis iudicio & veritate præditi.* Et. *Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate & cum iniuſto de iuſtitia &c. Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem ti-*

Prou. 3. 5. Prou. 17. 13. Prou. 28. 26. Iſa. 5. 21. Rom. 12. 16. Prou. 11. 14. 12. 15. 13. 16. Eccli. 32. 24. Deut. 32. 7. Eccli. 3. 2. Eccli. 4. Eccli. 37. 12. v. 15.

morem Dei. Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quam ſeptem circumſpecto-
Cypr. ſerm. de natiu. *res ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.*

II. REMED. Conſidera iudicium SS Patrum. S. CYP. de natiuitate Chriſti. *Hic eſt primus religionis introitus: ſicut in mundum primus Chriſti ingreſſus, vt quicunque piè vult viuere, humiliter de ſe ſentiat, neq; ſupra ſe in mirabilibus ambulare præſumat. Fundamentum ſanctitatis ſemper fuit humilitas, nec in cælo*
G. Nazianz. *ſtare potuit ſuperba ſublimitas.* B. GREG. Nazianzenus de moderatione in diſputationibus. *Sapientiæ genus eſt ſeipſum noſſe, ac non immodicè efferri. eodemque modo quo voces affici, quæ ſi vehementius contendantur, propter immoderationem penitus deficiunt. Præſtat cum doctrina inſtructus ſis, propter animi æquitatem facilitatemque conſulto cedere, quam cum eruditione careas per inſolentiam ac temeritatem*
Baſil. in c. 1. Iſa. *altius efferri.* B. BASILIVS in verba Iſaiæ. Et conſiliarios tuos, ſicut ab initio. *Sacra quædam res eſt conſilium, voluntatum vnio fructus dilectionis, humilitatis inſigne. E diuerſo intolerabilis eſt ſuperbiæ argumentum, exiſtimare ſe nullius ege-*
Orat. 28. *re conſilio: ſed ſibi vni attentum eſſe, quaſi ſolus poſſit ſibi conſilio decernere quæ optima ſunt.* Et oratione de felicitate. *Magnam mehercule affert hominibus vtilitatem conſilium, eo quod nemo ſibi ſufficiat ad electionem rerum vtilium honeſtarumue. Vnde haud abſurde homo conſilii expers ſimilis cenſetur nauigio rectore carente, quod ventorum impetu huc illucque impellitur. Qui verò habens conſilium bonum, ſuam potius*
3. Reg 12. 13. *prauam ſequitur ſententiam, ſimilis profecto eſt regi Roboam, qui ſpreto ſalutari conſilio ſenum, adoleſcentum, qui ſecum educati erant, opinionem ſecutus decem tribus Iſra-*
Baſ. q. 123. *hel ab imperio ſuo abſcidit.* Et in regulis breuioribus. *Non eſt rationi conſonum ſi quis in omnibus ſuo ſtare velit iudicio, nec periculo, aut contumaciæ ſuſpicione caret in congregatione multorum nolle maioris partis ſententiæ acquieſcere.* Et in Epiſtola ad Chilonem Anachoreten. *Ne primo mox aditu oculis in ſublime porrectis velis inſcendere ſuperciliosum apicem religioſæ exercitationis. maxime omnium caue, ne tuo vnius conſilio imprudenter innixus, tibi vni permittas plus æquo fiduciæ: ne quãdo per rudem rerum inexperientiam è ſublimi faſtigio religionis, quam ex profeſſo per-*
Amb. lib. 1. c. 47 *colendam accepiſti, deturbere.* B. AMBROSIVS in libris officiorum. *Non deſpiciat, quid de ſe vnuſquiſque & maximè vir optimus ſentiat. Hoc enim modo di-*
Id. cap. 43. *ſcet bonis deferre reuerentiam. Nam negligere bonorum iudicia, vel arrogantiæ vel diſſolutionis eſt: quorum alterum ſuperbiæ aſcribitur, alterum negligentiæ.* Et rurſus. *Sequitur conuerſationis electio, vt adiungamur probatiſſimis quibusque ſenioribus. Namq; vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt. Nam ſi hi qui ſunt ignari locorum cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt, quanto magis adoleſcentes cum ſenibus debēt nouum ſibi iter vitæ aggredi, quo minus errare poſſint, & à vero tramite virtutis deflectere? Nihil enim pulchrius, quam eoſdem & magiſtros vitæ & teſtes*
Hier. ep. 4. *habere.* HIERONYMVS in epiſtola ad Ruſticum monachum. *Credas tibi ſalutare quicquid monaſterii Præpoſitus præceperit, nec de maiorum ſententia iu-*
Caſſ. cap. 11. *dices, cuius officii eſt obedire.* CASSIANVS collatione ſecunda. *Nullo alio vitio*

tam

tam præcipitem diabol⁹ monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quàm cum negle- Bern.ſerm.2.
ctis conſiliis ſeniorum ſuo iudicio perſuaſerit, definitioniq; confidere. B. BERN. ſermo- & 3.
ne de reſurrectione. *Quæ maior ſuperbia eſſe poteſt, quam ſi vnus ſuum iudicium*
præferat vniuerſæ congregationis iudicio, quaſi ſolus haberet Spiritum Dei? Et ite-
rum. *In corde duplex eſt lepra, propria voluntas & proprium conſilium. Lepra vtra-* Ep.87.
que nimis peſſima, eoque pernicioſior, quo magis interior. Et in Epiſtola ad Oge- Serm.13.
rium. *Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto ſe diſcipulum ſubdit.* Et in Pſalmum
Qui habitat. *Non piget quoties datur occaſio, ab hac tam graui peſte (obſtinationis)*
præmunire vos, vt eam omnimodis fugiatis, quod hæc quidem ſit ſumma quædam
religionis ſubuerſio, & verè iuxta teſtimonium legiſlatoris venenum aſpidum inſana-
bile, &c.

III. REMED. Ne facile iudicio proprio delinquas in vitæ tuæ inſti-
tutione, vnius vel plurium conſilio ac iudicio, iuxta diuinæ ſcripturæ Pa-
trumque monita iam citata vtare. Nec enim deſunt exempla eorum, qui
id fecerint. S. BASILIVS in Iſaiam ex ſacris litteris depromit duo. *Quan-* Baſ. in c.1.
tum, inquit, *emolumenti obueniat ex accepto conſilio declarat vel maximè Moyſes,*
qui omni ſapientia Ægyptiorum eruditus, qui familiari colloquio cum Deo congredie- Exod. 18. 24.
batur, perinde atque ſi amicus loquatur cum ſuo amico. Hic tantus conſilium ſibi red- 2. Reg. 15. 33.
ditum à Iethro ſocero ſuo accepit, &c. Dauid inſuper conſiliaris eſt vſus Chuſi, per quẽ Caſſ. coll. 2. c. 14. & 15.
diſſipauit militare conſilium Achitophel. Alia duo CASSIANVS. Alterum Pro- 1. Reg. 3. 5.
phetæ Samuelis, quẽ *cum Dominus nollet*, inquit ille, *per ſemetipſum diuini collo-*
quii diſciplina erudire, recurrere ſemel & iterum paſſus eſt ad ſenem, indicans ſe etiam
illius qui offenderat Deum, dummodo ſenioris, doctrina eum velle inſtitui, vt & il-
lius, qui ad diuinum miniſterium vocabatur, probaretur humilitas, & iunioribus for-
ma ſubiectionis huius proponeretur exemplo. Alterum Apoſtoli Pauli. *Quem,* Act. 9. 7.
ait, *per ſemetipſum vocans & alloquens Chriſtus, cum poſſet ei perfectionis viam reſe-*
rare confeſtim, dirigere ad Ananiam mauult, & ab eo iubet viam veritatis agnoſce-
re, &c. ne poſteris malum præſumptionis præberet exemplum, dum vnuſquiſque ſi-
bimet perſuaderet, ſimili modo ſe quoque debere DEI ſolius magiſterio atque do-
ctrina potius quam ſeniorum inſtitutione formari. Quam præſumptionem omnimo-
dis deteſtandam etiam ipſe Apoſtolus non ſolum litteris, ſed etiam opere atque exem-
plo docet, ob hoc ſolummodo ſe aſſerens Ieroſolymam aſcendiſſe, vt Euangelium, quod
comitante gratia Spiritus S. cum poteſtate ſignorum & prodigiorum gentibus prædica-
bat, cũ ſuis coapoſtolis & anteceſſorib. priuata quodã modo ac domeſtica examinatione
conferret. Et contuli, inquiens, cum illis Euãgelium, quod prædico inter gentes, ne forte Gal. 2. 2.
in vacuum currerem, aut cucurriſſem. Qui ergo tam præſumptor & cæcus ſit, qui ſe au-
deat ſuo iudicio ac diſcretioni cõmittere cum vas electionis indiguiſſe coapoſtolorũ ſuo-
rum ſe collatione teſtetur? Hoc admirandæ ſubmiſsionis exemplum ſecutus
B. HIER. licet ad miraculũ eruditus, tum ita de ſe ſcribit ad Pammachium
& Oceanum, *Cano*, inquiens, *iam capite iui Alexandriam, vt audirem Dydimum* Hier. ep. 65.

cum

tum alios inſtruxit, vt Ruſticum monachum his verbis. *Mihi quidem placet, vt habeas ſanctorum contubernium, nec ipſe te doceas, & abſque doctore ingrediaris viam quam nunquam ingreſſus es, ſtatimq; in partem alteram tibi declinandum ſit, & errori pateas.* Et Paulam Romanam. *De ſcripturis*, ſcribit ad Euſtochium, *docui eam, quod didiceram non à meipſo, id eſt, à præſumptione peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris.* S. BERN. in S. Malachia Hyberniæ antiſtite, hoc maxime laudat, quod cum ab ineunte pueritia daclaraſſet ſe Doctorem habere Deum, inſtitutioni tamen cuiuſdam ſolitarij, nomine Ymari, qui in vrbe Ardinacha iuxta Eccleſiam commorabatur ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens die ac nocte, humiliter ſe ſubiecerit. *Legant*, inquit, *hoc qui docere, quæ non didicere conantur, diſcipulos ſibi coaceruantes, qui nunquam diſcipuli extitere cæci duces cæcorum. Si Malachiæ exemplum eis pro minimo eſt, Pauli opus attendant. Nonne Euangelium ſuum, quod non ab homine acceperat, ſed à Chriſto, cum hominibus tamen cenſuit conferendum, ne forte in vacuum curreret, aut cucurriſſet? Vbi ille ſecurus non eſt, nec ego.* SIMEON Metaphraſtes ſcribit B. ARSENIVM eremitam, licet doctiſsimum, tamen maioris humilitatis exercendæ cauſa, conſueſſe etiam in rebus leuioribus iuniorum conſilia ſciſcitari, & ſequi. Verum & SENECA homo gentilis hoc antidotum ſuis diſcipulis præſcripſit. *Accipe*, inquit ad Lucilium, *& quidem vtilem & ſalutarem* epiſtolæ clauſulam, *quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, cuſtodem nobis & pædagogum dedit. Opus eſt, inquam, aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam, praua non corriges.* Et alibi refert Auguſtum Cæſarem, cum quidpiam feciſſet, cuius poſtea pœniteret, ſæpe exclamaſſe: *Horum mihi nihil accidiſſet, ſi aut Agrippa, aut Mecœnas vixiſſet.*

Ep. 27.

Bern. in vita eius.

Gal. 2. 2.

Metaph. in eius vita.

Sen. ep. 11.

Sen. lib. 6. de benef. c. 32.

IV. REMEDIVM. Conſidera, quales eſſe debeant, quorum vti conſilio, & iudicio niti decreueris, nempe ſapientia & pietate conſpicui, vitæque probatiſſimæ, vt congruenter ſcripturis citatis tradunt iidem SS. Patres. Nam B. AMB. ita ſcribit in officiorum libro altero. *Huiuſmodi viro ſalutem noſtram & exiſtimationem committimus, qui ſit iuſtus & prudens. Facit enim iuſtitia, vt nullus ſit fraudis metus: facit etiam prudentia, vt nulla ſit erroris ſuſpicio. Promptius tamen nos iuſto viro quam prudenti committimus, vt ſecundum vſum vulgi loquar. Cæterum ſapientum definitione, in quo vna virtus eſt, concurrunt cæteræ, nec poteſt ſine iuſtitia eſſe prudentia.* Et rurſum. *Talis eſſe debet, qui conſilium alteri det, vt ſeipſum formã alijs præbeat ad exemplum bonorũ operũ in doctrina, in integritate, in grauitate: vt ſit eius ſermo ſalubris atq; irreprehenſibilis, conſiliũ vtile, vita honeſta, ſententia decora. Talis erat Paulus, qui conſilium dabat virginibus, magiſteriũ ſacerdotibus, vt primũ ſeipſum præberet nobis formã ad imitandũ.* Et paulo poſt. *Talis igitur debet eſſe conſiliarius, qui nihil nebuloſum habeat, nihil fallax, nihil fabuloſum*

Amb. c. 8.

Cap. 17.

1. Cor. 7. 27.

loſum, nihil ſimulatum, quod vitam eius ac mores refellat, nihil improbum, ac maleuolum quod auertat conſulentes. His addit B. BASIL. in tractatu de renunciatione. *debere eſſe ab auaritia abhorrentem, quietum, egentium ſtudioſum, minimè iracundum, iniuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedunt, quem gloria inanis non inflet, adulatio non frangat, ſeuerũ & conſtantem, cui denique nihil ſit præſtantius honore Dei.* CASSIANVS verò ita ſcribit. *NON omnium ſeniorum, quorũ capita canities tegit, quosque vitæ longæuitas ſola commendat nobis, ſunt imitanda veſtigia ſeu traditiones ac monita ſuſcipienda, ſed eorum, quos laudabiliter vitam ſuam, ac probatiſſimè, comperimus in iuuentute ſignaſſe, nec præſumptionibus propriis, ſed maiorum traditionib. inſtitutos.* Ac deinde ſubiicit exemplum monachi in ſummam deſperationẽ ex ſeueriore cuiuſdam ſenioris reſponſo coniecti, cum ei tentationem quandam grauem patefeciſſet. Meliorem ſe conſiliarium quondam præbuit GREG. magnus Venantio Italiæ Cancellario, qui conſilio quorundam fautorum mortis, (ita ipſe vocat eius conſiliarios) habitum monaſticum excuſſerat. *Qui fautores*, inquit, *non te ſed res tuas diligunt, nulla tibi niſi quæ ad tempus placeant loquuntur. Tales enim fuerũt dudum conſiliarii qui te ad tanti facinus perduxerunt delicti. Vt tibi aliquid ſecularis authoris loquar. Cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed prius de ipſis. Si verò in cauſa tua hominẽ conſiliariũ quæris, conſiliarium rogo me ſuſcipe. Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilium poteſt, quàm qui non tua, ſed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet cor meum, quanto te amore, quantaque caritate amplectitur, in quantum tamen diuina gratia non offendatur. Nam ſic culpam tuam inſequor, vt te diligam; ſic perſonam diligo, vt culpæ vitium non amplectar, &c.* Baſil. Caſſ. coll. 2. c. 13. Greg. lib. 1. c. 33.

V. REMED. Conſidera cauſas, cur in vitæ totius, maximè ſpiritualis inſtitutione potius alieno, quã proprio iudicio nitendum ſit. Prima cauſa eſt, ſumma noſtra ignorantia earum rerum quæ ad vitam piè ſanctèq; inſtituendam pertinent. Pauca enim ſunt, quorum certam & firmam notitiam conſecuti ſumus. Excipio quæ vel fidei Catholicæ autoritatẽ, vel ex communi SS. Patrum ſententia, vel euidenti ratione credimus, vel vera eſſe cognoſcimus. Deinde complura ex iis, quæ nobis quondã certiſſima veriſsimaque viſa ſunt, nunc accuratius ad veritatis trutinam expenſa, aut falſa aut parum videntur probabilia. Ad hæc in vna eademque quæſtione, ſiue theorica, ſiue practica, quanta eſt opinionum etiam inter eruditiſsimos varietas? quid autem facies, ſi diiudicare nequeas, quæ verior ſit, niſi ducem aliquem ſequare? Quare meritò B. GREGORIVS in libros Regum ſcribens, dixit, *magnum eſſe ignorantiæ humanæ pelagus*: & in Iob ait, *à luce veritatis in tantas nos ignorantiæ tenebras corruiſſe, vt nos ipſos ignoremus.* 2. Cauſa, ſunt ingenitæ omnibus paſsiones amoris ſui, iræ, & ſimilium, quæ, dici nequit quam obſcurent rationem, quo minus rectè iudicare poſsit. *Nã ſæpe*, inquit idem Gregorius, *recto ſtudio contra delinquentium* Greg. in 1. Reg. l. 5. c. 14. Et 11. mor. c. 12. Id. 9. mor. c. 18.

culpas accendimur, & cum vltra æquitatis metas per iram rapimur, hoc zelū iuſtæ diſtrictionis æſtimamus. Sæpe officium prædicationis aſſumimus, vt per hoc fraternæ vtilitati ſeruiamus: ſed niſi placeamus, cui loquimur, nequaquam libenter accipitur quod prædicamus. Cumq; placere mens vtiliter ſtudet, ad amorem laudis propriæ turpiter defluit, &c. Quaſi latrunculus quippe eſt appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.

Dor. ſerm. 19. Vnde S. DOROT. *Cum ſubiectiſſimus multis paſſionibus, prauisq; affectibus, noſtro iudicio non debemus omnino fidere. Quando enim norma, vel regula curua eſt & inflexa, nunquam quod ſecundum eam dirigitur, rectum efficitur, ſed diſtortū.* Quocirca humanis quoque legibus cautum eſt, ne quis iudicem in cauſa propinquorum, vel amicorum agat, propterea quod in eiuſmodi cauſis Iudices affectu potius quam ratione duci ſoleant. *Quod ſi* autem *culpam amici*, inquit B. BERN. *in tuo iudicio amor illius aut minuit, aut prorſus abſcondit, quanto magis amor tui tuum contra te iudicium fallet?*

Bern. tract. de grad. humil.

VI. REMED. Conſidera hanc doctrinam de iudicio proprio non ſectando, inprimis religioſi inſtituti cultoribus debere eſſe commendatam. Et ratio eſt manifeſta. Quia illorum vocatio poſtulat, vt ſeipſos abnegent, & non modo iudicium ſuum & voluntatem, verumetiam totos ſe anima & corpore Deo offerant, & ſuperioribus tanquam DEI Vicariis, vt fecêre quondam illi, de quibus ſcribit Apoſtolus. *Semetipſos dederunt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.* Et omnes Apoſtoli, qui in perſona Petri exclamarunt. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quia enim non ſufficiebat relinquere omnia; (hoc enim & Crates fecit Philoſophus & alij multi qui diuitias contempſerunt) iunxere quod perfectum eſt*, inquit B. Hieronymus: *Et ſecuti ſumus te: fecimus quod iuſſiſti.* Ita S. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis. *Qui ſeipſum*, inquit, *abnegauit, ſeſeq; voluntatib omnibus ſpoliauit, is non quod vult faciet, ſed quod docetur. Neque verò ratio permittit eum ſibi ipſi, quod expediat, eligere, qui gubernationem ſui aliis tradiderit.* Et iterum. *Etenim cui animas noſtras gubernandas commiſimus tanquam Deo de iis rationē redditiuro, prorſus abſurdiſſimè facimus, ſi huic fidem in rebus contemptiſſimis abrogamus.* Et S. BERN. inuehēs in quoſdā religioſos, q plus æquo ſuo fidebāt iudicio. *Qui veſtri, ait, curā ſemel nobis credidiſtis, qd rurſum de vobis vos intromittitis?*

2. Cor. 8. 5.

Matth. 19. 27.

Hier. lib. 3. in Matth.

Baſil. q. 41.

Id. q. 48.

Bern. ſerm. 19. in Cant.

VII. REMED. Conſidera exempla eorum, quibus malè ceſſit, quod in ſuo iudicio pertinaciores fuerint. Primum eſt apud B. GREGORIVM in quarto dialogorum. Cum adhuc eſſem iuuenculus, inquit, narrari à maioribus audiui, quod Paſchaſius huius Apoſtolicæ ſedis diaconus miræ ſanctitatis vir fuerit, cultor pauperū, & contemptor ſui. Sed hic in ea contentione, quæ in ardeſcente zelo fideliū inter Symmachū atque Laurentium facta eſt, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium poſt vnanimitate ſuperatus in ſua tamen ſententia vſque ad

Greg. c. 40.

diem

diem ſui exitus perſtitit illum amando atque præferendo, quem Epiſcoporum iudicio præeſſe ſibi Eccleſia refutauit. Hic itaq; cùm temporibus Symmachi Apoſtolicæ ſedis præſulis eſſet defunctus, eius dalmaticam feretro ſuperpoſitam dæmoniacus tetigit, ſtatimq; ſanatus eſt. Poſt multum verò temporis Germano Capuano Epiſcopo medici pro còrporis ſalute dictauerant, vt in angularibus thermis lauari debuiſſet. Qui ingreſſus eaſdem thermas prædictum Paſchaſium ſtantem & obſequentem in caloribus inuenit. Quo viſo vehementer extimuit, & quid ille vir tantus faceret, inquiſiuit. Cui ille reſpódit. Pro nulla alia cauſa in hoc pœnali loco deputatus ſum, niſi quia in parte Laurentii contra Symmachum ſenſi: Sed quæſo te, pro me dominum deprecare. Atq; in hoc cognoſces quod exauditus ſis ſi huc rediens me nó inueneris. Qua de re vir Domini Germanus ſe in precibus ſtrinxit, & poſt paucos dies rediens Paſchaſium in eodem loco minimè inuenit. ALTERVM eſt apud Io. CASS. collatione ſecunda ita ſcribenté. Recolite id quod nuper geſtum oculorum veſtrorū vidiſtis obtutibus, ſenem videlicet Heronem ante paucos admodum dies illuſione diabolica à ſummis ad ima deiectum, qué quinquaginta annis in hac eremo commoratum ſingulari diſtrictione continentiæ rigoré tenuiſſe meminimus. Hic igitur quo pacto poſt tantos labores grauiſſimo corruens lapſu cunctos in hac eremo conſtitutos luctuoſo dolore perculit? Nonne quia minus diſcretione poſſeſſa, ſuis definitionib. regi, quā conſiliis, vel collationib. fratrum, atq; inſtitutis maiorū, maluit obedire? Qua præſumptione deceptus Angelum Satanæ velut Angelū lucis cum ſumma veneratione ſuſcipiens, eiuſq; pceptis prono obediens famulatu, ſemetipſum in puteū, cuius profunditatem oculorū non attingit intuitus, præcipité dedit, de Angeli videlicet ſui ſponſione non dubitans, qui cum pro merito virtutum, ac laborum ſuorum nequaquā poſſe firmauerat vlli iam diſcrimini ſubiacere. De quo ingenti fratum labore extractus vitam die tertia finiturus, in deceptionis ſuæ obſtinatione permanſit, non credens, quod dæmonum calliditate fuiſſet deluſus. Idem Caſſ. collatione decimaſexta, non dubitat affirmare, *impoſſibile eſſe quenquam qui proprio fidit iudicio diaboli illuſione non decipi*. Sicut contra Abbas Moyſes apud eundem, *Nullatenus, fraudibus & inſidiis inimici decipi poſſe, qui non ſuo iudicio, ſed maiorum viuit exemplo*. TERTIVM eſt apud B. Dorotheum, qui commemorat MACARIVM abbatem, cum aliquando dæmonem vidiſſet multis onuſtum ollis, rogaſſe illum, quis ollarum foret vſus ac reſpondiſſe, ſe ſolere monachos variis illecebris à virtutis cultu abducere, & iam vnum eorum in naſſam pellexiſſe, cuius & nomen prodidit. Quem monachum mox Macarius conuenit, cognouitq; eū tentationes ſuas Patri ſpirituali nó pateſeciſſe, atque ideo monuit, ne deinceps ſuo iudicio fideret,

Caſſ. c. 5.

Id. c. 11.

Coll. 2. c. 10.

Doroth. ſerm. 2.

quod & fecit. Cum verò poſtea dæmon iterum ſe ſpectandum præbuiſſet, percunctatus ab eo eſt, num dictus monachus adhuc inter amicos eſſet. Ille furioſè reſpondit, ex amico factum hoſtem.

VIDE V. *Amor ſui. Curioſitas. Illuſiones ſpirituales. Immortificatio paſſionum. Inobedientia. Præſumptio. Superbia. Voluntas propria.*

IVDICIVM TEMERARIVM

Remedia contra Iudicium temerarium.

I. REMED. Conſidera Spiritus ſancti oracula contra Iudicium intem-
Iob.13.7. peſtiuum & temerarium. *Nunquid Deus,* ait Iob, *veſtro indiget mendacio,*
vt pro illo loquamini dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare niti-
Pſal. 57. 1. Iſa.5.20. *mini?* Et Dauid. *Si verè vtique iuſtitiam loquimini, recta iudicate filij hominum.* Et
Iſaias. *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lu-*
Matth.7.1. *cem tenebras*: Et Chriſtus apud Matthæum. *Nolite iudicare, vt non iudicemini.*
Ioan. 7.24. *In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini.* Et apud Ioannem. *Nolite iudicare*
Rom.2.1. *ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.* Et Paulus ad Romanos. *Propter*
Rom. 14.4. *quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo. n. iudicas alterũ, teipſum conde-*
mnas: eadem enim agis, quæ iudicas. Et. *Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Do-*
mino ſuo ſtat, aut cadit. Et. *Non ergo amplius inuicem iudicemus: ſed hoc iudicate ma-*
1.Cor.4.3. *gis, ne ponatis offendiculum vel ſcandalum fratri.* Et ad Corinthios. *Mihi au-*
tem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, ſed neq; meipſum iudico. Qui
1.Cor.11.3. *me iudicat Dominus eſt. Itaque nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus*
1.Cor.4.5. *&c.* Et. *Quod ſi noſmetipſos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur.* Et. *Nolite ante tem-*
1.Cor.5. Iac.4.13. *pus iudicare.* Et. *Quid mihi de his, qui foris ſunt, iudicare?* Et B. Iacobus. *Tu autem*
quis es, qui iudicas proximum?

Ephr. paræn. 44. II. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias. B. EPHRAEM. *Non*
iudicemus quenquam, quia non nouimus eius pœnitentiam: neq; ſi quid ridentem, aut
loquentem aſpexerimus, cum nobis exploratum non ſit, quomodo in ſua cella vitã degat,
aut cuiuſmodi erga Deum laborem ſubeat. Ideo vnumquemque noſtrum oportet ſibi
Amb. ſerm. 20. *ipſi attendere; quia ſinguli noſtrum Deo rationem reddituri ſunt.* AMBROSIVS in
Luc. 6.37. pſalmum 118. *Graue eſt de alio iudicare. Vnde etiam ſcriptum eſt: Nolite iudicare &*
non iudicabimini. cum enim vnuſquiſq; ſit ſuorum conſcius peccatorum, quomodo po-
teſt de alterius iudicare peccato? Iudicet de alterius errore, qui non habet, quod in ſeipſo
condemnet. Iudicet ille, qui non agat eadem, quæ in alio putauerit punienda, ne cum de a-
lio iudicat, in ſe ferat ipſe ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronunciandum nullo odio, nulla
Baſ. q. 164. *offenſione, nulla leuitate ducatur.* BASILIVS in regulis breuioribus. *Cum Do-*
Matth.7.1. *minus aliâs dicat. Nolite iudicare, & non iudicabimini: aliâs verò iuſtum iudicium iu-*
Ioan.7.24. *dicandum*

dicandum eſſe præcipiat, nequaquã in vniuerſum interdicitur nobis, quo minus iudicemus, ſed in iudicio faciendo iubemur delectum habere, quem dilucide monſtrauit nobis Apoſtolus; qui de his quidem, quæ poſita ſunt in libera cuiuſq; poteſtate ſunt dixerit. Rom.14.4.3.
Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Et iterum. Non ergo amplius inuicem iudicemus. In his verò quæ diſplicent Deo, eos reprehendat qui non iudicant, HER. contra Hieron.
Luciferianos. *Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Si iam mundata eſt Eccleſia, quid Domino reſeruamus? Eſt via* Prou.14.12.
quæ videtur eſſe apud homines recta, nouiſſima autẽ eius veniunt ad profundum infer- Hier.ep.39.
i. In hoc errore iudicii quæ poteſt eſſe certa ſententia? Et ad virgines Hermonen- Rom.14.4.
ſes, Apoſtolus ait. Nolite iudicare ante tempus. Tu enim quis es, qui alienum ſeruum iudices? ſuo Domino ſtat, aut cadit. Et qui ſtat, videat, ne cadat, Et inuicem onera ve- Gal.6.2.
ſtra portate. Aliter ſorores cariſſimæ hominum liuor, aliter Chriſtus iudicat. Non eadem eſt ſententia tribunalis eius, & anguli ſuſurronum. Multæ hominibus viæ videntur iuſtæ, quæ poſtea reperientur prauæ. Et in teſtaceis vaſis aurum ſæpe reconditur. Petrum ter negantem amaræ in ſuum locum reſtituere lacrymæ. Cui plus dimittitur plus amat. AVGVSTINVS de ſermone Domini in monte. *Duo ſunt, in qui-* Aug. lib.2. c.28.
bus temerarium iudicium cauere debemus: cum incertum eſt quo animo quidque factum fuerit: vel cum incertum ſit qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus, vel malus apparet. Si ergo quiſpiam, verbi gratia, conqueſtus de ſtomacho ieiunare noluit, & tu id non credens edacitatis vitio tribueris; temere iudicabis. Item ſi manifeſtam edacitatem ebrioſitatemq; cognoueris, & ita reprehenderis, quaſi nunquam illa poſſit corrigi atque mutari, nihilominus temerè iudicabis. Non ergo reprehendamus ea quæ neſcimus quo animo fiant, neq; ita reprehendamus, quæ manifeſta ſunt, vt deſperemus ſanitatem. Eui- Caſſ.l.5.c.30.
tamus iudiciũ, de quo nunc dicitur. Nolite iudicare, ne iudicetur de vobis. IO. CASSIANVS in inſtitution. monaſticis: *Oportet vnumquemque ſeipſum iudicare tantummodo, non aliorum conuerſationem vitamq; diſcutere, ſecundum illud Apoſtoli* Rom.14.
præceptum. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? ſuo Domino ſtat, aut cadit. Et il- Matth.7.
lud. Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini. Hoc enim iudicare de aliis periculoſum eſt, quod ignorantes vel neceſſitatem, vel rationem, qua illi hæc, in quibus offendimus, aut rectè coram Deo, aut venialiter agunt, ſtimur eos temerè iudicaſſe & per hoc admittimus non leue peccatum. B. PROSPER libro Epigrammaton. Proſp. c.21.

Culpare in quoquam, quæ non ſunt nota, malignum eſt,
Præſertim, quæ ſunt cognita, ſi bona ſunt.
Non pateant faciles ſæuis rumoribus aures:
Quæ neſcire iuuat, credere non libeat.
Linquantur ſecreta Deo, qui, ſi quid opertum eſt,
Inſpicit, & nullis indiget indiciis.

I. REMED. Conſidera, quàm graue peccatum ſit, temere iudicare alios. Solus enim Deus ſcrutatur corda & renes, ſolus illuminat ab-

Aug.l.9.c.5. ſcondita tenebrarum. Qui ergo de corde alterius, id eſt, de intentione & fine, quo hoc vel illud facit, iudicat, Dei partes & iudiciū vſurpat. *In diſciplina Chriſtiana*, inquit Aug in libris de Ciuitate Dei, *non tam quæritur, vtrum quis iraſcatur, quam quare iraſcatur: nec vtrum ſit triſtis ſed vnde ſit triſtis, nec vtrum timeat, ſed cur timeat.* Qui ergo affectus iræ, triſtitiæ, timoris, & ſimiles iudicat

Iac.4.11. vitioſos, cū ſint interni & occulti, Dei ſibi partes vſurpat. Hoc ſenſu & B. IAC. ſcripſit. *Qui iudicat fratrē, iudicat legem.* Legis. n. ſibi partes vſurpat, ſecundū quam debet iudicari. *Si autem iudicas legē*, addit, *non iam legis factor es,*

Aug. hom.50. ex 50. *ſed iudex.* At lex Dei nobis data eſt vt eā faceremus, non vt quoslibet ſecūdum eam iudicaremus. Vnde Auguſtinus. *Noluit Deus hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio, ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum atque conuictum.* 2. qui temere iudicat de alio, apertè delinquit, contra præceptum caritatis de diligendo proximo; poſtulat enim caritas vt bonam opinionem habeamus de proximo, & bonam eius famam tueamur, quam iu-

Matth.7.12. Aug.in Pſal.118. dicii temeritate, violamus. Deinde peccat contra illud CHRISTI Edictum, legi naturæ conſentaneum, & à gentili Cæſare Alexandro laudatum. *Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines & vos facite illis.* Vnde AVGVSTINVS exponens verba Pſaltis regii. Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum. *Profecto*, inquit, *contra hoc malum, quo quiſque libenter de homine malum, quod non proſpicit. ſuſpicatur, caritas habenda eſt, quæ non*

Ioan.13.34. Id.ſerm.202. *æmulatur, quam Dominus præcipue commendat dicens. Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis.* Et in ſermone de tempore. *Maxima enim pars generis humani indiſcreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur, cum*

Eccli.11.7. *tamen non ita ſe velit ab aliis iudicari, quo modo vult alios iudicare. Propter hoc ſcriptura diuina admonet dicens. Priuſquam interroges, ne vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iuſtè. Omnis homo prius ſe vult interrogari, & poſtea ſi reus*

Matth.7.12. *eſt, patienter tolerat reprehendi. Et quicquid nobis oēs volumus ab aliis fieri, iuſtū eſt vt hoc in aliis ſtudeamus implere, propter illud quod ſcriptū eſt. Oīa quæcunque vultis, &c.*

IV. REMED. Occupa te potius in propriis vitiis, vtpote certis & notis, cenſendis & iudicandis, quàm in alienis, vtpote incertis & occultis. Hoc antidotum non obſcurè CHRISTVS dedit Phariſæis & Scribis

Ion.8.6. apud B. Ioannem, temere accuſantibus adulteram, cum ipſi pleni eſſent peccatis. Scripſit enim in terra, nempè eorum ſcelera, vt quidam expo-

Matth.7.3. nunt, & dixit. *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat*, & ilico dilapſi ſunt. Deinde apud Matthæum, cum poſt verba illa. *Nolite iudicare vt non iudicemini*, ſubiecit; *Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in*

Aug.c.30. *oculo tuo non vides? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo.* In quæ verba B. AVGVST. lib. 2. de ſermone Domini in monte. *Quantum* ait, *inter feſtucam & trabem, quaſi tantum inter iram diſtat & odium. Odium enim eſt ira inueterata, quaſi*

ta, quaſi quæ vetuſtate ipſa tantum robur acceperit, vt merito appelletur trabes. Et in-
fra. *Piè cauteq́ vigilandum eſt, vt cum aliquē reprehendere vel obiurgare nos neceſſi-
tas coegerit, primum cogitemus, vtrum tale ſit vitium, quod nunquam habuimus, vel
quo iam caruimus. Et ſi nunquam habuimus, cogitemus, & nos homines eſſe & habere
potuiſſe, &c. Si autem cogitantes noſmetipſos inuenerimus in eo vitio, in quo eſt ille
quem reprehendere parabamus, non reprehendamus, neq; obiurgemus ſed tamen conge-
miſcamus, & non illum ad obtemperandum nobis, ſed ad pariter cauendum innitemus.*
. Greg. vero idē antidotum eruit ex verbis de adultera. *Qui ſemeti-* Greg.14. mor. c.15.
pſum, inquit, *prius non iudicat, quid in alio rectum iudicet ignorat. Et ſi nouit forte
auditum, quod rectè iudicare debeat, rectè tamen iudicare aliena merita non valet,
conſcientia innnocentiæ propriæ nullam iudicii regulam præbet. Hinc eſt enim, quod
ſiliantibus quibuſdam, & puniendam adulterā deducentib⁹ dicitur. Qui ſine peccato
veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Ad aliena quippe peccata punienda ibant,* Ioan.8.7.
ſua reliquerant. Nec exempla huius remedii deſunt. *Senex quidam*, vt eſt in Pratum.c.134.
ato Spirituali, *à fratre rogatus, quid cauſa eſſet, cur aſſiduè iudicaret fratres mo-
chos, reſpondit. Quia necdum teipſum cognouiſti. Nam qui ſeipſum nouit, fratrum
ia non aſpicit.* Et Abbas Moyſes vt eſt in Vitis Patrum, in libro. *Quod non* Vitæ PP.
rtet iudicare quenquam. in deſerto Scethi celebris, accerſitus vt ſententiam
erret in fratrem lapſum, aduenit ſacco arena pleno onuſtus, rogatusq;
id ferret, reſpondit. Peccata ſua, quæ quoniam vix ferre valeret, multo
nus aliena iudicare poſſet. Sic præpoſiti memores ſe quoq; eſſe pec-
ores, noxam fratri condonauere. Et iterum. Cum Ioſeph quidam per- Ibid.
ctatus eſſet Abbatem Paſtorem, qua ratione requiem in hoc ſeculo
futuro obtinere poſſet, reſpondit. Si in omni cauſa diceret. Quis ſum
? & ne iudices quenquam.
V. Rem. Facta aliorum dubia & incerta, hoc eſt, de quibus non con-
quo animo fiant, ſi tamen in ſpeciem ſint bona, ſemper interpretare in
am partem. Ita B. Auguſtinus loco citato in verba. *Nolite iudicare. Hoc* Aug.c.30. Matth.7.1.
inquiens, *nihil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi vt ea facta, quæ dubium eſt quo
o fiant: in meliorem partem interpretemur. Quod enim ſcriptum eſt. Ex fructib* Ibid.20.
*n cognoſcetis eos, de manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bono animo fieri, ſicut
ſtupra, vel blaſphemiæ, vel furta, vel ebrioſitas, & ſi qua ſunt alia, de quibus nobis
are permittitur, dicente Apoſtolo. Nonne de iis qui intus ſunt vos iudicatis?*
od ſi verò facta aliorū certò conſtet eſſe mala, etiamſi ea iudicare poſ- 1.Cor.5.12.
s & corrigere, tamē conueniens eſt caritati Chriſtianæ vt conſiliū S.
N. ſequamur ita ſcribētis in Cātica. *Caue alienæ cōuerſationis eſſe aut curio-* Bern.ſerm.4.
*plorator, aut temerarius iudex, etiamſi perperā actū quid deprehēdas, nec ſic iudi-
ximū, magis autē excuſa. Excuſa intentionē, ſi opus nō potes, puta ignorantiā, pu-
reptionē, puta caſū. Quod ſi omnem omnino diſſimulationē rei certitudo recuſat,
nihilominus ipſe tibi, & dicito apud temetipſum. Vehemens fuit nimis tentatio;* Gal.6.1.

Quid

Id. ſerm.12. *Quid de me illa feciſſet, ſi in me accepiſſet ſimiliter poteſtatem?* Et iterum. *Si is qui de
clauſtro eſt, cum qui verſatur in populo interdum minus diſtrictè, minusue circumſpe-
ctè ſeſe agere deprehenderit, verbi gratia in verbo, in cibo, in ſomno, in riſu, in ira, in iu-
Eccli. 42.14. dicio, non ad iudicandum confeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptum. Melior eſt ini-
quitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui cuſtodia vigilans bene
facis, ſed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod ſi implere non ſufficit,
Iac. 5.20. abſq; aliqua iniquitate, id eſt, abſque aliqua inæqualitate vitæ & conuerſationis ſuæ,
memento, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta ſint contra gemi-
nam tentationem, qua ſæpe viri religioſi Epiſcoporum vel ambire gloriam, vel exceſſus
Luc. 23. 34. temere iudicare diabolicis inſtigationibus incitantur.* Nec deſunt huius antidoti
exempla illuſtria. Christvs enim Dominus crucifixorum ſuorum fa-
cinus execrandum leniuit excuſatione ignorantiæ, cum ita oraret. *Pater
Dor. doct. 6. dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Et apud Dorothæum Anachoreta
quidam, vt cognouit fratris ſui lapſum, dixit. Hei mihi, quia ille hodie, cras
Bern. ſerm. 3. de ego. Quàm cito, inquit, ille inuenit, ne fratrem ſuum iudicaret? Hoc enim
reſurr. verbo ego cras, iniecit ſibi metum, vt caueret à lapſu ſimili. Sic Bern. de
eodem. *Quia exemplum efficacius perſuadet, & altius imprimit animo, mitto vos
ad ſanctum illum ſenem, qui cum audiſſet peccaſſe vnum ex fratribus, amariſſimè fle-
bat, inquiens. Ille hodie, & ego cras. Qui ſic flebat ſuper ſe, putas, quia non compaſſus ſit
fratri?*

VI. Remed. Conſidera multis, perperam illam iudicii temeritatem
Num. 12.10. ceſsiſſe. Nam inprimis Maria ſoror Moyſis, quia temerè iudicauit de
Moyſe propter vxorem eius Æthiopiſſam, percuſſa eſt lepra. Deinde Heli
1. Reg. 1. 13. Sacerdos, quia Helcane coniugem Annam Dominum toto pectore de-
precantem ex motu labiorum temerè cenſuit temulentam, è ſella deor-
ſum lapſus fractis ceruicibus expirauit. Ad hæc Michol vxor Dauid,
2 Reg. 6. 20. quia leuitati non humiliati attribuit, cum Dauid ephod lineo accinctus
ante arcam Domini ſaltauit, perpetuam ſterilitatis contumeliam incur-
2. Reg. 10. 4. rit. Et Hanon Rex filiorum Ammon, cum ex vana ſuſpicione, quaſi ex-
ploratum terram ſuam veniſſent, legatis regis Dauidis partem barbæ ab-
radi iuſsiſſet, & veſtes vſque ad nates ſuccidi, pro barbis raſis capitis ſui
V. PP. p. 2 de. non iudicando. diadema, pro ſuccisis verò veſtibus regnum amiſit. In Vitis Patrum, Iſaac
Abbas è Thebaide ad congregationem fratrum venerat, & in ea fratrem
quendam temere iudicarat. Hunc ad eremum egreſſum Angelus aditu
cellæ prohibuit, dicens. Non permitto te intrare. Quare? inquit ille. Tum
Angelus. Quo ergo iubes ire quem iudicaſti fratrem? Tum Abbas ſup-
plex Angelo factus, Peccaui, inquit, ignoſce mihi. Et Angelus. Surge, igno-
ſcit tibi Deus: ſed deinceps ne iudices fratrem, antequam ſit iudicatus à
Deo. Addo aliud. *VITALI monacho* de proſtibulo egredienti, quidam,
qui temere iudicabat eum libidinis exercendæ cauſa in illo fuiſſe, cola-
phum

phum infregit,& illico à dæmone obſeſſus eſt. Adibat enim Vitalis proſtibula,vt meretrices à turpi corporis quæſtu auocaret,pecuniaque paciſcebatur vel vnius noctis continentiam. Quæ res clarius patuit,cum percuſſorem ſuum à dæmone liberauit. Deniq; hoc remedium conuenit cum comminatione Chriſti apud Matthæum. *Nolite iudicare vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Nam credibile eſt Chriſtum hic iudicium,non hominum,ſed Dei temerariis iudicibus comminari voluiſſe, multò enim eſt terribilius, vti exponunt multi patres. Atq; id poſtulat antitheſis. Nolite de hominib. iudicare,ne à Deo iudicemini. Qua enim ſeueritate de aliis iudicauerimus, eadem de nobis iudicabit. Eadem, inquam, non re,ſed quadam proportione,vt ſenſus ſit,quo ſeueriores nos fuerimus erga alios,hoc ſeueriorem Deum nobis fore.

Matth. 7. 1. Chryſ.hom. 14. Aug.l. 2. de ſer. in monte. Beda.

Antidota contra temerarium iudicium aliorum de nobis.

I. ANTIDOTVM. Conſidera à condito orbe omnes bonos & ſanctos obnoxios fuiſſe temerario iudicio aliorum, maximè improborum, & imperfectorum. Sic temere iudicauit de Abele Cain, de Iacob Eſau, de Ioſepho fratres. De Moyſe ſoror & alii. de matre Samuelis Heli, de Dauide Saul, de Mardocheo Aman, de prophetis Iudæi. Et in nouo iidem de S. Ioanne Baptiſta, & maximè de Chriſto Saluatore, qui apud Lucam ea de re queritur, dicens. *Venit Ioannes Baptiſta,neque manducans panem neque bibens vinum, & dicitis. Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis. Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.* Ibidem Simon Phariſæus, iudicauit Chriſtum non eſſe prophetam, eo quod permiſiſſet ſe attingi à muliere peccatrice. Denique Apoſtoli ipſi cum Iuda fractionem alabaſtri in caput Chriſti malè interpretati ſunt, eorumq; iudicium temerarium Chriſtus multis verbis redarguit. Itaque quotieſcunque idem tibi euenerit, hoc eſt, vt homines facta tua etiam optima interpretentur in deterrimam partem, dic cum ELIA propheta. *Non ſum melior quam partes mei.* Et cum Chriſto. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?*

Luc.7.33. v.39. Matth.26.9. Mar.14.8. 3.Reg.19.4. Matth.10.25.

II. ANTIDOTVM. Contemne aliorum iudicia, ſi ſint temeraria. Sic enim docuit Apoſtolos Dominus. Nam cum illi renunciaſſent Domino, Phariſæos eius ſermone fuiſſe ſcandalizatos, reſpondit. *Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Et B. Paulus ſeruauit. *Mihi*, inquiens ad Corin-

Matth.15. 1.Cor.4.

thios, *pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die.* Docent etiam SS. Patres GREG. NAZIANZENVS in oratione de affectatione Cathedræ Conſtantinopolitanæ. *Quid mea intereſt* (nempe quod homines calumniētur de mea affectatione) *qui rei veritatem magis curo, imò ſolum curo: hoc enim vel me condemnauerit, vel abſoluerit: hoc miſerum vel beatū reddiderit. At quid aliis videatur, nihil ad nos, quemadmodum nec alienum ſomnium. Non ita aliis videtur, ais. Quid verò? an iis qui vertigine correpti ſunt, terra fixa & ſtabilis eſſe videtur? Quo circa fac prius fidem, ſanos eos eſſe, qui de nobis ita ſentiunt, ac tum nos admone, vt meliorem mentem induamus.* HIERONYMVS in Iſaiam. *Sperrentes hominum iudicia, nec laudibus eorum extollamur, nec obtrectationibus contriſtemur. ſed ingrediamur rectam viā, & tritas à ſanctis prophetis ſemitas.* Et ad Pammachiū ſuper obitu vxoris. *Prima virtus eſt monachi contemnere hominum iudicia, & ſemper Apoſtoli recordari dicentis. Si adhuc hominibus placere vellem, Chriſti ſeruus non eſſem.* Cauſam autem cur contemnere debeamus humana iudicia, reddit Auguſtinus in ſermone Domini in monte, *quia temerarium iudicium plerumq; nihil nocet ei, de quo temere iudicatur: ei autem qui temere iudicat ipſa temeritas neceſſe eſt vt noceat.* 2. quia ſi conſcii nobis nō ſimus mali de quo iudicamur, Deum habemus Patronum, qui, vt eſt in regum hiſtoria, non vt homines iudicat ſecundum faciem, ſed intuetur cor. *Cuius iudicium,* ait dicto loco Nazianzenus. *cordatis hominibus pluris faciendum, magisq; curandum eſt, quam omnium hominum in vnum coactorum.*

Naz. orat. de ſeipſo.
Hier. l. 1. c. 3.
Id. ep. 26.
Aug. l. 2. c. 29.
1. Reg. 16. 7.

III. ANTIDOTVM. Conſidera innocentium hominum exiſtimationem ſæpenumero etiam per miraculum contra iudiciorum temeritatem defenſam. *DANIEL Abbas Ægyptius,* vt eſt in PP. Vitis, ruſtici domum ingreſſus vxori eius ſterili ſobolem à Deo impetrauit; cuius tumeſcente vtero rumor ſparſus eſt eam ex Abbate concepiſſe. Quo cognito Daniel, conuocato toto populo infantē natum percunctatus eſt, eſſetne ipſius parens? Qui reſpondit. Non. Atq; ita ſuſpicio criminis in admirationem ſanctitatis erupit. Simile exemplum eſt de S. *Goare confeſſore,* qui cùm falsò à duobus clericis excuſatus eſſet apud Ruſticum Treuirenſem Epiſcopum de gulæ crimine, multis miraculis ſanctitatem ſuam conteſtatus eſt, tum apud ipſos clericos quos ſiti in itinere pene enectos lacte trium ceruarum precibus in loco deſerto aduocatarum, fugitiuiq; fontis aquis recreauit: tū apud Epiſcopum, qui cum Goari mandaret, vt pro ſuæ innocentiæ patrocinio ediceret quis infantuli expoſititii tum forte ad Epiſcopum allati parens foret, ille inuocata diuina ope infantulum in nomine S. Trinitatis adiurauit vt genitorem ſuum proderet, & mox infans protenta in antiſtitem Ruſticum manu clarè dixit, iſte eſt pater meus. Qui hoc reſponſo obſtupefactus, ad pedes S. Goaris ſe abiecit & noxam temerarii iudicii ſibi condonari, & pœnam iniungi pro expiando

Pſal. 7. 10.
S. Daniel.
Apud Surium in eius vita.
S. Goar.

lapſu poſtulauit. Haud ſecus diuinitus defenſus eſt *S. Brictius Turonicus* S. Brictius Sur. in eius vita.
Epiſcopus, nam cum à furente populo reus ageretur ſtupri, infantulo publicè in conſpectum allato dixit. Adiuro te per IESVM Chriſtum Dei filium, vt palam edicas, num ego genitor tuus ſim? Et mox reſpondit. Non es. Cum vero populus acclamaret prodendum eſſe genitorem, reſpondit, ſatis ei eſſe debere, quod famam ſuam vindicaſſet at quia nec ſic quieuit, prunas ardentes in veſte illæſa detulit, ad S. Martini ſepulchrum dicens. vt veſtis hæc ab igne illæſa eſt, ſic corpus meum impollutum eſt à tactu mulieris. Verum ille magicis artibus omnia tribuens Epiſcopatu eum & vrbe eiecit. Sic poſt ſeptennium, duobus eius ſucceſſoribus iam defunctis, ſedi ſuæ diuino nutu reſtitutus eſt.

VIDE V. *Immortificatio paſſionum. Indiſcretio. Iudicium proprium. Præſumptio. Superbia.*

IVRAMENTVM.

Remedia contra iurandi conſuetudinem.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus de iuramentis & periuriis in verbo diuino patefecerit. Primò enim declarat iuramentum aliquando eſſe licitum: vt in Deuteronomio. *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis.* Et apud Iſaiam. *Qui iurat in terra, iurabit in Deo Amen.* Et apud Ierem. *Et iurabis. Viuit Dominus, in veritate & iuſtitia, & iudicio.* Et in epiſtola ad Hebræos. *Homines enim per maiorẽ ſui iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt iuramentum.* 2. prohibet iuramentum, maximè vanum & falſum. vt in Exod. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.* Et. *Per nomen Deorum externorũ nõ iurabitis.* Et in Leuit. *Anima quæ iurauerit, & protulerit labiis ſuis, vt vel male quid faceret vel bene & ipſum iuramento & ſermone firmauerit, oblitaq; poſtea intellexerit delictum ſuum, agat pœnitentiam pro peccato.* Et. *Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.* Et in Deuteron. *Non vſurpabis nomen Dei tui fruſtra: quia non erit impunitus, qui ſuper re vana nomen eius aſſumpſerit.* Et apud Zachariam. *Iuramentum mendax ne diligatis*: Et apud Matthæum. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non periurabis, reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino, neq; p cœlũ, quia thronus Dei eſt: neq; per terrã, quia ſcabellũ eſt pedũ eius, &c. Sit ſermo autẽ veſter, eſt, eſt: non, non: q; au. ẽ his abundantius eſt, à malo eſt.*

Deu. 6.13. Iſa. 65.16. Ierem. 4. 2. Heb. 6.16. Exod. 20. Exod. 23.13. Leu. 5. 4. Leu. 19.12. Deut. 5.11. Zach. 8.17. Matth. 5.33. Iac. 5.12.

eſt. Et in epiſtola Iacobi. *Ante omnia fratres mei nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: vt non ſub iudicio decidatis.* 3. dehortatur à iurandi conſuetudine, vt in Eccleſiaſtico. *Iurationi non aſſueſcat os tuum. Multi enim caſus in illa. Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus ſanctorum non admiſcearis, quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim ſeruus interrogatus aſſiduè, à liuore non minuitur: Sic omnis iurans & nominans in toto à peccato non purgabitur. Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo ipſius plaga. Et ſi fruſtrauerit, delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulauerit, delinquit dupliciter, & ſi in vacuum iurauerit, non iuſtificabitur. Replebitur enim retributione domus illius. Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.* Et rurſus. *Loquela multum iurans, horripilationem capiti ſtatuet, & irreuerentia ipſius obturatio aurium,*

Eccli. 23. 9. — Eccli. 27. 15.

Baſ. hom. in Pſal. 14.

II. REMED. Conſidera dicta SS. Patrum. BASILIVS in verba Pſalmi. *Qui iurat proximo ſuo & non decipit. Quid hoc tandem eſt? Hic iuramentum homini perfecto inter eas virtutes, quæ illum decent, concedi videtur: in Euangelio verò prorſus prohibetur. Quid igitur dicemus? Quod vbique Dominus, tam in veteri, quam in noua lege eandem habet præceptionis conſiderationem. Cupit enim peccatorum effectibus occurrere, & à primis initiis malignitatem excindere. Vt enim vetus lex ait. Non mœchaberis. Dominus verò. Non concupiſces. Illa item. Non occides. Dominus perfectiora inſtituens. Non iraſcaris. Sic itaque in hoc loco contentus abit Propheta iuramento, quod iuſtum ſit ac rectum. Dominus verò vel occaſionem ipſam reſecat periurii. Qui enim vel rectè iurat, forte & is poſſit interdum falli: qui verò non iurat, periculum vitauit periurij.* GREG. in Eccleſiaſten. *Regis ſermonibus diligenter aduertere conuenit, ac iuſiurandũ omni ratione refugere, idq; præſertim quod in Dei nomen concipitur. Interim tamen æquum fuerit ſermoni malo imminere: verum cauere, ne blaſphemiam vllam in Dominum effundamus.* EPHRÆM de morbo linguæ. *Si iuriſiurandi vis tanta fuit, vt ab Eſau potuerit auferre primogenita: cum enim iuraſſet ſolum, noluit periurii notam incurrere: quibus tradentur ſuppliciis, qui non ſolum iureiurando ſe obſtringunt, ſed & periuriis iuſiurandum violant. Si Eſau ab iis, quæ cum damno ſuo pepigerat recedere noluit, quomodo tu pacta, quæ pro ſalute tua feciſti rumpere audebis?* AMBROSIVS in exhortatione ad Virgines. *Non iurandum,* inquit ſcriptura, *facile, quia plerunque multi caſus accidunt, vt non poſſimus implere quod iurauerimus. Qui autem non iurat, vtique non peierat: qui autem iurat, aliquando neceſſe eſt incidat periurium, quia omnis homo mendax. Noli ergo iurare, ne incipias peierare.* HIERONYMVS ad Celantiam, de inſtitutione matrisfamilias. *Mentiri & iurare lingua tua prorſus ignoret, tantusq; in te ſit veri amor, vt quicquid dixeris iuratum putes. De quo Saluator ad diſcipulos ait. Ego autem dico vobis. Non iurate omnino. Et paulo poſt. Sit autem ſermo veſter. Eſt, eſt, non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.* Et in caput quintum Matthæi. *Cõſidera quod hic Salnator*

Greg. Neocæſ. ca. 8. — Ephræm. tom. 1. — Ambr. — Pſal. 115. 11. — Hieron. ep. 14. — Matth. 5. 34. — d. lib. 1. commentar.

uator non per Deum iurare prohibuerit,ſed per cœlum & terram,& Hieroſolymam & per caput tuum. Et hoc quaſi paruulis fuerat lege cõceſſum, vt quo modo victimas immolabant Deo, ne eas idolis immolarent: ſic iurare permitterentur in Deum: non quod recte hoc facerent, ſed quod melius eſſet Deo id exhibere, quam dæmonibus. Euãgelica autem veritas non recipit iuramentum, cum omnis ſermo fidelis pro iureiurando ſit. CHRYSOSTOMVS in Acta Apoſtolica. *Age dic, ob quã cauſam introductum eſt iuramentum? &c. Fecit olim pacta Abraham & immolauit victimas & nondum erat iuramentum. Vnde igitur ingreſſum eſt? quando mala creuerant, quando omnia ſimul ſurſum ac deorſum confuſa ſunt, quando ad idololatriam inclinarunt, tunc ſane, quando infideles apparuerunt, Deum vocabant teſtem quaſi fideiuſſorem dantes dictis ſatisfacturum. Iuramentum enim eſt fideiuſſio, vbi mores fidem non habent. Vnde primum taxatur is qui iurat, ſi ei fides non habeatur abſq; fideiuſſore, eoq; maximo, & quia tam parum homines ſibi mutuo credunt, non hominem quærunt fideiuſſorem, ſed Deum. Secundo idem crimen eſt eius, qui iuramentum recipit, ſi pro contractibus Deum ad fideiuſſionem trahat, & dicat ſe non crediturum, niſi illum accipiat. O excellentem ſtuporem, ô contumeliam.* AVG. de ſermone Domini in monte. *Ita intelligitur præcepiſſe Dominum ne iuretur, ne quiſquam ſicut bonum appetat iuſiurandum, & aſſiduitate iurandi ad periurium per conſuetudinem delabatur. Quapropter qui intelligit, non in bonis, ſed in neceſſariis iurationem habendam, refrenet ſe, quantum poteſt, vt non ea vtatur, niſi neceſſitate: cum videt pigros eſſe homines ad credendum quod eis vtile eſt credere, niſi iuratione firmentur. Ad hoc itaq; pertinet, quod ſic dicitur. Sit autem ſermo veſter. Eſt, eſt: non, non. Hoc bonum eſt & appetendum. Quod autem amplius eſt, à malo eſt: id eſt ſi iurare cogeris, ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid ſuades. Quæ infirmitas vtiq; malum, vnde nos quotidie liberari deprecamur, cum dicimus. Libera nos à malo. Sed nemo nouit, niſi qui expertus eſt, quam difficile ſit; & conſuetudinem iurandi extinguere, & nunquam temere facere, quod nonnunquam facere neceſſitas cogit.*

Chry. hom. 9.

Aug. lib. 1. c. 30.

Matth. 5.

III. REMED. Conſidera, etiamſi difficile ſit conſuetudinem iurandi expugnare, & nunquam temere iurare, vt iam dixit Auguſtinus, non tamen idcirco tibi deſpondendum animum: quia vtrumq; poſſumus diuina adiuuante gratia. *Omnia poſſum in eo*, dicebat gratiæ prædicator, *qui me confortat*. Et ipſe Auguſtinus in ſermone de decollatione Ioannis Baptiſtæ fatetur ſe adiutorio Domini ita conſuetudinem quotidie iurandi extinxiſſe, vt nihil ſibi facilius ſit, quàm non iurare. CHRYSOST. verò crebrius docet facile eſſe vincere conſuetudinem, ſi in meliorem commutetur. vt in homilia ad baptizandos. *Sicut te praua*, inquit, *conſuetudo poſſidet, ita poterit melior obtinere, vt & volentem iuriſiurandi lapſibus non permittat euinci. Nam reuera multum conſuetudo præualet, & iura didicit immutare naturæ. Vt igitur non aſſiduè doleamus, ad aliam conſuetudinem demigremus.* Et ad populum Antiochenum. *Eia ex veteri hodie, loquamur teſtamento. Quod vero dicit. Iurationi non*

Phil. 4. 13.

Aug. ſerm. 10.

Chryſ.

Hom. 17.

Eccleſ. 23. 9.

aſſueſacias os tuum: nominatio verò Dei non ſit aſsidua in ore tuo. Non dixit non aſſueſacias mentem, ſed os tuum: totum enim eſt oris, nam facile corrigi poteſt. Conſuetudo enim eſt, quæ iam ſine voluntate patratur. Verbi gratia, multi thermas ingreſsi, cum primum fores tranſcenderint, conſignant ſe ſigno crucis. Hoc nouit manus, vel nullo iu-
Hom. 28. bente ex conſuetudine facere. Ita quidem & os, non cum anima loquitur, ſed ex conſuetudine. In lingua totum eſt poſitum. Et iterum. Quis quæſo labor iuramentum fugere? nunquid opus eſt pecuniis? num ſudore & ærumna? Satis eſt tantum velle, & actum eſt. Si verò mihi conſuetudinem obiicis, propter hoc ipſum maxime facile meritum eſſe dico. Si te namque in aliam tranſtuleris conſuetudinem, totum præſtitiſti. Cogita ſaltem quod apud gentiles multi balbutientes multa meditatione linguam ſibi claudentem
Hom. 19. correxere. Alii autem humeros ineptè ſe motantes iugiter apponentes enſem reſtituerunt. Et rurſum. Ne mihi aliquis conſuetudinē prætendat. Propter hoc enim indignor & iraſcor, quoniam conſuetudinē vincere non poſſumus. Niſi conſuetudinem vincamus, quomodo concupiſcentiā vincemus, cuius radix habet à natura principium? Concupiſcere enim naturale: malè verò concupiſcere iam eſt voluntatis. Iurare verò non cœpit à voluntate principium, ſed ex negligentia ſola. Quod enim non ex difficultate, ſed ex neglectu hoc peccatū proceſſerit, cogitemus multo difficiliora ab hominib. ſine vlla mercede tentari. Quid enim difficilius eſt, quam rotæ more totum flectere corpus, & in pauimento verſari, quod multi iuuenes faciunt? gladios alternatim in aëra iaculantes, & omnes rurſum per manubrium capientes, quem nō confundant, nullū pro virtute laborem ſuſcipere volentium? Vel quid de illis dicas viris, qui contum in fronte geſtantes, velut arborem in terra radicatam, ſic immotum conſeruant. quidq; puer ſuper funem anguſtiſsimum tanta ambulet ſecuritate, cum quanta ſupinos percurrentes campos. Hæc quæ & mentib⁹ impoſsibilia videntur facta ſunt arte poſsibilia. Quid horum in iuramentis prætendere poſſumus? quam difficultatem, quem ſudorem? q; periculū? exiguo
Aug. l. 1. ſerm. dom. in monte c. 32. tantū ſtudio opus eſt. Adde cum Aug. magno animo & zelo aggrediendum certamē. Quis n. tantos labores, inquit, inire audeat, niſi qui ſic flagrat amore iuſtitiæ, vt tanquā fame & ſiti vehementiſsimè accenſus, & nullam ſibi vitam, donec ea ſatietur exiſtimās, vim faciat in regnū cælorum. Non enim aliter poterit eſſe fortis ad tolerandā omnia, quæ in præſcindendis conſuetudinibus laborioſa, & ardua, & omninò difficilia ſæculi huius amatores putant.

Aug. ſerm. 30. IV. REM. eſt timor Dei. Vnde idem AVG. de verbis Apoſtoli, Iurauimus & nos, paſsim habuimus iſtam teterrimam conſuetudinem & mortiferam. Dico caritati veſtræ: ex quo Deo ſeruire cœpimus, & quantum malū ſit in periurio vidimus, timuimus vehemēter & veternoſiſsimā conſuetudinē timore frænauimus: Frænata reſtringitur, reſtricta langueſcit, langueſcens emoritur, & malæ conſuetudini bona ſuccedit. Deniq; nō vobis dicimus nos non iurare. Si. n. hoc dicimus, mentimur. Quantū ad me per-
Id. ſerm. 10. tinet, iuro; ſed quantū mihi videtur, magna neceſsitate cōpulſus. Et ſermone de ſanctis. Timendo Deū abſtulimus iuratonē de ore noſtro. Ecce vobiſcū viuim⁹. Quis nos audiuit aliquando iurantes? Numquid nō conſueuerā quotidie iurare? At vbi legi, &

timui,

timui, luctatus ſum contra conſuetudinẽ meã, in ipſa luctatione inuocaui Dominũ adiutorẽ. Præſtitit mihi Dominus adiutoriũ non iurandi. Nihil mihi facilius eſt q̃ non iurare. Hoc ideo admonui caritatẽ veſtrã, ne dicatis: quis poteſt? O ſi Deus timeatur, ô ſi pium expaueſcant, lingua frænatur, veritas tenetur, iuratio tollitur. Confirmat hoc antidotum B. CHRY. appoſita ſimilitudine his verbis. Ciuitatis balnea rex obſtruxit, & lauari iuſſit neminẽ, & legẽ transgredi auſus eſt nemo, aut factũ incuſare, aut conſuetudinẽ p̃tendere, verũ & ægri pueri & ſenes, & mulieres partꝰ doloribus ſolutæ voluntarii & inuiti mandatũ hoc ſufferunt, & neq; morbũ, neq; conſuetudinis tyrannidẽ, nec aliud quicquã prætendunt, ſed contenti ſunt hac vltione, quia maiora timebant mala. Vides, quod vbi eſt timor, facile ſoluitur conſuetudo, etiamſi valde diuturna ſit & neceſſaria? Atqui non lauari graue, non iurare verò valde facile, & nullum affert nocumentum, nec corpori, nec animæ. Quomodo igitur non abſurdũ rege iubente difficillima ſuſtinere, Deo verò ſtatuente etiam facilia deſidere? Non exhortor, ne in tantum ſalutem noſtram contemnamus, ſed timeamus Deum, ſicut hominem timemus. Chry. hom. 14. ad pop.

V. REMED. Cenſura aliorum, vel comminatione pœnæ ſubeundæ teipſum, vel alios à iurandi conſuetudine cohibeas. Hoc antidotũ nõ ſemel p̃ cõcione præſcripſit idẽ Chry. Ab omnib. inquiens, coniunctis hoc poſtula, hoc pete beneficiũ, vt te iurantẽ arguant, & confundant. Nã & q alterũ ne iuret arguit, non facilè ſe p̃cipitari patietur in periuriũ. Et infra. Vt igitur hoc crimine liberemur inuicẽ admoneamur, certũ tẽpus conſtituamus, & tẽpus dierũ decẽ. Volentib. n. & vigilantib. tot ſufficiũt, quo penitus à conſuetudine liberemur. Si autẽ poſt 10 dies illaqueati reperiamur, pœnã nobis cõſtituamus. Sed inquis. dic pœnã, p̃pone vindictã. Hoc iam nõ meũ ſed veſtrum eſt. Et alibi. Vis diſcere, quomodo ab impia conſuetudine liberari liceat? Ego te quendã docebo modũ, quẽ ſi tenueris, ſupabis omninò. Cum videris teipſum, vel alium quemq; vel ſeruorũ, vel filiorũ, vel vxorẽ hoc malo captos, & continuè commonefactos, neq; correctos, iube non pranſos cubare, & hanc tibi illisq; damnationem impone, damnationẽ non damnum, ſed lucrum ferentem. Talia enim ſpiritualia, & lucrum ferunt, & celerrimam correctionem: lingua enim, vel nemine commonente ſufficientem capit admonitionem, ſi fame vel ſiti vexetur. Laudaſtis dicta, verũ & factis laudẽ demonſtrate Chry. hom. ad baptizandos. Hom. 5. ad pop.

VI. REMED. Conſidera ſummum periculum huius prauæ conſuetudinis, & timorem Dei magis in te augebis. Quod intelligi poteſt ex eo, q̃ B. Iacobus diſerte dicat. ANTE omnia nolite iurare. Quæ verba ponderans AVG. in ſerm. de verbis Apoſtoli. Iſto verbo, inquit, q̃ ait, Ante omnia, cautos nos fecit aduerſus linguam noſtram. Ante omnia ait, vt attendatis præ cæteris, vt vigiletis, ne ſurrepat vobis conſuetudo iurandi. Tanq̃ in ſpecula ita te poſuit contra te. Conſidera enim te iurare per Deum, per Chriſtum occidi illum, & hæc quoties per diẽ quoties per horam? Non aperis os, niſi à tali iuratione. Nolles vt diceret tibi ante omnia, vt te aduerſus conſuetudinem intentiſſimum redderet, vt omnia tua inſpiceres omnes motus linguæ tuæ diligentiſſimè cuſtodires, eſſes cuſtos malæ conſuetudinis tuæ. Ad eam conſtringendam, audi ante omnia. Et rurſus in epiſtola ad Hilarium. In Iac. 5. 12. Aug. ſerm. 30. 89.

omnes cadunt funiculo per medium diſrupto, & hi quidem capite, illi verò alia corporis parte feriuntur, ſic & inter ſe contraria iurantes, iuramento pro rerum neceſſitate diſrupto in periurii baratrum vtriq; cadunt, hi quidem peierando, vt Saul: *alij verò* vt
populus, *periurij cauſam præbendo.* ALTERVM exemplum eſt IEPHTE in Iud. 11. 12.
hiſtoria Iudicum, qui pugnaturus aduerſus filios Ammon temere iurauit & vouit, ſe ſi victor euaſerit, oblaturum Deo quicquid de prælio redeunti primum è domo ſua occurrerit. occurrit autem vnigenita filia. Vnde hæc incommoda mox conſecuta. Primo enim pœnituit eum voti, nam conſpecta filia *ſcidit*, teſte ſcriptura, *veſtimenta ſua, & ait. Hei me, filia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es.* 2. filia approbante Patre cum ſodalibus ad duos menſes infauſtum hunc caſum planxit in montibus. 3. oblata eſt Deo & mactata 4. homicidii reus factus Iephte. nec enim ſolum ſtultè iurauit, ſed etiam impiè impleuit iuramentum. 5. perpetuus luctus quotannis per quatuor dies repetitus. *Vt ſempiternæ memoriæ calamitas eſſet*, in-
quit CHRYSOST. *neu malum obliuioni traderetur, apud Iudæos lex eſt lata, vt vir-* Chry. hom. 14. ad pop.
gines illo tempore conuenientes 40. *dies commiſſam cædem deplorarent, vt luctu cædis memoriam renouantes poſteros omnes prudentiores faciant, & diſcant quod de mente Dei non erat, vt hoc fieret: neque enim lugere & plorare virgines permiſiſſet. Poſt illud*
enim ſacrificium nemo tale Deo votum vouit. TERTIVM exemplum eſt HERO- Matth. 14. 7.
DIS regis apud Matthæum, qui recreatus ſaltatione filiæ Herodiadis, *cum iuramento pollicitus eſt ei dare, quodcunque poſtulaſſet ab eo. At illa præmonita à matre ſua, da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Ex quo temerario iuramento longè maiora, quam ex antegreſſo, incommoda ſunt inſecuta. Primò enim doluit rex de facto iuramento, diſertè enim ait Matthæus contriſtatum fuiſſe regem. 2. ex eo ſecuta eſt mors innocentiſſimi & ſan-
ctiſſimi Prophetæ, quo teſtimonio Chriſti inter natos mulierum maior Matth. 11. 11.
non ſurrexerat. 3. Herodes reus factus eſt atrociſſimi homicidii: Satius
enim erat hic peierare, quàm iuramentum cuſtodire. *Eſt contra officium,*
inquit B. Ambroſius, *nonnunquam, ſoluere promiſſum, ſacramentum cuſtodire, vt* Amb. 1. offic. c. 50.
Herodes qui iurauit, quoniam quicquid petitus eſſet, daret filiæ Herodiadis, & necem
Ioannis præſtitit, ne promiſſum negaret. Sic Iephte melius fuerat nihil tale promittere, Iud. 11. 31.
quàm promiſſum parricidio ſoluere. Et Auguſtinus. *Herodes, ne Deum offenderet* Aug. ſerm. 11. de ſanctis.
peierando, Deum offendit ſæuiendo. Et paulo poſt ſubiicit exemplum Dauidis regis, qui cum temerè iuraſſet ſe occiſurum Nabal, exorari ſe ab Abigail
vxore Nabal paſſus eſt, ne iuramentum præſtaret *Iurauit*, inquiens, *temere,* 1. Reg. 25. 22.
ſed non impleuit iurationem maiore pietate. imò gratias Deo de ea re egit dicens. *Benedictus Dominus Deus Iſrahel, qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea* 4. rea homicidii quoq; facta eſt Herodias mater cum filia, quia per hanc petiit dari caput: imò & omnes conuiuæ, quia *propter eos qui pariter diſcumbebant,*

Hier.lib.1.c.14. inquit Matthæus, voluit iuramentum ſeruari. Voluit ergo vt bene notat
Amb.l.3. de virgin. Hieronymus in cómentariis, *omnes conuiuas ſceleris ſui eſſe conſortes.* 5. ſpectaculum exhibitum eſt *quod etiam*, inquit AMBROSIVS, *omnes barbari horrere couſueuerunt. Inter epulas atq, conuiuia conſummanda crudelitatis profertur edictum. Et à conuiuio ad carcerem, de carcere ad conuiuium feralis flagitii circumfertur*
Cic. de ſenect. Plutar. in T. Q. Flamin. *obſequium. Quanta in vno facinore ſunt crimina?* Hieronymus, loco citato commemorat. *Flaminium ducem Romanum, quod accumbenti iuxta meretriculæ, quæ nunquam ſe vidiſſe diceret hominem decollatum, aſſenſus ſit vt reus quidam capitalis criminis in conuiuio truncaretur, à Cenſoribus pulſum curia quod epulas ſanguine miſcuerit.*

VIII. REMED. Conſidera exempla tam infidelium, quàm fidelium, qui vel nunquam iurare voluerunt, vel ſi iurarunt, nullis incommodis
Baſ. hom. 24. adduci potuerunt, vt fidem fallerent. Nam S. BASILIVS in homilia de legendis gentilium libris. *Illud quoque*, inquit, *Cliniæ vnius è ſecta Pytagorea difficile eſt credere, quod caſu non de induſtria noſtros imitatur. Nam ille dum per iuramentum mulctam trium talentorum vitare liceret, iniuriam pati maluit, quàm iurare, idque cum non eſſet falſo iuraturus, atq, ita iam tum quaſi illud de iuramento nobis in-*
Aug. ſerm. 30. *terdicto præceptum audiuiſſe videtur* Et S. AVGVSTINVS de verbis Apoſtoli. *Tantum mali habet iuratio, vt* (Ethnici) *qui lapides colunt, timeant falſum*
22. q. 4. ecce dico. *iurare per lapides: tu non times Deum præſentem, Deum viuentem, Deum ſcientem, Deum manentem, Deum in contemptores vindicantem?* Et mox. *Et ecce dico caritati veſtræ, & qui per lapidem falſum iurat periurus eſt. Vnde hoc dico? Quia multi & in hoc falluntur, & putant, quia nihil eſt, per quod iurant, non ſe crimine teneri periurii Prorſus periurus es, quia per id quod ſanctum putas, falſum iuras.* Deinde ex Ethnicis Philoſophis PLATO in libris de Legibus grauiter reprehendit iurantes, ratione naturali edoctus. Nec mirum quia non modo exponunt ſe periculo fidem fallendi & peierandi, verumetiam qodammodo ſe
Hieron. ep. 22. & alios infamant. Se quidem, quia indicant ſe eſſe mendaces, nec dignos quibus credatur, niſi teſte Deo. Alios vero, quia iudicãt alios quibus iu-
Ioſeph. c. 7. rant, vt Hieronymus rectè obſeruauit, eſſe ſuſpicioſos & incredulos. Qua de cauſa & Eſſæi apud Iudæos abſtinebant à iuramentis, teſte Ioſepho in ſecundo belli Iudaici libro. Ex iis autem, qui fidem ſemel iuratam conſtantiſſimè præſtiterunt, merito primum locum obtinet ESAV, quan-
Ephr. tom. 1. Gen. 25. 33. tumuis malus, de quo ita B. EPHR. in tractatu de malo Linguæ. *Si*, inquiens, *iuriſiurandi vis tanta fuit, vt ab Eſau potuerit auferre primogenita: cum enim iuraſſet ſolum, noluit periurii notam incurrere: quibus tradentur ſuppliciis; qui non ſolum iureiurando ſe obſtringunt, ſed & periuriis iuſiurandum violant? Si Eſau ab iis quæ cum damno ſuo pepigerat, recedere noluit, quomodo tu pacta, quæ pro ſalu-*
Ioſ. 9. 15. *te tua feciſti, rumpere audebis?* SECVNDVS ſit IOSVE, qui cum Gabaonitarum legatis interpoſito iureiurãdo ſpopondiſſet ſe eos nó deleturum,

& paulo poſt cognouiſſet, ſe ab illis deceptũ; (finxerant enim ſe de terra longinqua venire, cum eſſent vicini) fidem tamen datam ob diuini nominis reuerentiam infringere noluit, cum tamen populus vehementer ea de cauſa in eos exacerbatus eſſet. *IESVS*, inquit AMBROSIVS, *pacem, quam dederat, reuocandam non cenſuit, quia firmata erat Sacramenti religione: ne dum alienam perfidiam arguit, ſuam fidem ſolueret. Ex quo diſcimus*, ait Hieronymus in Ezechielem, *etiam inter hoſtes ſeruandam fidem, & non conſiderandum cui, ſed per quem iuraueris. Multo enim fidelior inuentus eſt ille, qui propter nomen Dei tibi credidit, & decept⁹ eſt, te, qui per occaſionẽ diuinæ maieſtatis hoſti tuo imò iam amico es molitus inſidias.* Et infra ſubdit. *Ergo qui contemnit iuramentum, illum deſpicit per quem iurauit: illique facit iniuriam, cuius nomini credidit aduerſarius.* INTER Ethnicos autem pro iureiurandi fide etiam hoſtibus cum iactura vitæ & fortunarum ſeruata eminet M. Attilius Regulus, de quo in primo libro de ciuitate ſic ſcribit AVGVSTINVS. *M. Attilius Regulus Imperator populi Romani captiuus apud Carthaginenſes fuit. Qui cum ſibi mallent à Romanis ſuos reddi, quam eorum tenere captiuos, ad hoc impetrandum etiam iſtum præcipuè Regulum cum legatis ſuis Romam miſerunt, prius iuratione conſtrictum, ſi quod volebant minimè peregiſſent, rediturum eſſe Carthaginem Perrexit ille, atq; in Senatu contraria perſuaſit, quoniam non arbitrabatur vtile eſſe Romanæ Reipub, mutare captiuos. Nec poſt hanc perſuaſionem à ſuis ad hoſtes redire compulſus eſt, ſed quia iurauerat id ſponte repleuit. At illi eum horrendis cruciatibus necauerunt. Incluſum quippe anguſto ligno, vbi ſtare cogeretur, clauisq; acutiſſimis vndiq; confixo, vt ſe in nullã eius partem ſine pœnis atrociſſimis inclinaret, etiam vigilando peremerunt. Meritò certè laudant virtutem tam magna infelicitate maiorem.* Eandem cum REGVLO laudem iuratæ fidei conſtanter vſq; ad mortem cuſtoditæ tribuit idem AVG. in altero libro de ciuitate in Hiſpania fœderatis Romanorum ſociis Saguntinis. *Quorum ciuitatis interitum legere, quanto magis ſcribere*, inquit ille, *horrori eſt. Primo contabuit, nam etiam ſuorum cadaueribus paſta eſt. Deinde feſſa omnium rerum, ne ſaltem captiua in manus Hannibalis perueniret, ingentem rogum publicè ſtruxit, in quem ardentem ferro etiam trucidatos omnes ſe ſuisq; miſerunt.* Octauo autem, vel nono poſt obſidionem menſe à pœnis deleta eſt. Et infra. *Hoc inter eſt (inter Regulum, & Saguntinos) quod ille vnus homo, hæc tota ciuitas, vtriusq; tamen interitus cauſa conſeruatio fidei fuit.*

Amb. 1. offi c.10. Hier. lib. 5. Aug. c.16. Val. Max. lib. 9 Cic. 1. offic. Id. c. 20. Liuius lib. 21.

VIDE V. *Blaſphemia. Colloquia otioſa Conſuetudo praua. Diſcordia. Ebrietas. Exemplum malum. Immodeſtia. Impatientina in aduerſis. Ira. Linguæ abuſus. Maledictio. Mendacium, Murmuratio. Odium, Superbia. Vindicatio iniuriæ,*

L

LINGVÆ ABVSVS

Remedia contra Lignuæ abuſus.

Eccli.19.17. Eccli.14.1. Iac.3.7.

PRIMVM Remedium. Conſidera, quanta ſit in coercenda lingua difficultas vt hoc diligentius idonea cóquiras remedia. *Quis eſt*, inquit Sapiens, *qui non deliquerit in lingua ſua?* Et. *Beatus vir qui non lapſus eſt verbo ex ore ſuo.* Sic B. Iacobus. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.* Et. *Omnis natura beſtiarum, & volucrum & ſerpentium, & ceterorum domantur, & domita ſunt à natura humana: linguam autem nullus hominũ domare poteſt.* Haud aliter SS. Patres. Nam B. GREG. NAZIANZENVS (Nazianz.) de ſuo quadragenarii ieiunii ſilentio ſcribens. *Linguã*, inquit, *nõ homo, non nix, non torrens, non ſcopulus, non deniq; res vlla coercere poteſt. Nihil*, eſt, *quod à linguæ ſagitta tutum atq; immune ſit. Quam quiſquis domuerit, is nimirum ſapientiæ arcem & principatum tenet.* Et circa finem queritur ſe, licet *morbo affectum, & ſenectute fractum & debilitatum, tamen non potuiſſe effugere linguæ indomitæ calamitatem, vtpote cui amicorum omnium inuidiam conflarit.* Et in epiſtola quadam ad Baſilium. (Naz. ep. 22.) *Nemo*, ait, *linguæ libertatem coercebit.* Et B. AVGVSTINVS (Aug. ſerm. 4.) de verbis Domini in Matthæum. *Linguam nullus hominum domare poteſt. Et homo domat feram, non domat linguam, domat leonem, & non refrænat ſermonem. domat ipſe, & non domat ſeipſum. Domat, quod timebat, & vt ſe domet, non timet, quod timere debebat.* Et in libris confeſsionum. (Id. l. 10. c. 37.) *Tentamur his tentationibus* (linguæ) *quotidie Domine, ſine ceſſatione tentamur. Quotidiana fornax noſtra eſt humana lingua. Imperas nobis & in hoc genere continentiam. Eſt qualiſcunque in aliis generib. tentationum mihi facultas explorandi me, in hoc pœne nulla eſt.* AVGET difficultatem quod nulli hominis membro æquè atque linguæ inſidiatur dæmon teſte Chryſoſtomo. (Chry. hom. ad baptizand.) *Poſt lauacrum vndique*, inquit, *hoſtis inſidias præparare conſueuit, ſed facilius lingua & ore peccante. Nullum enim æquè congruum illi organum in miniſterium eſt interitus atque peccati.*

II. REMED. Implora auxilium diuinum pro cohibenda lingua. *Hominis enim eſt*, vt ait Salomon, *animam præparare, & Domini gubernare linguam.* (Prou. 16. 1.) Id implorauit Dauid, cum oraret. (Pſal. 140. 3.) *Pone Domine cuſtdiam ori meo, & oſtium circumſtan-*

cu nſtantiæ labijs meis. Hoc antidoto Virginem munit B. BASILIVS in libro de vera Virginitate, ſic monens. *Virgo intra cordis ſui ſecreta cubilia quieſcet, id iugiter, atq; plus aliis orans. Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Atq; in hunc modum os ſuum orationibus communiet.* Et Auguſt. loco ſupra citato. *Intelligamus*, inquit, *cariſſimi, ſi linguam nullus hominum domare poteſt, ad Deum confugiendum eſt, qui domet linguam noſtram. Si enim tu eam domare volueris, non potes, quia homo es: linguam nullus hominum domare poteſt. Attendite ſimilitudinem ab ipſis beſtiis, quas domamus. Equus non ſe domat, camelus non ſe domat, elephantus non ſe domat, aſpis non ſe domat, leo non ſe domat, ſic & homo non ſe domat, ſed vt equus dometur, bos, camelus, elephantus, leo, aſpis quæritur homo. Ergo DEVS quæratur, vt dometur homo. Ergo Domine refugium tu factus es nobis, conferimus nos ad te & bene nobis erit de te. Malum eſt nobis de nobis quia dimiſimus te: dimiſiſti nos nobis. Inueniamur ergo in te, quia perieramus in nobis. Domine refugium factus es nobis.* VNDE in libro decimo Confeſsionum, cum dixiſſet, à Deo quoq; imperari nobis continentiam linguæ, mox adiunxit. *Da quod iubes, & iube quod vis. Tu noſti de hac re gemitũ cordis mei, & flumina oculorũ meorum. Neq; enim facile colligo, quam ſim ab iſta peſte mundatior, & multum timeo occulta mea, quæ norunt oculi tui, mei autem non.* Verum quia hæc linguæ frenatio, primum quidem *ductu, auſpicioq; diuino* vt loquitur Nazianzenus, *deinde verò etiam mentis noſtræ clauo indiget*, ſubiicienda ſunt alia remedia.

Baſil.
Aug. de verb. d.
Iac. 3.7.
Pſal. 89.1.
Cap. 37.
Naz. de ſilent. 40. dier.

III. REMED. Antequam ad loquendum proſilias, expende & præmeditare quid ſit loquendum. Quo pertinere putat B. AVGVSTINVS illa verba regii prophetæ. *Dixi cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Non enim*, inquit, *lingua fruſtra in vdo eſt, niſi quia facile labitur. Videns ergo quàm eſſet difficile, vt neceſſitatem loquendi haberet homo, & in loquendo non aliquid diceret, quod ſe dixiſſe nollet, ſtatuerat non loqui, ne aliquid diceret, quod locutum ſe eſſe pœniteret, &c. Cuſtodi ergo vias tuas ô Idithum & noli delinquere in lingua tua: perpende quod dicturus es, examina, conſule interiorem veritatem, & ſic profer ad exteriorem auditorem.* Et in pſalmum. 51. ait, *Sicut eligis quo veſcaris, ſic elige quod loquaris.* Eodem modo verba illa exponit AMBROSIVS. *Audiamus*, inquit, *cautionis magiſtrum. Dixi cuſtodiam vias meas, hoc eſt, tacito cogitationis præcepto indixi mihi, vt cuſtodirem vias meas. Aliæ ſunt viæ, quas debemus ſequi, aliæ quas cuſtodire. Sequi vias Domini, cuſtodire noſtras, ne in culpam dirigantur. Potes autem cuſtodire, ſi non cito loquaris.* Idem remedium populo Antiocheno proponit alicubi Chryſoſtomus. *Et linguæ*, inquiens, *regulas quaſdam & leges ponamus, vt prius verba ruminet, & ita proferat.* Et Greg. magnus. *Qui in dictis ſuis reprobari metuit, ipſe prius debet examinare quod dicit, quatenus inter cor & linguam æquus quidam diſcretusq; arbiter ſedeat, ſubtiliter penſans, ſi recta verba cor offerat.*

Aug. in Pſ. 38. &
Pſalm. 38.
Chry. hom. 71
Greg. mor. 8.6.

II. REMEDIVM. Prius diſce tacere, maxime ſi adhuc adoleſcens ſis quam loqui, ſecundum illud Sapientis. *Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus.*

Eccli. 20.7. & 32.10.

Et. *Adoleſcens loquere in tua cauſa: ſi bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. in multis eſto quaſi inſcius, ſed audi tacens.* Et B. Iacobi. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum.* Hoc antidotum maximè inculcat B. AMBROSIVS initio ſuornm librorum de officiis. *Quid*, inquit, *præ ceteris debemus diſcere, quàm tacere, vt poſſimus loqui, ne prius me vox condemnet mea, quam abſoluat aliena? Scriptum eſt enim; ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus eſt igitur, vt properes periculũ ſuſcipere condemnationis loquẽdo cum tacẽdo poſſis eſſe tutior? Complures vidi loquendo peccatũ incidiſſe, vix quenquam tacendo. Ideoque tacere noſſe, quam loqui difficilius eſt. Scio namq; loqui plerosq;, cũ tacere neſciant. Rarum eſt tacere quenquã, cum ſibi loqui nihil proſit. Sapiens eſt ergo qui nouit tacere. Deniq; Sapientia Dei dixit Dominus dedit mihi linguam eruditionis, vt ſciam quando oporteat ſermonẽ dicere. Merito ergo Sapiens, qui à Domino accipit, quo tempore ſibi loquendũ ſit. Vnde bene ait ſcriptura; Homo ſapiens tacebit vſq; ad tẽp⁹. Deniq; ſanct⁹ Domini ait. Dixi cuſtodiã vias meas, vt nõ delinquã in lingua mea.* Et infra. *Quid igitur mutos nos eſſe oportet? Minimè. eſt. n. tempus tacendi, & eſt tempus loquendi. Eſt. n. magnũ & negotioſum ſilentiũ: vt erat Suſannæ q̃ plus egit tacendo, q̃ ſi eſſet locuta. Tacendo. n. apud homines locuta eſt, Deo nec vllum maius indicium ſuæ caſtitatis inuenit quàm ſilentiũ. Conſcientia loquebatur, vbi vox non audiebatur: nec quærebat ꝑ ſe hominũ iudicium q̃ habebat Domini teſtimonium. Ab illo igitur volebat abſolui, quẽ ſciebat nullo modo poſſe falli. Ipſe Dominus in Euangelio tacens operabatur ſalutẽ hominũ.* Et multo poſt *Ipſe Pytagoras, q legitur Socrate antiquior Prophetã ſecutus Dauid legẽ ſilentij dedit ſuis. Sed ille, vt ꝑ quinquenniũ diſcipulis vſum inhiberet loquendi. Dauid autẽ non vt naturæ mun⁹ imminueret, ſed vt oſtendã ꝓferendi ſermonis doceret. Et Pythagoras quidẽ vt nõ loquendo loqui doceret. Dauid, vt loquẽdo magis diſceremus loqui.* HIER. ad Nepotianũ. *Hipocrates adiurat diſcipulos ſuos anteq̃ doceat, & in verba ſua iurare, cõpellit, extorquet Sacramento ſilentiũ, ſermonem, inceſſũ, habitũ, moresq; ꝑſcribit, quãto magis nos?* Et in verba Eccl. *Tẽpus tacendi & tẽp⁹ loquẽdi. Pythagoricos,* inq̃t, *reor, quorũ diſciplina eſt tacere ꝑ quinquenniũ, & poſtea eruditos loq, hinc origenẽ ſui traxiſſe decreti. Diſcam⁹ itaq; & nos prius nõ loq, vt poſtea ad loquendũ ora reſerem⁹. Sileam⁹ certo tẽpore, ad ꝓceptoris eloq a pẽdeam⁹. Nihil nobis videatur rectũ eſſe, niſi q̃ diſcim⁹, vt poſt multũ ſilentiũ de diſcipulis efficiamur magiſtri.*

V. REM. Conſidera, quot mala creet licentia linguæ. Ea digitus Dei, cum alibi, tum copioſè apud Eccleſiaſticũ, & B. Iacobum Apoſtolũ depinxit. *Lingua,* inquit, *modicũ quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quàm magnam ſyluã incendit. Et lingua ignis eſt vniuerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in mẽbris noſtris, q̃ maculat totum corpus, & inflãmat rotam natiuitatis noſtræ inflãmata à gehenna. Linguam nullus hominũ domare poteſt. inquietũ malũ, plena veneno mortifero. In ipſa benedicim⁹ Deũ & patrem: & in ipſa maledicim⁹ homines q ad ſimilitudinẽ Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio.* GREG NAZ. de ieiunii ſilentio ſui. *Certe nulla res eſt, q̃ maiorẽ hominib. pernitiẽ afferet*

Iac. 1.19. Amb. l. 1. c. 2. Matth. 12. 37. Iſa. 50. 4. Eccli. 20. Pſal. 38. 2. Id. cap. 3. Eccl. 3. 7. Dan. 13. 35. Id. c. 10. Hier. ep. 2. Hier. in. c. 3. Eccli. 28. Iac. 3. 5. Greg. Naz.

quàm lingua. Equus eſt perpetuo curſu mentẽ anteuertens telũ ꝓmptiſſimum ac paratiſſimũ. Et paulo poſt. *Lingua in ꝓpinquo eſt ſagittarius, ſagitta in arcu eſt: nerui ipſi quàm maximè interſi. Protin⁹ vt mẽs tela emiſerit, ſtatim ꝓuolat, omniaq; feriunt, cœlites, terreſtres, viuentes, poſteros nõ minus eos, qui ab huiuſmodi ſagittis ſibi cauent, easq; ſedulo obſeruant, q̃ qui nihil mali ſuſpicantur, nõ min⁹ bonos q̃ malos, non minus amicos, q̃ hoſtes, non minus exteros longeq; diſſitos, quàm ꝓpinquos: deniq; nihil eſt, ꝙ à linguæ ſagitta tutũ atq; immune ſit.* Et infra. *Quis autẽ, quot mala ex ea oriãtur, oratione cõſequi poſſit? Domũ cũ domo, ſi ita voluerit, vrbẽ cum vrbe, principẽ cũ populo, populũ rurſus cum principe ſtatim ac ſine vllo negotio cõmittit, non aliter atq; igniculus ſtipulæ admotus in magnũ incẽdiũ cito excreſcens.* HIER. *Lingua nihil medium habet,* Hier. in Pſa. 119. *aut grande malũ eſt, aut grande bonum. Grange bonum, ſi Chriſtum Deum confitetur. grande malũ, ſi Chriſtũ Deum negat. Ergo ne putet aliquis, & dicat interim; opere non peccaui: ſi peccaui, lingua peccaui. Quod eſt maius peccatũ, quàm blaſphemia in Deũ? & tamẽ lingua peccat.* Et infra. *Grande ſcelus eſt, quando detraho fratri meo, lingua mea fratrem interficio. Qui enim odit fratrem ſuum, homicida eſt. Videte quid dicat Salomõ* Prou. 18. 21. Ephr. tom. 1. *In manu linguæ mors & vita.* EPHR. de linguæ malo. *Peruulgatum eſt totis ca-* Num. 12. 10. *ſtris Mariã repente lepra correptã eſſe, ꝙ linguà in mitiſſimũ fratrẽ, qui ꝑ ipſa deprecabatur Dominũ, exacuiſſet. Vide iuſtus vltor meritas de propheti ſſa propter petulantiã linguæ eius pœnas ſumpſit. Suſurrationes. n. & detractationes abominatur, quibus homines inſipientes delectantur. Plurimis licet miraculis claruiſſet Moyſes, vbi modicè* Num. 20. 12. *linguæ lapſ⁹ eſt è terra promiſſionis excidit. Magnũ & horrendum mare viã ei præcludere non potuit, ſed verbũ vnicum ini què ab eo ꝓlatũ, velut mur⁹ aliquis ipſi obſtitit,* Exod. 14. 21. *ne vlterius progredi poſſet. Si Moyſen, qui Dei inſtar factus erat Pharaoni vel ſolũ ver-* Num. 11. 14. 20. *bũ excluſit à terra promiſſionis, quanto magis nos maledicentia linguæ noſtræ, quam in Deum & homines quotidie exacuimus ac ſtringimus, à regno Dei arcebit?* BERN. de Bern. in ſerm. triplici cuſtodia, manus, linguæ & cordis. *Quis ſane numeret, quantas modicum linguæ membrum contrahat ſordes: quàm multiplex in labiis incircumciſis immunditia coaguletur, quàm ſit grauis pernicies oris incircumſpecti? Eſt enim lingua diſſoluta in ſermonibus ocioſis, eſt lingua impudica, eſt & magniloqua, quarum prima laſciuiæ ſequens arrogantiæ famulatur. Eſt etiam lingua doloſa, & item lingua maledica, quarum altera in falſiloq̃ & adulatoriã ſubdiuiditur, altera vera nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod ſi de omni vel otioſo verbo, quodcunq; locuti fuerint homines, Deo ſunt reddituri rationẽ in die iudicij, quãto diſtrictius de verbo mẽdaci, mordaci, & iniurioſo, de elato vel laſciuo, de adulatorio, aut detractorio iudicabuntur?*

VI. REM. Propter hæc linguæ mala, ſerio propone te cuſtoditurum linguam tuam, exemplo Dauidis dicentis. *Poſui ori meo cuſtodiam. Qui enim* Pſal. 38. 2. *cuſtodit os ſuum*, ait Salomon, *cuſtodit animam ſuam.* Et *qui moderatur ſermones* Prou. 13. 3. *ſuos doctus & prudens eſt.* Et. *qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cuſtodit ab an-* Prou. 17. 27. Prou. 21. 23. *guſtiis animam ſuam.* Et. *Quis dabit ori meo cuſtodiam, & [illegible] labia mea ſignaculum* Eccli. 22. 33. [illegible] *ſubdit* [illegible] Petrus *Qui vul* [illegible]

[illegible]

Naz.l.cit. *vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* GREGORIVS NAZIANZENVS. *Quemadmodum ſi quis obliquam plantam manu paulatim in contrariam partem inflectat, hoc aſſequitur, vt quam primum violentam ab eo manum ſubduxerit, rigida ſiet, ſic ego cum præcipitis ſermonis impetum mediocritatis regulam exceſſiſſe perſpicerem, nullum melius remedium inueni, quàm vt eum excelſo pectore premerem: vt lingua mea, & quæ dicenda, & quæ tacenda ſunt, addiſceret. Ob eam itaq; cauſam omni eam loquendi facultate ad certum tempus orbaui, ſic fiet, vt mediocritatem poſtea minimè aſpernetur. Hæc*

Amb.1.offic.c.3. Pſal.38.2. Prou.4.23. *lex omnibus immodicæ erga rem aliquam affectis poſita ſit. O quantum fructum affert, pulſato intus atq; incitato pectore linguam loqui geſtientem cohibere?* AMBR. *Rectè Dauid non ſilentium ſibi indixit perpetuum, ſed cuſtodiam* (dicens. Dixi cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea) *Cuſtodiamus ergo cor noſtrum, cuſtodiamus os noſtrum. Vtrumq; enim ſcriptum eſt hic, vt os cuſtodiamus. alibi. Omni cuſtodia ſerua cor tuum. Si cuſtodiebat Dauid, tu non cuſtodies?* Et paulo poſt. *Alliga ſermonem tuum, ne luxuriat, ne laſciuiat, & multiloquio peccata ſibi colligat. Sit reſtrictior, & ripis ſuis coerceatur. Cito lutum colligit amnis exundans. Sit ori tuo oſtium, vt claudatur vbi oportet, & obſeretur diligentius, ne quis in iracundiam exci-*

Id in Pſal.38. initio. *tet vocem tuam, & contumeliam rependas contumelia.* Et alibi ſcribens in eadem verba regia. *O*, exclamat, *validum ſcutum, circumſpectæ munitionis ſilentium. O fidiſſimum ſtabilitatis fundamentum, in quo ſi quis potuerit ſtare, lubricum verbi timere non poſſit. Multi enim etiam ſtabili corde firmati, incauti tamen ſermonis fluctuantis errore ſæpe ceciderunt. Videns igitur huiuſmodi inſidiis ſe propheta tentari, intra ſe ipſe tacit' conferebat, legem ſibi taciturnitatis imponens dicens. Poſui ori meo cuſtodiam, hoc eſt, propoſui, confirmaui, imperaui mihi, locutus ſum cordi meo. Vias meas*

Chryſ. Eccli.28.28. *cuſtodiam. Si aliis dixiſſem, ſermo meus ſtare deberet: quanto magis ſtabile eſſe debet quod mihi ipſi conſtitui?* CHRYSOSTOMVS ad baptizandos. *Quidam,* nempè ſapiens, ob *mentium lapſus ex garrulitate venientes ſuadet multam ori adhiberi cautelam dicens. Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Non vt oſtia corpori faciamus, ſed vt non facile verba proferantur, & ad incongrua dicenda ſeſe lingua cum omni cautela contineat.* Et infra. *Nam & dentium tegmine, & labiorum cuſtodia lingua continetur, ne verba improuida garrulitate proferantur. Refrena igitur linguam, & ſi non patitur reticere, dentium morſu quieſcat, & tanquam carnifici dentibus tradatur.*

VII. REMED. Prudentia vel diſcretio in loquendo, hoc eſt, vt ha-

Prou.13.3. Eccli.5.15. Eccli.28.29. beas in ſermone tuo, vel ſilentio rationem circunſtantiarum, temporis, loci, perſonarum, modi, & ſimilium. *Qui enim incõſideratus eſt ad loquendum*, ait Salomon, *ſentiet mala.* Et Eccleſiaſticus. *Lingua imprudentis ſubuerſio eſt ipſius.* Et. *Verbis tuis facito ſtateram, & frenos oris tui rectos, & attende ne forte labaris in lingua tua.* Et Apoſtolus. *Sermo veſter in gratia ſit ſale conditus, vt ſciatis, quomodo oporteat vos vnicuiq; reſpondere.* S. BASILIVS ad Gregorium Theologum.

Baſ.ep.1.

Inprimis magno ſtudio id comparandum habemus, ſcitè vt ſermocinari poſſimus, vt nec contentioſius percunctemur, nec affectantius reſpondeamus, vt differenti non obloquamur, nec interfari geſtiam⁹ abſurda oſtentatione, faſtumq; præ ſe ferẽte, vt modũ teneamus & ſermocinandi & auſcultandi. S. GREGORIVS in Eccleſiaſtem. *Lingua parcè vti præclarum, atq; ad loquendi ſtudium grauitatem, conſtantiamq; adhibere. Non.n. nos inconſulto loquendi ſtudio teneri oportet, eaq; quæ in mentẽ veniũt, quamuis abſurda, proferre atq; emittere: verum cogitare, quod licet magno interuallo à cœlo diſtemus, certum eſt tamen ſermones noſtros à Deo exaudiri.* S. AMBROSIVS. *Sapiens, vt loquatur, multa prius conſiderat, quid dicat, aut cui dicat, quo in loco, quo tempore. Eſt ergo tacendi & loquendi modus. Eſt etiam in factis modus. Pulchrum eſt igitur tenere menſuram officii.* Et in pſalmum 118. *Periculum non eſt ſolum falſa dicere, ſed etiam ver , ſi quis ea inſinuet, quibus non oportet. Quod vitium quadripartitum eſt, vel adulationis, vel auaritiæ, vel iactantiæ vel loquacitatis incautæ. Pleriq; dum ſine præiudicio loquuntur, verbum emittunt, quod reuocare non poſſunt. Ideo vir laudatur ſerius & non otioſus. Erat homo abſcondens ſermones ſuos; vt Apoſtolus Paulus, qui nouit quid loquatur ſingulis, & quando quid loqui debeat. Vnde & Corinthiis dicit. Lac vobis potum dedi, non eſcam. nondum enim poteratis, &c. Ideo & Salomon tempus tacendi, & tempus loquendi eſſe docet.* S. GREG. lib. 24. moral. *In omni quod dicitur, ſummopere intuendum eſt, quid dicatur, cui dicatur, quando dicatur, quomodo dicatur.* Et in Epiſtola ad quinq; Patriarchas. *Cum me ad conſiderandum debitum paſtoris verbum ac ſilentium confero, pauenti cura perpendo, quod valde neceſſe eſt, vt & diſcretus ſit in ſilentio, & vtilis in verbo, ne aut tacẽda proferat, aut porferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiſcretum ſilentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit.*

Neocæſ. c. 5. Amb. 1. offic. c. 10. Eccl. 3. 7. Id. ſerm. 2. 1. Cor. 3. 2. Eccl. 3. 7. Greg. c. 29. Ep. 24. lib.

ANTIDOTA

Pro Religioſorum ſilentio.

I. ANTIDOTVM. Conſidera quid Spiritus ſanctus in diuinis literis de ſilentio patefecerit. Apud Iſaiam. *In ſilentio,* ait, *& in ſpe erit fortitudo veſtra.* Et. *Erit opus iuſtitiæ pax & cultus iuſtitiæ ſilentium.* Et apud Ieremiam. *Bonum eſt cum ſilentio præſtolari ſalutare Dei. Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius & tacebit quia leuauit ſuper ſe. Ponet in puluere os ſuum.* Quibus verbis ad viuũ deſcribi videtur religioſæ vitæ cultor, ſolitudinis amans, vt notauit Hieronymus ep. ad Euſtochium. Apud Salomonem verò non ſemel laudem ſapientiæ attribuit ſilentio. *Qui moderatur labia ſua,* inquit, *prudentiſſimus eſt.* Et. *Stultus, ſi tacuerit, ſapiens reputabitur.* Et.

Iſa. 30 15. Iſ. 32. 17. Thren. 3 26. Prou. 10. 19. Prou. 17. 28.

Eccli. 20. 7. *Homo Sapiens tacebit vſque ad tempus.* Nec ſecus apud Iob dicentem. *Vtinam*
Iob 13. 5. *taceretis, vt putaremini Sapientes.*

Baſil. II. ANTIDOTVM. Conſidera, quibus verbis laudarint ſilentium SS. Patres. S. BASILIVS de vera Virginitate. *Natura loquendi audiendique modum ad proportionis regulam metiens duas aures, linguam vnam nobis affinxit: quaſi & duplum diſciplinæ cauſa audire debeamus, & ad ea quæ rogamur ſeſquialtera proportione contractum referre ſermonem. Caſtigata itaque locutione prudens virgo vtetur: cumque tempeſtiuè quempiam oportuerit alloqui, multo audiet plura, quam dicet: omnisque ſermo eius cum procedet ex labiis ſolam vtilitatem audientium feret: aut ſi interrogandum fuerit inſtruendi animi gratia ſobriè ex ore ac verecundè prodibit.*

Loquitur de virginitatem profeſſis.

Naz. NAZIANZENVS de moderatione in diſputatione ſeruanda. *Loquere ſanè,* inquit, *ſi quid ſilentio melius, & excellentius habes: at vbi ſilere præſtat, quam loqui, ſilentio acquieſce. Noſti enim laudatũ illud, ordinem labiis conſtituere, atque alia dicere, alia audire.* Et paulo poſt. *Neſcitis, quantum Dei donum ſit ſilentium, quamque benignè cum eo agatur, qui loquendi neceſſitate conſtrictus non eſt, vt arbitratu ſuo alterum eligere, alterum fugere queat, atque ſibi & ſermonis & ſilentij promus condus ſit.* AMB. ad Virgines. *Grauiora ſunt verbera cum ex multiloquio peccatum incurrimus. Et ideo cuſtodi virgo vias tuas, vt non delinquas in lingua tua. Et bona loqui plerunq, crimen eſt virginis. Sed quid miraris de Virgine, cum mulier in ſilentio iubeatur diſcere? Bonus eſt pudor, quem commendant ſilentia. Suſanna periclitabatur, & tacebat, vt melius tacito pudore loqueretur, &c. Quid de fœminis dicimus? Ioſeph tacuit accuſatus, vt melius eum innocentia, quàm lingua defenderet. Tacuit Daniel omnibus ſapientior, & ora clauſit leonum.* AVG. *Plerunque in perturbatione rerum, dum ipſa infirmitas animæ quam aggrauat corpus quod corrumpitur, & audire vult & dicere, audire intus, dicere foras: aliquando perturbata ſtudio dicendi deficit in diligentia agnoſcendi, & in his dicit aliquid quod forte non eſſet dicendum. Contra hæc, remedium optimum eſt ſilentium.* Io. CLIMACVS agens de loquacitate. *Taciturnitas in cogitatione mater eſt orationis, captiuitatis reuocatio, ignis diuini amoris obſeruatio, cogitationum diligens inſpectio ſpecula hoſtium, carcer luctus, lacrymarũ amica, memoriæ mortis operatrix, ſuppliciorũ pictor, iudicij indagatrix, ſagax mœroris ſubminiſtratrix, inimica fiduciæ, quietis coniunx, ambitioſæ doctrinæ aduerſatrix, ſcientiæ adiectio, ſpeculationis opifex, ſecretus in Deum profectus, occultus aſcenſus.* BERN. in epiſtola ad Ogeriũ. *Silentium, dicente Iſaia, cultus iuſtitiæ eſt. & bonum eſt expectare, vt docet Ieremias, ſalutare Dei cum ſilentio. Ad hunc ego iuſtitiæ cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, cuſtodem, te inuito & prouoco.*

Amb. in exhort. 1. Tim. 2. 11. Dan. 13. 35. Gen. 39. Dan. 14. Aug. in Pſal. 38. Sap. 9. 15. Climac. gradu. 11. Bern. ep. 89. Iſa. 32. 17. Thren. 3. 26.

III. REMED. Conſidera, ſi religioſam vitam profiteris, hoc expoſcere à te ipſum religioſi nomen, quod à religando originem traxit teſte B. AVG. in libro de vera religione, vt illud inprimis membrum religare ſtudeas, quod religatione maximè opus habet, hoc eſt, linguam. Vnde Sapiens monet. *Verbis tuis facito ſtaterã, & frenos oris tui rectos,* & religioſiſ-

Aug. c. 55. & 1. Retra. c. 13. Eccli. 28. 29.

ſimus Dauid orat. *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Beatus verò Iacobus peremptoriã fert ſententiam. *Si quis autem putat ſe religioſum eſſe non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuũ, huius vana eſt religio.* Licet.n. hęc verba ad oẽs Chriſtianos, qui Deo religati ſunt per pcepta, referri poſſint, αυτονομαςικῶς tamẽ videtur Apoſtolus ea retuliſſe ad illos, q exẽplo Apoſtolorũ pfectiorẽ vitã pfitebantur, ſeq; Deo p pcepta & vota Euãgelica religabãt 1 quia numero ſingulari inqt. *Si qs autẽ.* 2. quia gręci codices habẽt. *Si quis inter vos.* 3. quia B. Iac. mox ſubiicit. *Religio mũda, & immaculata apud Deũ & Patrẽ hæc eſt: viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorũ, & immaculatũ ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Qui autem pprie poſſunt ſe ab opibus, honorib. & voluptatibus huius ſeculi cuſtodire immaculatos, & mũdam inſtituere vitam, niſi religioſæ vitæ profeſſores, qui ſęculo renunciarunt & caſtitatẽ animi & corporis perpetuã Deo vouerunt? 4. quia Io. CASSIANVS in Collationibus ita alloquitur monachos ſuos. *Obſeruate imprimis & maximè tu Ioannes, cui ætas adhuc adoleſcentior ſuffragatur, ne ſtudium lectionis ac deſiderii tui labor vana elatione caſſetur, vt indicas ſummum ori tuo ſilentiũ hic n. eſt primus diſciplinæ actualis ingreſſus. Oĩs quippe labor hominis in ore ipſius, & vt omnium ſeniorum inſtituta atq; ſententias intento corde & quaſi muto ore ſuſcipias ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda feſtines,*

Pſal. 140. 3. Iac. 1. 30. Caſſ. coll. 14. c. 9

IV. REMED. Conſidera exempla eorum, qui ſilentium arctiſſime in religioſa vita eremitica vel cænobitica coluerunt. In Vitis Patrum habes diſcipulum S. Antonii Paulum ſimplicem ob linguæ lapſum, quia quæſierat, num Chriſtus ante prophetas vixiſſet, in triennium nihil locutum. Et Agathonẽ Abbatem, lapillo ori indito, tacere didiciſſe, idq; ad annos tres obſeruaſſe. PAMBO Abbas, vt eſt in hiſtoria Tripartita, cum etiam ipſe diſcere prius quã loqui propoſuiſſet, ad illũ, qui 38. Pſalmum ſibi legere cœperat. Dixi, cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Sat eſt, inquit, reliqua audiã, cum illud opere impleuero. Multo deinde tempore poſt reuerſus, cum interrogaretur, cur tantum ad Magiſtrum redire diſtuliſſet, nondum ſe illud quod didicerat perfeciſſe, dixit. Apoſtolicum eſſe præceptum. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum. Idem Theophilo Epiſcopo ſe aliquando adeunti, & aliquo ſermone ab ipſo ſpiritualiter refici petenti reſpondit. Si taciturnitate ſua non reficiebatur, nec ſermonibus eum refici poſſe. Hinc quidem die vitæ ſuæ iam ſupremo audacter affirmauit, ex quo eremũ incolere cœpiſſet, nullum ſe vnquam protuliſſe verbum, quo probatum nollet. AMMONA, teſte Palladio in hiſtoria Lauſiaca, pater ter mille monachorum, quos vocabat Tabenneſiotas tantum cum illis exercuit ſilentium, vt viderentur eſſe in ſolitudine, vnoquoq; occultè peragente ſuum vitæ inſtitutum. THILONA quoq; Abbas, teſte eodem, vir ſanctus in domuncula incluſus

Trip. lib. 8. c. 1. Iac. 1. 22. Pall. c. 48. c. 50.

tempore 30. annorum ſilentium exercuit. Vultum habebat Angeli, & cum plurimas virutes ageret habebatur Propheta. GREG. Nazianzenus toto aliquando Quadrageſimæ tempore ſilentium ſibi indixit, in ſolitudinem digreſſus. *Cuius facti mei*, inquit, *ſi cauſam quæris, idcirco à ſermone prorſus abſtinui, vt ſermonibus meis moderari diſcam. Etenim vt res ſimilitudine illuſtrior fiat, is qui in ingentem hominum numerum furibundam haſtam vibrarit, idem haud dubie paucos quoq; facile profligabit: & qui ex longo interuallo ſagittam mittens, ſcopum tamen attigerit, ille vtique propius collimans à ſcopo haud quaquam aberrabit. ac deniq; is, qui ampliſſima maria naui tranſmiſerit, idem quoque vicina littora legere minimè dubitabit.* S. ARSENIVS quondam filiorum Theodoſii Cæſaris inſtitutor, vt habet Methaphraſtes in eius vita, cum in eremum ſeceſſiſſet, fratri cupidè eum inuiſenti, poſt ſalutationem peractam, nihil locutus eſt, cum tamen diu ſermonē exhortatorium vna cum ſocio ab eo expectaſſet. Sæpe ſecum ipſe loquebatur in hunc modum. *Arſeni cur egreſſus es?* hoc eſt, quis tibi ſcopus fuit, vt mundo renunciares? Illud verò frequentius. *Locutum fuiſſe ſæpe pœnituit, tacuiſſe nunquam.* S. IOANNES Silentiarius ex Epiſcopo ſolitarius, teſte Cyrillo monacho eius Synchrono. totos 47. annos, vſque ad annum ætatis 104. ſiluit. Seuerus SVLPITIVS, auctore B. HIER. in Catalogo illuſtrium virorum, *à Pelagianis deceptus agnoſcens loquacitatis culpam ſilentium vſque ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret.* S. ROMVALDVS anachoreta, teſte Petro Damiani Cardinale, cum montem Sytriæ ſolitarius incoleret, ſeptenni ſilentio in ſumma vitæ auſteritate traducto, ſpiritalem Pſalmorum intelligentiam promeruit. B. THOMAS Aquinas in adoleſcentia tantus ſilentii cultor fuit, vt apud condiſcipulos bouis muti nomen obtinuerit. Albertus verò Magnus cum diſputatiunculis quibuſdam eximium eius exploraſſet ingenium, deprehenderetq́ quorſum tenderet iſtud ſilentium; Bos, inquit ille talem aliquando ędet mugitum, vt ſonum eius totus orbis exaudiat. THOMAS Cantipratenſis eius æqualis in libro ſecundo de Apibus in Affligenio S. Benedicti in Brabantia monaſterio ſcribit fuiſſe monachum ita ſilentio deditum, vt intra annos 16. ne verbulum quidem elocutus ſit. Orto autem grauiſſimo incendio, quod humano præſidio extingui non poterat, illum cella egreſſum, & fuſa in ſilentio ad Deum oratione, linguam diu mutam laxaſſe & dixiſſe. Stes ignis hac hora, flamma penitus conquieſcas: ac ilico ignem totum extinctum.

Greg. de 40. ſilentio.
Apud Sur. 19. Iul.
Apud Sur. 13. Maii.
Sulpit.
In eius vita.
Sur in eius vita 7. Mart.
Cantip. c. 15.
Radulphus tacens dictus eſt.

V. R MED. Conſidera, quæ monita dederint SS. Patres, cum ſacris Virginibus, tum omnibus religioſis de ratione ſilendi & loquendi. Inter quos iure eminet S. BASILIVS ipſe religioſorum peritiſſimus magiſter & dux. In conſtitutionib. quidem monaſticis ita ſcribit. *Virtutes, quæ quotidianos quaſi in conſuetudine mores commendant, & in facili admodum cognitione verſantu*

Baſ. c. 12. & 13.

ſantur, veluti maturitas temporis ad loquendum, & verborum habita vtilitatis ratione prolatio. Verborum autem ea opinor vtilitas fuerit, ſi aut de virtute in loco diſſeratur, aut ſi ad alicuius rei quæ facienda inſtet vſum ſermo accõmodetur, aut deniq; ad audientium ædificationem referatur. Vitandæ autem omnes omnino in ſermone facetiæ, & ſcurrilis dicacitas ſunt. Siquidem fieri plerumq; ſolet, vt qui ſeſe in talibus occupant, rectam rationem deſerant. nam facile animi ad ridicula diffunduntur, & grauitatis nerui eliduntur, quin etiam ad verborum turpitudinẽ ſermo dilabitur. Cæterum, ſi ad tollendum mœrorem hilariore opus ſit ſermone, tum ſpirituali lepore & Euangelico ſimul ſale condiri debet oratio, vt & relaxatione animi & intelligentiæ feſtiuitate delectet. Et in libro de vera Virginitate, cum inſtruit virgines ſacras virginitatem profeſſas. *Illa,* inquit, *tantum loqui Virginem decet, quæ audientium animos iuuare poßint, & per ſermonis puri veritatem atq; rectitudinem ad intelligentiam diuinarum rerum vbertim inſtruere: fluentum quippe ſermonis, quod miniſterio linguæ ad exteriora deducitur, fontis, ex quo manat, index ac teſtis eſt. Ex corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, & cætera, ex quibus fructibus arbor cognoſcitur.* Et paulo poſt. *Talem itaq; ſe exhibeat virgo cum loquitur, ſi quando tamen loqui opus erit. Sedulo enim obſeruandum eſt, cui, quomodo, & quando, eam loqui deceat.* Et rurſum. *De quib. moleſtiam non pateris, noli contendere acriter, nec te conſueſcas conſuetudine peßima, quia mos longo vſu firmatus non paruo labore vitatur. Noli diſſolutis labiis riſum proferre: amentia namq; eſt cum ſtrepitu ridere, ſed ſubridendo tantum mentis lætitiam indica: nec in modum paruuli iocari velis aßiduè, quia non conuenit ei qui ad perfectionem nititur. Iocus remiſſam efficit animam, & erga Dei præcepta negligentem.* Et in ſermone de inſtitutionib. monachorũ. *Sermo futilis & quæ è familiaribus congreßionibus mentis importuna naſci ſolet diſtractio, prorſus exterminantur, at ſi quid ad animarum ædificationem vtile ſit, de hoc tantum ſermo habeatur. Quin in iis ipſis quæ vtilia ſunt ordinis, modeſtiæq; & temporis ad loquendum idonei habenda eſt ratio, & quæ dicenda ſunt, ab iis dici debent, quibus permiſſum ſit loqui. Quod ſi inferior ſit, expectet donec à ſuperiore ad loquendũ inuitetur. Suſurrationes verò & in aurem locutiones, & quæ per nutus fieri ſolent ſignificationes, hæc à fratrum conuentu longiſſimè ſubmouentur. Nam quæ nutu fit ſignificatio, ea indicio eſt malitioſum aliquem dolum in re latere. Ex quibus rebus odia ſuſpicionesq; naſcuntur. Quoties verò colloquendum eſt, modum neceſſitas definiet, vt ſcilicet cum eo qui propinquior eſt, preßius agatur: qui autem remotior eſt, altiore voce appelletur.* S. AMBROSIVS officiorum libro primo; *Sermo diuiditur in colloquium familiare & in tractatum, diſceptationemq; fidei atque iuſtitiæ. In vtroq; ſeruandum, ne ſit aliqua perturbatio, ſed tanquam mitis & placidus, & beneuolentiæ plenus & gratiæ ſine vlla ſermo ducatur contumelia. Abſit pertinax in familiari ſermone contentio: quæſtiones enim magis excitare inanes, quam vtilitatis aliquid afferre ſolet. Diſceptatio ſine ira, ſuauitas ſine amaritudine ſit, monitio ſine aſperitate, hortatio ſine offenſione. Et ſicut in omni actu vitæ id cauere debemus, ne rationem nimius animi motus excludat, ſed teneamus conſilij* Amb.c.22.

locum: ita etiam in ſermone formulam eam tenere conuenit, ne aut ira excitetur, aut odiũ, aut cupiditatis noſtræ, aut ignauiæ aliqua exprimam⁹ indicia. Sit igitur ſermo huiuſmodi de ſcripturis maximè. Quid enim magis nos oportet loqui, quam de conuerſatione optima, adhortatione obſeruationis, diſciplinæque cuſtodia? Et paulo poſt. *Licet interdum honeſta ioca ac ſuauia ſint, tamen ab Eccleſiaſtica abhorrent regula; quoniam quæ in ſcripturis ſanctis non reperimus, ea quemadmodum vſurpare poſſumus? Non ſolum profuſos, ſed etiam omnes iocos declinandos arbitror: plenum tamen ſuauitatis & gratiæ ſermonem eſſe non indecorum.* HIERON. in epiſtolam ad Epheſios. *Inter ſtultiloquium & ſcurrilitatem apud Paulum, hoc intereſt, quod ſtultiloquium nihil in ſe ſapiens & corde hominis dignum habet. Scurrilitas vero de prudenti mente deſcendit & conſulto appetit quædam, vel vrbana verba, vel ruſtica, vel turpia, vel faceta, quam nos iocularitatem alio verbo poſſumus appellare: vt riſum moueat audientibus, verum & hæc à ſanctis viris penitus propellenda, quibus magis conuenit flere atq; lugere: vt in Hebraico quoq; Euangelio legimus Dominum ad diſcipulos loquentem. Et nunquam, inquit, læti ſitis, niſi cum fratrem veſtrum videritis in caritate.* GREG. in Moralibus *Sancti viri cum aliquid dicunt prudenter, non quærunt gloriam ſuam, ſed auditorum vitam, cum vero conſpiciunt, quia auditorum vitam loquendo lucrari non poſſunt, tacendo abſcondunt ſcientiam ſuam. Ad imitandum quippe viam Dominĩ, quaſi ad quoddam nobis propoſitum ſignum currimus. Ipſe enim, quia Herodem vidit non profectum quærere; ſed ſigna, vel ſcientiam velle mirari, requiſitus ab eo tacuit, & quia conſtanter tacuit, ab eo irriſus exiuit. Scriptum namq; eſt. Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de illo & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. vbi ſubditur. Interrogabat autem illum multis ſermonibus: at ipſe nihil illi reſpondebat. Tacens verò Dominus quàm ſit deſpectus oſtenditur, cum illic protinus ſubinfertur. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit. Quod videlicet factum oportet nos audientes diſcere, vt quoties auditores noſtri noſtra volunt quaſi laudanda cognoſcere, non autem ſua peruerſa mutare, omnino taceamus, ne ſi oſtentationis ſtudio verbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat, eſſe non deſinat: & noſtra, quæ non erat, fiat.* Et in Paſtorali. *Lingua diſcretè frenanda eſt, non inſolubiliter obliganda. Scriptum namq; eſt: Sapiens tacebit vſq; ad tempus, vt nimirum, cum oportunum cõſiderat propoſita cenſura ſilẽtii, loquendo quæ congruunt, in vſum ſe vtilitatis impendat. Et rurſum quoq; ſcriptum eſt: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cum reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cum loqui vtiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat. Quod bene pſalmiſta conſiderans dicit. Pone Domine cuſtodiã ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Non enim poni ori ſuo parietem, ſed oſtium petit, quod videlicet aperitur, & clauditur. Vnde & nobis cautè diſcendũ eſt, quatenus os diſcretè & congruo tempore vox aperiat, & rurſum congruo taciturnitas claudat.* S. BERN. de conſideratione. *Præferendus ille & magnus eſt, cui inter preſbytera ſaltem riſus indecentior, aut ſermo inſolentior,*

aut

Cap 23.
Hier.l.3.c.5.
Greg.l.22.c.16.
Luc. 23. 8.
Id p.3.admon. 15.
Eccl.10.7.
Eccl.3,7.
Pſal.140 3.
Item lib.2. in fine.

aut immoderatior cura veſtis vel corporis non irrepſit. Et ſi rectè ſapiens hortatur ſapientiam ſcribi in otio, cauendum & in otio otium eſt. Fugienda proinde otioſitas, mater nugarum, nouerca virtutum. Inter ſeculares nugæ nugæ ſunt, in ore ſacerdotis blaſphemiæ. Interdum tamen, ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ nunquam. magis interueniendum cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum ſanè in ſerium quid quod non modo vtiliter, ſed libenter audiant & ſuperſedeant otioſis. Conſecraſti os tuum Euangelio: talibus iam aperire illicitum: aſſueſcere ſacrilegum eſt. Labia Sacerdotis, ait cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt de ore eius, non nugas profectò vel fabulas. Hæc ille. Quæ ſi rectè dicuntur in ſacerdotes & Pontifices, quantò magis in monachos & religioſos? Malac.2.7.

VIDE. V. *Adulatio Blaſphemia. Colloquia otioſa. Curioſitas. Detractio. Diſcordia Ebrietas. Familiaritas nimia. Hypocriſis. Immodeſtia. Impatientia in aduerſis Immoderatio paſſionum. Indiſcretio. Ira. Inuidia. Iuramentum Luxuria. Maledictio. Mendacium. Murmuratio. Otium.*

LVDVS ALEÆ.

Remedia contra ludum aleæ, & ſimiles.

I. REMED. Conſidera, quibus diuinæ ſcripturæ monitis aduerſetur Ludorum vetitorum vanitas. Ac primum quidem iis, quibus luſus impiis, abſtinentia verò à luſu piis attribuitur. Vt in Exodo. *Sedit*, inquit Moyſes. *populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere*, Et apud Iob. *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Pius verò Tobias ſenior ſic de ſe loquitur. *Nunquam cum ludentibus miſcui me, neq; cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui* Et S. Ieremias. *Non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ.* Vnde propheta Dauid. *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Quo teſtimonio theatrica ſpectacula cõfixit Tertullianus. 2. Ludorũ vanitas repugnat iis ſcripturis, quibus riſus, immodicaq; lætitia damnatur, commendatur verò triſtitia & luctus. Eccleſiaſtes ait. *Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra deciperis?* Et Saluator apud Lucam. *Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Et Matthæum. *Beati qui lugent quoniam ipſi conſolabuntur.* Et Ioannẽ. *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

Exod.32.6. 1.Cor.10.9. Iob21.12. Tob.3.17. Ier.15 17. Tert.l.de ſpectac. Eccl.2.2. Luc.6.25. Matth.5.5. Ioan.16.20.

II. REMED. Conſidera S. Patrum ſententias. S. CYPRIANVS tractatum integrum ſcripſit in aleatores, in quo hæc eius dicta. *Multæ ſunt tentationes diaboli, quorum primordia ſunt idololatria, mœchiæ, furta, rapinæ, auaritia, &c. ſi qua ſunt ſimilia, quæ his congruant, ex quibus eſt aleæ tabula. Praſtò eſt diaboli laqueus manifeſtus, venenum portans letale ſerpentis, & inductio corrumpens, quæ cum videtur nihil eſſe magna amplexi operitur delectio.* Et iterum. *Alea ne luſeris, vbi luſus nocentius eſt, & crimen mortale, vbi dementia ſine conſideratione, vbi nulla* Cypr. de aleatoribus.

veritas

veritas, ſed mendaciorum mandra. Abſcinde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahe caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à ſacrificiis Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Chriſtum extende, vt promereri Dominum poßis. Aleam noli reſpicere. Amen. S. BASILIVS in Hexæmeron. *Si vos dim ſero & conſilium hoc diſſoluero, ſunt qui protinus ad teſſeras aleasq; ſe conferent. Iuramenta ſunt illic, contentionesq; pergraues, ac auaritiæ partus: Spiritus malignus aßiſtit, furorem punctis oßibus illis ludentiũ, inſaniamque accendens. Eaſdem ille pecunias nunc ad hunc, nunc ad alterum transfert, atque modo hunc victoria effert, illum victum mœſtitia premit: modo contra, illum elatum, hunc demiſſum oſtendit.* S. EPHR. de abrenunciatione in baptiſmo facta. *Abrenunciatio, quam in baptiſmo facimus, nominata quidem apparet parua: cæterum intellecta, admodum magna. Quam qui ſeruare valuerit, beatiſſimus erit. Paucis namque verbis cuncta, quæ nominantur mala, quæq; odit Deus, valere iubemus & abrenunciamus. puta. Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam, operibus? audi. Fornicationi, adulterio, immunditiæ, mendacio &c. abrenuncio alearũ otio, & tabularum luſui, ſicut etiam ſancti Apoſtoli hiſce operam dantes atq; vacantes, excommunicatos eſſe ordinarunt ſuis canonibus, ſi laici fuerunt. At ſi clerici, vt deponantur.* Et infra. *Væ alearũ luſoribus, quandoquidẽ ſe à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti alienos reddunt, ſicut Spiritus S. per ſanctos admonuit Apoſtolos.* VBI nota inter 85. Apoſtolorũ canones, quos VI. Synodus in can. 2. recepit atq; ꝓbauit Canonẽ 42. eſſe hunc. *Epiſcopus aut preſbyter, aut Diaconus aleæ atq; ebrietati deſeruiẽs, aut deſinat, aut cõmunione priuetur.* 43. verò eſt. *Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut certè cõmunione priuetur. Similiter etiã laicus.* Hos recitat Gratianus in Decreto. Idem repetitum eſt in Synodo VI. Conſtantinop. can. 50. his verbis. *Nullum omnino ſiue clericum, ſiue laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere: qui ſecus fecerit excommunicetur.* Nec Cæſarea lex IVSTINIANI Imperatoris ab his canonibus diſſentit, nam in conſtitut. Nouella prohibet *Epiſcopis, preſbyteris, diaconib. Lectoribus, & aliis Eccleſiaſticis perſonis, ne ad tabulas ludant, aut tali ludo ludentibus ſe aſſocient, aut ſpectatores ſint, aut ad quodcunque ſpectaculum, ſeu theatrum ſpectandi gratia veniant.*

Baſ.hom.8.

Ephr.tom.1.

c. Epiſcopus diſt.35.

Inſt.nouell. 183.

III. REMED. Conſidera quam pernicioſus ſit alearum vel taxillorum luſus. HOSTIENSIS Cardinalis in ſua ſumma, tit. de Exceſsibus Prælatorum, notauit 16. vitia illo produci, his verſibus comprehenſa.

Hoſt.§.clericus.

Hæc cum taxillis ludendo crimina ſumit,
Eccleſiæ ſpretus, vſuraq; ſiue rapina,
Scandala, vel nugæ, blaſphemia, ſeu faciendi
Furti doctrina, violentia, crimina falſi,
Et mortis cauſa, deceptio, perditioque
Temporis, & deſiderium, corruptio, iunges
Iſti prædictis adulatio, vitaque turpis.

S. Antoninvs autem Archiepiſcopus Florentinus in altera ſummæ Theologicæ parte tot crimina ex ludo naſci arbitratur, & probat, quot ſunt in taxillis puncta. Priſci certè Patres fusè ea deſcripſerũt. vt B. Cypr. *Aleæ*, inquit, *tabula eſt diaboli venabulum, & delicti vulnus inſanabile. Aleæ tabulam dico, vbi diabolus præſto eſt, ad capiendũ ſummiſſus, & cum ceperit de captiuo triumphum, perfidia, falſa teſtimonia. Tabulam aleæ dico: vbi dementia & furia & venale periurium, imperium & colloquium ſerpentinum. Illic rabioſa amicitia, illic atrociſſimi ſceleris fraternitas diſcordans, illic conuitia & audacia ſæua, & mens inſana, & fera impatientia. Aleæ tabulam dico, vbi poſſeſſionũ amiſſio & pecuniarum ingentium perditio, monſtrum, & demonſtrans litigioſum, furax dementia. O aleatorum noxia ſedentaria & pigra nequitia. ô manus crudeles, & ad periculum ſui armatæ, quæ bona patrimonia & res auorum ſudore quæſitas, ignominioſo ſtudio dilapidant: manus trux, noxia & inſomnis, noctè dieque continuus inſtrumentorum ſuorum armigera, quæ peccando ſe ipſam damnauit. & poſt peccata non deſinit ire* Et paulo poſt. *Eſt & quando aleatores cum proſtitutis mulieribus penes auctorem ſuum nocturnas vigilias clandeſtinas celebrant: armantur aduerſum ſe miſeri, Spiritu diaboli repleti, & illic duplex aut geminum crimen admittunt. Hic concrepat aleæ ſonus, illic ſilentio operatur in... hic ſine vllo dignitatis ſuæ reſpectu, ſine vlla excuſatione, peſtifero ſtudio celere ... ſuis cogitur; illic ſecreto mortale venenum bibitur.* S. Amb. in libro de Tobia agens contra fœneratores *Obſeruant*, inquit, *iſti aleatorum conuenticula, & perditis ærumnam commoditatem ſuam iudicant, ſpondent pro ſingulis. Varios primo ... ludit euentus, ad diuerſos ſæpè transfertur victoria, ſtipendiaq́ eius vici ſſim, atque ... mutantur, Omnes vincuntur & vincunt, fœnerator ſolus acquirit. Penes alios ... manet nomen, quod vicerint, penes fœneratorem ſolum fructus eſt, non annuus, ... momentarius. Illi ſolum lucrum faciunt in omnium detrimento, illis ſolis eſt vſura ... Videas reliquos ſubito egentes, repente diuites, deinde nudos, ſingulis iactibus ... mutantes. Verſatur enim eorum vita, vt teſſera. Voluitur cenſus in tabula, fit ... de periculo, & de ludo periculum: quot propoſitiones, tot proſcriptiones. Clamor plaudentium, fletus deſpoliatorũ, gemitus deplorantium. Sed & hoc creditor vt tyrannus damnat vnumquemq́ ſorte capitali, agitat haſtas, feralem inſtituit de ſingulorum ... auctionem. Alios proſcriptioni addicit, alios ſeruituti, non tanti occiſi ſub tyranno ſunt. Vitæ igitur hanc aleam rectius dixerim, quam pecuniæ: ſub momento fertur, quod valeat in æternum. Ebrietas iudicat Et nullus appellat. Habet & alea ſuas leges quas ſeritura non ſoluant. Notatur, ſi credi poteſt, infamia, qui putauerit remittendum. ... infamium ſententia grauius, quam cenſura iudicialis inurit opprobrium: quoniam qui apud Iudicem damnantur, apud illos glorioſi ſunt: quia apud illos damnantur, apud ... crimnoſi ſunt.*

IV. Remed. Conſidera exempla eorum quibus peſſimè ceſsit continuando ludendi aleis Primum narrat B. Ambroſius loco citato. *Ferunt*, inquit, *Hunnorum populos omnibus bellum inferre nationibus, fœneratoribus tamen*

Na ... eſſe

Ant. tit. 1. c. 19. §. 6.

Cypr. de aleat.

Amb. c. 11.

eſſe ſubiectos: & cum ſine legibus viuant, aleæ ſolius legibus obedire, in procinctu ludere teſſeras ſimul & arma portare, & plures ſuis, quam hoſtilibus ictibus interire: in victoria ſua captiuos fieri, & ſpolia ſuorum perpeti, quæ pati ab hoſte non meruerint. Illo nunquam belli ſtudia deponere, quod victi aleæ ludo cum totius prædæ munus amiſerint, ludendi ſubſidia requirunt bellandi periculo. Frequenter autem tanto ardore rapi, cum ea, quæ ſola magna æſtimant, victus arma tradiderit, ad vnum aleæ iactum vitam ſuam poteſtati vel victoris vel fœneratoris addicat. Deniq; conſtitit, quod quidam eorum & Imperatori Romano cognitus in fide pretium ſeruitutis, quam ſibi tali ſorte
Cæſ. lib. 5. c. 34. *ſuperatus intulerat, ſupplicijs imperatæ mortis exoluerit.* ALTERVM narrat Cæſarius in libro Exemplorum ſui ſeculi. *IN Suſato, quæ ciuitas eſt Colonienſis diœceſis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui ſic totus deditus erat ludo teſſerarum, vt non die, non nocte quieſceret: ſemper ſacculum cum nummis ſecum portabat, vt ſecum ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo ſine damno recederet. Vt autem poſteris oſtenderetur, quantum Deo tales ludi in quibus iræ, inuidia, rixæ, & damna ſuſcitantur, & peccati verba rotantur, contrarii forent, permiſſum eſt diabolo, vt cum eo luderet, qui multos illuſerat atq; eius ſeceraret, qui multorum marſupia euacuarat. Nocte ergo quadam domum eius in ſpecie hominis cuiuſdam ludere volentis intrans, ſacellumq; nummis refertum, ſub aſcella portans ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, teſſeras iactauit & multa acquiſiuit. Cui cum proſperè ſuccederet, & militi iam pecunia, quam apponeret, defuiſſet, iratus ait. Nunquid non diabolus tu es? Et ille. Nunc ſatis eſt. appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire: tollensq; illum per tectum traxit, cuius viſcera tegulis retrahentibus miſerabiliter excuſſit, & quid de eius corpore factum ſit, vel quem in locum illud proiecerit, vſque hodiè tàm à filio eius, quam à cæteris, qui illum nouerant, ignoratur. Mane verò viſcerum eius reliquiæ tegulis inhærentes repertæ ſunt;*
Cantip. lib. 2. c. 49. *& in cæmiterio ſepultæ.* TERTIVM commemorat his verbis, THOMAS Cantipratenſis in Apiario ſuo. *Fui in quadam villa Campaniæ, vbi Iudæus cum Chriſtiano ſacra nocte Paraſcenes in teſſerarum ludo conſedit. Cumque Iudæus multam pecuniam perderet & ex hoc impatientius turbaretur, tandem in CHRISTVM retorquens iniuriam, blaſphemauit. Et mox cum ad iactandum haſardum teſſeras collegiſſet, manus eius cum teſſeris ſit contracta. Qui reprobo furore ſuccenſus, cum ipſa manu contracta menſam luſoriam percutere niteretur, iterato in CHRISTVM & matrem eius blaſphemiam turpiſſimam euomens, ſtatim euerſis terribiliter oculis cecidit & expirauit. Chriſtianus verò colluſor illius pauore nimio in amentiam verſus, elanguit, & vitam miſeram dira morte finiuit.* QVARTVM eſt eiuſdem. *Frater quidam*, inquit, *ordinis Prædicatorum, bonus & veridicus narrauit mihi, quod quidam ludo teſſerarum nudatus adeo deſperatus eſt, vt arrepto arcu ſagittã ſurſum in aërem iaceret, quaſi ipſum cæli Dominum percuſſurus: & mox ſagitta reuerſa ante faciem iacentis, ſanguine recenti totaliter infecta reperta eſt. Qui mox in maximas lachrymas reſolutus fratrem, qui mihi hæc narrauit, ad duo milliaria quæ-*

ſiuit

[illegible] *[illegible], & confeſſus vitam ſuam cum mira pænitentia ac deuotione correxit.* Predi[illegible] c.18

[illegible]ſtum eſt THEODORI GRESMVNDI Iureconſulti, apud [illegible] Bredenbachium. *Anno, inquit, M. CCC. LXXXIII. fuit ho-[illegible] nomine Schelkropff ex infima plebe, qui in luſtris & tabernis agebat ludi-[illegible]ſſimus. Hic cum aliquando in publico diuerſorio ſuburbii Moguntini, Filtz-[illegible], taxillorum luſu pecuniam ferè omnem perdidiſſet, cœpit tandem, vt ſo-[illegible], grauiter ſtomachari, & poſt conuitia in colluſores iacta, Deum & ſanctos blaſ-[illegible]. A ſociis autem nihil placatiore animo digreſſus, cum perueniſſet ad ſa-[illegible] D. Albani & D. Mariæ in campis ædem* (nunc S. Crucis dictam) *[illegible] cruce pendentes ligneam ſtatuam atrociter vulnerauit, & vnico ictu [illegible] diſſecuit. Mox & diuæ Virginis, aliorumque ſanctorum ſignis [illegible] caſim & punctim pleraque vulnera inflixit. Ac illico multus cruor [illegible], haud ſecus quam ſi viui homines eam iniuriam perpeſſi forent. Schelkropff [illegible] ſua ſiue nutu DEI affixus, ſiue ipſo crucis miraculo exterritus, [illegible] mauit, donec à ſuperuenientibus in flagranti crimine deprehenſus, & in [illegible] Moguntiam deductus, viuus in conſpectu populi non longè ab vrbe in loco, [illegible] arenam vocant, exuſtus eſt. Imagines deinde vulneribus & cruore [illegible] in D. Virginis, vel S. Crucis templum ſacerdotum manibus tranſlatæ fue-[illegible] in hodiernum vſque diem ille cruor viſitur, & admodum religioſè co-[illegible] mortales variè afflicti ſuſceptis votis DEI Opt. Max. clementiam [illegible] fuit.* Exſtat hæc hiſtoria eleganti carmine ab eodem [illegible] deſcripta, & ante centum annos in tabula eiuſdem ſacræ [illegible]. Cui aliam non abſimilem habes apud Bredenbach. cap. [illegible] lib. 3. Collat.

[illegible] REMEDIVM. Conſidera dicta factaque Gentilium. ARISTO-[illegible] in Ethicis ad Nicomachum ſcribit aleatores, fures & latrones [illegible], eo quod in turpi lucro verſentur, & quæſtus cauſa omnia [illegible] probra ſuſtineant. PLATO annotauit alicubi aleam & reliquas per-[illegible] artes à dæmone, quem apellat Theut. inuentas eſſe, & ad Tha-[illegible] Ægypti regem delatas. HORATIVS libro primo odarum aſſeue-[illegible] legib. aleæ vſum OCTAVIVS Cæſar in iuuentute ex aleæ lu-[illegible] infamiam contraxit, teſte Suetonio, de quo & vulgatum diſtichon. Ariſt. 4. Eth. c. 1. Plato in Phædro. Hor. od. 25. Suet. c. 71. in Octau.

Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit,
Aliquando vt vincat, ludit aſſiduè alea.

[illegible] autem vitium ſenex. Eo enim tempore luſit quidem talis & [illegible] oblectamenti cauſa inter cœnam γερο[illegible]. Notatus ab [illegible] Imperator Caligula, quod non contempſerit quæſtum etiam [illegible] aleæ factum. VLPIANVS ex Prætoris edicto in eum animaduerti Suet. c. 41. in Calig.

L. 1. de alear. tit. 5. vult, qui compulit alea ludere, vt aut mulctetur, aut in latumias vel vincula publica ducatur. Vnde denegatur actio pro ſubtracto in domo ludentium: nec, ſi quis verberauerit eum, qui ad ludendum habitationem præbuit, iniuriarum nomine tenetur. IVSTINIANI quoque extat conſtitutio, qua ſtatuit nulli licere in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, vel ludentes inſpicere. IOAN. Cuſpianus in libro de Turcarum inſtitutis, ſcribit Agarenos ſeu Turcas quocunque genere ludi depoſita pecunia inſtituti ignominia affici, & deinceps ſupplicio grauiori.

Ibid.

Iuſtin. l. fin. de. relig. & ſumpt. funeb. lib. 3. C.

Cuſpin. c. de. mor. Tur.

VI. REMED. Conſidera diligenter, cum ludus ſit res adiaphora in ſe, quando ſecundum moralis Theologiæ tractatores reddatur licitus vel illicitus. Hi verò decernunt ludum, etiam alearum & chartarum, ſi conuenienter rectæ rationi inſtituatur, poſſe non ſolum alienum eſſe à reprehenſione, ſed etiam virtutis nomen obtinere, quam Ariſtoteles in 4. Ethicorum εὐτραπελίαν, hoc eſt, vrbanitatem, S. Thomas iucunditatem appellet. Rationi autem conſentaneum eſſe, ſi non vitietur acceſſione peruerſæ circumſtantiæ: vitiari autem, ſi in quantitate pecuniæ pro victoris mercede depoſitæ excedatur. 2. ſi ludus cum offendiculo circumſtantium inſtituatur. 3. ſi loco vel tempore alieno, vt dum frequentandæ ſunt conciones, diuinaque officia. 4. ſi occaſionem præbeat iurgiis, periuriis, blaſphemiis, 5. ſi ludo interueniant fraudes & doli. quoniam enim hæc vitia ludum inprimis alearum comitari ſolent, idcirco legibus tàm politicis quàm Eccleſiaſticis vetitus videtur. Quod verò ad clericos, religioſoſque attinet, ſub lethali culpa alearum ludus eis eſt interdictus. Nam cap. inter dilectos. extra. de Exceſſibus Prælatorum, ob aleæ vſum clericus iubetur deponi, quæ pœna non infligitur niſi ob noxam mortalem. Et Concil. quidem Tridentinum, agens de Reformatione, omnes canonicas pœnas & leges innouauit. Idem ſentit NAVARRVS cum aliis, quos in Manuali allegat. *Cæterum*, inquit noſter LVD. MOLINA tractatu. 2. de Contractibus, *cum pœnæ illæ publicis aleatoribus ſint impoſitæ, qui non ſemel, aut raro ludunt, ſed ludo ſunt dediti non iudico condemnandos eſſe culpæ lethalis eos clericos, qui ſine aliorum ſcandalo, recreationis gratia chartis ludunt quantitates modicas, quæ conditionem ac ſtatum ipſorum, ſpectatis eorum redditibus ac bonis, non dedeceant. Neq; hos damnare lethalis culpæ videtur Nauarrus, qui eos ſolos culpæ lethalis damnat, qui notabilem quantitatem ludunt. Eiuſmodi tamen ludus chartarum & multò magis teſſerarum indecens valde illis eſt, atque omnino diſſuadendus: præſertim cum multi ſtrictius de hac re loquantur, & ego loquerer, ſi Eccleſiaſticorum mores non adeò ab antiquo illo ſtatu primitiuæ Eccleſiæ deflexiſſent. Quare & religioſis longe magis indecens eſt, & ſcandaloſus aliis, eo ipſo, quod arctiorem vitam profitentur, maiorq; in populo opinio eſt de ipſorum obſeruantia ac ſanctitate* Hæc ille.

Ariſt. c. 8. Tho. 22. q. 168. a. 2.

C. Trid. ſeſſ. 22. c. 1.

Nau. c. 17. n. 9.

Mol. diſp. 522.

VII. REMED. Conſidera aleæ nomine intelligendos eſſe ludos

omnes

omnes, qui pendent à caſu ancipiti, vt fſhorũ, teſſerarum, talorũ, aſtragalorum, tabularum, & ſimilium. Eodem quidam referunt ludum ſcachorum, vel latrunculorum. Nam S. BERNARD. Militum templi Ordinem laudat, quod luſus ſcachorum & alearum abhorreant. Sic enim loquitur in ſermone exhortatorio ad illos. *Verbum inſolens, opus inutile, riſus immoderatus, murmur vel tenue ſiue ſuſurrium nequaquã ibi deprehenditur inemendatum. Scachos & aleas deteſtantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa auium rapina, vt aſſolet, delectantur. Mimos & magos, & fabulatores, ſcurrileſq; cantilenas, aut ludorum ſpectacula tanquam vanitates & inſanias falſas reſpuunt & abominantur.* Bern. c. 4.

PETRVS Damianus Cardinalis verò in epiſtola ad Alexandrum II. Pontificem Romanum, & Hildebrandum Cardinalem data, contendit aleæ nomine in canonibus Eccleſiaſticis comprehendi ſcachos. Cum enim Epiſcopum quendam ſui itineris comitem deprehendiſſet in diuerſorio ſcachis ludentem, his verbis eum aggreſſus eſt. *Librata manu virgas acero, plagas infigere quæro: ſi ſit qui terga ſubiiciat. Et ille, inferatur inquit, culpa, non recuſabitur pœnitentia. Rectène, inquam, tuiq; erat officij veſpere in ſcachorum vanitate ludere, & manum Dominici corporis oblatricem, linguam inter DEVM, & populum mediatricem ſacrilegi ludibrij contaminatione fœdare? præſertim cum canonica diſcernat authoritas, vt aleatores Epiſcopi deponantur. Et quid prodeſt ei, quem efficaciter auctoritas damnat, etiamſi iudicium extrinſecus non accedat? Ille autem ex diuerſitate nominum defenſionis ſibi faciens ſcutum, ait, aliud ſcachum, aliud aleam eſſe. Aleas autem auctoritas illa prohibuit, ſcachos vero tacendo conceſſit. Ad quod ego. Scachum, inquam, Scriptura non ponit, ſed vtriuſq; ludi genus aleæ nomine comprehendit. Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de ſcacho nihil dicitur, conſtat procul dubio vtrumq; genus vno vocabulo comprehenſum, vnius ſententiæ autoritate damnatum. Tunc ille vt mitis eſt animi & perſpicacis ingenii redditis rationib. humiliter acquieuit, culpam nullatenus iterandam certa pollicitatione conſtituit, iniungi ſibi pœnitentiam poſtulauit. Cui mox præcepi vt ter Pſalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes ſuas poſtus à culpæ contagio manus ablueret & imprimens alienis veſtigiis ora pacem ſibi cum Domino, quem per ſtendos iocos offenderat, reformaret. Hoc autẽ diximus, vt quàm inhoneſtum, quàm abſurdum, quàm deniq; fœdũ ſit hoc in ſacerdote ludibrium, ex alterius emendatione noſcatur.* Dam. l. 1. ep. 10.

Ex recentioribus Doctoribus MARTINVS NAVARRVS capite 19. Manualis, ſcribit ludum ſcachorum eſſe quidem magis licitum, quam aliquot alios lege prohibitos, inter omnes tamen ludos eſſe ineptiſsimum, eo quod magis arti & induſtriæ, quam fortunæ nitatur, atq; ideò minus, quam alii, animum relaxet. Quam cenſuram alii improbant, docentq; optimum eſſe ludum, vt in quo coniungitur induſtria cum fortuna. Ludus ſiquidẽ nomen ſuum retinere nequit niſi ad animi relaxationem referatur, at maior relaxatio capitur, vbi induſtriæ & ingenio locus eſt. Vtut ſit, ſecurius eſt, quando Nau. c. 19.

[illegible] quæ in mundo eſt concupiſcentiæ corruptionem. 2. produnt luxurioſos ex-
[illegible] o cœlorum. Si ſecundum carnem vixeritis, ait Apoſtolus, mo-
[illegible] Neque errare, neq; fornicarij, neq; idolis ſeruientes, neq; adulteri, neq; molles, Rom. 8.
[illegible] concubitores regnum Dei poſſidebunt. Et. Manifeſta ſunt opera car- 1.Cor.6.9 Gal.5.19
[illegible] fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quæ prædico vobis ſi-
[illegible] quoniam qui talia agunt regnum Dei non conſequentur. Et Beatus I-
[illegible] Concupiſcentia cum conceperit parit peccatum: peccatum verò cum conſum-
[illegible] generat mortem.

[illegible] REMEDIVM. Conſidera SS. Patrum teſtimonia. CYPRIANVS. Cyp. de bono pudicitiæ.
[illegible] inquit, eſt honor corporum, ornamentum morum, ſanctitas ſexuum, vincu-
[illegible], fons caſtitatis, pax domus, concordiæ caput. Et paulo poſt. Sed vt ma-
[illegible] viris probata ſemper, & à fœminis appetenda: ſic inimica eius impudicitia
[illegible] obſcœnum ludibrium reddens miniſtris ſuis, nec corporibus parens
[illegible] Debellatis enim proprijs moribus, totum hominem ſuum ſub triumphum
[illegible]: blanda prius, vt plus noceat, cum placet, exhauriens rem cum pudore, ha-
[illegible], frequenter perueniens ad ſanguinem, cupiditatum infeſta rabies, incen-
[illegible] bonæ, mater impœnitentiæ, ruina melioris ætatis, contumelia generis, Lact.l.6.c.23.
[illegible] LACTANTIVS in libris inſtitutionum. Mens inquinata contagione impu-
[illegible] non poteſt, niſi & longo tempore, & multis bonis operibus à colluuione, Id.c.24.
[illegible] purgari. Et rurſum. Nec tamen deficiet aliquis, ſi ſemel à voluptate
[illegible]: poteſt enim reduci, ſi eum pœniteat actorum. Nihil enim officiunt peccata Amb.l.1.c.5.
[illegible], quia ſuperueniens iuſtitia labem vitæ prioris aboleuit. AMBROSIVS
de Cain & Abel. Sæuus criminum ſtimulus libido eſt, quæ nunquam manere
[illegible] affectum: nocte feruet, die anhelat, de ſomno excitat, à negotio abducit,
[illegible] reuocat, aufert conſilium, amentes inquietat, lapſos inclinat, nullus peccandi Id.in.c.4.
[illegible] & inexplebilis ſcelerũ ſitis niſi morte amantis extingui nõ poteſt. Et in Lucam.
[illegible] quaſi clauis ſuffigitur anima corporeis voluptatibus, & cum ſemel adhæſerit
[illegible] deuerſa terrenis, difficile in altum poteſt, vnde deſcendit ſine Dei fauore Hier. lib.1. ſub finem
[illegible] Aliorum enim ſuorum vincta laqueis, & ſecularium deliciarum illecebris
[illegible] tenetur. HIERONYMVS aduerſus Iouinianum. Amor formæ ra-
[illegible] eſt, & inſaniæ proximus, fœdum minimèq; conueniens animo ſoſpiti viti-
[illegible] conſita, altos & generoſos ſpiritus frangit, à magnis cogitationibus ad hu-
[illegible] detrahit; querulos iracundos, teme[illegible], durè imperioſos ſeruiliter blandos,
[illegible], ipſi nouiſſimè amori facit. Nam cum fruendi cupiditate inſatiabilis
[illegible] plura tempora ſuſpicionibus, lachrymis, conqueſtionibus perdit, odium ſui facit,
[illegible] odioſus eſt. Et poſt. Doctiſſimi viri vox eſt, pudicitiam inprimis
[illegible]: qua amiſſa omnis virtus ruit. In hac muliebrium virtutum principa-
[illegible]. Hæc pauperem commendat, [illegible] extollit, deformem redimit, exornat pulchrã:
[illegible] de maioribus, quorum ſanguinem ſua ſobole non vitiat, &c. AV- Aug. c.16.
GVSTINVS libro 14. de ciuitate Dei. Cum ſint multarum libidines rerum,

tamen

tamen cum libido dicitur, nec cuius rei libido ſit, additur, non fere aſſolet animo occurrere niſi illa qua obſcœnæ partes corporis excitantur. Hæc autem ſibi non ſolum totum corpus, nec ſolum extrinſecus verumetiam intrinſecus vendicat, totumq́ commouet hominem animi ſimul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto. Vt ea voluptas ſequatur, qua maior in corporis voluptatibus nulla eſt, ita vt momento ipſo temporis quo ad eius peruenitur extremum, pœne omnis acies & quaſi vigilia cogitationis obruatur. Et contra Iulianum Pelagianum. *Vide quid in Hortenſio dialogo Tullius pro viuacitate mentis contra voluptatem corporis dicat. An verò, inquit, voluptates corporis expetendæ quæ verè & grauiter à Platone dictæ ſunt illecebræ eſſe, atque eſcæ malorum? Quæ enim confectio eſt, inquit, valetudinis, quæ deformatio coloris & corporis, quod turpe damnū, quod dedecus, quod non euocetur atque eliciatur voluptate? cuius motus vt quiſque eſt maximus, ita eſt inimicißimus Philoſophiæ. Congruere enim cum cogitatione magna voluptas corporis non poteſt. Quis enim, cum vtatur voluptate, ea, qua nulla poſſit maior eſſe, attendere animo, inire rationem, cogitare omninò quicquam poteſt? Quis autem tantus eſt gurges, qui dies & noctes ſine vlla minimi temporis intermißione velit ita moueri ſuos ſenſus, vt mouentur in ſummis voluptatibus? Quis autem bona mente præditus, non mallet nullas omninò nobis à natura voluptates datas? Hæc ille dixit, qui nihil de primorum hominum vita, nihil de paradiſi felicitate, nihil de corporum reſurrectione crediderat.* S. GREG. lib. 31. moralium. *De luxuria cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, horror autem vel deſperatio futuri generantur.* B. ISIDORVS de ſummo bono. *Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur: id eſt, ſuperbia mentis, & luxuria carnis.*

1. lib. 4. c. 14. — Greg. c. 31. — Iſid. l. 2. c. 39.

III. REMED. Conſidera, quanta ſit in morbo luxuriæ ſanando difficultas, vt eo plura & efficatiora antidota conquiras. B. HIER. ad Furiam ita ſcribit. *Omnia alia peccata extrinſecus ſunt, & quod foris eſt facile abiicitur. Sola libido inſita à Deo ob liberorum procreationem fines ſuos egreditur, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in ſcelus erumpit. Grandis virtutis eſt, & ſolicitæ diligentiæ ſuperare quod natus ſis, in carne, non carnaliter viuere tecum pugnare quotidie & incluſum hoſtem Argi vt fabulæ ferunt, centum oculis obſeruare. Hoc eſt quod Apoſtolus verbis aliis loquebatur. Omne peccatum, quod fecerit homo, extra corpus eſt: qui autē fornicatur, in corpus ſuum peccat.* Alibi verò, vt in epiſtola ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis ſuo exemplo difficultatem illam exaggerat. *O quoties,* inquit, *ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus horridum monachis præſtat habitaculum putabam me Romanis intereſſe deliciis. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitū Æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus: & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hærentia collidebam. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius & ferarum ſæpe choris intereram*

Hier. ep. 10. — 1. Cor. 6. 18. — Id. in ep. 22.

tram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens deſideriis æſtuabat in frigido corpore, & ante hominem ſuum iam carne præmortua, ſola libidinum incendia bulliebant, &c. Hieronymo conſentit AVGVSTINVS, dum in libro de honeſtate mulierum ſic loquitur. *Inter omnia certamina Chriſtianorum ſola dura ſunt prælia caſtitatis, vbi quotidiana eſt pugna & rara victoria. Grauem namque ſortita eſt caſtitas inimicum, cui quotidie reſiſtitur & ſemper timetur.* Quam autem ipſe ſuæ conuerſionis tempore in hoc vitio difficultatem ſenſerit, ipſe tam lamentabiliter in libris Confeſſionum exponit, vt vel ex horrore capilli erigi poſſint lectori, maximè cum libido conſuetudine longa iam callum quaſi obduxiſſet. *Dum ſeruitur,* inquit, *libidini facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas.* PALLADIVS quoque in hiſtoria Lauſiaca ſcribit S. Pachomium optaſſe ferarum dentibus laniari, eo quod 40. annorum ſolitudine, ieiuniorum, aliarumq́ꝫ rerum aſperitate non potuerit hunc hoſtem expugnare, licet nunquam hoſti ſuccubuiſſet. Deinde & B. Moſen è latrone eremitam, cuius vita quondam parum continens fuerat, nulla ieiunii ſeueritate potuiſſe laſciuiam carnis domare. imò cum poſt ſexennium ieiunio vigilias diuturnas, longas preces, multasq́ue lacrymas iunxiſſet, nihil tamen obtinuiſſe, donec tandem poſt exantlatos multos alios labores benedictione Patris ſui ſpiritualis quietem aliquam fremente licet Satana, meruiſſet. Quibus exemplis DEVS videtur oſtendere voluiſſe, quàm ſit arduum, initum ſemel cum luxuria fœdus diſſoluere.

Aug. c. 1. — Id. lib. 6. confeſſ. c. 11. & ſeq. & l. 7. — Pallad. c. 26. — Id. c. 22.

IV. REMED. Vt primum animum tuum titillauerit cogitatio libidinis, confeſtim eam expelle. Quemadmodum enim miles ianuam domus ingreſſus, facile totam domum occupat, ſic carnis tentatio. Vnde B. CYPRIANVS. *Diaboli primis titillationibus obuiandum eſt, nec coluber foueri debet, donec in ſerpentem formetur.* HIERONYMVS in Eccleſiaſten. *Diabolus ſerpens lubricus eſt, cuius capiti, hoc eſt, primæ ſuggeſtioni ſi non reſiſtatur, non eſt dubitandum, quin in penetrale cordis furtim illabatur.* Et in epiſtola citata ad Euſtochium. *Nolo ſinas cogitationem libidinis creſcere, nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum paruus eſt hoſtis interfice. nequitia, ne ZiZania creſcant, elidatur in ſemine. Audi pſalmiſtam dicentē. Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram. Quia enim impoſſibile eſt, in ſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui vt cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & allidit ad petram, Petra autem Chriſtus eſt.* Et CASSIANVS in libro ſexto inſtitutionum. *Illius præcepti iugiter meminiſſe debem⁹. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, & ſecundum DEI principale mandatum ſolicitè ſerpentis obſeruare noxium caput, id eſt, cogitationum malarum principia, quibus ſerpere in animam noſtram diabolus tentat: ne ſi caput eius per negligentiam penetrauerit cor noſtrum, reliquum*

Cypr. ſerm. de ieiunio. — Hier. in c. 9. — Pſal. 136. 8. — Caſſ. c. 13. — Prou. 4. 23. — Gen 3. 1.

eius corpus, id eſt, oblectationis aſſenſus illabatur. Qui proculdubio ſi fuerit intromiſſus morſu virulento mentem interimet captiuatam. Emergentes etiam peccatores
Pſal. 136. 8. *terræ noſtræ, id eſt, ſenſus carnales in matutinis ſui ortus nos oportet extinguere, & dum adhuc paruuli ſunt allidere filios Babylonis ad petram. Qui niſi dum tenerrimi ſunt fuerint enecati, adulti per conniuentiam in perniciem noſtram validiores inſurgent.*

V. Remed. Si aditum fortè cogitationi tua incuria dederis, & periculum ſit conſenſus, magno affectu clama ad Dominum, more eorum,
Pſal. 69. 2. Hier. ad Euſtoch. qui orta tempeſtate in diſcrimine ſunt naufragii; ac breuia aliqua efficaciaq; S. ſcripturæ dicta vſurpa, vt, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. IESV fili Dauid miſerere mei.* Ita conſulit B. Hieronymus epiſtola citata. *Non ſoluatur, inquiens, faſcia pectoralis. ſed ſtatim vt libido titillauerit ſenſum, aut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erum-*
Pſal. 117. 6. Pſal. 41. 12. *pamus in vocem. Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi caro. Cum paululum interior homo inter vitia atq; virtutes cœperit fluctuare, dicito. Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in Domino, quia confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus.* Nec mirum, quod ad Deum confugias, quia inter
Sap. 8. 21. Dan. 13. 35. 2. Cor. 12. 8. omnes virtutes maximè caſtitas doni diuini nomen obtinuit. Vnde Sapiens. *Sciui*, inquit, *quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & idcirco adii Dominum & deprecatus ſum illum.* Sic B. Suſanna in anguſtiis conſtituta
Aug. 10. confeſ. c. 29. ad ſolum Deum perfugium habuit. Sic Apoſtolus ter Deum rogauit, cũ ſtimulos carnis pateretur. Sic Auguſtinus clamauit. *O amor, qui ſemper ardes, & nunquam extingueris. Caritas Deus meus accende me. Continentiam iubes. Da*
Greg. orat. in laudem Cypriani *quod iubes, & iube quod vis.* Sic B. Iuſtina teſte Nazianzeno, cum eius pudicitiam attentaret Cyprianus magus deploratis omnibus aliis remediis ad
Aug. in vita. Deum, & B. Virginem Mariam confugit, & magum dæmon obſedit. Sic S. Thomas Aquinas, cum procax ſcortum in eius cubiculum immiſſum eſſet, ſtatim auxilium CHRISTI & B. Virginis implorauit, orans in hunc modum. *Ne ſinas quæſo Domine IESV, & tu ſanctiſſima mater & virgo Maria, vt tam immani me ſcelere obſtringam.* Et illico titione ex igne rapto, illud fugauit, oſtioq; concluſo à duobus Angelis lumbos ſibi conſtringi ſenſit, ad perpetuam continentiam ſeruandam, quam & impetrauit.
Matth. 6. Sic deniq; nos ipſi quotidie in Dominica oratione Deum precari, vt ne inducamur in tentationem, à ſaluatore inſtituti ſumus. Eodem pertinet, ſi feruente tentatione aliquando ob oculos ponas Chriſtum quaſi præſen-
Hugo lib. 3. de anim. c. 25. tem, & cruci pro te ſuffixum. Quod ſuadet pius HVGO de S. Victore *Quoties, inquiens, te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos quomodo Chriſtus in cruce crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo à Iuda Iudæis traditur, & quam viliter pertractetur, blaſphematur & colaphizetur, inducitur, & cande nectur, expolitur, & flagellatur, ad vltimum*

verò

verò contumeliis affectus inter duos latrones ſuſpenditur, clauis crucis affixus, ſputis deriſus, ſpinis coronatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus ſanguis emanat & inclinato capite emittit ſpiritum. Ita redemptor tuus moritur pro te, & tu neſcis, cuiuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mente?

VI. REMEDIVM eſt Fuga. Hoc remedium præſcripſit Apoſtolus dicens in priore Epiſtola ad Corinthios. *Fugite fornicationem.* Vnde AVGVSTINVS in ſermone quodam Dominicæ 25. poſt Trinitatem. *Quod libidinem fugiendam eſſe ſuggerimus, Apoſtolus Paulus euidenter oſtendit, qui cum omnibus vitiis prædicauerit reſiſtendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit. Reſiſtite, ſed fugite fornicationem. Sic & alibi in ſcripturis diuinis legimus. Noli, inquit, in faciem virginis intendere, ne te ſcandalizet vultus eius. Et beatus Ioſeph, vt impudicam dominam poſſet euadere, palliũ, quo apprehenſus fuerat reliquit & fugit. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam. Nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitatis palmam deſideras obtinere.* Sic & AMBROSIVS in libro de Pœnitentia. *Transeamus & nos ignem libidinis, quem timens Paulus, ſed nobis timens, qui caſtigando corpus ſuum fecerat, vt iam non timeret ſibi ſed dicit nobis. Fugite fornicationem, Fugiamus ergo tanquam ſequentem, quæ non poſt nos, ſed in nobis ſequitur. Noſmetipſos ergo videamus diligenter, ne dum illam fugimus, nobiſcum eam portemus. Volumus enim plerumq; fugere, ſed ſi non penitus excutimus animo, tollimus eam magis, quam relinquimus.* CAVSA autem cur hoc vitium fuga magis, quam congreſſu & pugna expugnetur, illa videtur, quod cum naturali affectione noſtra maximam habent coniunctionem, atq; ita iucunda quadam neceſſitate voluntatem trahat ad peccatum. *Vnusquiſq; enim*, ait B. IACOBVS Apoſtolus, *tentatur à concupiſcentia ſua illectus & abſtractus.* Vnde CASSIANVS alicubi vocat *pugnam inuiſceratam.* Deinde, quia delectatio moroſa imprimis viget in hoc peccato: neque enim ſolum actio externa ab interno deſiderio in eo diſtinguitur, de quo illud Chriſti intelligitur *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mæchatus eſt eam in corde ſuo*, ſed etiam ipſa delectatio, qua oblectatur animus de cogitatione turpi, ſæpe eſt mortalis, etiamſi factum repudietur. *Totus homo*, inquit Auguſtinus in libris de Trinitate, *damnabitur, niſi hæc quæ ſine voluntate operandi, ſed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi ſolius cogitationis ſentiuntur eſſe peccata, per mediatoris gratiam remittantur.* Vnde illud Hieronymi. *Peris & mente virginitas.* Et Caſſianus diſtrictam, vt ipſe vocat, S. Baſilii ſententiam laudat dicentis. *Et mulierẽ ignoro, & virgo non ſum.* Quare iidem S. Patres primo hoc vitium conuenienter phraſi Pauli ne vocant ignem. quis. n ignẽ forte in ſinu exortũ non ſtatim excludat? ac Ambroſius quidem in libro priore de pœnitentia allegat illud. *Bonũ eſt nubere magis quam vri.* Eſt enim flamma, inquit, quæ interna vrit. Baſilius verò in

1.Cor 6. 18.
Aug. ſerm. 2. Et l. de honeſt. mul. c. 1.
Eccli. 9. 5
Gen. 39. 12.
Amb. l. 1. c. 14.
1. Cor. 6. 18.
Iac 1. 14
Caſſ. c. ll 4. c. 7.
Math. 5. 28.
Aug. 12. de Trinit. c. 12.
Hier. ep. ad. Fauſt.
Caſſ. l. 6. c. 19.
Amb. c. 13
1. Cor. 7. 10.

Eph. 6. 16. Conſtitutionibus monaſticis, illud. *Sumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis o-*
Baſil q. 19. *mnia tela nequiſſimi ignea extinguere.* Deinde conferunt cum voluptate peſti-
Amb. de Io- lenti. Quid verò ſtudioſius fugimus quam peſtem? Ita idem Baſilius in
ſeph. cap. 5. regulis fuſius diſputatis. Et Ambroſius ſic ſcribens de fuga Ioſephi pa-
triarchæ. *Qui cum ab vxore Domini conueniretur, teneri veſte potuit, animo capi non potuit: ac ne ipſa quidem verba diu paſſus eſt. Contagium enim iudicauit, ſi diutius moraretur, ne per manus adulteræ libidinis incentiua tranſirent.*

VII. REMED. Caſtigatio corporis per ieiunia, vigilias, flagellatio-
nes, aliaq; id genus, ſemper à ſanctis omnibus vſurpata exemplo Apoſto-
1. Cor. 9. 27. li ſcribentis. *Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne quando reprobus effi-*
Naz. de laud. S. Cypriani. *ciar.* Hoc antidotum teſte B. GREG. Nazianzeno, vſurpauit poſt preces
B. Iuſtina cum à Cypriano mago pelliceretur ad libidinem. *Ieiunii, atq; humicubitationis,* inquit, *pharmaco ſeſe communiit vt formæ venuſtatem tanquam inſidioſam obſcuraret, ſicq; flammæ materiam ſubtraheret ac libidinis faciem abſumeret; partim vt humilitate ſua propitium ſibi Deum & exorabilem redderet. Neque enim vlla re perinde, atq; corporis animiq; afflictione conciliatur DEVS, lachrymisque miſericordia vicissim rependi ſolet.* Imo vſurpauit & ipſe Gregorius. Nam in carmine quo deplorat animæ ſuæ calamitatem ita loquitur. *Cæleſtem regem, qui omnia imperio tenet ſupplex obteſtor, vt corporis animæq; bellum in me comprimat, nimirum præſtabiliori parti, vt æquum eſt, deteriorem ſubiiciens, &c. ventri clauſtra impono, animum mœrore conficio, lacrymarumq; vim profundo, ſempiterno*
Amb. l. 1. c. 14. *regi debilitata genua flecto, ac ſordidatus incedo, &c. pro lecto mihi thorus eſt. pro linteis cilicium, & pauimentum lacrymis perfuſum.* AMBROSIVS libro de Pœniten-
Hier. ep. 10. tia. *Libido grauis ignis eſt, & ideo non demus illi alimenta luxuriæ. Paſcitur libido conuiuiis, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate flammatur.* HIERON. ad Furiam, de viduitate ſeruanda. *Ardentes diaboli ſagittæ, ieiuniorum & vigiliarum*
1. Cor. 9. 27. *rigore reſtinguendæ ſunt.* Et poſt. *Quid neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine comitibus & appendiciis ſuis continentia & parcitate, fidem ſui facere non poteſt. Apo-*
Ep. 22. de cuſt. Virg. *ſtolus macerat corpus ſuum, & animæ ſubiicit imperio, ne quod aliis præcipit ipſe non ſeruet, & adoleſcentula feruente cibis corpore de caſtitate ſecura eſt?* Et ad Euſtochium ſe vſum hoc antidoto fatetur. *Omni auxilio in eremo deſtitutus ad Ieſu iacebam pedes,* ait, *rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Memini me clamantem diem crebro iunxiſſe cum nocte nec prius à pectoris ceſſaſſe verberibus, quam rediret Domino increpante tranquillitas.* Et infra. *Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilii, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum. Facile aliis caremus vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt. Quocunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex*
Greg. l. 5. c. 14. *incendium voluptatis eſt. Quid oleum flammæ adiicimus?* B. GREG. Romanus in primum Regum. *Abſtinentia ciborum contra hoc vitium fortiſſima eſt. Si enim*

ignis,

ignis illius [illegible], ſubtrahis igni materiam, cum cibos ſubtrahis, & vinum præſertim, in quo, vt eſt apud Apoſtolum, luxuria eſt. Eph.5.

Exempla Sanctorum qui libidinem in carne ſubito exortam, vel à dæmone excitatam extraordinariis pœnis profligarunt.

PRIMVS ſit S. BENEDICTVS, cui cum malignus Spiritus, teſte B. GREGORIO, in dialogis, ſpeciem feminæ quam aliquando viderat obieciſſet, tantoq; libidinis igne animum eius accendiſſet, vt pœnè de deſerenda eremo deliberaret, abiectis ilico veſtib. nudum ſe in vrticas & vepres abiecit, & tam diu in illis ſe volutauit, *donec per cutis vulnera*, inquit GREGORIVS, *eduxiſſet vulnus mentis. Ex quo tempore, ſicut poſt ipſe diſcipulis perhibebat, ita in eo eſt tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid deinceps minimè in ſe ſentiret.* Greg.l.2. dial. cap.2.

SECVNDVS ſit S. BERNARDVS. Is, vt legere eſt in eius vita apud Surium, [illegible] profeſſus eſſet, fixius aliquando mulierem quandam erat intuitus. Vbi autem ſe collegit, tanta cupiditate vindictæ in ſe ob hanc curioſitatem exarſit, vt ſubito in vicinum lacum tempeſtate præfrigida deſiliret. In eo immerſus collo tenus vſq; eo conſiſtit, dũ [illegible], & tantum non conglaciatus omnem libidinis calorem extingueret. Vnde poſtea in religione, teſte Guilhelmo abbate S. Theorici vitæ eius ſcriptore, ad eum ſtatum peruenit, vt non modo caro ſe aduerſus Spiritum non commoueret, ſed Spiritus etiam vltro dominaretur carni. Lib.1.c.3. & 4.

TERTIVS eſt S. FRANC. qui, vt ſcribit B. Bonauentura in eius vita, circa conuerſionis ſuæ primordia tempore hyemali in foueam glacie plenam ſeipſum plerunq; mergebat, vt domeſticum ſuum hoſtem perfectè ſubigeret. Alias verò apud eremum de Sarthiano nocte orationi vacantem [illegible] dæmon cum tentatione libidinis accendere cœpiſſet, chorda [illegible] fortiſſime, dicẽs. Eia frater aſine, ſic te decet manere, ſic ſubijci [illegible] cellam deinde egreſſus in medias niues ſe abiecit. Qua pœna *ſic [illegible] extinxit libidinis*, inquit ille, *vt deinceps tale aliquid minimè ſenſerit.* Bon.c.5.

QVARTVS & quintus ſint SS. eremitæ, MARTINIAN. & IACOB. qui internam libidinis flammam ex præſentia meretriculæ, quæ per fraudem intempeſta nocte in earum cellas irrepſerat, ortam corporali incẽdio [illegible] in ſcorto depulere; cum alter ſiniſtram manum, alter totum corpus igni ex ſarmentis excitato immiſiſſet, vt eſt in eorum vita apud Surium. Vtroq; exemplo admirabilius eſt, quod commemorat ſuo Sur 3 Febr. & 14. Ian.

Cantip.lib. Apum. 2. c. 30. ſeculo in Hiſpania accidiſſe THOMAS Cantipratenſis de quodam Dominico Ordinis S. Dominici monacho, qui ab impuriſſimo ſcorto inuitatus ad cócubitum, ſimul atq; aduenit, ſe totum in ardentiſſimas prunas lecti inſtar compoſitas abiecit, nec tamen vlla corporis parte læſus eſt, quo facto diuulgato mirificè familia Dominicanorum propagata eſt.

VIII. REMEDIVM. Conſidera fœditatem huius vitii quæ tanta eſt, vt propriè ei competat nomen turpitudinis & flagitii. cuius cauſam 1a. 2. 2. q. 156. a. 4. reddit B. THOMAS Aquinas, quod omnia ſenſu, & cupiditate carnali, Ariſt. 7. Eth. c. 6. quæ nobis communis eſt cum beſtiis, non ratione, metiatur. Vnde & Ariſtoteles, aliiq; Ethnici Philoſophi luxuriam inter belluina vitia enu- Pſal. 31. 9. 2 Pet. 2. 22. merant. ac diuina ſcriptura luxurioſos confert apud Pſalmographum *equis & mulis, quibus non eſt intellectus*, & apud B. Petrum, *ſui lotæ in volutabro* Phil. 3. 19. *luti*. Eorum verò actus appellat confuſiones, vt in epiſtola Apoſtoli Iudæ. *Fluctus feri maris*, inquit, *deſpumantes ſuas cõfuſiones*. Et B. Pauli. *Quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt*. Vnde pudefacti refugiunt lucem, ſemperque reformidant, ne in fœditate ſua deprehen- Clem. 4. ſtrom. dantur. CLEMENS Alexandrinus in libris Stromatum comparat libi- Amb. l. 2. c. 7. dinoſum centauro, qui ſurſum hominis, deorſum equi effigiem refert. AMBROSIVS in libro de Abraham Patriarcha cauſam reddit, cur equo rectè comparetur. *Equus enim*, inquit *ſtare neſcit, velox ad impetum, ceruicem exaltans ſuam, hinniens ad libidinem. Quid tam ſimile peccati? Feruet enim primo culpa impetu & omnem recti cogitationem præuenit, motuq; immaturo exilit, vt eam difficile ratio reuocare poſſit. Fertur in præceps, & aſcenſorem eius proiicit in mare iſtud huius ſeculi, ceruice tumida recuſans iugum correctionis. Et ſpecialis quædam forma libidinis, quæ vocem mutet hominis, verba amantis corrumpat, ſuiſque ſe pro-* Ier. 13. 27. *dat ſermonibus. Denique ad Iudam per Ieremiam dicit Dominus Deus. Nunc videbi-* Cæſar. hom. 3. In eius vita. *tur ignominia tua, & adulterium tuum, & hinnitus, & alienatio fornicationis tuæ ſuper colles*. CAESARIVS in homilia quadam, fœtorem huius vitii confert Pallad. c. 19. cloacæ. *Si bene*, inquit, *ac rectè iudicas, incomparabiliter grauiorem putorem reddunt cogitationes luxurioſæ, quàm cloacæ*. RAIMVNDVS Capuanus S. Catharinæ Senenſis Confeſſarius ſcribit eam, ſi aliquando à viris vel fœminis opulentis ſed flagitioſis ſalutaretur, nihil reſpondiſſe, nec eos aſpexiſ- In Sur. 20. Ianuar. ſe, imò tergum obuertiſſe, & dixiſſe ſe ex anima illorum tantum fœtorem efflantem ſenſiſſe, vt ad vomitum prouocaretur. Palladius in hiſtoria Lauſiaca commemorat S. Pachomiũ, cum dæmoni, qui in ſpecie Æthiopiſſæ ad tẽtandum ipſum aduenerat, colaphum infregiſſet, fœtorem manu contractum duobus vix annis eluere potuiſſe. Et S. Euthymius Abbas, vt refert Cyrillus monachus in eius vita, cum forte tranſiret quendam qui turpi ſuggeſtioni aſſenſerat, tantum ſenſit fœtorem, vt à dæmone poſſeſſus videretur.

IX. Re-

IX. REMED. Conſidera quam grauiter à Deo punitum ſit crimen luxuriæ. Quod ad ſcripturas ſacras attinet. Propter illud diluuio totus orbis periit. Sodomæ igne & ſulphure de cœlo conſumptæ. Hemor ſubito occiſus, Sichem euerſa. Tota tribus Beniamin ad internecionem deleta. Samſon excæcatus. Amnon à fratre Abſolon occiſus. Dauid ipſe deceptus. Salomon idololatra factus. Saræ ſeptem mariti occiſi, ſenes Suſannæ accuſatores lapidati. Populi Iſraelitici hominum 24. millia interfecti. In aliis hiſtoriis ſiue Eccleſiaſticis, ſiue ſecularibus, exempla eiuſdem generis ſunt quamplurima. In B. GREG. dialogis primū eſt de Florentio presbytero, qui inuidens fœlicibus Ordinis S. Benedicti auſpiciis ſeptem puellas nudas manibus conſertis choreas agentes in hortum monaſterio eius vicinum immiſit, vt monachorum mentes ad peruerſitatem libidinis inflammarēt. At Benedictus non ignarus id propter ſe factum, cum paucis fratribus locum deſeruit. Quod vbi Florentius ſtans in ſolario cognouit, vehementer exultauit, ſed confeſtim ſolarium caſu ſuo hominē obtriuit. ALTERVM eſt, de Epiſcopis Africanis, qui, Iuſtiniani Cæſaris æuo, cum ab Ariano Wandalorum rege ob fidei conſtantiam illis linguæ exectæ eſſent, vacuo tamen ore integra verba formantes clamarunt. Ecce videte, linguas non habemus & loquimur. *Quorum vnus*, inquit Greg. *Conſtantinopoli poſtea in luxuriam lapſus mox priuatus eſt dono mirabili: recto videlicet omnipotentis Dei iudicio, vt qui carnis continentiam neglexerat ſeruare, ſine lingua carnea non non haberet verba veritatis.* PALLADIVS in hiſtoria Lauſiaca, agēs de S. Macario Alexandrino. *Ego*, inquit, *ad eum acceſſi aliquando & extra cellam inueni iacentem quendam virū presbyterum, cuius caput ita erat exeſum à morbo, qui dicitur cancer, vt etiam os totum appareret in vertice. Is acceſſit ad ipſum vt curaretur; nec eum admittebat ad colloquium. Rogaui autem eum dicens. Miſerere huius miſeri, & ei da Reſponſum. Is verò mihi reſpondit dicens. Eſt indignus qui curetur. Quod ſi vis eum curari perſuade ei, vt deinceps abſtineat à miniſterio ſanctorum Sacramentorum. Ego autem ei dico. Quamobrem quæſo? Is verò dicit. Fornicans ſacrum peregit miniſterium, & ideo caſtigatur. Nunc ergo ſi metu deſiſtat ab eo quod auſus eſt facere per contemptum, DEVS ipſum curabit. Cumque ſpopondiſſet ſe facturum. ſanctus eum manu tetigit. & paucis diebus curatus eſt, capilliq́ue eius creuerunt, & ſanus domum rediit.* Deinde de B. Abbate Innocentio. *Cum is fuiſſet vnus ex iis qui in palatio inter magiſtratus Conſtantini Imperatoris, mundo renuncians, profectus à ma[illegible]monte. In quo etiam habuit filium Paulum nomine domeſticum, qui militabat. Is cum peccaſſet in filiam presbyteri imprecatus eſt proprio filio Innocentius Deum rogans & dicens. Domine, da ei Spiritum, ne amplius inueniat eius caro tempus peccandi: melius arbitratus eum pugnare cum dæmone, quam cum intemperantia. Quod etiam factum eſt. Nam nunc quoq; adhuc eſt in monte oliuarum ferrum geſtans, & caſtigatur à Spiritu.*

Gen.7.21. Gen.19.24. Gen.34.26. Iud.20.48.& 16.21. 2. Reg.13.5. Ec. 11. 4. 3 Reg.11 4. Tob.3.8. Dan.13.62. Num.25. 9. Greg.2.dial.c.8. 3.dial.c.32. Pall.c.20. ibid.c.20.

X RE-

X. Remed. Crebra meditatio mortis, aliorumq́; nouiſſimorum.
Greg. 16. mor. c. 30. *Nihil enim ſic*, ait Greg. magnus, *ad edomandum deſiderium carnalium appetitum valet, quàm vt vnusquisq́ hoc quod viuum diligit, quale ſit mortuum, penſet.* Et B. Isidorvs de ſummo bono. Iſid. l. 2. c. 39. *Quando impulſu dæmonum mens ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicii metus, & æterni tormenta incendii ante oculos proponantur, quia nimirum omnis pœna grauioris ſupplicij formidine ſuperatur. Sicut enim clauus clauum expellit, ita ſæpe recordatio ardoris gehennæ ardorem excludit luxuriæ.* Athan. in vita. Idem remedium ſuis præſcripſit, teſte B. Athanaſio, olim S. Antonius. *Ceſſabit*, inquiens, *amor mulierum, libidinis extinguetur incendium, ſi ante oculos ſemper habebimus vltimæ retributionis aduentum, quia maior formido iudicii, & pœnarum timor horridus ſimul & lubricæ carnis incentiua diſſoluit & ruentem quaſi ex alta rupe ſuſtentat.* Caſſ. l. 6. inſtit. c. 4. Vnde Cassian. *Continentes multos exiſtere non dubitamus, qui impugnationem carnis, quam vel rarò, vel quotidiè ſuſtinent ſeu metu gehennæ, ſeu deſiderio regni cœlorum extinguunt, atq́ compeſcunt.* Cantip. lib. 2. c. 30. Tho. Cantipratenſis in libro Apum tale narrat exemplum. *VIDI ſanctum Virũ M. Guidonem preſbyterum Monialium Niuellenſium, de quo certiſſimè ferebatur, quod cum in Schonegio Hannoniæ oppido ſcholas regeret adoleſcens, incautè ſemel fœminam contemplatus per annos tres, etiam ipſa mortua in tantum tentatus eſt, vt excepto eo, quod vigilans ſuſtinebat, omni nocte in ſomnis crederet eſſe præſentem. Sentiens ergo diabolum circa ſe non ceſſare, de nocte clam tumulum mortuæ mulieris aperuit, nareſq́ & faciem in cœno putrefacti corporis tamdiu tenuit, vt pœnè fœtore nimio ſuffocatus quaſi mortuus caderet reſupinus. Quæ res in tantum valuit ſancto viro, vt nullum poſtea ſtimulum in carne ſentiret.* V. P. p. 2. de fornic. n. 10. Non abſimile exemplum habes in Vitis Patrum de pio eremita Scythiæ, qui cum non ignoraret ſepultam feminam, cuius memoria ſæpè animo recurrebat, ingreſſus ſepulchrum abſtulit putridi cadaueris partem, eamq́; panno inuolutam ſeruabat, vt cum ſentiret libidinis commotiunculam, hunc fœtorem ſubito applicaret ad nares non minore ſui victoria, quam ſenſuum moleſtia.

Eccli. 33. 29. Prou. 21. 25. Ezech. 16. 49. XI. Remed. Otii deteſtatio. *Otioſitas*, inquit Eccleſiaſticus, *multam malitiam docuit.* Eam præcipuè quam Salomon deſcribit dum ait. *Deſideria occidunt pigrum. Tota die concupiſcit, & deſiderat.* Vnde Ezechiel exponens cauſas peccati Sodomorum, quod erat luxuriæ: *Hæc*, inquit, *fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ. Superbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum eius.* Iud. 2. 22. Legimus Dominum Deum idcirco noluiſſe omnes Cananæorum populos delere, *vt erudiret in eis Iſraelem*, hoc eſt, vt occupati in oppugnandis illis non indulgerent otio. Greg. li. 4. c. 1. Vnde B. Greg. in primum Regum ita ſcribit. *Inter opera & labores ſpirituales contra ſtimulos carnis fortes ſumus: ſed ſi quaſi feſſi à ſolitæ conuerſationis rigore torpeſcimus, vel remittimus, dum paulatim negligimus, aculei carnis inſurgunt, qui quaſi depoſitis Moyſi manib. Iſraelem vincunt.* Ib. c. 2. Cuius cauſam paulopoſt ſubiicit. *Quum duas ſimul res cogitare*

non

non poſſumus, ſit vt aliquid aliud cogitando non cogitemus immunda. Celer ergo & facilis victoria libidinis eſt, cirumſpectio cogitationis, ſi quoties carnalia obuiant ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non ſit incitamentum. In quem ſenſum BASILIVS quæſtione poſita, quod ſit, tentationis carnalis remedium, reſpondet. *Deſiderium rerum meliorum*. Et S. HIERONYMVS in Epiſtola ad Ruſticum monachum, docet ex Philoſophorum ſententia *amorem veterem, amore nouo, quaſi clauum clauo, expellendum*. Quarum autem rerum nouo amore & ſtudio otium, omneſque carnales cupiditates excludi queant eadē epiſtola fusè proſequitur. *Nunquā*, inquit, *de manu & oculis tuis recedat liber, diſcatur Pſalterium ad verbum, oratio ſine intermiſſione, vigil ſenſus, nec vanis cogitationibus patens. Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Facito aliquid operis, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum, &c. Scribantur libri vt & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis otioſus. Ægyptiorum monaſteria hunc morē tenent, vt nullum abſq; operis labore ſuſcipiāt, non tam propter victus neceſſitatem quàm propter animæ ſalutem. Ne vagetur perniicioſis cogitationibus mens, & inſtar fornicantis Hieruſalem omni tranſeunti diuaricet pedes ſuos. Dum eſſem iuuenis, & ſolitudinis me deſerta vallarent, incentiua vitiorum, ardoremq; naturæ ferre non poteram, quem cum crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æſtuabat. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi, vt alphabetum diſcerem & ſtridentia anhelantiaq; verba meditarer. Quid ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotieſq; ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus inceperim, teſtis eſt conſcientia.*

Baſil. reg. breu. q. 30.
Hier. ep. 4.

XII. REMEDIVM eſt Cuſtodia ſenſuum, maximè viſus & tactus. Hoc remedium præſcripſit Chriſtus Dominus apud Matthęum. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* Et, *Si manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam.* Manu enim fit tactus. Et SS. Patres. *Si Virginitatem*, ait AVGVSTINVS in libro 50. homiliarum. *animæ integram ſeruare deſideras, quantum potes, obſerua blandimenta draconis, ne forte ſi incautus fueris, quinq; ſenſus, qui in te ſunt quaſi quinq; virgines permittas à ſerpente corrumpi*, &c. Et. B. GREG. in verba Iob. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de Virgine. *Cum ſit* inquit, *inuiſibilis anima, nequaquam corporearum rerum delectatione tangitur, ſed per quinq; corporis ſenſus, quaſi per feneſtras interiora reſpiciens concupiſcit. Hinc etenim Ieremias ait. Aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtras. Mors quippe per feneſtras aſcendit, & domum ingreditur, cum per ſenſus corporis concupiſcentia veniens habitaculum intrat mentis, &c. Vt ergo ſanctus Iob cogitationes cordis caſtè ſeruare potuiſſet, fœdus cum oculis pepigit, ne prius incautè aſpiceret, quod poſtmodum inuitus amaret. Ne ergo quadam lubrica in cogitatione verſemus, prouidendum nobis eſt, quia intueri non decet, quod non licet concupiſci*. Idem habet B. BASILIVS lib. de vera virginitate, & CASSIANVS libro 6. inſtitutionum. cap. 3. Neglecti

Matth. 5. & 18.
Aug. hom. 35.
Greg. 21. mor. c. 2.
Iob. 30. v. 1.
Ier. 9. 21.

huius antidoti exempla non deſunt luctuoſa. Primum communis omnium parentis Euæ. *Neq; enim Eua*, ait loco iam citato Gregorius, *vetitum lignum contigiſſet, niſi hoc prius incautè conſpiceret. Scriptum quippe eſt. Vidit mulier quod bonum eſſet lignum ad veſcendum & pulchrum oculis, aſpectuq; delectabile, & tulit de fructu illius & comedit.* Alterum eſt Dauidis regis, de quo Hieronymus ad Euſtochium. *Dauid ſecundum cor Domini electus, & qui venturum Chriſtum ſancto ſæpe ore cantauerat, poſtquam deambulans ſuper tectũ domus ſuæ Bethſabeæ captus eſt nuditate, adulterio iunxit homicidium. Vbi & illud breuiter attende, quod nullus ſit etiam in domo tutus aſpectus. Quapropter ad Dominum pœnitens loquitur. Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Rex enim erat, & aliũ non timebat.* Omitto alia, Samſonis, Salomonis, Holofernis, duorũ ſeniorum apud Danielem, &c.

Gen. 3. 6. Hier. epiſt. 22. 2. Reg. 11. 2.

XIII. REMED. Conſidera exempla eorum, qui pro caſtitate corporis tuenda atrociſſima quæq;, etiam mortem ipſam, perpeſſi ſunt. In veteri teſtamento habemus exemplum B. Ioſeph, & Suſannę. In nouo S. Teclę, Agnetis, Agathæ, Ceciliæ & aliarum. EVSEB. Cæſarienſis refert de Romana quæ ſe transfodit, ne à Maxentio tyranno vitiaretur. Ambroſius de Antiocheno, quæ vna cum filiabus ſe præcipitauit in profluentem. Et de adoleſcente Etruſco, *qui cum ob admirandam oris proprii pulchritudinem in amorem accenderet fœminas, fertur ſtigmatibus inaraſſe vultum ſuum, ne quacum adamore poſſet.* HIERON. de iuuene, qui *præciſam morſu linguam in oſculantis ſe ſcorti faciem expuit, ac ſic libidinis ſenſum ſuccedente doloris magnitudine ſuperauit.* PRATVM ſpirituale de virgine Alexandrina, quæ aduertens ſuorum oculorum pulchritudine captum adoleſcentem oculos ſibi eruit. IACOB de Vitriaco Cardinalis de virginibus Leodienſibus, quæ ne opprimerentur à militibus ſe in aquas & cloacas præcipites egerũt. PLVTARCH. de Democle adoleſcente formoſo, qui cum lauaturus in balneo aduerteret regem Demetrium ſua forma captum, detracto vicini aheni operculo in feruentem aquam inſiliit. Quid mirabilius quam tanti principis promiſſis & blanditijs puerum non cedere?

Euſ. l. 8. c. 4. Amb. l. 3. de virgin. Et exhort. ad Virgin. Hier. in Paulo eremita. Prat. c. 60. Plut. in vita Demet.

XIV. REMED. Recurſus ad Patrem Spiritualem, maximè pro Religioſis. Eſt Ioannis Caſsiani collatione ſecunda, cauſamq; reddit *quia non valebit*, inquit, *ignorationi eius (religioſi) callidus hoſtis illudere, qui vniuerſas cogitationes in corde naſcentes pernicioſa verecundia neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorum vel reprobat, vel admittit. Illico namq; vt patefacta fuerit, cogitatio maligna marceſcit, & antequã diſcretionis iudicium proferatur, ſerpens teterrimus, velut è tenebroſo ac ſubterraneo ſpecu virtute confeſſionis protractus ad lucem, & traductus quodammodo ac dehoneſtatus abſcedit. Tamdiu enim ſuggeſtiones eius noxiæ dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde.* Illuſtre huius antidoti exemplũ exſtat apud B. HIERON. in epiſtola ad Ruſticum monachum his verbis. Dicam & aliud quod in Ægypto viderim. *Græcus adoleſcens erat in cœnobio, qui nulla*

Caſſ. c. 10. Hier. ep. 4.

conti-

continentia, nulla operis magnitudine flammam carnis poterat extinguere. Hunc periclitantem Pater monaſterii hac arte ſeruauit. Imperat cuidam viro graui, vt iurgiis atq; conuitiis inſectaretur hominem, & poſt irrogatam iniuriam primus veniret ad querimoniam. Vocati teſtes pro eo loquebantur qui contumeliam fecerat. Flere ille contra mendacium. Nullus alius credere veritati, Solus Pater defenſionem ſuam callidè opponere, ne abundantiori triſtitia abſorberetur frater. Quid multa? Ita annus ductus eſt. Quo expleto, interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, an adhuc moleſtiæ aliquid ſuſtineret. Papæ, inquit. Viuere mihi non licet, & fornicari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo adiutore ſuperaſſet? In PATRVM quoq; vitis eiuſmodi narratur V.PP.part. 2. contra fornic
exemplum. Monachus quidam exagitatus à dæmone cogitatione fornicandi nocte ſe contulit ad Patrem ſpiritualẽ qui eum conſolatus eſt, monuitq; vt quoties tentatio repullulaſceret ad ſe quoq; rediret; nihil. n. ęque affligere dęmonẽ, quàm cũ fœdæ cogitationes Patri ſpirituali patefiunt, cõtra verò nulla re magis exultare quàm earũdem occultatione. Itaq; factũ eſt vt vndecies, repetita tẽtatione redierit, ac tandẽ dæmonẽ fugauerit.

VIDE V. *Amor ſui. Choreæ. Colloquia otioſa. Conſuetudo praua. Ebrietas. Exemplum malum. Familiaritas nimia. Gula. Immortificatio paſſionum. Linguæ abuſus. Otium. Societas praua, Tentatio. Veſtium luxus. Voluptas carnalis.*

M

MALEDICTIO.

Remedia contra Maledictiones.

PRIMVM Remedium. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias. Primo enim iubet nos benedicere, vetat autem maledictionem, Vt in Pſalmis. *Maledicent illi, & tu benedices.* Et apud Pſal. 108. 28.
Tobiam. *Omni tẽpore benedic Deum.* Et in Eccleſiaſtico. *Ab inope* Tob. 4. 20.
ne auertas oculos tuos propter iram, & non relinquas quærentib. tibi retro maledicere, Eccli. 4. 5.
id eſt, ſecreto, vt faciunt pauperes dum negatur eis eleemoſyna. Et apud Rom. 12. 14.
Apoſtolũ. *Benedicite perſequentib. vos: benedicite, & nolite maledicere.* 2. damnat maledicendi conſuetudinẽ, vti animæ & corpori noxiã. Dicit. n. Propheta Dauid. *Dilexit maledictionẽ & veniet ei. Et induet maledictionẽ ſicut veſtimentũ.* Pſal. 108. 18.

Digitized by Google

Leuit. 20. 9. & 24. 15. Et Moſes in Leuitico. *Qui maledixerit patri ſuo aut matri, moriatur.* Et. *Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum, & qui blaſphemauerit nomen Domini*
Eccl.3.11. *morte moriatur.* Et Sapiens. *Maledictio matris eradicat fundamenta,* id eſt, euertit
Et 4.6. totam familiam ſuam. Et. *Maledicentis tibi in amaritudine animæ exaudietur*
Eccli. 21. 30. *deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.* Et. *Dum maledicit impius dia-*
1.Cor. 5. 11. *bolum, maledicit ipſe animam ſuam.* Et B. Paulus. *Nunc autem ſcripſi vobis: ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut*
Ib.c.6.10. *ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſumere.* Et rurſum. *Neque auari, neque*
Ephr.tom.1. *ebrii, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.*

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. B. EPHRÆM in libro de Virtutibus & vitiis. *Verè beatus iterumq; beatus ille eſt, qui à deterrimo hoc maledicendi genere ſe integrum cuſtodierit, quoniam Spiritus ſanctus in eo habitabit. Homo*
1.Cor.6.10. *maledicus vtroq; & odij & ſuſurrationis morbo laborat. Et qui talis eſt, fratricida, & crudelis atq; immitis cenſetur. Quid hoc ſcelere grauius? Vnde quoq; ſanctus Apoſtolus nefaria impiorum opera prohibens, etiam maledicos iis annumerat. Neq; maledici, inquiens neq; rapaces regnum Dei poſſidebunt.* Et libro de linguæ malo. *Quemadmodum latro vel vnico confeſſionis verbo factus eſt ciuis paradiſi, ita vno verbo blaſphe-*
Num. 12. 10. *miæ redditur quis reus gehennæ ignis. Vt propter vnum maledicentiæ verbum Maria,*
Greg. c.5. *quamuis eſſet alioquin vates, damnaretur lepra multata eſt: quo tandem genere ſupplicii digni ſunt illi, qui ſine vllo delectu contumelioſi?* B. GREG. lib. quarto Moralium. *Sciendum eſt, quod ſcriptura ſacra duobus modis maledictum memorat aliud videlicet, quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iuſtitiæ, aliter liuore vindictæ. Maledictum quippe iuſtitiæ iudicio ipſi primo*
Gen.3.17. *homini peccanti prolatum eſt cum audiuit. Maledicta terra in opere tuo. Maledictum*
Gen.12.3. *iudicio iuſtitiæ, profertur, cum ad Abraham dicitur; Maledicam maledicentibus tibi. Rurſum, quia maledictum non iudicio iuſtitiæ, ſed liuore vindictæ promitur, vtce Apo-*
Rom. 12. 14. 1. Cor. 6. 10. *ſtoli Pauli prædicantis admonemur, qui ait. Benedicite, & nolite maledicere. Et rurſum neq; maledici regnum Dei poſſidebunt. Deus ergo maledicere dicitur, & tamen maledicere homo prohibetur. quia quod homo agit malitia vindictæ, Deus non facit niſi exami-*
Cap. 6. *ne & virtute iuſtitiæ. Cum ergò ſancti viri maledictionis ſententiam proferunt, non ad hanc ex voto vltionis, ſed ex iuſtitia examinis erumpunt. Intus enim ſubtile Dei iudicium aſpiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire cognoſcunt, &*
Act.8.20. *eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non diſcordant. Hinc eſt quod Petrus in offerentem ſibi pecunias Simonem ſententiam maledictionis intorſit dicens. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Qui enim non ait, eſt, ſed ſit, non indicatiuo ſed optatiuo*
4 Reg.1.12. *modo ſignauit ſe hæc dixiſſe. Hinc Elias duobus quinquagenariis ad ſe venientibus dixit. Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo & conſumat vos. Quorum vtrorumq; ſententia quanta ſeueritatis ratione conualuit, terminus cauſæ monſtrauit. Nam vt*
S.Thom.22.q. *Simõ æterna perditione interiit, & duos quinquagenarios deſuper veniens flamma con-*
76.a.3. *ſumpſit.* S. THOMAS AQVINAS. *Maledictio, de qua loquimur, eſt per quam pro-*

nun-

Digitized by Google

nunciatur malum contra aliquem, vel imperando vel optando. Velle autem, vel imperio mouere ad malum vlterius ſecundum ſe repugnat charitati, qua diligimus proximum volentes bonum ipſius: & ita ſecundum ſuum genus eſt peccatum mortale, & tanto grauius, quanto perſonam, cui maledicimus, magis amare & reuereri tenemur. Vnde dicitur Leuitici 20. Qui maledixerit patri ſuo aut matri, morte moriatur. Contingit tamen verbum maledictionis prolatum eſſe veniale peccatum, vel propter paruitatem mali, quod quis alteri maledicendo imprecatur, vel etiam propter affectum eius, qui profert maledictionis verba, dum ex leui motu, vel ex ludo, aut ex ſurreptione aliqua talia verba profert; quia peccata verborum maximè ex affectu penſantur.

III. Remedium. Conſidera ingentia mala, quæ ex imprecatione, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, nonnuquam ſunt ſecuta, vt merito ſit extimeſcenda. Præter duo exempla ex ſcriptura à B. Gregorio commemorata, eſt illud Eliſæi Prophetæ, quo iter habente in Bethel, inquit Regum hiſtoria, 4. Reg. 2.24. *pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate, & illudebant ei dicentes. Aſcende calue, aſcende calue. Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini, egreſſique ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.* Deinde B. Pauli Act.13.10. in Actis Apoſtolicis. Cum enim Proconſul Sergius Paulus deſideraret audire verbum Dei à Saulo & Barnaba, *reſiſtebat illis*, inquit B. Lucas, *Elymas magus quærens auertere Proconſulem à fide. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto intuens in eum dixit. O plenè omni dolo & fallacia fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus non videns ſolem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret. Tunc Proconſul cum vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.* Tertium exemplum ſit B. Avgvstini in libris de ciuitate Dei ita ſcribentis. *VNVM* Aug l.22.c.8. *eſt apud nos factum tam clarum atque illuſtre miraculum, vt nullum arbitrer eſſe Hipponenſium, qui hoc non vel viderit, vel didicerit; nullum qui obliuiſci vlla ratione potuerit. Decem quidam fratres fuerunt, quorum ſeptem ſunt mares, tres fœminæ de Cæſarea Capadociæ ſuorum ciuium non ignobiles maledicto matris recenti patris eorum obitu destitutæ, quæ iniuriam ſibi ab eis factam acerbiſſimè tulit, tali pœna ſunt diuinitus coerciti, vt horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum. In qua fœdiſſima ſpecie oculos ſuorum ciuium non ferentes, quaquauerſum cuique ire viſum eſt, toto pœne vagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater & ſoror, Paulus & Palladia, multis aliis locis miſeria diffamante iam cogniti.* Deinde fusè narrat, quemadmodum ambo ad memoriam S. Stephani martyris, à tremore liberati ſint, toto populo ſpectante, & maximo clamore Deo & martyri gratias agente. Qvartvm eſt. B. Greg. in tertio dialogorum, de Greg c.15. ſeruo Dei Florentio tanta ſanctitate prædito, vt ei vrſus in omnibus pareret; quem cum quatuor monachi è vicino monaſterio eius ſanctitati inuidentes per inſidias occidiſſent. *Florentius*, inquit ille, *ſeſe in lamentum dedit,*

Digitized by Google

fratrum malitiam magis quam vrſi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euthicius ad ſe deductum conſolari ſtuduit, ſed idem vir Domini coram eo doloris magni ſtimulis accenſus imprecatus eſt dicens. Spero in omnipotenti Deo, qua in hac vita ante oculos omnium ex ſua militia vindictam recipiant, qui nihil ſe lædentem vrſum meum occiderunt. Cuius vocem protinus vltio diuina ſecuta eſt. Nam quatuor monachi, qui eundē vrſum occiderant, ſtatim elephantino morbo percuſſi ſunt, vt membris putreſcentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius vehementer expauit, ſeq; ita fratribus maledixiſſe pertimuit. Omni enim vitæ ſuæ tempore flebat, quia exauditus fuerat ſe crudelem, ſe in eorum morte clamauit homicidam. Quod idcirco omnipotentem Dominum feciſſe credimus, ne vir miræ ſimplicitatis quantolibet dolore commotus intorquere vltra præſumeret iaculum maledictionis. Subiicit deinde Gregorius quæſtionem Petri dialogiſtæ, ſitnè graue peccatum ex ira alicui maledicere? Et

1.C.6.10. reſpondet eſſe, quia Paulus dicat maledicos regnum Dei nō poſſeſſuros. cumq; Petrus exciperet. quid ſi non ex malitia, ſed linguæ incuria male-

Matth. 12.36. dictio fiat? Reſpondet, ſi de otioſo ſermone reddenda ſit ratio, multo

In.Sur.25.Maii. magis de noxio. QVINTVM & ſextum eſt in vita S. Zenobii Epiſcopi Florentini à Ioanne Aretino conſcripta. Filii duo æquo indulgentius educati, matrem verberarant. Quod ſcelus illa execrata genibus procumbens, & terram manibus pulſans furias infernales in vindictam inuocauit. Exaudita eſt, mox iuuenes à dæmonibus obſeſſi veluti rabidi canes mordaciter inuicem ſua membra corrodunt. Catenis vinciuntur, mater miſericordia mota, licet pagana, refugit ad S. Zenobium, qui in baſilica Saluatoris, cum per horas duas corā vexillo S. crucis pro filiorū ſalute oraſſet ſigno crucis dæmones fugauit. Qui ſanitatem conſecuti vna cum ma-

Ibid. tre totaq; familia ſunt baptizati & Chriſto adiuncti. ALIVD. Mater, cum filio febribus laboranti quadragies vna nocte poculum porrexiſſet, pueroque adhuc potum petenti irata dixiſſet. Vna cum hoc diabolum bibe, puer ſtatim à dæmone poſſidetur, qui tam crudeliter eum exagitauit, vt vix vllis vinculis conſtringi, remedio nullo liberari poſſet, donec tandem ad S. Zenobii monumentum deportatus eſt. Simili imprecatione parentum noſtro ſæculo multi alii in poteſtatē dæmonis deuenere, vt celebris illa dæmoniaca Laudunenſis in Gallia, anno 1566 liberata: & Montenſis in Hannonia anno 1584. HADRIANVS Iunius in hiſtoria Batauiæ com-

Iun. c. 20. memorat Hollandiæ comitiſſam Anno Domini 1276. ex imprecatione mulieris mendicæ vno partu edidiſſe 364. proles, easque omnes in vna pelui, quia viuebant, ſacris baptiſmi aquis elutas. Nam cum Comitiſſa mendicæ gemellos geſtanti temere obiiceret, quod alterum ex adulterio concepiſſet, illa mox imprecata ei eſt, vt vno partu tot proles effunderet, quot ſunt dies in anno.

IV. REM. Conſidera, quando iniuſta eſt imprecatio, eam refundi in ſuum

Digitized by Google

ſſuum auctorem, ſpiritualiter quidem ſemper, quia grauiſſimè delinquit, & ideo ab Apoſtolo regno cœlorum excluditur; ſæpenumerò verò etiam corporaliter. Vnde Sapiens dicit. *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet.* & ISAAC Patriarcha ad filium Iacob. *Qui maledixerit tibi ſit ille maledictus*. Exemplum habemus in Magno Speculo Exemplorum, quod accidit in diœceſi Moguntina. *Sacerdos quidam, Eccleſiæ Paſtor, acriter inuectus eſt in calceos roſtratos, in publica diei feſti concione. Id moleſte ferens ſutor quidam, imprecatus eſt coram aliis vulgari idiomate concionatori epilepſiam, vel morbum comitialem in capitis coronam, & mox indignabundus ſe ex templo proripuit. Verum, quia plerumq; recidunt in ſuos maledicta magiſtros, ecce in reditu ad ſuos obuium habuit virum ſtatura procerum, aſpectu terribilem, qui eum per capillos arreptum tanta vi deiecit in terram, vt auulſam vna cum pelle capitis comam manu retinuerit. Cumq; per horam integram maledicus omni ſenſu deſtitutus humi iacuiſſet, tandem à quibuſdam eiuſdem concionis auditoribus in ſuas ædes deductus eſt; & menti reſtitutus cauſam rei geſtæ illis ingenuè aperuit.* Cætera remedia pete ex verbo *Blaſphemia.* 1.Cor 6.10. Eccli.27.18. Gen 27.29. Spec diſt.10. ex 27. Dæmon is erat

Conſuetudo praua Detractio. Diſcordia Ira. Iuramentum. Linguæ abuſus, Superbia. Vindicatio iniuriæ.

MENDACIVM.

Remedia contra Mendacium.

I. REMED. Conſidera Spiritus S. dicta in diuinis litteris. Primo enim declarat mentiri eſſe improborum, imò dæmonis ipſius. Nam Salomon ait. *Verbum mendax iuſtus deteſtabitur.* Et. *Qui nititur mendaciis paſcit ventos.* Et. *nō decet principem labium mentiens.* Et. *malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.* Et. *Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habet impios.* Et. *Qui mentitur, teſtis eſt fraudulentus.* Et. *Vanitatem & verba mendacia longe fac à me.* Et in libro Paralipomenon. *Egrediar*, ait Satan, *& ero Spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius* Et Chriſtus apud Ioannem, Diabolus *cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur. quia mendax eſt, & pater eius*: id eſt autor mendacii. 2. prohibet omne mendacium. Vt in Exod. *Mendacium fugies.* Et Leuit. *Non mentiemini nec decipiet vnuſquiſq; proximum ſuum.* Et apud Eccleſiaſticum. *Noli velle mentiri omne mendacium, aſſiduitas enim illius non eſt bona.* Et. *Ante omnia verbum verax præcedat te.* Et apud Zachariā. *Iuramentum mendax ne diligatis*, Et apud Apoſtolū. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſq; cum proximo ſuo, quoniam ſumus inuicē membra.* Et. *Nolite mentiri inuicem* 3. docet Deo eſſe exoſum & dignum pœna æterna. nam Pſalmiſta ait. *Perdes omnes qui loquūtur mendaciū.* Salomō verò. *Sex ſunt, q̄ odit Dominus, oculos ſublimes, linguā mendacē, &c.* Et. *Os bilingue deteſtor.* Et. *Abominatio eſt Domino labia mēdacia.* Et. *Qui mēdacia loquitur, nō effugiet. Et q loquitur mēdacia peribit.* Et Sap. *Os q̄ mētitur, occidit animā.* Et. *Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis.* Prou.13.5. Prou.10.4. Prou.17.7.4. Prou.29.12. Prou.12.17. Prou.30.8. 2.Paral.18.21. Ioan.8.44. Exod.23.7. Leu.19.11. Eccli.7.14. Eccli.37.20. Zach.8.17. Eph.4.25. Col.3.9. Pſal.5.7. Prou.6.16. Prou.8.13. Prou.12.22. Prou.19.5. Sap.1.11. Eccli.2.14.

Digitized by Google

Baſ q 76. II. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias. S. BASILIVS in Regulis breuioribus. *Vt vtilitatis cauſa conſulto aliquis mentiatur ſententia Domini non permittit, à quo ſic præcisè dictum eſt, mendacium ex diabolo eſſe: neque mendacij vlla omninò diſtinctio adhibita. Quin hoc idem Apoſtolus quoq; teſtificatur his verbis. Si autem & certet aliquis, non coronatur, niſi legitimè certauerit.* Et in proœmio libri de Spiritu ſancto, *Rerum omnium potentiſſima eſt veritas; & extrema malitiæ linea mendacium.* AMB. in Pſalmum 35. *Dixit Cain. nunquid ego cuſtos ſum fratris mei? & ſibi ipſe mentitus eſt. Dixit Ananias omne ſe venditi ſui ruris pretium pertuliſſe, & mentitus eſt ſibi, qui potuit minus offerre ſine fraude. Ideoque præclarè ait Dauid & mentita eſt iniquitas ſibi. Sibi enim ante mentitur, qui in ſuum mentitur exitium: ſibi delinquit qui ſibi innocentiæ eripit ſuauitatem. Quis enim puritate & ſimplicitate pectoris dulcior fructus? Quis cibus ſuauior, quam is quem animus bene ſibi conſcij, & mens innocentis epulatur?* S. AVG. in libro de Mendatio ad Conſentium. *Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuſlibet ſignificationibus enunciat. Vnde etiam duplex cor dicitur eſſe mentientis, id eſt, duplex cogitatio. Vna rei eius, quam veram eſſe ſcit, vel putat, & non profert: altera eius rei, quam pro iſta profert, ſciens falſam eſſe, vel putans. Ex quo fit, vt poſſit falſum dicere non mentiens, ſi putat ita eſſe vt dicit, quamuis non ita ſit: & vt poſſit verum dicere mentiens, ſi putat falſum eſſe, & pro vero enunciat, quamuis reuera ita ſit, vt enunciat.* Et in Enchiridio ad Laurentium. *Omne mendacium ideo dicendum eſt eſſe peccatum, quia homo non ſolum quando ſcit ipſe, quod verum ſit, ſed etiam ſi quando errat & fallitur ſicut homo hoc debet loqui, quod animo gerit, ſiue illud verum ſit, ſiue putetur & non ſit. Omnis autem qui mentitur, ea contra id quod animo ſentit loquitur voluntate fallendi. Et vtique verba propterea ſunt inſtituta, non per quæ ſe inuicem homines fallant, ſed per quæ in alterius quiſq; notitiam cogitationes ſuas proferat. Verbis igitur vti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. Nec ideo vllum mendacium putandum eſt non eſſe peccatum, quia poſſumus aliquando alicui prodeſſe mentiendo. Poſſumus enim & furando aliquando alicui prodeſſe ſi pauper cui datur palam ſentit commodum, nec ideò tale furtum quiſquam dixerit non eſſe peccatum.* Et in verba Pſalmi. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. *Duo ſunt omninò genera mendaciorum in quibus non magna culpa eſt, ſed tamen non ſunt ſine culpa, cum aut iocamur, aut vt proximis proſimus, mentimur. Illud primum in iocando ideo non eſt perniciſiſſimum, quia non fallit. Nouit enim ille cui dicitur, ioci cauſa eſſe dictum. Secundum autem ideò mitius eſt, quia retinet nonnullam beneuolentiam Illud verò quod non habet duplex cor, nec mendacium quidem dicendum eſt. Tanquam, verbi gratia, ſi cui gladius commendatur, & promittat ſe redditurum, cum ille qui commendauit popoſcerit: ſi forte gladium ſuum repetat furens, manifeſtum eſt tunc non eſſe reddendum, ne vel ſe occidat, vel alios, donec ei ſanitas reſtituatur. Hic ideo non habet duplex cor, quia ille cui commendatus eſt gladius, cum promittebat ſe redditurum poſcenti, non cogitabat furentem poſſe repetere.* B. GREG. in verba Iob. Non loquentur labia mea iniqui-

Margin notes: Ioan. 8. 44. — 2. Tim. 2. 5. — Amb. tom. 4. — Gen. 4. 9. — Act. 5. 3. — Pſal. 26. 12. — Aug. c. 5. — Id. c. 22. — Id. in Pſal. 5. — Greg. 18. mor. c. — Lib. 17. 4.

iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. *Quod prius iniquitatem, hoc poſtmodum repetens mendacium dicit, nam & omne mendacium iniquitas eſt, & omnis iniquitas mendacium; quia profecto ab æquitate diſcrepat, quicquid à veritate diſcordat. Sed inter hoc, quod ait, loqui: & poſtmodum ſubdit, meditari, magna diſtantia eſt. Nonnunquam enim peius eſt meditari mendacium, quam loqui. Nā loqui, pleruną præcipitationis eſt, meditari verò ſtudioſæ prauitatis. Et quis ignoret, in quanta diſtātia culpa diſtinguitur: vtrum præcipitatione aliquis, an ſtudio mentiatur.*

B. DOROTHEVS. *Tria ſunt mendacii genera. Primum eſt, cum quis animo; ſecundū, cum verbo mentitur: tertium, cum in vitam ſuam quis mendax eſt. Qui mentitur animo, is eſt, qui facile quaſcunq; ſuſpiciones admittit, vt ſi te cū fratres viderit colloquentes ſuſpicatur, ne de ſe colloquantur. &c. Sermone autem quis mendax eſt, cum verbi gratia torpeſcens aliquis ad nocturnas vigilias ſurgere. febrem, inquit, paſſus ſum & vertiginem, caput dolebam, ſtomachi tormina patiebar. Et decies mentitur, ne vnicam pœnitentiam agat, atq; humilietur, &c. Mentitur autem in vitam ſuam, cum turpis & luxurioſus continentiam ſimulat, auarus & tenax de eleemoſyna loquitur.* Dorot. doctr. 6.

III. REMED. Conſidera mendacium propriè diabolicum eſſe vitium, & ideo homini maximè cauendum. Nam Chriſtus apud B. Ioannem affirmat diabolum eſſe patrem mendacii, id eſt, autorem primum & inuentorem; quia quodammodo illud peperit, vt exponit Chryſoſtomus, Ammonius, Auguſtinus, Beda, Eutymius, Rupertus. Vnde ſequitur mendacium, eſſe filium diaboli ac ſimiliter omnes mendaces rectè dici filios diaboli, ſicut hic Chriſtus appellauit Scribas & Phariſæos, dicens. *Vos ex patre diabolo eſtis.* Filios diaboli vocat, inquit Epiphanius aduerſus Caianos & Archonticos, *non natura, ſed imitatione*, vel vt Ambroſius in Lucam, *non carnis ſucceſſione, ſed criminis*. Dicitur autem primus auctor mendacii, ſecundum eoſdem Patres. quia Euæ in paradiſo dixit illa verba. *Eritis ſicut Dii ſcientes bonum & malum*, quibus ſine dubio mentitus eſt. Quid enim veri dixerit ante illa verba non inuenimus. Cum ergo Chriſtus hic addit. *Cum diabolus loquitur mendacium ex propriis loquitur*, ſenſus eſt. Cum mētitur, propria vtitur inuentione, eo quod nemo ipſum mentiri docuit, ipſe verò primus docuerit alios quicunq; mentiuntur. Vnde colligit Origenes, diabolum, cum quicquid habet boni à DEO acceperit, mendacium tamen à Deo non accepiſſe ſed ipſum per ſe illud excogitaſſe. Cyprianus verò ad Antonium. *hoc eſſe ſemper opus diaboli, vt ſeruos Dei mendacio laceret.* BASILIVS ad Euſtathium Sebaſtiæ Epiſcopum, & ad clericos Neocæſarienſes, *mendacium eſſe diaboli fœtum*. B. Cæſarius, mendacem à diabolo poſsideri. *Quod omnis mendax, inquit, ſine maligno Spiritu eſſe non poſſit ſcriptura teſtis eſt. Perdes, inquit, omnes, qui loquuntur mendacium. Et iterum. Os quod mentitur occidit animam. Et in libro regnorum legimus ſpiritum malignum dixiſſe Domino. Ego, inquit, decipiam Achab. Cui dixit Dominus. In quo decipies? Et ille re-*

Ioan. 8. 44. Aug. tract. 42 in Ioan. Epip. hær. 38. & 40. Amb. l. 4. Gen. 3. 5. Ioan. 8. 44. Orig. in c. 8 Ioan. Cyp. l. 4. ep. 8. Baſil. ep. 79. & 64. Cæſ. hom. 16. Pſal. 5. 7. Sap. 1. 11. 3. Reg. 22. 22.

ſpondit. Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore Prophetarum eius. Dixit autem Dominus. Decipies, & præualebis.

IV. Rem. Conſidera hominē, non modo apud Deum, ſed etiam apud
Hier. ep. 37. ad Iulianum. homines hoc vitio reddi contemptibilem, & fide omni, etiam cum vera
dixerit, indignum, ſecundum illud Hier. *Antiquus ſermo eſt, Mendaces faciunt, vt nec vera dicentibus credatur.*
Ariſt. apud Laert. lib. 5. Cum quo congruunt vulgares rhythmi.

Gelt verlohren/ viel verlohren/
Ehr verlohren/ mehr verlohren/
Glaub verlohren/ alles verlohren/

LATINE.

Amiſſi ſunt magna Æris maioraq; Honoris
Damna, ſed amiſſæ maxima ſunt Fidei.

Eccli. 20. 26. Nec omiſit Eccleſiaſticus noſter. *O probrium nequam*, inquiens, *in homine mendacium, & in ore diſciplinatorum aſſiduè erit.* quibus verbis ſatis indicat, conſuetudinem mentiendi eſſe hominum improborum & infamium, qui malè ab ineunte ætate ſint inſtituti. Vt autem abſtrahat eos ab illa mendaciorum aſſiduitate, mox ſubiicit. *Potior fur, quam aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium ſine honore, & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.* Recte autem mendacium confert cum furto, tum quod vtrumq; vitium fere coniunctum ſit iuxta adagium. *Oſtende mihi mendacem, oſtendam tibi furem.* tum quod mendacium ſit quoddam furtum, hominibus ſubripiens & veritatem & bonam famam. Furtum verò idcirco dicit ab aſſiduitate mentiendi ſuperari, vel quod ſæpe plus homini noceat, quam furtum, cum illa bonum ſpirituale famæ,
Prou. 6. 30. hoc temporalia tantum auferat: vel quod fur fere peccet ex inopia, *vt eſurientem impleat animam*, vt loquitur Salomon, mendax verò ex petulantia linguæ. Demum mendacium hominum hanc pœnam eſſe denotat, vt indelebilis ſit eorum ignominia, ac mores etiam boni, piæque actiones omni honore careant.

V. Rem. Quo longius abſis à conſuetudine mentiendi, da operam vt etiam à iocoſis & officioſis mendaciis abſtineas, imò ab omni fictione, ſimulatione, & dolo, ac omnibus quæ ſpeciem mendacii obtinent. Nam
Pſal. 14. 1. imprimis vir ſecundum cor Dei rex Dauid, cum oraſſet. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? reſpondit. Qui loquitur veritatem in corde ſuo; qui non egit dolum in lingua ſua. Nec fecit proximo ſuo malum. Qui iurat proximo ſuo & non decipit. Qui facit hæc non commouebitur in æternum.*
Matth. 5. 37. Et Chriſtus Dominus. *Sit ſermo veſter: eſt, eſt, non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.*
Matth. 10. 16. Et. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.*
1. Pet. 2. 1. Et Apoſtolorum Princeps. *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones, ſicut modo geniti infantes, rationabiles*

ſine

ſine dolo lac concupiſcite.. 2; quia S. Patres conuenienter verbo Dei docent: non ſolum omnia mendacia officioſa eſſe peccata, ſed ne quidē pro ſalute corporali vel ſpirituali vnius hominis, ciuitatis, prouinciæ, imò totius orbis eſſe mentiendū, quia *non ſunt facienda mala*, teſte Apoſtolo, *vt eueniant* Rom. 3.8.
bona. Vnde AVGVST. ad Conſentiū cum probaſſet ex loco pſalmi. *Perdes* Aug. de mendac. c. 4.
omnes qui loquuntur mendaciū, mentiri eſſe peccatū: *Quo conſtituto*, inquit, *quis tā mouebitur illis exemplis, cum dicitur. Quid ſi homo ad te confugiat, qui mendacio tuo poſſit à morte liberari? Illa enim mors, quā ſtulti timent homine, qui peccare non timēt, non animā, ſed corpus occidit, ſicut Dominus in Euangelio docet, vnde præcepit, ne ipſa timeatur. Os autē quod mētitur, non corpus, ſed animā occidit. His enim verbis apertiſſime ſcriptum eſt. Os quod mentitur occidit animā. Quomodo ergo non peruerſiſſimè dicitur, vt alter corporaliter viuat, debere alterū ſpiritualiter mori? Nam & ipſa dile-* Matth. 10. 28.
ctio proximi ex ſua cuiuſq; dilectione terminū accepit. Diliges, inquit, proximū tuū ſicut teipſum. Quomodo ergo quiſquis diligit tanquā ſeipſum, cui vt præſtet vitā tempora- Sap. 1. 11. Matth. 22. 39.
lē, ipſe amittit æternā, non eſt iam diligere ſicut ſeipſum. ſed plꝰ quā ſeipſū. Alibi tamē docet idē AVG. etiāſi mentiendo non poſſimus aliquē à morte liberare, poſſe tamen veritatem tacendo. *Aliud enim eſt*, inquit, *mentiri aliud verum occultare. Siquidem aliud eſt falſum dicere, aliud verum tacere. vt ſi quis forte vel ad iſtā* Id. in Pſal. 5.
viſibilem mortem non vult hominē prodere, paratus eſſe debet verum occultare, non falſum dicere, vt neque prodat neque mentiatur, ne occidat animam ſuam pro corpore alterius. Si autem hoc nondum poteſt, vel ſola huius neceſſitatis habeat mendacia, vt etiam ab iſtis, ſi ſola remanſerint, liberari mereatur, & Spiritus ſancti robur accipere, quo quicquid perpetiendum eſt pro veritate, contemnat. Et infra. *Verum au-* Ioan. 16. 12. 1. Cor. 3. 1.
tem occultauit & Dominus, cum diſcipulis nondum idoneis dixit. Multa habeo vobis dicere, ſed nunc non poteſtis portare illa. Et Apoſtolus Paulus cum ait. Non potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Vnde manifeſtum eſt, non eſſe culpandum, aliquando verum tacere, falſum autem dicere non inuenitur conceſſum eſſe perfectis. Et S. GREG. in moralibus. *Summopere cauendum eſt omne mendacium;* Greg. 18. mor. c. 2.
quamuis nonnunquam ſit aliquod mendacii genus culpæ leuioris, ſi quiſquam vitam Sap. 1. 11.
præſtando mentitur. Sed quia ſcriptum eſt. Os quod mentitur, occidit animam. Et Per- Pſal. 5. 7.
des omnes qui loquuntur mendacium, hoc quoq; mendacii genus perfecti viri ſummopere fugiunt, vt nec vita cuiuſlibet per eorum fallaciam defendatur, ne ſuæ animæ noceāt, dum præſtare vitam carni nituntur alienæ, quanquam hoc ipſum peccati genus facillimè credimus relaxari. Nam ſi quælibet culpa ſequenti ſolet pia operatione purgari, quanto magis hæc facilè abſtergitur, quam mater boni operis pietas ipſa comitatur?
HIER. ad Lætam. *Virgo mentiri ſacrilegium putet.* Hier. ep. 7.

VI. REM. Conſidera exempla eorum, qui acerbiſſimos cruciatus ſubire & mori maluerunt, quam vnicum proferre mendacium. Illuſtre Hier. ep. 45 ad Innocentium.
huius rei exemplum exſtat apud B. HIERON. de muliere ſepties icta, quæ falſo accuſata de adulterio *ſexu fortior ſuo, cum eculeus corpus extenderet, & ſor-*

didu fœtore carceris manus poſt tergum vincula cohiberent, oculis quos tantum tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cælum, & volutis per ora lachrymis. Tu, inquit, teſtis es Domine Ieſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renis & cordis, non ideo me negare velle, ne peream, ſed ideo mentiri nolle ne peccem. At tu miſer homo, (alloquitur adoleſcentem, de eodem ſcelere falſo accuſatum, qui mentitus erat ſe reum & illam, vt tormenta effugeret) *ſi interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? Equidem & ipſa cupio mori, ſed non quaſi adultera: præſto iugulum, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram.* Cum autem Conſularis duplicari tormenta iuberet. *Vna interim eius vox erat. Cæde, vre, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter diſcutiat.* Poſtea miſerrimi iuuenis caput vno ictu amputatum eſt. Mulieris vero tangi quidem, ſed truncari non potuit, ne ſepties quidem repetito à diuerſis carnificibus ictu. Ita clam erepta manibus carnificum ſanitati reſtituta eſt, & libertate à Cæſare tandem donata; vt fusè proſequitur Hieronymus. ALTERVM exemplum eſt apud Simeonem Metaphraſten, de Anthimo Nicomedienſi Epiſcopo & Martyre, qui cum ſæuiente Maximiani Cæſaris perſecutione à viginti ſatellitibus ad cædem quæreretur, ipſos ſatellites hoſpitio excepit, menſamq; prælautam eis appoſuit, ac ſimul addixit ſe breui Anthimum in eorum conſpectum adducturum. In medio verò ciborum apparatu exurgens palam prodidit ſe eſſe, quem tam ſtudioſè quærerent: hic illi ſtupore attoniti, & venerandos illius canos reueriti, ob beneuolentiam & caritatem qua illos exceperat, vna ſpoponderunt ſe Imperatori renunciaturos Anthemium diu quæſitum non eſſe inuentum. Ille verò contra obtendit, ſe id non permiſſurum. Fas non eſſe Chriſtiano pro vita cuiuſquam mentiri. Itaq; vltro ſe captiuum illis adiunxit, & poſt diuturnos acerboſq; cruciatus Martyrii corona potitus eſt.

(Sur. 27. April.)

VIDE. V. *Adulatio. Detractio. Hypocriſis. Iudicium temerarium. Iuramentum. Linguæ abuſus. Maledictio. Murmuratio.*

MORTIS METVS IMMODICVS.

Remedia aduerſus metum mortis.

I. REMED. Conſidera Spiritus S. oracula in verbo diuino. Primo autem docet moriendi neceſsitatem omnibus hominib. eſſe communem. Nam in hiſtoria Regum ſapiens illa mulier Thecuitis dixit, *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.* Et pſaltes Regius.

(2. Reg. 14. 14. Pſal. 88. 49.)

Quis

Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem? Et Sapiens. *Vnus introitus omni-* Sap. 7. 6.
bus ad vitam, & ſimilis exitus. Et. *Omnia quæ de terra ſunt, in terram conuertentur.* Eccli. 4. 13.
Et B. Paulus. *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* 2. hortatur ne timeamus Heb. 9. 27.
mortem. Nam Eccleſiaſticus ait. *Noli metuere iudicium mortis, memento quæ* Eccli. 41. 3.
ante fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi. Et Chriſtus Dominus. *Nolite timere* Matth. 10. 28.
eos qui occidunt corpus: timete autem eum, qui poteſt animam & corpus mittere in Pſal. 115. 15.
gehennam. 3. anteponit proborũ mortem vitæ. Pretioſa, inquit Rex Dauid, Eccl. 4. 2.
in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Et Eccleſiaſticus. *Laudaui magis mor-*
tuos, quàm viuentes, & feliciorem vtroq; iudicaui, qui nec dum natus eſt, nec vidit ma- Eccl. 7. 2.
la, quæ ſub ſole fiunt. Et. *Melior eſt dies mortis die natiuitatis.* Et Sapiens. *Iuſtus ſi* Sap. 4. 7.
morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Et Syracides. *Ante mortem ne laudes* Eccli. 11. 30. Eccli. 30. 17.
hominem quenquam. Et. *Melior eſt mors, quàm vita amara.* Et. *O mors bonum eſt* Eccli. 41. 3.
iudicium tuum homini indigenti. Et Chriſtus apud Ioannem. *Qui credit in me,* Ioan. 11. 25.
etiamſi mortuus fuerit, viuet, & omnis qui credit in me, non morietur in æternum. Et Apoc. 14. 13.
B. Ioannes *Beati qui in Domino moriuntur.* 4. docet ſanctos optaſſe mor- Pſal. 119. 5.
tem; Nam Dauid ita loquitur. *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.* Et. Pſal. 41. 1.
Quemadmodum ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te DE-
VS. Et Simeon iuſtus apud Lucam, vt Chriſtum in carne vidit. *Nunc,* in- Luc. 2. 29.
quit, *dimitte ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace.* Et B. Apoſto- Phil. 1. 21.
lus. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Et, *Deſiderium habens diſſolui, & eſſe*
cum Chriſto, multo magis melius.

II. REMED. Conſidera priſcorum Patrũ ſententias. TERTVLLI- Tert. l. de teſt. animæ.
ANVS. *Non eſt timendum, quod nos liberat ab omni timendo. Si times vita decedere,*
quia optimam noſti, certè mortem timere non debes, quam malam neſcis. At cum times,
ſcis malam. Non ſcires autem malam, quia nec timeres, ſi non ſcires aliquid eſſe poſt
mortem, quod eam malam faciat, vt timeas. CYPRIANVS de mortalitate. Cypr. ſerm. 4.
Mori planè timeat, ſed qui ex aqua & ſpiritu non renatus gehennæ ignibus mancipa-
tur: mori timeat, qui non Chriſti cruce & paſſione cenſetur: mori timeat, qui ad ſecun-
dam mortem de hac morte tranſibit: mori timeat, quem de ſeculo recedentem perenni-
bus pœnis æterna flamma torquebit: mori timeat, cui hoc mora longiore confertur, vt
cruciatus eius & gemitus interim differatur. Mortalitas iſta, vt Iudæis & gentibus, &
Chriſti hoſtibus peſtis eſt, ita Dei ſeruis ſalutaris exceſſus eſt. Et rurſum. *Eius eſt in* 1 Ioan. 2. 15.
mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem ſeculum blandiens atq; deci- Naz. orat.
piens illecebris terrenæ voluptatis inuitat. Porrò cum mundus oderit Chriſtianum, quid
amas eum, qui te odit, & non magis ſequeris Chriſtum, qui te redemit & diligit? Ioan-
nes in epiſtola ſua clamat, & loquitur: & ne, carnalia deſideria ſectantes mundum dili-
gamus, hortatur. Nolite, inquit, diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt. GREG.
NAZ. in funere Patris. *Mors, quæ non modo nos à præſentibus malis vindicat, ve-*
rum ad ſupernam quoq; vitam ſæpe traducit, haud ſcio an propriè mors appellari queat,
vtpote nomine magis, quam re formidabilis. Atque abſurdè ſanè, & præpoſterè affecti

eſſe videmur, quia ea quæ formidoloſa non ſunt extimeſcamus: ea autem quæ metuenda Amb. c. 8. *ſunt, vt meliora magisq́ expetenda cõplectamur. Vna vita eſt oculos ad vitam coniectos habere. Vna mors peccatum, animæ enim eſt interitus.* AMB. de bono mortis. *Non habemus, quod in morte metuamus, ſi nihil quod timendum ſit, vita noſtra commiſit. Etenim prudentibus delictorum ſupplicia terrori ſunt, delicta autem non mortuorum actus ſunt, ſed viuentium. Vita igitur ad nos refertur, cuius actus in noſtra poteſtate eſt: mors autem nihil ad nos. Eſt.n. ſeparatio animæ & corporis. Anima abſoluitur, corpus reſoluitur. Quæ abſoluitur gaudet: quod reſoluitur in terram ſuam, nihil ſentit:* Chry. hom. 5. *quod nihil ſentit, nihil agnoſcit. Tamen ſi mors malum, quomodo iuuenes non timent fieri ſenes, nec finitimam mortis verentur ætatem?* CHRYS. ad populum Antiochenum. *Puerilem timemus pauorem mortẽ timentes. Pueri enim laruas quidem timent, ignem verò non timent: Sic quidem & nos timemus mortẽ, quæ eſt larua contẽptu digna, peccatum verò non timemus, quod eſt verè timendũ. Quod ſi cogitemus quid tandẽ ſit mors, nunquã eam timebimus. Quid.n. mors eſt? quod eſt, veſtem exuere: corpus.n. animæ quaſi veſtis circumdatũ eſt.* Et paulo poſt. *Vis ſcire cauſam, cur mortẽ* Aug. quæſt. 25. *timeamus? Non viuimus cum diligentia, nõ habemus conſcientiam puram: quod ſi hoc eſſet, nihil nos mors terruiſſet.* AVG. in lib. 83. quæſt. *Pertinet ad vitam rectam, ea quæ non ſunt metuenda non metuere. Mors autẽ metuẽda non eſt. Oportuit ergo idipſum illius hominis, quem Dei ſapientia ſuſcepit, morte monſtrari. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipſam non timeant, genus tamen aliquod ipſius mortis horreſcunt. Nihilominus autem vt ipſa mors metuenda non eſt, ita etiã nullũ genus mortis bene & re-* Bern. ep. 105. *ctè viuenti homini metuendum eſt, quod quoq; illius hominis cruce oſtendendũ fuit. Nihil.n. erat inter omnia genera mortis illo genere execrabilius, & formidoloſius.* BERN. in epiſt. ad Romanum. *Volo te mortem, etſi non effugere, certe vel non timere. Iuſtus quippe mortem, etſi non cauet, tamen non pauet. Deniq; ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidẽ & iuſtus, ſed ſecurè: quippe cuius mors vt præſentis eſt exitus vitæ, ita introitus melioris.* Et infra. *Bona mors iuſti propter requiem, melior* Pſal. 33. 32. *propter nouitatem, optima propter ſecuritatem. E contra, mors peccatorum peſſima. Et* Sen. ep. 24. *audi, vnde peſſima. Mala ſiquidem eſt in mũdi amiſſione, peior in carnis ſeparatione, peſſima in vermis ignisq́ duplici contritione.* SEN. ad Lucilium. *Mihi crede, Lucili, adeo mors timenda non eſt, vt beneficio eius nihil anteferendum ſit. Quod vides accidere pueris, hoc nobis quoq; maiuſculis pueris euenit. Illi, quos amant, quibus aſſueuerunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaueſcunt. Non hominibus tantum, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua. Quid mihi gladios & ignes oſtendis, & turbam carnificum circa te frementium. Tolle iſtam pompam ſub qua lates, & ſtultos territas. mors eſt, quam nuper ſeruus meus, quam ancilla contempſit.*

III. REM. Conſidera legi naturæ conſentaneam eſſe moriendi neceſ- Cypr. tract. 1. ſitatẽ, ac proinde non extimeſcendam. CYP. contra Demetrianum. *Hæc ſententia mundo data eſt: hæc Dei lex eſt, vt omnia orta occidant, & aucta ſeneſcant: vt infirmentur fortia & magna minuantur, vt cũ infirmata & diminuta fuerint, finiantur*

tur

tur. BAS. in Pſal. 114. *Mundus mortalis eſt, & morientium regio. Quoniam.n. viſibilium ſubſtantia compoſita eſt: omne verò compoſitum diſſolui eſt aptum. Nos qui in mundo ſumus, cum ſimus partes mundi, neceſſario efficimur conſortes naturæ vniuerſi. Idcirco prius quàm anima per mortem à corpore ſeparetur, morimur ſæpe homines. Id ne paradoxum tibi videatur, conſidera parumper rei veritatem. In tribus n. annorum hebdomadis tres vitæ mutationes ſuſtinet homo. Pueli ætas dentium abiectione primã explet hebdomadam. Pueri deinde diſciplinis addiſcendis traditi, terminus extenditur ad pubertatem. Puberis hinc ætas ad annum vſque primũ & viceſimum ſe porrigit. Lanugine inde prima genas veſtiente adoleſcentia clam in virũ tranſit. Senex rurſus aliꝰ ſine dubio à primis ætatib. apparet. Ex quo vita hominis per multas mortes expleri conſueuit.* Idem docuere Ethnici à lege naturæ ſola inſtituti. Vt M. Tullius. *Mortem, inquit, omnib. natura propoſuit.* Et. *Commorandi nobis natura diuerſorium non habitandi dedit.* Et. *Pellantur iſtæ ineptiæ pœne aniles ante tẽpus mori miſerũ eſſe. Quod tandem tempus? naturæ ne? At ea quidem dedit vſuram vitæ tanquam pecuniæ nulla præſtituta die. Quid igitur eſt quod querare, ſi repetit cum vult? ea enim conditione acceperas.* SENECA in naturalium quæſtionum ſex. 6. *Mors naturæ lex eſt, mors tributum, officiumq́ue mortalium, malorumq́ue omnium remedium eſt. optabit illam quiſquis timet.* Et epiſtola citata. *Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cum creſcimus vita decreſcit. Infantiam amiſimus, deinde pueritiam, deinde adoleſcentiam: vſque ad heſternum, quicquid tranſiit temporis periit. Hunc ipſum quem agimus diem cum morte diuidimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid ante defluxit, ſic vltima hora, qua eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat.* DICES Apoſtolum clarè teſtari peccato primi parentis mortem intraſſe in orbem terrarum. Et Auguſtinum in libris de ciuitate Dei ſic loqui. *Conſtat inter Chriſtianos veraciter Catholicam tenentes fidem etiam ipſam nobis corporis mortem, non lege naturæ ſed merito inflictam eſſe peccati.* Reſpondeo, his verbis Auguſtinum tantum ſignificare moriendi neceſſitatem quæ ex hominis natura ſecutura erat, per Dei gratiam Adamo, in ipſa creatione gratuito communicatam, fuiſſe ſublatam, & ideo mortem, quæ poſt eius lapſum regnat in nobis, non lege naturæ, ſed merito inflictam eſſe peccati. Et eodem ſenſu per peccatum Adæ mors intrauit in orbem.

Baſ. in homi. | Cic. Philip. 6. | In Catone. | Tuſcul. 1. | Sen. c. 32. | Id ep. 24. | Rom. 5. 12. | Aug. l. 13. c. 15. | Bellarm. c. 4. & 1. c. 9.

IV. REMED. Conſidera à moriendi neceſſitate, nullum quantumuis Chriſtianum, ſanctum, pium, potentem, aliiſue donis præditũ eſſe exceptum, imò nihil in rerũ natura certius eſſe morte vniuſcuiuſq. *Quid nobis Chriſtianis,* inquit Cypr. *non commune cum ceteris, quamdiu adhuc ſecundum legem primæ natiuitatis manet caro iſta communis? Quoadusq. iſthic in mundo ſumus, tum genere humano carnis æqualitate coniungimur, ſpiritu ſeparamur. Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,* ait Horatius. *Regumq. turres.* Et alius. *Mors dominos ſeruis, & ſceptra ligonib. æquat.* Et Cicero. *Omnib. deſtinata eſt mors.* Et Seneca.

Cyp. de mortal. | Horat. l. 1. car. od 4. | Cic. pro Sextio | Sen. ep. 77.

Eo ibis

Rebus, quo omnia eunt. Quid tibi nouum eſt? ad hanc legem natus es: hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus poſt te. Quantus te populus moriturus ſequetur? quantus comitabitur? Fortior, vt opinor, eſſes, ſi multa millia tibi commorerentur. Atqui multa millia hominum & animalium hoc ipſo momento, quo tu mori dubitas animam variis generibus emittunt. Et iterum. *Stultum eſt timere, quod vitare non poſſis. Morieris. Nec primus, nec vltimus. Multi me anteceſſerunt, omnes ſequentur. Morieris, hic eſt humani officij finis. Quo tranſit orbis, ego tranſibo. Ad hanc conditionem cuncta, gignuntur. Quod cœpit, & deſinit.* QVOD autem nihil certum ſit præter mortem, docet clare B. AVG. in Pſalmos. *Quid*, inquiens, *in hac terra certum eſt niſi mors? Profeciſti? qui ſis hodie ſcis, quid facturus ſis craſtino neſcis. Peccator es? quid ſis hodie ſcis, quid ſis craſtino neſcis. Speras pecuniam? incertum eſt an proueniat. Speras vxorem? incertum eſt an accipias, vel qualem accipias. Speras filios? incertum eſt, an naſcantur. Nati ſunt, incertum eſt, an viuant. Viuunt? incertum eſt, an proficiant, an deficiant. Quocunque te verteris, incerta omnia, mors certa. Natus es, certum eſt quia morieris. Itaque hæc incerta, vbi ſola mors eſt certa: & in hoc ipſo quia mors certa eſt, dies mortis incertus eſt.*

In excer.

Aug. in Pſal. 38.

Eccli. c. 40. 1.

V. REMED. Conſidera, quot quantiſq; malis beneficio mortis liberemur. Ea deſcribit primò Eccleſiaſticus. *Occupatio*, inquiens, *magna creata eſt omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios. Adam à die exitus de ventre matris eorum vſque in diem ſepulturæ matris omnium. Cogitationes eorum, & timores cordis, &c. furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perſeuerans & contentio*, &c. multa. Deinde SS. Patres CYPRIANVS de mortalitate. *Quid aliud in mundo, quam pugna aduerſus diabolum quotidie geritur? quam aduerſus iacula eius & tela conflictationibus aſſiduis dimicatur? Cum auaritia nobis, cum impudicitia cum ira, cum ambitione congreſſio eſt, cum carnalibus vitiis, cum illecebris ſecularibus aſſidua, & iugis, & moleſta luctatio eſt. Si auaritia proſtrata eſt, exurgit libido: ſi libido compreſſa eſt, ſuccedit ambitio: ſi ambitio contempta eſt, ira exaſperat, inflat ſuperbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abſcindit. Tot perſecutiones animus quotidiè patitur, tot periculis pectus vrgetur, & delectat hic inter Zabuli gladios diu ſtare?* Et AMBROSIVS de bono mortis. *Quid enim eſt, quo hæc vita delectet, plena ærumnarum & ſolicitudinum, in qua innumeræ calumniæ, & multæ moleſtiæ, & multæ lachrymæ eorum, qui affiictantur moleſtiis, &c. Quid boni eſt homini in hac vita, qui in vmbra viuit, nec expleri poteſt cupiditatibus ſuis? Et ſi expleatur diuitiis, fructum quietis amittit, quia cogitur cuſtodire, quod miſera auiditate quæſierit, vt miſerius eas poſſideat, cui prodeſſe non poterunt. Itaque ſi plena oneris vita, vtiq; finis eius alleuamentum eſt, alleuamentum autem bonum mors.* Et infra. *Quotidie ad edendum & bibendum ſurgimus, & nullus expletur vt non poſt momentum eſuriat ac ſitiat. Quotidie lucrum quærimus, & nullus cupiditati modus ponitur. Non ſatiabitur, inquit, oculus viſu, nec auris auditu. Qui diligit argentum, non ſatiatur argento. Nullus finis laboris, & nullus eſt fructus abundantiæ. Cupimus*

Cypr. ſer. 4.

Amb. c. 2.

Cap. 7.

Eccl. 1. 8.

quotidie

quid eſt ſcientia, & quid eſt ipſa ſcientia, niſi quotidianis dolori addicto? O- Eccl. 1: 17.
mnia quæ ſunt, iam fuerunt, & nihil eſt ſub ſole nouum, ſed omnia vanitas. Totam vi-
tam odio habui dixit Eccleſiaſtes. Qui vitam odio habuit, vtiq; mortem prædicauit. Et
SENECA ad Marciam. *Mors omnium dolorum & ſolutio eſt, & finis: vltra quam* Sen. conſolatio
*mala noſtra non exeunt, quæ nos in illam tranquillitatem, in qua antequam naſceremur
iacuimus, reponunt, &c. O ignaros malorum ſuorum, quibus non mors, vt optimum
inuentum naturæ laudatur, quæ ſiue fœlicitatem includit, ſiue calamitatem repellit ſi-
ue ſatietatem, aut laſſitudinem ſenis terminat, ſiue iuuenile æuum, dum meliora ſperan-
tur, in flore deducit, ſiue pueritiam ante duriores gradus reuocat, omnibus finis, multis
remedium, de quibuſdam votum, de nullis melius merita, quam de his ad quos venit,
antequam inuocaretur. Hæc ſeruitutem inuito Domino remittit: hæc captiuorum ca-
tenas leuat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat.*

VI. REMED. Conſidera, quot bonis beneficio mortis locuplete-
mur. *Quantum proſit*, inquit Cyprianus, *exire de ſeculo, Chriſtus ipſe ſalutis at-* Cyp. l. cit.
que vtilitatis noſtræ magiſter oſtendit, qui cum diſcipuli eius contriſtarentur, quod Ioan. 14: 28.
*ſe iam diceret receſſurum, locutus eſt ad eos dicens. Si me dilexiſſetis gauderetis, quo-
niam ad Patrem vado: docens & oſtendens, cum chari, quos diligimus de ſeculo exeunt,
gratulandum potius quam dolendum. Cuius rei memor Apoſtolus Paulus in epiſtola ſua* Phil. 1. 21.
*ponit & dicit. Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Lucrum maximum compu-
tans iam ſeculi laqueis non teneri, iam nullis peccatis & vitiis carnis obnoxium fieri,
exemptum preſſuris angentibus & venenatis diaboli faucibus liberatum ad lætitiam
æternæ ſalutis Chriſto vocante proficiſci.* Et iterum. *Quis non peregrè conſtitutus pro-
perare in patriam regredi? Patriam noſtram paradiſum computamus, parentes noſtros
Patriarchas habere iam cœpimus, quid non properamus & currimus, vt Patriam no-
ſtram videre, vt parentes ſalutare poſſimus? Magnus illic nos carorum numerus expectat,
parentum, fratrum filiorum frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immor-
talitate ſecura, & adhuc de noſtra incolumitate ſolicita. Ad horum conſpectum & com-
plexum venire, quanta & illis, & nobis in commune lætitia eſt? qualis illic cœleſtium
regnorum voluptas ſine timore moriendi & cum æternitate viuendi, quam ſumma &* Amb. orat. 2. de
perpetua fœlicitas? AMB. de fide reſurrectionis *Morte vnius plerunque accepi-* morte fratris
*mus redemptos populos liberatos: morte imperatoris fugatos exercitus hoſtium quos vi-
uus vincere non potuiſſet. Morte martyrum religio defenſa, cumulata fides, Eccleſia ro-
borata eſt, vicerunt mortui, victi perſecutores ſunt. Itaque quorum vitam neſcimus,
mortem celebramus. Morte etiam inimicorum odia ſoluuntur. Quid plura? Vnius
morte mundus redemptus eſt. Poterat enim Chriſtus non mori, ſi voluiſſet. Mors eius
vita eſt omnium. Morte eius ſignamur, mortem eius orantes annunciamus, mortem
eius offerentes prædicamus. Mors eius victoria eſt. Mors eius ſacramentum eſt, mors
eius annua ſolennitas mundi eſt.* Et libro de bono mortis. *Mors hæc tranſitus vni-* Ib. c. 4.
*uerſorum eſt, opus eſt, vt conſtanter tranſeas. Tranſitus autem à corruptione ad incor-
ruptionem, à mortalitate ad immortalitatem, à perturbatione ad tranquillitatem. Non*

n itur nomen te mortis offendat, ſed boni tranſitus beneficia delectent. Quid eſt.n. mors niſi ſepulturā vitiorum, virtutum ſuſcitatio? Ethnicorum quoq; plerique, lumine naturali edocti, non omnino ignorarunt probis poſt hanc vitam magnum aliquod bonum deſtinatum. Sic enim ſcribit in Tuſculanis ſuis M. TVLLIVS. *Duæ ſunt viæ, vt ait Socrates, duplicesq́; curſus animorum è corpore excedentium. Nam qui ſe humanis vitiis contaminarunt & ſe totos libidinibus dediderunt, iis deuium quoddam iter eſt ſeclusum à concilio Deorum. Qui autem ſe integros caſtosque ſeruarunt, quibusque fuit minima cum corporibus contagio, ſuntque in corporibus humanis vitam imitati Deorum, his ad illos, à quibus ſunt profecti, facilis patet reditus.*

Cic. 1. Tuſcul.

VII. REM. Conſidera quibus rebus mors bonorum æquè à prophanis, atq; ſacris ſcriptorib. comparetur. Primo autem comparatur ſomno & quieti. Vnde Chriſtus de Lazaro mortuo. *Lazarus amicus noſter dormit.* Et B. Paulus. *Nolo vos ignorare de dormientibus.* Et S. Ioannes. *Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, vt requieſcant à laborib ſuis.* CHRY. ad populum Antioch. *Quid tandem eſt mors? Somnus conſueto longior. Itaque ſi mortem times, time & ſomnum: ſi propter morientes angeris, & propter comedentes & bibentes angere, ſicut enim hoc naturale, ſic & illud.* HIER. ad Theodoram. *Aduerſum mortis duritiam & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur, quod breui viſuri ſimus eos, quos dolemus abſentes. Neq;.n. mors, ſed dormitio & ſomnus appellatur. Vnde & beatus Apoſtolus vetat de dormientib. contriſtari.* BAS. de Barlaam Martyre. *Somnus iuſtis eſt mors, imò magis migratio ad vitā meliorem Hinc eſt, quod martyres exultant dū trucidantur.* Sic Cicero in Catone Maiore. *Morti nihil eſt tā ſimile, quàm ſomnus.* OVIDIVS. *Stulte quid eſt ſomnus? gelidæ niſi mortis imago? Longa quieſcendi tempora fata dabunt.* 2. cōparatur peregrinationi, qua redit ur ad patriā. Vnde propheta. *Aduena ego ſum apud te, & peregrinus ſicut omnes patres mei. at peregrinus optat in patriam redire. Non.n. habemus, inquit Apoſtolus, hic manentem ciuitatē, ſed futurā inquirimus.* CYP. *Conſiderandū eſt fratres dilectiſſimi, & identidē cogitandū renunciaſſe nos mundo, & tanquā hoſpites & peregrinos hic degere. Amplectamur diē, q aſſignat ſingulos domicilio ſuo: qui nos iſthinc ereptos, & laqueis ſecularib. exutos paradiſo reſtituit, & regno cœleſti. Quis nō peregre conſtitutus pperet in patriā regredi? Quis non ad ſuos nauigare feſtinans ventū proſperū cupidius optaret, vt velociter charos liceret amplecti?* CHRY. ad pop. Ant. *Nihil aliud mors eſt, q̄ ſomnus, & migratio, & tranſlatio, & requies, & tranquillus portus, & perturbationis liberatio, & à vitæ curis abſolutio* Et in Geneſin. *Nihil mors eſt vltra q̄ ſomnus & peregrinatio, & trāſmigratio à deteriorib. ad meliora, adeo vt multi exiliāt & feſtinēt, cū hinc migrandū. proinde & Paulus clamat dicens. Diſſolui cupio, & cum Chriſto eſſe multo melius.* AMB. de bono mortis. *Deniq; feſtinabat etiā ſanctus Dauid de hoc loco peregrinationis exire, dicens. Aduena ego ſum apud te in terra & peregrinus, ſicut oēs patres mei. Et ideo tanquam peregrinus ad illā ſanctorum cōmunem omnium patriā*

Ioan. 11. 11.
1. Theſſ. 4 13.
Apoc. 14 13.
Chry. hom. 5.
Hier. ep. 29.
Bas. hom. 18.
Cic. de ſenect.
Ouid. l 2. eleg.
Pſal. 38. 13.
Heb. 13. 14.
Cyp. de mort.
Chry. hom. 7.
Id. hom. 49.
Phil. 1. 23.
Amb. cap. 2.
Pſal. 38 13.

feſtina-

feſtinabat, petens pro huius cõmorationis inquinamento remitti ſibi peccata priuſquã diſcederet vita. Quid igitur tantopere vitam iſtam deſideramus; in qua quanto diutius quis fuerit, tanto maiore oneratur ſarcina peccatorum? Sic Cicero de Senectute. *Commorandi nobis natura diuerſoriũ, non habitandi dedit. Ex ipſa vita diſcedendum eſt tanquam ex hoſpitio, non ex domo?* Et. *Mihi tam iucunda ſenectus eſt, vt quo propius ad mortẽ accedam, quaſi terram videar videre, aliquandoque in portum ex longa nauigatione eſſe venturus.* SENECA. *Si quis in mortem ante primos annos delatus eſt, non magis conqueri debet, quã qui cito nauigauit.* Et *In freto viximus, moriamur in portu.* Cicero in Catone. Sen.ep.71. & 16.

VIII. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, qui mortem non reformidarunt. Omitto exempla ſcripturæ ſupra relata. POSSIDIVS in vita S. AVGVSTINI primo laudat D. Ambroſium, quod dum vſque ad mortem decumberet rogatus ab aſtantibus, vt Deum pro longiore vita precaretur, reſponderit: *Non ſic vixi, vt me pudeat inter vos viuere ſed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus,* quæ verba, inquit, *Auguſtinus vt elimata & librata* laudabat, ideoq; dicta putabat, ne videretur præſidere ſuis meritis. Deinde Auguſtinum, cum ad Coepiſcopum familiarem morti proximum veniſſet, & is geſtu manus ſe de ſeculo exiturum indicaret, dixiſſe. *Poſſes diutius viuere, cum ſis Eccleſiæ neceſſarius*: illum verò reſpondiſſe, ne videretur huius vitæ cupiditate teneri. *Si nunquam, bene: ſi aliquando, quare non modo? Et mirabatur,* inquit, *hominem non doctum* Auguſtinus, *& in villa nutritum talia protuliſſe,* & laudabat. Poſtremo addit, Auguſtinum ſolitum referre in hanc rem exemplum cuiuſdam Epiſcopi, de quo B. CYP. ita ſcribit. *Cum quidam de collegis & conſacerdotibus noſtris iam infirmitate defeſſus, & de appropinquante morte ſollicitus commeatum ſibi precaretur, aſtitit deprecanti & iam penè morienti iuuenis honore & maieſtate venerabilis, ſtatu excelſus & clarus aſpectu, & quem aſſiſtentem ſibi vix poſſet humanus aſpectus oculis carnalibus intueri, niſi quod talem videre iam poterat de ſeculo receſſurus. Atq; ille non ſine quadam animi & vocis indignatione infremuit, & dixit. Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis? Increpantis vox eſt, & monentis, qui de perſecutione ſolicitis, de accerſione ſecuris, non conſentit ad præſens deſiderium, ſed contulit in futurum. Audiuit frater noſter & collega moriturus: quod cæteris diceret. Nam qui moriturus audiuit ad hoc audiuit, vt diceret: non ſibi audiuit ille, ſed nobis. Nam quid diſceret iam receſſurus?* De B. HILARIONE eremita ita ſcribit S. HIER. *Cum habitaret adhuc in tuguriolo annos natus decem & octo, latrones ad eum nocte venerunt, vel exiſtimantes habere aliquid quod tollerent, vel in contemptum ſui reputantes fieri, ſi puer ſolitarius eorum impetus non pertimeſceret. Itaq; inter mare & paludem à veſpere vſq; ad ſolis ortum diſcurrentes nunquam locũ eius cubiculi inuenire potuerunt. Porrò clara luce reperto puero, quaſi per iocum; quid inquiunt, faceres, ſi latrones ad ſe venirent? Quibus ille reſpondit. Nudus latrones non timet. Et illi certe aiunt, occidi potes. Poſſum inquit, poſſum: & ideò latrones non timeo, quia mori paratus ſum. Tunc admirati conſtantiam eius & fidem,*

Poſſid. Cyp. de mortal. Commeatum i. vitæ prorogationem. Hier. in eius vita.

confeſſi ſunt noctis errorem, cæcatosque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes.

Sulp. in eius hiſt. c. 4. Non abſimile eſt quod Sulpitius Seuerus de S. Martino Turonenſi antiſtite commemorat. *B. Martinus*, inquit, *inter alpes deuia ſecutus incidit in latrones. Cumq́; vnus ſecurim eleuatam in caput eius libraſſet, ictum ferientis dextera ſuſtinuit alter. Vinctis tamen poſt tergum manibus vni ſeruandus & ſpoliandus traditur. Qui cum eum ad remotiora duxiſſet, percontari ab eo cœpit, quiſnam eſſet. Reſpondit, Chriſtianũ ſe eſſe. Quærebat etiã ab eo, an timeret. Tum verò conſtantiſſimè profitetur, nunquam ſe fuiſſe tam ſecurum, quia ſciret miſericordiam Domini maximè in tentationibus affuturam: ſe magis illi cõdolore, qui Chriſti miſericordia, vtpote latrocinia exercens, eſſet indignus. Ingreſſusq́; Euangelicam diſputationem verbum Dei latroni prædicabat. Quid longius moror? latro credidit proſecutusq́; Martinum viæ reddidit, orans vt pro ſe Dominum precaretur, idemq́; poſtea religioſam agens vitam viſus eſt, vt hæc quæ ſupra retulimus, ab ipſo audita dicantur.* Et multo poſt ſubiungit de eo iam Epiſcopo. *In pago Æduorum dum templum B. Martinus euerteret furens gentilium ruſticorum in eum irruit multitudo. Cumq́; vnus audacior cæteris ſtricto eum gladio peteret, reiecto pallio nudam ceruicem percuſſori præbuit. Nec cunctatus ferire gentilis ſed cum dexteram altius extuliſſet, reſupinus ruit, conſternatusq́; diuino metu veniam*

Sur. 4. Aug. *precabatur.* Eiuſdem generis eſt exemplum B. DOMINICI apud Theodorum de Apoldia. *Cum, inquiens, multo tempore apud Toloſanos hæreſin expugnaſſet, ſcelerati dæmonum ſatellites de nece Dominico inferenda conſilia captarunt, Itaque poſitis certo loco inſidiis aduentum eius præſtolabantur. At ille cognita eorum malitia cantans & alacer iter refecit, eorumq́; furorem vltro etiam ad cædem prouocauit. Qua re ſtupefacti carnifices. An non, inquiunt, mortem pertimeſcis? Quid facies ſi nos te ad mortem abripiamus? Quibus ille. Rogarem, inquit, vos, ne mortem mihi celerem afferretis, ſed paulatim ſingula membra ferro præſcinderetis, atque ad extremum euulſis luminibus ſineretis ita mutilatum corpus in ſuo ſanguine volutari vel prorſus pro veſtro arbitratu vita omni priuaretis.* Eodem pertinent exempla innumerabilium martyrum qui atrociſſimam etiam mortem non timuerunt.

Eccli. 14. 12. IX. REMED. ſit crebra meditatio mortis coniuncta cum quotidiano

Luc. 12. 40. moriendi affectu, iuxta monitum Sapientis. *Memor eſto, quoniam mors non*

Tertull. de anima. *tardat.* Et Chriſti. *Eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Per*

Chry. hom. 5. *imaginem mortis*, inquit TERTVLLIANVS, *fidem imitaris, ſpem meditaris, diſcis mori & viuere, diſcis vigilare dum dormis.* CHRYSOST. ad pop. Antioch. *Chriſtus docebat. Si quis non tollit crucem ſuam, & ſequitur me non eſt me dignus. Hoc autem dicebat, non vt lignum ſuper humeros feramus, ſed vt mortem ſemper ante oculos habeamus. Sicut igitur & Paulus, quotidie morere, & mortem deride, præſentemque*

Amb. orat. 2. *contemne vitam. Es enim miles ſemper in conflictu conſtitutus: miles verò mortem timens nunquam generosè ſe geret.* AMBROSIVS de fide reſurrectionis. *Sit quidam quotidianus vſus in nobis affectusq́; moriendi, vt per illã quod diximus, ſegregationem à corporeis cupiditatib. anima noſtra ſe diſcat extrahere, & tanquam in ſublimĩ*

[illegible] quo terrenæ aliæ [illegible]udines, & eã ſibi glutinare non poſſint, ſuſcipiat mortis ima- Hier. to[illegible]
ginem, non pœnam mortis incurrat. HIER. epiſt. ad Cypr. presbyterũ exponens
verſum Pſalm. 89. Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia. vbi
nos vertimus. Dies noſtros ſic oſtende; vt veniamus corde ſapienti. Eſt autem,
inquit, ſenſus: numerũ annorum, dierumq; noſtrorum, quibus in hoc ſeculo nos viuere
conceſsiſti, oſtende nobis, vt præparemus nos aduentui tuo, & contempto errore mortaliũ
[illegible] peregre feſtinemus, cupiamusq; præſentiam tuam, & ad te feſtinemus corde ſa-
pienti. Nihil enim ita decipit humanum genus, quam quod dum ignorant ſpatia vitæ
ſuæ, longiorem ſibi ſeculi huius promiſsionem repromittunt. Vnde & illud egregiè dictũ
eſt, nullum tam ſenem eſſe, & ſic decrepitæ ætatis, vt non ſe adhuc vno plus anno viue- Eccli. 7. 40
re ſuſpicetur. Ad hunc ſenſum pertinet & illud quod dicitur. Memento mortis tuæ &
[illegible]alis. Qui enim ſe recordatur quotidie eſſe moriturum, contemnit præſentia, &
[illegible] ad futura feſtinat. Hoc eſt, quod Dauid in alio precatur loco dicens. Ne auferas me Pſal. 101. 25
in dimidio dierum meorum, priuſquam abeam & non ſubſiſtam: quod ita exponitur.
Ne in tempore facias me mori, quando adhuc putabam me victurum, vt poſsim peccata
[illegible] pœnitentia. Si enim hoc feceris, iuuentus in delictis meis eſſe deſiſtam. ANTI- In epitap. Marcellæ ep. 16
DOTO hoc præmeditandi mortem præclarè vſa eſt in vita ſua B. MAR-
CELLA vidua, de qua idem Hieronymus ad Principiam Virginem. Annis,
[illegible] pluribus ſic ſuam tranſegit ætatem, vt ante ſe vetulam cerneret, quam adole-
[illegible] ſe meminiſſet, laudans illud Platonicum, qui Philoſophiam, meditationẽ
mortis eſſe dixit. Vnde & noſter Apoſtolus. Quotidie morior propter veſtram ſalutem. 1. Cor. 15. 31.
[illegible] iuxta antiquus exemplaria. Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidie, & ſe-
quatur [illegible] me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Multoq́ue ante per Prophetam Spiritus
[illegible] Propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et poſt Pſal. 43. 22.
[illegible] illa ſententia. Memento ſemper diem mortis, & nunquam peccabis. Eccli. 7. 40.
[illegible] que præceptum Satyrici. Viue memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor Perſius 5.
inde eſt. Sic ergo, vt dicere ceperamus, ætatem duxit, & vixit vt ſemper ſe crederet eſſe
morituram. Sic induta eſt veſtibus, vt meminiſſet ſepulchri, offerens hoſtiam rationabi-
lem, [illegible] placentem Deo. Denique hoc remedium apud omnes fere Ethni-
cos Philoſophos fuit vulgatum, poſtquam Socrates apud Platonem in
Phædone germanam omnis Philoſophiæ rationem poſuit in meditatio-
ne mortis. Vnde M. TVLLIVS in Catone maiore. Hoc meditatum ab ado- Cic. de ſenect.
leſcentia debet eſſe, mortem vt negligamus, ſine qua meditatione tranquillo eſſe animo
nemo poteſt. Et in Tuſculanis. Quæ poteſt eſſe in vita iucunditas, cum dies & Tuſcul.
noctes cogitandum ſit iam iam eſſe moriendum? SENECA ad Lucilium. Moleſtum Seneca ep. 12.
eſt, inquis, mortem ante oculos habere. Primum, iſta tam iuueni ante oculos debet eſſe,
quam ſeni. Non enim citamur ex cenſu. Deinde nemo tam ſenex eſt, vt improbè vnum
diem ſperet. Et infra. In ſomnum ituri læti hilaresq́; dicamus.

Vixi & quem dederat curſum fortuna, peregi.

Craſtinum ſi adiecerit Deus, læti recipiamus. Ille beatiſsimus eſt, & ſecurus ſui poſſeſ-

ſor, qui craſtinum ſine ſollicitudine expectat. Quiſquis dixit, vixi, quotidie ad lucrum

Ep. 30. *ſurgit.* Et rurſum. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu*

Ep. 26. *compoſuerit.* Et. *Incertum, eſt, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta. Egregia res eſt, mortem condiſcere. Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus experiri non poſſumus. Meditare mortem. Qui hoc dicit, meditari libertatem iubet. Qui mori didicit, ſeruire dedidicit. Quid ad illum carcer, & cuſtodia, & clauſtra? liberum oſtium habet.*

X. REMED. Conſidera, quot bonorum, maximè ſpiritualium, iacturam facias, ſi plus æquo, ſiue ſanus, ſiue æger reformides mortem. Primo enim apertè repugnas non ſolum diuinæ voluntati, ſed etiam tuæ pro-

Cyp. de mortal. priæ, vt bene oſtendit B. CYPRIANVS. *Meminiſſe debemus,* inquit, *voluntatem nos non noſtram, ſed Dei facere debere, ſecundum quod nos Deus quotidie iuſſit ora-*

Fiat voluntas tua. *re. Quam præpoſterum eſt, quamque peruerſum, vt cum Dei voluntatem fieri poſtulemus, quando euocat nos, & accerſit de hoc mundo Deus, non ſtatim voluntatis eius imperio pareamus. Hoc nitimur & reluctamur, & peruicacium more ſeruorum ad conſpectum Domini cum triſtitia & mærore perducimur, exeuntes iſthinc neceſſitatis vinculo, non obſequio voluntatis, & volumus ab eo præmiis cœleſtibus honorari, ad quem venimus inuiti. Quid ergo rogamus & petimus vt adueniat regnum cœlorum, ſi captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poſcimus vt ac-*

Cyp. ib. Gen. 5. 24. *celeret dies regni?* 2. Id conſequeris, vt minus placeas Deo. *Sic in Geneſi,* inquit idem, *Pater, teſtatur & loquitur ſcriptura diuina. Et placuit Enoch Deo, & non eſt inuentus poſtmodum, quia Deus illum tranſtulit. Hoc fuit placuiſſe in conſpectu*

Eccli. 44. 16. *Dei, de hac contagione ſeculi meruiſſe transferri. Sed & per Salomonem docet Spiritus*

Sap. 4. 11. *ſanctus qui Deo placeant maturius hinc eximi, & citius liberari, ne dum in iſto mundo diutius immorantur, mundi contactibus polluantur. Raptus eſt, inquit, ne malitia mutaret intellectum eius. placita enim erat Deo anima eius: propter hoc properauit educere eum de media iniquitate. Eius eſt in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem ſeculum blandiens atque decipiens illecebris terrenæ voluptatis inuitat.* 3. quo plus times mortem, hoc minus oſtendis te paratũ ad martyrium, eiusq́; meritum, cum tamen quilibet Chriſtianus ſecundum profeſsionẽ ſuam paratus eſſe debeat potius ſanguinẽ ſuum profundere, quam Chri-

Luc. 14. 26. 33. ſtum negare, vel aliud peccatum mortale committere. Vnde Chriſtus.

Ibid. *Qui odit animã ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et. *Qui non renũciauerit, omnib. quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Vt nihil aliud,* inquit idem Cyprianus, *mortalitas iſta contulerit, hoc Chriſtianis & Dei ſeruis plurimum præſtitit, quod martyrium cœpimus libenter appetere, dum mortem diſcimus non timere.* 4. quia coniicis te in periculum ne à ſalute excidas, maximè cum ab vltimo vitæ momento pendeat vel ſalus vel exitium ſempiternum. Dicit enim

Eccli. 11. 3. Eccleſiaſtes. *Si ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ce-*

Cyp. de mort. *ciderit, ibi erit. Illud quoque egregium,* ait Cyprianus, *quod ait ſcriptura. Ante mor-*

tem

tem non laudaueris quenquam. Vnuſquiſque enim in nouiſſimis ſuis cognoſcitur, & quia vnuſquiſq; quamdiu viuit, obnoxius eſt lapſui, nec ſenectus immunis à crimine. Nam ſi laudari ante gubernator non poteſt, quam in portum nauem deduxerit, quomodo laudabis hominem, priuſquã in ſtationem mortis ſucceſſerit. Dux ipſe niſi confecto prælio non ſumit lauream, nec miles arma deponit, nec ſtipendii mercedem adipiſcitur niſi hoſte ſuperato. Et vulgatum eſt dictum Auguſtini ad Heſychium. *In quo quemq; inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hac eum comprehendet mundi nouiſſimus dies: quoniam qualis in die iſto quiſq; moritur, talis in die illo iudicabitur.* Conſentit & hic, quod mirũ eſt, SENECA. *Omnis dies*, inquiens, *velut vltimus ordinandus eſt. De felicitate hominis vltimus dies iudicat.* Quod ſi in periculum ſalutis te nõ adducat nimius metus mortis, ſaltem imminuet patientiæ, ſpei, deuotionis, caritatis in Deum, ceterarumq; virtutũ meritum, quia, mœrore, metuq; immoderato mortis, potius auges morbum corporalem quã imminuis, imò mortem ipſam acceſſis, quam animi lætitia & tranquillitate multi depulerunt. *Multos enim*, ait Eccleſiaſticus, *occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa.* Et. *A triſtitia feſtinat mors, & cooperit virtutem, & triſtitia cordis flectit ceruicem.* Et SENECA. *Inquietam nobis vitam facimus metu mortis, & tanta eſt hominum dementia, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.*

Aug. ep. 80. Sen. ep. Eccli. 30. 19. Sen. ep. 24.

XI. REMED. Conſidera etiamſi laudandi non ſint, qui plus æquo reformidant mortem, eos tamen laudãdos eſſe, qui moderate id faciunt, propter iudicii diuini ſeueritatem poſt mortem ſecuturi, ſuamq; de ſalute incertitudinem. *Beatus enim* homo, inquit Salomon, *qui ſemper eſt pauidus.* Et Eccleſiaſt. *Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die obitus ſui benedicetur.* Et Chriſtus. *Timete eum, qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam.* Exemplum habemus pii regis Ezechiæ, qui non ſolum mori timuit, cum ex Iſaia Propheta mortẽ ſibi decretam didicit, ſed etiam multis lachrymis eã eſt deprecatus. Deinde Chriſti Domini qui in horto Gethſemani horrore mortis ita cœpit pauere & tædere, vt exudarit ſanguinem. Vnde B. CYP. *Domine triſtem te vſque ad mortem præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſus coram Apoſtolis es profeſſus. Audiens hæc ego expaui. Quis enim non timeat, ſi timet ille, quem omnia timent, ſi pauet ille, cui omne genu ſeruiunt, ſi ille qui mors eſt mortis & morſus inferni morte propinquante pertimeſcit? nonne tu docueras & inſtruxeras fideles tuos, vt non timerent, eos qui corpus occidunt, quia vſq; ad animam tyrannica violentia non attingit. Sed metus ille infirmitatis humanæ cõmunem exprimebat affectũ, & generalitatẽ omnium in carne viuentium hoc dolore vrgeri, & diſſolutionẽ corporeæ ſpiritualiſq; naturæ hac moleſtia non poſſe carere, & hanc pœnam vniuerſæ ſucceſſioni Adam ſine exceptione impoſitam vt difficultas extremi tranſitus timeretur. Et hæc quidem moleſtia in eos, qui Dei iudicio rationem reddituri occurrunt, non immeritò cadit.* Et HIERON. libro 11. commentariorum in Iſaiam occaſione pii regis Ezechiæ deprecantis mortem, annotauit, *etiam ſanctos viros morte terreri.*

Prou. 28. 14. Eccli. 1. 13. Matth. 10. 28. Iſa. 38. 3. Mar. 14. 33. Luc. 22. 44. Cyp. ſerm. de paſſione. Hier. in c. 38. Iſa.

terreri propter incertum iudicij & ignorationem ſententiæ Dei, quam ſedem habituri
ſint. Et in vita B. Hilarionis eremitæ hæc habet de eo iam morti proximo
verba. *Iamque modicus calor tepebat in corpore, nec præter ſenſum quicquam viui ho-*
minis ſupererat, & tamen apertis oculis loquebatur. Egredere, quid times? egredere
anima mea, quid dubitas? Septuaginta prope annis ſeruiſti Chriſto, & mortem times?
Chry. hom. 45. Gen. 20. *In hæc verba exhalauit Spiritum.* CHRYSOSTOMVS in commentariis in Ge-
neſin profert exemplum Abraham Patriarchæ exponens verba illa. *Di-*
xit autem Abraham de Sara vxore ſua. Soror mea eſt: ne forte occiderent eum viri ci-
uitatis propter illam. Vide, inquiens, *quomodo à violentis affectionibus anima iuſti*
impugnetur, & timor eum inceſſat. Vide quomodo propter mortis metum iuſtus ille
tulit. Cæterum non ideo condemnes iuſtum ob puſillanimitatem, quod mortem timuerit,
ſed potius admirare conditorē vniuerſi, qui tantæ erga nos eſt miſericordiæ, quod iuſtis
illis & ſanctis tunc terribilem, eandem nunc ita contemptibilem fecerit Chriſtus, vt
quam formidabant illi virtute clari, nunc derideant, & iuuenes, & teneræ virgines. Et
Id. hom. 67. Gen. 50. 1. alibi cum agit de planctu magno ſeptem dierum quem Ioſeph Patriar-
cha fieri iuſſit in morte patris ſui Iacob. *Verum tu hæc,* inquit, *audiens diligenter*
ne ſimpliciter prætercurre, ſed tempus cogita, quo facta ſunt, & ab omni culpa libera Io-
ſeph. Nondum enim fuerunt portæ inferni confractæ, neq; inferni vincula diſſoluta, neq;
mors dicebatur dormitio. Ex his verbis minimum habes ex ſententia Chryſo-
ſtomi veteres patres mortem timuiſſe. Quod autem ex nouo teſtamento
aliqui etiam timuerint mortem ſaltem violentam liquet exemplo Pauli,
Id. hom. 6. quem in homilia de laudib. D. Pauli fatetur mortem timuiſſe, his verbis.
Sed & mortem, inquis, Paulus aliquando pertimuit. Quod ſi ego Paulum fuiſſe homi-
nem denegarem, merito mihi has naturæ eius fragilitates opponeres: ſi vero ipſe confir-
mo, quia homo fuit, & nulla etiam naturæ conditione nobis præſtantior, fuit tamen me-
2. Cor. 5. 4. *lior voluntate, fruſtra mihi iſta proponis. Ipſe enim, qui mortem timuit, dicebat. Quam*
Aug. c. 11. Idem c. 33. *diu ſumus in hoc tabernaculo ingemiſcimus grauati,* &c. AVGVSTINVS libro pri-
mo de Ordine in fine ait, *horrore mortis non terreri, viris etiam doctiſſimis eſſe*
difficillimum, licet omnes confiteantur ſummam Philoſophiæ arcem eſſe, non terreri. Et
libro de immortalitate animæ *Nihil,* inquit, *difficilius, quam non metuere mor-*
tem, & ab illecebris huius mundi, ſicut pericula poſtulant, temperare. Tanta eſt tamen
anima, vt etiam hoc poſſit adiuuante ſane iuſtitia ſummi & veri Dei. Addit dein-
de poſſe eam in virtute eouſque proficere, vt etiam *pro ſummo munere mor-*
tem deſideret. In libris quoque de Ciuitate Dei approbat Philoſophorum
Aug. l. 19. c. 4. Cic. 1. offic. & de Fin. 4 & 5. Greg. c. 17. ſententiam, dum dicunt *hanc eſſe naturæ primam quodammodo & maximam vo-*
cem, vt homo concilietur ſibi, & propterea mortem naturaliter fugiat. GREG. libro
24. moralium. *Sæpe creſcit pauor mortis in electis vicina retributione iuſtitiæ, &*
vrgente ſolutione carnis, quanto magis diſtrictum iudicium iam iamque quaſi tangi-
tur, tanto vehementius formidatur. Et ſi ea quæ ſciunt, nunquam ſe prætermiſiſſe me-
minerunt, formidant tamen illa quæ neſciunt: quia videlicet ſemetipſos diiudicare &
compre-

[illegible] *non poſſunt, atq; vrgente exitu ſubtiliori terrentur metu. Vnde* [illegible] *ſolutioni carnis appropinquans, & membrorum ſuorum ſeruans ſpe-* Cap.11
[illegible] *factus in agonia, certè prolixius orare.* Et paulo poſt. *Conſideramus etiã, quia* [illegible] *quidem ſine aliquo reatu noſtro eſt, quod laudabiliter geſſimus, ſi remota pietate* [illegible]. *Quis enim noſtrum vitam præcedentium Patrum valeat vel ſuperare vel* [illegible] *& tamen Dauid dicit. Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtifi-* Pſal.142.2.
[illegible] *conſpectu tuo omnis viuens.&c. Quid ergo facient tabulæ, ſi tremunt colu-* [illegible] Et alibi ſic ſcribit. *Cogitandum valde eſt, quantum nobis erit terribilis hora* [illegible] *qui pauor mentis, quanta tunc omniũ malorum memoria, quæ obli-* Id.hom.39.in Euang.
[illegible] *felicitatis, quæ* [illegible] *& conſiderati iudicis. Quid ergo eſſe nobis de* [illegible] *debet, quando cunctis ſimul tranſeuntibus non valet tranſi-* [illegible] *quando & hoc* [illegible] *quod diligitur, & illud incipit, vbi* [illegible]? *Tunc maligni ſpiritus egredientis animæ ſua opera requirunt.* [illegible] *ſuaſerunt, recolicant, vt ſocium ad tormenta trahant. Sed cur hoc de per-* [illegible] *animæ dicimus, cum ad electos quoque egredientes veniant, & ſuum* [illegible] *aliquid requirant?* Quod autem metus mortis quibuſ- Id.c.46.
[illegible] ſalutaris docet in quarto dialogorum. *Plerumque, in-* [illegible] *nimimus, ipſe ſolus pauor egredientes iuſtorum animas purgat, ſicut* [illegible] *ſancto viro mecum frequenter audiſti. Qui ad mortem veniens ve-* [illegible] *ſed poſt mortem diſcipulis in ſtola candida apparuit, & quam precla-* [illegible]. *Nonnunquam verò omnipotens DEVS trepidantium men-* Cap.47.
[illegible] *reuelationibus roborat, vt in morte minimè pertimeſcant. Nam* [illegible] *monaſterio frater Antonius nomine viuebat, qui multis quotidianis* [illegible] *patriæ cœleſtis anhelabat. Huic per viſionem nocturnam dictum eſt.* [illegible] *D*[illegible] *iuſſit migrare te, cumque ille non habere ſe ſumptus ad* [illegible] *protinus audiuit dicens. Si de peccatis tuis agitur,* [illegible] [illegible] *& magno adhuc metu trepidaret, nocte quoq; alia eiſdem* [illegible] *Tunc poſt quinq; dies febre correptus cunctis fratribus orantibus* [illegible]. Hæc [illegible] exemplum metus mortis habemus [illegible] Arcadij quondam Theodoſii imperatoris filii [illegible] Simeon Metaphraſtes. *Poſt* [illegible] Sur.19 Iul.
[illegible] *qui erat paulo ante vel angelis* [illegible] *monere. Rogant-* [illegible] *hic metus,* [illegible] [illegible] *monachis. Hæc cum di-* [illegible] *quæ in exitu dici* [illegible] [illegible] *animam, cum* [illegible] *centũ* [illegible]. [illegible] *In-* [illegible] *Timor humanus.* [illegible]

MVLIERVM COMMORATIO MAXIME CVM CLERICIS ET MONACHIS.

Remedia contra Mul. Commorat.

I. REMED. Conſidera ſacrarum litterarum teſtimonia. Primò enim abſterrent nos à ſocietate mulierum: Vt in prouerbiis Salomonis. (Prou. 2. 16.) *Si intrauerit*, aiunt, *ſapientia cor tuum, conſilium cuſtodiet te, vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos, & pacti Dei ſui oblita eſt, inclinata eſt enim ad mortem domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius.* (Prou. 5. 3.) Et. *Ne attendas fallaciæ mulieris, fauus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps.* (Prou. 6. 24.) Et iterum. *Conſerua fili præcepta patris tui, cuſtodiant te à muliere mala & à blanda lingua extraneæ. Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius: pretium enim ſcorti vix eſt vnius panis.* (Eccli. 9. 2.) Et in Eccleſiaſtico. *Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur virtutem tuam, & confundaris. Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne forte incidas in laqueos illius. Virginem ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decore illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. Cum aliena muliere ne ſedeas omninò, nec accumbas cum ea ſuper cubitum ne forte declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.* 2. deſcribunt nequitiam mulierum. (Eccli. 25. 22.) Vt in Eccleſiaſtico. *Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcat vultum ſuum tanquam vrſus, & quaſi ſaccum oſtendit. Breuis omnis malitia ſuper malitiam mulieris.* (Eccli. 26. 10.) Et rurſus. *Sicut boum iugum, quod mouetur, ita & mulier nequam. qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur. Ab omni irreuerentia oculorum eius caue, & ne mireris, ſi te neglexerit.* (Eccli. 42. 12.) Et iterum. *In medio mulierum noli commorari de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior eſt enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens, & mulier, confundens in opprobrium.* (Prou. 6. 27.) Et in prouerbiis *Numquid poteſt homo abſcondere ignē in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas, vt non comburantur plantæ eius? ſic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui non erit mundus, cum tetigerit eam.* (Prou. 7. 6.) Quomodo autem mulier adoleſcentem in laqueos ſuos induat, paulo poſt ibidem prolixe declaratur.

II. REMEDIVM. Conſidera S. Patrum ſententias. Ac imprimis D. CYPRIANVS in libro de ſingularitate Clericorum aſſerit diuina reuelatio-

[illegible]ne ſe cognouiſſe, ne clerici cum feminis commorentur. *Quia, inquit, nunc de feminarum commoratione vulgariter inter vos quidam ignominioſè [illegible] ſunt, etiam de hac re ſpecialiter vobis Domini correptionem ſcribere compulſus ſum, qui miſerum me pro veſtra negligentia cum ſeueritate conueniens, mandare* C. Baron. tom. 2. Anal. Eccl. probat eſſe genuinum. Cypr. parcum. *præcepit, [illegible] clerici cum feminis commorentur. Et licet hæc admonitio ſola litterarum [illegible] auctoritate ſufficeret, tamen ne ſomniatorem irrideat quiſquam ſicut Ioſeph fratres [illegible], ſcripturarum addimus firmitatem, vt omnes ſciant hoc etiam modo [illegible] Dominum iubere, quod litteris cognoſcitur, ante iuſſiſſe.* His verbis inchoat librum, terminauit autem hiſce. *Perditionis meditatio eſt, frequentiam [illegible] inter mulieres celebrare proceſſum: de qua re nobis Salomon moderamen imponens [illegible]. In medio mulierum noli aſſiduus eſſe. Sic igitur ambulate, ſic agite,* Eccli. 42. 12. *vt ſemper [illegible] clericis Eccleſiæ ſenatus candidus conſtet. Seueritas in vobis circa feminas regnat, auctoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur. Et ſemel omnia col[illegible] breuiarium relegimus vobis, quod ad copioſam plenitudinem [illegible] Paulus Apoſtolus inſinuat. De cetero fratres, quæcunque ſunt vera, quæ-* Phil. 4. 8. *cunque pudica, quæcunque iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate, quæ accepiſtis* Baſil. *& [illegible] & audiſtis, & vidiſtis in me. Hæc agite, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum? Amen.* S. Basilius in admonitione ad filium ſpiritualem. *Ab aſpectu nefando auerte oculos tuos, & ne delecteris pulchrarum [illegible] feminarum, ne per talem oblectationem vltima exoluas ſupplicia. Memento [illegible] membra tua, & ne commiſceas illa meretricibus. Reflecte amorem ab [illegible] mulieris, neque ab amore Domini te amor excludat. Non te ſimules ſimpliciter [illegible] ad virginum domus, nec velis cum eis vti longis & otioſis fabulis, ne per [illegible] verorumque mens polluatur. Si ad feminarum domus im[illegible] clericus, vel monachus, vt virgo patiatur huiuſmodi introire ad [illegible] priſtinam dignitatem, & quod Domino pollicitæ ſunt ſua voluntate amittunt. Nec enim potuerunt huiuſmodi manſionem in ſe Domino præparare,* Ephr. tom. [illegible] *[illegible] vt lignum aridum.* B. Ephraem in Doctrina varia. *Non [illegible] vllam habere cum femina ſocietatem: ad eam verò quæ virginitatem [illegible] ne acceſſeris, ſiquidem vllus in te carnalis ſenſus viget. Nam [illegible] inter epulas cum feminis verſari, idem eſt ac ſe in ignem proiicere. Qui autem [illegible] conſuetudinem, fugiat tanquam damma ex retibus, & velut auis ex la-* Matth. 5. 28. *queo.* Et in ſermone aduerſus improbas mulieres. *Chriſtus ipſe dicit in Euangelio. Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. [illegible] tremenda hæc eſt admonitio, & multa vigilantia opus habet. Quid enim [illegible] laqueus comptus, & homines in voluptate illiciens, quæ ſplendida quidem [illegible] collo oculis annuit, & genis arridet, lingua verò dulciter canens vo[illegible], & ſermone pellicit, &c. Quid eſt mulier? naufragium ſuper terram,*

fons nequitiæ, theſaurus immunditiæ & malitiæ, mortifera conuerſatio atque confabulatio, oculorum pernicies, animarum exitium, cordis ſtimulum, iuuenum perditio, ſceptrum inferni, & concupiſcentia præceps. Quid eſt mulier? cauſa diaboli, requies ſerpentis, diaboli conſolatio, dolor inconſolabilis, caminus ſuccenſus, malitia innumerabilis,

Hier. epiſt. 2.

diuturna confabulatio, hoſpitium laſciuorum, & officina dæmonum. &c. S. HIER. ad Nepotianum, de vita clericorum & Sacerdotum. *Hoſpitiolum tuum, aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Chriſti, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſites: nec in præterita*

Idem lib. 1.
Prou. 30. 15.

caſtitate confidas. Nec ſanctior Dauid, nec Salomone fortior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. memento ſemper, quod paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Et in Iouinianum. *Illud vero quis taceat quod ſub ænigmate ſcribitur. Sanguiſugæ tres filiæ erant dilectione dilectæ: ſed iſtæ non ſaturauerunt eam: & quarta non ſufficit dicere, ſatis eſt. Infernus & amor mulieris, & terra, quæ non ſatiatur aqua & ignis exæſtuans. Non hic de meretrice, non de adultera dicitur: ſed amor mulieris generaliter accuſatur, qui ſemper inſatiabilis eſt, qui extinctus accenditur, & poſt copiam rurſus inops eſt, animumq; virilem effeminat, & excepta paſſione, quam ſuſtinet, aliud non ſi-*

Chryſ. hom. 14.

nit cogitare. B. IOAN. CHRYSOST. homilia de muliere mala ad varia loca Matthæi. *Ego exiſtimo nullam eſſe in hoc mundo beſtiam comparabilem mulieri malæ. Sed nunc mihi de tali ſermo eſt, non de bona & honeſta. Quid enim inter quadrupedia animalia leone ſæuius? ſed nihil ad hanc. Aut in ſerpentibus, quid dracone atrocius? ſed ne hoc quidem iuxta mulierem malam & linguoſam conferri poteſt. Nam & leo & draco in malo inferiores ſunt. Teſtificatur huic ſermoni meo ſapientiſſimus Salomon dicens. Cohabitare leoni & draconi melius eſt, quàm cum muliere mala & linguo-*

Eccli. 25. 22.

ſa. Et infra, *Mulier impudens nemini parcit, non Leuitam honorat, non Sacerdotem reueretur, non Prophetæ defert. O malũ omni malo peius mulier mala, ſiue illa pauper ſit, ſiue diues; duplex malum eſt, ſi habeat facultates malitiæ ſuæ cooperantes insuperabilis vipera, immedicabile venenũ. Scio ego & aſpides blandimentis incantantiũ mitigari,*

Aug. ſerm. 250.

& leones, & tygres, & pardos domita feritate manſueſcere. Mulier mala, etſi iniuriam patitur, etſi honorẽ accipiat, extollitur &c. B. AVG. in ſermonib. de tempore. *Contra libidinis impetum apprehende fugam ſi vis inuenire victoriã. Nec tibi verecundũ ſit fugere, ſi caſtitatis palmam deſideras obtinere. Vnde fratres cariſſimi ab omnibus Chriſtianis præcipue tamen clericis, ſiue monachis indigna & honeſta familiaritas fugienda eſt, quia ſine vlla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, cito dilabitur in ruinam. Sed forte negligens quiſq; & minus de animæ ſuæ ſalute ſollicitus reſpondet & dicit. Ecce ego & familiaritatem habeo mulierum & extranearum,*

Greg. lib. 11. ep. 41.

& tamen caſtitatis ornamenta cuſtodio. Infelix eſt nimium periculoſa iſta præſumptio. Multi enim dum ſe putabant vincere, victi ſunt. S. GREG. Chriſanto Epiſcopo Spoletano. *Ex quorundam relatione cognouimus ſacerdotes territorii. Nuſini cum mulieribus extraneis commanere. Pro qua re valde nos fraternitas tua contriſtatos agnoſcat: quia dudum talia, ſi tamen cognouit, minime paſſa eſt coerceri. Sed quoniam*

[illegible] Deo fuit vt hæc libera mala omnibus emendare, si quis quam ex e[illegible] [illegible] ad fraternitatis tuæ cum debeat vocare [illegible] [illegible] [illegible] ad canonicam [illegible] [illegible] de cætero emenda-

[illegible] exempla eorum, qui occasione mulierum tur- Ephr.tom.1.
[illegible] Quæ commemorat B. EPHRÆM in sermo- Chrysost.hom.4.
[illegible] & iisdem verbis Chrysostomus loco su- Dan.6.22.
[illegible] inquit, mulier [illegible] verti sunt, at Naboth Iezabel occi- 3.Reg. 21. 13.
[illegible] : Dalila vero Samsonem septem crinibus capitis Ioan 2. 1.
[illegible] Dracones & aspides ac bestiæ cornutæ Ioannem in eremo Iud. 16. 17.
[illegible] decollauit. Cum Eliam in monte [illegible] Marc.6.27.
[illegible] acceptum ad necem persecuta est. Et 3.Reg. [illegible] 6.
paulo post. Diabolus per mulierem à principio Adamum in paradiso peruertit: per Gen.3. 4.
mulierem castissimum Ioseph in carcere conclusit. Per mulierem Dauidem ad Vriam Gen. 39. 20.
[illegible] concitauit. Per mulierem sapientissimum Salomonem ad 2. Reg. 11.
[illegible] induxit. Per mulierem cunctos oppugnat, cunctos dedecorat, cunctos 3 Reg. 11.7.
[illegible] Similiter B. HIER. ad Eustochium, de custodia Virginitatis. *Sam-* Hier.ep 22.
[illegible] fortior, & saxo durior, qui & vnus, & nudus mille persecutus est armatos in Iud. 16 15.
[illegible] mollescit amplexibus. Dauid secundum cor Domini electus, & qui venturum 2.Reg.11.4.
[illegible] ore cantauerat, postquam deambulans super tectum domus suæ
[illegible] captus est nuditate, adulterio iunxit homicidium. Vbi & illud breuiter at-
[illegible] quod nullus sit etiam in domo tutus aspectus. Salomon, per quem se cecinit ipsa Sa- 3.Reg. 4. 11.
[illegible] disputauit à cedro Libani vsque ad hyssopum, quæ exit per parietem, re-
[illegible] quia amator mulierum fuit. Et ne quis sibi de sanguinis propinquitate 2.Reg. 13. 14.
[illegible] Thamar sororis Amnon frater exarsit incendium. IDEM ad
[illegible] aduersus Pelagium scribens non dubitat affirmare & hæ-
[illegible] occasione mulierum. *Simon*, inquit, *magus hæresin condidit, He-*
[illegible] adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum re-
[illegible] duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi
[illegible] præpararet. Appelles Philomenem suarum comitem habuit doctrinarum. Mon-
[illegible] spiritus prædicator multas Ecclesias per Priscam & Maximillam, no-
[illegible] fœminas primũ auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittam vete-
[illegible] transcendam. Arius, vt orbem deciperet, sororem Principis ante dece-
[illegible] per Africam, vt infelices quosque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ
[illegible] est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in
[illegible] successoremq́ sui Priscillianum habuit, Zoroastris magi studiosissimum, & ex
[illegible] cui iuncta Galla, non gente sed nomine, Germanam huc illucq́ curren-
[illegible] & vicinæ hæreseos reliquit hæredem. Nunc quoq́ mysterium iniquitatis

operatur. Duplex ſexus vtrumq; ſupplantat. QVOD ad noſtrum ſæculum attinet
LVTHERVS omnium hæreticorum parens, votis licet monaſticis obſtri-
ctus, non dubitauit ſanctimonialem fæminam ſibi matrimonio copula-
re. Cuius exemplum ſecuti ſunt omnes, quotquot nunc Lutherani Mi-
niſtri, Caluiniani, Suenckfeldiani vel aliter, appellantur; ſummi cælibatus
hoſtes.

IV. REMEDIVM. Conſidera periculum, in quod ſe coniiciunt
Eccli.3.27. clerici vel monachi, qui contubernio mulierum carere nolunt. *Qui au-
tem amat periculum, in illo peribit*, ait Sapiens. Hoc autem cognoſcere potes
primum ex eo, quod SS. Patres conuenienter cum S. Scriptura mulierem
comparent cum leone, pardo, dracone, ſcorpione, colubro, vrſo, aliiſ-
Hier. ep. 47. que ferocibus animalibus, quibuſcum verſari ſummum eſt periculum.
S. Hieronymus in epiſtola quadam de vitando ſuſpecto contuber-
nio, ita ſcribit virgini cum clerico commoranti. *Quid tibi neceſſe eſt in ea
verſari domo, in qua neceſſe habes quotidie, aut perire, aut vincere? Quis vnquam
mortalium iuxta viperam ſecuros ſomnos capit? quae ſi non percutiat, certe ſolli-
citat. Securius eſt perire non poſſe, quam iuxta periculum non periiſſe.* Et B. CY-
Cyp. PRIANVS de ſingularitate clericorum. *Nunquam ſecurus cum theſau-
Matth.5.28. ro latro tenetur incluſus, nec intra vnam caueam habitans cum lupo tutus eſt agnus.*
2. liquet ex eo, quod Saluator noſter apud Beatum Matthæum clarè
denunciet, quiſquis vel viderit mulierem ad concupiſcendum eam
iam mœchatum eſſe eam in corde ſuo. Quomodo autem non ſæpe vi-
Ephr. tom.1. deat, qui cum ea commoratur, aut ſæpe inuiſit? *Sepenumero*, inquit B.
EPHRAEM in ſermone de iudicio & retributione, *quis veſtrum laſciuè ne-
mine prohibente mulierem aſpexit, & cogitationem ſceleris admiſit, præteriitq; illico.
Similis eſt ille capreæ ſpiculo tranſfixæ, quæ cum venatorũ manus euaſerit, ſagittam
tamen ſecum in iecore geſtans obiit.* Quod ſi tuus aſpectus non ſit laſciuus, non
Baſ. in c. 3. idcirco periculum euaſiſti. Frequenter enim mulier conſpecta *iactu ocu-
lorum*, inquit B. BASILIVS ſcribens in Iſaiam, *ſagittam planè exitialem emittit:
eiuſmodi tandem obtinet rumor de baſiliſci natura, quæ dicunt ſolo aſpectu corrumpe-
Cyp.lib. cit. re ſuos ſpectatores.* 3. periculum liquet ex eo, quòd ne quidem coniugati
nec alii ſeculares ſemper ab eo immunes ſint. *Si illi*, inquit CYP. *qui duo
ſunt in carne vna concreti tentationibus mutuis inuicem punguntur, quid facient hi
qui in vna carne nec nati, nec iuncti ſunt?* Et rurſus. *Nunquam*, ait, *deſideriis carnali-
Gal.5.16. bus ſpiritum ceſſat infeſtare corpus humanum, quod Apoſtolus affirmat dicens. Caro cõ-
cupiſcit, inquit, aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem. hæc enim inuicem
aduerſantur ſibi, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Habes nunc carnem tuam, quã
ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram velle conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit
adhibere peiorem: neque aliquis ſuper eius proprium tollit inſuper alienum, ne oneri-
bus duobus oppreſſus vſque ad inferos demergatur.*

V. Rem. Contra quàm paradoxa ſit excuſatio eorum, qui pericula vel contemnunt, vel quia ſperant ſe ab eis immunes fore, vel quia iam pridem experti ſunt, ſe ab omni lapſu immunes fuiſſe. At vt fuerint à lapſu grauiori, an ideo à blandis oſculis, à choreis, quas illi vocant honeſtas, an ab omni petulanti contactu, an à cogitationibus impudicis? Certè S. Patres eam non admittunt. *Lubrica ſpes eſt,* ait B. Cyprianus, *quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. Incerta victoria eſt, inter hoſtilia arma pugnare. Et impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, nec ardere. Quod Salomon non negat dicens. Quis alligabit in ſinu ſuo ignem, veſtimenta autem ſua non comburet? aut quis ambulabit ſuper carbones ignis, pedes verò non comburet? &c. Difficile quis venenum bibit & viuet. Verendum eſt dormienti in ripa ne cadat cum dicat Apoſtolus. Qui ſe putat ſtare, videat ne cadat. In hac parte expedit, plus bene timere, quàm malè fidere. Et* *melius eſt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, & infirmus emergat.* Et S. Basilivs in conſtitutionibus monaſticis. *Quod ſi quis dicat ex aſſiduo ſe cum mulieribus colloquio, congreſſuq; & conuictu non admoneri, hic ſine dubio, aut maris naturæ particeps non eſt, & portentum eſt quoddam ipſo ſtupidiſſimum, & præter omnium opinionẽ admirabile & in vtriuſq; ſexus, vt ita dicam, confinitis poſitum: cuiuſmodi eſſe illos ferunt, qui nati Eunuchi ſunt: ſiquidem huic etiam velimus tribuere, quod nullo modo fœminarum libidine moueantur.* Et S. Bern. in Cantic. *Cum femina ſemper eſſe, & non cognoſcere feminam, nonne plus eſt, quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod maius eſt, vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus iuuenculæ eſt in menſa: lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & continens vis putari? Eſto vt ſis, ſed ego ſuſpicione non careo.* Dicent forte, humana quidem virtute id fieri non poſſe: Nemo enim poteſt eſſe continens niſi Deus dederit, poſſe tamen diuina & virtute, & gratia, quam quotidie in precibus implorent. Sed audiant quid reſpondeat B. Cyprianvs. *Cuſtos nobis datus eſt ſpiritus, ſed vt contraria declinantibus aſſiſtendo ſubueniat, non vt contraria eligentibus faueat, nec vt voluntarios & pronos in aduerſa propellat, ſed vt ab aduerſis nitentes ſeparari confirmet. Nam quicunque permiſſis viribus audet exercere virtutem, iuuamen non habet Spiritus ſancti, qui ne minimum quidem vltroneum virum fortem ad fraudulentas victorias coarctari, nec protegit eum amplius, ſed deſerit, quem periculis irruentem per illicitos euentos exquirere ſe ſtudioſius agnouerit, ſicut ipſe iam tunc per Salomonem locutus eſt dicens. Amans periculum in ipſo peribit. Ordine ſuo igitur, non noſtro arbitrio virtus ſancti ſpiritus miniſtratur, & ſecundum inſtitutum eius talia, proſperantur. Væ, qui per præſumptionem aliquid faciunt, & non per Deum.*

Cyp. l. cit. — Prou. 6. 27. — 1. Cor. 10. 12. — Baſil. c. 4. — Bern. ſerm. 64. — Sap. 8. 21. — Cyp. l. cit. — Eccli. 3. 27.

VI. Remedivm. Conſidera, eſto abſit omne periculum, tamen non abeſſe ſcandalum. Vnde B. Bas. *Verum quod ratio non dat,* inquit, *hoc de-*

Baſil. cit.

mus

mus nos in diſputatione, poſſe videlicet aliquem exiſtere, qui nullis libidinum aculeis pungatur. Verum etſi hoc ipſe ſentit, qui quæſo hoc ita eſſe, ceteris item facilè poterit perſuadere? Porrò quod quis nulla propoſita vtilitatis ſpe multitudinem ſcandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Et B. CYPRIANVS. *Si alicui tanta fiducia eſt de immobilitate propriæ firmitatis, ſaltem ſolicitus reformidet, ne ipſe ſit ſcandalum viſibus alienis, ſed terreatur voce Domini comminantis. Væ, inquit, huic mundo ab ſcandalis: veruntamen, væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Si has Domini comminationes religioſo corde metuimus & reueremur, plus de aliis, quam de nobis extimeſcamus periculum noſtrum qui mutuis teſtante Apoſtolo Paulo, vtilitatibus obligamur. Non quæ ſua ſunt, inquit, ſinguli cogitantes, ſed quæ aliorum. Et iterum, Ne quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* Et B. HIERON. *Quod ſi dixeris. Et mihi ſufficit conſcientia mea: habeo Deum iudicem, qui meæ vitæ eſt teſtis: non curo, quid loquantur homines. Audi Apoſtolum ſcribentem. Prouidentes bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.* Et S. BERN. *Eſto vt ſis,* continens, *ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es. tolle ſcandali cauſam, qui te præbes verum, vt iactitas, Euangelij æmulatorem. Qui ſcandalizauerit vnum de Eccleſia, num te Euangelium condemnat illum?* Et infra. *Cohabitationem, ſi neſcis, virorum & feminarum in iis qui vouere continentiam vetat. Si non vis ſcandalizare Eccleſiam, eijce feminam. Alioquin ex hoc vno cetera, quæ non adeo manifeſta ſunt, procul dubio credibilia fiunt. Sed quo mihi, inquit, Euangelij loco monſtras prohibitum id? Euangelium appellaſti, ad Euangelium ibis. Si obedias Euangelio, non facies ſcandalum. Prohibet certo plane Euangelium ſcandalum fieri, &c. Nam hoc mandatum habet ex Euangelio non parcere nec proprio oculo ſcandalizanti ſe, non manui, non pedi, ſed eruere illum, abſcindere iſta & proiicere ab ſe. Si, inquit, Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.*

Cyp. cit. l.
Matth. 18. 7.
Phil. 2. 4.
1. Cor. 10. 33.
Hier. ep. 47.
Rom. 12. 17.
Bern. l. cit.
Matth. 5. 29.
Matth. 18. 17.

VII. REMED. Conſidera peſſimos effectus commorationis muliebris cum hominibus ſacris, & contra, optimos ſingularitatis. Hos graphicè deſcribit vnus B. CYP. his verbis. *Reſpice quanta mala conuerſatio pluralitatis huius acquirat, quæ non niſi corruptionem ſeminat, pullulat vitia, cupiditatem concipit, ignominiam parit, rabiem conſtruat, porrigit furiam, laſciuiam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, ripas eripit, præcipitia inſtruit, periculis nauigat, naufragiis velificat, perditione gaudet, interitum ſtruit, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, accuſationes inflammat, & cateruatim ſemel in faciem glomerans numeroſas indagines captionum, per infinita dolorum multiplices mortes inuehit in perniciem perditorum. TOT itaque & tantas ſtrages calamitatis & peſſimæ conuerſationis, nemo proſternit, nemo calcat, nemo ſuperat, niſi ſingularis caſtitas ſola, quæ munimen tutiſſimum eſt parſimoniæ & expugnatio fortis infirmæ fortitudinis firmitas, & lapſu titubantis infirmitas, probitatis conſeruatio, & improbitatis excidium, animæ victoria, & corporis gratia, vbertas gloriarum, & ſeueritas criminum, proruba ſanctitatis, & repudium turpitudinis, ſinceritatis indicium, & abolitio ſcandalorum, &c.*

Cyp. l. cit.

VIII. RE-

VIII. Remed. Conſidera dignitatem ſtatus Eccleſiaſtici, & mo-
naſtici, quamq́; dedeceat in eorum domiciliis exercitia muliebria videri.
Hoc antidotum non omiſit idem Cyprianus *Contenti eſtote*, inquit ad Cle- Cyp l.cit.
ricos, *ſingularitatem laborioſam pro pudore ſeruando potius ſuſtinere, quam ſine labo-
re ad delictus peruenire. Contemplamini, quid ſit populo ſancto præeſſe, & conſiderate
quale ſit diuinis ſacramentis inſiſtere. Altaribus placere debent, qui de altarib. viuunt,
& tales conuenit eſſe ſinceritatis ſacratis, qualia ſunt ſacra ipſa, quibus exhibent offi-
cia ſeruitutis: ne circa Dominum offendant ipſi, quod tractant, aut circa populum inci-
piant impedire, quod prædicant. Propter quod Paulus Apoſtolus ſic teſtificatur. Et o-* 1.Cor.9.12.
mnia, inquit, ſuſtinemus, ne quod impedimentum demus Euangelio Chriſti. Et iterum. 2.Cor.6.3.
*Nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Hac igitur
inſtitutione vobis quam plurimum laborandum eſt, de iis, quibus ad manifeſtandam
grauitatem ſingularitas magis quam pluralitas teſtis vera eſt.* Et multo ante. *Quan-
do libera non eſt ſimplex reuerentia, quid illic geritur, vbi libertatis ſumit mulier in
contubernalitate conſtantiam, quando in domeſticis negotiis, nunc lacertos ac femora la-
niſicis operibus nudat, nunc æſtuans detegit membra, nunc fatigata iactatur, aut in ri-
ſum aliquando diſſoluitur? nunc blanditias exhibet & quod eſt venenoſius ſuper cun-
cta pſallere delectatur, aut canere? cuius cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibi-* Eccli.9.
*lantem. Contra quam Salomon ſic nos cautos efficit dicens. Cum ſaltatrice noli aſſiduus
eſſe, nec audias illam, ne forte diſpereas in efficatia illius. Taceo reliqua, quæ magis pu-
denda ſunt, quàm dicenda.* Et Chry. in ſermone contra clericos qui ſorores Chryſ.
adoptiuas ſecum habent. *Quale eſt ſi in domum viri ſolitarij itur, videre calceos
muliebres ſuſpenſos, & cingula & mithras, calathiſcos, & circulos, & pectines, & fuſa
& alia, quæ particulatim omnia numerare non datur. Sin autem vlterius de his quæſie-
ris, plurimus eſt riſus. Primum quidē in puellarum tanta turba ſolus paciſcitur, qua-
ſi choraules in orcheſtra, qui in choro mulierum ſaltantium concinit, quo quid turpius
& inhoneſtius? Deinde diſrumpitur tota die familiaribus ſuccenſens ob res quæ ad mu-
lieres ſpectant, &c.* multa. C.Nic.can.3.

IX. Remed. Conſidera, etiamſi canones Eccleſiaſtici, ex Concilio C.Carth.3.c.17.
Nicæno, Carthaginenſi & aliis, clericis indulgeant cum quibuſdam mu-
lieribus commorationem, vt cum matre, auia, amita, matertera, ſorori-
bus filiabus fratrum aut ſororum, earumq́ue ſimilibus, (*in quibus natu-
rale fœdus*, vt loquitur Innocentivs III. *nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari*) C.à nobis.
tutius tamen & conſultius eſſe ab omni femineo contubernio, quoad cohab.
fieri poſſit abſtinere, exemplo D. Avgvſtini de quo Possidivs ita Poſſid.
ſcribit. *Feminarum intra domum eius nulla vnquam conuerſata eſt, nulla manſit, ne* c.26.
*quidem germana ſoror, quæ vidua Deo ſeruiens multo tempore vſque in diem obitus ſui
præpoſita ancillarum Dei vixit. Sed neque patrui ſui filiæ, & fratris ſui filiæ, quæ pa-
riter Deo ſeruiebant: quas perſonas ſanctorum Epiſcoporum Concilia in exceptis poſue-
runt. Dicebat verò, quia etſi de ſorore, & neptibus ſuis ſecum commorantibus nulla naſci*

T i

poſſit mala ſuſpicio, tamen quoniam illæ perſonæ ſine aliis neceſſariis ſecumq; manentibus feminis eſſe non poſſent, & quod ad eas etiam aliæ à foris intrarent, de iis poſſe offendiculum aut ſcandalum infirmioribus naſci, & illas, qui cum Epiſcopo, vel quolibet cle-
Greg. l. 7. ep. 39. *rico forte manerent, ex illis omnibus feminarum perſonis vna commorantibus, aut aduenientantibus tentationibus humanis poſſe perire, aut certe malis hominum ſuſpicionibus peſſimè diffamari. Ob hoc ergo dicebat nunquam debere feminas cum ſeruis etiam caſtiſſimis in vna manere domo.* IDEM conſuluit multis B. GREG. in epiſtola ad Romanum defenſorem & alios. *Si qui,* inquiens, *Epiſcoporum quos commiſſi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compeſcas, & de cætero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis, quos ſacrorum canonum cenſura permittit, id eſt, matrem, amitam germanam, & alias huiuſmodi, de quibus praua non poſſit eſſe ſuſpicio. Melius tamen faciunt, ſi etiam à talium ſe cohabitatione contineant. Nam legitur quod Beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens. Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio. Nam incautæ præſumptionis eſt, quod fortis pauet, minus validum non timere, ſapienter enim illicita ſuperat, qui didicerit etiam vti non conceſſis.*
Hier. ep. 4. Sic B. HIERONYMVS Ruſtico monacho ſuadet, ne vel matri cohabitet.

X. REMED. Conſidera, quid SS. Patres faciendum conſuluerint, cum
Cyp. l. cit. neceſſitas incidit adeundi feminas, ſiue clerico ſiue monacho. B. CYPRIANVS ita loquitur. *Sunt equidem neceſſitates aliæ, quæ nos quoque priuatim feminas videre compellant, ſed etiam ipſi diuini operis vel præcepti imperant efficaciam, vt viſitemus, vt ſolatia præbeamus, vt hortamenta vitalia ſalubriter intimemus: nec tamen & in his officiis minor cura agenda eſt pro moribus noſtris, vt clareſcant in noſtra operatione indicia puritatis. Seueritas non deſit, qua ſub clerico feminam poſſit aſtringere, vt ipſam conſolationem noſtram ſuſcipiat cum tremore, & ita ſentiat viſitationis affectum, vt clericum vereretur. Ac ne tardius ſit euagari per ſingula tectum quicquid agimus, honeſtum eſſe poteſt, ſi ſemper in nobis ſigna honeſtatis elu-*
1. Cor. 14. 40. *ceant; ſicut Paulus Apoſtolus vniuerſa complexus eſt dicens. Omnia veſtra honeſtè fiant.* Et ſub finem. *Si quis autem modo profectione cogente, apud fratres, vel apud extraneos hoſpitatur, vbi mulieres interſunt, omnino ſe arctet, ne paſſibilitate aliqua vitietur. Semotus ac ſecretus Deo vacet & ſibi, ne intus capiatur à diabolo, & qui foris capi non potuit, apud ſuos cadat. Qui hoſtes effugit, ad tempus pro ſalutaribus cauſis procedat ad faciem, & iterum diſcedere de conſpectu feſtinet. Vbique guſtanda eſt cum mulieribus, non continuanda præſentia, ſed quaſi tranſeunter feminis exhibenda eſt acceſſio quodammodo fugitiua.* S. BASILIVS in conſtitutionibus monaſticis. *Dan-*
Baſ. c. 4. *da eſt opera, vt ſi fieri poſſit mulierum colloquia congreſſusque funditus fugiamus. Sin id non poſſit, in eo enitendum eſt certè, vt quam rariſſima illa, & quam breuiſſima fiant: neque id ex odio ſexus: apage, neque vt qui cognationem illarum abiegemus: quin potius earum etiam patrocinium ſuſcipiamus, &c. congreſſum tamen defugia-*

n. 113

mus, ne ex ipſarum aſpectu in memoriam eius, cuius ſemel nuncium remiſimus, libidinis, redire cogamur. S. AMBROSIVS de clericis ſic cauet. *Viduarum ac virginum domos, niſi viſitandi gratia, iuniores adire non eſt opus: & hoc cum ſenioribus, hoc eſt, vel cum Epiſcopo, vel ſi grauior eſt cauſa, cum preſbyteris. Quid neceſſe eſt, vt demus ſecularibus obtrectandi locum? Quid opus eſt, vt illæ quoque viſitationes crebræ accipiant auctoritatem? Quid ſi aliqua illarum forte labatur? cur alieni lapſus ſubeas inuidiam? Quam multos etiam fortes illecebra decepit? Quid nobis cum alienis domibus? Vna eſt domus, quæ omnes capit. Illi potius ad nos veniant, qui nos requirunt. Quid nobis cum fabulis? Miniſterium altaris Chriſti, non obſequium hominibus deferendum recepimus.* S. HIERONYMVS ad Nepotianum. *Si propter officium clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Solus cum ſola, ſecretò & abſque arbitrio vel teſte non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum, habet nutricem maiorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non eſt tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui ſe audeat credere* De S. AVGVSTINO ita Poſſidius. *Si forte ab aliquibus feminis, vt videretur, vel ſalutaretur, rogabatur, nunquam ſine clericis teſtibus ad eas intrabat, vel ſolus cum ſolis vnquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet. In viſitationibus verò modum tenebat ab Apoſtolo definitum, vt non niſi pupillos & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret. Et ſi forte ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præſenti Deum rogaret, eiſque manus imponeret, ſine mora pergebat. Feminarum autem monaſteria non niſi vrgentibus neceſſitatibus viſitabat.*

Amb offic. c.10.

Hier. ep. 2.

Poſſid. in vita c.26.&27.

1.Tim.5. Iac.1.27.

XI. REMED. Conſidera miſerabilem exitum quorundam Clericorum qui in concubinatu vitam traduxerunt. Vnum ſit omnium inſtar, quod PETRVS Venerabilis Abbas Cluniacenſis S. BERNARDI æqualis, ſuo tempore accidiſſe refert in libris miraculorum. *APVD Caſtrum Liziniacum*, inquit, *quod in Pictauenſi pago ſitum eſt, nuper quidam preſbyter erat, qui ſacerdotalis ordinis ſuper cœleſtem dignitatem miſerrimæ vitæ conuerſatione deturpans, non ad animarum, quibus præerat curam, ſed ad carnis ſuæ voluptatem explendam ſacro miniſterio vtebatur. Qui iuxta Prophetam lac gregis ſui comedens, & eius ſe lanis operiens abſque vlla ſpe æternorum mercedibus mercenarii auidiſſimè paſcebatur. Mundiſſimam atque omnia mundantem CHRISTI carnem & ſanguinem in altaris ſacramento frequenter officio, non deuotione ſumebat, nec ab immundis tamen carnis operibus ſeſe cohibebat. Cumque vt ſus immunda multo tempore in cœno luxuriæ verſaretur, & ſui ipſius fœtoribus delectaretur, territus conſcientiæ malo (ſicut aliquando & mali ad horam compunguntur) familiaritatem quorundam bonorum virorum expetiit, & Abbati Bonæuallis ac fratribus eiuſdem monaſterii ſe in amicitiam ſpecietenus copulauit. Qui longo tempore eum de vitæ emendatione commonentes, & vt ſeculo renunciaret aſſiduè exhortantes, nihil ab eo impetrare præter inanem ſpem aliquando potuerunt.*

P. Cluniac. lib. 1 c.25.

Ezech. 34.

Digitized by Google

Nam libenter quæ dicebant, audire ſe, fingens, & ſemper eos de conuerſione ſuſpendens, de ſocietate ſanctorum illorum gloriabatur, nec admonitione, vel exemplis eorum à malis retrahebatur. In his atque aliis perditæ atque perdendæ vitæ ſuæ actibus perdurans & obſtinatione impia iram ſibi in die iræ theſaurizans in morbum incidit, quo poſt aliquot dies ingraueſcente ad extrema peruenit. Adierat eum viſitationis gratia Prior iam dicti monaſterii atq; cum eo aliquantum diei ſpatium, ipſo quoq; rogante, permanſerat. Et ecce nocte ſuperueniente, cum cunctis diſcedentibus ſolus lecto eius aſſideret, clamare terribiliter æger ille ad Priorem cœpit. Succurre, ita, ſuccurre, ecce duo ſuper omnem feritatem expaueſcendi Leones in me impetum faciunt hiante ore ac ritu feroci per fruſtra diſcerpturi me totum conſumere volunt. Deprecare ergò Dominum, vt ab his eripiar, antequam morſibus eorum conſumar. Dicebat hæc & tremebat, ac velut deuoraturos fugiens timore defecto corpori vires addente, retro cedebat. Prior verò vocis illius ac geſtus terrore turbatus, non ſine multo & ipſe timore erat: ad preces tamen ipſa neceſſitate impellente conuerſus pro miſero illo, vt poterat, Dominum exorabat. Quo orante, mutata voce æger. Bene, inquit, bene: receſſerunt crudeles beſtiæ, & per orationes tuas iam vltra nuſquam apparent. Et quia vſque ad vltimum ſpiritum ſemper compos ſui extitit, (nec vt quidam morientium ſolent, vel in modico ſenſu imminutus fuit) conuerſus ad Priorem, loqui cum eo de quibuſlibet veluti ſaniſſimus cœpit. Cumq; tam de his, quam de aliis multa inter ſe verba conferrent, horæ ferè vnius ſpacio elapſo, rurſus inclamare longè terribilius, quam primo, exorſus eſt. En, inquit, en ignis de cœlo, vt torrens inundans deſcendit, & ſuper hunc meum lectum veniens iam iam me in fauillam vſque comburet. Feſtina, adiuua, ora, ſi forte & ab hac morte eripi valeam. Et hæc dicens manibus & brachiis opertoria ſubleuabat, eaq; velut aliquid iuuare poſſent, inuiſibilibus ignibus turbatus opponebat, ſed nequicquam: non enim corporalia tegmina à ſpiritualibus incendiis tegere poterant, quem cœleſti vindictæ impia opera exponebant. Prior adaucto timore denuo ad orationem conuertitur, & quantum in tali caſu poſſibile erat, Domini miſericordiam deprecatur. Illo, vt ſupra, orationi inſtante poſt paululum patiens gratulationis vocibus preces eius interrupit dicens. Quieſce, iam ab igne tutus ſum: nam dum ſuper me, vt dixi, cum impetu deſcenderet, interpoſitus eſt linteus, vſque ad quem ignis peruenit, ſed eum tranſire non potuit, Iam & ab iſto periculo ereptus, oro ne à me diſcedas, quouſque quis iſtorum finis futurus ſit agnoſcas. Tum Prior qui tam timore, quam hoſpitandi neceſſitate recedere volebat, ſubſtitit, & ab oratione ſurgens rurſum ei aſſedit. Cumq; eum tantis terroribus anxium conſolaretur, & vterq; ad inuicem, vt prius, colloqueretur, ſubito ægrotus ad inuiſibilia raptus obmutuit. Prior raptum eum ab humanis intelligens rei exitum præſtolabatur. Cum ecce poſt multum noctis ſpacium homo ad ſe redit, & miſerabiliter ingemiſcens ait. Ha, ha, ad iudicium æternum raptus ſum: & ibi miſer æterna morte damnatus ſum. Traditus ſum horrendis tortoribus, igne inextinguibili cum diabolo & Angelis eius perpetuò cruciandus. Ecce, ecce ignita ſartago [illegible] ebulliente adipe, quam coram me tormentorum miniſtri ſtatuerunt, eamq; ad [illegible] vultus ſuſpenderunt. Et cum Prior orationi, ſicut

iam

iam bis fecerat, tertio quoque incubuiſſet, ille ait. Ceſſa ceſſa pro me orare, nec pro illo vltra fatigeris, pro quo nudatenus exaudieris. Priore verò dicente. Frater redi ad cor, & miſericordiam, dum adhuc viuis, à Deo require: ille adiecit. Putas ait, me vt inſanum loqui? Non inſanio, ſed ſana mente, quæ dixi confirmo. Et cucullam Prioris manu tenens eum interrogauit. Nonne hoc, quod manu teneo, cuculla tua eſt? Quo reſpondente, eſt: adiunxit. Sicut hæc veſtis cuculla eſt? & ſicut hoc, quod mihi ſubſtratum eſt, palea eſt: ſic & hoc, quod coram cerno, ignea ſartago eſt. Et dum hæc loqueretur, gutta inuiſibilis ignis de illa, quam dicebat, ſartagine exiens, in manum eius, Priore vidente, cecidit. Et mirabile dictu, cutem & carnem vſque ad intima oſſa conſumpſit. Tum ille acri cum gemitu En, inquit, indubia rei probatio. Nam ſicut iſta, quam vides, de ſartagine prolapſa gutta carnis partem conſumpſit: ſic confeſtim totum me ignea vorago conſumet. Priore ad iſta ſtupente iterum dixit. Ecce ſartaginem iſtam miniſtri infernales propius afferunt, vt me in illam coniiciant, iam namque manus adaptant. Et poſt modicum. Ecce lectum, in quo iaceo, vndique concurrentes accipiunt, & me in igniuam ſartaginem æternam ſ...xuram proiiciunt. Hoc velut vltimum vale mox vt Priori, atque his, qui ad hoc horrendum ſpectaculum conuenerant dixit, ſubtracta voce, ac reflexa ceruice puniendum Spiritum condemnatis ſpiritibus tradidit. Tantus verò terror omnes inuaſit, vt illico vniuerſi aufugerent, neque aliqui in domo, vbi cadauer mortis remanſerat, remanere auderent. Facto mane miſerum cadauer ſepulturæ mandatum eſt. Poſt aliquot autem dies, cum ad vniuerſos circumpoſitos hæc tam terribilis fama peruenisſet, rei veritatem probare volentes tumulum aperuerunt, atque foſſam illam, quæ in manu preſbyteri adhuc viuentis gutta præſentia damnationis fecerat, in mortui cadauere inuenerunt Hæc Petrus. Plura huius generis, & vetuſtiora exempla habes apud PETRVM Damiani Cardinalem tomo primo nuper edito; vt epiſtola tertia & octaua libri quarti, & 16. libri quinti.

VIDE *Conſuetudo praua Exemplum malum Familiaritas nimia. Luxuria. Præſumptio. Societas praua. Tentatio. Voluptas carnis.*

MVNERVM CORRVPTELA.

Remedia contra munerum corruptelam.

I. REMED. Conſidera oracula Spiritus ſancti de acceptione munerum, maximè ſi fiat à iudicibus, aduocatis & aliis iuſtitiæ patronis. Primò enim vetat hanc acceptionem, eo quod noxia ſit accipienti. Vt in Exodo. *Nec accipies,* inquit, *munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt* Exod. 23.8.
verba iuſtorum. Et in Deuteronomio. *Non accipies perſonam, nec munera, quia* Deut. 16. 19.
munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum. Et in Numeris. *Non* Num. 35. 31.

Iob.36.18. *accipere pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis*. Et in Iob. *Ne multitudo donorum in-*
Prou.17.23. *clinet te*. Et in prouerbiis. *Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas*
Pro. 28.9. *iudiij*. Et iterum. *Victoriam & honorem acquiret, qui dat munera: animam au-*
Prou.28.21. *tem aufert accipientium*. Et. *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non bene facit: iſte & pro*
Eccli.4.36. *buccella panis deſerit veritatem*. Et in Eccleſiaſtico. *Non ſit porrecta manus tua ad*
Eccl.20.31. *accipiendum, & ad dandum collecta*. Et. *Xenia & dona excæcant oculos iudicum, &*
Deut.27.25. *quaſi mutus in ore auertit correptiones eorum*. 2. execratur munerum accepto-
res, & pœnam eis comminatur, vt in Deuteronomio. *Maledictus*, ait, *qui ac-*
Iob.15 34. *cipit munera, vt percutiat animam ſanguinis innocentis, & dicit, omnis populus, Amen*.
Iſa.5.23. Et in Iob. *Ignis deuorabit tabernacula eorũ, qui munera libenter accipiunt*. Et in Iſaia.
Num.22.23. *Væ, qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo*. Et in epi-
ſtola B. Iudæ. *Væ illis* (hæreticis) *quia errore Balaam mercede effuſi ſunt*, id eſt, in
omne facinus prolapſi inſtar Balaam, qui mercede conductus fuit vt
Prou.15.27. maledicerat populo Iſrahel. Contra promittit Spiritus ſanctus vitã æter-
nam iis, qui nolunt accipere munera. Vt per Salomonem dicentem. *Qui*
Iſa.33.12. *odit munera, viuet*. Et per Iſaiam. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte in ex-*
celſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius.

Baſil.in c.1. II. REMEDIVM. Conſidera SS. Patrum eloquia. S. BASILIVS
in Iſaiam. *Quanam alia cauſa coarguuntur Principes hoc loco, diligentes munera,*
non item accipientes munera? (multis enim in hac vita pro exhibito officio decenter
conferuntur munera) niſi quia notantur ij, qui immodica cupiditate accipiendi ea in-
tabeſcunt, & totam ſuam dilectionem effundunt in hæc euanida & terreſtria, cum po-
tius eam deberent effundere in Deum toto corde diligendum. Sane ob id immodica il-
la acquirendi cupiditas efficitur idololatria. Iuſſi autem ſumus non diligere munera,
ſic vt horum cauſa non ſinamus aliqua fieri ab adeuntibus nos ex iis, quæ lege inter
Hier.in.c.1. *dicta ſunt. In vniuerſum enim huiuſmodi munera ſcriptura non permittit nobis dili-*
Iſa. *gere, nec circa ea indulgere affectibus*. S. HIERONYMVS in eundem, ad
verba omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. *In Catalogo vi-*
tiorum numerantur etiam hi, qui diligunt munera. Non dixit, qui accipiunt:
hoc enim ſæpe neceſſitate fit: Sed qui non putant amicos, niſi à quibus dona percepe-
Eccl.5.9. *rint: nec os conſiderant amicorum, ſed manus: & eos ſanctos iudicant, quorum ex-*
hauriunt marſupium, de quibus & Eccleſiaſtes loquitur. Qui diligit pecuniam, non
implebitur pecunia. Iſtiuſmodi ſequuntur retributiones, vt laudent eos, à quibus ali-
quid acceperint, vel certe nulli quippiam tribuant, niſi à quo ſe recepturos putaue-
Aug enarr. 2. *rint*. S. AVGVSTINVS in Pſalmum vigeſimum quintum. *Munera,*
non ſolum pecunia eſt, non ſolum aurum & argentum, non ſolum xenia ſunt, &c. Sed
quid eſt accipere munera? Propter munera laudare hominem, adulari homini, palpa-
re blandiendo, iudicare contra veritatem propter munera. Propter quæ munera? Non
ſolum propter aurum & argentum, & huiuſmodi aliquid, ſed etiam propter lau-
dem qui iudicat male munus accipit, & munus, quo nihil inanius. Patuit enim illi

manu

Digitized by Google

manus ad accipiendum iudicium linguæ alienæ, & perdidit iudicium conſcientiæ ſuæ.
Ergo in quorum manibus iniquitates ſunt, dextra eorum repleta eſt muneribus. B. Greg.c.26. Iſa.33.15.
GREG. lib.9. Moralium. *Rectè de iuſto per Prophetam dicitur Beatus, qui excutit*
manus ſuas ab omni munere. Quia enim non ſolum fraus in acceptione pecuniæ eſt; mu-
nus procul dubio vnum non eſt. Tres vero ſunt acceptiones munerum, ad quas ex frau-
de feſtinatur. Munus namque à corde eſt, captata gratia à cogitatione. Munus ab ore,
eſt gloria per fauorem. Munus ex manu eſt præmium per dationem. Sed iuſtus quiſq;
ab omni munere manum excutit, quia in eo, quod rectè agit, nec ab humano corde ina-
nem gloriam, nec ab ore laudem nec à manu recipere donationem quærit. PETRVS P.Bleſen.ep.10.
BLESENSIS ad Sacellanum regis Siciliæ. *Peremptorium eſt in Principe*
vel auram adorare munerum, vel fauorem quærere perſonarum, teſte ſiquidem Pro-
pheta, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. Pſal.25.10.
Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem: quia teſtimonio Iob, Iob.15.34.
ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

III. REMEDIVM. Conſidera exempla ſanctorum, qui munera
accipere renuerunt. Primus eſt propheta Samuel, qui iam ſenex vni-
uerſum Iſrael, vt eſt in prima Regum, ſic allocutus eſt. *Loquimini de me* 1.Reg.12.3.
coram Domino, & coram CHRISTO eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim, aut
aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam
munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis. Et dixerunt. Non es ca-
lumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad
eos: Teſtis eſt Dominus aduerſum vos, & teſtis CHRISTVS eius in die hac,
quia non inueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt. Teſtis. Cur autem Sa-
muel ſpeciatim ſe purget de hoc vitio accipiendi munera, illa cauſa vi-
detur, quia Prælatorum improborum ferè proprium hoc crimen eſt,
quod laborent auaritia, & diligant munera. Quod non obſcure indi-
cauit ISAIAS cum arguens ciuitatem Hieroſolymorum, poſtquam Iſa.1.23.
dixit. *Principes tui infideles, ſocij furum,* mox ſubiicit. *Omnes diligunt mu-*
nera. Hanc cauſam reddit B. GREGORIVS, dum exponens verba Greg.l.5.c.2. in 1.Reg.
Samuelis ait. *Cum reprobi paſtores præſunt, principale eis præpoſitum eſt in rapina*
ſubditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aſpicere neſciunt: quo præ-
ſentia ardentius concupiſcunt, eo auidius oblata recipiunt, non oblata violenter tol-
lunt, innocentibus inſidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuraque per-
uertunt. SECVNDVS eſt, Propheta Eliſæus, cui, cum Naaman princeps mi- 4.Reg.5.16.
litiæ regis Syriæ, vt eſt in quarto Regum, ob mundationem à lepra eius
ſtudio impetratam, grati animi ergò magna munera offerret, reſpondit.
Viuit Dominus, ante quē ſto, quia non accipiā: cumq; vi eum faceret, penitus non acquieuit.
Et paulo poſt ſubditur. *Dixitq; Giezi puer viri Dei.* Naamā iam digreſſo. *Do-*
minus meus miſit me ad te dicēs. Modo venerūt ad me duo adoleſcētes ex filiis Prophetarū, v.20.
da eis

operatur. Duplex ſexus vtrumq; ſupplantat. QVOD ad noſtrum ſæculum attinet LVTHERVS omnium hæreticorum parens, votis licet monaſticis obſtrictus, non dubitauit ſanctimonialem fæminam ſibi matrimonio copulare. Cuius exemplum ſecuti ſunt omnes, quotquot nunc Lutherani Miniſtri, Caluiniani, Suenckfeldiani vel aliter, appellantur; ſummi cælibatus hoſtes.

IV. REMEDIVM. Conſidera periculum, in quod ſe coniiciunt
Eccli.3.27. clerici vel monachi, qui contubernio mulierum carere nolunt. *Qui autem amat periculum, in illo peribit*, ait Sapiens. Hoc autem cognoſcere potes primum ex eo, quod SS. Patres conuenienter cum S. Scriptura mulierem comparent cum leone, pardo, dracone, ſcorpione, colubro, vrſo, aliiſque
Hier. ep. 47. ferocibus animalibus, quibuſcum verſari ſummum eſt periculum. S. Hieronymus in epiſtola quadam de vitando ſuſpecto contubernio, ita ſcribit virgini cum clerico commoranti. *Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habes quotidie, aut perire, aut vincere? Quis vnquam mortalium iuxta viperam ſecuros ſomnos capit? quæ etſi non percutiat, certe ſollicitat. Securius eſt perire non poſſe, quam iuxta periculum non periiſſe.* Et B. CY-
Cyp. PRIANVS de ſingularitate clericorum. *Nunquam ſecurus cum theſauro*
Matth.5.28. *latro tenetur incluſus, nec intra vnam caueam habitans cum lupo tutus eſt agnus.* 2. liquet ex eo, quod Saluator noſter apud Beatum Matthæum clarè denunciet, quiſquis vel viderit mulierem ad concupiſcendum eam iam mœchatum eſſe eam in corde ſuo. Quomodo autem non ſæpe vi-
Ephr. tom.1. deat, qui cum ea commoratur, aut ſæpe inuiſit? *Sepenumero*, inquit B. EPHRAEM in ſermone de iudicio & retributione, *quis veſtrum laſciuè nemine prohibente mulierem aſpexit, & cogitationem ſceleris admiſit, præteriitque illico. Similis eſt ille capreæ ſpiculo tranſfixæ, quæ cum venatorum manus euaſerit, ſagittam tamen ſecum in iecore geſtans obiit.* Quod ſi tuus aſpectus non ſit laſciuus, non
Baſ. in c. 3. idcirco periculum euaſiſti. Frequenter enim mulier conſpecta *iactu oculorum*, inquit B. BASILIVS ſcribens in Iſaiam, *ſagittam planè exitialem emittit: eiuſmodi tandem obtinet rumor de baſiliſci natura, quæ dicunt ſolo aſpectu corrumpere*
Cyp.lib. cit. *ſuos ſpectatores.* 3. periculum liquet ex eo, quod ne quidem coniugati nec alii ſeculares ſemper ab eo immunes ſint. *Si illi*, inquit CYP. *qui duo ſunt in carne vna concreti tentationibus mutuis inuicem punguntur, quid facient hi qui in vna carne nec nati, nec iuncti ſunt?* Et rurſus. *Nunquam*, ait, *deſideriis carnali-*
Gal.5.16. *bus ſpiritum ceſſat infeſtare corpus humanum, quod Apoſtolus affirmat dicens. Caro concupiſcit, inquit, aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem. hæc enim inuicem aduerſantur ſibi, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Habes nunc carnem tuam, quam ſuperes ſemper. Quid tibi vis alteram velle conducere? Nemo ſuper vnam febrem cupit adhibere peiorem: neque aliquis ſuper onus proprium tollit inſuper alterum, ne oneribus duobus oppreſſus vſque ad inferos demergatur.*

V. Rem. Conſidera quam paradoxa ſit excuſatio eorum, qui pericula vel contemnunt, vel quia ſperant ſe ab eis immunes fore, vel quia iam dudum experti ſunt, ſe ab omni lapſu immunes fuiſſe. At vt fuerint à lapſu grauiori, an ideo à laſciuis oſculis, à choreis, quas illi vocant honeſtas, an ab omni petulanti contactu, an à cogitationibus impudicis? Certè S. Patres eam non admittunt. *Lubrica ſpes eſt*, ait B. Cyprianus, *quæ inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. Incerta victoria eſt, inter hoſtilia arma pugnare. Et impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, nec ardere. Quod Salomon non negat dicens. Quis alligabit in ſinu ſuo ignem, veſtimenta autem ſua non comburet? aut quis ambulabit ſuper carbones ignis, pedes verò non comburet? &c. Difficile quis venenum bibit, & viuet. Verendum eſt dormienti in ripa ne cadat cum dicat Apoſtolus Qui ſe putat ſtare, videat ne cadat. In hac parte expedit, plus bene timere, quàm male fidere. Et vtilius eſt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quàm fortis videri velit, & infirmus euergat.* Et S. Basilivs in conſtitutionibus monaſticis. *Quod ſi quis licet ex aſſiduo ſe cum mulieribus colloquio, congreſſuq; & conuictu non admodum lædi, hic ſine dubio, aut maris naturæ particeps non eſt, & portentum eſt quoddam inſolentiſſimum, & præter omnium opinionē admirabile & in vtriuſq; ſexus, vt ita dicam, confinijs poſitum: cuiuſmodi eſſe illos ferunt, qui nati Eunuchi ſunt: ſiquidem hoc illis etiam velimus tribuere, quod nullo modo fœminarum libidine moueantur* Et S. Bern. in Cantic. *Cum femina ſemper eſſe, & non cognoſcere feminam, nonne plus eſt, quam mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod maius eſt, vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus iuuenculæ eſt in menſa: lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere, & continens vis putari? Eſto vt ſis, ſed ego ſuſpicione non careo.* Dicent forte, humana quidem virtute id fieri non poſſe: Nemo enim poteſt eſſe continens niſi Deus dederit, poſſe tamen diuina & virtute, & gratia, quam quotidie in precibus implorent. Sed audiant quid reſpondeat B. Cyprianvs. *Cuſtos nobis datus eſt ſpiritus, ſed vt contraria declinantibus aſſiſtendo ſubueniat, non vt contraria eligentibus faueat, nec vt voluntarios & pronos in aduerſa committere, ſed vt ab aduerſis nitentes ſeparari confirmet. Nam quicunque pernicioſis conatibus audet exercere virtutem, inuamen non habet Spiritus ſancti, qui neminem vult vtcunque in virum fortem ad fraudulentas victorias coarctari, nec protegit eum quem non, ſed deſerit, quem periculis irruentem per illicitos euentos exquirere cognouerit, ſicut ipſe iam tunc per Salomonem locutus eſt dicens. Amans periculum in ipſo periet. Ordine ſuo igitur, non noſtro arbitrio virtus ſancti ſpiritus miniſtratur, & ſecundum inſtitutum eius prælia, proſperantur. Væ, qui per præſumptionem aliquid faciunt, & non per Deum.*

Cyp.l.cit. Prou.6.27. 1.Cor.10.12. Baſil. c.4. Bern. ſerm.64. Sap.8.21. Cyp.l.cit. Eccli.3.27.

VI. Remedivm. Conſidera, eſto abſit omne periculum, tamen non abeſſe ſcandalum. Vnde B. Bas. *Verum quod ratio non dat*, inquit, *hæc ie-* Baſil.c.4.

mine

mus nos in diſputatione, poſſe videlicet aliquem exiſtere, qui nullis libidinum aculeis pungatur. Verum etſi hoc ipſe ſentit, qui quæſo hoc ita eſſe, ceteris item facilè poterit perſuadere? Porrò quod quis nulla propoſita vtilitatis ſpe multitudinem ſcandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Et B. CYPRIANVS. *Si alicui tanta fiducia eſt de immobilitate propriæ firmitatis, ſaltem ſolicitus reformidet, ne ipſe ſit ſcandalum viſibus alienis, ſed terreatur voce Domini comminantis. Væ, inquit, huic mundo ab ſcandalis: veruntamen, væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Si has Domini comminationes religioſo corde metuimus & reueremur, plus de aliis, quam de nobis extimeſcamus periculum noſtrum qui mutuis teſtante Apoſtolo Paulo, vtilitatibus obligamur. Non quæ ſua ſunt, inquit, ſinguli cogitantes, ſed quæ aliorum. Et iterum, Ne quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.* Et B. HIERON. *Quod ſi dixeris. Et mihi ſufficit conſcientia mea: habeo Deum iudicem, qui meæ vitæ eſt teſtis: non curo, quid loquantur homines. Audi Apoſtolum ſcribentem Prouidentes bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.* Et S. BERN. *Eſto vt ſis,* continens, *ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es. tolle ſcandali cauſam, qui te præbes verum, vt iactitas, Euangelij æmulatorem. Qui ſcandalizauerit vnum de Eccleſia, nonne Euangelium condemnat illum?* Et infra. *Cohabitationem, ſi neſcis, virorum & fœminarum in iis qui vouere continentiam vetat. Si non vis ſcandalizare Eccleſiam, eiice fœminam. Alioquin ex hoc vno cetera, quæ non adeo manifeſta ſunt, procul dubio credibilia fiunt. Sed quo mihi, inquit, Euangelij loco monſtras prohibitum illud? Euangelium appellaſti, ad Euangelium ibis. Si obedias Euangelio, non facies ſcandalum. Prohibet etiam plane Euangelium ſcandalum fieri, &c. Nam hoc mandatum habet ex Euangelio non parcere nec proprio oculo ſcandalizanti ſe, non manui, non pedi, ſed eruere illum, abſcindere iſta & proiicere abs ſe. Si, inquit, Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.*

Cyp. cit. l.

Matth. 18. 7.

Phil. 2. 4.

1. Cor. 10. 33.

Hier. ep. 47.

Rom. 12. 17.

Bern. l. cit.

Matth. 5. 29.

Matth. 18. 17.

VII. REMED. Conſidera peſſimos effectus commorationis muliebris cum hominibus ſacris, & contra, optimos ſingularitatis. Hos graphicè deſcribit vnus B. CYP. his verbis. *Reſpice quanta mala conuerſatio pluralitatis lusus acquirat, quæ non niſi corruptionem ſeminat, pullulat vitia, cupiditatem concipit, ignominiam parit, rabiem conſtat, porrigit furiam, laſciuiam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, ripas eripit, præcipitia inſtruit, periculis nauigat, naufragiis velificat, perditione gaudet, interitum fouet, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, accuſationes inflammat, & catenatim ſemel in faciem glomerans numeroſas indagines captionum, per infinita deſertorum multiplices mortes inuehit in perniciem perditorum. TOT itaque & tantas ſtrages calamitatis & peſſimæ conuerſationis, nemo proſternit, nemo calcat, nemo ſuneſtat, niſi ſingularis caſtitas ſola, quæ munimen inuictum eſt ſanctimoniæ & expugnatio fortis vitæ, firma fortitudinis firmitas, & labentium ac ceulantis infirmitas, probitatis præſidium, & improbitatis exitium, animæ victoria, & corporis gratia, vbertas gloriarum, & ſteritas criminum, proruba ſanctitatis, & repudium turpitudinis, ſinceritas et tollictum, & abolitio ſcandalorum, &c.*

Cyp. l. cit.

VIII. RE-

VIII. Remed. Conſidera dignitatem ſtatus Eccleſiaſtici, & monaſtici, quamq; dedeceat in eorum domiciliis exercitia muliebria videri. Hoc antidotum non omiſit idem Cyprianus *Contenti eſtote,* inquit ad Clericos, *ſingularitatem laborioſam pro pudore ſeruando potius ſuſtinere, quam ſine labore ad delictus peruenire. Contemplamini, quid ſit populo ſancto præeſſe, & conſiderate quale ſit diuinis ſacramentis inſiſtere. Altaribus placere debent, qui de altarib. viuunt, & tales conuentus cura ſinceritatis ſacratis, qualia ſunt ſacra ipſa, quibus exhibent officia ſeruitutis: ne circa Dominum offendant ipſi, quod tractant, aut circa populum incipiant impedire, quod prædicant. Propter quod Paulus Apoſtolus ſic teſtificatur. Et omnia, inquit, ſuſtinemus, ne quod impedimentum demus Euangelio Chriſti. Et iterum. Nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Hac igitur inſtitutione vobis quam plurimum laborandum eſt, de iis, quibus ad manifeſtandam grauitatem ſingularitas magis quam pluralitas teſtis vera eſt.* Et multo ante. *Quando libera non eſt ſimplex reuerentia, quid illic geritur, vbi libertatis ſumit mulier in contubernalitate conſtantiam, quando in domeſticis negotiis, nunc lacertos ac femora laniſicis operibus nudat, nunc æſtuans detegit membra, nunc fatigata iactatur, aut in riſum aliquando diſſoluitur? nunc blanditias exhibet & quod eſt venenoſius ſuper cuncta pſallere delectatur, aut canere? cuius cantu tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem. Contra quam Salomon ſic nos cautos efficit dicens. Cum ſaltatrice noli aſſiduus eſſe, nec audias illam, ne forte diſpereas in efficatia illius. Taceo reliqua, quæ magis pudenda ſunt, quàm dicenda.* Et Chry. in ſermone contra clericos qui ſorores adoptiuas ſecum habent. *Quale eſt ſi in domum viri ſolitarij itur, videre calceos muliebres ſuſpenſos, & cingula & mithras, calathiſcos, & circulos, & pectines, & fuſa & alia, quæ particulatim omnia numerare non datur. Sin autem vlterius de his quæſieris, plurimus eſt riſus. Primum quidẽ in puellarum tanta turba ſolus paciſcitur, quaſi choraules in orcheſtra, qui in choro mulierum ſaltantium concinit, quo quid turpius & inhoneſtius? Deinde diſrumpitur tota die familiaribus ſuccenſens ob res quæ ad mulieres ſpectant, &c.* multa.

Cyp l.cit. — 1.Cor.9.12. — 2.Cor.6.3. — Eccli.9.4. — Chryſ.

IX. Remed. Conſidera, etiamſi canones Eccleſiaſtici, ex Concilio Nicæno, Carthaginenſi & aliis, clericis indulgeant cum quibuſdam mulieribus commorationem, vt cum matre, auia, amita, matertera, ſororibus filiabus fratrum aut ſororum, earumque ſimilibus, (*in quibus naturale fœdus,* vt loquitur Innocentius III. *nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari*) tutius tamen & conſultius eſſe ab omni femineo contubernio, quoad fieri poſſit abſtinere, exemplo D. Auguſtini de quo Poſſidius ita ſcribit. *Feminarum intra domum eius nulla vnquam conuerſata eſt, nulla manſit, ne quidem germana ſoror, quæ vidua Deo ſeruiens multo tempore vſque in diem obitus ſui præpoſita ancillarum Dei vixit. Sed neque patrui ſui filiæ, & fratris ſui filiæ, quæ pariter Deo ſeruiebant: quas perſonas ſanctorum Epiſcoporum Concilia excepturus, ſtatuerunt. Dicebat verò, quia etſi de ſorore, & neptibus ſuis cum commorantibus nulla na-*

C.Nic.can.3. — C.Carth.3.c.17. — C.à nobis. cohab. — Poſſid. c.26.

poſſit mala ſuſpicio, tamen quoniam illæ perſonæ ſine aliis neceſſariis ſecumq; manentibus feminis eſſe non poſſent, & quod ad eas etiam aliæ à foris intrarent, de iis poſſe offendiculum aut ſcandalum infirmioribus naſci, & illas, qui cum Epiſcopo, vel quolibet clerico forte manerent, ex illis omnibus feminarum perſonis vna commorantibus, aut aduenantibus tentationibus humanis poſſe perire, aut certe malis hominum ſuſpicionibus peſſimè diffamari. Ob hoc ergo dicebat nunquam debere feminas cum ſeruis etiam caſtiſſimis in vna manere domo. Idem conſuluit multis B. Greg. in epiſtola ad Romanum defenſorem & alios. *Si quis,* inquiens, *Epiſcoporum qui tibi commiſſi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compeſcas, & de cetero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis, quos ſacrorum canonum cenſura permittit, id eſt, matrem, amitam germanam, & alias huiuſmodi, de quibus praua non poſſit eſſe ſuſpicio. Melius tamen faciunt, ſi etiam à talium ſe cohabitatione contineant. Nam legitur quod Beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens. Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio. Nam incautæ præſumptionis eſt, quod fortis pauet, minus validum non timere, ſapienter enim illicita ſuperat, qui didicerit etiam vti non conceſſis.*

Greg. l. 7. ep. 39.

Hier. ep. 4. Sic B. Hieronymvs Ruſtico monacho ſuadet, ne vel matri cohabitet.

X. Remed. Conſidera, quid SS. Patres faciendum conſuluerint, cum neceſſitas incidit adeundi feminas, ſiue clerico ſiue monacho. B. Cyprianvs ita loquitur. *Sunt equidem neceſſitates aliæ, quæ nos quoque priuatim feminas videre compellant, ſed etiam ipſi diuini operis vel præcepti imperant efficaciam, vt viſitemus, vt ſolatia præbeamus, vt hortamenta vitalia ſalubriter intimemus: nec tamen & in his officiis minor cura agenda eſt pro moribus noſtris, vt clareſcant in noſtra operatione indicia puritatis. Seueritas non deſit, quæ ſub clerico feminam poſſit aſtringere, vt ipſam conſolationem noſtram ſuſcipiat cum tremore, & ita ſentiat viſitationis affectum, vt clericum vereretur. Ac ne tardius ſit euagari per ſingula totum quicquid agimus, honeſtum eſſe poteſt, ſi ſemper in nobis ſigna honeſtatis eluceant; ſicut Paulus Apoſtolus vniuerſa complexus eſt dicens. Omnia veſtra honeſtè fiant.* Et ſub finem. *Si quis autem modo profeſſione cogente, apud fratres, vel apud extraneos hoſpitatur, vbi mulieres interſunt, omnino ſe arctet, ne paſſibilitate aliqua vitietur. Semotus ac ſecretus Deo vacet & ſibi, ne intus capiatur à diabolo, & qui foris capi non potuit, apud ſuos cadat. Qui hoſtes effugit, ad tempus pro ſalutaribus cauſis procedat ad faciem, & iterum diſcedere de conſpectu feſtinet. Vbique guſtanda eſt cum mulieribus, non continuanda præſentia, ſed quaſi tranſ unter feminis exhibenda eſt acceſſio quodammodo fugitiua.* S. Basilivs in conſtitutionibus monaſticis. *Danda eſt opera, vt ſi fieri poſſit mulierum colloquia congreſſusque funditus fugiamus. Sin id non poſſit, in eo enitendum eſt certè, vt quam rariſſima illa, & quam breuiſſima fiant: neque id ex odio ſexus: apage, neque vt qui cognationem illarum abiegemus: quin potius carnis etiam patrocinium ſuſcipiamus, &c. congreſſum tamen defugia-*

Cyp. l. cit.

1. Cor. 14. 40.

Baſ. c. 4.

mus, ne ex ipſarum aſpectu in memoriam eius, cuius ſemel nuncium remiſimus, libidi-
nis, redire cogamur. S. AMBROSIVS de clericis ſic cauet. *Viduarum ac virgi-* Amb offic. c.20.
num domos, niſi viſitandi gratia, iuniores adire non eſt opus: & hoc cum ſenioribus,
hoc eſt, vel cum Epiſcopo, vel ſi grauior eſt cauſa, cum presbyteris. Quid neceſſe eſt, vt
demus ſecularibus obtrectandi locum? Quid opus eſt, vt illæ quoque viſitationes cre-
bræ accipiant auctoritatem? Quid ſi aliqua illarum forte labatur? cur alieni lapſus
ſubeas inuidiam? Quam multos etiam fortes illecebra decepit? Quid nobis cum alienis
domibus? Vna eſt domus, quæ omnes capit. Illi potius ad nos veniant, qui nos requi-
runt. Quid nobis cum fabulis? Miniſterium altaris Chriſti, non obſequium homini-
bus deferendum recepimus. S. HIERONYMVS ad Nepotianum. *Si propter* Hier.ep.2.
officium clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introeas.
Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Solus cum ſola, ſecretò &
abſque arbitrio vel teſte non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum, habet nutri-
cem maiorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non eſt tam inhumana, vt
nullum præter te habeat, cui ſe audeat credere De S. AVGVSTINO ita Poſſi- Poſſid. in vita c.26.&27.
dius. *Si forte ab aliquibus feminis, vt videretur, vel ſalutaretur, rogabatur, nun-*
quam ſine clericis teſtibus ad eas intrabat, vel ſolus cum ſolis vnquam eſt locutus, ni-
ſi ſecretorum aliquid intereſſet. In viſitationibus verò modum tenebat ab Apoſtolo defi- 1.Tim.5. Iac.1.27.
nitum, vt non niſi pupillos & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret. Et ſi for-
te ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præſenti Deum rogaret, eiſque ma-
nus imponeret, ſine mora pergebat. Feminarum autem monaſteria non niſi vrgentibus
neceſſitatibus viſitabat.

XI. REMED. Conſidera miſerabilem exitum quorundam Clericorum qui in concubinatu vitam traduxerunt. Vnum ſit omnium inſtar, quod PETRVS Venerabilis Abbas Cluniacenſis S. BERNARDI æqualis, ſuo tempore accidiſſe refert in libris miraculorum. (P. Cluniac. lib. 1 c.25.) *APVD Caſtrum Liziniacum*, inquit, *quod in Pictauenſi pago ſitum eſt, nuper quidam presbyter erat, qui ſacerdotalis ordinis ſuper cœleſtem dignitatem miſerrimæ vitæ conuerſatione deturpans, non ad animarum, quibus præerat curam, ſed ad carnis ſuæ voluptatem explendam ſacro miniſterio vtebatur. Qui iuxta Prophetam lac gregis ſui comedens, & eius ſe lanis operiens abſque vlla ſpe æternorum mercedibus mercenarii auidiſſimè paſcebatur.* (Ezech. 34.) *Mundiſſimam atque omnia mundantem CHRISTI carnem & ſanguinem in altaris ſacramento frequenter officio, non deuotione ſumebat, nec ab immundis tamen carnis operibus ſeſe cohibebat. Cumque vt ſus immunda multo tempore in cœno luxuriæ verſaretur, & ſui ipſius fœtoribus delectaretur, territus conſcientiæ malo (ſicut aliquando & mali ad horam compunguntur) familiaritatem quorundam bonorum virorum expetiit, & Abbati Bonæuallis ac fratribus eiuſdem monaſterii ſe in amicitiam ſpecietenus copulauit. Qui longo tempore eum de vitæ emendatione commonentes, & vt ſeculo renunciaret aſſiduè exhortantes, nihil ab eo impetrare præter inanem ſpem aliquando potuerunt.*

Digitized by Google

Nam libenter quæ dicebant, audire ſe, fingens, & ſemper eos de conuerſione ſuſpendens, de ſocietate ſanctorum illorum gloriabatur, nec admonitione, vel exemplis eorum à malis retrahebatur. In his atque aliis perditæ atque perdendæ vitæ ſuæ actibus perdurans & obſtinatione impia iram ſibi in die iræ theſauriZans in morbum incidit, quo poſt aliquot dies ingraueſcente ad extrema peruenit. Adierat eum viſitationis gratia Prior iam dicti monaſterii atq; cum eo aliquantum diei ſpatium, ipſo quoq; rogante, permanſerat. Et ecce nocte ſuperueniente, cum cunctis diſcedentibus ſolus lecto eius aſſideret, clamare terribiliter æger ille ad Priorem cœpit. Succurre, ita, ſuccurre, ecce duo ſuper omnem feritatem expaueſcendi Leones in me impetum faciunt biante ore ac ritu feroci per fruſtra diſcerpturi me totum conſumere volunt. Deprecare ergò Dominum, vt ab his eripiar, antequam morſibus eorum conſumar. Dicebat hæc & tremebat, ac velut deuoraturos fugiens timore defecto corpori vires addente, retro cedebat. Prior verò vocis illius ac geſtus terrore turbatus, non ſine multo & ipſe timore erat: ad preces tamen ipſa neceſſitate impellente conuerſus, pro miſero illo, vt poterat, Dominum exorabat. Quo orante, mutata voce æger. Bene, inquit, bene: receſſerunt crudeles beſtiæ, & per orationes tuas iam vltra nuſquam apparent. Et quia vſque ad vltimum ſpiritum ſemper compos ſui extitit, (nec vt quidam morientium ſolent, vel in modico ſenſu imminutus fuit) conuerſus ad Priorem, loqui cum eo de quibuſlibet veluti ſanus cœpit. Cumq; tam de his, quam de aliis multa inter ſe verba conferrent, horæ fere vnius ſpatio elapſo, rurſus inclamare longè terribilius, quam primo, exorſus eſt. En, inquit en ignis de cœlo, vt torrens inundans deſcendit, & ſuper hunc meum lectum veniens iam iam me in fauillam vſque comburet. Feſtina, adiuua, ora, ſi forte & ab hac morte eripi valeam. Et hæc dicens manibus & brachiis opertoria ſubleuabat, eaq; velut aliquid iuuare poſſent, inuiſibilibus ignibus turbatus opponebat, ſed ne quicquam: non enim corporalia tegmina à ſpiritualibus incendiis tegere poterant, quem cœleſti vindictæ impia opera exponebant. Prior adaucto timore denuo ad orationem conuertitur, & quantum in tali caſu poſſibile erat, Domini miſericordiam deprecatur. Illo, vt ſupra, orationi inſtante poſt paululum patiens gratulationis vocibus preces eius interrupit dicens. Quieſce, iam ab igne tutus ſum: nam dum ſuper me, vt dixi, cum impetu deſcenderet, interpoſitus eſt linteus, vſque ad quem ignis peruenit, ſed cum tranſire non potuit, Iam & ab iſto periculo ereptus, oro ne à me diſcedas, quouſque quis iſtorum finis futurus ſit agnoſcas. Tum Prior qui tam timore, quam hoſpitandi neceſſitate recedere volebat, ſubſiſtit, & ab oratione ſurgens rurſum iuxta aſſedit. Cumq; eum in tantis terroribus anxium conſolaretur, & vterq; ad inuicem, vt poterat, colloqueretur, ſubito ægrotus ad inuiſibilia raptus obmutuit. Prior raptum cum ab humanis intelligens rei exitum præſtolabatur. Cum ecce poſt multum noctis ſpatium homo ad ſe rediit, & miſerabiliter ingemiſcens ait. Ha, ha, ad iudicium æternum raptus ſum: & hac miſera æterna morte damnatus ſum. Traditus ſum horrendis tortoribus, igni inextinguibili cum diabolo & Angelis eius perpetuò cruciandus. Ecce, ecce ignita ſartago plena bulliente adipe quam coram me tormentorum miniſtri locauerunt, eamq; ad [illegible] vultu ſuſpenderunt. Et cum Prior orationi, ſicut

iam

iam bis fecerat, tertio quoque incubuiſſet, ille ait. Ceſſa ceſſa pro me orare, nec pro illo vltra fatigeris, pro quo nullatenus exaudieris. Priore verò dicente. Frater redi ad cor, & miſericordiam, dum adhuc viuis, à Deo require: ille adiecit. Putas ait, me vt inſanum loqui? Non inſanio, ſed ſana mente, quæ dixi confirmo. Et cucullam Prioris manu tenens eum interrogauit. Nonne hoc, quod manu teneo, cuculla tua eſt? Quo reſpondente, eſt: adiunxit. Sicut hæc veſtis cuculla eſt? & ſicut hoc, quod mihi ſubſtratum eſt, palea eſt: ſic & hoc, quod coram cerno, ignea ſartago eſt. Et dum hæc loqueretur, gutta inuiſibilis ignis de illa, quam dicebat, ſartagine exiens, in manum eius, Priore vidente, cecidit. Et mirabile dictu, cutem & carnem vſq; ad intima oſſa conſumpſit. Tum ille acri cum gemitu En, inquit, indubia rei probatio. Nam ſicut iſta, quam vides, de ſartagine prolapſa gutta carnis partem conſumpſit: ſic confeſtim totum me ignea vorago conſumet. Priore ad iſta ſtupente iterum addixit. Ecce ſartaginem iſtam miniſtri infernales propius afferunt, vt me in illam conijciant, iam namq; manus adaptant. Et poſt modicum. Ecce lectum, in quo iaceo, vndiq; concurrentes accipiunt, & me in ignitam ſartaginem æternam frixuram proijciunt. Hoc velut vltimum vale mox vt Priori, atq; his, qui ad hoc horrendum ſpectaculum conuenerant dixit, ſubtracta voce, ac reflexa ceruice puniendum Spiritum condemnatis ſpiritibus tradidit. Tantus verò terror omnes inuaſit, vt illico vniuerſi aufugerent, neque aliquis in domo, vbi cadauer mortis remanſerat, remanere auderent. Facto mane miſerum cadauer ſepulturæ mandatum eſt. Poſt aliquot autem dies, cum ad vniuerſos circumpoſitos hæc tam terribilis fama perueniſſet, rei veritatem probare volentes tumulum aperuerunt, atque foſſam illam, quæ in manu presbyteri adhuc viuentis gutta præſentia damnationis fecerat, in mortui cadauere inuenerunt Hæc Petrus. Plura huius generis, & vetuſtiora exempla habes apud PETRVM Damiani Cardinalem tomo primo nuper edito; vt epiſtola tertia & octaua libri quarti, & 16. libri quinti.

VIDE *Conſuetudo praua. Exemplum malum. Familiaritas nimia. Luxuria. Præſumptio. Societas praua. Tentatio. Voluptas carnis.*

MVNERVM CORRVPTELA.

Remedia contra munerum corruptelam.

I. REMED. Conſidera oracula Spiritus ſancti de acceptione munerum, maximè ſi fiat à iudicibus, aduocatis & alijs iuſtitiæ patronis. Primò enim vetat hanc acceptionem, eo quod noxia ſit accipienti. Vt in Exodo. *Nec accipies*, inquit, *munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt* Exod. 23. 8.
verba iuſtorum. Et in Deuteronomio. *Non accipies perſonam, nec munera, quia* Deut. 16. 19.
munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum. Et in Numeris. *Non* Num. 35. 31.

manus ad accipiendum iudicium linguæ alienæ, & perdidit iudicium conſcientiæ ſuæ. Ergo in quorum manibus iniquitates ſunt, dextra eorum repleta eſt muneribus. B. Greg.c.16. Iſa.33.15.
Greg. lib.9. Moralium. *Rectè de iuſto per Prophetam dicitur Beatus, qui excutit manus ſuas ab omni munere. Quia enim non ſolum fraus in acceptione pecuniæ eſt, munus procul dubio vnum non eſt. Tres vero ſunt acceptiones munerum, ad quas ex fraude feſtinatur. Munus namque à corde eſt, captata gratia à cogitatione. Munus ab ore, eſt gloria per fauorem. Munus ex manu eſt præmium per dationem. Sed iuſtus quiſq; ab omni munere manum excutit, quia in eo, quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem nec à manu recipere donationem quærit.* Petrvs P. Bleſen.ep. 10.
Blesensis ad Sacellanum regis Siciliæ. *Peremptorium eſt in Principe vel auram adorare munerum, vel fauorem quærere perſonarum, teſte ſiquidem Propheta, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus.* Pſal. 25. 10.
Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem: quia teſtimonio Iob, Iob.15.34.
ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

III. Remedivm. Conſidera exempla ſanctorum, qui munera accipere renuerunt. Primus eſt propheta Samuel, qui iam ſenex vniuerſum Iſrael, vt eſt in prima Regum, ſic allocutus eſt. *Loquimini de me* 1.Reg.12.3.
coram Domino, & coram CHRISTO eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis. Et dixerunt. Non es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus aduerſum vos, & teſtis CHRISTVS eius in die hac, quia non inueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt. Teſtis. Cur autem Samuel ſpeciatim ſe purget de hoc vitio accipiendi munera, illa cauſa videtur, quia Prælatorum improborum ferè proprium hoc crimen eſt, quod laborent auaritia, & diligant munera. Quod non obſcure indicauit Isaias cum arguens ciuitatem Hieroſolymorum, poſtquam Iſa.1.23.
dixit. *Principes tui infideles, ſocij furum,* mox ſubiicit. *Omnes diligunt munera.* Hanc cauſam reddit B. Gregorivs, dum exponens verba Greg.l.5.c.2. in 1.Reg.
Samuelis ait. *Cum reprobi paſtores præſunt, principale eis præpoſitum eſt in rapina ſubditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aſpicere neſciunt: quo præſentia ardentius concupiſcunt, eo auidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt, innocentibus inſidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuraque peruertunt.* Secvndvs eſt, Propheta Eliſæus, cui, cum Naaman princeps militiæ regis Syriæ, vt eſt in quarto Regum, ob mundationem à lepra eius 4.Reg.5.16.
ſtudio impetratam, grati animi ergò magna munera offerret, reſpondit. *Viuit Dominus, ante quẽ ſto, quia non accipiã: cumq; vi in faceret, penit⁹ non acquieuit.* Et paulo poſt ſubditur. *Dixitq; Giezi puer viri Dei. Naamã iam digreſſo. Dominus meus miſit me ad te dicẽs. Modò venerũt ad me duo adoleſcẽtes ex filiis Prophetarũ,* v.20.
da eis

da eis talentum argenti. & veſtes mutatorias duplices. Dixitq; Naaman. Melius eſt, vt accipias duo talenta. Et coegit eum. Et Ingreſſo dixit Eliſæus. Vnde venis Giezi? Qui reſpondit. Non iuit ſeruus tuus quoquam. At ille ait. Nonne cor meum in præſenti erat quando accepiſti argentum & veſtes vt emas oliueta, & vineas, &c. Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſq; in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix. Quam hiſtoriam tractans B. AMB. in Lucam. *Diſce,* inquit, *congrua*

Amb. lib. 4. c. 4. *præcepta virtutis: probauit fidem, qui præmia recuſauit. Diſce vtrumq;, dictorum factorumq; myſterio quid ſequaris. Habes Domini præceptum, vatis exemplum, gratis accipere, gratis dare, nec vendere miniſterium, ſed offerre. Non enim pretio taxatur Dei gratia, nec in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium ſacerdotis. Non tamen ſatis eſt, ſi lucrum ipſe non quæras: familiæ quoque cohibendæ manus ſunt, &c. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſia Dei diligentiam habebit? Iſtiuc ergo familiam tuam, hortare, cuſtodi: & ſi te fefellerit ſeruulus (humanam enim non excipio facultatem) prophetico deprehenſus redarguetur exemplo. Cito turpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia corpus animumq; male quæſita commaculat. Accepiſti, inquit, pecuniam, & poſſidebis ex ea agrum & vineas, & oliueta & greges & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſque in ſempiternum. Vides quia facta auctoris ſucceſſio damnatur hæredis. Inexpiabilis eſt enim vendi ti culpa myſterii, & gratia vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros,* TERTIVS eſt propheta Daniel, cui cum Babyloniorum rex Baltaſſar dixiſſet. *Audiui de te, quod poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi purpura veſtieris, & torquem aureum circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris. Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege. Munera tua ſint tibi. & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex: & interpretationem eius oſtendam tibi.* In quæ verba ita commentatur B. HIER. *Æmulemur Danielem regis dignitatem & munera contemnentem: qui abſq; pretio proferens veritatem, iam illo tempore præceptum Euangelicum ſequebatur. Gratis accepiſtis, gratis date.* Si obiicias illum recepiſſe munera, & nunc à Baltaſſare, & alias à Nabuchodonoſore. Reſpondeo, recepiſſe ſed inuitum, vel certe nutu diuino. *Accepit autem,* ſubdit ibidem Hieronymus, *inſigne regium, torquem & purpuram, vt Dario qui erat ſucceſſurus in regnum fieret notior, & per notitiam honoratior.* Et ſupra ad caput ſecundum dicit idem obieciſſe vel calumniatum eſſe impium Porphyrium. *Non conſiderans,* inquit, *ideo regem vidiſſe ſomnium, & interpretationis myſteria per puerum reuelata, vt Daniel conſeret, & in loco captiuitatis princeps fieret omnium Chaldæorum & Dei omnipotentia noſceretur. Quod quidem & in Ioſeph apud Pharaonē, & Ægyptum factum legimus. Et in Mardochæo apud Aſſuerum, vt in vtraque gente haberent caput & peregrinantes Iudæi ſolatia, videntes hominem gentis ſuæ Ægyptiorum eſſe principem, vel Chaldæorum.* Hæc ille. QVARTVS eſt, Apoſtolus Paulus, qui non modo munera gratis oblata, ſed etiam ſtipendia, iure naturæ, legeque Dei tam veteri quam noua, (vt ipſe

Matth. 10. 8.

Dan. 5. 16.

Hier. in c. 5. Dan.

Matth. 10. 8.

Dan. 2. 48.

Gen. 41. 40.

Eſth. 8. 15.

multis

Digitized by Google

multis verbis in priore ad Corinthios probat) ſibi debita repudiauit, 1 Cor.9.7.18
imo ibidem declarauit ſe potius fame mori malle, quam ea ob labores Deut.25.4.
prædicationis acceptare. Nam in primis maiores natu Eccleſiæ Epheſio- Matth.10.10.
rum, apud quos triennium integrum noctu diuq; in prędicatione Euan-
gelica poſuerat, vt eſt in Actorum Apoſtolicorum hiſtoria, ita allocutus Act.20.33.
eſt. *Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupiui, ſicut ipſi ſcitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.* Et in pri- 1.Cor.9.15.
ma Epiſtola ad Corinthios proteſtatur ſe non vſum poteſtate accipien-
di ſtipendium, quantumuis multis nominibus iuſtiſſima. Et in altera ad
eoſdem addit, ſe nec voluiſſe vti in magna inopia. *Cum eſſem*, inquiens, *apud* 2 Cor.11.9.
vos & egerem, nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat ſuppleuerunt fratres, qui venerunt à Macedonia, & in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo. Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.
Deinde in priore ad Theſſalonicenſes ſic ſcribit. *Memores eſtis fratres labo-* 1.Theſſ.2.9.
ris noſtri & fatigationis nocte ac die operantes, ne quem veſtrum grauaremus prædicauimus in vobis Euangelium Dei. Vos teſtes eſtis, & Deus quam ſanctè, & iuſtè, & ſine querela vobis, qui credidiſtis fuimus. Atq; in poſteriore. *Ipſi ſcitis*, inquit, *quoniam non gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus.* QVOD Pauli exemplum alicu-
bi admiratus GREG. Magnus. *Penſemus ergo*, inquit, *ſi poſſumus, cuius hoc* Greg. hom 18. in Ezech.
manſuetudinis fuerit, panem ſpiritus prædicare & panem carnis non accipere, corda audientium de diuitiis æternis inſtruere, & inter eoſdem diſcipulos fideles & abundantes fame laborare, inter ſatiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec tamen dolere: videre dura erga ſe corda audientium tenacium, nec à prædicatione deſiſtere. Act.18.11.
Nam ſicut Apoſtolorum Acta teſtantur, anno & ſex menſibus continuè in eadem ciuitate prædicauit. &c. Verè in hoc Paulus, verè magiſter gentium: ſua negligens, aliena cu- 2.Cor.11.9.
rans, impleuit quod prædicauerat. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius Et 1.Cor.10.24. Phil.2.4.
non quæ ſua ſunt ſinguli cogitantes, ſed ea quæ aliorum.

IV. REMED. Conſidera CAVSAS Paulini huius facti, quas Apoſto-
lus locis iam allegatis reddit complures. I. eſt in Actis. *Quoniam*, inquit, *ſic* Act.20.35.
laborantes oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini IESV, quoniam ipſe dixit. Beatius eſt magis dare, quam accipere. 2. Eſt in 1. epiſt. ad Corinthios. *O-* 1.Cor.9.12.19.23.
mnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti id eſt, ne curſum
prædicationis noſtra culpa retardemus, vt exponit Chryſoſtomus &
Theodoretus. 3. ibid. vt plures lucrifaceret. *Cum liber*, inquit, *eſſem ex omnibus, omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem.* 4. ibidem, vt Particeps fieret
mercedis in Euangelio promiſſæ. *Omnia* inquit, *facio propter Euangelium, vt particeps eius efficiar.* Ita Sedulius & B. Anſelmus. 5. in 2. epiſt. Vt pſeudo 2.Cor.11.
apoſtolis omnem anſam ſ. calumniandi præriperet. *Quod autem facio*, in-
quiens, *& faciam* (hoc eſt, gratis prædicabo Euangelium) *vt amputem occa-*

VT ſi nem

Digitized by Google

ſionem eorum, qui volunt occaſionem, vt in quo gloriantur (ſe gratis prædicare) *inueniantur ſicut & nos. Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli ſunt operarii ſubdoli*, fingentes
2.Theſſ. 2.9. ſcilicet ſe gratis prædicare, cum ſint diuites, inquit Oecumenius. 6. eſt in
2.Theſſ.3.8. vtraque ad Theſſalonicenſes, ne quenquā grauaret. Solent enim homines auari ægrè perſoluere ſtipendia quæ debentur parochis & concionatoribus vel quia arbitrantur eos non indigere, vel quia credunt labores
2.Theſſ.3.9. eorum eſſe exiguos. 7. ibidem, vt bonorum exemplum aliis darent, quod imitarentur. *Vt noſmetipſos*, inquit, *formam daremus vobis ad imitandum nos.* Harum cauſarum conſideratio idcirco propoſita eſt, quod te æquè ac Apoſtolum deterrere poterunt ab accipiendis muneribus pro concionum, Confeſſionum, Miſſarum, aliorumque Spiritualium operum labore.

V. Remed. Aſſueface te ad minora etiam munera reſpuenda, vt
Hier. in eius vita. hoc longius abſis à ſuſpicione auaritiæ, vel etiam tui pioris amoris. Exemplum habes B. Hilarionis toto orbe ob miracula facta clariſſimi, de quo B. Hier. ita ſcribit. *Hoc miraculum ſignorum eius in Sicilia* (eiecerat autem dæmonem ex quodam ſcutario) *innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, ſed & religioſorum hominum adduxit multitudinem, in tantum, vt de primoribus quidam tumens morbo intercutis, eodem die quo ad eum venerat, curatus ſit: qui poſtea*
Matth. 10. 8. *offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad diſcipulos Gratis accepiſtis, gratis date. Dum hæc ita geruntur in Sicilia, Heſychius diſcipulus eius toto orbe ſenem quærebat, &c. & in quadam curui littoris villula famam ſenis ſciſcitatus, conſona voce omnium cognouit, vbi eſſet, quid ageret: nihil in eo ita cunctis admirantibus, quam quod poſt tanta ſigna atque miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis lo-*
Hier. ep. 2. *cis accepiſſet.* Idem in epiſtola ad Nepotianum depingens vitam Clericorum, *Caueto*, inquit, *omnes ſuſpiciones, & quicquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas & veſtes ori applicitas & oblatos ac deguſtatos cibos, blandasque & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias & lepores, & riſu dignas vrbanitates, & cæteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, & in ſeculi hominibus deteſtamur, quanto magis in monachis & clericis, quorum & ſacerdotium propo-*
Act. 20. 34. *ſito, & propoſitum ornatur ſacerdotio.* Et in fine epiſtolæ. *Nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius enim eſt, magis dare, quam accipere. neſcio enim quo modo etiam ipſe, qui deprecatur vt tribuat, cum acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſterius veneratur.* Exempla ſpreto-
Bern. l. 4. rum etiam exiguorum munerum, duo illuſtria refert B. Bern. in libris de conſideratione ad Eugenium Papam. *Dignum nunc*, inquit, *ad medium venire factum dulcis memoriæ Martini noſtri. Noſti hoc: ſed an memineris ignoro. Is Cardinalis Præſbyter, functus aliquando legatione in Dacia tam pauper remeauit, vt penè expenſis & equis deficientibus vix perueniret Florentiam. Ibi Epiſcopus loci do-*

nauit

nauit ei equum, quo Piſas vſq; vbi eramus, tunc peruectus eſt. Poſtridie credo ſecutus Epiſcopus, (erat enim illi cauſa cum aduerſario, & agendi erat dies) cœpit requirere ſuffragia amicorum. Cumq; per ſingulos ſolicitaretur, ventum eſt ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficii. Tum Martinus. Decepiſti me, inquit, neſciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum: ecce in ſtabulo eſt, & hora eadem reſignauit illi. Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius ſeculi res eſt, rediſſe Legatum de terra auri ſine auro, tranſiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum illicò reieciſſe? Deinde ſubdit alterum exemplum. *Sed ô mihi locum ſuauem, vbi incidit occaſio memorandi & nominandi ſuauiſſimi odoris virum, Epiſcopum loquor, Gaufredum Carnotenſem, qui legationem in partibus Aquitaniæ propriis ſumptibus ſtrenuè adminiſtrauit, idq; annos plures. Rem loquor, quam vidi ipſe. Eram cum eo in terra illa, cum à quodam præſbytero præſentatus eſt illi piſcis, quem vulgo vocant ſturgionem. Percunctatus Legatus, quanti venierit. Non accipio, inquit, niſi receperis precium, & reſignauit ſolidos quinque inuito & verecundo. Item cum eſſemus in quodam oppido, Domina illius oppidi obtilit ei pro deuotione cum manutergio duas vel tres paropſides pulchras, ligneas tamen. Quas aliquandiu intuens homo ſcrupuloſæ conſcientiæ, laudauit eas ſed non acquieuit accipere. Quando argenteas recepiſſet, qui ligneas refutauit? non fuerunt, qui poſſent legato dicere. Ditauimus Abraham.*

VIDE. V. *Auaritia. Perſonarum acceptio. Simonia.*

MVRMVRATIO.

Remedia contra Murmurat.

I. REMED. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias. Primo enim dehortatur à murmuratione. *Cuſtodite vos,* inquit Sapiens, *à murmuratione, quæ nihil prodeſt.* Et Chriſtus apud Ioannem. *Nolite murmurare in inuicem.* Et B. Paulus ad Corinthios. *Neq; murmurauer itis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Et ad Philippenſes. *Omnia facite ſine murmurationibus & haſitationibus vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei.* Et B. Petrus. *Hoſpitales inuicem ſine murmurationibus.* 2 declarat murmur contra ſuperiores, fieri contra Deum. Nam Moyſes in Exodo ſic loquitur. *Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Et in Numeris. *Vſquequo multitudo peſſima murmurat contra me?* 3. declarat murmuratores grauiter à Deo punitos. Nam in lib. Num. legimus Moyſis ſororem Mariam ob murmur lepra percuſſam: Dathan & Abiron viuos terræ hiatu abſorptos. Chore igni conſumptum: ignitos ſerpentes in Populum immiſſos, extremam caſtrorum partem ab igne deuoratam, ac denique maiorem filiorum Iſrahel partem ingreſſu terræ promiſſionis excluſam in deſerto periiſſe. Apoſtolus quoque Iudas hæreticos, de quibus futuris

Sap.1.x. Ioan.6.43. 1.Cor 10. Phil.2.14. 1.Pet.4.9. Exo.16.8. Num.14.27. Num.12.10 Num.16 32 Num.21.6 Num.11.33. Num.14.30.

poſſit mala ſuſpicio, tamen quoniam illæ perſonæ ſine aliis neceſſariis ſecumq; manentibus feminis eſſe non poſſent, & quod ad eas etiam aliæ à foris intrarent, de iis poſſe offendiculum aut ſcandalum infirmioribus naſci, & illas, qui cum Epiſcopo, vel quolibet clerico forte manerent, ex illis omnibus feminarum perſonis vna commorantibus, aut aduentantibus tentationibus humanis poſſe perire, aut certe malis hominum ſuſpicionibus peſſime diffamari. Ob hoc ergo dicebat nunquam debere feminas cum ſeruis etiam caſtiſſimis in vna manere domo. (Greg. l.7. ep.39.) IDEM conſuluit multis B. GREG. in epiſtola ad Romanum defenſorem & alios. *Si qui*, inquiens, *Epiſcoporum quos commiſſi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hoc omnino compeſcas, & de cætero eas illic habitare nullo modo patiaris, exceptis eis, quos ſacrorum canonum cenſura permittit, id eſt, matrem, amitam germanam, & alias huiuſmodi, de quibus praua non poſſit eſſe ſuſpicio. Melius tamen faciunt, ſi etiam à talium ſe cohabitatione contineant. Nam legitur quod Beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens. Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio. Nam incautæ præſumptionis eſt, quod fortis pauet, minus validum non timere, ſapienter enim illicita ſuperat, qui didicerit etiam vti non conceſſis.*

Hier.ep.4. Sic B. HIERONYMVS Ruſtico monacho ſuadet, ne vel matri cohabitet.

Cyp.l.cio X. REMED. Conſidera, quid SS. Patres faciendum conſuluerint, cum neceſſitas incidit adeundi feminas, ſiue clerico ſiue monacho. B. CYPRIANVS ita loquitur. *Sunt equidem neceſſitates aliæ, quæ nos quoque priuatim feminas videre compellant, ſed etiam ipſi diuini operis vel præcepti imperant efficaciam, vt viſitemus, vt ſolatia præbeamus, vt hortamenta vitalia ſalubriter intimemus: nec tamen & in his officiis minor cura agenda eſt pro moribus noſtris, vt clareſcant in noſtra operatione indicia puritatis. Seueritas non deſit, quæ ſub clerico feminam poſſit aſtringere, vt ipſam conſolationem noſtram ſuſcipiat cum tremore, & ita ſentiat viſitationis affectum, vt clericum vereatur. Ac ne tardius ſit euagari per ſingula totum quicquid agimus, honeſtum eſſe poteſt, ſi ſemper in nobis ſigna honeſtatis eluceant; ſicut Paulus Apoſtolus vniuerſa complexus eſt dicens. Omnia veſtra honeſtè fiant.* (1.Cor.14.40.) Et ſub finem. *Si quis autem modo profectione cogente, apud fratres, vel apud extraneos hoſpitatur, vbi mulieres interſunt, omnino ſe artet, ne paſſibilitate aliqua vitietur. Semotus ac ſecretus Deo vacet & ſibi, ne intus capiatur à diabolo, & qui foris capi non potuit, apud ſuos cadat. Qui hoſtes effugit, ad tempus pro ſalutaribus cauſis procedat ad faciem, & iterum diſcedere de conſpectu feſtinet. Vbique guſtanda eſt cum mulieribus, non continuanda præſentia, ſed quaſi tranſeunter feminis exhibenda eſt acceſſio quodammodo fugitiua.*

Baſ.c.4. S. BASILIVS in conſtitutionibus monaſticis *Danda eſt opera, vt ſi fieri poſſit mulierum colloquia congreſſusque funditus fugiamus. Sin id non poſſit, in eo enitendum eſt certè, vt quam rariſſima illa, & quam breuiſſima fiant: neque id ex odio ſexus, apage, neque vt qui cognationem illarum abnegemus: quin potius earum etiam patrocinium ſuſcipiamus, &c. congreſſum tamen defugiamus*

mus, ne ex ipſarum aſpectu in memoriam eius, cuius ſemel nuncium remiſimus, libidinis, redire cogamur. S. AMBROSIVS de clericis ſic cauet. *Viduarum ac virginum domos, niſi viſitandi gratia, iuniores adire non eſt opus: & hoc cum ſenioribus, hoc eſt, vel cum Epiſcopo, vel ſi grauior eſt cauſa, cum presbyteris. Quid neceſſe eſt, vt demus ſecularibus obtrectandi locum? Quid opus eſt, vt illæ quoque viſitationes crebræ accipiant auctoritatem? Quid ſi aliqua illarum forte labatur? cur alieni lapſus ſubeas inuidiam? Quam multos etiam fortes illecebra decepit? Quid nobis cum alienis domibus? Vna eſt domus, quæ omnes capit. Illi potius ad nos veniant, qui nos requirunt. Quid nobis cum fabulis? Miniſterium altaris Chriſti, non obſequium hominibus deferendum recepimus.* S. HIERONYMVS ad Nepotianum. *Si propter officium clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Solus cum ſola, ſecretò & abſque arbitrio vel teſte non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum, habet nutricem maiorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non eſt tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui ſe audeat credere* De S. AVGVSTINO ita Poſſidius. *Si forte ab aliquibus feminis, vt videretur, vel ſalutaretur, rogabatur, nunquam ſine clericis teſtibus ad eas intrabat, vel ſolus cum ſolis vnquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet. In viſitationibus verò modum tenebat ab Apoſtolo definitum, vt non niſi pupillos & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret. Et ſi forte ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præſenti Deum rogaret, eiſque manus imponeret, ſine mora pergebat. Feminarum autem monaſteria non niſi vrgentibus neceſſitatibus viſitabat.*

Amb offic. c.20.

Hier. ep. 2.

Poſſid. in vita c.26.&27.

1.Tim.5. Iac.1.27.

XI. REMED. Conſidera miſerabilem exitum quorundam Clericorum qui in concubinatu vitam traduxerunt. Vnum ſit omnium inſtar, quod PETRVS Venerabilis Abbas Cluniacenſis S. BERNARDI æqualis, ſuo tempore accidiſſe refert in libris miraculorum. *APVD Caſtrum Liziniacum*, inquit, *quod in Pictauenſi pago ſitum eſt, nuper quidam præsbyter erat, qui ſacerdotalis ordinis ſuper cœleſtem dignitatem miſerrimæ vitæ conuerſatione deturpans, non ad animarum, quibus præerat curam, ſed ad carnis ſuæ voluptatem explendam ſacro miniſterio vtebatur. Qui iuxta Prophetam lac gregis ſui comedens, & eius ſe lanis operiens abſque vlla ſpe æternorum mercedibus mercenarii auidiſſimè paſcebatur. Mundiſſimam atque omnia mundantem CHRISTI carnem & ſanguinem in altaris ſacramento frequenter officio, non deuotione ſumebat, nec ab immundis tamen carnis operibus ſeſe cohibebat. Cumque vt ſus immunda multo tempore in cœno luxuriæ verſaretur, & ſui ipſius fœtoribus delectaretur, territus conſcientiæ malo (ſicut aliquando & mali ad horam compunguntur) familiaritatem quorundam bonorum virorum expetiit, & Abbati Bonæuallis ac fratribus eiuſdem monaſterii ſe in amicitiam ſpecietenus copulauit. Qui longo tempore eum de vitæ emendatione commonentes, & vt ſeculo renunciaret aſſiduè exhortantes, nihil ab eo impetrare præter inanem ſpem aliquando potuerunt.*

P. Cluniac. lib. 1 c.25.

Eze. 34.

Digitized by Google

Nam libenter quæ dicebant, audire ſe, fingens, & ſemper eos de conuerſione ſuſpendens, de ſocietate ſanctorum illorum gloriabatur, nec admonitione, vel exemplis eorum à malis retrahebatur. In his atque aliis perditæ atque perdendæ vitæ ſuæ actibus perdurans & obſtinatione impia iram ſibi in die iræ theſaurizans in morbum incidit, quo poſt aliquot dies ingraueſcente ad extrema peruenit. Aderat eum viſitationis gratia Prior iam dicti monaſterii atque cum eo aliquantum diei ſpatium, ipſo quoque rogante, permanſerat. Et ecce nocte ſuperueniente, cum cunctis diſcedentibus ſolus lecto eius aſſideret, clamare terribiliter æger ille ad Priorem cœpit. Succurre, ita, ſuccurre, ecce duo ſuper omnem feritatem expaueſcendi Leones in me impetum faciunt hiante ore ac ritu feroci per fruſtra diſcerpturi me totum conſumere volunt. Deprecare ergò Dominum, vt ab his eripiar, antequam morſibus eorum conſumar. Dicebat hæc & tremebat, ac velut deuoraturos fugiens timore defecto corpori vires addente, retro cedebat. Prior verò vocis illius ac geſtus terrore turbatus, non ſine multo & ipſe timore erat: ad preces tamen ipſa neceſſitate impellente conuerſus, pro miſero illo, vt poterat, Dominum exorabat. Quo orante, mutata voce æger. Bene, inquit, bene: receſſerunt crudeles beſtiæ, & per orationes tuas iam vltra nuſquam apparent. Et quia vſque ad vltimum ſpiritum ſemper compos ſui extitit, (nec vt quidam morientium ſolent, vel in modico ſenſu imminutus fuit) conuerſus ad Priorem, loqui cum eo de quibuſlibet veluti ſaniſſimus cœpit. Cumque tam de his, quam de aliis multa inter ſe verba conferrent, horæ ferè vnius ſpatio elapſo, rurſus inclamare longè terribilius, quam primo, exorſus eſt. En, inquit en ignis de cœlo, vt torrens inundans deſcendit, & ſuper hunc meum lectum veniens iam iam me in fauillam vſque comburet. Feſtina, adiuua, ora, ſi forte & ab hac morte eripi valeam. Et hæc dicens manibus & brachiis opertoria ſubleuabat, eaque velut aliquid iuuare poſſent, inuiſibilibus ignibus turbatus opponebat. ſed nequicquam: non enim corporalia tegmina à ſpiritualibus incendiis tegere poterant, quem cœleſti vindictæ impia opera exponebant. Prior adaucto timore denuo ad orationem conuertitur, & quantum in tali caſu poſſibile erat, Domini miſericordiam deprecatur. Illo, vt ſupra, orationi inſtante poſt paululum patiens gratulationis vocibus preces eius interrupit dicens. Quieſce, iam ab igne tutus ſum: nam dum ſuper me, vt dixi, cum impetu deſcenderet, interpoſitus eſt linteus, vſque ad quem ignis peruenit, ſed cum tranſire non potuit, Iam & ab iſto periculo ereptus, oro ne à me diſcedas, quouſque quis iſtorum finis futurus ſit agnoſcas. Tum Prior qui tam timore, quam hoſpitandi neceſſitate recedere volebat, ſubſtitit, & ab oratione ſurgens: rurſum ei aſſedit. Cumque eum tantis terroribus anxium conſolaretur, & vterque ad inuicem, vt [illegible], colloqueretur, ſubito ægrotus ad inuiſibilia raptus obmutuit. Prior raptum eum ab humanis intelligens rei exitum præſtolabatur. Cum ecce poſt multum noctis ſpatium homo ad ſe rediit, & miſerabiliter ingemiſcens ait. Ha, ha, ad iudicium æternum [illegible]: & [illegible] morte damnatus ſum. Traditus ſum horrendis tortoribus, igne inextinguibili cum diabolo & Angelis eius perpetuò cruciandus. Ecce, ecce ignita ſartago [illegible] bulliente adipe quam coram me tormentorum miniſtri [illegible]. Et cum Prior orationi, ſicut iam

iam bis fecerat, tertiò quoque incubuiſſet, ille ait. Ceſſa ceſſa pro me orare, nec pro illo vltra fatigeris, pro quo nuditenus exaudieris. Priore verò dicente. Frater redi ad cor, & miſericordiam, dum adhuc viuis, à Deo require: ille adiecit. Putas ait, me vt inſanum loqui? Non inſanio, ſed ſana mente, quæ dixi confirmo. Et cucullam Prioris manu tenens eum interrogauit. Nonne hoc, quod manu teneo, cuculla tua eſt? Quo reſpondente, eſt: adiunxit. Sicut hæc veſtis cuculla eſt? & ſicut hoc, quod mihi ſubſtratum eſt, palea eſt: ſic & hoc, quod coram cerno, ignita ſartago eſt. Et dum hæc loqueretur, gutta inuiſibilis ignis de illa, quam dicebat, ſartagine exiens, in manum eius, Priore vidente, cecidit. Et mirabile dictu, cutem & carnem vſq. ad intima oſſa conſumpſit. Tum ille acri cum gemitu Ecce inquit, indubia rei probatio. Nam ſicut iſta, quam vides, de ſartagine prolapſa gutta carnis partem conſumpſit: ſic confeſtim totum me ignea vorago conſumet. Priore ad iſta ſtupente iterum ait dixit Ecce ſartaginem iſtam miniſtri infernales propius afferunt, vt me in illam coniiciant, iam namq. manus adaptant. Et poſt modicum: Ecce lectum, in quo iaceo, vndiq. concurrentes accipiunt, & me in igneam ſartaginem æternam ſecuram proiiciunt. Hoc velut vltimum vale mox vt Priori, atq. his, qui ad hoc horrendum ſpectaculum conuenerant dixit, ſubtracta voce, ac reflexa ceruice puniendum Spiritum condemnatis ſpiritibus tradidit. Tantus verò terror omnes inuaſit, vt illico vniuerſi aufugerent, neque aliqui in domo, vbi cadauer mortui remanſerat, remanere auderent. Facto mane miſerum cadauer ſepulturæ mandatum eſt. Poſt aliquot autem dies, cum ad vniuerſos circumpoſitos hæc tam terribilis fama peruenisset, rei veritatem probare volentes tumulum aperuerunt, atque foſſam illam, quæ in manu presbyteri adhuc viuentis gutta præſentia damnationis fecerat, in mortui cadauere inuenerunt. Hæc Petrus. Plura huius generis, & vetuſtiora exempla habes apud PETRVM Damiani Cardinalem tomo primo nuper edito; vt epiſtola tertia & octaua libri quarti, & 16. libri quinti.

VIDE *Conſuetudo praua. Exemplum malum. Familiaritas nimia. Luxuria. Præſumptio. Societas praua. Tentatio. Voluptas carnis.*

MVNERVM CORRVPTELA.

Remedia contra munerum corruptelam.

I. REMED. Conſidera oracula Spiritus ſancti de acceptione munerum, maximè ſi fiat à iudicibus, aduocatis & aliis iuſtitiæ patronis. Primò enim vetat hanc acceptionem, eo quod noxia ſit accipienti. Vt in Exodo. *Nec accipies,* inquit, *munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum.* Et in Deuteronomio. *Non accipies perſonam, nec munera, quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum.* Et in Numeris. *Non* Exod. 23.8. Deut. 16.19. Num. 35.31.

Digitized by Google

manus ad accipiendum iudicium linguæ alienæ, & perdidit iudicium conſcientiæ ſuæ. Ergo in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. B. Greg.c.16. Iſa.33.15.
Greg. lib. 9. Moralium. *Rectè de iuſto per Prophetam dicitur Beatus, qui excutit manus ſuas ab omni munere. Quia enim non ſolum fraus in acceptione pecuniæ eſt; munus procul dubio vnum non eſt. Tres vero ſunt acceptiones munerum, ad quas ex fraude feſtinatur. Munus namque à corde eſt, captata gratia à cogitatione. Munus ab ore, eſt gloria per fauorem. Munus ex manu eſt præmium per dationem. Sed iuſtus quiſq; ab omni munere manum excutit, quia in eo, quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem nec à manu recipere donationem quærit.* Petrvs Bleſenſis ad Sacellanum regis Siciliæ. *Peremptorium eſt in Principe vel auram adorare munerum, vel fauorem quærere perſonarum, teſte ſiquidem Propheta, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem: quia teſtimonio Iob, ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.* P. Bleſen. ep. 10. Pſal. 25. 10. Iob. 15. 34.

III. Remedivm. Conſidera exempla ſanctorum, qui munera accipere renuerunt. Primus eſt propheta Samuel, qui iam ſenex vniuerſum Iſrael, vt eſt in prima Regum, ſic allocutus eſt. *Loquimini de me coram Domino, & coram CHRISTO eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis. Et dixerunt. Non es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus aduerſum vos, & teſtis CHRISTVS eius in die hac, quia non inueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt. Teſtis.* Cur autem Samuel ſpeciatim ſe purget de hoc vitio accipiendi munera, illa cauſa videtur, quia Prælatorum improborum ferè proprium hoc crimen eſt, quod laborent auaritia, & diligant munera. Quod non obſcure indicauit Isaias cum arguens ciuitatem Hieroſolymorum, poſtquam dixit. *Principes tui infideles, ſocij furum*, mox ſubiicit. *Omnes diligunt munera.* Hanc cauſam reddit B. Gregorivs, dum exponens verba Samuelis ait. *Cum reprobi paſtores præſunt, principale eis propoſitum eſt in rapina ſubditorum. Quia enim æternorum bonorum abundantiam aſpicere neſciunt: quo præſentia ardentius concupiſcunt, eo auidius oblata recipiunt, non oblata violenter tollunt, innocentibus inſidiantur, debiles opprimunt, munera accipiunt, iuraque peruertunt.* Secvndvs eſt, Propheta Eliſæus, cui, cum Naaman princeps militiæ regis Syriæ, vt eſt in quarto Regum, ob mundationem à lepra eius ſtudio impetratam, grati animi ergò magna munera offerret, reſpondit. *Viuit Dominus, ante quẽ ſto, quia non accipiã: cumq; vi in faceret, penitꝰ non acquieuit.* Et paulo poſt ſubditur. *Dixitq; Giezi puer viri Dei. Naamã iam digreſſo. Dominꝰ meus miſit me ad te dicẽs. Modò venerũt ad me duo adoleſcẽtes ex filiis Prophetarũ,* 1. Reg. 12. 3. Iſa. 1. 23. Greg. l. 5. c. 2. in 1. Reg. 4. Reg. 5. 16. v. 20.

da eis

Digitized by Google

da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices. Dixitq; Naaman. Melius eſt, vt accipias duo talenta. Et coegit eum. Ergo ingreſſo dixit Eliſeus. Vnde venis Giezi? Qui reſpondit. Non iuit ſeruus tuus quoquam. At ille ait. Nonne cor meum in præſenti erat quando accepiſti argentum & veſtes vt emas oliueta, & vineas, &c. Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſq; in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix. Quam hiſtoriam tractans B. Amb. in Lucam, *Diſce, inquit, congrua præcepta virtutis: probauit fidem, qui præmia recuſauit. Diſce veteris, dictorum factorumq; myſterii quid ſequaris. Habes Domini præceptum, vatis exemplum, gratis accipere, gratis dare, nec vendere miniſterium, ſed offerre. Non enim pretio taxatur Dei gratia, nec in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium ſacerdotis. Non tamen ſatis eſt, ſi lucrum ipſe non quæras: familiæ quoque cohibendæ manus ſunt, &c. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? Inſtrue ergo familiam tuam, hortare, cuſtodi: & ſi te fefellerit ſeruulus (humanam enim non excipio facultatem) prophetico deprehenſus renudetur exemplo. Cito turpem ſequitur lepra mercedem, & pecunia corpus animumque male quæſita contaminat. Accepiſti, inquit, pecuniam, & poſſidebis ex ea agrum & vineas, & oliueta & greges & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſque in ſempiternum. Vides quia facta auctoris ſucceſſio damnatur hæredis. Inexpiabilis eſt enim venditi culpa myſterii, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros,* TERTIVS eſt propheta Daniel, cui cum Babyloniorum rex Baltaſſar dixiſſet. *Audiui de te, quod poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare mihi purpura veſtieris, & torquem aureum circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris. Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege. Munera tua ſint tibi. & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius oſtendam tibi.* In quæ verba ita commentatur B. Hier. *Æmulemur Danielem regis dignitatem & munera contemnentem: qui abſq; pretio proferens veritatem, iam illo tempore præceptum Euangelicum ſequebatur. Gratis accepiſtis, gratis date.* Si obiicias illum recepiſſe munera, & nunc à Baltaſſare, & alias à Nabuchodonoſore. Reſpondeo, recepiſſe ſed inuitum, vel certe nutu diuino. *Accepit autem,* ſubdit ibidem Hieronymus, *inſigne regium, torquem & purpuram, vt Dario qui erat ſucceſſurus in regnum fieret notior, & per notitiam honoratior.* Et ſupra ad caput ſecundum dicit idem obieciſſe vel calumniatum eſſe impium Porphyrium. *Non conſiderans,* inquit, *ideo regem vidiſſe ſomnium, & interpretationis myſteria per puerum reuelata, vt Daniel crеſceret, & in loco captiuitatis princeps fieret omnium Chaldæorum & Dei omnipotentia noſceretur. Quod quidem & in Ioſeph apud Pharaonẽ, & Ægyptum factum legimus. Et in Mardochæo apud Aſſuerum, vt in vtraque gente haberent capitu & peregrinantes Iudæi ſolatia, videntes hominem gentis ſuæ Ægyptiorum eſſe principem, vel Chaldæorum.* Hæc ille. QVARTVS eſt, Apoſtolus Paulus, qui non modo munera gratis oblata, ſed etiam ſtipendia, iure naturæ, legeque Dei tam veteri quam noua, (vt ipſe multis

Amb. lib. 4. c. 4.
Matth. 10. 8.
Dan. 5. 16.
Hier. in c. 5. Dan.
Matth. 10. 8.
Dan. 2. 48.
Gen. 41. 40.
Eſth. 8. 15.

Digitized by Google

multis verbis in priore ad Corinthios probat) ſibi debita repudiauit, 1.Cor.9.7.18
imo ibidem declarauit ſe potius fame mori malle, quam ea ob labores Deut.25.4.
prædicationis acceptare. Nam in primis maiores notu Eccleſiæ Epheſio- Matth.10.10.
rum, apud quos triennium integrum noctu diuq́ in prędicatione Euan-
gelica poſuerat, vt eſt in Actorum Apoſtolicorum hiſtoria, ita allocutus Act.20.35.
eſt. *Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupiui, ſicut ipſi ſcitis, quoniam ad ea*
quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. Et in pri- 1.Cor.9.15.
ma Epiſtola ad Corinthios proteſtatur ſe non vſum poteſtate accipien-
di ſtipendium, quantumuis multis nominibus iuſtiſſima. Et in altera ad
eoſdem addit, ſe nec voluiſſe vti in magna inopia. *Cum eſſem,* inquiens, *apud* 2.Cor.11.9.
vos & egerem, nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat ſuppleuerunt fratres, qui ve-
nerunt à Macedonia, & in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo. Eſt veri-
tas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.
Deinde in priore ad Theſſalonicenſes ſic ſcribit. *Memores eſtis fratres labo-* 1.Theſſ.2.9.
ris noſtri & fatigationis nocte ac die operantes, ne quem veſtrum grauaremus prædica-
uimus in vobis Euangelium Dei. Vos teſtes eſtis, & Deus quam ſanctè, & iuſtè, & ſine
querela vobis, qui credidiſtis fuimus. Atq́ in poſteriore. *Ipſi ſcitis,* inquit, *quo-*
niam non gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte
& die operantes, ne quem veſtrum grauaremus. QVOD Pauli exemplum alicu-
bi admiratus GREG. Magnus. *Penſemus ergo,* inquit, *ſi poſſumus, cuius hoc* Greg. hom 18. in Ezech.
manſuetudinis fuerit, panem ſpiritus prædicare & panem carnis non accipere, corda au-
dientium de diuitiis æternis inſtruere, & inter eoſdem diſcipulos fideles & abundan-
tes fame laborare, inter ſatiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere, nec ta-
men dolere: videre dura erga ſe corda audientium tenacium, nec à prædicatione deſiſtere. Act.18.11.
Nam ſicut Apoſtolorum Acta teſtantur, annis & ſex menſibus continuè in eadem ciuita- 2.Cor.11.9.
te prædicauit. &c. Verè in hoc Paulus, verè magiſter gentium: ſua negligens, aliena cu- 1.Cor.10.24.
rans, impleuit quod prædicauerat. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius. Et Phil.2.4.
non quæ ſua ſunt ſinguli cogitantes, ſed ea quæ aliorum.

IV. REMED. Conſidera CAVSAS Paulini huius facti, quas Apoſto-
lus locis iam allegatis reddit complures. I. eſt in Actis. *Quoniam,* inquit, *ſic* Act.20.35.
laborantes oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini IESV, quoniam ipſe
dixit. Beatius eſt magis dare, quam accipere. 2. Eſt in 1. epiſt. ad Corinthios. *O-* 1.Cor.9.12.19.23.
mnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti id eſt, ne curſum
prædicationis noſtra culpa retardemus, vt exponit Chryſoſtomus &
Theodoretus. 3. ibid. vt plures lucrifaceret. *Cum liber,* inquit, *eſſem ex omni-*
bus, omnium me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem. 4. ibidem, vt Particeps fieret
mercedis in Euangelio promiſſæ. *Omnia* inquit, *facio propter Euangelium, vt*
particeps eius efficiar. Ita Sedulius & B. Anſelmus. 5. in 2. epiſt. Vt pſeudo 2.Cor.11.
apoſtolis omnem anſam ſ. calumniandi præriperet. *Quod autem facio,* in-
quiens, *& faciam* (hoc eſt, gratis prædicabo Euangelium) *vt amputem occa-*

V v *ſionem*

nauit ei equum, quo Piſas vſq; vbi eramus, tunc peruectus eſt. Poſtridie credo ſecutus Epiſcopus, (erat enim illi cauſa cum aduerſario, & agendi erat dies) cæpit requirere ſuffragia amicorum. Cumq; per ſingulos ſolicitaretur, ventum eſt ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficii. Tum Martinus. Decepiſti me, inquit, neſciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum: ecce in ſtabulo eſt, & hora eadem reſignauit illi. Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius ſeculi res eſt, rediſſe Legatum de terra auri ſine auro, tranſiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe donum inſuper, quod poterat eſſe ſuſpectum illicò reieciſſe? Deinde ſubdit alterum exemplum. *Sed ô mihi locum ſuauem, vbi incidit occaſio memorandi & nominandi ſuauiſſimi odoris virum, Epiſcopum loquor, Gaufredum Carnotenſem, qui legationem in partibus Aquitaniæ propriis ſumptibus ſtrenuè adminiſtrauit, idq; annos plures. Rem loquor, quam vidi ipſe. Eram cum eo in terra illa, cum à quodam præſbytero præſentatus eſt illi piſcis, quem vulgo vocant ſturgionem. Percunctatus Legatus, quanti venierit. Non accipio, inquit, niſi receperis precium, & reſignauit ſolidos quinque inuito & verecundo. Item cum eſſemus in quodam oppido, Domina illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum manutergio duas vel tres paropſides pulchras, ligneas tamen. Quas aliquandiu intuens homo ſcrupuloſæ conſcientiæ, laudauit eas ſed non acquieuit accipere. Quando argenteas recepiſſet, qui ligneas refutauit? non fuerunt, qui poſſent legato dicere. Ditauimus Abraham.*

VIDE. V. *Auaritia. Perſonarum acceptio. Simonia.*

MVRMVRATIO.

Remedia contra Murmurat.

I. REMED. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias. Primo enim dehortatur à murmuratione. *Cuſtodite vos,* inquit Sapiens, *à murmuratione, quæ nihil prodeſt.* Et Chriſtus apud Ioannem. *Nolite murmurare in inuicem.* Et B. Paulus ad Corinthios. *Neq; murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Et ad Philippenſes. *Omnia facite ſine murmurationibus & haſitationibus vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei.* Et B. Petrus. *Hoſpitales inuicem ſine murmurationibus.* 2 declarat murmur contra ſuperiores, fieri contra Deum. Nam Moyſes in Exodo ſic loquitur. *Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.* Et in Numeris. *Vſquequo multitudo peſſima murmurat contra me?* 3. declarat murmuratores grauiter à Deo punitos. Nam in lib. Num. legimus Moyſis ſororem Mariam ob murmur lepra percuſſam: Dathan & Abiron viuos terræ hiatu abſorptos. Chore igni conſumptum: ignitos ſerpentes in Populum immiſſos, extremam caſtrorum partem ab igne deuoratam, ac denique maiorem filiorum Iſrahel partem ingreſſu terræ promiſſionis excluſam in deſerto periiſſe. Apoſtolus quoque Iudas hæreticos, de quibus futuris

Sap. 1. x. Ioan. 6. 43. 1. Cor 10. Phil. 2. 14. 1. Pet. 4. 9. Exo. 16. 8. Num. 14. 27. Num. 12. 10 Num. 16 31 Num. 21. 6. Num. 11. 33. Num. 14. 30.

Iud. ep. vaticinatur, appellat *murmuratores querulosos ſecundum deſideria ſua ambulantes*: eorumque pœnam præmitüt, dicens. *quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum.*

Baſ.q.39. II. REMED. Conſidera dicta SS. Patrum. S. BASILIVS in regulis breuioribus, poſita quæſtione, quid agendum ſit cum eo, qui dicto audiens tamen obmurmurarit antiſtiti, reſpondet. *Cum Apoſtolus dixerit Omnia facite ſine murmurationibus & hæſitationibus, abalienandus eſt qui murmurat à coniunctione fratrum, & ſimiliter opus eius ab vſu eorundem. Planeque qui huiuſmodi, hunc & diffidentiæ, & circa ſpem ambiguitatis morbo apparet laborare.* Idem fuſius habet in regulis fuſius diſputatis. Et rurſus infra, poſita quæſtione, quid faciendum, ſi quis condemnetur, vt ii qui in Euangelio murmurarunt aduerſus nouiſſimos in vineam conductos? Reſpondet. *Vnuſquiſque ob proprium ſuum peccatum damnatur: ita & qui murmurarint ob murmurationem. Verum ſæpe alij alia de cauſa murmurant. Nam hi quidem propterea murmurant, quod vnde ventrem ſuum diſtendant, non habent, (vt qui gulæ præter modum dediti ſunt, & ventrem faciunt Deum ſuũ) illi verò, quod in pari honore habeantur cum nouiſſimis, in quo apertè indicant ſuam inuidiam, quod vitium multis in locis ſolet Scriptura coniungere homicidio. Alii præterea alia de cauſa.* CHRYSOST. homilia 8. in epiſtolã ad Philippenſes, in verba illa. *Omnia facite ſine murmurationibus. Vides,* inquit, *quod eos erudiat, ne murmurent? Eſt enim ſeruorum improborum & inſenſatorum murmurare. Cogita, ait, quod tibi ipſi, laboras, quod tibi ipſi colligis. Illorum eſt proprium murmurare, qui aliis laborant. Qui verò ſibi ipſi colligit cuius gratia murmurat? Melius fuerit nihil operari, quam cum murmuratione. Sæpe malumus miniſterio priuari, quam murmurantem ſuſtinere. Grauis enim, grauis, inquam, eſt murmurator, & vicinus blaſphemiæ; alioqui cuius gratia illi tantum ſupplicii dederunt? Ingratitudo eſt res iſta. Qui murmurat ingratus eſt Deo. Qui autem Deo ingratus eſt, blaſphemus quoque eſt*, AMB. in epiſtola ad Vercellenſem Eccleſiam, tractans de murmuratione Chore contra Aaronem. *Conſideratis igitur quæ offenſionis cauſæ extiterint, quod Sacerdotio fungi indigni vellent, & propterea diſſiderent, quod immurmurarent improbantes in ſacerdotis ſui electione iudicium Dei: propterea populum totum metus ingens corripuit, pœna terror inuoluit vniuerſos. Obſecrantibus tamen omnibus, ne paucorum inſolentia omnes perirent, deſignantur ſceleris rei, & à totius populi corpore ducenti quinquaginta cum auctoribus ſuis ſeparantur viri, immugiens terra in medio plebis ſcinditur, apperitur in profundum ſinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi huius ablegantur elementis, vt nec aêrem hauſtu nec cœlum viſu, nec mare tactu, nec terram contaminarent ſepulchro. Ceſſauit pœna, non ceſſauit malitia ex hoc ipſo immurmuratio exorta populi, quod per Sacerdotes periſſet populus. Qua indignatione Dominus perdidiſſet omnes, niſi Moyſi & Aaron primo precibus inflexus, poſt etiã obiectu ſui Sacerdotis Aaron maluiſſet ingratos maiore veniæ pudore donacione, quorũ abnuebant gratiam. Ipſa prophetiſſa Maria, quæ cum fratribus pede tranſmiſerat*

Chryſ.in c.2.

Phil.2.14.

Id.q.51.2.

Matth. 20.11.

Id q breu.63.

Amb.lib.10. ep. 82.

Num.16.31.

Num. 12. 10.

miſerat freta maris, quia Æthiopiſſæ myſterium album neſciens immurmurauerat aduerſus fratrem Moyſen, lepræ maculis laborauit, vt vix tanto abſoluta eſſet contagio niſi Moyſen rogaſſet. GREGORIVS exponens verba illa ſeptimi Pſalmi Pœnitentialis. *Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo. Qui contra conditoris,* inquit, *flagella murmurat, quaſi cum eo in iudicium intrat. Dei namque accuſat iudicium, qui ſe æſtimat iniuſtè percuſſum. Et quaſi cum Deo in iudicio contendit, qui inter flagella innocentem ſe oſtendit, &c. Vel certe ille cum Deo iudicium ingreditur, qui cum orauerit, murmurat ſi non exauditur. Quibus dicitur. An vultis mecum iudicio contendere? Quaſi enim in iudicio contendebant, qui dicebant. Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti? humiliauimus animas noſtras, & neſciſti? Siquidem ſtultum eſt ab oratione deficere, ſi Deus differat cum rogatur exaudire. Et iniquum arguere conditorem, ſi effectus non ſequitur orationem, præſertim cum quid oremus ſicut oportet neſciamus. Nonnullis quippe impatientibus Dominus, quod petebant ſæpe conceſſit iratus, ſicut econtra Apoſtolo negauit propitius. Dedit enim regem petentibus ſecundum deſideria cordis eorum; dedit etiam poſtulanti diabolo, vt Iob ſimplicem & rectum & timentem Deum, tentaret.* S. BERN. *Ante omnia ſine murmuratione ſint fratres. Forte aliqui leue peccatum æſtimant murmurare, ſed non hic, qui ante omnia monet eſſe cauendum. Puto autem ne illum quidem leue reputaſſe, qui murmurantibus aiebat. Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum: nos enim quid ſumus? ſed ne illum quoque qui dixit. Non murmuraueritis, ſicut quidam murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore: illo nimirum exterminatore, qui poſitus eſt in hoc ipſum, vt à terminis beatæ illius ciuitatis arceat murmurantes, & longè faciat à finibus eius, cui dicitur. Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit fines tuos pacem. Nihil enim commune habent, murmur & pax.*

Greg. in 7. Pſal. pœnit. Pſal. 142. 2. Ierem. 2. 29. Iſa. 58. 3. 2. Cor. 12. 9. 1. Reg. 8. 12. Iob. 2. 6. Bern. in ſententiis. Phil. 2. 14. Exod. 16. 8. 1. Cor. 10. 10. Pſal. 147.

REMEDIA plura vide in Verbo *Detractio. Ingratitudo. Inobedientia. Ira. Iudicium temerarium. Lingua abuſus. Maledictio. Superbia. Tentatio. Vindicatio iniuriæ. Voluntas propria.*

Digitized by Google

N

NEGOTIATIO ILLICITA.

Remedia contra Negotiat. illicitam.

PRIMVM Remedium. Conſidera, quid Spiritus ſanctus de
Leu.19.35. iniqua negotiatione, vel mercatura in diuinis litteris prodiderit. Ac primò quidem ſerio prohibet illam. *Nolite*, inquit in Leuitico, *facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere & menſura Statera iuſta, & æqua ſint pondera, iuſtus modius æquuſq; ſextarius.*
Leu.25.14. Deut.25.13. *Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti.* Et iterum. *Quando vendes quippiam ciui tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum.* Et in Deuteronomio. *Non habebis in ſacculo diuerſa pondera, maius & minus, nec erit in domo tuo modius maior & minor.* Et Apud Apoſtolum. *Hæc eſt*, ait, *voluntas Dei ſanctificatio*
1.Theſſ.4.6. *veſtra, vt ne quis ſupergrediatur, neq; circumueniat in negotio fratrem ſuum.* 2. docet
Deut.25.16. ea grauiter offendi Deum. *Pondus habebis*, inquit in Deuteron. *iuſtum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, vt multo viuas tempore ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi: abominatur enim Dominus tuus eum, qui facit hæc*
Deut.27.17. *& auerſatur omnem iniuſtitiam.* Et rurſus. *Maledictus, qui tranſfert terminos pro-*
Prou.11.1. *ximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.* Et in Salomonis Prouerbiis. *Statera do-*
Prou.28.20. *loſa, abominatio eſt apud Dominum, & pondus æquum voluntas eius.* Et. *Vir fidelis*
Eccli.27.1. *multum laudabitur, qui autem feſtinat ditari non erit innocens.* Et apud Eccleſiaſticum. *Qui quærit locupletari auertit oculum ſuum.* nempe à Deo, eiuſque mandatis. *Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: Sic & inter medium*
Mich.6.10. *venditionis & emptionis anguſtiabitur peccatum.* Et in Michæa. *Ignis in domo impij theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena. Nunquid iuſtificabo ſtateram im-*
Prou.11.24. *piam, & ſacelli pondera doloſa? Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.* 3. docet lucri iniqui cupidos non diteſcere. Vt apud Salomonem. *Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem ſuper caput venden-*
Prou.28.22. Eccli.14.4. *tiũ.* Et rurſus. *Vir qui feſtinat ditari, & aliis inuidet, ignorat, quod egeſtas ſuperue-*
Iſa.33.1. *niet ei.* Et aput Eccleſiaſticũ. *Qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.* Et in Iſaia. *Væ qui prædaris nonne & ipſe prædaberis? cum conſummaueris deprædationem, deprædaberis.*

II.Re

II. Remedium. Conſidera, quid S. Patres de negotiatione licita vel illicita ſcripſerint. S. Gregorius Nazianzenus de laudibus B. Baſilii agens. *Nihil, inquit, grauius atque acerbius, quam crudelitas, cupiditasque inexplebilis eorum, qui rei frumentariæ copiis circumfluunt. Obſeruant enim temporum difficultates atque ex annonæ penuria lucrum captant, & ex aliorum calamitatibus meſſem faciunt, nec illud audientes, eum qui pauperes commiſeratur, Deo fœnori dare. Nec rurſus illud, eum qui frumentum abſcondit, plebi execrabilem eſſe: nec denique quicquam aliud eorum quæ vel humanis & benignis hominibus pollicetur ſcriptura, vel duris & inhumanis comminatur. Verum immodica quadam cupiditate flagrant, maleque ſibi conſulunt, vt aliis ſua, ita ſibiipſis Dei, cuius ope non multo magis ſe indigere ſentiunt, quam alii ipſorum auxilio egeant, viſcera precludentes.* S. Ambrosius libro de officiis primo. *Nonne vanum eſt, vt mercator noctibus ac diebus conficiat iter, quo aggerare poſſit theſauri aceruos, merces congerat, conturbetur ad pretium, ne forte minoris vendat, quàm emerit, aucupetur locorum pretia, & ſubito aut latrones in ſe inuidia famoſæ negotiationis excitet, aut non expectatis ſerenioribus flatibus, dum lucrum quærit, naufragium impatiens moræ incidat?* B. Chrysostomus de compunctione cordis. *Quid verò maris vſum & nauigandi vtilitatem loquar? per quam omnem penè orbem, qui longis à ſemetipſo dirimitur ſpatiis, non ſolum ſibi inuicem notum, ſed ſocium quodammodo & communicabilem facit, vt vnusquiſque paruum apud ſe poſſideat terræ ceſpitem per iſtud mercandi miniſterium, quaſi totius mundi per omnia Dominus efficitur, & vniuerſa terra fructibus vtitur. Et quid plura dicam? Vniuerſus orbis efficitur tanquam menſa vna omnibus, nullo prohibente ſumere, quod vbiq; eſt, ſed parua ſunt hæc in muneribus Dei.* Auctor operis imperfecti in Matthæum exponens verba illa. Et eiiciebat vendentes & ementes de templo. *Homo mercator,* inquit, *vix aut nunquam poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator, aut ſi voluerit eſſe, proiiciatur de Eccleſia Dei, dicente Propheta. Quia non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini. Quemadmodum enim, qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & ſe commendare, ſine maliloquio non poteſt eſſe: neceſſe eſt enim, vt & iſte malè loquatur de illo, & ille male loquatur de iſto: Sic qui emit & vendit ſine mendacio & periurio eſſe non poteſt: neceſſe eſt enim, vt è negotiatoribus hic iuret, quia non tantum valet res, quantum comparat eam, & ille iuret, quia plus valet res quam vendit.* Quia verò ex hac doctrina ſequi videtur, multos non poſſe placere Deo, vt agricolas qui emunt boues & arant, vt ſegetes vendant & fabros lignarios ementes ligna, vt vendant vtenſilia, imò nec Paulum Apoſtolum potuiſſe placere, qui fuit ſutor tabernaculorum, vt ea venderet: Reſpondet hos non eſſe veros mercatores. *Quicunq; enim,* inquit, *rem comparat non vt ipſam rem integram & immaculatã vendat, ſed vt opus faciat ex ea, ille non eſt negotiator, quia qui materiam operandi ſibi comparat, vnde faciat opus, ille nõ rem ipſam vendit, ſed magis artificium ſuum. Qui autem comparat rem vt*

illam

Naz. orat. in laudem Baſil.

Prou. 19.17.

Eccli. 29.1.

Prou. 11. 26.

Amb. c. 49.

Chryſ. l. 2. longè poſt med.

Chryſ. hom. 15 in Matth. 21.

Pſal. 70.16.

Digitized by Google

illam ipſam integram & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo
Pſal. 70.15. *eijcitur.* S. AVG. in verba Pſalmi. Quoniam non cognoui negotiationes. Nos legimus, *litteraturam. Quæ ſunt*, inquit, *iſtæ negotiationes? Audiant negotiatores & mutent vitam, & ſi fuerint, non ſint; non cognoſcant, quod fuerunt, obliuiſcantur: poſtremò non approbent, non laudent, improbent, damnent, mutentur, ſi peccatum eſt negotiatio. Hinc enim auiditate neſcio qua acquirendi ô negotiator, quando damnum paſſus fueris, blaſphemas, & non erit in te quod dictum eſt (à Pſalmiſta) tota die laudem tuam. Quando autem pro preciis rerum, quas vendis non ſolum mentiris, verumetiam*
Greg. hom. 24. *falſum iuras, quomodo in ore tuo tota die laus Dei?* S. GREG. in Euangelia. *Quæri poteſt, cur Petrus, qui Piſcator ante conuerſionem fuit, poſt conuerſionem ad piſcationem redit? Sed ſi virtus diſcretionis inſpicitur, cito videtur, quia nimirum negotium, quod ante conuerſionem ſine peccato extitit, hoc etiam poſt conuerſionem repetere culpa non fuit. Nam piſcatorem Petrum, Matthæum verò telonearium ſcimus. Et poſt conuerſionem ſuam ad piſcationem Petrus rediit, Matthæus verò ad telonei negotium non reſedit, quia aliud eſt victum per piſcationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ ſine peccatis exhiberi, aut vix aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt, vt poſt conuerſionem animus non recurrat.*

III. REM. Refuge quoad fieri poteſt, negociandi, mercimoniaque tractandi artem & officium, tum ob præſentiſſima pericula, mentiendi, peierandi, & fraudes faciendi cum eo coniuncta, vti Patres monuerunt, & diuina
Eccli. 26. 27. ſcriptura non tacuit. *Duæ ſpecies* inquit, *difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt, difficile exuitur negotians à negligentia, & non iuſtificabitur caupo à peccatis*
Eccli. 3. 27. *labiorum.* Delinquit autẽ negligentia mercator, cum vitia mercium ſuarum reticet, feſtos dies non obſeruat, &c. *Qui autem amat periculum*, ait Sapiens,
Ariſt. c. 6. *peribit in illo.* Tum quia omnis propriè dicta negotiatio etiam cum dicta vitia abſunt, ſpeciem quandam turpitudinis habet, auctore Ariſtotele in libro primo Politicorum, eo quod ſeruiat cupiditati lucri, quæ nullum habet terminũ. De ea enim negotiatione loquimur, qua vt Auctor oper. imperf. apud Chryſoſt. monuit, aliquid emitur, vt prorſus non mutatum carius vendatur. Vnde & in ſacris canonibus eiuſmodi negotiatio vetita
14. q. 4. c. canonum. & c. nunquam. de conſ. dist. 5. eſt Clericis. Non autem vetita eſt ea negotiatio, qua aliquid ante emptum, poſtea induſtria vel labore ſuo mutatum diuendunt, nec enim tam rem emptam, quam artificium ſuum & laborem vendunt.

IV. REMED. Quod ſi negotiandi officium refugere non potes, aut quia à parentibus cogeris, vel quia iam multo tempore id exercuiſti. Conſtitue apud animum [illegible] enumerata vitia, quæ non negotiationes, ſed negotiantium [illegible] ſunt, & in quoſuis opifices, qui non ſunt mercatores [illegible] ſuo [illegible] vendunt, cadere poſſunt; euitaturũ. Deinde [illegible] lucro, ſed quantum ad familiam ho-

neſtè

Digitized by Google

neſtè ſuſtentandam, ad pauperes iuuandos, & Rempub. promouendam ſatis ſit, vacaturum. Hoc antidotum ſuggeſſit Auguſtinus alicubi, dum ita ratiocinatur. *Sed ait mihi negotiator. Ecce ego affero quidem ex longinquo merces ad ea loca, in quibus non ſunt ea quæ attulero, vnde viuam, tanquam mercedem laboris mei peto vt carius vendam, quam emerim. Vnde enim viuam cum ſcriptum ſit, dignus eſt operarius mercede ſua? ſed agitur de mendacio, de periurio: hoc vitium meum eſt non negotiationis: neq; enim non ſi vellem, poſſem agere ſine iſto vitio. Non ergo culpam auctor ad negotium transfero, ſed ſi mentior, ego mentior, non negotium. Poſſem enim dicere: tanto emi, tanto vendam, ſi placet eme. Non enim iſtam veritatem audiens emptor repelleretur, & non omnes potius accurrerent? quia plus fidem, quam mercedem diligerent. Hoc ergo, inquit, me mone, ne mentiar, ne periurem, non vt abiiciam negotium, vnde me transigo.* Et mox addit. *Quo enim vocas, quando hinc reuocas? forte ad artem aliquam? Ero ſutor, calciamenta faciam hominibus. mendaces & ipſi non ſunt? Periuri & ipſi non ſunt? nonne locatis ab alio calciamentis, cum acceperint ab alio pretium dimittunt quod faciebant, & ſuſcipiunt alteri facere, & fallunt cui promiſerant cito ſe facturos? nonne ſæpe dicunt, hodie facio, hodie impleo? Deinde id ipſa ſutura tantas fraudes non faciunt? Faciunt iſta, & dicunt iſta, ſed ipſi mali ſunt, non ars quam profitentur. Omnes ergo artifices mali Deum non timentes, vel pro lucro, vel pro timore damni aut egeſtatis mentiuntur, periurant.* Et infra. *Poteſt mihi hoc dicere negotiator. Quære ergò Epiſcope, quemadmodum intelligas negotiationes, quas legiſti in pſalterio, ne forte tu non intelligas, & me à negotiatione prohibeas. Mone ergo, quemadmodum viuam. Si bene, bene mihi erit. Vnum tamen ſcio, quia ſi malus fuero, non negotiatio mihi facit, ſed iniquitas mea.*

Aug. in Pſ. 70

Pſal. 70. 16.

V. Remed. Conſidera, earum opum quæ iniqua negotiatione, per mendacia, fraudes, periuria, vſuras congeſtæ ſunt infauſtum eſſe prouentum vti non ſolum ſpiritus ſanctus ſupra in ſcripturis admonuit, ſed etiam veteres Patres annotarunt, vt Chryſoſtomus in opere imperfecto. *Talium*, inquit, *ſubſtantia, aut ipſis viuentibus peritura eſt, aut à malis hæredibus diſſipanda eſt, aut ad extraneos & inimicos hæreditas ipſorum ventura eſt. Non poteſt ad bonum proficere, quod congregatur de malo. Quemadmodum ſi triticum, aut aliam blandi ſpeciem cernas in cribro, dum huc illucque iactas eum, grana omnia paulatim deorſum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, niſi ſtercus ſolum: ſic & ſubſtantia negotiatorum, dum vadunt & veniunt inter emptionem & venditionem minuitur, & in nouiſſimo nihil illis remanet, niſi ſolum peccatum.* Et B. Amb. *An non conturbatur etiam ille vanè, qui ſummo labore coacervat, quod neſciat cui hæredi relinquat? Sæpe quod auarus ſumma congeſſerit ſolicitudine, præcipiti effuſione dilapidat hæres luxurioſus: & diu quæſita turpis helluo, præſentium, cæcus, futuri improuidus, quadam abſorbet voragine. Sæpe etiam ſperatus ſucceſſor inuidiam parte acquirit hæreditatis, & celeri obitu extraneis à litæ ſucceſſionis tranſcribit compendia. Quid ergò vanè araneia texis, quæ inanis & ſine fructu eſt, & tanquam caſſes ſuſpendis inutiles diuitia-*

Chry. in Matt. hom. 38.

Amb. 1. offic c. 49.

Digitized by Google

Aug ſerm.215. *rum copias quæ & ſi fluant, nihil proſunt, imò exeunt te imaginem Dei & induunt terreni imaginem. Si tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius eſt damnationi?* Eodem pertinet & illud B. Avg. in ſermon. de tempore. *Nemo habet iniuſtum lucrum ſine iuſto damno. Vbi lucrum, ibi & damnum. Lucrum in arca, damnum in conſcientia.*

VI. Remed. eſt negotiationem ad maiorem gloriam Dei, qui præſtantiſſimus omnium bonorum operum finis eſt, inſtituere, iuxta conſilium Apoſtoli dicentis. *Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia* 1. Cor.10.31. *in gloriam Dei facite.* Eſt Ioannis Chryſoſtomi orationem Kalendis habitam in hæc verba concludentis. *Si animum aduertere voluerimus, ſiue emendum, ſiue vendendum ſit, per omnem vitam ſpiritualem hanc mercaturam faciemus, vt ſi tolerabili pretio nihil amplius requiramus: ſi difficultatem annonæ nequaquam obſeruemus, & tum egentibus diuendamus. Maledictus enim, inquit ille, qui rei frumentariæ caritatem auget. Sed quid oportet ſingula percenſere? Vno verbo omnia colligenda fuerant. Quemadmodum enim ædificatores, cum murum extructuri ſunt, amuſſim ab angulo ad angulum ducunt, atque ita murum pertexunt, vt minimæ inæqualis eius ora exiſtat, ſic & nos pro amuſſi verbum hoc adhibeamus quod apud Apoſtolum eſt. Siue editis ſiue bibitis, ſeu quid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei facite. Siue ergo precemur, ſiue ieiunemus, ſiue accuſemus ſiue condemnemus: ſiue laudemus ſiue vituperemus, ſiue ingrediamur, ſiue exeamus, ſiue vendamus ſiue emamus, ſiue taceamus, ſiue diſputemus, ſiue aliud quid faciamus, omnia ad gloriam Dei faciamus. Et ſi quid ad gloriam Dei non pertineat, illud neque facto, neque dicto à nobis vſurpetur. Sed pro baculo magno, pro armis pro præſidio, pro theſauris inexplicabilibus hoc dictum animo inſcribentes nobiſcum, quamcunque viam ingreſſi fuerimus, circumferamus: vt omnia ad gloriam Dei facientes, loquentes, ſuſcipientes, tum hic, tum poſt huius vitæ* 2.Reg.2.30. *peregrinationem gloriam ab eo conſequamur. Ait enim, Gloria afficientes me, glorificabo. Non dictis ergò ſed factis ipſis illum aſſiduè gloria afficiamus, quia illum decet gloria ad omnem æternitatem. AMEN.*

Aug.in Pſal.103. VII. Remed. eſt B. Auguſtini, vt quoties in mentem venit de illicito aliquo contractu ineundo, ilicò cogitationem repellas, & abomineris. Exponens enim verba Dei in Geneſi. Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius. *O Eccleſia,* inquit, *caput ſerpentis obſerua. Quod eſt caput ſerpentis? prima peccati ſuggeſtio. Venit tibi in mentem neſcio quid illicitum: noli* Gen.3.15. *ibi tenere mentem tuam, noli conſentire. Hoc quod venit in mentem, caput ſerpentis eſt. caput calca, & euades cæteros motus. Quid eſt caput calca? ipſam ſuggeſtionem contemne. Sed lucrum ſuggeſſit magnum ibi lucrum eſt, magnum ibi aurum eſt. Si hanc fraudem feceris, diues eris. Caput ſerpentis eſt, calca. Quid eſt, calca? contemne, quod ſuggeſſit. Sed magnum aurum ſuggeſſit. Et quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, anima autem ſua detrimentum patiatur? pereat mundi lucrum, ne fiat animæ damnum. Hæc dicens obſeruaſti caput ſerpentis & calcaſti. Ille autem diabolus*

calcaneum

Digitized by Google

calcaneum tuum obſeruat. Quid eſt obſeruat calcaneum tuum ? Quando labaris à via Dei tu obſeruas primam ſuggeſtionem : ille obſeruat lapſum tuum. Si enim lapſus fueris, cades : Si cecideris, poſſidebit.

VIDE V. *Auaritia. Mendacium. Simonia. Vſura.*

O

OBSTINATIO.

Remedia contra Obſtinationem.

PRIMVM Remedium. Conſidera Spiritus ſancti oracula
in ſcripturis. Primò enim dehortatur ab omni animi obſti-
natione, obduratione, & impœnitentia. Vt in Pſal. *Hodie ſi* Pſal. 94. 8.
vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Et Zacharia. *Con-* Zach. 1. 4.
uertimi de viis veſtris malis. Et in Ezechiele. *Conuertimini, & agite pœnitentiam* Ezech. 18. 30.
ab omnibus iniquitatibus veſtris. Et in Ieremia. *Laua à malitia cor tuum.* Et in Ier. 4. 14.
epiſtola ad Hebræos. *Non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* 2. declarat,
quam graue ſit crimen obſtinationis, & quam graui pœna dignum. *Du-* Iob 21. 13.
cunt in bonis dies ſuos, ait B. Iob, *& in puncto ad inferna deſcendunt : qui dixerunt* Pſal. 51. 3.
Deo, recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus. Et Propheta Dauid. Pſal. 57. 5.
Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate ? propterea Deus deſtruet te in finē.
Et. *Furor illis ſecundum ſimilitudinē ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures
ſuas Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter, Deus
conteret dentes eorum in ore ipſorum.* Et Salomon. *Impius cum venerit in profundum* Prou. 18. 3.
peccatorum contemnit. Et *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei
ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur.* Et Eccleſiaſticus. *Cor durum* Prou. 29. 1. Eccli. 3. 27.
habebit malè in nouiſſimo. Et. *Tunde latera filij tui, dum infans eſt, ne forte induret, &* Eccli. 30. 12.
non credat tibi. Apud Iſaiā obſtinatorum verba ſunt. *Percuſſimus fœdus cum* Iſa. 28. 15.
morte, & cum inferno fecimus pactum. Et in Zacharia de iiſdem. *Cor ſuum poſue-* Zach. 7. 12.
*runt vt adamantem, ne audirent legem, &c. Et facta eſt indignatio magna à Domino
exercituum.* 3. de obduratione cordis præcipue ſugillat Pharaonem, & fi-
lios Iſrahel. Pharaonem quidē in Exodo ſæpius. *Ego*, inquit Domninus, Exod. 4. 21. Exod. 10. 1.
indurabo cor eius, & nō dimittet populū meū. Et *Ego indurani cor eius, & ſeruorū il-* Exod. 14. 4.
lius. Et. *Et indurabo cor eius, & perſequetur vos.* Filios Iſrael verò in eorū maio-
ribus, primū in l. Gen. *Simeō & Leui, vaſa iniqtatis bellātia, &c. maledictus furor* Gen. 49. 5.

Digitized by Google

eorum, quia pertinax & indignatio eorum, quia dura, diuidam eos in Iacob. Deinde
Iſa. 48. 4. Ierem. 5. 3. in Iſaia. *Sciui enim,* inquit Dominus, *quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix
tua, & frons tua ærea,* & Ieremias. *Percuſsiſti eos (Domine) & non doluerunt: atteri-
uiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, &
Act. 7. 5. noluerunt reuerti* Et S. Stephanus ad Iudæos. *Dura ceruice, & incircumciſis cor-
dibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis.*

Baſ. q. 9. II. REMED. Conſidera SS. Patrum teſtimonia. BASILIVS in regulis
Matth. 18. 17. breuioribus. *QVÆSTIO. Aduerſus eum, qui obſtinatè pergit peccare, quomodo
erimus animati? RESPONSIO. Eo nempe, quo Dominus iuſſit, cum dixit Si
2. Theſſ. 3. 6. autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus; & vt Apoſtolus
docuit, cum ſcripto reliquit. Vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate,
Id. q. 7. & non ſecundum traditionem quam accepiſtis à nobis.* Et paulo ante, poſita quæ-
ſtione, quod eorum ſit iudicium, qui peccantes defendunt, reſpondet.
Luc. 17. 1. *Grauius illo opinor de quo dictum eſt Expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria circa col-
lum eius, & proiiciatur in mare, quam vt ſcandalizet vnum de puſillis iſtis. Siquidem
non iam obiurgationem ad correctionem, ſed defenſionem ad confirmationem peccati ac-
cipit ille q peccauit, & alios ad ſimilia flagitia excitat. Ex quo fit vt niſi fructus pœni-
tentia dignos ediderit, qui altum defendit, in eum conueniat illud, quod à Domino di-
Matth. 18. 9. Hier. ep. 48. ctum eſt. Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum & proiice abs te.* S. HIE-
RONYMVS ad Sabinianum. *Liber quem Propheta deuorat, omnis ſeries ſcriptu-
Ezech. 3. 3. rarum eſt. In quibus & pœnitens plangitur, & iuſtus canitur, & maledicitur deſpe-
rans. Nihil ita repugnat Deo, quam cor impœnitens. Solum crimen eſt, quod veniam
conſequi non poteſt. Si enim ei ignoſcitur poſt peccatum, qui peccare deſiſtit, & ille flectit
iudicem qui rogat: impœnitens autem omnis ad iracundiam prouocat iudicantem. So-
Iſa. 22. lum deſperationis crimen eſt, quod mederi nequeat.* Et libro quinto commenta-
riorum in Iſaiam. *Nihil ſic offendit Deum, quàm poſt peccata erecta ceruix, & ex
Amb. 1. 3. deſperatione contemptus. Quod & per Amos loquitur. Super tres & quatuor impieta-
tes non auerſabor eum: quod & cogitauerit & fecerit, & non egerit pœnitentiam: inſu-
Iſa. 22. 14. per & docuerit malum. Vnde & nunc dicitur. Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec
Aug. l. 2. c. 18. moriamini, dicit Dominus.* AVG. in Exodum. *Vt tale cor haberet Pharao, quod pa-
tientia Dei non moueretur ad pietatem, ſed potius ad impietatem, vitii proprii fuit.
Quod verò facta ſunt ea, quibus cor ſuo vitio tam malignum reſiſteret iuſſionibus
Dei, hoc eſt enim quod dicitur, induratum. quia non flexibiliter reſiſtebat diſpenſatio-
P. c. 83. nis fuit diuinæ, qua tali cordi non ſolum iuſta, ſed euidenter iuſta pœna parabatur,
qua timẽtes Deum corrigentur.* Et in Enchiridio ad Laurentium. *Qui in Eccleſia
remitti peccata non credens, contemnit tantã diuini muneris largitatẽ, & in hac obſtina-
tione mentis diẽ claudit extremũ reus eſt ille irremiſsibili peccato in Spiritum ſanctum, in
Pſal. 58. 6. quo Chriſtus peccata dimittit.* Et in Pſalmi verba. Non miſerearis omnium,
qui operantur iniquitatem. *Eſt quædam iniquitas,* inquit, *quam qui operatur
non poteſt fieri, vt miſereatur ei Deus. Quæritis forte, quænam illa ſit? Ipſa eſt defen-*

ſio

ſtis peccatorum. Quando quiſque defendit peccata ſua magnam iniquitatem operatur. Greg hom. 11.
Hoc defendit, quod Deus odit. S. GREG. in Ezechielem. *Non cor peccantis Dominus obdurat, ſed obdurare dicitur, cum ab obduratione non liberat. Miſericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, ſed cum eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus, culpæ, hoc ipſum tempus, quod ad parcendum piè diſpoſuit, diſtrictius ad feriendum vertit, vt quia reuerti quis etiam ſpatio temporis accepto noluerit per hoc mala ſua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, ſi conuerti voluiſſet. Vnde ſcriptum eſt. Ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum duritiam* Rom. 2. 4.
autem tuam & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicii Dei. S. BERN. de conſideratione ad Eugenium Papam. *Solum eſt cor durum, quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Quid me interrogas? Interroga* Bern l. 1.
Pharaonem. Nemo duri cordis ſalutem vnquam adeptus eſt, niſi quem forte miſerans Deus abſtulit ab eo iuxta prophetam cor lapideum & dedit cor carneum. Quid ergo cor durum? Ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec mouetur, precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad iudicia ſæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorũ obliuiſcens, præſentiũ negligens, futura nõ prouidẽs. Ipſum eſt, cui præteritorum præter ſolas iniurias, nihil omnino non præterit, præſentium nihil non perit, futurorum nulla niſi forte ad vlciſcendum proſpectio, ſeu præparatio eſt. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt, quod nec Deum timet, nec hominem reueretur. Et in ſermone de conuerſione ad clericos. Ezech. 36. 26. Id. c. 4.
An verò grauior vlla phreneſis iudicatur, quam in pœnitentia cordis, & peccandi obſtinata voluntas? ſiquidem manus nefarias iniicit ſibi ipſi: nec carnem, ſed mentem lacerat & corrodit.

III. REMED. Conſidera nullum morbum obſtinationis, impœnitentiæ vel contemptus diuinæ gratiæ, alteriuſuè criminis licet atrociſſimi poſſe eſſe tam grauem, quam diu homo viuit, quin curari poſſit. Nam cum quidam apud Ezechielem de ſalute deſperantes dicerent. *Iniquitates noſtræ ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus, quomodo ergo viuere poterimus?* Ezech. 33. 10.
Dominus ſic reſpondit. *Dic ad eos. Viuo ego, dicit Dominus Deus. nolo mortem impii, ſed vt conuertatur impius à via ſua & viuat. Conuertimini à viis veſtris peſſimis & quare moriemini domus Iſrahel?* CHRISTVS quoque ſine exceptione Matth. 11. 28.
omnes inuitat ad ſe. *Venite omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam* Matth. 18.
vos. Et Apoſtolis generatim dicit. *Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.* Et ne quis ob crebriores lapſus peccata aliqua irremiſſibilia crederet, ibidem monuit non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties peccata eſſe remittenda, numerum certum pro incerto & infinito ponens, vt ibidem Hilarius, Hieronymus, & alii annotarunt. Nec aliud Patres ſenſerunt. AMBROSIVS libro de pœnitentia. *Omnibus conuerſis pollicetur veniam,* Amb. l. 2. c. Ioel. 2. 32.
quia ſcriptum eſt. Omnis quicunque inuocauerit nomen Domini ſaluus erit. AVG. in

Digitized by Google

Aug. l. 1. c. 19. Id. serm. 88. de temp. libris Retractionum. *De quocunque peſſime in hac vita conſtituto non eſt vtique deſperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non deſperatur.* Et alibi. *Hoc fideliter & firmiter credat dilectio veſtra, quia nunquam DEVS deſerit hominem niſi* Chry. hom. 2. *prius ab homine deſeratur.* CHRYSOSTOMVS in pſalmum 50. *Nolo excuſationes mihi afferas. Millies peccaſti? millies pœnitere; etiamſi animam efflans iam de hoc* Cyp. de cœna Domin. *mundo exire debeas. Non impeditur temporis anguſtia miſericordia Dei.* CYPRIA- Hier. ep. 7. & 25. NVS & HIERONYMVS clamant *nunquam ſeram eſſe pœnitentiam, modo vera ſit.* Quod ergo ſuperius dixit Hier. *Solum crimen cordis impœnitentis eſſe, quod veniam conſequi non poteſt*: Et quod Bern. *neminem duri cordis ſalutem vnquam conſecutum*, id intelligendum eſt de iis qui in obduratione cordis vſque ad finem vitæ Perſtiterunt.

IV. REMED. Refugium ad DEVM per ardentes preces, qui promiſit, ſi conuertamur ad ſe, ſe cor noſtrum lapideum mutaturum in carneum. Ezech. 36. 26. *Auferam*, inquit apud Ezechielem, *cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Hoc remedio vſus eſt regius propheta cum à lapſu obdurationis periculum metueret, ita exclamans. *In multitudine miſericordiæ exaudi me* Pſal. 68. 14. *in veritate ſalutis tuæ. Exaudi me Domine quoniam benigna eſt miſericordia tua, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me. Eripe me de luto, vt non infigar, libera me ab iis qui oderunt me & de profundis aquarum. Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Greg. l. 26. c. 30. & 31. Quæ verba exponens B. Gregorius in libris moralium ita ſcribit. *Quem mali operis iniquitas à bona ſtabilitate commouit, quaſi tempeſtas aquæ rapuit, ſed ſi adhuc longa conſuetudine non præualuit, non demerſit. Iam in puteum cecidit, qui hoc quod diuina lex prohibuit perpetrauit. Sed ſi adhuc longa conſuetudo non deprimit, nequaquam os ſuum puteus coanguſtauit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori* Pſal 129. 1. *conſuetudine coarctatur. Lapis verò puteo ſuperponitur, cum etiam dura conſuetudine mens in peccato deuoratur, vt etſi velit exurgere iam vtcunque non poſſit, quia moles deſuper malæ conſuetudinis premit.* Idem in perſona magni peccatoris alibi erupit in hæc verba. *De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi orationē* Aug. ib. *meam.* Vbi Auguſtinus. *Quis eſt, qui clamat? peccator. Et qua ſpe clamat? quia qui venit ſoluere peccata, dedit etiā ſpem in profundo poſito peccatori. Ideo quid ſequitur poſt iſtas voces? (Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit?) Ecce apperuit, de quo profundo clamaret. Clamat enim ſub molibus & fluctibus iniquitatum ſuarū. Circumſpexit ſe, circumſpexit vitam ſuam, vidit illam vndiq; flagitiis & facinoribus coopertam. Quacunq; reſpexit, nihil in ſe bonum inuenit, nihil illi iuſtitiæ ſerenum potuit occurrere. Et cum tanta & tam multa peccata vndiq; & cateruas ſcelerum ſuorum videret tanquam expaueſcens exclamauit. Si iniquitates obſeruaueris Domine, &c.* Eodē antidoto vſa eſt B. MONICA vt cariſſimum filiū ſuum Auguſtinum ex luto deterrimæ hæreſis Manichæorum, in qua per nouem

annos

Digitized by Google

annos demerſus iacebat, tandem vindicaret. Aſſiduis enim precibus pro ſalute filii Deum orauit, donec tandem, vt eſt in libro tertio Confeſſionum, iuuenis ſplendidus ſomnianti matri apparuit, dicens. *Vbi tu, ibi ille.* Quod miratus Auguſtinus. *O tu bone Deus omnipotens*, inquit, *qui curas vnum quemq; noſtrum, tanquam ſolum cures, & ſic omnes tanquam ſingulos.* Quare cum rogaſſet aliquando S. Ambroſium Medi[illegible]nenſem antiſtitem, vt eum in viã reuocare dignaretur. Is reſpondit, nec dũ oportunũ tempus eſſe eum docendi, propterea quod æquo pertinacius adhuc ſuo errori, adhæreret, pergeret tantum ipſa orare, ipſumq; legendo ſuum errorem deprehenſurum. Et eum illa porrò inſtaret, Epiſcopus ait, *Vade, ita fac, fieri enim non poteſt, vt filius tantarum lacrymarum pereat.* Aug. c. 11. & 12.

V. REMED. eſt Pœnitentia vera. Ait enim apud Ezechielem Dominus. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non recordabor.* Exemplum illuſtre habemus in latrone cum Chriſto crucifixo, qui licet vſq; ad extremã vitæ horam perſtitiſſet in peccatis, beneficio tamen orationis & pœnitẽtiæ indulgentiam eorum conſecutus eſt. *Ipſe Dominus noſter*, ait CYP. *derelictorum perſonam gerens in cruce ſe queritur derelictum, & ne deſperarent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutorium ilico adeſt, & re in arcto poſita non differt beneficium ſed repente indulgentiæ celeris documentum eiuſdem ſtatuit & exemplum, latroni inquiens: Hodie mecum eris in paradiſo. Latrocinium damnationem meruerat & ſupplicium, ſed cor contritum pœnam mutauit in martyrium & ſanguinem in baptiſmum.* HIER. Sabinianum diaconum luxurioſum, cum iam pœne obduratus eſſet in ſceleribus, his verbis inuadit. *Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Conuertere miſer ad Dominũ vt ad te Dominus conuertatur. Age pœnitentiã, vt & ille agat pœnitentiã ſuper omnib. q̃ locutus eſt malis, vt faceret tibi. Fluant paululũ de oculis lachrymæ. Nunquam ſera eſt pœnietntia. Quãuis de Hieroſolimis deſcenderis, & ſis in itinere vulneratus, inde te Samaritanus impoſitum iumento; curandumq; ad ſtabulũ referet. Sed & ſi mortuus iaces in ſepulchro, tamẽ & fœtentẽ Dominus ſuſcitabit. Cũ conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris, & tũc ſcies vbi fueris. Tangat modicè cicatrices tuas. Licet ab vtero ſic genitus ſis, & in delictis conceperit te mater tua, aſperget te hyſopo & mundaberis: lauabit te, & ſup niuẽ dealbaberis. Quid incuruust errœ hæres, & totus in cœno iaces? Illa, q̃ decem & octo annis ſatanas vixerat, poſt q̃ à ſaluatore curata eſt, cœlũ erecta ſuſpexit. Quod ad Cain dictũ eſt, tibi dictũ puta. Peccaſti, quieſce.* At quæres, quo timore, & lacrymis recedere quis debeat à peccatis in quib. obſtinate diu vixit, & qua ſpe, quauè affectione ad Deũ accedere? Reſpõdet S. BAS. in regulis breuiorib. *Primũ quidẽ is male anteactã vitã ſuã odiſſe debet, eiuſq; memoriã abhorrere ac deteſtari. Scriptũ eſt. n. Iniqtatẽ odio habui, & abominat⁹ ſum, legẽ autem tuã dilexi: deinde etiam timoris quidẽ magiſtrã ſibi*

Ezech. 18. 21.
Cyp. ſerm. de cœna.
Luc. 23. 42.
Hier. ep. 48.
Iſa. 30. iuxta 70.
Luc. 13. 16.
Gen. 4. 7.
Baſil. q. 10.
Pſal. 118. 163.

aſſcere

*aſciſcere comminationem æterni iudicij, ſupplicijque: lachrymarum autem locum agno-
ſcere locum pœnitentiæ oportunum eo modo, quo docuit Dauid in 6. pſalmo firmiſſime*
Iſa.1.18. *credens purgationem peccatorum ſuorum factam eſſe per ſanguinẽ Chriſti in magnitu-
dine miſericordiæ, & multitudine miſerationum Dei, & vt ille, qui dixit. Quod ſi fue-
rint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra ſicut ver-*
Pſal.29.6.12. *miculus, velut lana alba erunt. Tunc enim nacta poteſtatem placendi Deo illud dicit. Ad
veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Et illud. conuertiſti plan-*
Id.q.55. *ctum meum in gaudium mihi.* Addit in regulis fuſius diſputatis. *Sicut morbi cor-
poris inueterati, non niſi longa & acri curatione ſanantur, ſic peccata inueterata, diu-
turna patientia, aſſidua oratione, & acerrima animi contentione curari oportet. Quod
repetitis vicibus ac multo cum labore intinctum eſt, tincturam excipit preſſius inhæ-
rentem, & quæ vix elui queat: obiter autem colore aliquo infectum tincturam bibit
facile mobilem: ſic anima ſanie peccatorum ſupperata, & in habitu conſtituta malitia
vix ac multo negotio elui poteſt.*

VI. Remed. Quo longius à periculo obſtinationis, impœnitentiæ
Eccli.21.1. & contemptus abſis, da operam vt quoties in crimen aliquod lapſus fue-
ris, reſipiſcas & pœnitentiam agas iuxta conſilium Sapientis. *Fili peccaſti.*
inquit, *non adiicias iterum: ſed & de priſtinis deprecare vt tibi dimittantur.* Et. *Non
tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius.*
Eccli.5.8. Greg.l.25.c.12. Rationem huius reddit B. Gregorivs in libris moralium. *Omne quippe*
inquiens, *peccatum, quod tamen citius pœnitendo non tergitur, ipſo ſuo pondere mox*
Aug. ſerm. 88. *ad aliud trahit.* Qua autem via trahat ad obdurationem explanat Auguſti-
nus, dicens in ſermone quodam de tempore. *Cum enim & ſemel & ſecundo*
Ezech. 33. 11. *& tertio vnuſquiſque grauia peccata commiſerit, expectat tamen illum DEVS, ſicut
per prophetam dicit, vt conuertatur & viuat. Cum verò in peccatis ſuis cœperit perma-
nere, de multitudine peccatorum naſcitur deſperatio, ex deſperatione obduratio genera-
tur. Dum homines negligentes inprimis deſpiciunt peccata ſua quia parua ſunt, creſcen-
tibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt, & demergunt.*
Prou. 18.3. Rom.2.4. *Quod cum factum fuerit, impletur hoc quod ſcriptum eſt. Peccator, cum venerit in pro-
fundum malorum, contemnit. De talibus & Apoſtolus dicit. Ignoras, quod patientia*
Bern. ſerm. 42. *Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam cordis tui, & cor impœ-
tens theſaurizas tibi iram in die iræ.* De eadem via in religioſis correptionum
contemptoribus ſic ratiocinatur B. Bernardus in cantica Salomonis. *Vo-
lui nimirum perimere hoſtem, & eripere fratrem: & non feci ſic, magis autem contra-*
Ezech 3.7. *rium accidit, nam læſi animam, & culpam auxi. Siquidem acceſſit & contemptus. No-
lunt audire te, inquit Dominus, quia nolunt audire me. Vides quæ maieſtas contemni-
tur?* Et in oz. *Pleruncq etiam impatientia contemptui iungitur, ita vt aliquis non ſo-
lum non curet corrigi obiurgatus, ſed inſuper obiurganti indignetur more phrenetici
manum medici repellentis. Mira peruerſitas, medicanti iraſcitur, qui non iraſcitur ſa-
gittanti. Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde.* Et paulo poſt. *Aliquoties addi-
tur*

Digitized by Google

tur & impudentia, vt non modo impatienter ferat, quod corripitur, ſed etiam id vnde reprehenditur impudenter defendat. Hoc plane deſperatio. Frons, inquit, mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et ait. Receßit zelus meus à te, vltra non traſcar tibi. Solo auditu contremiſco. Sentiſne quanti periculi quantiq; horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterum, Ego quos amo, arguo & caſtigo. Si ergo te Zelus deſeruit, & amor, nec eris amore dignus qui indignus caſtigatione cenſeris. Vides, quia tunc magis iraſcitur Deus, cum non iraſcitur? Et infra. *An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impœnitentia mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat?* Ier. 3. 3. Ezech. 16. 42. Apoc. 3. 19.

VII. Remed. Conſidera inter omnia peccata obſtinationem eſſe præcipuum ſignum æternæ reprobationis, quod intelligere potes ex tribus exemplis in diuina ſcriptura maximè celebratis. Primum eſt Luciferi & omnium ſociorum eius, qui, à quo tempore lapſi ſunt nunquam reſipuerunt, de quo S Bern. exponens verba pſalmi 90. *Quoniam angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Videamus,* inquit, *& dæmonum vias: videamus, & fugiamus eas. Siquidem viæ illorum præſumptio & obſtinatio. Propter præſumptionem ſtare non potuerunt; propter obſtinationem, qui cecidit non adiiciet vt reſurgat. Ex hac namque ſpiritus vadens, ex illa non rediens eſt. Et mira quidem præſumptio dæmonum, ſed non minus mira obſtinatio eſt, quod ſuperbia eorum ſemper aſcendat, propterea non eſt illis commutatio. Quia enim conuerti noluerunt à via præſumptionis, inciderunt in viam obſtinationis, Quam peruerſo & euerſo ſunt corde filij hominum, quicunque ſectantur veſtigia dæmonum, ingrediuntur dæmonum vias?* Et infra. *Et viæ quidem hominum ipſæ ſunt de quibus dicitur. Tentatio vos non apprehendat niſi humana, & quia humanum eſt peccare. Porrò vias diabolicas à natura homines alienas eſſe quis neſciat, niſi quod in nonnullis ipſa ſibi conſuetudo induiſſe naturam videatur? Cæterum, & ſi quorundam hominum ſit, non humanum tamen, ſed diabolicum eſt in malo perſeuerare.* Alterum exemplum eſt Pharaonis, quem Apoſtolus Paulus, quia tot verbis & ſignis per Moyſen editis moueri non potuit vt populum Dei dimitteret, in typum obduratorum & reproborum in epiſtola ad Romanos propoſuit, allegans verba Domini ex libro Exodi. *Dicit enim ſcriptura, inquit, Pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra Ergo cuius vult miſeretur: & quem vult indurat.* Senſus eſt cùm præuiderim ò Pharao, fore te mihi contrarium, & obſtinato animo præceptis meis reluctaturum, ac potuerim impedire, ne naſcereris, aut ne regno potireris, vel etiam ſtatim è medio tollere, cum primum peccare cæpiſti, ideo tamen & vitam & regnum conceſſi tibi, idque non ad breue tempus, vt malitia tua vterer ad exercitationem populi mei, ſimulque ad demonſtrandam in tuo ſupplicio interituque iuſtitiam atq; potentiam. Ita exponit B. Avg. in quæſtionibus ſuper Exodum, & concludit. *Nouit ergo Deus* Bern. ſerm. 14. Pſal. 90. 11. 1. Cor. 10. 13. Rom. 9. 17. Exo. 9. 16. Aug. q. 32.

vti malis, in quibus tamen humanam naturam non ad malitiam creat, ſed eos perfert patienter, quouſque ſcit oportere, non inaniter, ſed vtendo eis ad admonitionem, vel exercitationem bonorum. TERTIVM exemplum eſt Iudæorum de quorum perpetua obſtinatione conſtat ex ſcripturis ſupra allegatis, & maximè ex
Act.7.51. illo dicto S. Stephani. *Dura ceruice & in circumciſis cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis.* De iiſdem verò, velut reproborum typo non obſcurè agit D. Paulus in Epiſtola ad Romanos, capitulo nono, decimo &
Aug ep.200. vndecimo. Et B. AVG. in epiſtola ad Aſellicum. *Doctrina*, inquit, *Apoſtolica atque Catholica ſatis euidenter indicat nobis ſecundum myſterium ſpiritus, ad Eſau Iudæos, ad Iſrahel pertinere Chriſtianos. Ita quippe impletur, quod ſcriptum eſt, maior*
Mala.1.2. *ſeruiet minori, id eſt, prior natus populus Iudæorum poſteriori nato populo Iudæorum.* Conſtat autem Iſrahel vel Iacob typum eſſe prædeſtinatorum. Eſau verò reproborum, ſecundum illud quod in manu Malachiæ Dominus dixit. *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*, idq; ab omni æternitate, *cum nondum*
Rom.9.11. *nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali*, vt interpretatur Apoſtolus.

VIDE. V. *Conſuetudo praua. Deſperatio. Immortificatio paſſionum. Iudicium proprium. Præſumptio. Superbia. Voluntas propria.*

ODIVM.

Remedia contra Odium Proximi.

Leuit.19.17. Prou.10.12. Prou.26.26. I. REMED. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias, quibus proximi odium prohibetur & damnatur. vt in Leuitico. *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.* Et in Prouerbiis. *Odium ſuſcitat rixas, & vniuerſa delicta operit caritas.* Et. *Qui operit odium fraudu-*
1.Ioan.2.11. *lenter, reuelabitur malitia eius in concilio.* Et apud Beatum IOHANNEM *Qui odit fratrem ſuum in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quo eat, quia*
1.Ioan.3.12. 1.Ioan.3.15. *tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Et. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum. Et. Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſe*
1.Ioan.4.20. *manentem.* Et. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt.* 2. quibus imperatur dilectio omnis proximi, etiam inimici. vt in
Leu.19.18. Matth.22.39. Matth.5.44. Ioan.15.12. Rom.12.20. 1.Ioan.3.11. Leuitico, & Euangelio Matthæi. *Diliges*, inquit Deus, *amicum tuum ſicut teipſum.* Et CHRISTVS. *Ego autem dico vobis. Diligite inimicos veſtros, vt ſitis filij patris veſtri.* Et. *Hoc eſt præceptum meum vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos.* Et Paulus. *Si eſurierit inimicus tuus ciba illum, ſi ſitit potum da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput eius.* Et Beatus IOAN. *Hæc eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio, vt diligatis alterutrum; non ſicut Cain, qui ex maligno*

erat

Digitized by Google

erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iuſta.

II. REMED. ex SS. Patribus. B. EPHRÆM. *Quemadmodum omnium virtutum excellentiſſima eſt Caritas, ita vniuerſorum vitiorum grauiſſimum eſt, odiſſe proximum. Nam qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, ſicut ait Apoſtolus. Qui odit fratrem, Deum ipſum odio habet. Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quo vadat, quoniam tenebræ obſcurarunt oculos eius. Ecce quamorum malorum ſit cauſa odium.* S. BASILIVS, de inſtitutione monachorum. *Vbi deliquium patitur charitas, eo prorſus eius loco odium ſuccedit. Quod ſi, vt IOANNES ait, DEVS caritas eſt, ſine dubio neceſſe eſt diabolum odium eſſe. Vt igitur qui caritatem habet, is DEVM habet, ſic qui odium habet, diabolum in ſe nutrit.* S. AMBROSIVS præcatione ad Miſſam. *De inuidia odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio autem in proſperis eius propagatur. O mala progenies quæ ſi animo intromiſſa dominari cœperit, omnem ſanctitatis ſobolem extinguit. Qui itaque inuidet vel odit, non alium prius, quàm ſeipſum occidit. Qui exultat in aduerſis proximi, & affligitur in proſperis eius, alieno proximum ſe petit gladio. Hoc ſecundum ſuperbiæ virgultum tunc primo fuit exortum, cum ille de quo ſcriptum eſt, Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: Cain perſuaſit vt liuoris odio fraternum funderet ſanguinem* S. HIER. ad Caſtorinam materteram. *Ioannes idem Apoſtolus & Euangeliſta in epiſtola ſua ait. Quicunque odit fratrem ſuum homicida eſt. & rectè. Cum enim homicidium ex odio ſæpe naſcatur: quicunque odit, etiamſi necdum gladio percuſſerit, animo tamen homicida eſt. Cur, ais, tale principium? Scilicet vt veteri rancore depoſito mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Iraſcimini, inquit, Dauid, & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apoſtolus plenius interpretatur. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Quid agemus nos in die iudicij, ſuper quorum iram, non vnius diei, ſed tantorum annorum ſol teſtis occubuit?* S. AVG. in lib. 50. homiliarum. *Iratus es? noli peccare. Iraſcimini & nolite peccare. Iraſcimini quaſi homines, ſi vincimini, & nolite peccare, vt iram in corde teneatis. Quid eſt ira? libido vindictæ. Quid odium? ira inueterata ſi facta eſt, iam odium dicitur. Quod videtur confiteri ille, qui cum dixiſſet, turbatus eſt præ ira oculus meus, addidit. inueteraui in omnibus inimicis meis? Quod erat ira, cum erat noua, odium factum eſt, quia in vetuſtatem conuerſum. Ira feſtuca eſt, odium trabes eſt. Aliquando reprehendimus iraſcentem, & odium tenemus in corde, & dicit nobis Chriſtus. Feſtucam in oculo fratris tui vides, & trabem in oculo tuo non vides? vnde creuit feſtuca vt trabem faceret? quia non ſtatim euulſa eſt.* CHRYSOSTOMVS in pſalm. 7. *Nec Chriſtus hoc iuſſit nos non habere inimicos, ſed non odiſſe: hoc enim eſt in noſtra poteſtate, illud verò omnino non eſt. Ne autem ſine cauſa odio habeamus, non eſt in noſtra poteſtate, ſed in eorum qui oderunt. Improbi enim bonos nulla de cauſa omninò odiſſe conſueuere. Non eſt enim hoc ſpectandum vt non habeamus inimicos, ſed ne iuſtè & cum cauſa, & vt licet millies odio habeamur, non habeamus odio, neque auerſemur. Sunt hæc*

Ephr. in intcrrogat, tom. 1.
1. Ioan. 3. 15.
1. Ioan. 2. 11.
Baſ. in ſerm.
1. Ioan. 4. 9.
Amb. prec. 2.
Sap. 2. 24.
Gen. 4.
Hier. ep. 36.
1. Ioan. 3. 15.
Pſal. 4. 5.
Eph. 4. 26.
Aug. hom. 42.
Matth. 7. 3.
Chryſoſt.

Digitized by Google

enim inimica, odio habere, & auerſari. Et paulo poſt. *Hic odio te habet, & bellum gerit. Tu ama & eum beneficio affice. Probris & maledictis appetit, tu benedic & lauda. Sed ne ſic quidem ſoluit inimicitias. maiorem igitur tibi affert mercedem. Mali enim, quo magis à nobis obſeruati bellum nolunt componere, eo nobis ſplendidiorem remunerationem comparant, & ſe reddunt imbecilliores.*

III. Remed. Conſidera te, ſi odium aliquod in corde foueas, non poſſe ſolum non vti ſanctiſſimis ſacramentis, ſed nec vnicam dominicam orationem ſine mendacio recitare. Vtrumq; diſertè Chriſtus Dominus
Matth.5.22.& 6.12. docuit apud Matthæum. *Cum enim dixiſſet. Ego dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.* mox ſubiicit. *Si ergo offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo & tunc veniens offeres munus*
Matth.6.12. *tuum.* Deinde in oratione Dominica iuſſit nos diſerte dicere. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Qui autem fouet
Hier.ep.36. odium in corde certe non dimittit debitum proximi, & ſi non dimittit, mentitur. Idem docuere & SS. Patres. Hieronymvs ad Caſtorinam.
Matth.5.23. *Quid agemus nos in die iudicij ſuper quorum iram non vnius diei ſed tantorum annorum Sol teſtis occubuit? Dominus loquitur in Euangelio. Si offers munus tuum ad altare, ibiq; recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade reconciliari prius fratri tuo, & ſic offeres munus tuum ad altare. Væ mihi miſero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanente ſine cauſa obtuli. Quomodo in quotidiana prece vnquam diximus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: animo diſcrepante cum verbis, oratione diſſidente cum factis? Precor itaque, vt pacem quam*
Aug. ſerm.1. de temp. *nobis reliquit Dominus, habeamus. Quod ſi tu, quod procul abſit, nolueris, ego liber ero. Epiſtola hæc mea cum lecta fuerit, abſoluet.* Avg. in Dominica prima Aduent. *Quotieſcunque natalem Domini, aut reliquas ſolennitates celebrare diſponitis, odium velut venenum mortiferum de corde veſtro repellite, & tanta ſit in vobis caritas, quæ non ſolum vſque ad amicos, ſed etiam vſque ad inimicos perueniat, vt ſecurè poſſitis dicere in oratione Dominica, dimitte nobis debita, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Nam qui ſcit ſe vel vnum hominem odio habere, neſcio ſi ad altare Domini ſe-*
Ioan.3.15. *curus poſſit accedere, cum præcipuè Iohannes Euangeliſta terribiliter clamet, & dicat. Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt. Nam veſtrum eſt iudicare, vtrum homicida ante-*
Greg.c.18. Iob.11. *quam pœnitentiam agat, præſumere debet Euchariſtiam acciperere.* Et Greg. libro decimo moralium, *Vitam animæ qualibet culpa polluit, ſeruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti namque vt gladius figitur, & mucrone illius ipſa viſcerum occulta perforantur. Qui ſcilicet à transfixo corde ſi prius non educitur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur: quia & vulneratis membris imponi ſalutis medicamenta nequeunt, niſi ferrum à vulnere ante ſubtrahatur. Hinc eſt enim quod per ſemetipſam*
Matth.6.14. *veritas dicit. Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum: nec pater veſter, qui in cœlis*

eſt,

Digitized by Google

eſt, remittet vobis peccata veſtra. Hinc admonet dicens: Cum ſtabitis ad orandum, dimittite ſiquid habetis aduerſus alterum. Hinc contra inſtitutionem poſtulationis, conditionem poſuit pietatis, dicens. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, vt profectò bonum, quod à Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conuerſi faciamus. Mar.11.25. Luc.6.37. Matth.6.12.

IV. Remed. Conſidera, quam crebro, ſedulo & ſerio Spiritus ſanctus nobis in verbo ſuo commendet mandetq́ue virtutem odio è diametro contrariam, nempe dilectionem proximi. Primò enim Chriſtus Dominus apud Matthæum declarauit mandatum de proximo diligendo ſimile eſſe mandato de diligendo Deo, ac proinde omnibus reliquis mandatis anteponendum. 2. indicauit & modum diligendi, vt nempe eum diligamus, *ſicut nos ipſos*, non ſecundum æqualitatem, ſed ſecundum ſimilitudinem, conuenienter illi alteri Chriſti dicto legi naturæ conſentaneo. *Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt lex & Prophetæ.* 3. etiamſi Chriſtus vtramque dilectionem Dei & proximi à nobis poſtulet, præcipuè tamen videtur exigere illam proximi. Nam apud B. Ioannem migraturus ex hac vita diſcipulis dixit *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Et. *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Cur nouum, quod erat vetus, cur ſuum, quod erat Dei Patris, vocat præceptum, niſi quod velit illis tanquam præcipuum, & tanquam ſuum & nouum commendatum? Vnde S. Ioannes huius teſtamenti Chriſti archigrammateus. auctore B. Hieronymo in commentariis epiſtolæ ad Galatas, *cum Epheſi moraretur vſque ad vltimam ſenectutem, & vix inter diſcipulorum manus ad Eccleſiam deferretur, nec poſſet in plura verba vocem contexere, nihil aliud per ſingulas ſolebat proferre collectas, niſi hoc. Filioli, diligite alterutrum. Tandem diſcipuli & fratres qui aderant tædio affecti, quod eadem ſemper audirent, dixerunt. Magiſter, quare hoc ſemper loqueris? Qui reſpondit dignam Ioanne ſententiam. Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat ſufficit.* Hinc & Apoſtolus Paulus non ſemel in vna dilectione proximi plenitudinem legis poſuit. Ad Galatas enim ſic loquitur. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Ad Romanos verò. *Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem impleuit.* Et. *Si quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* B. Ioannes quoq; ex dilectione proximi vult nos venire in notitiam dilectionis Dei. *Si quis dixerit*, inquit, *quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere?* Hæc conſiderans B. Avg. in libris de Trinitate ita ſcribit. *Manifeſtum eſt, quod (B. Ioannes) iuſtitiæ perfectionem in fratris dilectione poſuerit. Nam in quo ſcandalum non eſt, vtique perfectus eſt. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuiſſe, quod nunquam faceret, niſi quia in ipſa fraterna dilectione vult intelligi Deum.* Et

Matth.22.39. Matth.7.12. Ioan.13.34. Ioan.15.12. Hier.l.3.c.6. Gal.6.2. Rom.13.8. 1.Ioan.4.20. Aug.l.8.de Trin.c.8.

Digitized by Google

Id.tract. 17. in Euangelium Ioannis. *Dilectio Dei prior eſt ordine præcipiendi, ſed dilectio proximi prior eſt ordine faciendi. Neq; enim qui præciperet tibi dilectionem illam in duobus præceptis prius tibi commendaret proximum, & poſtea Deum, ſed primò Deum, & poſtea proximum. Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximum promereris quem* 1 Ioan. 4.20. *videas: diligendo proximum purgas oculum ad videndum Deum euidenter Ioanne dicente. Qui diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere?*

V. Remed. Quo perfectius obſerues mandatum de diligendo proximo, & longius abſis ab odio, da operam vt etiam ex corde diligas ini- Aug. hom. 5. micos. Antidotum eſt B. Avgvstini in libro 50. homiliarum. Et ratio eſt, quia diuinum præceptum de diligendo proximo, non ad amicos tan- Matth. 5.45. tum, ſed etiam ad inimicos ſe extendit. Cuius cauſam, duplicem Dominus ipſe reddidit. *Diligite inimicos*, inquiens, *vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Et. *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habetis? nonne & publicani hoc* Matth. 22.39. *faciunt?* Modus autem diligendi conſiſtit in eo. Primum, vt eos diligas, ſicut teipſum; quia indefinitè iubemur diligere proximum ſicut nos ipſos. Leu. 19.17. 2. vt ex corde remittas, ſi qua in re te offenderint. Nam in Leuitico dicitur. *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et apud Matthæum. Cum Chriſtus retuliſſet ſeruum nequam, qui conſeruo ſuo debitum dimittere nolebat, Matth. 18.35. Eccli. 8.8. traditum tortoribus. *Sic*, inquit, *& pater meus cœleſtis faciet vobis ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* 3. vt non gaudeas de inimici miſeria: vel doleas de proſperitate. Ait enim Sapiens. *Noli de mortuo inimico* Prou 24.17. Iob. 31.29. *tuo gaudere.* Et Salomon. *Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuũ.* Vnde B. Iob vt auerteret à ſe hoc ſcelus dixit. *Si gauiſus ſum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui, quod inueniſſet eum malũ.* 4. vt pro iis ores, eoſque dum obuii fiunt, æquè atque alios, ſalutes, & beneficiis deuincias. Exod. 23.4. Sic enim Deus iuſſit in Exodo. *Si occurreris boui inimici tui, aut aſino erranti, reduc eum. Si videris Aſinum odientis te iacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſubleuabis* Matth. 5.44. *cum eo.* Et Chriſtus. *Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Et. *Si ſalutaueritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis, nonne & Ethnici hoc faciunt?* Et Paulus. *Benedicite perſequentibus vos: be-* Rom. 12.14. 1. Cor. 13.4. *nedicite, & nolite maledicere. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.* Et. *Cari-* Greg. c. 8. *tas patiens eſt, benigna eſt, non cogitat malum. Patiens eſt caritas*, inquit. B. Gregorivs. decimo moralium. *quia illata mala æquanimiter tolerat: benigna verò eſt, quia pro malis bona largiter miniſtrat.* Verum dices. Non poſſum diligere inimicum meum, quem quotidie velut hoſtem patior crudeliſſi- Aug. ſerm 5. de S. Steph. mum. Reſpondet B. Avgvstinvs in ſermonibus de ſanctis. *O quicunque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non conſideras, quid tu feceris Deo Cum enim tu multa grauiora in Deum peccata commiſeris, quare non dimittis homini*

Digitized by Google

mini parum, vt tibi Deus dignetur dimittere multum? Recole quid tibi in Euangelio veritas ipſa promiſerit, & quam tibi quodammodo cautionem fecerit. Si enim, inquit, dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Si autem non dimiſeritis, nec pater veſter dimittet debita veſtra. Videtis fratres, quia cum Dei gratia in poteſtate noſtra poſitum eſt qualiter à Domino iudicemur? Nam ſæpe dixi, fratres, & frequentius dicere debeo, nemo ſe circumueniat, nemo ſe ſeducat. Qui vel vnum hominem in hoc mundo odio habet, quicquid Deo in operibus bonis obtulerit, totum perdet, qui non mentitur Paulus Apoſtolus dicens. Si dedero omnes facultates meas in in cibos pauperum, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, &c. Nemo ſine caritate de virginitate præſumat nemo de ieiuniis, nemo de orationibus confidat, quia quamdiu inimicitiam in corde tenuerit, neque in iſtis quibuſlibet operibus bonis placare ſibi Dominum poterit. Sed dicet aliquis. Grandis labor eſt inimicos diligere, pro pſecutoribus ſupplicare? Nec nos negamus fratres. non paruus quidem labor eſt in hoc ſeculo, ſed grande erit præmium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficeris amicus Dei: imò non ſolum amicus, ſed etiam filius, ſicut ipſe Dominus dixit. Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt. Deinde, vt habet B. Chryſoſtomus in quadam homilia ad populum Antiochenum. *Nihil ita Deum reddit propitium ſicut inimicos diligere, & calumniantibus benefacere.*

Matth. 6. 14. · 1. Cor. 13. 3. · Matth. 5. 45. · Chry. hom. 51.

VI. REMED. Conſidera exempla eorum, qui in dilectione etiam inimicorum excelluerunt, ac proinde longiſſimè ab odii noxa abfuerunt. Primum ſit Patriarchæ Ioſephi de quo B. AMB. in lib. de Ioſeph Patriarcha ita ſcribit *Ioſeph à parentibus plus quam cæteri filij diligebatur. Sed ea res inuidiæ fuit, quod ſilentio prætereundum non fuit. Hinc enim argumentum totius hiſtoriæ proceſſit: ſimul vt cognoſcamus perfectum virum non moueri vlciſcendi doloris inuidia, nec malorum rependere vicem. Vnde & Dauid ait: Si reddidi retribuentibus mihi mala. Quid autem eſſet, quod præferri Ioſeph mereretur cæteris, ſi aut lædentes læſiſſet, aut diligentes dilexiſſet. Hoc enim plerique faciunt. Sed illud mirabile, ſi diligas inimicum tuum: quod Saluator docet. Iure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Euangelium, vt læſus parceret, appetitus ignoſceret, venditus non referret iniuriam, ſed gratiam pro contumelia ſolueret: quod poſt Euangelium omnes didicimus, & ſeruare non poſſumus. Diſcamus ergo & ſanctorum inuidiam, vt imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtantioris fuiſſe, ſed obſeruationis: nec vitia neſciſſe, ſed emendaſſe.* ALTERVM ſit protomartyris Stephani, de quo AVG. loco citato. *Poſitis genibus, inquit ſcriptura, clamauit dicens Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Videte dilectiſſimi affectum beati viri; videte magnam & admirabilem caritatem. In perſecutione poſitus erat, & pro perſecutoribus deprecabatur, atq; in illa lapidũ ruina, quando alius obliuiſci poterat etiã cariſſimos ſuos, tunc ille Domino commendabat inimicos: Quid.n. dicebat cũ lapidaretur? Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Plus itaq; tunc illorũ dolebat peccata, q̃ ſua vulnera. Plus illorũ impietatem, quam ſuam mortem dolebat. Imitemur*

Amb. c. 8. · Pſal. 7. 5. · Matth. 5. 45. · Aug. ſerm. 5. · Act. 7. 59.

Digitized by Google

ergo in aliquo dilectiſſimi fratres tanti magiſtri fidem, tam præclari martyris caritatem. Diligamus nos hoc animo in Eccleſia fratres noſtros, quo ille tunc dilexit inimicos. Sed quod peius eſt, aliquoties non ſolum inimicos non diligimus, ſed ne amicis quidem fidem integram cuſtodimus.

VII. REMED. pro Religioſis, vt etiam in minimis offenſiunculis, caueant ſimultatem, rancorem, amarulentiam vel auerſionem animorum

Caſſ. coll. 16. c. 16. 17. 18.

à fratribus ita enim apud CASSIANVM Abbas Ioſeph diſſerit. *In tantum non vult nos Deus noſter alterius deſpectui habere triſtitiam, vt ſi aliquid aduerſum nos frater habuerit, nec munera noſtra ſuſcipiat, id eſt, nec orationes ſibi à nobis permittat offerri, donec de animo eius triſtitiã iuſtè, iniuſtèue conceptam celeri ſatiſfactione tollamus. Neque enim ait. Si habet veram querelam aduerſum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: ſed ſi recordatus fueris, inquit, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, id eſt, etiamſi leue aliquid ac vile ſit, quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam ſubita recordatione pulſauerit, ſcias te offerre precum tuarum ſpiritalia munera non debere, niſi prius qualibet ex cauſa ortã triſtitiã de corde fratris benigna ſatisfactione depuleris.*

Math 5. 23.

Et paulo poſt. *Illud quoq; quib. lacrymis eſt deflendum, quod nonnulli dicunt. Si ſecularis hoc feciſſet, aut dixiſſet, rectè debuit ſuſtineri. Quis autem ferat fratrem tam inſolens de ore conuicium proferentem? Quaſi verò patientia non omnibus ſit generaliter exhibenda, cum vtique perturbatæ mentis commotio obſtinata non diſſimile, contra quemuis fuerit excitata, ſibi inferat detrimentum. Deinde ſignificanter expreſſit Euangelicus ſermo dicens. Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.*

c. 17.

Et rurſus. *Illud verò quale eſt, quod interdum patientes eſſe nos credimus, quia reſpondere contemnimus laceſſiti, vel motu geſtuque irriſorio fratrem ſubſannamus? Quaſi verò apud Deum verba tantummodo, & non præcipuè voluntas vocetur in culpam, & opus ſolum peccati & non etiam votum ac propoſitum habeatur in crimine. Quid enim differt, vtrum quis gladio peremerit fratem, an aliqua ad mortem fraude compulerit, cum ipſius eum dolo vel crimine conſtet extinctum?* Et infra. *Sæpe autem ficta patientia etiam acrius ad iracundiam, quam ſermo ſuccendit, & atrociſſimas verborum tranſcendit iniurias maligna taciturnitas: leuiuſque tolerantur inimicorum vulnera, quàm irridentium ſubdola blandimenta. De quibus propriè dicitur per Prophetam. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula.* Et alibi. *Verba callidorum mollia, hæc autem feriunt in penetralia ventris.* Deinde B. BERN. tractans locum illum Canticorum. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* cum fratres ſuos magno feruore ſpiritus ita allocutus eſſet. *Ante mihi contingat mori, quam audire in vobis quempiam iuſtè clamitantem: Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Nonne præſentis congregationis tanquam vnius matris filii omnes vos eſtis?* Paulo poſt ſubiecit. *Proinde dilectiſsimi, pacem habete ad vos & nolite lædere inuicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicunque. Sic enim peccantes in fratrem, in Chriſtum peccatis, qui dixit: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nec cauendum à grauioribus tantum*

c. 18.

Pſal. 54. 22.
Prou. 18. 8.
Bern. ſerm. 29. in Cant.
Cant. 1. 6.

tum offenſis, verbi gratia, ab aperto conuitio, ſeu maledicto, ſed à clandeſtino quoque & venenato ſuſurrio. Non, inquam, ſufficit os cuſtodire ab his, & his ſimilibus. cauenda ſunt & leuia: ſi tamen leue debeat dici, quodcunque in fratrem præſumpſeris voluntate lædendi, cum hoc ſolo, ſi iraſceris illi diuini reus iudicij tenearis. Merito quidem; nam quod tu leue putas, & ob hoc leuius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tanquam homo videns in facie, & ſecundum faciem iudicans paratus feſtucam trabem ſuſpicari, & ſcintillam putare fornacem. Non enim eſt omnium caritas illa, quæ omnia credit, &c. Non poteſt orare, non poteſt legere, non ſanctum aut ſpirituale aliquid meditari. Et ita intercepto vitali ſpiritu, dum ſuis deſtituta alimentis vadit ad mortem anima, pro qua Chriſtus mortuus eſt, quid tu interim quæſo animi habes? Et infra. *Quod ſi dixeris illum non tam grauiter pro tam leui cauſa debuiſſe turbari. Reſpondeo, quanto leuior eſt, tanto à te leuius potuit non committi: quanquam neſcio, quomodo leue dicas, vt iam dixi, quicquid amplius eſt, quam iraſci, cum vel hoc ipſum obnoxium eſſe iudicio ex ore ipſius acceperis iudicis. Quid enim? tunè leue dixeris, in quo offenditur Chriſtus, vnde ad Dei iudicium pertrahi habes, cum horrendum ſit incidre in manus Dei viuentis? Tu ergo accepta forte iniuria (quod quidem interdum non accidere in his conuentibus difficile eſt) non continuo more ſecularis obliquè referire fratrem reſpõſione feſtines, ſed neque ſub ſpecie quaſi corripiendi, verbo acuto & vrenti transfigere audeas vllatenus animam, pro qua Chriſtus affigi cruci dignatus eſt, non grunnire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quaſi ſubſannando, non frontem rugare quaſi inuehendo aut cominando. Sane commotio tua ibi moriatur, vbi oritur, nec permittatur exire, quæ mortem portat, ne perimat, vt dicere poſſis & tu cum Propheta. Turbatus ſum & non ſum locutus.*

1.Cor.13. Heb. 10. Pſal. 76. 5.

VIII. REMEDIVM eſt Humilis poſtulatio veniæ ab eo qui tibi offenſus eſt. Eſt B. AVGVSTINI in libro 50. homiliarum. *Ipſos imprimis admoneo, quicunque habetis diſcordiam cum fratribus veſtris, & reuocatis ad vos, & conſideratis vos, & iuſtum iudicium fertis in vobis intus in cordibus veſtris, & inuenietis vos non debuiſſe facere, quod feceſtis, non debuiſtis dicere, quod dixiſtis. Petite veniam fratres à fratribus veſtris: facite fratribus, quod ait Apoſtolus. Donantes vobis ipſis, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis. Nolite erubeſcere veniam petere. Proinde omnibus dico viris & feminis, minoribus & maioribus, laicis & clericis. Dico & mihi ipſi. Omnes audiamus, omnes timeamus, ſi peccauimus in fratres noſtros. Si adhuc inducias viuendi accepimus, non ideo morimur. adhuc enim viuimus, nondum damnati ſumus. Dum viuimus, facimus quod iubet pater, qui erit Deus iudex omnium, vt petamus veniã à fratribus, quos forte peccando in eos aliquid offendimus, aliquid læſimus.* Subiicit deinde de dominis peccantibus in ſeruos, à quibus ait non petendam veniam, ne ſuperbiant. *Quid ergo? Ante oculos Dei pœniteat eum, ante oculos Dei puniat cor ſuum: & ſi non poteſt dicere ſeruo ſuo, quia non oportet, da mihi veniam, blãde illum alloquatur: blanda enim appellatio veniæ eſt poſtulatio.* Deniq; & ſubdit, quid agendum ei qui læſus eſt, & non læſit. *Quid ergo dicturus ſum? Vade ad*

Aug.hom.40. Eph.4.32.

Digitized by Google

illum & tu pete veniam, abſit nolo mentiaris, nolo dicas, da mihi veniam: qui te noſti non peccaſſe in fratrem tuum. Quid enim prodeſt tibi, cum tu tuus fueris accuſator? quid expetis tibi ignoſci ab eo quem non læſiſti, aut in quo non peccaſti? Debent inter vos eſſe alij pacifici, qui illum obiurgent, vt à te prius veniã petat: tu tantum paratus eſto ignoſcere: prior paratus eſto ex toto corpe dimittere. Si paratus es dimittere iam dimiſiſti: habes adhuc quod ores. Ora pro illo, vt petat à te veniam, quam ſcis ei nocere ſi non petat, Dic Domino in oratione tua. Domine ſcis me non peccaſſe in illum fratrem meum, ſed illum potius peccaſſe in me: ſi veniam non petat à me. Ego bono animo peto, vt ignoſcas ei.

VIDE. V. *Amor ſui. Blaſphemia. Conſuetudo praua. Diſcordia. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Ingratitudo, Ira Maledictio. Murmuratio. Superbia. Vindicatio iniuriæ.*

OTIVM.

Remedia contra Otium.

I. REMED. Conſidera quid diuina ſcriptura afferat de otio. Primo enim reprehendit illud, declaratque multorum malorum eſſe cauſam. vt in Prouerbiis Salomonis. *Qui ſectatur otium*, inquit, *ſtultiſſimus eſt.* Et. *Qui ſectatur otium replebitur egeſtate.* Et in Eccleſiaſtico. *Multam malitiam docuit otioſitas.* Et apud Ezechielem. *Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum eius.* Et apud Matthæum. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur*, Et. *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* Et apud Lucam. *Succide illam*, 1. arborem fici, in qua fructus nullus inuentus erat, *vt quid etiam terram occupat?* 2. commendat laborem, vt homini congruentem. *Tulit enim Deus*, vt eſt in Geneſi, *Dominus Deus hominem & poſuit eum in paradiſum voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Et Iob ait. *Homo naſcitur ad laborem, & auis ad volatum.* Et Eccleſiaſticus. *Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab altiſſimo.* Et Paulus. *Vnusquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* Et. *Rogamus vos fratres vt operemini manib. veſtris ſicut præcepimus vobis.* Et *Quoniam ſi quis non vult operari nec manducet.* 3. monet, vt tempus bene impendamus. vt in Eccleſiaſtico. *Fili, conſerua tempus & deuita à malo.* Et. *non defraudcris à die bono, & particula boni doni non te prætereat.* Et. *Nemini Deus dedit ſpacium peccandi.* Et in Apoſtolo. *Videte fratres quomodo cautè ambuletis; non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.*

[Margin: Prou. 12. 11. Prou. 28. 19. Eccli. 33. 29. Ezec. 16. 49. Matth. 7. 19. Matth. 20. 6. Luc. 13. 7. Gen. 2. 15. Iob. 5. 7. Eccli. 7. 16. 1. Cor. 3. 8. 1. Theſſ. 4. 11. 2. Theſſ. 3. 10. Eccli. 4. 23. Eccli. 14. 14. & 15. 21. Eph. 5. 16.]

II. REMED. Conſidera ſententias SS. Patrum, BASILIVS in verba Iſaiæ. *Ieiunium, otium, & Neomenias veſtras odit anima mea. Inter ea quæ odio*, inquit, *proſequitur Dominus, vnum hoc eſt, ſegne & iners otium, nimirum ceſſatio ab*

[Margin: Baſ. in cap. 1. Iſa.]

bis.

his, quæ nos ex officio attinet facere. Et mox ſubdit. *Quomodo enim non odio proſequendum otium, quod formica & api peiorem efficit hominem, qui vtique initio conditionis ſuæ poſitus in paradiſo eſt, vt operaretur & cuſtodiret eum. Primum igitur & maximè proprium humanæ conditioni ſtudium eſt, vt operetur, ita vt iners otium ſit propemodum præter hominis naturam id quod aſſerit ſe Dominus odiſſe.* CHRYSOSTOMVS in epiſtolam ad Epheſios. *Otium malitiæ pars eſt, imò verò non pars ſed cauſa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit otium; itaque cauendum, ne ſtultè quæſtiones iſtas indagemus, nempe quem ſit habiturus locum, qui nihil boni fecit, Nihil enim boni facere, hoc ipſum eſt malum facere. Dicas enim velim, ſi famulum haberes, qui & ſi nec furaretur, nec conuitiaretur, nec contradiceret, imò nec inebriaretur, nec reliquorũ malorũ quicquam deſignaret, ſederet tamen perpetuo otioſus, nec aliqd eorũ quæ ſeruus hero ſuo præſtare debet, faceret, non flagellares illũ vt peruerſum?* AMBROSIVS de Cain & Abel. *Apud ignauos nulla ſunt inſignia virtutis: apud Sapientes prima habentur. Studia enim virtutis quædam inſtrumenta ſunt. Itaq. ſicut bellator ſine armis eſſe non poteſt, ita nec ſine exercitatione virtus. Vnde & Dominus in Euangelio ait. A diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cælorum cogitur & cogentes diripiunt illud. Et alibi. Quærite regnum Dei, & ecce omnia præſto ſunt vobis, non dormientibus, neque otiantibus, ſed vigilantibus & laborantibus pollicentur præmia, & labori merces parata eſt: qui licet non ſuauis ad gratiam, tamen fructuoſus ad præmium eſt.* Et infra. *Nulla enim ſine labore virtus, quia labor proceſſus virtutis eſt.* HIERONYMVS. ad Ruſticum monachum. *Facito aliquid operis vt te ſemper diabolus inueniat occupatum. Si Apoſtoli habentes poteſtatem de Euangelio viuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debeant metere carnalia, cur tu in vſus tuos ceſſura non præpares?* Et paulo poſt. *Texantur lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri, vt & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis otioſus.* AVGVST. ad Abbatem inſulæ Caprariæ. *Si quam operam veſtra mater Eccleſia deſiderauerit, nec elatione auida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis, ſed miti corde obtemperetis Deo, cum manſuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet manſuetos vias ſuas. Nec veſtrum otium neceſſitatibus Eccleſiæ præponatis, cui parturienti ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini non inueniretis. Sicut autem inter ignem & aquam tenenda eſt via, vt nec exuratur homo, nec demergatur: ſic inter apicem ſuperbiæ, & voraginem deſidiæ iter noſtrum temperare debemus, ſicut ſcriptum eſt. Non declinantes neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, &c. Sic ergo dilectiſſimi diligite otium vt vos ab omni terrena delectatione refrenetis.* Et in libris de ciuitae Dei. *Quid eſt, quod cum labore meminimus, ſine labore obliuiſcimur, cum labore diſcimus, ſine labore neſcimus: cum labore ſtrenui, ſine labore inertes ſimus? Nonne hinc apparet, inquit velut pondere ſuo procliuis & prona ſit vitioſa natura, & quanta ope, vt hinc liberetur, indigeat? Deſidia, ſegnities, pigritia, negligentia, vitia ſunt vtique, quibus labor fugitur, cum labor ipſe etiam*

Chry. hom. 16

Amb. lib. 1. c. 4.

Matth. 11. 12.

Matth. 6. 33.

Id. l. 2. c. 2.

Hier. ep. 4.

Aug. ep. 81.

Prou. 4. 27.

Aug. l. 22. c. 22.

Caſſ.lib. 10. c.6. *qui eſt vtilis, pœna ſit.* CASSIANVS in inſtitutionibus monaſticis. *Mens otioſi,* (monachi) *nihil aliud cogitare nouit, quam de eſcis ac ventre, donec inuenta quandoq; ſodalitate cuiuſquam viri, vel fœminæ æquali tempore torpentis, rebus eorum ac neceſſitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquam ſerpentinis ſpiris obſtrictus nunquam deinceps ad perfectionem profeſſionis antiquæ ſe valeat enodare.* BERN. de Conſideratione ad Eugenium Papam. *Si recte Sapiens hortatur ſapientiam ſcribi in otio, cauendum & in otio, otium eſt. Fugienda proinde otioſitas, mater nugarum, nouerca virtutum. Inter ſeculares nugæ nugæ ſunt; in ore ſacerdotis blaſphemia. Interdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ nunquam* SENECA ad Lucilium. *Otium ſine litteris mors eſt, & viui hominis ſepultura.*

Bern. lib.2. in fin.

Eccl, 38. 25.

Sen. ep.82.

Iob, 5.7. III. REMED. Conſidera quam turpe ſit hominem, alioquin ad laborem natum, teſte Iob, aſpirare ad otium, cum nihil in mundo otio vacet, ne Deus quidem totius mundi opifex. *Pater meus vſque modo operatur* inquit apud B. Ioannem Chriſtus, *& ego operor. Angeli omnes,* teſte Apoſtolo in epiſtola ad Hebræos, *ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Cœleſtes orbes nulla quiete interpoſita continenter agitantur. *Ecce enim ſol,* vt eſt apud Auguſtinum in ſermonib. ad fratres in eremo, *curſum anni perficit, Luna etiam menſibus & viciſſitudinibus diſcurrit, & ceteræ ſtellæ. Omnia enim ſibi deputata officia ſine quiete exercẽt. Nũquid etiam animalia bruta ad ſuæ naturæ induſtriam otium fugiũt? nunquid etiam laborant, vt conſeruentur in eſſe? Nunquid in ſuis neceſſitatibus deficere & pigreſcere ea videmus? Abſit. Omnia enim ſub obedientia ſunt, omnia agunt, quod agere debent.* Quæ ergo dementia eſt, vt ſolus homo de ignauo otio agendo cogitet. *Neque enim eo conſilio,* inquit, S. BASILIVS in conſtitutionibns monaſticis *Dominus hominem finxit, vt ſegnis ac languens deſideret, ſed contra potius, vt eſſet, qui ſe in laboribus honeſtis exerceret: quandoquidem & primo Adæ in paradiſo præcepit vt laboraret, & paradiſum ipſum cuſtodiret: & tum deinde poſt quam ex illo eiectus exulauit, ſententiam tulit, vt pane ſuo in ſudore vultus ſui veſceretur. Quod autem quæ Adæ dicta tum fuerint, ea omnibus etiam dicta ſint, qui ab eo ſunt oriundi, ex hoc liquidò perſpici poteſt. quod cum illum tantummodo tum nominatim Deus morte mulctaſſet, quando dixit, Terra es, & in terram reuerteris: nihilominus tamen omnes, quotquot ab eo originem duxere eiuſdem ſimiliter vna cum eo calamitatis participes extitere. Quamobrem conuenit vnumquemq; neque naturæ ordinem, neque præſcriptos ab naturæ opifice limites tranſilire, potiusq; in his continere ſe, & corpus in actione aliqua occupatum tenere: illudq; prouidere, ne ipſum dum grauius, quam par eſt, premit, opprimat.* Et. S. AMB. in Lucam. *Neque enim otioſè dictum eſt homini, quod nulli aliorum animantium. In ſudore vultus tui manducabis panem tuum. His enim animalibus, quæ natura irrationabilia ſunt, iuſſu Dei terra pabulũ miniſtrare præcepta eſt. Solũ antẽ homini, vt rationabile quod accepit, exerceat, vitæ curſus in labore præſcribitur.*

Ioan.5.18. Heb.1.14.

Serm. 16.

Baſil. c.5.

Gen.2.15.

Amb. in præf. Gen.3 19.

Qui-

Qui enim non eſt contentus animalium pabulo cæterorum, cui non ſatis eſt lignum fructiferum commune omnibus ad eſcam datum, ſed delicias ſibi variarum exquirit epularum, delicias ſibi transmarinis arceſſit è terris, delicias verrit è fluctibus, recuſare non debet, qui labore victum requirit breuem, ſi laborem pro vita ſubeat æterna.

IV. REMED. Conſidera otio patefieri ianuam diabolo & omnibus vitiis. Otium enim, vt vulgo dicitur, eſt puluinar diaboli. *Aliquid operis facito*, ſupra monuit B. HIER. monaſtices cupidum, *vt ſemper te diabolus inueniat occupatum*. Et IOAN. CASSIANVS lib. 10. inſtitutionum monaſticarum *Hæc*, inquit, *apud Ægyptum ab antiquis Patribus ſancita eſt ſententia, operantem monachum dæmone vno pulſari: otioſum verò innumeris ſpiritibus deuaſtari. Otium* autem *maleficij eſſe principium nemo eſt qui ignoret, ſcribit* B. BASILIVS in hexemeron. Imo teſte Spiritu ſancto magiſter & doctor eſt ipſius malitię. *Multam malitiam*, inquit, *docuit otioſitas*. Neque enim leuiora tantum delicta, ſed etiam grauiſſima & nefaria crimina in otii ludo diſcuntur, quæ nomine *multa malitia* hic intelliguntur. Hinc B. CHRYSOST. in Matth. ſcribens. *Valde*, inquit, *deſidero vos bonis operibus eſſe occupatos: omnium enim vitiorum quaſi magiſtra quædam atque origo eſt otioſitas.* Et AVG. loco ſupra allegato. *Per hanc accendimur frequenter ad luxuriam, per hanc animamur ad ſuperbiam, per hanc ducimur ad mundi gloriam, per hanc tentamur delicatè paſci, per hanc ſuffocamur præcioſè veſtiti, per hanc ad ſuperfluam dormitionem trahimur, per hanc ad verba ſecularia ducimur. Nunquam quis ciuis cœlorum erit, ſi otioſitatem amauerit.* Atque hæc cauſa eſt, cur B. AMBR. in expoſitione pſalmi 118. non dubitet, tempus belli & perſecutionis, tempori pacis, quo etiam viget, anteponere. *Cito enim fides*, inquit, *inexercitata langueſcit, & crebis otioſa tentatur incommodis. Remiſſas excubias callidus inſidiator irrumpit: aſſuetum autem bello virum externa fraus inſtruit, & glorioſæ prouehit palma victoriæ. Pax ergo fideli corruptelæ materia eſt. Quam pulchrè nobis perſecutionis proceſſere tempora? Intentus ſicut medicus erat intimæ ad Deum mentis affectus, illi adhærebat, nec vllas cogitationes obſtrepentes ſibi precantis animus ſentiebat, totis viſceribus fundebatur oratio; & quidem miſcebatur ſermo cum Domino: quotidiana meditatio habebat iam contemptum periculi, & vſum calcandæ mortis receperat, quod amiſimus exercitium. Tentant otia, quos bella non fregerant. Perculoſa igitur & pacis otia. In pace plures perſecutiones eſſe ceperunt. Nullus erat tempore perſecutionis adulator: non vacabat animo, corporis delectatione diſſolui, & huiuſmodi, quæ ſecundis rebus excitari ſolent, admittere paſſiones.* Eadem de cauſa HIER. non ſemel otium appellauit *rubiginem ſapientiæ & ingenii*; vt enim tempore pacis videmus arma bellica, ſplendore ſuo deſtitui, & rubigine obduci, ſic in otio animus noſter exercitatione virtutum deſtitutus quaſi torpeſcit & rubiginem contrahit, ac ſitum ſpiritualem.

V. REMED. Conſidera exempla eorum qui propter otium in grauiſſima crimina lapſi ſunt. Nam ſi religionem ſpectes, quid grauius idolo

Hier. ep. 4.
Caſſ. c. 15.
Baſ. hom. 7.
Eccli. 33. 29.
Chry. hom. 36.
Aug. ſerm. 16.
Amb. ſerm. 11.
Hier. In c. 10. Eccleſ. & ep. ad Innoc.

Digitized by Google

latria, adhuc otium filios Iſrahel pellexit, vt Moyſe in monte cum Deo
Exo.32.6. agente aureum vitulum impiè adorarent. *Sedit populus*, inquit ſcriptura, *manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Si vero temperantiam, quid ſceleſtius eo libidinis genere, ob quam Sodoma & Gomorrha aliæque vrbes
Ezech.16.49. cœleſti fulmine abſumptæ ſunt, cuius cauſam Ezechiel Propheta ſaturitati panis & otio ipſarum, & filiarum tribuit. *Quem tædet orare vel pſallere*, in-
Aug.ſerm.16. quit AVGVSTINVS, ad fratres in eremo, *laborare manibus non differat, cogitantes, quod quamdiu Dauid exercitauit ſe in militia, non inſultauit ei luxuria, ſed poſt-*
2.Reg.11.4. *quam in domo otioſus remanſit laborauit adulterio, & homicidium commiſit Samſon,*
Iud.16.21. *dum cum Philiſtæis pugnauit, non potuit capi ab hoſtibus, ſed poſtquam dormiuit in ſi-*
3 Reg.11.4. *nu feminæ, & otioſè cum ea remanſit, mox capitur, & cæcatur ab hoſtibus. Salomon dum occupatus eſſet in ædificatione templi, non ſenſit luxuriam; ſed mox recedens ab opere perſenſit inſultum luxuriæ, & deficiens, femina inſtigante, ad idola, adorauit in thalamo vitulum aureum. Vigilate ergo fratres mei, & nolite deficere: quia nec ſanctiores Dauide, nec fortiores Samſone, nec ſapientiores Salomone vos eſſe cognoſco.*

VI. REMED. Conſidera in verbo diuino non otioſis, ſed laborantibus promitti mercedem, vt liquet ex parabola conductorum ad vineam
Matth.20.8. apud Matthæum, vbi Dominus vineæ ait. *Voca operarios, & redde illis merce-*
Matth.16.27. *dem.* Et apud eundem Chriſtus. *Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui,*
1.Cor.3.8. *cum Angelis ſuis & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius.* Et Paulus. *Vnuſ-*
Apoc. vlt.12. *quiſque mercedem recipiet ſecundum ſuum laborem.* Et Ioannes *Ecce venio cito, &*
Baſ. orat. ad diuites. *merces mea mecum eſt, reddere vnicuique ſecundum opera ſua.* Vnde B. BASILIVS *Opera oſtende, & exige retributionem.* Deinde promittitur maior merces ſecundum maiorem laborem, vt liquet ex parabola ſeminis apud eundem
Matth.13.8. Matthæum; nam aliud triceſimum, alud ſexageſimum, aliud centeſi-
2.Cor.9.6. mum fructum profert. Et Paulus, ait. *Qui parce ſeminat: parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus,* hoc eſt liberaliter, *de benedictionibus & metet.* Vnde
Greg.4. mon. c.41. B. GREG. *Quia in hac vita nobis eſt diſcretio operum, erit in illa proculdubio diſcretio dignitatum: vt quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione tranſcendat.* Deniq; in eodem verbo declaratur exiguos eſſe labores noſtros cum excellentia mercedis vitæ æternæ conferantur. *Non ſunt condignæ paſ-*
Rom.8.18. *ſiones huius temporis*, Ait Apoſtolus, *ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.*
2.Cor.4.17. *Et, Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ ſupra mo-*
Luc.6.38. *dum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Imò Chriſtus Dominus. *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuperfluentem dabunt in*
Aug tract.3. *ſinum veſtrum.* Vnde B. AVG. ſcribens in epiſtolam B. Ioannis. *Quid mihi poſtea dabit,* decet aliquis, *qui in hoc ſeculo video me laborare inter tentationes, dicam*
Pſal.16.4. *Deo meo; Propter verba labiorum tuorum cuſtodiui vias duras. Ad quam ergo mercedem? Audi, & noli deficere. Si deficiebas in laboribus, promiſſa mercede fortis eſto. Homo promiſit, qui te poteſt fallere. Quanto fortior eſſe debes in agro Dei, quando promiſit veritas,*

Digitized by Google

veritas, cui nec ſuccedi poteſt, nec mori, nec fallere poteſt eum cui promiſſum eſt. Et quid eſt promiſſum? Aurum eſt, quid hic multum amant homines, an argentum? An poſſeſſiones ob quas homines fundunt aurum? An amæna prædia, ampla domus, multa mancipia, animalia numeroſa? Non eſt hæc merces quædam, ad quam nos hortatur, vt in labore duremus. Quid dicitur merces iſta? vita æterna. Audiſtis & gauiſi exclamaſtis. amate quod audiſtis, & liberamini à laboribus veſtris in requiem vitæ æternæ. Ecce quid promittit Deus? vitam æternam. Ecce quid minatur DEVS? Ignem æternum.

VII. Remedivm. Da operam, vt non facile facias iacturam aliquam temporis, quod etiam Ethnici maximi fecerunt. Pittaci enim vnius è ſeptem ſapientibus dictum eſt, γνῶθι καιρὸν, noſce tempus, hoc eſt, opportunè age omnia. Theophraſtus apud Laertium. *Sumptus precioſiſſimus, tempus:* nam elapſum nullo pretio recuperari poteſt. Democritus Mileſius. *precioſiſſimum impendium tempus.* Seneca ad Lucilium. *Non tam benignum ac liberale natura nobis tempus dedit, vt aliquid ex illo vacet perdere.* Et Plinivs maior, cum aliquando nepotem ſuum cerneret ambulationi vacantem. *Poteras,* inquit, *has horas non perdere.* Recte ergo Apoſtolus ad Galat. *Bonum,* ait, *facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes. Ergo dum tẽpus habemus operemur bonum ad omnes.* In quæ verba B. Hier. *Tempus ſementis tempus eſt præſens, & vita quam currimus. In hac licet nobis quod volumus ſeminare. Cum iſta vita tranſierit, operandi tempus aufertur. Vnde & ſaluator ait. Operamini, dum dies eſt, veniet nox, quando iam nullus poterit operari.* Et infra. *Breue eſt vitæ iſtius curriculũ. Hoc ipſum quod loquor, quod dicto, quod ſcribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut creſcit, aut deperit. TITVS filius Veſpaſiani, qui in vltionem Dominici ſanguinis ſubuerſis Heroſolymis Romam victor ingreſſus eſt. tantæ dicitur fuiſſe bonitatis, vt cum quadam nocte ſera recordaretur in cœna, quod nihil boni die illa feciſſet dixerit amicis. Hodie diem perdidi. Nos putamus non perire nobis horam, diem, momenta, tempus, ætates, cum otioſum. verbum loquimur, pro quo reddituri ſumus rationem in die iudicij? Quod ſi hoc ille ſine lege, ſine Euangelio, ſine Saluatoris & Apoſtolorum doctrina naturaliter & dixit & fecit, quid nos oportet facere?* Idem in epiſtolam ad Epheſios, dum exponit verba illa. *Videte quomodo caute ambuletis, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Qui ſapiens eſt,* inquit, *& idcirco cautè ambulat, redimit tempus. Tempus autem redimit, quia dies mali ſunt. Quando in bono opere tempus conſumimus, emimus illud & proprium facimus, quod malitia hominum venditum fuerat. Nemo autẽ vitæ huius quærens neceſſaria, & de diuitiis & ſolicitudinibus, quam Euangelium ſpinas nuncupat, poteſt ſibi tempus redimere. Redimentes autem tempus, quod in diebus malis ſit, quodammodo immutamus illud, & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præſentis ſeculi, ſed futuri.* Denique in caput primum Aggæi. *Stoici,* inquit, *dixerunt omne tempus eſſe correctionis. Omne enim tempus, in quo non virtutibus deſeruimus, ſed vitiis, perit, & quaſi non fuerit reputatur in nihilum.*

Laert. l. 1.
Sen. ep. 118.
Galat. c. 9.
Hier. l. 3. comment.
Ioan. 9. 4.
Id. lib. 3. comment.
Eph. 5. 15.
Matth. 13. 22.

Digitized by Google

VIII. Remed. Prouide,vt ad cauendum otium,tempusq́; redimendum ita te occupes actionibus & laboribus inſtituto tuo conſentaneis ne quod præcipuum eſt, negligas, nempe animæ ſalutem: id enim eſſet vitium vitio pellere & vnum diabolum pro alio admittere. Qua in re halucinantur, qui vt otium fugiant, dedunt ſe potationibus,luſibus,ambulationibus, aliisque rebus ipſo otio ſæpe deterioribus, iſta enim oblectamenta grauibus nonnunquam tentationibus fomenta ſubminiſtrant. Stultiſsimum verò eſt, in iis occupationibus vitam agitare, quæ ita tempus omne eripiant,vt cum ad exitum vitæ peruentum ſit, minimam temporis partem noſtram fuiſſe dicere poſsimus. Quid enim ſtultius, quam vt tum reperiamur ſerui fuiſſe hominum, & occupationum, de animæ verò ſalute, quæ imprimis quærenda erat, nullam curam habuiſſe? Etſi enim hoc genus occupationum ſuapte natura vel bonum eſſe poſsit, vel adiaphorum, vti ſunt omnia ſtudia litterarum, nobis quidem certe hoc ipſo bonum non eſt,quod nos ipſos nobis ſuffuratur.

Tit.2.12.

Hoc certe omnium actionum,vitæq́; totius fundamentum eſſe debet,vt ſobriè, piè & iuſte ſecundum Apoſtolum hanc vitam inſtituamus in hoc ſeculo. Atque idcirco ſapienter monet Avg. dum locum Paulinum de tempore redimendo ante citatum exponit, vt occupationibus, ſiue litterarũ, ſiue negotiationum, ſiue litium, ſiue aliis quibuſcunq́; nos dedamus, tempus tamen aliquod eripiamus curandæ ſaluti noſtræ,id enim eſſe apud Apoſtolum, redimere tempus.

Aug. de verbis Apoſt. ſerm.26. Eph.5.15.

Expectatis, inquit, *à me forte ſcire quid eſt tempus redimere. Dicturus ſum, quod pauci audiunt, pauci ferunt,pauci aggrediuntur,pauci agunt: tamen dicam, quoniam ipſi pauci, qui me audituri ſunt inter malos viuunt. Redimere tempus hoc eſt. Quando aliquis tibi infert litem,perde aliquid,vt Deo vaces non litibus perde. Ergò ex eo,quod perdes,pretium eſt temporis. Certe quando pro tuis neceſſitatibus procedis ad publicum, das nummos, & emis tibi panem,aut vinum,aut oleum, aut aliquam ſuppellectilem,das & accipis, aliquid amittis,& aliquid acquiris: hoc eſt emere. Nam ſi nihil amittas, & habeas quod non habebas, aut inueiſti, aut donatum accepiſti, aut hæreditate acquiſiſti. Quando autem aliquid amittis, vt aliquid habeas, tunc emis: quod habes,emptum eſt:quod amittis pretium eſt. Quomodo ergo perdis nummos, vt emas tibi aliquid: ſic perde nummos, vt emas tibi quietem. Ecce hoc eſt tempus redimere.*

IX. Remed. Conſidera exempla eorum qui otii hoſtes fuere. Primus ſit B. Pavlvs Apoſtolus, qui tum vt otium caueret, tum ne cuiquam offendiculo vel oneri eſſet etiam labore manuum victum parauit, & aliis vt idem facerent verbo exemploq́; hortatus eſt, quemadmodum prolixè ex ſcripturis probat in libro de Spiritu acediæ Ioan. Cassianvs. Sic enim in priore ad Theſſalonicenſes epiſtola loquitur. *Rogamus autem vos fratres, vt quieti ſitis, & vt veſtra negotia agatis, & operemini manibus*

Caſſ.l.10.c.7. & 17. 1.Theſſ.4.11.

veſtris

veſtris ſicut præcepimus vobis & vt honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt, & vt nullius aliquid deſideretis. In poſteriore verò ſic. *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, ipſi enim ſcitis, quoniam non inquieti fuimus inter vos neque gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus. Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam & cum eſſemus apud vos hoc denunciabamus vobis, quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.* Et in actis Apoſtolicis conuocatis Eccleſiæ præſbyteris dixit. *Aurum & argentum nullius concupiui, ipſi ſcitis, quoniam ad omnia, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt miniſtrarunt manus iſtæ.* SECVNDVS ſit B. HIER. qui qua arte otium & libidinem vicerit ita ſcribit ad Ruſticum monachum. *DVM eſſem iuuenis, & ſolitudinis me deſerta vallerent, incentiua vitiorum, ardoremq́; naturæ ferre non poteram, quem cum crebris ieiuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æſtuabat. Ad quam edomandam cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi, vt poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemq́ue Frontonis, & lenitatem Plinii, alphabetum diſcerem, & ſtridentia anhelantiaque verba meditarer. Qui ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotiesq́; ceſſauerim & contentione diſcendi rurſus inceperim, teſtis eſt conſcientia, tam mea, qui paſſus ſum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam.* De Ægyptiorũ verò monaſteriis ibidem ſic ſcribit. *Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, vt nullum abſque operis labore ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem, ne vagetur perniciſis cogitationibus mens* Conſentit lib. citato CASSIANVS. *His exemplis*, inquiens *per Ægyptum Patres eruditi, nullo modo otioſos eſſe monachos, ac præcipuè iuuenes ſinunt, actum cordis ac profectum patientiæ & humilitatis ſedulitate operis metientes; & non ſolum à nullo quicquam ad vſum victus ſui accipere patiuntur, ſed etiã de laboribus ſuis non tantum ſuperuenientes, & peregrinos reficiunt fratres, verum etiam per loca Lybiæ, quæ ſterilitate ac fame laborant, nec non etiam per ciuitates his, qui ſqualore carcerum contabeſcunt, immanem conferentes dirigunt alimoniæ victusque ſubſtantiam, de fructu manuum ſuarum rationabile ac verum ſacrificium Domino tali oblatione ſe offerre credentes.* Addit deinde exemplum Abbatis Pauli inter Patres probatiſſimi, qui ſingulis annis omne opus manuum ſuarum (hoc eſt, folia palmarum in antrum ſuum collecta) ſuppoſito igne concremabat, *in tantum*, inquiens *probans ſine opere manuum, nec in loco poſſe monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conſcendere, vt cum hoc fieri nequaquam neceſſitas victus exigeret, pro ſola purgatione cordis & cogitationum ſoliditate ac perſeuerantia cellæ vel acediæ ipſius victoria & expugnatione perficeret.* IAM VERO de S. MARTINI monaſterio in Galliis ad Ligerim conſtructo, quemadmodum otium fugerit, in hunc modum ſcribit SEVERVS Sulpicius. *Diſcipuli octoginta erant qui*

2. Theſſ. 3. c.
Act. 20. 35.
Hier. ep. 4.
Caſſ. c. 22.
cap. 24.
Sulp in vita S. Mart. c. 7.

ad exemplum beati magiſtri inſtituebantur. Nemo ſibi quidquam proprium habebat, omnia in medio conferebantur. Non emere aut vendere, vt plerisq; monachis mores eſt, quicquam licebat. Ars ibi, exceptis ſcriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur. Maiores orationi vacabant. Rarus cuiquam extra cellulam fuit egreſſus, niſi cum ad locum orationis conuenibant. Cibum vna omnes poſt horam ieiunij accipiebant. Vinum nemo nouerat, niſi quem infirmitas coegiſſet. TERTIVS eſt S. BERN. qui vti Guilielmus Abbas Bonæuallis in eius vita ſcribit, cum omnes ſuos fratres corporali labore quotidie exerceri vellet, ne ſe quidem excipi voluit, & ſi quando ob virium imbecillitatem, eoſdem cum aliis labores ſuſtinere non valeret, ſimiles tamen, vt cædendi, vel portandi ligna, vt humilitate onus compenſaret, ſuſtinebat: Cumque aliquando fratres foras demetendi fœni frumentiue cauſa abituri eſſent, cum lacrymis metendi gratiam à Deo impetrauit. Idem cum de ſuis quendam ardenter operi inſtantem vidiſſet, diuinitus prædixit, eum ob hunc laborem à Purgatoriis pœnis liberum futurum. Secuti ſunt hos alii, inter quos S. FRANCISCVS, teſte B. Bonauentura, & ſua ipſe manu perſæpe laborabat, & ocioſum quendam, fugitantemq; laboris appellauit, *fratrem muſcam*, & ab Ordine ſuo remouit.

In Surio. 20. Auguſt.

Th. Cantipr. lib. 2. c. 5.

Bonau. in eius vita.

VIDE V. *Acedia. Choreæ. Colloquia otioſa. Curioſitas. Exemplum malum. Immodeſtia. Lingua abuſus. Pigritia. Tepiditas. Voluntas propria,*

P

PECCATVM:

Remedia contra Peccata.

PRIMVM Remedium. Conſidera quid Spiritus S. generatim de peccatis in diuinis ſcripturis pateſecerit. Primo declarat omnes homines conceptos in peccato (excipe Chriſtum & eius matrem). Vnde Dauid. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum.* Et Apoſtolus. *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit.* 2. procliues ad peccandum. Vt in Geneſi. *Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.* Et in Epiſtola ad Galatas. *Caro concupiſcit aduerſus Spiritum, & Spiritus aduerſus carnem.* 3. neminem eſſe, qui non peccet. Vt in libris Regum. *Non eſt enim homo, qui non peccet.* Et in prouerbiis

Pſal 50. 7.

Gen. 8. 21. Gal. 5. 17.

Reg. 8. 46. Prou. 24. 16

Sepies cadit iuſtus. 4. prohibet peccatū. Vt in Eccleſiaſtico. *Noli facere ma-* Eccli.7.c.
la, & non te apprehendent. Et. *Fili peccaſti, non adiicias iterum: ſed & de priſtinis depre-* Eccli.21.a.
care, vt dimittantur tibi. Et in epiſtola ad Romanos. *Non regnet peccatum in ve-*
ſtro mortali corpore. 5. damnat illud, vt Deo exoſum. Nam Iſaias ait. *Væ qui* Rom.6.12.
trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Et Dauid. *Odiſti omnes, qui operantur ini-* Iſa.5.18.
quitatem. Et. *longe à peccatoribus ſalus* Et B. Ioannes. *Qui facit peccatum ex diabolo* Pſal.5.7.
eſt. Et Chriſtus. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* Pſal.118.155. 1.Ioan.3.8. Matth.25.41

II. REMED. Conſidera Patrum veterum ſententias TERTVLIANVS. Tertul.lib.de
Omne peccatum impatientiæ aſſcribendum. Malum impatientia eſt boni. Nemo impu- patient.
dicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis & inquietus
quietis S. BASILIVS in martyrem Iulittam. *Peccatum animæ eſt ægritudo: pec-* Baſil.hom.5.
catum mors eſt animæ alioqui immortalis: peccatum luctu eſt & implacabilibus la-
mentis dignum. Ob peccatum profluant effuſiſſimæ lachrymæ, neu deſinat ex imo pecto-
ris receſſu iugiter proſilire ſuſpirioſus gemitus. Et in pſalmum 32. *Quando in cor-* Contraria con-
pore peccauimus, membra noſtra ſerua peccati ad iniquitatem præbendo, corpore item trariis curanda.
confitebimur, eodem in peccati diſſolutionem vtentes organo. Maledixiſti? benedicas.
circumuenisti proximum in negotio? redde In ebrietatem incidiſti? ieiuna. arroganter
egiſti? humiliare inuidiſti? obſecra. Occidiſti? tu teſtimonio tuo profitere te reum, aut Naz.orat.
certe per confeſſionem tuum ipſius corpus affligito. S. GREG. NAZ. in plagam
grandinis. *Omni quidem vitio carere, eiuſmodi procul dubio eſt, vt humanum mo-*
dum excedat, ſolique Deo conuentat: contra perditè ac profligatè peccare impuræ &
aduerſariæ dæmonum naturæ eſt, atque eorum qui ipſius afflatu impelluntur: at verò Tetraſt.52.
è peccati cœno emergere, atque ad meliorem frugem redire, hominum eſt, verum probo-
rum. Et in ſententiis tetraſtichis. *Quid nos omnibus in rebus miſerum hoſtem*
(diabolum) *accuſamus, eique noxas omnes noſtras aſſcribimus, cum ipſi ſcelerata no-*
ſtra viuendi ratione poteſtatem demus? Tibi ipſi vel ſoli, vel potiſſimum ſuccenſe.
Ignis enim noſter eſt Flamma autem aduerſi Spiritus. S. AMBR. lib. de paradiſo. Amb.
Hec dixit Deus. Factus eſt Adam tanquam vnus ex nobis, quia aperuit oculos. Et hic
quidem aperuit oculos vt culpam ſuam videret, quam vitare non potuit. Magis enim
poſtquam peccauimus, neſcio quomodo noſtra delicta cognoſcimus: & tunc peccatum
eſſe intelligimus, quod antequam peccaremus non putabamus eſſe peccatum. Certe non
quaſi peccatum putabamus eſſe damnandum: nam ſi damnaremus, non admitteremus.
Deus autem omnium videt culpas, & omnium delicta cognoſcit: ſuper omnem ani-
mam, ſuper omnium oculta oculos habet. S. HIER. in Epiſtolam ad Epheſios. Hier.lib.1 com. c.2.
Quærimus, quid ſignificent delicta, quoue diſtent à peccatis, id eſt, quid interſit inter
παραπτώματα, καὶ ἁμαρτίας. Aiunt enim quod παραπτώματα quaſi initia peccato-
rum ſint, cum cogitatio tacita ſubrepit, & ex aliqua parte conniuentibus nobis necdum
tamen nos impulit ad ruinam. Vnde & in XVIII. pſalmo ſcribitur. Delicta, hoc eſt,
παραπτώματα quis intelligit? quia ſcilicet difficile ſit radices & initia intelligere
peccatorum. Peccatum vero eſſe, cum quid opere conſummatum peruenit ad finem.

Lib.13. com. c.43. Et in verba Ezechielis. Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulũ, & arietem. *In hirco, inquit, & vitulo & ariete tria generalia delicta monſtrantur, quibus omne mortalium ſubiacet genus. Aut enim cogitationibus, aut* Aug l.22.c.27. *ſermone aut opere peccamus.* S. AVG. contra Fauſtum Manichæum. *Peccatum eſt factum, vel dictum vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex verò æterna, eſt ratio diuina vel voluntas Dei ordinem naturalem conſeruari iubens, perturbari* Id.cap 64. *vetans.* Et in Enchiridio. *Neq; quia peccatum eſt omne crimen, ideo crimen eſt etiam omne peccatum. Itaq; ſanctorum hominum vitam, quamdiu in hac morte viuitur, inue-* 1 Ioan. 1.8. Chry. ep.5. *niri poſſe dicimus ſine crimine: peccatum autem ſi dixerimus, quia non habemus, vt ait ſanctus Apoſtolus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* S. CHRYS. ad Theodorum lapſum. *Nullum peccatum eſt, quod medicinam refugiat,*

III. REMED. Conſidera quanto odio DEVS peccatum, maximè le-Sap.14.9. thale, proſequatur. *Similiter enim,* auctore Sapiente, *odio ſunt Deo impius & impietas eius.* Tanto verò proſequitur, vt eius magnitudo nulla intelligentia humana vel angelica compræhendi queat. Ratio huius liquet. Quo ſiquidem aliquis maiori bonitate præditus eſt, hoc vehementius execratur malitiam, & complectitur bonitatem. Cum igitur DEVS infinita bonitate ſit præditus, conſequens eſt vt infinitè & oderit malitiam, & amet bonitatem: quare & malos ſpoliat infinito bono in inferno, & bonos boni infiniti participes facit in cœlo. Accedit quod infinita quædam prauitas & peruerſitas ſit in mortali peccato. Nam qui peccat offendit Deum infinita maieſtate præditum. Reſtat ergo vt Deus quoque infinito odio abhorreat ab illo. Hinc verò efficitur hominem in hac vita nunquam poſſe condigno odio proſequi peccatum, cum infinito odio dignum ſit. Tu ergo tanto odio illud ſemper proſequare, quanto potes, ſemperque à Deo poſtula, vt in te odium illud adaugeat, quandoquidé in illo magna veræ pœnitentiæ & iuſtitiæ Chriſtianæ portio conſiſtat.

IV. REMED. Conſidera manifeſta tanti odii ſigna & effectus, hoc eſt, Luc.10.18. horrenda ſupplicia, quibus DEVS peccata inde à conditarum creaturarum initiis caſtigauit. LVCIFER enim angelus nobiliſſimus ob vnum ſuperbiæ lapſum cum multis angelorum millibus, ex ſummo Dei amico repente factus eſt capitalis eiuſdem inimicus; ex pulcherrima creatura teterrima & ſceleſtiſsima inferni beſtia. ADAM ſimiliter omnium homi-Gen.3.24. num parens ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus, ob diuini mandati de non edendo pomo quodam, præuaricationem, & paradiſo exturbatus, & cum tota poſteritate in huius mortalis vitæ ærumnas quas Gen.7.21. indies experimur, præceps actus eſt. Conſtat & totum mundum quon-Gen.19.24. dam ob peccata inundatione aquarum extinctum. Pentapolin igni & 1 Reg.15.26. 2.Reg.11.4. ſulphure cœlitus demiſſo deletam. Saulem ob inobedientiam, Dauidem ob adulterium & cædem factam, alioſque innumerabiles grauiſſimè à

Deo

Deo punitos; & omnes impios, imò quotquot in peccato lethali vitam hanc clauſit, ſempiternis ardere flamminis apud inferos ſine vlla ſpe ſalutis aliquando conſequendæ.

V. REMED. Conſidera attrocitatem paſſionis Chriſti Domini, neque enim Chriſtus tam dira perpeſſus eſt, niſi ad expianda peccata noſtra, atque vt nos grauitatem peccati inde diſceremus, & ab eo deinceps maiore ſtudio abſtineremus. Vnde Iſaias. *Ipſe autem*, inquit, *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra* & B. PETRVS. *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne deſijt à peccatis, vt iam non deſiderijs hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne viuat temporis.* Hoc antidotum vt efficaciſsimum ad deteſtanda peccata præſcribit B. BERN. in ſermonibus de natali Domini his verbis· *Ludebam ego foris in platea, & in ſecreto regalis cubiculi ſuper me ferebatur iudicium mortis. Audiuit hoc vnigenitus eius, exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, aſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & eiulans, quod morte damnatus eſſet ſeruulus eius. Intueor illum ſubito procidentem, ſtupeo nouitatem, cauſam percunctor & audio. Quid facturus ſum? adhuc ne ludam, & deludam lachrymas eius? Plane ſi inſanus ſum, & mentis inops non ſequar eum, nec cum lugente lugebo. Ecce vnde pudor? timor & dolor vnde? vtiq; quia ex conſideratione remedii, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam ſanus mihi videbar, & ecce mittitur Virginis filius, filius Dei altiſſimi, & iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce ò homo quam grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei filius moreretur.* Iſa. 53. 5. 1. Pet. 4. 1. Bern. ſerm. 3.

VI. REMED. Conſidera, quot bonis doniſq; Spiritualibus peccatum mortale hominem Chriſtianum ſpoliet, & contra quot quantiſq; malis & calamitatibus eundem afficiat & obruat. Quod ad bona attinet, primo eum exturbat è gratia & amicitia Dei O. M. & familiaritate Spiritus ſancti 2. paterna Dei prouidentia. 3. participatione meritorum Chriſti, donec pœnitentiam egerit. 4. exuit donis Spiritus ſancti, & virtutibus infuſis. 5. pace & ſerenitate conſcientiæ, ac conſolatione Spiritus ſancti. 6. participatione meritorum Chriſti. 7. communione bonorum Eccleſiæ, piarumq; Sodalitatum, quibus nomen forte dederit. 8. merito & fructu bonorum operum. 9. vita æterna 10. cuſtodia Angelorum, teſte BASILIO in Pſal. 33. QVOD verò attinet ad mala ea tam multiplicia & atrocia ſunt, vt vel ad auditum tantum peccati lethalis nomen merito exhorreſcere debeamus, atque ſi fulmen de cœlo caderet, vel infernus ad nos abſorbendos dehiſceret. Primo enim hominem ex ſummo amico facit capitalem Dei hoſtem. *Adulteri*, inquit B. Iacobus, *neſcitis, quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei?* Et Chryſoſtomus de prouidētia Dei. *Peccata ſeparant à* Iac. 4. 4. Chry. lib. 3

nobis Deum, conſtituuntq́ nobis illũ inimicum. II. facit mancipium diaboli. *Qui.n.*
peccatũ facit ait B. Ioannes Euangeliſta, *ex diabolo eſt, quoniã ab initio diabolꝰ pec-*
1. Ioann 3.8. *cat.* Vnde TERTVL. *Peccator traditur diabolo quaſi carnifici in pœnam, vt Saul.*
Tertul. de fuga AVG. in expoſitione propoſit. epiſtolæ ad Romanos. *Vnuſquiſq́ peccando*
animã ſuã diabolo vendit, accepto tanq̃ pretio dulcedine tẽporalis voluptatis. CHRY.
hom. 30. ad populũ Antioch. ait hominẽ per peccatũ deteriorẽ reddi dia-
bolo. HIER. in epiſtolã ad Epheſios. *Porta diaboli eſt peccatũ, ſicut homo iuſtus*
Hier. in c.4. *Spiritus S. Porta eſt.* Et ad Damaſum. *Dæmonũ cibus eſt ebrietas, luxuria, fornica-*
tio, & vniuerſa vitia. III. facit ſeruum peccati *Qui n. facit peccatũ,* ait apud B.
Ioannẽ Chriſtus, *ſeruus eſt peccati.* & B. Petrus. *A quo.n. quis ſuperatus eſt, huius*
Ioan. 8.34. *& ſeruus eſt.* Vnde AMB. de Ioſeph Patriarcha. *Seruile eſt omne peccatum, li-*
2. Pet. 2.19 Amb. c.4. *bera eſt innocentia. Quomodo enim non ſeruus omnis auarus, qui pro exiguo pecuniæ*
lucello ſeipſum auctionatur? timet enim ne congeſta amittat. Quomodo autem non &
ille ſeruus, qui ſubditus eſt libidini? primum ſuis ardet incendiis, & peccati ſui facibus
exuritur. Et libro de Iacob. *Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati, & quod peius eſt,*
multorum ſeruus eſt: qui ſubiectus eſt vitiis, multis ſe dominis addixit, vt ſeruitio ei
ex re vix liceat. Et CHRYSOSTOMVS in alteram epiſtolam Pauli ad
Id. lib. 2.3. Corinthios. *Barbarum eſt peccatum, tyrannidem exercens in animam ſemel captam,*
ſed in perniciem eorum, qui ipſum ſuſcipiunt. Quam tyrannidẽ graphicè deſcri-
Chry. hom. 9 bit oratione. 4. de Lazaro. Eãdem in ſe expertus AVG. ita ſcribit in libris
Confeſſionum. *Suſpirabam, ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Vel-*
le meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Et poſt.
Aug. l. 8. c. 5. & 10 *Nec plane volebam, nec plenè nolebam, ideo mecum contendebam & diſſipabar á meipſo.*
Id. c. 3. Idem libro ſecundo de ciuitate Dei. *Bonus,* inquit, *etiã ſi ſeruiat, liber eſt: ma-*
lus autem, etiam ſi regnet, ſeruus eſt: nec vnius hominis, ſed quod eſt grauius tot domi-
norum, quot vitiorum, De quibus vitiis cum ageret ſcriptura diuina. A quo. n. quis,
inquit, deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt. IV. dignum hominem reddit, vt
2. Pet. 2.19. deleatur è libro vitæ, & in æternum damnetur. *Malorum enim amatores digni*
ſunt morte, ait Sapiens. Et Apoſtolus *Stipendia peccati mors.* Et. *Per vnius delict[illegible]*
Sap. 15.6. Rom. 6.23. & 5. 18. *mors regnauit in omnes homines in condemnationem.* BASILIVS in martyrem Iu-
littã. *Peccatũ mors eſt animæ alioqui immortalis.* Et AMB. in epiſtola ad Studiũ.
Baſ. hom. 5. *Chriſtus ſcribebat in terra digito quo legẽ ſcripſerat. Peccatores in terra ſcribuntur, iu-*
ſti in cœlo. V. Facit hominẽ ex ſapiente ſtultũ. *Cogitatio. n. ſtulti,* ait Salomon,
Amb. 11. ep. 77. *peccatum eſt.* Vnde BASILIVS in pſalmum 37. *Omne peccatũ per ſtultitiam fit.*
Prou. 24.9. Et AMBR. in 38. *Quis eſt inſipiens niſi qui peccatum facit & eligit mala pro bonis?*
Chryſ. 2. ex manſueto ferum & crudelem. Vnde CHRY. in pſalmum 139 *Nemo*
nos condemnet, ſi dicamus vitioſum hominem fera eſſe improbiorem: ea enim & ſi na-
turalem non habet manſuetudinem, poteſt tamen facile decipi. Homo autem qui ſcelus
A hom. 4. *meditatur, & multis perſonis ſe induit, longè difficilius cauetur quam fera.* Et Au-
Matth. 10 ctor in imperfecto in Mathæum. *Si beſtiis hominem malum comparare volue-*

ris,

ris peiorem inuenies eum, &c. Imò *homo malus peior eſt, quam ipſe diabolus. Diabolus enim hominem iuſtum non audet accedere, homo autem non ſolum non timet ſanctum hominem ſed etiam contemnit.* 3. ex puro & nitido ſordidum & fœtentem. B. 2. Pet.2.22.
Petrus enim in altera epiſtola peccatorem comparat *ſui lotæ in volutabro luti.* Cuiuſmodi fuit apud Lucam filius prodigus, qui veſcebatur porcorum ſiliquis. Vnde AMBR. lib. 1. officiorum. *Interroga conſcientiam peccatoris, nonne grauius omnibus fœtet ſepulchris?* Et HIER. in Iſaiam. *Cadauer diaboli putridum ob magnitudinem peccatorum dubitare non poterit, qui legerit peccatum eſſe fœtidiſſimum, ipſo peccatore dicente. Computruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. E contrario Virtus boni odoris eſt.* 4. reddit hominem è ſano ægrum, & viuo mortuum. Vnde B. AVG. in libro de decem chordis peccata vocat animæ febres CHRY. ad populum Antioch. grauem paralyſim. BASIL. in Iſaiam, elephanticum morbum, aut lepram animarum. Greg. 12. moralium. & Ambroſius in epiſtolam ad Romanos, mortem ipſam. DENIQ. peccata hominum ſunt cauſæ omnium calamitatum & malorum. Vnde CHRY. homilia 5. de Pœnitentia. *Malorum omnium cauſam conſtat eſſe peccatum. Ex peccato triſtitia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes quotquot nos premunt paſſiones. Vnde Dominus oſtendere volens malorum omnium cauſam eſſe peccatum, paralytico dicit, vbi anima & corpore paralyticum eſſe vidiſſet, vade, ſanus factus es, noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius fiat.* HIER. epiſt. ad Heliodorum. *Noſtris peccatis barbari fortes ſunt, noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus & quaſi non hæc ſufficerent cladibus, plus pene bella ciuilia, quàm hoſtilis mucro conſumpſit &c. non amputamus cauſas morbi, vt morbus pariter auferatur ſtatimque cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere.* Et GREG. NAZ. oratione in plagam grandinis, ſic Deum cum populo precatur. *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, quoniam mandatorum tuorum memoriam abiecimus. Miſerationes tuas, & clementiam tuam, & viſcera miſericordiæ Dei noſtri vitiis noſtris, & conſiliorum noſtrorum nequitia nobis præcluſimus. Tu bonus, at nos iniquè egimus. Tu lenis, at nos verberibus digni Lenibus flagris pro peccatorum noſtrorum atrocitate affecti ſumus, &c.*

Margin notes: Luc.15.16. Amb.c.12. Hier.lib.6.c.14. Pſal.37.6. Aug c.8. Chry.hom. 4. Baſil. in. c. 2. Greg c.6. Amb.in c.12. Chry. Hier.ep.1. Naz.

VII. REMED. Primis peccati initiis reſiſte, ſecundum illud Poetæ conſilium. *Principiis obſta, ſero medicina paratur, cum mala per longas inualuère moras.* Ita AMB. in pſalmum 1. *Vt in ſtipulam ignis exiliens inhæret ac permanet, donec omne quod corripuit abſumat, ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum fomite fuerit excitata incendium grande excitat. Cauenda ergo prima ſunt vitia, ne in plura deinde grauiora proſerpant. Etenim ſicut ii qui ſe in luto verſant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur, ita qui ſemel ſe luto improbitatis aſperſerit, niſi ab eo velociter exiliat, grauius ſibi dedecoris ſui cœnum per ſingulos dies lutulentæ conuerſationis cumulat.* CHRYSOSTOMVS contra gentiles. *Vt ſcintilla ignis, ſi forte in aliquam materiam corripuerit non ante ſubſiſtit, quam totam depaſcatur: ſic &*

Margin notes: Ouid.l.1.de rem. am. Amb. Chry. lib. contra gent.

ſi non infidelitate grauaretur. CLIMACVS. *Sicut qui eſurit recordatur panis, ſic qui ſaluari cupit non poteſt non recordari extremum iudicium.* Hoc antidoto contra peccata muniuit ſe S. IOB. dicens. *Quid faciam cum ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi? ſemper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Hoc à Deo petiuit beatus rex Dauid, cum ſic precatur. *Cõfige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Hoc vſus eſt B. HIER. cuius hoc dictum celebratur. *Siue comedam, ſiue bibam ſiue aliud aliquid agam, ſemper inſonat auribus meis vox illa horrifica. Surgite mortui, venite ad iudicium.* De INFERNI recordatione, vnicam tantum B. PROSPERI in lib. de vita contemplatiua perpende ſententiam. *Cogitare, quale malum ſit ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatiſſima ſanctorum omnium ſocietate priuari, fieri patriæ cæleſtis extorrem, mori vitæ beatæ, morti viuere ſempiternæ, in æternum ignem cum diabolo & angelis eius expelli vbi ſit mors ſecunda, damnatio exilium, vita ſupplicium, non ſentire in illo igne quod illuminat, ſentire quod cruciat, exundantis incendii terribilis crepitus pati, barathri fumantis cæca caligine oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, edaciſſimis in æternum dilaniari vermibus, nec finiri: hæc & ſimilia multa cogitare, nihil eſt aliud, quam vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrænare.*

Clim. grad. 20.
Iob. 31. 14. 23.
Pſal. 118. 120.
Hier. reg. mon. c. 30.
Proſp. lib. 3. c. 12

IX. REMED. Oratio frequens ad Deum & Sanctos, maxime ad B. Virginem. Quod remedium Chriſtus præſcripſit ſuis nocte paſſionis, dicens. *Vigilate & orate vt non intretis in tentationem.* Imo eo ipſo præſcripſit, quod docuit in oratione Dominica nos dicere. *Dimitte nobis debita noſtra Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Propterea,* inquit B. AVG. propheta Dauid *dixit. Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me. Cum enim videris non à te amotam deprecationem tuam ſecurus eſto, quia non eſt à te miſericordia eius.* Et in Epiſtola ad Hilarium. *Omnibus neceſſaria eſt oratio Dominica, quam etiam ipſis arietibus gregis, id eſt, Apoſtolis ſuis dominus dedit, vt vnusquiſque Deo dicat. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Cui enim hæc in oratione verba neceſſaria non fuerint, ipſe hic ſine peccato viuere pronunciandus eſt.* De inuocatione autem B. Virginis matris Dei nota illa D. BERN. monita ſuper Miſſus eſt. *Si inſurgant,* inquit, *venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca MARIAM. ſi iactaris ſuperbiæ vndis ſi ambitionis, ſi detractionis, ſi æmulationis, reſpice ſtellam, voca Mariam. Si iracundia aut auaritia, aut carnis illecebræ nauiculam concuſſerit mentis, reſpice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, iudicii horrore perterritus, barathro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis ſuffragium, non deſeras conuerſationis exemplum.*

Matth. 26. 41.
Aug. in Pſal. 65. in fine.
Aug. ep. 89.
Bern. hom. 2

X. REMED. Lectio diuinæ ſcripturæ aliorumque librorum piorum

Aug. lib. 8. c. 12. Hoc remedium diuinitus ſuggeſtum eſt Auguſtino, vt è cœno luxurioſæ vitæ tandem emergeret. Nam, vt refert in libris Confeſſionum, cum ſe ſub quadam fici arbore ſtrauiſſet, cum lachrymis diuinam implorans gratiam, vocemq; audiſſet, *Tolle lege, tolle lege*, concitus rediit ad locum vbi codicem Apoſtoli repoſuerat. *Arripui*, inquiens, *aperui, & legi in ſilentio capitulum, quo primum conieci: ſunt oculi mei. Non in comeſſationibus & ebrietatibus non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induite Dominum IESVM Chriſtum, & curam carnis ne feceritis in concupiſcentiis. Nec vltra volui legere nec opus erat. Statim quippe cum fine huiuſce ſententiæ quaſi luce ſecuritatis infuſa cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.* Idem quantum adhuc adoleſcens fructum collegerit ex lectione Hortenſii Ciceronis his verbis narrat. *Ille vero liber mutauit affectum meum, & ad te ipſum Domine mutauit preces meas, & vota ac deſideria mea fecit alia. Viluit mihi repente omnis vana ſpes, & immortalitatem ſapientiæ concupiſcebam æſtu cordis incredibili, & ſurgere iam ceperam, vt ad te redirem, &c. Quomodo ardebam Deus meus, quomodo ardebam euolare à terrenis ad te, & neſciebam, quid ageres mecum?* HIER. epiſtola ad Damaſum. *Ex ſacrorum voluminum lectione vniuerſa hominum vitia purgantur.* AMBR. in ſermone de ieiunio Domini in deſerto. *Sacrarum litterarum lectio ipſa eſt eſca, quæ vitam æternam tribuit, & inſidias à nobis diabolicæ tentationis excludit.* CHRY. in Geneſin. *Quod ad augendas corporis vires ſenſibilis cibus facit, id animæ lectio Bibliorum præſtat. Spirituale enim alimentum eſt, & fortem reddit animam, & conſtantiorem, & magis philoſophicam, non permittens, vt à cogitationibus abſurdis capiatur, ſed leuem & alatam faciens, in cœlum ipſum, vt dicitur transfert.* Lege concionem tertiam de Lazaro, in qua oſtendit lectionem ſcripturæ magnam eſſe munitionem contra peccatum.

Rom. 13. 13.

Lib. 3. confeſſ. c. 4.

Hier. ep. 141.

Amb. ſerm. 35.

Chry. hom. 29.

XI. REMED. Concionum ſacrarum, piarumq; exhortationum frequentatio, cum propoſito fructum aliquem ſpiritualem ex iis capiendi. Vnde B. IACOB. *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo: conſiderauit enim ſe & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* Hoc remedinm ad cauenda peccata Deus ipſe præſcripſit Ieremiæ prophetæ. *Noli*, inquiens, *ſubtrahere verbum, ſi forte audiant, & auertatur vnuſquiſque à via ſua, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.* Ratio huius eſt, quia Dominus ad eundem dicit. *Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram?* In quæ verba ſic Hieronymus. *Meus enim, inquit, ſermo nuntiat futura ſupplicia, vt deterreat homines à peccando, & paleis peccatorum comminatur incendium, vt hæreticorũ corda dura & inſtar ſilicis indomabilia ſermonis ſui malleo conterantur, auferens cor lapideum, vt pro eo ponat cor carneum, molle videlicet, & quod poſſit Dei ſuſcipere & ſentire præcepta.* Eodem ſpectant illa Chryſoſtomi in Matthæum. *Omnia verba diuina*

Iac. 1. 22.

Ier. 26. 3.

Ier. 23. 29.

Hier. lib. 4. comment.

Chry. hom. 45.

Digitized by Google

ba diuina, quamuis ruſtica ſint, & incompoſita, viua ſunt, quia intus in ſenſibus ſuis habent poſitam veritatem Dei, quaſi ſanguinem in venis incluſum & ideo viuificant Ioann.6.69. *audientem, ſicut teſtatur B. Petrus dicens. Quo ibimus? verba vitæ habes. Omnia autem verba ſecularia, quoniam non habent in ſe virtutem Dei, quamuis compoſita ſint & ingenioſa mortua ſunt.* Efficaciam huius antidoti poſt Chriſtũ oſtendit B. Act.2&4. Apoſtolus Petrus, qui concione ſua ad populum, vt eſt in Actis Apoſtolorum, vna die tria, altera quinque hominum millia à peccati tyrannide ad Chriſti regnum traduxit, & exemplo P. Petri deinceps Apoſtoli alii, ac imprimis B. Paulus aliique ſancti, vt liquet ex eorum Vitis.

XII. REMEDIVM Pœnitentia, vel dolor animi de peccatis, quam Theologi vocant Contritionem. Hoc remedium Deus non ſolum creberrimè per Prophetas contra peccata præſcripſit, ſed & præcurſor Matth.3 &4. CHRISTI Ioannes baptiſta ipſeque Saluator ab eo prædicationem ſuam ſunt auſpicati, dicentes. *Pœnitentiam agite appropinquauit enim regnum* Act.2.38. *cælorum.* Et B. Petrus. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.* Da- Pſal.50.19. uid Propheta. *Sacrificium Deo,* inquit *Spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non deſpicies.* Et Iſaias. *Quacunque hora ingemuerit peccator ſaluus erit.* Et, Iſai.30.iuxta70. Iſa.61.1. *Spiritus Domini ad annunc[illegible] miſit me, vt mederer contritis corde.* Et. Iſa.66.2. *Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos.* B. EPHR. lib. de iudicio [illegible] *Compunctio ſanitas animæ eſt, illumi-* Ephr.c.5. *[illegible] compunctio remiſſionem [illegible] nobis acquirit: compunctio vnigeni-[illegible] facit [illegible] nobis habitare.* [illegible] *[illegible] eſt vis [illegible] lachrymarum, mul-* Chry.hom.3. *[illegible]* de pœnitentia. *Pœ-[illegible] peccatum extinguens, donum cælitus datum, virtus admi-* Iſid.lib.2. *[illegible] gratia vim legum ſuperans.* Et de compunctione cordis. *Sola eſt cordis compunctio, quæ ſicut ignis omne animæ vitium peruriť, & quantacunq; in ea repererit [illegible] vniuerſa & [illegible] delet.* HIER. in Epitaphio Fabiolæ. *Quæ peccata [illegible] Fabiolæ nõ pur[illegible] quas [illegible] maculas hæc lamenta nõ ab[illegible]?*

XIII. REMED. Confeſſio peccatorum coram Deo, vel coram Sa- Pſal 31.5. cerdote, quæ dicitur ſacramentalis. Eo vſus eſt rex Dauid, cum ait. *Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Nam cum in Regum. 2 dixiſſet ad Nathan prophetam, *Peccaui Domino.* 2.Reg 12.13. mox ſubiecit Nathan *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum* Et Salomon. Prou 28.13. *Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Et B. Ioannes. *Si confiteamur peccata noſtra, Deus fidelis* 1 Ioan 1.9. *eſt, & iuſtus vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate* Et B. Iac 5 16. Iacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra* Leuia quidem, inquit ibi B. Beda, æqualibus, grauiora autſ ſacerdotibus. ORIGENES in Lucam. *Si enim* Orig.hom.13. *lauerimus peccata noſtra nõ ſolũ Deo, ſed & his qui poſſunt mederi vulnerib. noſtris atq; peccatis delebuntur peccata, noſtra ab eo, qui ait. Ecce deleo, vt nubẽ iniquitates tuas, &*

 ſicut

uerſationis. *Qui enim tetigerit picem*, inquit Eccleſiaſticus, *inquinabitur ab ea. & qui communicat ſuperbo, induet ſuperbiam*. Et Apoſtolus. *Ne commiſceamini fornicariis, & cum huiusmodi nec cibum ſumite*. Et paulo ante. *An neſcitis, quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Et. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Vuaque conſpecta*, ait Poeta, *liuorem ducit ab vua* Hinc Chriſtus apud B. Marcum ſanaturus ſurdum & mutum, eum à turba prius ſub mouit in dicans hominem in peccato obduratum in vita ſancta perſeuerare non poſſe, niſi conuerſationem noxiam declinet. Vnde S. Wolſtanus, vt eſt apud Surium in eius vita, Vigornienſis in Anglia Epiſcopus cuidam in eadem peccata identidem relabenti, reſpondit. *Occaſio, vt video, facit latrones, ideo conſulo vt monachus fias, & ſic vitiorum importunitate carebis*. Deinde fugienda occaſio otii, ludorum, ſpectaculorum, colloquiorum cum fœminis, negotiorum, officiorum, & ſtatuum, vt mercatorum, &c. in quibus crebriora ſunt peccandi pericula. *Qui amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo. Ideo oramus, ne intremus in tentationem*, ait Chyſoſtomus in Matthæum, *quia eas quærere non debemus*. Et SENECA ad Lucilium. *Quantum poſſumus à lubrico recedamus: in ſicco quoque parum firmi: ei ſtamus*. Refert CASSIANVS in monaſticis inſtitutionibus eremitam quendam miſſum ad ſe litterarum faſciculum ex patria ne reſignare quidem voluiſſe, ſed in ignem conieciſſe, ac dixiſſe. *Ite cogitationes patriæ pariter concremamini, ne me vlterius ad illa quæ fugi reuocare tentetis*. Idem fecit P. Ignatius noſter, vt eſt in eius vita Lege librum P. Ioannis Dauid, qui in ſcribitur *OCCASIO arrepta, neglecta*.

Eccli. 13. 1. 1. Cor. 5. 10. 1. Cor. 15. 33. Marc. 7. 35. Sur. tom. 1. Eccli. 3. 27. Chry. hom. 13. Sen. ep. 117. Caſſ. lib. 5. c. 32.

XVII. REMED. Examen conſcientiæ quotidianum. *Quod ſi noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur*, inquit Apoſtolus ad Corinthios, id eſt, ſi de nobis ipſis iudicium & examen conſcientiæ quotidie inſtitueremus, non opus haberemus terribili iudicio extremo. Vnde B. ATHANASIVS de S. Antonio eremita ita ſcribit. *Illius quoque admonebat præcepti, quo dicit Apoſtolus. D iudicate voſipſos & probate, & rationem diei noctiſque facientes ſi in ſe delictum deprehendiſſent, peccare deſiſterent. Sin autem nullus error deceptiſſet, perſeuerantes inſtarent potius incæpto, quam arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut ſibi iuſtitiam vendicarent, iuxta ſupradicti Doctoris eloquium, dicentis. Nolite iudicare ante tempus, ſæpe noſtra non poſſe recte intelligere peccata, ſæpe falli in ratione geſtorum, &c. nec non addebat magnam eſſe ad virtutem viam, ſi ſinguli obſeruarent quod gererent, vel vniuerſas mentium cogitationes fratribus referrent: non enim poſſe aliquem peccare, cum relaturus eſſet ad alium, quæcunque peccaſſet*. Ad hoc examen reſpexiſſe videtur & rex Dauid, cum ait. *Iraſcimini & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini*. Qua de cauſa & hic pſalmus ſemper ferte dicitur ab Eccleſia ad Completorium. Vnde CHRYSOSTOMVS in Pſalmum 50. exponens verba Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco *Habet, inquit, ... ſcientiam tuam. & ſcit...*

1. Cor. 11. 31. Athan. in eius vita. Pſal. 4. 5. Chry. hom. 2

quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pa-teris, antequam veniat tibi ſomnus profer in medium conſcientiam tuam, velut codi-

Pſal. 4. 5. *cem, & reminiſcere peccata tua, & ſi quid in verbo ſeu facto, vel incogitatione peccaſti. Hoc enim dicit Propheta. Iraſcimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris & in cubilibus veſtris compungimini. Per diem non habuiſti tempus, ſed ſeruiſti ambi-tui, & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domeſtica neceſſitas, & fi-liorum cura, & vxoris ſolicitudo; & militiæ timor, & ceterarum mille terum cir-cumdederunt cauſæ. Quando in lectulum tuum veneris, vt ſopori membra concedas, ad tranquillum portum, nemo tibi moleſtus, nemo pulſat, dicito in corde tuo & anima tua. Expendimus diem, ô anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati ſumus? Et ſi quid*

Baſ. de abdica-tione. *boni feciſti gratias age: ſi quid mali, de cætero ne facias: & reminiſcens peccatorum tuo-rum effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo poſitus ea delere, &c.* Sic BASILIVS in ſermone commonitorio ad Monachos. *Quæ quotidie feceris opera veſperi tecum commemora, & cum iis quæ feceris pridie confer eo.* Et in ſermone de aſceſi *Monachus debet quotidianas cogitationes & actiones examinare.* Et ſermone de in-ſtitutionibus monachorum. *Præclare faciet, qui completo die conſcientiam ſuam*

Bern. ad Car-thuſianos. *examinauerit, & admiſſum delictum occultum non tenuerit, ſed in medium cunctis au-dientib. enunciarit, vt communi oratione tanto citius morbus ſanari poſſit* B. BERN. ad fratres de monte Dei. *Quæris, quid agas, vel in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum ſacrificium, vel lectionis ſtudiũ quotidianæ conſcientiæ diſcuſ-ſioni, emendationi, morum compoſitioni pars ſua diei neganda non eſt.* Et infra. *Diſce in cella ſecundum communis inſtituti leges tu tibi præeſſe, & vitam ordinare, & mores componere & temetipſum iudicare, teipſum apud te accuſare ſæpe etiam commendare, nec impunitum dimittere. Mane præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem & ventu-*

Clim. grad. 4. *ræ diei tu tibi indicito cautionem. Veſpere diei præteritæ rationem exige & ſuperuenien-tis noctis fac indictionem. Sic diſtricto nequaquam tibi aliquando laſciuire vacabit.* IOAN. CLIMACVS. *Optimus ille trapezita eſt, qui quotidie v ſpert lucrũ ac detri-mentum omnino computat. Quod ſcire manifeſtius non poteſt, niſi horis ſingulis in ta-bulis omnia denotet. Nam cum calculi ſingulis horis ponuntur, totius diei ratio poſtmo-*

Sen. ep. 28. *dum clarius agnoſcitur.* SENECA ad Lucilium. *Initium eſt ſalutis, notitia peccati, Egregie mihi hoc dixiſſe videtur Epicurus. Nam qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes, te ipſum coargue: in-quire in te: accuſatoris primum partib. fungere, deinde iudicis, nouiſſimè deprecatoris:*

Id lib. 3. c. 36. *aliquando te offende.* Et in tertio de ira. *Animus quotidie ad rationem reddeu-dam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die, cum ſe ad nocturnam quie-tem recepiſſet, interrogaret animum ſuum. Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum di-em? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur? quam tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus*

cognoſcit

cognoſcit de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cum ſublatum è conſpectu lumen eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum poſſim dicere. Vide, ne iſtud amplius facias, nunc tibi ignoſco. In illa diſputatione pugnacius locutus es? Noli poſtea congredi cum imperitis.

XVIII. REMED. Conſidera ſemper te verſari in conſpectu Dei, tanquam operum noſtrorum obſeruatoris & teſtis, iudicis vitæ, & infirmitatis noſtræ baculi & firmamenti, ab eoque humiliter pete, ne ſinat te in aliquod peccatum labi. Hoc antidoto cótra lapſum in peccatum vtebatur Dauid dicens. *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Et. *Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos.* Et Elias in libris Regum. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto.* Et Salomon. *In omnibus vitiis tuis cogita Dominum, & ipſe diriget greſſus tuos.* Hac conſideratione munita quondam B. SVSANNA grauiſſimam tentationem vicit. Nam cum ſceleſti ſenes illi dicerent *Ecce oſtia pomerij clauſa ſunt, & nemo nos videt: ingemuit Suſanna & ait. Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* Eadem B. EPHRÆM impudentem meretriculam ipſum ad libidinem ſolicitantem expugnauit. Nam cum hæc dixiſſet. Volo tecum dormire, & ille reſpondiſſet, ſe contentum, modo id fiat in medio ciuitatis: hæc verò contra obtendiſſet id ſine pudore coram hominibus fieri non poſſe. Ephræm reſpondit, quanto minus fieri debet coram Deo, qui omnia etiam occultiſſima intuetur. Quo reſponſo meretrix perculſa, veniam ſupplex petiit facti, & conſilio Ephræm monaſticæ vitæ ſe addixit. SENECA ad Lucilium. *Accipe vtilem, & ſalutarem clauſulam, quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, cuſtodem, nobis & pædagogum dedit; nec immerito. Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantum, ſed etiam cogitatus emendat, &c. Opus eſt aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam praua non corriges.* Hæc ille. Quod ſi tam vtile eſt ad non peccandum, cogitare hominem grauem nobis præſentem, quando magis cogitare præſentes eſſe nobis Angelos cuſtodes, Imo ipſum DEVM qui verè ſemper pſens eſt. Sicut.n. diſcipulus corã præceptore, filius coram parente, ſeruus corã Domino, quiuis ſubditus corã Principe vel rege non audent quicquã agere, quo illi offendantur, ſic nec deberemus corã Deo, rege omniũ Regum.

Psal 15.8. Psal.24.15. 3.Reg 17.1. Prou.3.6. Dan.13.20. Metaphr. in eius vita. Sen.ep.10.

XIX. REMED. Frequens S. Euchariſtiæ communio. Nam in ea non ſolum diuinam gratiam, ſed etiam ipſum gratiæ auctorem ſuſcipis. Pro-

priam

prium autem gratiæ eſt, animum, eiuſq; vires aduerſum omnes tentationes peccatorum corroborare, vſque eo, vt S. THOMAS doceat, vnicum minimum gratiæ gradum, vt Theologi loquuntur valere, modo ſuam homo cooperationem nõ ſubtrahat, ad omnes cuiuſcunque generis tentationes expugnandas. Accedit quod S. Patres tradant Chriſtum in communione ſacra non modo per gratiã & dona ſuæ præſentiæ in animam ingredi, ſed cum ipſo quodamodo corpore re ipſa miſceri, ac proinde proprium eſſe huius ſacramenti frangere & debilitare vires concupi-

Cyril. lib. 4. c. 17. ſcentiæ, quæ eſt in carne, idque ita, vt non modo rationi non aduerſetur, ſed etiam ſponte ei pareat, Vnde B. CYRILLVS in Ioannem. *Sedat cum in nobis manet Chriſtus, ſæuientem membrorum noſtrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit.* Et S. BERN. in ſermone de cœna Domini. *Duo illud ſacramentum* (Euchariſtiæ) *operatur in nobis: vt videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino conſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpe modo, non tam acerbos ſentiat iracundiæ motus, inuidiæ, luxuriæ aut cæterorum huiuſmodi, gratias agat corpori & ſanguini Domini, quoniam virtus*

Baldeſ. l. 2. c. 28. *ſacramento peratur in eo.* Auctor ſtimuli virtutum BALDESANVS commemorat in hanc rem ſui æui exemplum his verbis. Audiui aliquando ciuem quendam Ferrarienſem de ſe narrare ſolitum, adoleſcentem ſe tam vehementes ſenſiſſe carnis incitationes, vt nec vnquam à tentationibus interquieſceret, & aliquoties etiam rueret in peccatum. Auidum tamen ſalutis acceſſiſſe virum religioſum, petiiſſe conſilium, illum dixiſſe hoc tantum: vxorem duceret. Se feciſſe poſt aliquot annos vxorem mortuam: ſe pertimuiſſe ne in priſtinas miſerias recideret. Abhorrentem tamen à ſeruitute (ſic appellabat coniugium) quam aliquot annos ſeruierat, dediſſe ſe in preces: confeſſione purgaſſe, diuinis epulis animum confirmaſſe. Hiſce reb. ita ſibi vires, aduerſus furias appetituum creuiſſe, vt ſeipſum admirans & dolens ſuperioris ætatis infelicitatem diceret *Heu me miſerum, & cur non olim adoleſcens incidi in hominem, qui non diceret, vxorem duc, ſed, vtere frequenter ſacramentis?* Viſa ſunt, & videntur in dies huius ge-

Chry. hom 61. neris miracula, virtutem diuinæ gratiæ in ſacramentis teſtantia, ac iam olim teſtata ſunt, vt vel ex vna illa B. CHRY. ad populum Antiochenum homilia liquet, in qua ſic loquitur. *propterea Dominus in Euchariſtia ſemetipſum nobis immiſcuit, & corpus ſuum in nos contemperauit, vt vnum quid efficiamur, tanquam corpus capiti coaptatum: ardenter enim amantium hoc eſt. Tanquam leones igitur ignem ſpirantes ab illa menſa recedamus, facti diabolo terribiles, &c. attendamus nobis ipſis dilectiſſimi: & cum aliquid turpe dicere voluerimus, vel nos ab ira corripi viderimus, vel alio quopiam huiuſmodi vitio, cogitemus, quibus facti ſimus digni, & ſit irrationabilium nobis motuum correctio, talis cogitatio.*

XX. REMED. Conſidera exempla eorum, qui mori maluere, quam pecca-

peccatum aliquod ſcientes prudentes committere. Primum ſit Apoſtoli ita loquentis in epiſtola ad Romanos. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à caritate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Separatur autem à caritate Chriſti, qui conſentit peccato. 2. eſt Ambroſii. nam cum Ruffinus magiſter militum, teſte Theodoreto in hiſtoria Eccleſiaſtica, hortaretur Theodoſium Imperatorem de ſua excommunicatione valde triſtem ac ſolicitum, vt bono animo eſſet, curaturũ ſe dicens; vt Epiſcopus Ambroſius etiam ſua ſponte ſua vincula ei laxaret, reſpondit Theodoſius. *Noui ego conſtantiam Ambroſii, & quod nullo regiæ maieſtatis terrore diuinam legem tranſgredietur.* 3. eſt Ioannis Chriſoſtomi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, cui cum Eudoxia imperatrix Arcadii coniunx per ſuos legatos multas minas intentaret, eo quod iniquis eius conatibus ſe oppoſuiſſet, Legati ei reſponderunt. *Fruſtra illum hominem terres. nihil ille niſi peccatum timet.* 4. LVDOVICI noni Regis Gallorũ, qui ab ineunte ætate ex inſtitutione matris Blanchę hoc perſuaſum habuit, potius *mortem oppetere, quam in peccatum lethale conſentire*. 5. S. Emundi Cantuarienſis Arpiſcopi, cuius hæc vox erat. *Malo inſilire in rogum ardentiſſimum, quam peccatum vllum ſciens admittere in Deum meum.* 6. S. Anſelmi item Cantuari. Archiep. qui dicere ſolebat. *Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem, & neceſſario vni eorum immergi deberem, prius infernum, quam peccatum appeterem.* Idem ſcribit in lib. de beatitudinibus, c. 190. *Mallem* inquiens, *purus à peccato & innocens gehennam intrare, quam peccati ſorde pollutus cœlorum regna intrare.* Eodem pertinent exempla omnium Martyrum, qui maluere extremos cruciatus, mortemq; perpeti, quàm idolum aliquod, facto, verbo, vel nutu, diuino honore afficere, aut Chriſtum negare, Illud verò maximè admirandum eſt, non defuiſſe ex Ethnicis Philoſophis, qui docuerint potius moriendum, quam contra rationem naturalem, ipſamque honeſtatem peccandum. ARISTOTELIS ſiquidem in Ethicis dictum eſt. *Melius eſt mori, quam facere aliquid contra bonum virtutis.* Et PVBLII mimi. *Tolerabilior, eſt, qui mori iubet, quam male viuere.* Papinianus Iureconſultus, teſte Ælio Spartiano, mori maluit, quam parricidium Antonini Caracallæ Imperatoris, qui occiderat fratrem Getam, defendere. Illuſtre exemplum apud Plutarchum eſt in hoc genere de puero. DEMOCLES, inquit, puer formoſus lauandi corporis cauſa ingreſſus erat ſolus priuatum balneum, Hoc vbi rex Demetrius deprehendit forma eius captus locum clanculum adiit vt eo abuteretur. Democles autem horrens lapſum, cum nullũ pateret effugium, detracto aheni, q̄ ibi erat operculo

Rom. 8. 35.

Theod. lib. 5. c. 18.

Metaphr. in eius vita.

Sur. in vita.

Sur. in vita.

Sur. in vita

Ariſtot. lib. 3. Ethic.

Maximus ſerm. 6.

Spart. in Caracalla.

Plut. in vita Demetrii.

Digitized by Google

nobis Deum, conſtituuntq́ nobi. illū inimicum. II. facit mancipium diaboli. *Qui .n.*
peccatū facit ait B. Ioannes Euangeliſta, *ex diabolo eſt, quoniā ab initio diabol⁹ pec-*
1. Ioann 3.8. *cat.* Vnde TERTVLL. *Peccator traditur diabolo quaſi carnifici in pœnam, vt Saul.*
Tertul. de fuga AVG. in expoſitione propoſit. epiſtolæ ad Romanos. *Vnuſquiſq́ peccando*
animā ſuā diabolo vendit, accepto tanq̄ pretio dulcedine tēporalis voluptatis. CHRY.
hom. 30. ad populū Antioch. ait hominē per peccatū deteriorē reddi dia-
bolo. HIER. in epiſtolā ad Epheſios. *Porta diaboli eſt peccatū, ſicut homo iuſtus*
Hier. in c. 4. *Spiritus S. porta eſt.* Et ad Damaſum. *Dæmonū cibus eſt ebrietas, luxuria, fornica-*
tio, & vniuerſa vitia. III. facit ſeruum peccati *Qui .n. facit peccatū,* ait apud B.
Ioannē Chriſtus, *ſeruus eſt peccati.* & B. Petrus. *A quo .n. quis ſuperatus eſt, huius*
Ioan. 8.34. 2. Pet. 2.19 *& ſeruus eſt.* Vnde AMB. de Ioſeph Patriarcha. *Seruile eſt omne peccatum, li-*
Amb. c. 4. *bera eſt innocentia. Quomodo enim non ſeruus omnis auarus, qui pro exiguo pecuniæ*
lucello ſeipſum auctionatur? timet enim ne congeſta amittat. Quomodo autem non &
ille ſeruus, qui ſubditus eſt libidini? primum ſuis ardet incendiis, & peccati ſui facibus
exuritur. Et libro de Iacob. *Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati, & quod peius eſt,*
multorum ſeruus eſt: qui ſubiectus eſt vitiis, multis ſe dominis addixit, vt ſeruitio ei
ex re vix liceat. Et CHRYSOSTOMVS in alteram epiſtolam Pauli ad
Id. lib. 2. 5. Corinthios. *Barbarum eſt peccatum, tyrannidem exercens in animam ſemel captam,*
ſed in perniciem eorum, qui ipſum ſuſcipiunt. Quam tyrannidē graphicè deſcri-
Chry. hom. 9 bit oratione. 4. de Lazaro. Eādem in ſe expertus AVG. ita ſcribit in libris
Confeſſionum. *Suſpirabam, ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Vel-*
le meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Et poſt.
Aug. l. 8. c. 5. & 10 *Nec planè volebam, nec plenè nolebam, ideo mecum contendebam & diſſipabar a meipſo.*
Id. c. 3. Idem libro ſecundo de ciuitate Dei. *Bonus,* inquit, *etiā ſi ſeruiat, liber eſt. ma-*
lus autem, etiam ſi regnet, ſeruus eſt: nec vnius hominis, ſed quod eſt grauius tot domi-
norum, quot vitiorum, De quibus vitiis cum ageret ſcriptura diuina. A quo .n. quis,
inquit, deuictus eſt, huic & ſeruus addictus eſt. IV. dignum hominem reddit, vt
2. Pet. 2.19. deleatur è libro vitæ, & in æternum damnetur. *Malorum enim amatores digni*
ſunt morte, ait Sapiens. Et Apoſtolus *Stipendia peccati mors.* Et. *Per vnius [illegible]*
Sap. 15.6. Rom. 6.23. & 5. *mors regnauit in omnes homines in condemnationem.* BASILIVS in martyrem Iu-
18. littā. *Peccatū mors eſt animæ alioqui immortalis.* Et AMB. in epiſtola ad [illegible]
Baſ. hom. 5. *Chriſtus ſcribebat in terra digito quo legē ſcripſerat. Peccatores in terra ſcribuntur, iu-*
ſti in cœlo. V. Facit hominē ex ſapiente ſtultū. *Cogitatio .n. ſtulti,* ait Salomon,
peccatum eſt. Vnde BASILIVS in pſalmum 37. *Omne peccatū per ſtultitiam [illegible]*
Amb. 11. ep. 77. Et AMBR. in 38. *Quis eſt inſipiens niſi qui peccatum facit & eligit mala pro bonis?*
Prou. 24.9. Chryſ. 2. ex manſueto ferum & crudelem. Vnde CHRY. in pſalmum 139 *Nemo*
nos condemnet, ſi dicamus vitioſum hominem fera eſſe improbiorem: ea enim & ſi na-
turalem non habet manſuetudinem, poteſt tamen facile decipi. Homo autem qui fictio-
[illegible] *meditatur, & multis perſonis ſe induit, longè difficilius cauetur quam fera.* Et Au-
ctor in imperfecto in Mathæum. *Si leſtys hominem malum comparare velis*

ris peiorem inuenies eum, &c. Imò *homo malus peior eſt, quam ipſe diabolus. Diabolus enim hominem iuſtum non audet accedere, homo autem non ſolum non timet ſanctum hominem ſed etiam contemnit.* 3. ex puro & nitido ſordidum & fœtentem. B. Petrus enim in altera epiſtola peccatorem comparat *sui lotæ in volutabro luti.* Cuiuſmodi fuit apud Lucam filius prodigus, qui veſcebatur porcorum ſiliquis. Vnde AMBR. lib. 1. officiorum. *Interroga conſcientiam peccatoris, nonne grauius omnibus fœtet ſepulchris?* Et HIER. in Iſaiam. *Cadauer diaboli putridum ob magnitudinem peccatorum dubitare non poterit, qui legerit peccatum eſſe fœtidiſſimum, ipſo peccatore dicente. Computruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. E contrario Virtus boni odoris eſt.* 4. reddit hominem è ſano ægrum, & viuo mortuum. Vnde B. AVG. in libro de decem chordis peccata vocat animæ febres CHRY. ad populum Antioch. grauem paralyſim. BASIL. in Iſaiam, elephanticum morbum, aut lepram animarum. Greg. 12. moralium. & Ambroſius in epiſtolam ad Romanos, mortem ipſam. DENIQ. peccata hominum ſunt cauſæ omnium calamitatum & malorum. Vnde CHRY. homilia 5. de Pœnitentia. *Malorum omnium cauſam conſtat eſſe peccatum. Ex peccato triſtitia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes quotquot nos premunt paſſiones. Vnde Dominus oſtendere volens malorum omnium cauſam eſſe peccatum, paralytico dicit, vbi anima & corpore paralyticum eſſe vidiſſet, vade, ſanus factus es, noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius fiat.* HIER. epiſt. ad Heliodorum. *Noſtris peccatis barbari fortes ſunt, noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus & quaſi non hæc ſufficerent cladibus, plus pene bella ciuilia, quàm hoſtilis mucro conſumpſit &c. non amputamus cauſas morbi, vt morbus pariter auferatur ſtatimque cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere.* Et GREG. NAZ. oratione in plagam grandinis, ſic Deum cum populo precatur. *Peccauimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, quoniam mandatorum tuorum memoriam abiecimus. Miſerationes tuas, & clementiam tuam, & viſcera miſericordiæ Dei noſtri vitiis noſtris, & conſiliorum noſtrorum nequitia nobis præcluſimus. Tu bonus, at nos iniquè egimus. Tu lenis, at nos verberibus digni. Lenibus flagris pro peccatorum noſtrorum atrocitate affecti ſumus, &c.*

2. Pet. 2. 22. Luc. 15. 16. Amb. c. 12. Hier. lib. 6. c. 14. Pſal. 37. 6. Aug c. 8. Chry. hom. 40 Baſil. in c. 1. Greg c. 6. Amb. in c. 10. Chry. Hier. ep. 2. Naz.

VII. REMED. Primis peccati initiis reſiſte, ſecundum illud Poetæ conſilium. *Principiis obſta, ſero medicina paratur, cum mala per longas inualuère moras.* Ita AMB. in pſalmum 1. *Vt in ſtipulam ignis exiliens inhæret ac permanet, donec omne quod corripuit abſumat, ita vel exigua ſcintilla peccati, ſi quo vitiorum fomite fuerit excitata incendium grande excitat. Cauenda ergo prima ſunt vitia, ne in plura deinde grauiora proſerpant. Etenim ſicut ii qui ſe in luto verſant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur, ita qui ſemel ſe luto improbitatis aſperſerit, niſi ab eo velociter exiliat, grauius ſibi dedecoris fit cœnum per ſingulos dies lutulentæ conuerſationis obducit.* CHRYSOSTOMVS contra gentiles. *Vt ſcintilla ignis, ſi forte aliquam materiam corripuerit non ante ſubſiſtit, quam totam depaſcatur: ſic &*

Ouid. l. 1. de rem. am. Amb. Chry. lib. contra gent.

ſi non infidelitate grauaretur. CLIMACVS. *Sicut qui eſurit recordatur panis, ſic qui ſaluari cupit non poteſt non recordari extremum iudicium.* Hoc antidoto contra peccata muniuit ſe S. IOB. dicens. *Quid faciam cum ſurrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi? ſemper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Hoc à Deo petiuit beatus rex Dauid, cum ſic precatur. *Cōfige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Hoc vſus eſt B. HIER. cuius hoc dictum celebratur. *Siue comedam, ſiue bibam ſiue aliud aliquid agam, ſemper inſonat auribus meis vox illa horrifica. Surgite mortui, venite ad iudicium.* De INFERNI recordatione, vnicam tantum B. PROSPERI in lib. de vita contemplatiua perpende ſententiam. *Cogitare, quale malum ſit ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatiſſima ſanctorum omnium ſocietate priuari, fieri patriæ cæleſtis extorrem, mori vitæ beatæ, morti viuere ſempiternæ, in æternum ignem cum diabolo & angelis eius expelli vbi ſit mors ſecunda, damnatio exilium, vita ſupplicium, non ſentire in illo igne quod illuminat, ſentire quod cruciat, exundantis incendii terribilis crepitus pati, barathri fumantis cæca caligine oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, edaciſſimis in æternum dilaniari vermibus, nec finiri: hæc & ſimilia multa cogitare, nihil eſt aliud, quam vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrænare.*

Clim. grad. 20.
Iob. 31. 14. 23.
Pſal. 118. 120.
Hier. reg. mon. c. 30.
Proſp. lib. 3. c. 12

IX. REMED. Oratio frequens ad Deum & Sanctos, maxime ad B. Virginem. Quod remedium Chriſtus præſcripſit ſuis nocte paſſionis, dicens. *Vigilate & orate vt non intretis in tentationem.* Imo eo ipſo præſcripſit, quod docuit in oratione Dominica nos dicere. *Dimitte nobis debita noſtra Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Propterea,* inquit B. AVG. propheta Dauid *dixit. Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & miſericordiam ſuam à me. Cum enim videris non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te miſericordia eius.* Et in Epiſtola ad Hilarium. *Omnibus neceſſaria eſt oratio Dominica, quam etiam ipſis arietibus gregis, id eſt, Apoſtolis ſuis dominus dedit, vt vnusquiſque Deo dicat. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Cui enim hæc in oratione verba neceſſaria non fuerint, ipſe hic ſine peccato viuere pronunciandus eſt.* De inuocatione autem B. Virginis matris Dei nota illa D. BERN. monita ſuper Miſſus eſt. *Si inſurgant,* inquit, *venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum, reſpice ſtellam, voca MARIAM. ſi iactaris ſuperbiæ vndis ſi ambitionis, ſi detractionis, ſi æmulationis, reſpice ſtellam, voca Mariam. Si iracundia aut auaritia, aut carnis illecebræ nauiculam concuſſerit mentis, reſpice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, iudicii horrore perterritus, barathro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis ſuffragium, non deſeras conuerſationis exemplum.*

Matth. 26. 41.
Aug. in Pſal. 65. in fine.
Aug. ep. 89.
Bern. hom. 2

X. REMED. Lectio diuinæ ſcripturæ aliorumque librorum piorum

Aug.lib. 8. c. 12. Hoc remedium diuinitus ſuggeſtum eſt Auguſtino, vt è cœno luxurioſæ vitæ tandem emergeret. Nam, vt refert in libris Confeſſionum, cum ſe ſub quadam fici arbore ſtrauiſſet, cum lachrymis diuinam implorans gratiam, vocemq; audiſſet, *Tolle lege, tolle lege*, concitus rediit ad locum vbi
Rom. 13. 13. codicem Apoſtoli repoſuerat. *Arripui,* inquiens, *aperui, & legi in ſilentio capitulum, quo primum coniecti ſunt oculi mei. Non in comeſſationibus & ebrietatibus non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induite Dominum IESVM Chriſtum, & curam carnis ne feceritis in concupiſcentiis. Nec vltra volui legere nec opus erat. Statim quippe cum fine huiuſce ſententiæ quaſi luce ſecurita-*
Lib. 3. confeſſ. c. 4. *tis infuſa cordi meo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.* Idem quantum adhuc adoleſcens fructum collegerit ex lectione Hortenſii Ciceronis his verbis narrat. *Ille vero liber mutauit affectum meum, & ad te ipſum Domine mutauit preces meas, & vota ac deſideria mea fecit alia. Viluit mihi repente omnis vana ſpes, & immortalitatem ſapientiæ concupiſcebam æſtu cordis incredibili, & ſurgere iam ceperam, vt ad te redirem, &c. Quomodo ardebam Deus meus, quomodo ardebam euolare à*
Hier. ep. 141. *terrenis ad te, & neſciebam, quid ageres mecum?* HIER. epiſtola ad Damaſum.
Amb. ſerm. 35. *Ex ſacrorum voluminum lectione vniuerſa hominum vitia purgantur.* AMBR, in ſermone de ieiunio Domini in deſerto. *Sacrarum litterarum lectio ipſa eſt eſca,*
Chry. hom. 29. *quæ vitam æternam tribuit, & inſidias à nobis diabolicæ tentationis excludit.* CHRY. in Geneſin. *Quod ad augendas corporis vires ſenſibilis cibus facit, id animæ lectio Bibliorum præſtat. Spirituale enim alimentum eſt, & fortem reddit animam, & conſtantiorem, & magis philoſophicam, non permittens, vt à cogitationibus abſurdis capiatur, ſed leuem & alatam faciens, in cœlum ipſum, vt dicitur transfert.* Lege concionem tertiam de Lazaro, in qua oſtendit lectionem ſcripturæ magnam eſſe munitionem contra peccatum.

XI. REMED. Concionum ſacrarum, piarumq; exhortationum fre-
Iac. 1. 23. quentatio, cum propoſito fructum aliquem ſpiritualem ex iis capiendi. Vnde B. IACOB. *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo: conſiderauit enim ſe & abiit, & ſtatim oblitus eſt*
Ier. 26. 3. *qualis fuerit.* Hoc remedinm ad cauenda peccata Deus ipſe præſcripſit Ieremiæ prophetæ. *Noli,* inquiens, *ſubtrahere verbum, ſi forte audiant, & auertatur vnuſquiſque à via ſua, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter mali-*
Ier. 23. 29. *tiam ſtudiorum eorum.* Ratio huius eſt, quia Dominus ad eundem dicit. *Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram?* In quæ ver-
Hier. lib 4. comment. ba ſic Hieronymus. *Meus enim, inquit, ſermo nuntiat futura ſupplicia, vt deterreat homines à peccando, & paleis peccatorum comminatur incendium, vt hæreticorũ corda dura & inſtar ſilicis indomabilia ſermonis ſui malleo conterantur, auferens cor lapideum, vt pro eo ponat cor carneum, molle videlicet, & quod poſſit Dei ſuſcipere &*
Chry. hom. 46. *ſentire præcepta.* Eodem ſpectant illa Chryſoſtomi in Matthæum. *Omnia ver-*

ba diuina

ba diuina, quamuis ruſtica ſint, & incompoſita, viua ſunt, quia intus in ſenſibus ſuis habent poſitam veritatem Dei, quaſi ſanguinem in venis incluſum & ideo viuificant audientem, ſicut teſtatur B. Petrus dicens. Quo ibimus? verba vitæ habes. Omnia autem verba ſecularia, quoniam non habent in ſe virtutem Dei, quamuis compoſita ſint & ingenioſa mortua ſunt. Efficaciam huius antidoti poſt Chriſtũ oſtendit B. Apoſtolus Petrus, qui concione ſua ad populum, vt eſt in Actis Apoſtolorum, vna die tria, altera quinque hominum millia à peccati tyrannide ad Chriſti regnum traduxit, & exemplo B. Petri deinceps Apoſtoli alii, ac imprimis B. Paulus aliique ſancti, vt liquet ex eorum Vitis. Ioann.6.69. Act.2.&4.

XII. REMEDIVM Pœnitentia, vel dolor animi de peccatis, quam Theologi vocant Contritionem. Hoc remedium Deus non ſolum creberrimè per Prophetas contra peccata præſcripſit, ſed & præcurſor CHRISTI Ioannes baptiſta ipſeque Saluator ab eo prædicationem ſuam ſunt auſpicati, dicentes. *Pœnitentiam agite appropinquauit enim regnum cœlorum.* Et B. Petrus. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.* Dauid Propheta. *Sacrificium Deo,* inquit *Spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non deſpicies.* Et Eſaias. *Quacunque hora ingemuerit peccator ſaluus erit.* Et, *Spiritus Domini ad annunciandum mansuetis miſit me, vt mederer contritis corde.* Et. *Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?* B. EPHR. lib. de iudicio extremo. *Compunctio ſanctitas animæ eſt, illumina[illegible] compunctio remiſſionem de[illegible]nobis acquirit: compunctio vnigeni[illegible] facit ut nobis habitare [illegible] Grandis eſt virtus lachrymarum, mul[illegible] Deum* [illegible] de pœnitentia. *Pœ[illegible] peccatum extinguens, donum cœlitus datum, virtus admi[illegible]* Et de compunctione cordis. *Sola eſt cordis compunctio, quæ ſicut ignis omne animæ vitium perurit, & quantacunq; in ea reperit [illegible] vniuerſa & penitus delet.* HIER. in Epitaphio Fabiolæ. *Quæ peccata fletus iſte Fabiolæ nõ purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta nõ abluant?* Matth.3 &4. Act.2.38. Pſal.50.19. Iſai.30.iuxta70. Iſa.61.1. Iſa.66.2. Ephr.c.5. Chry.hom.5. Id lib.2.

XIII. REMED. Confeſſio peccatorum coram Deo, vel coram Sacerdote, quæ dicitur ſacramentalis. Eo vſus eſt rex Dauid, cum ait. *Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Nam cum in Regum. 2 dixiſſet ad Nathan prophetam, *Peccaui Domino.* mox ſubiecit Nathan *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum* Et Salomon. *Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Et B. Ioannes. *Si confiteamur peccata noſtra, Deus fidelis eſt, & iuſtus vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate* Et B. Iacobus. *Confitemini alterutrum peccata veſtra* Leuia quidem, inquit ibi B. Beda, æqualibus, grauiora autem ſacerdotibus. ORIGENES in Lucam. *Si reuelauerimus peccata noſtra nõ ſolũ Deo, ſed & his qui poſſunt mederi vulnerib. noſtris atq; peccatis delebuntur peccata, noſtra ab eo, qui ait. Ecce deleo, vt nubẽ iniquitates tuas, &* Pſal.31.5. 2.Reg 12.13. Prou 28.13. 1 Ioan 1.9. Iac 5 16. Orig.hom.13.

uerſationis. *Qui enim tetigerit picem*, inquit Eccleſiaſticus, *inquinabitur ab ea. & qui communicat ſuperbo, induet ſuperbiam.* Et Apoſtolus. *Ne commiſceamini fornicarus, & cum huiusmodi nec cibum ſumite.* Et paulo ante. *An neſcitis, quod modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Et. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Vuaque conſpecta*, ait Poeta, *liuorem ducit ab vua* Hinc Chriſtus apud B. Marcum ſanaturus ſurdum & mutum, eum à turba prius ſub mouit indicans hominem in peccato obduratum in vita ſancta perſeuerare non poſſe, niſi conuerſationem noxiam declinet. Vnde S. Wolſtanus, vt eſt apud Surium in eius vita, Vigorni enſis in Anglia Epiſcopus cuidam in eadem peccata identidem relabenti, reſpondit. *Occaſio, vt video, facit latrones; ideo conſulo vt monachus fias, & ſic vitiorum importunitate carebis.* Deinde fugienda occaſio otii, ludorum, ſpectaculorum, colloquiorum cum fœminis, negotiorum, officiorum, & ſtatuum, vt mercatorum, &c. in quibus crebriora ſunt peccandi pericula. *Qui amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo. Ideo oramus, ne intremus in tentationem*, ait Chyſoſtomus in Matthæum, *quia eas quærere non debemus.* Et SENECA ad Lucilium. *Quantum poſſumus à lubrico recedamus: in ſicco quoque parum firmiter ſtamus.* Refert CASSIANVS in monaſticis inſtitutionibus eremitam quendam miſſum ad ſe litterarum faſciculum ex patria ne reſignare quidem voluiſſe, ſed in ignem coniecisſe, ac dixiſſe. *Ite cogitationes patriæ pariter concremamini, ne me vlterius ad illa quæ fugi reuocare tentetis.* Idem fecit P. Ignatius noſter, vt eſt in eius vita Lege librum P. Ioannis Dauid, qui inſcribitur *OCCASIO arrepta, neglecta.*

Eccli. 13. 1.
1. Cor. 5. 10.
1. Cor. 15. 33.
Marc. 7. 35.
Sur. tom. 1.
Eccli. 3. 27.
Chry. hom. 13.
Sen. ep. 117.
Caſſ. lib. 5. c. 32.

XVII. REMED. Examen conſcientiæ quotidianum. *Quod ſi noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur*, inquit Apoſtolus ad Corinthios, id eſt, ſi de nobis ipſis iudicium & examen conſcientiæ quotidie inſtitueremus, non opus haberemus terribili iudicio extremo. Vnde B. ATHANASIVS de S. Antonio eremita ita ſcribit. *Illius quoque admonebat præcepti, quo dicit Apoſtolus. Diudicate voſipſos & probate, & rationem diei noctiſque facietes ſi in ſe delictum deprehendiſſent, peccare deſiſterent. Sin autem nullus error decepiſſet, perſeuerantes inſtarent potius incæpto, quam arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut ſibi iuſtitiam vendicarent, iuxta ſupradicti Doctoris eloquium, dicentis. Nolite iudicare ante tempus, ſæpe noſtra non poſſe recte intelligere peccata, ſæpe falli in ratione geſtorum, &c. nec non addebat magnam eſſe ad virtutem viam, ſi ſinguli obſeruarent quod gererent, vel vniuerſas mentium cogitationes fratribus referrent: non enim poſſe aliquem peccare, cum relaturus eſſet ad alium, quæcunque peccaſſet.* Ad hoc examen reſpexiſſe videtur & rex Dauid, cum ait. *Iraſcimini & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini.* Qua de cauſa & hic pſalmus ſemper ferte dicitur ab Eccleſia ad Completorium. Vnde CHRYSOSTOMVS in Pſalmum 50. exponens verba Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco *Habes*, inquit, *... ſcientiam tuam. & ſcribe*

1. Cor. 11. 31.
Athan. in eius vita.
Pſal. 4. 5.
Chry hom. 2

quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pateris, antequam veniat tibi ſomnus profer in medium conſcientiam tuam, velut codicem, & reminiſcere peccata tua, & ſi quid in verbo, ſeu facto, vel in cogitatione peccaſti. Pſal. 4. 5. *Hoc enim dicit Propheta Iraſcimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris & in cubilibus veſtris compungimini. Per diem non habuiſti tempus, ſed ſeruiſti [illegible] tuo, & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domeſtica neceſſitas, & filiorum cura, & vxoris ſolicitudo; & militiæ timor, & cæterarum mille rerum circumdederunt cauſæ. Quando in lectulum tuum veneris, vt ſopori membra concedas, ad tranquillum portum, nemo tibi moleſtus, nemo pulſat, dicito in corde tuo & anima tua. Expendimus diem, ô anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati ſumus? Et ſi quid boni feciſti gratias age: ſi quid mali, de cætero ne facias: & reminiſcens peccatorum tuorum effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo poſitus ea delere, &c.* Sic BASILIVS in ſermone commonitorio ad Monachos. Baſ. de abdicatione. *Quæ quotidie feceris opera veſperi tecum commemora, & cum iis quæ feceris pridie confero.* Et in ſermone de aſceſi *Monachus debet quotidianas cogitationes & actiones examinare.* Et ſermone de inſtitutionibus monachorum. *Præclare faciet, qui completo die conſcientiam ſuam examinauerit, & admiſſum delictum occultum non tenuerit, ſed in medium cunctis audientib. enunciarit, vt communi oratione tanto citius morbus ſanari poſſit.* B. BERN. ad fratres de monte Dei. Bern. ad Carthuſianos. *Quæris, quid agas, vel in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum ſacrificium, vel lectionis ſtudiũ quotidianæ conſcientiæ diſcuſſioni, emendationi, morum compoſitioni pars ſua diei neganda non eſt.* Et infra. *Diſce in cella ſecundum communis inſtituti leges tu tibi præeſſe, & vitam ordinare, & mores componere & temetipſum iudicare, teipſum apud te accuſare ſæpe etiam commendare, nec impunitum dimittere. Mane præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem & venturæ diei tu tibi indicito cautionem. Veſpere diei præteritæ rationem exige & ſuperuenientis noctis fac indictionem. Sic diſtricto nequaquam tibi aliquando laſciuire vacabit.* Clim. grad. 4. IOAN. CLIMACVS. *Optimus ille trapezita eſt, qui quotidie veſperi lucrũ ac detrimentum omnino computat. Quod ſcire manifeſtius non poteſt, niſi horis ſingulis in tabulis omnia denotet. Nam cum calculi ſingulis horis ponuntur, totius diei ratio poſtmodum clarius agnoſcitur.* SENECA ad Lucilium. Sen. ep. 28. *Initium eſt ſalutis, notitia peccati. Egregie mihi hoc dixiſſe videtur Epicurus. Nam qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult. Deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes, te ipſum coargue: inquire in te: accuſatoris primum partib. fungere, deinde iudicis, nouiſſimè deprecatoris: aliquando te offende.* Et in tertio de ira. Id lib. 3. c. 36. *Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum. Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur? quam tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus*

cognoſcit de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cum ſublatum è conſpectu lumen eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum poſſim dicere. Vide, ne iſtud amplius facias, nunc tibi ignoſco. In illa diſputatione pugnacius locutus es? Noli poſtea congredi cum imperitis.

XVIII. Remed. Conſidera ſemper te verſari in conſpectu Dei, tanquam operum noſtrorum obſeruatoris & teſtis, iudicis vitæ, & infirmitatis noſtræ baculi & firmamenti, ab eoque humiliter pete, ne ſinat te in aliquod peccatum labi. Hoc antidoto cõtra lapſum in peccatum vtebatur Dauid dicens. *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Et. *Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos.* Et Elias in libris Regum. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto.* Et Salomon. *In omnibus viis tuis cogita Dominum, & ipſe diriget greſſus tuos.* Hac conſideratione munita quondam B. Svsanna grauiſſimam tentationem vicit. Nam cum ſceleſti ſenes illi dicerent *Ecce oſtia pomerij clauſa ſunt, & nemo nos videt: ingemuit Suſanna & ait. Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* Eadem B. Ephræm impudentem meretriculam ipſum ad libidinem ſolicitantem expugnauit. Nam cum hæc dixiſſet. Volo tecum dormire, & ille reſpondiſſet, ſe contentum, modo id fiat in medio ciuitatis: hæc verò contra obtendiſſet id ſine pudore coram hominibus fieri non poſſe. Ephræm reſpondit, quanto minus fieri debet coram Deo, qui omnia etiam occultiſſima intuetur. Quo reſponſo meretrix perculſa, veniam ſupplex petiit facti, & conſilio Ephræm monaſticæ vitæ ſe addixit. Seneca ad Lucilium. *Accipe vtilem, & ſalutarem clauſulam, quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, cuſtodem, nobis & pædagogum dedit; nec immerito. Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantum, ſed etiam cogitatus emendat, &c. Opus eſt aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam praua non corriges.* Hæc ille. Quod ſi tam vtile eſt ad non peccandum, cogitare hominem grauem nobis præſentem, quando magis cogitare præſentes eſſe nobis Angelos cuſtodes, Imo ipſum Devm qui verè ſemper pſens eſt. Sicut. n. diſcipulus corã præceptore, filius coram parente, ſeruus corã Domino, quiuis ſubditus corã Principe vel rege non audent quicquã agere, quo illi offendantur, ſic nec deberemus corã Deo, rege omniũ Regum.

Pſal.15.8.
Pſal.24.15.
3.Reg.17.1.
Prou.3.6.
Dan.13.20.
Metaphr. in eius vita.
Sen.ep.11.

XIX. Remed. Frequens S. Euchariſtiæ communio. Nam in ea non ſolum diuinam gratiam, ſed etiam ipſum gratiæ auctorem ſuſcipis. Pro-

priũm

peccatum aliquod ſcientes prudentes committere. Primum ſit Apoſtoli ita loquentis in epiſtola ad Romanos. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à caritate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Separatur autem à caritate Chriſti, qui conſentit peccato. 2. eſt Ambroſii. nam cum Ruffinus magiſter militum, teſte Theodoreto in hiſtoria Eccleſiaſtica, hortaretur Theodoſium Imperatorem de ſua excommunicatione valde triſtem ac ſolicitum, vt bono animo eſſet, curaturũ ſe dicens; vt Epiſcopus Ambroſius etiam ſua ſponte ſua vincula ei laxaret, reſpondit Theodoſius. *Noui ego conſtantiam Ambroſii, & quod nullo regiæ maieſtatis terrore diuinam legem tranſgredietur.* 3. eſt Ioannis Chriſoſtomi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, cui cum Eudoxia imperatrix Arcadii coniunx per ſuos legatos multas minas intentaret, eo quod iniquis eius conatibus ſe oppoſuiſſet, Legati ei reſponderunt. *Fruſtra illum hominem terres. nihil ille niſi peccatum timet.* 4. LVDOVICI noni Regis Gallorũ, qui ab ineunte ætate ex inſtitutione matris Blanchę hoc perſuaſum habuit, potius *mortem oppetere, quam in peccatum lethale conſentire*. 5. S. Emundi Cantuarienſis Arpiſcopi, cuius hæc vox erat. *Malo inſilire in rogum ardentiſſimum, quam peccatum vllum ſciens admittere in Deum meum.* 6. S. Anſelmi item Cantuari. Archiep. qui dicere ſolebat. *Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem, & neceſſario vni eorum immergi deberem, prius infernum, quam peccatum appeterem.* Idem ſcribit in lib. de beatitudinibus, c. 190. *Mallem* inquiens, *purus à peccato & innocens gehennam intrare, quam peccati ſorde pollutus cœlorum regna intrare.* Eodem pertinent exempla omnium Martyrum, qui maluere extremos cruciatus, mortemq́ perpeti, quàm idolum aliquod, facto, verbo, vel nutu, diuino honore afficere, aut Chriſtum negare. Illud verò maximè admirandum eſt, non defuiſſe ex Ethnicis Philoſophis, qui docuerint potius moriendum, quam contra rationem naturalem, ipſamque honeſtatem peccandum. ARISTOTELIS ſiquidem in Ethicis dictum eſt. *Melius eſt mori, quam facere aliquid contra bonum virtutis.* Et PVBLII mimi. *Tolerabilior, eſt, qui mori iubet, quam male viuere.* Papinianus Iureconſultus, teſte Ælio Spartiano, mori maluit, quam parricidium Antonini Caracallæ Imperatoris, qui occiderat fratrem Getam, defendere. Illuſtre exemplum apud Plutarchum eſt in hoc genere de puero. DEMOCLES, inquit, puer formoſus lauandi corporis cauſa ingreſſus erat ſolus priuatum balneum. Hoc vbi rex Demetrius deprehendit forma eius captus locum clanculum adiit vt eo abuteretur. Democles autem horrens lapſum, cum nullũ pateret effugium, detracto aheni, q́ ibi erat operculo

Rom. 8. 35.
Theod. lib. 5. c. 18.
Metaphr. in eius vita.
Sur. in vita.
Sur. in vita.
Sur. in vita.
Ariſtot. lib. 3. Ethic.
Maximus ſerm. 6.
Spart. in Caracalla.
Plut. in vita Demetrii.

Digitized by Google

in aquam feruentem nudus inſiliit facinus dignum patria, dignum forma, dignum pudicitia perpetrans. Quid mirabilius, quam tanti Principis promiſſis & blanditiis puerum non cedere, vt pudicitiam læderet?

VIDE V. *Amor ſui. Conſcientia ſcrupuloſa. Conſuetudo praua Exemplum malum. Immortificatio paſſionum Indiſcretio. Inobedientia. Iudicium proprium. Linguæ abuſus. Otium. Tentatio. Voluntas propria.*

PECCATVM VENIALE.

Remedia contra peccata veniala.

I REMED. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias de leuioribus peccatis. Sunt enim quædam peccata grauiora, quæ dicuntur mortalia & hominem planè auertunt à Deo, quibus pœna debetur æterna, iuxta
Rom.6.23. illud Apoſtoli. *Stipendia peccati Mors.* Alia verò ſunt leuiora, quæ quidem nonnihil impediunt curſum ad Deum, non tamen ab eo auertunt, & dicuntur venialia, quia facili negotio expiantur. Priora dicuntur crimina,
Aug.c.64. poſteriora peccata, vt S. AVGVSTIN. monet in Enchiridio, vbi ſcribit,
1.Ioan.1.8. *ſine crimine iuſtos homines viuere, ſine peccato non viuere.* iuxta illud B. Ioannis. *Si dixerimus quia peccatum* (ſaltem veniale) *non habemus ipſi nos ſeducimus*. Inter venialia numerantur ab omnibus Patribus verba vel colloquia otioſa
Matth.12.36. de quibus apud Matthæum dixit Chriſtus, *De omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii,* Deinde ira contra fratrem, ſed
Matth 5 22. Greg.21. mor.c. 5. animo hærens, nulloque conuitio expreſſa. De qua idem Chriſtus. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui dixerit, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Hinc enim apparet, vltimum tantum propriè eſſe peccatũ mortale, priora verò cenſeri leuiora, quia mortale eſt quod meretur pœnam gehennæ. *Per gradus enim culpæ ait Greg. euenit ordo ſententiæ.*
1.Cor 3. Apoſtolus quoque cum in prima ad Corinta ſcribit. *Si quis ſuprædificat ſuper fundamentum hoc* (Chriſtum) *aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnũ ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.* peccata venialia compa-
Amb. ſerm. 20. Hier. lib.2. rat rebus natura ſua leuiſſimis, ligno, fœno, ſtipulis vt intellexit Ambro-
Aug.l.21.c.26. ſius in pſalm.118. Hieronymus contra Iouinianum. Auguſtinus in libris
Greg c39. de ciuitate Dei. Et Gregorius in quarto dialogorum quia leuiora peccata detrimentum quidem afferunt & purgatione indigent, non tamen excludunt à ſalute.

Orig. hom 35. II. REM. Conſidera SS. Patrũ teſtimonia ORIGINES in Lucam. *Vnuſquiſque pro qualitate & quantitate peccati diuerſam mulctæ ſententiã expendit. Si paruum eſt,*

eſt, quod peccas, ferieris damno minuti, vt Lucas ſcripſit: vt verò Matthæus, quadrantis. Veruntamen neceſſe eſt hoc ipſum, quod extitiſtit debitor ſoluere Non enim inde exies, niſi & minima quæque perſolueris. LACTANTIVS libro quinto inſtitutionum. *In religione Chriſtiana pro ſacrificio exigitur bona mens, purum pectus, innocens vita Hic communi & leui peccato locus eſt nullus.* BASILIVS in ſermone commonitorio, *Nullum*, inquit ad nouitium, *ſit omnino erratum, quod parui pendas.* & in proæmio regularũ fusè diſputatarum. *Qui vt filius, & non vt ſeruus obedit Deo, etiam in minimis timet offendere.* CHRY. in Matthæum putat parua magis timenda, quam magna, *Magna enim*, ait, *vt auerſemur, ipſa peccati natura efficit: parua autem hac ipſa re quia parua ſunt, deſides reddunt, & dum contemnuntur non poteſt ad eorum expulſionem animus generoſe inſurgere.* HIER. ad Heliodorum. *Mens Chriſto dedita æquè & in maioribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem.* AVG. in ſermonibus de ſanctis. *Quibus peccatis* (minutis & quotidianis) *licet occidi animam non credamus, ita tamen eam veluti quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentes deformem faciunt, vt eam ad amplexus illius ſponſi cœleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione venire permittant.* CASSIANVS in collationibus. *Cæterum ab iſtis minutis peccatis, in quibus ſepties, iuſtus cadit vt ſcriptum eſt, & reſurgit, nonquam deerit pœnitudo. Aut enim per ignorantiam, aut per obliuionem, aut per cogitationem, aut per ſermonem, aut per obreptionem, aut per neceſſitatem, aut per fragilitatem carnis ſingulis diebus vel inuiti vel volentes frequenter incurrimus, pro quibus & Dauid orans Dominum, purificationem atque indulgentiam deprecatur, dicens Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me.* S. BERN. de præcepto & diſpenſatione. *Si iubente ſeniore vt ſileam, verbum mihi forte per obliuionem elabitur, reum me fateor inobediẽtiæ, ſed venialiterr. Si ex contemptu ſciens & deliberans ſponte in verba prorupero, & rupero ſilentii legem, præuaricatorem me conſtituo & criminaliter: & ſi impænitens perſeuero, vſque ad mortem, peccaui, & damnabiliter.*

Luc. 12. 59. Matt. 5. 26. — Lact. c. 19 — Baſil. de abdicat rerum. — Chry. hom. 87. — Hier. ep. 5. — Aug. ſerm. 41. — Caſſ. coll. 20. c. 11. — Prou. 24. 16. — Pſal. 18. 13. — Bern in tract.

III. REMED. Conſidera peccato veniali quantumuis leuiſſimo offendi Deum. Vnde B. Iacobus. *In multo offendimus omnes* Quis autem velit Deum, hoc eſt, conditorem ſuum, benefactoremq́ tantum vel in minimo offendere? Quod autem offendat Deum, inde liquet, quod repugnet legi, ac proinde voluntati diuinæ. *Peccatum* enim, teſte Auguſtino contra Fauſtum Manichæum, *eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei.* Et Ambroſius in lib. de Paradiſo. *Quid eſt peccatum, niſi præuaricatio legis diuinæ, & cæleſtium inobedientia præceptorum?* BEDA in epiſt. Ioannis. *Cum dicit Ioannes. Quia omnis qui facit peccatum & iniquitatem facit. hoc eſt, ἀνομίαν, & peccatum eſt iniquitas, manifeſtè inſinuat, quia omne quicquid peccamus contra legem Dei facimus, iuxta illud Pſalmiſtæ. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ.* Vnde Bernardus in tarctatu de præcepto. *Omne peccatum contra Dei, mandatum præſumitur. Quod autem contra mandatũ præſumitur, inobedientia dicitur. Hinc*

Iac. 3. 2. — Aug. lib. 22. c. 27 — Amb. c. 8. — Ioan 3. — Pſal. 118. 119. — Bern. de præc. & diſpenſ.

Digitized by Google

colligitur, quod iraſci fratri, & inobedientia ſit, & crimen non ſit. En vnum inuentum eſt monacho leue ac veniale peccatum, quodque non humani ſed diuini mandati ſtatuat tranſgreſſorem. In hoc genere tranſgreſſionis ſunt nonnulla ſtultiloquia, ſeu vaniloquia, & quæque otioſè dicta, facta, & cogitata. huiuſmodi enim nunquam niſi contra mandatum, & Dei mandatũ vſurpantur. Peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia, non criminalia reputantur. Deinde offendit DEVM & oculos diuinos à nobis quadantenus auertit, quia animam noſtram verè, licet non lethaliter vulnerat, & ſordidam ac fœdam reddit. Vnde AVGVSTINVS ſcribens in caput XIII. Ioannis Euangeliſtæ & B. BERN. in ſermone de cœna Domini comparant eam ſordidis pedibus Apoſtolorum, de quibus Chriſtus apud Ioannem. *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet.* Licet enim Apoſtoli iam mundi & iuſti facti eſſent p̄ baptiſmum, tamen adhuc lauacro alio pœnitentiæ, propter contracta poſt illum leuiora peccata indigebant ſi vellent participes reddi regni cœleſtis. *Nihil*
Apoc 21.27. *enim coinquinatum*, vt eſt in Apocalypſi, *introibit in regnum Dei.* Quo ſenſu &
Ioan.13.8. Chriſtus Petro dixit. *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Adhæc idem
Aug.hom.50. Auguſtinus ita ſcribit in libro 50. homiliarum. *Quamuis ſingula* (peccata venialia) *non lethali vulnere ferire ſentiantur, ſicut homicidium & adulterium, vel cetera huiuſmodi, tamen omnia ſimul congregata, velut ſcabies, quo plura ſunt, necant, & noſtrum decus ita exterminant, vt ab illius ſponſi ſpecioſi forma præ filiis hominum caſtiſſimis amplexibus ſeparent, niſi medicamento quotidianæ pœnitentiæ diſſecentur.*

Baſil. orat. 3. IV. REMED. Conſidera, peccata quædam, quæ noſtra opinione ſunt leuiſſima, apud Deum ſæpe eſſe grauia, quod B. BASILIVS prolixè in quadam oratione de peccato multis ſcripturarum exemplis inde probat, quod acerbiſſime quædam in ſpeciem leuia caſtigarit. Vt in Numeris
Num.15.36. illius, qui ob collecta Sabbatho ligna à populo lapidatus eſt. 2. in Ioſue
Ioſue 7.25. Achan, qui ob exiguum furtum non ſolum ſibiipſi, ſed etiam coniugi,
Num.12.10. liberis, toti domui, & omnibus denique ſuis exitii cauſam præbuit. 3. in
Num.20.12. Numeris Mariæ ſororis Moyſis, cuius leui licet noxæ, ipſo quoque Moyſe manus ad Deum tendente, non condonata eſt mulcta. 4. Ibidem Moyſis, qui cum tantus eſſet Dei amicus, tamen ob exiguam incredulitatem
1. Reg. 3.10. aditu terræ promiſſionis excluſus eſt. 5. Heli ſacerdotis qui ob omiſſam aſperiorem filiorum obiurgationem, ipſe cum filiis infauſta morte mul-
Act. 5.5. tatus eſt. 6. Ananiæ & Sapphiræ, qui ob retentam aliquam pecuniolam
Ioann.13.8. repentina morte temporali ab Apoſtolo Petro ſublati ſunt. 6. Petri eiuſdem, cui Chriſtus apud Ioannem negauit vitam æternam, ſi non obediret in acceptanda lotione pedum. 7. omnium qui eſurientes non pauerunt, ſitientes non potarunt, ęgros non inuiſerunt, &c. quibus apud Ma
Matth.25.41. thæum dicitur. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* De eadem re ſic B.

AVG-

Digitized by Google

AVG. in Enchiridio. *Sunt quædam, quæ leuiſſima putarentur, niſi in ſcripturis demonſtrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret? cui tamen vulneri ſubiecit continuo medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens, &c. Aut quis æſtimaret, quam magnum peccatum dies obſeruare, & menſes, & annos, & tempora ſicut obſeruant, qui certis diebus, ſiue menſibus ſiue annis volunt, vel nolunt aliquid inchoare, eo quod ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta vel infauſta exiſtiment tempora, niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus, qui talibus ait. Timeo, ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis.* Deinde mox addit. *Hinc accidit, quod peccata quamuis magna & horrenda cum in conſuetudinem venerint, aut parua, aut nulla eſſe credantur, vſq; adeo, vt non ſolum non occultanda, verum etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur.* Aug. lib. 2. c. 79.

Eodem pertinent illa CHRYSOTOMI in libro de compunctione cordis exponentis verba Dauidis. *Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. Ob hoc beatus ille, qui tantorum bonorum ſibi conſcius erat tali vtitur confeſſione, quia ſciebat, quod nemo iuſtificabitur in conſpectu Dei: ſciebat quia iuſtus vix ſaluus fiet. Hæc eſt enim humiliati cordis vera compunctio, magna agere & humilia loqui; iuſta operari, & ſuper peccatores timere. Et vis ſcire, quantus in eo ſit timor diuini iudicii? audi quid dicit. Iniquitates ſi obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Nouerat enim & valde nouerat quia in multis criminibus obnoxij ſumus Deo, & quia etiam parua peccata, & ea etiam, de quibus nec ſuperamur, deducentur ad iudicium.* Chry. lib. 1. Pſal. 6. 3. Pſal. 129. 3.

V. REMED. Conſidera, quod ſi non ſedulò caueas peccata leuiora, te in periculum coniicies admittendi grauiora & læthalia. *Qui autem amat periculum, peribit in illo*, inquit Sapiens. Periculi autem huius cauſa poteſt eſſe multiplex. Primo conſuetudo peccandi. *Qui enim ſpernit modica*, ait idem, *paulatim decidet*. Quæ verba explanans. B. GREG. in decimo moralium. *Si enim curare parua*, inquit, *negligimus inſenſibiliter ſeducti, audenter etiam maiora perpetramus.* Et in tertia parte paſtoralis admonitione 34. *Qui enim minima peccata flere ac deuitare negligit à ſtatu iuſtitiæ non quidem repente ſed per partibus totus cadit.* 2. Cauſa eſt natura peccati. Peccatum enim ſua natura eſt graue, & ideo pondere ſuo ſemper ad grauiora trahit. Vnde CHRY. in homilia de Iona propheta. *Nihil graue æquè & oneroſum inuenies, quam peccatum, & idcirco Zacharias plumbo peccatum figurauit, & Dauid naturam eius deſcribens, ait. Iniquitates meæ ſuperauerunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.* Et B. GREG. lib. 25. Moralium. *Peccatum, quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit* 3. Cauſa, quia quædam peccata natura ſua excitare ſolent maximas lites & bella, vt leue aliquod conuitium, non ſecus quam parua ſcintilla magna ſolet excitare incendia, de quo B. IACOB. *Lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam ſyluam incendit? Et lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis.* Hac de cauſa Chriſtus prohibuit iram etiam corde tantum conceptam Eccli. 3. 27. Greg. c. 14. Chryſ. Zach. 5. Pſal. 37. Greg. c. 12. Iac. 3. 5. Matth. 5. 22.

Digitized by Google

ne ab ea, vt fit, in contumelias, & homicidia, rueretur. Prohibuit aſpectum mulierum, ne inde lapſus eſſet in mœchiam. Prohibuit iuramentum, ne procederetnr ad periurium. Vnde CHRYSOSTOMVS in caput 7. ad Romanos. *Laſciuus es, luxuiq́ue deditus? Ponito tibi ipſi certum terminum, vt poſthac mulierem non inſpicias, neque in theatrum aſcendas: multò ſiquidem facilius eſt, in principio mulierem elegantis formæ ne videre quidem, quam poſtquam ſpectaueris, irrequietam ex animo quæ inde naſcitur, eiicere tumultuationem. Leuiora enim ſunt primo congreſſu certamina, imò ne opus quidem fuerit certamine, tantummodo non aperiamus hoſti portas, neq; ſemina malitiæ recipiamus. Ideo & Chriſtus cohibuit immodeſto viſu mulieri intendentem, vt maiore nos labore liberaret: antagoniſtam iubens antequam robuſtior fiat domo eiicere, quando eiici facile poterit.* Et in Pſalmum ſextum. *Quando paruam animi perturbationem ſuſceperis ne eam neglexeris, quod parua ſit, ſed conſidera quanta mala pariat. Nam ſi in domo parum aliquid ſtuppæ accenſum viderimus, conturbamur, tumultum mouemus: non enim attendimus initium, ſed ex initio finem conſiderantes mouemur, & concurrimus, vt totum caminum extinguamus. Hoc igne vehementius exedit animam peccatum.* 4. cauſa eſt multitudo peccatorum venialium, de quibus ita loquitur AVG. in Ioan. *Quomodo minuta peccata, ſi negligantur, occidunt? minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent. minuta ſunt grana arenæ, ſed ſi multa arena imponatur premit atq; opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod fluctus irruens paulatim per ſentinam intrat: ſed diu intrando, & non exhauriendo mergit nauim.* Et epiſtola ad Seleucianā. *Illa vtiq; peccata, quæ humanæ fragillitati, quamuis parua, tamen crebra ſubrepunt, quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt & opprimēt, ſicut vnum aliquod graue peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, vtrū vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim ſubrepens aquam in ſentinam, & per negligentiam derelicta atq; contempta impleat nauem atq; ſubmergat?* Hæc ille. Quæ verba nō ſic ſunt accipienda, quaſi multitudo peccatorū venialium, dum venialia manent, exæquari poſſint vni mortali: id. n. Theologi ſcholaſtici firmis rationib. redarguunt, ſed vti ea exponit S. THOMAS in ſecūda parte ſummę Theologicæ, quaſi multa venialia, ſi negligantur proximam viam parent & diſponant ad mortale, ſicut vulnus curabile, ſi negligatur diſponit ad morbum lethalem. 5. Cauſa eſt. Contemptus leuiū peccatorū maximè ſi ſerius ſit, & grauis de quo intelligi poteſt illud AVGVSTINI. in epiſtolam Ioan. *Iſta leuia, quæ diximus, noli contemnere; ſi contemnis, quando appendis, expaueſce, quando numeras. Leuia multa faciunt vnum grande. Multæ guttæ replent flumen: multa grana faciunt maſſam.* Et illud CHRYSOSTOMI in caput 7. ad Romanos. *Fugiamus modica mala: magna ſiquidem ab illis naſcuntur. Quiſquis. n. ad quodlibet delictum dicere didicit conſuetum illud. Nihil erit ab hoc damni: paulatim omnia perdet. Iſtud quippe malitiam induxit, iſtud latroni portas aperuit, iſtud ciuitatis muros deiecit. Hoc & in corporibus magni morbi contrahuntur, quando medici contemnuntur.* Clarius S. BERN. tractatu de

Chry. hom. 12.
Aug. tract. 12.
Ep. 108.
S. Thom. 12. q. 88. c. 3.
Aug. tract. 1.
Chry. hom. 12.
Bernard.

Digitized by Google

tu de præcepto & diſpenſatione. *Stultiloquia, & quoq; otioſè dicta, facta & cogitata peccata ſunt, & tamen venalia & non criminalia reputantur, excepto, cum per contemptum vertuntur in vſum & conſuetudinem, & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, atq; impœnitentis obſtinatio in minimus quoq; mandatis culpam facit non minimam, & conuertit in crimen grauis rebellionis nęuum ſatis leuem ſimplicis transgreſſionis.* Et de conuerſione. S. Pauli. *Si dicas non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimisq; peccatis. Hæc dilectiſſimi impœnitentia, hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis.* Id.ſerm.1.

VI. Remed. Conſidera, etiamſi peccato veniali Deus non eo vſq; offendatur, vt hominem ſua gratia & amicitia deſtituat, tamen pietatis amantibus fugiendum eſſe ob ſequentes eius effectus. Nam primo obligat hominem ad pœnam huius vitæ, vel futuræ in Purgatorio luendæ. nullum ſiquidem peccatum manet impunitum, vt probauimus ſupra ex S. Patribus. 2. animam ſordidiorem reddit, vt diximus. 3. imminuit caritatis feruorem, vt aqua frigida iniecta in calidam. 4. vires animi debilitat, ſicut onus ambulantem. 5. r. tardat gloriam æternam. 6. minuit meritum & vitæ æternæ gloriam. 7. diſponit ad peccatum mortale. 8. obſtaculum aliquod ponit augmento gratiæ. 9. impedit deuotionem in orando, & in vita ſpiritali progreſſum. 10. diſplicet Deo & Angelis, & ideo nunquam licet peccatum veniale committere, etiamſi ſpes affulgeret totum mundum per illud conuertendi. 11. placet dæmoni, & ideo ſæpe occaſionem captat per illud nos perdendi, vt notauit B. Chryſoſtomus in epiſtolam ad Epheſios, dum exponit verba illa. *Nolite locum dare diabolo. Quamdiu*, inquit, *lapides bene compacti ſunt, nihilq; vacuum inter ſe habent, firmi & infracti perſtant; ſi verò vel foramen acus duntaxat, quod vtrinq; penetret, aut ſciſſura, quæ capilli locum habeat, fieri contigerit, omnia diſſoluuntur ac pereunt. Ita & diabolus, donec compacti quidem, ac bene cōpoſiti fuerimus, nihil ſuorum omninò poterit inferre. Quamprimū verò vel modicū nos relaxare poterit, non aliter q̃ quaſi quidā torrēs toto impetu infunditur. Nā vbiq; illi ſolis duntaxat initiis opus eſt. Si verò nactus fuerit initium nocendi oīa ſibiipſi ſubinde ſuopte ingenio veſtigat & amplificat.* Et B. Eph. in tractatu de virtutib. & vitiis. *Vos hortor, obteſtorq; fratres, vt nō ſolū à grauiorib. peccatis tēperetis, ꝙ quidē vos facere noui, ſed etiā ab illis q̃ parua apparent ac leuia, q̃ tanq̃ minimi ac nullius momenti fere ab hominib. negligi ſperniq; ſolent, quaſi nulla de ſimilib. reddēda foret ratio, cū interim per eiuſmodi nos perdere etiā quærat diabolus.* V. Peccatum. Rom. 14. Chry. hom. 14. in c. 4. Eph. 4. 27. Ephr. c. de intemperantia.

VII. Rem. Vſurpa frequenter antidota à S. Patribus, aliiſq; Eccleſiæ Doctoribus præſcripta. Ea autem ſunt. Oratio Dominica omnib. à Chriſto præſcripta, tunſio pectoris à publicano & aliis vſurpata, eleemoſyna, & quilibet actus feruens caritatis, ieiuniū, & aliæ caſtigationes corporis, pœnitētia vel dolor animi, gemitus lacrymę, confeſsio, examē conſcientiæ, aquæ benedictæ aſperſio, benedictio Epiſcopi, & id genus ſimilia. Luc. 18. 13.

Vnde-

*quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pa-
teris, antequam veniat tibi ſomnus profer in medium conſcientiam tuam, velut codi-*
Pſal. 4.5. *cem, & reminiſcere peccata tua, & ſi quid in verbo ſeu facto, vel incogitatione peccaſti.
Hoc enim dicit Propheta Iraſcimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris, &
in cubilibus veſtris compungimini. Per diem non habuiſti tempus, ſed ſeruiſti militiæ
tuæ, & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domeſtica neceſſitas, & fi-
liorum cura, & vxoris ſolicitudo; & militiæ timor, & ceterarum mille te rerum cir-
cumdederunt cauſæ. Quando in lectulum tuum veneris, vt ſopori membra concedas, ad
tranquillum portum, nemo tibi moleſtus, nemo pulſat, dicito in corde tuo & anima tua.
Expendimus diem, ô anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati ſumus? Et ſi quid*
Baſ. de abdicatione. *boni feciſti gratias age: ſi quid mali, de cætero ne facias: & reminiſcens peccatorum tuo-
rum effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo poſitus ea delere, &c.* Sic BASILIVS
in ſermone commonitorio ad Monachos. *Quæ quotidie feceris opera veſperi
tecum commemora, & cum iis quæ feceris pridie conferto.* Et in ſermone de aſceſi.
Monachus debet quotidianas cogitationes & actiones examinare. Et ſermone de in-
ſtitutionibus monachorum. *Præclare faciet, qui completo die conſcientiam ſuam*
Bern. ad Carthuſianos. *examinauerit, & admiſſum delictum occultum non tenuerit, ſed in medium cunctis au-
dientib. enunciarit, vt communi oratione tanto citius morbus ſanari poſſit.* B. BERN.
ad fratres de monte Dei. *Quæris, quid agas, vel in quo te occupes? Primum extra
quotidianum orationum ſacrificium, vel lectionis ſtudiũ quotidianæ conſcientiæ diſcuſ-
ſioni, emendationi, morum compoſitioni pars ſua diei neganda non eſt.* Et infra. *Diſce
in cella ſecundum communis inſtituti leges tu tibi præeſſe, & vitam ordinare, & mores
componere & temetipſum iudicare, teipſum apud te accuſare, ſæpe etiam condemnare,
nec impunitum dimittere. Mane præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem & ventu-
ræ diei tu tibi indicito cautionem. Veſpere diei præteritæ rationem exige, & ſuperuenien-*
Clim. grad. 4. *tis noctis fac indictionem. Sic diſtricto nequaquam tibi aliquando laſciuire vacabit.*
IOAN. CLIMACVS. *Optimus ille trapezita eſt, qui quotidie veſperi lucrũ ac detri-
mentum omnino computat. Quod ſcire manifeſtius non poteſt, niſi horis ſingulis in ta-
bulis omnia denotet. Nam cum calculi ſingulis horis ponuntur, totius diei ratio poſtmo-*
Sen. ep. 28. *dum clarius agnoſcitur.* SENECA ad Lucilium. *Initium eſt ſalutis, notitia peccati,
Egregie mihi hoc dixiſſe videtur Epicurus. Nam qui peccare ſe neſcit, corrigi non vult.
Deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes, te ipſum coargue: in-
quire in te: accuſatoris primum partib. fungere, deinde iudicis, nouiſſimè deprecatoris:*
Id lib. 3. c. 36. *aliquando te offende.* Et in tertio de ira. *Animus quotidie ad rationem redden-
dam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die, cum ſe ad nocturnam quie-
tem recepiſſet, interrogaret animum ſuum. Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio
obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie
ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum di-
em? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur? quam tranquillus, altus ac
liber, cum aut laudatus eſt animus, aut admonitus, & ſpeculator ſui cenſorque ſecretus*

cognoſcit

cognoſcit de moribus ſuis? Vtor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cum ſublatum è conſpectu lumen eſt, & conticuit vxor, moris iam mei conſcia, totum diem mecum ſcrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipſe abſcondo, nihil tranſeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum poſſim dicere. Vide, ne iſtud amplius facias, nunc tibi ignoſco. In illa diſputatione pugnacius locutus es? Noli poſtea congredi cum imperitis.

XVIII. Remed. Conſidera ſemper te verſari in conſpectu Dei, tanquam operum noſtrorum obſeruatoris & teſtis, iudicis vitæ, & infirmitatis noſtræ baculi & firmamenti, ab eoque humiliter pete, ne ſinat te in aliquod peccatum labi. Hoc antidoto cōtra lapſum in peccatum vtebatur David dicens. *Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper.* Et. *Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos.* Et Elias in libris Regum. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto.* Et Salomon. *In omnibus viis tuis cogita Dominum, & ipſe diriget greſſus tuos.* Hac conſideratione munita quondam B. Svsanna grauiſſimam tentationem vicit. Nam cum ſceleſti ſenes illi dicerent *Ecce oſtia pomerij clauſa ſunt, & nemo nos videt: ingemuit Suſanna & ait. Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini.* Eadem B. Ephræm impudentem meretriculam ipſum ad libidinem ſolicitantem expugnauit. Nam cum hæc dixiſſet. Volo tecum dormire, & ille reſpondiſſet, ſe contentum, modo id fiat in medio ciuitatis: hæc verò contra obtendiſſet id ſine pudore coram hominibus fieri non poſſe. Ephræm reſpondit, quanto minus fieri debet coram Deo, qui omnia etiam occultiſſima intuetur. Quo reſponſo meretrix perculſa, veniam ſupplex petiit facti, & conſilio Ephræm monaſticæ vitæ ſe addixit. Seneca ad Lucilium. *Accipe vtilem, & ſalutarem clauſulam, quam te affigere animo volo. Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, vt ſic tanquam illo ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc, mi Lucili, Epicurus præcepit, cuſtodem, nobis & pædagogum dedit; nec immerito. Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantum, ſed etiam cogitatus emendat, &c. Opus eſt aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam praua non corriges.* Hæc ille. Quod ſi tam vtile eſt ad non peccandum, cogitare hominem grauem nobis præſentem, quando magis cogitare præſentes eſſe nobis Angelos cuſtodes, Imo ipſum Devm qui verè ſemper pſens eſt. Sicut.n. diſcipulus corā præceptore, filius coram parente, ſeruus corā Domino, quiuis ſubditus corā Principe vel rege non audent quicquā agere, quo illi offendantur, ſic nec deberemus corā Deo, rege omniū Regum.

Pſal 15.8. Pſal. 24.15. 3. Reg 17.1. Prou. 3.6. Dan. 13.20.

Metaphr. in eius vita.

Sen. ep. 10.

XIX. Remed. Frequens S. Euchariſtiæ communio. Nam in ea non ſolum diuinam gratiam, ſed etiam ipſum gratiæ auctorem ſuſcipis. Pro-

peccatum aliquod ſcientes prudentes committere. Primum ſit Apoſtoli ita loquentis in epiſtola ad Romanos. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à caritate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Separatur autem à caritate Chriſti, qui conſentit peccato. 2. eſt Ambroſii. nam cum Ruffinus magiſter militum, teſte Theodoreto in hiſtoria Eccleſiaſtica, hortaretur Theodoſium Imperatorem de ſua excommunicatione valde triſtem ac ſolicitum, vt bono animo eſſet, curaturũ ſe dicens; vt Epiſcopus Ambroſius etiam ſua ſponte ſua vincula ei laxaret, reſpondit Theodoſius. *Noui ego conſtantiam Ambroſii, & quod nullo regiæ maieſtatis terrore diuinam legem tranſgredietur.* 3. eſt Ioannis Chriſoſtomi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, cui cum Eudoxia imperatrix Arcadii coniunx per ſuos legatos multas minas intentaret, eo quod iniquis eius conatibus ſe oppoſuiſſet, Legati ei reſponderunt. *Fruſtra illum hominem terres. nihil ille niſi peccatum timet.* 4. LVDOVICI noni Regis Gallorũ, qui ab ineunte ætate ex inſtitutione matris Blanchę hoc perſuaſum habuit, potius *mortem oppetere, quam in peccatum lethale conſentire.* 5. S. Emundi Cantuarienſis Arpiſcopi, cuius hæc vox erat. *Malo inſilire in rogum ardentiſſimum, quam peccatum vllum ſciens admittere in Deum meum.* 6. S. Anſelmi item Cantuari. Archiep. qui dicere ſolebat. *Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem, & neceſſario vni eorum immergi deberem, prius infernum, quam peccatum appeterem.* Idem ſcribit in lib. de beatitudinibus, c. 190. *Mallem* inquiens, *purus à peccato & innocens gehennam intrare, quam peccati ſorde pollutus cælorum regna intrare.* Eodem pertinent exempla omnium Martyrum, qui maluere extremos cruciatus, morteműq; perpeti, quàm idolum aliquod, facto, verbo, vel nutu, diuino honore afficere, aut Chriſtum negare, Illud verò maximè admirandum eſt, non defuiſſe ex Ethnicis Philoſophis, qui docuerint potius moriendum, quam contra rationem naturalem, ipſamque honeſtatem peccandum. ARISTOTELIS ſiquidem in Ethicis dictum eſt. *Melius eſt mori, quam facere aliquid contra bonum virtutis.* Et PVBLII mimi. *Tolerabilior, eſt, qui mori iubet, quam male viuere.* Papinianus Iureconſultus, teſte Ælio Spartiano, mori maluit, quam parricidium Antonini Caracallæ Imperatoris, qui occiderat fratrem Getam, defendere. Illuſtre exemplum apud Plutarchum eſt in hoc genere de puero. DEMOCLES, inquit, puer formoſus lauandi corporis cauſa ingreſſus erat ſolus priuatum balneum. Hoc vbi rex Demetrius deprehendit forma eius captus locum clanculum adiit vt eo abuteretur. Democles autem horrens lapſum, cum nullũ pateret effugium, detracto aheni, ꝙ ibi erat operculo

Rom. 8. 35.

Theod. lib. 5. c. 18.

Metaphr. in eius vita.

Sur. in vita.

Sur. in vita.

Sur. in vita

Ariſtot. lib. 3. Ethic.

Maximus ſerm. 6.

Spart. in Caracalla.

Plut. in vita Demetrii.

Digitized by Google

in aquam feruentem nudus inſiliit facinus dignum patriæ, dignum forma, dignum pudicitia perpetrans. Quid mirabilius, quam tanti Principis promiſſis & blanditiis puerum non cedere, vt pudicitiam læderet?

Vide V. *Amor ſui. Conſcientiæ ſcrupuloſa. Conſuetudo praua Exemplum malum. Immortificatio paſſionum Indiſcretio. Inobedientia. Iudicium proprium. Linguæ abuſus. Otium. Tentatio. Voluntas propria.*

PECCATVM VENIALE.

Remedia contra peccata veniala.

I. Remed. Conſidera diuinæ ſcripturæ ſententias de leuioribus pec-
catis. Sunt enim quædam peccata grauiora, quæ dicuntur mortalia
Rom. 6. 23. & hominem planè auertunt à Deo, quibus pœna debetur æterna, iuxta
illud Apoſtoli, *Stipendia peccati Mors.* Alia verò ſunt leuiora, quæ quidem
nonnihil impediunt curſum ad Deum, non tamen ab eo auertunt, & di-
cuntur venialia, quia facili negotio expiantur. Priora dicuntur crimina,
Aug. c. 64. poſteriora peccata, vtq; Avgvstin. monet in Enchiridio, vbi ſcribit,
1. Ioan. 1. 8. *ſine crimine iuſtos homines viuere, ſine peccato non viuere,* iuxta illud B. Ioannis.
Si dixerimus quia peccatum (ſaltem veniale) *non habemus ipſi nos ſeducimus.* In-
ter venialia numerantur ab omnibus Patribus verba vel colloquia otioſa
Matth. 12. 36. de quibus apud Matthæum dixit Chriſtus, *De omni verbo otioſo, quod locuti*
fuerint homines, reddent rationem in die iudicii, Deinde ira contra fratrem, ſed
Matth 5 21. Greg. 21. mor. c. 5. animo hærens, nulloq; conuitio expreſſa. De qua idem Chriſtus. *Qui ira-*
ſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui dixerit, raca, reus erit concilio: qui autem dixerit
fatue, reus erit gehennæ ignis. Hinc enim apparet, vltimum tantum propriè
eſſe peccatũ mortale, priora verò cenſeri leuiora, quia mortale eſt quod
meretur pœnam gehennæ. *Per gradus enim culpæ ait Greg. euenit ordo ſententiæ.*
1. Cor 3. Apoſtolus quoq; cum in prima ad Corinta ſcribit. *Si quis ſupradificat*
ſuper fundamentum hoc (Chriſtum) *aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnũ*
ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim declarabit, quia in igne reue
labitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. peccata venialia compa-
Amb. ſerm. 20. Hier. lib. 2. rat rebus natura ſua leuiſſimis, ligno, fœno, ſtipulis vt intellexit Ambro-
Aug. l. 21. c. 26. ſius in pſalm. 118. Hieronymus contra Iouinianum. Auguſtinus in libris
Greg c39. de ciuitate Dei. Et Gregorius in quarto dialogorum quia leuiora pecca-
ta detrimentum quidem afferunt & purgatione indigent, non tamen ex
cludunt à ſalute.

Orig. hom. 35. II. Rem. Conſidera SS. Patrũ teſtimonia Origenes in Lucam. *Vnuſ*
quiſq; p qualitate & quantitate peccati diuerſam mulctæ ſententiã expendit, Si parum
eſt,

Digitized by Google

eſt, quod peccas, ferieris damno minuti, vt Lucas ſcripſit: vt verò Matthæus, quadrantis. Veruntamen neceſſe eſt hoc ipſum, quod extitiſti debitor ſoluere Non enim inde exies, niſi & minima quæque perſolueris. LACTANTIVS libro quinto inſtitutionum. *In religione Chriſtiana pro ſacrificio exigitur bona mens, purum pectus, innocens vita Hic communi & leui peccato locus eſt nullus.* BASILIVS in ſermone commonitorio, *Nullum*, inquit ad nouitium, *ſit omnino erratum, quod parui pendas.* & in proæmio regularũ fusè diſputatarum. *Qui vt filius, & non vt ſeruus obedit Deo, etiam in minimis timet offendere.* CHRY. in Matthæum putat parua magis timenda, quam magna. *Magna enim*, ait, *vt auerſemur, ipſa peccati natura efficit: parua autem hac ipſa re quia parua ſunt, deſides reddunt, & dum contemnuntur non poteſt ad eorum expulſionem animus generoſe inſurgere.* HIER. ad Heliodorum. *Mens Chriſto dedita æquè & in maioribus, & in minoribus intenta eſt, ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem.* AVG. in ſermonibus de ſanctis. *Quibus peccatis* (minutis & quotidianis) *licet occidi animam non credamus, ita tamen eam veluti quibuſdam puſtulis, & quaſi horrenda ſcabie replentes deformem faciunt, vt eam ad amplexus illius ſponſi cœleſtis, aut vix, aut cum grandi confuſione venire permittant.* CASSIANVS in collationibus. *Cæterum ab iſtis minutis peccatis, in quibus ſepties, iuſtus cadit vt ſcriptum eſt, & reſurgit, nonquam deerit pœnitudo. Aut enim per ignorantiam, aut per obliuionem, aut per cogitationem, aut per ſermonem, aut per obreptionem, aut per neceſſitatem, aut per fragilitatem carnis ſingulis diebus vel inuiti vel volentes frequenter incurrimus, pro quibus & Dauid orans Dominum, purificationem atque indulgentiam deprecatur, dicens Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me.* S. BARN. de præcepto & diſpenſatione. *Si iubente ſeniore vt ſileam, verbum mihi forte per obliuionem elabitur, reum me fateor inobediẽtiæ, ſed venialiterr. Si ex contemptu ſciens & deliberans ſponte in verba prorupero, & rupero ſilentii legem, præuaricatorem me conſtituo & criminaliter: & ſi impænitens perſeuero, vſque ad mortem, peccaui, & damnabiliter.*

Luc. 12. 59. Matt. 5. 26. Lact. c. 19. Baſil. de abdicat rerum. Chry. hom. 87. Hier. ep. 3. Aug. ſerm. 41. Caſſ. coll. 20. c. 11. Prou. 24. 16. Pſal. 18. 13. Bern in tract.

III. REMED. Conſidera peccato veniali quantumuis leuiſſimo offendi Deum. Vnde B. Iacobus. *In multo offendimus omnes* Quis autem velit Deum, hoc eſt, conditorem ſuum, benefactoremq́ tantum vel in minimo offendere? Quod autem offendat Deum, inde liquet, quod repugnet legi, ac proinde voluntati diuinæ. *Peccatum* enim, teſte Auguſtino contra Fauſtum Manichæum, *eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei.* Et Ambroſius in lib. de Paradiſo. *Quid eſt peccatum, niſi præuaricatio legis diuinæ, & cœleſtium inobedientia præceptorum?* BEDA in epiſt. Ioannis. *Cum dicit Ioannes. Quia omnis qui facit peccatum & iniquitatem facit. hoc eſt, ἀνομίαν, & peccatum eſt iniquitas, manifeſtè inſinuat, quia omne quicquid peccamus contra legem Dei facimus, iuxta illud Pſalmiſtæ. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ.* Vnde Bernardus in tarctatu de præcepto. *Omne peccatum contra Dei, mandatum præſumitur. Quod autem contra mandatũ præſumitur, inobedientia dicitur. Hinc*

Iac. 3. 2. Aug. lib. 22. c. 27 Amb. c. 8. Ioan 3. Pſal. 118. 119. Bern. de præc. & diſpenſ.

colligitur, quod iraſci fratri, & inobedientia ſit, & crimen non ſit. En vnum inuentum eſt monacho leue ac veniale peccatum, quodque non humani ſed diuini mandati ſtatuat tranſgreſſorem. In hoc genere tranſgreſſionis ſunt nonnulla ſtultiloquia, ſeu vaniloquia, & quæque otioſè dicta, facta, & cogitata. huiuſmodi enim nunquam niſi contra mandatum, & Dei mandatū vſurpantur. Peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia, non criminalia reputantur. Deinde offendit DEVM & oculos diuinos à nobis quadantenus auertit, quia animam noſtram verè, licet non lethaliter vulnerat, & ſordidam ac fœdam reddit. Vnde AVGVSTINVS ſcribens in caput XIII. Ioannis Euangeliſtæ & B. BERN. in ſermone de cœna Domini comparant eam ſordidis pedibus Apoſtolorum, de quibus Chriſtus apud Ioannem. *Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet.* Licet enim Apoſtoli iam mundi & iuſti facti eſſent p baptiſmum, tamen adhuc lauacro alio pœnitentiæ, propter contracta poſt illum leuiora peccata indigebant ſi vellent participes reddi regni cœleſtis. *Nihil* Apoc 21.27. *enim coinquinatum*, vt eſt in Apocalypſi, *introibit in regnum Dei.* Quo ſenſu & Ioan.13.8. Chriſtus Petro dixit. *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Adhæc idem Aug. hom. 50. Auguſtinus ita ſcribit in libro 50. homiliarum. *Quamuis ſingula* (peccata venialia) *non lethali vulnere ferire ſentiantur, ſicut homicidium & adulterium, vel cetera huiuſmodi, tamen omnia ſimul congregata, velut ſcabies, quo plura ſunt, necant, & noſtrum decus ita exterminant, vt ab illius ſponſi ſpecioſi forma præ filiis hominum caſtiſſimis amplexibus ſeparent, niſi medicamento quotidianæ pœnitentiæ diſſecentur.*

Baſil. orat. 3. IV. REMED. Conſidera, peccata quædam, quæ noſtra opinione ſunt leuiſſima, apud Deum ſæpe eſſe grauia, quod B. BASILIVS prolixè in quadam oratione de peccato multis ſcripturarum exemplis inde probat, quod acerbiſſime quædam in ſpeciem leuia caſtigarit. Vt in Numeris Num.15.36. illius, qui ob collecta Sabbatho ligna à populo lapidatus eſt. 2. in Ioſue Ioſue 7.25. Achan, qui ob exiguum furtum non ſolum ſibiipſi, ſed etiam coniugi, Num.12.10. liberis, toti domui, & omnibus denique ſuis exitii cauſam præbuit. 3. in Num.20.12. Numeris Mariæ ſororis Moyſis, cuius leui licet noxæ, ipſo quoque Moyſe manus ad Deum tendente, non condonata eſt mulcta. 4. Ibidem Moyſis, qui cum tantus eſſet Dei amicus, tamen ob exiguam incredulitatem 1. Reg. 3.10. aditu terræ promiſſionis excluſus eſt. 5. Heli ſacerdotis qui ob omiſſam aſperiorem filiorum obiurgationem, ipſe cum filiis infauſta morte mul- Act. 5. tatus eſt. 6. Ananiæ & Sapphiræ, qui ob retentam aliquam pecuniolam Ioann.13.8. repentina morte temporali ab Apoſtolo Petro ſublati ſunt. 6. Petri eiuſdem, cui Chriſtus apud Ioannem negauit vitam æternam, ſi non obediret in acceptanda lotione pedum. 7. omnium qui eſurientes non pauerunt, ſitientes non potarunt, ęgros non inuiſerunt, &c. quibus apud Ma- Matth. 25, 41. thæum dicitur. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* De eadem re ſic B

AVG-

Avg. in Enchiridio. *Sunt quædam, quæ leuiſſima putarentur, niſi in ſcripturis de-* Aug. lib.2.c.79.
monſtrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri ſuo, fatue, reum gehennæ putaret, niſi veritas diceret? cui tamen vulneri ſubiecit continuo medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens, &c. Aut quis æſtimaret, quam magnum peccatum dies obſeruare, & menſes, & annos, & tempora ſicut obſeruant, qui certis diebus, ſiue menſibus ſiue annis volunt, vel nolunt aliquid inchoare, eo quod ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta vel infauſta exiſtiment tempora, niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus; qui talibus ait. Timeo, ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. Deinde mox addit. *Hinc accidit, quod peccata quamuis magna & horrenda cum in conſuetudinem venerint, aut parua, aut nulla eſſe credantur, vſq; adeo, vt non ſolum non occultanda, verum etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur.*
Eodem pertinent illa Chrysotomi in libro de compunctione cordis Chry. lib.1.
exponentis verba Dauidis. *Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. Ob hoc* Pſal.6.3.
beatus ille, qui tantorum bonorum ſibi conſcius erat tali vtitur confeſſione, quia ſciebat, quod nemo iuſtificabitur in conſpectu Dei: ſciebat quia iuſtus vix ſaluus fiet. Hæc eſt enim humiliati cordis vera compunctio, magna agere & humilia loqui; iuſta operari, & ſuper peccatores timere. Et vis ſcire, quantus in eo ſit timor diuini iudicii? audi Pſal.129.3.
quid dicit. Iniquitates ſi obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Nouerat enim & valde nouerat quia in multis criminibus obnoxij ſumus Deo, & quia etiam parua peccata, & ea etiam, de quibus nec ſuperamur, deducentur ad iudicium.

V. Remed. Conſidera, quod ſi non ſedulò caueas peccata leuiora,
te in periculum coniicies admittendi grauiora & læthalia. *Qui autem amat* Eccli.3.27.
periculum, peribit in illo, inquit Sapiens. Periculi autem huius cauſa poteſt eſſe multiplex. Primo conſuetudo peccandi. *Qui enim ſpernit modica,* ait
idem, *paulatim decidet.* Quæ verba explanans. B. Greg. in decimo mora- Greg. c.14.
lium. *Si enim curare parua, inquit, negligimus inſenſibiliter ſeducti, audenter etiam maiora perpetramus.* Et in tertia parte paſtoralis admonitione 34. *Qui enim minima peccata flere ac deuitare negligit à ſtatu iuſtitiæ, non quidem repente ſed partibus totus cadit.* 2. Cauſa eſt natura peccati. Peccatum enim ſua natura eſt Chryſ.
graue, & ideo pondere ſuo ſemper ad grauiora trahit. Vnde Chry. in Zach.5.
homilia de Iona propheta. *Nihil graue æquè & oneroſum inuenies, quam pecca-* Pſal.37.
tum, & idcirco Zacharias plumbo peccatum figurauit, & Dauid naturam eius deſcribens, ait. Iniquitates meæ ſuperauerunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Et B. Greg. lib. 25. Moralium. *Peccatum, quod pœnitentia non diluit,* Greg. c.12.
ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit 3. Cauſa, quia quædam peccata natura ſua excitare ſolent maximas lites & bella, vt leue aliquod conuitium,
non ſecus quam parua ſcintilla magna ſolet excitare incendia, de quo B. Iac.3.5.
Iacob. *Lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam ſyluam incendit? Et lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis.*
Hac de cauſa Chriſtus prohibuit iram etiam corde tantum conceptam Matth.5.22.

Digitized by Google

tu de præcepto & diſpenſatione. *Stultiloquia, & quoq; otioſè dicta, facta & cogitata peccata ſunt, & tamen venialia & non criminalia reputantur, excepto, cum per contemptum vertuntur in vſum & conſuetudinem, & tunc non peccati ſpecies, ſed peccantis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, atq; impœnitentis obſtinatio in minimis quoq; mandatis culpam facit non minimam, & conuertit in crimen grauis rebellionis næuum ſatis leuem ſimplicis transgreſſionis.* Et de conuerſione. S. Pauli. *Si dicas non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimisq; peccatis. Hæc dilectiſſimi impœnitentia, hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis.* Id. ſerm. 1.

VI. Remed. Conſidera, etiamſi peccato veniali Deus non eo vſq; offendatur, vt hominem ſua gratia & amicitia deſtituat, tamen pietatis amantibus fugiendum eſſe ob ſequentes eius effectus. Nam primo obligat hominem ad pœnam huius vitæ, vel futuræ in Purgatorio luendæ. nullum ſiquidem peccatum manet impunitum, vt probauimus ſupra ex S. Patribus. 2. animam ſordidiorem reddit, vt diximus. 3. imminuit caritatis feruorem, vt aqua frigida iniecta in calidam. 4. vires animi debilitat, ſicut onus ambulantem. 5. r. tardat gloriam æternam. 6. minuit meritum & vitæ æternæ gloriam. 7. diſponit ad peccatum mortale. 8. obſtaculum aliquod ponit augmento gratiæ. 9. impedit deuotionem in orando, & in vita ſpiritali progreſſum. 10. diſplicet Deo & Angelis, & ideo nunquam licet peccatum veniale committere, etiamſi ſpes affulgeret totum mundum per illud conuertendi. 11. placet dæmoni, & ideo ſæpe occaſionem captat per illud nos perdendi, vt notauit B. Chryſoſtomus in epiſtolam ad Epheſios, dum exponit verba illa. *Nolite locum dare diabolo. Quamdiu*, inquit, *lapides bene compacti ſunt, nihilq; vacuum inter ſe habent, firmi & infracti perſtant; ſi verò vel foramen acus duntaxat, quod vtrinq; penetret, aut ſciſſura, quæ capilli locum habeat, fieri contigerit, omnia diſſoluuntur ac pereunt. Ita & diabolus, donec compacti quidem, ac bene cõpoſiti fuerimus, nihil ſuorum omninò poterit inferre. Quamprimũ verò vel modicũ nos relaxare poterit, non aliter q̃ quaſi quidã torrẽs toto impetu infunditur. Nã vbiq; illi ſolis duntaxat initiis opus eſt. Si verò nactus fuerit initium nocendi oĩa ſibiipſi ſubinde ſuopte ingenio veſtigat & amplificat.* Et B. Eph. in tractatu de virtutib. & vitiis. *Vos hortor, obteſtorq; fratres, vt nõ ſolũ à grauiorib. peccatis tẽperetis, q̃ quidẽ vos facere noui, ſed etiã ab illis q̃ parua apparent ac leuia q̃ tanq̃ minimi ac nullius momenti fere ab hominib. negligi ſperniq; ſolent, quaſi nulla de ſimilib. reddẽda foret ratio, cũ interim per eiuſmodi nos perdere etiã quærat diabolus.* V. Peccatum. Rom. 14. Chry. hom. 14. in c. 4. Eph. 4. 27. Ephr. c. de intemperantia.

VII. Rem. Vſurpa frequenter antidota à S. Patribus, aliisq; Eccleſiæ Doctoribus præſcripta. Ea autem ſunt. Oratio Dominica omnib. à Chriſto præſcripta, tunſio pectoris à publicano & aliis vſurpata, eleemoſyna, & quilibet actus feruens caritatis, ieiuniũ, & aliæ caſtigationes corporis, pœnitẽtia vel dolor animi, gemitus lacrymę, confeſsio, examẽ conſcientiæ, aquæ benedictæ aſperſio, benedictio Epiſcopi, & id genus ſimilia. Luc. 18. 13.

Vnde

Digitized by Google

Aug.ep.108. Vnde B. Avg. epiſtola ad Seleucianam. *Eſt etiam pœnitentia bonorum & humiliũ pœna quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitorib. noſtris. Neque.n. ea nobis dimitti volumus q̃ dimiſſa nõ dubitamus in baptiſmo, ſed illa vtique, q̃ humanæ fragilitati, quamuis praua, tamen crebra ſubrepunt.* Et in ſermone de ſanctis.

Serm.42. *Quib. operib. minuta peccata redimantur, plenius vobis inſinuare deſidero. Quoties infirmos viſitamus, incarcere clauſos, & in vinculis poſitos requirimus, diſcordes ad concordiam reuocamus, indicto Eccleſiæ ieiunio ieiunamus, pedes hoſpitibus abluimus, ad vigilias frequenter cõuenimus, eleemoſynam ante oſtium prætereuntib. pauperib. damus, inimicis noſtris quoties petierint veniam indulgemus. Iſtis.n. operibus, & his ſimilib. minuta peccata remittuntur quotidie* Et paulo ante. *Ita peccata ipſa in hoc ſeculo purgantur vt in futuro ille ignis purgatorius, aut non inueniat, aut certe parum inueniat, quod exurat. Si autem bonis operibus*

1Cor.3.12. *peccata non redimimus, ipſi tamdiu in illo purgatorio igne moras habebimus, quamdiu ſupradicta peccata minuta tanquam ligna, fœnum, ſtipula conſumantur. Sed dicit aliquis. Non pertinet ad me quamdiu moras habeam, ſi tamen ad vitam æternam perrexero, Nemo hoc dicat, fratres chariſſimi, quia ille purgatorius ignis durior eſt, quam*

Pſal.89.4. *quicquid poteſt in hoc ſeculo pœnarum videri, aut cogitari, aut ſentiri. Et cum de die iudicii ſcriptum ſit, quod erit dies vnus tanquam mille anni, & mille anni tanquam dies vnus vnde ſcit vnuſquiſque, vtrum diebus, an menſibus, an forte etiam & annis per illum ignem ſit tranſiturus? Et qui modo nec vnum digitum ſuum in ignem vult mittere, timeat neceſſe eſt, vel tunc paruo tempore cum anima & toto corpore cruciari.*

Chry.hom.60. in c.35: Et Chry. in Geneſin. *Neque peccata quæ nobis videntur parua contẽptim prætereamus, ſed quotidie à nobis rationes repetamus & verborum & ſpectationum, & pœnas de nobiſipſis ſumamus, vt nos à futuro ſupplicio liberemus. Nam propter hoc &*

1.Cor.11.31. Examen conſcientiæ. *Paulus inquit, Nam ſi noſipſos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Ita ſi noſipſos hic condemnauerimus propter quotidiana peccata, imminuemus ſupplicium, quod alibi futurum eſt, quod ignaui fuerimus. Qui iudicamur, inquit, à Domino erudimur. Prius igitur noſmetipſos condemnemus magna cum gratitudine, & nullo ſciente in tribunali conſcientiæ ſedeamus, & ſic examinemus noſtras ipſorum cogitationes, & rectã ſententiam proferamus, vt mens timens magnum illum terrorem non patiatur nos amplius decipi, ſed impetum refrenet, & prauidens illum indeceptum oculum præcludat diabolo ingreſſum.*

VIII. Remed. Conſidera exempla Sanctorum, qui ſeduli fuere in cauendis peccatis venialibus, & forte lapſi, grauiter in ſe ea vindicarunt.

Hier.ep.27. Primum ſit B. Paulæ Romanæ, quam Hier. Epiſtola ad Euſtochium affirmat *leuia peccata ita planxiſſe, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream.* Eam quoque dicere ſolitam, *quod inter ſeculi homines vel leue putatur, vel nihil,*

Theodor. ſect. 4. *hoc in monaſteriis grauiſſimum delictum eſſe.* Altervm ſit B. Euſebii eremitæ, de quo Theod. in hiſtoria Sanctorum ſic ſcribit. *Sedebat ſuper quandam petram Euſebius & Ammianus admirabilis, & diuinorum Euangeliorum hiſtoriam*

alter

Digitized by Google

alter quidem legebat, alter vero eorum, quæ erant obſcuriora, explacabat ſententiam. Cum autem agricolæ in ſubiecto campo terram colerent ad hanc contemplationem magnus tractus eſt Euſebius. Cum autem diuinus Ammianus locum legiſſet Euangelicum, ſciſcitaretur autem interpretationem, iuſſit magnus Euſebius, vt repeteret lectionem. Cum is autem dixiſſet: iis qui arant forte delectatus, minimè exaudiſti, vt eſt veriſimile: ſuis deinceps oculis legem tulit, vt neque campum illum vnquam intuerentur, neque cœleſti pulchritudine & chori aſtrorum aſpectu fruerentur: ſed anguſtiſſima vtens ſemita, cuius menſuram aiunt fuiſſe vnius palmi ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non eſt paſſus. Dicunt autem eum pluſquam quadraginta annis vixiſſe poſt hanc legem. Vt autem cum animi ſui ſententia ad hæc quoque cum traheret aliqua neceſſitas, cum lumbos zona ferrea alligaſſet, & grauiſſimum collare collo impoſuiſſet, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari, qui erat collo impoſitus, vt hoc modo inclinatus conaretur aſſiduè in terram deſpicere. Has ipſe de ſe exegit pænas, quod illos eſſet contemplatus agricolas. TERTIVM ſit eorum, qui in Confeſſione ſacerdoti facta peccata venialia multis cum lacrymis deplorarunt, vt S. ELZEARIVS Comes Ariani in Galliis, S. Maria Ogniacenſis in Belgio, & alii apud SVRIVM in eorundem vitis. Vnde B. ISIDORVS in libro de ſummo bono ita ſcripſit. *Quid peccatores de magnis ſceleribus agere debent, quando perfecti leuia quoque delicta quaſi grauiſſima lugent?* 27. Septem. 23. Iunii. Iſid. lib. 2. c. 18.

PERSONARVM ACCEPTIO.

Remedia aduerſus eam.

I. REMED. Conſidera, quid Spiritus S. de hoc vitio in diuinis litteris patefecerit. Ac primo quidem declarat, quando acceptione, vel reſpectu perſonarum delinquatur, nempe, cum in adminiſtranda iuſtitia, non ad cauſæ merita, ſed ad perſonam, id eſt, conditionem externam, vt diuitias, potentiam, nobilitatem generis, ſexum, &c. reſpicitur. Sic enim MOYSES ſuos alloquitur. *Audite illos* (ſcilicet Principes) *& quod iuſtum eſt iudicate, ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus. Nulla erit diſtantia perſonarum: ita paruum audietis, vt magnum, nec accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt.* 2. vel improbat, vel prohibet reſpectum perſonarum: Vt in Exodo. *In iudicio non acquieſces plurimorum ſententiæ, vt à vero devies. Pauperis quoque non miſereberis in iudicio.* Et in Leuitico, *Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuſtè iudica proximo tuo.* Et in Deuteron. *Non accipies perſonam, nec munera.* Et in prouerbiis Salomonis. *Accipere perſonam impij non eſt bonum, vt declines à veritate iudicij.* Et. *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non bene facit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.* Et apud B. Ioannem ait Chriſtus ipſe. *Nolite iu-* Deut. 1. 16. Exo. 23. 3. Leu. 19. 15. Deu. 16. 19. Prou. 18. 5. Prou. 28. 21. Ioan. 7. 24.

ſanctos repellat, nomen Dei deſpicit, & panem polluit doctrinarum, & in ipſum Deum iacit contumelias. S. AMBROSIVS libro de officiis. *Cum in omnibus iniuſtitia citò offendat, tum maximè in Eccleſia, vbi æquitatem eſſe oportet, vbi æqualitatem haberi decet, vt nihil tibi potentior plus vendicet, nihil vſurpet ditior. Siue enim pauper ſiue diues, in Chriſto vnum ſunt: nihil ſanctior plus ſibi arroget: ipſum enim par eſt eſſe humiliorem Sed nec perſonā alterius accipiamus in iudcio: gratia abſit, cauſam merita decernant. Nihil ſic opinionem, imò fidem grauat, quam ſi in iudicando potentieri dones cauſam inferioris, vel pauperem innocentem arguas, diuitem excuſes reum culpæ. Pronum quippe eſt genus hominum fauore honoratioribus, ne læſos ſe putent ne victi doleant.* S. AVGVSTINVS ad Hieronym. *Nec ſane, quantum arbitror putandum eſt leue peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri IESV Chriſti, ſi illam diſtantiam ſedendi ac ſtanti ad honores Eccleſiaſticos referamus. Quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris Eccleſiæ contempto pauperem ſtructiore atque ſanctiore? Si autem de quotidianis conſeſſibus loquitur, quis non hic peccat, ſi tamen peccat, niſi eum apud ſeipſum intus ita iudicat, vt ei tanto melior, quanto ditior ille eſſe videatur? Hoc enim videtur ſignificaſſe cum dicit. Nonne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices iniquarum cogitationum?* B. ISIDORVS de ſummo bono. *Non eſt perſona in iudicio coſideranda, ſed cauſa: Sic enim ſcriptum eſt. Non accipias perſonam in iudicio. Et iterum. Non miſereberis pauperis in iudicio. Qui enim conſanguinitatis, vel amicitiæ fauore, ſiue inimicitiarum odio iudicium peruertunt, ſine dubio in Chriſtum, qui eſt veritas & iuſtitia, peccare noſcuntur. Iniqui iudices errant in veritate ſententiæ, dum intendunt in qualitatem perſonæ, & exulcerant ſæpe iuſtos, dum improbè defendunt iniquos* S. BERNARDVS de Conſideratione agens de idoneis hominibus ad Curiam admittendis ab EVGENIO Papa. *In talibus,* inquit, *reſpiciet Spiritus tuus, qui non ſunt attritæ frontis, ſed verecundi, ſed timorati, qui præter Dominum timeant nihil, nihil ſperent niſi à Deo: qui aduentantium non manus attendant ſed neceſſitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis, & iudicent in æquitate pro manſuetis terræ, & qui miſſi poſt aurum non eant, ſed Chriſtum ſequantur; qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum: qui diuites non palpent ſed terreant, pauperes non grauent, ſed foueāt: minas Principum non paueant, ſed contemnant.*

m Ab.c.24. Aug.ep.29. Iac.2. Iac.2.4. Iſid.l.3 c.55. Deu.16.19. Exo.23.3. Bern.lib.4.

III. REMED. Conſidera & explora virium tuarum facultatem, ſpereſnè te poſſe tueri iuſtitiam contra potentes, diuites, conſanguineos. *Pronum enim eſt genus hominum,* vt ſupra notauit Ambroſius, *fauere honoratioribus* Si non ſperes, refuge Iudicis ſecularis vel Eccleſiaſtici munus, ſecundum coſilium Sapientis, *Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* & B. Ambroſii. *Sed primum,* inquiens, *ſi offenſam vereris, non recipias iudicium: ſi ſacerdos, aut ſi quiſpiam alius, non laceſſas. Licet tibi ſilere in negotio dutaxat pecuniario, quanquam ſit conſtantiæ, adeſſe æquitati. In cauſa autem DEI, vbi commu-*

Amb.2.offic. Eccli.7.6. Aug l. cit.

Digitized by Google

nionis periculum eſt, etiam diſſimulare peccatum eſt non leue. Hoc conſilium ſecutus Moyſes, qui cum à Deo mitteretur ad iudicandum populum Iſrahéliticum, imbecillitatis ſuæ conſcius, ſe excuſauit. *Moyſes ille,* inquit S. Baſilius, *vir Dei magnus, qui cum omnibus in rebus obedientem ſe ſe præberet Domino tamen quando ad populum Iſrahéliticum mitteretur, inquit. Obſecro Domine, alium quem mittas pares. At ex eo ipſo, quod excuſatione & confeſſione imbecillitatis ſuæ, quaſi cum quadam contentione Deo reſiſteret, Deus eum dignum eſſe iudicauit, qui populo præeſſet ſuo. Quamobrem præclare ſe habet præceptum illud. Ne quæras eſſe iudex ne aliquo modo non valeas tollere iniuſtitiam.* Idem conſilium ſecuti ſunt ſancti omnes, quotquot ad Epiſcopatum, aliaſúe Prælaturas vocati, vt S. Chryſoſtomus, S. Ambroſius, S. Auguſtinus, S. Gregorius & alii, ſeſe in latebras abdiderunt, aut omnino eas reſpuerunt.

Baſil. in.c. 6. Iſa.

Eccli. 7.

IV. REMED. Conſidera, ſi dignitatem vel magiſtratum huiuſmodi, in quo ſit periculum crebrius in acceptione perſonarum delinquendi, iam ſuſceperis, vices te tenere Domini Dei; Vox ſiquidem Moyſis eſt. *Non accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt.* Et regis Ioſaphat ad iudices in Vrbibus conſtitutos. *Videte, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini, & quoſcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* Quamobrem Iudices in iiſdem diuinis ſcripturis non ſemel Dii appellantur vt obſeruarunt SS. Patres. vt in Exodo, cum dicitur. *Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices.* quo ſenſu inquit Auguſtinus, ibidem Moyſes conſtitutus dicitur *DEVS Pharaonis.* Et in Pſalmo. *Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem Deos diiudicat.* Nam mox ſequitur. *Vſquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?* Iam autem conſtat Deo in vtroque teſtamento crebro attribui, quod non ſit acceptor perſonarum, vt in Deuteronomio, Sapientia, Eccleſiaſtico, Beato Paulo & Petro Apoſtolo, Quam cauſam rex Ioſaphat in ſuo ad Iudices ſermone expreſſit, nam cum dixiſſet ideo eos abhorrere debere ab acceptione perſonarum, quod Dei iudicium exercerent, ilico ſubiunxit. *Non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.* Sed nec ſubticuit Spiritus ſanctus cur in Deum non cadat acceptio perſonarum. *Qui non accipit perſonas Principum,* ait Iob, *nec cognouit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem: Opus enim manuum eius ſunt vniuerſi.* & Sapiens. *Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiuſquam, quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus.*

Deut. 1. 16.

2. Par. 19. 6.

Aug. p. 86. in Exod.

Exo. 22. 28.
Exo. 7. 1.
Pſal. 81. 1.

Deut. 10. 17.
Sap. 6. 8.
Eccli. 35. 16.
Rom. 2. 11.
Gal. 2. 6.
Eph. 6. 9.
Col. 3. 25.
Act. 10. 34.
1. Pet. 1. 17.

Iob. 34. 19.
Sap. 6. 8.

V. REMED. Conſidera omnibus iudicibus, Principibus, & ſuperioribus ſupremum conſtitutum eſſe Iudicem DEVM qui exactam ſeueramque omnium rerum in iudiciis ferendis geſtarum rationem ſit initurus. Nam vt ante dixit Pſaltes regius, *DEVS, qui ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio*

Digitized by Google

medio DEOS diiudicat. hoc eſt, maior iudex minores *qui de hominibus iudicandi poteſtatem habent.* vt exponit lib. 13. in Ezechielem B. Hieronymus. vt H.in c.44.Ezec. ſenſus ſit. Quamuis huius mundi iudices, ſint quaſi Dii quidam; ſupremus tamen eorum Iudex Deus ſedulo attendit, quemadmodum munere ſibi commiſſo perfungatur. Hoc monitum vel Remedium ipſa Sapientia diuina tradidit, cum agit de cauenda in iudiciis perſonarum ac- Sap.6.2. ceptione his verbis, ſane pertimeſcendis. *AUDITE reges & intelligite, diſcite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundum voluntatem DEI ambulaſtis. Horrende & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum his qui præſunt fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.* Quis non horreat ad hoc iudicium, in quo non ſolum opera ſed etiam cogitationes ad ſeueriſſimum examen vocabuntur? Certè ſic horruit rex Dauid, vt alicubi dixerit. *Non intres in iudicium* Pſal.142.2. *cum ſeruo tuo Domine, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.*

VI. REMED. eſt S. BASILII, in principium Prouerbiorum, dum Iudi- Baſ.hom.12. cem deterret à reſpectu perſonarum, ita ſcribentis. *Huic iudici pſalmus ait.* Pſal.57.2. *Itaq; ſi verè iuſtitiam loquimini, rectè iudicate filii hominum. Argumentum namque iuſti, affectus eſt in iudicando rectitudo. Quod idem in orationis proceſſu innuere videtur, dicens. Pondus magnum & paruum, abominatio apud Deum ſunt vtraque, non* Prou.20.10. *æquum circa iudicium ponderum id appellatione prouerbii modo figurans.* Et infra. *Quomodo igitur ex Salomonis ſententia, cogitationes iuſtorum iudicia ſunt viro ſapien-* Prou.12.5. *ti, omnino ſatagendum erit intra cordis arcana tribunal conſtituere, rectaque facere iudicia mentemque velut in trutina ſuſpendere ad ea quæ conueniunt. Et quando ſingula Dei mandata contra aduerſantem ſibi malitiam coram te iudicium experiuntur, da legi diuinæ contra vitium victoriam. Iniquum & æquum apud te iudicantur. Reſponde contra concupiſcentiam alienorum bonorum. Da vt vincat virtus. Contumelia & patientia inuicem pugnant? vitupera contumeliam, lauda patientiam. Odium item & caritas? alterum procul reiice, alterum verò, id eſt, caritatem, propriam, familiaremque tibi redde. Simulatio & ſimplicitas, fortitudo & timiditas, iuſtitia & iniuſtitia, temperantia & intemperantia iudicantur. Tunc denique in tuæ mentis receſſu iudictorum rectitudinem oſtende, & veluti in tribunali tibi ipſi aſſidere mandatum Dei faciens, monſtra te vitium abhorrere ac omninò ab eo eſſe auerſum, virtuti verò fauentem. Si enim in rebus omnibus quas agis, apud te meliora vincere permittas, beatus in die illa fueris, quando DEUS occulta hominum iudicabit, vt teſtatur Euange-* Rom 2.15. *lium cogitationibus corda ſimul hominum accuſantibus & defendentibus.* Hucuſque Baſilius.

VII. REMED. Conſidera exempla vtriusque teſtamenti. E veteri ha-

Digitized by Google

uerunt. Nam Dione Caſsio teſte, Traianus Imperator, cum Tribunũ militum renunciaſſet ſtrictum enſem in manus eius porrigens dixit. *Cape ferrum hoc, & ſiquidem rectè imperium geſſero, pro me; ſin aliter contra mè hoc vtere.* Et cum mulier quædam aliquando eum rogaſſet vt ſe audiret, & ille reſpondiſſet. Otium ſibi non eſſe. illa clamans ait. Noli ergò imperare. Quo audito, continuò cauſæ eius aures dedit. THEMISTOCLES, auctore Plutarcho. cum ab eo Simonides Poeta propter æquum quiddã poſtulaſſet. *Neq; tu,* inquit, *bonus poeta eſſes, ſi modos & numeros in canendo contemneres: neq; ipſe bonus prætor ſi gratiam cuiuſq; legibus præferrem.* PAPINIANVS, teſte Spartiano, iuſſ⁹ à Caracalla Imp. occiſi fratris Getæ facinus in Senatu, & apud populum diluere, recuſauit, dicens. *Non tam facilè parricidiũ excuſari poſſe, quàm fieri.* In his exemplis, nec Traianus, ilicet mperator, æquitati perſonam ſuam præponderare voluit, nec Themiſtocles etſi Athenis potẽtiſsimus: nec Papinianus etſi Iureconſultus diſertiſsimus, perſonam aut magni Poetæ aut Imperatoris contra iuſtitiam reſpexerunt. VERVM neque defuerunt, qui in hoc genere & conſanguineorum, fratrum atque filiorum ſalutem æquitati poſthabuerunt. Nam vt habet Plutarchus, PHOCION Athenienſium Princeps ne genere quidem Charillo repetundarum dictuio cauſam adeſſe ſuſtinuit, inquiens. Equidem mihi generum te hominem iuſtum & probum optaui. Quo dicto deſerto genero inde ſe proripuit. Eodem autore EPAMINONDAS Thebanorum Dux filium corona primum impoſita ſecuri feriri iuſsit, quod Præceptorum paterrorum immemor cum hoſte conflixiſſet, eumque vicisſet. Idem habes in Valerio Maximo de Bruto & Torquato, qui ad ſartam tectam tenendam iuſtitiam liberis quoque non pepercerunt. Et de Seleuco Locrenſium Rege, qui cum legem tuliſſet de adultero vtroque oculo orbando, filiusque in adulterio deprehenſus eſſet, ſe vno, filium altero oculo priuauit, ne ob acceptionem perſonæ lex ab ipſo lata violaretur.

Dion in Traiano. *Pl. in Themiſt.* *Sp. in Caracalla.* *Plut. in polit.* *Id. in Paral.* *Val. lib. 5. c. 8. & lib. 6. c. 3.* *Aug. in c. 7. Ioan.*

IX. REMED. eſt S. AVGVSTINI in Tractatu 30. in Ioannem. Exponens enim verba Chriſti. *Nolite iudicare perſonaliter, ſed rectum iudicium iudicate. Hoc vitium,* inquit, *fratres, quod Dominus notauit hoc loco, euadere in hoc ſeculo magni laboris eſt, non perſonaliter iudicare, ſed rectũ retinere. Admonuit quidem Dominus Iudæos, ſed monuit & nos: illos conuicit, & nos inſtruxit; redarguit, nos exacuit.* Et infra. *Quis eſt qui non iudicat perſonaliter? Qui diligit æqualiter. Dilectio æqualis facit non acceptari perſonas: nam cum homines diuerſo modo pro ſuis gradibus honoramus tunc timendum eſt, ne perſonas accipiamus.* Quod remedium æqualis dilectionis omnium Et hoc obſeruatu facilius eſt quo magis eſt conſentaneum præcepto Dei mandantis, vt diligamus proximum ſicut nosipſos & nouo mandato Chriſti relicto diſcipulis, vt diligerent inuicem, ſicut

Matth. 22. 39. Ioan. 13. 34.

cos

Digitized by Google

eos ipſe dilexiſſet. Ex hac doctrina non obſcurè efficitur, non poſſe iudicem, dum cauſa diuitis iuſtior eſt, quam pauperis, etiam ex miſericordia potius patrocinari pauperi, quàm diuiti, quia peccaret non modo contra iuſtitiam ſecundum merita cauſæ iudicantem, ſed etiam contra

Aug con. 1. caritatem æqualiter omnes diligentem, vt eruditè idem annotauit Auguſtinus ſcribens in Pſalmum 32. *Aliquando*, inquit, *audis cauſam inter duos, quorum duorum vnus eſt diues, & alius pauper, & contingit, vt pauper habeat cauſam malam, diues autem, bonam. Iam ſi tu non es eruditus in regno Dei, videris tibi benefacere, ſi quaſi pauperem miſeratus abſcondas, & contegas iniquitatem illius, & voles eum iu-*

Exo. 23 3. *ſtificare vt quaſi bonam cauſam habere videatur. Et ſi reprehenſus fueris, quod malè iudicaſti, reſpondes Noui, & ego ſcio, ſed pauper erat, miſericordia ei debebatur. Ait tibi Deus. Ne accipias perſonam pauperis in iudicio. Illud eſt, vbi fallitur (homo) veluti qui vult placere Deo, ſi perſonam pauperis in iudicio accipiat, & dicat, faui pauperi. Imò ſi teneres vtrunque & miſericordiam & iudicium, placeres Deo. Primo, qualem miſericordiam feciſti in eum, cuius iniquitati fauiſti? Ecce ſaccello peperciſti, & cor percuſſiſti: pauper iſte iniquus remanſit, & tanto iniquior, quanto te quaſi hominem iuſtum fauere vidit iniquitati ſuæ. Qualem miſericordiam præbuiſti ei, quem iniuſtum feciſti? Ecce crudelior inueniris, quàm miſericordior. Quid ergo, inquis, facerem? Iudicares primò ſecundum cauſam, argueres pauperem, flecteres diuitem Alius eſt iudicandi, alius petendi locus. Quando te ille diues videret tenuiſſe iuſtitiam, non erexiſſe iniqui pauperis ceruicem, nonne flecteretur ille potens ad miſericordiam petenti, qui lætus redditus erat te iudicante?*

X. REMED. Quando cauſa, quæ inter diuitem & pauperem agitatur anceps & dubia eſt, laudabilius eſt in pauperis partes potius, quam diuitis inclinare, quod Spiritus ſanctus in diuinis ſcripturis non ſubticuit,

Deut. 10. nam cum in Deuteromio dixiſſet. *Deus magnus & potens, & terribilis, qui perſonam non accipit, nec munera*; mox ſubiungit. *Facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum: & vos ergo amate peregrinos,*

Pſal. 81. 3. *quia ipſi fuiſtis aduenæ in terra Ægypti.* Et cum in pſalmis dixiſſet. *Vſquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?* addit. *Iudicate egeno & pupillo: humilem & pauperem iuſtificate. Eripite pauperem & egenum de manu peccatoris*

Eccli. 4. 10. 5. *liberate.* Vnde & Eccleſiaſticus. *In iudicando eſto pupillis miſericors vt pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quam mater.* Rationi quoque id valde conſentaneum eſt. Primo quia pauper diuite miſerior eſt, ac proinde & miſericordia atque ſubſidio dignior. 2. quia ex parte Iudicis laudabilius eſt potius in animi moderationem, quam in ſeueritatem, ad commiſerationem magis quam in ſummi iuris acerbitatem propendere. 3. quia natura procliuior eſt homo in diuitem & potentem, à quo aliquid commodi expectat, quàm in egentem qui beneficii compenſandi facultatem non habet, vt ſapienter animad-

uertit

Digitized by Google

uertit B. Ambroſius, dum ita ratiocinatur. *Quid autem tibi prodeſt fauere diuiti*, nempe in iudicando? *An quia citius amantem remuneret? His enim fauemus frequentius, à quibus referendæ vicem ſperamus gratiæ. Sed eo magis infirmo & inopi nos ſtudere conuenit, quia pro eo qui non habet, remunerationem ſperamus à Domino IESV: qui ſub ſpecie conuiuij generalem virtutis edidit formam, vt his potius noſtra conferamus beneficia, qui nobis ea non poſſunt repræſentare*. ATQ. hac de cauſa DEVS toties expoſtulat cum Iudæis, quod tam exiguam curam gerant pauperum, aduenarum, & pupillorum, quia communiter à diuitibus opprimebantur, vt apud Ieremiam, dum ita quæritur. *Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt.* Ob eandem & Ethnici Principes ſanxerunt quando ſubdito lis eſt cum Principe, ſubdito potius fauendum quàm Principi. Vnde Iulius Capitolinus ſcribit. M. Antoninum, Philoſophum dictum, in cauſis compendii & quæſtus nunquam fauiſſe fiſco, vt bene annotauit doctiſſimus Couarruuias Sebogienſis Epiſcopus. Plinius verò laudauit Imp. Traianũ, quod eo imperante fas eſſet contra fiſcum iudicare. *Quæ*, inquit, *præcipua gloria tua eſt, ſæpius vincitur fiſcus: cuius mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono Principe*. Hinc Modeſtinus Iureconſultus ait. *Non puto delinquere eum, q in dubiis quæſtionibus contra fiſcum facile iudicauerit.* Qua autem de cauſa laudabilius eſt in ancipiti controuerſia egenti potius fauere, quàm potenti, ſubdito quàm Principi, eàdem laudabilius eſt in iudicio ferendo fauere potius iis qui infirmitate naturę ex impetu potius & inuoluntariè, quàm ex malitia deliquerunt. Deinde iis qui occaſiones labendi graues habuerunt, quam qui maleficiis anſas quæſiuerunt: ac etiam iis qui cæteroquin pacis & quietis amantes ſunt, quàm factioſis, qui Reſpub. facile conturbant.

Amb. 2. offic. 25.

Luc. 14.

Ier. 5. 28.

Con. lib. 1. var. reſol. c. 16.

Plin. in Paneg.

L. non puto ff. de iure fiſci.

XI. REMED. eſt deteſtatio Auaritiæ, & corruptelæ munerum. Vnde Dominus DEVS Moyſen his verbis monuit. *Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, &c. qui iudicent populum omni tempore*. Deinde acceptionem perſonarum ſæpè cum acceptione munerum coniunxit, eo quod acceptio perſonarum fere fiat ob auaritiam & munera. Vt in Deuteronomio. *Non accipies perſonam, nec munera, quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum.* Et apud Salomonem. *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non benefacit: iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.* Et in Iſaia, cum Deus dixiſſet. *Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones*, mox addit. *Pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad illos.* Imò vtraque acceptio coniuncta eſt, cum mentio fit de Deo. Vt cum in Deuteronomio Moyſes ait. *Deus magnus, & potens, & terribilis, qui perſonam non accipit, nec munera.* Et rex Ioſaphat. *Non eſt apud Dominum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.* Hoc antidotum inſinuauit B. AM-

Exod 18. 21.

Deut. 16. 19.

Prou 28. 21.

Iſa. 1. 23.

Deut. 10. 17.

2. Par. 19. 6.

Omnis arbor, inquit Chriſtus, *quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Et *Inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium.* Et *Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum.* Matth. 3.10. Matth. 22.13. Ioan. 15.2.

II. REMED. Conſidera quid SS. Patres. B. EPHRÆM in ſecundum Domini aduentum. *Ne ſimus hic negligentes cariſſimi mei, vt non per infinita ſecula poſtmodum pœnitentiam agere cogamur, vbi nihil proderunt lachrymæ ac gemitus, vbi non erit amplius vlla pœnitentia. In ſtudiis atque laboribus veſtris, gaudent & exultant angeli atq; archangeli: ſicut contra in torpore ac negligentia veſtra gaudet inimicus.* GREG. Nazianz oratione de pace. *Hanc à nobis in hac virtute adhibendam eſſe rationem cenſeo, vt nec ſegniores ſimus, quam modus poſtulet, nec rurſus acriores & ardentiores, vt nec ob lenitatem temerè nos quibuſlibet aggregemus, nec ob petulantiam ab omnibus deſciſcamus. Vt enim iners eſt ſupina ſegnities, ita leuitas agreſtis & à ſocietate abhorrens.* AMBROSIVS in epiſtola ad Irenæum, agens de Lia & Rachel à Laban dimiſsis cum Iacob. *Ecce,* inquit, *primum, quia ignauus & inuidus laborioſam & diſciplinæ tenacem alienat à ſe ac defugit, ſeſeq; cupit ſeparare, quoniam eas oneri eſſe cernit ſibi & putat ſe lucrum feciſſe, quod alienauit eas, &c. Nunc audiamus, quomodo quæ habet virtus, non habeat ignauia. Aiunt enim. Omnes diuitiæ & gloria, quam tulit DEVS patri noſtro nobis erit, & filiis noſtris. Merito Dei arbitrio dicunt eſſe ſublata quia ipſe eſt auctor bonorum, cuius gratia ignaui exuuntur.* Io. CHRY. ſermone de virtutibus & vitiis. *Satis eſt mali, hoc ipſum nihil feciſſe boni. Sit nobis agricola quidam, nihil porrò peculii noſtri diſſipet, neq; dolis furto ſurripiat, tantum ille manus compreſſas tenens domi ſedeat, ſemina non ſpargat, rura non ſcindat, vites non colat, & quod præterea ad agriculturam pertineat, nihil prorſus efficiat, nonne ab eo ſupplicium ſumemus? & tamen nihil intulit iniuriæ, nec habemus omnino, quod illum accuſare poſſimus.* Et tractans dictum Apoſtoli, *oportet hæreſes eſſe,* ita ſcribit. *Quid eſt, dic ſodes, diabolo peius? & tamen licet omnes machinas in Iob conuerteret omnemque pharetram in corpus iuſti exinaniret, ipſum non ſolum non ſubuertit, ſed & clariorem fecit. Iudæ autem, quia negligens erat ac deſes, neque Chriſti conſuetudo profuit. Nam poſt tot conſilia, poſtque plurimas illas admonitiones manſit, qualis erat, proditor. Cauſa autem eſt, quia Deus non adigit vi neque cogit inuitos. Ita nec nobis, ſi modo prudentes ſimus, nocere poterit diabolus. at ſi non fuerimus prudentes, ſed ignaui, etiam illa quæ prodeſſe poſſent, non proderunt, ſummamque interim faciemus iacturam. Tantum malum eſt ignauia, Quocirca & Iudæis præſentia Chriſti non ſolum non profuit, ſed & nocuit, non ob Chriſtum, ſed ob ſuam ipſorum malitiam & ſtuporem.* Sanctus BERNARDVS in Cantic. *Viro ſapienti ſua vita vinea eſt, ſua mens, ſua conſcientia: nil quippe incultum deſertumuè in ſe ſapiens delinquet. Stultus non ita. cuncta apud eum neglecta, tacentes, cuncta iacentia, cuncta inculta & ſordida. Vbi vitis virtutis? vbi botrus boni operis? vbi vinum lætitiæ ſpiritualis? Per agrum hominis pigri tranſiui, inquit, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerunt*

Ephr. tom 1. Naz. orat. 3. Amb. lib. 1. ep. 4. Gen. 31. Chry. Bern. ſerm. 63. Prou. 24.30.

ſuperficiem eius ſpinæ, & materia lapidum deſtructa erat. Audis ſapientem irridentem ſtultum quod bona naturæ, & dona gratiæ, quæ forte per lauacrum regenerationis acceperat, tanquam illam quam plantauit Deus & non homo primam ſuam vineam in non vineam negligendo redegit.

Bern. ſerm. 22. III. Remed. Oratio; quod remedium præſcribit B. Bern. hominibus ſpiritualibus, quando ſentiunt ſe obtorpuiſſe in diuino ſeruitio. *Cum te torpore,* inquit in Cantica, *acedia vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere, aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali, ſed iuuantis require manum, trahi te obſecrans ſponſæ exemplo, donec denuo ſuſcitante gratia factus promptior, alacriorq́; curras, & dicas. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* Cauſam verò, cur nonnunquam eiuſmodi torpor etiam perfectis obrepat commemorat hanc *Quoniam quantæuis perfectionis anima, quamdiu quidem gemit ſub corpore mortis huius, & huius ſeculi nequam retinetur incluſa carcere, vincta neceſſitatibus, torta ſceleribus, lentius, ſegniusq́; aſſurgat neceſſe eſt ad contemplanda ſublimia, nec omninò liberum habet ſequi ſponſum quocunque ierit. Hinc lachrymoſa vox illa gementis. infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hinc ſupplex illa precatio. Edue de carcere animam meam. Dicat proinde, dicat cum gemitu etiam ſponſa. Trahe me poſt te, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena habitatio ſenſum multa cogitantem.*

Pſal. 118. 32.
Rom. 7. 24.
Pſal. 141. 8.
Cant. 1. 3.
Sap. 9. 15.

Ephr. parænæ. 23. tom. 2. IV. Remed. Obrepenti torpori vel ſomnolentiæ, poſt imploratum diuinum auxilium ilico reſiſte. Eſt. B. Ephræm, quod in parænesi quadam dedit Nouitiis laborem fugientibus. *Mane,* inquiens, *ſurgit frater orationem facturus in cella ſua. Deinde arrepto opere dæmon honeſtatis inimicus infert ei cogitationem acediæ. & ſi obueniente acedia reſiſteret frater, operando & ſe exercendo. tunc acediæ ſpiritum diuinæ gratiæ auxilio repelleret.* Exemplum autem victoriæ contra dæmonem in hoc genere narrat *in Doctrina varia* de humilitate comparanda. *Frater,* inquit, *cuidam ſuggerebat cogitationes tempore vigiliæ dicentes. Requieſce hodie, & noli ad vigilias ſurgere. At ille. Cogita te heri non ſurrexiſſe, & hodie tibi ſurgendum eſſe, Et de opere aggrediendo rurſus, ei ſuggerebant. Quieſce hodie, & cras operaberis. Illeq́; iterum reſpondit. Nequaquam, ſed hodie operare, & de craſtino Domino curæ erit.* Simile exemplum de ſe refert Caſsianus in inſtitutionibus monaſticis his verbis. *Cum incipiens in eremo commorari Abbati Moyſi omnium Sanctorum ſummo dixiſſem, me ægritudine acediæ heſterno die grauiſſimè fuiſſe confectum, nec ab ea potuiſſe aliàs liberari, niſi ad abbatē Paulum protinus cucurriſſem. Ille, non te, ait ab ea liberaſti, ſed magis ei te deditum & ſubditum præbuiſti Grauius enim te, vt deſertorem ac fugitiuum deinceps aduerſarius impugnabit, quem de conflictu ſuperatum protinus aufugiſſe conſpexit, niſi de cetero commiſſa congreſſione non deſertione cellæ vel ſomni torpore ingruentes aſtus eius ad horam euaporare malueris, ſed tolerantia potius & conflictu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum eſt acediæ impugnationem non declinando fugiendam, ſed reſiſtendo ſuperandam.*

Id. tom. 2.
Caſſ. lib. 10. c. 25.

V. Re

V. REMED. Conſidera quanta remuneratio parata ſit in cœlo ſtrenuè laborantibus in vinea Domini. Eſt S. BASILII in Regulis breuioribus. Poſita enim interrogatione. Quomodo piger ad mandatũ excitari poſſit, vt nauus ſit? reſpondet his verbis. *NEMPE ſi ei perſuaſum ſit, vbique Dominum Deum adeſſe, & omnia cernere, & comminationem illam veram eſſe, quæ facta eſt aduerſus pigrum & ſimiliter contra ſpem magnæ mercedis futuræ ab illo, qui per Paulum pollicitus eſt accepturum vnumquemq; propriam mercedem ſecundum laborem ſuum, & quæcunque in hanc ſententiam ſcripta ſunt ad ſtudium vniuſcuiuſque, ſiue patientiam excitandam ad gloriam Dei.* Hoc antidotum non dubium eſt, quin ſit valde efficax. Si enim huius ſeculi homines, pro exigua mercede & quæſtu ingentes ſæpè labores ſubeunt, eoq; maiores, quo maior quæſtus vel remunerationis ſpes affulget, quanto magis nos parati eſſe debemus ad laborem aliquem ſuſtinendum pro regno Dei, & felicitate æterna Quæ remuneratio tanta eſt, vt nihil ſint omnes noſtri labores, ſi cum illa conferantur. Vnde Apoſtolus. *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Et apud B. ATHANASIVM ſanctus Antonius. *Nec vniuerſo orbi renunciantes dignum aliquid habitaculis poſſumus compenſare cœleſtibus.* EVSEBIVS Emiſenus ad monachos. *Totis licet animi & corporis laboribus deſudemus, totis licet obedientiæ viribus exerceamur, nihil tamen condignum merito pro cœleſtibus bonis compenſare & offerre valebimus.* AVG. *Quanto labore digna eſt requies quæ non habet finem? Si verum vis comparare, & verũ iudicare, æterna requies æterno labore rectè emitur.* FVLGENTIVS ad Monimum *Tantum ibi (*in cœlo*) gratiæ diuinæ retributionis exuberat, vt incomparabiliter atq; ineffabiliter omne meritum, quantumuis bona & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque operationis excedat.*

Baſil. reg. 37. Matth. 25. 30. 1. Cor. 3. 8. Rom. 8. 18. Athan. in eius vita. Emiſ. hom. 3. Aug. in Pſal. 93. Fulg. lib. 1. c. 10.

VI. REMED. Conſidera torporem & ignauiam vniuerſæ naturæ, ac imprimis humanæ eſſe contrariam. *Homo*, inquit B. Iob. *naſcitur ad laborem, & auis ad volatum. Nihil ſine magno* inquit HIER ad Paulinum, *labore, vita dedit mortalibus.* Iupiter apud Ethnicos omnia labore habuit venialia. B. PAVLVS apud Chriſtianos denuntiat Theſſalonicenſibus. *Si quis non velit operari, nec manducet.* B. BERN. epiſtola ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum. *Labor, inquit, & laborare, & voluntaria paupertas, hæc ſunt monachorum inſignia. Ægyptiorum monaſteria,* ait HIER. in epiſtola ad Ruſticum monachum, *hunc morem tenent, vt nullum abſque operis labore ſuſcipiant.* Ad operarios & opifices ſi reſpicimus, nullus bonus agricola eſt, niſi gnauus & induſtrius, & ruſticarum rerum ſtudio incenſus. Opifices, qui non de multa nocte vigilant, mercator ignauus, miles ſegnis, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi poſſunt. Artium maximarum ſtudia ſine vigilantia & labore fruſtra tractantur. Solon, apud græcos, præcipit, parentem à filio nullum vitæ ſubſidium accipere, qui nullam artem filium

Iob. 5. 7. Hier. ep. 13. 2. Theſſ. 3. 10. Bern. ep. 42. Hier. ep. 4. Laer. lib. 1.

Diod.Sicul. docuiſſet. Lex Ægyptiis fuit, qua ſinguli cogebantur nomina apud præſidem profiteri, & qua arte ſuſtentarentur, oſtendere. Quod ſi quis mentiretur, aut iniuſto quæſtu viueret capite plectebatur. Catonis ſententia erat. *Homines nihil agendo male agere diſcere*. Tota laus Ducis belli & Imperatoris erat in vigilantia & celeritate.

Sueton. Hinc Veſpaſiani dictum. *Imperatorem ſtantem debere mori*. Adhæc labor ipſe omnes artes adinuenit, domos ædificat, agros colit & vineas, terram peragrat, mare nauigat, naturam ipſam excolit, litteras tractat, religionem conſeruat, fera & ſylueſtria animalia manſueta reddit, ingenium acuit, memoriam perficit, & vt nobilis Poeta

Virg.1.Georg. ait, *labor improbus omnia vincit*. Demum terra nullo labore culta, nihil niſi ſpinas & tribulos profert. Aer non commotus corrumpitur. Domus non habitatæ corruunt. Viæ non tritæ ſylueſcunt. Inſtrumenta Muſica, quæ non pulſantur, deſtruuntur. Ferrum ſine exercitio rubiginem con-

Caſſ.coll.7. c.6. trahit. Aqua ſtagnans non niſi ranas, bufones & ſerpentes gignit. Equus generoſus in ſtabulo quieſcens marceſſit. *Nulla virtus ſine labore perficitur*, ait Abbas Serenus apud Caſſianum.

VII. REMED. Conſidera ignauos & ſegnes dæmonum dolis &

Matth.13.25. tentationibus maximè eſſe obnoxios. Quod liquet ex parabola à Chriſto apud Matthæum allata de bono ſemine, in ea enim dicitur. *Cum autem dormirent homines venit inimicus & ſuperſeminauit Zizania in medio tritici*: inimicum autem illum eſſe diabolum Chriſtus ipſe interpretatur. Dormientes autem, qui alii ſunt, quam qui ſegnes ſunt in operibus bonis! Et ex alio

Luc.11.24. dicto Chriſti apud Lucam de more dæmonis. *Cum immundus Spiritus exierit de homine*, nempe iam conuerſo, *perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem*, hoc eſt executionem impiarum ſuarum fraudum. *et non inueniens dicit. reuertar in domum meam vnde exiui*, nam ob peccati conſuetudinem ſperat ſe poſſe redire ad eum, ex quo eiectus eſt, *Et cum venerit, inuenit eam vacantem*, id eſt, otioſam, & ſegnem, *ſcopis mundatam*, leuiter tantum purgatam, quia non ſerio conuerſus fuit. *Tunc aſſumit ſeptem Spiritus nequiores ſe & ingreſſi habitant ibi*. & noua zizania bono ſemini ſuperſeminat, quæ vix deinceps

Chry.hom.4. extrahi poſſint. *Nam vt piratæ*, inqnit B. CHRYSOSTOMVS de verbis Iſaiæ, *his potiſſimum nauibus inſidiantur, quas auro & pretioſis mercibus onuſtas eſſe intelligunt: ita dæmon his potiſſimum laqueos obtendit, quos bono accepto ſemine ſpiritualibus diuitiis abundare cognoſcit*. Exemplo poteſt eſſe DAVID rex & Propheta, qui cum eſſet vir Dei, & multo bono ſemine excultus, tamen

2.Reg.11.4. ei diabolus ſuum libidinis zizanium otio domi vacanti inſeuit, ſic prorſus, vt adulterium & homicidium, ſimul vno fere vt ita loquar, halitu per-

Hier.ep.4. petrarit. Quare B. HIER. monaſtices & perfectæ vitæ ſtudioſum Ruſticum his verbis monuit, *aliquid operis facito, vt ſemper te diabolus inueniat occupatum*.

VIII. RE-

VIII. Remed. Conſidera, obrepente torpore & ſomnolentia; quantum omnes beſtiæ quotidie laborent pro vili aliquo pabulo conſequendo: quamdiu araneus pro muſca, felis pro muſculo capiendo ad foramen aduigilet: quantum ſupra vires formica æſtate ſudet pro eſca hyberna: quod exemplum Salomon ad pudefaciendos ignauos portulit. Prou.6.6. Aut ſi illa exempla non arrident, quantum huius ſeculi homines noctu diuq; ſe fatigent, vt mundo placeant. Idcirco enim Chriſtus Saluator noſter apud Lucam villicum iniquitatis laudauit, dixitque *filios huius ſeculi prudentiores eſſe filiis lucis in generatione ſua*, vt ab iis vigilantiam & ſolertiam non in malo ſed in bono diſceremus. Luc.16.8. Illuſtre huius antidoti exemplum habes in vita S. Pelagiæ Antiochenæ, quam Iacobus diaconus Heliopoleos conſcripſit. Pelagia Antiochena meretrix, inquit, adeo compta per vias ibat, vt nihil in eius veſtibus præter aurum, & gemmas ingenti ſplendore micantes cerneretur. Apud Surium. 8.Octob. Ipſi quoque pedes auro & margaritis fulgebant. Stipabant verò eam ingens comptulorum puerorum puellarumque turba Tanta autem formæ eius erat venuſtas, vt ſpectatores nullo eius aſpectu ſatiari poſſent. Epiſcopi aliquot ei obuiam facti, cum gemittu vultum auerterunt, velut à re execrabili, ſolus Nonnus Edeſſenus Epiſcopus oculos in eā diu defixit, alioſque Eepiſcopos ea re obſtupefactos rogauit, quid de ea venuſtate illis videretur? Illis vero ſilentibus vultum in genua demiſit ſudario tectum, multaſque cum longo ſuſpirio lacrymas profudit: erectus vero dixit ſe mirifice ea venuſtate delectatum. Quot enim horas, inquit, hæc mulier expendere putanda eſt, dum ſe comit & ornat, tota mentis cogitatione in id intenta, vt ſua pulchritudine mundi amatoribus placeat? Et nos habentes Patrem omnipotentem in cœlis, Dominum immenſæ maieſtatis, ampliſſima promittentem præmia bene operantibus, nihil ſtudemus ornandis miſeris animabus noſtris, nec ſordibus earum expiandis' ſed patimur eas [illegible]nas iacere, deſidiaque marceſcere. His dictis apprehenſa manu diaconi ſui abiit in cubiculum, ibique humi proſtratus, nullum plorandi finem faciens cœpit coram Deo ſuam ſocordiam deteſtari dicens Ecce vnius diei ornatus, quam hæc femina corpori ſuo excolendo adhibet vincit omnem animæ meæ ornatum. Hanc Pelagiam S. Nonnus paulo poſt, cum forte eius concioni intereſſet, ad Christum conuertit, ſacris aquis abluit, ſuaque inſtitutione effecit, vt poſt duriſſimam actam pœnitentiam in monte Olïueti, vbi ignota in habitu virili vſque ad mortem delituit, in Sanctarum numerum ab Eccleſia ſit relata.

IX. Remedium. Conſidera exempla Sanctorum, qui & ipſi manibus ſtrenuè laborarunt, & alios ad idem faciendum ſunt cohortati

Act.20.32. PRIMVM ſit Apoſtoli Pauli, qui vt eſt in Actis Apoſtolicis, Epheſi maiores natu ita allocutus eſt. *Vigilate memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſaui, cum lachrymis monens vnumquenq; veſtrum. Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupiui. Ipſi ſcitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.* Et in priore epiſtola 1.Cor.9.15. ad Corinthios, multis rationibus probat ſe ex ordinatione etiam Domini potuiſſe Euangelii ſumptibus viuere, & labore manuum abſtinere, 2.Theſſ.3.8. ſed ob maiorem ædificationem noluiſſe. Et in poſteriore ad Theſſalonicenſes cohortans alios ad ſe imitandum. *Ipſi ſcitis*, ait, *quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus. Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed vt noſmetipſos formam dare-* Pallad.c.10. *mus vobis ad imitandum nos.* II. eſt Abbatis PAMBONIS apud Palladium in Lauſiaca hiſtoria. *Pambo*, inquit, *cum eſſet moriturus in ipſa hora exceſſus, cum circumſtantibus Beato præſbytero & Ammonio viris inclytis & reliquis fratribus, dicitur hoc dixiſſe. Ex quo veni in hunc locum ſolitudinis, & meam ædificaui cellam, & hic habitaui, nulla fuit dies, quo non aliquid operis fecerim meis manibus: nec memini me ab aliquo panem gratis datum comediſſe: nec me in hanc horam pænitet alicuius ſermonis quem dixerim. & ſic ad Deum recedo, vt qui nec pius quidem ac religioſus eſſe* Caſſ.l.10.c.24. *cœperim.* III. Abbatis PAVLI apud Caſſianum de inſtit. monaſt. *Abbas Paulus probatiſſimus Patrum, cum in eremo vaſtiore conſiſtens, quæ Porphyrio nuncupatur, palmarum fructibus, & horto modico ſecurus, haberet ſufficientem alimoniam ſuæ victusque ſubſtantiam, nec poſſet aliquid aliud vnde ſuſtentaretur operis exercere, eo quod ab opidis, & habitabili terra ſeptem manſionibus, vel eo amplius deſerti illius ſepararetur habitatio, plusq; expeteretur pro mercede vecturæ, quàm valere poſſet pretium operis deſudati collectis palmarum foliis quotidianum penſum velut exinde ſuſtentandus à ſemetipſo iugiter exigebat. Cumque opere totius anni antrum eius fuiſſet impletum id quod ſolicita cura laborauerat ſingulis annis ſuppoſito igne cremabat: in tantum probans ſine opere manuum nec in loco poſſe monachum perdurare, nec ad per-* Cæſar.l.12.c.47. *fectionis culmen aliquando conſcendere.* IV. eſt RIHCARDI cuiuſdam apud Cæſarium. *In Arnſberga monaſterio ordinis Præmonſtratenſis ſicut audiui à quodam ſacerdote eiuſdem congregationis, Scriptor quidam erat, Richardus nomine, Anglicus natione: hic plurimos libros in eodem cœnobio manu propria conſcripſerat, mercedem ſui laboris præſtolans in cœlis. Hic cum fuiſſet defunctus, & in loco notabili ſepultus, poſt viginti annos tumba eius aperta manus eius dextera tam integra & tam viuida eſt reperta, ac ſi recenter de corpore animato fuiſſet præciſa reliqua caro in puluerem redacta fuit. In teſtimonium tanti miraculi manus eadem vſque hodie in monaſterio reſer-* Cantip.l.2. Apum.c.5. *uatur.* V. B. BERN. apud Thomam, Cantipratenſem *Narratur*, inquiens, *de beatiſſimo BERNARDO Clareuallenſi Abbate, quod aliquando in meſſione ſegetum fratrem conuerſum viderit, deuote quidem & vltra vires in agro cum mona-*

chis

thio laborantem. Tactus ergo Spiritus ſancto intrinſecus B. Bernardus, dixit coram omnibus laborantitibus. Eia frater, age quod agis, nullum aliud poſt hanc vitam purgatorium ſuſtinebis.

VIDE. V. *Acedia. Colloquia otioſa. Curioſitas. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia. Otium. Procraſtinatio. Tepiditas.*

PRÆSVMTIO.

Remedia contra præſumtionem.

I. REMED. Conſidera oracula diuini verbi ſacris litteris conſignata. Verbum enim diuinum reprehendit præſumptionem de miſericordia diuina & propriis donis, & ab ea dehortatur. *Ne dixeris*, ait apud Eccleſiaſticum, *peccaui, & quid mihi accidit triſte? altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adiicias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas. Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur. Miſericordia enim & ira ab illo cito proximant.* Et apud Eccleſiaſten. *Quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore vllo filii hominum perpetrant mala.* Et apud Ieremiam. *Maledictus homo, qui confidit in homine.* Et apud Apoſtolum. *An diuitias bonitatis Dei & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam bonitas Dei ad pænitentiam te adducit?* 2. docet Deum eſſe miſericordem & iuſtum, ac præſumentes de ſe derelinquere. Vt in Pſalmis. *Miſericordiam & iudicium*, ait, Dauid, *cantabo tibi Domine.* Et, *Honor regis iudicium diligit. Tu paraſti directiones, iudicium & iuſtitiam in Iacob tu feciſti.* Et in hiſtoria Iudith totus populus fidelis ſic orat. *Oſtende Domine, quoniam non derelinquis præſumentes de te, & præſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes humilias.* 3. vbique commendat nobis timorem, humilitatem, & diffidentiam noſtri. *Beatus homo*, ait Salomon, *qui ſemper eſt pauidus.* Et Paulus. *Noli altum ſapere ſed time.* Et Eccleſiaſticus. *Quanto magnus es, humilia te in omnibus.* Et Salomon. *Qui confidit in corde ſuo ſtultus eſt.*

Eccli. 5. 4. Eccli. 8. 11. Ier. 17. 5. Rom. 2. 4. Pſal. 100. 1. Pſal. 98. 4. Iud. 6. 15. Prou. 28. 14 Rom. 11. 20. Eccli. 3. 21. Prou. 28. 26.

II. REMED. Conſidera ſententias priſcorum Patrum. TERTVLLIANVS *Audientes optare intinctionem, non præſumere oportet. Qui enim optat, honorat: qui præſumit, ſuperbit. in illo verecundia, in iſto petulantia apparet. ille ſatagit, hic negligit. ille mereri cupit, at hic vt debitum ſibi repromittit: ille ſumit, hic inuadit.* Et paulo poſt. *Præſumptio inuerecundiæ portio eſt: inflat petitorem, deſpicit datorem. Itaque decipit nonnunquam. Ante enim quam debeatur, repromittit, quo ſemper is qui eſt praſtaturus, offenditur.* CYPR. *Ita nobis ſpirtualis fortitudo collata eſt, vt prouidos, non nos præcipites tueatur: vt illos muniat, qui renunciant importunitatibus delictorum, non eos qui ſe magis importunis delictis immergunt, &c. Sicut Spirius ſan-*

Tert. lib. de pœnit. Cypr. de ſingularit. clericorum

Eccli.3.27. *Etus iam tunc per Salomonem locutus eſt, dicens. Amans periculum, in ipſo periet. Nunquam niſi præcipittatus exercitus cecidit, qui auidus facere, Ducis vel Imperatoris ſui diſpoſitiones irrupit. Multo magis per perituram erogat fortitudinem, qui ſine armis doctrinæ magiſtri ſpiritus præſumpſerit triumphare, cum dicat. Væ, qui per præſumptionem ſuam aliquid faciunt.* HIERONIMVS ad Demetriadem, de

Hier.ep.8. virginitate ſeruanda. *Bonum eſt obedire mai :parere perfectis, & poſt regu-*

Id in c.4. *las Scripturarum vitæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere, nec præceptore vti peſſimo, ſcilicet præſumptione ſua.* Et in Danielem ad verba. forſan ignoſcet Deus delictis

Aug.in lib.2.c.1. tuis, &c. *Cum beatus Daniel præſcius futurorum de ſententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur.* AVGVSTINVS de Trinitate. *Duo ſunt quæ in errore hominum difficilimè tolerantur: præſumptio priuſquam veritas pateat: & cum iam patuerit, præſumptæ defenſio falſitatis A quibus duobus vitiis nimis inimicis inuentioni veritatis & tractationi diuino-*

Id in Pſal 58. *rum ſanctorumque librorum, ſi me Deus defenderit, &c.* Et in pſalmos *Videte, vtrum de vlla re præſumendum ſit homini, quando nec de iuſtitia præſumēdum eſt. Iam videte, vbi iaceant præſumentes de diuitiis, de viribus corporis, de nobilitate generis, de digni-*

Id tract.33. *tate ſeculi: ſi quis de ipſa iuſtitia tanquam ſua præſumpſerit, cadit.* Et in Ioannem *Ex vtroque homines periclitantur, & ſperando, & deſperando, contrariis rebus, contrariis affectionibus. Sperando qui decipitur? Qui dicit. bonus eſt Deus, miſericors eſt Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam deſideria animæ meæ. Quare hoc? quia miſericors eſt Deus, bonus eſt Deus, manſuetus eſt Deus. Spe iſti periclitantur. Deſperatione autem, qui cum inciderint in grauia peccata, putantes ſibi non poſſe iam ignoſci pœnitentibus, & ſtatuentes ſe ad damnationem ſine dubio deſtinatos, dicunt apud ſemetipſos. Iam damnandi ſumus, &c. Metuendum eſt, ne te occidat ſpes, & cum multum ſperas de miſericordia incidas in iudicium, &c.*

Greg.lib.33.c.15. GREGORIVS in Moralibus *Neque ita iuſtitiam timeat peccator, vt nulla ſpei conſolatione conualeſcat: neque ita confidat de miſericordia, vt adhibere vulneribus ſuis dignæ pænitentiæ negligat medicinam, ſed quem præſumit ſibi piè parcere, ſemper etiam*

Id in c.3.lib.1. *cogitet & diſtrictè iudicare.* Et in libros Regum. *O quanti ſunt adhuc imitatores Heli, qui cum minantem ſibi omnipotentem Deum quotidie de ſacro eloquio ſentiunt, & tamen hominibus diſplicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant, & dum inimicitias hominum velut implacabiles metuunt, de Dei miſeridia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fiducia apud omnipotentem Deum vindictæ locum habere poteſt, indulgentiæ verò obtinere non poteſt.* BERNARDVS in ſermone de ligno, fæno & ſtipula. *Nuſquam eſt ſecuritas, nec in cælo, nec in paradiſo, nec in mundo. nam de cælo angelus, de paradiſo Adam, de ſchola Chriſti Iudas excidit. Non locus ſed homines locum ſanctificant.*

III. REMED. eſt Timor Domini. Deus enim miſericordiam ſuam, non peccantibus aut præſumentibus. ſed timentibus eum promiſit,

Pſal.102.11. iuxta illud. *Corroborauit miſericordiam ſuam ſuper omnes timentes ſe. Quomodo*

miſeretur

Digitized by Google

miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe, Et iterum *Non eſt* Pſal.33.10.
inopia timentibus eum. Vnde TERTVLLIANVS in libro de cultu feminarum. *Qui præſumit, minus veretur, minus præcauet, plus periclitatur. Timor fundamentum ſalutis eſt: præſumptio impedimentum timoris. Vtilius ergo, ſi ſperemus nos poſſe delinquere, ſperando enim timebimus, timendo cauebimus, cauendo ſalui erimus. contra, ſi præſumamus, neque timendo, neque cauendo, difficile ſalui erimus. Qui ſecurus agit, non eſt ſolicitus, non poſſidet tutam & firmam ſecuritatem. At qui ſolicitus eſt, is verè poterit eſſe ſecurus*. Hoc antidotum præſcripſit B. GREGORIVS Gregoriæ cubiculariæ Auguſtæ, quæ optabat ſuorum peccatorum remiſſionem ipſi reuelari, dum ita reſpondet. *Rem & difficilem, etiam & inutilem poſtulaſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem vero, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minimé valebis. Quæ dies, quouſque veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certe Paulus Apoſtolus iam ad tertium cælum aſcenderat:* 2.Cor.12.4.
in paradiſum quoque ductus fuerat, arcana verba audierat, quæ homini loqui non liceret, & tamen adhuc trepidans dicebat. Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubiicio, 1.Cor.9.27.
ne forte alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. Adhuc timet, qui iam ad cælum ducitur: & iam timere non vult, qui adhuc in terra conuerſatur? Perpende dulciſſima filia, quia mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas. Habere ergo in hac vita non debes ſecuritatem, per quam negligens reddaris. Scriptum eſt enim. Beatus vir, qui ſem Prou.28.14.
per eſt pauidus. Et rurſus ſcriptum eſt. Seruite Domino in timore, & exultate ei Pſal.2.11.
cum tremore.

IV. REMEDIVM. Humilitas. Vnde CYPRIANVS de ſingularitate Clericorum. *Vtilius eſt infirmum ſe homo cognoſcat, vt fortis exiſtat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat. De qua re præſumptores obiurgat Apoſtolus dicens.* Cypr.
Si quis putat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, ſe ipſum implanat. Pro certo implanator proprius ſuam animam decipit, qui non cauendo contraria noxiis rebus ſemetipſe Gal.6.3.
commiſerit. Et AVGVSTINVS de ſermone Domini in monte. *Quid ergo dicit: Beati pauperes Spiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Legimus ſcri-* Aug.lib.1.c.2. Eccli.6.9.
ptum de appetitione rerum temporalium. Omnia vanitas, & præſumptio Spiritus. Præſumptio autem Spiritus audaciam & ſuperbiam ſignificat. Vulgo etiam magnos Spiritus ſuperbi habere dicuntur, & recte, quandoquidem Spiritus etiam ventus vocatur. Vnde ſcriptum eſt. Ignis, grando, nix, glacies, Spiritus procellarum. Quis verò neſciat Pſal.148.8.
ſuperbos inflatos dici, tanquam vento diſtentos? Vnde eſt etiam illud Apoſtoli. Scientia inflat, caritas verò ædificat. Quapropter recte hic intelliguntur pauperes Spiritu, 1.Cor.8.1.
humiles & timentes DEVM, id eſt, non habentes inflantem Spiritum. Nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem, ſiquidem peruentura eſt ad ſummam ſapientiam. Initium autem ſapientiæ timor Domini. Quoniã & econtrario, initium oïs peccati Eccli.1.16. Pſal.110.10. Eccli.10.15.

Digitized by Google

Bern.ſerm.11. *ſuperbia ſcribitur.* Vnde B. BERN. exponens pſalmum. Qui habitat in adiutorio, docet proximum lapſum in vorag nem præſumptionis prouenire ex defectu humilitatis, *Nolo*, inqniens, *ignorare vos fratres, quonam modo deſcendatur, imo cadatur in illas. Primus enim gradus deſcenſionis huius, diſſimulatio eſt* Gal.6.3. *propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis, dum ſibi parcens, ſibi blandiens, ſibi perſuadens homo ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, iam ipſe ſe ſeducit. Secundus gradus, ignorantia ſui. Vbi enim in primo gradu inutilia ſibi conſuerit perizomata foliorum, quid ſupereſt, niſi vt vulnera tecta non videat, præſertim cum ad hoc ſolum texerit, ne videret. Ex hoc tandem fit, vt etiam alio reuelante, vulnera n on eſſe contendat conuerſus in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Atque hic quidem tertius gradus eſt admodum vicinus, imò contiguus præſumptioni. Quid enim mali iam attitare veretur, qui præſumit & defenſare?* Huc pertinet diffidentia ſui, quæ eſt, primus quaſi humilitatis actus, de qua integrum libellum ſcripſit FRANCISCVS Arias Societatis noſtræ Theologus, lectu digniſſimum.

Aug. in Pſal. 85. V. REMED. Præſumptio, vel confidentia in ſolo Deo, Eſt S. AVGVSTINI, dum exponit verba illa Pſalmi. Inclina Domine aurem tuam & exaudi me quoniam egenus & inops ego ſum. *Videte*, inquit, *quia meritum exaud tionis ſuæ, id eſt, quo exaudiretur in eo poſuit, vt diceret. Quoniam egenus & inops ego ſum. Obſerua, ne non ſis egenus & inops: ſi non fueris, non exaudiris. Quicquid eſt circa te, vel in te, vnde poſſis præſumere, abiice à te, & tota præſumptio tua DEVS ſit: illius indigens eſto, vt in ipſo implearis. Quicquid enim aliud habueris ſine ipſo latius, inanis eris.* Exemplum huius præſumtionis illuſtre commemorat S. Id hom.31. Auguſtinus in libro 50. homiliarum de Dauid, qui cum Goliath prouocaſſet populum Iſraelitic m ad monomachiam, *auſus eſt non præſumens*, inquit, *de viribus ſuis, ſed in nomine Dei ſui procedere aduerſus eum. Nec rex Saul abnuit. Intellexit cum videret audentem puerum, aliquid in eo diuinitatis eſſe, nec illum tenera ætate ſine diuino inſtinctu talia poſſe præſumere. Libenter accepit, proceſſit aduerſus Goliam. In omnibus ergo, qui erant in ea parte, vnde procedebat Dauid, non erat præſumptio niſi de Deo: in illis autem tota ſpes in vnius hominis viribus. Sed quid eſt homo, niſi quod in iſto pſalmo cecinit. Homo vanitati aſſimulatus eſt, dies eius velut* Pſal.143.4. Greg.22.mor. c.10. *vmbra prætereunt.* B. GREGORIVS quoque hanc præſumptionem de ſolo Deo laudauit, cum expoſuit verba illa IOB. *Et oſculatus ſum manum meam, ore meo. Sancti*, inquit, *viri ſciunt poſt primi parentis lapſum de corruptibili ſtirpe ſe editos, & non virtute propria, ſed præueniente ſuperna gratia ad meliora ſe vota vel opera commutatos, & quicquid ſibi mali ineſſe cognoſcunt, de mortali propagine ſentiunt meritum: quicquid verò in ſe boni inſpiciunt, immortalis gratiæ cognoſcunt donum, &c. Beatus ergo Iob, quia ſic bona, quæ operatus eſt, narrat, vt tamen hæc ſuæ operationi non tribuat, ſed ad auctoris laudem recurrat, manum ſuam ore ſuo oſculatum fuiſſe ſe denegat: ac ſi patenter dicat. Ego mea opera tanquam mea non profero, quia auctoris ſui gratiam negare conuincitur, quiſquis ſibi tri buit quod operatur. Vnde & protinus*

Digitized by Google

tinus ſubdit. Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſsimum. Liquet etenim, quia illum negat, cuius deſpecta gratia ſibi vires boni operis arrogat. Quod recte quoque & iniquitas maxima vocatur: quoniam omne peccatum, quod ex infirmitate eſt, ſpem nequaquam perdit, quia à ſuperno iudice veniam requirit. Præſumptio autem virtutis propriæ tanto grauius in deſperatione eſt, quanto longius ab humilitate.

VI. REMED. Pœnitentia non dilata. Eſt contra præſumptionem de miſericordia diuina, quæ eſt peccatum in ſpiritum ſanctum. Eccleſiaſticus ait. *Ne dicas. Miſeratio Domini magna eſt, &c. non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius & in tempore vindictæ diſperdet te.* AVG. in libro 50. homiliarum. *Si quis poſitus in vltima neceſsitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere pœnitentiam & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quia bene hinc exit. Agens pœnitentiam & reconciliatus cum ſanus eſt, & poſtea bene viuens, ſecurus hinc exit. Agens pænitentiam ad vltimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus.* Et infra. *Vis te dubio liberare, vis quod incertum eſt euadere? age pænitentiam dum ſanus es, & inuenerit te nouiſſimus dies, curre vt reconcilieris: ſi ſic agis, ſecurus es.* FVLGENTIVS de fide ad Petrum diaconum. *Nullus hominum debet ſub ſpe miſericordiæ Dei in ſuis diutius remanere peccatis, cum etiam in ipſo corpore nemo velit ſub ſpe futuræ ſalutis diutius ægrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt & ſibi De Deo indulgentiã repromittunt, nonnunquam ita preueniuntur repentino Dei furore, vt nec conuerſionis tempus nec beneficium remiſſionis inueniant. Ideo vnumquemque noſtrum ſacra ſcriptura benignè præmonet. Ne tardaueris conuerti ad Deum, &c. Dicit etiam B. Dauid. Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* GREG. in primum Regum. *De omnipotentis Dei miſericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando deliquit, pænitendo corrigit.* B. ISIDORVS de ſummo bono. *Qui vult de remiſſione peccatorum ſecurus eſſe in hora mortis, faciat pœnitentiam cum ſanus eſt: & tunc iniquitatem ſuam plangat Sed qui male vixit, & pænitentiam in hora mortis agit, certum eſt, quod in ſummo verſetur periculo. Quemadmodum enim eius damnatio eſt incerta, ſic ſalus illius eſt dubia.*

Eccli. 5. 4.
Aug. hom. 41.
Fulg. c. 3.
Eccli. 5. 4.
Pſal. 94. 8.
Greg. in c. 3. libri 1.
Iſid. l. 2. c. 13.

VII. REMED. Conſidera ſcopum & finem omnium tentationum diaboli eſſe, vt ſub ſpe protectionis diuinæ peccatorum periculis ſe obiiciat peccator, & ideo Chriſtum quoque hac præſumptione tentauit dicens. *Si filius Dei es, mitte te deorſum. Angelis enim ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Proponens nempe exemplum diuinæ miſericordiæ & patrocinii, cum ait. *Angelis ſuis mandauit de te,* vt ex eo præſumeret ſe præcipitare deorſum. *Verè diabolica vox eſt. Mitte te deorſum,* inquit Ambroſius in Lucam, *quæ mentem hominis de gradu altiori meritorum præcipitare contendit. Simul etiam infirmitatem ſuam diabolus cum malitia*

Matth. 4. 6.
Pſal. 90. 11.
Amb. lib. 4. c. 4.

Digitized by Google

Chry. hom. 5. *deſignat, quia nemini poteſt nocere, niſi ipſe ſe miſerit.* Similiter Chryſ. opere imperfecto in Matthæum. *Dicit, mitte te: quia diabolus hortari poteſt, cogere non poteſt.* Bern. ſerm. 11. Et B. BERNARDVS in pſalmum. *Qui habitat.* dum exponit verba illa. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *Non dixit in præcipitiis,* inquit. *ſed in viis tuis. Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Hæc eſt via Luciferi cadentis de cælo.* Et ibidem. *Via dæmonum præſumptio & obſtinatio. Scire vultis vnde id ſciam? Conſiderate illorum principem; qualis ille eſt, tales & domeſtici eius. Conſiderate viarũ ipſius principia, ſi non manifeſtè in immaniſſimam ſtatim præſumptionem proſilierit, dicens.* Iſa. 14. 13. *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: ſimilis ero altiſſimo. Quam temeraria, quamq; horrenda præſumptio? Propter præſumptionem ſtare non potuerunt.* Et infra. *Fuge homo præſumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his vitiis maximè gaudet, in ſe ipſo expertus, quam difficile poſſis ab hac tanta voragine reſpirare.*

VIDE V. *Amor ſui. Gloria vana. Illuſiones ſpirituales. Immodeſtia. Indiſcretio. Iudicium proprium. Iudicium temerarium. Superbia.*

PROCRASTINATIO.

Remedia contra procraſtinationem.

Eccli. 5. 4. I. REMED. Conſidera monita diuina in ſacris ſcripturis. Vt in Eccleſiaſtico. *Ne dixeris peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.* Eccli. 17. 26. *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius.* Et. *Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere, à mortuo quaſi nihil perit confeſſio.* Eccli. 21. 1. Et. *Fili peccaſti? non adiicias iterum: ſed & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur.* 2. Cor. 6. 2. Et apud Apoſtolum. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Heb. 3. 13. Et. *Adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Sic enim loquitur Pſal. 94. 8. pſaltes regius. *Hodie ſi vocem eius audieritis nolite obdurare corda veſtra.* Apoc. 3. 20. Et in Apocalypſi Deus ipſe. *Ecce ſto ad oſtium & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum.*

Baſ. orat. 4. II. REMED. Conſidera monita SS. Patrum BASILIVS oratione de Pœnitentia. *Suſcipiamus tandem aliquando curam animarum noſtrarum ò fratrés, mæreamus ob ſtultitiam vitæ antegreſſæ, decertemus pro futuris, nec amplius in hac ſocordia perſtemus, nec præſens ſemper per negligentiam amittendo, in craſtinum verò & conſequens initium actionis differendo, reuocati ab eo, qui repoſcit animas noſtras, nec bonis operibus præparati à gaudio Sponſi excludamur, fruſtra tum peſſime actam vitam lugebimus, cum nihil amplius hoc pœnitentibus proderit.* GREG. NAZIANZ. in ſanctum baptiſma. Naz. *Quod ſi hodiernum diem ſemper præteriens ſalutem*

Digitized by Google

lutem in poſterum reiicias, tacitis nimirum dilationibus à peſtifero Spiritu deceptus, vt illius conſuetudo fert dicetis. Da mihi id, quod nunc fluit temporis, futurum Deo: mihi ætatis florem, Deo ſenectutem, mihi voluptates, Deo corpus effœtum, nullisq; vſibus aptum, quando miſer in periculo verſaberis, quot, quamq; inopinati rerum caſus te abripient? AMBROSIVS libro de pœnitentia. *Eos qui pœnitentiam differunt ſatis ipſe Dominus admonuit. dicens. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Neſcimus, qua hora fur veniat, neſcimus an proxima nocte à nobis repoſcitur anima. Adam poſt culpam ſtatim de paradiſo Deus eiecit, non diſtulit, ſed ſtatim ſeparauit à deliciis, vt ageret pœnitentiam; ſtatim tunicam veſtiuit pelliceā, non ſericam. Quid enim, quod differas? An vt plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus eſt, ideo tu malus, & diuitias bonitatis eius & patientiæ contemnis? ſed bonitas Domini magis ad pœnitentiam te debet adducere.* CHRYS. de Pœnitentia ad populum Antioch, *Deus rurſum præuaricatos venia dignos efficit, & pœnas ſtatim non infert, vt per omnia nos trahat ad pœnitentiam. Multum peccaſti, iam deſiſte, & in contrarium reuertere. Deo age gratias, quod te non in mediis rapuit peccatis. Noli & alium quærere terminum, vt malè opereris. Ne dicas. Erit tempus, cum ſit opus conuerti. Multi dum aliena vſurpant, interea rapti ſunt & migrauere imparati.* AVGVSTINVS de ſalutaribus documentis *Ne de miſericordia Domini tantum ſecuri exiſtamus, vt peccatis peccata augeamus, neq; dicamus, donec viget ætas noſtræ carnis concupiſcentias noſtras exerceamus, & poſtremo in ſenectute malorum noſtrorum pœnitentiam agamus: pius eſt enim Dominus & miſericors, nec vltra facinorum noſtrorum recordabitur. Ne quæſo taliter cogitemus, quia ſumma ſtultitia eſt hæc cogitare, cum & impium ſit talem licentiam à Deo poſtulare quempiam velle, cuius initium eſt, nos ſeparare à Deo. Ideo, inquam, talia ne cogitemus, cum neſciamus, qua die morituri ſimus.* GREG. in Euangelia *Tunc*, id eſt in extremo die iudicii, *regni ianua lugentib. claudetur, quo modo, quotidie pœnitentibus aperitur. Erit namq; & tunc pœnitentia, ſed fructuoſa iam non erit, quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modo aptum veniæ tempus perdit, Hinc etenim Paulus dicit. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Hinc Propheta ait. Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum, dum prope eſt, &c. Hinc eſt, quod per Salomonem Dominus dicit. Vocaui & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo, cum vobis id quod timebatis aduenerit, cum irruerit repentina calamitas.* ALCIMVS Auitus libro quinto de tranſitu maris rubri.

Amb. lib. 1. c. 11
Matth. 4. 17.
Gen. 3. 24.
Rom. 2. 4.
Chry hom. 30.
Greg hom. 12.
2 Cor. 6 2.
Iſa 55. 6.
Prou. 1 24.
Auitus. c 30.

O ſi compunctas humana ſuperbia mentes
Ante obitum mutare, nec expectare ſuprema
Fata velit, quando infelix infelicior eſſet?
Pœnitet ambiguè quem ſero pœnitet. ergo
Præſentis ſpacium nobis dum creditur æui
Dum patulam cunctis Chriſti clementia ſeſe

Præbet,

Præbet, præteritæ plangamus crimina vitæ
Pœniteatque olim negligenter temporis acti
Dum licet, & ſano ingenioque animoque valemus,
Nam qui peccatum moriens dimittere, & ipſa
In ſerum tempus differt admiſſa fateri,
Non tam dimittit, quam dimittatur ab illis.

Matth. 24. 43. III. REMED. Conſidera, quam incertum ſit tempus mortis. Chriſtus enim Dominus, primo illud confert furi, apud Matthæum. *Si ſciret,* inquit, *Paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Ideo & vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.* Et Paulus. *Sicut fur in nocte ita veniet.* Item Petrus. *Adueniet dies Domini vt fur.* 2. Dominus confert laqueo. *Attendite*, ait apud Lucam, *ne ſuperueniat in vos repentina dies illa. tanquam laqueus enim ſuperueniet in omnes.* Vnde Eccleſiaſtes. *Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aues laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cum eis ex templo ſuperuenerit.* 3. declarat illud exemplo diluuii. *Sicut*, inquit, *in diebus Noe, ita erit & aduentus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes vſque ad eum diem, quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes, ita erit & aduentus filii hominis.* Hinc B. AVG. *Verum quidem dicis, quod Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promiſit: ſed huic dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit.* Et in Ioannem. *Rectè dicis in corde tuo, quando me correxero, Deus mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non poſſumus, quod correctis atque conuerſis indulgentiam Deus promiſit: nam in quo propheta mihi legis, quia promiſit correctio indulgentiam non mihi legis, quia promiſit tibi Deus longam vitam.* Et infra. *Propter illos, qui deſperatione periclitantur, Dominus propoſuit indulgentiæ portum. propter illos qui ſpe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum. Quando veniat vltimus dies, neſcis. Ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris.* Idem habet S. GREG. in Euangelia. *Si ſciret*, inquit, *quiſque de præſenti ſeculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet: ſed qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus præuidere. Ecce hunc ipſum diem, de quo loquimur, ad inducias conuerſionis accepimus.* Vnde SENECA ad Lucillium. *Incertum eſt, quo te loco mors expectet. itaque tu illam omni loco expecta.*

Aug. hom. 41. IV. REMED. Coſidera dicta Patrum parum fidentium pœnitentiæ dilatæ in vitæ finem, quoniam coacta non voluntaria videtur. AVG. in lib. 50. homiliarum. *Agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum ſanus eſt, & poſtea bene viuens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Vnde ſecurus ſum dico & do ſecuritatem:*

Marginal notes: 1. Theſſ. 5. 2. — 2 Pet. 3. 10. — Luc. 21. 35. — Eccl. 9. 12. — Matth. 24. 37. — Aug. in. Pſ. 114. — Id tract. 13. Ioan. 8. — Greg hom. 12. — Sen. ep. 26.

Digitized by Google

tem: vnde non ſum ſecurus pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum.
Et infra. *Debeo illud planius exponere, ne me aliquis male intellexiſſe intelligat.*
Nunquid dico, damnabitur? non dico. Sed dico etiam liberabitur? non. Et quid dicis
mihi? neſcio. Non præſumo, non promitto, neſcio. Vis te dubio liberare? vis quod incer-
tum eſt euadere? Age pœnitentiam dum ſanus es, quando peccare potuiſti, &c Si autem
vis agere pœnitentiam ipſam tunc, quando peccare non potes, peccata te dimiſerunt, non
tu illa. Sed vnde ſcis, inquis, ne forte Deus dimittat mihi? Verum dicis. Vnde? neſcio.
illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideo tibi do pœnitentiam, quia neſcio. Nam ſi ſcirem tibi ni-
hil prodeſſe, non tibi darem. Item ſi ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, non te terre-
rem. Duæ res ſunt. Aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum
ſit, neſcio: ergo tene certum, dimitte incertum. Et in ſermonibus de Tempore. Id ſerm. 57.
Datur quidem etiam in extremis pœnitentia, quia non poteſt denegari, ſed auctores ta-
men eſſe non poſſumus, quod qui ſic petierit, mereatur abſolui. Quomodo enim pœniten-
tiam agere poſſit, qui nulla tum pro ſe opera ſatisfactionis operari poteſt? Et ideo pœni-
tentia, quæ ab infirmo petitur infirma eſt. Pœnitentia, quæ à moriente tantum petitur,
timeo ne ipſa moriatur. SALVIANVS ad Eccleſiam Catholicam. *Propheta di-* Saluian. lib. 1. in fin.
cens ad regem, Peccata tua in miſericordiis redime, & forſan propitiabitur Deus deli-
ctis tuis, hoc ipſum, quod dicit, forſitan ſpem indicat, non fiduciam pollicetur. Ex quo in- Dan. 4. 24.
telligi poteſt, quam difficile iam in ſupremis poſiti peccatores qualibet munificentia ad
perfectam intelligentiam peruenire poſſint, quando Propheta ipſe, qui ſuadet propitia-
tionem Dei inquirendam, promittere tamen non auſus eſt, promerendam: dat conſilium
de actu, & tamen dubitat de effectu. Hortatorem ſe agendi, non impetrandi auctorem
facit. Quare ita? Quia omnes ſcilicet peccatores debent pro ſe vel in ſupremis cuncta
tentare, et ſi non poſſunt vlla præſumere. Si enim Regi Propheta ille per ſolam bonorum
operum largitatem abſolutam indulgentiam non promittit, intelligere peccator non acta
errorum pœnitentia poteſt, quanta ei & quam larga munificentiæ opus eſt, qui vult à
Domino obtinere per ſeram deuotionem, quod nō poteſt vſurpare per legem. B. BERN. Bern. ſerm. 38.
in ſermonibus paruis. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt.* Pſal. 15. 4.
Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam & extrema de confeſſio-
ne præſumunt? Quomodo ſub vnius horæ articulo reuocari poſſe æſtimant omnia ani-
mæ membra, cuius concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt? &c.
Si bene memini, in toto canone ſcripturarum vnum latronem inuenies ſic ſaluatum. Ioan. 3. 8.
Noli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem Spiritus
non modo vbi vult, ſed quando vult ſpirat: nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare
contritionem cordis, quam vix multo tempore alij conſequuntur: ſed vnde ſcis, quod
tunc tibi ita ſubuenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus eſt quidem Spiri-
tus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labiis ſuis. Audi quis ille ſit maledictus,
qui peccat in ſpe.

V. REMED. Conſidera cauſas, cur procraſtinatio emendationis vi-
tæ non ſolum vana, ſed etiam valde periculoſa ſit. Prima eſt quia, qui toto

Digitized by Google

vitæ curſu immemor fuit Dei, eiusq; monita & præcepta contempſit, mereri videtur, vt & ipſe obliuioni viciſſim à Deo tradatur, atq; cõtemnatur.
Iſa.33.1. *Væ quis ſpernis* ait apud Iſaiam, *nonne & ipſe ſperneris?* Et apud Ezech. *Auferetur*
Ezech.16.42. *zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar amplius, eo q non fueris recordata dierum*
Pſal.80.13. *adoleſcentiæ tuæ. Nõ iraſcar*, id eſt, non te caſtigabo vt emẽderis. Et in Pſalmis de quibuſdã dicitur. *Dimiſit eos ſecundũ deſideria cordis ipſorũ in adinuentionibus*
Aug.ſerm.10. *ſuis*. Vnde AVG. in ſermonibus de ſãctis. *Veniet illis* (peccatorib.) *dies nouiſſima, veniet dies iudicii, quando eis nec pœnitentiam licebit agere, nec bonis operib. ſe ab æterna morte poterunt redimere: quia pertutitur etiam hac animaduerſione peccator, vt*
Iob.24.20. Greg 16. mor. c.31. *moriẽs obliuiſcatur, ſui qui dum viueret, oblitus eſt Dei.* Et GREG. dũ exponit verba Iob *Obliuiſcatur eius miſericordia. Omnipotẽs*, inquit, *Dei miſericordia obliuiſci eius dicitur, qui omnipotentis Dei iuſtitiæ fuerit oblitus, quia quis quis eũ nũc iuſtũ nõ timet, poſtea inuenire non valet miſericordẽ.* II. cauſa eſt, quia quo quis diutius in peccato perſeuerat, hoc grauius delinquit, diuinamq; in ſe iram magis accendit, ac proinde & minus ſe indulgentia dignum oſtendit, quo diu-
Rom.2.4. tius vixerit. Hinc Apoſtolus ad Rõanos. *An diuitias bonitatis eius, & patiẽtiæ & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in*
Greg.c.a. *die iræ*. Et in eadem verba GREG. libro 25. Moralium. *Peccatorem tanto ſequitur diſtrictior ſententia, quanto peccanti ei magna eſt patientia prorogata: quia diuina ſeueritas eo in quum acrius punit, quo diutius pertulit. Sæpè vero euenit, vt dum peccatores ſuperna clementia expectat, in maiorem cordis cæcitatem proſiliant. Vnde ſcriptum eſt. An ignoras, quia benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem, &c.* III. Cauſa eſt, quia ex procraſtinatione tandem in peccandi conſuetudi-
Ier.13.23. nem venitur, quæ difficillimè expugnatur. Vnde Ieremias. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere, cum didi*
Iob.20.11. *ceritis malum.* Et B. Iob. *Oſſa eius implebuntur vitiis adoleſcentiæ eius, & cum eo*
Prou.22.6. *in puluere dormient* Et Salomon. *Prouerbium eſt: adoloſcens iuxta viam ſuam,*
Aug.l.8. confeſſ *etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Difficultatem hanc prolixè AVGVSTINVS declarauit in narratione ſuæ conuerſionis. Nam in libro octauo Confeſſionum, cum primis capitibus docuiſſet ſe exemplo Victorini recens conuerſi vehementer commotum ad mutandam turpem vitam tandem cap. 5. ait, *Sed voluntas vetus pugnabat contra nouam. Ex voluntate peruerſa facta eſt libido, & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Differens dicebam, modo, ecce modo, ſine paululum, ſed modo & modo, non habebat modum.* Deinde cap. 8 exponit, quantam pugnam habuerit in ſe vincendo. *Fremebam mecum,* inquiens, *quod non parerem tibi DEVS.* Et cap. 9. *Imperat animus, & non obſequitur corpus.* Et cap. 10. *nolebam, & volebam, & diſſidebam à meipſo*, Et cap. 12. *Sub fico ſtraui me flens. quam diu*

quam diu.

Digitized by Google

quam diu? cras & cras. quare non modo, quare non hac horâ finis turpitudinis meæ? Audio vocem. Tolle lege, tolle lege. Legit codicem B. Pauli, & tandem conuertitur. IV. Cauſa eſt, quia neque ſenectus, neque tempus mortis idoneum eſt ad veram pœnitentiam agendam. Non ſenectus, quia Eccleſiaſtes. *Memento*, inquit, *creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & apropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent.* Et S. BASILIVS oratione de pœnitentia. *Quid facis ô homo cum multum valeas in agendo, iuuentutem tuam in peccatis traducis, vbi verò labore fracta fuerint instrumenta, tunc ipſa ad Deum adducis, cum iam illorum nullus ſit vſus, ſed neceſſario labant ac torpent ob longi temporis tabem. Temperantia in ſenecta non eſt temperantia, ſed potius incontinentia quædam impotentia. Dum vires ac robur ſuppetit, ratione dominare peccato: nam virtus eſt, declinare à malo & facere bonum. Si vitio ætatis ceſſas à peccatis, imbecillitati hoc eſt acceptum ferendum.* AMBROSIVS in pſalmum 118. *Quid poteſt habere laudis, ſi effœtum corpus voluptatibus, & iam ſenectutis gelu frigidum ad ſera deuotionis officia depoſito iam ſegnior vigore conuertat? Non eſt corona, niſi vbi fuerit difficilioris lucta certaminis, ad quam rari contingere poſſunt, nec omnes qui ingreſſi fuerint ſtadium, peruenire.* Et paulo poſt. *Hieremias dicit. Et bonum eſt viro, qui graue portauit iugum à iuuentute, ſedebit ſingulariter, & ſilebit, quia tulit iugum verbi. Qui enim à iuuentute iugum portauerit, & habenis maturi moderaminis teneriora volens colla ſubdiderit, ſedebit ſingulariter remotus à ſtrepitu interpellantium paſſionum.* Addo SENECAM in libro de breuitate vitæ ita diſſerentem de ſtudio virtutis non prorogando in ſenectam. *Non pudet te reliquias vitæ tibi reſeruare, & id ſolum tempus bonæ menti deſtinare, quod in nullam rem conferri poſſit? Quam ſerum eſt, tunc viuere incipere, cum deſinendum eſt?* NEQ. tempus mortis idoneum eſt. *Quid enim expectas*, inquit, loco citato Baſilius, *vt te tum febris ad pœnitentiam vocet, cum neque ſalutaria verba amplius proloqui, neque quidquam auribus accipere poteris cum in ipſo capite morbus inhabitet, non manus ad cœlum amplius tollere, non in pedes erigi, non genu flectere, cum precatio erit habenda. non commodè doceri, non certo confiteri, non redire in gratiam cum DEO, non renunciare inimicitiis, & fortaſsis neque intelligentia & animo comprehendere myſteria diuina poteris, ſi quidem præſentes ambigant, an acceperis beneficium, an aliquem ſenſum eorum, quæ fiunt, habeas. Quod ſi certo & aperte gratiam ſuſceperis, tunc talentum quidem habes, quæſtum verò non affers.* Et infra. *Quis tum te pœnitentiæ, ex perturbatione mente captum ac ſtupidum commonefaciet? tui mœrore conficiuntur, alieni ſpernunt atque nihili pendunt, amicus etiam ad monendum tardus eſt, timens ne te magis perturbet. Quod ſi medicus ſanitatem promittendo te decipiat, tu de ſanitate non deſperas, eo quod natura vitæ ſis cupidus. Mors impendet, & qui abducunt vrgent. Quis te amabo, eximet, ac ex tantis malis eripiet? Deuſne ille, quem contempſiſti? at hic minime preces tuas audiet, cum & tu ipſum non exaudieris. Nemo te inanibus verbis circumueniat; imminebit enim tibi ſubita pernicies, & mors procellæ inſtar aderit. Angelus mœ-*

Eccli. 12. a.

Baſil. orat. 4.

Amb. ſerm. 19.

Thren. 3. 27.

Seneca.

ſtus & horridus violenter abducens ac trahens animam tuam peccatorum vinculis conſtrictam, &c.

VI. REMED. Conſidera exempla eorum, qui cum ſalutis diſpendio vitæ emendationem procraſtinarunt. PRIMVM ſit, quod commemorauit pro concione B. GREG. de procraſtinatione agens. *Quidam,* inquiens, *vir nobilis in Valeria prouincia nomine Chriſaurius fuit, vir valde idoneus ſed tantum plenus vitiis, quantum rebus, ſuperbia tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accenſus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decreuiſſet, ſicut à religioſo quodam viro, qui nunc ſupereſt, propinquo illius didici, corporis languore percuſſus eſt. Qui ad extremum veniens, eadem hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos ſpiritus coram ſe aſſiſtere, & vehementer imminere, vt ad inferni clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumq; ſuũ nomine Maximum, quem ipſe iam monachus monachum vidi, nimiis & turbatis clamoribus vocare dicens. Maxime curre, Maxime curre, nunquam aliquid tibi mali feci. in tuam fidem me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Ipſi malignos ſpiritus videre non poterant ſed eorum præſentiam in confuſione, in pallore ac tremore illius qui trahebatur, videbant. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat, vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumq; conſtrictus nimis relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens. Inducias vel vſque mane; inducias vel vſque mane. Sed cum hæc clamaret, in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. Nos ergo fratres cariſſimi nunc ſolicitè iſta cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cum iam compellimur de corpore exire.* Hucuſque GREG. SECVNDVM ſit BEDÆ in hiſtoria Eccleſiaſtica de gente Angelorum *NOVI fratrem quẽdam poſitum in monaſterio nobili ſed ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem ſedulò à fratribus ac maioribus loci: & quamuis eos audire noluiſſet, tolerabatur tamen longanimiter ob neceſſitatem operum ipſius exteriorum, (Erat enim fabrili arte ſingularis) ſeruiebat autem multum ebrietati, & ceteris vitæ remiſſioris illecebris, magisque in officina die noctuque reſidere quàm ad pſallendum atque orandum in Eccleſia, audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere conſueuerat. Vnde percuſſus languore, atque ad extrema perductus vocauit fratres, & multum mærens, ac damnato ſimilis cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & Sathan demerſum in profundis tartari. Caypham quoq; cum cæteris, qui occiderunt Dominum, iuxta eum flammis vltricibus traditum. In quorum vicino, inquit, heu miſero mihi locum conſpicio æternæ perditionis eſſe præparatum. Audientes hæc fratres diligenter cœperunt exhortari, vt pænitentiam ageret. Reſpondit ille deſperans. Non eſt mihi tempus mutandi vitam, cum ipſe viderim iudicium meum iam eſſe completum. Talia dicens ſine viatico obiit ſalutis, & corpus eius in vltimis eſt monaſterij locis humatum: neque aliqui pro eo miſſas facere, vel pſalmos cantare, vel ſaltem orare præſumebant.* Et infra. *Factum eſt hoc nuper in prouincia*

Greg. hom. 12. in Euang.

Bed. lib. 5. c. 15.

Digitized by Google

Berniciorum, ac longè lateque diffamatum multos ad agendam, & non differendam, ſcelerum ſuorum pœnitudinem prouocauit. TERTIVM ſit ex epiſtolis PETRI Damiani Cardinalis. *In Peruſino monaſterio*, inquit, *ſancti videlicet Saluatoris, cui nuper & ipſe præſui, monachus paulò ante fuerat, nomine Guntzo, aſtutus nimis, ſecularibus contentionibus vehementer intentus. Hic dum & in immutandis Abbatibus & fratribus perturbandis æſtuans non quieſceret, ad hoc vſque peruenit, vt diaboli ad ſuperandos æmulos patrocinium quæreret, eius ditioni ſe etiam corporaliter mancipa-ret: cui tamen ſeductor Spiritus exigenti ante promiſit, quod tertio die priuſquam moreretur, ſuum exitum ſibi nunciaret. Credit infelix, & diu poſtmodum viuens ita ſub hac deceptoria ſecuritate permanſit. Tandem in ægritudinem lapſo adeſt fideiuſſor iniquus, & poſt futurum, ſicut ſpoponderat, obitum innoteſcit. Protinus aduocatis ille fratribus cuncta hæc, quæ cũ nequiſſimo pepigerat Spiritu, per ordinẽm narrat, cũq; illi inſtarent, dicentes. Eſto confeſſus, age pœnitentiam, repente ille obdormiuit: & ſiue pulſantibus, ſiue clamantibus, euigilare non poterat. Si verò vel illi conticeſcerent, vel aliud quid præter pœnitentiam loqui vellent, mox ille expergefactus, inuicem loquebatur. Sed rurſus audito nomine pœnitentiæ protinus obrigeſcebat inſenſibili ſopore correptus, donec horrendæ morti traditus ad eum, cui deuotionem fecerat, ſit deuolutus. Poſtmodum verò perplures noctes nigra canum turba non ceſſauit ſepulturæ eius aſſiſtere, & quaſi depoſitum cuſtodire, ita vt non minimo videntes horrore concuterentur.* P. Damian. in 3 tom. Bibl. Si Patr.

VIDE. V. *Acedia. Conſuetudo praua Deſperatio. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia. Præſumptio. Tepiditas. Voluntas propria.*

PROPRIETAS RELIGIOSORVM

Remedia contra Propriet. Religioſ.

IRIM. Conſidera ſacrarum litterarum ſententias. Primo enim laudant & conſulunt voluntariam paupertatem religioſorum, quæ conſiſtit in abdicatione proprietatis. *Beati*, inquit Chriſtus ad Apoſtolos, *pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Pauperes enim ſpiritu hoc loco vocari voluntariè pauperes docent S. Patres. Et ad adoleſcentẽ prædiuitem ait. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo.* Quæ verba etiam de conſilio voluntariæ paupertatis, qualem religioſi profitentur S. patres intellexere, nominatim B. Auguſtinus & S. Bernardus in declamatione ſuper verba. *Ecce nos reliquimus omnia. Hæc ſunt verba*, inquit Bern. *quæ contemptum mundi in vniuerſo mundo & voluntariam perſuaſere paupertatem: ſunt quæ Monachis clauſtra replent, deſerta Anachoretis.* 2. docent, qui voluntariam illam paupertatem, vel abdicationem proprietatis ſint ſecuti, & primò quidem ſecuti ſunt omnes Apo- Matth. 5. 3. Hier. & Beda ibi Amb. in c. 6. Luc. S. Leo. ſerm. in hæc verba. Et alii. Matth. 19. 21. Aug. ep. 89. q. 4. & in Pſal. 109. conc. 3. Bern. Matth. 19. 27.

ſtoli, qui in perſona Petri omnes exclamant. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Quorum factum probans Chriſtus, illico reſpondit. *Amen dico vobis quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim trib. Iſrahel, &c.* Deinde primitiuæ Eccleſiæ Chriſtiani, Nam apud

Act. 4. 32. B. Lucam in Actis ſic legimus. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* Ex quib. verbis Religionum fundatores omnes occaſionem acceperunt condendi regulam de non vſurpando proprio. Vnde

Poſſid. in vita c. 5. Possidivs de Auguſtino ita ſcribit. *Factus preſbyter Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundum modum & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam; maximè, vt nemo quidquam proprium in illa ſocietate haberet, ſed eis eſſent omnia communia.*

Baſil. initio. II. Remed. Conſidera SS. Patrum teſtimonia. S. Basilivs in ſermone de inſtitutione monachorum. *Conuenit, vt quemadmodum qui balneum ingrediuntur veſtimentis ſe omnibus denudant: ita & qui colendæ pietatis cauſa ad ſolitariam vitam accedunt, omni rerum vitæ huius materia exuti, genus vitæ, quod eſt ſecundum Philoſophiam ingrediantur. In hoc autem illud caput eſt, varias animi affectiones vitioſas, quibus anima infici ſolet, à ſe ſegregare. Deinde oportet, vt pecunia ſua omni ſe ſpoliet. Quoties igitur plures inuenti fuerint qui eodem ſibi propoſito fine vitam vna inter ſe agere decreuerint, hoc cum primis firmiter tenere debent, vt cunctorum vna omnino mens ſit & voluntas vna, & vt iuxta legem quam*

1. Cor. 12. 13. *ſancit Apoſtolus, omnis quæ in vnum conuenerit multitudo, corpus vnum efficiatur ex diſſimilibus inter ſe membris coagmentatum. Hoc autem nullo modo aliter legitimè confici poteſt, niſi apud eos illud probè ſtabilitum teneatur, vt nihil quicquam ſuum cuiuſquam eſſe preciſè & peculiariter dicatur, non veſtimentum, non vas, non aliud quippiam eorum, quæ ad ſocietatem vitæ conducunt, ea re, vt ſingula hæc vtilitati communi, non autem priuato ſibi vendicantis commodo ſeruiant.* S. Hiero-

Hier. in Philone. nymvs in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum *PHILO Iudæus,* inquit, *librum de prima Marci Euangeliſtæ apud Alexandriam ſcribens Eccleſia, in noſtrorum laude verſatus eſt: non ſolum eos ibi, ſed in multis quoque prouinciis eſſe memorans, & habitacula eorum dicens eſſe monaſteria. Ex quo apparet talem primum*

Act. 4. 32. *CHRISTO credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc Monachi eſſe nituntur & cupiunt, vt nihil cuiuſquam proprium ſit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuiduntur, orationi vacatur & pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ, quales & LVCAS refert primum Hieroſolymæ fuiſſe credentes.* Et ad

Hier. ep. 1. Heliodorum, de laude vitæ ſolitariæ. *Non fateatur fraudem idololatriam eſſe,*

Act. 5. 1. *ſed ſimilis eorum, qui in Actibus Apoſtolorum ex patrimonio ſuo partem pretii reſeruantes,*

Luc. 14. 33. *præſenti periere vindicta. Animaduerte frater, non tibi licet de tuis quidquam*

Matth. 4. 20. *habere rebus. Omnis, inquit, Dominus, qui non renunciauerit cunctis quæ poſſidet, non*

poteſt

Digitized by Google

poteſt meus eſſe diſcipulus. Cur timido animo Chriſtianus es? reſpice Petro relictum rete: reſpice ſurgentem de telonio publicanum ſtatim Apoſtolum. Filius hominis non habet vbi caput reclinet, &c. cum derelicta militia te caſtraſti propter regnum cælorum, quid aliud quam perfectam ſecutus es vitam? Perfectus autem ſeruus Chriſti, nihil præter Chriſtum habet, aut ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt. B. CHRYSOSTOMVS contra vitæ monaſticæ vituperatores. *Qui in monaſteriis degunt conuerſationem planè cæleſtem elegerunt, nihilque deterius Angelis affecti ſunt: nullus ibi paupertatem exprobrat, nullus diuitiis honeſtior eſt. Inde id quod omnia peruertit, & perturbat MEVM & TVVM penitus eliminatum eſt. Cuncta quippe illis communia ſunt, menſa, domus, indumentum, & quod ſanè mirabilius eſt, vnus etiam idemque animus omnibus eſt. Omnes eadem nobilitate ſunt nobiles, omnes eadem ſeruitute ſerui, eadem libertate liberi, vnæ illic omnibus diuitiæ, quæ veræ diuitiæ ſunt: vna gloria, quæ verè gloria eſt. Ibi velut quadam ex regula & libra cuncta diligentiſſimè ſunt ordinata. Nulla ibi inæqualitas, cæterum ordo ſummus & moderatio, & ineffabilis concordiæ ſeruandæ diligentia, iugiſque ac perpetua lætitiæ materia. Quocirca omnes omnia patiuntur & faciunt, vt vna lætentur & gaudeant.* Idem habet homilia 33. in Geneſin, & hom. 7. in Acta Apoſtorum. IOAN. CASSIANVS de inſtitutis renunciantium, vel nouitiorum. *Ambiens*, inquit, *quis intra cænobij recipi diſciplinam, diligentia ſumma perquiritur, ne de priſtinis facultatibus ſuis inhæſerit ei vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum ſub monaſterii diſciplina diuturnum eſſe non poſſe, ſed ne humilitatis quidem, aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec illa cænobii paupertate ac diſtrictione contentum fore, ſi in conſcientia eius pecuniæ quantulumcunque latuerit.* Et infra. *Illam ſane virtutem inter cæteras monachorum inſtitutiones vel commemorare ſuperfluum puto, quod ſcilicet nulli ciſtellam, nulli peculiarem ſportellam liceat poſſidere, nec tale aliquid, quod velut proprium retinens ſuo debeat communire ſignaculo. Quos ita nouimus omni ex parte nudos exiſtere, vt præter collobium, mafortem, caligas melotem ac pſiathium, nihil amplius habeant: cum in aliis quoque monaſteriis in quibus aliqua remiſſius indulgentur, hanc regulam videamus ſtrictiſſimè nunc vſque ſeruari, vt ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid ſuum, magnumq; ſit crimē ex ore monachi proceſſiſſe codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam, caligas meas, proque hoc digna pœnitentia ſatis facturus ſit, ſi caſu aliquo per ſubreptionem vel ignorantiam huiuſmodi verbum de ore eius effugerit.* S. GREG. in epiſtola ad Ioannem ſubdiaconum Rauennæ. *Hoc prædicto fratri & coepiſcopo Mariniano omnino dicere ſtude, vt peculiaritatem à quatuor aut quinq; monaſterij monachis, in quibus corrigi hactenus minimè potuit, ſtudioſiſſimè compeſcat, & hoc ipſum monaſterium à tali peſte mundare feſtinet: quia ſi illic peculiaritas à monachis habetur, nec concordia, nec caritas in congregatione eadem poterit permanere. Quid eſt autem habitus monachi, niſi contemptus mundi? Quomodo igitur mundum deſpiciunt, qui in monaſterio poſiti aurum quærunt?*

Luc. 9. & 2.
Chry. lib. 3.
Caſſ. l. 4. c. 9.
Id. c. 13.
Greg. l. 10. ep. 24.

III. Remed. Conſidera omnes religioſorum ordinum Fundatores in regulis ſuis inprimis cauiſſe, ne quis proprium aliquid poſſideret. Primus ſit S. Basilivs, qui in libro de monachorum inſtitutis à Rvffino in latinum conuerſo, ita ſcribit. *Interrogatio. Si debet habere aliquid proprium qui inter fratres eſt?* Responsio. *Hic contrarius eſt illi teſtimonio, quod in Actibus Apoſtolorum de illis, qui credebant primitus ſcriptum eſt. Ibi enim ait quia nemo ex eis quicquam ſuum proprium dicebat eſſe, ſed erant illis omnia communia. Si quis ergo proprium ſibi eſſe dicat aliquid, ſine dubio alienum ſe facit ab electis & à caritate Chriſti qui docuit verbo & operè compleuit, & qui animam ſuam poſuit pro amicis ſuis. Si ergo ipſe animam ſuam poſuit pro amicis ſuis, quomodo nos etiam ea, quæ extra animam ſunt propriam vendicabimus?* Et in ſermone de Aſceſ. hoc eſt initium. *Monachum oportet cum primis nihil in vita, quod iuris ſui proprium ſit poſſidere.* Et in quæſtionibus breuioribus. *In ſocietate fratrum nihil priuatim haberi debet. Qui enim dicit ſuum aliquid eſſe, is ſe ipſum alienum reddit ab Eccleſia Dei & caritate Domini.* Et infra. *Dare aut accipere non eſt cuiuſlibet, ſed eius, cui de communi ſententia delatum eſt munus diſpenſandi.* II. eſt B. Avg. in cuius regula hoc eſt initium. *Primum propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna & cor vnum in Deo. Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Quæ extrema verba ſic exponit Hvgo de S. Victore ordinis S. Auguſtini canonicus regularis. *Non debemus aliquid habere proprium, aut quidquam dicere meum ſed noſtrum, vt dicatur noſtra cappa, noſtra tunica, noſtra domus, & in ceteris ſimiliter. Omnia enim in communi debemus habere, & omnia communi nomine appellare.* Cum hac regula conuenit, quod poſtea prohibet, vt non liceat cuiquam veſtem etiam à parentibus oblatam occultè accipere, vel ſibi retinere, & addit. *Quod ſi aliquis rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur.* In quæ verba Hvgo, *Frater*, inquit, *qui rem ſibi collatam celauerit Iudæ traditoris locum tenet in Eccleſia ſancta, qui fur erat, & latro, & loculos habens, & ea quæ mittebantur Domino aſportabat & abſcondebat.* III. eſt S. Benedictvs in cuius Regula hæc ſunt verba. *Præcipuè hoc vitium radicitus amputandum eſt monaſterio, ne quis præſumat aliquid dare aut accipere ſine iuſſione Abbatis, neque aliquid habere proprium, nullam omninò rem, neque codicem, neq; tabulas, neque graphium, ſed nihil omninò: quippe quibus nec corpora ſua, nec voluntatem licet habere in propria poteſtate. Omnia aũt ſint omnibus communia, vt ſcriptum eſt, nec quiſquam ſuum aliquid eſſe dicat, vel præſumat. Quod ſi quiſquam huic nequiſſimo vitio deprehenſus fuerit delectari, admoneatur ſemel & iterum: ſi non emendauerit, correptioni ſubiaceat.* IV. eſt S. Franciscvs qui regulam ſuam exorditur. *REGVLA & vita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet: Domini noſtri IESV Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate.* Et infra. *Præcipio firmiter fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam.* Et iterum. *Fratres nihil ſibi* appro-

Baſil. c. 15.
Act. 4. 32.
Id. quæſt. q. 85. & 87.
Aug. reg. c. 1. & epiſt. 109.
Id c. 29.
Reg. Ben. c. 33.
Act 4. 32.
Reg. Fran. c. 1.
Ibid. c 4. c. 6.

Digitized by Google

appropient, nec domum, nec locum nec aliquam rem. Sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc ſeculo, in paupertate & humilitate Domino ſeruientes, vadant pro eleemoſynis confidenter. Deinde Formula faciendi profeſſionem hæc eſt. *EGO frater, N. voueo & promitto Deo omnipotenti, &c. toto tempore vitæ meæ ſeruare Regulam fratrum Minorum per Dominum Papam Honorium confirmatam viuendo in obedientia ſine proprio, & in caſtitate.* Vt ſit B. P. IGNATIVS Societatis IESV Fundator, 3. parte. c. 2. ſect. 7. & 8.
qui in Conſtitutionibus Societatis ita ſcripſit. *Vt experiri incipiant ſanctæ Paupertatis virtutem doceantur omnes, quod nulla re tanquam propria vti debeant.* Et paulo poſt. *Intelligant etiam quod mutuo dare vel accipere, vel diſpenſare quidquam de iis, quæ domi ſunt, minimè poſſunt, niſi ſuperior conſcius conſenſum præſtiterit.* Idem habent Regulæ aliorum religioſorum, quos magno numero allatis eorum verbis citat Ioan. Trithemius in libello de Proprietate monacho- Trith. c. 5.
rum.

IV. REMED. Conſidera quam grauiter ipſi ſummi Pontifices Romani animaduerti voluerint in Proprietarios, nam Innocentius III. vt C. cum ad monaſterium de ſtatu. mon.
eſt in Decretalibus ita loquitur. *Prohibemus diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicii, ne quis monachorum proprium aliquo modo poſſideat: ſed ſi quis aliquid habet proprium totum in continenti reſignet. Si verò poſt hoc proprietatem aliquam habere deprehenſus quis fuerit, regulari monitione præmiſſa de monaſterio expellatur; nec recipiatur vlterius, niſi pœniteat ſecundum monaſticam diſciplinam. Quod ſi proprietas apud quenquam reperta fuerit, ipſa cum eo in ſignum perditionis extra monaſterium in ſterquilinio ſubterretur, ſecundum quod B. Gregorius Papa in libro dialogorum feciſſe legitur. Vnde ſi quicquam alicui fuerit ſpecialiter deſtinatum non præſumat illud accipere ſed Abbati, vel Priori, aut Cellario aſſignetur.* Ibi- Greg. lib. 4. c. 55
dem & ALEXANDER III ita imperat. *Monachus, qui peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta adminiſtratione permiſſum, à communione remoueatur altaris. Et qui in extremis cũ peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturam. Abbas autem qui diligenter iſta non cauerit, officii ſui iacturam ſe nouerit incurſurum.* Si verò Monachus dicat, C. monachi. de ſtatu. mon.
ſe quod proprium habet, habere cum Abbatis ſui facultate audiat, C. cum ad monaſterium.
quid Vicarius Chriſti de hac re decreuerit in iiſdem decretalibus. *Nec æſtimet,* inquit, *Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo annexa eſt regulæ monachali vt contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* CONCILIVM quoq; Tridentinum ſeſſione viſigeſima quinta decreuit. *Quod ſi quis* C. Trid. c. 2.
ſiue inferior, ſiue ſuperior religionis de proprietate vſurpata vel permiſſa *conuictus fuerit, is biennio actiua & paſſiua voce priuatus ſit, atque etiam iuxta ſuæ Regulæ & Ordinis conſtitutiones puniatur.*

V. REMED. Conſidera exempla eorum qui ob vſurpatam proprietatem poſt voluntariæ paupertatis promiſſionem grauiſſimè puniti ſunt

Caſſ.lib.7. inſt. c.14. Tria commemorat IOAN. CASSIANVS ſecundum tria genera pro-
4.Reg 5.27. prietariorum. *Nam Giezi,* inquit, *quæ ne antea quidem poſſederat volens acquire-*
re non modo gratiam prophetiæ non meruit poſſidere, quam per ſucceſſionem velut hæ-
reditariam à ſuo habuit magiſtro ſuſcipere, verum etiam è contrario æterna lepra ſan-
cti Eliſæi maledictione perfunditur. IVDAS autem volens reſumere pecunias, quas
Matth.26.15. *antea Chriſtum ſecutus, abiecerat, non ſolum ad proditionem Domini lapſus, Apoſtola-*
tus perdidit gradum, ſed etiam vitam ipſam communi exitu finire non meruit, eamque
Act.5.1. *biothanati morte concluſit, ANANIAS verò & Saphira reſeruantes partem quan-*
dam ex his quæ poſſederant Apoſtolico ore morte mulctantur. Quod autem id fa-
ctum ſit ab vtroque poſt factam de voluntaria paupertate ſponſionem
Baſil. docet his verbis S. BASILIVS in ſermone de inſtitutionibus monacho-
rum. *Licebat initio Ananiæ poſſeſſiunculam ſuam Deo non polliceri ac vouere, ſed poſt-*
quam humanæ gloriæ cupiditate inductus, quicquid in bonis habebat per profeſſionem
Deo conſecrauit, quo videlicet egregio iſtiuſmodi facto hominum de ſe admirationem
excitaret, de pretio autem callidè neſcio qui poſtea interuertit, eiuſmodi aduerſum ſe in-
dignationem Dei prouocauit, cuius Petrus miniſter fuit, vt nec ad pœnitentiam aditum
Hier ep.22. *inuenire potuerit.* QVARTVM exemplum profert B. HIERONYMVS
ex Nitriæ partibus *quidam,* ait, *ex fratribus parcior magis, quam auarior, & ne-*
ſciens triginta argenteis Dominum venditum, centum ſolidos, quos lina texendo
acquiſierat, moriens dereliquit. Initum eſt inter monachos conſilium, (nam in eo-
dem loco circiter quinque millia diuiſis cellulis habitabant) quid facto opus eſſet.
alij pauperibus diſtribuendos eſſe dicebant, alii dandos Eccleſiæ, nonnulli parentibus
remittendos. Macarius verò & Pambo, & Iſidorus, & ceteri, quos Patres vo-
cant, ſancto in eis loquente ſpiritu, decreuerunt infodiendos eſſe cum eodem, dicentes.
Act.8.20. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Nec hoc crudeliter quiſquam putet factum:*
tantus cunctos per totam Ægyptum terror inuaſit, vt vnum ſolidum dimiſiſſe ſit cri-
minis. QVINTVM eſt in ſermonibus ad fratres in eremo B. AVGV-
Aug ſerm.5. STINO adſcriptis. *Annis,* inquit, *duodecim & amplius Ianuarius noſter,*
qui columna obedientiæ & paupertatis inter nos eſſe videbatur, vt vidiſtis & audi-
ſtis, malè vixit, & malè moritur. Quare, vel quomodo malè vixit, niſi quia, quod
ſuum non erat ſecretè tenuit? Quomodo etiam male moritur, niſi quia in fine ſe non
cognouit, & obſtinatus in ſuo ſenſu nobis ignorantibus teſtamentum fecit, & filium,
quem habeat in ſeculo, ditauit? O vtinam ſaltem in fine hoc nobis dixiſſet, vt oran-
tibus nobis veniam impetraſſet: ſed nec confeſſus fuit, nec eum feciſſe pœnituit: pro-
pterea de meis non eſt, nec dum viueret erat. Ligate igitur manus cadaueris eius, po-
nentes in panno ligatos centum & vndecim ſiclos, quos in pariete cellulæ retinebat,
flentes & dicentes. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Non enim licet nobis ſeruis
DEI eam collocare, vel ponere in victu, vel in veſtitu, vel in opere monaſterii, quia
Greg l.4.c.55. *pretium damnationis eſt.* SEXTVM exemplum eſt B. GREGORII
in dialogis, *Quidam,* inquit, *monachus, Iuſtus nomine medicinali arte fuerat*

imbutus

imbutus, qui mihi in eodem monaſterio conſtituto ſedulè obſequi, atque in aſſiduis ægritudinibus meis excubare conſueuerat. Hic itaque languore corporis præuentus ad extremum deductus eſt. Cui in ipſa ſua moleſtia frater germanus nomine Copioſus ſeruiebat, qui ipſe quoque nunc in hac vrbe per eandem medicinæ artem temporalis vitæ ſtipendia ſectatur. Sed prædictus Iuſtus, cum iam ſe ad extremum perueniſſe cognoſceret, eidem Copioſo fratri ſuo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum fratribus non potuit cœlari, ſed ſubtiliter indagantes, atque illius omnia medicamenta perſcrutantes, eoſdem tres aureos inuenerunt abſconſos in medicamine. Quod mox vt mihi nunciatum eſt, tantum malum de fratre, qui nobiſcum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valui: quippe quia eiuſdem mei monaſterij ſemper regula fuerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc nimio mœrore percuſſus cogitare cœpi, vel quid ad purgationem morientis facerem, vel quid ad exemplum viuentibus fratribus prouiderem. Pretioſo igitur eiuſdem monaſterij Præpoſito ad me accerſito dixi. Vide, vt nullus ex fratribus ſe ad eum morientem iungat, nec ſermonem conſolationis ex cuiuſlibet eorum ore percipiat, ſed cum in morte conſtitutus fratres exquiſierit, ei frater ſuus carnalis dicat, quia propter aureos, quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit, vt ſaltem in morte de culpa ſua mentem ipſius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato, quod perpetrauit, purget. Cum verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur, ſed quolibet in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus eius proiicite, ibique ſuper eum tres aureos, quos reliquit, iactate, omnes ſimul clamantes. Pecunia tua tecum ſit in perditionem: & ſic eum terra operite. In quibus vtriſque rebus, vnam volui morienti, alteram verò volui prodeſſe fratribus viuentibus, vt & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret & iſtos auaritiæ tanta damnatio terreret, & à culpa prohiberet. Quod ita factum eſt. Nam cum idem monachus perueniſſet ad mortem, atque anxiè ſe quæreret commendari fratribus, & nullus è fratribus ei applicari & loqui dignaretur, ei carnalis frater, cur ab omnibus fratribus eſſet abominatus, indicauit. Qui protinus de reatu ſuo vehementer ingemuit, atque in ipſa ſua triſtitia è corpore exiuit, qui ita ſepultus eſt, vt dixeram. Sed fratres omnes ex eadem eius ſententia conturbati, cœperunt ſinguli extrema quæque & vilia, quæ eis habere regulariter ſemper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare, ne quid apud eos eſſet, vnde reprehendi potuiſſent. Deinde ſubiicit quomodo eidem Pretioſo mandarit, vt 30. continuis diebus ſacrificium Miſſæ pro Iuſto fieret, quibus peractis per viſionem ipſe defunctus patefecit ſe ex Purgatorii pœnis liberatum. Act. 8.

VI. REMED. Conſidera, quibus de cauſis S. Patres vitium Proprietatis in Religioſis, non ſolum verbis ſint abominati. (nam Baſilius, Caſſianus, & Hugo Victorinus conferunt cum furto IVDÆ proditoris, B. Bene-

nedictus vocat nequiſſimum vitium, S. Gregorius monaſteriorum peſtem) verum etiam pœna tam infami caſtigarint. S. BASILIVS aliquot recitat cauſas in Conſtitutionibus monaſticis. *Pietatis cultor,* inquit, *niſi ab omni priuata rerum poſſeſſione liber ſit primum quidem ſocietatis exactam diſciplinam priuata poſſeſſione corrumpit: tum etiam ipſe magnopere de ſe indicio eſt, vt qui Deum perpetuo iis alimenta ſuppeditaturum diffidat, qui in nomine ipſius congregati ſint neque illud audiuerit, quod dicitur à Propheta. Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panes, vel eos nimirum, qui intelligentia percipiuntur, prudentiæ ſcilicet, vel qui ſenſu, quibus corpus alitur. Nam ſi vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine Chriſti ibi ipſe in medio illorum eſt, multo certe veroſimilius ibi idem eſſe credendus eſt, vbi multo frequentior hominum multitudo ſit. Porrò incommodum, quod ex iſtiuſmodi poſſeſſione naſcitur, nequaquam hic tantum ſiſtit, ſed vlterius etiam progreditur. Etenim qui proprium aliquid habere ſtudet, is ſine dubio nihil aliud, quam diſiunctionem ac defectionem à ceteris meditatur. Nam cui hoc in animo non eſt, quid eſt tandem, quod ipſe poſſidere ſeorſim velit? cum id certum ſciat Chriſti beneficio ſeruos ipſius in neceſſariarum rerum copia aſſiduè verſari. Proinde perſpicuum eſt, qui talis ſit, eum de præcidenda, ac morte afficienda anima ſua meditari, qui exiguis obolis ſalutem ſuam prodere paratus ſit, & alter Iudas efficiatur, nempe qui à furto exordiatur, (Furtum enim eſt priuata poſſeſſio) & in proditionem deſinat: quando vt ille Dominum, ſic iſte etiam veritatis verbum prodit.* Alibi & aliam rationem aſſignat. *quia,* inquit, *qui dicit ſuum aliquid eſſe, is ſeipſum alienum reddit ab Eccleſia Dei, & charitate Domini, qui quidem & verbo & re docuit ponendam eſſe animam pro amicis, nedum res externas.* S. BENEDICTVS, cum in regula iubet, vt monachus nihil omninò tanquam proprium ſibi vendicet, aut pro libito aliquid det vel accipiat, illam cauſam reddit, *quia nec corpus ſuum, nec voluntatem ei licet habere in ſua poteſtate.* VERVM acutius grauitatis huius vitii cauſam perſpexiſſe videtur IOAN. CASSIANVS in inſtitutionibus monaſticis, quam & fuſius perſecutus eſt. *Nulli vilis,* inquiens, *deſpectuſque videatur hic morbus, qui ſicut poteſt perfacilè declinari, ita ſi quenquam poſſederit, ad ſanitatis remedia vix peruenire concedit. Receptaculum namque eſt vitiorum, malorumque omnium radix & inextricabilis nequitiæ fomes efficitur, dicente Apoſtolo, radix omnium malorum eſt philargyria, id eſt, amor pecuniæ. Hæc igitur cum remiſſam, tepidamq; poſſederit monachi mentem, primitus eum in exigua ſumma ſolicitans, iuſtas quoſdam, & velut rationabiles ei colores, ob quos vel reſeruare ſibi aliquid pecuniæ debeat, vel parare deſcribit. Nam & ea quæ præbentur in monaſterio, queritur non eſſe ſufficientia, & ſano, robuſtoq; corpore vix poſſe tolerari, &c. Si proprium aliquid non fuerit, quo cura corpori ægro valeat adhiberi, miſere eſſe moriendum. Poſtremo nec diu poſſe in eodem monaſterio commorari, & niſi parauerit ſibi viatici ſumptus non poſſe, cum voluerit, tranſmigrare. Itaque cum huiuſcemodi cogitationibus laqueauerit mentem, qualiter vnum ſaltem denarium acquirere poſſit excogitat: Tunc peculiare ſibi* quid

Margin notes (left): Baſil c. 35. I. cauſa. — II. — Pſal. 36. 25. — Matth. 18. 20 — III. — IV. — In reg. breu q. 85. — Reg. c. 33. — V. — Caſſ. inſt. c. 6. 7. — VI. — 1. Tim. 6. 10.

quod exerceat Abbate inſcio ſolicita mente perquirit. Quod vendens clam, & optato tandem potitus nummo, qualiter eum duplicet, acrius, vehementiusque torquetur: vbi reponat, cuiue illum credat ambiguus. Cum pecuniæ incremento deinde rabies cupiditatis augetur. Tum vita longæua promittitur, ſenectus incurua, infirmitates diuerſæ atque prolixæ, quæ niſi maior ſumma in iuuentute fuerit præparata, tolerari in ſenecta non poſſint. Et infra *Talibus igitur deceſſionum profectib. in deterius creſcens, nullam deinceps humilitatis, nullam caritatis, nullam obedientiæ, non dicam virtutem ſed ne vmbram quidẽ virtutis retinere contentus indignatur ad omnia, & ad ſingula opera murmurat, atque ſuſpirat, &c. Deinde occaſiones, quibus offendi vel iraſci debeat ſtudioſè perquirit, ne leuiter motus de cœnobij diſciplina videatur exire. Nec ſolus tamen tranſmigrare contentus, ne tanquam ſuo vitio deſeruiſſe credatur, quantos potuerit ſuſurrationibus clandeſtinis deprauare non deſinit.* Et poſt. *Agitur itaque facibus pecuniarum ſuarum magis ac magis accenſus: quæ poſſeſſæ nunquam monachum, vel in monaſterio reſidere, vel viuere ſub regulæ inſtitutione permittunt.* Id. c. 8. c. 9. c. 10.

VII. REMED. Da operam in poſterum, vt non ſolum non proprium aliquod vſurpes, vel rem exigui licet pretii citra ſuperioris conſenſum aliis des, vel accipias, verum etiam vt radicitus ex animo tuo cupiditatem omnium rerum temporalium, etiam viliſſimarum exſtirpes. Eſt antidotum eiuſdem CASSIANI libro paulo ante citato De Philargyriæ vel proprietatis vitio, *hæc erit,* inquit, *ſumma victoria, triumphusque perpetuus, vt quemadmodum dicitur, nec minuto quidem nummo conſcientia monachi polluatur. Impoſſibile namque eſt eum, qui victus in exigua ſtipe, concupiſcentiæ ſemel in corde ſuo radicem ſuſceperit, non maioris deſiderij protinus incendio conflagrari. Tamdiu namque miles Chriſti, victor ac ſecurus, cunctaque cupiditatis impugnatione erit externus, donec initia concupiſcentiæ huius hic nequiſſimus Spiritus in eius corde non ſeuerit. Quapropter cum in cunctis generibus vitiorum, generaliter ſerpentis caput oporteat ſeruari, in hoc præcipuè diligentius conuenit præcaueri. Quodſi fuerit intromiſſum, ſua materia conualeſcens, ipſum ſibimet vehementiora ſuſcitabit incendia. Ideoque non ſolum pecuniarum eſt cauenda poſſeſſio, verumetiam voluntas ipſa ab animo penitus extrudenda. Non enim tam effectus Philargyriæ vitandus eſt, quam affectus ipſius radicitus amputandus. Nihil enim proderit pecunias non habere, ſi voluntas in nobis fuerit poſſidendi.* Et mox ſubdit. *Poſſibile namque eſt etiam non habentem pecunias nequaquam Philargyriæ morbo carere, nihilque ei prodeſſe beneficium nuditatis, quia cupiditatis vitium reſecare non valuit, paupertatis bono, non virtutis merito delectatus, & neceſſitatis onere, non ſine cordis languore contentus.* Et inferius. *Reſpice Iudam Apoſtolorum numero deputatum, quia noluit ſerpentis huius caput letale conterere, qualiter eum ſuo veneno peremerit & concupiſcentiæ laqueis irretitum, ad quantum abrupti præcipitij crimen impegerit, vt redemptorem mundi, & humanæ ſalutis auctorem triginta argenteis perſuaſerit vendere. Vniuerſas enim diuitiarum moles cupiditatis huius rabies exhauriat.* Et rurſus. *Denique Princeps Apoſtolorum his* Caſſ. lib. 7. c. 21. c. 22. c. 25.

eruditus exemplis, ſciens habentem quippiam cupiditatis frena non poſſe moderari,
Act.5. *nec finem eius in parua ſumma magnaue conſiſtere, ſed in ſola virtute nuditatis, Ananiam & Saphiram, quia ſibi quippiam de ſua facultate ſeruauerant morte mulctauit, vt interitum, quem ille vltro ſibi pro reatu Dominicæ proditionis intulerat, hi pro*
c.28. *mendacio cupiditatis exciperent.* Et paulo poſt. *Hæc eſt igitur de philargyria perfecta victoria, vt paruiſſimæ cuiuſlibet ſtipis in corde noſtro reſidere non ſinamus igniculum, certi quod reſtinguendi eum non habebimus vlterius facultatem, ſi quantulamcunque ſcintillæ huius in nobis materiam fouerimus. Quam virtutem non aliâs retinere*
c.29. 1.Timoth.6. *valebimus illibatam, niſi in monaſterio conſiſtentes ſecundum Apoſtolum: habentes victum & veſtitum, his contenti fuerimus.*

VIDE. V. *Auaritia. Conſuetudo praua. Impatientia in paupertate. Inobedientia. Tentatio.*

PVDOR NOXIVS.

Remedia contra Pudorem Noxium.

I REMED. Conſidera Spiritus ſancti monita in vtroque teſtamento. In veteri monet, vt pudorem vel confuſionem noxiam, hoc eſt, quæ ſecum affert peccatum, (quo ſcilicet à dicendo vel faciendo quod æquitas poſtulat retrahimur) fugias: vtilem verò & honeſtum, qui homini gratiam & gloriam apud Deum conciliat, vt quo aliquem pudet male
Eccl.4.24.25. agere, amplectaris. Sic enim loquitur ſapiens. *Pro anima tua, ne confundaris dicere verum.* id eſt, non pudeat te veritatem confiteri etiam cum periculo vitæ. *Eſt enim confuſio,* addit, *adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam &*
V.26.27.28.30. 33. *gratiam.* Deinde prioris confuſionis noxiæ 4. ſubiicit exempla. vt ſi quis, reueritus alicuius potentiam, mentiatur: ſi prætermittat, quos debet corripere: ſi negligat indoctum cum ſpes eſt promouendæ ſalutis, erudire;
Cap 21.31. Cap.42.v.1.2.4.5. ſi nolit peccata confiteri. *Non confundaris, inquiens, confiteri peccata tua.* Et alibi. *Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam.* Et iterum *Et ne pro his omnibus confundaris, & ne accipias perſonam, vt delinquas. De lege altiſſimi, & teſtamento, & de iudicio iuſtificare impium, de verbo ſociorum & viatorum & de datione hæreditatis amicorum, & de æqualitate ſtateræ & ponderum, de corruptione emptionis & negotiatorum.* Quibus verbis monet ſapiens, ne quis pudore ſinat ſe auocari ab obſeruatione præcepti diuini, vel à iuſta ſententia in iudicio ferēda, vel ab hæreditate ſecundū æquitatem diſtribuenda,

vel

vel ab emptione venditioneque iuſta. IN NOVO vero teſtamento per os Christi ſaluatoris non leuem comminatur pœnam pudori noxio. *Qui me confuſus fuerit*, ait apud Marcum, *& verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice, & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris ſui cum angelis ſanctis.* Et apud Lucam. *Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in maieſtate ſua & patris, & Sanctorum angelorum.* Deinde per os B. Pauli hortatur Timotheum Epiſcopum, vt hunc pudorem horreat, dicens. *Noli erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum eius.* Et iterum. *Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem.* Idque ſuo exemplo. *Promptum eſt*, inquiens, *ad Romanos, & vobis, qui Romæ eſtis, Euangelizare. Non enim erubeſco Euangelium.* Atque familiæ Oneſiphori, de qua ita ſcribit. *Det miſericordiam Dominus Oneſiphori domui, quia ſæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit.* Denique & B. PETRVS nos ab hoc inutili pudore deterret. *Nemo*, inquiens, *veſtrum patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.*

Marci 8. 38. Luc. 9. 26. 2. Timot. 1. 8. 2. Tim. 2. 15. 2. Timot. 1. 16. 1. Pet. 3. 14.

II. REMED. Conſidera ſententias priſcorum Patrum. TERTVLLIANVS in Scorpiaco. *Plus eſt autem, quod Chriſtus & confuſioni confuſionem comminatur. Qui me confuſus fuerit coram hominibus, & ego confundar eum coram patre meo, qui in cælis eſt. Sciebat enim à confuſione vel maximè formari negationem, mentis ſtatum in fronte conſiſtere, priorem eſſe pudoris, quam corporis plagam.* Et in libro de pœnitentia agens de iis quos pudet patefacere peccata in confeſſione ſacramentali. *Plerosque*, inquit *hoc opus, vt publicationem ſui, aut ſuffugere, aut de die in diem differre, præſumo, pudoris magis memores, quam ſalutis: velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt. Intolerandum ſcilicet pudori, Domino offenſo ſatiſfacere ſaluti prodacta reformari.* B. CYPRIANVS de lapſis. *Chriſtus in præceptis ſuis dicit. Qui confuſus me fuerit, confundet eum filius hominis. Et Chriſtianum ſe putat, qui Chriſtianus eſſe, aut confunditur aut veretur? Quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui ad Chriſtum pertinere, aut erubeſcit, aut metuit?* S. AMBROSIVS ad Valentinianum Imperatorem. *Non erubeſco cum toto orbe longæua conuerti. Verum certè eſt, quia nulla ætas ad perdiſcendum ſera eſt. Erubeſcat ſenectus, quæ emendare ſe non poteſt. Non annorum canicies eſt laudanda, ſed morum. Nullus pudor eſt, ad meliora tranſire.* S. HIERONYMVS in Eccleſiaſten, agens de confeſſione ſacerdoti facienda. *Si enim*, inquit, *ægrotus erubeſcat vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat.* D. AVGVSTINVS ad Vincentium, quem pudebat corrigere errorem. *Quid adhuc dubitas tenere quod ſentis, niſi quia id quod non ſentis, vel aliquando ſenſiſſe vel aliud defendiſſe confunderis & dum erubeſcis corrigere errorem, non erubeſcis permanere in errore, quod vtique potius erubeſcendum fuit? Hoc eſt illud, quod ſcri-*

Tert. in Gnoſticos. Marc. 8. 38. Cypr. ſerm. 5. Amb. L. 5. ep. 31. Hier. ad. c. 10. Aug. ep. 48.

ptura non tacuit. Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam & gloriam. Confuſio adducit peccatum, cum erubeſcit quiſque prauam mutare ſententiam, ne aut inconſtans putetur, aut diu erraſſe ſeipſo iudice teneatur. Confuſio autem adducit gratiam & gloriam, cum erubeſcit quiſque de propria iniquitate, & pænitendo in melius commutatur: quod te facere piget illa pernitioſa confuſione ſuperatum, ne tibi ab hominibus neſcientibus quid loquantur obiiciatur illa Apoſtolica ſententia. Si enim, quæ deſtruxi, hæc eadem iterum ædifico, præuaricatorem meipſum conſtituo. B. GREG in Ezechielem. *Sicut verecundia laudabilis eſt in malo, ita reprehenſibilis eſt in bono. Erubeſcere enim malum ſapientiæ eſt: bonum verò erubeſcere, fatuitatis. Vnde ſcriptum eſt. Eſt confuſio adducens peccatum: & eſt confuſio adducens gloriam. Qui enim erubeſcit pœnitendo mala quæ fecit, ad vitæ libertatem peruenit. Qui verò erubeſcit bona facere, á ſtatu rectitudinis cadit atque ad damnationem tendit, ſicut per redemptorem dicitur. Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in maieſtate ſua.* S. BERN. ad milites templi exponens eundem locum Sapientis. *Bonus pudor eſt,* inquit, *quo peccaſſe, aut certé peccare confunderis. Huiuſmodi procul dubio pudor fugat opprobrium, parat gloriam, &c. Quod ſi quiſpiam confiteri confunditur, id quoque vnde compungitur talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conſcientia perdit, quando malum, quod ex profundo cordis compunctio conatur expellere pudor ineptus obtruſo labiorum oſtio, non permittit exire.*

Eccli 4.24. — Gal. 2.18. — Greg. hom. 10. — Eccli. 4.24. — Luc. 9.26. — Bern. c. 11.

III. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, qui noxio pudori locum nullum dederunt. *Primum ſit Moyſis,* de quo Apoſtolus. *Fide Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti.* Vnde AMBR ſcribens in pſalmum 118. *Moyſes* ait, *noluit rex eſſe cum poſſet, ſed opprobrium Chriſti theſauris Ægypti arbitratus eſt præferendum, ſed fugiendo potentiam, potentior factus eſt. Factus eſt enim in Deum regi Pharaoni, hoc eſt, regi terribilis, quem rex timeret. Et tu ſi vis, tanquam DEVS, peccatoribus eſſe terrori, regibus reuerentiæ, &c. contemne quæ ſeculi ſunt, & Dominicæ paſſionis opprobrium contende omnibus præferre diuitiis. opprobrium dico, quod illis videatur opprobrium, hoc eſt, Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitia, nobis autem virtus Dei atque ſapientia. Sed hoc Pharao opprobrium putans, hoc eſt, inopiam, ignobilitatem, contumelias, maluit diaboli eſſe quam Dei portio.* II. eſt DAVIDIS regis, qui omni pudore contempto non dubitauit ante arcam Domini ephod lineo accinctus, vt eſt in Sacra Regum hiſtoria totis viribus ſaltare, quod cum coniux eius Michol filia regis Saul tanquam ſcurrile factum ei exprobraſſet, reſpondit. *Ante Dominum, qui elegit me potius quàm patrem tuum, & quam omnem domum eius, vilior fiam plus quam factus ſum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis de quibus locuta es, glorioſior apparebo.* Et mox ſubiicitur. *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* Vnde concludit AMB. loco ante citato. *Euidens itaque exemplum, quo & Propheta*

Heb. 11.24. — Amb. ſerm. 8. Et ep 36. ad Sabinum. — 2. Reg 6.14. — Id ſerm 7. & ep. 36. ad Sabin.

qui percutiebat in organis, & ſaltauit ante arcam Domini iuſtificatus eſt, & illa Greg. c. 38.
quæ reprehendit eum ſterilitate damnata eſt. Et B. GREG. in libro 27. Moralium.
Ecce, inquit, *quem Dominus cunctis ſingulariter prætulit, ſeſe ſub Domino, & exæ-*
quando minimis & abiecta exhibendo contemnit. Non poteſtas regni ad memoriam re
ducitur, non ſubiectorum oculis ſaltando vileſcere metuit, non ſe honore prælatum cæ-
teris, ante eius arcam, qui honorem dederat, recognoſcit. Coram Deo egit vilia vel extre-
ma, vt illa ex humilitate ſolidaret, quæ coram hominibus geſſerat fortia. Quid de eius
factis ab aliis ſentiatur ignoro, ego Dauid plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem. Pu-
gnando *quippe hoſtes ſubdidit: ſaltando autem coram Domino ſemetipſum vicit.*
III. exemplum eſt Prophetarum, qui non veriti ſunt Domino obedire
in materia ſummæ confuſionis. Nam ISAIAS iuſſus eſt nudus incede- Iſai. 20. 2.
re. Ita enim ſcribit ipſe. *In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos*
dicens, Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus suis. Et
fecit ſic vadens nudus & diſcalceatus. Ac Origenes quidem contra Celſum Orig. lib. 7.
teſtatur eum per triennium integrum nudipedem ambulaſſe. 2. IERE- Ier. 13. 1.
MIAS iuſſus eſt primo ſe præcingere lumbari lineo, ireq; ad Euphratem
& ibi illud abſcondere in foramine petræ, donec computreſceret: pu- Ier. 19. 1.
trefactum verò rurſus effodere & populo oſtentare. Deinde iuſſus eſt à
ſenioribus accipere lagunculam teſteam, eamq; frangere in oculis viro- Ier. 27. 1.
rum ipſum comitantium. Tum geſtare e collo catenam ligneam & alia Ezech. c. 4.
vincula, quod & fecit, licet à populo irrideretur. 3. EZECHIEL iuſſus eſt
ſartaginem ferream inter ſe & ciuitatem ponere, & dormire in latere ſi-
niſtro 390 dies, in dextro verò 40. Deinde iuſſus eſt comedere panem
ſubcinericium opertum ſtercore humano, & cum illud deprecaretur, Ezech. 5. 1.
ſtercore m bouino. Tertio gladio acuto radere pilos capitis & barbæ, vnamq;
earum partem igni comburere in medio ciuitatis: alteram gladio conci-
dere in eius circuitu, tertiam verò diſpergere in ventum, & paruum nu-
merum ex eadem ligare in ſummitate ſui pallii, & rurſum eos in ignem
proiicere. Quæ omnia licet ridicula videri poſſent, hominemq; pudefa- Heb. 11. 36.
cere, tamen fecit. Eodem pertinent, quæ Apoſtolus de veteris teſtamenti
ſanctis ſcribit. *Alii,* inquiens, *ludibria & verbera experti, inſuper & vincula &*
carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt
in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mun-
dus. IV. exemplum ſit Chriſti Domini, cuius vita ſecundum mundi iudi- Luc. 2. 12.
cium videri poteſt plena cõfuſionis, non noxiæ, ſed ſalutaris. Natus enim
eſt in loco viliſſimo, nempe ſtabulo inter beſtias & depoſitus in præſe-
pio. adoratus ab infimo genere hominum, nempe paſtoribus nocte ſu-
per gregem vigilantibus. educatus ab egenis parentibus in ſumma rerum
inopia, ſic vt iam adultus vixerit ex aliena liberalitate, teſtatusq; ſit ſe nec Matth. 8. 20.
habere, vbi caput ſuum reclinare poſſet. Non erubuit publicè detractis Matt. 3. 16.

ptura non tacuit. Eſt confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gratiam &
Eccli 4.24. *gloriam. Confuſio adducit peccatum, cum erubeſcit quiſque prauam mutare ſenten-*
tiam, ne aut inconſtans putetur, aut diu erraſſe ſeipſo iudice teneatur. Confuſio autem
adducit gratiam & gloriam, cum erubeſcit quiſque de propria iniquitate, & pœnitendo
Gal.2.18. *in melius commutatur: quod te facere piget illa pernicioſa confuſione ſuperatum, ne*
tibi ab hominibus neſcientibus quid loquantur obiiciatur illa Apoſtolica ſententia.
Greg. hom. 10. *Si enim, quæ deſtruxi, hæc eadem iterum ædifico, prauaricatorem meipſum conſtituo.* B.
GREG in Ezechielem. *Sicut verecundia laudabilis eſt in malo, ita reprehenſibilis*
eſt in bono. Erubeſcere enim malum ſapientiæ eſt: bonum verò erubeſcere, fatuitatis.
Eccli. 4.24. *Vnde ſcriptum eſt. Eſt confuſio adducens peccatum: & eſt confuſio adducens gloriam.*
Qui enim erubeſcit pœnitendo mala quæ fecit, ad vitæ libertatem peruenit. Qui verò
erubeſcit bona facere, à ſtatu rectitudinis cadit atque ad damnationem tendit, ſicut per
Luc.9.26. *redemptorem dicitur. Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis eru-*
Bern.c.11. *beſcet, cum venerit in maieſtate ſua.* S. BERN. ad milites templi exponens eun-
dem locum Sapientis. *Bonus pudor eſt,* inquit, *quo peccaſſe, aut certè peccare con-*
funderis. Huiuſmodi procul dubio pudor fugat opprobrium, parat gloriam, &c. Quod ſi
quiſpiam confiteri confunditur, id quoque vnde compungitur talis pudor peccatum ad-
ducit, & gloriam de conſcientia perdit, quando malum, quod ex profundo cordis com-
punctio conatur expellere pudor ineptus obtruſo labiorum oſtio, non permittit exire.

III. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, qui noxio pudori lo-
Heb.11.24. cum nullum dederunt. *Primum ſit Moyſis.* de quo Apoſtolus. *Fide Moyſes*
grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis magis eligens affligi cum populo
Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æſtimans theſau-
ro Ægyptiorum improperium Chriſti. Vnde AMBR ſcribens in pſalmum 118.
Amb. ſerm. 8. Et ep 36. ad Sabinum. *Moyſes* ait, *noluit rex eſſe cum poſſet, ſed opprobrium Chriſti theſauris Ægypti arbi-*
tratus eſt præferendum, ſed fugiendo potentiam, potentior factus eſt. Factus eſt enim
in Deum regi Pharaoni, hoc eſt, regi terribilis, quem rex timeret. Et tu ſi vis, tanquam
DEVS, peccatoribus eſſe terrori, regibus reuerentiæ, &c. contemne quæ ſeculi ſunt, &
Dominicæ paſſionis opprobrium contende omnibus præferre diuitiis. opprobrium dico,
quod illis videatur opprobrium, hoc eſt, Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitia, nobis au-
tem virtus Dei atque ſapientia. Sed hoc Pharao opprobrium putans, hoc eſt, inopiam,
2.Reg 6.14. *ignobilitatem, contumelias, maluit diaboli eſſe quam Dei portio.* II. eſt DAVIDIS
regis, qui omni pudore contempto non dubitauit ante arcam Domini
ephod lineo accinctus, vt eſt in Sacra Regum hiſtoria totis viribus ſaltare,
quod cum coniux eius Michol filia regis Saul tanquam ſcurrile factum
ei exprobraſſet, reſpondit. *Ante Dominum, qui elegit me potius quàm patrem*
tuum, & quam omnem domum eius, vilior fiam plus quam factus ſum, & ero humilis
in oculis meis, & cum ancillis de quibus locuta es, & glorioſior apparebo. Et mox ſu-
Id ſerm 7. & ep. 36. ad Sabin. biicitur. *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* Vn-
de concludit AMB. loco ante citato. *Euidens itaque exemplum, quo & Propheta*

ſti percutiebat in organis, & ſaltauit ante arcam Domini iuſtificatus eſt, & illa quæ reprehendit eum ſterilitate damnata eſt. Et B. GREG. in libro 27. Moralium. Greg. c. 38.
Ecce, inquit, *quem Dominus cunctis ſingulariter prætulit, ſeſe ſub Domino, & exæquando minimis & abiecta exhibendo contemnit. Non poteſtas regni ad memoriam reducitur, non ſubiectorum oculis ſaltando vileſcere metuit, non ſe honore prælatum cæteris, ante eius arcam, qui honorem dederat, recognoſcit. Coram Deo egit vilia vel extrema, vt illa ex humilitate ſolidaret, quæ coram hominibus geſſerat fortia. Quid de eius factis ab aliis ſentiatur ignoro, ego Dauid plus ſaltantem ſtupeo, quam pugnantem.* Pugnando *quippe hoſtes ſubdidit: ſaltando autem coram Domino ſemetipſum vicit.* III. exemplum eſt Prophetarum, qui non veriti ſunt Domino obedire in materia ſummæ confuſionis. Nam ISAIAS iuſſus eſt nudus incedere. Ita enim ſcribit ipſe. *In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos dicens, Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus ſuis. Et fecit ſic vadens nudus & diſcalceatus.* Ac Origenes quidem contra Celſum teſtatur eum per triennium integrum nudipedem ambulaſſe. 2. IEREMIAS iuſſus eſt primo ſe præcingere lumbari lineo, ire què ad Euphratem & ibi illud abſcondere in foramine petræ, donec computreſceret: putrefactum verò rurſus effodere & populo oſtentare. Deinde iuſſus eſt à ſenioribus accipere lagunculam teſteam, eamque frangere in oculis virorum ipſum comitantium. Tum geſtare collo catenam ligneam & alia vincula, quod & fecit, licet à populo irrideretur. 3. EZECHIEL iuſſus eſt ſartaginem ferream inter ſe & ciuitatem ponere, & dormire in latere ſiniſtro 390 dies, in dextro verò 40. Deinde iuſſus eſt comedere panem ſubcinericium opertum ſtercore humano, & cum illud deprecaretur, fimum bouino. Tertio gladio acuto radere pilos capitis & barbæ, vnamque eorum partem igni comburere in medio ciuitatis: alteram gladio concidere in eius circuitu, tertiam verò diſpergere in ventum, & paruum numerum ex eadem ligare in ſummitate ſui pallii, & rurſum eos in ignem proiicere. Quæ omnia licet ridicula videri poſſent, hominemque pudefacere, tamen fecit. Eodem pertinent, quæ Apoſtolus de veteris teſtamenti ſanctis ſcribit. *Alii,* inquiens, *ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.* IV. exemplum ſit Chriſti Domini, cuius vita ſecundum mundi iudicium videri poteſt plena cōfuſionis, non noxiæ, ſed ſalutaris. Natus enim eſt in loco viliſſimo, nempe ſtabulo inter beſtias & depoſitus in præſepio: adoratus ab infimo genere hominum, nempe paſtoribus noctu ſuper gregem vigilantibus. educatus ab egenis parentibus in ſumma rerum inopia, ſic vt iam adultus vixerit ex aliena liberalitate, teſtatusque ſit ſe nec habere, vbi caput ſuum reclinare poſſet. Non erubuit publicè detractis

Iſai. 20. 2.
Orig. lib. 7.
Ier. 13. 1.
Ier. 19. 1.
Ier. 27. 1.
Ezech. c. 4.
Ezech. 5. 1.
Heb. 11. 36.
Luc 2. 12.
Matth. 8. 20.
Matt 3. 16.

Iii vestibus

Matth. 4. 5. veſtibus in Iordane baptiſmum à B. Ioanne recipere. Permiſit vt ab ipſo Satana in pinnaculum templi, & in montem excelſum deferretur. Aſino Ioan. 12. 15. quaſi triumphans Hieroſolymam acclamantibus pueris inuectus eſt: cum infamibus hominibus publicanis & meretricibus conuerſari non Matth. 4. 18. detrectauit: rudes & pauperes piſcatores in diſcipulos adſciuit: contumeliis multis à Scribis & Phariſæis affectus, ac tandem captus, conſputus, velatus, flagellatus, ſpinis coronatus, per ludibrium veſte purpu- Matth. 26. 67. rea & alba indutus & velut rex flexo poplite ſalutatus, ac demum in medio latronum, velut mortalium deterrimus, cruci ſuffixus. Vt merito B. Paulus præ ceteris iam dictis exemplis hoc admirandum de contempta cofuſione exemplum CHRISTI nobis proponat, dicens. Heb. 12. 2. *Aſpicientes in Auctorem fidei & conſummatorem IESVM, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera DEI ſedet. Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionem.* V. exemplum ſit Apoſtolorum, qui inſiſtentes magiſtri ſui veſtigiis libenter omnis generis contumelias & ludibria poſt acceptam Spiritus Act. 5. 41. ſancti gratiam ſuſtinuere. Nam cum ob prædicationem Euangelii cæſi fuiſſent, *ibant*, inquit B. Lucas in hiſtoria Apoſtolica, *gaudentes à conſpectu conſilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine IESV contumeliam pati*. Idem ſcribit B. Paulus de eorum imitatoribus primis Chriſtianis, dum ait ad Heb. 10. 32. Hæbreos. *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, & in altero quidem opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti. in altero autem ſocii taliter conuerſantium effecti. Nam & vinctis* 1. Cor. 1. 23. *compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Scribit & de ſe. *Nos*, inquiens, *prædicamus CHRISTVM crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem* Ib. c. 4. 9. *ſtultitiam, ipſis autem vocatis Iudæis atque Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam, quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.* Et rurſus. *Puto quod Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tanquam morti deſtinatos, quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis & hominibus. Nos ſtulti propter Chiſtum, &c. purgamenta huius mundi facti ſumus,* 2. Cor. 12. 9. *omnium peripſema vſque adhuc.* Quin nec gloriari ac exultare dubitat in his irriſionibus & probris. *Libenter*, inquit in poſteriore ad Corinthios, *gloria-* Gal. 6. 14. *bor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti: Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, &c.* Et ad Galatas. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri IESV CHRISTI, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Eodem pertinent exempla innumerabilum Martyrum & Confeſſorum ſimiles confuſiones pro Chriſto & veritate paſſorum.

IV. REMEDIVM. Conſidera cauſam, cur Sancti nullo pudore,

vel confuſione abſterriti ſint à prædicatione Euangelii, vel confeſſione veræ fidei, vel veritatis defenſione, vel obſeruatione diuinorum mandatorum, aliorumùe bonorum operum, nempe quia ob oculos poſitam habebant copioſam remuneratioem in cœlis paratam, & in ſcripturis ſacris promiſſam. Vt apud Matthæum, dum Chriſtus ait. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos, mentientes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Matth.5.11.
Et apud Paulum ita ſcribentem. *Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.* 2.Cor.4.17. Signanter hoc antidotum notauit idem Apoſtolus cum in aliis, tum in exemplo ſupra allato de Moyſe. nã cum dixiſſet, Moyſen maiores diuitias æſtimaſſe theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti, mox addit. *Aſpiciebat enim in remunerationem.* Heb.11.26. Deinde cum cauſam reddere vellet, cur Primi Chriſtiani, cum gaudio opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti eſſent, & rapinam bonorum ſuorum ſuſtinuiſſent, ſubiunxit: *cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Heb.10.34. Imò docet & IESVM Chriſtum. *propoſito ſibi gaudio ſuſtinuiſſe crucem confuſione contempta, atque in dextra ſedis Dei ſedere.* Heb.12.2. Quod enim illud fuit gaudium, niſi felicitatis æternæ, quod per confuſionem ignominioſæ mortis ſecundum humanitatem promeruit, teſte eodem Apoſtolo in epiſtola ad Philippenſes? nam cum ibi dixiſſet. *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Phil.2.8. ſtatim addit. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Quem locum tractans B. AVG. in Ioannem. *Humilitas,* inquit, *claritatis eſt meritum, claritas humilitatis eſt præmium, ſed hoc factum eſt in forma ſerui.* Aug. tract.104 Et commentarius Ambroſii. *Quid,* inquit, *& quantum humilitas mereatur, hic oſtenditur.* AmB. in ep. ad Philip.

V. REMED. Conſidera et aliam cauſam, cur ſancti dictam confuſionem contempſerint, priori contrariam, nempe qui reformidarunt confuſionem æternam in die iudicii extremi futuram, quam item diſertè Chriſtus comminatus eſt apud Lucam & Marcum ſupra citatos. *Qui me confuſus fuerit,* inquiens, *& verba mea, & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris ſui cum Angelis ſanctis.* Marc.8.38. Ad quam confuſionem reſpexit SALOMON, cum in Prouerbiorum initio ſic loquentẽ inducit Dei filium. *Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne cõſiliũ meũ, & increpationes meas neglexiſtis, ego quoq; in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas,* Prou.1.24.

& interitus quaſi tempeſtas ingruerit; quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia. Et IEREMIAS. *Idcirco, qui perſequuntur me, cadent & infirmi erunt: quia non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod nunquam delebitur.* Et iterum. *Dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur.* Tanta verò tunc confuſio eſt futura eorum, qui ex gratam confuſionem pro defenſione veritatis, & diuinorum mandatorum obſeruatione in hac vita ſuſtinere noluerunt, vt, teſte ISAIA Propheta, ingreſſuri ſint *ſciſſuras petrarum & in cauernas ſaxorum à facie formidinis Domini, & à gloria maieſtatis eius.* dicturiq; perhibente Iohele Propheta, B. Luca, & B. Ioanne in Apocalypſi, *montibus. Operite nos, & collibus. Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni. Quanta,* inquit B. EPHR. in ſermone de patientia & conſummatione ſeculi, *eos confuſio coram iuſto iudice tunc apprehendet, nullam habentes excuſationis ſuæ viam? quanta eos, cum ad ſiniſtram Regis ſegregabuntur, verecundia corripiet? quantæ in eos tenebræ irruent, quando in ira ſua loquetur ad eos, & in furore ſuo conturbabit ipſos, dicens. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius?* HOC antidoto impulſus quondam eſt celeberrimus apud Romanos Rhetor M. VICTORINVS, (qui & ſtatuam in föro meruit), vt poſt conuerſionem ſuam ad Chriſti fidem omni poſt habito pudore publicè in Eccleſia Catechumenum ſe profeſſus ſit. quod commemorat AVGVSTINVS in libris Confeſſionum his verbis. *Legebat ſanctam ſcripturam, omnesq; Chriſtianas litteras inueſtigabat ſtudioſiſſimè & perſcrutabatur, & dicebat Simpliciano, non palam, ſecretius & familiarius. Noueris me iam eſſe Chriſtianum. Et reſpondebat ille. Non credam, nec deputabo te inter Chriſtianos, niſi in Eccleſia Chriſti te videro. Ille autem irridebat eum, dicens. Ergone parietes faciunt Chriſtianos? Et hoc ſæpe dicebat, iam ſe eſſe Chriſtianum, & Simplicianus illud ſæpe reſpondebat, & ſæpe ab illo parietum irriſio repetebatur. Amicos enim ſuos verebatur offendere ſuperbos dæmonicolas. Sed poſtquam legendo & inhiando auxit firmitatem, timuitq; negari à Chriſto coram angelis ſanctis, ſi cum timeret coram hominibus confiteri, reusq; ſibi magni criminis apparuit, erubeſcendo de ſacramentis humilitatis verbi tui, & non erubeſcendo de ſacris ſacrilegis ſuperborum dæmoniorum, quæ imitator ſuperbus acceperat, depuduit vanitati, & erubuit veritati. Subitoque & inopinatus ait Simpliciano, vt ipſe narrabat. Eamus in Eccleſiam, Chriſtianus volo fieri. At ille non capiens ſe lætitia perrexit cum eo. Vbi autem imbutus eſt primis inſtructionum ſacramentis, non multo poſt etiam nomen dedit, vt per baptiſmum regeneraretur, mirante Roma, gaudente Eccleſia.*

Ier. 20. 11. c. 23. 40. — Iſa. 2. 21. — Iohel. 10. 8. Luc. 23. 31. Apoc. 6. 16. Ephr. tom. 1. — Matth. 25. 41. — Aug. lib. 8. c. 2.

VI. REMED. Conſidera, pudorem ſalutarem, vel confuſiones pro Chriſto, vel veritate perpeſſas, vti & certas afflictiones, habendas loco gemmarum, aliorumq; ue pretioſorum lapillorum, quia illis imprimis promeremur gratiam & gloriam, hoc eſt, conteximus coronam vitę æternæ. Qua de cauſa Eccleſiaſticus ſupra allegatus dixit. *Eſt confuſio adducens gloriam*

Eccl. 4. 25.

gloriam & gratiam. 2. Chriſtus Saluator vocauit beatos, adiuncta promiſſione copioſæ mercedis, qui contumelias & maledicta hominum patienter ſuſtinuerint. Similiter & B. Petrus. *Si quid patimini propter iuſtitiam,* inquit, *beati.* & B. Iacobus. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* 3. B Paulus teſtatur etiam leuem & momentaneam tribulationem, cuiuſmodi eſt irriſio verbis facta, æternum gloriæ pondus in ſublimitate operari in nobis. 4. Eccleſia in ſumma veneratione habuit hucvſq; etiam inſtrumenta paſſionis Chriſti vel aliorum Martyrum, quibus illis aliqua illata eſt contumelia. atque imprimis crucem Chriſti, clauos & ſpinas, quibus nihil in tota Chriſti paſſione contemptius, ignominioſius, & quod iudicio mundi maiorem afferret confuſionem. Quare B. CHRYSOSTOMVM non puduit de D. PAVLI catenis ferreis, quibus vinctus fuit ita ſcribere & ad populum Antiochenum loqui. *PAVLVS vinctus IESV Chriſti inquit,* (Apoſtolus initio epiſtolæ ad Philæmonem) *& Timotheus frater, Magnum Pauli oraculum, non principatus & honoris nomen, ſed vincula & catenæ. Vere magnum ipſum & ſplendida alia multa faciunt, in cœlum rapi tertium, in paradiſum deferri, verba audire ineffabilia, ſed horum nihil poſuit, ſed pro omnibus catenam: hæc enim magis, quam illa, illuſtrem reddebat & ſplendidum. Non ita rex diademate gloriatur, vt ille vinculis delectabatur: & valdè congruè. Diadema nempe ſolum coronato capiti ornatum affert. catena verò & ornatum multò maiorem & tutelam. Corona ſæpe regia innumeros allexit inſidiatores, & in tyrannidis concupiſcentiam incitauit. Catena verò, cum ſit pugna contra dæmones, illorum repellit inſidias.* Et paulo poſt. *Qualia verò erant vincula, quæ tantum vinctis gloriæ tulerunt? Nonne è ferro fabricata erant? E ferro quidem fabricata, ſed multam habebant ſpiritus gratiam efflorentem, quoniam propter Chriſtum illis Paulus circumdatus erat. O miraculum. ſerui vincti ſunt, Dominus crucifixus, & prædicatio quotidie creſcit, & per quæ opera putabatur prohiberi. per hæc acceſſit eſt. Et Crux & vincula, quæ eſſe videbantur abominatio, nunc ſalutis ſigna ſunt facta. Et quolibet auro ferrum illud nobis pretioſius erat, non propter naturam propriam, ſed propter cauſam dictam* Et multo poſt. *Iudici,* in Actis Apoſtolorum, *dixit. Optarem te vtique fieri Chriſtianum abſque vinculis his. Dixit, abſque vinculis his non ipſe vincula recuſans, abſit. ſed illius condeſcendens infirmitati. quoniam ipſe ſic illa diligebat, vt ambitioſa mulier monilia ſua. Vnde hoc manifeſtum? Gaudeo in paſſionibus meis, inquit. Et. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, in contumeliis, &c. Sic vbiq; gloriatur in tribulationibus Paulus, & ea re nimium delectatur. Et merito. Nam hoc eſt, quod maximè Chriſti virtutem demonſtrat, & per illa Apoſtoli omnia mala vicerunt,* DENIQ ipſi impii in extremo Iudicii die fatebuntur omnibus piis irriſiones & ſannas ab ipſis perpeſſas ceſſiſſe in ſummam gloriam. Nam ita loquuntur apud Sapientem, *præ anguſtia ſpiritus gementes. Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij Nos inſenſati vitam illorum*

Matth. 5. 11.
1. Pet. 3. 14.
Iac. 1. 12.
2. Cor. 4. 17.
Chry. hom. 16.
Act. 26. 29.
Rex. Agrippa.
Sap. 5. 1.

lorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorũ eſt. Ergo errauimus à via veritatis, &c.

VII. REMED. eſt oratio, vel diuini auxilii inuocatio, maximè quando periculum eſt, ne pudori noxio ſuccumbas. Hoc reliquit nobis propheta regius Dauid. Nam cum in perſona Chriſti in pſalmo 68. dixiſſet. *Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium; operuit confuſio faciem meam. Et propoſui veſtimentum meum cilicium, & factus ſum illis in parabolam. Aduerſum me loquebantur, qui ſedebant in porta: & in me pſallebant, qui bibebant vinum*: mox

Aug.con.1. In Pſal. 68. ſubiecit. *Ego verò orationem meam ad te Domine.* In quæ verba B. AVG. *Quando enim malediceris, & quid agas non habes, quando tibi iactantur opprobria, & quomodo corrigas eum, à quo iactantur, non inuenis, nihil tibi reſtat, niſi orare. Sed memento pro ipſo orare.* Hoc antidotum & Chriſtus Dominus, impendente ſua paſſione quæ plena fuit opprobriorum, contumeliarum, & illuſionum. vſur-

Matth. 26. 41. pauit cum in horto tertiò cum lacrymis Patrem cœleſtem orauit, & Apoſtolis idipſum tradidit, dicens. *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.* Imò & quotidianæ Dominicæ orationi includi voluit, cum dicimus

Matth. 6. 13. *Et ne nos inducas in tentationem.*

VIDE V. *Amor ſui. Gloria vana. Immortificatio paſſionum. Puſillanimitas. Timor humanus. Triſtitia.*

PVSILLANIMITAS.

Remedia contra Puſillanimitatem.

I. REMEDIVM. Conſidera ſententias diuinæ ſcripturæ de Puſillanimitate, & virtute ei contraria, fortitudine & longanimitate. Primo

Eccli. 7. 9. enim dehortatur nos S. ſcriptura à puſillanimitate. *Noli eſſe puſillanimis,* in-

Iſa 35. 3. quit Eccleſiaſticus, *in animo tuo.* Et Iſaias. *Dicite puſillanimis; confortamini,*

1. Theſſ. 5. 14. *& nolite timere*, & Apoſtolus ad Theſſalonicenſes. *Conſolamini puſillanimes.*

Pſal. 30. 25. Eph 6. 10. Deinde hortatur ad animi fortitudinem. *Viriliter agite*, ait rex Dauid, *& confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Dominum.* Et B. Paulus. *Fratres con-*

1 Ioan. 2. 14. *fortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.* Et S. Ioannes. *Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes facti eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.*

Hier in ep. ad Galat. 5. II. REMED. Conſidera dicta ſanctorum Patrum. HIER. *Poſt pacem ſequitur longanimitas, ſiue patientia, quia vtroque modo μακροθυμίαν poſſumus in-*

Amb 1. offic c. 36. *terpretari. Huic contraria eſt puſillanimitas, de qua ſcribitur. Puſillanimus vehementer inſipiens: qui vero patiens eſt, & vniuerſa ſuſtentat vir patiens.* AMBROSIVS *Reuera iure ea fortitudo vocatur, quando vnuſquiſque ſeipſum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur atque inflectitur, non aduerſis perturbatur, non extollitur ſecundis, & quaſi vento quodam variarum rerum circumfertur mutatione. Quid autem excelſius & magnificentius, quàm exercere mentem, affligere carnem & in ſeruitu-*

tem

[illegible] eligere, vt obediat imperio, conſiliis obtemperet, vt in adeundis laboribus impigrè [illegible]quatur propoſitum animi ac voluntatem? AVG. ad Paulinum. *Omnis quæſtio, quæ agentes quærentesq́ conturbat homines, qualis ego ſum, illa eſt, quonam modo viuendum ſit, vel inter eos, vel propter eos, qui nondum viuere moriendo nouerunt. Plerunque enim videtur nobis, quod niſi eis aliquantulum congruamus ad ea ipſa, vnde illos extrahi cupimus, nihil cum eis ſalubriter agere poterimus: quod cum facimus, talium delectatio ſubrepit & nobis, vt ſæpe etiam loqui vana delectet, auremq́ue præbere loquentibus, nec arridere tantum, ſed etiam riſu vinci ac ſolui.* Et infra. *Qui in his omnibus timor, mi Pauline ſancte homo Dei? quis tremor? quæ tenebræ? nonne putamus de his eſſe dictum. Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ. Ecce elongaui fugiens & manſi in deſerto. Veruntamen in deſerto ipſo fortaſſis expertus eſt, quod adiungit, Expectabam eum, qui ſaluum me fecit à puſillanimitate & tempeſtate. Quid? ipſa diuina eloquia, nonne palpantur potius à nobis, quam tractantur? nonne in multis & dicere quid ſentias, periculoſiſſimum, & non dicere, laborioſiſſimum, & aliud quam ſentis, dicere pernicioſiſſimum eſt.* Et poſt alia concludit. *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? ſiue quia pericula, in quibus quiſque verſatur grauiora ſunt quàm inexperta, ſiue quia reuera ita eſt, qualibet puſillanimitas, tempeſtaſque deſerti mihi videtur minus eſſe moleſta, quam ea, quæ vel patimur, vel timemus in turbis.* GREG. in moralibus. *Sunt nonnulli, qui cum cœleſtia appetunt, atque huius mundi noxia facta derelinquunt, ab inchoatione ſua quotidie inconſtantiæ puſillanimitate deficiunt. Quibus hos niſi arbuſtis reliquis ſimiles dixerim, qui nequaquam tales ſuperius ſurgunt, quales inferius oriuntur? Hi quippe ad conuerſionem venientes, non tales, quales cœperunt, perſeuerant, & quaſi more arborum inchoatione vaſti ſunt, ſed tenues creſcunt: quia pauliſper per augmenta temporum patiuntur detrimenta virtutum. Senſim quippe in eis deſideria ſuperna langueſcunt.* Et in paſtorali. Aliter admonendi ſunt proterui, atque aliter puſillanimes. *Illi enim dum valde de ſe præſumunt exprobrando ceteros dedignantur: iſti autem dum nimis infirmitatis ſuæ ſunt conſcii plerunque in deſperationem cadunt. Illi ſingulariter ſumme æſtimant cuncta quæ agunt; iſti vehementer deſpecta putant eſſe quæ faciunt, & idcirco in deſperatione franguntur.* S. BERNARDVS ad Abbatem S. Nicaſii. *Nec immerito his, quos in anxietate poſitos videmus [illegible] noſtris compatimur, quibus vtique dum exitum ignoramus, defectum metuimus, quoniam quidem ſicut ſanctis & electis tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit, ſic damnandis & reprobis tribulatio parit è contrario puſillanimitatem, puſillanimitas perturbationem, perturbatio deſperationem, & illa interimit.* B. ISAAC de mundi contemptu. *Puſillanimitas mater eſt cruciatus: patientia verò mater eſt conſolationis. Quando vult Deus aliquem amplius tribulari permittit etiam venire ad manus puſillanimitatis. Hæc autem [illegible] parat potentiam acediæ, in qua geſtat ſuffocationem animæ, quæ eſt guſtatio gehennæ, & ex hac ſuperinducitur ſpiritus exceſſus: ex quo naſcuntur plurimæ*

Aug. ep. 250.
Pſal. 54. 6.
Greg. l. 19. c. 26
3. p. admon. 8
Bern. ep. 31
Iſaac. presbyt. c. 42.

tentationes, ſcilicet, confuſio, furor, blaſphemia, fatua culpatio, peruerſæ cogitationes, & de terra in terram transmigratio, & his ſimilia.

III. REMED. eſt Humilitas, vel agnitio propriæ imbecillitatis. Eſt B. Greg. lib. 6. ep. 4. GREGORII, ad Cyriacum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui cum imparem ſe ſentiret tanto oneri ſuſtinendo, ita reſpondet. *Quia vobis animarum nunc cura commiſſa eſt, valde gaudeo. Quia verò ad hoc opus, ad quod perducti eſtis, infirmos vos eſſe dicitis, ſcimus, quia prima virtus eſt cognitio infirmitatis, atque ex eo colligimus poſſe vos bene ſuſceptum miniſterium implere, quia vos videmus infirmitatē propriam ex humilitate cognoſcere. Omnes enim infirmi ſumus, ſed ille eſt infirmior, qui ſuam non valet conſiderare infirmitatem. Vos verò beatiſſimi fratres ideo fortes eſtis, quia de fortitudine propria diffidentes, in omnipotentis Dei virtute confiditis.* Idem remedium præſcribit loco iam citato. B. ISAAC. *Vna,* inquit, *eſt omnium eorum, quæ ex puſillanimitate ſequuntur medicina, per quam quis ſtatim in anima inuenit conſolationes, nempe, humilitas cordis, &c. Nam ſecundum menſuram humilitatis tuæ, datur tibi & patientia in aduerſitatibus tuis, & ſecundum patientiam tuam alleuiatur grauitas tribulationis tuæ, & conſolationem obtinebis.*

1 Cor. 10. 13. Iſa. 51. 12. Pſal. 90. 14. Pſal. 31. 8. Matth. 11. 28. Bern. l. cit. IV. REMED. Firma ſpes & fiducia in auxilio diuino. *Fidelis enim eſt Deus,* inquit Apoſtolus, *qui neminem patitur tentari ſuper id quod poteſt.* Ille dixit apud Iſaiam. *Ego, ego ipſe conſolabor vos.* Et in pſalmis. *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum protegam eum, quoniam cognouit nomen meum, cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum.* Et ibidem. *Intellectum tibi dabo & inſtruam te in via hac, qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos.* Et Chriſtus apud Matthæum. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Hoc antidotum præſcripſit B. BERN. Abbati S. Nicaſii mærenti de diſceſſu Drogonis è cœnobio. *Ne ergo,* inquit, *hæc te tam horrenda tempeſtas, quod Deus auertat, demergat tempeſtas aquæ: ne huius tam tremendæ abyſſi abſorbeat profundum, neue vrgeat ſuper te tam inexplebilis puteus os ſuum, ſollicitè ſtudeat humilis prudentia tua non vinci à malo, ſed vincere in bono malum. Vinces autem: ſpem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectādo.* Et IOAN. CASSIANVS Caſſ. coll. 5. c. 14. & 15. cum ex ſententia Abbatis Serapionis agit de certamine contra omnia vitia. *Impoſſibile,* inquit, *eſt de qualibet paſſione triumphum quempiam promereri, priuſquam intellexerit induſtria vel labore proprio victoriam certaminis ſemet obtinere non poſſe.* Et multo poſt. *Quamobrem certos nos eſſe conuenit, tam ipſis rerum experimentis, quam innumeris ſcripturæ teſtimoniis eruditos noſtris nos viribus niſi Dei ſolius auxilio fulciamur, tantos hoſtes (vitiorum) ſuperare non poſſe, & ad ipſum quotidie ſummam victoriæ noſtræ referre debere.*

V. REMED. Excluſio omnium anxiarum cogitationum & phantaſmatum, quæ creare & fouere ſolent animi puſillanimitatem. Eſt B. GRE- Greg. lib. 27. c. 17 GORII in moralibus. *In tentationibus,* ait, *deprehenſus tenebras mœroris incide: ne qui in tranquillitate de te alta ſenſeras, in perturbatione quoque deterius cogitatio-*

rum caligine te confundas. Eodem ſpectat oratio CHRY. in lib. de prouiden- Chry. lib. 2.
tia. Eſt maximæ puſillanimitatis, eorum gratia, quæ necdum contigerunt, incertumq. eſt, an euentura ſint mœrore iam nos ac dolore concedere. Pro ſananda autem aliena Greg. 3. p. paſtor. admon. 8.
puſillanimitate hoc antidotum ſuggerit idem GRE. *Puſillanimes,* inquiens, *aliquando ad iter bene agendi reducimus ſi quædam bona illorum ex latere requiramus, vt dum quædam alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus, quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa increpata caſtigat. Plerunq. autem vtilius apud illos proficimus ſi & eorum bene geſta memoramus. Et ſi qua ab eis inordinate geſta ſunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, ſed quaſi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus: vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus magis apud puſillanimes exhortatio verecunda conualeſcat. Vnde Paulus cum Theſſalonicenſes in accepta prædicatione perdurantes, quaſi de vicino mundi* 2. Theſſ. c. 5.
termino quadam cognoſceret puſillanimitate turbatos, prius in eis, quæ fortia proſpicit, laudat, & cautè monendo poſtmodum, quæ infirma ſunt roborat. Ait enim. Gratias agere debemus Deo ſemper pro vobis fratres, ita vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat caritas vniuſcuiuſque veſtrum inuicem. &c. Atque hoc antidotum ipſe Gregorius inconſolando Cyriaco Conſtantinopolitano antiſtite, de quo ſupra, ſeruauit.

VI. REMED. Præuiſio omnium periculorum, quæ incidere poſſent, & animi contra ea obfirmatio. Eſt S. AMBROSII in libris officiorum. Amb. l. 1. c. 38.
Hæc diligentiæ eſt, vt quis ita ſe comparet, illud ingenij ſi quis poteſt vigore mentis prætendere, quæ futura ſunt, & tanquam ante oculos locare, quid poſſit accidere: & quid agere debeat, ſi ita acciderit, definire. Et paulo poſt. *Vt in bello improuiſus hoſtis vix ſuſtinetur, & ſi imparatos inueniat, facilè opprimit: ita animum mala inexplorata facilius frangunt. In his ergo duobus illa eſt animi excellentia, vt primum animus tuus bonis exercitatus cogitationibus, mundo corde quod verum & honeſtum eſt videat. Bea-* Matth. 5. 8.
ti enim mundo corde, quia ipſi etiam Deum videbunt, atque id quod honeſtum eſt ſolum bonum iudicet. Deinde nullis occupetur occupationibus, nullis cupiditatibus fluctuet, &c. Deinde vt ſi quid acciderit aduerſi, idq. graue & acerbum putetur, ita feras vt nihil præter naturam accidiſſe putes, cum legeris. Nudus ſum natus, nudus exibo. Iob. 1. 21.
Quæ Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſic Domino placuit ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Hoc remedium aduerſus puſillanimitatem præſcripſit Sen. c. 11.
inter Ethnicos & SENECA in libro de animi tranquillitate. *Niſi*, inquit, *quicquid fieri poteſt, pro futuro, habeas, das in te vires rebus aduerſis: quas infregit, quiſquis prior vidit.* Et. *Quicquid fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo malorum omnium impetus molitet, qui ad præparatos expectantesq. nihil aſſerunt noui.* Et. *Sero animus ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur. Non putaui hoc futurum: nunquam hoc euenturum crediſſem. Quare autem non? Quod regnum eſt, cui non ſit parata ruina? &c.*

VII. REMED. Perfugium ad Patrem ſpiritualem, ſi aduertas te alieno

indigere auxilio ad ſuperandam puſillanimitatem. Apoſtolus enim in
Galat. 6. 1. epiſtola ad Galatas omnes, qui ſpirituales ſunt hortatur, vti in hoc genere officium caritatis præſtent *Fratres,* inquit, *ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* Quo loco S. AVG. *Nihil ſic probat ſpiritualem virum, ac peccati alieni tractatio cum liberationem eius potius, quam inſultationẽ potiusq́, auxilia, quam conuitia meditatur, & quantum facultas tribuitur ſuſcipit.* B. Pauli mo-
Greg. 2. p. c. 5. nito conſentit B. GREG. in Paſtorali. *Tales ſeſe,* inquit, *qui præſunt exhibeant, quibus ſubiecti occulta quoque ſua pandere non erubeſcant, vt cum tentationum fluctus paruuli tolerant, ad paſtoris mentem quaſi ad ſinum matris recurrant: & hoc quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus præuident, exhortationis eius ſolatio, & lachrymis*
Aug ep. 250. *orationis lauent.* Remedium hoc præſcribit B. AVG. in epiſtola ad Paulinum. & S. BASILIVS in oratione de renunciatione & abdicatione.

VIII. REMED. Conſideratio illuſtrium exemplorum, hoc eſt, ſanctorum fortitudinis & conſtantiæ laude illuſtrium, qui omnium puſillanimitatem ab animo ſuo excluſerunt, vt fuit S. Iob, pueri Machabęi, Paulus, Stephanus, S. Agnes, Laurentius, quorum robur eleganter deſcribit B. AMB. libro primo officiorum à capite 35. vſque ad 41. & alii innumerabiles Confeſſores & Martyres, quorum res geſtæ exſtant,

VIDE V. *Conſcientia ſcrupuloſa. Deſolatio ſpiritalis. Illuſiones ſpirituales. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Inconſtantia. Timor humanus. Triſtitia.*

R

RECIDIVA PECCATORVM.

Remedia aduerſus Recidiuam.

PRIMVM Remedium. Conſidera ſacrorum Bibliorum ſententias à Spiritu ſancto dictatas: è quibus primo illa occurrit Salomonis. *Sicut canis, qui reuertitur ad vomitum ſuum: ſic im-*
Prou. 26. 11. 2. Pet. 2. 22. *prudens qui iterat ſtultitiam ſuam.* Quam B. PETRVS in altera epiſtola detorſit in eos, qui ab agnita ſemel veritate in priſtinos errores relapſi erant, dicens. *Contigit enim eis illud veri prouerbii. Canis reuerſus ad ſuum*

vomitum

vomitum & ſus lota in volutabro luti. IEREMIAS in Dei perſona his verbis alloquitur populum Iudaicum. *Ecce ego iudicio contendam tecum eo quod dixeris. Non peccaui. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas?* Et Chriſtus apud B. Matthæum. *Cum immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam & ornatam. Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi, & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.* Et apud Ioannem dixit paralitico, *Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Et mulieri in adulterio deprehenſæ. *Vade, & iam amplius noli peccare.* Deinde apoſtolus ad Hebræos ita ſcribit. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, &c. prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam.* Et paulo poſt. *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem & generans herbam opportunam illis, á quibus colitur, accipit benedictionem á Deo, proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima.*

Ier.2.35. Matth.12.34. Luc.11.24. Ioan.5.14. Ioan 8.11. Heb.6.4.

II. REMED. Conſidera Sanctorum Patrum pronunciata. B. CYP. lib. de diſciplina & habitu Virginum. *Soſpitantis Domini verba ſunt, & docentis, curantis pariter & monentis. Ecce, inquit, ſanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat, Dat viuendi morem dat innocentiæ legem, poſtquam contulit ſanitatem, nec habenis liberis & ſolutis vagari poſtmodum patitur, ſed ipſis potius, quibus ſanatus fuerat, mancipato, grauius comminatur; quod ſit ſcilicet minor culpa deliquiſſe ante, cum needum noſces diſciplinam Dei, nulla ſit venia vltra delinquere poſtquam Deum noſſe cæpiſti.* Nullam autem veniam, vt bene monet Pamelius in ſcholiis, peccantibus relinquit, quia ſatiſfactionem longam requirit. S. HIER. ad Furiam. *Egeſſiſti aceſcentes & morbidos cibos, releuaſti æſtuantem ſtomachum: quid vis rurſum ingerrere, quod tibi noxium fuit? Canis reuertens ad vomitum & ſus lota ad volutabrum luti. Bruta quoque animalia, & vagæ aues ineaſ em ped.cas, retiaque non incidunt.* D. CHRY. in Matthæum. exponens verba illa. Tunc aſſumit ſeptem alios ſpiritus. *Hæc,* inquit, *non ad ipſos ſolum, verumetiam ad nos dicta credamus. Nam ſi diuina luce illuminati, & á prima delictorum miſeria erepti, rurſus ad eandem malignitatem reuertimur, grauior punitio nos profecto expectabit: ideo Chriſtus paralyticum quoque admonebat, dicens. Sanus iam factus es, noli ergo amplius peccare, ne quid peius tibi eueniat. Sed quid peius, inquies, illi accidere poterat, qui 38. annos ægrotus iacuit? Multa profecto peiora & grauiora diuturno illo morbo poſſent excogitari. Vtinamque tot tantaque nobis accidant, quot quantaque pati poſſumus. Magna enim punitionum apud Deum copia eſt, licet per ineffabilem eius miſericordiam iuſta eius ira clementer mitigetur, quod ad Hieruſalem per Ezechielem dicit.* AVG. libro 50. Hom. *Qui iam mortuus eſt carne, deſinat peccare, vt iam non hominum deſideriis, ſed voluntate Dei reliquum in carne viuat. Sufficit enim præteritum tempus voluntates gentium conſummaſſe in libidinibus, & voluptatibus & commeſſationibus,*

Ioan.5.14. Hier.ep.10. Chry.hom.44. Matth.12. Ioan.5. Ezech.16 Aug.hom.20.

potatiore, & nefandis idolorum ſeruitutibus. Sufficit enim præteritum tempus luteis operibus peccatum, tanquam Ægyptiorum dominationi ſeruiſſe. Et inf. a. *D: eſtamini, auerſamini canes conuerſos ad vomitum ſuum: deteſtamini & auerſamini mundatam & vacantem domum quo nequiores alij ſpiritus ſeptem adducuntur, vt ſint nouiſſima hominis peiora, quam erant prima: vos veſtrum mundatorem tenete habitatorem.*

Gre. admon 31. S. GREG. tertia parte curæ Paſtoralis. *Admonendi ſunt, qui admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt, vt conſiderare ſolicitè ſciant, quia flendo inaniter mundant, qui viuendo ſe nequiter inquinant, cum idcirco ſe lacrymis lauant, vt mundi ad ſordes redeant.* Prou. 26. 11. 2. Pet. 2. 22. *Hinc enim ſcriptum eſt. Canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Canis quippe cum vomit, profectò cibum, qui pectus deprimebat, proiicit: ſed cum ad vomitum reuertitur, vnde leuigatus fuerat, rurſus oneratur. Et qui admiſſa plangunt, profectò nequitiam de qua malè ſatiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo proiiciunt, quam poſt confeſſionem dum repetunt reſumunt. Sus verò in volutabro luti cum lauatur ſordidior redditur. Et qui admiſſum plangit, nec tamen deſerit pœnè grauiori culpæ ſe ſubiicit: qui & ipſam, quam flendo potuit impetrare veniam contemnit, & quaſi in lutoſa aqua ſemetipſum voluit, quia dum fletibus ſuis vitæ munditiam ſubtrahit, ante Dei oculos ſordidas ipſas etiam lachrymas facit. Hinc rurſus* Eccli. 7. 15. *ſcriptum eſt. Ne iteres verbum in oratione tua. Verbum namque in oratione iterare,* Eccli. 34. 30. *eſt poſt fletum committere, quod rurſum neceſſe ſit flere. Hinc quoque per quendam Sapientem dicitur. Quid prodeſt, ſi baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo qui mundatur fletibus à peccato: ſed* Bern. ſerm. 3. *poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repetit.* S. BERN. in Cantica. *Si dixerit mihi IESVS, dimittuntur tibi peccata tua, niſi ego peccare deſiero, quid proderit? Exui tunicam meam; ſi reinduero eam, quantum profeci? Si rurſus pedes meos, quos laueram, inquinauero, nunquid aliquid lauiſſe valebit? Sordens omni genere vitiorum iacui diu in luto fæcis: ſed erit ſine dubio recidenti quam iacenti deterius. Denique qui me ſanum fecit, ipſum mihi dixiſſe recordor. Ecce ſanus factus* Ioan. 5. *es. Vade, iam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Qui autem dedit voluntatem pœnitendi, opus eſt vt addat & continendi virtutem ne iterem pœnitenda, faciamq́; nouiſſima peiora prioribus* PETRVS BLESENSIS de Confeſſione Sacramentali. *Propoſitum pœnitentiæ,* ait, *perſeuerantia comitetur. Quid enim omnia* Eccli. 34. 28. & *prædicta proderunt pœnitenti, ſi ad vomitum reuertatur? Verbum Sapientis eſt. Vnus ædificans, & vnus deſtruens, quid eſt niſi labor? Ita & qui baptizatur à mortuo, & ite-* c. inanis diſt. 3. de Pœnit. *rum tangit mortuum, quid profuit ei lauatio? Verbum Auguſtini eſt. Inanis eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum ſanatur tardius, ſic lugens* Greg. l. cit. *& peccans veniam non meretur: nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata: nec valet de malis veniam poſcere, & mala denuo iterare. Gregorius. Qui admiſſa plangunt nec tamen deſerunt, ſed inaniter mundant, & nequiter inquinant, idcirco lacrymis ſe lauant, vt mundi ad ſordes redeant.*

III. REMED. Conſidera, quam periculoſa ſit recidiua peccati, maximè lethalis

lethalis, idq; ex triplici capite. Et primo ex parte DEI. Nam vt probat B. CYP. ad Quirinum. *In βασιλειῶν primo dicitur. Si delinquendo peccet vir aduerſus virum orabunt pro eo Dominum; ſi autem in Deum peccet homo, quis orabit pro eo? Et Paralipomenon. Deus vobiſcum eſt, dum eſtis vos cum ipſo: ſi dereliqueritis eum, derelinquet vos. Et paulus in epiſtola ad Corinthios prima. Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus.* Hæc ille. His teſtimoniis conſentit illud Eccleſiaſtici, *Iterum eadem peccans, quid proficit humiliando ſe? Orationem eius quis exaudiet? Et* illud Dei apud Ieremiam. *Quis miſerebitur tui Ieruſalem, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? tu enim me dereliquiſti, dicit Dominus, retrorſum abiiſti.* Cauſa autem huius periculi ex parte Dei eſt Ingratitudo, quæ aggrauat peccata eorum qui eodem ſæpius relabuntur. Cum enim iuxta Chriſti dictum, *Cui plus dimittitur, plus diligit*: profectò, cui plus dimittitur, ſi offendere pergit, plus per ingratitudinem peccat. Quod & illa parabola apud Matthæum docuit, qua conſeruus, cui Dominus roganti decem milia talenta remiſerat, ſtatim conſeruum propter centum denarios in carcerē cōiecit. Vbi Dominus eidem ob ſummam ingratitudinem hoc facto demonſtratam dicit. *Serue nequam omne debitum dimiſit tibi, quoniam rogaſti me: nonne ergo oportuit & te miſericonſererui tui, ſicut & ego tui miſerer tus ſum? Et iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuerſum debitum.* SECVNDO, periculoſa eſt Recidiua ex parte Dæmonis. Sicut enim Magiſtratus captiuum incuria cuſtodem è carcere forte elapſum, ſummo ſtudio connititur in vincula retrahere, retractumq; arctius vigilantiuſq; cuſtodit: ſic dæmon peccatorem ſemel è ſeruitute ſua per ſacram exomologeſin elapſum & acrius perſequitur, & captum vigilantius cuſtodit, grauiuſque infeſtat. Vnde apud B. Matthæum ſemel ex homine egreſſus, non inuenta requie dicit. *Reuertar in domum meam vnde exiui. Deinde aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi,* hoc eſt, maiori vigilantia in eo cuſtodiendo vtitur, ne reſipiſcat, & ideo *nouiſſima hominis illius,* vt ibi ſubiungit Chriſtus *ſunt peiora prioribus.* Eodem pertinet, quod de relapſis ſcribit B. PETRVS apoſtolus *A quo,* inquiens, *quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri, & ſaluatoris IESV Chriſti his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum conuerti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.* TERTIO demum periculoſa eſt ex parte Peccatoris. Primo, quia ex crebriore lapſu praui gignuntur habitus, ipſaque conſuetudo. Quod expertus in adoleſcentia AVG in lib. Confeſſionum ita ſcripſit *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido, & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini*

Cyp. lib. 3. c. 27. & 28.
1. Reg. 2. 25.
2. Par. 15. 2.
1. Cor. 3. 17.
Eccli. 34. 31.
Ier. 15. 5.
Luc. 7. 47.
Matth. 18. 34.
Matth. 12. 43.
2. Pet. 2. 20.
Aug. 8. confeſſ. c. 5.

tudini non reſiſtitur facta eſt neceſſitas. Vnde fit.vt cum cæteris peccatoribus tantum incumbat onus expugnandi tres hoſtes, carnem, mundum & dæmonem, huic quartus quoque expugnandus veniat,nempe inueterarata conſuetudo.Quæ hoc expugnatur ægrius, quo mentem peccatoris quaſi ſopore grauius opprimit,vt minus antidotum admittat,Quemadmodum enim qui iuxta fabros ferrarios habitant, longo tempore ictibus malleorum aſſuefacti nihil moleſtiæ percipiunt ſic peccator poſt diuturnam conſuetudinem,nullo ſenſu malorum, quæ in peccato ſunt, Baſ.hom.9. commouetur. *Sicut in peſtilentibus locis,* inquit B. BASILIVS *ſenſim attractus aer latentem corporibus morbum inijcit: ſic in praua conſuetudine maxima nobis mala hauriuntur, etiamſi ſtatim incommodum non ſentiatur.* II. periculoſa eſt, quia G lib.25.c 12, *peccatum,* teſte B. GREG. in Moralibus, *quod pœnitentia non diluit ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit. Iuſto enim iudicio omnipotens DEVS cor peccantis obnubilat,* H.lib 7.c.21. *vt præcedentis peccati merito etiam in aliis cadat.* Vnde auctore B. HIER in Zach.5. Ezechielem, *In Zacharia* ſcribitur, *Iniquitas ſedere ſuper talentum plumbi. Et in* Exo.15. *Exodi cantico dicitur. Dimerſi ſunt quaſi plumbum in aqua violentiſſima Graui* Pſal 37. *enim pondere peccatorum premebantur, & loqui poterant . quaſi onus graue grauatæ ſunt ſuper me.* Quo oneris vel ponderis lapſu, ſi ſæpius iteretur, tandem anima dilabitur in contemptum, & ex contemptu in deſperationem, Prou.18 3. hoc eſt, ipſam inferorum portam. *Impius enim,* inquit Salomon, *cum in profundum venerit peccatorum contemnit*

IV. REMED. Conſidera exempla eorum, qui diuinitus ob crebriores lapſus puniti fuere. Primum eſt PHARAONIS regis Ægipti, qui poſt Exo.15.28. promiſſa & fœdera de populo Dei dimittendo frequentius violata tan-Chry.hom.44. dem cum vniuerſo ſuo exercitu maris rubri fluctibus obrutus miſerimè periit. Vnde B. CHRY. in Mathæum. *Pharao ſi confeſtim prima percuſſione fuiſſet admonitus, neque poſteriores plagas habuiſſet, neque tandem cum eo tantus exercitus demerſus periiſſet. Hæc ideo dico, quia non ignoro multos etiam nunc in Pharaonis* 2.Reg.12 8. *impietate viuere, & luto ac lateribus ſibi obnoxios affligere. Qui non in rubro mari de-*2.Reg.14 9. *mergentur, ſed in ignis pelagus in quo ignis fluctus montium inſtar erigentur.* Secundum ſit DAVIDIS regis Iſrahel, quem cum Dominus primum in vxore Vriæ peccantem ſolo pueri ex ea nati interitu caſtigauiſſet, poſtea repetito in numeratione populi grauiore lapſu multorum millium nece per-3.Reg 21.29. cuſſit. Tertium eſt regis ACHABI, qui cum prius ob ſublatam vineā Naboth ab Elia Propheta grauiter increpatus fuiſſet. & pœnitentia acta ve-3.Reg.22.34. niam à Domino obtinuiſſet, poſtea tamen in priſtinam impietatem relapſus, eo quod Prophetam Michæam in carcerem compegiſſet, flagrantis belli tempore nutu diuino vita ſublatus eſt. ADDAM exemplum recentius à S. BONAVENTVRA in vita S. FRANCSCI Seraphici deſcriptum. Bona.c.11. Canonicus quidā poſt hanc vitam diuturno tēpore turpiter & libidinoſè

actam

actam in grauem ægritudinem prolapſus fuerat. Eum S. Franciſcus lecto affixum adiit, & poſtquam ſalutari Crucis ſigno conſignaſſet, priſtinæ valetudini reſtituit, hominemq́; ſedulo commonuit, vt deinceps à fœda illa viuendi conſuetudine abſtineret, nec ad vomitū aliquando rediret. At ille piæ admōitionis oblitus, ad veteres impudicitiæ ſordes rediit, & cum in ædibus cuiuſdam canonici forte cœnaſſet, tota ædium ſtructura ſubito ruente, ſolus repentina morte, cæteris conuiuis illæſis, extinctus eſt.

V. REMED. eſt Pœnitentia. Pro qua hæc tria tene documenta. PRIMVM eſt, vt quoties cadis, reſurgas. *Septies enim*, ait Sapiens, *cadet iuſtus, & reſurget*. Et Dominus apud Ieremiam. *Numquid qui cadit, non reſurget?* Et apud Ezechielem. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, &c. vita viuet, & non morietur.* Et Chriſtus apud Matthæum. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* S. CHRY. in Pſal. 50. *Nolo excuſationes mihi afferas, nolo ignauiam prætendas. Peccaſti? pœnitere. millies peccaſti? millies pœnitere, hæc aſſidue infundo medicamenta.* B. AVG. in ſerm. de Tempore. *Nemo poſt centum peccata, nec poſt mille crimina de miſericordia diuina deſperet.* B. Leo ad Theodorum. *Miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conuerſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam. Cum conuerſus ingemueris; tunc ſaluus eris.* II. Documentum eſt, vt quoties cadis, cito reſurgas. Primò, quia neſcis quamdiu ſis victurus. Vnde Eccleſiaſticus. *Non tardes*, inquit, *conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem Subito enim venit ira eius, & in tēpore vindictæ diſperdet te.* Vnde B. AVG. *Verum quidem dicis, quod Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promiſit, ſed huic dilationi tuæ craſtinum non promiſit.* Secundo, quia, etſi viuas diutius, tamen procraſtinatione ipſa in dies magis magiſque iram Dei prouocas iuxta illud Apoſtoli. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuā, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei.* III. Documentum eſt, vt nunquam deſperes, etiamſi in atrociſſima chrimina lapſus fueris, & ſæpiſſimè relapſus. Nām Spiritus ſancti apud Ezechielem vox eſt. *Impietas impij nō nocebit ei, in quacunq́; die conuerſus fuerit ab impietate ſua.* Et Iſaiam. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum quaſi nix de albabuntur.* Et in Pſalmis. *Miſerator & miſericors Dominus patiens, & multū miſericors. Suauis Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius* B. Io. CHRY. ad Theodorum lapſum. *Caue dicas, iis tantum veniæ locum concedi, qui modicè deliquerunt. Nam finge, ſi lubet, aliquem vniuerſa malitia redundantem, & patrarit oīa, quæ à regno excludunt, is vt demus non ſit extra fidem, ſed fidelis aliquando fuerit acceptusq́; Deo, poſtea verò factus ſcortator, adulter, mollis, pœdico, fur, ebrius, calumniator, aliaq́; id genus flagitia ſedulo cōmittat, equidē illi non ero deſperādi autor, etiamſi perſeueraſſet.*

Prou. 24. 16.
Ier. 8. 4.
Ezech. 18. 21.
Matt. 4. 17.
Chry. hom. 2.
A. ſerm. 58.
Leo. ep. 91.
Iſa 30. iuxta 7.
Eccli 5. 8.
A. in Pſal. 114.
Rom. 2. 4.
Ezech. 33. 12.
Iſai. 1. 18
Pſal. 144. 8.
Chry. ep. 5.

ueraſſet in his flagitiis ad extremam vſque ſenectam. Et infra. *Tanta eſt Dei humanitas, & erga nos amor, vt nunquam auerſetur pœnitentiam ſyncerè factam, imò ſi quis ad malitiæ fines olim penetrarit, illinc eum ad virtutis viam reducere conatur, & ſuſcipit redeuntem, & ſuauiter amplectitur, nihilq; non facit, quo in priſtinam dignitatem reformet. Quodq́ue eſt maioris facilitatis argumentum, etiamſi non omnem præ ſe fert pænitentiam, breuem illam & exiguo tempore factam non abnuit, ſed magna mercede compenſat.* Et rurſus. *Quamdiu enim hic ſumus, etiamſi peccamus decies millies, ſemper erit ſpei locus, omnia dabitur abluere ſcelera dignam exhibentibus pœnitentiam. Etenim non eſt cur alibi ſperemus pænitentiam in inferno conſtituti, quo in loco pharmacum hoc infirmum eſt. Vnde diabolus omnem, quod aiunt, lapidem mouet, quo in nobis altè radicem agat cogitatio deſperationis, quoniam nouit, quamlibet exiguum pœnituerimus, nullo id pacto facturos irremuneratos à DEO.* Cum Chryſoſtomo conſpirat B. AVGVSTIN. in hæc verba ſcribens. *Sed forte cogitat aliquis tam grauia ſe admiſiſſe peccata, vt iam Dei miſericordiam promereri non poſſit. Abſit hoc à ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cœleſtis medici non attendis? Cum enim DEVS velit miſereri, quia bonus eſt, & poſſit, quia omnipotens eſt, ipſe contra ſe diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum ſibi miſereri, aut non velle, aut non poſſe credit, eumque aut bonum, aut omnipotentem eſſe diffidit.* Et rurſus. *Donec ſumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata poſſibile eſt omnia ablui per pænitentiam.* Et S. BASILIVS in regulis breuioribus. *Si fieri poteſt,* inquit, *vt multitudo miſerationum Dei numeretur, & magnitudo miſericordiæ vlla menſura comprehendatur, collata cum magnitudine peccatorum, adhibeatur ſane ſi libet, deſperatio. Si autem hæc & magnitudine poſſunt, & numero definiri, (miſericordia autem Dei & miſerationes, neque magnitudine vlla poſſunt, neque numero circumſcribi) ſine dubio non eſt, cur deſperatio adhibenda ſit: ſed agnoſcenda miſericordia Dei, & commiſſa peccata deteſtanda, quorum condonatio propoſita eſt in ſanguine Chriſti, ſicut ſcriptum eſt.*

Aug. ſerm. 58. de Temp.

Id. ſerm. 181.

Baſ. quæſt. 13.

VIDE V. *Conſuetudo praua. Contemptus. Deſperatio. Ingratitudo. Peccatum. Procraſtinatio.*

SIMO-

S

SIMONIA.

Remedia aduerſus Simoniam.

PRIMVM Remedium. Conſidera, ſi quid in diuinis ſcripturis de Simoniaca labe patefactum ſit: qua infecti ſunt, qui exemplo SIMONIS Magi rem ſpiritualem, vt gratiam, Sacramentum Ordinis, vel Eccleſiaſticum beneficium pecunia emunt vel vendunt. Patefecit verò Chriſtus Saluator tum verbis, tum factis, id non eſſe faciendum. Verbis quidem, cum apud B. Matthæum
Apoſtolis mandauit, vt prædicandi, miraculaque patrandi munus nullo Matt.10.8.
accepto pretio obirent. *Gratis*, inquiens, *accepiſtis gratis, date*. Factis verò Matt.21.12.
cum apud eundem, & B. Ioannem ſecundo omnes vendentes & ementes templo eiecit, menſaſq; numulariorum & Cathedras vendentium Ioann.2.14.
columbas euertit. Vtrumque enim locum S. Patres de Simoniaca emptione & venditione expoſuerunt. Deinde in Actis Apoſtolorum de Simone, primo huius vitii autore & parente, ita ſcribit B. LVCAS. *Vir quidã nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum, cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad maximum, dicentes Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.* Et paulo poſt. *Quum vidiſſet autẽ Simõ quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam, dicens. Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri, Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe. Reſpondens autem Simon dixit Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.*

Hilar. Hieron. & Theop. in c. 21 Matth. Amb. in c. 19. Luc. Aug. tract. 10. in Ioan. Greg. lib. 4. ep. 51. Act. 8. 9.

II. REMED. Conſidera S. Patrum ſententias. B. CYP. his verbis conqueritur. *Etiam in ſinu ſacerdotum ambitio dormit, ibi ſub vmbra recubat, in ſecreto thalami, ſe fraudulenter occultat. Simon Apoſtolorum temporibus venalem putans Spiritum ſanctum, Petrum donis aggreditur: & tentat emere poteſtatem. per quam plura lucretur. Hæc ſacrilegii forma per omnia officia, gradusq; diſcurrit, & nihil intentatum*

Cyp. de ieiun. & tent. Act. 8. 18.

ambitio prætermittit. Nec dubitet quiſquam diaboli hæc eſſe negotia, & [illegible] ordinatores eius, quicunq; hæc exercent commercia, nec quicquam huiuſmodi, niſi præmiſſa epiſtaſia, donari. S. BASILIVS ad Epiſcopos ſuæ curæ commiſſos. Feruntur quidam ex vobis ab illis qui ordinantur accipere pecuniam, idque quod peius eſt pietatis nomine palliare. Duplo namq; puniendus venit, qui prætextu boni quod malum eſt facit, cum quod operatur quod bonum non eſt, tum quod ad perficiendum peccatum, bono vt dicitur, vtitur cooperario. Hæc ſi ita habent, poſthac non fiant, ſed emendentur. alioqui neceſſario dicetur ad accipientem pecunias, quod ab Apoſtolis ad eum dictum eſt, qui pecuniam dare volebat, vt communicationem emeret Spiritus ſancti videlicet. Argentum tuum tecum ſit ad perditionem. Leuius enim deliquit, qui propter inexperientiã emere volebat, quam qui iam donum Dei vendit. Auctio namq; eſt. Et ſi, quod gratis accepiſti, vendideris, tanquam Satanæ venundatus Dei gratia priuaberis. Cauponis enim ritu quæſtum ſeb. ſpiritualib. infers & Eccleſiæ, vbi corpus nobis & ſanguinem Chriſti concreditum habemus. S. AMB. in Lucam. Admonet dominici forma baptiſmatis, quando deſcendit Spiritus ſanctus in columbæ typo, eiectorum de templo huiuſmodi mercatorum in Eccleſia Dei conſortium eos habere non poſſe, qui ſancti Spiritus gratiam nundinentur. Gratis, inquit, accepiſtis, gratis date. Deniq; Simoni, qui ſanctificandi munus pretio in ſe putauit poſſe conferri, reſpondit Petrus. Pecunia, inquit, tua tecum ſit in interitum, quoniam gratiam Dei putas te pecunia conſequi poſſe: non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide. CHRY. in opere imperfecto. Quotidie ingreditur Ieſus in templum ſuum, id eſt in ſanctam Eccleſiam, & eiicit omnes vendentes gratiã Dei de Eccleſia Epiſcopus preſbyteros, diaconos, omneſq; Eccleſiaſticos, nec non laicos, quia vnius criminis habentur pariter Dei dona vendentes & ementes, quia ſcriptum eſt. Gratis accepiſtis, gratis date. Columbas quoque vendentium cathedras euertit, vt quod honor ſacerdotalis debet ab eis auferri doceret, qui pro terrena mercede opus Dei faciendum exiſtimant. Eadem habet B. Hier. libro 3. in Matthæum. & addit. Obſerua propter auaritiam ſacerdotum altaria Dei numulariorum mẽſas appellari. Cathedraſque vendentiũ columbas euertere, qui vendunt gratiam Spiritus ſancti, & omnia faciunt, vt ſubiectos populos deuorent. S. AVG. tractatu. 10. in Ioannem. Qui vendunt columbas, fratres? Qui dicunt, nos damus Spiritum ſanctum. Quare enim hoc dicunt, & quo pretio vendunt? pretium honoris ſui accipiunt. Accipiunt pretiũ cathedras temporales, vt videantur ipſi vendere columbas. Caueant à flagello de reſticulis. Columba non eſt venalis, gratis datur, quia gratia vocatur. D. Greg. Caſtorio Notario. Nulla ſit in hac electione (Epiſcopi) venalitas: ne dum præmia appetunt, diſcretionem electionis amittant: & illum dignum ad hoc eſſe arbitrentur officium, qui nõ emerit, ſed datione placuerit. Specialiter enim & abſolute cognoſcant, quia non ſolum indignus eſt ſacerdotio, ſed & aliis profecto culpis erit obnoxius, quiſquis Dei donum pretij præſumpſerit venalitate mercari. Non itaque largus præmiis, ſed dignus meritis eligatur: nam & electum & eligentes par pœna reſpiciet, ſi ſacerdotij ſinceritatem mente ſacrilega violare tentauerint.

Baſ. ep. 78.
Act. 8. 20. Simon.
Am. c. 19. lib. 9.
Matth. 10. 8.
Chry. hom. 38. in Matth. 21.
Hier. in c. 21. Matth.
Aug. in c. 2. Ioan.
G. lib. 4. ep. 23.

III. Remed. Conſidera, quam graue & abominabile ſit crimen Simoniæ: ſiquidem S. Patres in Simonis Magi facto ſupra cõmemorato quatuor notarunt flagitia. I. Auaritiæ, quæ, teſte Apoſtolo, eſt *idolorum ſeruitus*. *Quum enim Simon*, inquit Epiphanius in Panario, *non haberet rectum cor, neq; cogitationem rectam, ſed turpi lucro, & ſtudio pecuniarum intentus eſſet & à paruo propoſito ſuo nuſquam decederet, offerebat pecunias Petro Apoſtolo, vt daret ipſi poteſtatem exhibendi Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem, ita ratione ſecum inita, quod vellet dare multis pro modica pecunia, atque ſic per exhibitonem Spiritis multas pecunias cumulare ac lucrari.* Et B. Avg. in Ioannẽ. *Simon ille ideo volebat emere Spiritum ſanctum, quia vendere volebat Spiritum ſanctum: & putabat Apoſtolos mercatores tales eſſe, quales Dominus de templo flagello eiecit: talis enim ipſe erat, & quod venderet emere volebat: de illis erant, qui columbas vendebant: etenim in columba apparuit Spiritus ſanctus.* II. eſt Ambitionis, quod præter S. Cyprianum loco ſupra citato notauit B. Greg. *Talis*, inquit, *erat Simon Magus ab Apoſtolis baptizatus, ſed poſtea ab Apoſtolorum principe propter nefandæ venalitatis ambitionem reprobatus. Vnde & dictum eſt ei. Non eſt tibi pars in ſermone iſto. Dum enim Spiritus ſancti gratiam pretio comparare voluit, à doctrina Chriſti miſer ſe alienauit*. Et rurſus. Avg. in pſalmos. *Quoniam Simon ille magnus in mirabilibus ingredi volebat ſuper ſe, propterea plus illum delectauit potentia Apoſtolorum, quam iuſtitia Chriſtianorum, vbi vidit per manus impoſitionem Apoſtolorum & per orationes eorum Deum dari Spiritum ſanctum.* III. flagitium eſt ſacrilegii, quia vt D. Petrus ei obiecit, donum Dei exiſtimauit pecunia poſſideri poſſe, hoc eſt, re profana ſacratiſſimam, imò rem omninò cum pecuniæ mercede pugnantem, nempe diuinam gratiam. Vnde B. Amb. quendam Epiſcopum, qui pecunia Epiſcopatum emerat, ſic alloquitur. *Dic mihi paulisper frater Epiſcope, cum dares pecuniam, quid accepiſti? Gratiam epiſcopalem accepi. Ergo interrogo te: hæc gratia cur tali vocabulo nuncupatur? reſpondet. cur inquis? Vt reor, pro eo, quod gratis datur, ideo gratia vocitatur. Ergo ſi gratia gratis datur, & auro non æſtimatur, [illegible] gratia pecuniis comparatur?* IV. eſt Hæreſeos, quia diſerte dicit B. Petrus eum exiſtimaſſe donum Dei pecunia poſſe poſſideri, quæ opinatio, ſi pertinax ſit, hæretica eſt. Deinde ſubiecit. *Non eſt tibi pars, neque ſors in fide hac*, vt legit B. Amb. & Auguſtinus, nec diſſentit textus Syriacus. Tum cauſam addidit. *Cor enim tuum non eſt rectum corã Deo. puram* enim *conſcientiã fidei* non habuit, vt in libro altero de Pœnitentia expoſuit Ambroſius. Ac [illegible] quidem Greg. cum Tertulliano indicat hanc hæreſin Simoniacam [illegible] fuiſſe primam in Eccleſia. *Hæc eſt*, inquit, *hæreſis, quæ ipſa naſcentis [illegible] tentauit, & ante alias hæreſes prima apparuit. Cuius erroris [illegible] damnata fuerit, poſtea tamen in Eccleſia germine peſtifero pullulauit*, Et in epiſtola ad Clothariũ regem Francorum. *Peruenit ad nos, quod facris illic ordines [illegible] pecuniæ conferantur. Et vehementer affligimur ſi ad Dei dona non meritis*

Act. 8. Ephe. 5. Epip. hær. 21. A tract. 10. in 2. cap. Cyp. de ieiun. G. in 4. Pſal. pœnit. A. in Pſal. 130. A de dignis. Sacerd. c. 5. Amb c. 19. Luc. Aug. tract. 6. in Ioan. A. c. 5. Tertull de præſcrip. G. in 4 Pſal. pœnit. Id. lib. 9. ep. 5. 5

accedítur, ſed præmiis proſilitur. Et quia hæc Simoniaca hæreſis prima in Eccleſia ſurgens Apoſtolorum eſt auctoritate damnata, petimus vt congregari Synodum faciatis, &c. HAS ob cauſas PASCHALIS Papa apud Gratianum Simoniacos

c.patet.1.q.7. hac cenſura perculit. *Patet*, inquiens, *Simoniacos veluti primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris etiam poteſtatibus opprimendos, omnia etiam crimina ad comparationem Simoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo reputantur.*

IV. REMED. Conſidera deterrimos Simoniacæ labis effectus vel fructus. Primò enim extrema fæditate animam hominis conſpurcat, quã

Amb.c.5. deſcripſit in libro de dignitate ſacerdotali B. AMB. his verbis, dum agit de Epiſcopo Simoniacè ordinato *Oculis quidem carnalibus videtur quaſi Epiſcopus magnus, & diuinis obtutibus videtur leproſus magnus. Per pecuniam acquiſiuit indebitum ordinem, & Deum perdidit in interiore homine. Caro ſuſcepit dignitatem, & anima perdidit honeſtatem. Caro ancilla domina facta eſt animæ, & anima, quæ erat Domina, facta eſt famula carni. Caro dominatur populis, & anima ſeruit dæmoni. Carni ſacerdotium comparauit, & animæ detrimentum parauit. Quod dedit vt ordinaretur Epiſcopus, aurum fuit, & quod perdidit, anima fuit. Cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit, & quod dedit, lepra fuit. Hæc ſunt mercimonia iniquorum in perniciem eorum. Et quid prodeſt homini huiuſmodi, ſi totum mundum lucretur, & animæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?*

Matth 16 26. Matth 5.14. Et infra. *Ecce ad quæ mala voluitur deificus ordo. ecce ad quæ probra ſunt prolapſi ſacerdotes, qui audire meruerunt á iudice mundi. Vos eſtis lux huius mundi.* SECVNDO hæc labes ſua contagione plures ſolet inficere, ac minimum duos. Vnde

G.lib.7.ep 110. B. GREG. quibuſdam Epiſcopis ita ſcribit. *Tamen exerit adhuc nequitiæ* (Simoniacæ) *prauitas vires ſuas. Nam cogit vendere, quos decipit vt emerent. Et dum*

Matt.10.8. *non attenditur, quod diuina voce præcipitur, Gratis accepiſtis, gratis date: agitur vt creſcat, & geminata fiat in vno eodemq́; delicti contagio, ementis ſcilicet & vendentis.* Et albi Caſtorio. *Non largus præmiis, ſed dignus meritis, (in Epiſcopum) eligatur.*

Ep.23.lib.4. *Nam & electum & eligentes par pœna reſpicit, ſi ſacerdotij ſinceritatem mente ſacrilega violare tentauerint.* TERTIO vniuerſum Ordinem Eccleſiaſticum in ſummum adducit contemptum, & à fundamentis euertit. Vnde idem

I d.ep.113 lib.7. GREG. mærens ita ſcribit ad Brunichildem Francorum Reginam. *Illud omninò execrabile. & eſſe grauiſſimum deteſtamur, quod ſacri illic Ordines per Simoniacam hæreſin, quæ prima contra Eccleſiam orta, & diſtricta maledictione damnata eſt, conferantur. Hinc igitur agitur, vt ſacerdotii dignitas in deſpectu, & ſanctus ſit honor in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur diſciplina: quia qui culpas debuit emendare committit, & nefaria ambitione honorabilis ſacerdotij ducitur in deprauatione cenſura. Nam quis denuò veneretur, quod venditur? aut quis non vile putet eſſe, quod emitur? Vnde valde contriſtor, & terræ illi condoleo, quia dum ſanctũ Spiritum, quem per manus impoſitionem omnipotens DEVS hominibus largiri dignatur, diuino mu-*

nere

[illegible] deſpiciunt, ſed præmiis aſſequuntur, ſacerdotium illic ſubſiſtere diu non arbitror. Nam vbi dona ſupernæ gratiæ venalis iudicantur, ad Dei ſeruitium non vita quæritur, ſed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Et ad Ioannem Epiſcopum Corinthiorum. *Peruenit*, inquit, *ad nos, quod in illis partibus nullus ad ſacrum Ordinem ſine commodidatione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, demens denuncio, quia cum ſacerdotalis Ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare non poterit. Scimus qui ppe ex Euangelio, quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus templum cathedras vendentium columbas euertit. Columbas enim vendere, eſt de ſancto ſpiritu, quẽ Deus omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo vt prædixi, malo, tam innuitur quid ſequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, horum Deo iudice cathedræ ceciderunt.* Id. ep. 54. l. 4. Matth. 21. 12. Ioan. 2. 14.

V. REMED. Conſidera quam graues pœnæ in ſimoniacos primum ab Apoſtolis, deinde à ſummis Pontificibus, Epiſcoporumque plurimis conciliis partim Oecumenicis, partim prouincialibus ſint decretæ. Ac Apoſtolorum quidem coriphæus B. PETRVS primum Simoniæ parentem damnatione æterna dignum pronunciauit, cum dixit. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*, vt interpretatus eſt poſt B. Gregorium, Venerabilis BEDA. *Imprecatio*, inquit Beda, *& maledictio eſt præuidentis diuinam de Simone ſententiam, & huius reprobationẽ, atque æternam perditionem.* Deinde & fulmine excommunicationis à fidelium cœtu, cui per baptiſmum iam inſertus erat, eum ſeparauit, cum ait. *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto*, vel in fide iſta. Nam Apoſtoli omnes poſtea canonem condiderunt his verbis. *Si quis Epiſcopus, aut Præsbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiiciatur & ipſe & ordinator, & à communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon magus à Petro.* Apoſtolorum exemplum vniuerſa deinceps ſecuta eſt Eccleſia. *Hanc nefandiſſimam prauitatem*, inquit Magnus GREG. *ſancta vniuerſalis omnino damnat Eccleſia.* Ita damnauit Synodus Oecumenica Chalcedonenſis, & Synodus quæ dicitur ſexta. Ita aliæ generales quæ Eccleſiam vniuerſalem repreſentarunt. Ita variis ſanctionibus Romani antiſtites. Omnes autem pœnæ quas in Simoniacos fulminarunt, numerantur ferè ſex. Prima eſt de qua dixi, Excommunicationis latæ ſententiæ. 2. ſuſpenſio ab ordine per Simoniam ſuſcepto. 3. Reſtitutio pretii dati, & ſpiritualis rei reſignatio cum poteſt reſignari. 4. infamia. 5. inhabilitas ad beneficium Simoniacè acceptum. 6. priuatio omnium beneficiorum etiam iuſtè acquiſitorum & ad omnia inhabilitas. De quibus multa inuenies apud Gratianum in decreto, Decretalibus, & Extrauagantibus. Act. 8. 20. G. l. 4. mor. c. 6. Beda in Acta. Can. 81. G. ep. 55. lib. 4.

VI. REMED. Conſidera exempla eorum, qui ob res ſacras emptas venditasue diuintus olim in veteris vel noui teſtamenti ſcriptura puniti

ep. 126 & Trad. c. 25. & 49 leguntur. PRIMVM producit B. HIER. ad Euagrium, & in Traditionibus *Hebraicis* de ESAV, qui ius primogenituræ, id eſt, Sacerdotii, vili cibo len-
Gen 25. 3. ticulæ vendidit. Hebræi enim *tradunt*, inquit, *quod vſque ad Sacerdotium Aaron omnes primogeniti ex ſtirpe Noe, cuius ſeries & ordo deſcribitur, fuerint ſacerdotes & Deo victimas immolarint, & hæc eſſe primogenita, quæ Eſau fratri ſuo vendidit*
Heb 12. 16. *Iacob.* Qua de cauſa Apoſtolus forte in epiſtola ad Hebreos ESAV *profanum*, id eſt ſacrilegum appellauit, dicens. *Ne quis fornicator, aut profanus, vt Eſau, qui propter vnam eſcam vendidit primitiua ſua. Scitote enim, quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem reprobatus eſt: non enim inuenit pœnitentiæ locum quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam*, id eſt, benedictionem. Vnde non ſo-
Mal. 1. 2. lum propheta Malachias, verum etiam B. Paulus ad Romanos ESAV proponit velut typum ſpiritualem omnium reproborum, ſicut IACOB electorum, iuxta Dei oraculum. *Iacob dilexi Eſau autem odio habui. DVO fra-*
Rom. 9. 13. *tres erant*, ſcribit B. AVG. in enarratione pſalmi 46. *Eſau & Iacob, in vtero matris ambo confligebant, & de conflictu viſcera materna quatiebãtur, & ibi cum duo*
Gen. 25. 23. *eſſent, electus eſt minor, & præpoſitus eſt maiori, & dictum eſt. Duo populi ſunt in vtero tuo, & maior ſeruiet minori. Per omnes gentes maior, per omnes gentes minor. Sed minor in bonis Chriſtianis, electis, piis, fidelibus: maior in ſuperbis, indignis, peccatoribus, contumacibus, ſua peccata defendentibus magis, quàm confitentibus: qualis etiam*
Act. c. 5. *ipſe populus Iudæorum fuit, ignorans Dei iuſtitiam, & ſuam volens conſtituere.* ALTERVM exemplum producit B. AMB. in lib. nuper citato de dignitate Sacerdotali de GIEZI Eliſæi prohetæ famulo lepra diuinitus percuſſo,
4 Reg. 5. 14. quod à Naaman Syro, quem magiſter eius miraculosè à morbo lepræ ſanare', muneraaccepiſſet, de quo in quarti Regum libri hiſtoria. *Licet*, inquit, *iam coarctet nos libelli huius prolixitas, ſolicitudo tamen fraterni nos retardat amoris illorum præcipue ſacerdotum, qui mẽtis tepore hebetati ſacerdotalem diffamant honorem & Giezi ſectantes & Simonis ſententiam ſancti Epiſcopatus gratiam pecuniis coemerunt, nequaquam timentes ſe lepram cum Giezi à ſancto ſuſcepiſſe Eliſæo*
Id. lib 4. c. 4. *Quibus cum iſta dixerimus, ſufficere debuit ſuam comparando lepram poſſidere.* Et alibi in Lucam ita loquitur. *Cito turpem ſequitur lepra mercedem, & pecuniæ corpus animumque malè quæſita commaculat. Accepiſti, (inquit Eliſæus) pecuniam, & poſſidebis ex ea agrum, & vineas, & olineta, & greges, & lepra Naaman adhærebit tibi & ſemini tuo vſque in ſempiternum. Vides quia facto auctoris ſucceſſio damnatur hæredis. Inexpiabilis eſt enim venditi culpa miniſterii, & gratiæ vindicta cœleſtis tranſit ad poſteros.* TERTIVM ſit Iudæ proditoris, quod in medium afferunt
Cap. de ieiun. 12 - p 76. B. Cyprianus, S. BASILIVS. & B. Cyrillus Hyeroſolimitanus, Is enim
[illegible] non reformidauit ipſum ſanctum ſanctorum triginta argenteis vendere.
[illegible] *Iudas the proditor*, inquit Cyprianus, *venditurus magiſtrum prætaxatum pretium a Principibus exegit ſacerdotum. Quid mihi, inquit vultis dare & ego eum vobis tradam? [illegible] ad auaritiam Domini amor lucri ſe ingerit, nec vita Saluatoris quæſtus*

dello o

[illegible] patet. Etiam in ſinu ſacerdotum ambitio dormit, &c. Et Baſilius. *Propter auaritiam iſta fiunt*, id eſt, poſt manum impoſitionem pecunia accipitur. *Auaritia verò malorum omnium radix eſt, & idololatria vocatur. Ne velitis igitur* [illegible] *pecuniæ gratia idola Chriſto præferre, neque IVDAM ſectantes quæſtus gratia* [illegible] *illum prodere, qui ſemel pro nobis cruci eſt affixus. Atqui & ipſi agri & manus eorum qui hoſce fructus metunt, Acheldama vocabuntur.* Cuiuſmodi autem interitus fuerit IVDÆ exponit B. LVCAS in Actis Apoſtolicis. *Et hic quidem*, inquiens, *poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius.* PAPIAS S. Ioannis diſcipulus, apud Oecumenium, aſſerit rupto laqueo ſuperuixiſſe, ac poſtea crepuiſſe curru compreſſum, cum corpore inflatus progredi non poſſet, capite oculiſque tumuiſſe, vermes è corpore cum ſanie ſcaturiſſe, & demum ex mortui cadauere tàm tetrum odorem exhalaſſe, vt locus in quo deceſſit, non niſi obturatis naribus præteriri poſſet. POSTREMVM ſit Simonis Magi, cuius miſerrimum exitum B. PETRVS ſua imprecatione non obſcurè præſagiiſſe videtur; deſcripſerunt autem ex Patribus quamplurimi. Adſcribam tantum verba B. Maximi Taurinenſis Epiſcopi. *Cum* inquit, *SIMON ſe Chriſtum diceret, & tanquam filium ad Patrem aſſereret volando ſe poſſe conſcendere, atque elatus ſubito Magicis artibus volare cæpiſſet, tunc Petrus, fixis genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſancta vicit magicam leuitatem. Prior enim aſcendit in cælum ad Dominum oratio, quam volatus, & ante peruenit iuſta petitio, quam iniqua præſumptio. Ante Petrus in terris obtinuit quod petebat, quam Simon perueniret ad cæleſtia, quò tendebat. Tunc igitur Petrus velut victum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxa elidens eius crura confregit. Et hoc in opprobrium facti illius: vt qui paulo ante volare tentauerat, ſubito ambulare non poſſet: & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret.*

Act. 1.18.
Oecum. in c.1. Act.
Act. 8.20.
Tom 3. Amb. hom. 66.

VII. REMED. Conſidera exempla Simoniacorum, qui ob Epiſcopatus, aliaſue dignitates Eccleſiaſticis pretio cõparatas vel diſtractas puniti leguntur in hiſtoria Eccleſiaſtica. Deſcribam hic terna tantũ exempla ex vndecimo tomo Annalium Cæſaris Baronii. Primũ ſumptum eſt ex Wilhelmo Malmesburienſi de geſtis Regum Angliæ *Tempore*, inquit. *Conradi Patris* (Henricus II. Imperator) *à quodã clerico fiſtulam tulerat argenteã, qua pueruli [illegible] iaculantur, pactus Epiſcopatũ, cũ foret Imperator, adultus repetenti pollicitum [illegible] pegre dederat. Nec multo poſt aſpera valetudine correptus decubuit, morbo [illegible] triduo exſenſus & mutus tacuit, cũ in ſolo pectore vitalis halitꝰ palpitaret. Nec [illegible] vitæ indiciũ erat, quã quòd manu ad nares appoſita quãtuluſcunq; ſentiebatur anhelitus. [illegible] Epiſcopi præſentes triduano indicto ieiunio, lacrymis & votis pro vita regis ſuperne [illegible]abant. Quibus, vt credi fas eſt, remediis conualeſcens, accitum Epiſcopum, quem [illegible] fecerat, ſententia Concilij depoſuit, profeſſus ſe toto triduo dæmones infeſtos [illegible] in ſe per fiſtulam iaculantes a deo pertinacẽ, vt noſter ignis in comparatione [illegible] eius putetur, & nihil calere. Iuuenẽ inter hæc ſeminuſtulatũ læuũ aduentaſſe*

Baron. ad ann. 1047.
VVilh. l. 2. c. 10.

ferentem immenſæ magnitudinis calicem aureum aqua plenum, cuius viſione, & latitis eſpergine delinitum extinctis ardoribus inſanitatem euaſiſſe. Ephæbũ illum beatum fuiſſe Laurentium, cuius Eccleſiæ tectum longa carie diſſolutum compaginauit, & præter alia xenia calice aureo honorificauit. Idem refert VINCENTIVS Bellouacenſis in ſpeculo hiſtoriali. ALTERVM ſumptum eſt ex Nicolao Aragonio Cardinale, qui colligens res geſtas Romanorum Pontificum ita ſcribit. *Reſidentibus in ſynodo Lugdunenſi Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliarum Eccleſiarum Prælatis Archiepiſcopus quidam, vir litteratus & eloquens accuſatus eſt de crimine Simoniæ. Qui ſequenti nocte omnes ſuos accuſatores pecunia corrupit, & ſibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad Synodum audacter dixit. Vbi ſunt qui me accuſant exeat in publicum quicunque me voluerit damnare. Tunc obmuteſcentibus cunctis* (Archidiaconus Hildebrandus, quem à latere ſuo Pontifex in Franciam miſerat) *tanquam vir diſcretus & ſapiens conuertens ſe ad illum, dixit. Credis ne ô Archiepiſcope Spiritum ſanctum cum Patre & Filio vnam eſſe ſubſtantiam Deitatis? quo reſpondente, Credo: addidit Archidiaconus. Dic Gloria Patri & filio, & Spiritui ſancto, Tunc ille, Gloria Patri & filio, expeditè dicebat ſed ſpiritum ſanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret, videns ſe per diuinum iudicium omninò confuſum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confeſſus eſt proprio ore ſe Simoniacum eſſe. Poſtquam verò à ſacerdotali & Epiſcopali officio eſt depoſitus, Gloria Patri & filio & ſpiritui ſancto libera & clara voce decantauit. Quod factum ſimoniacos in tantum perterruit, quod præter alios Prælatos Eccleſiarum viginti ſeptem, Epiſcopi quadraginta quinque Simoniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & ſuis honoribus abſque vlla alia accuſatione renunciauerunt.* Hæc ibi. PETRVS Damiani eandem hiſtoriam breuiter recitans, addit, tam hunc, quam quinque alios Epiſcopos ab eodem Hildebrando tunc fuiſſe Apoſtolica autoritate depoſitos. TERTIVM ab eodem Cardinale Baronio ſumptum ex GLABRO Hiſtorico de Henrico II. Imperatore, quomodo crimen Simoniæ occultè & ignoranter admiſſum in ſe vindicarit. *Contigit*, inquit, *tunc temporis, vt Abbas cuiuſdam monaſterii honeſtæ poſſeſſionis æquum valdè optimum præſentaret, quatenus in loco ſibi commiſſo ipſius* (Imperatoris) *amicitiã conciliaret. Fuerat autẽ idem equus, ignorante Abbate, cuidam militi clam ſublatus ſibiq; pretio venundatus. At Imperator gratanter illum ſuſcipiens, ſuimet electioni mancipauit. Quadã igitur die eidem equo inſidens iter agebat: obuiã fit ei miles, cui præfatus equus furtim ſublatus fuerat: qui imprudenter aggrediens Imperatorẽ, in huiuſmodi prorupit verba. Tu, inquiens, ô Rex, qui cenſuram debes tenere totius iuſtitiæ, equum modo fraudulenter abſtractũ cerneris poſſidere. Cui illico Rex tale protulit reſponſum. Si tuus, inquit, eſt equus vt ais, accipe illũ cum ſeſſore, & educ tecũ, quo melius optas & habeas vtrumq; quouſq; perſolutionem furti accipias. Miles exiſtimans ſibi illudi hærebat ſtupens. At rex cõpulit eum, vt manu iniecta duceret vtrumq; in ſuum dominium. Aſpicientes verò, qui circumſtabant ingenti admiratione ſtupuerunt.* Ita nẽpe voluit

Margin notes: 25.c.19. — Bar. ann. 1055. — Dam. lib. 1. ep. 9. ad Nicol. II. Pap. — B. anno Christi 1047.

voluit ſuo exemplo admonere ſibi ſubditos Imperator, magno ſui periculo poſſideri alienum, crimenq; Simoniæ, in ipſo quoque Principe vindicandum: ob idque ſic queſtus eſt. *Quæ grates referendæ ſunt illi viro, qui me tam ſubdolè in hanc impulit captionem? Qui dum ab vniuerſis horribiliter deteſtaretur, ait Rex, adducite illum, vt ſecundum illuſionem, quam in me geſſit, in eo vindicetur.* Ita quidem fremens Imperator, tamen in ſeipſum, qui munus accepiſſet in Abbatiæ inueſtitura, maluit pœnam illam conuertere, priuans ſeipſum Abbatiæ collatione. pergit enim Glaber. *Dumq; præfatus Abbas accerſitus fuiſſet, ait ei. Depone baculum regiminis paſtoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere geſtari. Quem cum à ſe proieciſſet, ſuſcipiens illum Rex, impoſuit dextræ imaginis Saluatoris. Vade, inquiens Abbati, & ſuſcipe illum de manu omnipotentis Regis, nec vltra pro eo debitor ſis alicuius mortalis, ſed liberè vtere eo, vt decet culmen tanti nominis.* Hucuſque ille.

VIII. REMED. Cum propter auaritiam, vt B. BASILIVS aliiq; Patres monuerunt hoc crimen Simoniæ præcipuè incurratur, firmiter apud animum tuum decerne, te nullam in vlla re remunerationem quæſiturum. Hoc remedium præſcripſit B. GREG. in Euangelicis homiliis. *Sunt,* inquiens, *nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atq; de largitate eadem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis nummum expetunt fauoris. Vnde bene cum iuſtum virum deſcriberet Propheta, ait. Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neq; enim dicit: qui excutit manus ſuas à munere, ſed adiunxit, ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa. munus à manu, pecunia eſt. munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus, non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit.* G.hom.4. Iſa 33.15.

IX. REMED. Cum verò & ſuperbia, honorumq; cupiditas cum Simone Mago multos ſtimulet ad aucupandos pecunia Epiſcopatus, aliaſque Prælaturas Eccleſiaſticas, alio antidoto opus habes nempe Humilitatis & gloriæ humanæ contemptus. Id tradit B. AVG. in Pſalmum 130. Nam cum dixiſſet Simonem Magum ideo deliquiſſe, quod voluerit ingredi in mirabilibus ſuper ſe, plusq; delectatum fuiſſe potentia Apoſtolorum quam iuſtitia, quod viſibiliter darent Spiritum S. ſubiicit hæc verba. *Si, fratres, vnus quiſque, quod poteſt iuſtè egerit, & in eo quod alius plus poteſt* (nēpe miraculum faciendo) *non inuiderit, ſed congratulatus fuerit, tanquam in vno corpore cum eo conſtitutus, pertinet ad eum vox iſta Pſalmi. Domine non eſt exaltatum cor meum, neq; in altum elati ſunt oculi mei, neq; ingreſſus ſum in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me. Quod enim exceſſit vires meas, ait, non quæſiui, non ibi me extendi, nolui ibi magnificari. Nā iſta exaltatio de abundantia gratiarum quàm ſit timenda, ne* Aug. Pſal.3.01.

Digitized by Google

qs de dono Dei ſuperbiat, ſed magis ſeruet humilitatē & faciat, quod ſcriptū eſt. *Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Probat deinde hoc antidotum ſuum exemplo Apoſtolorum. *Apoſtoli, ait, dixerunt Domino, cum miſſi eſſent à Domino. Ecce Domine in nomine tuo etiam dæmonia nobis ſubiecta ſunt. Vidit Dominus, quod tentaret eos ſuperbia ex potentia miraculorum, & ille qui medicus venerat ſanare tumores noſtros, & ferre infirmitates noſtras continuò ait. Nolite in hoc gaudere, quia dæmonia vobis ſubiecta ſunt, ſed gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo. Non omnes Chriſtiani boni dæmones eiiciunt, omnium tamen nomine ſcripta ſunt in cælo. Non eos voluit gaudere ex eo, quod proprium habebant ſed ex eo, quod cum cæteris ſalutem tenebant. Inde voluit gaudere Apoſtolos, vnde gaudes & tu. Intendat caritas veſtra. Nullus fidelis habet ſpem, ſi nomen eius non eſt ſcriptum in cælo. Omnium fidelium, qui diligunt Chriſtum, qui ambulant viam eius humiliter, quam ipſe docuit humilis nomina ſcripta ſunt in cælo. Cuiuſuis contemptibilis in Eccleſia, qui credit in Chriſtum, & diligit Chriſtum, & amat pacem Chriſti, nomen ſcriptum eſt in cælo, cuiuſlibet quem contemnis.* Sic Auguſtinus.

Eccli.3.20. Luc.10.7.

VIDE V. *Ambitio. Auaritia. Munerum corruptela. Superbia. Vſura.*

SOCIETAS PRAVA

Remedia contra Prauam Societatem.

Prou.1.10. Eccli.7.2. Eccli.13.1.20.

I. REMED. Conſidera teſtimonia diuinæ ſcripturæ, Primo enim diſſuadet conſortium malorum. *Fili mi,* inquit Salomon, *ſi te lactauerint peccatores ne acquieſcas eis, ne ambules cum eis, probibe pedem tuum à ſemitis eorum* Et Eccleſiaſticus *Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.* Et, *Omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ communicatio ſancto homini ad canem?* Et. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo induet ſuperbiam.* Et B. Paulus. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Et. *Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial?* Et. *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre inordinate ambulante.* Deinde hortatur ad conſortium bonorum. *Cum ſancto* ait Rex Dauid, *ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Et Salomon. *Qui cum ſapientibus graditur ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficitur.* Et Syracides. *Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem timorem* Dei.

1.Cor.5.6. 2.Cor.6.14. 2.Theſſ.3.6. Pſal.17.26. Prou.13.20. Eccli.37.15. Baſil.quæſt.6.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum dicta. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis. *Promiſcue vitam agere cum iis, qui ſecuri perfectam illam Domini præceptorum.*

Digitized by Google

ceptorum obſeruationem contemnunt perniciosum eſſe etiam ipſe Salomon docet. Sic enim eſt apud ipſum. Noli amicus eſſe homini iracundo, neque habitaueris cum viro furioſo, ne forte diſcas vias eius, & ſumas laqueos animæ tuæ. Et item illud. Exite de medio eorum, & ſeparamini, nimirum eodem pertinet. Et in homilia, Quod Deus nõ ſit autor malorum. *Reuera noxiæ ſunt amicitiæ, quæ cum malitia contrahuntur. Nam ea eſt amicitiæ huius lex & vis, & per ſimilitudinem malitiam coniunctis indat. Quamobrem rectè prouerbium dicit. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Vt enim in peſtilentibus locis ſenſim attractus aer latentem corporibus morbum iniicit: ſic in praua conſuetudine ac conuerſatione maxima nobis mala hauriuntur, etiamſi ſtatim incommodũ non ſentiatur.* GREG THAVMATVRGVS in Eccleſiaſten. *Qui contubernii neceßitudine iuncti ſunt, & proſperi ſucceſſus voluptatem ſibi inuicem conduplicant, & rerum præter voluntatem fluentium tempeſtatem leniunt: adeo vt & diu mutua libertate ſplendeſcant, & noctu honeſtate & grauitate fulgeant. Contra, qui vitam ab omni hominum ſocietate ſemotam ducit, horrendam quandam vitam traducit, non intelligens eum temerè, ac periculosè ſibi conſulere, qui multos homines mutuo præſidio circumſeptos adortus fuerit, ac preterea funem triplici nexu contextum haud quaquam facile perfringi ſolere.* AMB. ad Irenæum. *Noxiæ ſunt conuerſationes cum inſipientibus, & inficiunt ſobriàm mentem, ac decolorant: quia ſicut adhærens ſancto ſanctus eris, ita cum peruerſo peruerſus eris. Frequenter enim accidit, vt quis contra propoſitum ſuum intemperantem audiens, cum velit ipſe continentiæ diſciplinam tenere, fuco inſipientiæ coloretur, meritoque contrariæ ſibi ſunt, & repugnantes, diſciplina atque inſolentia.* HIER. ad Furiam, de viduitate ſeruanda. *Iuuenum fuge conſortia. comatulos, comptos, atque laſciuos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur vt noxius. Fidicinas & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis, &c. Sanctarum viduarum ſocietatem appete.* Et in epiſtola ad Damaſum Papam, tractans verba illa Iſaiæ. In medio quoque populi immunda labia habentis habito. *Iſaias*, inquit, *qui compunctus eſt, & ſe miſerum conteſtatur, purgatione dignus èfficitur. Populus verò non ſolum non agens pœnitentiam ſed neſciens quidem, quia labia habebat immunda, purgationis remedium non meretur. Prouidendum igitur ſub hoc exemplo, non ſolum vt ipſi ſimus iuſti, ſed ne cum peccatoribus moremur, quia hoc in peccati ac miſeriæ parte ducit propheta.* BERN. de conuerſione S. Pauli. *Agnoſcite dilectiſſimi, & expaueſcite conſortia eorum, qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino maieſtatis manus ſacrilegas iniecerunt.*

Prou. 22. 24. Iſa. 52. 11. Id. hom. 9. Greg. Neocæſ. in c. 4. Amb. lib. 1. ep. 6. Hier. ep. 10. Hier. ep. 142. Iſa. 6. Bern. ſerm. 2.

III. REMED. Da operam vt ſi inter malos viuas, quam primum, ſi fieri poteſt, te ab illis ſepares: ſi vero degas inter bonos nequaquam te malis adiungas, tum quia Spiritus Sanctus conſulit & mandat locis ſcripturæ iam citatis, tum quia in luculentum ſalutis diſcrimen te coniicies. *Qui autem amat periculum*, ait Sapiens, *peribit in illo.* HIERON in hanc

Eccli. 3. 27. Hier. in c. 3. Ezech.

Digitized by Google

rem affert exempla duorum maximorum Prophetarum, Ezechielis & Moyſis, qui ſeparata à populo Iſrael peccatore domicilia habuerunt. *Scriptum eſt* inquit de Ezechiele. *Ego eram in medio traſmigrationis iuxta fluuium Chobar. Separata enim erat Prophetæ conuerſatio, & iniquorum offendebatur aſpectu. Hoc idem faciebat & Moyſes, procul à caſtris multitudinis figens tabernaculum.* Eadem de cauſa in veteri teſtamento Deus noluit filios Iſrael coniugia vel fœdera inire cum vicinis gentibus, ne ab eis peruerterentur. *Non accipies*, mandat in Exodo, *vxorem de filiabus eorum filiis tuis ne fornicari faciant filios tuos in Deos ſuos.* Et. *Caue ne vnquam cum habitatorib. terræ illius iungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam.* in nouo verò idem vetuit Apoſtolus Chriſtianis. *Nolite*, inquiens, *iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate?* Et Eccleſia Chriſti eadem de cauſa inhibuit matrimonia cũ hæreticis. Imo Chriſtus voluit etiam filios à parentibus, & amicos ab amicis ſeparari, cum ex commoratione periculũ eſt ſalutis. *Si quis venit ad me*, ait, *& non odit patrẽ ſuum & matrẽ & vxorem; & filios, & fratres & ſorores, adhuc autẽ & animam ſuã non poteſt meus eſſe diſcipulus* Hier. ad Gerontiam, de monogamia. *Si ſcandalizat, inquit Apoſtolus, eſca fratrem, in æternum carnem non manducabo. Dicamus & nos ſi ſcandalizat ſoror, vel frater, non vnum & alterũ, ſed totã Eccleſiã nec ſororem videbo, nec fratrẽ. Melius eſt rem familiarem minui, quàm ſalutem animæ perire. Melius eſt amittere, quod velimus, nolimus, aliquando periturũ eſt. Melius ſponte dimittere, quàm id amittere, pro quo omnia dimittẽda ſunt.* Eodẽ ſpectãt illa eiuſdem ad Heliodorũ, de laude vitæ ſolitariæ. *Recordare tyrocinii tui diem, quo Chriſto in baptiſmate conſepultus in ſacramenti verba iuraſti, pro nomine eius non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce aduerſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus vbera, quibus te nutrierat, mater oſtendat: licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, ſiccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem.*

Exod. 34. 16. 12.
2. Cor. 6. 14.
Luc. 14. 26.
Hier. ep. 11.
Id. ep. 1.

IV. REM. Si non potes facile defugere Societatem malorum, vt ſi habites in ditione hæretica, (ſicut tempore Apoſtolorum pauci Chriſtiani non poterant defugere cohabitationem gentilium, de quibus. B. Paulus dicit. (*alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe*) fac ex neceſſitate virtutẽ, hoc eſt, ita vitã inſtituas tuam, vt non ſolũ nemini ſis offendiculo, verum etiã præclaro virtutis exẽplo: multis ſis *Chriſti bonus odor Deo*, vt loquitur Apoſtolus, *vita in vitã, & ſine reprehenſione in medio nationis prauæ & peruerſæ degas, inter quos lucetis*, ait ad Phil. *ſicut luminaria in mundo verbũ vitæ continentes. Habentes* inquit B. Petrus, *conuerſationẽ inter gentes bonã, vt in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operib. vos conſiderantes glorificent Deum in die viſitationis.* Vnde triplex potes capere ſolatium. Primũ, quod inter malos inculpate viuendo coniicere potes te numerandũ inter perfecte bonos. *Neque enim perfecte bonus*, inquit B. GREG. in Ezechiel. *niſi qui fuerit & cum malis*

1. Cor. 5. 10.
2. Cor. 2. 15.
Phil. 2. 15.
1. Pet. 2. 12.
Greg. in Ezec. hom. 9.

malis bonus. Hinc beatus Iob addit, *de ſemetipſo aſſerit dicens. Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum. Hinc Paulus Apoſtolus diſcipulis dicit. In medio nationis prauæ, inter quos lucetis, &c. Tolerandi ergo vbique ſunt proximi, quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exercet.* Et ad Theoctiſtam patritiam. *Penſate quæſo,* inquit: *vbi erit patientia, ſi deeſt, quod toleretur? Ego Abel eſſe non ſuſpicor, qui Cain non habuerit. Boni enim ſi ſine malis fuerint, perfecti eſſe boni non poſſunt, quia minimè purgantur. Ipſa autem malorum ſocietas purgatio bonorum eſt.* Alterum ſolatium eſt, quod à condito orbe ſemper mali mixti bonis ad eos exercẽdos fuerint. *Tres in arca,* ait ibidem Gregorius, *filii Noe fuerunt. Vnus irriſor patris extitit. Duos Abraham filios habuit, ſed tamen carnalis eius filius eſt repromiſſionis filium perſecutus. Duos Iſaac filios habuit, ſed vnus qui Spiritualis extitit ante minas carnalis fratris fugit. Duodecim filios Iacob habuit, ſed vnum, qui rectius viuebat vndecim in Ægypto vendiderunt.* Addit exemplum Dauidis, Iob, Ezechielis, Loth, 12. Apoſtolorum, &c. Tertium eſt, quod inter malos viuendo piè, plus poſſis apud Deum mereri. *Neque enim valde laudabile eſt,* ait idem GREG. *bonum eſſe cum bonis ſed bonum eſſe cum malis Sicut enim grauioris culpæ eſt inter bonos bonum non eſſe: ita immenſi preconii eſt, bonum etiam inter malos extitiſſe. Hinc Petrus magnis laudibus Loth extulit, quia bonum inter reprobos inuenit dicens. Et iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum iniuſta conuerſatione eripuit.*

Iob 30. 29. Phili. 2. 15. Greg. l. 9. ep. 39. Ibid. Greg. lib. 1. mor. c. 1. 2. Pet. 2. 7.

V. REMED. Delectum habe in bonis ſociis eligendis, ac primo eiuſmodi elige, quorum contubernio non infameris, vt monet Nepotianum Hier. & iterum Gerontiam his verbis. *Fuge perſonas, in quibus poteſt malæ conuerſationis eſſe ſuſpicio, nec paratum habeas illud è triuio. Sufficit mihi conſcientia mea, non curo quid de me loquãtur homines. Et certe Apoſtolus prouidebat bona non tantum coram Deo, ſed etiã corã hominibus, ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus.* 2. dilige potius ſeniores & ſapientiores, quam iuniores. Ita ſuadet AMBR. in officiorum libris. *Sequatur,* inquit, *conuerſationis electio vt adiungamur probatiſſimis quibusque ſenioribus. Namque vt æqualium vſus dulcior, ita ſenum tutior eſt: qui magiſterio quodam & ductu vitæ colorat mores adoleſcentium, & velut murice probitatis inficit. Namque ſibi qui ſunt ignari locorum cum ſolertibus viarum iter adoriri geſtiunt, quanto magis adoleſcentes cum ſenibus debent nouũ ſibi iter vitæ aggredi, quo minus errare poſſint, & à verò tramite virtutis deflectere? nihil enim pulchrius, quam eoſdem & magiſtros vitæ & teſtes habere.* Et rurſum. *Adoleſcentibus quoque vtile vt claros & ſapientes viros ſequantur: quoniam qui congreditur ſapientibus, ſapiens eſt: qui autem cohæret imprudentibus imprudens agnoſcitur. Et ad inſtructionem itaque bonis iungi plurimum proficit, & ad probitatis teſtimonium. Oſtendunt enim adoleſcentes ſe imitatores eſſe quibus adhæſerint, & ea conualeſcit opinio, quod ab his viuendi acceperint ſimilitudinem, cum quibus conuerſandi hauſerint cupiditatem.* Hunc delectum probauit quondam ſapientiſſimus Orientis Imperator BASILIVS, cum ad Leonem filium co-

Hier. ep. 11. Rom. 12. 17. Amb. lib. 1. 43. Baſ. capita monitoria.

Digitized by Google

gnomento Philoſophum ita ſcripſit. *Vtere medicis animorum aſſiduè, vt ipſe animo valeas: ab eis enim diſcere poteris, quas res expetere, & à quibus abſtinere debeas: quibuſcum hominibus aſſueſcere, & à quorum conſuetudine abhorrere, & quomodo vitam totam diſpenſare oporteat. vt ne in frequentes morbos incidas. Si hanc inſtiteris viam, ad ſolidæ germanæque virtutis veros limites breui peruenire poteris.* 5. Si iuniorum conſuetudinem effugere non poſſis, vt ſi in ludo litterario verſeris, adiunge te iis, quos cognoueris eſſe probatiſſimos, vt fere ſolent eſſe, qui nomen Sodalitati Partheniæ Annunciatæ, vel alii congregationi piæ dederunt. Vtut ſit, quoniam in nullo hominum cœtu deſunt qui lupum ſub ouina pelle tegant, generatim vnum illud documentum tenendum eſt, quod alicubi PLVTARCHVS auctor licet Ethnicus præſcribit. *Vna*, inquit, *cauendi inſidias occulte malorum ratio eſt, quod in promptu ſemper habendum memoria. Cum animi noſtri pars vna veritati atque honeſtati: dedita rationi recte obtemperet, altera bruta, ſit falſi appetens, incertiſque obnoxia motibus, amicũ ſemper meliori parti ſe accomodare conſiliarium atq; monitorem, inſtar medici ſanitatem augentis atq; conſeruantis: adulatorem, (is eſt pernitioſus ſodalis) brutæ & cupiditatibus addictæ parti ſe applicare, eamq; prauis voluptatibus ſubmittendis ſcabere ac titillare, & à rectæ rationis obſequio auertere.* Particulatim autem loquendo, congruenter huic monito, eos tantum adſciſce in tuum contubernium qui à flagitiis retrahant, & ad virtutis ſtudium accendant verbo & exemplo; idcirco velut peſtes fuge, qui à litterariis exercitationibus, à concionibus, à piorum librorum lectione, ab ineunda piorum ſodalitate, à frequentatione Sacramentorum, à viſitatione templorum abſterrent, qui tabernas, conuiuia, nocturnas emanſiones è domo, mulierum amicitias ſaltationes, aucupia, & eiuſmodi alia cum iactura ſtudiorum ſuorum, imò & ſalutis, amant & complectuntur.

P. de diſcrim. adulat. & amici.

VI. REMED. Conſidera, quot quantaq; mala pariat praua ſocietas. Filii Seth, vt conſtat ex Geneſi, boni erant, ſed poſtquam coniugia inierunt cum filiis Cain, tantis ſe inquinarunt ſceleribus, vt totum orbem Deus illuuione deleuerit. LOTH à pia Abraham ſocietate diuulſus quanta pertulit incommoda? A barbaris raptus eſt. facultates eius Sodomis accenſæ ſunt. inebriatus ſtuprum duabus filiabus intulit. Propheta quidam ſanctus à Deo in Samariam miſſus, vt eſt in tertio Regum, cum altare, in quo impius Hieroboam thus adolerat, per medium ſecuiſſet, & arefactam eiuſdem manum reſtituiſſet, tamen quia in reditu Societate Pſeudoprophetæ in ſumendo cibo vſus eſt, à leone occiſus eſt. Ioſaphat quoque rex, quia cum rege impio Achab fœdera amicitiæ iniit, diuinam reprehenſionem incurrit. S. Petrus item Apoſtolus ſimulatque Societatem reliquorum Apoſtolorum deſeruit, & in domo Cayphæ impiis militibus aggregauit Dominum tertio negauit. Adoleſcens ille quem S. Ioannes

Gen. 4. 6. 7.
Gen. 19.
3. Reg. 13.
2. Par. 19.
Matth. 26. 70.

Ioannes Euangeliſta Epiſcopo cuidam commendarat tanquam ſuum depoſitum, teſte Euſebio Cæſarienſi, conſuetudine peruerſorum ſodalium non latro modo, ſed princeps latronum factus eſt. GORDIANA Gregorii Magni amita, vti ipſe deplorat in libro dialogorum, licet ſanctiſſimo ſororum ſuarum Tharſillæ & Æmilianæ exemplo frueretur, tamen quia plus æquo gaudebat puellarum laicarum, & huic mundo addictarum conſuetudine, à morte ſororum miſerè ſeducta eſt. AVGVSTINVS denique in libris Confeſſionum fatetur ad furtum pomorum, ſe non pellectum, niſi vt placeret ſociis malis. *Quem fructum*, inquit, *habui miſer aliquando in iis quæ nunc recolens erubeſco, maximè in illo furto: in quo ipſum furtum amaui, nihil aliud, cum & ipſum eſſet nihil, & eo ipſo ego miſerior? Et tamen ſolus id non feciſſem, ſic recordor animum tunc meum. ſolus omnino id non feciſſem. Ergo amaui ibi etiam conſortium eorum cum quibus id feci.* Et infra. *Ecce eſt coram te Deus meus viua recordatio animæ meæ. Solus non facerem furtum illud, in quo libebat id quod furabar, ſed quia furabar, quod me ſolum facere prorſus non liberet, nec facerem. O nimis inimica amicitia, ſeductio mentis inueſtigabilis ex ludo & ioco nocendi auiditas, & alieni damni appetitus, nulla lucri mei, nulla vlciſcendi libidine, ſed cum dicitur. Eamus, faciamus, & pudet non eſſe impudentem. Quis aperit tortuoſiſſimam iſtam & implicatiſſimam nodoſitatem? Fœda eſt, nolo in eam intendere, nolo eam videre*.

Euſ.lib 3 c.33.

Gre.4 dial. c. 16.& hom.38. in Euang.

Aug.l.3.c.8 & 9.

VII. REMED. Conſidera quot, quantaque bona pariat bonorum ſocietas. Quæ agnoſcens regius Propheta in Pſalmis exclamauit. *Ecce quam bonum, & quã iucundum eſt habitarare fratres in vnum*, *Quemadmodũ*, inquit B. Baſilius in Gordianum Martyrium, *ſuauia aromatum odoramenta proprium quiddam per aerem continentem ſpirant, quib. præſentes recreantur, ita vir bonus toti ſibi commemorantium contubernio ſalutaris & iucundus eſt*. Luculentam certe Chriſti Domini promiſſionẽ apud D. Matthæum habes. *Vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. De quo dicto differens B. Baſilius in Cõſtitutionibus monaſticis. *Si hoc*, inquit, *Dominus promiſit vbi duo vel tres fuerint cõgregati, multo veriſimilius eſt idem facturum, vbi frequentior hominum piorum multitudo congregata fuerit*. Quod autem bonum nõ habeãt, qui in medio ſui habent, in quo ſunt omnia bona? Completa eſt ad oculum re ipſa hæc promiſſio mox poſt Chriſti reſurrectionem. nam cum duo diſcipuli in Emaus proficiſcerentur interuenit eorum colloquio Chriſtus. cumque omnes Apoſtoli ſemel atque iterum licet ianuis clauſis vna eſſent, continuo in medio eorum conſtitit Chriſtus dicens *Pax vobis*. In Pentecoſte verò cum 120. in vno loco conſediſſent omnes repleti ſunt Spiritu ſancto. Quare non dubium eſt, quod tunc viſibiliter actum eſt, in piis hominum cœtibus in nomine CHRISTI coactis nunc ſpiritualiter agi. Multas alias vtilitates ſocietatis bonorum perſequitur

Pſal.132.1.

Baſ.hom.

Matth 18.20.

Baſ.c.35.

Luc.24.15.

Ib.36.

Act.2.

Digitized by Google

Baſ.q.7. quitur B. BASILIVS in regulis fuſius diſputatis, cũ demonſtrat vitam cœnobiticam ſolitaria multo eſſe tutiorem, & ſalubriorem. Et poſt eum Hier ep.4. Hier. ad Ruſticum monachum. & CASSIANVS in collationibus. Caſſ.coll.19.c.6. Quantum verò conuerſatio cum ſenioribus fructum iuuenibus conciliarit, Amb 2.offic. c.10. aliquot exemplis declarat AMB. *Inde*, inquiens, *tantus IESVS Naue, quod eum non ſolum erudiuit ad legis ſcientiam Moyſi copula, verumetiam ſanctificauit ad* Deut 31.7. *gratiam, Moyſes cum Deo loquebatur: Ieſus pariter nube ſacra tegebatur, &c. Vnde* Gen.13.1. *factum eſt, vt qui fuerat ſocius conuerſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis*. Et poſt. *Omitto, quod Abrahæ adhæſit Loth adoleſcentulus etiam proficiſcenti, ne forte hoc propinquitatis magis fuiſſe exiſtimetur, & neceſſariæ potius, quàm voluntariæ adiunctionis. Quid de Elia atque Eliſæo loquamur? Licet enim non expreſſe Eliſæum iuuenem ſcri-* 3.Reg.19.19. *ptura ſignificarit, aduertimus tamen, & colligimus iuniorem fuiſſe. In Actibus Apo-* Act.12.25. *ſtolorum Barnabas Marcum aſſumpſit. Paulus Silam,* Act.15.27. *Paulus Timotheum, Paulus* Act.16.3. *Titum. Sed illis ſuperioribus videmus diuiſa officia, vt ſeniores conſilio præualerẽt, iu-* Gal.2.1. *niores miniſterio*, Demum proborum contubernium aliquando & malis profuit. Nam vt eſt in Geneſi. Gen.39.5. *Benedixit Dominus domui Ægyptii propter Ioſeph, & multiplicauit tàm in ædibus, quam in agris cunctam eius ſuabſtantiam.* Saul quoque cum malus eſſet, & Dauidem perſequeretur, tamen vbi ad cuneum prophetarum venit, *factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini, &* 1.Reg.19.23. *ambulabat ingrediens, & prophetabat cum ceteris coram Samuele, & cecinit nudus tota die & nocte. Vnde & exiuit prouerbium . Num & Saul inter prophetas?* Eliſeus item propheta, 4.Reg.3.14. rogatus ab impio rege Ioram, vt Deum pro ſe deprecaretur contra Moab, Gen.18.32 reſpondit. *Viuit Dominus exercituum, in cuius conſpectu ſto, quod ſi non vultum Ioſaphat regis Iuda erubeſcerem, non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem*. Ita ob ſocietatem pii regis Ioſaphat rex impius Ioram ſeruatus eſt. Aug.lib.5. confeſ.c.13. Seruata eſſet & Sodoma ab excidio precibus patriarchæ Abraham, ſi vel decem iuſti in ea reperti fuiſſent vt liquet ex capite 18. Et l.9.c.6.& 8. Geneſeos. AVG. adhuc Manichæus, vt primum ſocietatem cum Epiſcopo Mediolanenſi Ambroſio *orbi terræ tum in optimis*, vt ipſe loquitur, *noto, pioq; Dei cultore inire* cæpit, initium quoque fecit emergendi ab erroribus, fœdiſque moribus. Sacris vero baptiſmi aquis ab Ambroſio tandem ablutum, ſocietatis ante initæ beneficio ſecuti ſunt mox Alipius & Euodius.

VIDE. V. *Choreæ. Colloquia otioſa. Conſuetudo praua. Exemplum malum. Familiaritas nimia. Immodeſtia. Immortificatio paſſionum.*

SPE-

Digitized by Google

SPECTACVLA ILLICITA.

Remedia contra Spectacula illicita.

I. REMED. Conſidera, quamuis expreſsè in diuinis litteris nihil ſit de
ſpectaculis, ea tamen Spiritus ſancti oracula pugnare cum ſpectacu-
lis illicitis, quibus impii hominum cætus, vanitates huius mundi, ſcur-
rilitates & fœdæ voluptates paſſim improbantur & damnantur, quibusq́;
felices prædicantur, qui ab iis abſtinuerint. Tertullianus producit illud
Regii Pſaltis. *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum nõ* Tertul. de ſpe-ctac. c. 3.
ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. B. Ambroſius verò illud eiuſdem. *Bea-* Pſal. 1. 1.
tus vir, qui non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas. Et *Auerte oculos meos, ne vi-* Amb. in Pſal. 118 Pſal. 39. 5.
deant vanitatem. Chryſoſtomus illud Apoſtoli. *Fornicatio autem, & omnis im-* Pſal. 118. 37.
munditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo aut Chry. hom 6. & 38. in Matt.
ſtultiloquium, aut ſcurriltas, quæ ad rem nos pertinet. Et. *Gaudete in Domino ſem-* Eph. 5. 3.
per, iterum dico gaudete, non in diabolo. Phil. 4. 4.

II. REMED. Conſidera, quam acri cenſura ſpectacula vetita per-
ſtringantur ab antiquis Patribus. B. Theophilus Antiochenus ad Auto-
lycum. *Nec monomachias, nec cetera ſpectacula ſpectare audemus, ne oculi noſtri in-* Theoph. lib. 3.
quinentur, & aures noſtræ audiant profana, quæ ibi decantantur, carmina, nempe dum
Thyeſtis tragica facinora, commemorat. & Teræi liberos deuoratos recitãt. Nec fas no-
bis eſt audire adulteria Deorum, hominũque, quæ ſuaui verborum modulantur merce-
de, & præmiis inducti celebrant. Verum abſit, inquam, à Chriſtianis, penes quos
modeſtia & temperantia florent, continentia viget, &c. Clemens Alexandrinus
in pædagogo. *Prohibeantur ſpectacula & acroamata, quæ nequitia verbisque obſcæ-* Clem. 3. c. 11.
nis temere profuſis vana ſunt. Quod enim turpe factum non oſtenditur in Theatris?
Quod aut impudens verbum non proferunt, qui riſum mouent ſcurræ & hiſtriones?
Tertullianus de Corona militis. *Circa voluptates ſpectaculorum infamata condi-* Tertul. c. 6.
tio eſt ab iis qui natura quidem Dei omnia ſentiunt, ex quibus ſpectacula inſtruantur,
ſcientia autem deficiunt. Illud quoque intellige, omnia à diabolo eſſe mutuata.
CYPRIANVS de ſpectaculis. *Scriptura omnia ſpectaculorum genera* Cypr.
damnauit, quando idololatriam ſuſtulit, ludorum omnium matrem: vnde hæc vani-
tatis & leuitatis monſtra venerunt. Quod enim ſpectaculum ſine idolo? quis ludus ſine
ſacrificio? quod certamen non conſecratum mortuo? Quid inter hæc Chriſtianus fide-
lis facit, ſi idolatriam fugit, quid loquitur? qui iam ſanctus ſit de rebus crimino-
ſis voluptatem capit? Quis contra DEVM ſuperſtitiones probat, quas amat, dum
ſpectat? Cæterum ſciat hæc omnia inuenta dæmoniorum eſſe non DEI. B. AM-
BROSIVS exponens illud Pſalm. i. Auerte oculos meos, ne videant va- A. in Pſal n. 118.
nitatem. *Vanitas,* inquit, *eſt illa quam cernis in theatralibus ludis Pantomimum*

aſpicis, vanitas eſt. luctatores aſpicis, vanitas eſt, quia cernis eos de viridi luctantes corona. Illi enim veri ſunt luctatores, qui aduerſum huius ſeculi luctantur illecebras. Non capiat oculos tuos paleſtra membrorum. Equos currentes aſpicis, vanitas eſt, quia vane currunt, qui aſcendentem ſalutare non poſſunt. S. CHRY-
Chry.hom.6. SOSTOMVS in Mathæum. *Non eſt noſtrum aſſidue ridere, reſolui cachinnis, molliri deliciis, ſed eorum potius & earum, quæ ſpectantur in theatris, quæ in lupanaribus inquinantur, eorum qui ad hoc ſunt facti, paraſitorum, & adulatorum. Non eſt, inquam, hoc eorum, qui ad æternum regnum vocati ſunt, quique in cæleſti illa ciuitate conſcripti: non eſt ſpiritalia arma geſtantium, quòd certe proprium eſt diabolo militantium. Ille enim eſt, qui etiam in artem iocos, lucoſque di-*
H.in vita. *geſſit, vt per hæc ad ſe traheret milites CHRISTI. virtutiſque eorum neruos faceret molliores: propterea in vrbibus etiam theatra conſtruxit.* B. HIERONYMVS agens de B. Hilarione. *Credens, ait, in Dominum IESVM non Circi furoribus, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur, ſed tota illi voluntas erat in congregatione*
A.c.2.&3. *Eccleſiæ.* S. AVGVSTINVS libro tertio Confeſſionum. *Rapiebant me ſpectacula theatrica, plena imaginibus miſeriarum mearum, & fomitibus ignis mei. Quid eſt, quod homo ibi vult dolere, cum ſpectat luctuoſa atque tragica, quæ tamen pati ipſe nollet? Et tamen pati vult ex eis dolorem ſpectator, & dolor ipſe eſt voluptas eius. Quid enim eſt, niſi miſerabilis inſania? Nam eo magis eis mouetur quiſque, quo minus à talibus affectibus ſanus eſt, quamquam cum ipſe patitur, miſeria:*
Bern.c.12. *cum aliis compatitur, miſericordia dici ſolet.* B. BERNARDVS de conuerſione ad Clericos. *Cæterum,* inquit, *ſpectacula vana rogo, quid corpori præſtant, quiduè animæ conferre videntur? At certe nihil in homine, cui curioſitas proſit, inuenies. Friuola prorſus, & inanis ac nugatoria conſolatio, & neſcio quid illi durius imprecer, quam vt ſemper habeat, quod requirat, qui iucundæ quietis pacem fugitans, curioſa inquietudine delectatur*

III. REMED. Conſidera, quam indigna homine Chriſtiano agantur
Cyp lib.2. ep.2. in theatris. Ea deſcribit B. CYP. ad Donatum. *Paratur,* inquit, *gladiatorius ludus, vt libidinem crudelium luminum ſanguinis oblectet. Homo occiditur in hominis voluptatem, & vt quis poſſit occidere, peritia eſt, viſus eſt, ars eſt: ſcelus non tantum geritur, ſed & docetur. Quid poteſt inhumanius, quid acerbius dici? diſciplina eſt, vt perimere quis poſſit, & gloria, quod perimit:* Et infra. *Deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum hiſtrionicis geſtibus inquinari? videre contra fœdus iusq; naſcendi patientiam inceſtæ turpitudinis elaboratam. Euirantur mares, honor omnis & vigor ſexus eneruati corporis dedecore mollitur, pluſque illi placet, quiſquis virum in feminam magis fregerit in laudem creſcit ex crimine, & peritior quo turpior iudicatur, &c. Exprimunt impudicam Venerem, adulte-*
Chry.hom.38. *rum Martem, Iouem illum ſuum, non magis regno, quam vitiis principem.* Et beatus CHRISOSTOMVS in Mathæum. *Cuncta ſimpliciter, quæ tibi ſiunt, turpiſſima ſunt verba, veſtitus, tonſura, inceſſus, voces cantus, modulationes, ocu-*

lorum.

lorum euerſiones ac motus, tibiæ, fiſtulæ, & ipſa fabularum argumenta, omnia inquam, turpi laſciuia plena ſunt. Non enim ignoramus, quot ibi fornicationes peragantur, quot adulteriis matrimonia maculentur, quot viri muliebria patiantur, quot iuuenes effeminentur, cuncta iniquitatis ſummæ, cuncta prodigiorum, cuncta impudentiæ plena ſunt. Quas ob res non cachinnis diffluere ridentes, ſed lachrymis gemere ac dolore oportet. Et SALVIANVS de prouidentia. *Quicquid immunditiarum eſt, hoc exercetur in theatris, quicquid luxuriarum, in paleſtris. Quicquid immoderationis in Circis. Quicquid furoris, in caueis. Alibi eſt impudicitia, alibi laſciuia, alibi intemperantia, alibi inſania. Vbique dæmon, imò per ſingula ludorum loca vniuerſa dæmonum monſtra.* Hæc Saluianus. Qua de cauſa B. Chryſoſtomus in homilia quadam populo Antiocheno perſuadere conatus eſt, ſatius eſſe in carcere verſari, quam in theatro. *Vis*, inquit, *carceres & theatra perquiramus? Ille quidem tribulationis, hic autem voluptatis locus eſt. Illic Philoſophiæ multum: poſtquam enim timor & triſtitia quaſi quidam ignis in hominis animum inciderit, & duritiam emollierit, tunc humilis fit & exorabilior, ac ad omnia patiens. In theatro autem omnia contraria, riſus, ineptitudo, diabolicus faſtus, temporis impendium, adulterii meditatio, fornicationis gymnaſium, intemperantiæ ſchola, riſus materia, inhoneſtatis exempla. At in carcere non ita, ſed humilitas ſupplicatio, ſecularium contemptus, & tanquam infanti pedagogus adeſt timor ad omnia congruè eum dirigens.* Saul.lib.6. Chry.hom.61.

IV. REMED. Conſidera non ſolum ſpectacula iſta à Patribus iam deſcripta, & ab Ethnicis primum excogitata, ſed etiam quæuis alia hiſtrionica, turpia, magica, deriſoria, ſatyrica, quæ hodieque in vſu ſunt apud quoſdam, eſſe legibus æque politicis atque Eccleſiaſticis iam olim prohibita. Synodi Conſtantinopolitanæ ſextæ in Trullo verba ſunt. *Prohibet omnino hæc ſancta Synodus vniuerſalis eos, qui dicuntur, mimos & eorum ſpectacula. Deinde venationum quoque ſpectationes, easque quæ fiunt in ſcæna ſaltationes perfici. Qui ſecus fecerit, ſi ſit clericus, deponatur: ſi laicus ſegregetur.* Et Concilium Laodicænum, de clericis. *Non oportet*, inquit, *miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos ſpectaculis aliquibus quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis exhibentur intereſſe, ſed antequam thymelici ingrediantur, ſurgere eos debere de conuiuio, & abire.* Alibi Hiſtriones, qui artem illam exercent, vtpote impœnitentes, à ſacroſancta corporis Dominici communione pelluntur. Qui canon ſumptus eſt ex Cypriano, qui hiſtrionem quendam Chriſtianum, licet ipſe hiſtrioniam non exerceret, ſed alios tantum doceret, à communione excludi voluit *Puto*, inquiens, *nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* Conſti. Magnus, primus Chriſtianus Imperator ſuſtulit ludum Venatorium, quo cum beſtiis depugnabatur á ſeruis ad beſtias damnatis. S.Conſt.c.51. c.non. oportet. conſ.d.5. c.pro dilectione.de Conſ.2. Cyp.lib.1.ep.10. l.ad beſtias.31. Cod.

Th.l.10.hiſt.c.2. Nic.l.7.c.46. Honorius verò & Arcadius gladiatorium, teſte B. Theodoreto & Nicephoro, cum monachum quendam Thelemachum contra hos ludos declamantem populus Romanus temerè lapidaſſet. Iuſtinianus quoque Imperator in Authentica, *Interdicimus*, vitio & crimini adſcribit, intereſſe ſpectaculorum ludis. Idem mulieres ſcenicas, quæ in ſpectaculis publicis ſe exhibent, pronunciat infames.

Iuſt.de.Epiſc. & cleric L. Imperialis 23. de nupt.lib.5.C. tit 4.

V. REMED. Conſidera eadem ſpectacula ne Ethnicis quidem, ſiue Principibus, ſiue Philoſophis, ſemper fuiſſe probata. Nam, teſte Suetonio Octauianus Auguſtinus muliebrem ſexum ab ſpectaculis athletarū mouit. P. Sempronius Sophus, vt eſt libro 5. Codicis, tit. 17. coniugem repudii nota affecit, quod ſe ignorante auſa fuiſſet ludos theatricos ſpectare. Tiberius Cæſar, auctore Dione Caſſio, hiſtriones Roma exturbauit, arteq; ea interdixit, quia & mulieres ignominia afficerētur, & turbas darent. *SCIPIO Naſica*, vt refert B. Auguſtinus, *ſine vlla ſententiarum diſcrepantia vir optimus, caueam Theatri Senatum conſtruere molientem ab hac diſpoſitione & cupiditate compeſcuit, perſuaſitque oratione grauiſſima, ne Græcam luxuriam virilibus patriæ moribus paterentur obrepere, & ad virtutem labefactandam, eneruandamque Romanam peregrinæ conſentire nequitiæ: tantumque auctoritate valuit, vt eius verbis commota Senatoria prouidentia, etiam ſubſellia, quibus ad horam congeſtis in ludorum ſpectaculo iam vti ciuitas cœperat, deinceps prohiberet apponi.* M. T. Cicero quoque, eodem teſte, Roſcium Amerinum *cum laudaret, hiſtrionem ita peritum dixit, vt ſolus eſſet dignus, qui in ſcenam deberet intrare: ita virum bonum, vt ſolus eſſet dignus, qui eo non deberet accedere, apertiſſimè oſtendens illam ſcenam eſſe tam turpem, vt tanto minus ibi eſſe homo debeat, quanto fuerit magis vir bonus.* Valerius Maximus item, Plutarchus & alii, agentes de Floralibus ludis, id eſt, turpiſſimis ſcribunt tales fuiſſe, vt præſente CATONE Minore Actores agere noluerint. Laudatur & ALCIBIADES, qui propter verſus quoſdam Eupolin Comœdum in mare iuſſit demergi cum hoc dicto. *Tu me in ſcena ſæpe merſiſti Eupoli, ego te ſemel in mari.* Seneca ad Lucilium. *Nihil eſt tam damnoſum bonis moribus, quam in aliquo ſpectaculo deſidere. Tunc enim per voluptatem facilius vitia ſurrepunt.* Barbari, ait B. Chryſoſtomus. *ipſi, cum de theatralibus his ludis, & importuna delectatione fabularum audiſſent, dixiſſe feruntur verba omnibus Philoſophiæ inſtitutis digniſſima. Prudenter enim Romanos dixerunt. quaſi liberis atque vxoribus careant, tales ſibi excogitaſſe voluptates. Quibus verbis oſtendebant nihil vxore modeſta, nihil liberis eſſe poſſe ſuauius.*

S.in.octau.c.44 L.conſenſus. § vir quoque. Dio.l.57.hiſt. A.l.1.de ciu.c.13 Liu.lib.48. A.l.1.de conſ. Euang.c.33. Sen.ep.7. Chry.hom 38. in Matth.

VI. REMED. Conſidera omnes ludos fœdos & vanos è diametro pugnare cum prima nominis Chriſtiani profeſſione in baptiſmo facta, dum renunciauimus diabolo & pompis eius. *CVM aquam ingreſſi*, inquit Tertullianus, *Chriſtianam fidem in legis ſuæ verba profitemur, renunciaſſe nos diabolo*

Tert.de ſpectac c.4.

bolo, & pompæ, & angelis eius ore noſtro conteſtamur. Quid erit ſummum ac præcipuum, in quo diabolus, & pompæ & angeli eius cenſeantur, quam idololatria? Igitur ſi ex idololatria vniuerſam ſpectaculorum paraturam conſtare conſtiterit, indubitatè præiudicatum erit etiam ad ſpectacula pertinere renunciationis noſtræ teſtimonium in lauacro, &c. Pergit deinde ſingulorũ origenes oſtendere. Et, B. Cyp. *Impudenter in Eccleſia dæmonia exorcizat, quorum voluptates in ſpectaculis laudat, & cum ſemel illi renuncians reciſa ſit res omnis in baptiſmate, dum poſt Chriſtum ad diaboli ſpectaculum vadit, Chriſto tanquam diabolo renunciat. Idololatria, vt iam dixi, ludorum omnium mater eſt: quæ vt ad ſe Chriſti fideles veniant blanditur illis per oculorum, & aurium voluptatem. Diabolus artifex, quia idololatriam per ſe nudam ſciebat horreri, ſpectaculis miſcuit, vt per voluptatem poſſet amari.* Clarius Salvianvs. *In ſpectaculis quædam apoſtatio fidei eſt à ſymbolis ipſius, & cæleſtibus Sacramentis lethalis præuaricatio. Quæ eſt enim in Baptiſmo ſalutari Chriſtianorum prima confeſſio? Quæ ſcilicet, niſi vt renunciare ſe diabolo, ac pompis eius atque ſpectaculis & operibus proteſtentur? Nam ſpectacula & pompæ etiam iuxta noſtram profeſſionem opera ſunt diaboli. Quomodo igitur, ô Chriſtiane, ſpectacula poſt baptiſmum ſequeris, quæ opus eſſe diaboli confiteris? Renuntiaſti ſemel diabolo & ſpectaculis eius ac per hoc neceſſe eſt, prudens & ſciens, dum ad ſpectacula remeas, ad diabolum redire te cognoſcas. Vtrique enim rei ſimul renunciaſti, & vnum vtrunque eſſe dixiſti. Si ad vnum reuerteris, ad vtrumque remeaſti. Abrenuncio enim, inquis, diabolo. pompis. ſpectaculis & operibus eius. Et quid poſtea? Credo, inquis, in Deum Patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius. Ergo primum renunciatur diabolo, vt credatur Deo: quia qui non renunciat diabolo, non credit Deo, & ideo qui reuertitur ad diabolum, relinquit Deum. Diabolus autem eſt in ſpectaculis, pompis ſuis, ac per hoc, cum redimus ad ſpectaculum, relinquimus fidem Chriſti. Hoc itaque modo omnia Symboli ſacramenta ſoluuntur, & totum quod in Symbolo ſequitur, labefactatur & inquinatur. Nil enim ſequens ſtat, ſi principale non ſteterit. Dic mihi tu Chriſtiane, quomodo tenere te ſequentia Symboli putas, cuius principia perdidiſti.*

Cyp. de ſpectac.

Salu. lib. 5. de Prouid.

VII. Remed. Conſidera, eadem ſpectacula prorſus aduerſari Chriſtianæ religionis perfectioni, quæ in hoc conſiſtit, vt nihil fœdum ad animum & mentem, ne dum oculorum, auriumue ſenſum admittamus. Vnde Tertvl. libro citato. *Similiter impudicitiam omnem amoliri iubemur. Hoc igitur modo etiam à theatro ſeparamur, quod eſt priuatum conſiſtorium impudicitiæ, vbi nihil probatur, quàm quod alibi non probatur.* Et paulo poſt. *Quod ſi nobis omnis impudicitia execranda eſt, cur liceat audire, quæ loqui non licet? Cum etiam ſcurrilitatem & omne vanum verbum iudicatum à Deo ſciamus, cur æquè liceat videre, quæ facere flagitium eſt? cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos & aures admiſſa non videantur hominem communicare? cum ſpiritui appareant aures & oculi, nec poſſit mundus præſtari, cuius apparitores inquinantur?* Et B. Cyp. *Ab omnibus ad ſpectaculum conuenitur, commune dedecus delectat videlicet, vel reco-*

Tert. de ſpect. c. 17.

Cyp. de ſpectac.

gnoſcere otia vel diſcere, &c. Quid inter hæc Chriſtianus fidelis facit, cui vitia non licet nec cogitare? Qui oblectatur ſimulacris libidinis, vt in ipſis depoſita verecundia audacior fit ad crimina? Diſcit facere dum conſueſcit videre. Quam autem in theatris multæ & variæ ſe offerant occaſiones grauiter & mente, & lingua & oculis & auribus delinquendi fuſe deſcribit SALVIANVS. *Talia ſunt, quæ iſtic fiunt,* inquit, *vt ea non ſolum dicere, ſed etiam recordari aliquis ſine pollutione non poſſit. Alia quippe crimina ſingulas ſibi fermè in nobis vendicant portiones, vt cogitationes ſordidæ animos; vt impudici aſpectus oculos: vt auditus improbi aures: ita vt cum ex his vnum aliquid errauerit, reliqua poſſint carere peccatis. In theatris verò nihil horum reatu vacat, quia & concupiſcentiis animus, & auditu aures, & aſpectu oculi polluuntur. Quæ quidem omnia tam flagitioſa ſunt, vt etiam explicare ea quiſquam atque eloqui ſaluo pudore non valeat, &c. Nonnulla quippe etiam maxima ſcelera incolumi honeſtate referuntur, & nominari, & argui poſſunt, vt homicidium, latrocinium, adulterium, ſacrilegium, cæteraque in hunc modum. Sola theatrorum ſunt impuritates, quæ honeſtè non non poſſunt vel accuſari: ita noua in arguenda harum turpitudinum probroſitate res euenit arguenti: vt cum abſque dubio honeſtus ſit, qui accuſare ea velit, honeſtate tamẽ integra ea loqui & accuſare non poßit. Alia quoque mala omnia agentes polluunt, non videntes, vel audientes. Siquidem etſi blaſphemum quendam audias ſacrilegio non pollueris, quia mente diſſentis. Et ſi interuenias latrocinio, non inquinaris actu, quia abhorres animo. Solæ ſpectaculorum impuritates ſunt, quæ vnum admodum faciunt & agentium & aſpicientium crimen. Nam dum ſpectantes hæc comprobant, ac libenter vident, omnes ea viſu, audituque agunt, vt vere in eos Apoſtolicum illud peculiariter cadat: quia digni ſunt morte, non ſolum, qui faciunt ea, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.*

Salu. l. cit.

Rom. 1. 32.

VIII. REMEDIVM. Conſidera in quantum ſalutis diſcrimen, homo alioquin ad vitia procliuis, & *cito ad ſcelus auditum*, vt loquitur Cyprianus, *aſſueſcens*, ſe coniiciat, ſi ludos eiuſmodi ſpectauerit. Coniicit enim ſe in periculum committendi adulterii: quod vt B. Chryſoſtomus probaret populo, quem ob ſpectacula à Sacra menſa arcebat, ita locutus eſt. *Quod ſi auetis adulterij modum cognoſcere, non mea verba vobis referam, ſed illius, qui de tota hominis vita iudicaturus eſt. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendam illam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quod ſi mulier ſponte, ac forte in foro obuia, & neglectius culta ſæpenumero curioſius, intuentem cepit ipſo aſpectu vultus iſti qui non ſimpliciter, neque fortuito, ſed ſtudio & tanto ſtudio, vt Eccleſiam quoque contemnant, & hac gratia pergunt illuc, ac totum ibi deſidentes diem in facies fæminarum nobilium defixos habent oculos: qua fronte poterint dicere, quod eas non viderint ad concupiſcendum? vbi verba quoque accedunt fracta, laſciuaque, vbi cantiones meretriciæ, vbi voces vehementer ad voluptatem incitantes, vbi ſtibio picti oculi, vbi coloribus tinctæ genæ, vbi totius corporis habitus fucorum impoſtura plenus eſt, aliaque inſuper multa lenocinia ad fallendos ineſcandoſque intuentes inſtructa. Accedunt*

Cyp. de ſpectac.

Chry. hom. 5. de Dauid. & Saul.

Math. 5. 28.

dunt huc irritamenta per fiſtulas, ac tibias, aliaque huius generis modulatio in fraudem illiciens, mentisque robur emolliens. Et ruſſus alibi reſpondens exceptioni quorundam. *Se lego inquit, turpia hæc & incentiua voluptatum, nec dixi, nec cecini vnquam, dicis. Et quænam vtilitas eſt, ſi cum non dicas, libenter audis? imò verò vnde idipſum planum facies, quod non dicas? cum libenter hæc cum riſu audias, & ad percipiendum magno curſu contendas? Dic mihi oro, cum blaſphemantes audis, gaudes aut exultas, aut potius perhorreſcis, & aures obſtruis? non dubito quin perhorreſcas. Quamobrem? quia videlicet nunquam tu blaſphemare ſoleas: pariter ergo in turpiloquio etiam facito, ſi perſuadere nobis omnino vis non libenter turpiſſima te verba proferre: tunc tibi credimus, cum nec audire quidem perſpeximus. Nam ſi vix quæ longe ab huiuſcemodi cantibus remota eſt anima, caſtimoniæ honeſtatem amplectitur, quomodo continenter viuere poterit, qui in his viuit? An ignoratis procliuiores nos eſſe ad vitia? Cum igitur etiam arte & ſtudio ad ea curramus, quomodo fornacem æterni ignis effugiemus?* VERVM, quia non deſunt, qui reſpondeant, ſe ad oculum quidem & aures, non tamen ad animum admittere huiuſmodi ſpectacula, iis quoque alibi ita occurrit idem Chryſoſtomus. *Audiant, inquit, curioſi, qui pulcritudines conſiderant alienas, audiant, qui ſpectaculis inſaniunt in theatris, qui ad excuſandas excuſationes in peccatis dicunt. Spectemus quidem ſed nihil nocemur. DAVID talis ac tantus læſus eſt, & tu te putas non poſſe lædi? ille nocumentum paſſus eſt, qui tantam habebat ſpiritus gratiam, & te quomodo credere potero ſine vulnere euaſiſſe? & ille quidem in ſolario domus ſuæ, tu autem in theatro vbi & locus condemnat animam ſapientis, in quo cum tanta ſint præcipitia, tantæ corruptelæ, quomodo poſſum tibi credere quod à talibus beſtiis vulneratus non ſis? Nunquid lapideus es, aut ferreus? igni coniungeris, & non ardebis?* Exemplum huius rei illuſtre habes apud B. AVGVSTINVM in Confeſſionum libris de ALIPIO eius contubernali, qui licet abhorreret à ſpectaculis, ac inuitus à familiaribus ſemel ad ludum gladiatorium pertractus eſſet, tamen vna ſpectatione ſic faſcinatus eſt, vt ſine theatris poſtea vitam ſibi acerbam duceret. *Spectauit, inquit, clamauit, exarſit, abſtulit inde ſecum inſaniam, qua ſtimularetur videre non tantum cum illis, ſed etiam præ illis à quibus erat adductus.*

Chry. hom. 1. in Pſal. 50.

A. lib. 1. c. 8.

IX. REMEDIVM. Conſidera, eſto omne periculum lapſus abſit, multa tamen alia abſterrere te merito ab illis Ludis debent. Primò, quod non abſit publicum ſcandalum, ac proinde nec peccandi periculum. *Qui enim ſcandalizauerit,* inquit Chriſtus, *vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo à ſcandalis.* TERTVLLIANVS quidem inde probat manifeſtum eſſe ſcandalum, quod ſuo æuo ex repudio ſpectaculorum agnoſcerentur Chriſtiani. *Illi, inquit, iam nobis renuncient an liceat Chriſtianis ſpectaculo vti? At quin hinc vel maximè intelligunt factum Chriſtianum, de repudio*

Matth. 18. 6.

Tert. de ſpect. c. 24.

ſpectaculorum. Itaque negat manifeſtè qui per quod agnoſcitur, tollit. Quid autem ſpei
Chry.hom.38. *ſupereſt in huiuſmodi homine? nemo in caſtra hoſtium tranſit, niſi proiectis armis ſuis niſi deſtitutus ſignis & ſacramentis principis ſui, niſi pactus ſimul perire.* S. CHRY. de hoc ſcandalo ita ſcribit in Matthæum. *Et ſi tu quodam excelſi animi robore, nihil inde tibi mali contraxiſti, attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tui ſpectaculorum ſtudioſos feciſti, quomodo non ipſe commiſiſti, qui cauſam committendi*
Id.hom.7. *aliis præbuiſti?* Et alibi. *Si hæc aſpiciendo nil pateris, culpæ nihilominus teneris obnoxius, factus ſcilicet ſcandalum cæterorum, & talium adhortatio voluptatum, tuamque faciem ipſe confundis, animamque cum facie.* SECVNDO abſterrere te debet, quod ſpectatores potius quam actores germana ſint cauſa ſpectaculorum, quia ſi ulli ſpectandi cupiditate tenerentur, nulla etiam ſpectacula exhiberentur; ſi nihil mercedis hiſtrionibus ſolueretur, tota periret hi-
Chry.hom.6.in Matth. ſtrionia. *Qui enim*, inquit aureum os, *laudant iſta ſpectacula, ipſi hiſtrionibus perſuadent, vt ea exhibeant, & ideo ipſi potius propter hæc merentur ſubire ſupplicium: Si enim nullus eſſet talium ſpectator ac fautor, nec eſſent quidem, qui aut dicere illa, aut agere curarent. Quando verò nos cernunt & artes proprias, & ipſa exercendi quotidiani operis loca, & illum, quem ex his paratis quæſtum, & prorſus omnia ſimul vaniſſimi illius ſpectaculi amore deſerere, auidiore & illi ad hæc intentione rapiuntur, ſtudiumque his maius impendunt. Et hæc dico, non vt illos à crimine videar vindicare, ſed vt vos diſcatis initium & caput iniquitatis huius vos eſſe potiſſimum, qui totam*
A.tract.100.c.16. *prorſus diem in tam ridicula, tamque pernitioſa voluptate conſumitis.* Quod autem non leue delictum ſit hiſtrionibus dare mercedem, audi Auguſtinum in Ioannem ita ſcribentem. *Donare res ſuas hiſtrionibus, vitium eſt immane, non virtus. Qui enim venatori.* (hiſtrioni) *donat, non homini donat,* inquit in pſalmum 102. *ſed arti nequiſſimæ. Nam ſi homo tantum eſſet, & venator non eſſet, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.* TERTIVM quod abſterrere te debet eſt, iactura temporis, quam facis, vacando ſpectaculis. Nullus enim inter
1.Cor.7.29. Gal.6.10. Chry. hom. 38. in Matth. Chriſtianos eſt, cui non dictum ſit. *Tempus breue eſt.* Et. *Dum tempus habemus operemur bonum.* Vnde Chryſoſtomus loco ſæpe citato. *Sed ego, inquies, oſtendam multis nihil huiuſmodi ludos obfuiſſe, imo verò*, inquit, *id maximè nocet, quod fruſtra & incaſſum tempus conſumis, & ſcandalum aliis offers:* Hæc de malis culpæ, quæ oriuntur ex ſpectaculis, nunc de malis pœnæ.

T.lib. de ſpect. c.26. X, REMEDIVM. Conſidera mala pœnæ tam ſpiritualia, quam temporalia, quæ conſecuta ſunt ex ſpectaculis. Spiritualia recenſet duo TERTVLLIANVS his verbis, dum agit de Chriſtianis eorum Ludorũ ſpectatoribus. *Cur ergo*, inquiens, *non eiuſmodi etiam dæmoniis penetrabiles fiant? Nam & exemplum accidit, Domino teſte, eius mulieris quæ theatrum adiit, & inde cum dæmonio rediit. Itaque in exorciſmo cum oneraretur immundus Spiritus, quod auſus eſſet fidelem aggredi, conſtanter & iuſtiſſimè quidem inquit feci, in meo eam inueni, Conſtat & alii linteum in ſomnis oſtenſum eius diei nocte, qua tragœdum audierat, cum exprobra-*

probratione nominato tragœdo, nec vltra quin tum diem eam mulierem in ſeculo fuiſſe. Quo vtique & alia documenta ceſſerunt de his, qui cum diabolo apud ſpectacula communicando, à Domino exciderunt. Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. Subiicit deinde. *Quid facies in illo ſuffragiorum impiorum æſtuario deprehenſus, non quaſi aliquid illic pati poſſis ab hominibus, nemo te cognoſcit Chriſtianum, ſed recogita, quid de te fiat in cœlo, Dubitas enim illo momento, quo in diaboli Eccleſia fueris, omnes Angelos proſpicere de cælo, & ſingulos denotare quis blaſphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures diabolo aduerſus Deum adminiſtrauerit?* TEMPORALIA verò mala deſcribit B. CHRY. *Vnde credis,* inquit, *nuptiarum inſidiatores proficiſci? nonne ab huiuſmodi ſcenis? Vnde illos, qui domos, ac thalamos aliorum effodiunt? nonne ab orcheſtra illa? An non hinc vxoribus viri moleſtiſſimi, & viris mulieres contemnendæ fiunt? &c. Imò, quis non adulter modo factus eſt? Nam ſi poſſem nomine omnes appellare, cito tibi oſtenderem. Quot quaſi captiuos ſcorta inde abduxerunt, quot aut ab vxoribus abſtraxerunt, aut ad legitimum omnino thorum peruenire non dimiſerunt? Quid igitur, inquis an leges omnes euertemus, quib. hæc conſtituta ſunt? imò verò his theatralibus ludis euerſis, non leges ſed iniquitatem euertetis, ac omnem ciuitatis peſtem extinguetis, Hinc enim ſeditiones excitantur, ſine tumultus oriuntur. Qui enim his ludis aluntur, omnes vocem ventris cauſa collocant, qui dicere, facere, omnia promptiſſimi ſunt, hi maxime ſolent rumoribus populos inflammare, & tumultum in ciuitates, immittere. Otioſa. n. iuuentus impudenter educata omni ferociſſima beſtia immanior eſt. Malefici autem nonne à theatralibus ludis multi conſtituuntur? Nam vt vniuerſum populum ad hæc poſſint inflãmare, vt tripudiantes ſuas conſequantur voluptates vt modeſtas mulieres meretricibus commixtas corrumpant, ad tantum maleficii genus perueniunt, vt nec ab oſſibus quidem mortuorum abſtineant. Quid dicam, quod ad diabolicas has ſodalitates innumeras multi conſummant pecunias? Quid de laſciuia, quid de aliis malis? Animaduertis te illum eſſe, qui vniuerſam vitam hominum euertis, cum ad hæc ceteros hortaris, non me, qui huiuſcemodi omnes ludos ommittendos cenſeo.* Multo plura ſui æui mala enumerat SALVIANVS, putatq; vniuerſam Galliam, Sardiniam, Siciliam ob hanc ſpectaculorum turpitudinem & inſaniam Barbarorum irruptione caſtigatam, nobiliſſimas Germaniæ vrbes Coloniam, Moguntiam, Treuerim crudeliſſimè deletas, Vandalosq; communem orbis perniciẽ in ipſam vſq; Africam penetraſſe *Circumfremabant,* ait, *armis muros Carthaginis populi barbarorum, & Eccleſia Carthaginienſis inſaniebat in Circis, luxuriabatur in theatris. Alii foris iugulabantur, alii intus fornicabantur: pars plebis erat foris captiua hoſtium, pars intus captiua vitiorum.*

Matth. 6. c. 27.

Chry. hom 38. in Matth.

Salu. l. 7. de Proud.

XI. REM. Conſidera iniuriã à quibuſdam politicis obtendi, imprudenter populo Chriſtiano eripi ſpectaculorũ voluptates & gaudia. Nam primò conſtat profeſſionis Chriſtianæ eſſe in hac vita potius luctui & lacrymis, quam voluptati operam dare, idq; prudenter, quia luctui huius vitæ ſuccedunt gaudia ęterna, voluptati verò gentiliũ ſucceſſerunt æterna

Ooo ſuppli-

Tert. de ſpect. c.28. ſupplicia. Vnde TERTVLLIANVS *Vicibus diſpoſita res eſt: nunc illi* (gentiles)
Ioan.16. *lætantur, nos conflictamur. Seculum, inquit, gaudebit, vos triſtes eritis. Lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, vt cum lugere cœperint gaudeamus, ne pariter nunc gaudentes, tunc quoq; pariter lugeamus. Delicatus es, Chriſtiane, ſi & in ſeculo voluptatem concu-*
Philip.3.1. I. SPECTAC. Chriſtian. *piſcis.* Deinde ſi quæris voluptates, quæras non vanas, ſed ſalutares; ſi gaudia, non in diabolo ſed in Domino. *Gaudete,* inquit Apoſtolus, *in Domino, Habet Chriſtianus,* inquit B. CYP. *ſpectacula meliora, ſi velit; habet veras & profuturas voluptates, ſi ſe recollegerit, & vt omittam illa, quæ nondum contemplari poteſt habet iſtam mundi pulchritudinē, quam videat, atq; miretur: Solis ortum aſpiciat, rurſus occaſum mutuis vicibus dies noctesq; reuocantem, globum Lunæ, temporum curſus incrementis ſuis, decrementisq; ſignantem, aſtrorum micantium choros, & à ſummo de ſumma mobilitate fulgentes, anni totius per vices membra diuiſa, & dies ipſos cum noctibus per horarum ſpatia digeſtos, & terræ molem libratam cum montibus, & profluа flumina cum ſuis fontibus, extenſa maria cum ſuis fluctib. atq; littoribus interim conſtantem pariter ſumma conſpiratione, nexibusq; concordiæ: extenſum aërem medium tenuitate ſua cuncta vegetantem, nunc imbres contractis nubibus profundentem, nunc ſerenitatem refecta raritate reuocantem & in omnibus iſtis incolas proprios; in aere auem, in aquis piſcem, & in terra hominem; hæc, inquam, & alia opera diuina, ſint Chriſtianis fidelibus ſpectacula. Quod theatrum humanis manibus exſtructum iſtis operibus*
A. in Pſal. 118. ſerm.5. *poterit comparari?* Haud ſecus B. AMB. *Sicubi,* inquit, *populares cognoueris plauſus, auerte oculos tuos ab his, inflecte, deprime, & ſerua eos, vt erigas melioribus Erige ad cœlum, vel nocte ſtellarum monilia, orbem lunæ decorum, vel die ſolem aſpice. Specta mare, terram circumſpice, vt opere facta diuino omnis creatura te paſcat. Quæ formarum gratia in ipſis beſtiis? Quantus decor in hominibus? Quanta in auibus puchritudo?*
II *Hæc vide, & non introibit mors per feneſtras oculorum tuorum.* ALTERVM ſpectaculum Chriſtiano homine dignum proponit idem Cyprianus, dum ita loco citato pergit. *Scripturis inquā ſacris incumbat Chriſtianus fidelis, ibi inueniet condigna fidei ſpectacula. Videbit inſtituentem Deum mundum ſuum, & cum cæteris animalibus hominis illam admirabilem fabricam, melioremq; facientem, ſpectabit mundum in delictis ſuis, iuſta naufragia, piorum præmia, impiorumq; ſupplicia: maria populo ſiccata, & de petra rurſus populo maria porrecta, ſpectabit de cœlo deſcendentes meſſes non ex areis: inſpiciet flumina tranſitus ſiccos refrenatis aquarum agminib. exhibentia. Videbit in quibuſdā ignem cum fide luctantem: religione ſuperatas feras, & in manſuetudinem conuerſus; intuebitur & animas ab ipſa morte reuocatas, & in his omnibus iam maius videbit ſpectaculum, diabolum illum, qui totum detriumphauerat mundum ſub pedibus Chriſti iacentem. Quam hoc decorum ſpectaculum fratres? quàm iucundum? quam neceſſarium? intueri ſemper ſpem ſuam & oculos aperire ad ſalutem ſuam. Hoc eſt ſpectaculū, quod videtur etiam luminibus amiſſis: hoc eſt ſpectaculum, quod non exhibet Prætor, aut Conſul, ſed qui eſt ſolus, & ante omnia, & ſuper omnia,*
III *à quo ex quo omnia, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Tertium ſpectaculū ob oculis

ponit

ponit B. AVG. in libris de Symbolo ad Catechumenos. *Fugite, inquit, dilectiſſimi ſpectacula, fugite caueas turpiſſimas diaboli, ne vos vincula teneant maligni. Sed ſi oblectandus eſt animus, & ſpectare delectat, exhibet vobis ſancta mater Eccleſia veneranda hæc ſalubria ſpectacula, quæ & mentes veſtras oblectent ſua delectatione, & in vobis non corrumpant, ſed cuſtodiant fidem. Amator eſt quiſpiam Circi? quid delectat in circo? aurigas videre certantes, populos inſana furia anhelantes, quemlibet celerem præcedentem, aduerſarii ſui equum frangentem: iſta eſt omnis delectatio: clamare quia vicit, quem diabolus vicit. Vide è contra noſtra ſancta, ſana, ſuauiſſima ſpectacula. Intuere in libro Actuum Apoſtolorum claudum ex vtero matris nunquam ambulantem, quem Petrus fecit currentem. Vide ſubitò ſanum, quem antea intuebaris infirmum. Et ſi in te eſt ſanitas mentis, ſi in te fulget ratio æquitatis, ac delectatio ſalutis, vide quid debeas expectare: Vide vbi debeas exclamare, illic vbi equi ſani franguntur, an hic, vbi homines fracti ſaluantur? Sed ſi te pompa illa, figura ea equorum, compoſitio curruum, ornatus, & aurigæ ſuperſtantis equos regentis, vincere cupientis: ſi hæc te, vt dixi, pompa delectat, nec hanc tibi denegauit qui pompis diaboli renunciare præcepit. Habemus & nos ſpiritalem noſtrum aurigam ſanctum Prophetam Eliam, qui quadrigæ igneæ ſuperimpoſitus tantum cucurrit, vt metas prehenderet cœli.* Et infra. *Illic intuentur ſpectatores propoſitum neſcio quem confictum Deum, Iouem & adulterantem & tonantem: hic reſpicimus verum Deum Chriſtum caſtitatem docentem, immunditiam deſtruentem, ſalubria prædicantem. Illic fingitur, quod idem Iouis Iunonem habeat, ſororem & coniugem: hic prædicamus ſanctam Mariam, matrem ſimul & Virginem. Illic ſtupor ingeritur viſui ex vſu hominem videre in fune ambulantem: hic magnum miraculum, Petrum mare pedibus tranſeuntem. Illic per inimicam turpitudinem caſtitas violatur: hic per caſtam Suſannam, caſtumque Ioſeph libido comprimitur, mors conteritur, Deus amatur, caſtitas exaltatur.* Et rurſus alibi. *Spectare vis? eſto ſpectaculum. Ne deficias vide præcedentem & dicentem. Spectaculum facti ſumus huic mundo, & Angelis & hominibus, Angelis laudantibus, hominibus opprobrantibus: imò & Angelis laudantibus & vituperantibus; quia & apud Angelos ſunt ſancti Angeli, quibus beneuiuendo placemus: & ſunt præuaricatores Angeli, quibus bene viuendo diſplicemus. Et inter homines ſunt ſancti viri, quibus placeat vita noſtra: ſunt nequiſſimi homines, qui irrident bonã vitam noſtram. Et hæc & hæc arma ſunt, illa dextra illa ſiniſtra, vtraq; tamen arma ſunt. In his vtriſq; armis confligo cum diabolo, vtriſq; cum ferio: proſperis, ſi non corrumpor, aduerſis, ſi nõ frangor.* Addo QVARTVM & poſtremũ ſpectaculum Tertulliani in hunc modũ ſcribentis de nouiſſimo Iudicii extremi ſpectaculo. *Superſunt alia ſpectacula, ille vltim⁹ & perpetuus iudicij dies, ille nationib. inſperatus, ille deriſus, cũ tanta ſeculi vetuſtas, & tot ei⁹ natiuitates vno igni haurientur. Quæ tũc ſpectaculi latitudo? qd admirer, qd rideam? vbi gaudeam, vbi exultẽ tot ac tãtos Reges, q in cœlũ recepti nunciabãtur, cũ ipſo Ioue, & ipſis ſuis teſtib. in imis tenebris congemiſcẽtes? itẽ Præſides, pſecutores Dominici nominis, ſæuiorib. q ipſi flãmis ſæuierũt, inſultantib. cõtra Chriſtianis, liqueſcentes? quos ptereà ſapientes*

Aug. lib. 1. cap. 1. & 2.
Act. 3. 8.
4. Reg. 2.
Id. in Pſal. 38. & 39.
1. Cor. 4. 9.
IV
Tert. de ſpect.

illos Philoſophos coram diſcipulis ſuis vna conflagrantib. erubeſcentes, quibus nihil ad Deum pertinere ſuadebant, quibus animas, aut nullas aut non in priſtina corpora redituras adfirmabant, etiam Poëtas, non ad Rhadamanti, nec ad Minois, ſed ad inopinati Chriſti tribunal palpitantes? Tunc magis tragœdi audiendi, magis ſcilicet vocales in
Ironiæ venuſtæ *ſua propria calamitate. Tunc hiſtriones cognoſcendi ſolutiores multo per ignem; tunc ſpectandus auriga in flammea rota totus rubens: xyſtici contemplandi, non in gymnaſiis ſed in igne iaculati, niſi quod nec tunc quidem illos velim viſos, vt qui malim ad eos potius conſpectũ inſatiabilem conferre, qui in Dominum deſæuierunt. Hic eſt ille (dicam) fabri, aut quæſtuarij filius, Sabbathi deſtructor, Samarites, & Dæmonium habens. Hic eſt, quam à Iuda redemiſtis, hic ille arundine & colaphis diuerberatus, ſputamentis dedecoratus, felle & aceto potatus. Hic eſt, quem clam diſcentes ſubripuerunt, vt reſurrexiſſe dicatur, vel hortulanus detraxit, ne lactucæ ſuæ frequentia commeantium læderentur. Vt talia ſpectes, vt talibus exultes, quis tibi Prætor, aut Conſul, aut Quæſtor, aut ſacerdos de ſua liberalitate præſtabit? & tamen hæc iam quodammodo habemus per fidem Spiritu imaginante repræſentata. Cæterum qualia illa ſunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt? Credo, circo & vtraque cauea, & omni ſtadio gratiora.*

VIDE V. *Blaſphemia. Choreæ. Colloquia otioſa. Curioſitas. Exemplum malum. Immodeſtia. Linguæ abuſus. Luxuria. Luſus aleæ. Otium. Societas praua. Voluptas carnalis.*

SVPERBIA

Remedia contra Superbiam.

I REMED. Conſidera quid tradat diuina ſcriptura de ſuperbia. Tra-
Prou.6.16. dit autem primò eam eſſe Deo exoſam, & omnium peccatorum
Prou 8.13. originem. Vt in prouerbiis Salomonis. *Sex*, inquit, *ſunt, quæ odit Dominus,*
Prou.16.5. *& ſeptimum deteſtatur anima eius. Oculos ſublimes, linguam mendacem, &c.* Et. *Ar-*
Eccli.10.7. *rogantiam & ſuperbiam ego deteſtor.* Et. *Abominatio Domini eſt omnis arrogans.* Et
Iac.4.6. in Eccleſiaſtico. *Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia.* Et. *Initium omnis*
1 Pet.5.5. *peccati eſt ſuperbia.* Et apud B. Iacobum & Petrum. *Deus ſuperbis reſiſtit, humili-*
Iob.40.6. *bus autẽ dat gratiã.* 2. tradit eam grauiter puniri à Deo. B. Iob dictum eſt. *O-*
Eccli.10.18. *mnem arrogantem humilia.* Eccleſiaſtici verò. *Radices gentium ſuperbarum areſecit*
Iſa.2.12. *Deus, & plantauit humiles ex ipſis gentibus. Quid ergò ſuperbis terra & cinis?* Et Iſaię.
Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & arrogantem, & humiliabitur. Et
Soph.1.9. Sophoniæ. *Viſitabo ſuper omnem qui arrogãter ingreditur.* Et Chriſti apud Mat-
Matth.23.12. thæum. *Qui ſe exaltauerit, humiliabitur.* 3. dehortatur à ſuperbia, & prouo-
Tob.4.14. cat ad ſectandam humilitatem. Vt apud Tobiam. *Superbiam nunquam in tuo*
ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipſa enim initium ſumpſit omnis perdi-

tio

tio. Et in Eccleſiaſtico. *Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Et apud Matthæum. *Diſcite à me,* ait Chriſtus ipſe, *quia mitis ſum & humilis corde.* Eccli.3.20. Matth.11.29

II. REMED. Conſidera quid S. Patres de ea ſcribant. B. CYP. ad Cornelium. *Ille qui præſumit & contumax eſt, vir ſui iactans, nihil omnino proficiet, qui dilatauit tanquam inferus animam ſuam, &c. Exaltatio & inflatio, & arrogans ac ſuperba iactatio non de Chriſti magiſterio, qui humilitatem docet, ſed de Antichriſti ſpiritu naſcitur, cui exprobrat per prophetam Dominus. Tu autē dixiſti in animo tuo, in cælum aſcendam, ſuper ſtellas Dei ponam ſedem meam, &c.* Baſilius in admonitione ad filium ſpiritualem, *Vir humilis, Deo eſt ſimilis: ſuperbus autem cum ſit Deo odibilis, diabolo ſimilis eſt. Humilis licet in habitu videatur viliſſimus, glorioſus eſt in virtutibus. Superbus autem, & ſi decorus videatur aſpectu, tamen in vilem eum manifeſtant opera ipſius, & per inceſſum & motus dignoſcuntur eius ſuperbia, & ex verbis publicatur eius leuitas. Cupit ſemper laudari ab hominibus, & virtutibus, à quibus eſt alienus, ſe prædicari geſtit. Non ſe patitur cuiquam eſſe ſubiectum, ſed ſemper primatum cupit, & ad maiorem gradum emergere: & quod ex meritis non poteſt, ambiendo feſtinat obtinere. Ambulat ſemper tumens, vt vter vacuus, & vt nauis gubernatore deſtituta à fluctibus iactatur huc illuc.* Chry. in Matthæū *Nihil certe arrogātia atque ſuperbia peius, quæ mentis quoque vires natura hominibus conceſſas ita deiiciat, vt amentes ex prudentia, ac animo ſtolidos efficere videatur. Nam ſi quis cum ſtatura cubitum non ſuperet, inſtar montium, imò altiorem ſe putet, ac ideò ſe quaſi montes exceſſurus erigat, nullum aliud argumentum ſuæ inſaniæ quæremus. Sic cum inflatum videris hominem, qui meliorem ſe ceteris arbitretur, contemnique opinetur, ſi ceteris hominibus conferatur, nullum iam aliud ſignum vecordiæ hominis exquiras Tanto quippe ridiculoſior his eſt, qui natura inſaniunt, quanto ipſe ſponte hunc ſibi morbum iniecit: nec hac re ſolum miſer, verum etiam quia in miſeriæ fundum ſe detruſit, vt nihil ſentiat. Quando enim is, peccata ſua, vt oportet, cognoſcet? Quando nimium ſe delinquere ſentiet? Certe quaſi vile mancipium, & miſerum, captiuum diabolus eum abduxit, agitatque verberibus & mille contumeliis, quocunque velit.* Ambroſius in ſermonibus. *Ad imperiū cælorū non peruenitur ſuperbia, diuitiis, præfectura? ſed humilitate, pauperie, lenitate. Arcta enim & anguſta via eſt, quæ ducit ad regnum. Quiſquis ergo honorib. inflatus fuerit, & auri theſauris dilatatus, tanquam onuſtum & impeditum animal per anguſtum regni iter tranſire non poterit. Simul etiam vt ſe exiſtimant perueniſſe, ſarcinam eius exigua porta non capiens, repercuſſa limine retrorſum redire cogit. Tam enim eſt anguſta diuiti porta cæleſtis, quam eſt camelo acus foramen exiguum.* Et in pſalmum 118. *Scriptura dicit, Dominus ſuperbis reſiſtit. Tanquam ſuæ contumeliæ propulſator veluti quoddam ſuſcepit aduerſus ſuperbiam ſpeciale certamen: tanquam dicat. Meus iſte aduerſarius eſt, qui me laceſſit, mihi debetur iſta congreſſio.* Hier. ad Antonium. *Scriptura ait. Superbis Deus reſiſtit, humilibus dat gratiam. Vide frater, quale malum ſit quod aduerſarium habet*

Cyp. lib. 1. ep. 3. — Iſai. 14.13. — Baſil. — Chry. hom. 59. — Amb. ſerm. 10. — Matth. 7.14. — Id ſerm. 7. — Iac. 4.6. — Hier. ep. 45.

Luc.18.14. Id.manſ.41. *Deum. Ob quod in Euangelio & Phariſæus arrogans ſpernitur, & humilis publicanus auditur.* Et ad Fabiolam de 40. manſionibus. *Nihil, vt crebro diximus tam periculoſum eſt, quàm gloriæ cupiditas, & iactantia, & animus conſcientia virtutum tumens.* AVG. libro 14. de ciuitate Dei. Aug.c.13. *Initiũ omnis peccati ſuperbia. Quid eſt autem ſuperbia, niſi peruerſæ celſitudinis appetitus? Peruerſa .n. celſitudo eſt, deſerto eo, cui debet animus inhærere principio, ſibi quodammodo fieri atque eſſe principium. Hoc fit, cum ſibi nimis placet. Sibi verò ita placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipſe ſibi.* 2.Pet.2.10. Et paulo poſt. *Vnde ſuperbi ſecundum ſcripturas ſanctas alio nomine appellantur, ſibi placentes.* Et rurſum. *Ideo audeo dicere, ſuperbis eſſe vtile, cadere in aliquod apertum, manifeſtumque peccatum, vnde ſibi diſpliceant, qui iam ſibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus ſibi diſplicuit, quando fleuit, quam ſibi placuit, quando præſumpſit.* Matth 26.75. *Hoc dicit & ſacer pſalmus. Imple facies eorum ignominia & quærent nomen tuum Domine.* Pſal.82.17. Greg c.31. GREG. lib. 31 Moralium. *Radix cuncti mali ſuperbia eſt, de qua ſcriptura atteſtante dicitur.* Eccli.10.7. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Primæ autem eius ſoboles, ſeptem nimirum principalia vitia de hac virulenta radice proferuntur: ſcilicet inanis glroia, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria. Sed habent contra nos hæc ſingula exercitum ſuum. Nam de inani gloria inobedientia, iactantia, hypocriſis, contentiones, pertinaciæ, diſcordiæ, & nouitatum præſumptiones oriuntur.* Proſp.lib.3.c.2. B. Proſper de vita contemplatiua. *Initium, inquit ſcriptura, non alicuius, ſed omnis peccati ſuperbia, vt euidenter oſtenderet, quod ipſa ſit peccatorum omnium cauſa: quoniam non ſolum peccatum eſt ipſa ſed etiam nullum peccatum fieri potuit, poteſt, aut poterit ſine ipſa: ſiquidem nihil aliud omne peccatum niſi Dei contemptus eſt, quo eius præcepta calcantur.*

Amb.lib.10.ep.84. III. REMED. Conſidera ſuperbiam inter peccata eſſe & primum & omnium grauiſſimum ſecundum doctrinam priſcorum Patrum. AMB. ad Demetriadem *Inter omnes lapſus hominum, inter omnia commiſſa peccantium nulla eſt grauior, quam ſuperborum ruina, maxime cum ipſa elatio in Dei tendit iniuriam.* Id.ſerm.7. Et in pſalmum 118. *Maximum peccatum in homine ſuperbia eſt, quandoquidem inde manauit noſtri origo delicti. Hoc telo nos primum diabolus vulnerauit & perculit. Nam niſi ſerpentis perſuaſione deceptus, ſicut Deus eſſe voluiſſet, &c. nunquam feralis culpæ ad nos tranſiſſet hæreditas. Quid igitur hoc peccato poteſt eſſe deterius, quod à Dei cæpit iniuria?* Chry.hom.39. CHRY. ad populum Antiochenum. *Magnum eſt elationis malum, ſtultum eſſe melius eſt, quam inſolentem. Illic enim ſtultitia tantum eſt, mentiſque tarditas: hic autem ſtultitia peior eſt, & fatuitas cum furore. Stultus ſibimetipſi malum eſt: elatus & aliis peſtis. Ex amentia hoc vitium naſcitur. Non poteſt eſſe ſuperbus, qui fatuus nõ ſit Stultitia verò plenus eſt ſuperbus.* Aug.lib.2.c.8. AVG. contra Academicos. *Superbiæ vitio nihil immanius.* Et libro quarto de Trinitate, *Nullum vitium eſt, cui magis diuina lege reſiſtitur, & in quod magis accipiat dominandi ius ille ſuperbiſſimus Spiritus,* 3.lib.9.c.23. Et doctrina Chriſtiana. *Nulla fere eſt pagina ſanctorum librorum, in qua non ſonet, quod Deus ſuperbis reſiſtit.* Et in pſalmum

mum 58. *Omnia vitia in malefactis timenda ſunt, ſuperbia in benefactis plus metuenda eſt.* Et in 93. cum dixiſſet Phariſæum ſuperbum fuiſſe in bonis factis, publicanum verò humilem in malis factis. *Videte*, inquit, *fratres: magis placuit Deo humilitas in malis factis, quam ſuperbia in bonis factis. Sic odit DEVS ſuperbos: & ideo ſic concluſit. Amen dico vobis, deſcendit iuſtificatus publicanus magis, quam phariſæus.* CASSIANVS libro 12. Inſtitutionum. *Tantum eſt malum ſuperbiæ, vt non angelum, non alias virtutes contrarias, ſed ipſum Deum aduerſarium habere mereatur.* GREGORIVS 14. Moralium. *Quia redemptor noſter corda regit humilium, & Leuiathan Rex dicitur ſuperborum, apertè cognoſcimus, quod euidentiſſimum reproborum ſignum ſuperbia eſt, at cōtra humilitas electorum.* Quod autem hac conſideratione mederi poſſis ſuperbiæ morbo, inde liquet, quod S. BASILIVS quæſtione poſita, quomodo ſanari poſſit ſuperbus reſpondet. *Si fidem habeat ſententiæ illius, qui dixit. Dominus ſuperbis reſiſtit*

Luc. 18. 14. Caſſ. c. 7. Greg. c. 23. Baſ. reg. breu. q. 35. Iac. 4. 6.

IV. REMED. Conſidera, quàm grauiter à Deo punita ſit ſuperbia. Primo in Lucifero, eiusque fæderatis ſociis. de quo apud Iſaiam. *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo. In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium: ſimilis ero altiſſimo. Verum tamen ad infernum detraheris in profundum laci.* Quo exemplo morbum ſuperbiæ ſanauit in Apoſtolorum cordibus Chriſtus. Cum enim illi apud Lucam animo elati gauderent, *quod ſpiritus mali eis ſubiicerentur,* ilico reſpondit. *Videbam Satanam, ſicut fulgur de cælo cadentem. in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus ſubiiciuntur vobis.* 2. exſtructoribus turris Babel Gen. 11. 3. in Core, Dathan, Abiron. Num. 16. 4. in rege Saul. 1. Reg. 15. 5. in Senacherib. Iſa. 37. 6. in Nabuchodonozore. Danielis quarto. 7. in Holopherne Iudith. 6. 8. in Aman, Eſter quarto. 9. in Antiocho. 5. Machab. 9. 10. in Herode. Actorum 12. His addi poteſt apoſtata Chriſtianorum Iulianus, qui cum lethali vulnere, incerto auctore telo diuinitus directo percuſſus in Perſide ad fluminis ripam iaceret, tametſi ob ſpretam Chriſti religionem mori ſe confiteretur, & à Nazareno victum agnoſceret, conſilio tamen cum Sacerdotibus ſacrilegis inito ſe clam in fluuium præcipitare voluit, vt diuinitus raptus videretur. Verum cum ſuo duce ſatana in tartara præceps actus eſt, atque impletum pſalmi vaticinium. *Superbia eorum, qui te oderunt aſcendit ſemper.*

Iſa. 14. 13. Luc. 10. 18. Niceph. lib. 10. cap. 37. Pſal. 73. 23.

IV. REM. Conſidera deterrimos ſuperbiæ effectus & mores. CHRY. ad pop. Antioch. *Nullum malum par elationi. Hominem reddit dæmonem, blaſphemū, contumelioſum periurum, cupidū cædium & homicidiorū. Elatus ſemper in doloribus viuit. ſemp indignatur, ſemper mæret, nihil eſt quod ei⁹ poſſit explere libidinē. Sicut. n. auari, quanto plura acceperint, tanto pluribus egent: ſic ſuperbi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus cōcupiſcunt.* AMB. lib. de Noe & arca. *Superbia ſe extollit in hac*

Chry. hom. 48. Amb. c. 16.

terrena

terrena fragiliq́ue ſubſtantia, & immemor diuinorum humana deſpiciens ipſum arrogantis viri habitum inceſſumq́ deformat; quales deſcribit Iſaias Iudeæ filias oculorum
Iſa.3.16. *micantes nutibus, & alta ſe ceruice iactantes. Sunt enim huiuſmodi erigentes ſupercilia, inflato corde, elato pectore, ceruice reſupina: qui ſolum quidem veſtigiis pedum perſtringant, toto autem ſe librent corpore, & inani ſuſpendant examine: in priora greſſu procedant, ad poſteriora verticem reclinantes: cœlum ſpectent, terram autem faſtidiant, tanquam ceruicis dolore ſuffixi, vt reclinare ea non poſſint.* Greg in Moralibus. *A-*
Greg.lib.14.c.18. *lia vitia. eas ſolummodo virtutes impetunt, quibus ipſa deſtruuntur. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnius virtutis extinctione contenta contra cuncta animæ membra ſe erigit. & quaſi generalis ac peſtifer morbus corpus omne corrumpit, &c. Quiſquis eius tyrannidem in ſe captiua mente ſuſceperit, hoc primum damnum patitur, quod clauſo cordis oculo iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis bene geruntur diſplicent, & ſola ei quam ipſe vel prauè egerit placent. Semper aliena opera deſpicit, ſemper miratur, quæ ipſe facit.* Et inferius. *Cunctis ſuperba apud ſe cogitatione in mentibus ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hi-*
cap.20. *laritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, honeſtas in imaginatione, erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemper eſt ad arrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma ad obediendum pigra, ad laceſſendos verò alios importuna* Cas. libro 12. inſtitutionum monaſticarum, de moribus monachi ſuperbi ſic loquitur.
Caſſ.c.27. *Quiſquis ſuperbiæ morbo fuerit occupatus, non ſolùm nullam ſubiectionis aut obedientiæ regulam cuſtodire dignatur, verum ne ipſam auribus quidem ſuis doctrinam perfectionis admittit: tantumq́ue concreſcit in corde eius ſpiritualis verbi faſtidium, vt cum forte talis fuerit oborta collatio, vno in loco ſtare neſciat eius obtutus, ſed huc illucq́ue circum feratur intuitus.* Et infra. *Dum pro conſcientia ſua totum contra ſe ſuſpicatur eſſe prolatum, vehementiori cordis obſtinatione obduratur: iræ quoque ſtimulis acrius inſtigatur: deinde poſt hæc excelſa vox ſermo rigidus, amara & turbulenta reſponſio inceſſus erectus ac mobilis, lingua facilis, procax loquela, nec vnquam taciturnitatis amica, &c.*

V. REMED. Conſideratio vitæ Chriſti vel maximè paſſionis. *Vniuer-*
Baſ.hom.21. *ſam namque Domini diſpenſionem* inquit, Baſilius in humilia de humiliate, *ad humilitatem nos inſtruere deprehendimus. Cum infans eſſet mox in ſpelunca, nec lecto, ſed præſepi imponitur. Deinde in Domicilio fabri & matris pauperculæ enutritur, ſubditus matri & illius ſponſo. Docetur audiens, quorum non egebat: interrogans verò, & interrogando admirabilem declarabat ſapientiam. Subditur Ioanni, & baptiſmum ſuſcipit à ſeruo Dominus. Nemini aduerſariorum reſiſtit, neque inenarrabilem ſuam poteſtatem in quenquam vibrat, ſed quaſi potentioribus cedit, & poteſtati temporariæ potentiam, quam illa habebat permiſit. Principibus Sacerdotum in forma rei ſiſtitur, ad præſidem ducitur, & iudicium illius ſuſtinet. Et cum poſſet calumniatores ſuos arguere, ſilentio tolerat illorum calumnias. Conſpuitur à ſeruis ac viliſſimis pueris. Morti traditur, eique hominum iudicio turpiſſimæ. Ita hominem omnia ab ipſa na-*

tiuitat

tiuitate ad mortem vſque exercuerunt. AVG. lib. 8. de Trinitate. *Hoc nobis prodeſt credere, & firmum atque inconcuſſum retinere, ſcilicet humilitatem, qua Chriſtus natus eſt Deus ex fœmina, & á mortalibus per tantas contumelias perductus ad mortem, ſummum eſſe medicamentum, quo ſuperbiæ noſtræ ſanaretur tumor, & altum ſacramentum, quo peccati vinculum ſolueretur,* GREG. lib. 34. moralium, & ad Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum. *Contra huius languoris* (ſuperbiæ) *peſtem audiamus cuncti, quod magiſtra veritas docet, dicens. Diſcite á me, quia mitis ſum, & humilis corde. Ad hoc namque vnigenitus Dei filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc inuiſibilis, non ſolum viſibilis, ſed etiam deſpectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria irriſionum opprobria, paſſionumq; tormenta tolerauit, vt ſuperbum non eſſe hominem doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus eſt, propter quam ſolam veraciter edocendam, is qui ſine æſtimatione magnus eſt, vſque ad paſſionem factus eſt paruus?* Aug. c. 5. Greg. c. 21. & lib. 4. ep. 83. Matth. 11. 29.

VI. REMED. Conſidera vanitatem opum, honorum, donorumque corporis & animi, quæ ſolent præbere occaſionem ſuperbiæ. CHRY. ad populum Antiochenum diſputans, qua ratione mederi poſſimus morbo ſuperbiæ. *Cogita,* inquit, *gehennam, cogita multo meliores te, cogita præſentia, ipſam humanam naturam, quám nihil ſit homo. Cum videris in foro mortuum efferri orphanos ſequentes filios, vxorem viduam plangentem plorantes ſeruos, amicos mœrentes. præſentium rerum vanitatem cogita, & quod ab vmbra, ſomnisque nihil differunt. Sed non vis hoc? cogita prædiuites in bellis temeré pereuntes, magnatum & illuſtrium domos conſidera, nunc ſolo proſtratas: conſidera quantum potuerint, & nunc ne eorum quidem memoria remanet. Per ſingulos enim dies, ſi velis, horum exempla reperies, magiſtratuum ſucceſſiones, proſcriptiones diuitum. Multi tyranni conſederunt humi. non exiſtimatus autem geſtauit diadema. Hæc nonne quotidie fiunt? Nonne noſtra rotæ cuidam ſimilia ſunt? &c Exempla ſi velis vbique reperies. Si veró nihil horum velis, penſa naturam noſtram, ex quibus conſtat, & quo deſinit. Cogita cum dormis, quo ſis dignus: nonne vel minima beſtia te poſſet interimere?* Et rurſum alibi ad eundem. *Fortis es, & altum ſapis, nonne propterea magis humiliari debes? Quare ſapis altum in re viliſſima? Nam & leo te eſt audacior, & aper fortior, nec es ad eos culex. At & latrones & fures, & gladiatores, & ſerui tui fortiores ſunt: hoc igitur laude dignum? Sed pulcher es & ſpecioſus. Cornicum oſtentatio, non es pauone pulchrior, neque propter florem, neque propter alas. Verum & cygnus valde pulcher eſt, & aliæ aues multæ, quibus ſi fueris comparatus, aſpicies te q. nihil. Frequenter autem & viles pueri, & innuptæ virgines, & meritoriæ mulieres, & molles viri gloriam hanc habuerunt. At es locuples, vnde? quid poſſidens? Aurum argentum, lapides pretioſos. hæc eſt, & latronum, & metalla ſcrutantium gloria. Sed ornaris & comeris. Verum & equos comptos videre licet, apud Perſas quoque camelos, hominum veró ſcenicos omnes. Non confunderis in his alta ſapiens, in quibus bruta tecum ſociantur, & ſerui, & homicidæ, & molles, & latrones & fures? Sed propter vocem altum ſapis. Cygno, luſciniaue nun-* Chry. hom. 45. Id. hom 39.

quem tu ſuauius canere poteris. At in artis varietate. Et quid ape in hoc ſapientius? Quis phrygio, quis pictor, quis geometres huius opera poterit imitari? Sed in veſtis ſubtilitate. Verum hæc araneæ tibi præſtant. At in pedum velocitate, rurſum primas ferunt bruta, lepus & caprea. Sed acute cernis, tamen non ſicut dorcas, nec vt aquila. At auditum habes acutum, ſed aſinus acutiorem. At olfactum. Verum canis te præcedere non ſinit &c. Vides quantum nobis rerum examinatio conferat. Omnibus hominibus altiora ſapiens etiam brutis vilior inuentus eſt. Et multo poſt. *Vnde igitur, ô*

Aug. ſent 388. *homo dignus es brutis imperare? Ex ratione. Sed non id eſt ſuperbo: cum enim ea non vt debet vtatur etiam illis peior eſt.* AVG. in ſententiis à B. Proſpero collectis. *Diuitiis flores & maiorum nobilitate te iactas, & exultas & patria & pulchritudine corporis, & honoribus, qui tibi ab hominibus deferuntur? reſpice teipſum, quia mortalis es, & quia terra es & in terram ibis. Circumſpice eos, qui ante te ſimilibus ſplendoribus fulſere. Vbi ſunt, quos ambiebant ciuium potentatus? Vbi inſuperabiles Imperatores? Vbi, qui conuentus diſponebant & feſta? Vbi equorum ſplendidi inuectores? exercituum duces? ſatrapæ, tyranni? Non omnia puluis? non omnia fauillæ? non in paucis oſſibus eorum vitæ memoria eſt. Reſpice ſepulchra, & vide quis ſeruus, quis Dominus, quis pauper quis diues? Diſcerne, ſi potes vinctum à Rege, fortem à debili,*

Bern. ſerm. 36. 1. Cor. 8. 2. *pulchrum à deformi Memor itaque naturæ, non extollaris aliquando. Memor autem eris, ſi teipſum reſpexeris.* BERNARDVS in Cantica. *Qui ſe inquit Apoſtolus putat aliquid ſcire, nondum ſcit, quomodo oporteat eum ſcire. Vides quoniam non probat multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit? Sunt namque qui ſcire volunt eo fine tan-*

Perſius Sat. 1. *tum vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt vt ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. Qui profecto non euadent ſubſannantem Satyricum, ei qui huiuſmodi eſt decantantem. Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. Et ſunt item, qui ſcire volunt vt ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoque, qui ſcire volunt vt ædificent, & caritas eſt. Et item, qui ſcire volunt, vt ædificentur, & prudentia eſt. Horum omnium ſoli vltimi duo non*

Pſal. 110. 10. Iac. 4. 17. *inueniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum, reliqui omnes audiant. Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt ei.*

VII. REMEDIVM. Conſidera præſtantiam virtutis humilitatis, quæ è

Hier. ep. 14. diametro pugnat cum ſuperbia, & eſt antidotum efficaciſſimum ad ſanandum morbum ſuperbiæ, ſi mente non ſolum pura, ſed verbo quoque & factis præſtetur. HIER. ad Celantiam. *Nihil habeas humilitate præſtantius,*

Eccli. 3. 20. *nihil amabilius. Hæc eſt enim præcipua conſeruatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutum omnium: nihilque eſt, quod nos ita, & hominibus gratos & Deo faciat, quam ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus. Propter quod ſcriptura dicit: Quanto ma-*

Iſa. 66. 2. *gnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur per prophetam. Super quem alium requieſcam, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem verba mea? Veruntamen humilitatem ſequere, non quæ oſtenditur &*

ſimu-

ſimulatur geſtu corporis, aut fracta voce verborum, ſed quæ puro affectu cordis exprimitur. Multo deformior eſt illa ſuperbia, quæ ſub quibuſdam humilitatis ſignis latet. Neſcio enim quomodo turpiora ſunt vitia, quæ virtutum ſpecie cælantur. Aug.ep.56.
AVGVSTINVS ad Dioſcorum. *Niſi humilitas omnia, quæcunque bene facimus & præceſſerit, & comitetur, & conſecuta fuerit, & propoſita quam intueamur, & appoſita, cui adhæreamus, & impoſita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia: vitia quippe cetera in peccatis, ſuperbia verò etiam in rectè factis timenda eſt, ne illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur. Itaque ſicut Rhetor ille nobiliſſimus, cum* Demoſthenes. *interrogatus eſſet, quid ei primum videretur in eloquentiæ præceptis obſeruari oportere, pronunciationem dicitur reſpondiſſe: cum quæreretur quid ſecundo, eandem pronunciationem: quid tertio, nihil aliud, quam pronunciationem dixiſſe ſic ſi interrogares, & quotiens interrogares de præceptis Chriſtianæ religionis, nihil me aliud reſpondere niſi humilitatem liberet.* Quomodo autem practicè & in particulari Baſ.hom. 22.de factis ipſis humilitas illa declaranda ſit, accuratè docet B.BAS. *Omnino veræ memor eſto parœmiæ. Superbis inquit, reſiſtit Deus, humilibus verò dat gratiam. In* humilit. Iac. 4. 6. Matth.23 12. *promptu habe dictum illud Domini. Quiſquis ſeipſum humiliauerit, exaltabitur, & qui ſeipſum exaltauerit, humiliabitur, &c. Si quando te præſens benefactum non nihil elatum reddit ad memoriam reuoces, quid olim male feceris, & ceſſabit inſenſata illa animi inflatio. Et ſi quemquam in præſentiarum delinquere videris, ne hoc ſolum in illo ſpectes ſed cogites ſimul, quæ rectè vel feceris olim vel nunc quoque facias, & deprehendes ſæpe numero talem ſi ſingula, inquiſieris, nec particulas quaſdam tantum ſcrutatus fueris, te eſſe meliorem. Neque Deus enim hominem particulariter examinat. Nam ego inquit, & opera, & cogitationes ipſorum coniunctim producturus venio. Et cum Ioſaphat regem aliquando propter peccatum recens commiſſum reprehenderet, ſimul & rectè factorum mentionem fecit, dicens. Veruntamen & actus quidam boni inuenti ſunt in* 2.Paral. 19.3. *te.* Et infra. *Quonam igitur pacto ad ſalutarem hanc animi humilitatem pernicioſa ſuperbiæ elatione relicta deſcendimus? Si perpetuo ſtudium modeſtiæ exerceamus, &c. Vide ne in ſermone arrogantiam vſurpes ſophiſticam, neque dictionem oſtentes ſuperbam: ſed in omnib ſplendori, ac magnificentiæ detrahas, comis erga amicum, manſuetus erga domeſticum, patiens erga temerarios, humanus erga humiles patronus afflictis, inuiſens in dolore conſtitutos: in ſumma, neminem contemnens. Suauis in appellatione, alacer in reſponſione, dexter & expoſitus vniuerſis, neq; tua ipſius celebrans encomia, neq; alios qui hoc faciant ſubornans, neq; inhoneſtam de proximo famam admittens, & virtutes tuas ac prærogatiuas, quantum fieri poteſt, obtegens, peccatorum verò gratia teipſum accuſans, nec expectans vt ab aliis reprehendare: vt idem facias, quod iuſtus, qui in principio ſermonis ſeipſum accuſat; & ſis qualis erat Iob, quē non puduit vrbis tumultuationem* Prou.18.17. *propriam contra ſe deprecari ruinam. Ne ſis increpando moleſtus ac ſeuerus neque ſtatim, aut cum animi commotione quenquam reprehendas (reſipit enim hoc contumaciam quandam). Neque propter modica delicta condemnes aliquem, quaſi rigidus iuris*

exactor, ſed eos, qui deliquerunt, complectare, & ſpiritualiter inſtruas, quemadmodum
Gal 6.1. *admonet Apoſtolus, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris, & tantum ſtudij impendas,*
ne apud homines glorioſus habeare, quantum impendunt alij, vt glorificentur, ſiquidem
Matth.6.2. *Chriſti memor fueris. Qui mercedem apud Deum amittit, dicit, ſi ſponte apud homines*
cupias illuſtris haberi & bonum ad hoc facias, vt conſpicuus ſis hominibus. Abſtule
1.Pet 5.3. *runt enim, inquit, mercedem ſuam. At prælatus es aliis & comitantur te homines, &*
Matth. 20. 27. *glorificant? Par eſto ſubiectis, non tanquam Dominans in cleris, vt Apoſtolus inquit,*
Bern.ep.87. *neque ſecularibus Principibus te conformes. Qui namque primus eſſe cupit, omnium*
hominum ſeruum eſſe iubet Chriſtus. BERN. ad Ogerium canonicum regula-
rem. *Humilitas, ad quam vtique ducit humiliatio, totius eſt ſpiritualis fabricæ fun-*
damentum. Siquidem humiliatio via eſt ad humilitatem, ſicut patientia ad pacem, ſicut
lectio ad ſcientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis.
2.Cor.12.6. *Nam ſi non pateris humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi. Terret me Apoſto-*
lus, qui & ipſe territus dicit. Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in
me, aut audit aliquid ex me. Quam pulchre dixit. Parco. Non parcit ſibi arrogans, non
parcit ſibi ſuperbus non cupidus vanæ gloriæ, & iactator actuum ſuorum, qui vel ſibi
arrogat, quod eſt, vel mentitur de ſe, quod non eſt. Solus qui verè humilis eſt, parcit
animæ ſuæ: qui, ne putetur, quod non eſt. ſemper quantum in ſe eſt vult neſciri quod
eſt. Grande reuera periculum, audire quenquam de ſe ſupra quam ſentit in ſe. Quis da-
bit mihi apud homines tantum de veris dignè humiliari, quantum vel de falſis datum
eſt indignè exaltari? Illam mihi vocem Propheticam iure aſſumerem. Exaltatus au-
Pſal.87.16. *tem humiliatus ſum & conturbatus. Et illud. Ludam, & vilior fiam. Ludam ſcilicet vt*
2.Reg 6.22. *illudar. Bonus ludus, quo Michol iraſcitur, & DEVS delectatur. bonus ludus,*
qui hominibus quidem ridiculum, ſed Angelis pulcherrimum ſpectaculum præbet.
Bonus inquam ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & deſpectio ſu-
perbis. Nam reuera quid aliud ſecularibus, quam ludere videmur, cum quod ipſi
appetunt in hoc ſeculo, nos per contrarium fugimus; & quod ipſi fugiunt, nos appeti-
mus? More ſcilicet ioculatorum & ſaltatorum, qui capite miſſo deorſum, pedibusque
ſurſum erectis præter humanum vſum, ſtant manibus, vel incedunt, & ſic in ſe omnium
oculos defigunt. Non eſt hic ludus puerilis, non eſt de theatro, quæ fœmineis fœdisque an
1.Cor 4.9. *fractibus prouocet libidinem, actus ſordidos repræſentet: ſed eſt ludus iucundus, honeſtus,*
grauis, ſpectabilis, qui cœleſtium ſpectatorum delectare poſſit aſpectus. Hoc caſto & reli-
gioſo ludo ludebat, qui dicebat. Spectaculum facti ſumus Angelis & hominibus.

Greg.c.28. VIII. REMEDIVM. Simulatq; aduerteris obortam aliquam in ani-
mo tuo ſuperbiam, falce humilitatis præſcinde. Eſt B. GREG. in lib. 24.
Moralium. *Vitium ſuperbiæ,* inquit, *ab ipſa mox radice ſecandum eſt: vt cum laten-*
ter oritur, tunc vigilanter abſcindatur, ne prouectu vigeat, ne vſu roboretur. Difficile
enim in ſe quiſq; inueteratam ſuperbiam deprehendit: quia nimirum hoc vitium, quan-
to magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente ſuperbia, ſicut in ocu-
lis caligo generatur. Quo ſe hæc latius dilatat, eo vehementius lumen anguſtat. Pau-

liſper

liſper ergo elatio in præcordijs creſcit, & cum ſe vaſtius extenderit oppreſſæ mentis oculum funditus claudit, vt captiuus animus typum elationis & pati poſſit, & tamen id quod patitur videre non poſſit.

VIDE V. *Ambitio. Amor ſui. Curioſitas. Gloria vana. Immodeſtia. Inobedientia. Ira. Iudicium proprium Iudicium temerarium. Obſtinatio Præſumptio. Veſtium luxus. Vindicatio iniuriæ. Voluntas propria.*

SVPERSTITIO.

Remedia aduerſus Superſtitiones.

I. REM. Conſidera quid Spiritus S. in S. litteris commonefecerit de ſuperſtitionibus. Primum vetat omnes ſuperſtitiones diabolicas. Nam in Leuitico Dei mandatum eſt *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos, ego Dominus Deus veſter.* Et in Deuteronomio *Non inueniatur in te, qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones conſulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et apud Ieremiam Prophetam. *Hæc dicit Dominus Iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt.* Et apud Apoſtolum. *Nolo vos ſocios fieri dæmoniorum. non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Et. *Nolite locum dare diabolo.* 2. declarat ſuperſtitionibus dictis grauiter offendi DEVM, nam in Exodo, *Maleficos,* inquit, *non patieris viuere.* Et in Leuitico. *Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi ſui.* Et. *Vir, ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: ſanguis eorũ ſit ſuper illos.* Et apud Iſa. *Ego ſum Dominus, irrita faciens ſigna diuinorum, & ariolos in furorem vertens, conuertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens.* Et apud Michæam. *Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te, &c. Et faciam in furore, & in indignatione vltionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.* Apoſtolus quoq; in Epiſtola ad Galatas *veneficia* numerat inter *manifeſta opera carnis* à regno cœlorum excludentia. Et in Ioannis Apocalypſi *veneficis, idololatris, & omnibus mendacibus,* dicitur, pars futura *in ſtagno ardenti igne & ſulphure.*

Leu 19.31. Deu. 18.10. Ier. 10.2. 1. Cor. 10.20. Eph. 4.27. Exo. 22.18. Leu 20.6. & 27. Iſa 44.25. Mich. 5.11. Gal. 5.20. Apoc. 2.18.

II. REMED. Conſidera quid SS. Patres de ſuperſtitionibus cenſuerint. S. BASILIVS in verba Iſaiæ- Quia repleta eſt, vt ab initio, terra eorum auguriis. *Videsne, quantum mali importet auguratio Qui huic incumbit, ſtudiumq; adhibet Dei prouidentia ac ſolicitudine deſtituitur. Plerique autem Chriſtianorum ſusque deque habent talibus commentis aures accomodare, & illinc aucupari famam,* Baſ. in c. 2. Iſa.

nec pudet iſti ominoſæ ſuperſtitioni ac ſignis attentos eſſe. Et paulo poſt. *Sed enim audi tu, quia abiectus eſt populus, talia futiliter & curioſè operatus. Olim ſiquidem*

Deu.18.10. *Moſaica lege, iſtiusmodi auguria, diuinationes, ominationes atque auſpicia infamia notabantur tanquam inuenta dæmonum. Ait enim ſcriptura. Non hariolabimini, neq; captabitis auguria; hæc enim gentes faciunt. A morum probitate eſt alienum prorſus, cum qui penes ſe habet conſultationem de Dei iuſtificationibus, ad decernendum de rebus agendis, ſibi in conſiliarios adhibere brutas animantes, imò his vti vt doctoribus & legum latoribus. Quando ipſa auis periculum ſibi ob oculos impendens non nouit: quanam ratione hæc tibi quod futurum eſt, prædicet?* Et in Hexæmeron, agens

Id.hom.6, de vanitate Genethliacorum. *Deridendi profecto,* inquit, *non mediocriter eſſe videntur, tam ij qui ſtudio huius artis indulſerunt, quam in ratione dierum nuſquam eſſe conſtat, quam ij, qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quaſi omnia illi ſcire poſſint, quæ ipſis ſunt euentura. At qui tandem illi effectus ſunt, qualesuè gentalis iſtius prædictionis? Ille talis, inquiunt, criſpanti decorabitur capillitio, eritq; aſpectu mirè gratioſus: eſt enim in lucem editus arietis tempore, Tale autem ipſum animal aſpectu quodammodo eſſe videtur. At erit & animo grandi, atq; elato, quia pene cum & aries dux ſit gregis.* Et infra. *Iſtis quid ineptius, aut deridiculum magis?* S. GREG.

Nazianz. orat. 40. in S. Baptiſma. *Nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus eſt, cum quibus prauus ille in leuiorum hominum animos ſimul irrepit, venerationem Deo*

Hier.in.c. 2. *debitam furtim ad ſe tranferens. Trinitatem ipſi da. magnum inquam illud & pulchrum amuletum.* S. HIER. in Danielem. *Videntur mihi incantatores eſſe, qui verbis rem peragunt. Malefici, qui ſanguine vtuntur, & victimis, & ſæpe contingunt corpora mortuorum. Porrò in Chaldeis γενεθλιαλόγους ſignificari puto, quos vulgus Mathematicos vocat. Conſuetudo autem & ſermo communis magos pro maleficis accipit: qui aliter habentur apud gentem ſuam, eo quod ſint Philoſophi Chaldæorum, & ad artis huius ſcientiam. Reges quoque & principes eiuſdem gentis omnia faciunt.* S. Ioan.

Chry. CHRYSOST. in Pſalmum 9. exponens verba, exultabo in ſalutari tuo. *Hoc,* inquit, *eſt mihi corona, hoc diadema, propter te trophæum erigere, propter te ſalutem adipiſci. Hoc autem dico propter eos, qui in morbis vtuntur incantationibus, & alias exquirunt impoſturas & præſtigias ad ſuam leuandam ægritudinem. Hoc enim*

Id hom.21. *non eſt ſaluari, ſed perire. Maxima enim ſalus eſt per Deum eſſe ſeruatum.* Et ad pop. Antiochenum. *Pompa ſatanica ſunt, theatra, Circenſes, & omne peccatum, dierum obſeruatio, & præſagia, & omnia. Et quid tandem ſunt omnia? Sæpe domū quis ſuam egreſſus hominem vidit monoculum vel claudicantem. & ominatus eſt. Hæc eſt Pompa ſatanica: non enim hominis occurſus malum facit eſſe diem, ſed in peccatis viuere, &c. Dicamne & aliud ridiculoſius? Confundor nempe & erubeſco, ſed cogor propter ſalutem veſtram dicere. Si Virgini, inquit, occurreris, ſterilis dies erit: ſi verò meretrici, dextera & bona, & multa mercatione plena. Occultamini, & frontem excutite, & ad terram inclinate, ſed non nunc, dum dicuntur verba, ſed cum ſiunt opera.* Et paulo poſt. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus & ligaturis vtuntur, & de circumli*

gantil *...*

gantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata capiti, vel pedibus? Dic mihi, hæ né ſunt expectationes noſtræ, vt poſt crucem & mortem Dominicam in gentilis Regis imagine ſpem ſalutis habeamus? S. AVG. altero de doctrina Chriſtiano libro. *Superſtitioſum eſt, quicquid inſtitutum eſt ab hominib. ad facienda & colenda idola pertinens, vel ad colendam ſicut Deum creaturam, partemue vllam creaturæ, vel ad cõſultationes & pacta quædam ſignificationũ cum dæmonib. placita atq; fœderata, qualia ſunt molimina Magicarum artium: quæ quidem commemorare potius, quam docere aſſolent Poetæ. Ex quo genere ſunt, ſed quaſi licentiore vanitate Aruſpicum & Augurũ libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia, quæ Medicorum quoq; diſciplina condemnat, ſiue in præcantationibus, ſiue in quibuſdã notis, quas characteres vocant, ſiue quibuſdam rebus ſuſpendendis atque ligandis, vel etiam ſaltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, ſed ad quaſdam ſignificationes, aut occultas aut etiam manifeſtas: quæ mitiore nomine Phyſicam vocant, vt non quaſi ſuperſtitioni ſe implicare, ſed natura prodeſſe videãtur: ſicut ſunt in aures in ſummo auriũ ſingularum, aut de ſtruthionum oſſib. anſulæ digitis aut cum tibi dicitur ſingultienti, vt dextera manu ſiniſtrum pollicem teneas His adiungunt millia inaniſſimarũ obſeruationum, ſi membrũ aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantib. amicis, lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit.* Et paulo poſt. *Neq; illi ab hoc genere pernitioſæ ſuperſtitionis ſegregandi ſunt qui Genethliaci propter nataliũ dierũ conſiderationes, nunc autẽ vulgò Mathematici, vocantur. Nam & ipſi quamuis verã ſtellarum poſitionẽ, cum quiſq; naſcitur, conſectentur, & aliquando etiam peruestigent, tamen quòd inde conantur, vel actiones noſtras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant, & vendunt imperitis hominib. miſerabilem ſeruitutem.* B. Gaudentius Epiſcopus Brixienſis de lectione Exodi. *Nec ſufficit,* inquit ad Neophytos, *vt à mortifero dæmonum cibo vitam ſuã cuſtodiat Chriſtianus, ſed vt oĩa abominamẽta Gentiliũ & omẽs idololatriæ tramites, ſicut quædã ſerpentis diaboli venena, diffugiat. Partes. n. idololatriæ ſunt veneficia, ꝑcantationes, ſuballigaturæ, vanitates, auguria, ſortes, obſeruatio ominum, parentalia.* Aug c.20. Gaud. tract. 4.

III. REMED. Conſidera, quam grauiter, Eccleſiaſticis æque ac Cæſaræis legibus, quicquid ſuperſtitionum à SS. PP. enumeratũ eſt, vetitum ſit atque damnatum. B. GREG. III. ſanctio eſt. *Si quis ariolos, haruſpices, vel incãtatores obſeruauerit, phylacteriis eorũ vſus fuerit anathema ſit.* Et Synodi Anchyranæ. *Qui diuinationes expetunt, vel in domos ſuas huiuſmodi homines introducunt exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi cauſa, ſub regula quinquenij iaceant ſecundũ gradus pœnitentiæ definitos.* Et Laodicenæ. *Non oportet ſacris officiis deditos vel clericos magos aut incãtatores exiſtere, aut facere phylacteria, q̃ animarũ ſuarũ vincula ꝓbantur: eos autẽ, qui talibus rebus vtũtur, proiici ab Eccleſia iuſſimus.* Et Carthaginenſis. *Auguriis & incantationibus ſeruientẽ, ſimiliter Iudaicis ſuperſtitionib. vel ferijs inhærentem à conuentu Eccleſiæ ſeparandum ꝑcipimus.* Eut Arelianenſis. *Si quis clericus, monachus, vel ſecularis diuinationes, vel auguria crediderit obſeruãda, vel ſortes, quas mentiuntur eſſe ſanctorũ quibuſcunq; putauerint imitandas, cũ his qui*

c. Si quis. 16. q. 5. c. qui ibid. c. non oportet. ib. c. auguiriis. ib. c. Si quis. ib.

cum.

cum eis crediderint, Ab Eccleſiæ communione pellantur. Hactenus Eccleſiaſticæ leges, ſequntur Cæſareæ. Imperator Conſtantinus A. ad Maximum.

L.nullus. Cod. t.de maleſ. *Nullus aruſpex, nullus ſacerdos, nullus eorum, qui huic ritui adſolent miniſtrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram cauſam, ſed huiuſmodi hominum amicitia, quamuis vetus repellatur concremando illo aruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit: & illo in inſulam deportando eſt ademptionem bonorum, qui eum aduocauerit ſuaſionibus vel præmiis* IMP. Conſtantinus, A. & Iulianus Cæſar ad populum. *Nemo aruſpi-*

L.nemo.ibid. *cem conſulat, aut mathematicum (*id eſt iudiciariæ aſtrologiæ ſtudioſum, *) nemo ariolum. Augurum & Vatum praua confeſſio conticeſcat. Chaldei ac Magi, & ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuo diuinandi curioſitas. Etenim ſupplicio capitis ferietur gladio vltore proſtratus, quicunque iuſſis noſtris obſequium denegauerit,*

L.etſi.ib. Denique iidem ad Taurum præfectum prætorio. *Etſi homines magi in quacunque ſint parte terrarum humani generis inimici credendi ſunt, quoniam tamen, qui in comitatu noſtro ſunt ipſam pulſant propemodum maieſtatem, ſi quis magus, vel magicis carminibus adſuetus, qui maleficus vulgi conſuetudine nuncupatur, aut aruſpex aut ariolus, aut certe augur, vel Mathematicus, aut enarrandis ſomniis occultans aliquam artem diuinadi, aut certe aliquid ſimile horum exercens in comitatu meo, vel Cæſaris fuerit deprehenſus præſidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si vero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit per negando ſit eculeo deditus vngulisque ſulcantibus latera perferat pœnas proprio dignas facinor.*

IV. REMED. Conſidera omnium ſuperſtitionum auctorem & parentem eſſe Satanam, iuratum humani generis hoſtem. *Horum*, inquit B. CYP (auguriorum & auſpiciorum *) omnium ratio eſt illa, quæ fallit & decipit,*

Cyp.de idol.va nit. *& præſtigiis cæcantibus veritatem ſtultum & prodigum vulgus inducit. Spiritus inſinceri & vagi, qui poſtea quam terrenis vitiis immerſi ſunt, & à vigore cœleſti terreno contagio receſſerunt, non deſinunt perditi perdere & deprauati errorem prauitatis infundere*. Et infra *Hi ergo Spiritus ſub ſtatuis atque imaginibus conſecratis deliteſcunt, hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regunt oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur, & fallunt: vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepentes etiam in corporibus occultè mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant. nec aliud illis ſtudium eſt, quam à Deo homines auocare, & ad ſuperſtitionem ſui ab intellectu veræ religionis auertere; cum ſint ipſi pœnales, quærere ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes*. De iiſdem

B.in c.2.Iſa. agens S.BASILIVS ita ſcribit. *Qui anguſti eſt & illiberalis animi, nihilque ſapiens niſi ſordida & abiecta, eiuſmodi motiones,* auium, *brutarum animantium ſuo vnius ſcopo dum molitur accommodare, Deo interim relicto, perfidis dæmonibus & inſidioſis vltro ſeipſum deuouit, Qui porro imaginantur, aues hac ratione occupare aerē hac itemq;*

cauſa

cauſa & ſic circumagi, errore prorſus incurabili tenentur eorum, qui mente capti ſunt, & parum cordati. Haud ſecus paulo ante cenſuit. B. Avg. cum ſcripſit *pacta quædam ſignificationum cum dæmonibus placida atque fæderata*, expreſsè ſcilicet vel tacite magicis ſuperſtitionibus interuenire. Vnde & in libro de vera religione his verbis nos monuit. *Non ſit nobis religio cultus dæmonum, quia omnis ſuperſtitio, cum ſit magna pœna hominum & periculoſiſſima turpitudo, honor eſt ac triumphus illorum.* Et in libro quinto de ciuitate Dei. *Non immeritò creditur, cum aſtrologi* (iudiciarii) *mirabiliter multa vera reſpondent, occulto inſtinctu fieri Spirituum, non bonorum, quorum cura eſt has falſas & noxias opiniones de aſtralibus fatis inſerere humanis mentibus atque firmare, non horoſcopi notati & inſpecti aliqua arte quæ nulla eſt.* Ac rurſus libro ſecundo de Geneſi ad litteram. *Fatendum eſt quando ab iſtis*, Aſtrologis iudiciariis, *vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſſimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, ſpirituum ſeductorum operatio eſt: quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſenſus acumine, partim quia corporibus ſubtilioribus vigent, partim experientia callidiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſeueritate diſtribuit. Aliquandò autem iidem nefandi Spiritus etiam quæ ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi ſunt, ne conſortio dæmoniorum animam deceptam pacto quodam ſocietatis irretiant.* Hæc ille. Qui ergo ſuperſtitionibus vtuntur, quid aliud agunt, quam vt conſilia ſequantur hoſtis ſui capitalis dæmonis, & ſocii fiant, quod Apoſtolus vetuit, dæmoniorum?

A l. 2. de doct. Chr. c. 20. & 23. Id. c. 5. Id c. 7. Id. c. 17. 1. Cor. 10. 20.

V. Remed. Conſidera, in quantum periculum animam, in quantas cruces conſcientiam tuam ſis deturbaturus, ſi Deo creatore deſerto per ſuperſtitiones te deuoueris diabolo. *Si*, inquit B. Chry. in oratione quadam aduerſus Iudæos, *leui aliquo morbo tentato ilico reſiliens à Domino ad dæmones accurras, quam tandem veniam conſequeris? Quo pacto valebis illum denuo tibi propitium reddere? Quin potius nec alius quiſquam pro te deprecari poterit etiamſi tantum valeat autoritate apud Deum, quantum Moſes. Non eſt inquam quiſquam qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Ieremiam de Iudæis? Ne depreceris pro populo iſto, quoniam ſi ſurrexerit Moſes & Samuel, non exaudiam illos. Adeo ſunt peccata omnem remiſſionem ſuperantia, quæque nullam recipiãt excuſationem. Itaque ne tantam in nos prouocemus iram, etiamſi videantur aliqui febrem incantamentis ſedare, non enim vere ſedant, tamen aliam in conſcientiam inducunt febrem, ratione ac conſcientia quotidie flagellante, & dicente. Impiè feciſti, iniquitatem perpetraſti, violaſti fœdus cum Chriſto ictum, ob paululum bonæ valetudinis pietatẽ deſeruiſti. Num tu ſolus hæc paſſus es? an non alij multo quàm tu acerbiora paſſi ſunt? At tamen nullus illorum tale quid auſus, tu mero mollis ac diſſolutus animam tuam* (dæmoni) *oppi-*

Chry. orat. 5. Ier. c. 7. & 15.

generaſti. Quomodo excuſaberis Chriſto? quomodo illum implorabis precibus? qua conſcientia poſthac ingredieris Eccleſiam? quibus oculis videbis ſacerdotem? qua manu ſacram attinges menſam? quibus auribus audies ſcripturas, quæ illic leguntur? Quum his ſtimulis quotidie ratio te punget, vrgebitque, cum conſcientia flagellabit, rurſus ipſe dices. Quæ hæc eſt ſanitas, quum intus tam multas habeam cogitationes accuſatrices?

VI. Remed. Conſidera, quanto cum gaudio tuo, meritoque apud Deum ac bonorum etiam gratulatione ſis victoriam ex hoſte reportaturus, ſi excelſo animo quamuis ſuperſtitionem reſpueris. Sic enim concionari pergit Avreus mos, *Quod ſi perduraueris pauliſper, eosque qui vel incantationem aliquam canere voluerint, vel applicationes aliquas adhibere corpori, multa etiam cum contumelia tuis ex ædibus eieceris, protinus ab ipſa conſcientia refrigerationem acceperis. Etiamſi millies exurat febris, anima tua quouis liquore, quauis irroratione meliorem, vtilioremq́ mitigationem adducet. Quemadmodum enim poſtquam receperis incantationem, ſanusq́ factus fueris, miſerius affectus es iis, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem: ſic nunc quoq́ etiam ſi febriciteris innumeraq́ patiaris mala, repulſis impiis illis, quouis ſano melius eris affectus animo geſtiente præ gaudio conſcientia, ac laudante te, probanteq́ ac dicente, euge euge heus homo Chriſti ſeruus, fidelis vir, atletha pietatis, qui malueris moleſtiis immori quam deſerere tuam pietatem, proximo ſecundum Martyres loco ſtabis illa die. Quemadmodum enim martyres præoptarunt cædi flagris, torqueriq́ vt ad honorem peruenirent: ita tu quoq́ hodie præoptaſti flagellari, torqueriq́ à febri ne abiiceres pietatem. Nam & ſi te non auferat hæc febris, alia prorſus auferet, & ſi nunc non moriamur, tamen poſtea moriemur.* Et mox poſt. *Cum eieceris incantationes multa cum contumelia ex ædibus tuis, omnes hoc audito collaudabunt, mirabuntur, & inter ſe dicent. Ille ægrotans plurimis hortantibus, incantantibus, conſulentibus, vt magicis quibuſdam incantamentis vteretur, non aſſenſit, ſed reſpondit, ſatius eſt hoc pacto mori, quam deſerere pietatem. Ad hæc conſequentur multi plauſus ab his qui audierint, cunctis ſtupentibus, Deumq́ glorificantibus. Hoc quot ſtatuis erit tibi honorabilius? quot imaginibus magnificentius? quanto honore inſignius? Omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem prædicabunt omnes te corona dignum iudicabunt. Præterea ipſi quoque meliores fient, ac viciſſim tuum exemplum æmulabuntur, imitabunturque fortitudinem, & ſi quis alius tale quippiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auctor. Neque tantum conſequentur laudes rectè factorum, verum etiam celerrima morbi leuatio, quum ipſa tua præclara voluntate conciliante tibi Deum ad maiorem beneuolentiam, tum ſanctis omnibus gratulantibus tuæ promptitudini, atq́ ex intimo corde pro te preces fundentibus. Quod ſi hic talia ſunt præmia fortitudinis huius, cogita quantas illic recipies coronas, cum angelis omnibus præſentibus, omnibus archangelis, Chriſtus adueniens prehenſa manu tua in medium illud theatrum te produxerit, cunctisq́ audientibus dixerit. Hic homo cum aliquando febre correptus eſſet, multis exhortantibus vt à morbo liberaretur propter nomen meū, ac reuerentiam quam habet erga me, ne quid offenderet*

Chry. ibid.

deret meam bonitatem, omnes qui pollicebantur ipſi damnatarum artium præſidio ſanitatem, repulit, cumque ignominia reiecit, ac praoptauit emori potius morbo, quam meam deſerere amicitiam. Hactenus ille.

VII. REMED. Contra dæmonum inſidias, quotidie antequã domo egrediaris munias te horum verborum clypeo. *Abrenuncio tibi Satana, & coniungor tibi Chriſte.* Eſt eiuſdem Chryſoſtomi in hæc verba ad populum Antiochenum declamantis. *Sicut ſine calceamentis, vel veſtimentis veſtrum nemo in forum deſcendere eligeret, ita ſine verbo hoc nunquã in forum prodeat, ſed cum es ianuæ veſtibula tranſgreſſurus hoc prius loquere verbum. Abrenuncio tibi Satana & coniungor tibi Chriſte. Nec vnquam abſque hac voce exeas, hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turrris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime: ſic enim non tantũ homo occurrens, verum nec ipſe diabolus te quicquam lædere poterit, cũ his te cernens armis vbiq; apparentẽ,* Sic B. AVG. de Symbolo agẽs ad Catechumenos. *Parata ſunt,* inquit, *corda veſtra, qa excluſus eſt inimicus de cordibus veſtris. Huic vos renunciare profeſſi eſtis* (in baptiſmo) *in qua profeſſione non hominibus ſed Deo & angelis eius conſcribentibus dixiſtis, Renuntio. Renunciate non ſolum vocibus ſed etiam moribus, non tantũ ſono linguæ, ſed & actu vitæ, nec tantũ labiis ſonantibus, ſed operibus pronunciantibus.* Et B. Ephræm de abrenũciatione. *Abrenunciatio,* inquit, *quã in baptiſmo facimus, nominata quidem apparet parua, ceterũ intellecta, admodũ magna, quam qui ſeruare voluerit, beatiſſimus erit. Paucis namq; verbis cuncta quæ nominantur mala quæque odit DEVS, valere iubemus & abrenunciamus: cuiuſmodi ſunt, non vnũ duntaxat, non duo nec decem, ſed quodcunq; appellatur malum. puta, Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam operibus? Audi. Fornicationi, adulterio, immunditiæ, furto, inuidiæ, veneficio, diuinationi, incantationibus, &c. augurationibus, ſpirituum immundorum interrogationibus. Quibus omnibus & horum ſimilibus abrenunciat Chriſtianus quicunque in abrenunciatione ſancti baptiſmatis, quæ cuncti nouimus opera atque doctrinas eſſe diabolorum.* Chry. hom. 21 Aug. lib. 1. c. 5. & 10.

VIII. REMED. eſt conſignatio S. Crucis, quod vti potentiſſimum, & Satanæ exoſiſſimum plærique omnes Patres oppoſuere ſuperſtitionibus Magicis, ac S. ANTONIVS quidem apud B. Athanaſium vnicum ſatis eſſe credidit ad profligandas eius technas. Et ipſe Athanaſius de Incarnatione verbi. Signum crucis vult tollere omnem Magiam. Huius ſigni crucis inquit S. CYP. in ſermone de paſſione Domini, *hodie tanta eſt auctoritas & poteſtas, vt non ſolum Iſraelitica limina muniat, ſed etiam ab his, qui Iſraeliticè non viuunt, ſolum ſacramenti ſignum repellat dæmonia: & vbicunq; conſpecta fuerit terribilis eis ſacri nominis virtus & ſanguinis, nota.* Quid CHRY. totus more ſuo ardet alloquens Coloſſenſes ſuperſtitionib. deditos. *Superſtitioſa,* ait, *illa quæ ægrotis applicatis, etiamſi mille modis Philoſophentur, qui quæſtum ex ipſis faciunt, dicentes, Deum inuocamus, & pterea nihil facimus & quicquid eiuſmodi prætendunt, & Chriſtiana eſt hæc anus, & fidelis, idololatriã tamẽ ſapiunt Fidelis es? Crucis ſignaculo vtere. Dic. Hoc duntaxat habeo ſcutum, hoc ſolum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi,* In vita. Chry. hom. 8.

Digitized by Google

ore profertur conſurgunt ſerpentes, & artes maleficæ ad bella nos prouocant. Sed nos qui habemus pretioſiſſimum theſaurum in vaſis fictilibus, quæ frangi poſſunt, ita vt quædam vix teſta remanſerit, in qua hauriri poſſit aquæ puſillum, omnia cuſtodia circumdemus cor noſtrum. Pro eodem remedio ſic iterum philoſophatur CHRY. contra Iudæos *Non audiſti, quid dicat ſcriptura? Fili, ſi accedis ſeruiturus Domino, præpara animam tuam ad tentationem: dirige cor tuum, & perdura in morbo ac paupertate: in illo fidens eſto. Sicut in igne probatur aurum, ſic homo probatur in camino deiectionis. Si tu famulum flagris ceciderις, & ille triginta aut quinquaginta plagis acceptis illico prouocet ad libertatem, aut deſerat tuum dominium, & ad alios ſe conferat, qui te oderint, eoſque in te concitet: dic mihi num is abs te veniam impetraturus ſit? an quiſquam pro illo poterit eſſe patronus? nequaquam. cur ita tandem? Quoniam officium eſt heri punire talem famulum. Non ob id tantum, verum etiam ob hoc; quod ſi fugiendum erat, non ad hoſtes & oſores Domini prioris oportebat fugere, ſed ad amicos & cognatos. Proinde tu quoque, ſi videris te puniri à Deo, ne profugias ad inimicos Iudæos, ne magis etiam illos in te prouoces. ſed ad amicos illius Martyres, ac ſanctos, qui illi placuerunt, quique multam apud illum habent auctoritatem. Sed quid loquor de famulis & heris? Filius non poterit hoc facere, nec abnegare cognationem, quam habet cum patre. Nam & naturæ leges, & leges ab hominibus inſtitutæ ſic præſcribunt, etiamſi flagris cædat pater, ſi à menſa depellat, ſi ædibus exigat ſi quocumque modo puniat, iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam concedunt, ni paruerit, pertuleritque. Etiamſi filius cæſus innumeras querimonias deplorans proferat, hæc verba audit ab omnibus. Pater eſt, qui cæcidit ac Dominus, habetque poteſtatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placidè ferre. Ergo famuli quidem ferunt dominos, filij parentes, frequenter & præter æquum punientes: tu vero non ſuſtines Deum te corripientem? qui plus habet in te iuris, vtpote vere Dominus, qui plus te diligit, quam pater, quique nihil per iracundiam ſed omnia facit in tuam vtilitatem.* Adhæc & B. AVG. in ſermone aduerſus auguria inſtituto. *Si ſemel,* ait, *aut ſecundo nequitias quas diabolus immiſerit cum animo & tota fide contempſeritis, ita ipſum diabolum poſtea à veſtra infeſtatione Deus dignabitur repellere, vt nunquā poſſit vos ſua calliditate decipere. Homines enim negligentes & faciles languida deſideria, & fidem dubiam habentes, & ideo etiam ſi incipiant, non diu perſeuerant in operibus Dei, ſed vbi ſe antedictis ſacri legiis abſtinuerint, vel vnam nequitiam diaboli pertulerint, ſtatim pœnitent ſe ad Dominum conuerſos eſſe, machinamenta diaboli reliquiſſe, iterum reuertuntur ad obſeruationes auguriorum, velut canes ad vomitum ſuum.* Exemplum huius fiduciæ contra Magicas artes illuſtre habemus in B. Ambroſio, qui ob hanc firmiſſimam in Deum fiduciam nnnquam Magorum artibus lædi potuit. *Mortua Iuſtina,* inquit PAVLINVS in eius vita, *quidam auſpex, Innocentius nomine non opere, cum pro cauſa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quam interrogabatur fateri cœpit. Clamabat enim ab Angelo maiora tormenta ſibi adhiberi, eo qui cuſtodiret Ambroſium, quoniam temporib. Iuſtinæ* (Impera-

Chry. orat 3.

Aug. ſer. 241. de temp.

I. tom. Amb.

Digitized by Google

peratricis Arianæ) *ad excitanda odia populorum in Epiſcopum, eatamen tecti Eccleſiæ conſcendens medio noctis ſacrificauerit. Sed quanto inſtantius & ſolicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini ſacerdotem conualeſcebat. Miſiſſe etiam ſe dæmones, qui illum necarent, fatebatur: ſed dæmones renunciaſſe, ſe non ſolum ad ipſum appropinquare minimè poſſe, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat Epiſcopus, quia ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, vt etiam longe poſiti vrerentur, atque ita ceſſaſſe artes ſuas quibus aduerſus Domini ſacerdotem ſe aliquid poſſe arbitrabatur.*

Deu.13.1. X. REMED. Conſidera, etiamſi ſæpe eueniant quæ prædicunt Magi, morbos quoq; nonnullos depellant, non tamen fiduciam vllam eſſe in eorum ope vel arte collocandam, quia Dominus in Deuteronomio, diſertè nos cōmonefecit, cur id fieri permittat, vt annotauit Auguſtinus in
Aug.l.2.c.23 libro de doctrina Chriſtiana ſecundo. *Si ſurrexerit*, inquit, *in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum atq; portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi. Eamus & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſomniatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non in toto corde, & in tota anima veſtra. Dominum Deum veſtrum ſequimini.* Quam cauſam fuſius pro-
A.ſerm.241. de temp. concione proſecutus eſt in hæc verba. *Sed forte dicit aliquis, quid faciemus, eo quod auguria ipſa, & caragi vel diuini frequēter nobis vera annunciant. De hac re ſcriptura nos conteſtatur & monet dicens. Etiam ſi qua vera vobis dixerint, nolite credere illis. Tentat enim vos Deus veſter, vtrum timeatis eum, an non? Sed iterum dicis, Aliquoties, ſi præcantatores non fuerint, aut de morſu ſerpentis, aut de aliqua qualibet infirmitate prope vſque ad mortem multi periclitantur. Verum eſt fratres chariſſimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Chriſtianum, vt tum interdum per illa ſacrilegia aliqua remedia in illa infirmitate percipere, & aliquid verum potuerint agnoſcere, facilius propterea diabolo credant. Sed qui totam Chriſtianam religionem deſiderat cuſtodire, oportet vt hæc omnia tota animi virtute contemnat.* Et paulo poſt. *Et illud ante omnia ſcitote fratres, quod nec voſipſos, nec eos qui ad vos pertinent vel in paruis rebus diabolus poteſt lædere, niſi quantum à Deo poteſtatem acceperit. Quomodo nec ſancti Iob facultatem auſus fuit ſubuertere niſi Domino permittente. Et ſicut in*
Iob.1. Matth.8.32. *Euangelio legimus, quando ab hominibus expulſi ſunt dæmones, rogauerunt, vt vel in porcos ire permitterentur. Si in porcos non ſunt auſi intrare dæmones, niſi à Deo permiſſionem acciperent: quis ita erit infidelis, vt eos bonos Chriſtianos credat poſſe lædere, niſi Deus propria diſpenſatione permitteret? Permittit autem hoc Deus ex cauſis duabus: aut vt nos probet, ſi boni ſimus, aut corrigat, ſi peccatores. Sed qui patienter diſpenſationem Domini tollerauerit, & quando aliquid perdiderit, dixerit, Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum, pro iſta Deo placita patientia, aut coronam accipit, ſi iuſtus eſt, aut indulgentiam, ſi peccator. Et hæc attendite fratres, quia cum omnem ſubſtantiam diabolus euer-*

tiſſet

Digitized by Google

tiſſet beati Iob, non dixit, diabolus abſtulit, ſed, Dominus, dedit, Dominus abſtulit. vir enim ſanctus noluit iſtam gloriam diabolo dare, vt aliquid potuiſſet tollere, quod Dominus non permiſiſſet auferri. Hucuſq; Auguſtinus. qui & alibi ſaluberrmè monuit, magis cauendos eſſe Mathematicos iudicarios, aliosuè, qui ſæpius vera prædicunt, quam alios, quia inde liquet eos arctiori cum Dæmone ſocietate eſſe coniunctos. Et ſimiliter Chryſoſtomus maleficas illas anus, quæ Chriſtianæ ſunt, & ſacris omnino verbis ſuas incantationes perficiunt, magis eſſe deteſtandas quàm alias. *Non ligaturas veró tantum,* inquit, *ſed etiam excantamenta tibi conducis, vetulas ebrias, & titubantes in domum agens. Nec confunderis, nec erubeſcis, poſt tantam ad hæc trepidans diſciplinam: & quod grauius eſt errore, quando hæc admonemus, & diſſuademus, putantes ſe excuſari, dicunt: quod Chriſtiana eſt muler hæc excantans, & nihil aliud loquitur, quam Dei nomen. Propterea namq; magis ipſam odi & auerſare, quod Dei nomine ad contumeliam vtitur: quod ſe dicens eſſe Chriſtianam, gentilium opera facit. Etenim & dæmones Dei nomen fatebantur, sed tamen erant dæmones, & ita Chriſto dicebant. Nouimus te, quoniam es ſanctus Dei, & tamen ipſos increpauit, & eiecit.* I.de. Gen. ad lit. c.17. Chry.hom.21. ad pop. Luc.4.34.

XI. REMED. Conſidera apud Ethnicos non ſolum ſuperſtitionibus dictis, ſed etiam idololatriæ, (quam HIER. alicubi vocat præſtigia ũ Magicarum fontem) deditiſſimos, maximas fraudes in auguriis, diuinationibus, aliisq; obſeruationibus fuiſſe deprehenſas & idcirco irriſas. B. CYP. *Regulus,* inquit, *auſpicia ſeruauit, & captus eſt, & Mancinus religionẽ tenuit, & ſub iugum miſſus. Et pullos edaces Paulus habuit, & apud Cannas tamen cæſus eſt. C. Cæſar, ne ante brumam in Africam nauigia tranſmitteret, auguriis & auſpicijs retinentibus, ſpreuit, & eo facilius nauigauit, & vicit.* B. AVG. de Catone ita ſcribit. *CATO cum eſſet conſultus à quodam qui ſibi à ſoricibus eroſas caligas diceret: reſpondit non eſſe illud monſtrum, ſed verè monſtrum habendum fuiſſe, ſi ſorices à caligis roderentur.* Et alibi de Cicerone. *CICERO Augur irridet auguria, & reprehendit homines corui, & corniculæ vocibus vitæ conſilia moderantes.* Quod fecit in altero diuinationũ libro, vbi addit, quod Pompeio, Craſſo & Cæſari ab omnibus Chaldæis fuerat prædictum, nempe eos domi ætate iam affecta immenſa cum gloria ex hac vita exceſſuros, minime eueniſſe; ſiquidẽ Craſſus apud Euphratẽ ſumma cum ignominia obiit. Pompeius cum maiore apud Ægyptum trucidatus, Cæſar plurimis vulneribus in ipſo Senatu confoſſus fuit. Seneca quoque in libello de morte Claudii Cæſ. conſcripto commemorat Aſtrologos quotannis, imò ſingulis menſib. conſueſſe prænunciare mortem Claudii, cum tamen per annos quatuordecim eos deluſerit. Et Phauorinus apud A. Gellium affirmat vera à Mathematicis prænunciata non eſſe partẽ milleſimam mendaciorũ, quæ effutiunt quotidie. Denique & Ioannes Picus in libris contra Aſtrologos ſuperiore ſeculo editis aſſeuerat ſe, cum longo tempore temporum mutatio- H. in proœm. ep. ad Eph. Cyp. de idol. van. A.l.2. doct. Chriſt.c.20. Id.4. de ciuit. de c.30. Cic.l.2. diuin. Gell.lib.14.c.1.

mutationem obſeruaſſet, & ante oculos ſemper haberet alicuius Aſtrologi prædictiones, intra 130. dies continuos non deprehendiſſet ſeptem; in quibus non fuerint hallucinati.

XII. Remed. Conſidera exempla ſanctorum, ac primo eorum, qui abhorruerunt ab omni ſuperſtitione Magica, vt Apoſtoli Pauli, qui cum, vt eſt in Actorum Apoſtolorum hiſtoria, incidiſſet in Elymam magum, repletus Spiritu ſancto his verbis eum inuaſit. *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem vſque ad tempus. Et confeſtim*, addit B. Lvcas, *cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret. Tunc proconſul*, Sergius Paulus, *cum vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.* Et rurſum, cum ei obuiam facta eſſet puella quædam habens Spiritum Pythonem, quæ quæſtum magnum præſtabat Dominis ſuis diuinando, clamaretque poſt Apoſtolum eiuſque comites. *Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, idemque multis diebus repeteret, Paulus grauate ferens etiam veritatem enunciari à dæmone perſœminatam, *conuerſus*, inquit Lucas *ſpiritui dixit. Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.* Alterum exemplum ſit S. Bern. de quo Guilielmus Abbas Bonæuallis in vita eius ita ſcribit. *Cum Bernardus adhuc puerulus graui capitis dolore vexatus in lectum decidiſſet, & mulier quædam dolorem carminibus mitigatura ad eum acceſſiſſet, ille acri indignatione commotus incantatricem clamoribus à ſe repulit, abegitque; & impetu quodam Spiritus è lecto exiliens mox diuinitus ab omne dolore ſe liberatum agnouit.* Deinde expende exempla Sanctorum, qui licet grauiſſimis morbis afflicti, non tamen confugerunt ad præſidium incantationum. B. Ioannes Chryſoſt. dum tractat hoc argumentum producit quatuor, nempe Dauidis regis mœſtiſſimi ex graui ægritudine filii. Iobi omni calamitatum genere obruti. Lazari mendici, & eius, qui totos 38. annos æger motum aquæ ad piſcinam Betſaidam præſtolatus fuerat. *DAVID Rex*, inquit in epiſtolam ad Coloſſenſes. *diligebat filiolum ægrotum, & in ſacco quidem & cinere iacebat: verum neque diuinos, neque incantatores adduxit; quanquam tum tales eſſent, id quod in hiſtoria Saulis liquet, ſed Deo ſupplicauit. Vt vt diligas filium, non tantum diliges, quantum ille tum diligebat.* Et in oratione aduerſus Iudæos. *Ille 38. annis detentus fuerat infirmitate ſua, ſingulis annis currebat ad piſcinam, & ſingulo quoque anno repellebatur, nec aſſequebatur ſanitatem, in perpetua paralyſi manens. Nec tamen confugit ad diuinos, non adiit incantatores, aut proſiliit ad eos, qui per applicaturas promittunt ſanitatem, ſed expectauit diuinam opem, eoque tandem admirandam quandam & inauditam ſanitatem adeptus eſt. LAZARVS autem cum fame, cum morbo, cum ſolitudine per omnem vitam colluctatus eſt, non triginta & octo annos verſatus in his, ſed per omne vitæ*

tempus

Act. 13. 10.

Act. 16. 16.

Apud Surium 19. Aug.

Chry. hom. 10.

Id. orat. 5. Ioann. 5. 3.

tempus. Sic igitur & expirauit in diuitis veſtibulo iacens, contemptus, irriſus, eſuriens, canibus pabulum obiectus. Sic autem illius corpus debilitatum erat, vt nec canes irruentes, vlceraq; illius lingentes poſſet abigere. Haud tamen quærebat incantationem, non petala circumligauit, non expertus eſt impoſturas, non veneficos ad ſe vocauit, nec aliud quicquam vetitarum artium tentauit, ſed prius habuit illis immori malis, quam vlla parte deſerere pietatem. Quam igitur veniam nos impetrabimus, qui cum illi in tantis malis perdurarint, ob febriculam, aut leue vulnus procurrimus ad Synagogas Iudaicas, veneficos & impoſtores in ædes noſtras accerſimus?

VIDE. V. *Curioſitas. Illuſiones ſpirituales. Veneficia.*

T

TENTATIO

Remedia contra Tentationes.

PRIMVM Remedum. Conſidera ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Ea autem teſtatur aliquando Deum tentare. Vt in Deut. *Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non?* Et in Sap. *Quoniã Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe.* Aliquando verò Deum non tentare, nempe, ad decipiendum, vt apud B. Iacobum. *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur. Deus .n. intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.* 2. docet diabolum tentare, nempe ad decipiendum. Vt in Actis Apoſtolorum cum B. Petrus dicit. *Anania, cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto?* Et B. Matthæus. *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum, vt tentaretur à diabolo. Tunc accedens tentator dixit.* Et D. Paulus. *Ne forte tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.* 3. teſtatur nos etiam tentari à propria carne. *Vnuſquiſque*, inquit B. Iacobus, *tentatur à concupiſcentia ſua, abſtractus & illectus.* Et Paulus. *Caro concupiſcit aduerſus Spiritum.* 4. monet vt paremus nos ad tentationem. vnde Eccleſiaſticus. *Fili,* inquit, *accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Deinde, vt oremus, ne ab ea vincamur. *Vigilate & orate* ait, Chriſtus, *vt non intretis in tentationem,* Et in oratione Dominica iubet nos dicere. *Et ne nos inducas in tentationem.* ei ſcilicet conſentiendo. Addit, Dei auxilium nunquam defuturum. *Fidelis Deus eſt,* ait Apoſtolus, *qui non pa-*

Deut. 13. 3. Sap. 3. 5. Iac. 1. 13. Act. 5. 3. Matth. 4. 1. 1. Theſſ. 3. 5. Iac. 1. 14. Gal. 5. 17. Eccli 2. 1. Matth 26. 41. Matth. 6. 13. 1. Cor. 10. 13.

titur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.

Baſ. ora. 11. II. REMED. Conſidera ſententias SS. Patrum. S. BASILIVS oratione de Patientia. *Vt gubernatorem nauis tempeſtas, athletam ſtadium, militem acies, magnanimum calamitas, ſic Chriſtianum hominem tentatio probat. Et ſicut athletas certaminum labores coronis ad ſe alliciunt, ita etiam homines Chriſtianos probatio, quæ ex tentationibus deſcendit, ad perfectionem ducit, ſi modo cum decenti tolerantia, ac omni gratiarum actione, quæ à Domino ordinantur, ſuſceperimus.* Et alibi in dictum

Luc. 12 18. Baſ. hom. 6. Lucæ. Deſtruam horrea mea. *Duplex eſt tentationum genus. Nam vel corda hominum tanquam aurum in fornace per patientiam rebus aduerſis probantur, quæ ipſorum declarant probitatem: aut certe ipſa vitæ proſperitas ſæpe tentationis loco eſt. Æquè enim durum videtur, in rerum difficultate minimè deiici, ac in felicitate non ex*

Amb lib 1. c. 8. *tolli ad irrogandam contumeliam.* S. AMBR. de Abraham Patriarcha. *Aliter*

Pſal 138. 23. *Deus tentat, aliter diabolus. Diabolus tentat, vt ſubruat: Deus tentat, vt coronet. Deniqueprobatos ſibi tentat. Vnde & Dauid dicit. Proba me Deus, & tenta me. Et ſanctum Abraham probauit ante, & ſic tentauit: ne ſi ante tentaret, quam probaſſet, grauaret. Probauit eum, cum exire de Charra iuſſit, & obedientem reperit, &c. Probatum*

Id. cap. 2. *igitur quaſi fortiorem, tentandum putauit maioribus, & quibuſdam imperitis durioribus.* Et in libro de paradiſo. *Non metuamus diabolum, qui eouſq; infirmus eſt, vt & ipſe caſurus ſit in terram. Accepit quidem tentandi licentiam, ſed non accepit copiam*

Id. lib. 4. c. 4. *ſubruendi: niſi ſua ſponte labatur infirmus affectus, qui ſibi auxilium non norit accerſire.* Et commentario in Lucam. *Docet te ſcriptura diuina, non ſolum contra carnem & ſanguinem, ſed contra inſidias ſpirituales tibi eſſe certamen. Vides magnificen-*

Eph. 6. 12 Hier. ep. 8. Iob. 7. 1. *tiam Chriſtiani viri, qui certat cum rectorib. mundi & licet coſtitut⁹ in terris aduerſus ſpiritalia nequitiæ, quæ ſunt in cæleſtib⁹, animi virtute decernit.* S. HIER. ad Demetriadẽ; de Virginitate ſeruanda. *Legimus in volumine Iob, tentatio, ſiue, (vt melius habetur in Hæbraico) militia eſt vita hominis ſuper terrã. Ad hoc. n. laboramus, & in ſeculi huius periclitamur militia, vt in futuro ſeculo coronemur. Nec mirum hoc de*

Gen. 22. 1. Chry. hom. 40. *hominibus credere, cum Dominus ipſe tentatus ſit. Et de Abraham ſcriptura teſtatur, quod Deus tentauerit eum.* S. CHRY. in Geneſin. *Vt Medicus, quando infirmum curat, neq; ſemper fame detinet, neq; ſemper larga menſa frui ſinit, vt non voracitas febrim pariens augeat morbũ, fames verò infirmiorẽ eum efficiat, ſed coniectans apud ſe, quantæ ſint ægrotantis vires, & diligenter vtens arte omnia ſua in medium affert. Sic & miſericors Deus, ſciens quid cuiuis expediat, aliquando concedit nobis proſperitate frui, aliquando autem exercitationis gratia tentationib. nos circumdat. Nam ſi virtute præditi ſunt, qui tentantur, clariores euadunt, abundantiorem ſibi ſupernam gratiam conciliantes: ſi autem, vt nos, peccatores fuerint, & magna gratitudine tentationes ferunt, grauem*

Aug ep. 146. 1. Theſſ 3. 5. Iac. 1 13. *deponunt peccatorum ſarcinam, multaq; venia & ipſi potiuntur.* S. AVG. ad Conſentium. *Scriptũ eſt. Ne forte tentauerit vos, qui tentat, & inanis ſit labor veſter: atq; hic intelligitur diabolus, tanquam Deus omninò non tentet: de quo alio loco ſcriptura dicit.*

Ipſe

Digitized by Google

Ipſe autem neminẽ tentat. Nec contraria eſt iſta ſententia ei qua dicitur. Tentat vos Domin⁹ Deus veſter: ſed ſoluitur quæſtio. cũ vocabulum tentationis diuerſas intelligentias habeat, eo ꝙ alia tentatio deceptionis, alia tentatio probationis: ſecundum illã non intelligitur qui tentat, niſi diabol⁹: ſecundũ hanc verò tentat Deus. Et in Quæſtionib. ex nouo teſtamento. *Salomon ait. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & ꝑpara animã tuã ad tentationem, Quoniam tentationib. proficit homo, hæc data ſunt monita. Vnde Apoſtolus, per tribulationes, inquit, oportet nos intrare in regnum Dei. Hæ tribulationũ tentationes, diuerſis modis accidũt, vt perſeuerantis animus in accepta fide poſſit coronari. Nõ ſolũ.n. in fide tentatur homo, ſed & in ægritudine, & in damno, & in pſecutione, & in morte charorũ* GREG. lib. 21. Moral. *Mentẽ nequaquã cogitatio immũda inquinat, cũ pulſat. ſed cũ hanc ſibi p delectationẽ ſubiungat. Hinc etenim pdicator egregi⁹ dicit. Tẽtatio vos nõ apprehẽdat niſi humana. Humana qppe tẽtatio eſt, qua plerunq; in cogitatione tãgimur, etiã nolẽtes: qa vt nõnunq̃ & illicita ad animũ veniãt, hoc vtiq; in nobſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iã verò dæmoniaca eſt, & nõ humana tẽtatio, cũ ad hoc ꝙ carnis corruptibilitas, ſuggerit, p cõſenſũ ſe anim⁹ aſtringit. Hinc iterũ dicit. Nõ regnet peccatũ in veſtro mortali corpore.*

Deut. 13. 3. Id. quæſt. 63. Eccli. 2. 1. Act. 14. 21. Greg. c. 5. 1. Cor. 10. 12. Rom. 6. 12.

III. REMED. Conſidera nullum hominem, quantumuis pium, inde ab orbe condito, ne quidem Chriſtum, immunem fuiſſe à tentatione, nec vnquam futurum. Nam vt Iob, ſecundum LXX ait. *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Vnde B. HIERONYMVS in Matthæum. *Impoſſibile eſt humanam animam non tentari. Vnde & in oratione Dominica dicimus. Ne nos inducas in tentationem, non tentationem penitus refutantes, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes.* Et in Epiſtolam ad Galatas. *Vinci vel vincere tentationem nonnunquam eſt in noſtra poteſtate: cæterum tentari in poteſtate tentantis eſt. Si enim Saluator tentatus eſt, quis poteſt eſſe ſecurus, intentatum ſe vitæ huius maria tranſire?* CHRYSOSTOMVS de prouidentia Dei. *Prorſus ſi quis omnia enumerare velit, plurima tentationum emolumenta reperiet, nullusq; vnquam ex his, qui Deo maximè chari atq; acceptabiles fuerunt ſine preſſuris vixit, etiamſi nõ ita nobis videatur. Nam ſi B. Paulus tantum negotii ſuſtinuit, (nullus verò Paulo maior eſt, aut etiam æqualis) qua tandem ratione alii credantur huiuſmodi auxilio non indiguiſſe?* S. AVG. in Pſalmos. *Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine tentatione, quia profectus noſter per tentationem noſtram fit: nec ſibi quiſq; innoteſcit niſi tentatus: nec poteſt coronari, niſi vicerit: nec poteſt vincere, niſi certauerit, nec poteſt certare, niſi inimicum & tentationes habuerit.* Et de ciuitate Dei. *Sciamus, quantalibet virtute præliandi vitiis repugnemus, vel etiam vitia ſuperemus & ſubiugemus, quamdiu ſumus in hoc corpore, nobis deeſſe non poſſe, vnde dicamus Deo. Dimitte nobis debita noſtra.* B. GREG. lib. 23. Moral. *Quia in hac vita adhuc homo poſitus in cuiuſlibet ordinis loco, in cuiuſlibet ſecreti receſſu vincere ſine tentationib. nullatenus poteſt, plerunq; in id, ꝙ ad requiẽ conſtruitur maior dolor tentationis inuenitur, &c. Via quippe eſt vita pſens, qua ad patriã tendimus, & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione cõterimur, ne viã p*

Iob. 7. 1. Hier. lib. 4. c. 26. Id. l. 3. c. 6. Chry. lib. 1. 2. Cor. 11. & 12. Aug. in Pſal. 60. Id. l. 22. c. 23. Greg. c. 13.

Digitized by Google

gneraſti. Quomodo excuſaberis Chriſto? quomodo illum implorabis precibus? qua conſcientia poſthac ingredieris Eccleſiam? quibus oculis videbis ſacerdotem? qua manu ſacram attinges menſam? quibus auribus audies ſcripturas, quæ illic leguntur? Quum his ſtimulis quotidie ratio te punget, vrgebitque, cum conſcientia flagellabit, rurſus ipſe dices. Quæ hæc eſt ſanitas, quum intus tam multas habeam cogitationes accuſatrices?

VI. REMED. Conſidera, quanto cum gaudio tuo, meritoque apud Deum ac bonorum etiam gratulatione ſis victoriam ex hoſte reportaturus, ſi excelſo animo quamuis ſuperſtitionem reſpueris. Sic enim concionari pergit AVREVMOS, *Quod ſi perduraueris paulisper, eosque qui vel incantationem aliquam canere voluerint, vel applicationes aliquas adhibere corpori, multa etiam cum contumelia tuis ex ædibus eieceris, protinus ab ipſa conſcientia refrigerationem acceperis. Etiamſi millies exurat febris, anima tua quouis liquore, quauis irroratione meliorem, vtilioremq́ mitigationem adducet. Quemadmodum enim poſtquam receperis incantationem, ſanusq́ factus fueris, miſerius affectus es iis, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem: ſic nunc quoq́ etiam ſi febricitaris innumeraq́ patiaris mala, repulſis impiis illis, quouis ſano melius eris affectus animo geſtiente præ gaudio conſcientiæ, ac laudante te, probanteq́ ac dicente, euge euge heus homo Chriſti ſeruus, fidelis vir, atletha pietatis, qui malueris moleſtiis immori quam deſerere tuam pietatem, proximo ſecundum Martyres loco ſtabis illa die. Quemadmodum enim martyres præoptarunt cædi flagris, torqueriq́ vt ad honorem peruenirent: ita tu quoq́ hodie præoptaſti flagellari, torqueriq́ à febri ne abiiceres pietatem. Nam & ſi te non auferat hæc febris, alia prorſus auferet, & ſi nunc non moriamur, tamen poſtea moriemur.* Et mox poſt. *Cum eieceris incantationes multa cum contumelia ex ædibus tuis, omnes hoc audito collaudabunt, mirabuntur, & inter ſe dicent. Ille ægrotans plurimis hortantibus, incantantibus, conſulentibus, vt magicis quibuſdam incantamentis vteretur, non aſſenſit, ſed reſpondit, ſatius eſt hoc pacto mori, quam deſerere pietatem. Ad hæc conſequentur multi plauſus ab his qui audierint, cunctis ſtupentibus, Deumq́ glorificantibus. Hoc quot ſtatuis erit tibi honorabilius? quot imaginibus magnificentius? quanto honore inſignius? Omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem prædicabunt omnes te corona dignum iudicabunt. Præterea ipſi quoque meliores fient, ac viciſſim tuum exemplum æmulabuntur, imitabunturque fortitudinem, & ſi quis alius tale quippiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auctor. Neque tantum conſequentur laudes rectè factorum, verum etiam celerrima morbi leuatio, quum ipſa tua præclara voluntate conciliante tibi Deum ad maiorem beneuolentiam, tum ſanctis omnibus gratulantibus tuæ promptitudini, atq́ ex intimo corde pro te preces fundentibus. Quod ſi hic talia ſunt præmia fortitudinis huius, cogita quantas illic recipies coronas, cum angelis omnibus præſentibus, omnibus archangelis, Chriſtus adueniens prehenſa manu tua in medium illud theatrum te produxerit, cunctisq́ audientibus dixerit. Hic homo cum aliquando febre correptus eſſet, multis exhortantibus vt à morbo liberaretur propter nomen meũ, ac reuerentiam quam habet erga me ne quid offen-*

Chry. ibid.

deres

deret meam bonitatem, omnes qui pollicebantur ipſi damnatarum artium præſidio ſanitatem, repulit, cumque ignominia reiecit, ac praoptauit emori potius morbo, quam meam deſerere amicitiam. Hactenus ille.

VII. Remed. Contra dæmonum inſidias, quotidie antequã domo egrediaris munias te horum verborum clypeo. *Abrenuncio tibi Satana, & coniungor tibi Chriſte.* Eſt eiuſdem Chryſoſtomi in hæc verba ad populum Antiochenum declamantis. *Sicut ſine calceamentis, vel veſtimentis veſtrum nemo in forum deſcendere eligeret, ita ſine verbo hoc nunquã in forum prodeat, ſed cum es ianuæ veſtibula tranſgreſſurus hoc prius loquere verbum. Abrenuncio tibi Satana & coniungor tibi Chriſte. Nec vnquam abſque hac voce exeas, hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turrris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime: ſic enim non tantũ homo occurrens, verum nec ipſe diabolus te quicquam lædere poterit, cũ bis te cernens armis vbiq; apparentẽ,* Sic B. Avg. de Symbolo agẽs ad Catechumenos. *Parata ſunt,* inquit, *corda veſtra, qa excluſus eſt inimicus de cordibus veſtris. Huic vos renunciare profeſſi eſtis* (in baptiſmo) *in qua profeſſione non hominibus ſed Deo & angelis eius conſcribentibus dixiſtis, Renuntio. Renunciate non ſolum vocibus ſed etiam moribus, non tantũ ſono linguæ, ſed & actu vitæ, nec tantũ labiis ſonantibus, ſed operibus pronunciantibus.* Et B. Ephræm de abrenũciatione. *Abrenunciatio,* inquit, *quã in baptiſmo facimus, nominata quidem apparet parua, ceterũ intellecta, admodũ magna, quam qui ſeruare voluerit, beatiſſimus erit. Paucis namq; verbis cuncta quæ nominantur mala quæque odit DEVS, valere iubemus & abrenunciamus: cuiuſmodi ſunt, non vnũ duntaxat, non duo nec decem, ſed quodcunq; appellatur malum, puta, Abrenuncio Satanæ & cunctis operibus eius. Quibus, inquam operibus? Audi. Fornicationi, adulterio, immunditiæ, furto, inuidiæ, veneficio, diuinationi, incantationibus, &c. augurationibus, ſpirituum immundorum interrogationibus. Quibus omnibus & horum ſimilibus abrenunciat Chriſtianus quicunque in abrenunciatione ſancti baptiſmatis, quæ cuncti nouimus opera atque doctrinas eſſe diabolorum.*

Chry. hom. 21

Aug. lib. 1. c. 9. & 10.

VIII. Remed. eſt conſignatio S. Crucis, quod vti potentiſſimum, & Satanæ exoſiſſimum plærique omnes Patres oppoſuere ſuperſtitionibus Magicis, ac S. Antonivs quidem apud B. Athanaſium vnicum ſatis eſſe credidit ad profligandas eius technas. Et ipſe Athanaſius de Incarnatione verbi. Signum crucis vult tollere omnem Magiam. Huius ſigni crucis inquit S. Cyp. in ſermone de paſſione Domini, *hodie tanta eſt auctoritas & poteſtas, vt non ſolum Iſraelitica limina muniat, ſed etiam ab his, qui Iſraeliticè non viuunt, ſolum ſacramenti ſignum repellat dæmonia: & vbicunq; conſpecta fuerit terribilis eis ſacri nominis virtus & ſanguinis, nota.* Quid Chry. totus more ſuo ardet alloquens Coloſſenſes ſuperſtitionib. deditos. *Superſtitioſa,* ait, *illa quæ ægrotis applicatis, etiamſi mille modis Philoſophentur, qui quæſtum ex ipſis faciunt, dicentes, Deum inuocamus, & præterea nihil facimus & quicquid eiuſmodi prætendunt, & Chriſtiana eſt hæc anus, & fidelis, idololatriã tamẽ ſapiunt. Fidelis es? Crucis ſignaculo vtere. Dic. Hoc duntaxat habeo ſcutum, hoc ſolum pharmacum, aliud ignoro. Dic mihi,*

In vita.

Chry. hom. 8.

ore profertur conſurgunt ſerpentes, & artes maleficæ ad bella nos prouocant. Sed nos qui habemus pretioſiſſimum theſaurum in vaſis fictilibus, quæ frangi poſſunt, ita vt quædam vix teſta remanſerit, in qua hauriri poſſit aquæ puſillum, omnia cuſtodia circumdemus cor noſtrum. Pro eodem remedio ſic iterum philoſophatur Chry.orat 3.
CHRY. contra Iudæos *Non audiſti, quid dicat ſcriptura? Fili, ſi accedis ſeruiturus Domino, præpara animam tuam ad tentationem: dirige cor tuum, & perdura in morbo ac paupertate: in illo fidens eſto. Sicut in igne probatur aurum, ſic homo probatur in camino deiectionis. Si tu famulum flagris ceciderìs, & ille triginta aut quinquaginta plagis acceptis illico prouocet ad libertatem, aut deſerat tuum dominium, & ad alios ſe conferat, qui te oderint, eoſque in te concitet: dic mihi num is abs te veniam impetraturus ſit? an quiſquam pro illo poterit eſſe patronus? nequaquam. cur ita tandem? Quoniam officium eſt heri punire talem famulum. Non ob id tantum, verum etiam ob hoc; quod ſi fugiendum erat, non ad hoſtes & oſores Domini prioris oportebat fugere, ſed ad amicos & cognatos. Proinde tu quoque, ſi videris te puniri à Deo, ne profugias ad inimicos Iudæos, ne magis etiam illos in te prouoces. ſed ad amicos illius Martyres, ac ſanctos, qui illi placuerunt, quique multam apud illum habent auctoritatem. Sed quid loquor de famulis & heris? Filius non poterit hoc facere, nec abnegare cognationem, quam habet cum patre. Nam & naturæ leges, & leges ab hominibus inſtitutæ ſic præſcribunt, etiam ſi flagris cædat pater, ſi à menſa depellat, ſi ædibus exigat ſi quotcunque modo puniat, iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam concedunt, ni paruerit, pertuleritque. Etiamſi filius caſus innumeras quærimonias deplorans proferat, hæc verba audit ab omnibus. Pater eſt, qui cecidit ac Dominus, habetque poteſtatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placidè ferre. Ergo famuli quidem ferunt dominos, filij parentes, frequenter & præter æquum punientes: tu vero non ſuſtines Deum te corripientem? qui plus habet in te iuris, vtpote vere Dominus, qui plus te diligit, quam pater, quique nihil per iracundiam ſed omnia facit in tuam vtilitatem.* Adhæc Aug.ſer.241. de
& B. AVG. in ſermone aduerſus auguria inſtituto. *Si ſemel,* ait, *aut ſecundo* temp.
nequitias quas diabolus immiſerit cum animo & tota fide contempſeritis, ita ipſum diabolum poſtea à veſtra infeſtatione Deus dignabitur repellere, vt nunquā poſſit vos ſua calliditate decipere. Homines enim negligentes & faciles languida deſideria, & fidem deſidem habentes, & ideo etiam ſi incipiant, non diu perſeuerant in operibus Dei, ſed vbi ſe antedictis ſacri legiis abſtinuerint, vel vnam nequitiam diaboli pertulerint, ſtatim pœnitent ſe ad Dominum conuerſos eſſe, machinamenta diaboli reliquiſſe, iterum reuertuntur ad obſeruationes auguriorum, velut canes ad vomitum ſuum. Exemplum huius fiduciæ contra Magicas artes illuſtre habemus in B. Am- I.tom.Amb.
broſio, qui ob hanc firmiſſimam in Deum fiduciam nnnquam Magorum artibus lædi potuit. *Mortua Iuſtina,* inquit PAVLINVS in eius vita, *quidam aruſpex, Innocentius nomine non opere, cum pro cauſa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quam interrogabatur fateri cœpit. Clamabat enim ab Angelo maiora tormenta ſibi adhiberi, eo qui cuſtodiret Ambroſium, quoniam temporib. Iuſtinæ* (Im-

peratricis Arianæ) *ad excitanda odia populorum in Epiſcopum, tamen tecti Eccleſiæ conſcendens medio noctis ſacrificauerit. Sed quanto inſtantius & ſolicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini ſacerdotem conualeſcebat. Miſiſſe etiam ſe dæmones, qui illum necarent, fatebatur: ſed dæmones renunciaſſe, ſe non ſolum ad ipſum appropinquare minimè poſſe, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat Epiſcopus, quia ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, vt etiam longe poſiti vrerentur, atque ita ceſſaſſe artes ſuas quibus aduerſus Domini ſacerdotem ſe aliquid poſſe arbitrabatur.*

Deu. 13. b. X. REMED. Conſidera, etiamſi ſæpe eueniant quæ prædicunt Magi, morbos quoq; nonnullos depellant, non tamen fiduciam vllam eſſe in eorum ope vel arte collocandam, quia Dominus in Deuteronomio, diſertè nos cómonefecit, cur id fieri permittat, vt annotauit Auguſtinus in Aug. l. 2. c. 23 libro de doctrina Chriſtiana ſecundo. *Si ſurrexerit*, inquit, *in medio tui Prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum atq; portentum, & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi. Eamus & ſequamur Deus alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius, aut ſominatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non in toto corde, & in tota anima veſtra. Dominum Deum veſtrum ſequimini.* Quam cauſam fuſius pro-

A. ſerm. 241. de temp. concione proſecutus eſt in hæc verba. *Sed forte dicit aliquis, quid faciemus, eo quod auguria ipſa, & caragi vel diuini frequẽter nobis vera annunciant. De hac re ſcriptura nos conteſtatur & monet dicens. Etiam ſi qua vera vobis dixerint, nolite credere illis. Tentat enim vos Deus veſter, vtrum timeatis eum, an non? Sed iterum dicis. Aliquoties, ſi præcantatores non fuerint, aut de morſu ſerpentis, aut de aliqua qualibet infirmitate prope vſque ad mortem multi periclitantur. Verum eſt fratres chariſſimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Chriſtianum, vt tum interdum per illa ſacrilegia aliqua remedia in illa infirmitate percipere, & aliquid verum potuerint agnoſcere, facilius propterea diabolo credant. Sed qui totam Chriſtianam religionem deſiderat cuſtodire, oportet vt hæc omnia tota animi virtute contemnat.* Et paulo poſt. *Et illud ante omnia ſcitote fratres, quod nec vosipſos, nec eos qui ad vos pertinent vel in paruis rebus diabolus poteſt lædere, niſi quantum à Deo poteſtatem acceperit. Quomodo nec ſancti Iob facultatem auſus fuit ſubuertere niſi Domino permittente. Et ſicut in*

Iob. 1. Matth. 8. 32. *Euangelio legimus, quando ab hominibus expulſi ſunt dæmones, rogauerunt, vt vel in porcos ire permitterentur. Si in porcos non ſunt auſi intrare dæmones, niſi à Deo permiſſionem acciperent: quis ita erit infidelis, vt eos bonos Chriſtianos credat poſſe lædere, niſi Deus propria diſpenſatione permitteret? Permittit autem hoc Deus ex cauſis duabus: aut vt nos probet, ſi boni ſimus, aut corrigat, ſi peccatores. Sed qui patienter diſpenſationem Domini tollerauerit, & quando aliquid perdiderit, dixerit, Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum, pro iſta Deo placita patientia, aut coronam accipit, ſi iuſtus eſt, aut indulgentiam, ſi peccator. Et hæc attendite fratres, quia cum omnem ſubſtantiam diabolus euer-*

tiſſet

Digitized by Google

tiſſet beati Iob, non dixit, diabolus abſtulit, ſed, Dominus, dedit. Dominus abſtulit. vir enim ſanctus noluit iſtam gloriam diabolo dare, vt aliquid potuiſſet tollere, quod Dominus non permiſiſſet auferri. Hucuſq; Auguſtinus. qui & alibi ſaluberrimè monuit, magis cauendos eſſe Mathematicos iudicarios, alioſuè, qui ſæpius vera prædicunt, quam alios, quia inde liquet eos arctiori cum Dæmone ſocietate eſſe coniunctos. Et ſimiliter Chryſoſtomus maleficas illas anus, quæ Chriſtianæ ſunt, & ſacris omnino verbis ſuas incantationes perficiunt, magis eſſe deteſtandas quàm alias. *Non ligaturas verò tantum,* inquit, *ſed etiam excantamenta tibi conducis, vetulas ebrias, & titubantes in domum agens. Nec confunderis, nec erubeſcis, poſt tantam ad hæc trepidans diſciplinam: & quod grauius eſt errore, quando hæc admonemus, & diſſuademus, putantes ſe excuſari, dicunt: quod Chriſtiana eſt mulier hæc excantans, & nihil aliud loquitur, quam Dei nomen. Propterea namq; magis ipſam odi & auerſare, quod Dei nomine ad contumeliam vtitur: quod ſe dicens eſſe Chriſtianam, gentilium opera facit. Etenim & dæmones Dei nomen fatebantur, ſed tamen erant dæmones, & ita Chriſto dicebant. Nouimus te, quoniam es ſanctus Dei, & tamen ipſos increpauit, & eiecit.*

I.de. Gen. ad lit. c.17.

Chry.hom.21. ad pop.

Luc.4.34.

XI. REMED. Conſidera apud Ethnicos non ſolum ſuperſtitionibus dictis, ſed etiam idololatriæ, (quam HIER. alicubi vocat præſtigiã Magicarum fontem) deditiſſimos, maximas fraudes in auguriis, diuinationibus, aliisq; obſeruationibus fuiſſe deprehenſas & idcirco irriſas. B. CYP. *Regulus,* inquit, *auſpicia ſeruauit, & captus eſt, & Mancinus religionẽ tenuit, & ſub iugum miſſus. Et pullos edaces Paulus habuit, & apud Cannas tamen cæſus eſt. C. Cæſar, ne ante brumam in Africam nauigia tranſmitteret, auguriis & auſpicijs retinentibus, ſpreuit, & eo facilius nauigauit, & vicit.* B. AVG. de Catone ita ſcribit. *CATO cum eſſet conſultus à quodam qui ſibi à ſoricibus eroſas caligas diceret: reſpondit non eſſe illud monſtrum, ſed verè monſtrum habendum fuiſſe, ſi ſorices à caligis roderentur.* Et alibi de Cicerone. *CICERO Augur irridet auguria, & reprehendit homines corui, & corniculæ vocibus vitæ conſilia moderantes.* Quod fecit in altero diuinationũ libro, vbi addit, quod Pompeio, Craſſo & Cæſari ab omnibus Chaldæis fuerat prædictum, nempe eos domi ætate iam affecta immenſa cum gloria ex hac vita exceſſuros, minime eueniſſe; ſiquidẽ Craſſus apud Euphratẽ ſumma cum ignominia obiit. Pompeius cum maiore apud Ægyptum trucidatus, Cæſar plurimis vulneribus in ipſo Senatu confoſſus fuit. Seneca quoque in libello de morte Claudii Cæſ. conſcripto commemorat Aſtrologos quotannis, imò ſingulis menſib. conſueſſe prænunciare mortem Claudii, cum tamen per annos quatuordecim eos deluſerit. Et Phauorinus apud A. Gellium affirmat vera à Mathematicis prænunciata non eſſe partẽ milleſimam mendaciorũ, quæ effutiunt quotidie. Denique & Ioannes Picus in libris contra Aſtrologos ſuperiore ſeculo editis aſſeuerat ſe, cum longo tempore temporum

H. in proœm. ep. ad Eph.

Cyp. de idol. van.

A. l. 2. doct. Chriſt. c. 20.

Id. 4. de ciuit. dei c. 30.

Cic. l. 2. diuin.

Gell. lib 14. c. 1.

mutatio-

Digitized by Google

mutationem obſeruaſſet, & ante oculos ſemper haberet alicuius Aſtrologi prædictiones, intra 130. dies continuos non deprehendiſſet ſeptem, in quibus non fuerint hallucinati.

XII. REMED. Conſidera exempla ſanctorum, ac primo eorum, qui
Act. 13. 10. abhorruerunt ab omni ſuperſtitione Magica, vt Apoſtoli Pauli, qui cum, vt eſt in Actorum Apoſtolorum hiſtoria, incidiſſet in Elymam magum, repletus Spiritu ſancto his verbis eum inuaſit. *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas? Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſolem vſque ad tempus. Et confeſtim,* addit B. LVCAS, *cecidit in eum caligo & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret. Tunc proconſul,* Sergius Paulus, *cum vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.* Et rurſum, cum ei obuiam facta eſſet puella
Act. 16. 16. quædam habens Spiritum Pythonem, quæ quæſtum magnum præſtabat Dominis ſuis diuinando, clamaretque poſt Apoſtolum eiuſque comites. *Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, idemque multis diebus repeteret, Paulus grauate ferens etiam veritatem enunciari à dæmone perſœminatam, *conuerſus*, inquit Lucas *ſpiritui dixit. Præcipio*
Apud Surium 10. Aug. *tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.* ALTERVM exemplum ſit S. BERN. de quo Guilielmus Abbas Bonæuallis in vita eius ita ſcribit. *Cum Bernardus adhuc puerulus graui capitis dolore vexatus in lectum decidiſſet, & mulier quædam dolorem carminibus mitigatura ad eum acceſſiſſet, ille acri indignatione commotus incantatricem clamoribus à ſe repulit, abegitque: & impetu quodam Spiritus è lecto exiliens mox diuinitus ab omne dolore ſe liberatum agnouit.* Deinde expende exempla Sanctorum, qui licet grauiſſimis morbis afflicti, non tamen confugerunt ad præſidium incantationum. B. Ioannes Chryſoſt. dum tractat hoc argumentum producit quatuor, nempe Dauidis regis mœſtiſſimi ex graui ægritudine filii. Iobi omni calamitatum genere obruti. Lazari mendici, & eius, qui totos 38. annos
Chry. hom. 10. æger motum aquæ ad piſcinam Betſaidam præſtolatus fuerat. *DAVID Rex,* inquit in epiſtolam ad Coloſſenſes. *diligebat filiolum ægrotum, & in ſacco quidem & cinere iacebat: verum neque diuinos, neque incantatores adduxit; quanquam tum tales eſſent, id quod in hiſtoria Saulis liquet, ſed Deo ſupplicauit. Vt*
Id. orat. 5. Ioann. 5. 3. *vt diligas filium, non tantum diliges, quantum ille tum diligebat.* Et in oratione aduerſus Iudæos. *Ille 38. annis detentus fuerat infirmitate ſua, ſingulis annis currebat ad piſcinam, & ſingulo quoque anno repellebatur, nec aſſequebatur ſanitatem, in perpetua paralyſi manens. Nec tamen confugit ad diuinos, non adiit incantatores, aut proſiliit ad eos, qui per applicaturas promittunt ſanitatem, ſed expectauit diuinam opem, eoque tandem admirandam quandam & inauditam ſanitatem adeptus eſt. LAZARVS autem cum fame, cum morbo, cum ſolitudine per omnem vitam colluctatus eſt, non triginta & octo annos verſatus in his, ſed per omne vitæ*

Digitized by Google

tempus. Sic igitur & expirauit in diuitis veſtibulo iacens, contemptus, irriſus, eſuriens, canibus pabulum obiectus. Sic autem illius corpus debilitatum erat, vt nec canes irruentes, vlceraq; illius lingentes poſſet abigere. Haud tamen quærebat incantationem, non petala circumligauit, non expertus eſt impoſturas, non veneficos ad ſe vocauit, nec aliud quicquam vetitarum artium tentauit, ſed prius habuit illis immori malis, quam vlla parte deſerere pietatem. Quam igitur veniam nos impetrabimus, qui cum illi in tantis malis perdurarint, ob febriculam, aut leue vulnus procurrimus ad Synagogas Iudaicas, veneficos & impoſtores in ædes noſtras accerſimus?

VIDE. V. *Curioſitas. Illuſiones ſpirituales. Veneficia.*

T

TENTATIO

Remedia contra Tentationes.

PRIMVM Remedum. Conſidera ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Ea autem teſtatur aliquando Deum tentare. Vt in Deut. Deut.13.3. *Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non?* Et in Sap. *Quoniã Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe.* Sap.3.5. Iac.1.13. Aliquando verò Deum non tentare, nempe ad decipiendum, vt apud B. Iacobum. *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur. Deus.n. intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.* 2. docet diabolum tentare, nempe ad Act.5.3. decipiendum. Vt in Actis Apoſtolorum cum B. Petrus dicit. *Anania, cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto?* Et B. Matthæus. Matth.4.1. 1.Theſſ.3.5. *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum, vt tentaretur à diabolo. Tunc accedens tentator dixit.* Et D. Paulus. *Ne forte tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.* 3. teſtatur nos etiam tentari à propria carne. *Vnuſquiſque*, inquit B. Iacobus, *tentatur* Iac.1.14. *à concupiſcentia ſua, abſtractus & illectus.* Et Paulus. *Caro concupiſcit aduerſus Spiritum.* Gal.5.17. 4. monet vt paremus nos ad tentationem. vnde Eccleſiaſticus. *Fili,* Eccli 2.1. inquit, *accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Deinde, vt oremus, ne ab ea vincamur. *Vigilate & orate* ait, Matth 26.41. Chriſtus, *vt non intretis in tentationem,* Et in oratione Dominica iubet nos Matth.6.13. dicere. *Et ne nos inducas in tentationem.* ei ſcilicet conſentiendo. Addit, Dei auxilium nunquam defuturum. *Fidelis Deus eſt,* ait Apoſtolus, *qui non pa* 1.Cor.10.13.

Ipſe autem nemineͤ tentat. Nec contraria eſt iſta ſententia ei qua dicitur. Tentat vos Dominꝰ Deus veſter: ſed ſoluitur quæſtio. cū vocabulum tentationis diuerſas intelligentias habeat, eo ꝙ alia tentatio deceptionis, alia tentatio probationis: ſecundum illā non intelligitur qui tentat, niſi diabolꝰ: ſecundū hanc verò tentat Deus. Et in Quæſtionib. ex nouo teſtamento. *Salomon ait. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & ꝑpara animā tuā ad tentationem, Quoniam tentationib. proficit homo, hæc data ſunt monita. Vnde Apoſtolus, per tribulationes, inquit, oportet nos intrare in regnum Dei. Hæ tribulationū tentationes, diuerſis modis accidūt, vt perſeuerantis animus in accepta fide poßit coronari. Nō ſolū.n. in fide tentatur homo, ſed & in ægritudine, & in damno, & in pſecutione, & in morte charorū* GREG. lib. 21. Moral. *Mentē nequaquā cogitatio immūda inquinat, cū pulſat. ſed cū hanc ſibi p delectationē ſubiungat. Hinc etenim pdicator egregiꝰ dicit. Tētatio vos nō apprehēdat niſi humana. Humana qppe tētatio eſt, quæ plerunq; in cogitatione tāgimur, etiā nolētes: qa vt nōnunq̄ & illicita ad animū veniāt, hoc vtiq; in nobſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iā verò dæmoniaca eſt, & nō humana tētatio, cū ad hoc ꝙ carnis corruptibilitas, ſuggerit, p cōſenſū ſe animꝰ aſtringit. Hinc iterū dicit. Nō regnet peccatū in veſtro mortali corpore.* Deut. 13. 3. Id. quæſt. 63. Eccli. 2. 1. Act. 14. 21. Greg. c. 3. 1. Cor. 10. 13. Rom. 6. 12.

III. REMED. Conſidera nullum hominem, quantumuis pium, inde ab orbe condito, ne quidem Chriſtum, immunem fuiſſe à tentatione, nec vnquam futurum. Nam vt Iob, ſecundum LXX ait. *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Vnde B. HIERONYMVS in Matthæum. *Impoßibile eſt humanam animam non tentari. Vnde & in oratione Dominica dicimus. Ne nos inducas in tentationem, non tentationem penitus refutantes, ſed vires ſuſtinendi in tentationibus deprecantes.* Et in Epiſtolam ad Galatas. *Vinci vel vincere tentationem nonnunquam eſt in noſtra poteſtate: cæterum tentari in poteſtate tentantis eſt. Si enim Saluator tentatus eſt, quis poteſt eſſe ſecurus, intentatum ſe vitæ huius maris tranſire?* CHRYSOSTOMVS de prouidentia Dei. *Prorſus ſi quis omnia enumerare velit, plurima tentationum emolumenta reperiet, nullusq; vnquam ex his, qui Deo maximè chari atq; acceptabiles fuerunt ſine preßuris vixit, etiamſi nō ita nobis videatur. Nam ſi B. Paulus tantum negotii ſuſtinuit, (nullus verò Paulo maior eſt, aut etiam æqualis) qua tandem ratione alii credantur huiuſmodi auxilio non indiguiſſe?* S. AVG. in Pſalmos. *Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine tentatione, quia profectus noſter per tentationem noſtram ſit: nec ſibi quiſq; innoteſcit niſi tentatus: nec poteſt coronari, niſi vicerit: nec poteſt vincere, niſi certauerit, nec poteſt certare, niſi inimicum & tentationes habuerit.* Et de ciuitate Dei. *Sciamus, quantalibet virtute præliandi vitiis repugnemus, vel etiam vitia ſuperemus & ſubiugemus, quamdiu ſumus in hoc corpore, nobis deeſſe non poſſē, vnde dicamus Deo. Dimitte nobis debita noſtra.* B. GREG. lib. 23. Moral. *Quia in hac vita adhuc homo poſitus in cuiuſlibet ordinis loco, in cuiuſlibet ſecreti receſſu vincere ſine tentationib. nullatenus poteſt, plerunq; in id, ꝙ ad requiē conſtruitur maior dolor tentationis inuenitur, &c. Via quippe eſt vita pſens, qua ad patriā tendimus, & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione cōterimur, ne viā p* Iob. 7. 1. Hier. lib. 4. c. 26. Id. l. 3. c. 6. Chry. lib. 1. 2. Cor. 11. & 12. Aug. in Pſal. 60. Id. l. 22. c. 23. Greg. c. 13.

Digitized by Google

patria diligamus. Solent etenim nonnulli viatores, cum amœna fortaſſe prata in itinere conſpiciunt, pergendi moras innectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare: eorumque greſſus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo ſuis ad ſe pergentibus Dominus huius mundi iter aſperum facit, nedum quiſque vitæ præſentis requie quaſi amœnitate viæ paſcitur, magis eum diu pergere, quam citius peruenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliuiſcatur, quod deſiderat in patria. NOTANDVM autem eſt hoc loco tentationibus dæmonis magis obnoxios eſſe probos, quàm improbos, nouitios in religione, quàm veteranos. *Non quærit diabolus,* ſcribit B. HIERONYMVS ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis,
Hier.ep.22. *homines infideles, non eos qui foris ſunt, & quorum carnes rex Aſſyrius in*
Abac.1.16. *olla ſuccendit: de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat. Eſca eius, ſecundum Abacuc electæ*
Greg.l.24.c.13. *ſunt. Iob ſubuertere cupit, & deuorato Iuda ad cribrandos Apoſtolos expetit poteſtatem.* Et B. GREG. in Moralibus. *Ne ſecuritas negligentiam generet, ſcriptum eſt. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad ten-*
Eccli. 2.1. *tationem. Non enim ait, ad requiem, ſed ad tentationem: quia hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tanto amplius expurgare contendit. Eos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Contra nos verò eo vehementius incitatur, quo ex corde noſtro quaſi ex iure propriæ habitationis expellitur.*

IV. REMED. Conſidera Deum idcirco noluiſſe vitam noſtram immunem eſſe à tentationibus, quia ex iis magnæ ad nos deriuantur vtilitates. PRIMA eſt, quod reddant nos doctiores, nobiſq; ipſis notiores. *Qui*
Eccli 34.9. *non eſt tentatus*, ait Sapiens, *quid ſcit?* AMBROSIVS de fide reſurrectionis.
Amb.orat.2. *Petrus quamuis plenus fide deuotionis, tamen quia nondum conſcius noſtræ infirmitatis*
Ioan.13.37. *præſumptiue dixerat Domino. Animam meam pro te ponam: tentationem præſumptionis antequam tertio gallus cantaret, incurrit. Licet ipſa tentatio documentum fuerit ad ſalutem, vt diſcamus non contemnere carnis infirmitatem, ne contemnendo tente-*
Aug conc.1. de 1 parte. *mur.* Et AVG. in pſalmum 36. *Vnuſquiſque ſe tentatione tanquam interrogatus agnoſcit ſicut Petrus, quas vires haberet fides eius vtique neſciebat, quando dixit Do-*
Luc.22.33. *mino. Tecum paratus ſum vſque ad mortem. Dominus autem, qui nouerat eum, prædixit vbi deficeret, prænucians illi infirmitatem eius tanquam tacta vena cordis eius. Proinde Petrus, qui ante tentationem præſumpſit de ſe, in tentatione didicit*
Chry.hom.1. *ſe.* II. Vtilitas eſt, quod reddant nos humiliores. CHRYSOSTOMVS ad populum Antiochenum. *Quoniam ſancti & admirabiles Paulus & Petrus, & omnes quicunque tales qualeſcunque ſunt, tamen homines ſunt: & multæ cautionis ne facile extollantur indigent, & maximè omnium ſancti: (nihil enim ſic in arrogantiam extollere conſueuit, vti officiorum conſcientia, & anima cum libertate viuens) Nequid igitur tale illi patiantur, tentationes & tribulationes eſſe conceſſit, quæ*
Greg.c.37. *poſſent ipſos corripere, & perſuadere, vt in omnibus moderatè agerent.* Et GREG. libro ſecundo Moralium. *Mira hoc nobiſcum diſpenſatione agitur, vt mens noſtra*

culpæ

Digitized by Google

culpæ nonnunquam pulſatione feriatur. Nam eſſe ſe magnarum virium homo crederet, ſi nullum vnquam earundem virium defectum intra mentis arcana ſentiret. Sed cum tentatione irruente quatitur, & quaſi vltra, quam ſufficit, fatigatur, ei contra hoſtis ſui inſidias munimen humilitatis oſtenditur, & vnde pertimeſcit eneruiter cadere, inde accepit fortiter ſtare. III. eſt quod augeant in nobis meritum gratiæ & vitæ æternæ. *Beatus vir,* inquit B. Iacobus, *qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Et iterum. *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: ſcientes, quod probatio fidei veſtræ patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habeat.* AMBR. in Lucam *Non timeamus tentationes, ſed magis gloriemur in tentationibus dicentes. Quando infirmamur, tunc potentes ſumus qui tũc enim nectitur corona iuſtitiæ, &c. Ergo vult coronare, tentationes ſuggerit. Et ſi quando tentaris, cognoſce quia paratur corona. Nonne tentatio Ioſeph virtutis eſt conſecratio? nonne iniuria carceris, corona eſt caſtitatis?* Et IOAN. CASSIANVS. *Maiora nobis per colluctationem tentationum laudis contulit præmia benigna erga nos gratia ſaluatoris, quam ſi omnem à nobis neceſſitatem certaminis abſtuliſſet Etenim ſublimioris præſtantiorisq; virtutis eſt, paſſionibus ærumnisq; vallatum manere ſemper immobilem, & acquirere quodammodo de infirmitate virtutem, quia virtus in infirmitate perficitur.* IV. eſt quod ex iis cognoſcamus Deo nos curæ eſſe, ab eo diligi & amari. *Quem enim diligit Dominus*, inquit Apoſtolus, *caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.* vnde Angelus ad Tobiam. *Ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio probaret te.* CHRY. in Geneſin. *Ne exiſtimemus eſſe ſignum, quod nos dereliquerit & deſpiciat Dominus, ſi tentationes nobis inferantur, ſed hoc maximum ſit nobis indicium, quod Deus noſtri curam gerat. Nam & ſi habemus peccatorum ſarcinas, quæ nos premant, poterimus magnam patientiam & gratitudinem declarando leuiores eas facere, & ſi non multa habeamus peccata, iterum maiori fruemur gratia, ſi grato animo tulerimus. Quia enim Deus noſter liberalis eſt, & noſtræ ſalutis curam gerit, ea de cauſa quaſi luctam & exercendi materiam nobis proponit, vt ſi quod noſtrum eſt declaremus largiore dignetur nos cura. Quod cum ſcimus, ne triſtemur in tentationibus, ſed gaudeamus cum B. Paulo dicente. Nunc enim gaudeo in afflictionibus. Si autem in afflictionibus gaudebat, quomodo vnquam potuit in triſtitia eſſe?* Etſi vero tentationes vtiles ſint & ſalutares, quando fortiter ſuſtinentur, & dũ ad peccatum inuitant, vincuntur: tamen quia multi illis ſuccumbunt, deinceps antidota aliqua adſcribam, quibus in iis expugnandis vti poſſis.

Iac. 1. 12. v. 2. Anib. I. 4. c. 4. 2. Cor. 12. 10. Caſſ. coll. 24. c. 25. 2. Cor. 12. 9. Heb. 12. 6. Tob. 12. 13. Chry. hom. 32. Coloſſ. 1. 24.

V. REMED. Tentationi ad peccatum admittendum incitant illico in ipſis foribus reſiſte, iuxta illud Ouidii. *Principiis obſta, ſerò medicina paratur, cum mala per longas inualuere moras.* HIER. ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis. *Nolo ſinas cogitationem (*libidinis*) creſcere, nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat, Dum paruus eſt hoſtis interfice, nequitia, ne zizania creſcant, eli-*

Ouid. de remed. Hier. ep. 22.

Digitized by Google

Pſal.136.8. *datur in ſemine. Audi pſalmiſtã dicentem. Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionẽ tuã. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petrã. Quia n. impoſſibile eſt, in ſenſum hominis non irruere innatum medularum calorem, ille laudatur, ille pdicatur beatus, qui vt cœperit cogitare ſordida ſtatim interficit cogitatus, & allidit ad petram: petra autẽ Chriſtus eſt.* S. Greg. in hanc rem affert exemplũ B.

1. Cor. 10.4. Greg 21. mor. c. 7. Iob. *Quanti culminis vir iſte Iob fuerit, ex noſtri cordis deiectione videamus. Ecce ſi qua illicita aliquando cogitauit, quia ea citius inter arcana cordis gladio ſancti vigoris extinxit, peruenire illa vſq. ad opera non permiſit: Vnde ilico ſubiungit. Et ſi in manibus*

Iob 31.7. *meis adhæſit macula. Quomodo enim macula in manibus, id eſt, culpa actionib. inhæreret, quam cenſura diſciplinæ non ſinebat in cogitatione proficere?* Et alibi, *Prima ſerpentis* (diaboli) *ſuggeſtio mollis ac tenera eſt, & facilè virtutis pede conterenda, ſed ſi hæc inualeſcere negligenter permittitur, eique ad cor aditus licenter præbetur, tanta ſe virtute exaggerat, vt captam mentem deprimens vſq. ad intolerabile robur excreſcat.*

l. 32. mor. c. 17.

Cyp. ſerm. de ieiun. Eodem ſpectant verba illa B. Cyp. dum agit de tentationib. Chriſti. *Diaboli titillationib. obuiandum eſt, nec coluber foueri debet, donec in ſerpentem formetur.*

Matth 4. Eph. 6. 17. VI. Rem. Gladio verbi Dei obortã tentationẽ confice. Hoc antidoto enim Chriſtus Saluator diſiecit omnes tẽtationes diaboli. Et Apoſtolus Epheſiis conſuluit vt eodẽ cõtra tẽtatiões dæmonis vterentur. *Et galeã*, inquiẽs, *ſalutis aſſumite, & gladiũ ſpiritus q eſt verbũ Dei. Reſiſtere tentationibus*, inquit B. Greg alicubi. *omnino non ſufficit, qui hunc verbi Dei tenere gladiũ malè viuendo poſtponit.* Vnde Hier. loco citato. *Statim vt libido titillauerit ſenſum, aut blandũ voluptatis incendiũ dulci nos calore pfuderit, erũpamus in vocem. Dominus auxiliator me⁹ nõ timebo, quid faciat mihi caro. Cũ paululũ interior homo inter vitia atq. virtutes, cœperit fluctuare, dicito. Quare triſtis es anima mea, & quare cõturbas me? Spera in Domino, quia confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus.* Et multo poſt. *Si quando ſenſeris exteriorẽ hominẽ florẽ adoleſcentiæ ſuſpirare, & accepto cibo, cũ te in lectulo compoſitã dulcis libidinũ põpa cõcuſſerit, arripe ſcutũ fidei in quo ignitæ diaboli extinguntur ſagittæ. Oẽs adulterantes quaſi clibanus corda eorũ. At tu Chriſti comitata veſtigijs, & ſermonib. eius intenta, dic. Nonne cor noſtrũ ardẽs erat in via, cũ aperiret nobis Ieſus ſcripturas? Et illud: Ignitum eloquium tuum, & ſeruus dilexit illud. Difficile eſt humanã animã aliquid nõ amare, & neceſſe eſt, vt in quoſcũque mẽs noſtra trahatur affectus. Carnis amor, Spiritus amore ſuperatur. deſiderium deſiderio reſtinguitur. Quicquid inde minuitur, hic creſcit, &c.* Idẽ in epiſtola ad Euſtochiũ Virginem, de Epitaphio Paulæ matris, plixè oſtendit quemadmodũ B. Paula mater oĩa tẽtationũ & afflictionũ genera, gladio verbi Dei, hoc eſt, variis ſcripturæ ſententiis, quaſi monſtra domuerit. *In tẽtationibus*, inquit, *Deuteronomia verba voluebat. Tẽtat vos Dominus Deus veſter, vt ſciat ſi diligatis Dominũ Deum veſtrũ de toto corde veſtro, & de tota anima veſtra. In tribulationib. & anguſtiis replicabat eloquia. Qui ablactati eſtis à lacte, qui abſtracti ab vbere, tribulationẽ ſuper tribulationem expectato, ſpem ſuper ſpem*, &c multa. Ac tandẽ ſubdit. *His & talib. teſtimoniis*

Greg 19. mor. c. vlt.

Hier. ep 22. Pſal 117.6. Pſal. 42.5.

Luc. 24.32.

pſal. 118.40.

Id. ep 27.

Deu. 13. 3.

Iſai 28.9.

moniis, quaſi armatura Dei & aduerſus oĩa quidẽ vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra inuidiã ſæuientẽ, & patiẽdo iniurias furorẽ rabidi pectoris mitigabat. Sic S. BAS. Baſ q. 35. reg. breu. poſita quæſtiõe, quomodò ſuperbiæ tẽtatio vel vitiũ ſanetur reſpõdet. *Sanatur, ſi fidẽ quis habeat ſententiæ illius, qui dixit. Dominus ſuperbis reſiſtit.* Iac 4. 6. Idẽ remediũ præſcribit in homilia de humilitate. Idhom. 22. *Omnino, ingens, veræ memor eſto parœmiæ. Superbis reſiſtit Deus, humilib, verò dat gratiam. In promptu habe dictũ illud Domini. Quiſquis ſeipſũ humiliauerit exaltabitur, & q ſeipſũ exaltauerit humiliabitur.* Matt. 23. 12. Io. CAS. collatione 22. cũ docuiſſet Chriſtũ tres diaboli tẽtationes S. Scripturæ teſtimoniis expugnaſſe. Caſſ c. 10. *His autẽ*, inquit, *teſtimoniis edocemur, vt fraudulẽtis ſuggeſtionib. inimici nos quoq; ſimiliter auctoritate ſcripturarũ debeam⁹ obſiſtere.*

VII. REM. Oratio & diuini nominis inuocatio. Quod Chriſtus ipſe Math. 26. 41. diſcipulis ſuis ingruente tentatione præſcripſit, dicẽs. Eph. 6. 13. *Orate ne intretis in tentationem.* Et Apoſtolus Paulus, dum ait. *Induite vos armaturam Dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.* exponens autem illam armaturam, ſubiicit. *Per omnem orationẽ & obſecrationes orantes omni tempore in ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtãtia & obſecratione pro omnibus ſanctis.* Imò Chriſtus hoc remediũ Matth. 6. 13. intra ipſam orationem Dominicam incluſit, cum iuſſit in ea nos orare. *Et ne nos inducas in tentationem. Et libera nos à malo.* Idemque omnes ſancti in ſuis tentationibus ſemper vſurparũt, vt pſaltes regius paſſim in pſalmis, Chriſtus Saluator paſſione impendente. D. Paulus in 2. ad Corinth. cum ter- 2. Cor. 12. 8. Dominum rogauit, vt à ſtimulo carnis liberaretur: & alibi. Vnde B. Proſper lib. 2. de vocat. gentium. *Nunquam debet in auribus fidelium vox illa Domini non ſonare, qua Apoſtolis dicitur. Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Vbi ſi de vigilando tantũ, non etiam de orando diſcipulos admoneret, ſolas liberi arbitrij vires videretur hortatus. Sed cũ addidit. orate, ſatis docuit ſuperni futurũ muneris, vt eos etiã vigilantes tentationis procella non vinceret.* Matth. 26. 41. CHRY. in lib. de prouidentia Chry l. 3. Dei. *Quemadmodum pueruli perterrefacti ſtatim confugiunt in ſinum matris, ſic nos, cum aliqua tentatione pulſamur per preces confugiamus ad Deum.* S. Antonius teſte B. Athanaſio dæmonum tentationibus opponebat quaſi telum illũ Athan. in eius vita. verſiculum pſalmographi. *Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo.* Pſal. 117. 6. *Dominus mihi adiutor & ego deſpiciã inimicos meos.* Et illum. Pſal. 67. 2. *Exurgat Deus & diſſipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius.* ISAIAS Abbas Caſſ coll 10 c. 10. apud Caſſianum, exiſtimat verſum pſalm. 69. quo horas omnes canoni- Pſal 69. 2. cas inchoamus, nempe *Deus in adiutorium meũ intende, Domine ad adiuuandũ me feſtina*, eſſe potentiſſimum ad expugnandas omnes tentationes. *Habet ſiquidem*, inquit, *aduerſus vniuerſa diſcrimina inuocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis, habet ſolicitudinis ac timoris perpetui vigilantiã, habet conſiderationẽ fragilitatis ſuæ, exauditionis fiducã, confidentiam præſentis, ſemperq; aſtantis præſidij. Hic verſiculus omnib. infeſtatione dæmonum laborãtib. inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica, ac munitiſſimus clypeus.* HVC pertinet quoque inuocatio

DEIPA-

Digitized by Google

Bern.hom.2.de B.Virgine. DEIPARÆ Virginis, Angeli cuſtodis, & aliorum ſanctorum. IN periculis, inquit deuotus BERN. *in anguſtiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca. non recedat ab ore, non recedat à corde, &c.*

Iac 4.7. 1.Pet.5.8. VIII. REMED. Fortitudo & patientia in iis tolerandis. *Reſiſtite diabolo*, ait B. Iacobus, *& fugiet à vobis*. Et B. Petrus. *Sobrii eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide*. Neminem enim niſi ignauum & timidum, ac de Dei auxilio parum fidentem diabolus opprimit. Ita S. Antonius in hoc

Ath. in eius vita. genere exercitatiſſimus docuit. *Si quod*, inquit apud S. Athanaſium, *in pectoribus noſtris malæ mentis & pauoris ſemen inuenerit, dæmones mox quaſi latrones, qui deſerta obtinent loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes infelicem vexant animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorũ bonorũ nos cupido ſuccenderit, ſi ſemper omnia manib. Dei commitimus, nullus dæmonũ ad expugnandum valebit accedere*. B. EPHR. de fide. *Quemadmodũ incus aliqua, licet quidẽ ſem-*

Ephr.hom.1. *per verberetur, non tamen dat tergum, neq; concauitatis formã in ſe recipit, ſed eadẽ ſemp maneti; [illegible] & qui verũ ſe vult gerere Chriſtianũ, inter diuerſas tribulationes atq; tentationes, ſiue extrinſecus illatas ab hominibus: contumelias, perſecutiones, damna atq; alia eiuſmodi: ſiue intrinſecus à ſpiritib. malignis inductas anguſtias, vnus & idem maneat oportet, fortiter quæcunque obuenientia perferens. Pro munitione ac caſtro ſemper*

Pſal.30.3. Baſ.in ep. *Chriſtum Dominum habeat, ad eumque belli tempore confugiat, & illud ſcripturæ vſurpet. Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum refugii, vt ſaluum me facias. Sic enim quaſcunque poterit ſuperare tentationes ingruentes*. S. BASILIVS ad diſcipulum Chilonem. *Primum frater, aduerſus omnigenam tentationẽ animum præmunias tuum, & obfirmes patientia. At quo genere tentationum, inquies, fidelis probari ſolet? Nimirum per rerum vitæ iſtius ingentem iacturam, per delationes criminum falſo in te concinnatorum, per immorigeros, obtrectatores, & perſecutores. Per huiuſmodi afflictionem tolerantiam fidelis quiſque probatur*. CHRY. in dictum Apoſtoli. Habentes autem eundem ſpiritum. *Hoc generoſæ ac Deum amantis animæ officium eſt, afflictiones & aduerſitates ferre, cæterum generosè tolerare tentationem, atque inſuper gratias agere ei, qui ſe tentari permittit, id demum ſummæ fortitudinis merito videri poteſt, animæq; vigilantis, & quæ omnibus humanis affectibus ſit ſuperior*. Si exempla requiras fortitudinis in variis tentationibus ea habes ex ſolis ſcripturis valde illuſtria, vt Iob, Abrahæ, Ioſeph, Dauidis, Eliæ, Danielis, Machabæorum, Pauli Apoſtoli, &c. Vnum tantum com-

Athan.in vita. memorabo S. Antonii, cui poſt dura diuturnaq; cum dæmonibus truculentiſſimis certamina, (à quibus ad mortem vſq; multiplicibus plagis confectus erat) tandem lucidiſſimus quidam de cœlo radius illuxit, in ſignum fugatæ turbæ dæmonum, & præſentiæ Chriſti. ac mox ex imò pectore longa trahens ſuſpiria his verbis compellauit Chriſtum. Domine IESV, vbi quæſo eras, cum tam immanes plagas corpore meo exciperem?

Qui

Digitized by Google

Qui reſpondit. Eram præſens, ô Antoni, & certamen, quod excelſo inuictoque animo geſſiſti, ſpectabam. Nunc autem, quia tanta conſtantia pro mei nominis amore decertaſti, ego viciſſim nomen tuum toto terrarum orbe celeberrimum reddam.

XI. Remed. Firma ſpes & fiducia in Deo, ſine qua nec oratio, nec fortitudo eſſe poteſt. *In ſilentio & in ſpe*, inquit Iſaias, *erit fortitudo veſtra*. & Iſa.30.
Dauid. *In Domino ſperans non infirmabor*. Et. *Si exurgat aduerſum me prælium, in* Pſal.25.1. Pſal.26.13.
Domino ſperabo. Et Apoſtolus. *Fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus* Heb.6.18.
ad tenendam propoſitam ſpem. Vnde Hier ad Euſtochium. *Quod ſi dæmonum te* Hier. ep. 22. de cuſtod.
multitudo turbauerit, & ad ſingula incitamenta vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua. Quid faciemus? reſpondebit tibi Eliſæus. Noli timere, quia plures no- 4.Reg.6 16.
biſcum ſunt, quàm cum illis, & orabit, & dicet. Domine aperi oculos puellæ tuæ, vt videat: & apertis oculis videbis igneum currum, qui te ad exemplum Eliæ in aſtra ſuſtollat, & tunc læta cantabis. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Et Pſal.123.7. Chry. hom.32.
Chry. in Geneſin. *Audi Chriſtum dicentem. In mundo afflictionem habebitis, ſed* Ioann. 16.33.
confidite. Vt ne audita triſtitia ſpe excidant, ſtatim fiduciam eis affert, & ſuam pollicetur gratiam. Sed confidite, ego vici mundum. Habes, inquit, eum qui grauia alleuiet, qui non permittet te ſubmergi ab illatis tentationibus, qui cum tentatione & exitum præbet, & non permittet ſupra noſtras vires inferri grauia. Quid triſtaris? quid mœres? quare tam abiecto animo es? Si quæ noſtra ſunt attulerimus: patientiam dico, & fortitudinem & mentis gratitudinē, nos ſinet deſpici? num & ſi deſperatæ ſint res, vincere poſſunt ſapientiam Domini noſtri? Roborari autem poteſt fiducia tua mirum in modum in tentatione. Primò, ſi cogites, quod vt nauclerum tempeſtas, athletam ſtadium, ducem pugna, ita Chriſtianum tentatio probet, vt loquitur B. Baſilius, an conſtans ſit, & fiduciam habeat in Baſ.hom.8. in auaros.
Deo. 2. ſi cogites dæmonem nihil poſſe niſi ei permittatur, vt liquet ex eo, quod apud Lucam refertur eos ne porcos quidem, niſi annuente Luc.8.32.
Chriſto, ingredi potuiſſe 3 ſi cogites, nec Deum pati, vt grauius hominem tentet, quam ferre queat, *Nō patitur nos tētari*, inquit Apoſtolus, *ſupra id,* 1.Cor 10.13.
quod poſſumus. 4. ſi cogites, ex mandato diuino Angelos nobis pugnantibus adeſſe. *Angelis ſuis mandauit de te*, ait Dauid, *vt cuſtodiant te*, in omnibus 2.Cor.60.11.
viis tuis. 5. quia interno ſolatio non deſtituit afflictos. *Conſolatur nos*, inquit Chry.hom.1.
Apoſtolus, *in omni tribulatione noſtra*, quod omnibus armis fortius eſſe do- Pſal.90.15.
cet Chryſoſtomus in epiſtolam ſecundam ad Corinthios. 6. Deus ipſe adeſt nobiſcum in tribulatione, ſicut erat cum S. Antonio. *Cum ipſo* Pſal. 90. 15.
ſum, inquit in Pſalmis, *in tribulatione*. 7. ſi cogites te gratia Dei munitum Greg.c.7.
longè eſſe fortioem dæmone, vt docet B. Gregorius in libro 34 moralium 8. dæmonem non ante homini præualere, quàm bonis cogitationibus eum exuerit, vt apud Caſſianum collatione octaua tradit S. Antonius, Hoc autem facere ipſe, aut reſciſcere non poteſt, niſi nos ipſos exter- Caſſ c.19.

Greg.c.27. nis geſtibus prodamus.9. eundem dæmonem intrare quidem mentes iuſtorum poſſe. tamen in eis non poſſe morari, vt docet idem Gregorius in 27. moralium. Nam licet illicita ſuggerere poſſit. præualere tamen non poteſt. 10. imo B. Chryſoſtomus in epiſtolam ad Epheſios ſcribit nos ne quidem ad luctam cum dæmone cogi, niſi ex noſtra ſocordia.

Chry.hom. 22. & hõ.54. in Act. Apoſt.

Ephr.lib de pœnit. Cyril.catech.13. Aug.l.de Symb. 61.

X. REMED. Vſus conſignandi ſe ſigno crucis in tentatione. Omnes enim Patres docent plurimum valere formationem crucis, etiam ad ipſos dæmones pellendos. S. Ephræm. Hoc ſigno conſpecto aduerſariæ poteſtates conterritæ trementeſque recedunt. S. CYRILLVS monet vt hoc ſignum oſtentemus audacter. *Quando enim dæmones*, inquit, *viderint crucem, recordātur crucifixi*. S. Aug. quoque docet, *omnia dæmonum machinamenta virtute crucis ad nihilum redigi*. Exempla eorum, qui ſigno crucis tentationes dæmonis repulerint, ſunt innumera. Primum ſit S. ANTONII, qui teſte B. Athanaſio in ſummo tentationum æſtu dicebat. *Si quid valetis, ſi vobis in me poteſtatē Dominus dedit, ecce præſto ſum deuorate conceſſum: ſi verò non poteſtis, cur fruſtra nitimini? Signum enim crucis & fides ad Dominum inexpugnabilis nobis murus eſt*. Alterum eſt S. Hilarionis, de quo, cum mirè agitaretur à dæmonib. ita ſcribit Hier. *Intellexit dæmonum ludibria & prouolutus genib. Chriſti crucem ſignauit in fronte, talique armatus caſſide, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius præliabatur*. Tertium B. Martini, de quo Sulpitius. *Frequenter diabolus dum mille nocendi artibus ſanctum virum conabatur illudere, viſibilem ſe ei formis diuerſis ingerebat, aduerſus quem ſemper interritus ſigno ſe crucis & orationis auxilio protegebat*. Adde quartum Iuliani Cæſaris, qui licet apoſtata eſſet Chriſtianæ religionis, tamen ſigno crucis ex more contra terrores expreſſo dæmones fugauit, Ita docet Greg. Nazianzenus. *Ad crucem*, inquit, *confugit, eaque ſe aduerſus terrores conſignat, eumq; quem perſequebatur in auxilium adſciſcit. Valuit ſignaculum, cedunt dæmones, pelluntur timores. Quid deinde? reuiuiſcit malum, rurſus ad audaciam redit, rurſus aggreditur, rurſus iidem terrores vrgent, rurſus obiecto ſignaculo dæmones conquieſcunt, perplexusq; hæret diſcipulus*. Idem habet Theodoretus libro 3. hiſt. c. 3.

Athan. in eius vita.

Hier. in. vita.

Sulp. in vita.

Greg. orat. 1. in Iulian.

Aug in. Pſal. 39.

XI. REMED. Prudentia ſpiritualis in cognitione ſui, ſuarumq; affectionum & propenſionum. Magis enim, vt monet alicubi Aug. dæmon *timendus eſt cum fallit, quam cum ſæuit*. Fallit autem, cum inſidias ſuas nobis ſtruit accomodatè ad noſtras propenſiones & affectus. *Multimodæ* inquit B. Baſilius, *ſunt diaboli inſidiæ & alios aliter decipit. Ad quod enim proniorem conſpexerit, ad id propriis vtitur delinimentis atque illecebris*. Et AMB. *Tunc enim maximè inſidiatur aduerſarius, quando videt nobis paſſiones aliquas generari: tunc fomites mouet, laqueos parat, &c. Explorat aduerſarius noſtra arma, concutit ſua tela. Si viderit moueri me: inſerit aculeos ſuos, vt ſeminaria iurgiorum excitet Si emiſero verbum indecorum, laqueum ſuum ſtringit. Lete dum mihi quaſi eſcam propoſuit vindictæ*

Baſ. in varios ſcrip locos. Amb. 1 offic c. 4

Digitized by Google

vindictæ poſſibilitatem: vt dum vindicare cupio, ipſe me inſeram laqueo, & nodum mihi mortis aſtringam. Et B. Greg. *Prius conſperſionem vniuſcuiuſque antiquus aduerſarius perſpicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis alius triſtibus, alius timidis, alius elatis moribus exiſtit. Quia enim lætitiæ voluptas iuxta eſt, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia facile in iram labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit. Quia timidi ſupplicia formidant pauentibus terrores intentat. Singulis igitur hominibus vitiis conuenientibus inſidiatur.* Vbi ergo eiuſmodi propenſiones malas in te cognôris, coner's eos per quotidianum Examen conſcientiæ euellere, vt fuſe docet Caſſianus collatione quinta, ſic enim obſequeris monito Apoſtolico Epheſiis dato, dum ait, *Nolite locum dare diabolo.* Qui enim animi ſui inordinatas affectiones non coercet, materiam illi tentandi præbet. Greg. 29. mor. c. 14. Caſſ. or. 5. Eph. 4. 27.

XII. REMED. Expugnata vna tentatione, ne putes te ſecurum ab alia. Hoc enim ingenium dæmonis eſt, quemadmodum liquet ex tentationibus Chriſti, vt vna diſcuſſa, comparet ſe ad aliam, *Dormitantes nos,* inquit Chry. *expergefacere ſolet, & religioſores facere tentationum natura. Cum igitur videris dilecte tentationem nunc quidem extinctam, rurſum autem accenſam, ne concidas, neu refugias: ſed bonam ſpem teneamus, illud intra nos ratiocinantes, quod Deus non auerſatus nos inimicorum manibus tradit, ſed ſtudioſores, & ſibi magis familiares facere volens.* Et S. BAS. *Falle voluptates, ab eis te per gradus auocans, illarumq; ſingulatim exinaniens conſuetudinem, vt ne confertim, & velut agmine facto ad vnam omnes in te irritatæ cooriantur, turbulentamq; tentationum intemperiem tibi acerſ.ant. Vnam talium illicium voluptatum, ſi viceris, mox ad alterã accingitor, aciemque inſtruito ſpiritualem: ſic enim non intempeſtiuam de ſingulis vitæ priſtinæ illecebris conſequere victoriam.* Matth. 4. Chry. hom. 14. ad pop. Baſ. ep ad Chilonem.

XIII. REMED. Fuge occaſiones omnes tentationum. *Qui enim amat periculum,* ait Sapiens *peribit in illo. Et qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Ideo,* inquit B. Chry. in Matthæum *oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere non debemus.* Appoſitè Seneca, ad Lucilium. *Quantum poſſumus, à lubrico recedamus. in ſicco quoque parum firmiter ſtamus.* Illuſtre exemplum huius antidoti exſtat apud Caſſianum, de eremita, qui miſſum ad ſe ex patria faſciculum litterarum ne reſignare quidem voluit, ſed in ignem coniecit dicens. *Ite cogitationes patriæ pariter concremamini, nec me vlterius ad illa quæ fugi, reuocare tentetis.* Idem fecit noſter B. P. Ignatius teſte Ribadineira in eius vita. Eccli. 3. 27. & 13. 1. Chry hom. 13. Sen. ep. 117. Caſſ. l. 5. c. 32. Rib. l. 5. c. 1.

XIV. REM. Refugium ad Patrem ſpiritualem. Quod eſt pro tyronibus religioſarum familiarum, & ſcrupuloſis, de quo plura in V. Conſcientia ſcrupuloſa Et V. Iudicium proprium.

VIDE V. *Curioſitas, Illuſiones Spirituales, Impatientia in aduerſis. Luxuria. Peccatum.*

Digitized by Google

TEPIDITAS SPIRITVALIS.

Remedia contra Tepiditatem.

I. REMED. Conſidera hanc Tepiditatem vel languorem ſpiritualem à Spiritu ſancto improbari in ſacris litteris. Nam Salomon in Prouerbiis ſuis ait. *Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.* Et Ieremias *Maledictus, qui opus Dei facit negligenter.* Et Chriſtus apud Matthæum. *Omnis arbor, quæ non facit bonum fructum excidetur & in ignem mittetur.* Et. *Inutilem ſeruum eiicite in tenebras exteriores.* Et. *Regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud.* Et B. Iacobus. *Scienti bonum facere, & non facienti peccatum eſt illi.* Et B. Ioannes in Apocalypſi. *Vtinam frigidus eſſes, aut calidus, ſed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.*

Prou 18.9. Ier 48. 10. Matth. 3. 10. Matth 25. 30. Matth 11. 12. Iac. 4. 17. Apoc 3. 15.

II. REMED. Conſidera, quemadmodum tepidorum Religioſorum mores (nam de his maximè agimus) deſcripſerint religioſi Patres. Ac IOAN. Caſſianus quidem libro monaſticarum inſtitutionum decimo deſcribit his verbis. *Tepiditatem hanc nonnulli ſenum eſſe pronunciant meridianum dæmonem qui in pſalmo nonageſimo nuncupatur. Qui cum miſerabilem obſederit mentem, horrorem loci, faſtidium cellæ, fratrum quoque qui cum eo vel eminus commorantur, tanquam negligentium ac minus ſpiritalium aſpernationem gignit atque contemptum. Ad omne quoque opus, quod intra ſepta ſui cubilis eſt, facit deſidem & inertem. Non eum in cella reſidere, nec operam ſinit impendere lectioni, nihilque ſe proficere tanto tempore in eadem commorantem ingemiſcit, donec fuerit illi cõſortio copulatus conqueritur atque ſuſpirat, & ab omni ſe dolet ſpiritali quæſtu inanem, in locoque vacuum conſiſtere, vtpote qui cum poſſet etiam alios regere ac prodeſſe plurimis, nullum ædificauerit, nec quenquam inſtitutione ſua doctrinaque lucratus ſit, Abſentia, longeq; poſita magnificat monaſteria, econtra vniuerſa quæ habentur in manibus aſpera. Poſtremo non poſſe ſe ſaluari putat in eo loco durantem, niſi relicta cella. Tum præterea huc illucque anxius circumſpectat, & nec fratrem ſibi quenquam aduentare ſuſpirat; ſic vt nulla re alia tantæ oppugnationis remedium, quam viſitatione fratris cuiuſpiam, ſeu ſomni ſolius ſolatio poſſe æſtimet inueniri. Deinde honeſtas idem morbus ac neceſſarias ſuggerit ſalutationes fratribus exhibendas, viſitationesque infirmorum vel eminus, vel longius poſitorum. Quædam etiam pia ac religioſa dictat officia, illos vel illas debere parentes inquiri, & ad ſalutandos eos crebrius properari, illam religioſam, deuotamq; Deo feminam, omni præſertim parentum præſidio deſtitutam magnum opus eſſe pietatis frequentius inuiſere, ac ſi quid ei ſit neceſſarium, quæ à propriis parentibus negligitur atque deſpicitur, ſanctiſſimum procurari; magiſque oportere in his operam pietatis impendi, quam infructuoſe, ac ſine vllo profectu in cellula reſidere.* S. Bern. vero in ſermone de Aſcenſione Domini ita ſcribit. *Aduertere potes in omnibus fere religio-*

Caſſ. c. 1. 2. 3. 4. Pſal. 90. 6.

Bas. ſerm. 4.

religioſis congregationibus viros repletos conſolatione, ſuperabundantes gaudio, iucundos ſemper & hilares, feruentes Spiritu die ac nocte meditantes in lege Dei, crebro ſuſpicientes in cœlum, & puras manus in oratione leuantes, ſolicitos obſeruatores conſcientiæ, & deuotos ſectatores bonorum operum, quibus amabilis diſciplina, dulce ieiunium vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuerſa deniq; huius conuerſationis auſteritas refrigerium videatur. Contra ſanè inuenire eſt homines puſillanimes & remiſſos, deficientes ſub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum remiſſa lætitia, puſillanimis triſtitia eſt, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuerſatio: quorum obedientia ſine deuotione, ſermo ſine circumſpectione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatione, quos denique, vt videmus, vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cobibet, vix frænat ratio, vix diſciplina coercet. Idem ſermone quodam in Cantica circa finem in hunc modum depingit mores frigidorum vel tepidorum nouitiorum. *Hoc frigus*, inquiens, *ſi ſemel animam inuaſerit, mox (vt in corpore ſolet euenire febricitantibus) ſubit quidam animi rigor, & vigor lenteſcit, languor fingitur virium, horror auſteritatis intenditur, timor ſolicitat paupertatis, contrahitur animus, ſubtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, ſopitur ratio, Spiritus extinguitur, deferueſcit nouitius feruor, ingraueſcit tepor faſtidioſus, refrigeſcit fraterna caritas, blanditur voluptas, fallit ſecuritas, reuocat conſuetudo. Quid plura? diſſimulatur lex abdicatur ius, fas proſcribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur poſtremo impudentiæ manus, præſumitur illè temerarius, ille pudendus, ille turpiſſimus, plenus ille ignominia & confuſione ſaltus de excelſo in abyſſum, de pauimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cœlo in cœnum, de clauſtro in ſeculum, de paradiſo in infernum.* S. BERNARDO adiunge BERNARDINVM Roſignolium Societatis Ieſu Theologum, qui accommodate ad hæc tempora in libris de diſciplinæ Chriſtianæ perfectione accuratè perſecutus eſt hominis tepidi indicia, nempe hæc.

Id ſerm. 63.

Bernardin. lib. 2. c. 19.

1. Orare ſine attentione & feruore Spiritus.

2. Meditari res diuinas ſine animi ſenſu, affectu, fructu.

3. Difficulter ſe expedire ab hominum frequenti, nec vtili congreſſione & colloquio.

4. Ægrè redire ad ſeipſum, & nunquam aut raro admodum in cor ſuum diſſipatum animum cogere.

5. Examinare conſcientiam, & ſeipſum inſpicere quaſi per tranſennam, & ſtrictim abſque compunctione, propoſito, & emendatione.

6. Latè, libenterq; ſe diffundere in omnes res exteriores, non hominum ſalutis procurandæ, ſed tedii ſui mitigandi cauſa.

7. Conſolari ſe, quæſitis ſolatiis ex rebus creatis, aut excogitationibus inanibus.

8. Liberè de aliis loqui, & eadem libertate aliorum facta, dictaue obſeruare & reprehendere.

Digitized by Google

9. Grauiter ferre diſciplinam religioſam, ſi religioſus ſis, & omnem admonitionem aut correctionem, quæ olim iucundiſſima fuiſſet, inſuauem, intempeſtiuam, intolerabilem exiſtimare.

10. Ad otioſam vitam aſpirare, & ſubterfugere labores ad animarum auxilium fructuoſos & neceſſarios: permittereque, vt earundem zelus omninò langueſcat: quæ grauis eſt culpa iis, quibus animarum cura aliqua commiſſa eſt.

11. Obedire maioribus, patribus ſpiritualibus, aut etiam legibus, quibus tenetur, ſine vlla animi conſolatione, imò cum faſtidio lentè, frigide, inuitè.

12, Optare ſibi ab hominibus honorem haberi, & ab illis ſe multum amari, hominum blanditiis, & forte etiam aſſentationibus delectari.

13. Exiſtimare vocationem laborum ſuis meritis iam deberi, & immunitatem, qua careant alii, dandam ſibi. Et ſi hæc forte alicui minima videantur, illa ſine dubio maiora ſunt, videlicet.

14. Frigere iam ſacramentorum vſum, nec ea amplius frequentare, vt inceperas.

15, Sacras conciones non audire: ſpirituales & vtiles libros non euoluere, vel certè raro & faſtidioſius.

16 Occaſiones peccatorum minimè vitare vt antea, idcirco quia tibi multum, tuiſque viribus fidis, quæ temeritas eſt maxima, atque occultior ſuperbia. ita enim tepidus imprudens prouehitur in altum mundanorum fluctuum; fitque quo minus ſecum reputat, eo magis periculo propior.

17 Indulgere tibi, tuoq; corpori deſeruire, & paulatim quicquid ſalutari pœnitentia aſtrinxeras, relaxare molliore viuendi ratione.

18. Memoria replicare priſtinos mores, & mundanorum hominum felicitatem, eoque mentis cæcitate induci, vt mundi voluptates, & deliciæ, quæ prius ſomnia, ludibriaque, vti ſunt, videbantur, non diſpliceant, vt antea, arridere & incipiant potius, ac præclara, quædam bona videantur.

19. Diuinos inſtinctus, quibus ad ſeueritatem vitæ, & Chriſtianam diſciplinam ſubinde excitaris & impelleris, vel non aduertere, vel diſſimulare, & in aliud tempus differre, vel quod deterrimum eſt tepiditatis genus, etiam negligere.

20 Spiritualibus Patribus non auſcultare, vti conſueueras, & quanquam eorum conſilia præſens probas, abſentem facto ab eis diſcrepare, clam te ſubtrahere, & ab eorum magiſterio, curaque refugere.

III. REMED. Conſidera tepiditatem è diametro pugnare, cum inſtituto & profeſſione hominis religioſi. Proprium ſiquidem religioſi, imò Chri-

Chriſtiani hominis eſt tendere ad perfectionem vitæ Chriſtianæ, ac proinde & proficere in dies in ſtudio virtutis. DEVS enim vult omnes ſuos diſcipulos eſſe perfectos, dicens. *Eſtote perfecti, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Et S. Iacobus. *Vt ſitis perfecti & integri in nullo deficientes.* Tepidi verò Matth.5.48. Iac.1.4.
ſunt, qui nihil cogitãt de progreſſu in pietate, nec ad maiorem perfectionem aſpirant. Contra quos ita ſcribit AVG. *Quantumcunq; hic vixerimus, quãtumcunq; hic profecerimus, nemo dicat, ſufficit mihi, iuſtus ſum: qui dixerit, remanſit in via, non nouit peruenire. Vbi dixerit, ſufficit, ibi hæſit. Attende Apoſtolum, cui non ſufficit. Fratres, inquit, ego me non arbitror apprehendiſſe. Et rurſum dicit. Qui ſe putat aliquid ſcire, nondum ſcit, quemadmodum eum oporteat ſcire. Vnum autem quæ retrò ſunt oblitus, in ea quæ ante ſunt extentus ſecundum intentionem ſequor ad palmam ſupernæ vocationis. Ille ergo currit, tu hæſiſti? ille dicit nondum ſe perfectum, & tu iam de perfectione gloriaris? Confundantur qui dicunt tibi, euge, euge. Confundaris & tu inter illos, qui tibi dicis, euge, euge.* Clarius S. BERN. ad Abbatem Garinum. *Nunquam,* inquit, *iuſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, nunquã dicit, ſatis eſt: ſed ſemper eſurit ſititq; iuſtitiam, ita vt ſi ſemper viueret, ſemper quantum in ſe eſt, iuſtior eſſe contenderet, ſemper de bono in melius proficere totis virib. conaretur.* Et paulo poſt *Vbi ſunt, qui dicere ſolent. Sufficit nobis, nolumus eſſe meliores, quàm Patres noſtri, O monache, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere. Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, viuere volo, & manere in quo perueni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis, quod eſſe non poteſt. Quid enim ſtat in hoc ſeculo? Ipſe denique hominis ſeculique auctor, quamdiu in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus nunquam ſtetit. Et quidem, teſte ſcriptura, pertranſiit bene faciendo, & ſanando omnes. Pertranſiit ergo, ſicut non infructuosè, ita non remiſſè, non pigrè, non lento greſſu, ſed quemadmodum item de eo ſcriptum eſt. Exultauit vt gigas ad currendam viam. Porrò currentem non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit. Et quid prodeſt Chriſtũ ſequi, ſi non contingat conſequi? Ideò Paulus aiebat. Sic currite, vt comprehendatis, &c. Quod ſi illo currente, tu gradum ſiſtis, non Chriſto appropias, ſed te magis elongas, timendumq; tibi eſt, quod ait Dauid Ecce, qui elongant ſe à te Domine peribunt. Itaq; ſi proficere currere eſt, vbi proficere, ibi & currere deſinis. Vbi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non niſi deficere eſt.*

Aug. in pſal. 69. Phil.3.13. 1.Cor.8.2. Bern. ep. 253. Act.10.38. Pſal.18.6. 1 Cor.9.24. Pſal.72.27.

IV. REMED. Conſidera tepiditatis pericula, præcipue tria. Primum eſt, faciendi præteritorum meritorum iacturam, vt monuit B. GREG. in Paſtorali. *Admonendi ſunt,* inquit, *qui inchoata bona minime conſummant, vt cauta circumſpectione conſiderent, quia dum propoſita non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum ſolicita intentione non creſcit, etiam quod fuerat bene geſtum decreſcit. In hoc quippe mundo humana anima quaſi more nauis eſt contra ictum fluminis condeſcendentis, quæ vno loco nequaquam ſtare permittitur, quia ad ima relabitur, niſi ad ſumma conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non ſubleuat, ipſa operandi remiſſio* Greg.3.p.c.35.

contra:

contra hoc quod operatum eſt pugnat. Hinc eſt enim, quod per Salomonem dicitur: Qui
Prou.18.9. *mollis & diſſolutus in opere ſuo fuerit, frater eſt ſua opera diſſipantis.* ALTERVM eſt, dandi occaſionem grauiori ruinæ. Qui enim in virtute progredi non
Apoc. 3. 16. vult, quaſi ianuam occludit inſpirationi diuinæ ac proinde exponit ſe pe-
Caſſ coll 6.c.17. riculo ne abiiciatur vel euomatur, vt loquitur Apocalypſis, à Deo, vt bene notauit IOA. CASSIANVS. *Lapſus, quiſpiam, inquiens, nequaquam ſubitanea ruina corruiſſe credendus eſt, ſed aut prauæ inſtitutionis deceptus exordio, aut*
Prou.16.18. *per longam mentis incuriam paulatim virtute animi decidente & per hoc ſenſim vitiis increſcentibus caſu miſerabili concidiſſe. Ante contritionem enim præcedit ruina, & ante ruinam mala cogitatio: quemadmodum domus nunquam ſubitaneo ad ruinam procumbit, impulſu, niſi aut antiquo vitio fundamenti, aut longa inhabitantiũ deſidia ſtillicidiis primum paruiſſimis penetrantib. corrupta ſenſim fuerint munimenta tectorum.* TERTIVM periculum eſt, nunquam emergendi ex gurgite tepiditatis. Vnde GREG. loco iam citato. *Sicut ante teporem frigus ſub ſpe eſt, ita poſt frigus tepor in deſperatione. Qui enim adhuc in peccatis eſt, conuerſionis fiduciam non amittit. Qui verò poſt conuerſionem tepuit, & ſpem quæ eſſe potuit, de peccatore ſubtra-*
Caſſ coll.4.c.19. *xit.* Fuſius CASSIANVS. *Qui ſemel tepido exorſus initio monachi cœpit abuti vocabulo, nec tamen humilitate ac feruore, quod debuit, iter huius profeſſionis arripuit, infectus ſemel hac miſerabili lue, & in ea quodammodo reſolutus, nec ex ſe vlterius perfecta*
Apoc.3. 16. *ſapere, nec alterius poterit monitis erudiri. Dicit enim in corde ſuo ſecundum illam Domini ſententiam, quia diues ſum & locuples, & nullius egeo. Cui illud quoque, quod ſubſequitur conſequenter aptabitur. Tu autem es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus: in eo factus etiam ſeculari deterior, quod nec miſerum ſe, nec cæcum aut nudum, aut emendatione dignum, vel egere monitis alicuius, aut inſtitutione cognoſcit, & ob hoc nec exhortationem quidem vllam verbi ſalutaris admittit, &c. Frequenter enim vidimus, de frigidis atque carnalibus, id eſt, de ſecularibus atque paganis ad ſpiritalem perueniſſe feruorem: de tepidis atque animalibus omnino non vidimus.*
Bern. ep. 96. Cum qua ſententia congruit illud B. BERN. ad Richardum Fontanenſem Abbatem, eiuſq; ſocios. *Multo facilius,* inquit, *reperias multos ſeculares conuerti ad bonum, quam vnum quempiam de Religioſis tranſire ad melius. Rariſſima auis in terris eſt, qui de gradu, quem forte in religione ſemel attigerit, vel parum aſcendat.*

Id.ſerm 6. V. REMED. Conſidera, quam infelix & miſerabilis ſit tepidorum ſtatus. *Non tibi horum,* ait BERN. in ſermone de aſcenſione Domini, *vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante neceſſe habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè ſuſtentantur, ſocij plane tribulationis, ſed non conſolationis. Exurgamus obſecro, quicunque eiuſmodi ſumus, reſarciamus animas, Spiritum recolligamus abiicientes perniciosam tepiditatem, etſi non quia periculoſa eſt & Deo ſolet, (vt interdum miſerabiliter plangimus) etiam vomitum prouocare: certe quia moleſtiſſima: plena miſeriæ & doloris, & inferno planè proxima vmbra mortis iure cenſetur.*

VI. RE

VI. Remed. Conſidera, quanti Deus faciat feruorem Spiritus è diametro repugnantem ſpiritui tepiditatis. *Neque enim Spiritus & caro*, inquit alicubi B. Bern. *ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præſertim cum tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitum prouocare.* Primum, Deus ipſe *ignis conſumens eſt*. vt eſt in Deuteronomio. Conſumens, nimirum tepiditatem, omnesq; imperfectiones noſtras. *Eſt Deus in nobis*, ait quidā Poeta Ethnicus, *agitante caleſcimus illo.* Deus nunquam à labore ceſſator eſt. *Pater meus* inquit Chriſtus apud Ioannem, *Vſque modo operatur, & ego operor.* Deinde Deo proximi Angeli ab ardore, vel incendio, teſte B. Hieronymo, dicuntur Seraphin. Et omnes pinguntur alati, ob promptitudinem in exequendis Dei mandatis ſaluteque noſtra procuranda. Quod ad homines attinet, fidelis populi Duces ſummi non alii electi ſunt, quam qui zelo diuino arderent; vt in veteri teſtamento Iudaici populi Moyſes, Dauid & alii. In nouo gentilis, B. Paulus & Petrus. Ex Apoſtolis quoque Chriſtus cariores habuit Petrum, Ioannem & Iacobum maiorem, ob eorum ardorem. Martyrum memoriam omnibus ſanctis anteponit Eccleſia ob eximium in fide & caritate, qua flagrarunt, ardorem. Quid aliud primos anachoretas Paulum, Antonium, Macarios, Arſenium, Pachomiū, alioſque innumerabiles, ac imprimis Ordinum religioſorum primos auctores & fundatores tam celebres reddidit, niſi ignis cœleſtis, quo pectora eorum arſerunt, totumque mundum ad imitandum inflammarunt? S. Franciſcus Seraphicus, totus in amore Dei vt carbo ignitus, auctore B. Bonauentura, etiam hyeme vnica tantum veſte contentus erat, affirmans, *non poſſe frigere foris, qui intus caleſceret.* Noſter quoque Franciſcus Xauerius inter labores conuerſionis Indiarum nonnunquam ita ardebat, vt acclamare cogeretur ad Dominum. *Satis eſt.* Nemini hunc ignem negat, qui apud Lucam dixit. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi vt accendatur?*

Bern. ſerm. 3. de aſcenſ.
Deut. 4. 24.
Heb 12. 29.
Ouid. 6. faſt.
Ioan. 5. 17.
Hier. ep. ad Damaſ. 162
Bonau. in eius vita.
Horat. in eius vita.
Luc. 12. 49.

VII. Remed. Si exiſtimes te in eiuſmodi tepiditatem labentibus annis incidiſſe, aut non longe ab ea abeſſe, ſecurim ad radicem pone, hoc eſt ſeriò labora, vt ad priſtinum feruorem Spiritus reuertare, non neglecto ſpiritualis Patris, ſi ad manum ſit, conſilio. Primum autem firmum in animo de vita emendanda renoua propoſitum, diuinumq; auxilium implora, vti ſancti in omnibus tribulationibus & negotiis grauibus fecere, quo fortiter illud, ſuperatis omnibus, quæ incidere ſolent, difficultatibus, exequi poſſis. Secundo confeſſionem generalem, vel de tota vita, vel de eo temporis interuallo, quo langueſcere cepiſti, cum ſingulari cordis contritione inſtitue, & ad ſacram Euchariſtiam accede. Qua ſumpta tibi ipſe ordinem rationemque meditandi, orandi, pios libellos lectitandi, & alia huiuſmodi deſcribe, deinceps accurate obſeruanda. Tertio ſingulis

Digitized by Google

menſibus, aut maioribus feſtis, vel bis quotannis idem propoſitum renoua. Si enim veteres ſancti exemplo S. Antonii quotidie ſoliti erant vitæ inſtituendæ propoſitum renouare, vt quotidie ad mortem parati eſſent, & dicere cum regio Propheta. *Et dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ excelſi.* Quanto magis nos præcipuis aliquibus totius anni diebus. Experimento in multis hactenus probatum eſt, renouationem illam crebriorem magnopere profuiſſe ad conſeruandum vel reuocandum veterem feruorem ſpiritus. Quarto, ſi tepiditas illa nimis altas in animo tuo radices egiſſe videatur, vt communi illo antidoto ægrè euelli poſſint, imitare exemplum eorum, qui Medici corporalis conſilio acidulas quantumuis longius remotas petunt, vt potu earum diuturniore inhærentem morbum repellant, hoc eſt, cum Medici ſpiritualis conſilio in ſeceſſu aliquo ab hominum conſuetudine ſeparato, recogita cum Ezechia rege omnes ſuperioris vitæ annos in amaritudine animæ tuæ, commentationes aliquas de fine ad quem à Deo conditus es, de variis Dei beneficiis in te collatis, de peccatorū grauitate, de mundi vanitate, de hominis nouiſſimis de vita paſſioneq́; Chriſti Domini inſtitue, experieriſq́; hac ſolitaria Spiritus exercitatione tantum in animo ignem accendi, vt tepiditas ius ſuum deinceps retinere non poſſit. Hanc ſeceſſionem diſcipulos docuit Chriſtus, cum apud Marcum eis dixit. *Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum.* Quo loco EVTYMIVS ſic habet. *Docemur hinc oportere. Eccleſiæ magiſtros non ſemper ſe exponere multitudini, ſed cum datur opportunitas, retrahi ac ſolitarios eſſe mentemque ab exteriori diſtractione reuocare.*

Athan. in eius vita. — Pſal. 76. 11. — Iſai 38. 15. — Marc. 6 31.

VIDE. V. *Acedia. Deſolatio ſpiritualis. Diſtractio. Immortificatio paſſionum. Inconſtantia. Ingratitudo. Linguæ abuſus. Otium. Pigritia. Præſumptio. Procraſtinatio. Puſillanimitas. Triſtitia.*

TIMOR HVMANVS SERVILIS.

Remedia contra Timorem Humanum.

I REMED. Conſidera quid diuina ſcriptura dicat de timore humano vel mundano, quo quis perculſus non veretur tranſgredi legem Dei vel S. Eccleſiæ: cuiuſmodi fuit Petri Apoſtoli, dum negauit Chriſtum, & Iudæorum, qui timentes ne tota gens periret, eundem occiderunt Scriptura autem improbat hunc timorem, & ab eo dehortatur. Nam Salomon ait. *Qui timet hominem, cito corruet* Et Iob. *Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.* Et Eccleſiaſticus, *Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt: ſic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum*

Matth. 26. 70. — Prou. 29. 25. — Iob. 6 16. — Eccli. 22. 21.

tum timoris non reſiſtet. Et Chriſtus apud Lucam. *Dico vobis, amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant.* Et B. Petrus. *Quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Timorem autem eorum ne timueritis & non conturbemini.* Et B. Ioannes. *Timor non eſt in caritate, ſed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet.* Et in Apocalypſi. *Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure.* Luc.12.4. 1.Pet.3.13. 1.Ioan.4.18. Apoc.21.8.

II. REMED. Conſidera SS. Patrum ſententias. S. BASILIVS *Nonquiuis timor bonus eſt aut ſalutaris. Eſt enim quidam hoſtilis timor, quem propheta deprecatur, ac petit, vt ne animæ inferatur ſuæ, dicens. A timore inimici eripe animam meam. Hoſtilis enim hic timor nobis ingignit mortis timorem, atque vt toti contrahamur pauore ad faſtum perſonæ eminentis perſuadet. Quomodo ergo hæc metuens martyrij tempore poterit vſq; ad mortem aduerſus peccatum reſiſtere?* S. AMB. *Nihil tam ſpeciale ſeruitutis eſt, quam ſemper timere. Ille verò in quauis conditione ſeruitii ſemper liber, qui amore non capitur, auaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui ſecurus ſpectat præſentia, quem futura non terrent.* S. Chry. *Hæc autem nunc dico & omnes ex corpo hiſtorias, in quibus tentationes & tribulationes, & regum iræ & inſidiæ ſunt, vt nihil timeamus, niſi tantummodo DEVM offendere. Etenim & tunc fornax accenſa erat: illi verò hanc quidem contempſerunt, peccatum autem timuerunt.* S. Hier. *Non dicam mulierem, ſed hominem formidare, de animi perturbatione deſcendit, quæ vitio carere non poteſt, dicente Dauid. Dominus auxiliator meus, non timebo, quid facit mihi homo.* Et rurſus *Duo ſunt timores Domini. Prior ſeruilis, qui principium ſcientiæ vel ſapientiæ vocatur, ſecundus amicalis qui perfectiorem ſapientiam comitatur. Timor ſeruilis principium ſapientiæ eſt, quia quisquis poſt errorem delictorum ſapere incipit, primo timore diuino corripitur, ne ad tormenta ducatur: ſed hunc timorem perfecta dilectio foras mittit: ſuccedit autem timor Domini ſanctus permanens in ſeculum ſeculi, quem non excludit ſed auget caritas Ipſe eſt, quo timet filius bonus, ne vel in modico oculos amantiſſimi patris offendat. Nam inchoatiuo timore ſeruilis adhuc animus metuit, ne ab irato Domino pœnis ſubigatur.* S. AVG. *Illi, qui Chriſto dixerunt, non eſt DEVS, ibi timuerant vbi non eſt timor. Dixerunt enim. Si dimiſerimus eum, venient Romani, & tollent nobis locum & regnum. O ſtultitia & imprudētia, dicens in corde ſuo, non eſt Deus. Timuiſti perdere terram, & perdidiſti cælum: timuiſti ne venirent Romani, & tollerent tibi locum & gentem, nunquid tibi tollerent Deum? Quid ergo reſtat? Quid, niſi vt iam fatearis, quia tenere voluiſti & tenendo malè amiſiſti. Perdidiſti enim & locum & gentem occidendo CHRISTVM.* Et iterum. *Timor, quo non amatur iuſtitia, ſed timetur pœna, ſeruilis eſt, quia carnalis eſt. Viuit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas, Cum verò pœna creditur ſecutura, latenter viuit, viuit tamen. Mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat: quia non ſpiritaliter delectatur*

Baſ. in Pſal.33. Pſal.63.2. Amb. de Ioſeph. c.4. Chry. hom.6 ad pop.A. Hier lib.2.in Pelag. Id in c.1.Prou. 1.Ioan.4.18. Pſal.18.19. Aug. in Pſal.53 Pſal.13.1. Ioan.11.48. Id in Pſal.1.8. conc.25.

Digitized by Google

eius bono, ſed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem caſto ipſa quæ hunc timorē foras mittit: peccare timet caritas, etiamſi ſequatur impunitas. S. Bern. ad Ogerium canonicum regularem. *Vides certe, quem timorem tibi incutere nitor, non qui tibi ſit laqueus deſperationis, ſed qui ſpem acquirat beatitudinis. Talis timor generat, nutrit & ſeruat humilitatem, ſed manſuetudinem, ſed patientiam, ſed longanimitatem. Quem non delectat tam inclyta proles? Alterius verò miſera ſoboles eſt pertinacia, immoderata triſtitia, rancor, horror, contemptus & deſperatio.*

Bern. ep. 87.

III. Remed. Cogita Deum præſentem omnibus actionibus tuis adeſſe, & non facile metu alicuius alterius diuinam legem præuaricabere. Hoc vtebatur rex Dauid, ne à ſuo propoſito facile dimoueretur. *Prouidebam*, inquiens, *Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dexteris eſt mihi ne commouear.* Eodem ſe muniebat Elias Thesbites, cum diceret ad Achab. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei verba.* Hoc clypeo tectus B. Paulus in prædicando Dei verbo omnem timorem principum & aliorum abiiciebat. Vnde cum aliquando vt eſt in Actis Apoſtolorum, periculum eſſet ne diſcerperetur à Saducæis *ſequenti nocte*, inquit Lucas *aſſiſtens ei Dominus ait. Conſtans eſto. Sicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.* In epiſtola verò altera ad Timotheum ipſe de ſe ita ſcribit. *In prima defenſione, nemo mihi affuit. Dominus autem mihi aſtitit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur.* Quæ loca S. Patres etiam de viſibili præſentia Chriſti intellexerunt. Eadem de cauſa in ſummo cum dæmonibus certamine S. Antonio aſtitit Chriſtus, eiusque vulnera ſanauit, vt narrat in eius vita S. Athanaſius. Sic Romæ aſtitit Petro ante paſſionem, vt robur illi adderet ad omnia mala perferenda pro Chriſti nomine. Nam cum Petrus diceret *Domine quo vadis?* reſpondit *Vade Romam iterum crucifigi.* Ita refert S. Ambroſius in oratione contra Auxentium, & Athanaſius in Apologia pro fuga ſua. Vnde B. Basilivs in quadam homilia, hoc remedium indicans ſic loquitur. *Qui dæmonum imaginatione facile conſternatur & expaueſcit hoſtilem in ſe timorem habet. Omninò autem timor huiuſcemodi perturbatio, nimirum animæ eſſe videtur prognata ex infidelitate. Nam qui Deum vt adiutorem fortiſſimum credit ſibi adeſſe, nullius vim ſe inuadentis pertimeſcit, nec facile commouetur.*

Pſal. 15. 8.
3. Reg. 17.
Act. 23. 11.
2. Thim. 4. 16.
Baſ. Pſal. 33.

IV. Remedivm. Clauum clauo pelle, hoc eſt, timorem minoris Domini, expugna timore maioris, nempe Dei: & timorem minoris confuſionis vel pœnæ, timore confuſionis maioris, nempe futuræ in die iudicii extremi, vel pœnæ maioris, nempe ſempiternæ inferni. Hoc antidoto poſt acceptum Spiritum ſanctum vſus eſt B. Petrus Apoſtolus, cum, vt eſt in Actis Apoſtolorum, Sacerdotum Principe præcipiente, ne amplius docerent in nomine Iesv, audacter reſpondit. *Obedire oportet DEO magis quam hominibus.* Et ante illum caſta Suſanna, cum, vt eſt apud

Act. 5. 29.

Digitized by Google

apud Danielem, ſola à peruerſis duobus ſenibus deprehenſa in pomario, ait. *Anguſtiæ mihi ſunt vndique. Si enim hoc egero mors mihi eſt. ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras. Sed melius eſt mihi abſq; opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini: & exclamauit voce magna.* Deinde Eleazarus in Maccabæorum hiſtoria, è ſcribarũ primoribus vnus, ætate nonagenarius, dum coactus ab impio rege carnes porcinas comedere contra Dei legem, reſpondit, *Etſi* (vel carnes vorando porcinas, vel ſimulando me vorare) *in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum omnipotentis nec viuus nec defunctus effugiam.* Eodem remedio vſi ſunt plerique omnes martyres pro Chriſti fide trucidati, memores dicti Chriſti. *Noli timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Eodem pertinet quod B. Chryſoſtomus ad populum Antiochenum occaſione trium puerorum ab Nabuchodonozore ad clibanum ardentem damnatorum dixit. *Tunc* inquiens, *fornax accenſa erat, illi verò hanc quidem contempſerunt, peccatum autem timuerunt. Magnum enim ſupplicium peccare, etiamſi non puniamur; peccata enim nos à Deo ſeparant. ſicut & ipſe dicit, Nonne peccata veſtra ſeparant inter vos & me? Pœnæ verò nos ad Deum perducunt. Inquit enim. Da nobis pacem, omnia enim retribuiſti nobis. Si quis vulnus habeat, quid timere dignum eſt? ſaniem, an medici ſectionem? peccatum, ſanies eſt, pœna ferrum medicinale. Sicut igitur ſaniem habens, & ſi non ſecatur, male habet, & cum non ſecatur, tunc eſt in maioribus malis: ita peccans, etiamſi non puniatur omnium eſt miſerrimus, & tunc maximè miſer, cum non punitur, & graue nihil patitur.* Sic S. BASILIVS loco citato. *Si quando ſenſeris te ad aliquod cieri peccatum, in mentem reuoca nulli mortalium tolerabile Chriſti iudicium, in quo quidem præſidet iudex in ſublimi throno: aſtabit porro omnis creatura ad eius aduentum contremiſcens. Eo ſinguli ſiſtentur examinandi de his, quæ geſſerint in viuis. Eos autem qui multa perperam in vita admiſerunt horrendi quidam circumſtabunt angeli ignem expirantes, & vultum nocti ſimilem præferentes, pro hominum mœrore atque odio. Deinde conſpicient barathrum in imum patens impermeabiles quidem illas, ignemque obſcurum, cauſticas quidem vires habentem, luce verò deſtitutum. Inde vermes innumerabiles venenoſos & carniuoros, ſemper eſitantes nunquam ſaturos, & intolerabiles dolores morſu infligentes. Poſtremo omnium duriſſimam pœnam, probrum illud & confuſionem ſempiternam. Hæc tu time, & eiuſmodi timore eruditus quaſi freno quopiam, animam tuam ad vitioſam concupiſcentiam procliuem cohibe.* Hæc contra timorem humanum.

Dan. 13. 22.
2. Mach. 6. 26.
Matth. 10. 28.
Chry. hom. 6.
Sap. 1. 3.
Baſ. in pſ. 33.

V. REMED. contra timorem ſeruilem, qui etſi malus non eſt, eſt tamen imperfectus, & ideo cum perfecta caritate, teſte B. Ioanne conſiſtere nequit. Ad illum autem repellendum B. GREG. in Paſtorali ſuggerit remedium his verbis. *Admonendi ſunt, qui flagella metuunt, vt ſi malis veraciter carere deſiderant, æterna ſupplicia perhorreſcant, neque in ſuppliciorum timore per-*

1. Ioan 4. 18.
Greg. 3. p. c. 14.

Digitized by Google

maneant, ſed ad amoris gratiam nutrimento caritatis exereſcant. Scriptum quippe eſt
1.Ioan.4.18. *perfecta caritas foras mittit timorem. Et rurſum ſcriptum eſt. Non accepiſtis ſpiritum*
Rom.8.15. *ſeruitutis iterum in timore ſed ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba*
2.Cor.3.17. *pater. Vnde idem Doctor iterum dicit. Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. Si ergo adhuc á praua actione formidata pœna prohibet, profecto formidantis animum nulla ſpiritus libertas tenet. Nam ſi pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat ſeruitus timoris. Bona enim pro ſemetipſis amanda ſunt & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea bonum facit, quia tormentorum mala metuit, vult non eſſe, quod metuat, vt audacter illicita committat. Vnde luce clarius conſtat, quod coram Deo innocentia emittitur, ante cuius oculos deſiderio peccatur.*

VI. REMED. contra eundem eſt, Conſideratio diuinorum beneficiorum, quorum tanta eſt magnitudo & multitudo, vt nullus animus
Aug.l.7.c.31. concipere, nulla lingua ea exprimere poſſit teſte B. AVG. qui in libris de Ciuitate Dei ita ſcribit. *Habemus à Deo præter huiuſcemodi beneficia, quæ ex hac adminiſtratione naturæ bonis malisq́; largitur, magnum & bonorum proprium magnæ dilectionis indicium. Quanquam enim quod ſumus, quod viuimus, quod cœlum terramq́; conſpicimus, quod habemus mentem atq; rationem, qua eum ipſum, qui hæc omnia condidit, inquiramus, nequaquam valeamus actioni ſufficere gratiarum: tamen quod nos oneratos, obrutosq́; peccatis, & à contemplatione ſuæ lucis auerſos, ac tenebrarum, id eſt, iniquitatis dilectione cæcatos non omninò deſeruit: miſitque nobis verbum ſuum qui eſt eius vnicus filius, quo pro nobis in aſſumpta carne nato atque paſſo, quanti Deus hominem pendere noſceremus, atque illo ſacrificio ſingulari à peccatis omnibus mundaremur, eiusque ſpiritu in cordibus noſtris dilectione diffuſa omnibus difficultatibus ſuperatis in æternam requiem, & contemplationis eius ineffabilem dulcedinem veniremus: quæ corda, quot linguæ ad agendas ei gratias ſatis eſſe contenderint?* Hucuſque Auguſtinus. Hæc beneficia ſi diligenter perpenderis, non poteris non puro & ſyncero amore Deum diligere, eiusque præceptis excluſo omni timore ſeruili parere. Si enim bonus filius ſuo parenti, & bonus diſcipulus præceptori, memores beneficiorum exiguorum quæ ab iis acceperunt, libenter obſequuntur in omnibus non formidine pœnæ, ſed virtutis amore, ne eos offendant, quanto magis nos, qui veri filii Dei ſumus, & germani diſcipuli Chriſti puriſſimo amore debemus obſequi diuinis præceptis, & non ſeruili, ſed ſancto vel caſto timore Deum timere?
Aug.ſerm.19. *Seruilis*, inquit idem Auguſtinus de verbis apoſtoli, *timor eſt, quo times cum diabolo ardere, timor caſtus eſt, quo times Deo diſplicere.*

VII. REMED. contra omnem metum, etiam naturalem eſt, bona
Iob.15.21. conſcientia. Vnde Iob de impio ſic loquitur. *Sonitus terroris ſemper in auri-*
Sap.17.10. *bus illius, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur.* Et Sapiens. *Cum enim ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua perturbata*

bata

Digitized by Google

batæ conſcientia. Et CHRYSOSTOMVS in homila de nequitia depulſa. *Quid improba conſcientia moleſtius? nihil profectò. Nihil adeo nos frangere, vel vrgere conſueuit, quàm rei aduerſæ, aut mali imminentis expectatio: nihil vnquam adeo nos ſubleuat, & quaſi volitare facit, quam recti conſcientia. Quod quidem facile poteſt in rebus humanis aduerti. Nam qui in carcere ſunt capitis damnati, vel ſi delitiis abundè fruantur, vitam agunt longè moleſtiorem, quam qui mendicando, nullius mali conſcii victitant.* Ita M. TVLLIVS. *Magna eſt vis conſcientiæ, & magna in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiſerint, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerint.* Et SENECA ad Lucilium. *Bona conſcientia prodire vult, & conſpici. Ipſas nequitia tenebras timet.* Et infra. *Proprium eſt nocentium trepidare.* Chry. hom. 22 Cic. pro Milone Sen. ep. 97.

VIII. REM. eſt magna fiducia in Deum, cum inuocatione diuini nominis, & ſanctorum coniuncta. Qua munitus rex Dauid dicebat. *Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo.* Et, *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum.* Et. *Qui confidunt in Domino ſicut mons Sion, non commouebitur in æternum.* In quæ verba ita CHRY. *Montem Sion vocat ſpem in Deum immutabilem, firmam, & conſtantem, inuincibilem & inexpugnabilem. Quemadmodum enim, etiamſi quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec conuellere, nec labefactare poterit, ita etiam, qui eum aggreditur, qui fiduciam in Deum collocauit, reuertetur domum vacuis manibus. Monte enim longè tutior eſt fiducia in Deum.* Hoc remedio contra terrores omnes vſi ſunt ſanctiſſimi quique prophetæ, vt Moyſes, Elias, Daniel, quorum exempla producit S. BASILIVS in oratione de patientia, aliique innumerabiles. Pſal. 26. 1. Pſal 30. 2. Pſal. 12. 41. Baſ. orat. 11.

VIDE. V. *Amor ſui. Conſcientia ſcrupuloſa. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Mortis metus immodicus. Puſillanimitas. Tentatio. Triſtitia.*

TRISTITIA

Remedia contra Triſtitiam.

I. REMED. Conſidera, quid diuina ſcriptura de ea diſſeruerit. Primo, duplicem tradit eſſe triſtitiam, bonam & malam. Nam Apoſtolus ita alloquitur Corinthios. *Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.* 2. docet triſtitiã ſeculi vel malam, (de qua nos hic loquimur,) eſſe noxiam animo & corpori. *In mœrore animi*, ait Salomõ, *dicitur Spiritus.* Et. *Mæror in corde viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur.* Et. *Spiritus triſtis exſiccat oſſa.* Et. *Sicut tinea veſtimẽto, & vermis ligno, ita triſtitia viri nocet cordi.* Et Eccleſiaſticus. *Omnis plaga eſt triſtitia cordis.* Et. *A triſtitia feſtinat mors, &* 2. Cor. 7. Prou. 15. 13. Prou 12. 25. Prou. 17. 22. Prou 25 20. Eccli. 25. 17. Eccli. 38. 19.

cooperit

Eccli.30.22. *cooperit virtutem, & triſtitia cordis flectit ceruicem.* 3. dehortatur à triſtitia. *Tri-*
Eccli.7.9. *ſtitiam*, ait Sapiens, *non des animæ tuæ. Triſtitiam longe repelle à te. Multos enim oc cidit triſtitia, & nō eſt vtilitas in illa.* Et. *Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.* 4. commendat gaudium. Vt in Pſalmis. *Letamini in Domino & exultate iuſti.* Et in
Pſal.31.11.
Eccl.3.12. Eccleſiaſte. *Cognoui, quod non eſſet melius niſi lætari, & facere bene in vita ſua.*
Eccli.30.16. Et. *Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.* Et in B. Paulo. *Gaudete cum gau-*
Rom.12.15. *dentibus.*

Baſ.orat.12. II. REMED. Conſidera verba SS. Patrum. S. BASILIVS oratione de mœrore. *Quemadmodum vermes maximè in lignis tenerioribus naſcuntur, ſic mœrores vt plurimum in homines molliores cadunt. Neque tamen feminis, neque viris conceſſus eſt nimius luctus, ac ingens vis lachrymarum, ſed vt paululum tantum rebus in aduerſis triſtitiæ ſe dent, & modicas quaſdam lachrymas profundant, atque hoc ita*
Amb. orat. 2. in *quiete, vt nec dentibus infrendant, neque vlulent, neque veſtes diſcindant.* S. AMB.
Satyrum. de fide reſurrectionis. *Depone mærorem, ſi potes: include, ſi non potes. Aut abſorbendus omnis, aut premendus eſt dolor. Cur enim mæſtitiam tuam non ratio potius, quam dies leniat? Nam quod obliteratura eſt temporis ſeries, melius prudentia mitigabit. Quin etiam hoc ipſum irreligioſum puto, erga ipſorum memoriam, quos dolemus amiſſos, vt obliuiſci eorum malimus, quàm conſolatione mulceri: aut cum horrore reminiſci, quam meminiſſe cum gratia: recordationem timere, quorum imago debeat eſſe voluptati.* S. CHRY. ad Olympiam. *Triſtitia animarum crudele tormentum eſt,*
Chry. ep.7. *dolor quidam inexplicabilis, & iudicium omni iudicio vindictaque deterius. Nam & vermi ſimilis eſt venenato, non ſolum carnem, ſed & animam ipſam perimens: & tinea non ſolum ad oſſa, ſed ad corda pertingens, & perpetuus quidam carnifex non animā dilanians, ſed vires animæ conſumens: & iugis nox, ac tenebræ profundæ, & tempeſtas & turbo, febris non apparens, omni igni validius incendens, & pugna requiem non habens, & languor plurimos obſcurans videntum. Non enim noctis tenebræ tales ſunt, qualis nox mæroris exiſtit, non quidem veniens ex lege naturæ, ſed ex cogitationum obſcuritate collecta, faciem omni tyranno crudeliorem præferens, nulli facile obtemperans eorum qui eam diſſoluere moliuntur.* S. AVG. de Geneſi ad litteram. *Illud quod*
Aug. lib.12.c.32. *Iacob dicit ad filios ſuos. Deducetis ſenectutem meam cum triſtitia ad inferos. Videtur*
Gen.44.29. *hoc magis timuiſſe, ne nimia triſtitia ſic perturbaretur, vt non ad requiem beatorum iret, ſed ad inferos peccatorum. Neque enim paruum animæ malum eſt triſtitia, cum etiam*
2 Cor.2.7. *iam Apoſtolus cuidā tam ſolicitè timuerit, ne maiore triſtitia abſorberetur.* S. GREG.
Greg.c.31. lib. 31. Moralium. *Radix cuncti mali ſuperbia eſt, de qua ſcriptura atteſtante dicitur.*
Eccl.10.15. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Primæ autem eius Soboles, ſeptem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: Scilicet, inanis gloria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria.* Et paulo poſt. *De triſtitia malitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa præcepta, vagatio mentis erga illicita naſcitur.* CASSIANVS lib. 9. inſtitutionum. *Triſtitiæ Spiritus orationes explere cum*
Caſſ.c.1. *ſolita cordis alacritate non permittit, non ſacrarum lectionum ſinit remediis incubare*

tran-

tranquillum quoque ac mitem fratribus eſſe, non patitur, & ad cuncta operationum, vel religionis officia impatientem & aſperum reddit. Et iterum. *Abſque illa triſtitia, quæ vel pro ſalutari pœnitentia vel pro ſtudio perfectionis, vel pro deſiderio ſuſcipitur* cap. 12. *futurorum, omnis triſtitia tanquam ſeculi, & quæ mortem inferat æqualiter repellenda eſt, ac ſicut fornicationis ſpiritus, vel philargyriæ, vel iræ, de noſtris cordibus penitus extrudenda.*

III. REMED. Propone in animo tuo, ſi virtutis cultor ſis, ſemper in Domino gaudere, vti hortatur Apoſtolus. *Semper*, inquiens, *in Domino gaudete.* Nihil enim præter peccatum contriſtare poteſt iuſtum, vel eum, cu- Phil. 4. 4. ius cor Dei amor vel timor poſſidet. *Anima*, inquit B. BASILIVS in ora- Baſ hom. 4. tione de gratiarum actione, *quæ ſemel ſe modis omnibus deſiderio ſui aſtrinxit conditoris, iamq; inſueuit oblectare ſe tantæ illius pulchritudinis contemplatione, prorſus non ſinet vehemens illud gaudium animi ſui per multiplicem carnalium affectionum mutationem intercipi. Quin potius quæ aliis mœrorem afferunt in cumulum lætitiæ ſibi conuertet.* Hoc gaudio exultans Apoſtolus Paulus ſcripſit. *Propter* 2.Cor.12. 10. *quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto.* Et rurſum *Nunc gaudeo in paſſionib⁹ meis.* Sic de Petro & Coloſſ.1. 24. Ioanne ſcribit B. Lucas. *Ibant à conſpectu concilii, gaudentes, quod digni habiti eſ-* Act. 5. 41. *ſent pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Imò Chriſtus ita faciendum docuerat Matth.5.11. *Cum perſecuti*, inquit, *vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes propter me, gaudete, & exultate.* Et B. Iacobus. *Omne gaudium*, ait, *exiſtimate* Iac.1.2. *fratres, ſi in varias tentationes incideritis.* Rationem huius gaudii reddens B. CHRY. ita locutus eſt ad populum Antiochenum. *Deum, ſicut oportet, ti-* Chry. hom. 18. *mens & in ipſo confidens voluptatis radicem lucratus eſt, & omnem habet lætitiæ fontem. Et ſicut in mare immenſum decidens exigua ſcintilla facile deletur, ſic quantacunq; Deum timenti illidantur velut in vaſtum lætitiæ pelagus incidentia extinguuntur atq; perduntur.* Vnde coniicere potes quantum ſit diſcrimen inter hoc quod eſt in Domino, & mundi gaudium. Mundi enim gaudium, non poteſt perfectè mederi triſtitiæ. Nam diues, honoratus, ſanus, vno aliquo infortunio, vt morte filii, ita turbatur, ac ſi omni ex parte miſer eſſet. Exem- Heſter.5 13. plo ſit Aman, qui cum eſſet ditiſſimus, & inter omnes principes regni Aſſueri primus, tamen mœrore contabeſcebat, quod vnicus homo Iudæus Mardochæus illum non honoraſſet. At gaudium in Domino animum communit contra omnia aduerſa. Qui enim eſt in gratia Dei, vel timet Deum, nihil reformidat niſi peccatum, ſciens omnia mala potius augere lætitiam animi, quam minuere.

IV. REMED. Conſidera, ſitne futurum, præteritum, an præſens malum, ob quod mœrore afficeris. Si enim ſit futurum, præmeditatione potes illud reddere mollius. *In die bonorum*, inquit Sapiens, *ne immemor ſis ma-* Eccli.11 25. *lorum.* non quaſi euentura ſint, ſic enim animum cruciares, contra illud

Digitized by Google

Matth. 6. 34. Amb c. 31. Chriſti. *Sufficit diei malitia ſua*, ſed quod euenire poſsint. Vnde AMB. in lib.
de Noe & arca. *Sapiens, non ſolum præterita recordatur, ſed etiam futura conſiderat*,
Gen. 9. 23. Greg. hom. 35. additq; id ſignificatum à filiis Noe, Sem & Iaphet cum incedentes retror-
ſum, anteriora tamen videbant. Et B. GREG. in Euangelia. *Minus iacula*
feriunt, quæ præuidentur, & nos tolerabilius mundi mala ſuſcipimus ſi contra hæc per
Tuſcul 3. Sen. ep. 77. *præſcientiæ clypeum munimur*: Sic M. T. Cicero, in Tuſculanis. *Præmeditatio*
futurorum malorum lenit eorum aduentum. Et SENECA *Præcogitati mali mollis*
ictus venit. Exemplum huius antidoti commemorat Plutarchus in lib. de
tranquillitate animi. Scribit enim Vlyſſem peregrè reuerſum cognita re-
pentina ſui canis morte illacrymaſſe, non autem cognita mortè vxoris,
quia multo ante præſumpſerat morientis vxoris imaginem. Eadem præ-
ſumptione munitus ANAXAGORAS, teſte Cicerone loco citato, nuncia-
Chry. lib. 2. de proui. ta morte filii, reſpondit. *Sciebā me genuiſſe mortalem.* Adde CHRY. exiſtima-
re eſſe animi prorſus abiecti & ſtultū mœrore ſe conficere ob futura ma-
la, maximè ſi incerta ſint. *Maximæ*, inquit, *eſt puſillanimitatis eorum gratia quæ*
necdum contigerunt, incertumq; eſt, an euentura ſint, mœrore iam nos ac dolore conficere,
Et infra. *Summæ eſt amentiæ in rebus incertis certo ſe iam cruciatu conficere*.

V. REMED. Si præteritum ſit malum, vel iam eueniſſe exiſtimetur,
(vt filius abſens mortuus, vel merces naufragio periiſſe) neceſſitatem
conuerte in virtutem, fortiter & lubenter ſuſtine, eo quod anſam tibi hic
caſus præbeat præclariſsimas virtutes exercendi, vt patientiæ, magna-
nimitatis, fiduciæ in Deo. Deinde occaſio data ſit Deo ſtudioſius ſeruien-
di & plus apud eundē merēdi. Qua cogitatione munitus Dauid Prophe-
Pſal. 24. 18. 2. Tim. 2. 12. ta dicebat. Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte omnia
peccata mea, & D. Paulus. *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus.* Ethnici quoq;
philoſophi cognouerunt aduerſus caſus prodeſſe, ſi moderatè ferantur.
Sen. c. 9. *Calamitates*, inquit SENECA lib. de tranquillitate vitæ, *interdum in remedium*
ceſſere, & leuioribus incommodis grauiora ſanata ſunt. Et de prouidentia. *Inter mul-*
Id. ep. 86. *ta magnifica Demetrij noſtri & hæc vox eſt, quæ recens ſonat adhuc & vibrat in aurib⁹*
meis. Nihil, inquit, videtur mihi infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduerſi. Et in
epiſtolis. *Demetrius noſter vitam ſecuram, & ſine vllis fortunæ incurſionibus mare*
mortuum vocat.

VI. REM. ſi verò malum ſit præſens, mentem erige [illegible] & fiducia pro-
Iac. 1. 12. miſſæ felicitatis æternæ, ſi patienter ſuſtinueris. *Beatus enim vir*, inquit B. Ia-
Eccli 11. 27. Caſſ. 9. inſtit. c. 13. cob. *qui ſuffert tentationē, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam, quā Deus*
repromiſit diligentibus ſe. Vnde Sapiens monet. *In die malorum, ne immemor ſis*
bonorum. Et IOAN. CAS. hoc vnum pro curanda triſtitia antidotum pro-
ponit. *Hanc ergo*, inquit, *pernitioſiſſimam paſsionem ita de nobis expellere poterimus,*
vt mentem noſtram ſpirituali meditatione iugiter occupatam futura ſpe & contempla-
tione repromiſſæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuerſa triſtitiarum genera,
ſiue

Digitized by Google

ſiue quæ ex præcedenti ira deſcendunt, ſiue quæ amiſſione lucri, vel detrimenti illatione nobis adueniunt, ſiue de irrogata generantur iniuria, ſiue q̃ de irrationabili mentis confuſione procedunt. ſeu quæ lethalem nobis deſperationem inducunt, valebimus ſuperare.

DEINDE cogita, mœrore te non minuere malum, ſed augere potius: vt rectè dixerit Sapiens. *Non eſſe vtilitatem in illa. Audiui*, inquit CHRY, ad populum Ant. multos ad ſeipſos dicentes. *Quæ vtilitas quod dolui? nec pecunias recuperaui, & meipſum læſi.* Et ratio manifeſta eſt. quia plus lædit hominem animi triſtitia, quam alia quælibet iactura. nec aliter, quam amara herba cibis admixta omnes cibos reddit inſipidos; ſic omnes actiones noſtras reddit faſtidioſas & acerbas. demum perpende nihil eſſe noui, quod tibi accidit. multos ante te eadem mala paſſos & paſſuros. Quare Cicero in Tuſculanis contra Carneadem tuetur carmen hoc Euripideum. Eccli. 30. 22. Chry hom. 18. Cic. 3. Tuſcul.

Mortalis nemo eſt, quem non attingat dolor,
Morbusq́; multi ſunt humandi liberi,
Rurſum creandi: morsq́ue eſt finis omnibus,
Quæ generi humano nec quicquam afferunt.
Reddenda eſt terræ terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges: ſic iubet neceſſitas.

VII. REMED. Conſidera incommoda, quæ triſtitia ſolet afferre, tam corpori quàm animo. Animo quidem, quia omnem actionem intelligendi & volendi quaſi obſtupefacit & obtundit. Vnde S. THOMAS Aquinas alicubi teſtatur B. GREG. ex mœrore intermiſiſſe pleniorem explanationem in Ezechielem Prophetam, ipſeq́; non obſcurè indicat homilia vltima in eundem. Idem vſu venit & B. HIER. in eundem Ezechielem cōmentaria ſcribenti, vt indicat in epiſtola ad Pammachium & Anapſychiam. Corpore verò. quia *vt anima gaudens*, teſte Sapiente, *ætatem floridam facit, ita ſpiritus triſtis exſiccat oſſa*, BASILIVS de gratiarum actione. *Multos ſane nouimus, cum calamitate ingenti affligerentur, ſibi vi à lacrymis temperaſſe, deinde in quoſdam morbos inſanabiles cecidiſſe, in apoplexias, inquam, ac paralyſes: alios verò penitus exanimatos eſſe, cum vires ipſorum perinde ac debile fulcrum quoddam triſtitiæ onere confringerentur.* Et CHRY. de Prouidentia. *Mœror etiam, abſente dæmone, multa per ſe horrenda efficit, plurimosq́; eorum, qui ſibi vel nexuerunt laqueos, conſciuerunt gladios, vel fluuiis ſe vndis, vel flammis donauerunt, vel alio quouis genere perdidere ſeipſos ſola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulſos reperiemus.* Et iterum. *Omni actione diabolica potentior eſt ad nocendum mœroris magnitudo. Namq; & dæmon quoſcunque ſuperat, per mœrorem ſuperat. Eum ſi auferas, nihil à dæmone quiſquam lædi poterit.* Prou. 17. 22. Baſ. hom. 4. Chry. lib. 2. Id. lib. 3.

VIDE. V. *Deſolatio ſpiritalis. Deſperatio. Illuſiones ſpiritales. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Inuidia. Mortis metus. Puſillanimitas. Timor humanus.*

Digitized by Google

V

VENEFICIA.

Remedia aduerſus Veneficia.

V.Superſtio. PRIMVM Remedium. Conſidera ſacrarum litterarum teſtimonia, ſanctorumq; Patrum, ſupra contra SVPERSTITIONES allata.

II. REMED. ſit vera, Catholica, & Romana Fides. Hoc enim aduerſus omnes Satanæ fraudes præſcripſit Apoſtolus in epiſtola ad Epheſios, dum ait. *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, &c. in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere.* Et ad Theſſalonicenſes. *Nos qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis, quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Vnde B. ANTONIVS apud Athanaſium, ad fratres ſuos dixit. *Magna dilectiſſimi aduerſus dæmonem arma ſunt, vita ſyncera & intemerata in Deum fides.* Et EPIPHANIVS in hæreſi Ebionæorum ſcribit conatus Magorum, vt feminam quandam Chriſtianam in amorem pellicerent, irritos fuiſſe, ob crucis ſignaculum ab ea factum, & inſignem eius fidem. IOAN. NIDERIVS in ſuo formicario huiuſmodi narrat exemplum. *Cum quidam maleficus me inuitaret, vt quendam inimicum ſuum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magiſterulum, id eſt, dæmonem: qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet. Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit, idcircò non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo, ſi libet, ei nocere poſſum.* Alia exempla habet THOMAS Boſius de Eccleſiæ Notis. Demum experientia didicimus fide Chriſtiana Catholica in INDIAM inuecta dæmonum præſtigia, ſpectra, & oracula magna ex parte ceſſaſſe.

Eph. 6. 16.

1. Theſſ. 5. 8.

Ath in vita.

Epih. hær. 30.

Nid. c. 4.

Boſ. lib. 15. cit.

III. REMED. ſit diuini nominis, Deiparæ virginis, aliorumue ſanctorum inuocatio. Cuius exemplum habemus in libro S. Tobiæ. Huius enim filius iunior Tobias conſilio angelico edoctus, dæmones, qui ſuæ coniugis Saræ futuræ ſeptem iam maritos occiderat, vim trium dierum oratione

Tob 6. 18.
Tob 8. 6.

Digitized by Google

oratione prorſus fregit & labefactauit. Nec ſimilia deſunt in veterum Patrum ſcriptis. Nam Greg. dictus Theologus, oratione in laudem B. Cypriani edita prolixè narrat, quemadmodum S. Iuſtina Virgo & martyr ardentibus ad Deum Deiparamq; fuſis precibus omnes Satanæ machinationes, quas Cyprianus Magus in eam fœdo eius amore excæcatus concitarat, profligarit. Quo facto, inquit Gregorius, *ad amantem accedit tentator, victum ſe receſſiſſe indicat, eamque ob cauſam à Mago contemnitur. Quam rem acerbè ferens in eum ipſum immigrat. Quid hic faceret demens & arreptitius amator? Ad Virginis Deum, quemadmodum Saul ad Dauidis citharam confugit, & à malo Spiritu per fidem in Chriſtum purgatur, amoremq; carnalem commutat in ſpiritualem, magicos libros igne abſumit, à dæmonibus ſecedit, Deo adiungitur.* Qui tandem & martyrii coronam, cum B. Iuſtina adeptus eſt, eiusq; annua memoria Septembri menſe ab Eccleſia recolitur. Fuiſſe autem hunc alium à B. CYPRIANO Carthaginenſi Epiſcopo, & non eundem, vt exiſtimauit Greg. in annotationibus Romani Martyrol. oſtendit Illuſtr. Card. Baronius, & alii. Aliud exemplum de S. Antonio eremita commemorat Ioan. CASSIANVS. Philoſophi duo, inquit, *deſpicientes B. Antonium velut imperitum, ac ſine litteris virum, volentesq; eum ſaltem de cella ſua magicis præſtigiis, & circumuentione dæmonum perturbare, ſpiritus ei nequiſſimos immiſerunt, ad impugnationem hanc morſu liuoris adducti, eo quod maximæ hominum turbæ ad eum velut famulum Dei quotide conuenirent. Cumque illo nunc quidem imprimente pectori ſuo frontiq; ſignaculum crucis, nunc verò orationi ſuppliciter incumbente, ne approximare quidem diriſſimi dæmones eidem prorſus auderent, atq; ad eos, qui illos direxerant abſq; vllo reuerterentur effectu: & alios illi in nequitiam vehementiores rurſus immitterent, nihil tamen præualerent, eo profecerunt tales, tantæque eorum inſidiæ magica arte quæſitæ, vt per hæc euidentiſſimè comprobarent magnam profeſſioni Chriſtianorum ineſſe virtutem.* Addam exemplum recentius pro inuocatione B. MARIÆ Virginis, ex libro quarto hiſtoiæ Lauretanæ à noſtro Horatio Turſellino conſcriptæ. Qui cum de adoleſcente quodam perdito narraſſet, quemadmodum chirographo ſuo Satanæ fidem obſtrinxerit, ſi eius ope potiri poſſet congreſſu mulieris, quam deperibat ac tandem pœnitudine ſceleris ductus Lauretum appulerit, ad omnem pœnam ſubeundam paratus ſi ſpes ſalutis foret, tandem ſubiicit. *Itaque ſacerdos hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Triduo extracto, ſacerdos optimũ ratus eſt ante abſolutionem chirographum à dæmone extorqueri, ne quid omnino iuris in illum haberet. monet vt auguſtiſſimum B. V. Lauretanæ ſacellum ingreſſus precibus lachrymisq; Deiparam eouſque fatigaret, dum chirographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatisq; auidus, haud dubia ſpe id ſe impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore lacrymans obnixè eam precatur, vt re-*

G.Naz.

26. Sept.

Caſſ. coll. 8. c. 18.

Horat. c. 33.

cepto nefario illo chirographo ſaluti ſuæ conſultum velit, genti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat. MONSTRA TE ESSE MATREM, SVMAT PER TE PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS *Talia precatus ſubito chirographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaq; vix ſibimet ex inopinato gaudio credens integrato fletu grates Virgini eximias agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exultans ad ſacerdotem accurrit, receptum Deiparæ beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot tantisque in Chriſtum, atq; in ipſum qui ſcripſerat, diris & execrationibus refertum, vt facilè appareret à ſempiterni humani generis hoſte dictatum.* Similia exempla habet CÆSARIVS lib. 6. miracul. c. 26. & 27. & Thomas Cantip. Apiar. lib. 2. c. 29.

IV. REMED. Da operam vt cum precibus coniungas innocentiam vitæ, ſaltem à peccatis mortalibus, quæ homini gratiam DEI eripiunt, ſecundum conſilium à ſeniore Tobia filio datum. *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deũ, & caue ne aliquãdo peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri* Antidotum eſt B. AVGVSTINI libro de ciuitate Dei decimo. *VERA,* inquit, *pietate homines Dei aeream poteſtatem inimicam, contrariamque pietati, exorcizando eiciunt, non placando: omnes tentationes, aduerſitatesque eius, orando vincunt non ipſam, ſed ſuum Deum aduerſus ipſam. Non enim aliquem vincit, aut ſubiugat niſi ſocietate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem aſſumpſit, egitque ſine peccato vt in ipſo ſacerdote ac ſacrificio fieret remiſſio peccatorum, id eſt, per mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Ieſum per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo. Non enim niſi peccatis homines ſeparantur à Deo, quorum in hac vita non fit noſtra virtute, ſed diuina miſeratione purgatio: per indulgentiam illius, non per noſtram potentiam.* Et B. CHRY. dum ita loquitur ad populum Antiochenum. *Quid tandem ſunt omnia? Sæpe domum quis ſuam egreſſus hominem vidit monoculum, vel claudicantem, & ominatus eſt. Hæc eſt Pompa Satanica. Non enim hominis occurſus malum facit eſſe diem ſed in peccatis viuere. Cum igitur domo exieris, id vnum ſolum cuſtodi, ne occurrat tibi peccatum: hoc enim eſt quod ſupplantat: præter hoc verò nec ipſe diabolus nos quippiam lædere poterit.* Et in oratione Calendis habita. *Cum,* inquit, *diabolus ſtudeat noſtros in virtute labores frangere, & animi alacritatem extinguere, tum bonas, tum malas felicitates certis diebus aſſcribere nos docet, contra illud Apoſtoli. Dies obſeruatis, & menſes, & tempora & annos: metuo vobis, ne fruſtra in vobis laborauerim. Nam qui ſibi ipſi perſuadet diem vel bonum vel malum eſſe, neque in malo die bonorum factorum, curam habebit, quaſi propter diei neceſſitatem fruſtra laborando nihil proficiet, neque contra in bono die quicquam faciet, quaſi propter bonum diei ſucceſſum propria ſocordia nequaquam lædatur. Itaque reſiſtere nos oportet, & certo ſtatuere, nihil malum eſſe, niſi peccatum ſolum, & nihil bonum, niſi virtutem ſolam, & perpetuum Dei cultum.*

Tob. 4. 6.

Aug. c. 22.

Chry. hom. 21.

Gal. 4.

V. REMED. Ea imprimis peccata fuge & deteſtare, per quæ aditus fit ad

fit ad Magicas artes diſcendas & maleficia. Inter quæ primum eſt ſecundum Doctores OTIVM. Otium enim, vt dici ſolet, eſt puluina diaboli. Vnde B. Hier. ad Ruſticum monachum. *Aliquid operis facito, vt ſemper te diabolus inueniat occupatum.* & IOAN. CASSIANVS in inſtitut. monaſticis. *Hæc*, inquit, *apud Ægyptum ab antiquis Patribus ſancita eſt ſententia, operantem monachum dæmone vno pulſari, otioſum verò innumeris ſpiritibus deuaſtari.* Et B. BASILIVS in Hexæmeron. *Otium maleficii eſſe principium nemo ignorat.* Imò Spiritus ſanctus apud Eccleſiaſticum. *Multam*, ait, *malitiam docuit otioſitas.* Exemplum habemus in filiis Iſrael qui propter otium in idololatriam, omnium ſuperſtitionum Magicarum matrem dilapſi ſunt. *Sedit populus*, inquit S. ſcriptura, *manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* II. Vitium eſt, TRISTITIA nimia, vel DESPERATIO. *In mœrore enim animi*, teſte Salomone, *deiicitur ſpiritus.* Exemplum habes apud Metaphraſtem ex Eutychiano Patriarcha nouæ Romæ, de Theophilo Oeconomo ita ſcribentem. *CVM Cæſar Iuſtinianus rerum potiretur, Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana œconomus Eccleſiæ fuit, multis quidem ille gratus, & Epiſcopali munere, quod tamen conſtanter detrectauit, dignus exiſtimatus. Qui ab æmulis immeritò accuſatus, & de officio Oeconomiæ deiectus in eam animi impotentiam deuenit, vt adhortatori Mago Iudæo morem gerens Chriſtum Dei filium, ac matrem eius Mariam data ſyngrapha turpiſſimè abnegaret, ſeque totum imperio Satanæ, qui ſe videndum obtulerat, traderet atque manciparet.* Hæc ille. Quanquam poſtea interuentu B. Virginis Mariæ, ad cuius opem confugit, ſyngrapham diabolicam recepit, & cum fama ſanctitatis vitam concluſit. Huic triſtitiæ vitio maximè obnoxiæ ſunt mulieres, ſi quando in magnam aliquam calamitatem incidant, & abſint, qui conſilio eas iuuent. III. Vitium eſt, Conſuetudo praua aduocandi dæmonem, vel ſe illi deuouendi. *Dilexit maledictionem*, inquit Pſaltes regius, *& veniet ei.* Exempla duo habes apud Cæſarium. Alterum in vita S. Engelberti Colonienſis Epiſcopi & martyris, quã habet Surius, de quodam in Martyrem maledico ſibi inſaniam imprecante, & mox furore correpto miſereq; poſtero die conſumpto. Alterũ in lib. 11. Miraculorũ, de muliercula, cum ſe dæmoni addixiſſet, à dæmone in aera ſublata, & nuſquã amplius apparente. IV. Vitium eſt Curioſitas. Vnde monet Sap. *In pluribus operibus Dei non eris curioſus: plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Huic vitio B. AVGVSTINVS in libris de ciuitate Dei imprimis tribuit deſiderium Magicarum artium condiſcendarum, nec immeritò: quia B. Lucas in Actorum Apoſtolicorum hiſtoria, eos qui Magicos libros combuſſerant coram omnibus, diſertè ait *curioſa* fuiſſe ſectatos. V. VITIVM eſt SVPERBIA. *Ipſe enim*, inquit Iob, *eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ*, nempe diabolus. VI. eſt,

Luxu-

H. ep. 4.
Caſſ. lib. 10. c. 23.
Baſ. hom. 7.
Eccli. 33. 20.
Exo. 32. 6.
Prou. 15. 13.
In Febr. apud Surium.
Pſal. 108. 18.
Sur. in Nou.
Eccli. 3. 22.
Aug. l. 10. c. 9. & 18. c. 19.
Act. 19. 10.

Digitized by Google

Eccl. 19. 2. Luxuria. *Vinum enim & mulieres,* ait Eccleſiaſticus, *apoſtatare faciunt Sapientes.* Ob hanc luxuriam Salomon idololatra factus, Aſmodæus ſeptem Saræ ſponſos trucidauit, ſeptem dæmonia Mariam Magdalenam occuparunt, Apoſtolus incæſtuoſum Satanæ tradidit. Vnde B. Iſidorus lib. 2. de ſummo bono. *Principaliter his duobus vitiis diabolus humano generi dominatur, id eſt, ſuperbia mentis & luxuria carnis. Vnde & Dominus in Iob loquitur de diabolo dicens. Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus. Per calamum enim inanis ſuperbia, per loca verò humentia carnis demonſtratur luxuria.* Idem habet S. Greg. lib. 33. moral. c. 3. Qua de cauſa nunquam auditum eſt, Virginem aliquam caſtam fuiſſe ſagam. VII. eſt Auaritia. *Nam qui volunt diuites fieri,* ait B. Paulus. *incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt hominem in interitum & perditionem.* Vnde legimus in Actis Apoſtolicis ſummo in pretio habitam à Magis *puellam pythonem habentem, quæ quæſtum magnum præſtabat Dominis ſuis diuinando.* Et confitentur ſagæ, nihil maleficii ſe inferre poſſe hominibus liberalibus, qui eleemozynas magnas egenis impertiunt. Antidota aduerſus hæc vitia habes titulis ſuis.

3. Reg. 11. Tob 6. 7. Marc 16. 9. 1 Cor 55. Iſid. c. 39. Iob. 40 16. Cypr. ad Demetr. 1. Tim. 6. 9. Act. 16. 16.

VI. REMED. Si in peccatum lethale lapſus fueris, confeſtim ad Pœnitentiæ vel Confeſſionis Sacramentalis præſidium refugias, ne anſam præbeas maleficio. *Si enim,* teſte B. Ioanne. *confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra.* Hoc antidotum ſuis auditoribus contra auguria, omneſq; magicas ſuperſtitiones præſcripſit B. AVG. *Qui,* inquiens, *hucuſque in iſtis diabolicis rebus captiuandum diabolo tradidit ſe, toto corde pœnitentiam agat, & illa ſacrilegia ſupradicta cum omni horrore fugiat, & contemnat, vt illi DEVS & indulgentiam dignetur dare, & ad æternam beatitudinem ob gloriam nominis ſui faciat peruenire.* Ioannes Diaconus vitæ B. Gregorii Magni ſcriptor tria commemorat exempla eorum, qui à dæmone poſſeſſi, mox vt peccatum B. Gregorio confeſſi ſunt, pœna peccati liberati fuere, ac eorum quidem vnum cum octies negaſſet, octies à dæmone renouata vexatione tortũ, nona demum vice, qua furtum faſſus, percepta abſolutione penitus fuiſſe redditum immunem. Petrus quoque Cluniacenſis Abbas, æqualis D. Bernhardi, cum narraſſet horrendam monachi cuiuſdam vexationem, neque oratione, neque aquæ luſtralis aſperſione tolli potuiſſe, ſubiungit. *Sed ne miretur aliquis benedictæ aquæ aſperſione dæmonem non fugatum: agnoſcat tabe interius latente vnguẽta exterius adhibita nihil proficere poſſe. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuſlibet latuerit, nullius exterius Sacramenti perceptio ei prodeſſe poterit.* Hortatus ergo illum ad confeſſionem omnium peccatorum faciendã Abbas, poſtquam confeſſus, vexatio prorſus deſiit. Sic & S. Athanaſia Abbatiſſa, apud Metaphraſtem, mulierem quandam eripuit à vexatione eiuſdem dæmonis.

1. Ioan. 1. 9. Aug. ſerm. 241. I. D lib. 1. c. 11. 12. 13. P. lib. 1. mirac. c. 6. Met. 14. Aug.

& Re

& Reginaldus in vita S. Dominici Confeſſionis beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehenſum per templum raptabat, ab eo vindicauit. Theodor. de Apold. lib. 6. vitæ.

VII. REMED. eſt S. EVCHARISTIA, & incruentum MISSÆ ſacrificium. *Vir Tribunitius*, ait B. AVG. in libris de Ciuitate Dei, *Heſperius qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum Zubedi appellatum, vbi cum afflictione animalium, & ſeruorum ſuorum domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente presbyteros, vt aliquis illorum eo pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio, DEO protinus miſerante ceſſauit.* IOAN. CASSIANVS in Collationibus meminit cuiuſdam à dæmone nocturnis illuſionibus grauiter infeſtati, qui cum Seniorum conſilio medicina ſalutari S. Euchariſtiæ vſus fuiſſet, *ita omnis*, inquit, *diabolica tentationis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præterita illuſionis conſuetudo ceſſaret.* S. BERN. vt eſt in eius vita, perſonam quādam impoſita tantum Euchariſtia in eius caput ab generis humani hoſte liberauit. Mediolani quoque ſacrificio Miſſæ coram energumena oblato, poſtquam pacem miniſtro in populum diffundendam dediſſet, pax & ſalus integra mulieri reſtituta eſt. S. Macarius quoq; apud Palladium in hiſtoria Lauſiaca palam teſtatus eſt, cum mulierem quandam à maleficio liberaſſet, idcirco incantationem Magicam vim in illam habuiſſe, quod S. Euchariſtiam ſumere diebus multis omiſiſſet. Aug. l. 22. c. 8. Caſſ. coll. 22. c. 6 Guilh. lib. 1. c. 5. Pall. c. 19.

VIII. REMED. Oleum infirmorum per Epiſcopum benedictum, quo ex diuina inſtitutione vtimur in Extremæ vnctionis Sacramento; eſt enim ad corporis quoque ſanitatem inſtitutum. V. BEDA ſcribens in Lucam narrat monialem energumenam à dæmone grauiter vulneratam Sacerdoti tale conſilium dediſſe. *Si oleum pro infirmis conſecratum medicamento aſperſeris, ſicq; me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nam vidi quondam per Spiritum in quadam longius poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi, puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à ſacerdote curatam. Fecit vt illa ſuggeſſerat, ſtatimq; huius remedium, quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.* Sic, apud Metaphraſtem, Eucheria vxor Agapij veneficio attentata, cum ei roderentur inteſtina, à S. Parthenio oleo ſanctorum ſanata eſt. Sic eodem teſte B. Auxentius Archimandrita morbis à dæmone illatis mederi conſueuit. Marc. c. 15. Iac. 5. 14. Bed. in c. 8. Met. 7. Feb. Id. 14. Feb.

IX. REMED. eſt Exorciſmus Eccleſiaſticus, à primis Eccleſię Catholicæ initijs ita probatus, & frequentatus, vt inde nomen obti-

Digitized by Google

nuerit Ordo Eccleſiaſticus Exorciſtarum. Exorciſmus autem non eſt, aliud quàm oratio & adiuratio ab Eccleſia approbata, qua nomine Chriſti imperamus dæmoni, vt ab homine recedat. Concluditur autem, non vt aliæ preces, *Per Chriſtum Dominum noſtrum.* Sed, *per eum, qui venturus eſt iudicare ſeculum per ignem.* Nihil enim dæmones æquè horrent, ac nominationem diei extremæ, quia ea deturbandi ſunt in Tartara. Vnde B. Cyprian. Demetrianum Chriſtianorum hoſtem ſic alloquitur. *O ſi audire eos* (dæmones) *velles & videre, quando à nobis adiurantur, & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſis corporibus eijciuntur, quando eiulantes & gementes voce humana & poteſtate diuina flagella & verbera ſentientes, venturum iudicium confitentur.* Formulam exorciſmi habet Sacerdotale Romanum. Cauere autem debet Exorciſta, ne cum dæmone iocetur, & curioſa miſceat colloquia. *Vidi*, inquit Ioan. Niderius in Formicario ſuo, in conuentu Colonienſi *fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones valde famoſum. Hic cum in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obſeſſo corpore arctaret, dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater ait ioco. In cloacam meam vadas. Exijt igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare vellet dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.* Sancta res eſt, dæmones eiicere, & ideò ſanctè tractanda. Exemplum peruetuſtum & illuſtre exorciſmi habes apud Surium in vita B. Vrſmari Epiſcopi à Ratherio conſcripta. *ad quem cum Monialis à dæmone obſeſſa adducta eſſet, ille non de ſua, ſed de Domini præſumens virtute, accepto libro cœpit legere exorciſmum ſuper caput illius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosq́; & os eius liniuit, & protinus immundum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella pauor quidam, qui præſentia diaboli ſeminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit ſibi aquam cum ſale deferri, quibus benedictis, iuſſit ſpargi per cuncta monaſterij loca, & ſic omnis pauor cum auctore ſuo Satana diſceſſit.* Qui ritus & hodiè ſunt in vſu. Illud verè ſciendum eſt, vt rectè monet Toſtatus, exorciſmis non repelli omnes moleſtias, quas dæmones inferunt hominibus, ſed eas tantum ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur, cuiuſmodi ſunt illæ, quas inferunt corporibus, dum intra illa manent, vel exterius ea obſident.

Cyp. ad Demet.

I. Nider.

Sur. 18 April. Vixit ante annos 800.

X. Remed. Aqua benedicta, eaq́; duplex. Vna baptiſmalis, in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure Canonico eſt comprobata. Altera luſtralis, ſingulis Dominicis, nominatim ad dæmonis fraudes auertendas, benedici ſolita, de qua exſtat Alexandri I. Papæ epiſtola. Exempla de hac re ſunt innumera. B. Epiphanius

c. in Sabbato de conſ d. 4.

phanius ſcribit in Panario, Ioſephum quendam, cum adhuc Iudæus eſſet, inſanum hominem aſperſione aquæ benedictæ ſanitati reſtituiſſe. Palladius teſtatur B. Macarium eremitam, fœminam quandam magicis præſtigijs in equam transformatam, effuſa in caput eius ſacra aqua, priſtinæ formæ reddidiſſe. B. Theodoretus quoque in hiſtoria Eccleſiaſtica commemorat, Marcellum Epiſcopum, cum Iouis Apameni fanum dirueret, cerneretq; dæmonis ſpectrum impedire, ne materiam ligneam flammæ vis depaſceretur, ſignaculo crucis aquam benedixiſſe, ea flammam aſperſiſſe, ſpectrumq; depuliſſe. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus quinquaginta energumenos ſimul porrecta eis aqua benedicta liberauit, teſte B. Audoeno, apud Surium. S. Anno item Archiepiſcopus Colonienſis in Germania, S. Maclouius in Gallia, & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, crebro dæmones hoc ſacro rore fugauerunt, vt liquet ex eorum vitis. Recentia huius ſeculi exempla, tum in noſtro, tum imprimis in nouo orbe, prætermitto. Vt verò aquæ benedictio valet contra dæmonem, omniaq; maleficia, ſic & benedictio candelarum, panis & vini, olei, ſalis, cereorum, herbarum, palmarum, &c. *Omnis enim creatura*, teſte Apoſtolo, *ſanctificatur per verbum Dei, & orationem*.

Epiph. hær. 30. Pall. in Lauſ. c. 19. Th. 5. hiſt. c. 22. Aud. lib. 2. c. 20. Sur. in vitis.

XI. REMED. ſunt Agni Dei, quos ſolemni ritu certis temporibus benedicere ſolet ſummus Pontifex, de quorum effectibus exſtat liber Vincentij Bonardi, & carmen prolixum noſtri P. Andreæ Fruſij in Libello Sodalitatis B. Virg. Mariæ auctore P. Franciſco Coſtero. Exempla recentia efficaciæ eorum habes in 3. p. Diſquiſ. Magicarum noſtri P. Martini Delrio, qui copioſiſſimè omnia Remedia hactenus allata excuſſit.

XII. REMED. Reliquiæ ſanctorum, vt merito dixerit Pſalmiſta. *Nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* B. Greg. Turonicus altero libr. de gloria Martyrum ſcribit puerum quendam ægrum, cum hariolo ſanandus traditus fuiſſet, per incantationes & ligaturas potius morti, quàm vitæ mancipatum: alium verò eadem lue laborantem pulueribus è S. Martini ſepulchro ſumptis ſanitati reſtitutum. Idem libro priore refert Iuſtinum magicis præſtigijs infeſtatum, ſuppoſito capiti freno Conſtantini Magni, cui clauus Domini erat intextus, tertia nocte quieti priſtinæ reſtitutum. Thomas Fazellus libro de rebus Siculis decimo narrat, quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulchrum in Sicilia plurimos energumenos liberari, ac anno quidem 1541. ducentas feminas ſeruitute diabolica ſolutas. Quod idem hodie cernimus fieri in Belgio, vt in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ oſſa, & Rothnaco Flandriæ ad

Pſal. 138. 17. Turon. c. 45. Id. l. 1. c. 6. Faz. c. 2.

Digitized by Google

Rup. in vita c. vlt. reliquias D. Hermetis. Eandem virtutem RVPERTVS Tuitienſis Abbas attribuit S. Heriberti Colonienſis Archiepiſcopi ſepulchro. & Werdenſes monachi libro 3. vitæ S. Lutgero Monaſterienſi Epi-

Apud Sur. ſcopo, & Albinus Flaccus in eius vita S. Richario. Quare merito

Dam. c. 1. B. IOAN. DAMASCENVS libro de orthodoxa fide quarto, ſanctorum reliquias vocauit *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manent, ſuauiſſimumq; vnguentum profluat.* Id tantum cauendum in huius Remedij vſu, ne ſuperſtitioſæ aliquæ cærimoniæ admiſceantur. Teſtata id fuit B. GLYCERIA martyr, ex cuius corporeis exuuijs vnguentum ſuauiſſimum, & omnibus morbis ſaluberrimum fluere ſolebat. Quadam verò die cum Epiſcopus Perinthi inſcienter argenteum vaſculum emiſſet, quod Magicis miniſteriis impenſum fuerat

N. lib. 18. c. 51. continuo deſiit ſacri fluor vnguenti. Qua *renoua*, vt narrat NICEPHORVS CALLISTVS, *perculſus antiſtes ad preces confugit, diuinoque impulſus Spiritu vas nouum amouit, & antiquum repoſuit, ac protinus vnguentum, ſicut prius, ſcaturire cœpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus ſeruiſſe: quod ſimul atq; ad aures Imperatoris peruenit, habita quæſtione tanti criminis reum, vti par erat, ſupplicio affici iuſſit.*

XIII. REMED. Amuleta ſacra collo appenſa, vt *Symbolum Apoſtolicum. Initium Euangelij D. Ioannis. Pſalmi alicuius particula. Effigies cerea agni Dei, Reliquia ſanctorum,* modò nihil falſi, aut vani miſceatur, vt quod verba debeant eſſe conſcripta in charta virgine, vel minio, vel ſi inuſitatus effectus expectetur; vt quod non poſſit occidi in bello, qui talia geſtet, vel quod effectus omnis tribuatur litteris, vel mate-

N. l. 15. epi4. c. 37. riæ, & non virtuti diuinæ vel ſancti. NICEPHORVS commemorat ſuper pectus B. BARNABÆ Apoſtoli in Cypro repertum Euangelium

Th. quodl. 2. art. 15. ſecundum Matthæum. S. CECILIA, ſemper Euangelium Chriſti geſtabat in pectore, teſte S. Thoma. GREG. Nyſſenus ait S, Macrinam

Nyſſ. in vita. S. Baſilij ſororem ſemper è collo geſtaſſe crucem, & annulum excautum, in quo erat particula crucis Dominicæ. GREG. Turonicus te-

Greg. c. 11. & 84. ſtatur in lib. 1. de gloria Martyrum ſe parentesq; ſuos in cruce aurea geſtaſſe reliquias D. Virginis & S. Martini S. Damaſcenus ſcribit in vita Barlaam & Ioſaphat anachoretas ſolitos ſecum geſtare reliquias

Sur. in Mart. ſanctorum. S. Thomas Aquinas quoque, vt eſt in eius vita, è collo geſtauit reliquias S. Agnetis. Emmanuel Coſta in commentario rerum Indicarum ſcribit Hormutij noſtris temporibus dæmonem eiuſmodi amuletis ſcriptis ex energumena pulſum. AGNI DEI denique à ſummo Pontifice ideò præcipuè benedicuntur, vt è collo ſuſpendantur.

XIV. RE-

XIV. Remed. Campanarum benedictarum pulſus. Experientia enim quotidiana docet, eum tam infeſtum & inimicum dæmonibus eſſe, vt ſæpe tempeſtates, vel ingruentes impediantur, vel exortæ auertantur, vt docet Synodus prouincialis Colonienſis cap. 24. & Petrvs Cluniacenſis Abbas, libro primo miraculorum confirmat exemplo; nam cum aliquando diabolus Abbatis ſpecie aſſumpta monachum quendam Italicum regularis diſciplinæ ſeueritatem faſtidientem hortari cæpiſſet, vt ſepta monaſterii tranſgrederetur, mox atque campana ſignum datum eſt ad menſam, maximo impetu, fictus ille Abbas in proximas latrinas, vidente fratre, ſe demerſit. Et ipſe maleficæ fatentur, quando à dæmonibus ad conuentum Sagarum deferuntur, vel inde domum referuntur, ſi ſignum aliquod campanæ audiatur, confeſtim dæmones ipſarum baiulos ſpurcum onus in ſolum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores de hac re hiſtorias ex actis iudiciariis depromptas, lege apud Petrvm Binsfeldium de Confeſſionibus Maleficarum, & alios. Tribuenda autem eſt hæc vis & efficientia campanarum, non formæ, vel materiæ vel etiam ſono earum, ſed benedictioni vel conſecrationi earum ſic diuino iuſſu vel diſpoſitione operanti. Vbi enim benedictæ non ſunt, vti ſæpè apud hæreticos, ibi nihil quoque efficiunt.

P. Clun. c. 15.

Binsf. dub. 4. poſt concl. 5c.

XV. Remed. Maleficos minis, vel vi & verberibus, moderatis tamen, adigere vt ſigna maleficii, ipſumq; maleficium tollant. Quod remedium licitum videtur ſeruatis tribus conditionibus. 1. ſi certo cognoſcatur auctor maleficii. Nam ſuſpectos tantum verberare, aut alia afficere contumelia, nec fas nec iura ſinunt. 2. ſi nihil ſuperſtitioſum putetur adhibiturus. 3. dum non exiſtimetur morbum in alium translaturus, quod fere ſemper facere conſueuerunt, vt B. Greg. Turonicus in hiſtoria Francorum probat exemplo. Videlicet iſta diaboli liberalitas eſt, vt boni nihil vllis hominibus præſtet, niſi cum æquali vel maiori hominum damno. Quo ſpectat narratio B. Greg. Magni in libris Moralium de Virgine obſeſſa, quæ cum opera Magorum ab vno dæmone fuiſſet liberata, in vnius locum ſex vel ſeptem dæmonum millia ſucceſſere. Huius remedii exempla vide apud Nicolaum Remigium libro 3. Dæmonol. c. 3. Qværes an liceat petere à malefico, vt maleficium maleficio tollat. Reſpondeo, non licere, ſiue paratus ſit, ſiue imparatus ad tollendum, quia non licet conſenſum præbere in peccatum alterius. Liceret autem petere, ſi paratus eſſet tollere ſine nouo maleficio, vti omnes fere Doctores tradunt. Hoc enim eſſet vti iure ſuo, & inducere Magum ad id, quod facere tenetur. Exemplum habemus in

Greg. T. cap. 35. lib. 6.

G. lib. 1. c. 2.

Digitized by Google

Apud Sur. in April. vita S. Theodori Archimandritæ, qui Theodorum Magum ad pœnitentiam adductum iuſſit primò omnia peccata ſua confiteri. 2. libros magicos in medium proferre. 3. maleficia in hominibus, beſtiis & domibus infectis diſſoluere. 4. non amplius ea exercere, ſed pœnitentiam agere. Quæres ſecundo, an liceat vnicuiq; maleficii ſigna tollere? vt ollas, ligamina, plumas & ſimilia, quæ ex pacto cum dæmone initio magus adhibere ſolet, vt aliquis maleficio lædatur. Reſpondeo licere, non ſolum in contemptum Magicæ ſuperſtitionis, verumetiam ſpe ceſſationis morbi vel mali inflicti, vt docent omnes Scholæ Doctores, & Sacerdotale Romanum tradit eſſe quaſi neceſſarium. Exemplum habes in Malleo maleficarum Iacobi Sprengeri.
Spr. p. 2. q. 1. c. 1. Quod autem B. Hilarion, teſte B. Hieronymo in eius vita, noluerit ſigna maleficii perquiri, cum vi oratione dæmonem ex puella energumena eiiceret, id ideo factum eſt, quod oratione ſola poſſet eum exturbare. Deinde, ne videretur dæmoni crediziſſe affirmanti ſe, niſi ablato ſigno poſſe ab obſeſſa recedere, quod erat falſum.

XVI. Remed. ſit. Caſtigatio corporis per ieiunia, diſciplinas vel verbera, cilicia, humicubationes, & ſimilia. Chriſtus enim ipſe contra tentationes Dæmonis pugnaturus longo, inquit B. Am-
Amb. ep. 82. Matth. 17. broſius, ſe armauit ieiunio, & apertè apud Matthæum docuit acriora quædam dæmonia non ſuperari, niſi ieiunio & oratione. *Vide*, ait
A. ſerm. 65. de temp. S. Auguſtinus, *quanta ſit ieiuniorum virtus, vt id facere ieiunia valeant, quod Apoſtoli nequiuerunt.* Vnde Athanaſius in libro de virginitate. *Vides quid faciat ieiunium? morbos ſanat, diſtillationes exſiccat, dæmones fugat.* Et infra. *Quiſquis ab immundo ſpiritu vexatur, certum habere debet, hoc pharmaco ieiunii ſtatim ſpiritus malos afflictos abſcedere, vim ieiunii metuentes.* Et S. Greg. Nazianzenus explicans oratione de laudibus B. Cypriani, quibus armis ſancta quædam virgo diabolum, magicasque artes à ſe repulerit, *ieiunii*, inquit, *& humicubationis pharmacum obiecit.* Pro verberibus complura habes exempla. Primum eſt B. Greg. Magni, de dæmone à S. Benedicto abacto. *Cum vir Dei*, inquit, *veniſſet ad monaſterium, & conſtituta hora expleta pſalmodia ſeſe fratres in orationem dediſſent, aſpexit quod monachum qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per veſtimenti fimbriam foras traheret, extra oratorium ſcilicet. Tunc Patri monaſterii Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo ſecretè dixit. Nunquid non aſpicitis, quis eſt, qui iſtum monachum foras trahit? Qui reſpondentes dixerunt. Non. quibus ait. Oremus, vt vos etiam videatis, quem iſte monachus ſequitur. Cumq; per biduum eſſet oratum, Maurus monachus vidit, Pompeianus verò eiuſdem monaſterii Pater videre non potuit. Die igitur alia expleta oratione vir Dei oratorium egreſſus ſtantem*

foris

foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis ſui virga percuſſit. Qui ex illo die nil perſuaſionis vlterius à nigro iam puerulo pertulit, ſed ad orationis ſtudium immobilis permanſit: ſicq́, antiquus hoſtis dominari non auſus eſt in eius cogitatione, ac ſi ipſe percuſſus fuiſſet ex verbere. Alterum eſt apud Petrum Damianum in vita S. Dominici Loricati ſuperiori non abſimile, nempe de monacho, qui ſæpe vagabundus extra cellam vagabatur, quem dæmon non ante deſeruit, quam crebrius acriter vapulaſſet. Nam ſeptima tandem vice *clara voce clamauit. Ecce diabolus abiit, ecce nequiſſimus cordis mei habitator aufugit, meq́, nexibus, quibus aſtringebar, effractis liberum reliquit. Hoc modo*, inquit Damianus, *frater ille ad humilitatis cuſtodiam rediit, & in cella iugiter perſeuerans, de cetero irreprehenſibiliter vixit.* Tertium exemplum eſt Theodorici Abbatis de S. Hildegarde Abbatiſſa, B. Bernardi æquæua, prolixè deſcriptum: cuius hæc ſumma eſt. Nobilis fæmina ſeptem annos à dæmone obſeſſa ab amicis adducta eſt ad cænobium Brunvvilerenſe diœceſis Colonienſis, vt ibi Dei & S. Nicolai patrocinio liberaretur. In tertium menſem fruſtra à Patribus ſudatum in dæmone pellendo. Quia verò dæmon indicarat ſe vaſculum ſuum non dimiſſurũ niſi ope Schrompelgardis, ridens hac appellatione S. Hildegardem id temporis in diœceſi Moguntina Bingæ à miraculis celebrem, Abbas per litteras humiliter rogauit eam, vt in re tam luctuoſa ſuccurrere dignetur. Illa viſo diuino monita reſcripſit dæmonem illum non poſſe niſi ieiuniis, flagellis, orationibus & eleemoſynis eiici. *Audite ergo*, inquiens, *non reſponſum hominis, ſed ipſius qui viuit. Eligite ſeptem boni teſtimonii, & quos vitæ meritum probat ſacerdotes, & ieiuniis, flagellis, orationibus, eleemoſynis, & Miſſarum celebrationibus præmiſſis, humili intentione & habitu ſacerdotali cum ſtolis ad patientem accedant, & eam circumſtantes vnuſquiſque eorum virgam in manu teneat in figura virgæ, qua Moyſes Aegyptum, mare rubrum, petramq́, præcepto Dei percuſſit, vt ſicut Deus ibi per virgam miracula oſtendit, ita & hîc peſſimo hoſte virgis eiecto, ſeipſum glorificet, &c.* His litteris humiliter ſuper energumenam recitatis, cum *Lector*, inquit, *ad locum veniſſet, vbi in fine ſcriptum eſt. Et ego indocta & paupercula fæmina, ô blaſpheme & deriſor ſpiritus, tibi præcipio, vt de iſta homine exeas; idem nequam ſpiritus totus infremuit, ac tantos vlulatus, tamq́, horridos clamores emiſit, vt omnes perterreſecerit. Et dum his fere per dimidiam horam bacchando inſtitiſſet, tandem vt Deo placuit, vas quod diu poſſederat reliquit.*

Th. lib. 3 c. 14. apud Sur.

VIDE V. *Amor ſui. Curioſitas. Deſolatio. Illuſiones ſpirituales. Impatientia in damno rerum temporalium. Luxuria. Maledictio. Superſtitio. Triſtitia. Voluptas carnis.*

VESTI-

Digitized by Google

VESTIVM LVXVS.

Remedia contra luxum veſtium.

Eccli. 11.4. 1.Tim.2.9. I. Remed. Conſidera verbi diuini oracula de luxu veſtium. Primò enim dehortantur illum. *In veſtitu*, ait Sapiens, *ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Et B. Paulus. *Volo mulieres orare in habitu ornato cum verecundia & ſobrietate, ornantes ſe non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa,* Et D. Petrus. *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, &c. quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate modeſti & quieti ſpiritus.* 2. declarat à Deo puniri, nam cum apud Iſaiam prolixè Deus filiarum Sion luxum arguiſſet. *Et erit*, inquit, *pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium.* Et B. Iacobus. *Agite nunc diuites*, ait, *plorate & vlulate in miſeriis veſtris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta à tineis comeſta ſunt.* 3. monet vt veſtitu honeſto contenti ſimus, hoc eſt, quo corpus obtegamus & contra iniurias cœli muniamus. Nam ait Apoſtolus ad Timotheum. *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus.*

(Margin: 1. Pet. 3.3. — Iſa. 3.24. — Iac. 5.1. — 1.Tim.6 8.)

II. Remed. Conſidera S. Patrum teſtimonia. B. Cyp. *Fugiant caſtæ virgines & mulieres pudicæ inceſtarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium inſignia, ornamenta meretricum, clamat ſpiritu ſancto plenus Iſaias, & filias Sion auro & veſte comptas increpat & obiurgat pernicioſis opibus affluentes, & à Domino per ſeculi delicias recedentes. Exaltatæ ſunt, ait, filiæ Sion, & ambulauerunt alto collo, & nutu oculorum, & inceſſu pedum trahentes túnicas, &c. Exaltatæ ceciderunt, comptæ turpitudinem fœditatemq; meruerunt. Serico & purpura indutæ Chriſtum induere non poſſunt: auro & margaritis & monilibus adornatæ ornamenta corporis & pectoris perdiderunt. Quis non id execretur & fugiat, quod aliis fuerit exitio? Quis id appetat & aſſumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo?* S. Baſilius de legendis libris gentilium, *Comas aut veſtes ſuperuacuas curare, vel infelicium eſt, vt agit Diogenes, vel iniuſtorum. Nam quid ex talibus expectandum, aut ſuſpicandum, niſi vt laſciuus ille ornatus feminas prætereuntes inuitet, aut alienis matrimoniis inſidietur? Quid enim apud eum qui ſapit differre poteſt, tenuem ſumptuoſamq; veſtem induere, an vilem ferre? modo ſatis hæc ad frigus caloremque arcendum fuerit. Et ad hunc modum etiam in reliquis quicquid neceſſitatis vſum excedit vitandum, neque corpori plus ornatus dandum eſt quam quantum animæ proſit.* Greg. Nazianz. i

(Margin: Cyp. de habitu virg. — Iſa. 3.16. — Baſ. hom. 24.)

zianz. in parænetico carmine. *Non aurum nobilius gemmis immixtum* Naz. ad olympiad.
mulieribus ornamentum affert, nec regia facies turpiter iucundis coloribus
tincta perniciosaq́; alia facie obducta. Purpureæ porrò & aureæ, eximiæq́; &
ſplendidæ veſtes his demum conueniunt, quibus nullus vitæ ſplendor, nullum
virtutis decus ſuppetit. S. Amb. de Virg, *Neglecta decoris cura plus placet,* Amb lib. 1.
& hoc ipſum quod nos non ornamus ornatus eſt. Hier. in vita Pauli eremi- Hier. tom. 1
tæ. *Vos in tunicis aurum texitis ille, Paulus, ne viliſſimum quidem veſtimen-*
tum habuit mancipii veſtri. Sed è contrario illi quidem pauperculo paradiſus
patet, vos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille veſtem Chriſti, nudus licet, tamen
ſeruauit: vos veſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Et ad Nepo- Epiſt 2.
tianum, de vita clericorum. *Veſtes pullas æquè deuita, vt candidas; Or-*
natus, & ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum glo-
riam redolet. Chry. in Geneſin. *Dicant nobis, qui tanto vtuntur appara-* Chry. hom. 18.
tu, vt iam vſum lanæ prorſus audire nolint, ſed ſerico veſtiantur, eoq́; inſaniæ
peruenere, vt aurum veſtibus intexant. In primis autem mulieres huic molli-
tiei deditæ ſunt. Quare dic, obſecro, corpus ita ornas & gaudes eiuſmodi ami-
ctu? Non cogitas, quod pro magno ſupplicio propter transgreſſionem tegmen
hoc excogitatum eſt? Et quare non audis Paulum dicentem, Habentes victum
& amictum illis contenti ſimus? Vides, quod vnius tantum rei habenda ſit cu- 1. Tim. 6. 8.
ra, videlicet, ne corpus nudum ſit, ſed vt tegatur. Num adhuc de varietate
veſtium oportet ſolicitum eſſe? S. Greg. in Euangelia. *Quod pro ſola inani* Greg hom. vlt.
gloria veſtimentum pretioſius quæritur res ipſa teſtatur. Vnde nemo velit
pretioſis veſtibus indui, vbi ab aliis non poſſit videri. S. Bern. in libris de Bern. lib. 3.
conſideratione. *Veſtium curioſitas deformitatis mentium & morum indi-*
cium eſt.

III. Remed. Conſidera luxum veſtium prorſus repugnare
Chriſti doctrinæ & exemplo. Vbiq; enim in Euangelio commendat
nobis humilitatem, paupertatem & vanæ gloriæ contemptum. *Beati*
pauperes ſpiritu, inquit, *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum* Et. *Diſcite* Matth 5. 3. Matth 11. 29.
a me, quia mitis ſum & humilis corde. Et. *Attendite ne iuſtitiam veſtram fa-* Matth 6. 1.
ciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Cyp. de habitu Virginum.
Si non eſt maior Domino ſeruus, & liberatori debet obſequium liberatus, qui
eſſe cupimus Chriſtiani, debemus quod Chriſtus fecit & docuit imitari. Scri-
ptum eſt enim, & legitur & auditur, & in exemplum noſtræ Eccleſiæ ore ce-
lebratur. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, quomodo ille ambulauit, & 1 Ioan. 28.
ipſe ambulare. Ambulandum eſt veſtigiis paribus, æmula ingreſſione niten-
dum eſt. Tunc reſpondet ad fidem nominis ſectator veritatis, & credenti præ-
mium datur. Quod autem Chriſtus luxum veſtium damnarit, pro-
barit verò vilitatem non obſcure declarat B. Greg. his verbis. *Sunt* Greg. hom 40. in Euang.
nonnulli, qui cultum ſubtilium pretioſarumq́; veſtium non putant eſſe pec-

 catum.

catum. Quod ſi videlicet culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod diues, qui torquebatur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Nemo quippe veſtimenta pretioſa niſi ad inanem gloriam quærit, vt honorabilior ceteris eſſe videatur. Nam quia pro ſola inani gloria veſtimentum pretioſius quæritur, res ipſa teſtatur, quod nemo vult ibi pretioſis veſtibus indui, vbi ab aliis non poſſit videri. Quam culpam poſſumus melius etiam ex diuerſo colligere, quia ſi abiectio vilis indumenti virtus non eſſet, Euangeliſta vigilanter de Ioanne non diceret. Erat indutus pilis camelorum.

Luc.16.19.

Matth 3.4.

IV. Remed. Conſidera repugnare exemplo fidelium veteris & noui teſtamenti. Primum ſit Adam & Euæ, quos Deus pelliceis induit veſtibus. De quibus Chry. in ſermone de cohabitatione regularium feminarum cum viris. *Idcirco Adam induit Deus veſtes pelliceas; ſimiliter & eius mulierem: quamuis ſi voluiſſet, delicatis eum potuiſſet induere veſtibus, ſed nobis per illas oſtendit, quod non ſit præſens tempus deliciarum, ſed gemendi & plangendi.* Et alibi. *audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & veſtiuntur ſericis, diſcantq́; quomodo ab initio humanam naturam miſericors Dominus docuerit. Quia propter tranſgreſſionem pœnæ mortis reus erat factus protoplaſtus, opusque habebat veſte, quæ confuſionem tegeret, pelliceas fecit veſtes: quod docuit nos, vt mollem & diſſolutam viam fugiamus, & auſteram magis amplexemur.* Alterum ſit reginæ Heſter, de qua B. Hieronymus ad Demetriadem, de Virginitate ſeruanda. *Æſtuabat Chriſti tyruncula* (Demetrias) *oderat ornatum ſuum, & cum Heſter loquebatur ad Dominum. Tu noſti, quod oderim inſigne capitis mei, hoc eſt, diadema quo vtebatur quaſi regina, & tantæ ducam immunditiæ, velut pannum menſtruatæ.* Et S. Auguſtinus ad Ediciam. *Quod ſi aliqua dura conditione cogereris,* (ad indecentem ornatum) *poſſes habere in ſuperbo cultu cor humile. Nempe apud Patres Heſter illa regina Deum timens, Deum colens, Deo ſubdita, marito regi alienigenæ non eundem ſecum colenti Deum, tamen ſubiecta ſeruiebat: quæ cum extremo periculo, non ſuo tantum, ſed etiam gentis ſuæ, qui tunc erat populus Dei, Domino proſterneretur orando, in ipſa oratione ſua dixit, ita ſibi eſſe ornatum regium, ſicut pannum menſtrualem, & ita orantem confeſtim exaudiuit, qui cordis inſpector eam verum dicere ſciuit.* Tertium ſit S. Ioannis Baptiſtæ. De quo B. Bernardus in ſermone de eius natiuitate. *Conſidera,* inquit, *hominem Angelico promiſſum oraculo, conceptum miraculo, ſanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine pœnitentiæ mirare feruorem. Victum & veſtitum, ait Apoſtolus, habentes, his contenti ſimus. Apoſtolica iſta perfectio eſt; ſed Ioannes etiam hæc contempſit. Denique audi Dominum in Euangelio. Venit, inquit, Ioannes, non manducans, nec bibens: planè nec veſtiens. Sicut enim non eſt locus*

Gen. 3.21.
Chry.

Id. hom. 18. in gen.

Hier. ep. 8.
Eſth. 14. 16.

Aug ep. 199.

Eſther. 14. 16.

1. Tim. 6. 8.

Matth. 11. 18.

eſt locuſta cibus, niſi aliquorum forte irrationabilium animalium, ſic nec pilus cameli humanum eſt indumentum. Hic ergo Ioannes, quo nullus maior in natis mulierum innocentiſſimum illud corpus ſic caſtigat, ſic extenuat, ſic affligit: vos indui feſtinatis byſſo & purpura & ſplendidè epulari? Hæc ille. B. Ioannis exemplum imitati ſunt, qui apud Apoſtolum, *circuierunt in melotis & pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cauernis terræ.* Deinde Paulus primus eremicola, Antonius, Arſenius, Macarii, Hilarion, Pachomius, & innumerabiles alii viliſſimo habitu contenti: quo nonnunquam etiam ditiſſimos homines ad ſui imitationem permouerunt. Ita enim ſcribit Palladius de vtroque Macario, Alexandrino & Ægyptio. *Cum ambo eſſent Nilum transmiſſuri, accidit vt ipſi maximum pontonem ingrederentur: in quem ingreſſi ſunt duo tribuni cum magno faſtu & apparatu, vt qui intus haberent rhedam totam æneam, & equos frenis aureis, & quoſdam eoſdem ſtipantes milites ſatellites, & pueros torquibus, & aureis zonis ornatos. Poſtquam ergo tribuni viderunt ipſos veteribus pannis indutos, & ſedentes in angulo, humilem illam & tenuem viuendi rationem beatam iudicabant. Vnus autem ex tribunis dixit ad ipſos. Beati eſtis vos, qui mundum illuditis Reſpondens autem Macarius qui erat vrbanus, dixit eis. Nos quidem mundum illuſimus, vos autem illuſit mundus. Scias autem te non tua ſponte hoc dixiſſe, ſed propheticè, ambo enim vocamur Macarij, hoc eſt, beati. Is autem ſermone eius compunctus, cum domum veniſſet, veſtes exuens, delegit vitam agere ſolitariam, multas faciens eleemoſynas.*

Heb. 11 37. — Pauſan. in Lauſ. c. 20.

V. Remed. Conſidera quid Ethnici ratione ſola naturali ducti de luxu iſto ſenſerint & ſcripſerint. Imprimis Octauianus Auguſtus, teſte Macrobio libro 2. Saturnalium, ſimplici amictu vtebatur; ſuique, ſi ſecus facerent, grauiter ferebat; & licentiorem in filia ſua Iulia reprehendit. Seuerum Imperatorem, teſte Bruſonio, cum quidam viliore amictu contentum admirarentur, hoc reſponſo factum ſuum defendit. *Imperatoria maieſtas virtute conſtat, non corporis cultu.* Ælianus in varia hiſtoria auctor eſt Lacædemoniorum Ephoros, id eſt, ſummos magiſtratus quotidie obire ſolitos ad inſpectionem veſtium, ne quid à decenti ornatu alienum vſurparetur. Eoſdem Lacædæmonios laudat Clemens Alexandrinus in Pædagogo, quod ſolis meretricibus permitterent floridas veſtes & aurum mundum geſtare. Similiter Athenæus, ex Phylarcho teſtatur apud Syracuſanos cautum fuiſſe, ne mulieres auro ornarentur, nec floridas veſtes geſtarent, nec purpureos haberent contextus, niſi

Macrob. c. 5. — Bruſ. l. 3. c. 13. — Aelian. lib. 14. — Clem. l. 2 c. 10. — Athen. li. 12. c. 6.

Laert. lib. 6. ſorte publica eſſet meretrix. Diogenes, apud Laertium de vitis Philoſophorum, adoleſcenti cuidam æquo emotiori, cum quæſtionem propoſuiſſet, ita reſpondit. *Non tibi prius reſponſurus ſum, quam ſublatis veſtibus oſtenderis, vtrum maſculus ſis an femina.* Eodem auctore Solon è Sapientibus vnus Cræſo regi Lydiæ, cum compriſſimus in ſolio ſediſſet; rogaſſetq; num pulcrius vnquam ſpectaculum vidiſſet, reſpondit, ſe vidiſſe, nempe gallos gallinaceos, pauones & faſianos.

Sen. ep. 47. Seneca ad Lucilium ita ſcribit. *Quemadmodum ſtultus eſt, qui equum empturus non ipſum inſpicit, ſed ſtratum eius ac frenos, ſic ſtultiſſimus eſt, qui hominem aut ex veſte, aut ex conditione, quæ veſtis modo nobis circumdata eſt æſtimat.*

VI. Remedivm. Conſidera exempla eorum, qui ob luxum diuinitus ſunt puniti.

Hier. ep. 7. Hieronymus ad Lætam. *Prætextata quondam nobiliſſima fœmina, iubente viro Hymetio, qui patruus Euſtochii virginis fuit, habitum eius cultumque mutauit, & neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem. Tune auſa es viri imperium præferre CHRISTO? Tu caput virginis DEI tuis ſacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc areſcent, vt ſentias excruciata quid feceris: & finito menſe quinto ad inferna duceris. Sin autem perſeueraueris in ſcelere, & marito ſimul orbaberis & filiis. Omnia per ordinem expleta ſunt, & ſeram miſeræ pœnitentiam velox ſignauit interitus. Sic vlciſcitur CHRISTVS*

P. Dam. ep. 16. l. 5. *violatores templi ſui, ſic gemmas & pretioſiſſima ornamenta defendit.* Petrus Damianus Cardinalis epiſtola ad Landulphum. *Memini plane, cum apud Parmenſe opidum liberalium artium ſtudiis docendus inſiſterem, clericus quidam nomine Teucolinus pellicem ſuam iuxta meum habebat hoſpitium, aſpectu lubricam & inhoneſtam ſatis, decore venuſtam. Hic itaq; nitidus, & ſemper ornatus atq; conſpicuus incedebat: ita vt caput eius, nunquam niſi gabelica pellis obtegeret, indumenta carbaſina atque niuentia fuligo per artem fullonis inficeret: calceus poſtremo ad aquili in roſtri ſpeciem non falleret. Affluebat vbique deliciis, rugiebant ora flammantia quotidie cachinnis atque ludibriis, oculorum nutibus, ac ſcurrilitatis illecebris feſtini applaudebant. Hi cum per quinque fere annorum luſtra in hac luxurioſa voluptate vixiſſent ante annum, cum commune ipſius ciuitatis flagraret incendium in vna domo reperti vtrique ſimul igne conſumpti*

Cantipr. c. 7. p. 8. *ſunt.* Thomas Cantipratanus libro primo Apiarii. *Scio & certus ſum, quod etiam in ſecularibus & nobilibus perſonis pompa gloriæ ſecularis notabiliter reprehenſa ſit & damnata. Prope enim noſtra tempora fuit mulier nobiliſſima, Maria Campaniæ Comitiſſa. hæc nupta nobiliſſimo*

Henrico

Henrico Campaniæ comiti, filia fuit Ludouici pii regis Francorum, Philippi regis ſoror æquè regis Frãcorum. Hæc multis annis mortuo marito cum pompoſiſſima ambitione circuiens & moriens talem finem ſortita eſt. Laborans hæc in extremis, Abbatem Perſaniæ ſanctiſſimum ac eloquentiſſimum virum, migratura, venire mandauit. Qui vt venit intromiſſus non eſt, & præ foribus expectauit. Iam enim Comitiſſa deceſſerat, & diſtrahebantur à militibus, & miniſtris, & ſuis omnibus vtenſilia, vaſa aurea & argentea, veſtes pretioſæ, culcitræq́ purpureæ, & tandem linteamina ipſa cum peplis. Extremo quidam ex garſionibus mora nimia retardatus lectum per cornua comprehendit, & reſupinatum corpus emortuum eminus in ſtramenta deuoluit. Moras autem Abbate cum tædio ſuſtinente, quidam nobilis ex circumſtantibus indignatus oſtium violenter infregit, & virum venerabilem intromiſit. Qui cum introiſſet, & nobile illud corpus nudum in ſtramine reperiſſet, volente quodam ex familia illud ſtraminibus operire, Abbas exempli prouidus non ſinebat, ſed libera voce clamabat. O vos omnes, venite, cernite pompam nobiliſſimæ Comitiſſæ Mariæ. Videte illud delicatiſſimum corpus, quanto dedecore pudoris deuolutum eſt: Videte quid ei pro multiplici honore & gloria mundus finaliter exſoluit. Ecce quàm ſtulta illi mundus computatione concluſit. Humbert. in c. 70.
Humbertus quintus ordinis Prædicatorum Generalis Magiſter in Regulam S. Auguſtini ſcribens. *Contigit*, inquit, *Pariſiis, vt quidam Magiſter Theologiæ ſecularis prædicaret in Vniuerſitate indutus optima veſte, vel cappa noua in principio hyemis. Cùm autem tenuiter imprimeret verba ſua in cordibus auditorum, quidam fatuus, qui erat in medio ſcholarium, ſurrexit & dixit. Tace tu, illa veſtis pretioſa, quam habes, non permittit te audacter dicere veritatem; quæ res fecit ei miſerabilem confuſionem. Debent ergo, qui debent mundi prædicare contemptum, cauere, ne in ſuo habitu appareat aliquid quod gloriam mundi prætendat.*

VII. REMEDIVM. Conſidera cauſas cur luxus veſtium ſit meritò deteſtandus. Prima cauſa eſt, quia veſtitus eſt ſignum & monumentum inobedientiæ & præuaricationis noſtræ in Adamo protoplaſto: nullus ergo iure poteſt gloriari in veſtitu; ſicut nullus certè fur gloriatur de ſtigmate ob furtum fronti iniuſto. Vnde B. Chryſoſtomus in Geneſin. *Iuſſit Dominus primos parentes togis pelliceis veſtiri in perpetuam memoriam, quod inobedientes fuerimus Domin . Audiant opulenti, & qui luxuriant in vermium operibus, & veſtiuntur ſericis, diſcantq́ quomodo ab initio humanam naturam miſericors Dominus docuerit*, Altera cauſa eſt, quia eo oſtendimus, quam parum memores ſimus antiqui illius oraculi γνῶθι σεαυτὸν, tantopere laudati, vt acutè denotauit B. Baſilius in homilia de legendis libris gentilium *Omne namq́ ſtudium*, inquit, *adhibere, vt quod extra fuerit, benè pulchreq́ colatur & appareat,* Chryſ. hom. 18 Baſ. hom. 24.

pareat, ſeſe cognoſcentis non erit, neq; ſapiens illud præceptum intelligentis, nos admonens, quemadmodum non id quod aſpicitur, eſt homo. Excellenti enim quadam opus eſt ſapientia, per quam noſtrum quilibet, quicunq; ſit, ſeſe cognoſcat: quæ profectò mente minimè purgatis non magis euenire poteſt, quàm lippienti ſolem aſpicere. Quid autem ſit, quod luxu veſtium gaudens non cognoſcat, eſt corpus ſuum. Quid enim eſt corpus noſtrū, niſi ſaccus ſtercorum, cloaca ſordium, cibus vermium, niſi ſtagnum infra ſupraq; fœtores exhalans? Quare Andreas S. Bernhardi frater cum aliquando amborum ſoror exquiſito culta ornatu ad fores monaſterij Clarauallenſis venire auſa fuiſſet, eam *ſtercus inuolutum* appellauit. Quo conuitio illa perculſa tandem & cultui & mundo ſanctimonialis facta renunciauit. Ita ſcribit Guilielmus de bona valle in D. Bernardi vita. Tertia cauſa eſt, quia veſtium curioſitas, vt ſupra dixit B. Bern. deformitatis mentium & peruerſorum morum indicium eſt, inprimis ſuperbiæ, vanæ gloriæ, luxuriæ, & cauſa ſcandali aliorum. Vnde Sapiens. *Amictus*, inquit, *corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de eo.* Et Apoſtolus dum pretioſas veſtes mulieribus interdixiſſet, ſubiecit. *Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.* quid enim ſobriè veſtita aliud promittit, quam caſtitatem? compta verò aliud, quàm impudicitiam? S. Hier. in Epitaphio Paulæ Romanæ, ſic de ea ſcribit. *Si vidiſſet feminam aliquam comptiorem contractione frontis & vultus triſtitia arguebat errantem, dicens: munditiam corporis atq; veſtitus animæ eſſe immunditiam.* Clemens Alexandrinus in pædagogo. *Ea*, inquit, *quæ à feminis ad luxum comparantur ab eis tanquam pennæ detrahendæ ſunt, vt quæ inſtabilem ſuperbiam ac molliciem immanesq; voluptates procreent.* Cyprianus de habitu virginum. *Si tu te ſumptuoſius comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuentutis illicias, ſuſpiria adoleſcentum poſt te trahas, concupiſcendi libidinem nutrias, peccandi fomenta ſuccendas, vt & ſi ipſa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium te & venenum videntibus præbeas, excuſari non potes, quaſi mente caſta ſis & pudica. Redarguit te cultus improbus & impudicus ornatus.* Chryſ. in Geneſin. *Hoc ſtudium in ornando corpore internam indicat deformitatem, & huius deliciæ illius manifeſtam faciunt famem, & huius veſtium ſumptus illius indicat nuditatem. Impoſſibile eſt enim aliquam agere curam animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem & ornatum: ſicut & impoſſibile in externo illo cultu tantopere occupatum illius agere curam. Quomodo enim poſſet anima talis aliquid vtile contemplari, vel in cogitationem ſpiritualium venire, quæ ſemel terrenis ita dedita capit eſſe, & humi, vt ita dicam, trahitur, & nunquam renuere poteſt, & obſtipata innumeris peccatorum ſarcinis ſeipſam grauat?* Sed neq; gentilibus cauſa hæc igno-

Surius in Auguſto.
Bernard l. 3. de conſid.
Eccli. 19. 27.
1. Tim. 2. 10.
Hier. epi. 27. ad Euſtoch.
Clem. l. 3. c. 11.
Cyprian.
Chryſ. hom. 37.

hæc ignota fuerit. Nam apud Suetonium celebratur hoc Auguſti Cæſaris dictum. *Veſtitus inſignis ac mollis ſuperbiæ vexillum eſt, nidusq́ luxuriæ.* Quarta & poſtrema cauſa eſt, quod cultu hoc corporis mulieres inprimis, maximam faciant iacturam temporis, de quibus iam olim Comicus. *Dum poliuntur, dum comuntur, annus eſt*, Earum mores graphicè depingit Clemens Alexandrinus libro tertio pædagogi. Socrat. in hiſtoria Eccleſiaſtica de Pambone eremita Alexandriam ab Athanaſio accerſito ſcribit. *Cùm ibi videret mulierem in pompa ſumptuoſius, exquiſitiusq́ ornatam, quo homines ad ſe ſpectandam inuitaret, lacrymas profudiſſe. Atq; quibuſdam ex illis, qui aderant rogantibus, quid eſſet cauſæ cur lacrymaret, reſpondiſſe ſe duabus rebus fuiſſe commotum. Vna, quod mulierem videret ſibi exitium parare: altera, quod ipſe non tanta cura ac ſtudio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitioſis blandiendum incumberet.* In vita quoq; S. Pelagiæ, quæ eſt apud Surium, legimus Nonnum Epiſcopum Heliopolitanum *Pelagiam meretricem gemmis margaritisq́ fulgentem, cum forte eam in via publica obuiam habuiſſet, defixis oculis intuitam & ad circumſtantes Epiſcopos dixiſſe. Quot putatis horas hæc in comendo corpore conſumpſit, vt hominum placeat oculis, & quantulum temporis nos impendimus, vt Deo placeamus? ac mox in multas lacrymas ſolutum, à Deo obtinere meruiſſe eius conuerſionem exitu vitæ ſanctiſſimo concluſam.*

Sueton. c. 3.
Terent. in Heaut.
Clemen. c. 2.
Sobr. lib 4. c. 18.
Sur. in Octob.

VIII. Remed. Conſidera quàm aſperè inuehantur SS. Patres in fucatum & commentitium corporis ornatum. Clemens Alexandrinus in pædagogo. *Sicut cui impoſitum eſt cataplaſma, & cui inuncti ſunt oculi, vel ipſo aſpectu præbet morbi ſuſpicionem, ita fuci, tinctura & ornatus affectatus animam intrinſecus ægrotare ſignificant.* Tertullianus de cultu feminarum. *In Dominum delinquunt, quæ cutem medicaminibus vngunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Diſplicet illis nimirum plaſtica Dei: in ipſis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cum emendant, cum adijciunt, vtiq; ab aduerſario artifice ſumentes additamenta iſta, id eſt, diabolo.* Et paulò poſt. *Quam indigna nomine Chriſtiano, faciem fictam geſtare; quibus ſimplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri quibus lingua non licet: appetere quod datum non ſit, quibus alienum abſtinendum: ſpeciem exercere quibus ſtudium pudicitiæ eſt? Video quaſdam & capillum croco vertere pudet eas etiam nationis ſuæ quod non germanæ, aut Gallæ ſint procreatæ, ita patriam capillo transferunt.* Cyprianus de habitu Virginis. *Nec Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta ſerica, & numeroſa compage digeſtis monilia DEVS inſtituit, quibus ceruicem, quam fecit, abſconderet: & operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conſpiciatur deſuper id, quod diabolus ad-*

Clem. lib. 3. c. 2.
Cyprian.

bolus adinuenit. An vulnera inferri auribus Deus voluit, quibus & innocens adhuc infantia, & mali ſecularis ignara crucietur, vt poſtea de aurium cicatricibus & cauernis pretioſa grana dependeant? Et ruſum. *Quod ornari te putas, quod putas comi, impugnatio eſt iſta diuini operis præuaricatio veritatis. Non metuis oro, quæ talis es, ne cum reſurrectionis venerit dies, artifex tuus te non cognoſcat? ne dicat, hoc opus meum non eſt; & hæc imago noſtra non eſt. Cutem falſo medicamine polluiſti, crinem adulterino colore mutaſti, expugnata eſt mendacio facies, figura corrupta eſt, cultus alienus eſt. Deum videre non poteris, cum oculi tibi non ſint, quos DEVS fecit, ſed quos diabolus infecit.*

Greg. Naz. Gregor. Nazianzenus in oratione aduerſus mulieres ambitioſè ſe ornantes. *Enimuerò quis primus Dei figmentum illinere aggreſſus eſt? Pereat, quiſquis ille fuit, qui primus coloribus atq; pigmentis impudentiam adiunxit. Vt enim impudentes vrinatores, virorumq; nomine indigni, larua primum faciem tegunt, atq; ita deinde ſequuntur, quæ inhoneſtæ rei conueniunt ſaltitationes videlicet, ac turpis membrorum ſolutio ſtultis hominibus gratiſſima: ad eundem modum hæ quoq;, poſtquam alienam formam externè induerint, ita demum vt picta illa & fucata forma dignum eſt, mouentur.*

Ambr. lib. 1. Ambr. de Virginibus. *Hinc illa naſcuntur incentiua vitiorum, vt quæſitis coloribus ora depingant, dum viris diſplicere formidant; & de adulterio vultus meditentur adulterium caſtitatis. Quanta hæc amentia, effigiem mutare naturæ, picturam quærere, & dum verentur maritale iudicium, prodere ſuum?* Et paulò poſt. *Hinc pretioſa collo dependent monilia inde per humum veſtis trahitur aurata. Emitur igitur hæc ſpecies, an habetur? Quid quod etiam odorum variæ adhibentur illecebræ? Gemmis onerantur aures, oculis color alter infunditur. Quid ibi remanet ſuum, vbi tam multa mutantur? Senſus ſuos amittit mulier, & viuere poſſe ſe credit?*

Chryſ. hom. 50. Chryſ. in Matthæum. *Quantum vobis dedecus eſſe putatis, cum ſerica licia calceamentis veſtris, quæ nec veſtibus quidem vir probus vnquam ſubtexerit, diligenter inſeritis, quantis hoc dignum cachinnis arbitramur? Quod ſi huic noſtræ ſententiæ non acquieſcitis, audiatis Paulum, quanta hæc cum acrimonia reprehendat, & autoritate ipſius turpitudinem rei cognoſcite. Quid igitur hac de re Paulus ſcribit. Non implicationibus, inquit, auri, aut margaritarum, nec veſtimento pretioſo.* (1. Tim. 2.) *Quam igitur veniam habere poteris, cùm neq; vxori tuæ, iubente Paulo, pretioſæ veſtes permittantur, tu calceos luxurioſiſſimè polias, ac ita conſtruas, vt nimium attentus ad ridiculoſa dedecora eſſe videaris. Nonne vides naues fabricari, eligi remiges, vela dari ventis, maria nauigari, ac mercatores patria & liberis relictis, ac vita contempta & fluctibus commiſſa ad extremas Barbarorum partes mille periculis peruenire propter ſerica hæc licia, vt tu ſcilicet calceis tuis ipſa inſeras, quibus te ornatiorem eſſe putes? Dic, quid hac curialitate amentius?*

VIDE V.

VIDE V. *Ambitio. Amor ſui. Curioſitas. Exemplum malum. Gloria vana. Immodeſtia. Luxuria. Superbia. Voluptas carnis.*

VINDICATIO INIVRIÆ.

Remedia contra Vindicationem Iniuriæ.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus in verbo ſuo de hoc argumento patefecerit. Ac primo quidem prohibet omnem vindicationem iniuriæ, vt in Leuitico. *Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium.* Leu. 19. 18.
Et in Prouerbijs. *Ne dicas, reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te.* Prou. 20. 22.
Et in Epiſtola ad Romanos. *Benedicite perſequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere, nulli malum pro malo reddentes: ſed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illum: ſi ſitit potum da illi.* Rom. 12. 17.
Et in priore ad Theſſalonicenſes. *Patientes eſtote ad omnes. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper, quod bonum eſt, ſectamini in inuicem, & in omnes.* 1. Theſſ. 5. 15.
2. monet Deo relinquendam omnium iniuriarum vltionem. Nam in Deuteronomio vox Dei eſt. *Mea eſt vltio: & ego retribuã.* Deut. 32. 35.
Quod citat Apoſtolus. *Non voſmetipſos*, inquit, *defendentes cariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim. Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.* Rom. 12. 19.
Et apud Lucam Chriſtus. *Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.* Luc. 18. 7.
3. laudat mites, & pacificos, contra verò reprehendit impatientes. Nam apud B. Matthæum Chriſtus Dominus, beatos prædicat mites, pacificos, & qui perſecutiones & maledictiones perpetiuntur. deinde ait. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Matth. 5. 4. Matth. 11. 29.
Et B. Petrus. *Quæ eſt gloria, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis, ſed ſi benefacientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum.* 1. Petr. 2. 20.
Et Eccleſiaſticus. *Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam.* Eccl. 2. 16.

II. REM. Conſidera priſcorum Patrum ſententias. S. Cypr. *Quoniam plurimos ſcio, fratres dilectiſſimi, vel pondere iniuriarum ingentium, vel dolore de ijs, qui aduerſum ſe graſſantur & ſæuiunt, vindicare velociter cupere, nec illud reticendum eſt, vt in iſtis fluctuantis mundi turbinibus conflictati patienter expectemus vltionis diem, nec ad vindictã doloris noſtri querula feſtinatione properemus, cum ſcriptum ſit. Expecta me, dicit Dominus, in diem reſurrectionis meæ in teſtimonium, quoniam iudicium meum eſt ad congregationes gentium, vt excipiam Reges, & effundam ſuper eos iram meã.* Cypr. de bono patient.
Sic Greg. Nazianz. in Iulianum. *Proinde ne iram pro iniuriis modo repente velimus, nec pro criminum atrocitate ſatis graues vindices nos præbeamus: quin potius, quoniam pœnas omnes, quas merentur, expetere non poſſumus,* Naz. orat. 2.

omnes condonemus. Hoc nomine ijs, à quibus iniurias accepimus, ſublimiores ſimus. oſtendamus quid illos dæmones doceant, quid rurſus Chriſtus nos erudiat, qui ex eo victoriam reportauit, quod in vlciſcendi poteſtate iniuriam non regeſſit. S. Ambr. ad Eccleſiam Vercellenſem. *Non hæc ſola eſt forma iuſtitiæ, vt non lædas eum, qui te non læſerit, ſed etiam illa, vt etiam et remittas, qui læſerit. Lædimur plerunq; fraude alterius, dolo proximi. Nunquid hoc virtutis putamus, vt dolum dolo vlciſcamur, fraudem referamus fraudibus? Nihil autem intereſt, cui male facias: vtrum iuſto, an iniuſto, cum te malefacere non oporteat. Neq; diſtat, quomodo malignus ſis, vtrum iuſto vindicandi ſtudio, an voto nocendi, cum malignitas in vtroq; genere non careat reprehenſione.* S. Baſilius, de ira & inimicitijs. *Maxima reprehenſione dignus eſt homo Chriſtianus, quod ſit procliuis ad vindicationem: quodq; omnibus modis cogitet quanam ratione eos vlciſci queat, qui ſe iniuria affecerunt. Quomodo enim ille alium docebit, ne malum pro malo rependat, qui omnia facit vindictæ cauſa, & qui omnibus viribus ſtudet, vt viciſſim ei, qui ſibi iniuriam impoſuit, mæſtitiam inferat? Talis equidem imitatione non exprimit lenitatem Dauidis, qui dicit. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.* S. Hier. ad Demetriadem. *Iraſci hominis eſt, & finem imponere iracundiæ Chriſtiani.* Et ad Antonium. *Iraſci hominis eſt, & iniuriam non facere Chriſtiani.* Chryſ. in Geneſin. *Neq; iniurias illatas vindicare cupiamus, neq; hoſtiliter in proximum affecti ſimus. Nihil enim omnium DEVS ita odit & auerſatur, vt hominem vltionis auidũ, & in animo ſuo perpetuas ſeruantem inimicitias. Tantum enim eius peccati damnum eſt, vt miſericordiam Dei reuocet, nec locum habere ſinat.* Et mox fusè id probat ex Euangelica parabola, vbi 10. millium tal. debitor remiſſionem omnium conſecutus eſt; ſed poſtea in carcerem compactus, quod conſeruo 100. denarios debenti miſereri noluiſſet. Cui parabolæ Chriſtus mox ſubdit. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquisq; fratri ſuo de cordibus veſtris.* S. Aug. de ſermone Domini in monte expendens tria iniuriæ exempla à Chriſto poſita: quorum primum eſt. Si quis te percuſſerit in vnam maxillam. 2. ſi quis tunicam tuam tollere voluerit. 3. Si quis te mille paſſus angariauerit. *In his*, inquit, *ſanè generibus trium exemplorum nullum genus iniuriæ prætermiſſum eſſe video. Namq; omnia, in quibus improbitatem aliquam patimur, in duo genera diuiduntur: quorum alterum eſt, quod reſtitui non poteſt: alterum quod poteſt. Sed in illo, quod reſtitui non poteſt, vindictæ ſolatium quæri ſolet. Quid enim prodeſt, quod percuſſus repercutis? Nunquid propterea aliquid, quod in corpore læſum eſt reſtituetur in integrum? ſed tumidus animus talia fomenta deſiderat. Sanum autem firmumq; iſta non iuuãt, quin potius miſericorditer perferendam alterius infirmitatem indicat,* quam

Marginal notes: Amb. ep. 82. l. 10. — Baſ. orat. 9. — Pſal. 7. 5. — Hier. ep. 8. — Chryſ. hom. 27. — Matth. 18. 23. — verſ. 35. — Aug. lib. 1. c. 36. & 37. — Matth. 5.

quam alieno ſupplicio ſuam mitigandam, quæ nulla eſt. Neq; hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correptionem valet, etiam ipſa enim pertinet ad miſericordiam. S. Greg. in Euangelia. *Sciendum eſt, quod tribus modis virtus patientiæ exerceri ſolet. Alia namq; ſunt, quæ à Deo: alia quæ ab antiquo aduerſario, alia quæ à proximo ſuſtinemus. A proximo namq; perſecutiones, damna & contumelias: ab antiquo verò aduerſario tentamenta: à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilanti oculo ſemetipſam debet mens circumſpicere: ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta aduerſarij ſeducatur ad delectationem vel conſenſum delicti: ne contra flagella opificis ad exceſſum prorat murmurationis.* Greg. homil. 35

III. Remed. Conſidera Ethnicorum Philoſophorum ſententias. Seneca in libris de Ira. *Non vt in beneficijs honeſtum eſt merita meritis repenſare, ita iniurias iniuriis. Illic vinci, turpe eſt: hic vincere inhumanum verbum eſt, & quidem pro iuſto receptum vltio. Qui dolorem regerit, tantum excuſatius peccat. M. Catonem in balneo quidam percuſſit imprudens. Quis enim illi faceret iniuriam? Poſtea ſatisfacienti Cato. Non memini, inquit, percuſſum me. Melius putauit, non agnoſcere, quàm ignoſcere. Nihil, inquis, illi poſt tantam petulantiam mali factum eſt? imò multum boni. cœpit Catonem noſſe. Magni animi eſt, iniurias deſpicere.* Et infrà. *Puſilli hominis & miſeri eſt, repetere mordentem, vt mures & formicæ: ad quas, ſi manum admoueris, ora conuertunt. Imbecilla ſe lædi putant, ſi tanguntur.* Et in conſolatione ad Heluiam. *Ducebatur Athenis ad ſupplicium Ariſtides: cui quiſquis occurrebat, deijciebat oculos, & ingemiſcebat, non tanquam in hominem iuſtum, ſed tanquam in ipſam iuſtitiam animaduerteretur. Inuentus eſt tamen, qui faciem eius inſpueret. Poterat ob hoc moleſtè ferre, quod ſciebat neminem id auſurum puri oris. At ille abſterſit faciem, & ſubridens ait comitanti ſe magiſtratui. Admone iſtum, ne poſtea tam improbè oſcitet. Hoc fuit contumeliæ ipſi contumeliam facere.* Et in Epiſtola ad Lucilium. *Iniuriarum remedium eſt obliuo.* Auguſtinus ad Marcellinum. *Quomodo poterant (Romani) gubernare atq; augere Rempublicam, quam ex parua & inopi magnam opulentamq; fecerunt, qui accepta iniuria ignoſcere, quam perſequi malebant? Quomodo Cæſari adminiſtratori vtiq; Reipub. mores eius extollens Cicero dicebat, quod nihil obliuiſci ſoleret, niſi iniurias, Dicebat enim hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed ſi laudator, talem Cæſarem nouerat. Si autem adulator, talem eſſe debere oſtendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter prædicabat.* Baſilus de legendis libris gentilium. *Homo quidam in fore Periclem probris omnibus inceſſebat: is autem minimè curare viſus toto ferè die ſuſtinuit. Deinde veſperi iam diſcedentem cum lumine comitatus eſt, ne quid in philoſophiæ ſtudio*

Sen. lib. 2.
Id. epiſt. 94.
Aug. epiſt. 5.
In orat. pro Q. Ligar.
Baſil. hom. 24.

ſtudio admitteret. Rurſus quidam Euclidi Megarenſi animo concitatus mortem ſe iurauit illaturum. Ille verò contrà, ſe patienter laturum iurauit, & ei quamuis infeſto ſe conciliatum iri. Quidam vehementi impetu Socratis faciem cæcidit, hic autem minimè commotus furentem debacchari, & iram ſatiare permiſit, ex quo eum totum ex plagis tumidum, ac contuſum reddidit. Vbi verò ille cædendo deſtitit, nihil aliud Socrates feciſſe dicitur, quam fronti propriæ inſcripſiſſe. Talis fecit, velut ſtatuæ cuidam auctoris nomen, & eo modo ſe vindicaſſe. Quæ omnia profectò noſtris congruentia videntur, ac magnopere imitanda cenſerem. Nam Socratis hoc germanum eſt illi præcepto,

Matth. 5. 11. *quod maxillam verberanti, & alteram præbere iubet. Illud verò Periclis, vel Euclidis, ſimile illi quod perſequentes ſuſtinere, ac manſuetè illorum iras tolerare, & inimicis etiam bona precari doceat.*

IV. Remed. Conſidera, quam ſeriò, accuratè & ſæpè, cum alibi,

Matth. 5. 12. tum maximè apud B. Matthæum c. 5. & 6. hanc de non vindicanda iniuria doctrinam Chriſtus nobis inculcet. Primo enim beatos pronunciat eos, qui iniquè contumeliis appetuntur, gaudereq; & exul-

verſ. 22. tare iubet ob copioſam mercedem illis paratam in cœlis. 2. commi-natione iudicij & gehennæ deterret ab illatione iniuriæ, ita ſcilicet

verſ. 23. & verbis probroſis. 3. iniuriam facienti negat aditum ad altare ſuũ, ſacramentorumq; beneficium, niſi prius reconciliatus fuerit fratri. 4. nec vult à ſe gratiam, vel remiſſionem peccatorum poſtulari in oratione Dominica, niſi prius fratri remiſſa ſit iniuria idq; ex corde, vt

Matth. 6 15. eſt in clauſula parabolæ Matthæi 18: 5. vult, vt vna iniuria accepta

Matth. 18. 35. parati ſimus ad maiorem v. c. cæſa vna maxilla, ad obuertendam aliam: tunica vi erepta, ad offerendum & pallium, quando ita glo-

Matth. 5. 44. ria Dei, caritáſue poſtulat. 6. vt auctorem iniuriæ licet inimicum, diligas, idque non verbis ſed factis, nempe orando pro illo, & benefaciendo, non ſecus quam Deus nos diligit, pluendo ſuper

Matth. 6. 1. iuſtos & iniuſtos. 7. id facias, nec tui commodi, nec gloriæ humanæ, more Ethnicorum captandæ cauſa, ſed propter Dei gloriam, & animæ ſalutem: *alioquin*, inquit, *mercedem non habebi-*

Matth. 5 48. *tis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* 8. indicat hoc ad perfectionem ſuæ doctrinæ & Chriſtianæ religionis imprimis pertinere, nam concludit. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus*

Baſil. orat. 9. de ira. *eſt.* Quam perfectionem conſiderans Sanctus Baſilius alicubi ita ſcripſit. *Quale enim ſpectaculum, quam graue & admirandum, ac ſane nonnihil etiam ipſam naturam humanam exuperans hominem multis conuitijs iactatum, & qui etiam fortaſſis vulnus in facie accepit, quiq; alia ſexcenta perpeſſus eſt, quæ & verbis, & reipſa ad extremam infamiam tendunt non ira incendi, neque vltionem parare, ſed manſuetum pro eo, qui ſibi*

qui ſibi iniuriam intulit, preces adhibere. Ita vt ex eo, quod preces accelerasſet, & venia delicto data ſit, & ipſe poſt decenti à Deo cura dignus ſit habitus. Et B. Auguſtinus libro primo de ſermone Domini in monte perpendens quanta perfectio ſit hominis Chriſtiani, qui percutienti vnam maxillam, paratus ſit præbere & alteram, hoc eſt grauiorem ſuſtinere iniuriam, tandem concludit, *nihil innocentius eſſe eo, qui in virtute perfectus eſt.* Aug. c. 34.

V. Remed. Conſidera hoc Chriſti præceptum de non vindicando non eſſe obſeruatu impoſſibile, vt quidam dictitant, ſed potius facile, & ob multas eius vtilitates rationi naturali prorſus conſentaneum. Vnde Baſilius in regulis breuioribus. *Sine dubio,* inquit, *Deus non præcepiſſet diligi inimicum niſi facultatem largitus fuiſſet id faciendi. Quam quidem etiam in natura inſitam videri voluit. Bene enim de ſe meritus etiam beſtiæ naturaliter diligunt. At maius nobis non poteſt contingere beneficium, quam quod ab inimicis nobis datur, nempe vt beatitudinem aſſequamur, Beati, inquit Dominus, eſtis, cum maledixerint vobis, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes, propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Et Chry. ad populum Antiochanum. *Si malum eſſet iniuriam pati, non id Deus nobis præcepiſſet: nam Deus mala non præcipit. An non ſcitis, quod ipſe Deus eſt gloriæ, nec confuſione nos & deriſione, damnoq; voluerit inuoluere? Sed graue eſt iniuriam pati & calumniam. Non eſt graue, non eſt ô homo. Quouſque circa præſentia ſtupidus hæres: Nec enim id Deus inſtituiſſet, ſi graue foret. Animaduerte verò: qui fecit iniuriam, abiit habens quidem pecunias, ſed & conſcientiam percuſſam: læſus autem, pecuniis quidem priuatus, habens autem apud Deum fiduciam, poſſeſſionem innumeris digniorem theſauris.* Et paulo poſt. *Calumniam ſum paſſus, & iubes ferre æquanimiter & quomodo potero? Facilimè profectò, ſi tantum in cœlum reſpicias, ſi ſpectes hanc pulchritudinem, & quo te Deus ſuſcipere promiſit, iniuriam generosè ferentem.* Et B. Aug. *Sed dicit aliquis. Nulla ratione poſſum inimicos meos diligere. In omnibus ſcripturis Deus tibi dicit, quia potes. Tu è contrario reſpondes, non poſſe. Conſidera nunc, vtrum tibi, an Deo debeat credi. Et ideo, quia veritas mentiri non poteſt, iam vanas excuſationes ſuas relinquat humana fragilitas, quia nec impoſſibile aliquid potuit imperare, quia iuſtus eſt, nec damnaturus eſt hominem pro eo, quod non potuit vitare, quia pius eſt, Quid ergo tergiuerſamur incaſſum? Nemo enim, quantum poſſumus melius nouit, quam qui nobis ipſum poſſe donauit. Tot mulieres, clerici, pueri, tantæ & tam delicatæ puellæ flammas & ignes, & beſtias æquanimiter pertulerunt, & nos ſtultorum hominum conuitia dicimus tolerare non poſſe, quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur, ſi poſſumus, etiam vſq; ad mortem illorum noſtras iniurias* Baſ. q. 176. Matth. 5. 11. Chry. hom. 78. Aug. ſer. 6. de Temp.

vindicamus. Vnde neſcio qua fronte, vel qua conſcientia cum omnibus ſanctis in æterna beatitudine partem habere deſideramus, quorum exempla ſequi in rebus minimis non acquieſcimus. Et rurſum. *Sed dicit aliquis Grandis labor eſt, inimicos diligere pro perſecutoribus ſupplicare. Nec nos negamus fratres, non paruus quidem labor eſt in hoc ſæculo, ſed grande erit præmium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficieris amicus Dei: imò non ſolum amicus, ſed etiam filius, ſicut ipſe Dominus dixit. Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. Si te aliquis homo diues in hoc ſeculo vellet adoptiuum filium facere, quomodo ſeruires, quas ei dignitates impenderes, & ſeruorum eiuſq. ſeruitia duriſſima, & aliquoties etiam turpiſſima ſuſtineres conuitia, vt ad caducam & fragilem eius hæreditatem peruenires. Quod ergo ille ſuſtinet propter ſubſtantiam terrenam, tu ſuſtine propter vitam æternam. Conuincimur enim certiſſima ratione, quia propter Deum poſſumus quidem, ſed nolumus iniuriam ſuſtinere. Denique ſi nobis aliqua potens perſona iniuriam facit, ſi nos etiam in faciem maledicit, nec reſpondere aliquid aſperum, non dicam vicem reddere, auſi ſumus. Quare hoc? ne ab illa perſona potente adhuc maiora quam pertulimus, patiamur. Quod à nobis torquet hominis timor, deberet à nobis exigere Chriſti amor.*

Id ſerm. 5 de ſanctis. Matth. 5. 44.

VI. Remed. Conſidera vtilitates huius præcepti. Prima eſt, quia patientia mitigat iram iniuriam inferentis, ſecundum illud Sapientis. *Reſponſio mollis frangit iram.* Et *Lingua mollis confringit duritiam.* Sicut enim ignis materiâ ſubtracta extinguitur, ita maledicentis ira alterius patientia compeſcitur. Vnde B. Paulus. *Vince,* inquit, *in bono malum. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius,* hoc eſt, caritatis ignem in eo excitabis, & ex inimico amicum facies. Exemplum habemus Ioannis Eleemozynarii Patriarchæ Alexandrini, cui cum conſanguineus iuuenis quæſtus eſſet de grauibus iniuriis à caupone ſibi illatis, fingens ſe commoueri, reſpondit, ſe facturum rem quam tota Alexandria miretur. Moxq; vocato ad ſe vectigalium magiſtro, ei iubet vt nihil amplius vectigalis à caupone exigeret. Quod factum non ſolum tota Alexandria ſuſpexit, ſed etiam caupo deinceps antiſtitem cum ſuo cognato omni officio coluit. II. Vtilitas eſt, quod hac modeſtia tollatur occaſio maioris turbationis & bellorum. *Si reſpondeas maledico,* inquit S. Amb. lib. 1. officiorum, *ſuperiorem ſe arbitrabitur, quia parem inuenit.* Et Chryſ. ſermone de manſuetudine. *Quiſquis furibundos vincere voluerit, fortiter ferat iniurias & verbera magnamq. eius qui verberibus in ſe ſæuiebat conuerſionem videbit. At ſi etiam ipſe ab ira vinceris, ſtudens inimicum pari inſania vlciſci, nullus vnquam irarum, pugnarumq. erit finis: ſed ſemper, qui inſaniunt & rabidi ſunt, & vincere alios*

Prou. 15. 1. & 25. 15.
Rom. 12. 21.
Apud Sur. tom. 1.
Amb. c. 1.

ere alios conuitiis & verberibus cogitant in immenſum bellum & pugnam erumpunt, mutuo inſidiantur, calumnias ſtruunt, peierare audent, & accuſationes meditantur eorum, quæ neq; viderunt, neq; audierunt, & in die quidem, ſicut canes rabidi & quærentes inimicum: noctem autem cogitando inſumentes, quomodo malum aliquod machinentur. Vnde apud B. Aug. in libris de ciuitate Dei, quod etiam habet Saluſtius in Catilinario, legimus Romanorum Rempublicam ignoſcendo potius, quam perſequendo hoſtium iniurias creuiſſe; *Romanos*, inquiens, *ipſos videamus, ipſos, inquam, recolamus, reſpiciamusq; Romanos, de quorum præcipua laude dictum eſt Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos: & quod accepta iniuria ignoſcere malebant, quam perſequi.* Cauſam autem alibi huius rei reddit hanc, quod qui ignoſcit iniuriis, autor eſt concordiæ, quâ ciuitates conſtituuntur & conſeruantur, qui verò eas perſequitur, ſit cauſa diſcordiæ. *Accuſatur*, inquit, *religio Chriſtiana tanquam inimica Reipub. Quæ ſi, vt dignum eſt audiretur, (præcipiente autoritate diuina non reddendum malum pro malo) longè melius Romulo, Numa, Bruto, ceterisq; illis Romanæ gentis præclaris viris conſtitueret, conſecraret, firmaret, augeretq; Rempub. Quid enim eſt Reſpubl. niſi res populi? res ergo communis, res vtiq; ciuitatis. Quid eſt autem ciuitas, niſi multitudo hominum in quoddam vinculum redacta concordia?* III. Vtilitas eſt, quia nihil æquè ædificat proximum, atq; iniuriarum tolerantia. Exemplo ſit quod narrat Sophronius in Prato ſpirituali. *Duo ſenes monachi cum fratre vno iter agentes, & à via aberrantes inter ſata inuenti ſunt. Quo conſpecto agricola cœpit in illos multa maledicta euomere, ex ira dicens. Vos eſtis monachi? vos timetis Deum? Si timorem Dei haberetis, ſata non conculcaſſetis. Tunc ſenior dixit ſociis. Per Dominum nullus ei reſpondeat, conuerſusq; ad illum dixit. Rectè dixiſti, fili mi. Ille verò furens, rurſus impetebat eos contumeliis. Tum ſenior. Vera dicis fili. nam ſi veri monachi eſſemus, iſta non egiſſemus. Sed per Dominum indulge nobis, quia peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam ſenis humilitatem proſtrauit ſe ad pedes eius, dicens. Peccaui, indulge mihi, & per Dominum aſſumite me vobiſcum. Ruſticus ergo ſecutus illos, accepit habitum.* IV. Vtilitas eſt, quia ſic amoliris à te notam impotentis, imò muliebris animi. Muliebre enim eſt conuiti in conuitio mox repellere. *Qui cito mouetur iniuria*, ait B. Amb. *facit ſe dignum videri contumelia, dum vult indignus videri.* Ariſtoteles, teſte Æliano, Alexandro Magno naturâ iracundo conſilium dedit, vt omnibus ſe ſuperiorem æſtimans maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare, & iracundiæ ſuperbiam ſubſtituere. Chriſtianus maledicta contemnere debet, non quaſi conuitiatore melior,

Aug. lib. 1. c. 5.
Virg. 6. Aene.
Id. epiſt. 5 ad Marcellin.
Prat. [illegible] 159.
Amb. 1. offic. c. 6.
Aelian. lib. 12.

ſed quaſi maledicto fortior. Conuitia enim per ſe nullam vim habent, ſed quemadmodum tela, ſi in corpus durum incidant, repercuſſa cadunt, non penetrant. Talis erat apud B. Greg. in libris dialogorum Abbas Stephanus, cuius cum ager ad meſſem paratus ab improbo vicino ſuccenſus eſſet, & alius, vt hoc nunciaret ad eam accurrens diceret. *Væ væ pater Stephane, quid tibi contigit?* Totus enim tuus ager incendio abſumptus eſt, eueſtigio reſpondit. *Imò væ væ frater, quid illi contigit, qui hoc fecit?* me enim certe paruo, ſeipſum maximo damno mulctauit. Talis B. Cyprianus, qui, vt eſt in Actibus paſſionis, lecta iuſſu proconſulis tabella, in qua hæc ſententia erat. *TASCIVM Cyprianum gladio animaduerti placet*, reſpondit, Deo gratias, & mox ſpiculatori 25. aureos numerari iuſſit. Talis B. P. Ignatius Societatis noſtræ parens, de quo ſic ſcribit Ribadineira. *ROMÆ anno 1546. religioſus quidam eruditus ex amico inimicus factus inuidia exſtimulante grauiter in Ignatium exarſit, qui etiam iactare cœpit omnes noſtræ Societatis homines, qui in Hiſpania eſſent igni ſe traditurum, idq; Ignatio qui ſuis verbis renuntiaret miſit. Cui Ignatius per eundem ſcripto ita reſpondit. Tu quidem quotquot noſtri in Hiſpania ſunt cremandos te curaturum, dicis: ego verò id dico & opto, vt & tu charitate flagres, & amici tui ac neceſſarii, non ſolum qui in Hiſpania, ſed qui in vniuerſo orbe terrarum ſunt Spiritus S. igne inflammentur & ardeant.* V. Vtilitas eſt, quod calumniæ & maledicta ſæpe cedant in profectum ſpiritualem eius in quem conïiciuntur, vt cum exprobratur aliquod vitium emendatione dignum. Sic, teſte B. Aug. in libris confeſſionum, B. Monica eius mater, *cum à ſuis coætaneis adhuc paruula meribibula vocaretur, hoc conuitio excitata illud vitium tota poſtea ætate correxit.* Eadem de cauſa Macedonum quondam rex Philippus, vt narrat Plutarchus in libro *de vtilitate capienda ab inimicis*: lætabatur ſibi infeſtos eſſe Athenienſes, eo quod ex eorum criminationibus, in ſuorum vitiorum notitiam veniret, & vt eos mendaces redderet, corrigebat. VI. Vtilitas eſt, quod ex hac doctrina occaſionem habemus propius nos Chriſto Domino conformandi. Nam ipſe apud Matthæum dicit. *Non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec ſeruus ſuper Dominum. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius.* Et S. Ioannes ait. *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.*

Greg l. 4. c. 10. — Apud Pameliam. — In vita lib. 5. c. 2. — Aug lib. 9. c. 8. — Plutarch. — Matth. 10. 24. — 1. Ioan. 2. 6.

VII. REMED. Conſidera exemplum incredibilis patientiæ Dei, quod Chriſtus ipſe apud Matthæum omnibus imitandum pro iniuria non vindicanda proponit. *Orate*, inquiens, *pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Vnde

Matth. 5. 44.

B. Cyp.

B. Cyp. *Si nobis Dominus & Deus pater eſt, ſectemur patientiam Dei pariter & patris: quia & ſeruos oportet eſſe obſequentes, & filios non decet eſſe degeneres. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quod in contumeliam ſuæ maieſtatis & honoris inſtituta ab hominibus prophana templa & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinens, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri, & cum imbribus terram rigat, nemo à beneficiis eius excluditur, quo minus iuſtis, ſimiliter & iniuſtis diſcretas pluuias largiatur. Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere. Et cum crebris, imo continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat.* Et ante eum Tertull. *Nobis exercendæ patientiæ auctoritatem non affectio humana canina æquanimitatis ſtupore formata, ſed viua ac cæleſtis diſciplinæ diuina diſpoſitio delegat, Deum ipſum oſtendens patientiæ exemplum: iam primum qui florem lucis huius ſuper iuſtos & iniuſtos æqualiter ſpargit; qui temporum officia, elementorum ſeruitia, totius geniture tributa dignis ſimul & indignis patiatur ſimul occurrere, ſuſtinens ingratiſſimas nationes ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam auaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem, vt ſua ſibi patientia detrahat. Plures enim Dominum idcirco non credunt, quia ſeculo iratum tamdiu neſciunt.*

Cyp. de bono patientiæ.

Tertull lib. de patient.

VIII. Rem. Conſidera ineffabile patientię exemplum Chriſti Domini, quod imitandum proponit B. Petrus. *Chriſtus*, inquiens, *paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius: qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur, tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè.* Vnde B Chry. ſermone de manſuetudine. *Congruũ eſt, vt quando quis contumelia nos afficit, vel verberat, vel alia ratione affligit, ſuſtineamus omnia manſuetè & patienter. Etenim ipſe Dominus & Saluator noſter contumelia affectus, verberatus, cruci clauis affixus, leniter tulit Iudæorum furorem, & licet poſſet de eis vindictam ſumere, non ſumpſit tamen: ſed virtutem ſuam oſtendit, eo quod concuſſit terram, & mortuos ſuſcitauit, & obſcurauit ſolem, & noctem ex die fecit. Manſuetudinem autem declarauit, quia nullum ex his, qui impiè agebant, puniuit. Et quia tam manſuetus fuit ipſe, vt non ſolum manſuetè eos tulerit qui crucifigebant & blaſphemabant, ſed & Patrem obſecrauerit ne cæleſtibus aduerſus impios telis vteretur: idcirco, cum & tibi graue aliquid & durum ferenti ſubrepunt furor & ira, recordare manſuetudinis Chriſti, & ſtatim manſuetus eris ac clemens.* Greg. Nazianz. in

1. Pet. 2. 21.

Nazianz.

Aaaa ſen-

Digitized by Google

ſententiis tetraſtichis. *Si quando*, inquit, *animus tuus accepta iniuria dolore exarſerit, fac tibi Chriſtus, Chriſtiq́; vulnera in memoriã veniant, quantulaq́; pars hæc ſint eorum, quæ Dominus tuus perpeſſus eſt. Hac ratione animi dolorẽ velut aſperſa aqua extinxeris.* Aug. ſermone de ſanctis. *Tu, ô Chriſtiane, quæris vindicari de aduerſario tuo, qui tibi forſan iniuriam fecit? æſtuas, furis, anhelas, feſtinas vindicari? attende Chriſtum medicum ægritudinis tuæ, attende redemptorẽ animæ tuæ. Propter te pependit in ligno, & nondũ eſt vindicatus, & tu vis vindicari, & non vis tantum & talem magiſtrũ imitari. Ideo pati voluit, vt tibi patientiæ ſuæ demonſtraret exemplum. Vide pendẽtem, & tibi languenti de ſuo ſanguine medicamentũ conficientem. Vide pendentẽ, & tibi de ligno tanq̃ de tribunali præcipientem. Audi precantem. Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt.* Illuſtre hui⁹ antidoti exemplum exſtat in vita B. Ioannis Gualberti à Blaſio Melaneſio cõſcripta. *Quodam*, inquit, *die Ioanni cum armigero ſuo Florentiam tendenti in ipſo itinere capitalis eius hoſtis* (qui cognatũ eius occiderat) *ex inſperato fit obuiã, loco adeo anguſto vt neutri locus pateret à via deflectendi. Tum verò hoſtis plane inermis cum haud dubiam ſibi necẽ paratam cerneret, cõcepta ſubito fiducia ab equo deſiliẽs, humi ſe proſternit, iunctisq́; cancellatim ad pectus manib. pro crucifixi amore veniã vitamq́; ſibi deprecatur. Cõpunctus Ioannes audito nomine crucifixi pacem offert, metũ ponere iubet, culpamq́; ei ex animo remittit. Hoſte dimiſſo Ioannes ad Eccleſiam quandã deflexit, cumq́; ibi coram crucifixi imagine flexis genib. Chriſti vulnera contemplaretur, vidit, dictu mirabile, Chriſti caput ad ſe inclinari, tanquam gratias agentis, quod pro eius reuerentia hoſti capitali peperciſſet. Ioannes autem illa Chriſti bonitate attractus protinus relicto ſeculo monaſterium ingreſſus eſt, & tam ſanctè vixit, vt in numerum ſanctorum ſit relatus.* Simile habes in Apiario Thomæ Cantipratenſis.

Aug ſerm. 2.

Luc. 23. 34.

Apud Sur. 12. Iulii.

Cantipr. lib. 2. c. 28.

IX. Rem. Conſidera exempla Patrum veteris teſtamenti, hoc magis ſuſpicienda quòd *ante Euangelium illi fecerint*, inquit B. Amb. *quod poſt Euangeliũ didicimus, & ſeruare non poſſumus.* Vnde Cyp. loco citato *Inuenimus & Patriarchas & Prophetas, & iuſtos omnes, qui figuram Chriſti imagine præeunte portabant, nihil magis cuſtodiſſe in laude virtutum ſuarum quàm quod patientiam forti & ſtabili æquanimitate tenuerunt. Sic Abel originem martyrii & paſſionem iuſti hominis initians primus & dedicans aduerſus fratrem fratricidam non reſiſtit, nec reluctatur, ſed humilis & mitis patienter occiditur. Sic Ioſeph venundatus à fratrib. & relegatus, non tantum patienter ignoſcit, ſed & gratuita frumenta venientib. largiter & clementer impartit. Moyſes ab ingrato & perfido populo contemnitur frequenter, & penè lapidatur, & tamen lenis & patiens pro eiſdem Deum deprecatur. In Dauid verò, quàm magna & mira & Chriſtiana patientia, habuiſſe in manu ſæpe, vt Saul regem perſequentẽ ſe & interficere concupiſcentem poſſit occidere.*

Amb. de Ioſeph c. 1.

Cyp. de bono pat.

Gen. 4. 8.

Gen. 44. 1.

In Exodo.

1. Reg. & 2.

& ...

& tamen ſubditum ſibi & traditum maluiſſe ſeruare, nec rependiſſe inimico vicem, ſed occiſum adhuc inſuper & vindicaſſe: Et multo infra. *Sic Iob examinatus & probatus ad ſummũ faſtigium patientiæ laudis virtute prouectus eſt. Quãta aduerſus eum iacula zabuli emiſſa? &c. Ac ne quid omninò remaneret, quod non in ſuis tentationib. experiretur, armat zabulus & vxorẽ illo antiquo nequitiæ ſuæ vſus ingenio: nec tamen Iob grauibus ac denſis conflictationibus frangitur, quo minus inter illas anguſtias & preſſuras ſuas Dei benedictio victrice patientia prædicetur.* Et B. Baſilius in oratione de inimicitiis. *Neceſſe eſt nos ſtolidas & furioſas animi commotiones ſanctorum exemplorum memoria comprimere, cogitando, quàm æquo animo Dauid violentiam Semei pertulerit. Non enim ille tantum temporis dabat iræ, vt accendi potuerit, ſed omnem cauſam in Deum conferebat, dicendo. Dominus in mandatis dedit Semeio, vt execraretur Dauidem. Ideo, cum ſe appellari audiret virum ſanguinum, & virum iniquum non ſuccenſebat illi, ſed animo abiecto & demiſſo fuit, quaſi merito contumeliis oneraretur; omnis enim reprehenſio, quæ euidenter attingit eum, qui in crimen vocatur, mirandum in modum eum torquet, atq; affligit, ob oculos illi ponens probrum ac fœditatem peccati.* Iob. 2. 9. Baſ orat. 9. 2. Reg. 16. 10.

X. REMED. Conſidera exempla noui teſtamenti. PRIMVM ſit B. Stephani protomartyris, de quo Auguſtinus, ſermone de ſanctis. *Ecce Stephanus lapidatur, ſic conſtitutus quaſi ante oculos noſtros. Ecce membrum Chriſti, ecce athleta Chriſti. Inſpice illum qui pependit in ligno. Crucifigebatur ille, iſte lapidabatur. Ille dixit. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Iſte quid dicit? Audiamus illũ, ſi forte vel ipſum imitari valemus. Primo beatus Stephanus ſtans orauit pro ſe, & ait. Domine Ieſu accipe Spiritum meum. Deinde genu flexit, & flexo genu, ait. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum: & hoc dicto obdormiuit. Felix ſomnus, & requies vera. Ecce, quid eſt requieſcere: pro inimicis orare. Sed paulum quæſo te ſancte Stephane, expone nobis neſcio quid: quare pro te ſtans oraſti, & pro inimicis genu flexiſti? Reſponderet fortaſſe, quod intelligimus. Pro me ſtans oraui, quia pro me qui rectè Deo ſeruiui orando & impetrando non laboraui; quia qui pro iuſto orat, non laborat. Ventum eſt, vt oraret pro Iudæis, pro interfectoribus Chriſti, pro interfectoribus ſanctorum, pro lapidatoribus ſuis attendit tam multam, & tam magnam eſſe impietatem ipſorum, quæ difficile donari poſſit, genu flexit, & ait. Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Ergo cariſſimi ſi non poteſtis imitari Dominum, imitamini conſeruum, imitamini S. Stephanum, imitamini omnes martyres ſanctos.* ALTERVM ſit Apoſtoli PAVLI de quo Chryſ. in homilia. Quod nemo læditur niſi à ſe ipſo. *Vide Paulum quanta paſſus eſt: quæ etiam enumerare difficile eſt: carceres, vincula, verbera, flagellia ſupplicia: à Iudæis lapidatur, virgis cæditur, præcipitatur, latrones incurrit, ab inimicis & falſis fratribus inſidias perfert: intus timores,* Aug. ſerm. 2. Luc. 23. 34. Act. 7. 59. Chryſ.

foris pugnas patitur: famem, nuditatem, calumnias, inſidias, tribulationes, beſtias tolerat. Et quid opus eſt multa dicere? Quotidie moritur, & tamen in his omnibus, non ſolum nihil blaſphemum ex ore ſuo profert, ſed & gaudet, & gloriatur, atque exultans dicit. Gaudeo autem in paſſionibus meis. Et iterum. Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. Si ergo hic tanta patiens gaudebat & gloriabatur, quæ erit venia, quæ excuſatio his, qui pro paruis iniuriis, aut qualibuſcunq́ tribulationibus, quæ vtique illis longe inferiores ſunt, blaſphemant? Tertium S. Spiridionis Epiſcopi Cypri, qui vt eſt in vita eius, *aliquando ad Imperatorem Conſtantium, à quo euocatus erat profectus eſt. Vili autem erat habitu, manu virgam ex palma tenens. Pendebat ex collo vas fictile, & vt verbo dicam, contempti hominis ſpeciem omninò præ ſe ferebat. Itaque regiam ingredientem, quidam indecorum ratus tam abiecta ſpecie virum intrare palatium regium, ſacræ eius maxillæ impudenter colaphum infregit. Tulit id non modo patienter vir ſanctus, ſed & alteram prompto patiendi animo percuſſori exhibuit. Quæ res inſolentem illum tanto pudore affecit, vt repente ei ſupplex fieret, & inconſideratæ audaciæ veniam peteret, quàm libens conceſſit, & hominem paternè inſtruxit, vt ab inferenda iniuria ſe contineret. Quo factum eſt vt à viris principib. in honore haberetur, qui eum ſumma reuerentia ad Imperatorem deduxerunt.* Quartũ ſit B. Stephani Abbatis, de quo S. Greg. in Euangelia. *Fuit*, inquit, *quidam dieb. noſtris Stephanus nomine pater monaſterij iuxta Reatinæ vrbis mœnia conſtituti: vir valde ſanctus, virtute patientiæ ſingularis. Et ſuperſunt multi, qui illum nouerunt, eiuſq́ vel vitam vel obitum narrant. Erat autem huius lingua ruſtica, ſed docta vita. Hic pro amore cœleſtis patriæ cuncta deſpexerat, poſſidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumultus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ vehementer in eo excreuerat, ita vt eum ſibi amicum crederet, qui ſibi moleſtiæ aliquid irrogaſſet. Reddebat contumeliis gratias. Si quod in ipſa ſua inopia damnum fuiſſet illatum, hoc maximum lucrum putabat. Omnes ſuos aduerſarios nihil aliud quam adiutores æſtimabat.* Complura id genus exempla offendes paſſim in Sanctorum Vitis.

Coloſſ. 5. 24. Rom. 5. 3. Apud Surium 14. Decemb. Greg. hom. 35.

XI. REM. Præparatio & præmunitio animi contra omnes iniurias vel contumelias. Eſt B. Greg. in 5. Moral. *Solerter*, inquit, *animus ante actionis ſuæ primordia cuncta debet aduerſa meditari: vt ſemper hæc cogitans, ſemper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus ſuperet, & quicquid non acceſſerit lucrum putet.* Et Abbatis Ioannis apud Caſſianum. *Cum ſe*, inquit, *homo impatientiæ ſiue iræ perturbationibus incurſari deprehenderit, contrariis ſemetipſum obiectionibus ſemper exerceat, & propoſitis ſibimulti modis iniuriarum diſpendiorumq́ generibus velut ab alio ſibimet irrogatis aſſueſaciat mentem ſuam in omnibus*

Greg. c. 33. Caſſ. coll. 19. c. 14.

quæ inferre improbitas poteſt, perfecta humilitate ſuccumbere, atq; aſpera ſibi quæq; & intolerabilia frequenter opponens, quanta eis occurrere debeat lenitate omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita reſpiciens ad illas ſanctorum omnium, ſiue ipſius Domini paſſiones, vniuerſa non ſolum conuitiorum, ſed etiam pœnarum genera, inferiora meritis ſuis eſſe pronuncians, ad omnem ſe dolorum tolerantiam præparabit. Si dicas, quid ſi per fragilitatem in impatientiam aliquam quis poſtea labatur? Reſpondet. *Tunc ita ſe obiurgans & increpans alloquatur. Túne ille es bone vir, qui paulò antè te omnia ſuperaturum mala conſtantiſſimè præſumebas? Quomodo inuicta illa patientia tu aleuiſſimi verbi prolatione confoſſa eſt? Vbi eſt illud, quod inani fiducia bellum in pace deſiderans proclamabas, Paratus ſum, & non ſum turbatus? Et cum Propheta ſæpe dixiſti. Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum. Tali ergo ſemetipſum compunctionis animaduerſione condemnans, inultam animi ſui commotiunculam eſſe non ſinat.* Pſal. 118. 60. Pſalm. 25. 2.

XII. Remed. Silentium. Eſt Ambroſ. lib. 1. de officijs. *Quando,* inquit, *aliquis nobis conuiciatur, laceſſit, ad violentiam prouocat, ad iurgium vocat, tunc ſilentium exerceamus, tunc muti fieri non erubeſcamus. Peccator enim eſt, qui nos prouocat, qui iniuriam facit, & nos ſimiles ſui fieri deſiderat. Deniq; ſi taceas, ſi diſſimules, ſolet dicere. Quid taces? Loquere, ſi audes. Sed non audes. mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur: victum ſe reputat, irriſum, poſthabitum atq; illuſum. Si reſpondeas, ſuperiorem ſe factum arbitratur, quia parem inuenit. Si enim taceas, dicetur. Ille conuitiatus eſt huic, contempſit iſte. Si referas contumeliam, dicetur. ambo conuitiati ſunt. Vterq; condemnatur, nemo abſoluitur. Ergo illius eſt ſtudium, vt irritet, vt ſimilia illi loquar, ſimilia illi loquar, ſimilia agam. Iuſti eſt autem diſſimulare, nihil loqui, tenere fructum bonæ conſcientiæ, plus committere bonorum iudicio, quam criminantis inſolentiæ, contentum eſſe grauitate morum ſuorum. Ita fit, vt etiam humilitatem cuſtodiat. Hæc ſunt arma iuſti, vt cedendo vincat.* Confirmat deinde hoc antidotum exemplo Dauidis, dicens. *Cur non imitemur dicentem. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. An hoc dixit tantummodo, non etiam fecit Dauid? imò & fecit. Nam cum ei conuitiaretur Semei filius Iemini, tacebat Dauid, & quamuis ſeptus armatis non retorquebat conuitium, non vltionem quærebat, &c. Non ergo mouebatur conuitijs, qui abundabat bonorum operum conſcientia.* Alibi verò confirmat exemplo Chriſti. *Denique,* inquiens, *& Chriſtus tacebat ante Pilati iudicium conſtitutus, vt nobis daret formam tacendi: quia lingua corporis facilis eſt ad errorem, procliuis ad lapſum.* Hoc remedio vſam fuiſſe in aliorum iurgijs B. Paulam Romanam tradit Hieronymus in epiſtola 27. ad Euſtochium. Ambr. c. 2. 3. 4. 5. 6. cap. 6. Pſalm. 38. 3. 2. Reg. 16. 10. In Pſalm. 18. Matth. 27. 14.

Hieron. in Epitaph. *Si quando*, ait, *procacior fuiſſet inimicus, & vſq; ad verborum iurgia proſi-*
Pſal. 38.3. *liſſet, illud Pſalterij decantabat. Cùm conſiſteret aduerſum me peccator, ob-*
Pſal. 37.14. *mutui & ſilui à bonis. Et rurſus. Ego autem quaſi ſurdus non audiebam-quaſi mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non*
Greg. homil. 18. in Euang. *habens in ore ſuo increpationes*. Idem remedium acutè B Gregorius exſculpſit ex Chriſti facto, cum apud B. Ioannem, Iudæis ſe ad lapida-
Ioan. 8.59. tionem parantibus, dicitur ſe abſcondiſſe, & de templo exiſſe. *Quanta humilitate*, inquit, *iram proximi ferre debeat; perpendat homo, ſi furores iraſcentium abſcondendo ſe declinauit Deus. Nemo ergo ſe contra acceptas contumelias erigat, nemo conuitijs conuitium reddat. Imitatione enim Dei glorioſius eſt iniuriam tacendo fugere, quam reſpondendo ſuperare. Sed contra hoc ſuperbia dicit in corde. Turpe eſt, vt accepta iniuria taceas. Quiſquis conſpicit, quia contumeliam accipis, & taces, non putat, quia patientiam exhibes, ſed crimina agnoſcis. Sed vnde vox iſta in corde noſtro contra patientiã naſcitur, niſi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei, qui nos de cælo conſpicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei. Ego non quæro gloriam meam, eſt qui*
Ioan. 8.50. *quærat & iudicet*. Idem proponit & Abbas Ioſeph apud Caſſianum,
Caſſ. c. 26. collatione 16.

XIII. Remed. Siue conueniens ſit tacere, ſiue aliquid reſpondere
[illegible] de conuitianti, practicè ſequere conſilium S. Baſilij his verbis præſcriptum *Probris te perfudit? at tu illi benedicas. verberibus affecit? tu verò æquo animo ferto. conſpuit, ac nihili te fecit? tu verò illud tecum meditare, quod ex terra fictus & creatus es, & rurſum in terram reſolueris. Ignobilem te & obſcuro loco natum dixit? at tu terram teipſum eſſe dicito, & cinerem.*
Gen. 18.18. *Non es præſtantior patre noſtro Abraham, qui ijs nominibus ſe appellauit. In-*
Pſalm. 21.7. *doctum, ac nullis opibus? tu verò Dauidis verbis vtens vermem te eſſe dicito,*
Num. 12.11. *& ex ſterquilinio ortum habere. His etiam adde Moſis probitatem, qui cum eſſet ab Aarone & Maria conuitijs oneratus non eos DEO detulit, ſed pro ipſis vota fecit, &c. Quid te pauperis appellatio perturbat? memoria repete ortum tuum, & reperies nudum te in hunc mundum ingreſſum eſſe, proinde nudus etiam hinc abibis. Homine verò nudo, quid, quæſo, pauperius eſſe poteſt? nihil*
Chryſ. ſerm. de laude Dei. *profectò*. Sequere & Chryſoſtomi conſilium ita ſcribentis. *Fuit tibi quiſquam iniurius, aut malo affecit? ingemiſce: ne maledictis inceſſeris, funde lacrymas, non iniuriæ gratia, ſed ob iniuriam inferentis interitum: quemadmodum & Dominus tuus Iudam deplorauit. Non enim quod cruci ſuffigeretur deflebat, ſed quod ſe ille eſſet ad ſui perniciem proditurus. Læſit te quiſpiã, aut contumelia inſectatus eſt? Deum precare, vti mox illi concilietur & parcat: frater enim eſt, tuum eſt membrum, eodem quo tu partu genitus, ad eandem vocatus eſt menſam. Dicet aliquis. At ſi id egero. maiorem mihi in modum*

aduerſa-

aduerſarius inſultabit. Ergo & maiora te & plurima manebunt præmia,eoq́; iuſtius ira mittenda eſt, cum illum videris vulnere mortali affectum. Dæmon enim plagam illi inflixit: idcirco neq; erit rurſum per te exulcerandus, vel aliquo modo calcandus, quem videris per dæmonem conſternatum. Et alibi. *Nihil ita Deum reddit propitium, ſicut inimicos diligere, & calumniantibus benefacere. Cùm igitur aliquis infeſtat, ipſum ne reſpicias, ſed dæmonem inſtigantem, & omnem in illum iram effunde: ipſius autem & miſerere, qui mouetur ab eo. Nam ſi mendacium à diabolo eſt, etiam iraſci temere multò magis ab ipſo. Cum mordentem videris, cogita quod eſt diabolus, qui eum inſtiget. Non enim Chriſtianorum ſunt ſcommata.* Id. homil. 51. ad pop. Ant.

XIV. REMED. Imploratio diuini auxilij. Eſt B. Dorothei in doctrina de ſimultate, ſeruitq́; ijs, qui iniuria ſemel affecti ægrè illius obliuiſci poſſunt. *Alius*, inquit, *non verbo, non opere, non aſpectu, non habitu ſtudet malum pro malo reddere, affligitur autem in corde erga fratrem. Alius nullam quidem erga fratrem habet triſtitiam, tamen cum audierit illum ab alio afflictum vel contumelia affectum delectatur audiens. Alius neq; odium in c rde retinet, neq; gaudet dum audit affectum contumelia eum qui ſe afflixerit, quinimo dolet illum male habere, non tamen libenter audit illum bene habere. Eſt & alius, qui acceptam iniuriam ſtatim obliuiſcitur, & ilico fratri reconciliatur, ſin verò poſt dies aliquot contigerit ab eodem in ſe dici quippiã minus gratum, eueſtigio in memoriam reuocat primam iniuriam.* Cumq́; dixiſſet, hos ſimiles eſſe vulneratis, qui poſt vulnus ſanatum cicatricem tamen retinuerunt, ſubiecit. *Debet igitur ita concertare, vt etiam cicatricem omnem faciat euaneſcere, atq; ita locum vulneris expolire, vt nulla ibi deformitas relinquatur, neq; aliquando reminiſcatur vulnus illic extitiſſe. Quod ſi quæras, quo pacto id facias, ſcito per Orationem hoc maximè fieri, cum videlicet toto corde pro fratre ſupplicas, & dicis. Domine auxiliare mihi & fratri meo per mutuas preces. Et ſic ſupplicans pro fratre præſtas argumentum caritatis, compaſſionis & humilitatis, dum ſcilicet fraternis precibus tibi quoq; imploras auxilium. Vbi autem fuerit caritas, compaſſio, humilitas, quid ibi poterit iracundia, vel auerſio, aut alia quæuis paſſio? Hinc rectè aiebat Abbas Zoſimas. Si diabolus cum cætero dæmonum agmine ad hæc omnes artes ſuas & machinamenta adhibeat, vanos fore omnes eius impetus. Et alterius ex Patribus fuit iſta ſententia, quod pro inimicis orans nunquam poſſet eſſe iracundus, aut vindictæ ſtudioſus.* Hucuſq; Dorotheus. Adde Ambroſium ita ſcribentẽ. *Iuſtus aduerſus inſultantes ſibi tacet, iuſtus orat. Audi iuſtum orantem. Pro eo, vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. Iuſtus orat pro calumniantibus, quia & hoc præcipit Dominus, adiungens. Benefacite ijs qui oderun[illegible] pro calumniantibus & perſequentibus vos. Ipſe eſt per omnia [illegible] cuſtodit & ſeruat. Primum, quia tacet, &* Doroth. doct. 1. Ambr. in Pſ. 38. Pſalm. 108. 4. Matth. 5. 44.

Digitized by Google

tacet, & non reſpondet inimicis. Deinde, quia orat, hoc eſt, non eſt otioſus affe-ctu. Et qui orat, bona orat, non ea, quæ cuiq; poſſint ſuo inimico nocere. Plus eſt ergo orare, quàm tacere. Et paulo poſt. *Etſi infirmus es, ora: & ſi fortis es, ora. Infirmus pro te oras, fortis pro inimico tuo oras. Bonum ſcutum infirmitatis oratio. Tu oras, & Dominus te protegit. Bonum ſcutum etiam triumphantis, vt inimicum tuum quem poſſis ferire defendas.*

XV. REMED. Conſidera, quam grauiter à Deo puniti ſint in hoc ſeculo qui offenſam obſtinatè condonare noluerunt. In vita enim S. Nicephori martyris tale narratur exemplum. *Inter hunc Nicephorum & Sapricium presbyterum quondam familiares orta fuit ſimultas. Nicephorus prior per amicos ter quaterúe reconciliationem petiuit: cum non ſuccederet, ipſe ſupplex veniam à Sapricio rogat, ſed fruſtrà. Orta mox perſecutione ſub Valeriano Imperatore Sapricius delatus fidem fortiter confitetur, tormenta varia ſuſtinet, ſententiam capitalem accipit. Hoc audito Nicephorus ei ad ſupplicij locum ducto in via occurrit, proſtratus ad pedes eius, veniam & charitatis oſculum petijt. Facit hoc bis terúe, adeò vt lictores pagani eum quaſi ſtultum deriderent, qui tam anxiè veniam ab homine ſtatim morituro poſtularet. At Sapricius ne verbum quidem ei reſpondet, ne quidem in ipſo ſupplicij loco & puncto. Cum ergo à carnifice Sapricius iuberetur genua flectere, vt caput ei amputaret, dixit lictoribus. Nolite me ferire, & Dijs ſacrifico. Hoc audito, Nicephorus multis verbis & lacrymis eum rogat, ne ſic ſe in æternum perdat. Sed eo perſiſtente exclamat Nicephorus. Ego ſum Chriſtianus, me pro ipſo ferite. Lictores ergo re tota ad Præſidem confeſtim delata, & ab eo poteſtate accepta, miſerum Sapritium dimiſerunt, qui fratrem non reſpiciens Chriſtum negauerat, Nicephorum verò martyrij gloria, amputato eius capite, coronarunt.* In quo exemplo vides, mirabili iudicio Dei, eum qui offenſam prior condonauit fieri martyrem, qui verò condonare noluit, ex martyre iam iam futuro fieri apoſtatam. Aliud narratur à Thoma Cantipratano. *Venerabilis*, inquit, *Iacobus de Vitriaco, vt multis adhuc notum eſt, crucem Hieroſolymitanam ob ſalutem multorum in Brabantia prædicauit. Contigit autem, vt pacificaturus quadam die mortales inimicitias, iniuriam paſſum, primò ſuppliciter, deinde proſtratus pedibus eius, ſemel, iterum, & tertio cum multitudine populi præſente rogaret, nec proficeret in rebellem. Conuerſus igitur ad populum dixit. Palam omnibus conteſtor vos: quia qui ſpernit nos, ſpernit & eum, qui mittit nos. Rogate ergo Dominum, vt tale ſignum oſtendat in hominem obſtinatum, quo cunctis præſentibus pateat eum hoſtiliter contra ſe in retentione odij contra proximum hoc egiſſe. Nec mora. Vbi vir ſanctus orationem expleuit, miſer ille euerſis oculis, ſemel, iterum, & tertiò in terram corruit, oreq; cruorem ſpumans & ſaniem, horroris maximum ſpectaculum*

Apud Sur. 9. Febr.

Cantipr. libr. 2. c. 18. p. 2.

Luc. 10. 16.

culum & piaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo, vir reuerendus fuſa prece proſtratum erexit. Qui mox integerrimè ſoſpitatus, vbi ante ſe inimicum vidit, quaſi aliquid amiciſſimum rogaturus: cum lacrymis veniam petiuit, ruensq́; in oſcula eius ad lacrymas & laudem Chriſti omnium corda commouit.

VIDE V. *Conſuetudo praua. Detractio. Diſcordia. Gloria vana. Immortificatio paſſionum. Impatientia in aduerſis. Ira. Linguæ abuſus. Maledictio. Obſtinatio. Odium. Puſillanimitas. Superbia. Tentatio. Triſtitia.*

VOLVNTAS PROPRIA.

Remedia contra volunt. propriam.

I. REMED. Conſidera quid Spiritus ſanctus de voluntate propria, vel praua libertate, qua quis viuit, vt libet, in diuinis ſcripturis tradiderit. Primo autem eam reprehendit, apud Iob Prophetam, Iob. 11. 12.
dum ait. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum natum putat.* Et apud Iſaiam. *Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur* Iſai. 58. 3.
voluntas veſtra. quam reprobat, inquit in eum locum B. Hieronymus, Apoſtolus Paulus in Epiſtola ad Epheſios ita ſcribens. *In qui-* Epheſ. 2. 3.
bus, nempe peccatis, & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filij iræ. Et apud Oſeam, de quibuſdam dicitur. *Reuerſi ſunt, vt* Oſe. 7. 16.
eſſent abſq; iugo. beatus Petrus quoq; hæreticis tribuit prædicationem 2. Petr. 2. 18.
huius libertatis. *Ineſcant*, inquit, *homines per concupiſcentias carnis voluptatibus, eos qui verè aufugerant eos, qui in errore conuerſantur, dum illis libertatem pollicentur; cum ipſi ſerui ſint corruptionis.* De eadem libertate loquens B. Paulus ait. *Cùm enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſti-* Rom. 6. 20.
tiæ. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, de quibus nunc erubeſcitis?
2. hortatur, vt voluntatem Dei potius, quam noſtrã faciamus. Vnde Pſal. 26 4.
rex Dauid ſic orat. *Vnam petij à Domino, hanc requiram: vt videam vo-* Pſal. 29 6.
Pſa. 142 10.
luptatem Domini. Et quoniam vita in voluntate eius. Et iterum. *Doce* Prou. 11. 20.
me facere voluntatem tuam. Et Salomon ait. *Voluntas eius in his, qui ſimpliciter ambulant.* Et Chriſtus docuit nos orare. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra.* Et Apoſtolus. *Nolite conformari huic ſeculo ſed re-* Matth. 6. 10.
formamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis, quæ ſit voluntas Dei bona, Rom. 12. 2.
& beneplacens, & perfecta. 3. hortatur, vt amemus diſciplinam, qualis ſolet eſſe patris in filium, magiſtri in diſcipulum, domini in ſeruũ,

& Magiſtratus in ſubditum. Ea enim conſiſtit in eo, vt alienæ potius voluntati, licet dura imperentur, quam noſtræ pareamus. Vnde Salomon. *Diſciplinam Domini, fili mi ne abijcias, nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit, & quaſi in filio complacet ſibi.* Et Sapiens. *Diſciplinam qui abijcit infelix eſt.* Et Apoſtolus. *Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, neq; fatigeris, dum ab eo argueris, in diſciplina perſeuerate. Tanquam filijs vobis offert ſe Deus; Quis enim filius, quem non corripit pater?* Et iterum. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Et *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.*

Prou. 3. 11. Sap. 3. 11. Heb. 12. 5. Rom. 13. 1. Hebr. 13. 17.

II. Remed. Conſidera dicta SS. Patrum. Cyp. de habitu Virginum. *Diſciplina cuſtos ſpei, retinaculum fidei, dux itineris ſalutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magiſtra virtutis, facit in Chriſto manere ſemper, ac iugiter in Deo viuere, ad promiſſa cæleſtia, & diuina præmia peruenire. Hanc ſectari ſalubre eſt, & aduerſari ac negligere lethale.* Et alibi. In oratione Dominica *addimus quoq; & dicimus Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra, non vt DEVS faciat, quod vult, ſed vt nos facere poſſimus, quod Deus vult. Nam Deo quis obſiſtit, quo minus, quod velit, faciat? Sed quia nobis à diabolo obſiſtitur, quo minus per omnia noſter animus, atq; actus Deo obſequatur, oramus & petimus, vt fiat in nobis voluntas Dei: quæ vt fiat in nobis, opus eſt Dei voluntate, id eſt, ope eius & protectione, quia nemo ſuis virib. fortis eſt, ſed Dei indulgentia & miſericordia tutus eſt.* S. Baſilius in regulis breuioribus monachorum. *Dictum eſt pleriſq; in locis, quod in vniuerſum vti propria voluntate, arbitrióue alienum eſt à recta ratione. Similiterq; quod maioris partis iudicio non ſtare, eſt contumaciæ & peruicaciæ periculum incurrere.* Et ſermone de inſtitutione monachorum. *Si quis ſpretis conſilijs antiſtitis facere voluerit, quicquid collibitum ſit, plus mali, quàm boni faciet. Qui enim poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* S. Hier. ad Ruſticum monachum. *Omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur, in naui vnus gubernator. In domo vnus Dominus. In quamuis grandi exercitu vnius ſignum expectatur. Et ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed debere viuere in monaſterio ſub vnius diſciplina Patris.* Ioan. Caſſianus de inſtitut. renunciantium. *Senioris hæc erit ſolicitudo & eruditio principalis, vt iuniorem doceat primitus ſuas vincere voluntates, quem ſtudioſè in his ac diligenter exercens, hæc illi ſemper imperare de induſtria procurabit, quæ ſenſerit animo eius eſſe contraria. Multis ſiquidem experimentis edocti, tradunt monachum & maximè iuniores, ne voluptatem quidem concupiſcentiæ ſuæ refrenare poſſe, niſi prius mortificare per obedientiam ſuas didicerint voluntates.* Et in collatione Abbatis Ioſeph. *Sciendum ſane generaliter illum partes agere fortiores, qui voluntati fratris ſuam ſubijcit volunta-*

Cyprian. Id. de orat. Domin. Baſil. q. 123. Rom. 13. 2. Hieron. epiſt. 4. Caſſ. lib. 4. c. 8. Coll. 16. c. 23.

voluntatem, quàm eum qui in defendendis ſuis definitionibus ac tenendis pertinacior inuenitur. Iſaias Abbas de perfectione. *Aperiendi ſunt mentis oculi, vt nos ipſi cognoſcamus, ſciamusq́; Dei inimicum conſtitui, qui propriam ſequitur voluntatem.* Et de gaudio animæ. *Qui voluntatem ſuo proximo ſubmittit, animum virtutis ſtudioſum oſtendit. Qui verò voluntatem ſuam amplectitur, præfefert imperitiam.* S. Bern. de reſurrectione. *Voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantum, quando quod volumus non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere proprijs motibus animorum. Huic contraria eſt recta fronte caritas, quæ Deus eſt. Hæc enim aduerſus Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit, aut punit Deus præter propriam voluntatem?* Iſai. orat. 13. Id. orat. 10. Bern. ſerm. 3.

III. Remed. Conſidera exemplum Chriſti Domini, qui apud B. Ioannem ita loquitur. *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me, vt perficiam opus eius.* Et rurſus. *Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* Et. *Deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.* Quæ verba tractans B. Baſilius in regulis breuioribus ita ſcribit. *Cum Dominus dixerit. Deſcendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, &c. quicquid quiſq; ex propriæ voluntatis arbitrio facit, id cum facientis proprium ſit, alienum eſt à cultu pietatis, metuendumq́; eſt, ne de eo, quod videtur facere ipſi dicatur à Domino. Ad te conuerſio eius, & tu dominaberis ei.* Deinde Chriſtus ne in paſſione quidem ſuam voluit fieri voluntatem, nimirum in re aſperrima, dixit enim in horto orans. *Pater ſi vis transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.* Quæ verba expendens S. Cyprianus in explanatione orationis Dominicæ. *Quod ſi filius,* inquit, *obaudiuit, vt faceret patris voluntatē: quanto magis ſeruus obaudire debet, vt faciat Dei voluntatem? ſicut in epiſtola ſua Ioannes quoq; ad faciendam DEI voluntatem hortatur, & inſtruit dicens. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt, &c. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum, quomodo & Deus manet in æternum. Qui in æternum manere volumus, Dei qui æternus eſt, voluntatem facere debemus. Voluntas autem Dei eſt, quam Chriſtus & docuit, & fecit. Humilitas in conuerſatione, ſtabilitas in fide, verecundia in verbis, in factis iuſtitia, in operibus miſericordia, in moribus diſciplina, iniuriam facere non poſſe, & factam tolerare poſſe, cum fratribus pacem tenere, Deum toto corde diligere, amare in illo quod pater eſt timere quod Deus eſt, Chriſto nihil omnino præponere, quia nec nobis ille quicquam præpoſuit, caritati eius inſeparabiliter adhærere, cruci eius fortiter ac fidenter aſſiſtere, quando de eius nomine & honore certamen eſt, exhibere in* Ioan. 4. 34. Ioan. 5. 30. Ioan. 6. 38. Baſ. q. 138 Geneſ. 3. Luc. 22. 42. Cypr. ſerm. 6. 1. Ioan. 2. 15.

ſermone conſtantiam, qua confitemur: in quæſtione fiduciam, quâ congredimur: in morte patientiam, qua coronamur: hoc eſt, cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt, præceptum Dei facere, hoc eſt, voluntatem Patris adimplere, Quæres, cum voluntas propria Chriſti fuerit bona, imò impeccabilis, cur eam non fecerit? *O Domine voluntas,* inquit S. Bern. *de qua dixiſti, vt non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? Si bona erat, quare derelicta eſt? Sic & conſilium, ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonum, quomodo relinquẽdum? Et bona erant, & eius erant: neq; tamen minus relinquenda, ob hoc videlicet, vt fierent meliora. Neq; enim oportebat propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, qua dicebat. Si fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte, ſed ea de qua dicebat, fiat voluntas tua melior erat, quia communis non ſolum patris, ſed & Chriſti ipſius (Oblatus eſt enim, quia ipſe voluit) & noſtra. Niſi enim granum frumenti cadens in terram mortuũ eſſet, ipſum ſolum maneret mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, vt videlicet haberet, quos adoptaret in filios. Chriſti erat, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Noſtra erat, quia pro nobis faciebat, vt redimeremur.*

Bern. ſerm. 3. de reſur. — Matth. 26. 39. — Iſai. 53. 7. — Ioan. 12. 24.

IV. REMED. Conſidera ſolam propriam voluntatem primi parentis Adæ, cauſam fuiſſe, fontem & radicem primi peccati originalis in totam poſteritatem humanam transfuſi, & in nobis ſingulis eſſe cauſam omnium peccatorum actualium, tam lethalium, quam venialium. De voluntate Adæ ita ſcribit B. Aug. concione 2. in Pſal. 70. *Si quis peruersè voluerit imitari Deum, vt quomodo Deus non habet, à quo formetur, non habet, à quo regatur, ſic ipſe velit ſua poteſtate vti: Hoc diabolus fecit, imitari Deum voluit, ſed peruersè, non eſſe ſub illius poteſtate, ſed habere contra illum poteſtatem. Homo autem poſitus ſub præcepto, audiuit à Domino Deo. Noli tangere arborem in medio paradiſi.* Et infrà. *Quare autem tetigit fratres mei? Quid illi deerat? Dicatur mihi, quid illi deerat in paradiſo conſtituto in media opulentia medijsq; delicijs? cui magnæ deliciæ erant ipſa viſio Dei, cuius faciem quaſi inimici timuit poſt peccatum. Quid illi deerat vt tangeret, niſi quia ſua poteſtate vti voluit, præceptum rumpere delectauit? Vt nullo ſibi dominante fieret ſicut Deus, quia Deo nullus vtiq; dominatur. Malè vagus, malè præſumens, futurus mortuus recedendo à via iuſtitiæ. Ecce ſoluit præceptum, excuſſit à ceruice iugum diſciplinæ, habenas regiminis exaltãte animoſitate dirupit.* Si obijcias ſerpentem potius videri primam cauſam peccati Adæ. Reſpondet B. Bernardus in ſermone de duplici baptiſmo. *Serpens, callidior vtique, non fortior ceteris animantibus ô Eua decepit te: decepit profectò, non impulit, aut coegit. Mulier tibi, ô Adam, de ligno dedit. ſed offerendo vtique, non violentiam inferendo. Neq; enim poteſtate illius, ſed tua factum eſt voluntate, vt eius voce plus obedi-*

Aug. part. 2. — Gen. 2. 17. — Bern.

obedieris, quam diuinæ. De aliis peccatis actualibus quod ſola propria voluntate committantur, manifeſtum eſt. Nam vt ſcribit S. Auguſtinus in libro de vera religione, & eſt axioma à Theologis receptum. *Vſq; adeo peccatum voluntarium eſt malum, vt nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium. Et hoc quidem,* inquit, *manifeſtum eſt adeò, vt nulla hic Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba diſſentiat.* Hinc eſt, quod B. Bern. in ſermone de reſurrectione citato agens de peccato mortali. *Quid,* inquit, *odit, aut punit Deus præter propriam voluntatem? Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæuiet, niſi in propriam voluntatem?* Et inferius. *Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæuiſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum, qui non venit facere voluntatem ſuam.* Et de duplici baptiſmo. *Caueamus à propria voluntate, tanquam à vipera peſſima, & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras.* Aug. c. 14. Bern. ſerm. 3.

V. REMED. Conſidera deterrimos propriæ voluntatis effectus ab eodem D. Bernardo accuratè deſcriptos. *Voluntas propria,* inquit, *quo furore Dominum maieſtatis impugnet, audiant & timeant ſerui propriæ voluntatis. Primo namq; ſeipſum ſubtrahit & ſubducit eius dominatui, cui tanquam auctori ſeruire iure debuerat, dum efficitur ſua. Sed nunquid contenta erit hac iniuria? 2. Addit adhuc, & quod in ſe eſt, omnia quoq; quæ Dei ſunt tollit & diripit. Quem enim modum ſibi ponit humana cupiditas? Dico fiducialiter. Nemini, qui ſit in propria voluntate poſſet vniuerſus mundus ſufficere. 3. Sed vtinam vel rebus iſtis eſſet contenta, ne in ipſum (horribile dictu) deſæuiret auctorem. Nunc autem & ipſum, quantum in ipſa eſt, Deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum: quæ quantum in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut iniuſtum eſſe, aut inſipientem. Crudelis planè & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, iuſtitiam, ſapientiam perire deſiderat.* 4. docet dæmonem ſemel ab anima noſtra per ſacramentum baptiſmi abactum, per propriam voluntatem cum ſeptem ſpiritibus nequioribus reuocari. 5. docet omnia bona opera noſtra per propriam voluntatem inquinari, meritoque ſuo deſtitui. *Etenim,* inquit, *ſi in die ieiunii mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit ſponſus, nec ſapit illi ieiunium meum, quod non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis ſapit. Ego autem non ſolum de ieiunio, ſed de ſilentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremo de omni obſeruatione monachi, vbi inuenitur voluntas ſua in ea, & non obedientia magiſtri ſui idipſum ſentio. Minimè prorſus obſeruantias illas, etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, id eſt, inter virtutes cenſuerim deputandas* Bern. de reſur. Id. de dup baptiſmo. Id. ſerm. 71. in cantic. Iſa 58 3.

Ibid. 5. *tandas: ſed audiet à Propheta, qui eiuſmodi eſt. Nunquid tale eſt obſequium, quod elegi? dicit Dominus. Et addit. In die bonorum tuorum inueniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit vt bona tua tibi bona non ſint.*

Matth. 16. 24. Ioan. 5. 30. Caſſ. coll. 19. c. 8. VI. Remed. Abnegatio propriæ voluntatis, quàm Chriſtus docuit verbo & exemplo, cum ait apud Matthæum. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Et Ioannem. *Non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* De qua Caſſianus in collationibus. *Finis quidem cœnobitæ eſt, omnes ſuas mortificare & crucifigere voluntates, ac ſecundum Euangelicæ perfectionis ſalutare mandatum nihil de craſtino cogitare.* Matth. 6. 34. *Quam perfectionem prorſus à nemine, niſi à cœnobita poſſe impleri certiſſimum eſt.* Iſa. 58. 13. *Quem virum Iſaias Propheta deſcribens ita beatificat, atq; collaudat. Si auerteris à Sabbatho pedem tuum facere voluntatem tuam in Deo ſancto meo, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris ſermonem, tunc delectaberis ſuper Dominum, & ſuſtollam te ſuper altitudinem terræ, & cibabo hæreditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutum eſt.*

Id. lib. 4. c. 8. Et in inſtitutionibus monaſticis. *Seniores,* inquit, *multis experimentis edocti pronunciant monachum, nullatenus præualere ad ſumma perfectionis culmina aſcendere, nec iram, vel triſtitiam, vel ſpiritum fornicationis extinguere: ſed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam, diuturnamq; poſſe retinere concordiam, ſed nec in cœnobio quidem diutius permanere eum, qui prius voluntates ſuas non didicerit ſuperare.*

Dorot. ſerm. 17. B. Dorotheus quoq; quemlibet religioſum ita alloquitur. *Coge teipſum in cunctis, & vince, & voluntatem tuam imprimis abſcinde. Si enim conſueueris voluntatem tuam amputare, habitum indues Chriſti gratia & miſericordia quo omnia ſine moleſtia, aut repugnantia perficies, teq; perfectè aſſeres in libertatem.*

Id. ſerm. 1. Idem commemorat diſcipuli ſui Doſithei hanc præcipuam exercitationem fuiſſe, vt propriam voluntatem crebrius frangeret. nam cum quidam illi aliquid afferrent ad vſum quotidianum neceſſarium, ſedulo & nitidè paratum, iubebat aliis potius quam ſibi dari, &c. Et ideo intra quinquennium ad tantam perfectionem peruenit, vt poſt mortem conſpectus ſit inter ſanctos ad magnam euectus gloriam. Vnde rogatus aliquando Doſitheus, cum in ſuſtinendis ieiuniis, vigiliis ceteraq; aſperitate aliis multo inferior eſſet, qua in virtute ſe exercuiſſet, reſpondit, ſe omne ſtudium in propria voluntate cum ſuperiorum voluntate conformanda poſuiſſe.

VII. Remed. Subiicere ſe alterius imperio & voluntati, vel in parte, vel in totum. In parte, ſicut filii parentibus, diſcipuli magiſtris, ſer-

ſtris, ſerui Dominis, ſubditi magiſtratibus, clerici Prælatis, milites belli ducibus, eorumq́; legibus & arbitrio ſubiiciuntur. In totum verò, ſicut religioſi in religione approbata, qui cum obligatione voti obedientiæ Deo & ſuperioribus ſponte ſe ſubiiciunt. De qua ſubiectione hic præcipuè agimus. Quod ad priorem attinet, non dubium eſt eam non ſolum laudabilem, ſed etiam neceſſariam eſſe ad coercendam propriæ voluntatis peruerſitatem. Nam S. Scriptura non Prou. 3. 7.
ſemel monet, vt non ſimus ſapientes apud noſmetipſos: & ſæpenu- Rom. 13. 1. 1. Pet. 2. 13.
mero, vt ad obedientiam, ita ad hanc ſubiectionem nos hortatur. Heb. 13. 17.
Deinde idem docuerunt gentiles Philoſophi naturæ lege edocti, & Sen. ep. 11.
ſuaſit Seneca, vt quiſq; ducem & magiſtrum aliquem eligat, cuius voluntati obſequatur. *Hoc mi Lucili*, inquit, *Epicurus præcepit, cuſtodem nobis & pædagogum dedit. Opus eſt, inquam, aliquo, ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. Niſi ad regulam, praua non corriges.* Demum ita expedit nobis ob paſſionum turbam, qua à mentis conſtãtia ſæpè deturbamur. *Cum ſubiecti ſimus*, ait S. Dorotheus, *multis paſſionibus, prauiſq́, affectibus,* Dor. ſerm. 19.
noſtro iudicio non debemus omnino fidere. Quando enim regula curua eſt, nunquam quod ſecundum eam dirigitur rectum efficitur, ſed diſtortum. Quod ad poſteriorem ſubiectionem, Religioſorum propriam at- Matth. 19. 21.
tinet, ea conſulitur à Chriſto, cum ait ad adoleſcentem prædiuitem. *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me.* Quod conſilium, qui erant ſecuti Apoſtoli, exclamant in perſona B. Petri. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* In quæ verba ita ſcribit Hieron. *Quia enim non* Hier. in c. 19. Matth.
ſufficiebat relinquere omnia (hoc enim & Crates fecit Philoſophus, & alij multi, qui diuitias contempſerunt) iunxere quod perfectum eſt, & ſecuti ſumus te: fecimus quod iuſſiſti. Idem fecere poſtea Macedones ſub Apoſtolo Paulo: nam de iis ita ſcribit. *Semetipſos dederunt primum Domino,* 2. Cor. 8. 5.
deinde nobis per voluntatem Dei. Fecerunt deniq; omnes religioſi & cœnobitæ. De quibus agens B. Baſilius in regulis fuſius diſputatis. *Qui* Baſ. quæſt. 41
ſeipſum abnegauit, ſeſeq́; voluntatibus omnibus ſpoliauit, is non quod vult faciet, ſed quod docetur. Neq́; verò ratio permittit eum ſibiipſi, quod expediat eligere, qui gubernationem ſui aliis tradiderit. Et Hier. ad Ruſticum mo- Hier. ep. 4.
nachum. *Ad hæc tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed viuere debere in monaſterio ſub vnius diſciplina Patris, conſortioq́; multorum.* Et Auguſt. de moribus Eccleſiæ, agens de ſimili- Aug. l. 1. c. 31.
bus qui vnius Patris imperio ſe ſubdiderant. *Hi verò Patres*, inquit, *nulla ſuperbia conſulunt iis, quos filios vocant, magna ſua in iubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate.* Quare merito Bern. ſerm. 1.
B. Bern. in Cantica ſcribens inuehitur in monachos, qui cum

ſemel

ſemel totos ſe, quoad iudicium & voluntatem, ſubdidiſſent ſuperioribus, tamen ad propriam voluntatem & iudicium relabebantur. *Qui veſtri*, inquiens, *curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis vos intromittitis?*

VIII. REMED. Reſignatio perfecta ſui ipſius in manus Superioris, qua homo religioſus iudicium ſuum voluntatemq́; ad plenum eidem reſignat, vt de eo diſponat in omnibus prout iudicarit expedire ad maiorem Dei gloriam, ſuumq́; profectum. Qualis reſignatio creditur fuiſſe beatiſſimæ Virginis Dei matris, cum Dei voluntate cognita ab archangelo Gabriele, de concipiendo filio Dei, modoq́ue hanc voluntatem exequendi, ilico aſſenſit dicens. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Et qualis videtur fuiſſe B. Pauli ad Apoſtolicam dignitatem diuinitus vocati, cum exclamauit. *Domine, quid me vis facere?* Qualis B. Auguſtini, quando perſpecta per varias inſpirationes diuina voluntate in has voces erupit. *Da Domine quod iubes, & iube quod vis.* Qualis magni Iſidori Alexandrini, qui religionem ingreſſus ſuperiori ſuo dixit. *Sicut fabro ferrum ſubiectum eſt, ita & ego ô pater, meipſum obedientiæ expono*, qui huius reſignationis beneficio ad culmen perfectionis breui peruenit, vt docet Ioannes Climacus de gradu obedientiæ. Facile autem ad perfectam hanc voluntatis propriæ reſignationem exercendam commoueberis, ſi aſſueſcas in Superiore tuo, non hominem ſed Chriſtum intueri, vti reuera faciendum eſt, vt alibi oſtendimus. Idcirco enim Chriſtus de ſuperioribus agens, dixit. *Qui vos audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et Apoſtolus ad Romanos ait. *Non eſt poteſtas, niſi à Deo, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Exemplum huius rei narrat loco citato idem Climacus de quodam, qui in officio coci, multarum diſtractionum obnoxio, tamen priſtinam ſemper pacem & deuotionem retinebat, haud ſecus, quam ſi ſemper orationi vacaret; rogatus autem eius rei cauſam, inter alia reſpondit. *Nunquam me hominibus ſeruire arbitratus ſum, ſed Deo.*

Luc. 1. 38. Act. 9. 6. Aug. 10. confeſ. c. 29. Clim. grad. 4. V. inobed. Luc. 10. 16. Rom. 13. 2.

IX. REMED. Indifferentia; quæ non eſt aliud, quam quædam animi diſpoſitio, qua quis paratus eſt voluntati Dei & Superiorum obſequi in omnibus, ſic vt paratus ſit omnibus mediis vti, quæ illi ad perfectionem conducibilia eſſe putarint, ſiue vilia, ſiue in ſpeciem honorifica ſint, de qua virtute diſſerens B. Bernardus in ſermone, quomodo voluntas tripliciter ſubiici debeat. *Rogo vos*, inquit, *fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit, quod vtilius poſſit audiri. Vbi certa eſt Dei voluntas, omninò noſtra ſequatur, in his videlicet, de quibus certum aliquid in ſcripturis inuenimus, aut ipſe ſpiritus manifeſtè clamat in cor-*

Bern.

in cordibus noſtris, quid ſentiendum ſit, vt eſt caritas, humilitas, caſtitas, obedientia, hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ Deo placere ſcimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt, quod oderit ea Deus, vt eſt apoſtaſia, &c. In his verò rebus, de quibus nihil certum poſſumus inuenire, nihil certum voluntas noſtra definiat, pendeat inter vtrũque, aut ſaltem neutri parti nimis adhæreat, cogitans ſemper, ne altera pars forte Deo magis placeat, & parati ſimus voluntatem eius ſequi, in quamcunq; partem eam cognouerimus inclinari. Bonum autem erit, ſubdit paulo poſt, ſi Dei ſeruus *voluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit, donec Prælatum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipſius obedit.* Vnde B. Baſilius in regulis breuioribus poſita quæſtione, an religioſo miniſterium à ſuperioribus aſſignatum recuſare, & aliud poſtulare liceat, reſpondet. *Cum obedientia vſq; ad mortem ſeruari debeat: qui quod ſibi aſſignatum eſt recuſat, & aliud ab eo diuerſum exquirit, primum hic omnino obedientiam violat; & aperte declarat, nequaquam ſeipſum abnegaſſe, tum etiam aliorum complurium malorum cum ſibi tum aliis auctor exiſtit.* Et Caſſianus in inſtitutionibus agens de monachis Scithi. *Inter quos*, ait, *nunquam peculiare opus non dicam affectu, ſed ne cogitatione quidem ab aliquo affectabatur.* Quicquid demum de miniſteriis, vel aliis rebus præſcribatur, id prudentiæ ſuperioris committendum eſt, qui pro ratione ſui muneris quo loco Dei fungitur id præſcribet cuiq;, quod ad maiorem gloriam Dei expedire videbitur. *Qui in familia cæteris præeſt*, ait B. Baſilius in citatis regulis, *& vniuerſis, quæ facere illos oporteat, deſcribit, maiore quadam cum animaduerſione adminiſtrare munus debet, ſoliciteq;, & vt par eſt, in ſingulis aduigilet, quo pacto videlicet conuenienter voluntati Dei, & accommodatè ad naturam facultatemq; vniuscuiuſq;, habita communis boni ratione, munera ſingulis deſcribat, imperetur.*

Baſ. q. 117.

Caſſ. l. 4. c. 14.

Baſ. q 303.

Vide V. *Amor ſui. Curioſitas. Familiaritas nimia. Immortificatio paſſionum. Inobedientia. Iudicium proprium. Peccatum. Voluptas carnalis.*

VOLVPTAS CARNALIS.

Remedia contra volupt. carnis.

I. Remed. Conſidera ſacrarum literarum ſententias, quæ improbant & damnant omnes voluptates & delitias carnis. Ac generatim quidem prolixè eas inſectatur Eccleſiaſtes nomine vanitatis. *Vanitas vanitatum*, inquiens, *& omnia vanitas.* Et. *Dixi in corde meo Va-*

Eccl. 1. & 2. 1.

dam & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quod hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputaui errorem: & gaudio dixi. Quid fruſtra deciperis? Et

Eccl. 11.10. rurſus. *Aufer iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua. Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.* Et Iob. *Laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.* Et. *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* Et Chriſtus Dominus apud Lucam. *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Deinde Apoſtolus. *Sicut in die honeſtè ambulemus, non incomeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, &c. ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.* Et. *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, veneficia, &c. ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi; quoniam qui tallia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Et. *Vidua, quæ in deliciis eſt, viuens mortua eſt.* Et B. Ioannes. *Si quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo: quoniam omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Et. *Quantum glorificauit ſe* (Babylon) *& in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.*

Iob. 20.5. & 21.12. — Luc 6.25. — Rom. 13.13. — Gal. 5.19. — 1. Tim. 5.5. — 1. Ioan. 2.15. — Apoc. 18.7.

Baſ. hom. 13. II. Remed. Conſidera cenſuram SS. Patrum. S. Baſilius in exhortatione ad baptiſmum. *Ne dicas. Bona quidem eſt lex, ſed longe iucundius peccatum. Voluptas eſt veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens. Voluptas mater eſt peccati, peccatum autem ſtimulus mortis. Voluptas nutrix eſt æterni vermis, quæ ad tempus quidem demulcet fruentem, ac poſtea felle amariores retributiones facit.* S. Amb. epiſtola ad Sabinum. *Non immerito ſanctus Moyſes delectationem ſerpentis figurauit ſimilitudini. Prona eſt enim in ventrem ſicut ſerpens, non pedibus incedens, aut vllis eleuata cruribus, ſed ſinuoſo flexu totius velut corporis ſui lubrica. Ei terra cibus eſt, ſicut ſerpenti, quoniam eſcam neſcit cæleſtem. Corporalibus enim paſcitur atque in varias mutatur ſpecies cupiditatum, & tortuoſis angulatur anfractibus Venenum in dentibus habet, quibus vnusquiſq; ſe euiſcerat luxurioſus, belluo internecat, abliguritor perimit. Quantos ruperunt vina? diſſoluit ebrietas, diſtendit cruditas?* S. Chry. ad populum Antiochenum. *Nihil dæmoni tam gratum, quam delitiæ ſunt & ebrietas, quoniam omnium eſt fons malorum & genitrix. Per hanc Iſraelitas demum in idolorum cultum præcipitauit. Per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores. Hæc eſt enim, inquit, impietas Sodomorum, in ſuperbia, ſatietate panum & conuiuiis luxuriabantur. Per hanc alios perdit innumeros & gehennæ tradidit. Quid enim mali non operantur deliciæ? Ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores. Porcus enim inuoluitur in cæno, & ſtercore paſcitur: hic abominabili magis veſcitur menſa, illicitos excogitans coitus, & nefarios amores.*

Amb. l. 6. ep. 42. — Gen. 3.14. — Chry. hom. 61. — Ezech. 16.49.

Huiuſmodi

Digitized by Google

Huiuſmodi nihil à dæmoniaco differt; ſimili namque fertur impudentia, ſimilique bacchatur furore: & dæmone quidem preſſum ſaltem miſeramur: hunc autem auerſamur & odimus. Quid ita tandem? quia ſpontaneum adſe trahit furorem. & os, & oculos, & nares, & omnia generaliter diuerſoria ductus & riuos facit furoris. S. Hier. in Iouinianum. *Eſus carnium, & potus vini, ventriſque ſaturitas, ſeminarium libidinis eſt. Vnde & Comicus, Sine Cerere, inquit, & Libero friget Venus. Per quinque ſenſus, quaſi per quaſdam feneſtras, vitiorum in animam introitus eſt. Non poteſt ante metropolis & arx mentis capi, niſi per portas eius irruerit hoſtilis exercitus. Horum peturbationibus anima prægrauatur, & capitur aſpectu, auditu, odoratu, ſapore, tactu. Si Circenſibus quiſpiam delectetur, ſi athletarum certamine, ſi mobilitate hiſtrionum, ſi formis mulierum, ſplendore gemmarum, veſtium, metallorum, & ceteris huiuſcemodi, per oculorum feneſtras animæ capta libertas eſt, & impletur illud propheticum. Mors intrauit per feneſtras veſtras, &c. Porro ciborum auiditas, quod auaritiæ mater ſit, & animum quaſi quibuſdam compedibus degrauatum in terra teneat, quis ignorat? Propter breuem gulæ voluptatem terræ luſtrantur & maria, & vt mulſum vinum, precioſuſque cibus fauces noſtras tranſeat, totius vitæ opera deſudamus. Tactus autem alienorum corporum, & fæminarum ardentior appetitus, vicinus inſaniæ eſt,* S. Aug. de verbis Apoſtoli. *Delectant quædam naturaliter infirmitatem noſtram, vt cibus, vt potus delectant eſurientes atque ſitientes: vt nos delectat hæc lux, quæ de cælo funditur ſole exorto, vel quæ ſyderibus & luna fulget, vel quæ in terra accenditur luminibus conſolantibus tenebras oculorum. Delectat canora vox, & ſuauiſſima cantilena. delectat odor bonus, delectant etiam tactum noſtrum, quæcunque pertinent ad carnis aliquam voluptatem, & hæc omnia, quæ nos delectant in ſenſibus corporis, aliqua licita ſunt. Delectant enim, vt dixi oculos, & ſpectacula iſta magna naturæ, ſed delectant etiam oculos ſpectacula theatrorum. hæc licita, illa illicita. Pſalmus ſacer ſuauiter cantatus delectat auditum, ſed delectant auditum etiam cantica hiſtrionum. hoc licitè, illud illicitè. Delectant etiam coniugales amplexus, delectant etiam meretricum. Hoc licitè, illud illicitè. Videtis ergo cariſſimi etiam in iſtis corporis ſenſibus licitas eſſe & illicitas delectationes, Iuſtitia ſic delectet, vt vincat etiam licitas delectationes,* Auctor libri de diſciplina & bono pudicitiæ. *Voluptatem viciſſe, voluptas eſt maxima: nec vlla maior eſt victoria, quàm ea, quæ è cupiditatibus refertur. Qui hoſtem vicit, fortior fuit, ſed altero. qui libidinem repreſſit, ſeipſo fortior fuit. Qui inimicum proſtrauit, externum hoſtem percuſſit. Qui cupiditatem depreſſit, hoſtem domeſticum ſuperauit. Malum omne facilius vincitur quam voluptas: quia illud quicquid eſt, horridum eſt, hoc blandum eſt.*

Hier. lib. 2.

Terent. Eun.

Ier. 9. 21.

Aug. ſerm. 17.

In Cypriano.

Digitized by Google

III. Remed. Conſidera dicta Philoſophorum & Poetarum Ethnicorum. Ariſtoteles in Ethicis. *In omnibus*, inquit, *à iucunditate & voluptate maxime cauendum eſt: non enim de ipſa incorrupti iudicamus.* Et

Ariſt. 2. Eth c. vlt.

Ar. 7. Eth. c. 11.

rurſum ait, voluptates prudentiam impedire, eoq; amplius, quo quis magis eis indulget, *vt in venerearum rerum voluptate, in qua conſtitutus*, inquit, *nemo intelligere quicquam poteſt.* Quod etiam S. Auguſtinus in libris de ciuitate Dei annotauit. Idcirco Hippocrates, vt in commentario ibidem recitat Lod. Viues, coitum finiuit μικρὴν ἐπιληψίαν, *paruum morbum comitialem.* Et apud Laertium, ac Clementem Alexandrinum Antiſthenes Philoſophus dicit ſe malle inſanire, quam affici voluptate. Inſaniam enim auferre medicum, voluptatem verò, cum mentem homini eripiat, vix ſanabile malum eſſe. Epictetus in Enchiridio. *Si voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea monearis. Sed & rem examina, & tibiipſi præbe deliberandi ſpacium. Deinde vtriusque temporis memento, tum eius, quo voluptate frueris, tum eius quo præcepta iam voluptate dolebis, teque ipſe obiurgabis.* Plato. *Voluptas eſt malorum eſca.* M. T. Cicero in libro de ſenectute probans ſenectuti non eſſe incommodum carere voluptatibus. *O*, inquit, *præclarum munus ætatis, ſiquidem id aufert nobis, quod eſt in adoleſcentia vitioſiſſimum. Accipite enim optimi adoleſcentes veterem orationem Architæ Tarentini. Nullam capitaliorem peſtem, quam corporis voluptatem hominibus dicebat à natura datam. Hinc patriæ proditiones, &c.* Et infra addit, *virtutem in voluptatis regno non poſſe conſiſtere: eam quo maior eſt, omne animi lumen extinguere, nihil eſſe tam deteſtabile & peſtiferum.* Horatius. *Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.* Seneca ad Lucilium. *Voluptatem natura rebus neceſſariis admiſcuit, non vt illam peteremus, ſed vt ea ſine quibus non poſſumus viuere gratiora nobis illius faceret acceſſio. Si ſuo veniat iure, luxuria eſt.* Et libro de beata vita. *Altum quiddam eſt virtus, excelſum, regale, inuictum, infatigabile: voluptas, humile, ſeruile, imbecillum, caducum, cuius ſtatio ac domicilium fornices & popinæ ſunt. Virtutem in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris ſtantem, puluerulentam, coloratam, calloſas habentem manus: voluptatem latitantem ſæpius ac tenebras captantem, circa balnea ac ſudatoria, ac loca ædilem metuentia, mollem, eneruem, mero atq; vnguento madentem, pallidam, fucatam, & medicamentis pollinctam.* B. Aug. commemorat Philoſophos qui in voluptate ſummam felicitatem collocabant ab aliis fuiſſe confutatos pictura quadam, in qua voluptas tanquam Domina ſederet in ſella regia & vnicuiq; virtuti tanquam ancillæ, quid ipſius cauſa oporteret facere, imperaret, vt vel eius ſpectaculi abſurditate appareret, quàm ſit ab-

Ang. l. 14. c. 16.

Laert. l. 6. c. 1.

Clem. l. 2. ſtro.

Epict. c. 56.

Cic. Cato maior.

Sen. ep. 116.

Id. c 7.

Aug. 5. ciu. Dei. c. 20.

Digitized by Google

ſit abſurdum voluptati vllum locum dignitas aſſignare. Hieron. aduerſus Iouinianum prolixè ſcribit ad cauendas voluptates quid priſci Philoſophi fecerint. *Pytagorai*, inquiens, *frequentias vrbium declinantes in ſolitudine & deſertis locis habitare conſueuerunt. Platonici quoq; & Stoici in templorum locis & porticibus verſabantur, vt admoniti auguſtioris habitaculi ſanctitate, nihil aliud, quàm de virtutibus cogitarent. Sed & ipſe Plato, cum eſſet diues, & thoros eius Diogenes lutatis pedibus conculcaret, vt poſſet vacare Philoſophiæ, elegit Academicam villam ab vrbe procul non ſolum deſertã, ſed & peſtilentem: vt cura & aſſiduitate morborum libidinis impetus frangeretur, diſcipuliq; ſui nullam aliam ſentirent voluptatem, niſi earum rerum quas diſcerent.* Deniq; B. Baſil. agens de legendis gentilium libris ex Prodico Chio narrat. *Quod iuueni quondam Herculi ſecum conſulenti ad vtram viarum ſe conuerteret, an ad eam, quæ ad virtutem per labores ducit, an ad facilem per voluptates, duas ei fœminas, virtutem ac voluptatem, quarum mox ex diuerſo habitu differentiam agnouerit, apparuiſſe. Altera quidem forma conſpicua, molliore facie, laſciuis oculis, ſermone blando, omnia fauſta, faciliaq; & ad vitæ ſolatia tendentia pollicendo Herculem ad ſe trahere conabatur. Altera verò vultu rigido, ſqualenti mæſtoq; ore, magnam fiduciam atq; conſtantiam præſeferens nihil iucundum, nihil amœnum oſtendebat, ſed mille pericula, laboresq; immenſos terra mariq; ſubeundos: præmium tamen horum immortale; ad extremum verò morientem Herculem ſe ſecuturam, & inter Deos collocaturam recipiebat; hancque ſecutum Herculem dicit.*

Hiero. lib. 2.

Baſil. hom. 24.

IV. REMED. Recordatio terribilis iudicij extremi, & horrendorum inferni cruciatuum, in voluptarios inprimis à Deo decretorum, iuxta illud Apocalypſeos. *Quantum in delitijs fuit, tantùm illi date tormentum.* Hoc remedium ipſe Eccleſiaſtes mortalium ſapientiſſimus præſcripſit, dicens. *Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, qui cum venerint vanitatis arguentur præterita.* Exemplo ſit epulo Euangelicus, qui epulatus quotidie ſplendidè ſepultus eſt in inferno, & in ſummis tormentis exiſtens hoc antidoto petiuit ab Abraham quinque fratres ſuos ad meliorem vitæ frugem reduci. *Mitte*, inquiens, *Lazarum, vt teſtetur illis*, nempe quantas ob voluptates patiar cruces, *ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.* Vnde Hieronym. in conſolatione ad Iulianum. *Diuitem purpuratum gehennæ flamma ſuſcepit. Lazarus pauper & vlceribus plenus, cuius carnes putridas lambebant canes, & vix de micis menſæ locupletis miſerabilem ſuſtentabat animam in ſinu Abrahæ ſuſcipitur, & tanto Patriarcha parente lætatur. Difficile imò impoſſibile eſt, vt & præſentibus quis & futuris fruatur bonis, vt & hic ventrem,*

Apoc. 18. 7.

Eccl. 11. 8.

Luc. 16. 28.

Hier. epiſt. 34.

Luc. 16. 21.

Digitized by Google

& ibi mentem impleat, vt de delicijs tranſeat ad delicias, vt in vtroq; ſeculo primus ſit, vt & in cælo, & in terra appareat glorioſus. Et in Apologia ad Pammachium. *Volumus opiparè comedere, vxorum adhærere complexibus, & in numero virginum & viduarum regnare cum Chriſto. Idem ergo habebit fames præmium, & ingluuies, ſordes & munditiæ, ſaccus & ſericum. Lazarus recipit mala in vita ſua, & diues ille purpuratus, craſſus & nitidus, fruitus eſt carnis bonis dum viueret, ſed diuerſa poſt mortem tenent loca. Miſeriæ delicijs, & deliciæ miſerijs commutantur. In noſtro arbitrio eſt, vel Lazarum ſequi, vel diuitem,* Eodem antidoto ſanare cupiens B. Ambr. eos, qui negabant ſe poſſe vel hyeme vel æſtate ieiunare, ita alloquitur. *Dic mihi, ô delicate Chriſtiane, qui æſtum ſolis ieiunando ferre non potes, nunquid æſtus, quem ſuſtentaturus es, torrentior eſt gehenna? Nunquid hyems, cui retrudendus es horridior eſt tenebris? in exteriores enim tenebras abijcientur peccatores: ibi erit fletus & ſtridor dentium, ſicut ait Dominus. Stridor inquã dentium inſtar hyberni temporis erit in illis tenebris.* Et Chryſ. ad populum Antioch. *Non decipiamus noſipſos. Detur enim, quod per totam vitam noſtrã voluptati vacauerimus: ſed quid ad infinita ſecula? Hic enim & bona & mala finem habent, illic autem immortales pœnæ. Hic ſi ardeat corpus, egreditur anima: illic verò incorrupto reſurgente corpore ſemper anima comburitur, & peccatores enim incorrupti reſurgunt, non vt honorentur, ſed vt immortaliter in tormentis permaneant. Si itaq; balnei vehementiorem vaporem non ferimus, quomodo feremus igneum flumen?*

De libris in Iouin.

Ambr. ſerm. 39.

Matth. 25. 30.

Chryſ. hom. 22.

V. REMED. Conſidera deterrimos voluptatum effectus, à S. Patribus accuratè deſcriptos. Baſilius. *Obleẽtatio corporeæ voluptatis plus doloris habet, quam iucunditatis. Nuptiæ enim ſæpe ſteriles ſunt, viduitates cõtinent & ſtupra. Agricultura ſterilitatem, mercatura naufragia, diuitiæ inſidias patiuntur; ſed & delitiæ & ſatietas, & continens voluptatum fruitio multos ac varios ſecum trahunt morbos, ac affectionũ varia genera.* Chryſ. ad populum Ant. *Quid non mali faciunt delitiæ? ſibiipſis contrariæ ſunt. Vnde neſcio, quomodo nomen hoc habeant: ſed ſicut gloria, cum ignominia ſit: & diuitiæ, cum ſit paupertas, vocatæ ſunt: ſic & deliciæ, cum iniucunditas ſit.* Et rurſus. *Non tam vehementer fluuialium aquarum curſus ripas corrodere ſolet, ſicut deliciæ & luxus omnia valetudinis noſtræ firmamenta facile ſubruere. Si enim medicinalem ingrediaris officinam omnes ferè morborum cauſas illinc inuenies eſſe. Vilis enim tenuiſq; menſa, vt loquuntur medicorum pueri, ſanitatis mater eſt. Saturitas verò ægritudinis mater eſt, morboſq; parit ipſorum quoq; medicorum artem tranſgredientes: pedum enim dolores, & capitis grauedines, & vertigines, & manuũ cruciatus, & tremores, & remiſſiones, & æſtuoſæ febres, & alia his multo plura ex crapula & ſaturitate naſci ſolent. Si verò vis animi morbos inde naſcentes videre, auaritiæ, mollitiæ,* melan-

Baſil. in Pſal. 33.

Chryſ. hom. 54. & 55.

Digitized by Google

melancholia, ignauia, omnes ignorantia hinc habent principium, nihilo namque ſiunt aſinis meliores animi talium menſarum delitias ſectantes. Et in homilia, quod nemo læditur, niſi à ſeipſo. *Meretricem ego appello vitã hanc, quæ in delitÿs & affluentia diuitiarum, & huius ſeculi potentia ac voluptate tranſigitur. Et non ſolum meretricem eam nomino, ſed & turpiſſimam atq; obſcæniſſimam meretricem, cuius facies fœda, horrida, aſpera, amara, crudelis, & in hoc maximè eſt, in quo ſine venia habendi ſunt cuncti, quos decipit: quod cum tam turpis ſit eius vultus, barbarus ac truculentus, tamen multi ab ea capiantur. Et cum videant apud eam cruenta omnia, periculis, mortibus & præcipitÿs plena, cumq; eam ſtipari videant ſodalibus peſſimis, contumelÿs dico, liuore, inſidÿs, metu iugi, tremore frequenti, & mille alÿs huiuſmodi infauſtis conſortibus velut anguium corona circumdari fructum verò in his nullum alium, niſi interitum eſſe, perniciemq; perpetuam, expetitur tamen à pluribus & amabilis exoptabilisq; habetur.*

VI. REMED. Conſidera exempla eorum, quibus voluptatum carnalium abuſus perniciem attulit. Primum ſit primi parentis noſtri Adæ, de quo contra Iouinianum ita Hier. *Docebo primum Adam in* Hier. lib. 2. *paradiſo accepiſſe præceptum, vt cætera poma comedens ab vna arbore ieiunaret.* Geneſ. 2. 16. *Beatitudo paradiſi abſq; abſtinentia cibi non potuit dedicari. Quamdiu ieiunauit, in paradiſo fuit: comedit & eiectus eſt: eiectus ſtatim duxit vxorem. Qui ieiunus in paradiſo virgo fuerat, ſatur in terra matrimonio copulatur.* Et Ambr. ad Sabinum. *Quod ſi primus ille homo, qui cum Deo loquebatur* Ambr. l. 6. ep. 42. *in paradiſo poſitus labi tam facile potuit, ex terra creatus virgine, quæ ad verbum Dei formata & creata recenti fuerat exortu, nondum ea parricidali, cædiumq; concreta ſanguine, flagitÿs & dedecore polluta: quanto facilius poſtea lubrica ad peccandum via maius aduexit humano generi præcipitium, cum deterior tolerabiliori per vices generationis ſucceſſerit?* Alterum ſit Eſau de quo Baſilius in regulis fuſius diſputatis. *Eſau etiam vitio, quaſi ma-* Baſil q. 16. *ximum malorum omnium, data incontinentia eſt, qui vno ferculo primogenita ſua vendidiſſet.* Gen. 25 33. Et Hier. loco citato. Cur perdidit *Eſau primogeni-* Hier. in Iouin. *ta ſua? nonne propter cibum? impatientiamq; gulæ lacrymis emendare non potuit:* Tertium ſit Iſraelitarũ, de quibus idem. *Eiectus de Ægypto populus Iſrael, & in terram repromiſſionis lacte & melle manantem introducẽdus, Ægyptias carnes, & pepones, alliaq; deſiderat. Vtinam, inquit obÿſſemus percuſſi à Deo in terra Ægypti, quando ſuper ollas carnium ſedebamus. Et iterum. Quis nos paſcet carnibus? Venerunt in mentem nobis piſces, quos in Aegypto comedebamus gratis, & cucumeres, & pepones, & porri, & cepe, & allia. At nunc anima noſtra arida nihil niſi manna oculi noſtri conſpiciunt, angelorum cibum contemnentes, carnes Aegyptias ſuſpirabant, &c. Incraſſatus eſt, & pinguefactus & dilatatus, & recalcitrauit dilectus, & dereliquit Dominũ qui fuerat*

Digitized by Google

Hier. ep 22. Baſil. ep.

fecerat eum & abſceſſit à Deo ſalutari ſuo. Quartum ſit regis Salomonis, de quo idem ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis. *Solus in delicijs Solomon fuit, & forſitan ideo corruit.* Et Baſilius ad Chilonem anachoretam. *Salomoni quid attulit commoda frugis exuberans adeo opulentia infuſæ ſapientia, & quæ vix dum adoleſcenti cœlitus de Deo cognitio indulta eſt, quando is demum per mulierculæ, quam ad inſaniam vſq; deperibat, illices complexus, ex cordatiſſimo adoleſcente per ætatem in ſenium deuergentem vecors factus, & in idololatriam prolapſus concidit?* Poſtremum ſit recen-

P. Dam. libr. 7. epiſt. 19.

tius de vxore Ducis Veneti à Petro Damiano Cardinale deſcriptum ad Blancam Comitiſſam. *Ducis Venetiarum vxor, quæ erat Conſtantinopolitana, tam delicate,* inquit, *viuebat, vt etiam communibus aquis ſeſe dedignaretur abluere: ſed eius ſerui rorem cœli ſatagebant vndiq; colligere, ex quo laborioſum ſatis ſibi balneum procurarent. Cibos quoq; ſuis manibus non tangebat, ſed ab eunuchis alimenta quæq; in minuta concidebantur fruſta: quæ mox illa quibuſdam fuſcinulis aureis atq; bidentibus ori ſuo liguriens adhibebat. Eius porro cubiculum tot thymiamatum, aromatumq; generibus redolebat, vt & vobis narrare dedecus fatear, & auditor forte non credat. Sed omnipotenti Deo, quantum huius fœminæ exoſa fuerit ſuperbia maniſeſta docuit vlciſcendo cenſura. Vibrato quippe ſuper eam diuini mucrone iudicij corpus eius omne computruit, ita vt membra corporis vndique cuncta marceſcerent, totumq; cubiculum intolerabili prorſus fœtore complerent, nec quiſpiam tantam perferre narium iniuriam potuit: non coſmeta, non ſeruulus, vix vna duntaxat ancilla non ſine ſpecie redolentis auxilio in eius obſequij ſedulitate permanſit. Eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abſcedebat: diutius enim hoc languore decocta & miſerabiliter cruciata, amicis quoq; lætantibus, diem clauſit extremum. Quid ergo ſit caro, doceat ipſa caro, quodq; perhibet mortua, teſtetur & viua.* Habes ibidem & alia exempla.

VII. Remed. Continentia, & caſtigatio carnis. Continentiæ

Baſil. in reg. f. diſp. q. 16.

autem nomine cum Baſilio intelligimus eam, *quæ tollendæ contumaciæ corporis cauſa pietatis ergo de induſtria ſequimur rerum voluptatem titillantium abſtinentiam. Ea,* inquit, *abſoluta continentiæ ratio eſt, vt linguæ, vt oculis limites præſcribat, vt auribus minimè curioſam indulgeat auſcultationem, & ſingulis his cancellos ipſorum officij quaſi quoſdam circumſcri-*

1. Cor. 9. 27.

bat: extra quos, qui egreſſus ſit, is incontinens ac petulans eſt. Et ruſum. *Caſtigatio præterita corporis, & in ſeruitutem illa redactio nulla re tantopere efficitur, quàm continentia. Siquidem feruor ille, qui in iuuenibus vigere ſolet, itemq; difficilis ad coercendum ad libidines impetus continentia veluti quodam freno cohibetur. Non enim, vt ait Salomon, inutiles ſunt ſtulto deliciæ. Quid autem carne, quæ molliter accuretur, & iuuentutis æſtu temerè huc il-*

Digitized by Google

huc illucq́, agitetur, fingi ſtultius poteſt? idcirco Apoſtolus dicit. Et carnis curam ne feceritis in deſiderÿs. Et quæ in delicÿs eſt, viuens mortua eſt. Et Rom. 13. 14.
alibi in homilia de legendis gentilium libris. *Eſt totum corpus caſtigan-* 1. Tim. 5. 5.
dum, ac feræ cuiuſdam inſtar cohibendum, & ab ipſo aduerſus animā tumultus orientes ratione veluti flagello compeſcendi, ne frenum voluptati omnino laxando mens velut auriga ab equis contumacibus miſerè rapiatur; ac inter cetera Pythagoræ meminiſſe dicti oportet, qui videns quendam ſe cibis lautè curantem ac ſaginantem. Heus, inquit, miſer, non deſinis continuo duriorem tibi carcerem præparare? Ambroſius de Elia & ieiunio. *Caſtigemus corpus* Ambr. c. 22.
noſtrum ieiunÿs, fugiamus indecoras comeſſationes: caueamus, ne nobis dicatur. Vlulate à vino. Ne veniat Moyſes, & Leuitas aduocet: & quicunq; paratus ad Dominum armatam dexteram gerat, ſi parare ſe ab his, qui manducādo & bibendo grauia contraxere peccata. Et iterum. *Nemo amarioribus præoptet dulciora. Dulcis voluptas videtur amarum ieiunium. Hoc amarum illud dulce tollatur. Solent amara etiam ipſis plus prodeſſe corporibus. Sicut enim cum in intimis puerorum viſceribus vermes ex cibi indigeſtione naſcuntur, extingui non queunt, niſi cum amarior potus infunditur, aut medicamentorum vis inoleſcit aſperior, quorum odore moriantur: ita profundum animæ virtus ingreſſa ieiunÿ, culpam latentem interficit.* Hier. ad Furiam, de vi- Hier. epiſt. 10.
duitate ſeruanda. *Quicquid facit ſeminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduāis ieiuniis præfertur. Et multo melius eſt quotidie parum, quàm raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram. Subitus & nimius imber in præceps arua ſubuertit.* Deniq; Chryſ. ad populum Antioch. *Euaſerunt Dei minas Nini-* Chryſ. hom. 22.
uitæ per ieiunium, meretrix Dominum lacrymis conciliauit. Paulus peccatū confitens pœnitentium fit doctor. latro credens paradiſi ciuis factus eſt. Hæc medicamina capientes vulnera noſtra curemus dicentes. Sana me Domine & Ioan. 3.
ſanabor. Et ſana animam meam, quia peccaui tibi. Suſcipiens enim medicus Luc. 7.
dicet. Ego ſum qui deleo peccata tua, nec amplius recordabor. Vides, quot tibi 2. Tim. 1. Luc. 21.
medicinas medicus parauit? Ipſe elige, quam vis. Auxiliorum tibi varietatem Ierem. 17.
iuxta vulnerum differentiam demonſtrauit. Si non potes eleemoſynas facere, Pſal. 40. Hebr. 10.
compungere. Si non potes ieiunare ſicut Niniuitæ, ſaltem vt meretrix peccata lacrymis ablue. Si ieiunare non potes, eia ad miſericordiam Dei confuge cum Dauide dicens. Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam. Non eſt enim viperæ morſus, vt ſuper ipſum medicinam imponam, nec Pſal. 50. 6.
macula ex luto facta, vt ipſam aqua abluā, ſed ex diaboli morſu vulnus egens clementiæ tuæ miſericordia. Tantum accede petens, & oleum inſtillabit benignus, qui dixit. Si conuertatur impius à via ſua mala, non recordabor iniquitatum eius, quas commiſit. Tantum vulnus reuela, & dic. Miſerere mei Deus Ezech. 33. 13.
propter naturæ infirmitatem, & propter tuam bonitatem. Tantum deſidera

curari. Salutem enim tuam Medicus quærit, qui errantem ouem conuertit, qui ad malos & bonos vocandos in biuia miſit. Ecce & nunc vbi vendit regnum cælorum. Si non habes obulum vnde emas, eme gemitu. Fragmento panis cælorum regnum tibi retribuit, &c.

VIDE V *Amor ſui. Choreæ. Ebrietas. Gula. Luxuria. Veſtium luxus. Voluntas propria.*

VOTI VIOLATIO.

Remedia aduerſus Voti Violationem.

I. REMED. Conſidera Spiritus S. oracula, diuinis ſcriptis conſignata. Ac primò quidem ijs accuratè deſcribuntur mores apoſtatæ, deſertoris, ſcilicet, vel fidei Catholicæ, vel fidei Deo datæ per votum caſtitatis aut religionis. *Homo apoſtata,* ait Salomon, *vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede digito loquitur, prauo corde machinatur malum & omni tempore iurgia ſeminat.* Et rurſus. *Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum.* id eſt, qui deſerit ſtatum ſuum & vocationem, incertis vagatur ſedibus, multis obnoxius periculis & damnis. 2. hortantur ad perſeuerantiam in ſuſcepto ſemel vitæ inſtituto. *Si Spiritus,* inquit Eccleſiaſtes, *poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris.* Et Syracides. *Ne manſeris in operibus peccatorum: confide autem in Deo, & mane in loco tuo.* Et Apoſtolus. *Vnusquisq; in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.* 3. docent, Vota ſemel Deo facta, eſſe reddenda. Vt in Numeris. *Si quis virorum votum Domin vouerit, aut ſe conſtrinxerit iuramento: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit.* Et in Deuteronomio. *Cum voueris Domino Deo tuo,, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Et apud Iob. *Rogabis eum,* nempe Deum, *& exaudiet te, & vota tua reddes.* Et in Pſalm. *Vouete, & reddite Domino Deo veſtro, omnes, qui in circuitu eius affertis munera.* Et apud Eccleſiaſten. *Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio, ſed quodcunq; voueris, redde. multoq; melius eſt non vouere, quam poſt votum promiſſa non reddere.* 4. declarant deſertores ſui ſtatus, vel votorum, reos eſſe exitij æterni. Salomon enim ſic loquitur. *Ruina eſt homini deuorare ſanctos, & poſt vota retractare.* Et Chriſtus apud Lucam. *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Et B. Paulus. *Adoleſcentiores viduas deuita: cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.*

Prou. 6. 12. Prou. 27. 8. Eccl. 10. 4. Eccl. 11. 22. 1. Cor. 7. 20. Num. 30. 3. Deut. 23. 21. Iob 22. 27. Pſal. 75. 12. Eccl. 5. 3. Prou. 20. 25. Luc. 9. 62. 1. Tim. 5. 11.

fecerunt. Primam fidem, id eſt, votum caſtitatis, vti Patres exponunt. Et S. Ioannes in Apoc. *Memor eſto, vnde excideris, & age pœnitentiam, &* Apoc. 2. 5.
prima opera fac: ſin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

II. REMED. Conſidera, quid aduerſus Votifragos ſcripſerint priſci Patres, qui omnes minimum caſtitatis voto ſe Deo obſtrinxerunt. Primus ſit S. Greg. Thaumaturgus in Eccleſiaſten. *Pollicitatio,* Greg. in Eccleſ. c. 5.
inquit, *vóto facta finem per opus accipiat. Eſt hoc ſtultorum proprium, vt reiectitij ſint. Ac tu promiſſi veritatem præſta, ſciens longè tibi ſatius eſſe non vouere, nec facturum aliquid polliceri, quàm poſt conceptum votum id relinquere.* S. Baſilius in Conſtitutionibus monaſticis. *Illud certiſſimum* Baſil. c. 22.
tenendum eſt, eum qui ſemel ſpiritualis fratrum Societatis coniunctione, copulaq́; obligatus ſit, ab ijs, quibuſcum iunctus ſit, ſine ſcelere abſcindere ſe, aut ſegregare non poſſe. Et paulò poſt. *Quemadmodum membra corporis naturæ vinculo coniugata à corpore auelli non poſſunt: aut ſi auellantur, quæ auulſa ſunt, ea emortua ſint neceſſe eſt; ita quoq; monachus quotieſcunq; reliquorum fratrum corpori coniunctus eſt, & firmiore, quam ſit vinculum naturæ compage vinctus teneatur, nempe ex pacto, quod is cum ſpiritu ſancto contraxit, nullo modo putandus eſt ab ijs poſſe ſe diuellere, quibuſcum copulatus ſit: alioqui ſi hoc facit, & animæ vitam amittit, & vna cum ea gratiam Spiritus ſancti, vtpote qui initum ipſo auctore fœdus violauerit.* S. Ephræm Ephr tom. 1.
in adhortatione de non ſcandalizando proximo. *Non decet eos, qui ad* Luc. 9. 62.
pietatis ſtudium accedunt, & manum ad aratrum ponunt, retro conuerti, eorundemq́; ſtudium Deo complacendi impedire, ſed ad perfectionem potius ſimiles ſunt dirigendi, cum de talibus dictum reperiatur. Quoniam qui vos tetigerit, tanquam qui tangit pupillam oculi mei. S. Ambroſius ad virgi- Zach. 2. 8.
nem deuotam. *Deuouiſti animam tuam ad deſtruenda omnia, quæ ſunt huius ſeculi, quid autem quæris ſeculum, cui renunciaſti? Reuerti vis ad vomi* 2. Petr. 2. 22.
tum tuum, ſicut canis, aut velut ſus lota iterum in volutationem, ſicut ſcri- Gal. 2. 18.
ptum eſt dicente Apoſtolo. Si quæ deſtruxi, iterum reædificabo, præuaricato- 1. Ioan. 2. 16
rem legis me conſtituo. Iterum ipſe repetit, dicens. Quicquid in ſeculo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum: quod non eſt de Deo, ſed de hoc mundo eſt. Et alibi dicit. Si quis voluerit amicus eſſe huius mundi, ini- Iac. 4. 4.
micus Dei conſtituetur. Quid dicis deuota Deo? Quid vis hominibus placere? Quid deſideras, vel quid quæris? Si Deum quæris, tecum eſt: ſi autem hominem quæris, hoc non deuouiſti. Qui ſunt homines? homines huius ſeculi, & ſe 1. Ioan. 2. 17
culum tranſit, & concupiſcentia eius. S. Chryſ. exponens verba Pſalmi. Et Chryſ. in Pſ. 49.
redde altiſſimo vota tua. *Hic dicit ſupplicationes, vt in oratione aſſiduo perſeueremus, & quæ profeſſi fuerimus cum celeritate reddamus. Pulchre autem dixit, redde: poſt promiſſionē enim efficitur debitum. Ita etiam Anna reddidit*

1. Reg. 1. 25. *ſilium, vt debitum maximum. Tu ergo, ſiue promittas eleemozynam, ſiue vitam pudicam, ſiue aliquid aliud tale, ad id exoluendum feſtina. Si quis autem exactè perpenderit, etſi minimè promittatur, virtus tamen ei debetur. Id autē*
Luc. 17. 10. *Chriſtus ſignificans dicebat. Quod debuimus facere, fecimus. Atqui dixit parabolam ſerui, cui erat minimū imperatum miniſteriū, nempe vt non accum-*
Eccl. 5. 3. *beret, ſed trāſiret & miniſtraret. Porrò autē quidam alius quoq; dicit. Ne tardaueris reddere votum tuū. Pollicitus es? redde, ne forte mors te inuadat, & id reſcindat. Et quid ad me, inquis? Vita enim non erat in mea poteſtate. Et ideo differre non oportuit, dum cogitas eſſe incertum exitum, & non eſſe in tua po-*
Epiph. hær. 61. *teſtate aut viuere, aut hoc è loco excedere.* S. Epiphan. in Panario. *Tradiderunt ſancti Dei Apoſtoli peccatum eſſe poſt decretam Virginitatem ad nuptias*
1. Tim. 5. 11. *reuerti.* Et intrà. *Si quæ viduæ fuit, ac Deo dicata, & poſtea nupſit, iudicium & condemnationem habebit, quod primā fidem reiecit: quanto magis quæ Deo dicata virgo fuit, & nupſit, contra Chriſtum laſciuiit, & maiorem fidem reie-*
Hier. lib. 1 *cit, & iudicium habebit?* S. Hier. contra Iouinianum. *Et ſi nupſerit Virgo,*
1. Cor. 7. 28. ait Apoſtolus, *non peccauit. Non illa virgo, quæ ſemet Dei cultui dedicauit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irri-*
1. Tim. 5. 11. *tam fecit. Si autem hoc de viduis dictum obiecerit, quanto magis de virginib. præualebit. cum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit? Virgines enim, quæ poſt conſecrationem nupſerint, non tam adulteræ ſunt, quam inceſtæ.*
Aug. ep. 45. S. Auguſtin. ad Armentarium Riparium, qui cum vxore vouerat caſtitatem. *Quia iam vouiſti, iam te obſtrinxiſti, aliud tibi facere non licet. Priuſquam eſſes voti reus liberum fuit, quo eſſes inferior: quamuis non ſit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum ſponſio tua, non te ad magnam iuſtitiam inuito, ſed à magna iniquitate deterreo. Modo autem tantum, quod abſit, miſerior, ſi fidem Deo fregeris, quanto beatior ſi perſolueris. Nec ideo te vouiſſe pœniteat, imò gaude iam tibi ſic non licere. quod cum tuo detrimento licuiſſet. Aggredere itaq; intrepidus, & dicta imple factis, ipſe adiuuabit, qui vota tua expetit.*
Id. in Pſal. 75. *Felix eſt neceſſitas, quæ in meliora compellit.* Et in Pſalmos. *Alij Virginitatem ipſam ab ineunte ætate vouent, vt nihil tale vel experiantur, quale illi* (coniugati) *experti ſunt, & reliquerunt; & iſti vouerunt plurimum. Alij vouent domum ſuam eſſe hoſpitalem omnibus ſanctis aduenientibus; magnum votum vouent. Alius vouet relinquere omnia bona ſua diſtribuendo pauperibus, & ire in communem vitam, in ſocietatem Sanctorum; magnum votum vouit. Vouete & reddite Domino DEO veſtro. Quiſque quod vouere voluerit, voueat; illud attendat, vt quod vouerit reddat. Vnuſquiſque Deo quod vouet. ſi reſpicit retrorſum, malum eſt.* Et rurſus. *Nemo ergo poſitus in monaſterio frater, dicat: recedo de monaſterio: neq; enim ſoli, qui ſunt in monaſterio, peruenturi ſunt ad regnum cælorum: & illi, qui ibi non ſunt,*

ad Deum

ad Deum non pertinent. Reſpondetur ei. Sed illi non vouerunt, tu vouiſti, tu retro reſpexiſti. B. Bern. ad Fulconem puerum monaſterii deſertorem. Bern. ep. 2. *Diſce in Euangelio, quod non liceat retro aſpicere ei, qui ſemel manum* Luc. 9. 62. *ad aratrum miſit, &c. Iuſtè exigitur ad ſoluendum qui non cogitur ad vouendum. Nam etſi cum pulſares non repuli, tamen vt intrares, non compuli. Non licet ergo dimittere, quod ſponte promiſiſti. Non eſt fas requirere, quæ per te dimiſiſti.*

III. Remed. Conſidera cum arctior ſit cum Deo per Vota, quam inter coniuges per Matrimonii fœdera, coniunctio, quantam eorum violatione indignationem apud Deum incurrere queas. *Si ſuperueniens maritus*, inquit D. Cyp. in epiſtola ad Pomponium, *ſponſam ſu-* Cypr. ep. 62. *am iacentem cum altero videat, nonne indignatur & fremit? & per zeli dolorem fortaſſis & gladium in manum ſumit? Quid? Chriſtus Dominus, & iudex noſter, cum virginem ſuam ſibi dicatam, & ſanctitati ſuæ deſtinatam iacere cum altero cernit; quam indignatur & iraſcitur, & quas pœnas inceſtis eiuſmodi coniunctionibus comminatur?* Et B. Baſilius in Conſtitution. Baſ. c. 22. monaſticis. *Si homines ſæpenumero, vbi ſemel ſe in coniunctionem fragilis vitæ huius dederunt, ab ea ſe amplius propter inita ex pacto inter ſe fœdera, ſeparare non poſſunt, (alioqui qui hoc facit, is ſtatutis pœnis obnoxius ſit) ſine dubio multo magis, qui de ſpiritualis conuictus vnione fœdus inierit, cum ea indiſſolubilem ac perpetuam habeat coniunctionem, ei ſeiungere ſe, præcidereue ab his non licebit, quibuſcum vnum veluti corpus eſt effectus. Alioqui ſi hoc facit, grauiſſimis ſe à Deo conſtitutis ſuppliciis addicit. Si enim mulier ad viri Societatem lege Matrimonii prouecta, & vna cum eo copula carnali coniuncta, morte multatur, ſi ei inſidias feciſſe deprehenſa ſit: quanto is magis ſubiacebit pœnæ grauiori, ſi ſe abiunxerit, qui ſpirituali communione copulatus ſit, teſte atq; ſequeſtri ipſo Spiritu ſancto?* Alibi verò Deum ſic ex- Id. epiſt. ad lapſam. poſtulantem cum virgine lapſa inducit. *Dicit omnino etiam nunc Dominus. Duo mala perpetrauit Virgo. Me dereliquit verum ſanctarum animarum ſanctum ſponſum, & aufugit ad impium animæ ſimul & corporis corruptorem. Defecit à Deo Saluatore ſuo & exhibuit membra ſua mancipia immunditiei, & iniquitati ad iniquitatem. Mei oblita eſt, dicit Dominus, & ad amatorem ſuum tranſiuit. Expediret ipſi, vt mola aſinaria circa collum* Matth. 18. 6. *ipſius appenſa eſſet, & in mare proiectus eſſet potius quam virginem vitiaſſet. Quis prædo ad tantam dementiam perductus eſt, vt ipſa Dei donaria contingeret? non ſupellectilem inanimatam, ſed corpora viuentia, & animam inhabitantem habentia factam ad imaginem Dei? Quis ab æterno auditus eſt in media ciuitate, & ſerena meridie, imagini regiæ formas immundorum porcorum inſcribere auſus eſſe? Si quis humanas nuptias ignominia affecit, citra miſerationem coram duobus aut tribus teſtibus moritur: quanto peiore*

ſupplicio dignus cenſebitur, qui filium Dei conculcauit, & deſponſatam ipſi ſponſam adulterio contaminauit, & ſpiritum virginitatis contumelia affecit?

IV. Remed. Conſidera votifragum, vel Apoſtatam atrociori ſcelere quam furti, ſacrilegii, adulterii & inceſtus ſe obſtringere. Sic enim ſcribit B. Ephræm in adhortatione prima ad nouitium monachum. *Corpus ab omni cogitatione peccati cuſtodiat: nec creatori ſuo mentiatur. Donum enim nosipſos obtulimus Domino, neq; amplius corporis noſtri poteſtatem habemus. Quemadmodum enim, ſi quis votum vouens Deo, munus Domino obtulerit, quod Sacerdos acceptum, in templo ſeponit; ſiq; poſtea pænituerit eum qui munus obtulit, non amplius in ſua poteſtate iam eſt auferre donum, poſtquam Domino illud obtulit? adeò vt ſi occultè hoc ſuffurari molitus fuerit, non iam quaſi ſuum auferre velit, à culpa abſoluetur, ſed velut ſacrilegus punietur. Sic quoque, qui Deo animas ſuas conſecrarunt corporis ſui poteſtatem amplius non habent.* Et S. Ambroſius ad Virginem lapſam. *Virgo, quæ ſe ſpopondit Chriſto, & ſanctum velamen accepit, iam nupſit, iam immortali iuncta eſt viro Etiamſi voluerit nubere communi lege coniugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ita eſt, quid de illa dicendum eſt, quæ occulta & furtiua turpitudine conſtupratur, & fingit ſe eſſe, quod non eſt: habitu virgo facto non virgo, bis adultera, & in actu, & in aſpectu.* Deinde B. Chryſoſt. ad Theodorum monachum. *Te iam ſeruare non conuenit priuilegia nuptiarum. Angelorum enim Societati ſemel iunctum illam relinquere, & vxoris laqueis implicari adulterii crimen incurrere eſt: quamuis frequenter hoc ipſum nuptias voces, ego tamen illud & adulterio tanto peius affirm , quanto maior ac melior mortalibus Angelus. Et quid mirum, ſi nuptiæ tales, quibus offenditur Deus, adulterio comparantur? Maius longe audies. Homicida iuſtorum laude donatur, & miſericors plus quam homicida punitur: quoniam hoc vetante ſit Domino, iſtud volente. Phinees enim ad iuſtitiam reputatum eſt, quod impudicum cum turpi femina virum vno gladio percuſſiſſet. Saulem autem Samuel damnatione liberare non potuit, quoniam hoſtium duci, quem debuerat trucidare, inuito parcendum credidit Deo.* Et S. Aug. in Pſalmos. *Virgo*, inquit, *quæ ſi nuberet, non peccaret: ſanctimonialis ſi nupſerit, Chriſti adultera reputabitur.* Et Auctor ſermonum ad fratres in eremo, apud eundem. *Ego qui hodie videor monachus, ſi rupero propoſitum meum, Chriſtum negaui.* Inceſtui deniq; violationem voti ſupra comparauit B. Cyprianus & Hieronymus.

Eph. tom. 2.
Amb. c. 5.
Chry. ep. 6.
Pſal. 105. 31.
1. Reg. 15.
Aug. in Pſal. 83.
Id. ſerm. 60.

V. Remed. Conſidera, quot & quantis beneficiis ornamentiſque ſpiritalibus ſe ſpoliet, qui ſacra votorum vincula, quibus Chriſto erat alligatus, ſemel diſruperit. Ea vt virgini lapſæ in mentem

reuocaret

reuocaret B. Baſilius ſic eam alloquitur. *Reuoca in memoriam honeſtam profeſſionem, quam profeſſa es coram Deo, & angelis ac hominibus. Reuoca in memoriam venerandam congregationem, & ſacrum Virginum chorum, & Concilium Domini, & Eccleſiæ ſanctorum, &c. & Angelicum circa Dominum cum illis tripudium, & ſpiritualem in carne vitam, & cœleſtem in terra conuerſationem. Recordare dierum carentium tumultu, & noctium illuminatarum, & cantilenarum ſpiritalium, & pſalmodiæ ſonoræ, & orationum ſanctarum, & cubiculi caſti, & virginei progreſſus, & menſæ temperantis. Vbi eſt reuerendus ille tuus habitus? Vbi honeſti mores, & veſtis frugalis virginem decens? & honeſtus ex pudore rubor, & decorus ex continentia ac vigiliis afflореſcens pallor, omni coloris bonitate gratioſior eluceſcens? Quoties in orationibus pro conſeruanda virginitate impolluta lacrymas effudiſti? Quot litteras ad ſanctos ſæpè exaraſti per quas pro te orari petiiſti, non vt nuptias humanas aſſequereris, ſed vt à Domino Ieſu non excideres? Quot verò munera à ſponſo accepiſti? quid opus eſt dicere honores propter illum ab his qui illius ſunt ſuſceptos? conuictus cum virginibus? encomia ob virginitatem?, virgineas benedictiones? At nunc modica aura aërii Spiritus, qui nunc in filiis inobediētiæ operatur, ſuſcepta, omnia illa abnegaſti.* B.ep.ad lapſam.

Haud ſecus B. Amb. ſuam Virginem lapſam allocutus eſt. *Vnde incipiam? quod primum, quod vltimum dicam? Bona commemorem, quæ perdidiſti, an mala defleam, quæ inueniſti? Eras Virgo in paradiſo Dei, vtiq; inter flores Eccleſiæ. eras ſponſa Chriſti, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus ſancti. Et cum dico, totiens eras, neceſſe eſt vt totiens ingemiſcas, quia nō es, quod fuiſti. Incedebas in Eccleſia tanquam columba illa, de qua ſcriptum eſt. Pennæ columbæ de argentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri. Splendebas vt argentum, fulgebas vt aurum, quando cum ſyncera conſcientia procedebas. Eras tanquam ſtella in manu Domini, nullum ventum, nullius belli nebulas pertimeſcebas. Quæ eſt iſta ſubitanea conuerſio? Quæ eſt iſta repentina mutatio? De Dei virgine facta es corruptio Satanæ, de habitaculo Spiritus S. tuguriū diaboli. Quæ incedebas vt columba, nūc lates in tenebris ſicut ſtellio. Quæ fulgebas vt aurum propter virginitatis honorē, nunc vilior facta es luto platearum, vt etiam indignorum pedibus conculceris. Quæ fueras ſtella radians in manu Domini, veluti de alto ruens cælo, lumen tuum extinctum eſt, & conuerſa es in carbonem.* Amb.c.8. Pſal.67.14.

VI. Remed. Conſidera, quanto cum ſcandalo & probro ſuo, ſociorum, parentum, fratrum cognatorumq; quiuis apoſtata vota Deo ſemel facta reſcindat. Pergit enim S. Ambroſius lapſam ſuam pudefacere his verbis. *Aſpice quis ſanctorum, aut quæ ſanctarum tibi approximare non horreat, aperi oculos tuos ſi potes, erige frontem, vales aliquem ſanctorum fiducialiter intueri? nonne tuam faciem conſcientia* Id. c. 3.

commiſſum

commiſſum tanquam plumbum inclinat & premit? nonne timor & tremor
cap 4. *animam tuam, & membra quaſſant?* Et paulo poſt. *Non iſtam confuſionem de te tuus expectauerat pater, qui te ſibi ſingularem gloriam computabat. Non hunc luctum, & hac lacrymas ex te ſibi naſci tua crediderat mater, quæ partus ſui gemitum per ſuam virginitatem conſolabatur. Non fratres tui, non ſorores hoc ex te dedecus expectabant, quos omnes quaſi vno gladio tui ſceleris grauiter ſauciaſti. Si fuiſſes communi ſorte defuncta, fleſſent te modicum propter deſiderium parentes, ſed exaltaſſent granditer, quia immaculatam præmiſerant virginem, hoſtiam viuam, Domino propitiatricem ſuorum videlicet delictorum. At nunc plangunt mortuam, & non mortuam: lugent viuam, & non viuam. Mortuam vtiq; gloria virginitatis, viuam dedecore turpitudinis. Ingratus eſt pater ſuis viſceribus, de quibus natus es, maledicit ſuo vtero mater, ex quo in hanc lucem infeliciter proceſſiſti. Nec tamen modum ſuo dolori reperiunt, niſi hoc ſolum planè videntur habere ſolatium, quia te nec pater compulit, nec mater coegit, vt virginitatem profitereris, quam vltro & propria voluntate profeſſa es. Nam ſcio, cum cunctas difficultates tibi tuus genitor proponeret, cum arduum eſſe iter ſeruandæ virginitatis ingereret, te non ſolum pertinaciter perſtitiſſe, ſed etiam reuelationes tibi dixiſti datas terribiles. In quantum ſibi ergo ſperabant mercedem ex eo, quod non tuo propoſito reſtiterunt, in tantum tibi intellige miſera pondus iudicii creſcere, quia non ſeruaſti quod vltro promiſiſti.* Et iterum multo inferius. *Equidem,*
Id.c.7. inquit, *ſi tibi ſolum damnum feciſſes, erat equidem triſtitia, ſed forſitan tolerabilis. Nunc verò quantas animas tuo ſcelere ſauciaſti, quantas animas propter te de propoſito ſuo pœnitere feciſti? Quanta labia etiam fidelium inquinata ſunt, viam Domini blaſphemando? Aperuit in nos gentilitas os ſuum: aduerſus ſanctam Eccleſiam ſynagoga Iudæorum* (& hæreticorum) *per*
Matth.18.6. *tuum dedecus exultauit. Quod ſi is, qui vnum ſcandalizauerit mola circumligatus iactari debet in mare, quid de te pronuncias, per cuius ſcelus omnis anima ſauciata eſt, & nomen Domini in gentibus blaſphematum eſt?*

VII. Remed. Conſidera, quotquot religioſum vitæ inſtitutum per vota ſimplicia vel ſolemnia ſemel ſuſceptum temerè deſerunt
Aug.ep.137. in dies fieri deteriores, vt obſeruauit S. Aug. in epiſtola data ad clerum, & plebem Hipponenſem. *Simpliciter,* inquiens, *fateor caritati veſtræ coram Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam, ex quo Deo ſeruire cœpi, quomodo difficile ſum expertus meliores, quam qui in monaſteriis profecerunt, ita non ſum expertus peiores, quam qui in monaſteriis ceciderunt, ita vt hinc arbitrer in Apocalypſi ſcriptum. Iuſtus iuſtior fiat, &*
Apoc. 22. 11. *ſordidus ſordeſcat adhuc.* Auguſtino conſentit B. Baſilius ita ſcribens.
B.conſt.mon c. 22. *Cui ſemel defectioni animus aſſueuerit, is vitiorum omni genere cumulatur, intemperantia, auaritia: edacitate, falſitate, omniq; morum peruerſitate, &*

poſtremo

poſtremo extremis malis infixus in profundum nequitiæ abit præceps. Et infra idem docet, *Originem iſtiuſmodi conſilii*, de ſegregando videlicet ſe à ſpirituali cœtu, *nihil aliud eſſe, quam vitiorum intemperantiam, & laborandi fugam, & iudicii corruptelam, inſtabilitatemq́.* Vnde B. Amb. exponens verba Pſalmi. *Mei autem pœnè moti ſunt pedes, paulo minus effuſi ſunt greſſus mei*, in hunc modum depingit apoſtatarum mores. *Nonne de his pulchrè dicitur, quia effuſi ſunt proceſſus eorum, quorum ſpes lapſæ, in vanum effuſus labor, vota ſunt deſtituta? Conſidera enim aliquem per aliquot annos habuiſſe ſtudium probitatis, caſtitatis cuſtodiam, vitæ attentioris affectum, piæ propoſitum ſeruitutis, ſedulæ obſeruationis officium, ſubitoq́ eum eſſe mutatum, diſceſſiſſe de monaſterio, valedixiſſe ieiuniis, continentiæ renunciaſſe, indulgere delitiis, ſtudere luxuriæ. Dudum de monaſteriis exierunt, & nunc luxuriæ ſunt magiſtri, diſſeminatores incontinentiæ, incentores petulantiæ, obtrectatores pudoris. Nonnè de his pulchra dixeris. Effuſi ſunt greſſus eorum? quos bene vixiſſe pœnituit. Itaq́ egerunt noui generis pœnitentiam pro virtutibus, & non agunt pro delictis. Sed hi ex nobis exierunt, dicit Ioannes; ſed non erant ex nobis. Si enim ex nobis fuiſſent, nobiſcum perſeueraſſent.* Eoſdē deſcribit & B. Ephræm in ſermone de non ſcandalizando. *Hic,* apoſtata, inquit, *abiecta pietate impudentiam indutus eſt, & turpiter ac præter decorem agere non erubuit. Neq́ enim homines veretur, neq́ Dei indignationem animo expendit, & idcirco neq́ parentibus debitum honorem attribuit, neq́ ſpirituali ſe opere dignum exhibet: vnde deinceps naſcuntur maledicta aduerſus promiſſa, & in pietatem atq́ religionem blaſphemia, quod quidem horrendum eſt & dicere. Et ſicut impius cum in profundum malorum venerit, contemnit: ita & hic in tantam temeritatem impingens nequaquam eſt territus, inſtar illius, qui vendidit vniuerſam ſuam ſubſtantiam, omnia in ſubſannationem & improperium ſui vertere. Quis enim eum ludibrio non habeat, qui heri in cella concluſus erat, & multorum conuerſationem vitabat, hodie cum inhoneſtis mulierculis viuentem, & in tabernis ebrietati ſtudentem?*

Pſal. 72.
Amb. in Pſal. 36.
1 Ioan. 2. 19.
Eph. t. 1.

VIII. REMED. Conſidera, quam futiles & friuolæ ſint cauſæ, quas nonnulli ſuæ inconſtantiæ & apoſtaſiæ obtendunt. Alii enim queruntur de improbitate fratrum monaſterii, quibus loco ſupra citato ita reſpondet S. Baſilius. *Si aliquis dicat in fratribus eſſe aliquos vitioſos (neque enim vniuerſos, opinor, culpabit. Neque enim propterea vt vitioſi eſſent, ſocietatem inierunt) nequaquam is idoneam recedendi cauſam commentus eſt. Siquidem neq́ Petrus, neque Andreas, Ioannesue propter Iudæ improbitatem ſe à reliquorum Apoſtolorum choro ſubmouerunt, neq́ quo minus Chriſto obtemperans eſſet vlla in re illius vitiis quiſquam aliorum retardatus eſt; ſed contra potius relicta illius peruerſitate dominicæ diſciplinæ*

B. in conſt. monaſt.

Digitized by Google

Gen.6.9. *virtutem maiore ſtudio ſectati ſunt.* Et infra. *Atq; etiam iuſtus ille Noe, cum in peſſima hominum colluuie verſaretur, non dixit Deo, propterea ſe debere exire de mundo, ſed eo magis more generoſi athletæ ad hæc adoleſcens ſe obdurauit: neq; vlla in re prorſus Domino repugnans fuit, ſed tolerantia pietatis nauigium in mediis impietatis fluctibus tutatus eſt.* Gen.19.1. *Quid? nonne Lot, cum Sodomis in tanta impietate, tantaq; legum omnium peruerſione degeret, virtutem tamen aſſiduè ab omni vitio integram cuſtodiuit, & reliquis, quoad fieri poterat, exemplo ſuo idem ſecum vt facerent auctor fuit?* Et B. Aug. in Aug. expoſitione Pſalmi 99. *In illa*, inquit, *vita communi fratrum, quæ eſt in monaſterio, magni viri ſancti quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei inde viuunt. cum lectione illis res eſt, laborant manibus ſuis, inde ſe tranſigunt, non auarè aliquid petunt. Quicquid eis infertur à piis fratribus, cum ſufficientia & cum charitate vtuntur. Nemo ſibi vſurpat aliquid, quod alter non habeat. Omnes ſe diligunt, omnes inuicem ſe ſuſtinent. Laudat, qui neſcit, quid interius agatur, qui neſcit quomodo illo vento intrante etiam naues in portu colliduntur. Intrat quaſi ſecuritatem ſperans, neminem quem toleret habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui mali inueniri non poſſent, niſi admitterentur. Nec excludi facilè poſſunt, niſi prius fuerint tolerati. Quis me hic quærebat? Ego putabam, quia charitas eſſet hic. Et paucorum hominum moleſtia irritatus dum non perſeuerauerit implere quod vouit, fit deſertor tam ſancti propoſiti, & reus voti non redditi. Iam verò, cum inde exierit, fit & ipſe vituperator, & maledicus, & dicit ea ſola, quæ quaſi ſe pati non potuiſſe aſſeuerat, & aliquando vera. Sed vera mala malorum toleranda ſunt propter Societatem bonorum. Dicit illi ſcriptura.* Eccli.2.16. *Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam. Et quod eſt amplius, ructat indignationes malorum odorem, vnde abſterreat intraturos, quia ipſe cum intraſſet perducare non potuit. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem ſuſtinentes, auari. Ille illud ibi fecit & ille illud ibi fecit. O male, quare taces bonos? Quos tolerare non potuiſti iactas; qui te malum tolerauerunt taces.* Hęc Epiſt.137. Auguſtin. cuius & illud celebre monitum eſt ad ſuos Hipponenſes. *Nolite propter amurcam, qua oculi veſtri offenduntur, torcularia deteſtari, vnde apothecæ Dominicæ fructu olei luminoſioris implentur.* Alii obtendunt inſtituti religioſi, ac imprimis reddendi voti caſtitatis difficultatem. Quibus reſpondet B. Chry. ad Theodorum lapſum. *Qualis hæc* Chry.ep.6. *excuſatio eſt; iugum nos placidum non voluiſſe ſufferre? onus non potuiſſe portare, quod ipſe (*Chriſtus*) vocauerit leue? imò graue & oneroſum pondus putare* Matth.11.28. *quietum laborem, ad quem nos Chriſtus inuitat dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Et rurſus. Tollite iugum meum quia ſuaue eſt, & onus meum leue eſt. Quid enim leuius eſſe dices ac melius, quam ſolicitudine ſeculari, & laboribus & metu exui,*

quam-

quam ab iſtius mundi fluctibus ſegregari, & poſſidere placidi, tranquillique portus ſecuritatem? Age videamus, quid in hoc ſeculo nobis beatum, & quid optabile eſſe videatur. Sine dubio dignitatem & opes dices, & ambitionis humanæ felicitatem. Sed quid his miſerabilius eſt, ſi ea libertati Chriſtianorum volueris comparare? Et D. Ambroſius. *Sed dictura,* inquit, *es forſitan. Non potui ſuſtinere, quia carnem fragilem circumferebam. Reſpondebit tibi beata Tecla cum ſuis innumerabilibus ſociis. Et nos eadem carne amictæ fuimus, nõ tamen plenum propoſitum caſtitatis noſtræ, aut fragilitas carnis potuit mutilare, aut ſæuitia tyrannorum per varia tormenta potuit deiicere. Reuera non poteſt caro corrumpi, niſi mens fuerit ante corrupta. Remanebit ergo in crimine anima, quæ carnem præcedit in voluptate.* Et Aug. in pſalmum 31. *Commendatur humilitas Dauid, commendatur manſuetudo Dauid, & dicitur Deo, Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Ad quam rem, memento Domine Dauid? Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob. Ergo ad hoc memento, vt impleatur quod promiſit. Ipſe Dauid vouit tanquam in poteſtate habens, & rogat Deum, vt impleat, quod vouit. Eſt deuotio vouẽtis, ſed eſt humilitas deprecantis. Nemo præſumat ſe viribus ſuis reddere, quod vouerit. Qui te hortatur vt voueas, ipſe adiuuat vt reddas.* Et in Pſal 75. *Quid tibi dixerit pſalmus, attende, non dixit, nolite vouere, ſed vouete, & reddite. Quia audiſti reddite, non vis vouere? Ergo vouere volebas, & non reddere? Imò vtrumq; fac. Vnum ſit ex profeſſione tua, aliud ex adiutorio Dei perficietur. Aſpice eum, qui te ducit, & non reſpicies retro, vnde te educit. Qui te ducit, ante te ambulat: vnde te eduxit, poſt te eſt. Ama ducentem, & non te damnat retro reſpicientem.* Hinc ergo habes antidotum præſens pro expugnanda difficultate voti reddendi, maximè caſtitatis, nempe diuinę opis implorationem, conuenienter dicto Sapientis. *Et vt ſciui, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cuius eſſet hoc donum: adij Dominum, & deprecatus ſum illum.*

Amb. c. 4. ad V. lapſam. Aug. Sap. 8. 21.

IX. Rem. Conſidera exempla diuinæ ſcripturæ eorum, qui ob vota violata grauiter puniti ſunt. S. Patres duo potiſſimum proferunt, alterum ex veteri, alterum ex nouo teſtamento. Ex veteri quidem, vxoris Loth, de quo B. Ephræm parænesi nona. *NE hodie,* inquit, *renunciatio ſeculi, & abdicatio rerum terrenarum, ac valedictio patriæ & amicorum, parentumq; carnalium propter ſpem in Dominum Chriſtum: cras autem noſtram regionem & patriam, atque hæreditatem inquiramus. Vxor ſiquidem Loth retrorſum conuerſa in columnam ſalis mutata eſt. Quare & Dominus inſtruit nos dicens. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno cælorum.* Et D. Aug. in pſal. 75. *De die iudicii cum Dominus minaretur, quid ait? Memento vxoris*

Gen. 19. 16. Ephr. t. 2. Luc. 9. 62. Luc 17. 32.

Digitized by Google

Loth. Omnibus dixit. Quid enim fecit vxor Loth? Liberata eſt à Sodomis, & in via poſita retrorſum reſpexit. Vbi reſpexit, ibi remanſit. Facta eſt autem ſtatua ſalis, vt illius contemplatione condiantur homines, cor habeant, non ſint fatui, non retro reſpiciant, ne malum exemplum dantes, ipſi remaneant, & alios condiant. Nam & modo dicimus illud quibuſdam fratribus noſtris, quos forte viderimus velut infirmari in propoſito bono, & talis vir eſſe, quales illi. Obiicimus illis quoſdam, qui retro reſpexerant, illi fatui ſunt in ſe, ſed alios condiunt, quando commemorantur: vt illorum exemplum timentes iſti retro ne reſpiciant. Vouete & reddite Domino Deo noſtro, quia illa vxor Loth

Act. 5. 1. H. ep. 8. *ad omnes pertinet.* Ex Nouo vero teſtamento S. Patres producunt exemplum Ananiæ & Saphyræ. vt B. Hier. ad Demetriadem, de virginitate ſeruanda. *In actis*, ait, *Apoſtolorum, quando Domini noſtri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes poſſeſſiones ſuas, & pretia earum ad Apoſt. deferebant pedes, vt oſtenderent pecunias eſſe calcandas, dabaturq́ ſingulis, prout cuiq́ opus erat. Ananias & Saphyra diſpenſatores timidi, imò corde duplici, & ideo condemnati, quia poſt votum obtulerunt quaſi ſua, & non eius cui ſemel ea vouerant, partemq́ ſibi alienæ ſubſtantiæ reſeruauerunt metuentes famem, quam vera fides non timet, præſentem meruere vindictam, non crudelitate ſententiæ, ſed correctionis exemplo. Denique & Apoſtolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, vt ſtultus Porphyrius calumniatur, ſed Dei iudicium prophetico*

Chry. hom. 12. *ſpiritu annunciat, vt pœna duorum hominum ſit doctrina multorum.* Et B. Chryſ. in Acta Apoſtolorum. *Quare*, inquit, *hoc feciſti? voluiſti habere Anania? oportebat initio habere, & non promittere: nunc autem poſtquam conſecraſti, maius ſacrilegium commiſiſti: qui enim aliena rapit, for-*

G. lib. 1. ep. 33. *ſan alienarum rerum deſiderio rapit. tibi autem licebat tua retinere; cur igitur ſacra feciſti ea, & poſtea accepiſti?* Et S. Greg ad Venantium. *Ananias Deo pecunias vouerat, quas poſtea victus perſuaſione diaboli ſubtraxit, ſed qua morte mulctatus eſt ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat nummos Deo abſtulit, conſidera quanto periculo in iudicio diuino dignus eris, qui non nummos ſed temetipſum Deo omnipotenti cui te ſub monachali habitu deuoueras, ſubtraxiſti?*

X. Rem. Conſidera & alia exempla à Patribus deſcripta. Primũ ſit eiuſdem B. Greg. ex lib. 2. dialogorum c. 25. *Quidam eius, (*S. Benedicti*) monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monaſterio nolebat. Cumq́ eum vir Dei aſſiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipſe verò nullo modo conſentiret in cõgregatione perſiſtere, atq́ importunis precib. vt relaxaretur innueret, quadã die idem venerabilis pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſſit vt diſcederet. Qui mox vt monaſteriũ exiit contra ſe aſſiſtere aperto ore draconẽ in itinere inuenit: cũq́ eum idẽ draco q apparuerat*

deuorare

Digitized by Google

deuorare vellet, cœpit ipſe tremens & palpitans magnis vocibus clamare dicens. Succurrite, quia draco iſte me deuorare vult. Currentes autem fratres draconem minimè viderunt, ſed trementem atq; palpitantem monachum ad monaſterium reduxerunt. Qui ſtatim promiſit nunquam ſe eſſe à monaſterio receſſurum, atq; ex hora eadem in ſua promiſſione permanſit. Quippe qui ſancti viri orationibus contra ſe aſſiſtere draconem viderat, quem prius non videndo ſequebatur. Alterum exemplum refert idem in Epiſtola ad Ruſticianam patritiam. *Dum in natalitio eiuſdem Apoſtoli* (Andreæ) *iam meridianis horis fratres quieſcerent, ſubito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere, quibus vocibus teſtabatur ferre ſe non poſſe quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem & clamantem, & à præſentibus alienum, nihil, quod foris agi poterat, ſentientem, cumq; in manibus leuauerunt, atq; ante altare S. Andreæ Apoſtoli proiecerunt, ipſiq; pro eo in oratione proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, quid paſſus fuerat, confeſſus eſt. Quia ſenex quidam ei apparuit, & canem nigrũ ad eum dilaniandum dimiſit, dicens. Quare fugere voluiſti de monaſterio iſto? Cumq; euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerunt quidam monachi, & eundem ſenem pro me rogauerunt. Qui ſtatim iuſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Qui etiam confeſſus eſt, quia eo die, quo iſta pertulit, conſilium habuerat de eodem monaſterio fugere.* Adiungit ibidem & Tertium. *Alius*, inquiens, *quoq; monachus diſcedere de eodem monaſterio latenter voluit, cumq; hoc mente tractaſſet, voluit Oratorium ingredi, ſed ſtatim dæmonio traditus vehementiſſimè vexatus eſt. Relinquebatur verò à dæmonio, ſi extra oratorium ſtetiſſet, & nihil patiebatur aduerſi. Si verò conatus fuiſſet ingredi, ſtatim maligno ſpiritui traditus vexabatur. Cumq; hoc ſæpius fieret, culpam ſuam confeſſus eſt, quia egredi de monaſterio cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres ſeſe per triduum in precibus aſtrinxerunt, atq; ita curatus eſt, vt ad eum poſtmodum nunquam ſpiritus malignus accederet. Dicebat autem ſe eundem beatum Apoſtolum, dum vexaretur, vidiſſe, ſeq; ab eo increpatum eſſe, cur voluiſſet abſcedere?* Plura exempla habes in B. Petro Damiani Cardinale. vt lib. 2. epiſt. 15. & lib. 4. epiſt. 17. Et lib. 5. epiſt. 16.

Id. lib. 9. ep. 38.

XI. REMED. Eſt Pœnitentia & conuerſio. Sic enim Dominus Deus loquitur ad Prophetam Ieremiam. *Hæc dicit Dominus. Nunquid, qui cadit non reſurget, & qui auerſus eſt, non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contentioſa?* Et intra. *Nunquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?* His verbis hortatus B. Baſilius virginem lapſam ad conuerſionem, ſubiungit. *Nos ad pœnitentiam vocans diuini verbi doctrina clamat. Eſt via ſalutis, ſi velimus. Fidelis Dominus in omnibus*

Ierem. 8. 4.
verſ. 19.
B. epiſt. ad virg. l.
Iſai. 2. 18.

 ſermoni-

ſermonibus ſuis, non mentitur, dixit. Si fuerint peccata veſtra velut pannus punicus, ſicut niuem dealbo. Si verò fuerint velut coccinū, velut lanam inalbabo. Paratus eſt magnus ille animarū medicus ſanare affectionem tuā. Illius
Matth. 9. 12. *verba ſunt. Illius dulce ac ſalutare os dixit. Non opus habēt valētes medico, ſed*
Luc. 15. 4. *male habentes. Non veni ad vocandum iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Vult Dominus purgare te à plaga maligni. Quærit te paſtor bonus, relictis ouibus non errantibus. Si commiſeris ipſi teipſam non cunctabitur te ille hominū amator humeris proprijs portare, gaudens, quod reperit ouem ſuam deperdi-*
Luc. 15. 20. *tam. Stat ille pater, & expectat tuum ab errore reditum: ſolummodo reuertere, & dum adhuc longe abes accurrens irruet in collum tuum, & amicis amplexibus complectetur te à pœnitentia iam purgatā, & veſtem induet primariam: & addet anulum manibus, quæ mortis ſanguinem abluerunt, & calceamentum addet pedibus, qui auerterunt ſe à via mala, ad curſum. Euangelij pacis. Et gaudij diem annunciabit ſuis, tum angelis, tum hominibus, & omni-*
Ibid. 10. *no ſplendido epulo celebrabit tuā ſalutem. Inquit enim. Amen dico vobis, quod gaudium eſt in cœlo coram Deo ob vnum peccatorem pœnitentem. Et ſi vitio verterit quis ex his, qui ſtare ſibi videntur, quod cito aſſumpta es, ipſe ille bonus pater pro te reſpondebit, dicens. Lætari oportet, & gaudere, quia hæc filia*
Ambr. c. 8. *mea mortua erat & reuixit: & deperdita erat, & inuenta eſt.* Quanta autē agenda ſit pœnitentia deſcribit B. Ambr. ad ſuam lapſam. *Pœnitentia,* inquit, *non verbis agenda eſt, ſed & actu. Hæc autem ſic agitur. Si tibi ante oculos ponas, de quanta gloria rueris, & de quo libro vitæ nomen tuū deletum ſit: te iam credas prope ipſas poſitam tenebras exteriores, vbi erit fletus oculorū, & ſtridor dentium ſine fine. Cum hæc certa fide, ſicut eſt, animo conceperis, quia neceſſe eſt præuaricatricem animā tartareis pœnis, & gehennæ ignib. tradi, nec aliud remediū conſtitutum eſſe poſt baptiſmum, quam pœnitentiæ ſolatium, quantamuis afflictionē, quantumuis laborem ſubire eſto contenta, dummodo ab æternalib. pœnis libereris. Inprimis omnis cura vitæ huius interimenda tibi eſt, & quaſi mortuam te exiſtimans, ſicut es, quomodo poſſis reuiuiſcere, cogita. Deinde lugubris tibi accipienda eſt veſtis, & mens ac membra ſingula*
Ioel. 2. 13. *digna caſtigatione punienda, &c. Dicit enim Deus. Conuertimini ad me & cōuertar ad vos. Conuertimini ex toto corde veſtro, in ieiunio & fletu, in plāctu: dirumpite corda veſtra, & non veſtimentū, quoniam pius & miſericors ſum.*

XII. REMED. Conſidera, quid hominem lapſum, votorumq́; ſuorum præuaricatorem præter iam allata antidota commouere poſſit ad veram & ſynceram conuerſionem. Id non conticuit iam ſæpe ci-
Baſil. ep. cit. tatus D. Baſilius, dum ita loquitur. *Multa ſanè reperias in diuina Scriptura naliauxilia, multa item ex interitu ad ſalutem medicamenta, de morte & reſurrectione myſteria, de iudicio horrendo ac æterno verba, de pœnitentia & remiſſione peccatorum dogmata. Innumera illa conuerſionis exempla,*

drachmam,

drachmam, ouiculam, filium prodigum, qui ſua conſumpſerat cum ſcortis perditum & repertum, mortuum & vitæ reſtitutum. His vtamur mali auxiliis, per hæc animam noſtram curemus. Aſſume in meditationem extremum diem, & anxietatem, & ſuffocationem, & mortis horam, & ſententiam Dei vrgentem, & Angelos feſtinantes, & animam in his grauiter conturbatam, quæ à peccatrice conſcientia amarè flagellatur, & ad ea, quæ hic ſunt, miſerabiliter ſe conuertit, & ineuitabilem longæ illius peregrinationis neceſſitatem. Deſcribe mihi in mente tua vltimam communis vitæ ſubuerſionē, cum veniet filius Dei in gloria ſua cum Angelis ſuis. Veniet enim, & non cunctabitur, quum veniet ad iudicandum viuos ac mortuos, & reddendum vnicuiq́ iuxta opus ſuum: cum tuba illa magno & horrendo ſono edito excitabit eos, qui à condito ſeculo dormierunt, & procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala fecerunt, in reſurrectionem iudicij, &c. Vbi bona, mala, manifeſta, occulta, res, verba, cogitatus, omnia aceruatim, vt ab omnibus Angelis ac hominibus exaudiri poſſint, manifeſtè reuelabuntur. Ad hæc quales neceſſe eſt eſſe eos, qui male vixerunt? Vbi anima illa mergetur, quæ in tot ſpectatorum conſpectu derepente turpitudine plena viſa eſt? Quali verò corpore infinita illa & intolerabilia flagella ſufferet? vbi ignis inextinguibilis, & vermis indeſinenter caſtigans, & fundum inferni tenebricoſum ac horrendum, eiulatus amari, vlulatus indecorus, ploratus & ſtridor dentium, vbi finem non habent mala? Neq́ aliqua ſuppetit induſtria, neq́ ars effugiendi amara illa ſupplicia. Hæc Baſilius. Eadem prolixè inculcat B. Ioan. Chryſoſtomus, multaq́; alia Theodoro lapſo, qui monaſticen deſeruerat, quæ lectu ſanè ſunt digniſſima, permouereque ad pœnitentiam poſſunt hominem, etiam extremè de ſalute ſua vel aliena deſperantem. Tantum ſubiiciam exempla quatuor illuſtria ab eodem non longè à fine commemorata.

Matth. 25.

Iſai. 66. 24.

Chryſ. epiſt. 5.

EXEMPLA B. IOAN. CHRYSOST. contra deſperationem Apoſtatarum.

NARRABO tibi, THEODORE, quæ noſtris contigere temporibus & quorum ipſe teſtis eſſe valeo. Noui iuuenem illum filium Vrbani, qui continuo à teneris vnguiculis abſque cuſtodia legitimæ educationis fuit, Dominus autem multarum rerum, pecuniarum, miniſtrorum, agrorum. Is cum dixiſſet, quam ſit oblectatus conſuetudine rei muſicæ, depoſito illo ſplendidiſſimo amictu, totoq́ huius vitæ faſtu, repente pallio ſe viliore contexit, ad montes, ad ſolitudinem seceſſit, egregiamq́ exhibuit Philoſophiam, non iuxta illius ætatis modum, ſed qualem poſſet vir quiſpiam admirabilis

I. Exempl.

& excel-

& excellens: deinde ad ſacra myſteriorum ſacerrima idoneus reputatus magnam acceſſionem virtuti adiecit. Omnes gauiſi ſunt impenſè, Deumq́; glorificarunt, quod in affluentia delitiarum enutritus, clarus ex progenitoribus, & admodum adoleſcens, cunctam huius vitæ phantaſiam fucatamq́; felicitatem ſemel conculcaſſet, & euaſiſſet ad verum virtutis faſtigium. Cùm eſſet eo loci conſtitutus, & iure ſuſpiciendus, ecce corruptores quidam exiſtimantes id eſſe præter dignitatem generis, iterum illum in priſtinos fluctus abduxerunt. Reiectis enim cunctis vitæ religioſæ ornamentis à montibus in medium forum ſe contulit, & equis vectus, & magno ſtipatus famulitio totam vrbem obiuit, neq; ſapere, neq; temperatè viuere libuit: nimis enim delicijs incaleſcens in abſurdos amores ceu nolens propellitur. Nemo erat ex cœtu conuerſantium, qui non putaret de ipſius ſalute actum eſſe tantum ei examen adulatorum cohæſit: cui acceſſerunt, carentia parentum, iuuentus, multæ opes. Qui omnia calumniari ſolent, hominem traduxerunt eo nomine, quod à ſpiritualibus defeciſſet, inutilis futurus & rei familiari, quod ſuperiori tempore eloquentiæ deditus retuliſſet pedem, illicq́; nihil fructus valuerit conſequi. Cum eſſet itaq; multo ſuffuſus pudore, quidam ſancti viri, qui ſæpe in tales belluas impegerant, & experientia docti erant, ſpe diuina munitis nunquam eſſe deſperandum, obſeruarunt eum aſſiduè, viſumq́; in foro acceſſerunt, complexiq́; ſunt: quos ille initio, velut è ſublimi equo inſidens alloquebatur contemptim; tanta erat primum impudentia hominis. At illi miſericordes non ita multum ea contumelia mouebantur, in vnum illud figentes obtutum, vt quacunq; via agnellum lupo ſubtrahant, quod & callidè perfecerunt. Siquidem tandem velut obſtupeſcens intra ſe abreptus eſt, cœpitq́; aſſiduam eorum curam reuereri, & cum quadam vice vel procul obuiam factos iterum conſpexit, ab equo cito deſilijt, & oculis in terram deiectis cum multo ſilentio, quæ ab illis agerentur, auſcultauit, propiorq́; factus maiori pudore ſuffundebatur, & honorem debitum eis exhibuit. Atq; ita lapſum paucis diebus diuinæ gratiæ reddiderunt, retibusq́; omnibus expeditis in priſtinam tranquillitatem aſſeruerunt. In tantam autem lucem emicuit, vt ſuperiorem vitam, quæ poſt caſum peracta eſt, inceſſens, homo nihili videretur. Cum enim probè perſpexiſſet, quæ ſit malorum eſca diſtribuit in egentes opes omnes, eo facto ſe à noxijs curis exonerans omnem occaſionem, quæ potuit inſidias tendere, abſcidit. Viam quæ ducit ad cœlum incedens ad apicem virtutis iam dudum penetrauit, En ille, cùm eſſet iuuenis, excidit, & iterum ſurrexit.

II. *Alius quiſpiam poſt multos ſudores eremiticæ conuerſationis, cui duntaxat vnus fuit conuictor, cum quo vixit planè angelicam vitam ad ſenectam vſq; perſeuerans. Is aliquando ex verſutia diaboli velut oſcitans, ac remiſſior factus acceſſum maligno dedit, & lapſus eſt cum muliere ſe commiſcendo, qui nunquam viderat mulierem à tempore monaſtices ſuſceptæ.*

Is primò

Is primò à contubernali petijt carnes & vinum, adiectis minis, niſi impetraret, ſe in forum perrecturum; quod dixit non tam deſiderio carnium, quam vt prætextum captaret adeundi vrbem. Commilito veritus maius malum, aſſenſit. Sed poſtquam amor ſapientiæ in eo refrixit, palam profeſſus eſt ſe debere adire vrbem. Socius, cum videret ſe fruſtra reluctari, tandem id etiam conceſſit, ſed abeuntem, à longè ſecutus, obſeruauit quónam deflecteret. Vidit autem intrantem lupanar, expectans foris, donec libidinem cum ſcorto expleſſet: egredientem amplexus eſt, & oſculatus, nihil de commiſſo flagitio expoſtulando, tantum verò hortatus eſt, vt quoniam iam concupiſcentiæ ſuæ feciſſet ſatis, ſecum in ſolitudinem rediret. Erubuit ob tantam manſuetudinem homo, animoq́ perculſus & compunctus ad montem ſocium eſt perſecutus. Ibi vir ille ſe caſæ incluſit, ianuaq́ obſerata alter panem & aquam quotidie ei præbuit: quærentibus autem de ſe, iuſſit vt reſponderet ſe ſomnum capere. Ita per omnem vitam in ieiunijs, precibus & lacrymis animam à ſorde peccati repurgans perſeuerauit. Tempore autem non multo peracto ſiccitas viciniam inuaſit. iubetur quidam in ſomnis adire virum incluſum, eumq́ rogare, vt oret pro ſiccitate tollenda. At incluſi commilito reſpondet incluſum diem ſuum obijſſe. Cùm verò ſecundo vicini in ſomnis moniti eſſent, vt incluſum requirerent, ad caſam incluſi venerunt, & quia ianua obſtructa erat, parietes demoliti ſunt & cum virum reperiſſent, aduoluti pedibus eius obſecrarunt, vt ſuppetias ferret contra ariditatem. Ille primum renuit, eo quod memoria peccati ſui ob oculos adhuc verſaretur, ſed tandem cum illi de viſione ſua narraſſent, acquieuit, & precibus ſiccitatem diſſoluit. Subiicit deinde tertium exemplum de adoleſcente, quem ducem latronum factum, & de ſalute ſua deſperantem conuertit S. Ioannes Apoſtolus, quod fusè commemorat Euſebius lib. 3. Eccleſ. hiſtoriæ, c. 22. Deniq; & quartum de Oneſimo, quem *B. Paulus licet inutilem transfugam*, inquit, *& furem, non ſolum ipſe amplexatus eſt mutatum in melius, ſed etiam idoneum putauit, quem pœnitentem honore præceptoris dignaretur.* III. IV. Epiſt. ad Phil.

VIDE V. *Inconſtantia. Iuramentum. Tentatio. Tepiditas ſpiritualis.*

VSVRA.

Remedia contra Vſuram.

I. REMED. Conſidera, quid diuinitus inſpirata ſcriptura tradat de Vſura vel fœneratione. ac primo quidem hortatur nos, vt libenter mutuo pecuniam, aliudue egentibus demus gratis. Sic in Deuteronomio. *Si*, inquit, *vnus de fratribus tuis, ad paupertatem venerit,* Deut. 15. 8.

non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, & dabis mutuum, quo eum indigere perſpexeris. Et apud Matthæum. *Qui petit à te da ei: volenti mutuari à te, ne auertaris.* Et apud Lucam. *Si mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia. Benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa.* 2. prohibet mutuationem pecuniæ ſpe vſuræ vel lucri factam. Vt in Deuter. *Non fœnerabis fratri tuo ad vſuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem.* Et iterum. *Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.* 3. docet apud Ezechielem Prophetam, *egenum & pauperem contriſtantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, ad vſuram dantem, & amplius accipientem, aliaq́; deteſtanda facientem morte moriturum.*

Matth. 5. 42. Luc. 6 34. Deut. 23. 19. Ib. 28. 12. Ezech. 18. 13.

II. Remed. Conſidera ſententias SS. Patrum. S. Cyprianus cauſas perſecutionis exponens ita queritur de clero. *Non in Sacerdotibus religio deuota, non in miniſtris fides integra, non in operibus miſericordia, non in moribus diſciplina, &c. Eſurientibus in Eccleſia fratribus non ſubuenire, habere argentum largiter velle, fundos inſidioſis fraudibus rapere, vſuris multiplicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis eiuſmodi mereremur? cũ iam pridem præmonuerit, ac dixerit cenſura diuina. Si dereliquerint legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint: ſi iuſtificationes meas profanauerint, & præcepta mea non obſeruauerint, viſitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum.* S. Baſilius homilia altera in Pſal. 14. *Propheta* (Dauid) inquit, *perfectum plene hominem deſcribens, inter eius præclarè facta illud quoq́; annumerauit, quod pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Quod vtique vitium in plurimis ſcripturæ locis vituperari videtur. Nam Ezechiel in maximis ponit malis fœnus, vt plus quam ſortem accipere, & lex illud luculenter prohibet, dicens. Non fœnerabis fratri tuo, & proximo tuo. Et rurſus ait. Fœnus ſuper fœnus, & dolus ſuper dolum: & de ciuitate in multitudine malorum deprehenſa quid ait Pſalmus? Et non defecit de plateis eius vſura & dolus. Enimuerò inhumanitas eſt maxima, ſi is, qui egeſtate premitur, mutuum ad vitæ ſubſidium quærat, dans verò minimè ſorte contentus ex miſeri calamitate prouentus & opes ſibi excogitet.* Et infrà. *Genus hoc auaritiæ, τόκ@, id eſt, partus ob multiplex, vt exiſtimo, mali germen nominatur, aut forte ob mœrores anxios, qui in mentibus fœnore grauatorum gignuntur. Sicut enim dolores parienti, ſic tempus ſtatutum debitori exiſtit fœnus ſuprà fœnus, malorum parentum mala ſoboles. Hi ſane fœtus vſurarum rectè genimina viperarum dicuntur. Viperas enim dicũt ventre materno perroſo naſci: ſic item fœnora ad debitorum domos abſumenda naſcuntur.* S. Ambr. in lib. de Tobia. *Vſuram quoq́; ab vſu arbitror dictã, quod vt veſtes vſu, ita vſuris patrimonia ſcindantur. Lugubre ceræ prima*

Pſal. 88 31. Baſil. Pſal. 14. 5. Ezech. 18. 17. Pſal. 54. 12. Ambroſ. c. 13.

littera ſonat, parturit vox doloris eſt. Quid ibi poteſt eſſe boni, quod à dolore incipit, & ab obligatione? Lepores ferunt generare ſimul & educare, & cõtinuo parturire. Iſtis quoq; anaglyphariis vſurarũ generatur, & ſupergeneratur vſura, enutritur ac naſcitur, & nata iam parturit. Et infrà. *Creſcit ſemper pecunia, otiũ neſcit auaritia, vſura ferias. Omnes, inquit, torrentes vadunt in mare, & mare non adimpletur. Mare iſtud fœnerator eſt. Omniũ patrimonia tanquã fluctus abſorbet, & ipſe neſcit expleri. Mari tamen plerique vtuntur ad quæſtum, fœneratore nemo vtitur, niſi ad diſpendiũ.* Et rurſus. *Et quia plerique* cap. 14. *refugientes præcepta legis, cum dederint pecuniã negotiatorib. non in pecunia vſuras exigunt, ſed de mercib. eorum tanquã vſuram emolumenta percipiũt, ideò audiãt, quid lex dicat. Neq; vſuram, inquit, eſcarũ accipies, neq; omnium rerum, quas fœneraueris fratri tuo. Fraus enim iſta & circumſcriptio legis eſt, & non cuſtodia. Et putas te piè facere, qui à negotiatore velut mutuum ſuſcipis? Inde ipſe fraudem facit in merciũ precio, vnde tibi ſoluit vſuram. Et eſca vſura eſt, & veſtis vſura eſt, & quodcunq; ſorti accedit, vſura eſt. Quod velis ei nomen imponas, vſura eſt.* S. Ioan. Chryſoſt. in Geneſ. *In his ſenſibi-* Chryſ. hom. 41. *libus pecuniis prohibuit Dominus, ne quis vſurã acciperet. Quam ob cauſam? quia vterq; magno damno afficitur. Nam debitor quidem inopia atteritur: creditor autem augens diuitias, & peccatorum accumulat ſibi multitudinem. Proinde ab initio olim Iudæis craſſioribus tale dedit præceptum, dicens. Non fœneraberis fratri tuo & proximo tuo. Qua igitur excuſatione digni erunt,* Deut. 23. *qui Iudæis ſunt inhumaniores, & poſt gratiam, & tantam à Domino miſericordiam, inueniuntur his qui ſub lege fuerunt inferiores, imò peiores?* Et in Matthæum. *Nihil præſenti vſura turpius, nihilq; crudelius. Siquidem huiuſ-* Id. hom. 5. *modi fœnerator negotiatur aliena diſcrimina, & vberiores quæſtus de alterius infelicitate conſequitur: atq; inſuper quaſi pietatis mercedem repoſcit velut metuens, ne immiſericors forte videatur: cum profectò prætextu miſerendi, atq; opem ferendi maiorem miſero foueam crudelitatis effoderit, ſpecie iuuandi atterens inopem, ac manum porrigendo deiiciens, & quaſi in portum ex tempeſtate ſuſcipiens, ſed improuiſo turbine in multo magis crudele naufragium velut inter ſcopulos ac latentia ſaxa demergens.* Et Auctor operis Id. hom. 12. imperfecti in Matthæum. *Similis eſt pecunia vſuraria aſpidis morſui. Sicut enim qui ab aſpide percutitur, quaſi delectatus vadit in ſomnum, & ſic per ſuauitatem ſoporis moritur, ſic & qui accipit ſub vſuris, pro tempore delectatur quaſi qui beneficium acceperit, & ſic per ſuauitatem beneficii non ſentit, quomodo captiuus efficiatur. Nam ſicut venenum aſpidis latenter per omnia membra diſcurrit, & corrumpit: ſic vſura per totas facultates eius diſcurrit, & conuertit eas in debitum. Sicut enim fermentum modicum, quod mittitur in multam farinam, totam conſperſionem corrumpit, & trahit illam, & facit illam totam fermentum: ſic cum vſura in domum alicuius intrauerit,*

Aug ep. 54 *totam ſubſtantiam eius ad ſe trahit, & conuertit in debitum.* S. Aug. ad Macedonium. *Quid dicam de vſuris, quas etiam ipſæ leges & iudices reddi iubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, vel eripit diuiti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atq; huiuſmodi malè vtiq; poſſidentur, & vellem*
Id. conc. 3. *vt reſtituerentur, ſed non eſt, quo iudice repetantur.* Et in Pſalm. 33. *Quam deteſtabile ſit, & quam odioſum, quam execrandum eſſe fœneratorem, puto quia & ipſi fœneratores nouerunt. Si fœneraueris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quam dediſti expectes accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus quàm dediſti, ſiue illud triticum ſit vel vinum, ſiue oleum, ſiue quodlibet aliud, ſi plusquam dediſti expectas accipere,*
Hier. in c. 18. *fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.* S. Hier. in Ezechiel. *Putant quidam vſuras tantum eſſe in pecunia, quod prouidens diuina ſcriptura omnis rei aufert ſuperabundantiam, vt plus non recipias, quam dediſti.*
Exod. 18. 17. *Item alij pro pecunia ſolent munuſcula diuerſi generis accipere, & non intelligunt ſcripturam vſuram appellare & ſuperabundantiam quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint plus reacceperint.*

III. REMED. Si magna veri lucri cupiditate ardes, conuerte vſuram illicitam in licitam, temporalem in ſpiritualem, de qua Salo-
Prou. 19. 17. mon in Prouerbijs. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinem ſuam reddet ei.* Huius antidoti contra auaritiam fœnerato-
Baſil. in Pſ. 14. rum S. Patres meminerunt. S. Baſilius loco ſupra citato. *Quando,* inquit, *pauperi daturus es mutuum in Domini gratiam, nihil inde ſperãs, idem ipſum & donum & fœnus eſt. Donum quidem, quod à paupere non ſperes te receptu*r*um: fœnus verò ob Domini munificam liberalitatem pro illo reddentis, qui parua quidem per pauperem cum acceperit, maxima pro ipſis retribuet. Qui enim pauperis miſeretur, Deo fœnerat. Si quis in ciuitate diues tibi pro alijs ſpondeat, fideiuſſionem illius accipis, Deum verò non admittis tam*
Ambr. c. 16. *multa ſe perſoluturum pauperum cauſa pollicentem?* S. Ambr. de Tobia. *Sed fœneratorum vos delectat & vſurarum vocabulum. id quoq; non video. Docebo quomodo boni fœneratores eſſe poſſitis, quomodo bonas quæratis vſu-*
Prou. 19. *ras. Dicit Salomon. Fœnerat Domino, qui miſeretur pauperi, ſecundum autem datum eius retribuet ei. Ecce bonum fœnus de malo factum eſt. Ecce irreprehenſibilis fœnerator, ecce vſura laudabilis. Nolite ergo iam inuidentem me veſtris commodis æſtimare. Putatis quod hominem ſubtraham vobis debitorem? Deum prouideo, Chriſtum ſurrogo, illum demonſtro, qui vos fraudare non poſſit. Fœnerate ergo Domino pecuniam veſtram in manu pauperis. Ille aſtringitur & tenetur, ille ſcribit quicquid egenus acceperit. Euangelium*
Aug. in Pſal. 33. *eius cautio eſt. Quid dubitatis dare?* S. Aug. *Quid ergo, inquis, facio, vt ſim vtilis fœnerator? Attende, quid facit fœnerator. Minus vult dare certè, & plus accipere: hoc fac & tu. Da modica, accipe magna. Vide quàm latè creſcat*

fœnus

fœnus tuum. Da temporalia, accipe æterna. da terram, accipe cælum. Et cui dabo, forte dicis? Ipſe Dominus procedit, quem fœneres, qui tibi inhibebat, ne fœnerator ſis. Audi ſcripturam, quomodo fœneres Dominum. Fœnerat, inquit, Dominum, qui miſeretur pauperis. Non enim eget à te Dominus, ſed habes alium qui à te egeat. Illi porrigis, ille accipit. Non enim habet pauper, quod tibi retribuat, &c. Ecce Deus tibi de ſcriptura ſua dicit. Da, ſecurus eſto, reddam. Quomodo ſolent dicere fideiuſſores? Quid dicunt? Ego reddo, ego accipio, mihi das. Putamuſnè & hec dicit Deus, ego accipio, mihi das? Planè ſi Deus Chriſtus, quod non dubitatur, ipſe dixit. Eſuriui & dediſtis mihi manducare, &c. Cum vni, inquit ex his minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Eia auare fœnerator, vide quid dediſti, vide quid accepturus es. Si dediſſes paucam pecuniam, & ille cui dederas pro parua pecunia tua daret tibi magnam villam incomparabiliter amplius valentem, quàm tu pecuniam dederas, quantas gratias ageres, quanta lætitia tollereris? Audi quam poſſeſſionem det, quem fœneraſti. Venite benedicti patris mei, Quid? quod dediſtis? abſit. Terrena dediſtis, quæ ſi non dediſſetis, in terra putreſcerent. Sed, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab initio mundi. Similia habes in Chry. hom. 24. & 53. ad populum Ant. Prou. 19. Matth. 25.

IV. Remed. Conſidera fœneratorum mores, fraudes, nequitiam à SS. Patribus deſcriptos. S. Baſ. *Auarus, inquit, videns inopem neceſſitate coactum ad genua ſua ſupplicem procumbentem, flecti neſcius perſtat implacabilis, & nec precibus vincitur, nec lacrymis mollitur. Iurat inſuper ſe omninò carere pecunia, & quærere, ſi quem ipſe fæneratorem inueniat, & inhumanæ mercaturæ impudens periurium addit. Poſtquam verò perſpicit miſerum illum meminiſſe fænoris ſupra ſortem, ſubridere incipit, familiarem & amicum appellat. Videamus, inquit, ſicubi relictum eſt nonnihil argenti depoſiti. Hac itaq; commentitia ſimulatione vbi ineſcauit miſerum, & litteris obſtrinxit ſuper eo fænore confectis inde ſe proripit.* Eodem modo deſcribit fœneratorem B. Amb. & multo poſt addit. *Nihil nequius fœneratoribus, qui lucra ſua aliena damna arbitrantur: aucupantur hæredes nouos, adoleſcentulos diuites explorant per ſuos, adiungunt ſe, ſimulantes paternam & auitam amicitiam, volunt domeſticas eorum cognoſcere neceſſitates. Si quam cauſam inuenerint accuſant verecundiam, pudorem arguunt, quod non ante de ſe ſperatum atq; præſumptum. Sin verò nullos laqueos alicuius neceſſitudinis offenderint, intexunt tabulas, aiunt nobile prædium eſſe venale, amplam domum, accumulant prouentus fructuum, annuos reditus exaggerant, hortantur vt coemant. Similiter faciunt precioſas veſtes, & monilia nobilia prædicantes. Negant iſe habere pecuniam, ingerunt ſuam, dicentes. Vtere vt tua: de fructibus emptæ poſſeſſionis precium multiplicabis, debitum reddes. Prætendunt alienos fundos adoleſcenti, vt eum ſuis expolient,* Baſ. in Pſal. 14. Amb. de Tobia c. 3 & 6.

lient, tendunt retia. Simul vt indagine cincta ſepta fuerit ingreſſus, cogunt eum in retia cautionum, laqueos vſurarum, petunt ſibi obligari auitum prætorium, paternum ſepulchrum, præſtituitur dies ſolutioni, diſſimulatur conuentio, quando poteſt ſolutio ſuſtineri; vbi ſatis ſecurum reddiderint, repente ingruunt, & inſtant vehementius, cauſanti incumbunt dicentes: Tu poſſides tua prædia, nos noſtram pecuniam non habemus. aurum dedimus, lignum tenemus. tibi fructuum emolumenta procedunt, nobis nihil accreſcit pecuniæ. Otioſa cauſatio eſt, ſaltem renouetur chirographum.

Id. c.7. V. Remed. Conſidera pericula & damna accipientis mutuo pecuniam, & damna à fœneratore. Nam idem B. Amb. ſtatim ſubiicit ibidem. *Itaq; dum primum adoleſcens nihil putat de veſtibus ſuis, aut poſſeſſionibus eſſe vendendum, ad hac facienda poſcit dilationem. Vſuræ applicantur ad ſortem, accumulantur centeſimæ. Iam ſuſpirare incipit, iam malum ſuum agnoſcit. die ac nocte vſuram cogitat: quicquid occurrerit fœneratorem putat: quicquid crepuerit, vocem ſibi videtur fœneratoris audire. Si habes, cur non ſoluis? ſi non habes cur malum malo adiungis, & de vulnere remedium quæris? Cur quotidie obſidionem pateris fœneratoris? expugnationem times? vetus ſententia eſt. Fœneratoris & debitoris, inuicem ſibi occurrentium proſpectum amborum facit dominus. Alter quaſi prædam requirit, alter quaſi fera prædonem declinat. Ille quaſi leo quærit quem deuoret, iſte quaſi bos iuuenculus prædonis impetum reformidat. Ille quaſi accipiter vnguibus olorem quærit inuadere, iſte quaſi anſer aut fulica mauult ſe vel in prærupta deiicere, vel in profunda demergere, quam iſtum humani corporis accipitrem ſuſtinere. Quid quotidie fugis? Etſi non occurrat fœnerator, occurrit tibi inopia tanquam bonus curſor.* Et paulo poſt. *Si quis pulſauerit nocte, fœneratorem putas ſub lecto, Illico ſi quem ſubito intrare ſenſeris, tu foris exilis. Canis latrat, & cor tuum palpitat, ſudor effunditur, anhelitus quatitur, quæris quid mentiaris, vt fœneratorem differas & cum dilationem impetraueris, gaudes. Fœnore tuo ſimulat ſe fœnerator grauari, ſed libenter impertit, quaſi venator, qui feram cinxerit. ſecurus prædæ.* Et infra. *Deniq; vbi tempus impleueris ſicut lupus nocte irruit. dormire non ſinit, ex lecto ad publicum trahit, aut tabulis venditionis cogit ſubſcribere. Vt fureris pudoris diſpendium, ſubſcribis illico, venditurus auitum ſepulchrum. Paternæ ſanè vt parcatur aliquid verecundiæ, emitur ieiunium ſolum, iactatur quod infæcunda vendiderit, diſpendiis onerauerit debitorem. Mox & laudata venduntur, & inferuntur iam non inſtrumenta ſed vincula. Tamen adhuc quærendi fideiuſſores. Tribuuntur induciæ, non vt prædam libertatis inueniat, ſed vt conſortem ſeruitutis adiungat, qui ſe ſociet ærumnoſo. At quid iuuare poteſt alienæ calamitatis acceſſio. Iam & amici fugiunt, conuiuæ non recognoſcunt. Ipſe quoq; conſpectus omnium refugit, redit mortem optans, cogitans eam ſibi, ſi morere-*

moreretur, quietẽ inferre. Deinde miſerandũ ſubiicit exemplum, quod S. Baſilius quoq; loco citato recitat. *Vidi ego,* inquit, *miſerabile ſpectaculum, liberos pro paterno debito in auctionẽ deduci, & teneri calamitatis hæredes, qui non eſſent participes ſucceſſionis & hoc tam immane flagitiũ non erubeſcere creditorem. Inſtat, vrget, addicit. Mea, inquit, nutriti pecunia pro alimonia ſeruitutem recognoſcant, pro ſumptæ licitationem ſubeant. agitetur haſta de pretiis ſingulorum. non immeritò haſta agitatur, vbi caput quæritur: non immeritò ad auctionem peruenitur, vbi ſors poſcitur. Hæc eſt fœneratoris humanitas, hæc debitoris ſtultitia, vt filiis quibus non reliquit pecuniam, libertatem auferat pro teſtamento chirographum dimittat, pro emolumento hæreditatis, ſyngrapham obligationis.* Cap. 8.

VI. Remed. Conſidera ſimiliter pericula & damna fœneratoris mutuo dantis ſub vſura, quæ in Matthæum depingit Ioan. Chryſoſt. Chry. hom. 51. Oſtenſurus enim maiorem laborem in vitiis quam virtutibus exercendis impendi. *Quid enim,* inquit, *difficilius, quam fœnerari? & pro vſuris, vel aliis commutationibus vehementer ſolicitum vades quærere, & modo de pignoribus, modo de ſorte, nunc de calculis, nunc de vſuris, nunc de vadib. ipſis formidare? In his enim ſecularibus etiam ſubtilis fideiuſſionum ſecuritas ſuſcepta fragilis eſt.* Et poſt. *Neſcis quot homines ſortem amiſerunt fœnoris expectatione, quot in pericula deciderunt, quoniam ampla deſiderarunt fœnora; quod tam ſeipſos, quam alios in vltimam deuoluerunt paupertatem propter nimiam auaritiam? Noli enim mihi dicere, quæſo, quia gaudet & gratiam habet* (debitor) *quod ſibi fœnore pecuniam colloces, id enim crudelitate tua coactus fecit.* Et rurſus. *Nunquam rebus ſuis iucundè vtitur fœnerator, nec lætatur, quoniam habet, ſed quando ſibi fœnus collatum eſt, non tam gaudet quod additio facta ſit, quam mæret, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt: ac ideo antequam perniciosus iſte fœtus perfectior edatur, cogitur alium fœtum producere: ita fœnora in ſortem redire compelluntur & immaturum ac abortiuum partum parere viperarum. Tales certè iſti fœtus pecuniarum ſunt, vt magis miſerorum animas corrodant, quàm illæ feræ aluos parentum ſoleant lacerare. Hæc iniuſtitiæ vincula ſunt, hic faſciculus violentarum commutationum.* Et iterum. *Ea de cauſa pecuniis abundas, vt paupertate homines liberes, non vt in paupertatem intrudas, & verò ſimulatione ſolaminis maiores facis ærumnas, & liberalitatem vendis fœnore. Vendas licet, ſi vendis regno cœlorũ, nec centeſimã partem abiectum & certe minimum liberalitatis pretium, ſed vitam rapis immortalem. Quid ita pauper & egenus es, ita puſillanimus, vt paruo magna, & caducis pecuniis liberalitatem vendas, cum poſſis æterno regno vendere? cur omiſſo Deo humano lucro ſolicitaris? cur diuitẽ tranſcurriſti, & pauperi adhæres: reliquiſti eum qui reddere poteſt, et ingrato ac inopi loqueris? Ille reſtituere deſiderat,*

Digitized by Google

deſiderat, hic non reddet niſi coactus: hic vix centeſimam partem, ille centuplum & vitam æternam: hic conuitio & contumeliis, ille ſingulari ac præcipua laude: hic inuidiam multorum in te ſuſcitat, ille immarceſſibiles tibi coronas connectit: hic deinde vix in hac vita, ille tam in hac vita, quàm in futura. Putaſnè igitur extremæ non eſſe amentiæ ſic lucrari?

VII. Remed. Conſidera grauitatem pœnarum ſolo iure humano in fœneratores decretarum. Eccleſiaſtico certe iure illis inflictæ] ſunt decem. 1. quod à communione arceantur, licet non ſint excommunicati omnino. 2. quod deſtituantur Eccleſiaſtica ſepultura, ſi ante mortem vſuras non reſtituerint, vel de reſtituendo idoneam dederint cautionem. Et quod, qui eos ſepeliunt, ſint de facto excommunicati. 3. quod oblationes eorum in Eccleſia non recipiantur, & qui receperint, maneant ſuſpenſi ab officio, & reddere debeant quicquid eſt receptum. 4. quod publicè ad ſacramentum pœnitentiæ non ſint recipiendi, niſi reſtituerint, vel idoneam de reſtituendo cautionem dederint, excepto ſolo articulo mortis. 5. quod eorum teſtamenta ipſo facto ſint irrita niſi reſtituerint, vel idoneam cautionem dederint. 6. quod nullus intereſſe poſſit teſtamento vſurarii. 7. vt nullum Collegium, Vniuerſitas, perſona nulla vſurarios alienos, id eſt, non ex ſua terra oriundos admittat, ſed teneantur omnes locorum Domini tales expellere. Et qui ſecus fecerint, ſi eſt Epiſcopus, vel eo ſuperior, ipſo facto ſit ſuſpenſus: ſi inferior clericus, ipſo facto ſit ex communicatus: ſi ſecularis, compelli debeat à magiſtratu Eccleſiaſtico cenſuris Eccleſiaſticis. Si autem eſt collegium, vel vniuerſitas, incurrat pœnam interdicti. 8. Vt vſurario non detur actio repetendi vſuras, quas aliis ſoluit, niſi prius ipſe reſtituat, quas ab aliis extorſit. 9. quod ſint infames. 10. quod eis non ſit parcendum, etiamſi bonis ceſſerint, aut mendicare debeant. Neque mirari debes tantas pœnas vſurariis inflictas, quia non ſolum ſacri, ſed etiam Ethnici Scriptores eos pro nequiſſimis hominibus habuere. Ariſtoteles in politicis ait vſuram prorſus cum naturæ legibus pugnare. Cato Cenſorius, teſte M. Tullio, rogatus, *quid eſſet fœnerari?* reſpondit. *Quid hominem occidere?* Auguſtinus quoque ad Macedonium ſcripſit *trucidari pauperem fœnore.* Imò Chriſtus comparauit eos latronibus, cum euerſis in templo numulariorum, (quos vſurarios fuiſſe notat in Matthæum Hieronymus) menſis, dixit. *Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* S. Baſilius & Chryſoſtomus comparant eos pro-

c. quia in omnibus tit. de Vſuris.
Clem. eos. de ſepult.
c. quanquam. 6. de Vſur.
c. 1. ibid.
c. Michael. de Vſur.
c. infames 3 q. 7.
Ar. 1 pol c. 7.
Cic. 2. offic.
Aug. ep. 54.
Matth. 21. 12.
Baſ in Pſal. 14.
Chry hom. 5. in Matth.

eos prodigioſis monſtris. S. Ambroſius vult nihil illis eſſe nequius & à doctoribus æquari diabolo. Amb. de Tobia. c. 4 & 6.

VIII. REMED. Coſidera exempla eorum, qui diuinitus ob vſuras caſtigati ſunt. Terna refert Thomas Cantipratanus in Apiario. Cantip. lib. 2. c. 3. *In porta frontis Eccleſiæ Cathedralis in Gallia (vt didici fratre Minore referente) imago Vſurarii ſculpta de lapide deſuper quaſi cum ſacculo pecuniæ euidentius præminet. Vt autem quidam maximus ac ditiſſimus vſurarius ciuitatis Eccleſiam quadam vice per portam debuit intrare, imago prædicti vſurarii deſuper cadens capiti intrare conantis illiſit, & repente contritus turpiter expirauit.* Et mox addit alterum. *Vidi & ego ipſe in Brabantiæ partibus vſurarium nequam valde, qui multos nobiles & potentes exhæredauerat & pauperes ſpoliauerat ſupra modum. Hic frequenter occurrens religioſis, rogabat quaſi cum lacrymis pro ſe orari, ſed in nullo penitus ſe correxit. Cumq; ſuper hoc eum frequentius arguiſſem, nec tamen in aliquo profeciſſem, accidit vt repentina infirmitate correptus ad exitum propinquaret: & ecce ſubito duo ingentes tenebrarum canes lectum iacentis circuitibus ambiebant. Ipſe verò protracta lingua ad longitudinem prope pedis dehiſcens, horribiliter expirauit.* Tertium ſit. *Accidit noſtro tempore, vt certiſſima relatione didicimus in Vacellenſi monaſterio, vt congeſta cuiuſdam defuncti fœneratoris de Atrebato pecunia in ipſo cœnobio ſeruaretur. Igitur die quadam cum ille famoſiſſimæ ſanctitatis monachus Walterus de Beaumont iuxta ſcrinium, in quo pecunia ſeruabatur, oraret, deſuper diabolum ſedere vidit. Territus autem ad horam, ſed ſigno crucis munitus, interrogat. Quid hic ſedes, quid hic expectas nequiſſime humani generis inimice? Cui ille. Bene, inquit, & iuſtè hic ſedeo hoc quod meum eſt conſeruando. Nec mora, monachus ad Abbatem currens, quid vidiſſit, exponit: Abbas verò in Atrebatum pecuniam cum omni velocitate remiſit.* Quartum refert Cæſarius in libris miraculorum. *In ciuitate,* inquit, *Metenſi ſicut mihi narrauit Abbas quidam Ordinis noſtri, vſurarius quidam defunctus eſt, auarus nimis. Qui cum moriturus eſſet ſupplicauit vxori ſuæ vt crumenam denariis refertam iuxta ſe poneret in ſepulchrum. Quod cum illa feciſſet, quanto ſecretius potuiſſet, tamen latere non potuit. Accedentes ergo aliqui ſepulchrum latenter aperuerunt, & ecce duos ibi conſpicantur bufones, vnum in ore crumenæ, alterum in pectore. Ille denarios in ore de crumena extrahebat, iſte ſuſcipiens extractos cordi eius immittebat, ac ſi diceret. Nos pecunia ſatiabimus cor tuum inſatiabile. Quibus viſis illi timore perculſi terram reiicientes, fugerunt. Quid putas animam huius pati in inferno à vermibus immortalibus, ſi tam horrenda in eius corpore demonſtrata ſunt in ſepulchro?* Addit paulo poſt quintum. *Fuit in Bacheim villa proxima famoſa quædam vſuraria. Hæc cum moritura eſſet, campum totum coruis ac cornicibus vidit repletum, & clamauit fortiter.*

Id. l. 2. c. 26. Cæſ. lib. 11. c. 39. c. 41.

Digitized by Google

Ecce modo appropinquant foris ad me: & adiecit. O va ô va, modo ſunt in tecto, modò in domo, modò pectus meum laniant, modo animam meam extrahunt: ſicq; cum vlulatu efflauit ſpiritum, à dæmonibus ad inferos educendum: qui eadem nocte corpus de feretro, multis qui aderant videntibus tollentes vſque ad tectum leuauerunt, & cum trabi impingerent, iuxta limen oſtii illud cadere ſinentes, confregerunt. Extincta ſunt luminaria, fugerunt homines mane in iam dicto loco corpus reperientes, quod beſtiali ſepulturæ tradiderunt. Sextum ſit ſancti Bern. Senenſis. *Legitur,* inquit, *de vſurario quodam poſt ſplendidam cœnam cum dormiret in lecto cum vxore ſua ſubito expergefactus exilierit de lecto: cum autem ab vxore ſua, quid haberet interrogaretur, ait. modo raptus fui ante iudicium Dei, vbi tot & tàm terribilia ſunt oppoſita contra me, quod nec ſciui, nec potui reſpondere: cumq; fuerim diu ad pœnitentiam expectatus, nec hucuſq; volui diuinis præceptis, & bonis inſpirationibus obedire. Audiui nunc iudicem contra me ſententiam protuliſſe, meq; datum audiui poteſtati dæmonum qui me hodie ad æterna ſupplicia aſportare debeant. Quo dicto de pertica vili veſte aſſumpta domum rabido curſu egreſſus eſt: quem ſui hinc inde quærentes, in quodam monaſterio monachorum matutinum cantantium inuenerunt. Cunctis igitur eum ad pœnitentiam inducentibus, nec proficere valentibus, ratione, aut exhortatione, vel precibus cuſtoditus eſt diligenter vſq; ad ſextam horam. Deniq; cum eius conſanguinei domum illum reducere vellent, & ad quendam fluuium, per cuius pontem tranſituri erant peruenirent: viderunt nauim quandam rapido curſu aſcendentem à nullo, vt videbatur, conductam: ſed ab vſurario plena dæmonibus viſa eſt, qui, vt ait, ideo venirent, vt eum ad æterna ſupplicia aſportarent. Quo dicto, ſtatim violenter de manibus eorum à dæmonibus rapitur, & in nauem proiicitur, & curſu rapido retracta, ſubitò diſparuit cum dæmonibus & præda, præfata nauis*

S. Bernardin. ſerm. 43. art. 3. c. 3.

IX. Remed. Pro fœneratoribus, qui queruntur ſi non fœnerentur, ſe non habituros, vnde viuant. *Audent etiam fœneratores,* inquit B. Auguſtinus, *dicere. Non habeo aliud, vnde viuam. Hoc mihi & latro diceret deprehenſus circa parietem alienum; hoc mihi & leno diceret, emens puellas ad proſtitutionem: hoc & maleficus incantans mala, & vendens malitiam ſuam. Quicquid tale prohibere conaremur, reſponderent omnes, quia non haberent, vnde viuerent, quia inde ſe paſcerent: quaſi non hoc ipſum in illis maximè puniendum eſt, quia artem nequitiæ delegerunt, vnde vitam tranſigant, & inde ſe paſcere volunt, vnde offendant eum, à quo omnes paſcuntur.* Et B. Chryſoſtomus in Matthæum. *An forte modi iuſtè viuendi non inueniuntur? Num ſunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum cuſtodia, manuum operatio, ſolers rerum tuarum cura? Quid inſanis, quid ceſpitas agricultura ſpinarum occupatus. Sed aduerſantur, inquies,*

Aug. in Pſal. 128.

Chry. hom. 57.

quies, frugibus terra multa, grando, rubigo, imbres copioſi. Sit ſane, non tamen tot tantaq; illis contraria ſunt quot fænori. Quicquid enim accidit, fructui ſolummodo nocet: ſors autem, id eſt, ager ſemper inuiolabilis remanet. In hac vero tua mercatura multi ſortis etiam naufragium pertulerunt, & antequam detrimentum patiantur, continuis curis vexantur. Et S. Baſilius in pſalmum 14. Quomodo, inquis, nutriar? *Habes manus, habes artem, fac aliquid vnde mercedem capias, miniſterium cuipiam exhibeto ſtipis emerendæ gratia. Multæ ſunt excogitatæ parando victui exercitationes, occaſiones multæ. Atqui vires non ſuppetunt ferendo labori idoneæ? Ne corrogare ac petere pigeat te ab opulentis poſſeſſoribus. Verum turpe, inquis, rogare? Turpius verò accepto fænore omnibus ſpoliari. Non omninò dando leges, hoc ego dico ſed oſtendens omnia tibi tolerabiliora eſſe, quam fænore inuolui. Formica poteſt, neq; rogans, neq; mutuo accipiens, nutriri: & apes proprii nutrimenti reliquias regibus gratuito condonant, quibus nec manus, nec artes natura dedit: tu autem induſtrium animal, homo, vnam tantum ad vitæ vſum viam reperire neſcis?* Baſ. ſerm. 2.

X. Remed. Pro mutuatariis, qui quæruntur ſe vitam tolerare non poſſe, niſi mutuam pecuniam accipiant à fœneratoribus. Docent quidem Theologiæ moralis tractatores quemlibet Chriſtianum poſſe neceſſitate aliqua vrgente accipere mutuum à fœneratore, imò extrema neceſſitate vrgente poſſe etiam alium inducere ad mutuo dandum cum ſpe fœnoris, id tamen S. Patres diſſuadent, nominatim S. Baſilius loco citato. ita enim ſcribit. *Dixeris tu mihi. Vrget mediocris neceſſitas, ſpe interim nulla alicunde affluente proventus pecuniarum. Quæ quæſo vtilitas ex hodierna dilatione? Rurſus ad te paupertas, vt velox curſor recurret, & ipſa neceſſitas cum auctario aderit. Fænus enim omnimodam liberationem, ſed paruam difficultati moram præbet. Hodie patiamur ex egeſtate dura, & ne cunctemur in craſtinum. Nam ſi nunc minimè acceperis ſimili modo fueris hodie, & reliquo deinceps tempore pauperi. Si autem acceperis, longè plus affligeris fænore paupertatem augente. Et nunc quidem nullus tibi probro dat paupertatem, cum malum ſit minimè voluntarium: ſi autem fænori fueris obnoxius, nemo erit qui non te ſtoliditatis condemnet.* Et paulo poſt. *Quid ergò nobis ipſis opprobria ex ære alieno comparamus? nemo vulnere vulnus curat, nemo malis malo medetur, nec paupertas fænore corrigitur. Diues es? noli mutuo ſumere. Pauper es? noli item ſumere, nam ſi nullius rei es indigus, quid tibi cum fænore? Si verò nihil habes, non iam mutuum rependes. Noli tuam ipſius vitam ſeræ pœnitentiæ tradere, ne quando beatos exiſtimes dies, qui fænus præceſſerunt. Hoc enim vno pauperes à diuitibus differimus, quod ſecuri ſumus, atq; eos vigilantes continuò nos dormientes ridemus. Qui autem debet, & pauper eſt, &*

Digitized by Google

Prou 5 15. iuxta 70. *curis anxius, ne noctu quidem indulget ſomno.* Et rurſus. *Bibe igitur miſer ex tuis vaſis aquam vt ait Salomon, hoc eſt, proprias conſidera facultates ac ſubſidia vitæ. Non ad alienos fontes propera, ſed ex proprii fontis ſcaturigine tibi vitæ ſolatia collige. Habes vaſa ærea, veſtes, iumenta, diuerſi generis ſuppellectilem, hæc vende: omnia deniq; perdere ac proiicere præſtat, quàm libertatem. Sed me pudet, inquis, hæc publicare. Quid ergo, vt paulo poſt alius abs te eadem in medium efferat, tuorumq́; bonorum auctionem faciat præconis voce publica, & in oculis tuis vili pretio vendat? ne ad alienas fores accedas. reuera enim puteus alienus anguſtus. Melius eſt longè paulatim ſtudio & exercitatione egeſtatem conſolari, quàm vno ſimul tempore elatum alienis facultatibus paulo poſt omnibus ſimul apud te exiſtentibus priuari. Si habes vnde reddas, cur præſentem neceſſitatem eorum quæ habes ſubſidiis non releuas? Si verò cunctaris exoluere, & hæres dubius, malum malo curas. Sumere mutuo, initium mendacii, ingratitudinis occaſio, perfidiæ & periurii. Pauper es nunc, ſed liber: ſi acceperis ad vſuram mutuum, primum per hoc non diteſces, ſed & amittes libertatem.*

VIDE V. *Auaritia. Impatientia in paupertate. Munerum corruptela Negotiatio illicita. Simonia.*

FINIS.

LAVS DEO DEIPARÆQ.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM HOC PANARIO comprehenſarum.

A.

Abraham.

ABRAHÆ mira obedientia. Pag. 192. 220. 223.

Acceptio perſonarum.

Acceptio perſonarum reprehenſa. 393. 394. remedia contra illam ibid. & ſequent. cur Deus non accipiat perſonam, & Iudices non debeant. 396. exempla eorum qui non reſpexere perſonas. 398. 399.

Acedia.

Acedia quid ſit, eiusq́; effectus p. 1. reſiſtendo ſuperanda, non fugiendo. ibid. & 404.

ADAM.

ADÆ protoplaſto aliquid prohibendum fuit, vt diſceret obedientiam. 217. poſt peccatum Dei faciem timuit, quaſi inimici. ibid. grauitas inobedientiæ eius. 218. in eo omnes peccauimus 219 quot mala ex eius inobedientia ſecuta ibid. ſola eius propria voluntas cauſa peccati fuit. 564.

Adulatio.

Adulatio propria eſt hæreticorum. 3. adulari peccanti, peius eſt quam peccare eſt inſanire. ibid. lingua adulatoris plus perſequitur, quàm perſecutor. eſt ſimilis venefico & dæmoni, peior coruo. durè exceptus à Chriſto. 4. laudatus ab alio, quid agere debeat. laudes deſpicere eſt Angelicæ virtutis. p 5. nemo facilè laudandus. ibid.

Adulterium.

Vide, Luxuria

Aleæ Luſus.

Aleæ Luſus vetitus, & omnia ludicra. 22. 25. 27. 279. Quot mala in eo luſu. 280. 281. aleatores diuinitus puniti. 282. 283. Legibus ciuilibus vetitus. 283. & Turcarum. 284. Scachorum luſus, an contineatur ſub alea. 286.

ALEX. MAGNVS.

ALEX. ebrius Clytum amiciſſimum occidit 87. omnia habuit in poteſtate præter affectus. 146.

Ambitio.

Ambitioni infeſtus Chriſtus. 5 ambitio deſcribitur. 6. Eius via adoratio dæmonis. tyrannicum eſt vitium omnia euertens & mentem excæcans. etiam in ſinu ſacerdotum dormit ibid. Regnandi cupiditate nil deterius. 7. ambitio la-

bitio laborat inuidia duplici, naturæ vim parat, malorum elementum eſt. ibid. Epiſcopatum, aliasq́; dignitates qui refugerint. 8.

Amor ſui.

Amor ſui, quid ſit. 10. *Repugnat caritati. omnia bona opera inquinat. Species eſt idololatriæ. ib. Effectus eius alij manifeſti, alij occulti.* 11. *Abnegatio ſui & amoris proprij quid ſit.* 12.

S. Anno.

S. ANNONIS Archiep. Colon. humilitas. 105.

S. Antonivs.

S. ANTON. Vitæ lectio quam utilis. 95. *Dydimus cæcum noluit ob cæcitatem triſtari.* 170.

Apoſtaſia.

Vide. Verb Votorum violatio.

Aquæ benedictæ virtus. 530. 531.

Arrogantia.

V. Superbia.

Aſtrologia iudiciaria.

V. Superſtitio.

Auaritia.

Auaritia omnium vitiorũ regina, origo & radix. 13. 14. *cæca eſt, & diabolica, idolorum ſeruitus, & curæ curis plena. ibid. auarus nulli bonus, ſibi peſſimus.* 35. *alieniſſimus ab illa Chriſtus. ibid. Auari quomodo puniti.* 16. *Eorum ſtultitia ingens.* 17.

Auerſio animi.

Auerſio animi ab alio cauenda. 354. 355. 356. 357. 358. *etiam in minimis offenſiunculis.* 360. 361. *Venia ab offenſis petenda. non tamen Dominis petenda venia à ſeruis.* ibid.

Vide V. odium.

Auguria.

Vide V. Superſtitio.

S. Avgvstinvs.

S. AVGVST. exemplo piorum conuerſus 94. *eius mira frugalitas.* 116. *oratione & lacrymis ad veram fidem perductus.* 121 122. *noluit ſecum habitare vllam mulierem, ne quidem ſororem.*

B

Baptiſmus.

IN Baptiſmo renunciamus diabolo & pompis eius, id eſt, ſpectaculis. 469. *Abrenunciandum diabolo quotidiè dum domo exitur.* 491.

Beatitudo.

Beatitudini æternæ labores noſtri ſunt impares. 405.

Benedictio.

Benedicendi mos laudatus. 299. 300.

S. Bernardvs.

S. BERN. poſt miracula facta humilitas. 104. 105.

Blaſphemia.

Blaſphemia vetita & damnata. 18. 19. *Nec Angelum, nec vllam creaturam licet blaſphemare.* 19. *peior eſt periurio. ibid. eſt grauiſſimum omnium peccatorum prorſus diabolicum, proprium damnatorum, & pugnans cum ratione naturali.* 20. 21 *grauiter à Deo punita* 21. 22. *mala vita etiam blaſphematur Deus.* 22.

Bona

Digitized by Google

Bona temporalia,

Bona temporalia vel fortunæ, non noſtra ſunt, ſed Dei, 185. Omnia vana. 481. 482.

C

Cærimoniæ.

CÆremonijs ſacris conſeruatur religio Chriſtiana, & nutritur. 123.

Caro.

Caro affligenda & mortificanda eſt 144. 572 Eius caſtigatio reddit preces efficaces, valetq́ ad ſatisfactionem. 151. & ad pellendos dæmones. 534.

Charitas.

Charitas mutua ita debet eſſe in communi cœtu, vt non ſeorſim aliqui coeãt 98 vnum plus alio diligens oſtendit ſe non omnes perfectè diligere. 99. Charitas prælata ieiunio ab eremitis. 208 charitas proximi quam ſerio ſit nobis cõmendata & quidem plus quam Dei. 357 prior eſt in ordine faciendi, licet caritas Dei præcedat in ordine præcipiendi 358. Diligendi etiam inimici. 358. nihil æquè Deum placat, ac dilectio inimicorum. 359 556 eorum dilectio etiam rationi naturali conſentanea eſt. 549.

Choreæ.

Choreæ, & omnia ludicra Chriſtianis ſunt illicita. 25. ſunt dæmonis inuentum. 26. vbi ſaltus, ibi diabolus, nemo ſaltat ſobrius, niſi qui inſanit. ibid & 27. ob choreas diuinitus puniti. 27. Pugnant cum Chriſti & Apoſtolorum doctrina. 28. 28, in nuptijs quatenus licitæ. 28.

CHRISTVS.

CHRISTVS quæ corporaliter fecit, voluit ſpiritualiter intelligi. 39 paratus fuit pro vno pati, quæ paſſus eſt pro toto hum. genere 61. Apoſtolos attraxit fulgore vultus. 140. Eodem ementes & vendentes templo eiecit. ib. Quanta paſſus ſit in vita & morte, 159. Eius exemplum omnes Sancti imitati. ibid. Chriſti mira patientia. 553. 554.

Clerici.

Clericorum cum mulieribus cohabitatio periculoſa. 322 323. 324 325. 326. ſcãdaloſa. 327. Et indecens 329. Peſſimi eius effectus. 327. Exempla eorum. quibus nocuit 325. 332. 333. Tutius eſt nec cum ſorore & matre habitare. 329 330 Quid agendum ſi neceſſario inuiſenda fœmina. 331. Vide V. Mulierum commoratio cum clericis vel monachis.

Cœcitas.

Cæcitas corporalis iuuat ad cauẽda peccata, 169 Philoſophi effodere oculos, vt rectius philoſopharentur ib. Tobias cæcus gratias egit Deo. ib. cæcus non habet cauſam triſtandi ob cæcitatem. 170 171. S. Audomarus recuperato viſu, iterũ cæcus factus eſt, S Lutgardis patientia cæcitatis meruit liberationem à Purgatorio. ibid.

Cognitio ſui.

Cognitio ſui, quam ſit ſalutaris. 69 & Regnus ſapientiæ. 246. 254. 472. 483.

Colloquium otioſum.

Colloquium, quod dicatur otioſum. 28. contriſtat Spiritum ſanctum. 29 Ioci abhorrent

Digitized by Google

abhorrent à regula Eccleſiæ 29 466. Chriſtus quàm circumſpectus in colloquiis 30 Angeli interſunt piis colloquiis ibid. Ea conuenire religioſis hominibus. 32.

Conciones.

Concionum fructus quis. 378.

Concupiſcentia carnis.

V. Luxuria. & Voluptas carnalis.

Confeſſio ſacramentalis.

Eius fructus. 379. 380.

Conſcientiæ Examen.

Conſcientiæ examen laudatum. 11. Particulare quod ſit. 150. 381. 382. 392. Conſc. bonæ vis contra metum. 519.

Conſcientia ſcrupuloſa.

Conſcientia ſcrupuloſa quid ſit. 32. In ſcrupulis conſulendus inprimis eſt Pater ſpiritualis. 33 Hic quid cum ſcrupuloſis agere debeat 34. Conſcientiæ non tantum. ſed & famæ noſtræ ratio habenda eſt. 74 93. 99.

Conſilium aliorum.

Conſilia aliorum ſæpe requirēda. 33. 204. Quales debeant eſſe conſiliarii noſtri. 248. 249. 442. Exempla nimis fidentium ſuo indicio. 206. 223. 245. 246. Exempla eorum, qui ſecuti aliorum iudicium. 247. 248. Proprium conſilium lepra peſſima. 247.

Conſolatio ſpiritualis.

Conſolatio ſpiritualis non contemnenda. 52. iuuat ad perfectionem conſequendam, licet in ea non ſit perfectio. Quid differant, conſolatio ſpiritualis & carnalis. Indicia vera conſolationis ſpiritualis. ibid. Ea eſt cum humilitate & reuerentia cuſtodienda. 55. nec aliis vulganda. 56. Non eſt ipſa virtus, ſed inſtrumentum ad illas aſſequendas. 57. Tyronibus conceditur, non perfectis. ibid Eius finis, obſeruatio diuinorum mandatorum. 58.

Conſtantia.

Conſtantiæ laudes. 196. 197. & ſeq.

Conſuetudo parua.

Conſuetudo praua pænè incurabilis eſt. 35. 418. 446. diuina gratia tamen curari poteſt 35. 36. quia alioquin dæmon plus poſſet, quam Deus. & Auguſtinus eam vicit. ibid. Vincitur prudentia & conſilio 30. & magno labore. 38. 39. dum paruula eſt, expugnanda eſt. 148.

Contemptus.

Contemptus in ſuo genere eſt peccatum mortale. 40. 218. Leuia peccata ex contemptu fiunt mortalia. 44. 390. Ex multis vitiis oritur 40. 352. Eſt inexcuſabilis. 40. Quando ex contemptu peccetur contra regulam monaſticam. 42. Ob contemptum puniti qui? 43. Naſcitur ex ſuperbia maximè. 46. Proximus gradus eſt ad impœnitentiam & obſtinationem, quæ ſunt vitia diabolica. 46.

Contentio.

Vide V. Diſcordia.

Continentia.

Continentia eſt donum Dei, & ideo oratione impetranda. 290. pro ea tuenda quidam maluere mori 298. Exemplum mirum continentiæ in iuuene Ethnico. 385.

Contumelia.

Vide V. Detractio, & Vindicatio iniuriæ.

Conui-

Digitized by Google

Conuiuia.

Conuiuia adire non eſt ſemper ſalutare. 88.

Crapula.

Crapula propriè eſt exceſſus venialis in potu. 90.

Crucis conſignatio.

Crucis conſignatio valet contra ſuperſtitiones Magicas. 49[illegible]92. *& contra omnes tentationes dæmonis.* 506. *& ſuperſtitiones.* 524.

Cupiditates.

Cupiditates carnis vt ſint coercendæ 146. 147. *Vide V. Immortificatio paſſionum. Et. Voluptas carnalis.*

Curioſitas.

Curioſitas quid ſit, & quotuplex. 46. 47. *Sanatur maximè agnitione ſuorũ defectuum.* 51. *De curioſitate in veſtitu & calceis.* 147. *Et in ſpectaculis.* 460.

D

Dæmones.

D*Æmones, Spiritus nocendi cupidiſſimi, ſuperbia tumidi, inuidia liuidi, fallacia callidi.* 50. *ſolent explorare inclinationes noſtras.* 150. 506. *Exẽpla illuſionum dæmonis.* 206. *inſidiantur melioribus.* 406. *ad ſuperbiam & luxuriam maximè prouocant* 528. *eorum tentationes fiducia in Deum & robore animi expugnantur* 504. *Et oratione* 525 *Et ieiunio ac caſtigatione corporis* 534 535. *Ex energumeno etiam virgis pulſi.* ibid.

DAVID.

DAVID continentia. 147. *patientia.* 241. 552. 554.

Deſolatio ſpiritualis.

Deſolatio ſpiritualis non eſt temerè optãda. 53. *Eſt patienter ferenda, quia Deus eam permittit, vel probandi tui cauſa, vel prouehendi ad perfectionem* 54. *patientia tribulationis eſt cibus ſolidus piorum, conſolatio verò lac. ibid. in omni afflictione animi optimum eſt ſe conformare diuinæ voluntati.* 54. 55.

Deſperatio.

Deſperatio reprehenditur. 59. 60. *Non eſt cauſa vlla cur deſperes, quia peccata ſunt numero finita, miſericordia autẽ Dei infinita.* 59. 447. *peccata ad Dei miſericordiam ſunt vt tela araneæ.* 59. 447. 448. *Deum bonum & omnipotentem negat, qui deſperat.* 60. *De nullo viuente deſperandum.* 350. *nunquam ſera conuerſio, etiam cum iam iam anima efflanda* 59. *Exempla extractorum è deſperationis faucibus.* 63. *Quid reſpondendum, qui putant ſe non prædeſtinatos.* 64.

Detractio.

Detractionis vitium reprehenditur. 65. *pauci illi renuntiarunt. S. Bernardus vocat proditores, qui id in cœnobia introducunt. ibid. Aequatur* homicidio: *præfertur rapinæ; & fornicationi. maxima pars hominum ob eam non ſaluatur.* 66. *Eſt ferociſſima vipera, tres ictu vno occidens.* 67. *Soror Moyſes ob eam lepra tecta. Quo fuco quidam detrahant. ibid. detractor tenetur reſtituere famam.* 69. *Audiens detractorem aliquando grauius delinquit ib.* 70. *Obloquiorum occaſio tempeſtiuè tollenda.* 100.

Digitized by Google

DEVS.

DEVS præ oculis ſemper habendus.82.83. 107.108. Dei præſentiæ cogitatio valet ad cauenda peccata, 383.516. Omnia ad eius gloriam facienda, 11. in eo omnis fiducia locanda. 412 440. Eius iniuriæ acriter vindicandæ,23. Pro eius beneficijs gratiæ agendæ mane & veſperi, 211.518. Omnia bona fortunæ ſunt Dei,185. Inuitos non cogit ad bene viuendum. 403. Neminem deſerit, niſi deſeratur, 197.250. Eius patientia mira 548.549. Voluntas noſtra eius voluntati conformanda, 563.

Dilatio conuerſionis.

VIDE V. Procraſtinatio.

Diſciplina.

Diſciplinæ laudes, 562.

Diſcordia.

Diſcordia quæ gignat mala, 74. Deo maximè eſt exoſa, ib. Nec martyrio poteſt expiari. nihil ea pernitioſius. Locum parat diabolo, 75. nullum bonum opus diſcordium eſt gratum Deo, 77 diſcordes imitantur dæmonem. ibid. Nil iucundius dæmoni extinctione caritatis, 78. Diſcordes diuinitus puniti, ib. Diuturna diſcordia, vel auerſio vt ſit ſedanda, 77.

Diſcretio.

Diſcretio laudatur, 202. 203.& ſeq. Eſt moderatrix virtutum, 204. Ea ſublata virtus eſt vitium, ibid. Iuuat eam recta intentio, 205. neceſſaria quoque eſt in conſolationibus ſpiritualibus, 55. 56. Qualis eſſe debeat in loquendo. 272. 273.

Diſtractio in oratione.

Diſtractio cauẽda in precibus,79.80. Eius auctor eſt dæmon.83. Cauetur præſentia Dei conſideratione, Præparatione ad orationem & dolore de peccatis.81. Poteſt autem ſemper caueri,82.83. Diſtractioni ſæpe ignoſcit Deus, 80

Diuinationes.

Vide V. Superſtitio.

Diuitiæ.

Diuitiæ multarũ tentationum ſunt cauſa.174.175. Nec ſpes figenda in illis. 174. Nemo alius Deo dignus ait Seneca, quàm qui opes contempſit Magnus qui in diuitiis pauper eſt, ſed ſecurior qui caret illis, 177. Cur à Chriſto ſpinis collatæ. 180. Non ſunt nobis propriæ, ſicut nec alia fortunæ bona, 184.185. Sunt vanæ, 481.482.

Doli & fraudes.

Doli reprehenſi,125.126. Doli quidam pij. 132.

Vide V. Hypocriſis & V. mendacium.

E

Ebrietas.

EBrietatis effectus praui.85 86. Eſt dæmon voluntarius. Vbi ebrietas, ibi diabolus. Eſt voluntaria inſania Senecæ. Ebrius nec mortuus eſt, nec viuus. ibid. Ebrium dæmon abſportat in infernum, 87. Exempla malè pereuntium ex illa. ib. Super ſalute Imperatoris bibere vanum eſt. 86. nunquam ad ebrietatem bibendum, licet rex cogat; & ſi ab eo occidaris, martyr es,88. Peccat mortaliter alium intendens inebriare. 90.

Eccleſia.

Digitized by Google

Eccleſia.

Eccleſia vera & Catholica quæ ſit, 122. Nõ poteſt errare, etiam teſtimonio hæreticorum, ib. Sola habet verã S. Scripturæ intelligentiam, 124. Eandem ipſa Scriptura commendat. ibid.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna valet ad expianda peccata, 380.

Epiſcopatus.

Epiſcopatum qui refugerint, & quare, 8. 9. Chryſoſtomus exiſtimat plures Epiſcopos aliosq́; Prælatos damnari quam ſaluari, eo quod dignitas tanta excelſum requirat animum, 9, Epiſcopi ornamentum humilitas. 10.

Erubeſcentia.

Vide V. Pudor noxius.

Euchariſtia.

Euchariſtiæ frequentatio valet ad cauẽda peccata, & domandas animi paſſiones, 383. 384. & ad alios effectus. 529.

Examen conſcientiæ.

Vide V. Conſcientiæ examen.

Exemplum malum.

Exemplum malum nõ eſſe dandum alijs, ſed bonum, 91. Chriſti ſanctorumq́; exempla ſunt imitanda, 92. Plus mouent exempla quã verba, & quare, 93. Paucorum potius quam multorũ imitanda, 93. 96. 96. Exemplorum vtilitas, 94. Ethnicorum quoq́; exempla vtiliter proponuntur, vt pudore, teſte Auguſtino, pungamur. 179.

Exorciſmus.

Exorciſmus quid ſit, & quod valeat contra maleficia, 529. 530.

F

Fama bona.

Famæ ſuæ quisq́; rationem habere debet, & non tantum conſcientiæ, 74. 93. 99. 102. 141. 461.

Familiaritas nimia.

Familiaritas nimia vitium eſt, non virtus, 97. Contracta cum paucis, noxia eſt in cœnobijs & Collegijs, 98. dat cauſam obloquijs, & ſcandalis, 99. Quæ ſint eius indicia, 100.

Feruor Spiritus.

Feruor Spiritus, quid ſit, & quantum poſſit. 513.

Fides.

Fides rerum ſupernaturalium pellit curioſitatem, 47. Non habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum, ib. Exempla illuſtris fidei, 47. & 48. Quanta eius vis contra veneficia & ſuperſtitiones, 524.

Fiducia.

Fiducia in Deo collocanda, 412. 440. 442. In morbis, 495. Et omnibus tentationibus. 505. 519.

Filij.

Filij parentum correctionem, & ſerui Dominorum patienter ferre debent, 493.

Fletus.

Fletus in morte carorum debet eſſe moderatus, 186 & ſeq.

Fornicatio.

Vide V. Luxuria.

Fortitudo.

Fortitudo animi vera eſt ſeipſum vincere, 145. neceſſaria eſt in omni virtute, 220. 201.

Fuci, & pigmenta.

Fuci, pigmenta faciei, omniſq; adulterinus ornatus grauiter reprehẽditur. 153

G

Gaudium mundi.

Gaudium mundi reprehenditur. 27. 28. *Gaudium in Domino laudatur & maximè in aduerſis.* ibid. & 521.

Genethliaci.

Vide V. ſuperſtitio.

Gloria vana.

Gloria vana prohibetur, vt noxia. 102. *Eius ſpecies quæ?* 478. *Angelica virtutis eſt ea non tangi.* 103 *Eſt vitium tyrannicum vbiq; dominans, vix agnitum, ſimile capę ib. Sequitur etiam virtutem velut vmbra corpus, idq; in imas quoq; ſolitudines. Superata magis conualeſcit, omnium ſpiritualium bonorum latro, mater gehennæ.* 105. *Nihil ea vilius. Similis ſcenicorũ actorum larua* 106. *Homo nihil habet, vnde gloriari queat.* ib. *Quomodo vincatur.* 11. 107. & 108.

Gloria vera.

Gloria vera omnis Deo debetur. 102 167. *Etiam negotiatio ad gloriam Dei inſtituenda eſt.* 346.

Gratitudo.

Gratitudo erga Deũ & homines laudatur. 209. & ſeq. *Gratiæ agendæ Deo mane & veſperi.* 211. *Et ad ſingulas actiones.* 212 *etiam in aduerſis, quod proprium eſt Chriſtianorum* ib *Exempla gratitudinis beſtiarum.* 213. *Gratiarum actioni nullum par bonum.* 210.

Gula.

Gula quanta mala pariat. 109. 110. *Eſt ſeminarium libidinis.* ibid. *Eius effectus.* 111. *Morbus eſt ante omnes alios curandus.* ibid. *Modi, quibus delinquitur gula* ibid. *In vilibus quoq; cibis gula peccari poteſt.* 114. *quatenus in cibo voluptas ſit quærenda, vel potu.* 115.

H

Hæreſis.

Hæreſis graue peccatum eſt. Hæreticorum epitheta. 117. *Eorum parens Satan, mater ſuperbia.* 118. *Non ſunt Chriſtiani. Similes beſtijs, cimicibus.* ibid. *ſunt hypocritæ.* 127. *colloquia eorum cauenda.* 119. *libri non legendi.* 119. 120. *Ex ſcripturis non eſt cum ijs diſputandum.* 123. *Hæreſis non eſt de Scriptura, ſed de intelligentia ſcripturæ.* 124. *Nomen ab eo habent hæretici, quod ſcripturas non intelligant.* ibid.

S. Hieronymvs.

Hieronymus noctu caſus, quod nimium deditus eſſet profanæ eloquentiæ. 50 51. *ſummus fuit hæreticorum hoſtis.* 119. *Eius tentatio in ſolitudine.* 288.

Humilitas.

Humilitas eſt primum caput doctrinæ Chriſti. 5 *eſt ſumma virtus* 483. *adiunctum habet contemptum ſui. Humilis enim vilis vult reputari, non humilis prædicari* 46 *Maxima virtus eſt, maxima facere, & contemptibilem ſe reputare.* 104. *Semper fuit fundamentum ſanctitatis.* 2[illegible]. [illegible] *perfectio.* 53. *Humilis Deo eſt*

Digitized by Google

Deo eſt ſimilis, ſuperbus autem diabolo. 477. *Quomodo facto exerceatur.* 483.484. *Vtilius infirmum ſe quis cognoſcit, quam vt fidat ſuæ virtuti.* 99. *Humilitate peruenitur ad veram fidem Catholicam.* 120.121. *Efficax eſt medela contra ſuperbiam.* 482. *Humilitas Chriſti refugientis gloriam.* 103. *humilitate vitæ Chriſti pellitur omnis ſuperbia.* 481. *Exempla eorum, qui ex humilitate virtutes ſuas celarunt.* 104.107. *S. Dominici humilitas, & S Franciſci.* 57. *Et Greg. Turonenſis Epiſcopi.* 104.

Hypocriſis.

Hypocriſis reprehēſa. 125.126.127. *Quis propriè dicatur hypocrita.* 127. *Pauci ab ea immunes. ibid. Eſt vitium proprium diaboli.* 131. *Turpiora ſunt vitia quæ virtutum ſpecie celantur.* 483.

I.

Iactantia.

Vide V. Superbia.

Ieiunium.

IEiunium non eſt perfecta virtus, ſed fundamentum vel inſtrumentum virtutis. 207.208. *Immoderatum reprehenditur.* 204. *In aduentu hoſpitis quando ſolui queat.* 208. *Reddit preces efficaces.* 151. *Valet ad expianda peccata* 380.572. *& ad pellendos dæmones ex energumenis.* 534.

Ignorantia.

Ignorantia humana cauſa. 249.

Illuſiones ſpirituales.

Vide V. Inſpiratio diuina.

Imitatio vitæ aliorum.

Imitandam eſſe vitam piam aliorum, & maximè exemplum vnius. 95.96.

Immodeſtia.

Immodeſtia in externis moribus arguitur. 136.137. *nominatim in diſputando.* 138. *Duo eius exempla.* 139. *aliquando etiam minima nocet.* 142. 143.

Immortificatio.

Immortificatio quid ſit. 143.144.

Impatientia.

Impatientia in aduerſis 152.153. *& ſeq. Omne peccatum impatientiæ adſcribendum.* 152.

Impœnitentia.

Impœnitentia reprehenſa 347. *Eſt peccatum in Spiritum ſanctum.* 19.42. *Humanum eſt errare, ſed diabolicum perſeuerare.* 46. *Nil æquè repugnat Deo, ac cor impœnitens.* 348. *Deus non poteſt miſereri ei, quem non pœnitet peccaſſe, & peccata defendit.* 348. *Vide V. Obſtinatio,*

Imprecatio.

Imprecari malum, quam ſit noxium. 301. *Diræ eius exempla.* 302. *Vide V, Maledictio.*

Incantationes.

Vide V. Superſtitio, & V. Veneficia.

Inconſtantia.

Inconſtantia vituperata. 196. *& ſeq.*

Indiſcretio, vel imprudentia.

Indiſcretio reprehenditur 202. *& ſeq. potiſſimum in externis virtutibus cernitur.* 207.

Digitized by Google

Induratio.

Vide V. Obſtinatio.

Ingratitudo.

Ingratitudo reprehenditur. 209. *& ſeq. Ingratus Deo S. Chryſoſtomo eſt blaſphemus.* 310. *Ingrati à Deo puniti.* 215. *Ingratitudo mira ciuis Veneti.* 213.

Inimici diligendi.

Inimici diligendi, & quomodo. 358. *nihil ita Deum placat, ac corũ dilectio.* 359. 556. *Eſt rationi naturali conſentanea.* 542 *Exempla eos diligentium.* 359.

Iniuriæ Vindicatio.

Vide V. Vindicatio iniuriæ.

Inobedientia.

Inobedientia eſt peccatum graue. 216. 217. *imò vitiorum maximum.* 217. *A Deo dirè punitum.* 218. 219. *contemnens obedire Prælato multis vitiis laborat.* 41 *Et peccat mortaliter. Ille autem contemnit, qui dicit ſe nolle obedire, & ſpernit non ſolum præceptum, ſed etiam remedium.* 45.

Inſpiratio diuina.

Inſpiratio diuina quæ ſit. 133. *pii & docti conſulendi de eius veritate ib. Viſionibus fœminarum parum fidendum* 134. *Vnde cognoſcatur eſſe diuina inſpiratio.* 134. 135.

Inuidia.

Inuidia reprehenſa. 229. *radix malorum omnium. diaboli inuentum ib. prima peccati ianua omni venia carens. Inuidi peiores feris, pares dæmonib.* 230. *morbus q incurabilis.* 231. *Confertur viperis, vulturibus, muſcis, rabidis canibus, ſuibus, ſcarabæis proprium diaboli vitium.* 232 *Oritur ex ſuperbia, et ideo humilitate ſananda.* 233. *Cadit quoq; in ſanctos. ib. Sequitur virtutẽ.* 235. *S. Paula Romana S. ſcripturis ſe muniebat contra illam. ib. Inuidus monachus obſidetur à dæmone.* 68. *Inuidioſus vt differat ab inuido.* 235.

S. IOAN. BAPTISTA.

S. Ioan. Baptiſta ſpeculum contemptus humanæ gloriæ. 104.

S. IOAN. EVANGELISTA.

S. Ioan. Euangeliſta adoleſcentem principem latronum factum conuertit. 63. *perdicem molliter mulcet.* 208.

IOB.

Iob admiranda patientia in morbis & damnis. 24. 67. 182. 552. *Fortitudo.* 191. *Conſtantia.* 199 *laborauit lepra.* 173.

Ioci.

Ioci & riſus non decent Chriſtianum. 29. 466. 474.

S. IOSEPH. Patriarcha.

S. Ioſephi conſtantia. 199. *& patientia.* 552.

IRA.

Ira reprehenſa 235. *de mentis gradu deiicit* 236. *Obſcurat rationis vſum.* 239. *Eſt initium inſaniæ.* 240. *Vt differat ab indignatione.* 236 *Et ab iracundia.* 237. *Eius germina ſunt, dolus, ſuſpicio, inſidiæ, audacia, inimicitiæ, ſectæ. Eſt dæmon nobis innatus.* 236. *Eiuſdem fructus.* 240. *Ex ira & morbi ſecuti.* 237. *Satius eſt viperam latere in corde quam iram. eſt ianua vitiorum. ib. Melius eſt inuadi gladio, quam ira corripi.* 238. *Ira inueteraſcens fit odium.*

Digitized by Google

odium. ib. Iratorum geſtus. Nil ab arreptitiis differunt. 240. *Sunt compaſſione digni.* 242. *Iraſci hominis eſt, Chriſtiani non perficere iram.* 237. *Manente ira nihil vindicandum, vt fecit Architas.* 239. *Orta mox comprimenda.* 238. *Societas iracundorum fugienda.* 242. *Vt differat ab odio.* 255. *Eam vincens verè fortis eſt, non vincens ridiculus.* 145.

IVDAS proditor.

Iudas in venditione Chriſti ſimoniam commiſit. 455. *Quomodo perierit.* 455.

IVDEX.

Iudicis officium quando ſuſcipiendum. 395. *non debet accipere perſonam.* 396 *Exempla non accipientium* 398. 399. *Non diuitem magis quam pauperem tueri debet.* 400. *& cum cauſa dubia, plus pauperem. ib. &* 401.

Iudicium extremum.

Iudicium extremum deſcribitur. 517. *eius meditatio vtilis ad cauenda peccata.* 236. 237.

Iudiciaria aſtrologia.

Vide V. ſuperſtitio.

Iudicium proprium.

Iudicium proprium reprehenditur. 245. *contumacia eſt nolle aliorum iudicio acquieſcere.* 246. *Proprium religioſorum eſt id abnegare.* 250. *Exempla malè pereuntium ob proprium iudicium.* 251. *Impoſſibile eſt fidentem ſuo iudicio non decipi à dæmone ib. Non eſt illi fidendum.* 205. 221. *Chriſtus iudicium Patris eſt ſecutus.* 224.

Iudicium temerarium.

Iudicium temerarium arguitur. 252. 253. *Cur ſit graue peccatum* 254. *Cauendum in duobus.* 253. *Exempla temerè iudicantium.* 256. *tem. iudicium miraculis proditum.* 262. *Falſa iudicia aliorum de nobis contemnenda. Prima virtus monachi contemnere humana iudicia.* 257. 258. *Homo iudicet ſeipſum tantum.* 253. *Et excuſet aliorum lapſus.* 255. *Agnitio ſui medetur iudicio temerario.* 51. 483.

IVLIANVS apoſtata.

Iulianus apoſtata deſcribitur. 139. 479. *Vt dæmonem crucis ſigno fugarit.* 492.

Iuramentum.

Iuramentum partim licitum partim illicitum. 259. 260. *Quando iurandi vſus cæperit.* 261. *Auguſtinus iurandi conſuetudinem vicit.* 261. 262. *Et facile eſt eam vincere, ſi laborem non fugias ib. Deus ſolus ſecurus iurat, quia falli non poteſt.* 264. *Exempla temerè iurantium. ib. &* 265. *ſatius eſt peierare, quam malum iuramentum ſeruare* 265. *Ex Herodis iuramento malo, quot mala ſecuta. ib. Ethnici non probarunt iurandi morem.* 266. *Exempla eorum qui ſ dem fallere noluere. ib. &* 267.

L.

Labor.

LAbor homini naturalis 181. 405. 364 *DEVS, angeli, omneſque creaturæ ſemper agunt aliquid.* 364. *Semper labora, vt diabolus te inueniat occupatum.*

Digitized by Google

occupatum, ait Hieron.ib. Nulla ſine labore virtus. 363. Solis laborantibus merces promiſſa. 366 Laborum pietatis quantum ſit premium. 405. In laboribus precipuè quærenda animæ ſalus. 368. Exempla B. Pauli, & monachorum manu laborantium. 367. 408. Ambroſius tempus perſecutionis, quo laboratur, præfert tempori pacis, quo otium eſt. 365.

Lætitia.

Vide V. Gaudium. & Ioci.

Lepræ morbus.

In lepræ morbo opus eſt patientia exemplo Iob. 173 Chriſtus apparuit quaſi leproſus in paſſione. 174. Sanctis ſæpe apparuit in ſpecie leproſi. 174.

Libertas ſæculi.

Vide V. Voluntas propria.

Libido.

Libido quid propriè ſit. 228. Tentatio eius ſtatim pellenda. 289. Exempla mira libidinis extinctæ. 293. Vide V. Luxuria.

Ligaturæ.

Vide V. Superſtitio, & V. Veneficia.

Linguæ abuſus.

Lingua quam difficulter coerceatur. 29. 268. Eſt coercenda. 272. quo modo coerceatur. 29. 30. Dæmon linguæ maximè inſidiatur. 268. Quot mala eius abuſus creet. 270. 271. Locutiones in aurem, vel per nutus non decent religioſum. 277. 279. Nugæ in ore ſacerdotis, ſunt blaſphemiæ S. Bernardo. 279. Detrahentes aliis puniti. 68. Chriſtus ex quauis materia anſam cæpit aliquid ſpirituale loquendi. 30. De modeſtia in loquendo & diſputando. 138.

Litterariæ occupationes.

Litterariæ occupationes ſic continuandæ, vt non negligatur ſalus animi. 368.

Ludi.

Vide V. Aleæ ludus, & V. Spectacula.

Luctus immodicus vetitus & cur. 186. & ſeq. 619. Populi quidam in natiuitate lugent, in obitu gaudent. 189. Vide V. Impatientia in morte carorum. & V. Mors.

Luxuria.

Luxuria vetita. 286. & ſeq. Eius fœditas. 294. Et effectus fœdi. 288. difficilis expugnatu. 287. 288. Hieronymi in ea tentatio. 288. Pœnæ luxurioſis inflictæ. 295. 528. Eius præcipuum antidotum eſt fuga. 291. & carnis caſtigatio. 292.

Luxus veſtium.

Vide V. Veſtium luxus.

M.

Magi.

Magi opera dæmonum mira faciunt. 49. 50. morte à Deo puniti. Vide V. ſuperſtitio, & V. Veneficia.

Maledictio.

Maledictio, vel imprecatio mali reprehenditur. 299. 300. Dei maledictio alia eſt ab hominis maledictione. 300. Tres imprecantes ſibi mortem contra Narciſſum Epiſcopum miſere perierunt. 68. Comitiſſa ex imprecatione mendicæ mulieris. 365. proles edidit viuas,

Digitized by Google

viuas, & quæ baptiſata ſunt. 302. *Alia exempla.* 301.327.

Maleficium.

Vide V. ſuperſtitio, & V. Veneficium.

MARIA ſoror Moyſis.

Maria lepra percuſſa, quia detraxit Moyſi. 67.

B. MARIA Virgo.

S. Maria Deipara inuocanda in omnibus periculis & tentationibus. 64. 525. 526. *Eius modeſtia.* 140.141. *Et obedientia.* 564.

Medicus.

Medicus in morbis non negligendus etiam à religioſis 162. 163. *ſed plus fidendum diuino auxilio.* 164. *Sancti quidam neglexere medicinas.* 165.158. *S. Bernardus putat non decere monachos, vt potiones ſumant.* 165. *Confitenda prius peccata, quàm conſulatur medicus.* 169.

Mendacium.

Mendacium vetitum. 303.304. *Eſt vitium diabolicum & otioſum.* 305. *quid ſit propriè mentiri.* 304. *quod mendacium iocoſum ibid. Qui non habet duplex cor, non mentitur. ibid. Reddit hominem contemptibilem.* 306. *Non licet mentiri etiam in periculo mortis, licet autem verum cælare.* 307. *Exemplum mulieris ſepties ictæ, quia mentiri noluit.* 308.

Mercatura.

Vide V. Negotiatio.

Miracula.

Miraculum optare facere, vel ab alio fieri, eſt curioſitas, & ſuperbiæ ſæpenumero. 49. *Poſt miracula facta, quam humiles fuerint ſancti.* 103.104.105.

Modeſtia.

Modeſtia vnde dicta 136. *valde laudatur.* 137. *Eſt portio Dei.* 138. *De modeſtia Chriſti.* 139. *Et B. Virginis* 140. *Decet clericos & religioſos* 141. *Regulæ modeſtiæ religioſæ.* 142. *Vide plura V. Immodeſtia.*

Monachi.

Vide V. Religioſi.

Morbi.

Morbi cauſa ingluuies 152. *Tria in morbo grauia.* 163. *Opinio facit morbum grauem, ib. Medici opera vtendum, ſed plus Deo fidendum.* 164. *Morborum cauſa ſæpe ſunt peccata. ib. à Deo autem bono fine immittuntur, quod iuuant ad ſalutem.* 166. *Vtilitates morborum.* 167. *Non eſt vtilis omnibus ſanitas. ib. Patienter ſunt tolerandi, & non recurrendum ad ſuperſtitiones.* 490.491 492.493.

Mors.

Mortis meditatio omnium vitiorum peremptoria. 2. *medetur Luxuriæ imprimis.* 296. *Non eſt timenda* 309 *eſt nomine, non reformidabilis ib. Eſt perinde, ac veſtem exuere* 310. *Legi naturæ congruens & omnibus communis.* 311. *præter quam nihil certũ eſt.* 312. *Comparatur ſomno & peregrinationi.* 314. *Ea multis malis homo liberatur.* 311. *& multis bonis ornatur.* 113. *Mors piorum præſtat vita* 309. *Exempla non timentium.* 315.316. *Moderate poteſt timeri.* 319. *Et quidam ſancti timuere.* 320. 321. *Metum mortis quid excludat.* 161.

Digitized by Google

Mortui lugendi, ſed moderatè. 186. 187. 188. *fluant lacrymæ, ſed deſinant, ait Seneca ib. Nimium lugens oſtendit ſe infirmum fide & ſpe. ib. &* 189. *Cur moderatè lugendum. ib. cur S. Bernardus amarè defleuerit mortẽ fratris,* 188. 194. *Opinio tantum facit nos lugere.* 189. *Nimio luctu quidam extincti. ib. Mulierum geſtus in luctu ridiculi.* 187. 190. *Omnes morimur, quo tempore Deus voluit.* 191 *Mortis tempus incertum.* 416. *Tempus mortis non eſt idoneum ad pœnitentiam.* 419.

Mortificatio.

Mortificatio laudatur. 144. 145. 146. *Quid ſit mortificatio.* 143 484. *Ea q. cultro præſcinduntur membra noſtra, id eſt, vitia & paſſiones animi, vt voluntas diuina cordi noſtro inſeratur.* 58 *confertur martyrio.* 151 *Neceſſaria eſt.* 152. *Inſtrumentum eſt aptiſſimum ad perfectionem* 151. *Reddit preces efficaces. ib. Exempla mortificationis.* 433.

MOYSES.

Moyſi conſtantia. 199. *& patientia.* 552.

Mulierum commoratio cum clericis.

Vide V. Clerici.

Mundi vanitas.

Mundi vanitas. 481. 482.

Munerum corruptela.

Munerum acceptio reprehenſa. 401. 457. *Dei proprium eſt non accipere perſonam, vel munera. ib. Iudices, & aduocati non facile ea accipere debent.* 333. 334. *Nomine munerum etiam laudes intelliguntur. Eſt enim triplex munus, à corde, ore, & manu.* 334. *Exempla eorum, qui renuerunt accipere* 335. 336. 336. *Cur Daniel receperit munera ſemel repudiata* 336. *Munuſcula ſintnè mittenda & acceptanda.* 102. 338.

Murmuratio.

Murmuratio reprehenſa & punita. 339. 340. *Non eſt leue peccatum.* 341.

N.

NARCISSVS Epiſcopus.

NArciſſo Epiſc. Hieroſolymitano cum iuramento detrahentes diuinitus puniti. 68.

Negotiatio illicita.

Negotiatio illicita reprehenditur. item iniqua pondera & ſtateræ. 342. *Ob periculum mentiendi & peierandi ægrè fit licita.* 343. *Quæ ſint negotiationes licitæ ib &* 344. *Per ſe non ſunt illicitæ ſi abſint fraudes.* 343. *Ad gloriam Dei ſunt inſtituendæ* 346. *Lucri cupidus non facile diteſcet* 342. *Malè parta malè perire ſolent.* 343. *Negotiationis vtilitas.* 343.

Negligentia.

Vide V. acedia. V. otium. V. pigritia.

O.

Obedientia.

OBedientia laudatur. 216. *& ſeq. Eſt ſola & maxima virtus.* 217 *Eſt mater cuſtosq́ omnium virtutum. ſola ceteras virtutes inſerit. eſt ſepulchrum voluntatis* 218. *Cur victimis præponatur. ib &* 221. *Deus oſtendit, quantum ſit obedientiæ bonum, dum Adæ vetuit rem non malam.* 217. *In omni cœtu*

Digitized by Google

vni obediendum. ib. Superior timendus vt Dominus, diligendus vt parens. ib. 567. Monacho ne laudabilia quidem ſine obedientia ſunt facienda. 216. Obediendum ſuperiori vt Deo & Chriſto, etiamſi gentilis ſit. 221. 567. Seducit ſe, qui voluntatem ſuperioris ad ſuam ſatagit torquere. 222. Iudicium quoq; ſuperiori ſubiiciendum. 223. 224. 225. licet aſpera iubeantur & impoſſibilia, vt docuit S. Benedictus. 225. 226. non obediendum ſi iubeantur legi diuinæ contraria 227. Exempla obedientiæ mira Prophetarum. 413. & aliorum. 227. 228. Chriſti obedientia ſequenda & Apoſtolorum. 220 & 224. Chriſtus maluit perdere vitam, quàm obedientiam. 222 Militum infidelium obedientia mira erga belli Duces. 228 229.

Obſeruationes vanæ.

Vide V Superſtitio & V. Veneficia.

Obſtinatio animi.

Obſtinatio vel obduratio reprehenditur. 347. Cor durum deſcribitur. 349. Vnde oriatur obduratio. 352. Eſt via dæmonum. 414. Eſt ſignum æternæ reprobationis. 353. Nemo duri cordis ſalutem vnquam adeptus eſt. 349 Morbus tamen obſtinationis curabilis eſt. ibid. Quando dicatur Deus obdurare peccatorem. ib.

Odium.

Odium reprehenditur 354. Eſt grauiſſimum omnium vitiorum. 355. Differt ab ira. 354. Eſt ira inueterata ib & 355. Vt Deus caritas, ita diabolus odium. ib. Qui odit fratrem, cur homicida dicatur à B. Ioanne. ib. Odiens non poteſt vnam Dominicam orationem ſine mendacio recitare. 356. Ob odium puniti: 560.

Omina.

Vide V. Superſtitio.

Oratio.

Oratio eſt clauis cœli, & naufragorum tabula. 160. Eius finis obſeruatio diuinorum mandatorum 58. Deus orandus ex corde, & in oratione vigilandum. 79. 82. Cum diſtrahimur, Deus benignè expectat, donec attentè oremus. 80. Remedia ad rectè orandum. 81. 82. Quoties obrepunt diſtractiones ſemper ſunt repellendæ, nec ob eas oratio abrumpenda. 84. Dæmon maximè aduerſatur orationi deuotæ & quare. 83 84. Orandum maximè in tribulatione 159 exemplo Annæ, Suſannæ & aliorum. 160 Valet ad quæuis peccata expianda etiam obdurationis. 350. Et contra veneficia, aliasq; ſuperſtitiones. 524. 525. S Auguſtinus beneficio orationis & lacrymarum conuerſus eſt. 121. 122. 350. Valet ad condonandum graues iniurias. 559.

Opera bona.

Opera bona valent ad exemplum. 151. In iis poſſumus habere fiduciam, etiam in hora mortis. 62.

Otium.

Otium arguitur. 362. 363. eſt cauſa grauium ſcelerum, vt idololatriæ & zodomiæ. 365. & 366. Eſt radix malitiæ, mater nugarum, nouerca virtutũ. 363. 364. 365. Sine litteris mors eſt, & viui hominis ſepultura iuxta Senecam. 364. Nihil agere, eſt aliquid mali agere, inquit Chryſoſtomus. 363.

Digitized by Google

363.403. Otii fuga medetur luxuriæ. 296.297. Titus Imperator putauit ſe diem perdidiſſe, quo nil boni egerat, auctore Hieron. 367. Nulla ſine labore virtus. 363.

P.

Patientia.

Patientiæ laudes. 153.182. Radix omnium virtutum & cuſtos. 154. patientia tribulationum mater fidelium. 156. patiens dici nequit, niſi quis omnia mala illata toleret. 238. Pati aduerſa plus eſt, quam mortuos excitare, ait Chryſoſt. 154. Deus cum voluptate ſpectat pugnantem cum aduerſis. ib ſummum præmium patientiæ eſt paratum. 158. Exempla patientiæ Chriſti. 551. Iob. 167. 552. Seruuli mendici. 168. Tobiæ. 169. Patientia opus eſt in morbis. 162. In obtrectationibus. 72.73. Si ex patientia noſtra caritas proximi lædatur, defenſione modeſta vti poſſumus. 73. Iuuat ad ſuperandas tentationes. 500.

Paupertas.

Paupertas laudatur. 175.176. Nulli eſt turpis. ibid. ea nil ditius, quia cælum emit. 177. Natura minimum petit. Nemo alius Deo dignus, ait Seneca, quam qui opes contempſit. 177. Paupertas Chriſti. 15.178. Conſilium paupertatis qui ſecuti. 178. Philoſophi qui eam coluerint. 179. E cœnobiis Meum & Tuum exulat. 423. Quam grauiter puniti proprietarij monachi, qui paupertatem Euangelicam Deo promiſſam violarunt. 16.425.

Peccatum mortale.

Peccatum non eſt, niſi ſit voluntarium. 32.561. Eiuſdem effectus. ibid. 373. Omne peccatum tribuendum impatientiæ iuxta Tertullianum. 371. Quid ſit peccatum. 372. Diſcrimen delicti & peccati. 371. Omnes peccato ſumus obnoxii. 370.371. Non ſemper diabolo ſed nobis eſt adſcribendum. 371. Eſt infinito odio dignum. 372. Ex pœnis à Deo inflictis liquet odium Dei in peccataib. Quanta tyrannis peccati. 374. Homo malus peior eſt diabolo. 375. Quib. gradibus in profundum peccatorum veniatur. 37.42. peccata conſuetudine roborata, videtur parua vel nulla. 37.375. Non omne peccatum eſt ſuperbiæ vel contemptus, vt dixit Pelagius. 41. Quãdo commiſſum eſt, melius cognoſcitur, quam ante. 371. peccata ſunt cauſa omnium calamitatum. 164.165.168.375. Peccatum nullum manet impunitum. 380. peccans etſi nõ puniatur, omniũ miſerrimus. 517 Relapſus in peccata cur periculoſus. 443. 445.446. Nullum eſt peccatum, quod medicinã refugiat. 372. Grauitas peccati compenſanda magnitudine pœnitentiæ. 38. vt difficultas ſuperetur, inchoanda tantum eſt emendatio. 39. Fugiendæ occaſiones peccandi. 38. peccatũ curatur contrariis. 371. Et meditatione paſſionis Chriſti. 373. Et nouiſſimorum. 375.376.377. Exempla eorum qui mori maluere, quam peccare. 385.

P. Venialia.

Ea ſunt vetita à Deo. 386. animam deformant. 387. 388. diſponunt ad mortale. 390. Mali eius effectus. 391. Sancti durè ea punierunt. 392. 393. apud Deum ſæpe grauia. 38.

Expiantur

Digitized by Google

Expiantur multipliciter. 391. 382. ex contemptu ſiunt mortalia. 44 Obſunt perfectioni ſpirituali. 142. 143.

Perſonarum acceptio.

Vide V. Acceptio perſonarum.

Perturbationes vel paſſiones.

Paſſiones vel perturbationes animi ſunt fontes omnium vitiorum. 152. *Et ideo mortificandæ.* 145. *& ſeq. Licet non poſſint prorſus eradicari. ib. exempla eorum, qui domuere illas.* 147. *Vtile eſt ortas ſtatim comprimere,* 148. *Et continuare pugnam ab ineunte ætate* 149 *Examen cõſcientiæ quotidianum plurimum ad id valet.* 150. 381.

Perſeuerantia.

Perſeuerantia laudatur. 196. *& ſeq. Perſeuerare eſt tentatione non vinci. Eſt Dei donum, & requirit animi fortitudinem.* 201. *Exempla perſeuerantium & non perſeuerantium.* 196. *Vix vnquam monachus in cella vſq; ad mortẽ perſeuerauit, qui non fuerit prædeſtinatus, ait Bernardus.* 64.

Pigritia.

Ea arguitur. 402. 403. *Iudas ea periȷt. ibid.*

Podagræ morbus.

Podagra etiam ſancti laborarunt. 171. 172 *vt S. Gregorius Papa triennio cõtinuo.* 171. *Poſſidon. Philoſophus podagricus confeſſus eſt non eſſe malum dolorem pedum. Item Cicero & Seneca, & ideo ferendum.* 172.

Pœnitentia.

Pænitentiæ vis quanta. 379. *inſtrumentum aptum ad perfectionẽ conſequendam,* 351. *Ea reconciliatur Deus,* 161. 162. *Peccata etiam grauiſſima expiantur.* 448. *Peccatum ad Dei miſericordiam eſt, vt tela araneæ.* 59. *Pænitentia qualis agenda de peccatis.* 351. 352. *Millies peccaſti, millies pænite.* 59. *Exempla eorum, qui poſt grauia peccata per pænitentiam reconciliati* 61. 63. *Pænitentia non differenda.* 413. *Patres non fidunt pænitentiæ in finem vitæ dilatæ,* 416. *Nunquam tamen ſera conuerſio,* 59. 60 64 350. *Deus iudicat non de vita præterita, ſed de fine.* 60. *Pænitentia reddit preces efficaces.* 151.

Præſumptio.

Præſumptio reprehenditur. 409. 413. *præſumptio præceptor peſſimus Hieronymo,* 416. *Viæ dæmonum præſumptio & obſtinatio iuxta S. Bernardum,* 414. *Præſumptionis exempla.* 206. *Præſumptio vel confidensia in Deo laudata.* 412.

Procraſtinatio.

Procraſtinatio reprehenſa. 414 415. 416. *Quam ſit periculoſa* 417. 418. *Exempla infeliciter procraſtinantium.* 420. 421.

Proprietas religioſorum.

Proprietas religioſis vetita. 421. *& ſeq. Punitur à ſummis Pontificibus.* 429. *Exempla eorum qui puniti.* 16. 425.

Pudor noxius.

Pudor noxius reprehenditur, 430. *Exempla confuſionis toleratæ à ſanctis,* 433. 434 436. *Confuſiones ob Chriſtum perpeſſæ quanti ſint meriti apud Deũ.* 473.

Digitized by Google

Pudicitia.

Pudicitia laudata.

Puſillanimitas.

Puſillanimitas reprehenſa. 438. & ſeq. Quomodo curanda in alijs. 441. Vincitur præmeditatione futurorum, ibid. Et recurſu ad Patrem ſpiritualem. 442.

R

Recidua.

Recidiua peccatorum reprehẽſa. 442. 443 Periculoſa eſt ex parte Dei, dæmonis & noſtra. 445. Quidam ob relapſum puniti. 446. 447.

Religioſi.

Religio vnde dicatur, 274. Religioſum decet modeſtia, de qua & regulas habent. 142. A licitis etiam ſæpe debet abſtinere, 143. 144. Eius eſt crucifixas & mortificatas habere paſſiones omnes 152. 362. Mortificationem eius S. Bernardus confert cum martyrio. 151. Non debet vti propria voluntate 222. 563. 56. Nec præcepta ſuperiorum diſcutere 224 proprium eius, ſe ſuumq; iudicium abnegare. 250. 562. Exempla eorum, qui malè perierunt ob iudicium non abnegatum. 151. Patri ſpirituali omnia ſua debet patefacere, 351. 442. nil proprium poſſidere. 421. & ſeq. Cauſæ vetitæ proprietatis, 428. Labor & voluntaria paupertas, inquit Bernardus, ſunt monachorum inſignia. 405. Religioſi proprium eſt ſemper proficere. 511. Secus periculum eſt, ne præterita eius merita pereant. 512. Rarus in religione eſt, qui cum ad gradum aliquem ſanctitatis peruenerit, vlterius aſcendat. ibid. Ad profectum iuuat renouatio ſpiritus in aliquo ſeceſſu. 513. 514. Religioſum non decent ioci, locutiones in aurem vel per nutus, nec riſus effuſus. 277. 278. In minimis etiam offenſiunculis debet cauere auerſionem & ſimultatem 360. nullam habere ſocietatem vel familiaritatem cum fœminis, 323. 32● & ſeq. lapſus exiguus eius apud ſeculares magnus reputatur, 141. Æger poteſt vti Medicorum opera, ſed parcè 164. 165. Debet ſe abnegare 562. perfectè reſignare. 564. & in omnibus indifferens eſſe. 565.

Vide V. Votorum violatio.

Reuelationes.

Vide V. Inſpiratio diuina. Et illuſiones.

Riſus effuſus.

Riſus effuſus nõ decet Chriſtianos 19. 466. 474. Chriſtus non legitur riſiſſe, ſed fleſſe tantum. 140 De Muſa puella non ridente. 143. Quis decorus & licitus riſus. 137. 138.

S

Sacerdos.

Sacerdos non debet ſe totum dedere Poetis & Grammaticis 50. B. Hieronymus nimium deditus eloquẽtiæ punitur diuinitus 50. 51. Inter ſeculares nugæ, ſunt nugæ, ſed in ore ſacerdotis blaſphemiæ 364. Non debet cohabitare fœminis. 323. & ſeq.

SALOMON.

SALOMON in delitijs ſolus fuit, ... fortè corruit, ait Hieronymus

Digitized by Google

Saltationes.

Vide V. Chorea.

Sancti.

Sancti ſuas viſiones celant potius quam diuulgant, 56. 57. omnes aduerſa paſſi, 153. Et cur? 156. Vtile Sanctorum vitas legere. 95. Reliquiæ eorum valent contra maleficia.

Satisfactio.

Satisfactionis fructus.

Scachorum ludus.

Scachorum ludus num licitus.

Scandalum.

Scandalum quam graue ſit peccatum. 91. 92. Quando detur ſcandalum. 92. Eius habenda ratio, & non tantum conſcientiæ. 99. ſcandala & detractiones præuenienda. 100. Quænam ſint deſpicienda. 73.
Vide V. Exemplum malum.

S. Scriptura.

S. Scripturis pugnare contra hæreticos, nulla vel incerta eſt victoria. 23 124. Earum lectio perutilis ad cauenda peccata. 378. Et ad expugnandas tentationes. 502 503.

Scrupuloſa conſcientia.

Vide V. Conſcientia ſcrupuloſa.

Seceſſio.

Seceſſio laudata ad renouandum ſpiritum. 514.

Securitas.

Securitas, eſt mater negligentiæ. 471. In hoc mundo nuſquam eſt, nec fuit. 410.

Silentium.

Silentium laudatur. 270. 272, 273. 274. Bernardus vocat virtutum matrem. 264. Climacus vocat matrē orationis. ib. Eſt ingreſſus religioſæ vitæ. 375. Exempla diuturni ſilentij, ib. 276. S. Patrum monita de ſilentio religioſorum. 277. 278 279. Greg. Nazianzenus tota Quadrageſima ſiluit. 276. Silentio illatæ iniuriæ vincendæ exemplo Dauidis & Chriſti. 557.

SIMON Magus.

SIMON magus qualis fuerit. 451. quomodo extinctus. 455.

Simonia.

Simoniaca labes reprehenditur. 449. Cur ſit graue crimen. 451. Fœdus eius effectus. 412. Reddit clericorum ordinem contemptibilem. 452. imò euertit. 453. Pœna in Simoniacos ab Eccleſia decreta varia 453. Exempla diuinitus ob Simoniam punitorum 336 454. 455. 456.

Simplicitas.

Simplicitas virtus valde laudata. 127. 128.

Simulatio.

Simulatio & fictio reprehenditur. 125. 126 127. Exempla punitorum ob eam. 130 Exempla nolentium ſimulare. 131. Exempla piè ſimulantium.
Vide V. Hypocriſis.

Societas praua.

Societas praua fugienda & cur? 38. 458. & ſeq. In ſocietate multorum, vt in cœnobijs, omnes æqualiter diligendi: nam familiaritas parit contemptum, 97. 98. Seniorum ſocietas magis quærenda, quam iuniorum. 461. 464. Qui inter malos boni manent, perfectè

Digitized by Google

perfectè boni ſunt 461. Vnde cognoſcatur prauitas ſocij.462. Effectus praua ſocietatis, 463. bonorum ſocietas ſæpe prodeſt malis. 464.

Spectacula.

Spectacula, vel Ludi veteres gentilium ſunt vetiti Chriſtianis, 465. 467. 468. improbati quoq; Ethnicis. 468. Sunt inuenta dæmonum, non Dei, 465. Mater eorum idololatria. 469. Repugnant abrenunciationi facta in baptiſmo, ib. Quam indigna agantur in theatris. 466 467. Quæ ſpectare non eſt, niſi miſerabilis inſania, 466. Quanta pericula ſint ſpectationis. 470. Et ſcandala 472. Spectatores diuinitus puniti, 472. 473. Hiſtrionibus mercedem dare immane ſcelus eſt Auguſtino, 472 ſpectacula quatuor Chriſtianis licita, 474. Quale ſpectaculum edere debet de ſe Religioſus. 484.

Spiritualis Pater.

Spiritualis Pater quando conſulendus, 33 Conſulendus in ſcrupulis. 33. 43. in deſperatione. 63. in luxuriæ tentatione, 298. 299. in omnibus tentationibus. 507.

Superbia.

Superbia taxatur, 476 477. Eſt peruerſæ celſitudinis appetitus, 478. Initium omnis peccati, 477. 478. Omnium grauiſſimum. 478. Ideo execranda, quod aduerſarium habeat Deum, 477. 478. Superbus diabolo ſimilis eſt, 477. Deterrimi ſuperborum mores & effectus. 480. Septem eius ſoboles, 478. In benefactis plus metuenda, quam malefactis, 479. 483. Puniti ſuperbi qui? 43. 44. 479. Superbis vtile cadere in peccatum. 578. Euidentiſſimum ſignũ reproborum ſuperbia. 46. 479. Medetur ſuperbiæ vita Chriſti 481. & agnitio ſui. ibid. & 482.

Superſtitio.

Superſtitio quid ſit, 487. quam grauè ſit peccatum, 489. Eſt idololatriæ ſpecies, 487 Eius auctor & director, dæmon, 488, Omnis ſuperſtitio damnata eſt in ſcripturis. 485. 486. Legibus quoquo Eccleſiaſticis & ciuilibus, 487. 488. Quam excruciet conſcientiam, & ſi reſpuatur, quam exhiaret, 489. 450. Morbi patienter ferendi, non conſulendi pro ijs tollendis magi vel ſagæ, 494. Et magis cauendi magi qui ſæpe vera prædicunt. 490. Ethnici notarunt fraudes in augurijs. 495. Sancti ſemper horruerunt omnia magica & ſuperſtitioſa, 496. Cur Deus permittat vt ab ijs prædicta eueniant, ægrosq́; ſanent, 494. & 489. Variæ ſuperſtit. ſpecies. 478.

Suſpiciones.

Suſpiciones cauendæ, & præueniendæ aliorum de nobis, 100.
Vide. V. Iudicium temerar.

Suſuratio.

Vide V. Detractio.

T

Temperantia.

TEmperantiæ remedia, 87. 88 alimenta ſicut medicamenta ſumenda, ſecundum Auguſt. non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem, 88. 115. lautities ciborum cauenda, 112. 113. tantum cibi vel potus ſume, quantum ad vires corpori,

Digitized by Google

corporis ſatis eſt. 113. Etiam in vilibus cibis temperantia opus eſt, 114. Pro luxuria reputatū eſt, inquit Hier. Si monachus coctum aliquid comederet. 117. Saturitas fugienda, 115. 570. Tempus edendi certum ſeruãdum, 112. Modus ad frugalitatem veniendi, 116. 117. Exempla frugaliter viuentium. ib. Conuiuia, in quibus eſt occaſio exceſſus, cauenda, 88. Vilis menſa ſanitatis mater, 570.

Tempus.

Temporis iactura non eſt facienda, 362. 367. Perit omne tempus, quod vitijs tribuitur. ibid. Stoici dixerunt omne tempus eſſe correctionis, ibid.

Tentatio.

Tentatio alia à Deo, alia à dæmone, 497. 498. Deus tentat, vt probet, dæmon vt decipiat, 499 A tentatione nemo immunis fuit, ne Chriſtus quidem. ib. Probi magis ei obnoxij, quàm improbi. 500 Humana tentatio quæ, & quæ diabolica, 499. Tentationum vtilitates. 500. Vincitur ſtatim reſiſtendo illi. 502. Verbis Scripturæ. ibid. Oratione. 503. fiducia in Deum. 505. & crucis conſignatione. 506.

Tepiditas.

Tepiditas ſpiritualis reprehenditur, 508. Eius ſigna in religioſis, 508. 509. 510. Quam miſerabilis tepidorum ſtatus. 512. Religioſi eſt ſemper proficere. 511. ad tepiditatem extirpandam valet ſeceſſio, & ad renouandum ſpiritum. 514.

Timor humanus.

Timor humanus reprehenſus, 514. 515. Timor ſeruilis quis, & quis caſtus, 515. 516. 518. Seruilis vt curetur. 517. 518. Timoris mundani effectus. 516. Timor Domini eſt fundamentum ſalutis. 411.

Tribulationes.

Tribulationum expers nemo. 155. Nulla maior afflictione conſcientiæ, ibid Nil infelicius eo, cui nihil accidit aduerſi, ait Seneca. 154. 522. Eas pati eſt nota filiorum Dei, 153 156 Propriæ ſunt iuſtorum, 155 Qui non habet, nondum cœpit eſſe Chriſtianus, teſte Auguſtino, 156. Cauſa cur iuſtorum ſit pati. 156. Eſt cibus ſolidus eorum. 54. Vtiles ſunt ad ſalutem, 166 163 augent præmium in cælo. 155. efficiunt hominem iuſtum beatum. 158. licet in Phalaridis tauro cremetur, ibid, Proprium eſt Chriſtianorum in aduerſis gratias agere, & exultare 212. 157. 522. Aperiunt oculos peccatori, & peccata extinguunt 157. Oratio iuuat ad fortiter eas ferendas, 53. Et ſumptio Euchariſtiæ, 160. Et pœnitentia, 161 Et præuiſio earum, 160. 184 441. 522 556.

Triſtitia.

Triſtitia ſeculi reprehenſa, 519 520. Eſt filia ſuperbiæ. 520. Quam noxia & inutilis ſit. 523. Eſt cauſa deſperationis, 527. Nemo à dæmone lædi poteſt, ſi illa abſit, 523. ob futura mala triſtari ridiculum eſt 522. Moderata triſtitia in morte carorum, &c. licita eſt. 520.

 Vanitas

Digitized by Google

V

Vanitas mundi.

VAnitas mundi, ideſt, opum, honorum & voluptatum. 481. 482.

Veneficia.

Veneficia vetita, 485. 486. *& ſeq. Quæ peccata viam parent ad veneficia & Magiam,* 527. *Vna peccati fuga ſuperantur.* 526. *Et pœnitentia.* 528. *Et aqua benedicta,* 530 531. *malefici verberibus cogi poſſunt, vt ſigna maleficij tollant,* 533. *Cuiuis ſine peccato licet ea tollere. Et cur B. Hilarion noluerit tolli.* ibid.

Veſtium luxus.

Veſtium luxus reprehenditur, 535. 537. *maximè autem fuci, & pigmenta,* 543. *Cur luxus deteſtandus,* 541. *Ornatus veſtium eſt indicium deformitatis animorum.* 535. *Ob ſolam vanam gloriam quæritur.* 535. *Aureæ & purpureæ veſtes illis competunt, quibus nullum virtutis decus.* 536. *Sericalicia calceis non inſerenda.* 544. *Ob luxum diuinitus puniti.* 540. pag. 540. *Exempla aſpernantium luxum.* 538. *Veſtitus modeſtia laudata,* 137. *Ornatus & ſordes pari modo fugiendæ ſecundum Hieronymum.* 537.

Victoria ſui.

Victoria ſuiipſius omnium maxima. 145. 567. *Imperare enim ſibi, teſte Seneca, maximum imperium eſt,* 146. *Exemplo eſt Dauid, Valentinianus Imperator. & Cato* 147. *Ad eam conſequendam valet Examen conſcientiæ.* 150.

Vinum.

Vini abſtinentia laudatur. 89. *Vinum Virgini fugiendum vt venenum, ibidem. Abſtinuere vino, Ionadab Rechabitarum parens, eiuſq́; liberi. Daniel, Ioannes Baptiſta, primi fideles in Eccleſia Alexandrina, plerinq; omnes eremitæ. Apud Romanos gentiles, etiam iuuenes vſq; ad annum ætatis trigeſimum.* ibid.

Vindicatio iniuriæ.

Vindicta iniuriæ vetita. 545. 546. *Præceptum de non vindicando rationi naturali congruit, hoc ipſo bonum, quod à Deo profectum,* 549. *Difficile quidem ſeruatu, ſed magnum præmium ſeruanti poſitum.* 549. *Vtilitates huius præcepti,* 550. *Chriſti doctrina de eodem,* 546. 547. *Magni animi eſt iniurias deſpicere.* 547. *Iraſci hominis eſt, ait Hieronym. iniuriam non facere Chriſtiani,* 546. *Nihil æquè odit Deus ac vltionis cupidum.* 546. *Exempla tolerãtium maximas iniurias.* 552. 553. *L. Cæſar, teſte Cicerone, nil obliuiſcebatur niſi iniurias.* 547. *Romani celebres facti, quod ſolerent parcere ſubiectis etiam poſt acceptas iniurias.* 551. *Puniti, qui ignoſcere noluere.* 560.

Virgo ſacra.

Virginem ſacram decet ſilentiũ, & quid loqui debeat. 277. *Virgo mentiri ſacrilegum putet,* 307. *Serico & purpura induta Chriſtum induere nequeũt.* 536. *Virgo poſt votum nubens, habet damnationem, nec tam adultera eſt, quam inceſta.* 580.

Digitized by Google

Virtus.

Virtus ſumma eſt, contemptibilem ſe reputare, poſt facta maxima miracula. 104. *Virtutes ſunt occultandæ.* 107. *probantur aduerſis.* 154. 155. *Interna præſtant externis.* 207. *collata cum voluptate carnis.* 572.

Viſiones.

Vide V. Inſpiratio diuina.

Vitia.

Vitia ſæpe mentiuntur ſpeciem virtutum. 97. *Turpiora ſunt, quæ virtutum ſpecie cælantur.* 463.

Voluntas propria.

Voluntas propria reprehenditur. 218. 561. *maximè in religioſis.* 562. *Quæ dicatur Voluntas propria.* 564. *Eius effectus peſſimi qui.* 565. *Nihil Deus punit præter propriam voluntatem.* 560. *Ceſſet propria voluntas, ait Bernardus, & infernus non erit.* 565. *Chriſtus eam ſequi noluit.* 563. *Qui voluntatem ſuperioris ad ſuam torquet, ſe ſeducit.* 222. *Melius eſt voluntatem ſuperioris etiam in rebus piis ſectari, quam ſuam.* 223. *Opera bona monachi non manent bona ſi ex propria voluntate fiant.* 565. *Non poteſt diu manere in cœnobio, qui eandem non vincit.* 366. *Voluntas propria eſt prima cauſa peccatorum in Adam & nobis.* 564. *Voluntas Dei quæ ſit, quam facere debemus.* 564.

Voluptas carnalis.

Voluptas carnis reprehenſa. 556. *Eſt hamus diaboli ad perniciem nos trahens, mater peccati, æterni vermis nutrix, auaritiæ genitrix, vicina inſania, ex homine faciens porcum, ſimilis dæmoniaco, fons omnium malorum.* 570. *Ethnici eam deteſtati vt peſtem.* 572. *Eam viciſſe victoria ſumma eſt.* 571. *Voluptuariorum infelix exitus.* 574. *Vitam delitiis deditam Chryſoſt. vocat meretricem turpiſſimam ib. Exempla voluptuariorum miſerè per delicias pereuntium.* 575.

Voti violatio, & Apoſtaſia.

Voti violatio reprehenditur. 578. 579. *Apoſtatæ mores. ibid. Qui votum Deo factum violat reus eſt æternæ damnationis, & ideo Monachus non poteſt monaſterium deſerere, nec virgo ſemel Deo conſecrata nuptias inire.* 579. 580. *Si autem nubat, contra Chriſtum laſciuit, nec tam adultera eſt, quam inceſta* 580. *Arctior eſt cum Deo per vota coniunctio, quam inter coniuges per Matrimonii fœdera.* 581. *Quanto ſupplicio dignus, qui virginem ſacram conſtuprarit. ibid. Monachus propoſitum rumpens Chriſtum negat.* 582. *Violati voti deterrimi effectus.* 582. *Apoſtatæ indies fiunt deteriores.* 584. *Quam friuolas cauſas obtendant ſuæ apoſtaſiæ. ib. Propter malos non eſſe deſerendam ſocietatem bonorum ibid. Votum caſtitatis non eſſe ſeruatu difficile* 585. *Si imploretur Dei auxilium. ib Exempla ob violata vota punitorum.* 587 *& ob apoſtaſiam à cœnobio.* 588. *antidotum poſt lapſum eſt pænitentia vera.* 589. *aliaq́; multa.* 590. *Exempla apoſtatarum reſipiſcentium.* 591. 592.

Vſura.

Vſura vetita. 595. *Vſura ab vſu dicta.*

ēta. græcè dicitur τόκος, id eſt, partus 596. Non pecunia tantum, ſed etiam quicquid ſorti accedit vſura eſt. 596. Pecunia vſuraria comparatur morſui aſpidis & modico fermenti totam maſſam corrumpenti 597. Vſura, vel fœneratio, qua quis fœneratur Deo, licita eſt: Fœneratur autem Deo qui miſeretur pauperis. 598. Deſcribuntur callidi mores vſurariorum. ibid. & 599. Pericula accipientis mutuum ab Vſurario 599 Pericula item & damna Vſurarii. 600. Pœnæ iure Eccleſiaſtico in eos decreta 600. Exempla diuinitus punitorum 601. Vſurarij poſſunt aliunde viuere quam ex vſuris. 602. nec non mutuatarii. 603.

LAVS DEO DEIPARÆQ. VIRG. MARIÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google